ऋक्संहितास्थपरिशिष्टविषयानुक्रमणिका ।

॥ ऋग्वेदसंहितर्चामकारादिक्रमकोशः ॥

मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट	अ	वर्ग
अगादगाल्लोम्नोलोम्नो	८	८	२१	अंतरैश्चक्रैस्तनयाय	५	१	२	अंसेष्वामरुत खादयो	५	४	२४	अक्षन्नमीमदन्तहि	१	६	३
अंगिरसोन पितरं	७	६	१५	अतद्दूतोरोदसीदुस्सईयते	२	८	२०	अक्षोयुवस्तन्वंमन्वतेवि	४	३	७	अक्षानहोनह्यतन	८	१	१४
अगिरस्वताउतविष्णुवता	६	३	१६	अतयच्छुजिघांसत	८	५	२०	अकर्मतेस्वपसोअभूम	३	४	१९	अक्षासद्दंकुशिनं	७	८	४
अगिरोभिरागहि	७	६	१४	अतरायेइर्यसे	२	५	२७	अकर्मादस्युरभिनोअमनु	७	७	७	अक्षितोति मनेद्विम	१	१	१०
अंजतित्वामध्वरे	३	१	३	अतश्चमागाअदिति	६	४	११	अकारितइन्द्रगोतमेभि	१	५	५	अक्षीभ्यातेनासिकाभ्यां	८	८	२१
अजतियप्रथयंतोनविप्रो	४	२	२१	अतश्चरतिरोचना	८	८	४७	अकारिब्रह्मसमिधान	३	५	५	अक्षेत्रवित्क्षेत्रविदं	७	७	३०
अजतेव्यंजते	७	३	२०	अतिचित्सतमह	५	८	३५	अकारिनामधेसो	५	१	३	अक्षेर्मादीव्य कृषिमित्	७	८	५
अजंत्येनमध्वोरसेन	७	५	२१	अतिवामादूरेअमित्रमुच्छ	५	५	२४	अकन्दुग्निस्तनयन्	७	८	२८	अक्षोदयच्छवसाक्षामं	३	६	१
अतरिक्षप्रारजसो	८	५	४	अवयांयुत्यच्च्वसि.	१	२	११	अर्कविहस्तासुकृते	४	३	२१	अक्षोनचक्योः शूर	४	६	२७
अतरिक्षेणपतति	८	७	२४	अवितमेनदीतमे	२	८	१०	अक्रान्त्समुद्र प्रथमे	७	४	१८	अदणश्चिद्रातुवित्तरा	६	२	२०
अतरिक्षेपृथिभि	८	८	२६	अगुदुहतिस्तनयंन्त	७	२	२८	अक्रोनत्रिक्रि समिथे	२	८	१५	अगच्छतकृपमाण	१	८	२१
अतरिच्छतितजने	६	५	१४	असपुवक्रुप्टर्य	४	३	१६	अक्षण्वत् कर्णवत्.	८	२	२४	अगंच्छदुविप्रतम.	३	२	६

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र.	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग.
अर्गाञ्चिद्रुश्रवोवृहत्	३	२	२२	अग्निंतमन्येयोवसुं	३	८	२२	अग्निंविशईळते	८	३	१५	अग्निनातुर्वशंयदुं	१	३	११
अर्गन्ममहानर्मसा	५	२	१५	अग्निंदूतंपुरोदधे	६	३	३६	अग्निंविश्वायुवेपसं	६	३	३३	अग्निनारयिमश्नवत्	१	१	१
अगव्यूतिक्षेत्रमार्गन्म	४	७	३३	अग्निंदूतंवृणीमहे	१	१	२२	अग्निंविश्वाअभिपृक्षः	१	५	१६	अग्निनेंद्रेणवरुणेन	६	३	१४
अगस्त्य खनमान	२	४	२२	अग्निंदूतंप्रतियत्	७	३	४	अग्निंवोदेवमग्निभिः	५	२	३	अग्नि पूर्वेभिर्ऋषिभिः	१	१	१
अगस्त्यंस्यनन्भ्य	८	१	२४	अग्निंदेवासोमानुपीपु	२	५	२४	अग्निंवोदेवयज्यया	६	५	१३	अग्नि प्रत्नेनमन्मना	६	३	३८
अगोरुधायगविपे	६	२	१८	अग्निंदेवासोअग्रिय	४	५	३०	अग्निंवोवृधंतं	६	७	१०	अग्निमग्निंव समिधा	४	५	१८
अग्नआयाहिवीतये	४	५	२२	अग्निंद्वेपोयोतवैनो	६	५	१३	अग्निंसुदीतिंसुदृशं	३	१	१७	अग्निमग्निंवोअध्रिगु	६	४	१७
अग्नआयाह्यग्निभिः	६	४	३२	अग्निंधीभिर्मनीपिणं	६	३	३२	अग्निंसुम्नायदधिरे	२	८	१७	अग्निमग्निंहवीमभिः	१	१	२२
अग्नआयूंपिपवसे	७	२	१०	अग्निंनमांमथितंसंदिदीप	६	४	१२	अग्निंसूनुंसनश्रुतं	३	१	९	अग्निमच्छादेवयता	३	८	१२
अग्नइळासमिध्यसे	३	१	२४	अग्निंनरोदीधितिभिः	५	१	२३	अग्निंसूनुंसहसोजातवेदस	६	५	१३	अग्निमस्तोष्यृग्मियं	६	३	२२
अग्नइंद्रश्चदाशुपो	३	१	२५	अग्निंमंद्रंपुरुप्रिय	६	३	३५	अग्निंस्तोमेनबोधय	४	१	६	अग्निमिंधानोमनसा	६	७	१२
अग्नइंद्रवरुणमित्र	४	२	२८	अग्निंमन्येपितरमग्निमापि	७	६	२	अग्निंहिन्वंतुनोधियः	८	८	१४	अग्निमीळिष्वावसे	६	५	१३
अग्नओजिष्ठमाभर	४	१	२	अग्नियंतुरमप्तुरं	३	१	३०	अग्निंहोतारंप्रवृणे	३	१	१९	अग्निमीळेन्यंकविं	४	१	६
अग्नयेब्रह्मऋभवः	८	३	१५	अग्निंवः पूर्व्यंगिरा	६	३	४०	अग्निंहोतारमन्येदास्वंतं	२	१	१२	अग्निमीळेपुरोहितं	१	१	१
अग्नायोमर्त्योदुवो	४	५	१६	अग्निंवः पूर्व्यंहुवे	६	२	१०	अग्निंहोतारमीळते	२	१	१५	अग्निमीळेभुजांयविष्ठं	७	७	२
अग्निघृतेनवावृधुः	४	१	६	अग्निंवंधंतुनोगिरो	३	१	८	अग्निनाग्निः समिध्यते	१	१	२२	अग्निमुक्थैर्ऋषयः	८	३	१५

मन्त्र	अष्ट	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट	अ	वर्ग
अग्निमुपसंमुश्विना	३	१	२०	अग्निर्जातोअथर्वण	७	७	४	अग्निर्मूर्धादिव ककुत्	६	३	३९	अग्निश्रियोमरुतो	३	१	२६
अग्निरत्रिंभरद्वाज	८	८	८	अग्निर्जातोअरोचत	४	१	६	अग्निर्वत्रेसुवीर्यमग्नि·	१	३	११	अग्निष्वात्ता पितर	७	६	१२
अग्निरप्सामृतीषहं	४	५	१६	अग्निर्जुपतनोगिरं	४	१	५	अग्निर्वृत्राणिजघनत्	४	५	२७	अग्नि संनोतिवीर्याणि	३	१	२५
अग्निरस्मिजन्मना	३	१	२७	अग्निर्ददातिसत्पतिं	४	१	१८	अग्निर्हत्यजरत.कर्ण	८	३	१५	अग्नि सप्तिवाजभर	८	३	१५
अग्निरिद्धिप्रचेता	४	५	१६	अग्निर्दाद्द्रविणवीरपेशा	८	३	१०	अग्निर्हनामधायिदन्	८	६	१८	अग्निस्तिग्मेनशोचिषा	४	५	२६
अग्निरिंद्रोवरुणोमित्र	८	२	९	अग्निर्देवेभिर्मनुपश्च	२	८	२१	अग्निर्हिजानिपूर्व्य	५	८	२४	अग्निस्तुविश्रवस्तम	४	१	१७
अग्निरिवमन्यो	८	३	१९	अग्निर्देवेपुराजति	४	१	१७	अग्निर्हिवाजिनंविशे	३	८	२२	अग्निस्त्रीणित्रिधातूनि	६	३	२३
अग्निरिपांसख्येददातुन	६	५	१३	अग्निर्देवेपुसवंसु	६	३	२३	अग्निर्हिविप्रनानिद	४	५	१६	अग्नीपर्जन्यावर्वत	४	८	१६
अग्निरीशेबृहतो	५	२	१४	अग्निर्देवोदेवानामभवत्	८	८	८	अग्निर्होताकविक्रतु	१	१	१	अग्नीरक्षांसिसेधति	५	२	१९
अग्निरीशेबृहत क्षत्रियस्य	३	५	१२	अग्निर्द्यावापृथिवी	३	१	२५	अग्निर्होतागृहपति	४	५	१९	अग्नीपोमाचेतितत्	१	६	२८
अग्निरीशेवसव्यस्य	३	८	७	अग्निर्धियासचेतति	३	१	९	अग्निर्होतादास्वत	४	१	१	अग्नीपोमापिपृत	१	६	२९
अग्निरुक्थेपुरोहित	६	२	३०	अग्निर्नयेन्नार्जसा	८	३	१२	अग्निर्होतानोअध्वरे	३	५	१५	अग्नीपोमायआहुतिं	१	६	२८
अग्निर्ऋषि पवमान.	७	२	१०	अग्निर्नयोवनआ	७	३	२४	अग्निर्होतान्यसीदत्	३	८	१२	अग्नीपोमायोअद्यवां	१	६	२८
अग्निर्जज्ञेजुह्वा३रेजमान	३	२	५	अग्निर्नशुष्कुवनं	४	६	५	अग्निर्होतापुरोहितो	३	१	९	अग्नीपोमावनेनवां	१	६	२९
अग्निर्जागारतमृच	४	२	२५	अग्निर्नेताभगइव	३	१	२०	अग्नि शुचिव्रततम.	६	३	४०	अग्नीपोमाविमानिन.	१	६	२९
अग्निर्जातादेवानां	६	३	२३	अग्निर्नोयज्ञमुपवेतु	४	१	३	अग्निश्रियन्मरुतो	४	३	२५	अग्नीपोमाविमसुमे	१	६	२८

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ	वर्ग
अग्नीपोमावृपंणा	८	२	१३	अग्नेतवत्येअंजर	६	२	११	अग्नेनर्क्षत्रमजर	८	८	१४	अग्नेमाकिंष्टेदेवस्यं	६	५	१२
अग्नीपोमासवेंदसा	१	६	२९	अग्नेतवश्रवोवयो	८	७	२८	अग्नेनर्यसुपथाराये	२	५	१०	अग्नेमृळमहाँअसि	३	५	९
अग्नीपोमाहुविपः	१	६	२९	अग्नेतृतीयेसवनेहि	३	१	२१	अग्नेलिपाहिनस्त्व	६	३	३८	अग्नेयजंस्वहुविपा	२	६	१
अग्नेअच्छावदेहनं	८	७	२९	अग्नेत्रीतेवाजिना	३	१	२०	अग्नेनेमिररॉइव	४	१	५	अग्नेयजिष्ठोअध्वरे	३	१	८
अग्नेअपांसमिध्यसे	३	१	२५	अग्नेत्वचंयातुधानस्य	८	४	५	अग्नेपत्नीरिहावह	१	२	५	अग्नेयत्तेदिविवर्चः	३	१	२२
अग्नेकदातंआनुपक्	३	५	६	अग्नेत्वनोअंतम.	४	१	१६	अग्नेपर्वस्वस्वपा	७	२	११	अग्नेयद्द्यविशो	४	५	१९
अग्नेकविर्वेधाअसि	६	४	३२	अग्नेत्वपारयानव्यः	२	५	१०	अग्नेपावकरोचिपा	४	१	१९	अग्नेयाहिदूत्यं१	५	२	१२
अग्नेकेतुर्विशामसि	८	८	१४	अग्नेत्वमस्मद्युयोधि	२	५	१०	अग्नेपूर्वाअनूपसो	१	३	२९	अग्नेयाहिसुशस्तिभिः	६	२	१०
अग्नेघृतस्यधीतिभिः	६	७	१२	अग्नेत्वयशाअस्या	६	२	१४	अग्ने पूर्वेभ्रातर	८	१	११	अग्नेयुक्ष्वाहियेतव	४	५	२९
अग्नेचिकिद्ध्य१स्यनं.	४	१	१४	अग्नेदादाशुपेरयिं	३	१	२४	अग्नेवार्धस्वविमृधोवि	८	५	१३	अग्नेययज्ञमध्वरं	१	१	१
अग्नेजरस्वस्वपत्यआयुनि	२	८	२१	अग्नेदिवोअर्णमच्छा	३	१	२२	अग्नेभवसुपमिधा	५	२	२३	अग्नेरर्मस समिदस्तु	८	३	१५
अग्नेजरितर्विश्पतिः	६	४	३५	अग्नेदिव सूनुरसि	३	१	२५	अग्नेभूरीणितवं	३	१	२०	अग्नेरक्षाणोअंहस.	५	२	२०
अग्नेजुपस्वनोहविः	३	१	३१	अग्नेदेवाँइहावहजज्ञानः	१	१	२२	अग्नेभ्रात सहस्कृत	६	३	३२	अग्नेरिंद्रस्यसोमस्य	२	५	२९
अग्नेजुपस्वप्रतिहर्यतद्वचः	२	२	१३	अग्नेदेवाँइहावहसादया	१	१	२८	अग्नेमन्मानितुभ्यक	६	३	२२	अग्नेर्यायुन्र्यभवत्	८	७	१८
अग्नेतमद्याश्वनस्तोमैः	३	५	१०	अग्नेद्युम्नेनजागृवे	३	१	२४	अग्नेमन्युप्रतिनुदन्	८	७	१६	अग्नेर्वर्मपरिगोभिः	७	६	२१
अग्नेतवत्यदुक्थ्यं	१	७	२२	अग्नेघृतव्रतायते	६	३	४०	अग्नेमरुद्भिः शुभयद्भिः	४	३	२५	अग्नेर्वयंप्रथमस्यामृतानां	१	२	१३

मन्त्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
अग्नेवाजस्यगोमतः	१	५	२७	अग्नेसहस्वपृतना.	३	१	२४	अचेतिदिवोदुहिता	५	५	२५	अच्छामहीबृहतीशंतमा	४	२	२१
अग्नेविवस्वदुषसः	१	३	२८	अग्नेसुखतमेरथे	१	१	२४	अचेत्यग्निश्चिकितुः	६	४	२७	अच्छायवोमरुत.	५	४	२
अग्नेविश्वानिवार्या	३	१	१०	अग्नेसुतस्यपीतये	४	३	५	अचोदसोनोधन्वतु	७	३	४	अच्छायोगतानाधमानः	३	६	१९
अग्नेविश्वेभिरग्निभि.	३	१	२४	अग्ने स्तोमंमनामहे	४	१	५	अच्युताचिद्वोअज्मन्	६	१	३६	अच्छावदतवसंगीर्भि	४	४	२७
अग्नेविश्वेभिरागहि	४	१	१९	अग्नेस्तोमंजुपस्वमे	६	३	३६	अच्छंऋपेमारुतंगणं	४	३	१०	अच्छावदातनागिरा	१	३	१७
अग्नेविश्वेभि स्वनीक	४	५	२०	अग्नेहस्निन्यंत्रिणं	८	६	२४	अच्छाकविंनृमणोगाः	३	५	१८	अच्छाविवक्मिरोदसी	३	४	२
अग्नेवीहिपुरोळाश	३	१	३१	अग्नेपिबामधूनांसुत	३	७	२२	अच्छाकोशंमधुश्चुतं	७	२	९	अच्छावोअग्निमवसे	४	१	१७
अग्नेवीहिहविषा	५	२	२३	अग्नेगोराजाप्यस्तविष्यते	७	३	२०	अच्छागिरोमतयो	५	२	१३	अच्छावोचेयशुशुचानं	३	४	१५
अग्नेवृधानआहुति	३	१	३१	अग्नेवृहन्नुपसामूर्ध्वो	७	५	२९	अच्छाचत्वैनानमसा	६	२	२	अच्छावोदेवीमुपसं	३	४	८
अग्नेशाकेमतेवयं	३	१	२८	अग्नेसिंधूनांपवमान.	७	३	१४	अच्छानुचक्षाअसरव्	७	४	२	अच्छासमुद्रमिंदव	७	२	९
अग्नेशर्धंतमागणं	४	३	१९	अघोरचक्षुरपतिघ्न्येधि	८	३	२८	अच्छानोअंगिरस्तम	६	२	२०	अच्छासिंधुमातृतमा	३	२	१२
अग्नेशर्धमहतेसौभगाय	४	१	२२	अग्नेतेविष्णवेवय	६	२	२३	अच्छानोमित्रमहो	४	५	२	अच्छाहिसोमः कलशान्	७	३	६
अग्नेशुक्रेणशोचिपाविश्वेभि	१	१	२३	अचिकित्वान्चिकितुष	२	३	१५	अच्छानोमित्रमहो	४	५	१६	अच्छाहित्वासहस.सूनो	६	४	३२
अग्नेशुक्रेणशोचिपोरु	७	७	५	अचिक्रदद्वृपाहरि	६	८	१९	अच्छानोयाह्यावह	४	५	२९	अच्छिद्राशर्मजरित.	३	१	१५
अग्नेसक्षेपदतपा.	४	५	३	अचित्तीयच्चकृमा	३	८	५	अच्छान शीरशोचिप	६	५	३२	अच्छिद्रासूनोसहसोनो	१	४	२४
अग्नेसहंतमाभर	४	१	१५	अचेतिदस्राव्युनाक	२	२	३	अच्छामइंद्रंमतयः	७	८	२४	अजाअन्यस्यवह्नयो	४	८	२३

मन्त्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
अजातशत्रुमजरास्वर्वती	४	२	३	अज्येष्ठासोअकनिष्ठास	४	३	२५	अतिथिमानुषाणां	६	२	१३	अतोनआनूनातिथीन्	४	३	४
अजावृतइन्द्रशूरपत्नी	२	४	१६	अत्रैंविदस्मैकृणुथा	६	२	३४	अतिद्रवसारमेयौ	७	६	१५	अतोवयमंतमेभिर्युजाना.	२	३	२४
अजाश्व पशुपावाजपस्त्य	४	८	२४	अत्त परिजमन्नागहि	१	१	१२	अतिन सुश्रतोनय	१	३	२५	अतोविश्वान्यद्भुता	१	२	१८
अजिरासस्तदप	४	३	१	अत्त समुद्रमुद्धत	५	८	१४	अतिनोविष्पिताषुरु	६	६	३	अत्यमृजंतिकुलशे	७	३	११
अजिरासोहरयोयेत	६	४	१५	अत्त सुहस्तनिर्णिजा	५	८	२७	अतिवायोससुतोयाहि	२	१	२५	अत्यहुवि संचतेसच्चधातु	४	३	२३
अजीजनन्नमृततमर्त्यासो	३	३	३४	अतउत्वापितुभृत	७	५	२९	अतिवायोमरुतो	४	८	१४	अत्यायातमश्विना	४	४	१५
अजीजनोअमृत	७	५	२२	अतष्यमानेअवसावती	२	५	२	अतिवारान्पवमानो	७	१	१७	अत्यावृधस्नूरोहिता	३	४	१६
अजीजनोहिपवमान	७	५	२२	अतश्चिदिंद्रणउप	६	६	१६	अतिविद्धाविथुरेणाचित्	६	६	३२	अत्यासोनयेमरुत	५	४	२५
अजीतयेहतये	७	४	६	अतस्त्वारयिमभि	७	१	५	अतिविश्वा परिष्ठा	८	५	९	अत्याहियानानहेतृभिः	६	८	२
अजैष्माद्यासनामच	६	४	१०	अतारिपुर्भरतागव्यव सं	३	२	१४	अतिश्रितीतिरश्चता	६	८	४	अत्यूपवित्रमक्रमीत्	७	१	२
अजैष्माद्यासनामच	८	८	२२	अतारिष्मतमसस्पारमस्य	५	५	२०	अतिष्ठतीनामनिवेशनानां	१	२	३७	अत्यूर्मिर्मत्सरोमद.	६	८	७
अजोनक्षांदाधारपृथिवीं	१	५	११	अतारिष्मतमसस्पार	१	६	२५	अतीदुशुक्रओहते	६	५	७	अत्योनहियानोअभि	७	३	१२
अजोभागस्तपसात	७	६	२०	अतारिष्मतमसस्पार	२	४	२९	अतीयामनिदस्तिर	४	३	१३	अत्योनाज्मन्त्सर्गप्रतक्तः	१	५	९
अजोहवीदश्विनातौग्र्यो	१	८	१५	अतारिष्मतमसस्पारमस्य	२	५	१	अतीहिमन्युषाविणं	६	३	५	अत्रातेरूपमुत्तमं	२	३	१२
अजोहवीदश्विनावर्तिका	१	८	१६	अतिवृष्टववक्षिथ	३	१	५	अतृष्णुवतंवियतम	३	६	१	अत्राविनेमिरेषां	६	३	११
अजोहवीन्नासत्याकराचा	१	८	१०	अतित्रीसोमरोचना	६	८	७	अतोदेवाअवतुन.	१	२	७	अत्राहगोरमन्वत	१	६	७

मन्त्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
अत्राहुतद्वहेथेमध्वआहुतिं	२	१	२५	अदब्धेभिस्तवगोपाभिं	४	५	१०	अदंश्रमस्यकेतव	१	४	७	अद्रिभि सुतोमतिभिः	७	२	३३
अत्राहतेहरिवस्तोर्ड	३	६	८	अदर्दुरुत्समसृजोविखानि	४	१	३२	अदृष्टान्हंत्यायती	२	५	१४	अद्रिभि सुत.पवते	७	२	२५
अग्निमनुस्वराज्यं	२	५	२९	अदर्शिगातुरुरवेवरीयसी	२	१	२६	अदेदिष्टवृत्रहागोपतिर्गा	३	२	८	अद्रिभि सुत.पवसेपवित्रे	७	३	१६
अग्निर्यद्वामवरोहन्	४	४	१९	अदर्शिगातुवित्तम	६	७	१३	अदेवाद्देव प्रचता	८	७	९	अद्रोघमावहोशतो	६	४	३२
अत्रीणास्तोममद्रिवो	६	३	१८	अदान्मेपौरुकुत्स्य	६	१	३५	अदेवेनमनसा	२	६	३१	अद्रोघसत्यतवतन्महित्वं	३	२	१०
अत्रेर्दुसेमससेसत्यमुक्त	७	७	१६	अदाभ्येनशोचिषा	८	६	२५	अदोयद्दारुप्लवते	८	८	१३	अद्रौचिदस्माअंतर्दुरोणे	१	५	१४
अत्रेरिवश्रृणुतपूर्व्यस्तुति	६	३	१७	अदाभ्योभुवनानि	३	८	४	अद्धीदिंद्रप्रस्थितेमा	८	६	२१	अद्रिपोअध्वर्यहिष	७	८	७
अत्रैववोपिनह्यामि	८	८	२४	अदाभ्य पुरएता	३	१	९	अद्धि सोमपपृचानस्य	७	२	३२	अद्रिपोनोमरुतो	४	४	३४
अथातेअंगिरस्तम	१	५	२३	अदितिर्द्यावापृथिवीऋत	८	२	१२	अद्याचिन्नूचित्तदपो	४	७	२	अधकृत्वामघवन्तुभ्यं	४	१	२३
अथातेअंतमाना	१	१	७	अदितिर्द्यौरदितिरंतरिक्ष	१	६	१६	अद्यादूतंवृणीमहे	१	३	२८	अधक्षपापरिं कृत	७	४	२५
अथानउभयेषा	१	२	२१	अदितिर्नउरुष्यतु	६	४	८	अद्यादेवाउदितासूर्यस्य	१	८	७	अधग्मतानहुषोहवंसूरे	२	१	२
अदब्धायादयतेवार्याणि	४	३	३	अदितिर्नोदिवा	६	१	२६	अद्याद्याश्वश्वइन्द्र	६	४	३९	अधग्मतोशनापृच्छतेवां	७	७	७
अदब्धाअभौमहुते	१	४	११	अदितिर्ह्यजनिष्ट	८	३	१	अद्यानोदेवसवित	४	४	२५	अधजिह्वापापतीति	४	५	८
अदब्धद्दोपवसे	७	३	१०	अदितेमित्रवरुणो	२	७	८	अद्यामुरीययदियातुधानो	५	७	७	अधज्मोअधवादिव.	५	७	१३
अदब्धस्वधावंत	६	३	३९	अदित्सतचिदाघृणे	४	८	१७	अद्येदुप्राणीदममन्न	७	७	३०	अधतेविश्वमनुहासदिष्ट	१	४	२२
अदब्धेभि.सवित.	५	१	१५	अदिद्युतत्स्वपाको	४	५	१३	अद्रिणातेमुदिन्न	७	८	२०	अधत्यद्रप्सविभ्वं	७	६	९

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग
अधत्वमिंद्र विद्धि	८	१	३०	अर्धश्वेतकलशंगोभिरक्तं	६	३	१६	अधात्वंहिनस्करः	६	६	६	अधाह्यग्नयमभेत्वाया	३	४	१८
अधत्वष्टातेमह·	४	६	२	अर्धश्वेतकलशं	७	२	३२	अधानरोन्योहुतेधा	४	३	१०	अधाह्यंतोअश्विना	५	५	२१
अधत्वाविश्वेपुर·	४	६	२	अर्धस्यस्याचर्य	४	१	१	अधानोविश्वसौभग	१	३	२५	अधाहिकाव्यायुवं	[illegible]	४	४
अधत्विपीमाअभ्योजसा	२	६	२८	अर्धसातेचर्षणयो	४	६	२०	अधान्वस्यजेन्यस्य	८	१	३०	अधाहिन्वानइंद्रियं	७	१	५
अधद्रप्सोअंशुमत्याउपस्थे	६	६	३४	अर्धस्मानउदेवता	२	७	१४	अधान्वस्वसंदृशंजगन्वान्	५	६	१०	अधाहिविक्ष्वीड्योसि	४	५	२
अधद्युतान पित्रो	३	५	२	अर्धस्मानोवृधेभव	४	७	२९	अधामन्येबृहदसुर्यम्	४	७	२	अधाहींद्रगिर्वणः	६	७	२
अधयांश्चिचेअपसा	४	६	२	अर्धस्मास्यपनयति	४	५	१४	अधामन्येश्रत्तेअस्मा	१	७	१९	अधाहोतान्यसीदो	४	४	३५
अधधारयामध्वा	७	४	१३	अर्धस्मायोपणामही	६	४	६	अधामहीनआयस	५	२	२०	अधाह्यग्नएषां	४	१	८
अध पश्यस्वमोपरि	६	३	१०	अर्धस्वनादुतबिभ्यु·	१	६	३२	अधामातुरुपसं सप्तविप्रा	३	४	१८	अधाह्यग्नेक्रतोर्भद्रस्य	३	५	१०
अधप्रजज्ञेतरणिर्ममत्तु	१	८	२५	अर्धस्वनान्मरुतांविश्वं	१	३	१६	अधायथान पितर·परास·	३	४	१९	अधाह्यग्नेमह्नानिषद्य	७	६	१
अधप्रियमिषिराय	६	४	६	अधस्वमस्य निर्विदे	१	८	२३	अधायिधीतिरसस्रग्र	७	७	२७	अधिद्यामस्थाद्वृषभो	७	३	११
अधप्लायोगिरतिदासत्	५	७	१६	अधाकृणो·पृथिवीं	२	६	१०	अधायोविश्वाभुवना	२	६	१९	अधिद्वयोरदधाउक्थ्यं	१	६	४
अधयच्चारथेगणे	६	४	६	अधाकृणो प्रथमवीर्यं	२	६	१९	अधाय्यग्निर्मानुषीषुविक्षु	२	६	२४	अधिनइंद्रैषां	६	६	४
अधयदिमेपवमान	७	५	२३	अधागावउपमातिं	८	१	३०	अधारयतपृथिवीं	४	३	३०	अधिपुत्रोपमश्रवः	७	८	२
अधयद्राजानागविष्टौ	८	१	३०	अधाचिदूनुयद्दिधिषा	८	७	२०	अधारयंतवह्नयः	१	२	२	अधिपेशांसिवपतेनृतूरिव	१	६	२४
अधश्रुतंकवषंवृद्धं	५	२	२६	अधातेअप्रतिष्कुतं	६	६	२३	अधासुमद्रोअरतिः	८	१	२९	अधिबृबु·पणीनां	४	७	२६

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
अधियर्दस्मिन्वाजिनीव	७	४	४
अधियस्तस्थौकेशवता	८	५	२६
अधियावृहतोदिव	६	२	२२
अधिश्रियेदुहिता	५	१	३
अधिश्रियुनिर्दधुश्चारु	१	५	१८
अधिसानौनिजिघ्नते	१	५	३०
अधीन्वत्रसप्ततिंचसप्तच	८	४	२८
अधीवयद्गिरीणां	५	८	२०
अधीवासपरिमातु	२	२	६
अधुक्षतप्रियमधु	६	७	१८
अधुक्षत्पिप्युपीमिषं	६	५	१७
अधेनुदस्रास्तर्यं विषक्तां	१	६	१६
अध्वर्यव कर्तनाश्रुष्टिं	२	६	१४
अध्वर्यव पयसो	२	६	१४
अध्वर्यवश्चकृवासोमधूनि	४	२	२०
अध्वर्युवातुहिषिंच	६	३	५

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
अध्वर्यवोपइतासमुद्र	७	७	२४
अध्वर्यवोभरतेंद्राय	२	६	१३
अध्वर्यवोयउरण	२	६	१३
अध्वर्यवोयत्नर	२	६	१४
अध्वर्यवोयोअपो	२	६	१३
अध्वर्यवोयोदिव्यस्य	२	६	१४
अध्वर्यवोयोदृभीक	२	६	१३
अध्वर्यवोय शतमासहस्रं	२	६	१४
अध्वर्यवोय शतशंबरस्य	२	६	१३
अध्वर्यवोय स्वश्नं	२	६	१३
अध्वर्यवोरुणदुग्धमंशु	५	६	२३
अध्वर्यवोहुविष्मंताहि	७	७	२४
अध्वर्युभिः पंचभिः	३	१	२
अध्वर्युत्वामधुपाणिं	७	८	२१
अध्वर्योअद्रिभिः सुतं	७	१	८
अध्वर्योद्रावयात्व	५	७	३२

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
अध्वर्योवीरप्रमहे	४	७	१८
अनच्छयेतुरगातुजीव	२	३	१९
अनंसमप्सुदुष्टर	६	८	६
अनमीवाउपसआ	७	८	७
अनमीवासइळयामदंतो	३	४	५
अनर्वाणोह्येषां	६	१	२५
अनर्वाणंवृषभंमंद्रजिह्वं	२	५	१२
अनर्शरातिवसुदामुपस्तुहि	६	७	३
अनश्वोजातोअनभीशु	२	२	२२
अनश्वोजातोअनभीशु	३	७	७
अनवद्यैरभिद्युभिः	१	१	१२
अनवस्तेरथमश्वायतक्षन्	४	१	२९
अनस्वतासत्पतिर्मामहेमे	४	१	२१
अनागसोअदितये	४	४	२६
अनाधृष्टानिधृषित	८	७	२६
अनानुदोवृषभोदोधत	२	६	२७

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
अनानुदोवृषभोजग्मि	२	६	२१
अनायतोअनिबद्ध कथा	३	५	१३
अनायतोअनिबद्ध	३	५	१३
अनारम्भणेतदवीरयेथाम्	१	८	८
अनिरेणवचसाफल्ग्वेन	३	५	३
अनुकृष्णेवसुधितीयेमाते	३	७	२४
अनुकामंतर्पयेथा	१	१	३२
अनुकृष्णेवसुधिती	३	२	८
अनुतदुर्वीरोदसी	५	३	२७
अनुतन्नोजास्पतिः	५	४	५
अनुतेदायिमहइंद्रियाय	४	६	२०
अनुतेशुष्मंतुरयंतमीयतुः	६	७	३
अनुत्तमातेमघवन्नकिर्नु	२	३	२५
अनुत्रितस्ययुध्यतः	५	९	२२
अनुत्वामहीपाजसीअचक्रे	१	८	२६
अनुत्वारथोअनुमर्यो अर्वन्	२	३	१२

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
अनुत्वारोदसीउभे	६	५	२८	अनुहित्वासुतसोम	७	५	२२	अन्येजायांपरिमृशंत्यस्य	७	८	३	अपद्वारामतीनां	६	७	३५
अनुत्वारोदसीउभेचक्र	५	८	१६	अनूनोदत्रहस्तयतोअद्रिं	४	२	२७	अन्योअन्यमनुगृभ्णाति	५	७	३	अपन् शोशुचदघ	१	७	५
अनुत्वाहिघ्नेअधदेव	४	६	६	अनूपेगोमान्गोभिरक्षाः	७	५	१३	अन्वपांखान्यतृतमोजसा	५	६	२	अपप्राचइन्द्रविश्वान्	८	७	१९
अनुद्यावापृथिवी	४	६	६	अनुक्षरान्ऋजवं	८	३	२४	अन्वस्यस्थूरंददृशेपुरस्तात्	५	७	१६	अपयोरिंद्र पापजे	८	५	२६
अनुद्रप्सासइंदवः	६	७	२६	अनेनोवोमरुतो	५	१	८	अन्वहमासाअन्विद्वनानि	८	४	१६	अपश्रिदेपविभ्वोदमूनाः	३	२	८
अनुद्वाजहितानयो	३	६	२२	अनेहसंप्रतरणविवक्षणं	६	४	१४	अन्वेकोवदतियद्दाति	२	६	१०	अपश्यगोपामनिपद्यमानं	२	३	२०
अनुपूर्वाण्योक्या	६	२	२४	अनेहसंवोहवमानमूतये	६	४	१६	अपघ्नतोअराव्ण	६	८	२	अपश्यंगोपामनिपद्यमान	८	८	३५
अनुप्रत्नस्यौकसः	१	२	२९	अनेहोदात्रमदितेरनर्वं	२	५	२	अपघ्नन्त्सोमरक्षसं	७	१	३५	अपश्यग्रामंवहमानं	७	७	१८
अनुप्रत्नस्यौकस.	६	५	७	अनेहोनेउरुव्रजे	६	४	५३	अपघ्नन्नेपिपवमान	७	४	१०	अपश्यत्वामनसा	८	८	४१
अनुप्रत्नासआयव	६	८	१३	अनेहोमित्रार्यमन्	६	१	२८	अपघ्नन्पवतेमृधं	७	१	२२	अपश्यंत्वामनसादीध्यानां	८	८	४१
अनुप्रयेजेजनओजो	४	७	८	अन्यदद्यकर्वरमन्यदु	४	६	१७	अपघ्नन्पवसेमृधं	७	१	३४	अपश्यमस्यमहतो	८	३	१४
अनुयदींमरुतोमन्दसानं	४	१	२३	अन्यमस्मद्भियाइय	६	५	२६	अपज्योतिषातमो	८	२	१७	अपस्वसुरुषसोनग्जिहीते	५	५	१८
अनुव्रतायरन्धयन्नपव्रता	१	४	१०	अन्यमूषुत्वयम्यन्यः	७	६	८	अपत्याअस्थुरनिरा	६	४	१३	अपहतरक्षसोभंगुरावतः	८	३	८
अनुश्रुताममतिवर्धत्	४	३	३०	अन्यव्रतममानुप	६	५	१०	अपत्येतायवोयथा	१	४	७	अपागूहन्नमृतां	७	६	२३
अनुस्पष्टोभवत्येष	८	८	१८	अन्यस्यावत्सरिहती	३	३	३०	अपत्यपरिपंथिनं	१	३	२४	अपाङ्प्राङेतिस्वधया	२	३	२१
अनुस्वधामक्षरन्नापो	१	३	३	अन्यावोअन्यामवतु	८	५	१०	अपत्यवृजिनरिपु	४	८	१३	अपादहस्तोअपृतन्यत्	१	२	३७

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
अपादितउदुनश्चित्रतम	४	७	१०	अपाग्न्यस्याधसो	२	६	२३	अपेंद्रद्विषतोमनः	८	८	१०	अप्रामिसत्यमघवन्तयेत्	६	४	३६
अपादिद्रोअपादग्निः	६	५	७	अपारोवांमहिमा	४	४	३४	अपेहिमनसस्पते	८	८	२२	अप्सुरसांगधर्वाणां	८	७	२४
अपादुशिप्र्यंधस	६	६	१५	अपागभेदर्शतमोपधीना	२	८	१५	अपोदेवीरुपह्वये	१	२	११	अप्सुराजामुपसिप्मि	८	७	७
अपादेंतिप्रथमापद्वतीनां	२	२	२२	अपानपातुमवसे	१	२	५	अपोमहीरभिशस्ते	८	५	२५	अप्साइंद्रायवायवे	७	२	४
अपाद्धोत्रादुतपोत्रादमत्र	२	८	१	अपानपादाद्यस्थादुपस्थे	२	७	२३	अपोयदद्रिंपुरुहूत	३	५	१८	अप्सुत्वामधुमत्तम	६	८	२०
अपाधमदभिशस्ती	६	६	१२	अपापेरुजीवधन्य	७	८	१०	अपोवसानः परिकोशं	७	५	१६	अप्सुधूतस्यहरिवः	८	५	२४
अपान्यदेत्यभ्य१न्यदेति	२	१	५	अपाफेनेननमुचे	६	१	१६	अपोवृत्रवव्रिवांसं	३	५	१८	अप्सुमेसोमोअब्रवीत्	१	२	११
अपामतिष्ठद्धरुणं हरतम	१	३	१८	अपांमध्येतस्थिवांसं	५	६	११	अपोपाअनस सरत्	३	६	२०	अप्सुमेसोमोअब्रवीत्	७	५	५
अपामसोमममृताअभूम	६	४	११	अपा पूर्वेपांहरिव	८	५	७	अपोपुण्ड्य्यशारु	६	४	५३	अप्स्वग्नेसधिष्टव	६	३	३०
अपामिदन्ययन	८	७	३०	अपा सोममस्तमिन्द्र	३	३	२०	अपोसुम्यक्षवरुण	२	७	१०	अप्स्व१न्तरमृतमप्सु	१	२	११
अपामिवेदूर्मयस्ततुराणा	७	४	५	अपिपर्थामगन्महि	४	८	१३	अपोत्यंपामजुपतदेवा.	३	७	२	अबुध्नेराजावरुणोवनस्य	१	२	१४
अपामीवामपविश्वां	८	२	५	अपिबत्कद्रुवः सुतं	६	३	४७	असूर्यैमरुतआपि	३	३	१६	अबुध्नमुत्तइंद्रवत्त	७	८	६
अपामीवामपस्रिधं	६	१	२६	अपिवृश्चपुराणवत्	६	३	२४	अभिस्वतीमश्विनावाचं	१	७	३७	अबोधिजारउपसं	५	२	१२
अपामीवासविता	८	५	१७	अपिष्टुत सविता	५	४	५	अभिक्षितवसुविभर्षिहस्ते	१	४	१०	अबोधिहोतायजथा	३	८	१२
अपासुपस्थेमहिपा	४	५	१०	अपूर्व्यापुरुतमां	४	७	४	अप्रतीतोजयतिसधनानि	३	७	२७	अबोध्यग्निर्जमउदेतिसूर्यं	२	२	२७
अपामूर्मिर्मदन्निव	६	१	१५	अपेतवीतविचसर्पतातः	७	६	१५	अप्रयुच्छन्नप्रयुच्छन्निरग्ने	२	२	१२	अबोध्यग्निः समिधा	३	८	१२

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
अब्जामुक्थैरहिं	५	३	२६	अभितेमधुनापर्य	६	७	३६	अभित्वावृषभासुते	६	२	४६	अभिप्रभरधृषता	६	६	१२
अभाग सन्नपपरेत·	३	८	१८	अभित्यंगाव पर्यसा	७	३	९	अभित्वाशूरनोनुम	५	३	२१	अभिप्रयांसिवाहसा	३	१	१०
अभिकण्वाअनूषत	५	८	१५	अभित्यंपूर्व्यंमदं	६	७	२६	अभित्वासिंधोशिशुमित्	८	३	६	अभिप्रयांसिसुधितानि	४	५	१९
अभिव्लग्याचिदद्रिव.	२	१	२२	अभित्यंमद्यंमदं	६	७	२६	अभित्यामहिनाभुव	८	६	२७	अभिप्रवंतसमनेव	३	८	११
अभिक्रत्वेंद्रभूरध	५	३	४	अभित्यमेषंपुरुहूतमृग्मियं	१	४	९	अभिद्युम्नानिवनिन	३	३	२	अभिप्रवः सुराधसं	६	४	१४
अभिक्रंदन्कलशं	७	३	१४	अभित्यंवीरंगिर्वणसं	४	८	९	अभिद्युम्नंबृहद्यश·	७	५	१८	अभिप्रस्थाताहेव	५	६	२५
अभिक्रंदस्तनय	४	४	२८	अभित्रिपृष्ठंवृषणं	७	३	२६	अभिद्रोणानिबभ्रव	४	८	२३	अभिप्रियाणिकाव्या	७	१	१४
अभिक्षिप सम्मग्मत	६	८	४	अभित्वागोतमागिरा	१	५	२६	अभिद्विजन्मात्रिवृदन्न	२	२	५	अभिप्रियाणिपवते	७	२	३२
अभिख्यानोमघवन्	८	६	१३	अभित्वागोतमागिरा	३	६	२८	अभिद्विजन्मात्रीरोचनानि	२	२	१८	अभिप्रियाणिपवते	७	४	१३
अभिगंधर्वमतृणत्	६	५	२९	अभित्वादेवसवित	१	२	१३	अभिनइळायूथस्यमाता	४	२	१६	अभिप्रियादिवस्पदा	६	७	३९
अभिगव्यानिवीतये	७	१	२८	अभित्वादेव सवितः	८	८	३२	अभिनक्षंतोअभियेत	२	७	२	अभिप्रियादिवस्पद	६	७	३५
अभिगावोअधन्विषु	६	८	१४	अभित्वानक्तीरुपस·	२	५	२०	अभिनोदेवीरवसा	१	२	६	अभिप्रियामरुतोयावो	६	२	३२
अभिगावोअनूषतयोषा	६	८	२२	अभित्वापाजोरक्षसो	४	६	१२	अभिनोनर्यंवसु	४	८	१७	अभिप्रेहिदक्षिणत	८	३	१८
अभिगोत्राणिसहसा	८	५	२३	अभित्वापूर्वपीतये	१	१	३७	अभिनोवाजसातम	७	४	२३	अभिब्रह्मीरनूषत	६	८	२३
अभिजैत्रीरसचंतस्पृधान	३	२	५	अभित्वापूर्वपीतये	५	७	२६	अभिप्रगोपतिंगिरा	६	५	५	अभिभुवेभिभंगाय	२	६	२७
अभितष्टेवदीधयामनीषां	३	२	२३	अभित्वायोपणोदधं	७	१	१३	अभिप्रदद्रुर्जनयोन	३	६	१	अभिभूरहमागमं	८	८	२४

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
अभियज्ञंगृणीहिनः	१	१	२८	अभिवोंअर्चेंपोप्यावतोनृन्	४	२	१४	अभिहिसत्यसोमपा॰	६	७	१	अभीप्व१र्य पौंस्यैं.	८	२	२२
अभियेत्वांविभावरि	४	४	२१	अभिवोंदेवींधियं	५	३	२५	अभीकंआसांपदवीरं	३	४	१	अभींहिमन्योतवसं	८	३	१८
अभियेमिथोवनुपं	५	४	५	अभिवोंवीरमन्धसोमदेंपु	६	४	३	अभीनआववृत्स्व	३	६	२४	अभुंत्सुप्रदेव्या	७	८	३३
अभियोमहिनादिवं	३	४	६	अभिव्ययस्वखदिरस्य	३	३	२२	अभीनवतेअद्रुहं॰	७	४	२७	अभूदिदवयुनमोपुभूपत	२	४	२७
अभियदेवीनिर्ऋति	५	४	४	अभिव्रजनतंत्निपे	५	८	१३	अभीनोंअग्नउक्थमित्	२	२	७	अभूदुपारमेतवे	१	३	३५
अभियदेव्यादितिं	५	४	५	अभिश्यावन्नकृशनेभिः	८	२	१७	अभीनोंअर्पदिव्या	७	४	२१	अभूदुभाउअंशवे	१	३	३४
अभिवस्त्रासुवसनानि	७	४	२१	अभिष्टनेतेंअद्रिवो	१	५	३१	अभी३दमेकमेकं॰	८	१	६	अभूदुवोविधतेरत्नधेयं	३	७	३
अभिवह्वयऊतये	६	१	३	अभिष्टयेसदावृध	६	५	१	अभी३ममह्यांउत	६	७	१७	अभूदुपाइद्भतमामघोनी	५	५	२६
अभिवह्निरमर्त्य	६	७	३३	अभिसिध्मोअजिगा	१	३	३	अभीमवन्वन्त्स्वभिष्टिं	१	४	९	अभूदुपारुशतपशु	४	४	१६
अभिवांनूनमश्विना	५	५	१२	अभिसुवानासइंदव	५	८	७	अभीमृतस्यदोहनाअनूपत	२	२	१३	अभूदेव सवितावद्यो	३	८	५
अभिवायुवीत्यर्षा	७	४	२०	अभिसूयवसनय	१	३	२५	अभीमृतस्यविष्टपं	६	८	२४	अभूरुवीरगिर्वणो	४	७	२३
अभिविप्राअनूपतगावं	६	७	३८	अभिसोमासआयवं.	६	८	१३	अभीवर्तेनहविपा	८	८	३२	अभूरेकोरयिपते	४	७	३
अभिविप्राअनूपतमूर्धन्	६	८	७	अभिसोमासआयवं.	७	५	१४	अभीवृतकृशनैर्विश्वरूप	१	३	६	अभूवौंक्षीर्व्यू१आयु	७	७	१६
अभिविश्वानिवार्या	६	८	३२	अभिस्वपूभिर्मिथो	५	४	२३	अभीपतस्तदाभर	५	३	२१	अभ्यभिहिश्रवसा	७	५	२२
अभिवृत्संसपत्नान्	८	८	३२	अभिस्वरंतुयेतव	६	१	१२	अभीपुणस्त्वरयिं	६	६	२५	अभ्यर्चनभाकवत्	६	३	२४
अभिवेनाअनूपत	७	१	४०	अभिस्ववृष्टिंमदेअस्य	१	४	१२	अभीपुण.सखीनां	३	६	२४	अभ्यर्पतसुष्टुतिंगव्यं	३	८	११

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
अभ्यर्षबृहद्यशः.	६	८	१०	अमंदान्स्तोमान्प्रभरे	२	१	११	अमूराविश्वावृषणाविमा	५	५	३	अयंतेअस्त्युपमेह्यर्वाङ्	८	३	१८
अभ्यर्षमहानां	६	७	१६	अमन्महीदनाशवं	५	७	१२	अमूरोहोतान्यसादि	३	५	४	अयंतेमानपेजनं	६	४	४५
अभ्यर्षविचक्षण	७	१	८	अमाजुरश्चिद्भवथोयुवं	७	८	१५	अमूर्याउपसूर्ये	१	२	११	अयंतेयोनिर्ऋत्वियः	३	१	३३
अभ्यर्षसहस्रिणं	७	१	३२	अमाजूरिवपित्रो	२	६	२०	अम्यक्सेनरुदंता	७	२	२१	अयंतेशर्यणावति	६	४	४५
अभ्यर्षस्वायुध	६	७	२३	अमादेषांभियसा	४	३	२४	अयंतंजातवेदसं	६	५	२१	अयंतेस्तोमोअग्रियः	१	१	३१
अभ्य१र्षानपच्युत.	६	७	२३	अमायवोमरुतो	६	१	३७	अयेवन सुहवा	२	७	२५	अयंदक्षायसाधन	७	५	८
अभ्यवस्थाः प्रजायते	४	१	११	अमित्रहाविचर्षणिः	६	७	३७	अम्यक्सातइंद्रऋष्टिरस्मे	२	४	८	अयंदशस्यन्नर्येभिः	८	५	१५
अभ्यारमिदद्रयः	६	५	१६	अमित्रायुधोमरुतामिव	३	१	३४	अयकविरकविषु	५	२	५	अयंदिवइयर्तिविश्व	७	२	२०
अभ्यूर्णोतियन्नग्नं	६	५	३३	अमिनतीदैव्यानिव्रतानि	२	१	७	अयकुलरगृभीत	६	५	३३	अयंदीर्घायचक्षसे	६	१	१२
अभ्रप्रुषोनवाचा	८	३	१०	अमीयऋक्षानिहितास	१	२	१४	अयघसतुरोमर्द	७	७	१२	अयंदेव सहसा	४	७	२०
अभ्राजिशर्धोमरुतो	४	३	१५	अमीयेदेवास्थन	१	७	२०	अयचक्रमिषणत्सूर्यस्य	३	५	२३	अयंदेवानामपसामपस्तमो	२	३	३
अभ्रातरोनयोषणो	३	५	१	अमीयेपंच्योक्षणो	१	७	२१	अयजायतमनुषोधरीमणि	२	१	१४	अयंदेवायजन्मने	१	२	१
अभ्रातृव्योअनात्वं	६	२	३	अमीयेसप्तरश्मयः	७	१	२१	अयंतआघृणेसुत	७	५	१५	अयंदेवेषुजागृवि	७	१	१
अभ्रातेवपुंसएतिप्रतीची	२	१	८	अमीवहावास्तोष्पते	५	४	२२	अयंतइंद्रसोमो	६	१	२४	अयंद्यावापृथिवी	४	७	२०
अमंशिष्ठाभारता	३	१	२३	अमीषांचित्तंप्रतिलोभयंती	८	५	२३	अयंतएमितन्वापुरस्तात्	६	७	४	अयंद्योतयदद्युतो	४	७	११
अमंदन्मामरुतस्तोमं.	२	३	२६	अमूरःकविरदितिः	५	२	१२	अयंतेअस्तुहर्यत	३	३	८	अयंनाभावदतिवल्गुवो	८	२	१

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मत्र	अष्ट	अ.	वर्ग
अयनिधि सरमे	८	६	६	अययोवज्रं पुरुधा	७	७	१९	अयवृत्रंश्चातयते	३	८	२२	अयसोमइन्द्रतुभ्यं	७	३	२४
अयनोविद्वान्र्चनवत्	७	३	२	अययोहोताकिरुस	८	१	१२	अयवेनश्चोदयत्	८	७	७	अयसोमश्चमूसुतो	४	३	५
अयपथाअनुवित्त	३	५	२५	अयय सृजयेपुरो	३	५	१५	अयवांयुज्ञकृभवो	३	७	३	अयसोमं कपर्दिने	४	२	१५
अयपुनानउपसं	७	३	१६	अयरोचयदरुचो	४	७	११	अयशृण्वेअधजयन्नुत	३	५	२२	अयस्तुतोराजावंदि	८	१	२९
अयपूषारयिर्भग	७	५	२	अयवाकृण्णोअश्विना	६	६	७	अयंसमहमातनू	१	८	२३	अयस्वादुरिहमदिष्ठ	४	७	३०
अयभरायसानसि	७	५	९	अयवांमोअश्विना	५	८	३०	अयसयस्यशर्मन्	७	६	१	अयहयद्वादेवयाउ	५	५	१४
अयमतवान्छकुन	७	३	१४	अयवापरिषिच्यते	३	७	२५	अयसयोदिवस्परि	६	८	२९	अयहयेनवाइद	६	५	२७
अयमातायपिता	८	१	२५	अयवांभागोनिहितो	६	४	२८	अयसयोवरिमाणं	४	७	३०	अयहितेअमर्त्य	८	८	२
अयमित्रस्यवरुणस्य	१	६	३२	अयवामद्रिभि सुत	६	२	६	अयसशिंक्तेयेनगो	२	३	१९	अयहिनेतावरुण	५	४	७
अयमित्रायवरुणायशंतम.	२	१	२६	अयवामधुमत्तम	१	४	१	अयसहस्रमृपिभि	५	७	२५	अयहोताप्रथम	४	५	११
अयमित्रोनमस्य	३	४	५	अयवामित्रावरुणा	२	८	७	अयसहोतायोद्विजन्मा	२	२	१८	अयमंकृणोदुपसं	४	७	२०
अयमेपीतउदियर्ति	४	७	३०	अयविचर्पणिर्हित	७	१	२५	अयसुतुभ्यंवरुणस्वधाव	५	६	८	अयमग्निरुरुष्यति	८	८	३२
अयमेहस्तोभगवान्	८	१	२५	अयविदचित्रदशीक	४	७	३०	अयसूर्यइवोपदृक्	७	१	११	अयमग्निर्वध्र्यश्वस्य	८	२	२०
अययज्ञोदेवयाअय	२	४	२०	अयविप्रायदाशुपे	७	७	१२	अयसोअग्निराहुत.	५	१	२६	अयमग्नि सहस्रिणं	६	५	२४
अययथानआभुवत्	६	७	१०	अयविश्वाअभिश्रियं	६	७	१०	अयसोअग्निर्यस्मिन्	३	१	२२	अयमग्नि सुवीर्यस्येशे	३	१	१६
अययोनिश्चकुमायवयन्ते	३	४	२०	अयविश्वानितिष्ठति	७	१	११	अयसोमइन्द्रतुभ्यंसुन्वआ	५	३	१३	अयमग्नेजरितात्वे	८	७	३०

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग
अयमग्नेत्वेअपि	६	३	३१
अयमस्मान्वनस्पतिर्मा	३	३	२२
अयमस्मासुकाव्य·	८	८	२
अयमस्मिजरितः पश्यमेह	६	७	४
अयमिंद्रवृषाकपि	८	४	४
अयमिंद्रोमरुत्सखा	६	५	२७
अयमिहप्रथमोधायि	३	५	६
अयमुतेसमतसि	१	२	२८
अयमुतेसरस्वतिवसिष्ठ·	५	६	१९
अयमुत्वाविचर्षणे	६	१	२३
अयमुवांपुरुतमोरयीणां	३	४	९
अयमुष्टान पर्यद्रिं	४	७	११
अयमुष्यप्रदेवयुः	८	८	३४
अयमुष्यसुमहाँ	५	२	११
अयमेकइत्थापुरू	६	२	२४
अयमेमिविचाकशत्	८	४	४
अयाचित्तोविपानया	७	२	३
अयातेअग्नेविधेम	२	५	२७
अयातेअग्नेसमिधा	३	४	२५
अयाधियाचगव्यया	६	६	२४
अयानिजघ्निरोजसा	७	१	१०
अयापवस्वदेवयु	७	५	११
अयापवस्वधारया	७	१	३१
अयापवापवस्वैना	७	४	२१
अयामघीवतोधियं.	६	६	१७
अयामिघोपइन्द्र	५	३	७
अयामितेनमउक्ति	३	१	१४
अयारुचाहरिण्या	७	५	२४
अयावाजंदेवहितं	४	६	३
अयावीतीपरिस्रव	७	१	१८
अयासमग्नेसुक्षितिं	२	७	२४
अयासोम.सुकृत्यया	७	१	४
अयाहुत्यंमाययावावृधानं	४	६	१४
अयुजोअसमोनृभिः.	६	४	४०
अयुक्रतइंद्रविश्वकृष्टी.	२	४	८
अयुक्तसप्तशुन्ध्युवः	१	४	८
अयुक्तसप्तहरितः	५	५	१
अयुक्तसूरएतशं	७	१	३१
अयुद्धइद्युधावृतं	६	३	४२
अयुद्धसेनोविभ्वा	८	७	२६
अयुयुत्सन्ननवद्यस्यसेना	१	३	२
अयोदंष्ट्रोअर्चिषा	८	४	५
अयोद्धेवदुर्मदआहिजुह्वे	१	२	३७
अरंकामायहरयः	८	५	६
अरंकृण्वन्तुवेदिं	२	४	१०
अरंक्षयायनोमहे	६	१	१९
अरंतइंद्रकुक्षये	६	६	१९
अरंदासोनमीळ्हुषेकराणि	५	६	८
अरंमउस्रयाम्णे	३	६	३०
अरंमेगंतंहवनाय	५	१	३
अरंहिष्मासुतेषुणः	६	६	१९
अरण्यान्यरण्यानि	८	८	४
अरण्योर्निहितोजातवेदा	३	१	३२
अरमतिरनर्वणं.	६	२	४०
अरममाणोअत्येति	७	२	२७
अरमयःसरपसः	२	६	१२
अरमश्वायगायति	६	६	१९
अरश्मानोयेरथा	७	४	१४
अराड्वेदचरमा	४	३	२३
अराधिहोतानिषदा	८	१	१३
अराधिहोतास्व१र्निषत्तः	१	५	१४
अरायिकाणेविकटे	८	८	१३
अरावीदंशुःसचमानः	७	२	३१
अरित्रंवांदिवस्पृथु	१	३	३४

मन्त्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट	अ.	वर्ग
अरिष्ट समर्तोविश्वं	८	२	५	अणीसिचित्पप्रथाना	५	२	२४	अर्वाडेहिसोमकामंत्वाहु	१	७	१९	अर्पासोमधुमत्तमः	७	२	४
अरुणप्सुरुपार्जभूत्	६	५	२०	अर्थमिद्वाउअर्थिनः	१	७	२७	अर्वाङ्त्रिचक्रोमधुवाहनो	२	२	२७	अर्पाण सोमशगवे	७	१	२०
अरुणोमासकृद्वृकः	१	७	२३	अर्थिनोयतिचेदर्थं	६	५	३३	अर्वाङ्नरादैव्येनावसा	५	६	३	अर्हतोयेसुदानव	४	३	८
अरुपस्यदुहितरा	४	८	५	अधंवीरस्यश्वतपां	५	२	२७	अर्वाङ्कवश्रवसेसातिं	७	४	१५	अर्हन्बिभर्षिसायकानि	२	७	१७
अरुपोजनयन्गिरः	६	८	१५	अर्भकोनकुमारक	६	५	७	अर्वाचमद्ययज्यनृवाहणं	२	८	१	अलातृणोवलइन्द्रव्रजोगो	३	२	२
अरूरुचदुषसः पृश्नि	७	३	८	अर्यमणवृहस्पति	८	७	२९	अर्वाचंत्वापुरुष्टुत	६	३	३	अलाय्यस्यपरशुर्ननाश	७	२	१८
अरोरवीद्वृष्णोअस्य	२	६	४	अर्यमणवरुणमित्रमेषां	३	४	१६	अर्वांचंत्वापुरुष्टुत	५	८	१७	अवतमन्त्र्येगृह	६	५	१९
अर्चतप्रार्चत	६	५	६	अर्यमाणोअदिति	३	३	२७	अर्वाचंत्वासुखेरथे	३	३	४	अवक्रक्षिणंवृषभंयथाजुरं	५	७	१०
अर्चद्वृपावृपभि	२	४	१३	अर्यम्यवरुणमित्र्यंवा	४	४	३१	अर्वाचंदैव्यंजनं	१	३	३२	अवक्रन्दक्षिणतोगृहाणां	२	८	११
अर्चतएकेमहिसाममन्वत	६	२	३६	अर्योवागिरोअभ्यर्च	८	८	६	अर्वाचोवासप्तय	१	४	२	अवतुन पितर सुप्रवाचनं	१	७	२४
अर्चतस्त्वाहवामहे	४	१	५	अर्योविशांगातुरेति	७	७	२	अर्वाचोअद्याभवता	२	७	११	अवतुमामुपसो	४	८	१४
अर्चन्तिनारीरपसोन	१	६	२४	अर्वद्भिरग्नेअर्वतोनृभि	१	५	२०	अर्वाचीनोवसोभव	३	६	२९	अवशेधामस्तभाय	२	६	१५
अर्चादिवेवृहतेशूष्यं	१	४	१७	अर्वतोनश्रवसो	५	६	१२	अर्वाचीनसुतेमनं	३	२	२१	अव परेणपरएनावरेण	२	३	१७
अर्चामितेसुमतिं	३	४	२४	अर्वतोनश्रवसो	५	६	१२	अर्वाचीसुभगेभव	३	८	९	अव परेणपितरुय	२	३	१७
अर्चामिवावर्धायाप	७	६	११	अर्वाग्रथंनियच्छतु	६	३	१७	अर्वावतोनआगहि	३	२	२२	अवक्षिपदिवोअश्मान	२	७	१२
अर्चाशुक्रायशाकिने	१	४	१७	अर्वाग्रथविश्ववारते	४	७	९	अर्वावतोनआगहि	३	३	२	अवचष्टऋचीपम	६	४	४०

मन्त्र	अष्ट	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट	अ	वर्ग
अवतेहेळोवरुणनमोभिः	१	२	१५	अवमंहइन्द्रदादृहि श्रुधीनः	२	१	२२	अवस्वरातिगर्गरो	६	५	६	अविप्रेचिद्वयोदधत्	४	७	२१
अवत्मनोभरतेकेतवेदा	१	७	१८	अवपीवर्ष्मपृमुद्रूप	४	४	२८	अवस्वेदाइवाभितः	८	७	२२	अविप्रोवायदविधत्	६	४	३७
अवत्यार्वृहतीरिषः	८	७	२२	अववविद्धतौग्र्यमप्सु	२	४	२८	अवाकल्पेषुन पुमः	६	७	३३	अविष्टधीध्वश्विनानआसु	५	५	१३
अवत्वेइंद्रप्रवतो	४	७	३२	अववेदिहोत्राभिर्यजेत	५	५	२	अवाचचक्षपदमस्यसस्व.	४	१	२६	अविष्टोअस्मान्विश्वासु	५	३	२६
अवद्यमिवमन्यमाना	३	५	२५	अवसिंधुवरुणोद्यौरिव	५	६	९	अवानुकाज्यायान्	८	१	९	अवीन्नोअग्निर्हव्यान्	५	३	२६
अवद्युतान कलशान्	७	२	३३	अवसृजपुनरग्ने	७	६	२०	अवानोअग्नऊतिभिः	१	५	२८	अवीरामिवमामयं	८	४	२
अवद्रप्सोअंशुमतीमतिष्ठ	६	६	३४	अवसृजन्नुप मना	२	२	११	अवानोवाजयुरथं	६	५	३६	अवीवृधद्वोअमृताअमंदी	६	५	३६
अवद्रुग्धानिपिन्व्यासृजानो	५	६	८	अवसृजावनस्पते	१	१	२५	अवावशन्तधीतयः	६	८	९	अवीवृधतगोतमा	३	६	२९
अवद्वकेअवत्रिका	८	१	२३	अवसृष्टापरापत	५	१	२२	अवासामघवन्जहि	२	१	२२	अवेयमश्वैद्युवति पुरस्तात्	२	१	९
अवनोवृजिनाशिशीहि	८	५	२७	अवस्पृधिपितरयोधि	३	८	१७	अवासृजतजिव्रयोन	३	६	१	अवोचामकवयेमेध्याय	३	८	१३
अवपततीरवदन्	८	५	११	अवसदुर्हणायत	८	७	२२	अवासृज प्रस्व.श्वचयं.	८	७	२६	अवोचामनमोअस्मा	१	८	६
अवयच्छ्येनोअस्वनी	३	६	१६	अवस्मयस्यवेपणे	३	४	२४	अवितानोअजाश्व	७	२	१४	अवोचामनिवचनानि	२	५	११
अवयत्वंशतक्रतो	८	७	२२	अवस्युतेस्तुवतेकृष्णियाय	१	८	२	अवितासिसुन्वतो	६	३	१८	अवोचाममहतेसौभगाय	६	४	३१
अवयत्स्वेसधस्थे	६	५	३४	अवस्यशूराध्वनोनान्ते	३	५	१७	अविदद्दक्षंमित्रो	४	७	१७	अवोचामरहूगण	१	५	२६
अवर्त्याशुनआन्त्राणि	३	५	२६	अवस्यूमेवचिन्वती	३	४	८	अविंदद्दिवोनिहितंगुहा	२	१	१८	अवोद्वाभ्यांपरएकया	८	२	१५
अवर्धयन्सुभगंसप्तयह्वीः	२	८	१३	अवस्वयुक्ताद्दिवआवृथा	२	४	६	अविंदुतेअतिहितं	८	८	३९	अवोरित्थावांछर्दिषः	५	१	१०

मत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
अवोवांनूनमश्विनायुवाकुं.	५	५	१२	अश्वनस्वावारवंतं	१	२	२२	अश्वासोनयेज्येष्ठास	८	३	१२	अश्विनास्तृपेस्तुहि	६	२	२७
अव्येंपुनानपरिवारे	७	३	१६	अश्वत्थेवोनिषदनं	८	५	८	अश्वासोयेवामुपदाशुषो	५	५	२१	अश्विनाहरिणाविव	४	४	१९
अव्येंवधूयु पंवते	७	२	२१	अश्वमिद्गारथप्रां	६	५	२२	अश्विनापरिवामिष	३	४	४	अश्विनोरसनरथं	१	८	२३
अव्योवारेपरिप्रियं	७	१	१	अश्व्यस्युत्मनारथ्यस्य	३	७	१६	अश्विनापिवतमधु	१	१	२९	अश्वीरथीसुरूपइत्	५	७	२१
अव्योवारेपरिप्रिय	६	७	२९	अश्वस्यात्रजनिमा	२	७	२३	अश्विनापुरुदससा	१	१	५	अश्वेवचित्रारुषी	३	८	३
अव्योवारेभि.पवते	७	५	३	अश्वाइवेदरुपासं	४	३	२४	अश्विनामधुमत्तम	१	४	१	अश्वोनक्रदन्जनिमि	३	१	२६
अश्नोच्यग्नि समिधानो	५	५	१२	अश्वादियायेतियद्वदंति	८	३	४	अश्विनामधुपुत्तम	३	४	४	अश्वोनक्रदोवृषभि	७	४	१६
अश्नापिनद्धमधुपर्यं	८	२	१८	अश्वानयावाजिनो	५	१	९	अश्विनायज्वरीरिष	१	१	५	अश्वोनचक्रदोवृषा	७	१	३६
अश्मन्वतीरीयते	८	१	१४	अश्वायतोगव्यतो	८	८	१८	अश्विनायन्नुकार्हिचित्	४	४	१४	अश्वोवोळहासुखरथं	७	५	२५
अश्मास्यमवतब्रह्मण	२	७	१	अश्वावतिप्रथमोगोषु	१	६	४	अश्विनायामहूतमा	६	५	११	अश्योवारोभभव	१	२	३८
अश्यामतेसुमतिदेवयज्य	१	७	५	अश्वावतीर्गोमतीर्न	५	४	८	अश्विनावर्तिरस्मदा	१	६	२७	अषाळहमुग्रपृतनासु	६	५	८
अश्यामतंकाममग्ने	४	५	७	अश्वावतीर्गोमतीर्नउषासः	५	५	२७	अश्विनावाजिनीवसू	४	४	१९	अषाळहोअग्नेवृषभो	३	१	१५
अश्ववृद्भिर्भूरिदावत्तरावां	१	७	२८	अश्वावतीर्गोमतीर्विश्ववारा	२	१	६	अश्विनावायुनायुव	३	४	४	अषाळहयुत्सुपृतनासुपप्रिं	१	४	२३
अश्रीरातनूर्भवति	८	१	२५	अश्वावतीर्गोमती	१	४	३	अश्विनावेहगच्छत	४	४	१६	अष्टामहोदिवआदोहरी	१	८	२५
अश्वनगीर्भीरथ्यंसुदानव	६	७	१४	अश्वावतींसोमावतीं	८	५	९	अश्विनावेहगच्छतं	४	४	१९	अष्टोपुत्रासोअदिते	८	३	७
अश्वनगूळहमश्विनासुदेवै	१	८	११	अश्वावतरथिनं	८	१	३	अश्विनासुविचाकशत्	६	५	२०	अष्टौव्यख्यत्ककुभ.	१	३	७

मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट	अ.	वर्ग
असंमृष्टोजायतेमात्रोः	४	१	३	असश्चतामघवंद्भ्योहि	५	५	१३	असुनीतेपुनरस्मासु	८	१	२३	अस्ताविमन्मंपूर्व्यं	६	४	२१
असंश्चसच्चपरमेव्योमन्	७	५	३२	असंश्चंतीभूरिधारे	५	१	१४	असुनीतेमनोअस्मासु	८	१	२२	अस्ताव्यग्नि शिमीवद्भिः	२	२	९
असत्सुमेजरितः	७	७	१५	असादिवृतोवह्निः	५	२	१०	असुन्वंतसमंजहि	२	४	१९	अस्ताव्यग्निर्नरांसुशेवं	७	८	२९
असदत्रसुवीर्यं	६	२	४०	असामयथासुपथाय.	२	४	१४	असुन्वामिंद्रसंसदं	६	१	१६	अस्तिदेवाअंहोरुरु	६	४	५२
असन्नित्वेआवहवाने	५	२	११	असामिहिप्रयज्यवः	१	२	१९	असूतपूर्वोवृषभोज्यायान्	३	२	२३	अस्तिसोमोअयंसुतः	६	६	२८
असपत्नासपत्नघ्नी	८	८	१७	असाम्योजोबिभृता	१	३	१९	असूतपृश्निर्महतेरणाय	२	४	७	अस्तिहिवामिहस्तोता	४	४	१४
असपत्न सपत्नहा	८	८	३२	असावन्योअसुर	८	७	२०	असृक्षतप्रवाजिनः	७	१	३६	अस्तिहिवः सजात्यं	६	२	३२
असंमक्षत्रमसंमामनीषा	१	४	१९	असावितेजुजुषाणाय	४	२	२०	असृग्रंदेववीतये	७	१	३	अस्तिहिष्मामदायवः	१	३	१४
असंमातिंनितोशंनं	८	१	२४	असाविदेवंगोऋजीकं	५	३	३	असृग्रदेववीतये	७	२	१६	अस्तीदमधिमन्थनं	३	१	३२
असंजिकुलशाँअभि	७	५	११	असाविसोमइंद्रते	१	६	५	असृग्रमिंदव पथा	६	७	२८	अस्तुश्रौषट्पुरोअग्निं	२	२	३
असंजिरथ्योयथा	६	८	२६	असाविसोमोअरुषः	७	३	७	असृग्रमिंद्रतेगिरः	१	१	१७	अस्तेवसुप्रतरलाय	७	८	२२
असंजिवक्रारथ्ये	७	४	१	असाविसोम पुरुहूत	८	५	२४	असेन्यावः पणयो	८	६	६	अस्तोढ्वस्तोम्याब्रह्मणामे	२	१	९
असंजिवांस्थविरावेधसा	२	४	२६	असाव्यंशुर्मदाय	७	१	२४	असौचयानउर्वरा	६	६	१४	अस्थुरुचित्राउषसः	३	८	१
असंजिवाजीतिर पवित्रं	७	५	२१	असिक्न्यांयजमानोनहोता	३	५	२३	असौयएषिवीरक	६	६	१४	अस्मभ्यामिंदविंद्रयुः	६	७	१९
असंजिस्कंभोदिवः	७	३	२१	असियमोअस्यादित्यः	२	३	११	असौय.पंथाआदित्यः	१	७	२१	अस्मभ्यंगातुवित्तमः	७	५	१०
असश्चत.शतधाराः	७	३	१७	असिहिवीरसेन्यः	१	६	१	अस्तंभ्नाद्द्यामसुरो	६	३	२८	अस्मभ्यंतद्दिवोअद्भ्यः	२	८	३

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
अस्मभ्यंतद्वसोदानाय	२	६	१२	अस्माइदुत्वष्टातक्षत्	१	४	२८	अस्माकंधृष्णुयारथो	३	६	२६	अस्माकमिंद्रावरुणा	५	६	३
अस्मभ्यंतद्वसोदानाय	२	६	१४	अस्माइदुप्रतवसेतुराय	१	४	२७	अस्माकमित्रावरुणा	२	७	१४	अस्माकमिंद्रेहिंन	४	२	६
अस्मभ्यंताँअपावृधि	३	६	२६	अस्माइदुप्रभरातूतुजान·	१	४	२९	अस्माकंनइंद्रमुश्मसि	२	१	१६	अस्माकमिंद्र समृतेषु	८	५	२३
अस्मभ्यंत्वावसुविदं	७	५	७	अस्माइदुप्रगह्वप्रयसि	१	४	२७	अस्माकंशिप्रिणीनां	१	२	३०	अस्माकमुत्तमंकृधि	३	६	२६
अस्मभ्यंरोदसीरयिं	६	७	२९	अस्माइदुसप्तिमिव	१	४	२७	अस्माकसुरथंपुर	६	३	४३	अस्माकमूर्जारथं	७	७	१४
अस्मभ्यंवाजिनीवसू	५	८	३	अस्माइदुस्तोमंसं	१	४	२७	अस्माकमग्नेअध्वरं	३	८	१९	अस्माकेभिः सत्वभिः	२	७	१३
अस्मभ्यंसुत्वमिंद्रतान्	८	७	२१	अस्माउक्थायपर्वतस्य	४	२	२६	अस्माकमग्नेमघवत्सुदीदि	२	२	६	अस्मादहंतविपादीपमाण	२	४	११
अस्मभ्यंसुवृषण्वसू	६	२	२८	अस्माउतेमहिमहे	४	४	३६	अस्माकमग्नेमघवत्सु	४	५	१०	अस्मान्त्समर्येपवमान	७	३	१०
अस्माँअवतुतेशत	३	६	२५	अस्माउपासआतिरतयार्म	६	६	३२	अस्माकमत्रपितर	३	७	१८	अस्मान्त्सुतत्रचोदय	१	१	१८
अस्माँअविड्ढिविश्वहा	३	६	२६	अस्माऊषुप्रभूतये	६	३	२६	अस्माकमत्रपितरोमनुष्या	३	४	१४	अस्मिन्नइंद्रपृत्सुतौ	७	८	१४
अस्माँइहावृणीष्व	३	६	२६	अस्माएतद्दिव्यर्चेव	४	७	६	अस्माकमद्यवामयं	५	८	४	अस्मिन्त्समुद्रेअध्युत्तरस्मिं	८	५	१२
अस्माँअस्माँइदधसो	४	७	१४	अस्माएतन्मह्यांगूषं	४	७	६	अस्माकमद्यातमं	६	३	९	अस्मिन्त्स्वे३तच्छकपूत	८	७	२०
अस्माइदुग्नाश्चिद्देवपत्नी·	१	४	२८	अस्माकंजोप्यध्वरं	३	५	२९	अस्माकमायुर्वर्धयं	३	४	११	अस्मिन्पदेपरमे	२	७	२४
अस्माइत्काव्यंवचं	४	२	१०	अस्माकंत्वामतीनां	३	६	९	अस्माकमित्सुशृणुहि	३	६	८	अस्मिन्यज्ञेअदाभ्या	४	४	१६
अस्माइद्दुत्यदनुदाय्येषां	१	४	२९	अस्माकंवासुताँउप	५	८	१७	अस्माकमिंद्रदुष्टरं	४	२	६	अस्मेआवहतरयिं	५	८	३
अस्माइदुत्यमुपमं	१	४	२७	अस्माकंदेवाउभयाय	७	८	१३	अस्माकमिंद्रभूतुते	४	७	२६	अस्मेइंद्रसचासुते	६	६	२७

मन्त्र	अष्ट	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग
अस्मेइंद्राबृहस्पती	३	७	२५	अस्मेवीरोमरुत.	५	४	२६	अस्यदेवस्यमीळ्हुषः	५	४	७	अस्ययामासोबृहत.	७	५	३१
अस्मेइंद्रावरुणात्रिश्चवार	५	६	६	अस्मेइंद्रोवरुणो	५	६	५	अस्यदेवस्यसंसदि	५	२	५	अस्यरण्वास्वस्येवपुष्टिः	२	५	२४
अस्मेइंद्रोवरुणोमित्रो	५	६	३	अस्मेश्रेष्ठेभिर्भानुभिर्वि	५	५	२४	अस्यपिबक्षुमतं	८	६	२०	अस्यवामस्यपलितस्य	२	३	१४
अस्मेऊपुवृपणामादयेथां	२	५	१	अस्मेसावांमाध्वीरातिः	२	५	१	अस्यपिबतमश्विना	५	८	३	अस्यवासाउअर्चिपा	४	१	९
अस्मेतदिंद्रावरुणा	३	४	९	अस्मेसोमश्रियमधि	१	३	२७	अस्यपिबयस्यजज्ञान	४	७	१२	अस्यवीरस्यबर्हिपि	१	६	११
अस्मेतातइंद्रसंतु	७	७	८	अस्मैतिस्रोअव्यथ्याय	२	७	२२	अस्यपीत्वामदानादेवो	६	६	१६	अस्यवृष्णोव्योदने	६	४	४३
अस्मेधेहिद्युमतीं	८	५	१२	अस्मैतेप्रतिहर्यते	६	३	२९	अस्यपीत्वामदानां	६	८	१३	अस्यवोह्यवसा	७	४	२४
अस्मेधेहिद्युमद्यशो	६	८	२२	अस्मैवहूनामवमाय	२	७	२४	अस्यपीत्वाशतक्रतो	१	१	८	अस्यव्रतानिनाधृषे	७	१	१०
अस्मेधेहिश्रवोबृहत्	१	१	१८	अस्मैभीमायनमसा	१	४	२२	अस्यप्रजातवेदस	८	८	४६	अस्यव्रतेसजोषसः	७	५	४
अस्मेप्रयंधिमघवन्नृजीपिन्	३	२	२०	अस्मैवयंयद्वावान	४	६	१५	अस्यप्रजावतीगृहे	६	२	३८	अस्यशासुरुभयासः सचते	१	४	२६
अस्मेरयिंनस्वर्थं	२	२	९	अस्यक्रत्वाविचेतस	४	१	९	अस्यप्रत्नामनुद्युतं	७	१	१०	अस्यशुष्मासोददृशानपवे	७	५	३१
अस्मेरायोदिवेदिवे	३	५	८	अस्यघावीरईवत.	३	५	१५	अस्यप्रेपाहेमना	७	४	११	अस्यश्रवोनद्य सप्तविंशति	१	५	१४
अस्मेरुद्रामेहनापर्वतास.	१	४	४३	अस्यंतेसख्येवयतव	७	१	२३	अस्यमदानोमध्वो	२	६	२३	अस्यश्रियेसमिधानस्य	३	५	३
अस्मेवर्पिष्ठाकृणुहि	३	६	८	अस्यंतेसख्येवयमियक्षत	७	२	९	अस्यमदेपुरुवर्पासि	४	७	१८	अस्यश्रेष्ठासुभगस्य	३	४	१३
अस्मेवसूनिधारय	७	१	३५	अस्यत्रित.क्रतुना	७	६	४	अस्यमदेस्वर्यंदाऋताय	१	८	२४	अस्यश्रोपत्वाभुवं.	१	६	११
अस्मेवत्संपरिपतनविंदन्	१	५	१७	अस्यत्वेपाअजराअस्य	२	२	१२	अस्यमेद्यावापृथिवी	२	७	१५	अस्यश्लोकोदिवीयते	२	५	१२

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र.	अष्ट.	अ	वर्ग
अस्यसुवानस्यमुदिनं	२	६	६	अस्येदुवश्रवसाशुपतं	१	४	२८	अहपुरोमदस्मानो	३	६	१५	अहहितेहरिवोव्रह्मं	६	४	२३
अस्यस्तुपेमहिमघस्युराधं	२	१	२	अस्येदुपासुमति पेप्रथाना	७	७	२८	अहभुवंवसुन	८	१	५	अहहुवानआक्षें	६	५	२३
अस्यस्तोमेभिरौशिज	८	५	१६	अस्वप्रजस्तरणय	३	४	२५	अहंभूमिमददामार्याय	३	६	१५	अहहोतान्यसीद	८	१	१२
अस्यस्तोमेमघोनं	४	१	८	अस्वापयद्दभीतये	३	६	२३	अहमनुरभवसूर्यश्चाह	३	६	१५	अहन्नहिंपर्वतेशिश्रियाण	१	२	३६
अस्युहिस्वयशस्तर	४	४	२५	अहकेतुरहमूर्धा	८	८	१७	अहरधयन्मृगाय	८	१	७	अहन्निंद्रोअदहदग्नि	३	६	१७
अस्युहिस्वयशस्तर	४	१	९	अहगर्भमदधा	८	१	४१	अहराजावरुणोमह्य	३	७	१७	अहन्वृत्रमृचीषम	६	३	६
अस्याऊपुणउपसातये	२	२	२	अहगुभ्योअतिथिग्व	८	१	६	अहराष्ट्रीसुगमनी	८	७	११	अहन्वृत्रवृत्रतरव्यंस	१	२	३६
अस्याजरासोदमा	८	१	२	अहचत्वर्चवृत्रहन्	६	४	४१	अहरुद्रायधनुरा	८	७	१२	अहमर्ककुवये	८	१	७
अस्येदिंद्रोमदेष्वा	६	७	१७	अहचनतत्सूरिभि	४	६	२२	अहरुद्रेभिर्वसुभि	८	७	११	अहमपोअपिन्वमुक्षमाणा	३	७	१७
अस्येदिंद्रोमदेष्वा	७	५	९	अहतदासुधारयं	८	१	८	अहससप्तवत्तं	८	१	८	अहमस्मिमहामहो	८	६	२७
अस्येदिंद्रोवावृधेवृष्ण्य	५	७	२६	अहतष्टेववधुर	८	६	२६	अहससहानहुप	८	१	८	अहमस्मिसपत्नहा	८	८	२४
अस्येदुत्वेपसारतसिंधव	१	४	२९	अहताविश्वाचकर	३	७	१८	अहसयोनववास्त्व	८	१	८	अहमस्मिसहमाना	८	८	३
अस्येदुप्रब्रूहिपूर्व्याणि	१	४	२९	अहदांगृणतेपूर्व्यं	८	१	७	अहसुवेपितरमस्य	८	७	१२	अहमिद्धिपितुष्परि	५	८	१०
अस्येदुभियागिरयश्च	१	४	२९	अहन्नहिंपरिशयानमर्णः	३	२	११	अहसूर्यस्यपरियामि	८	१	८	अहमिंद्रोनपराजिग्ये	८	१	५
अस्येदुमातु सवनेपुसद्य	१	४	२८	अहप्रत्नेनमन्मना	५	८	११	अहसोअस्मियः पुरासुते	१	७	२१	अहमिंद्रोरोधोवक्षे	८	१	५
अस्येदुवप्ररिरिचे	१	४	२८	अहपितेववेतसून्	८	१	७	अहसोममाहनसं	८	७	११	अहमिंद्रोवरुणस्तेमहित्वा	३	७	१७

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
अहमेतंगव्ययमश्व्यं	८	१	५	आंत्रेभ्यस्तेगुदाभ्यः	८	८	२१	आगंन्मवृत्रहतंमं	६	५	२१	आघ्रायेअग्निमिंधते	६	३	४२
अहमेतान्च्छाश्वसतः	८	१	६	आकुरेवसोजरिता	३	३	१५	आगावोअग्मन्नुतभद्रं	४	६	२५	आघ्रायोपेवसूनरीं	१	४	३
अहमेववातइव	८	७	१२	आकुलशाअनूपत	७	२	३	आगोमतानासत्यारथेन	५	५	१९	आचुत्वामेतावृषणा	३	३	७
अहमेवस्वयमिद	८	७	११	आकुलशेंपुधावति	६	८	७	आग्नाअग्नइहावसे	१	२	५	आचुनस्त्वांचिकित्सामा	६	६	१४
अहंश्चकृष्णमहुरर्जुन	४	५	११	आकुलशेंपुधावतिश्येन	७	२	१५	आग्निंनस्ववृक्तिभिः	७	७	४	आचंनोबर्हिः सदंता	५	४	२९
अहुस्तायदुपदी	७	७	८	आकींसूर्यस्यरोचनात्	१	१	२७	आग्निरंगामिभारंत.	४	५	२४	आचर्षणिप्रावृपभ	२	४	२०
अहानिगृध्रा पर्यावं	१	६	१४	आकृष्णेनरजसावर्तमान.	१	३	६	आग्नेगिरोदिवआ	५	४	६	आचुवहासितोइह	१	५	२२
अहायदिंद्रसुदिना	५	३	१४	आकेनिपासोअहंभि	३	७	२१	आग्नेयाहिमरुत्सखा	६	७	१५	आचष्टआसांपाथो	५	३	३५
अहाव्यग्नेहुविरास्ये	८	४	२२	आकंदयुबलमाजो	४	७	३५	आग्नेवहुवरुणमिष्टयेन:	८	२	२२	आचिकितानसुक्रतू	४	४	४
अहिंतेनचिदर्वता	६	४	४०	आक्षित्पूर्वास्वपंरा	३	३	२८	आग्नेवहहविरद्याय	५	२	१४	आच्याजानुंदक्षिणतः	७	६	१८
अहिंरिवभोगैः पर्यैति	५	१	२१	आक्षोदोमहिंवृतं	४	६	३	आग्नेस्थूररयिंभर	८	८	१४	आच्छद्विधानैर्गुपितः	८	३	२९
अहेंमयज्ञपथामुराणा	५	५	२०	आक्षण्यावानोवहन्ति	५	८	२४	आग्मन्नापउशतीर्बर्हिः	७	७	२६	आजंवतिसान्वेपां	५	१	२४
अहेर्यातारुकमंपश्यइन्द्र	१	२	३८	आगंधितापरिंगधिता	२	१	११	आग्रावभिरहन्येभि	४	३	२	आजनायद्रुह्वणे	४	६	१४
अहेळतामनसाश्रुष्टि	२	७	१५	आगंतामारिंपण्यत	६	१	२६	आघृत्वावान्त्मनाप्तः	१	२	३०	आजनंत्वेपसंदृश	८	१	२४
अहेळमानउपयाहि	४	७	१३	आगन्देवऋतुभिर्वर्धतु	३	८	४	आघागमद्यदिश्रवंत्	२	२	२९	आजागृविर्विप्रऋता	७	४	१८
आजंनगाविसुरभि	८	८	४	आगंन्नृभूणामिह	३	७	५	आघातागच्छानुत्तरा	७	६	७	आजातंजातवेदसि	४	५	२९

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
आजामिरत्कैअव्यत	७	५	३	आतिष्ठतसुवृतंयोरथः	२	४	२९	आतेअग्नऋचाहविः	३	८	२२	आतेसुपर्णाअमिनंतँएवैः	१	५	२७
आजासं पूषणरथे	४	८	२१	आतिष्ठतुपरिविश्वेअभूषन्	३	२	२३	आतेकारोशृणवामा	३	२	१३	आतेस्वस्तिमीमहे	४	८	२२
आजिपतेनृपतेत्वमिद्धि	६	४	२५	आतिष्ठरथंवृषणंवृषाते	२	४	२०	आतेदक्षंमयोभुवं	७	२	६	आतेहनूहरिव शूरशिप्रे	४	२	७
आजितुरसत्पतिं	६	४	२३	आतिष्ठवृत्रहन्नथं	१	६	५	आतेदक्षंविरोचना	६	६	२६	आत्मन्वन्नभोदुह्यते	७	२	३१
आजुहोतादुवस्यता	४	१	२२	आतूगहिप्रतुद्रव	६	१	९	आतेदधामींद्रियं	६	६	२६	आत्मातेवातोरजआ	५	६	९
आजुहोतास्वध्वर	३	१	६	आतूनइंद्रकौशिक	१	१	२०	आतेनयातमनसः	७	८	१७	आत्मादेवानांभुवनस्य	८	८	२६
आजुह्वानईड्योवद्य	८	६	८	आतूनइंद्रक्षुमंतं	६	५	३७	आतेपितर्मरुतांसुम्नं	२	७	२६	आत्मानंतेमनसारा	२	३	१२
आजुह्वानोनईड्यं	२	५	८	आतूनइंद्रमद्र्यक्	३	३	३	आतेमहइंद्रोत्युग्र	५	३	९	आत्मापितुस्तनूर्वासः	५	७	२९
आतंभजसौश्रवसेषु	७	८	२९	आतूनइंद्रवृत्रहन्	३	६	२७	आतेरथस्यपूषन्	७	७	१४	आत्मायज्ञस्यरंह्या	५	७	२७
आतइंद्रोमदायक	७	१	२७	आतूनइंद्रदोशुतदातु	७	२	२८	आतेरुच पवमानस्य	७	४	१०	आत्वऽद्यसधस्तुतिं	५	७	१३
आतइंद्रमहिमानं	६	४	४६	आतूभरमाकिरेतत्परिष्ठात्	३	२	२०	आतेवत्सोमनोयमत्	५	८	३६	आत्वऽद्यसवर्दुघां	५	७	११
आतएतावच्योयुजा	६	३	४९	आतूषिंचकण्वमंतं	५	७	२१	आतेवृषन्वृषणो	४	७	१९	आत्वशत्रवागहि	६	६	१
आतएतुमनः पुनः	८	१	१९	आतूषिंचहरिमींद्रो	८	५	१९	आतेवोवरेण्य	४	२	५	आत्वाकण्वाअहूषत	१	१	२६
आतक्षतसातिमस्मभ्यं	१	७	३२	आतूसुशिप्रदंपते	६	५	७	आतेशुष्मोवृषभएतु	४	६	८	आत्वाकण्वाइहावसे	६	३	११
आतत्तइंद्रायवः	८	३	५	आतेअग्नइधीमहि	३	८	२२	आतेसपर्यूजवसे	३	३	१४	आत्वागमशतातिभिः	८	७	२५
आतत्तेदस्रमंतुमः	१	३	२४	आतेअग्नऋचाहविः	४	५	३०	आतेसिंचामिकुक्ष्योः	६	१	२२	आत्वागिरोरथीरिव	६	६	३०

मंत्रः	अष्ट.	अ	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
आत्वागीर्भिर्महामुरुं	६	४	४८	आत्वासुतासइंदव	६	४	१४	आदार्यश्येनोअभर	३	६	१५	आदित्यैरिंद्र सगणः	८	८	१५
आत्वागोभिरिवव्रज	६	२	१४	आत्वाहर्योवृषणो	४	७	१९	आदारोवामतीनां	१	३	३३	आदित्सासस्यचाकिरन्	६	४	२६
आत्वाग्रावावदन्निह	६	३	११	आत्वाहुर्यंतंप्रयुजः	८	५	७	आदिद्द सत्रातविंपी	८	६	१४	आदिद्धनेमइंद्रियं	३	६	१२
आत्वाजुवोरारहाणाअभि	२	१	२३	आत्वाहार्षमंतरेधि	८	८	३१	आदित्तेअस्यवीर्यस्य	२	१	२०	आदिद्धोतारंवृणते	२	२	९
आत्वायुहंतोहरयः	३	३	७	आत्वाहोतामनुर्हितः	६	३	१२	आदित्तेविश्वेक्रतुंजुषंत	१	५	१२	आदिन्मातृराविशद्या	२	२	८
आत्वाब्रह्मयुजाहरी	६	१	२२	आत्वेतानिषीदत	१	१	९	आदित्प्रश्चाबुबुधाना	३	४	१५	आदिद्वस्पृष्ठमंश्रुवः	६	८	२६
आत्वामद्युच्युताहरी	६	३	१२	आत्सोमइंद्रियोरसः	७	१	४	आदित्प्रत्नस्यरेतसः	५	८	१४	आदींकेचित्पश्यमानास.	७	५	२२
आत्वारथेहिरण्यये	५	७	१४	आथर्वणायाश्विनादधीचे	१	८	१७	आदित्याअवहिख्यत	६	४	९	आदींत्रितस्ययोषण.	६	८	२२
आत्वारथयथोतये	६	५	१	आदंगिरा प्रथमंदधिरे	१	६	४	आदित्यानामवसा	५	४	१८	आदींशवस्यब्रवीत्	६	५	२९
आत्वारभन्नजिव्रयो	६	३	४५	आदक्षिणासृज्यते	७	२	२५	आदित्यानांवसूनां	८	१	६	आदींहंसोयथागणम्	६	८	२२
आत्वावहंतुहरयः	१	१	३०	आदधिक्रा शवसा	३	७	१२	आदित्यारुद्रावसव	३	१	४	आदीमश्वंनहेतारः	७	१	२५
आत्वाविप्राअचुच्यवुः	१	३	३२	आदुशभिर्विवस्वतः	६	५	१५	आदित्यारुद्रावसव	५	३	३०	आदुमेनिवृरोभुवत्	६	६	२३
आत्वाविशंत्वाशवः	१	१	१०	आदस्युतेध्वसयंत.	२	२	५	आदित्याविश्वेमरुतः	५	४	१८	आदूनुतेअनुक्रतु	६	४	४२
आत्वाविशंत्विंदवः	६	६	१९	आदस्यशुष्मिणोरसे	६	८	३	आदित्यासोअतिस्रिधः	८	७	१३	आदद्धोतिहविष्कृतिं	१	१	३५
आत्वाशुक्राअचुच्यवुः	६	६	३०	आदस्युघ्नामनसा	३	५	१८	आदित्यासोअदितयः	५	४	१९	आदेवानामग्रयावा	८	२	२१
आत्वासहस्रमाशतम्	५	७	१४	आदर्हस्वधामनु	१	१	११	आदित्यासोअदितिः	५	४	१८	आदेवानामपिपंथां	७	५	३०

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
आदेवानामभवःकेतुरग्ने	२	८	१६	आधेनव पयसातूर्ण्यर्थाः	४	२	२०	आनं स्तुतउपवाजे	३	६	१८	आनामभिर्मरुतोवक्षि	४	२	२१
आदेवोददेवुव्या	५	२	९	आधेनवोधुनयता	३	३	३१	आन स्तोममुपद्रवत्	५	८	२	आनार्यस्यदक्षिणा	६	२	२०
आदेवोदूतोअजिर	८	५	१२	आधेनवोमामतेय	२	२	२२	आनं.स्तोममुपद्रवत्	६	४	१	आनासत्यागच्छतंहूयते	१	३	५
आदेवोयातुसविता	५	४	१२	आध्रेणचित्तद्वेक	५	२	२७	आनइंद्रोमहीमिषं	७	२	३	आनासत्यात्रिभिरेकादशै	१	३	५
आदैव्यानिपार्थिवानि	४	२	१६	आनं पवस्वधारया	६	८	२५	आनइंद्रोशतग्विनगवां	७	२	४	आनिरेकमुतप्रिय	६	२	१५
आदैव्यानिव्रताचिकित्वा	१	५	१४	आनं पवस्ववसुमत्	७	२	२२	आनइंद्रोशतग्विनं	७	२	१४	आनिवर्तनवर्तय	७	७	१
आदैव्यावृणीमहेवासि	५	६	२१	आनं पूपापवमान.	७	३	६	आनइंद्रप्रक्षसे	७	७	७	आनिवर्तनिवर्तयपुनं	७	७	१
आद्यरथंभानुमो	३	८	१३	आनं प्रजार्जनयतु	८	३	२८	आनइंद्रमहीमिष	५	८	१३	आनूनमश्विनोर्ऋषि.	५	८	३१
आद्यातनोपिरश्मिभि.	३	८	३	आन शुष्मंनृपाह्य	६	८	२०	आनइंद्राबृहस्पती	३	७	२५	आनूनमश्विनायुव	५	८	३०
आद्रोदसीवितरवि	४	१	२३	आनं सहस्रशोभर	६	३	१३	आनइंद्रोदूरादानं	३	६	३	आनूनयातमश्विना	५	८	२५
आद्राभ्यांहरिभ्यां	२	६	२१	आनं सुतासइंदव	७	५	१०	आनइंद्रोहरिभिं	३	६	३	आनूनयातमश्विना	६	६	१०
आद्विबर्हाअमिन	८	६	२०	आनं सोमपवमान किरा	७	३	६	आनइळाभिर्विदथे	२	५	४	आनूनयातमश्विनेमा	५	८	३२
आधर्णसिबृहद्दिवोरराण.	४	२	२१	आनं सोमसहोजुवं	७	२	४	आनऊर्जंवहतमश्विनायुवं	२	२	२७	आनूनरघुवर्तनिं	५	८	३१
आधावतासुहस्त्य	७	१	३	आनं.सोमसुयतं	७	३	१५	आनपात शवसोयातु	३	७	४	आनोअग्नेरयिंभर	१	५	२८
आधीपमाणाया पतिः	७	७	१४	आन.सोमस्वध्वर	६	४	१६	आनस्तुजरयिंभराशं	३	३	९	आनोअग्नेवयोवृधं	६	४	३४
आधूर्ष्वस्मैदधाता	५	३	२५	आनःसोमपवित्रआ	७	१	२८	आनस्तेगतुमत्सर	३	४	१८	आनोअग्नेसुचेतुना	१	५	२८

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
आनोअग्रसमनसः	६	२	३१	आनोदेव सविता	८	५	१६	आनोभरभगमिंद्रद्युमंतं	३	२	४	आनोयातंदिवस्परि	५	८	२५
आनोअश्वावदश्विना	६	२	८	आनोदेवशवसा	५	३	१४	आनोभरवृषणंशुष्मं	४	६	८	आनोयाहिपरावतः	६	८	१६
आनोअश्विनात्रिवृता	१	३	५	आनोदेवानामुपवेतु	७	७	२७	आनोभरव्यजनंगामश्वं	६	५	३१	आनोयाहिमहेमते	६	३	१२
आनोगंतंमयोभुवा	५	८	२८	आनोदेवेभिरुप	५	२	१७	आनोभरदक्षिणे	६	५	३८	आनोयाहिसुतावतो	६	१	२२
आनोगंतंरिशादसा	४	४	९	आनोदेवेभिरुपयातमर्वा	५	५	१९	आनोभद्रा क्रतवोयंतु	१	६	१५	आनोयाह्युपश्रुति	६	३	१३
आनोगतरिशादसा	५	८	२८	आनोद्युम्नैराश्रवोभिः	५	८	७	आनोमुखस्यदावने	५	८	२३	आनोरत्नानिबिभ्रता	४	४	१५
आनोगव्यान्यश्व्या	६	३	१३	आनोद्रप्सामधुमंतः	८	५	१२	आनोमहीमरमतिंसजोषा	४	२	२१	आनोरयिंमदच्युतं	५	८	२०
आनोगव्येभिरश्व्यैर्वसव्यै.	४	८	२९	आनोनावामतीनां	१	३	३४	आनोमित्रसुदीतिभिः	४	४	२	आनोराधांसिसवितः	५	४	४
आनोगव्येभिरश्व्यैः	६	५	२०	आनोनियुद्भिः शतिनीभिः	२	१	२४	आनोमित्रावरुणा	३	४	११	आनोरुद्रस्यसूनवो	४	८	८
आनोगहिसख्येभिः	२	८	१६	आनोनियुद्भिःशतिनीभिः	५	६	१४	आनोमित्रावरुणा	५	५	७	आनोवायोमहेतने	६	४	५
आनोगोत्रादर्दहिगोपते	३	२	४	आनोबर्हिः सधमादे	७	८	७	आनोयज्ञंदिविस्पृशं	६	७	७	आनोविश्वआस्क्रागमंतु	२	५	४
आनोगोमंतमश्विना	५	८	२	आनोबर्हीरिशादसः	१	२	२०	आनोयज्ञंनमोवृधं	३	३	७	आनोविश्वान्यश्विना	५	८	२७
आनोदधिक्रा.पथ्या	५	४	११	आनोबृहंताबृहतीभिः	३	७	१६	आनोयज्ञंभारती	८	६	९	आनोविश्वाभिरूतिभिः.	५	३	८
आनोदिवआपृथिव्या	५	३	८	आनोब्रह्माणिमरुतः	२	७	२०	आनोयज्ञायतक्षतम्	१	७	२८	आनोविश्वाभिरूतिभिः.	५	८	२५
आनोदिवोबृहत पर्वतादा	४	२	२२	आनोभजपरमेषु	१	२	२२	आनोयातमुपश्रुति	५	३	२५	आनोविश्वासुहव्यः	६	३	१३
आनोदेव.सविता	४	८	९	आनोभरदक्षिणेना	६	५	३८	आनोयातदिवोअच्छा	३	७	२०	आनोविश्वेपार्थ	६	४	२२

मन्त्र॰	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मन्त्र॰	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
आनोविश्वेंसुजोपंसा	६	४	२४	आर्पवमानसुष्टुर्ति	७	२	१	आपानासोंविवस्वतः	६	७	३४	आप्यायस्वमर्दितम	१	६	२२
आनोवोभिर्मरुतोयान्तु	२	४	४	आर्पवस्वगर्विष्टये	७	२	९	आपातमन्युस्तृपलप्रभर्मा	८	४	१४	आप्यायस्वसमेतुते	१	६	२२
आन्यदिवोमातरिश्वा	१	६	२८	आर्पवस्वदिशांपते	७	५	२६	आपीवोअस्मेपितरेव	८	६	१	आप्यायस्वसमेतुते	६	८	२१
आर्प पृणीतभेपजं	१	२	१२	आर्पवस्वमर्दितम	६	८	१५	आपुत्रासोनमातरं	५	४	१०	आप्रद्रवपरावतः	६	६	१
आर्प पृणीतभेपजं	७	६	५	आर्पवस्वमर्दितम	७	१	७	आपूर्णोअस्यकलशः	३	२	११	आप्रद्रवहरिवोमाविवेन.	४	१	२९
आपुद्धाउभेपजी.	८	७	२५	आर्पवस्वमहीमिर्प	६	८	३१	आपूपचित्रबर्हिप	१	२	१०	आप्रयातमरुतोविष्णो	६	२	३२
आपक्थासोंभलानता	५	२	२५	आर्पवस्वसहस्त्रिणं	७	१	२६	आपोअद्यान्वचारिपं	१	२	१२	आप्रारजांसिदिव्यानि	३	८	४
आर्पथयोविर्पथयो	४	३	९	आर्पवस्वसहस्त्रिणं	७	१	३०	आपोअद्यान्वचारिपं	७	६	५	आप्रुपायन्मधुन	८	२	१७
आर्पप्राथमहिनावृष्ण्या	६	५	९	आर्पवस्वसुवीर्यं	७	२	१	आपोअस्मान्मातरः	७	६	२४	आवुदवृत्रहाददे	६	३	४२
आपप्रुपीपार्थिवानि	४	८	३२	आर्पवस्वहिरण्यवत्	७	१	३३	आपोनदेवीरुपयति	१	६	४	आभर्दमानेउपाके	२	२	११
आपप्रुपींविभावरि	३	८	३	आपप्रुर्गासिपृथिवीं	६	२	३१	आपोनसिंधुमभिसियत्	७	८	२५	आभर्दमानेउपसाउपाके	२	८	२३
आर्पप्रोपार्थिवरजः	१	६	१	आपश्चातांत्रासत्यापुरस्तां	५	५	१९	आपोभूयिष्ठाइत्येको	२	३	५	आमध्वोअस्माअसिचन्	७	७	२३
आर्परमाभिरुत	५	१	२	आपश्चातांत्रासत्यापुरस्ता	५	५	२०	आपोयर्व प्रथमं	५	४	१४	आर्मनीपामन्तरिक्षस्य	१	७	३१
आपवैतस्यमरुतां	३	८	६	आर्पश्चित्पिप्यु स्तर्यः.	५	३	७	आपोरेवती क्षयथाहि	७	७	२६	आमन्द्रमावरेण्य	७	२	६
आर्पवमानधारय	६	७	३९	आर्पश्चिदस्मैपिन्वत	५	३	२५	आपोहुयद्बृहतीर्विश्व	८	७	४	आमन्द्रस्यसनिप्यतो	२	८	१७
आर्पवमाननोभर	६	८	१३	आर्पश्चिद्धिस्वयंशस.	५	६	७	आपोहिष्ठामयोभुवः	७	६	५	आमन्द्रैरिन्द्रहरिभि.	२	३	९

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
आमा॒नु॒नापार्थिवानि	४	५	८	आमि॒त्रेवरुणेव॒यं	४	४	१०	आयु॒जीवाजु॒सातमा	१	२	२६	आयद्वामीयचक्षसा	४	४	४
आभा॒त्य॒ग्नि॒रु॒प॒सा	४	४	१७	आमूरजप्र॒त्यावर्तय	४	७	३५	आयु॒ज्ञैर्दे॒व॒मर्त्यं	४	१	१९	आयनेतेप॒रायणे	८	७	३०
आभारतु॒शिक्षतंवज्रबाहू	१	७	२९	आमेंअ॒स्यप्रती॒व्यं	६	२	२७	आयत्पतंत्ये॒न्यं	६	५	६	आयन्न॒ पत्नी॒र्गमन्	५	३	२६
आ॒भारती॒भारतीभि·	५	२	२	आमे॒वचा॒स्युर्यंता	६	७	७	आयत्सा॒कय॒शसौ	५	४	२	आयन्मावे॒नाअरुहन्नृतस्य	६	७	४
आभारतीभारतीभि	२	८	२३	आमे॒हर्वनासु॒त्या	६	६	७	आयदश्वा॒न्वनन्वतः	५	७	१६	आयन्मेअभ्वंव॒नदुःपतंत.	२	५	२४
आभि॒स्पृधोमिथ॒ती	४	६	१९	आयगौ पृश्नि॒रक्रमी॒त्	८	८	४७	आयदिंद्रश्च॒दद्वहे	६	३	१३	आयंमु॒य्यसुकृतंप्रा॒तरि॒च्छ	२	१	१०
आभिर्विधेमा॒ग्नये	६	२	१३	आयजनाअभि॒चक्षे	४	१	२१	आयद्वि॒पेनूपतिंतेज॒आनंट्	१	५	१६	आययौस्त्रि॒शत॒तनां	७	१	१५
आ॒भिष्टेअ॒स्यगी॒र्भि.	३	५	१०	आ॒यु॒तार॒महिंस्थि॒र	६	३	३	आयहुवं.शतक्रतो	१	२	३०	आयस्त॒तथ॒रोदसी	४	४	३६
आभूत्यासहजावंज्र	८	३	१९	आयपृणातिंदि॒वि	१	४	४२	आयहुंव॒स्याद्बुवसे॒नका॒रु	२	३	२६	आयस्त॒स्थौभुवनानि	७	३	९
आ॒भूपेण्यंवोमरुतो	४	३	१७	आयन्नरं.सु॒दानवो	४	३	१२	आयद्धरींइन्द्र॒विव्रता	१	५	४	आयस्तेअग्नइध॒ते	५	१	२४
आ॒भो॒गयं॒प्रयद्वि॒च्छंत॒	१	७	२०	आयंहस्ते॒नखा॒दिनं	४	५	२८	आयद्योनिंहिर॒ण्ययं	७	१	२९	आयस्तेसर्पिरासु॒ते	३	८	२५
आमंन्येथा॒मागत	३	४	३	आय प्र॒भौजायमानः	४	५	१२	आयद्योनिंहिर॒ण्ययं	४	४	५	आयस्मि॒न्त्वेस्वपाके	४	५	१२
आमापूप॒न्नुपद्रव	४	८	३	आय.प्र॒भौभा॒नुना	४	८	२	आयद्दुहाव॒वरुणश्च॒नावं	५	६	१०	आयस्मिन्त्सुसर॒श्मय.	२	५	२६
आमामित्रावरुणेह॒	५	४	१७	आय पुरं॒नार्मिणीमदीदे	२	२	१८	आयद्वज्रंबा॒ह्वोरिंद्र॒धत्से	६	६	३२	आयस्मि॒न्हस्ते॒नर्यामि	४	७	१
आ॒मासुपक्वमैरयः	६	६	१२	आय.सोमेनजठ॒रमपिप्रत	४	२	३	आयद्वा॒ंयोपंणा॒रथं	५	८	२६	आयस्तेमहि॒मानं	६	४	१
आमि॒त्रावरु॒णाभरं	६	७	२९	आय स्वं॒१र्णभा॒नुना	२	५	२९	आयद्वांसूर्यारथं	४	४	११	आयात॒नहु॒परस्पारं	५	८	२५

मन्त्र	अष्ट	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग
आयातमित्रावरुणा	५	१	९	आयाह्यग्नेसमिधानोअर्वा	२	८	२३	आयोमूर्धानंपित्रो	७	६	३	आरेसावं सुदानवः	२	४	१२
आयातमित्रावरुणा	५	५	११	आयाह्यग्नेसमिधानो	५	२	२	आयोयोनिंदेवकृतं	५	२	५	आरोकाइवघेदह	३	६	२९
आयातमरुतोदिव	४	३	१२	आयाह्यद्रिभि सुतं	४	२	११	आयोवनातातृषाण·	२	५	२५	आरोदसीअपृणदास्व	२	८	१८
आयातुसुपभूपतं	५	५	२१	आयाह्यर्यआपरि	६	३	१२	आविवायसचथाय	२	२	२६	आरोदसीअपृणाजायमान	२	८	२६
आयात्विंद्र स्वपति	७	८	२६	आयाह्यर्वाङुपवंधु	३	३	७	आयोविश्वानिचार्यां	६	८	८	आरोदसीअपृणादोत	८	१	१६
आयात्विंद्रोदिवआ	३	६	५	आयुर्विश्वायु परि	७	६	२३	आरुग्रेवमध्वरेयेये	७	६	२	आरोदसीबृहतीवेविदाना	१	५	१७
आयात्विंद्रोवसउप	३	६	५	आयुवान कवयो	४	८	७	आरयिमासुचेतुनं	७	२	६	आरोदसीहर्यमाणो	८	५	७
आयाहिकृणवामते	६	४	४०	आयूयेवक्षुमतिप्रश्वो	३	४	१९	आराच्छत्रुमपवाधस्व	७	८	२३	आरोहतायुर्जरसं	७	६	२७
आयाहिपर्वतेभ्य	६	३	१३	आयेतन्वतिरश्मिभिः.	१	१	३७	आराजानामहऋतस्य	५	५	६	आर्चत्रप्रमरुत सस्मिन्ना	१	४	१४
आयाहिपूर्वीरति	३	३	७	आयेतस्थु पृषतीषु	४	३	२५	आरिरिकिकिरिराकृणु	४	८	१८	आलाक्तायारुरुशीर्ष्णी	५	१	२१
आयाहिवनसासह	८	८	३०	आयेरजांसितविषीभि	२	४	१	आल्वमैरायुधानर	४	३	९	आवंसतेमघवावीरवद्यशः	६	७	१४
आयाहिवस्व्याधिया	८	८	३०	आयेविश्वास्वपत्यानितस्थु	१	५	१८	आरुद्रासइंद्रवंत	४	३	२१	आव कुत्समिंद्रयस्मिन्	१	३	३
आयाहिशश्वदुशता	४	७	१२	आयेविश्वापार्थिवानि	६	६	२९	आरेअघाकोन्वी१त्था	८	५	२१	आव शर्मवृषभतुग्र्यासु	१	३	३
आयाहिसुषुमाहिते	६	१	२२	आयोगोभि सृज्यते	७	३	९	आरेअस्मदमतिमारे	३	५	११	आवइंद्रक्रिविंयथा	१	२	२८
आयाहीमइंदव	६	२	१	आयोनिंमग्निर्घृतवंतम	२	८	२५	आरेतेगोघ्नमुतपूरुषघ्न	१	८	६	आवऋंजसऊर्जा	८	३	८
आयाह्यग्नेपथ्या१अनु	५	२	१०	आयोनिमरुणोरुहत्	६	८	३०	आरेमन्युदुर्विदत्रस्य	७	८	६	आवक्षिदेवाँइहविप्र	२	७	२५

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
आवच्यस्वमहिप्सरः	६	७	१८	आवारथंपुरुमायर्मनोजुवं	१	८	२०	आवांसुहस्तहरय	३	७	२२	आविरभून्महिमाघोनं	८	६	३
आवच्यस्वसुदक्षचम्वोः	७	५	१८	आवांरथंयुवतिस्तिष्ठदत्र	१	८	१८	आवांसुम्नेवरिमन्	५	१	४	आविवासन्परावतः	६	८	२९
आवर्दिद्रंयमुना	५	२	२७	आवारथमवमस्यान्व्युष्टौ	५	५	१८	आवांसुम्ने शयूइव	८	८	१	आविशन्कुलशंसुतः	७	१	२७
आवदस्त्वशकुनेभद्रमा	२	८	१२	आवांरथोअश्विना	१	८	१८	आवांजायातोर्पनऋभुक्षा	३	७	३	आविश्वतं प्रत्यर्च	२	६	२
आववृंततीरधनुद्विधारा	७	७	२५	आवारथोनियुत्वान्वक्ष	२	१	२४	आवांतवाहिमेपुज	८	७	२५	आविश्वदेवंसत्पति	४	४	२६
आवहंतीपोष्यावार्याणि	१	८	३	आवारथोरथानां	४	४	१४	आवांतस्यध्रजंतो	५	४	१	आविश्ववाराश्विनागतंनः	५	५	१७
आवहंत्यरुणीर्ज्योतिपा	३	५	१४	आवारथोरोदसीवद्धधान	५	५	१६	आवांमगन्त्सुमतिर्वां	७	८	२०	आविष्ट्योवर्धतेचारुरासु	१	७	१
आवहेथेपराकात्	५	८	७	आवारथोवनिर्न	२	४	२५	आवांयोभूपशुचिपाउपनः	५	६	१४	आवृत्रहणावृत्रहभिः	४	८	२७
आवांग्रावाणोअश्विना	६	३	२८	आवांराजानावध्वरे	५	६	६	आवामश्वासोअभि	५	१	१३	आवृंपस्वपुरूवसो	६	४	३६
आवांदानायववृतीयदस्रा	२	४	२३	आवांवयोश्वासो	५	१	४	आवामश्वास.शुचय.	२	४	२५	आवृंपस्वमहामह	६	२	१६
आवाधियोववृत्युरध्वरान्	२	१	२४	आवांवाहिष्ठाइहते	३	५	१४	आवामश्वास सुयुजो	४	३	३०	आवृंपस्वमहामह	६	४	१८
आवांनरामनोयुजो	४	४	१६	आवावाहिष्ठोअश्विना	६	२	२६	आवांमुपस्थमद्रुहा	२	८	१०	आवेधसनीलपृष्ठंबृहंतं	४	२	२२
आवांभूपन्क्षितयोजन्म	२	२	२०	आवांविप्रइहावसे	५	८	२६	आवांमृतायकेशिनी	२	२	२१	आवोधियंयज्ञियां	८	५	१९
आवांमित्रावरुणाहव्यजुं	२	२	२२	आवांविश्वाभिरूतिभिः	५	८	२८	आविंशत्यात्रिंशता	२	६	२१	आवोमक्षूतनायकं	१	३	१९
आवांयेष्ठाश्विनाहुवध्यै	४	२	१३	आवांविश्वाभिरूतिभिः	६	६	१०	आविद्युन्मद्भिर्मरुतः	१	६	१४	आवोयक्ष्यमृतत्वं	८	१	१२
आवांरथंदुहितासूर्यस्य	१	८	११	आवांश्येनासोअश्विना	१	८	१८	आविवाध्यापरिराप	२	६	२९	आवोयस्यद्विवर्हसः	२	४	१९

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
आवोयतूदवाहासः	४	३	२३	आशृण्वतेअदृपिताय	३	४	२०	आसुग्म्यायुसुग्म्यं	६	२	७	आस्वमद्मयुवमानोअजरः	१	४	२३
आवोराजानमध्वरस्य	३	४	२०	आश्येनस्यजवसानूतनेन	१	८	१९	आसुतेसिंचतश्रियं	६	५	१६	आहसरस्वतीवतोः	६	३	२१
आवोरुवण्युमौशिजो	२	१	१	आश्रुत्कर्णश्रुधीहवं	१	१	२०	आसुष्टुतीनमसावर्तयध्यै	४	२	२०	आहपितृन्सुविदत्रान्	७	६	१७
आवोवहंतुसप्तयोरघुष्यदः	१	६	९	आश्विनावश्वावति	१	२	३१	आसुष्माणोमघवन्	४	७	१९	आहर्य.मसृज्रिरे	६	५	५
आवोवाहिष्ठोवहतु	५	४	३	आश्वैत्रेयस्यजतव	४	१	११	आसुष्वयंतीयजते	८	६	९	आहर्यतायधृष्णवे	७	४	२५
आवोहोताजोहवीति	५	४	२५	आर्ष्टिषेणोहोत्रमृषि	८	५	१२	आसूर्येणरश्मयोध्रुवासः	१	४	२५	आहर्यतोअर्जुनेअत्के	७	५	१४
आशर्मपर्वतानामोता	६	१	२८	आसयतमिंद्रण.	४	६	१४	आसूर्योअरुहच्छुक्रमर्णः	४	२	२७	आहायमश्विनोरथः	५	८	३३
आशर्मपर्वतानावृणीमहे	६	२	३९	आसएतुयइंद्रवदा	६	४	५	आसूर्योनभानुमद्भिः	४	५	६	आहापित्वाविदत्वा	८	८	१९
आशसनविशसन	८	३	२६	आसंखाय सबर्दुघा	४	८	३	आसूर्योयातुसप्ताश्वः	४	२	२७	आहिद्यावापृथिवीअग्ने	७	५	२९
आशीत्यानवत्यायाहि	२	६	२२	आसत्योयातुमघवाँ	३	५	१७	आसोतापरिषिंचत	७	५	१८	आहितहतमश्विना	६	२	६
आशुदधिक्रातमुत्तुष्टवाम	३	७	१३	आसवंसवितुर्यथा	६	७	१०	आसोमसुवानोअद्रिभि	७	५	१३	आहिष्मायातिनर्यं	३	६	१८
आशुदूतविवस्वतो	३	५	६	आसस्राणासः शवसान	४	७	९	आस्तुतासोमरुतो	५	४	२७	आहिष्मासूनवेपिता	१	२	२०
आशु शिशानोवृषभ.	८	५	२२	आसहस्त्रंपथिभिः	४	६	६	आस्थापयतयुवतिंयुवानः	२	४	५	आहोतामन्द्रोविदथां	३	१	१४
आशुभिश्चिद्यान्विमुचाति	२	८	२	आसापूर्वासामहंसु	२	१	८	आस्त्रोवृकस्यवर्तिकां	१	८	१०	इदुर्विद्रायवृहते	७	२	२२
आशुत्रायातमश्विना	५	५	१४	आसीनासोअरुणीनां	७	६	१८	आस्मारथंवृषपाणेषु	१	४	११	इदु पविष्टचारुर्मदाय	५	७	२१
आशुर्षद्बृहन्मते	६	८	२९	आसीमरोहत्सुयमा	३	१	१	आस्मिन्पिशंगमिंदव.	६	८	११	इदु पविष्टचेतन.	७	१	३७

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र.	अष्ट	अ.	वर्ग
इंदुं पुनानोअति	७	३	१७	इंद्रंतञ्शुंभपुरुहन्मन्नवसे	६	५	८	इंद्रंवृत्रायहन्तवेदेवा	६	१	५	इंद्र सूर्यस्यरश्मिभिः.	६	१	२
इंदुं पुनान प्रजामुराण.	७	५	२०	इंद्रंनरोनेमधिता	५	३	११	इंद्रंवोविश्वतस्परि	१	१	१४	इंद्र स्वर्पाजनयन्नहानि	३	२	१५
इंदुरत्योनवाजसृत्	६	८	३३	इंद्रंवोनरः सख्याय	४	७	१	इंद्रंसोमस्यपीतये	३	३	५	इंद्र स्वाहापिबतु	३	३	१४
इंदुरिंद्रायपवते	७	५	१	इंद्रंनोअग्नेवसुभिः	५	२	१३	इंद्रंस्तवानृतमं	८	४	१४	इंद्रआशाभ्यस्परि	२	८	९
इंदुरिंद्रायतोशते	७	५	२१	इंद्रपरेवरेमध्यमासः	३	६	१४	इंद्र किल श्रुत्याअस्य	८	६	१०	इंद्रआसानेतावृहस्पतिः	८	५	२३
इंदुरिहतिमहिपा	७	४	२२	इंद्रंमलेनमन्मना	६	५	२७	इंद्रः पूर्भिदातिरद्दासमर्कैः	३	२	१५	इंद्रइत्सोमपाएकः	५	७	१७
इंदुर्देवानामुपसख्य	७	४	११	इंद्रंप्रातर्हवामहे	१	१	३०	इंद्रप्रणः पुरएतेव	४	७	३१	इंद्रइद्धर्योः सचा	१	१	१३
इंदुर्वाजीपवते	७	४	१२	इंद्रंमतिर्हृदआवच्यमाना	३	२	२५	इंद्र सदामनेकृत	६	६	२२	इंद्रइन्नोमहानां	६	६	१५
इंदुर्हिन्वानोअर्षति	७	२	१३	इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमाहु	२	३	२२	इंद्र समत्सुयजमानमार्यं	२	१	१९	इंद्रइषेददातुन	६	६	२७
इंदुर्हियान सोतृभिः	६	८	२०	इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमूतये	१	७	२४	इंद्र सहस्रदाव्नां	१	१	३२	इंद्रउक्थेनशवसा	८	५	१६
इंदोयथातवस्तवं	७	१	१२	इंद्रंवयमहाधने	१	१	१३	इंद्र सीतानिगृह्णातु	३	८	९	इंद्रऋभुभिर्वाजवद्भिः	३	४	७
इंदोयदद्रिभि सुत	६	८	१४	इंद्रंवर्धंतुनोगिरः	६	१	१०	इंद्र सुतेषुसोमेषु	६	१	७	इंद्रऋभुभिर्वाजिभिः	३	४	७
इंदोव्यव्यमर्षसि	७	२	१३	इंद्रंवर्धंतोअप्तुरः	७	१	३०	इंद्र सुत्रामास्ववाँ	४	७	३२	इंद्रऋभुमान्वाजवान्	३	४	७
इंदोसमुद्रमींखय	६	८	२५	इंद्रंवाणीरनुत्तमन्युं	५	३	१६	इंद्र सुत्रामास्ववान्	८	७	१९	इंद्रओषधीरसनोदहानि	३	२	१६
इंद्रकामावसूयंतो	३	५	१९	इंद्रंविश्वाअवीवृधन्	१	१	२१	इंद्र सुपूषावृषणा	३	४	२	इंद्रक्रतुंनआभर	५	३	२१
इंद्रकुत्सोवृत्रहणंशचीपतिं	१	७	२४	इंद्रंवृत्रायहन्तवेपुरु	२	२	२१	इंद्र सुशिप्रोमघवातरुत्रः	३	२	१	इंद्रक्रतुविदंसुतं	३	३	१

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
इंद्रंक्षत्रमभिवाम	८	८	३८	इंद्रदृह्यमघवन्	८	५	१६	इंद्रंमरुत्वइहपाहि	३	३	१६	इंद्रवायूअयंसुत:	३	७	२२
इंद्रंक्षत्रासमातिपु	८	१	२४	इंद्रदृह्ययामकोशाअभूवन्	३	२	३	इंद्रमित्केशिनाहरी	६	१	१६	इंद्रवायूइमेसुता	१	१	३
इंद्रगृणीषउंस्तुष	६	४	४६	इंद्रदृह्यस्वपूरसि	६	५	३६	इंद्रमित्थागिरोममा	३	३	५	इंद्रवायूबृहस्पतिं	१	१	२६
इंद्रंजहिपुमांसंयातुधानं	५	७	९	इंद्रनेदीयएदिहि	६	४	२३	इंद्रमिद्गाथिनोबृहत्	१	१	१२	इंद्रवायूबृहस्पतिं	८	७	२९
इंद्रंजामयउतये	४	६	१९	इंद्रपिबतुभ्यंसुतो	४	७	१२	इंद्रमिद्देवतातये	५	७	२५	इंद्रवायूमनोजुवा	१	२	८
इंद्रंज्येष्ठान्बृहद्भ्यः	३	८	५	इंद्रपिबतुवृषधूतस्य	३	३	७	इंद्रमिद्धरीवहतो	१	६	५	इंद्रंशविष्ठसत्पत	६	१	९
इंद्रंज्येष्ठामरुद्गणा	१	२	९	इंद्रपिबप्रतिकाम	८	६	१२	इंद्रमिद्विमहीना	५	८	१७	इंद्रशुद्धोनआगहि	६	६	३१
इंद्रंज्येष्ठामरुद्गणा.	२	८	९	इंद्रपिबस्वधयाचित्सुतस्य	३	२	१८	इंद्रमिवेदुभयेविह्वयंत	३	७	१३	इंद्रशुद्धोहिनोरयिं	६	६	३१
इंद्रज्येष्ठंनआभर	४	७	२७	इंद्रप्रणः पुरएते	४	७	३१	इंद्रमीशानमोजसा	१	१	२१	इंद्रश्चमृळयातिन	२	८	९
इंद्रंतमाहिधिष्ण्याम	२	४	२७	इंद्रप्रणोधितावान	३	३	१	इंद्रमुक्थानिवावृधु	५	८	१५	इंद्रश्चवायवेषांसुतानां	४	३	६
इंद्रतुभ्यमिददद्रिवो	१	५	३०	इंद्रप्रणोरथमव	६	५	३५	इंद्रंमूळमह्यंजीवातु	४	७	३१	इंद्रश्चवायवेषा	३	७	२३
इंद्रतुभ्यमिन्मघवन्	४	७	१७	इंद्रप्रसूतावरुणप्रशिष्टा	८	२	१२	इंद्रमेवधिषणासातये	४	६	७	इंद्रश्चसोमंपिवतं	३	७	२७
इंद्रंत्रिधातुशरण	४	७	२८	इंद्रप्रेहिपुरस्त्व	६	१	२३	इंद्रयउनुतेअस्ति	६	५	३८	इंद्रश्चिद्घातदब्रवीत्	६	३	१०
इंद्रत्वमवितेदसि	६	१	१२	इंद्रब्रह्मक्रियमाणाजुषस्व	४	१	२५	इंद्रयथाह्यस्तिते	६	२	१६	इंद्रश्रुधिसुमेहवं	६	३	२
इंद्रत्वोतासआवुय	१	१	१५	इंद्रंमर्मिकविच्छदा	३	१	११	इंद्रयस्तेनवीयसी	६	६	३०	इंद्रश्रेष्ठानिद्रविणानि	२	६	२७
इंद्रंत्वावृषभंवय	३	३	१	इंद्रमच्छसुताइमे	७	५	९	इंद्रवाजेषुनोव	१	१	१३	इंद्रसोमंपिबऋतुना	१	१	२८

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
इद्रसोमंसोमपतेपिबेमं	३	२	९	इंद्रस्यसोमपवमान	७	३	१	इंद्राग्नीजरितु सचा	३	१	११	इंद्राबृहस्पतीवयं	३	७	२५
इद्रसोममिमिपिब	७	७	१०	इंद्रस्यसोमराधसे	७	१	१७	इंद्राग्नीतपतिमा	४	८	२६	इंद्रायगावआशिरं	६	५	६
इद्रसोमा सुताइमेतवं	३	३	१	इंद्रस्यसोमराधसे	६	७	३०	इंद्राग्नीतविपाणिवा	३	१	१२	इंद्रायगिरोअनिशित	८	४	१४
इद्रसोमा सुताइमेतान्	३	३	५	इंद्रस्यहार्दिसोमधानं	७	५	१९	इंद्राग्नीनवतिपुरो	३	१	१२	इंद्रायनूनमर्चत	१	६	५
इद्रस्तुजोबर्हणाआविवेश	३	२	१५	इद्रस्यागिरसाचेष्टौ	१	५	१	इंद्राग्नीमित्रावरुणादितिं	४	२	२८	इंद्रायपर्वतेमदः	७	५	१५
इद्रस्तेसोमसुतस्यपेया	७	५	२०	इद्रस्यात्रतविषीभ्य.	८	६	१५	इंद्राग्नीयमवथ.	४	४	३२	इंद्रायमद्वनेसुतं	६	६	१८
इंद्रस्यातर्हरीणा	६	२	१८	इंद्रस्येवरातिमा	८	८	३६	इंद्राग्नीयुवोरपि	४	८	२६	इंद्रायवृषणमदं	७	५	९
इद्र स्पळुतवृत्रहा	६	४	३८	इंद्राकुत्सावहमानारथेन	४	१	३०	इंद्राग्नीयुवामिमे	४	८	२८	इंद्रायसामगायत	६	७	१
इंद्रस्यकर्मसुकृतापुरूणि	३	२	१०	इंद्राकोवांवरुणा	३	७	१५	इंद्राग्नीयुवंसुनः	६	३	२४	इंद्रायसुमदिंतमं	५	७	१३
इंद्रस्यदूतीरिपिता	८	६	५	इंद्राग्नीअपसस्परुप	३	१	१२	इंद्राग्नीरोचनादिव	३	१	१२	इंद्रायसोमपरिषिच्यसे	७	३	३
इंद्रस्यनुवीर्याणिप्रवोच	१	२	३६	इंद्राग्नीअपादिय	४	८	२६	इंद्राग्नीवृत्रहत्येषु	८	२	९	इंद्रायसोमपवसे	६	८	१३
इंद्रस्यनुसुकृतंदैव्य	८	५	१६	इंद्राग्नीअवसागतं	५	६	१८	इंद्राग्नीशतदाम्नि	४	१	२१	इंद्रायसोमपातवेनृभिः	७	५	१९
इंद्रस्यवज्रआयसो	६	६	३२	इंद्राग्नीआगतंसुतं	३	१	११	इंद्राग्नीशृणुतंहवं	४	८	२९	इंद्रायसोमपातवे	६	७	३७
इंद्रस्यवज्रोमरुता	४	७	३५	इंद्राग्नीआहितन्वते	४	८	२६	इंद्राणीमासुनारिषु	८	४	३	इंद्रायसोमपातवेवृत्रघ्ने	७	४	२४
इंद्रस्यवृष्णोअसुरस्य	८	५	२३	इंद्राग्नीउक्थवाहसा	४	८	३६	इंद्रानुपूषणावयम्	४	८	२३	इंद्रायसोमसुषुतः	७	३	१०
इंद्रस्यसख्यमृभवः	३	४	७	इंद्राग्नीकोअस्यवा	४	८	२५	इंद्रापर्वताबृहतारथेन	३	३	१९	इंद्रायसोमाःप्रदिवो	३	२	१९

मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
इद्रायुहिचौरसुरोअनंन्नत	२	१	२०	इद्रावरुणावभ्यातपति	५	६	४	इंद्रासोमावहिमप·	५	१	१६	इद्रोंअश्रायिसुध्योनिरेके	१	४	११
इद्रायाहिचित्रभानो	१	१	५	इद्रावरुणासुतपौ	५	१	१२	इद्रासोमावासयथ	५	१	१६	इंद्रोंअसाँअरदद्वज्रबाहुः	३	२	१३
इद्रायाहितूतुजान·	१	१	५	इद्रावरुणासोमनुसमद्दसं	६	४	३१	इद्रासोमासमघशंसमभ्यं	५	७	५	इंद्रोअसेसुमनाअस्तु	८	५	१६
इद्रायाहिधियेषित	१	१	५	इद्राविष्णुतत्पनुयाय्यं	५	१	१३	इद्राहुयोवरुणाचक्र	३	७	१५	इद्रोअगमहद्भयं	२	८	८
इद्रायुववरुणा	३	७	१५	इद्राविष्णूदृहिताःशंबरस्य	५	६	२४	इद्राहुरत्नंवरुणा	३	७	१५	इद्रोतिभिर्बहुलाभिर्नो	३	३	२३
इद्रायुववरुणाभूतं	३	७	१५	इद्राविष्णूपिवत	५	१	१३	इद्रियाणिशतक्रतो	३	२	२२	इद्रोदधीचोअस्थभिः	१	६	७
इद्रायेंदुपुनीतन	७	१	२९	इद्राविष्णूमदपती	५	१	१३	इद्रेअग्नानमोबृहत्	५	६	१७	इद्रोदिवइद्रईशे	८	४	१५
इद्रायेंदोमरुत्वते	७	१	४०	इद्राविष्णूहविषा	५	१	१३	इंद्रेणयाथसरथंसुते	३	४	७	इद्रोदिव प्रतिमानं	८	६	१०
इद्रावरुणनूनुवां	१	१	३३	इंद्रासोमातपतरक्षउब्जतं	५	७	५	इद्रेणयुजानि सृजंत	८	२	२	इंद्रोदीर्घायचक्षसे	१	१	१३
इद्रावरुणयोरहं	१	१	३२	इंद्रासोमादुष्कृतोवव्रेअंत	५	७	५	इद्रेणरोचनादिव	६	१	१५	इद्रोनयोमहाकर्माणि	७	३	२४
इद्रावरुणवामहं	१	१	३३	इद्रासोमापक्कमामासु	५	१	१६	इद्रेणसंहिदक्षसे	१	१	१०	इद्रोनेदिष्ठमवसा	४	८	१५
इद्रावरुणामधुमत्तमस्य	५	१	१२	इद्रासोमापरिवांभूतु	५	७	६	इंद्रेणैतेतृत्सवो	५	२	२६	इंद्रोब्रह्मेंद्रऋषि	६	१	२१
इद्रावरुणायदिमानि	५	६	२	इद्रासोमामहितद्वां	५	१	१६	इद्रेभुजंशशमानासः	८	४	४	इद्रोमदायवावृधे	१	६	१
इद्रावरुणायदृषिभ्यो	६	४	३१	इद्रासोमायुवमंग	५	१	१६	इद्रेविश्वानिवीर्या	६	४	४२	इंद्रोमधुसंभृतमुस्रियायां	३	३	२६
इद्रावरुणायुवमध्वरायनः	५	६	२	इद्रासोमावर्तयतंदिव	५	७	५	इद्रेपितेमसुवभिक्षमाणे	३	२	१२	इंद्रोमहासिंधुमाशयानं	२	३	४
इंद्रावरुणावधनासिरप्रति	५	६	४	इद्रासोमावर्तयतदिवो	५	७	५	इद्रेहिमत्स्यंधसः	१	१	१७	इंद्रोमह्वामहतो	८	[illegible]	१६

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
इंद्रोमुह्वामहुतः	८	६	१०	इंद्रौहुयंतमर्जुनं	३	३	८	इतोर्दासातिमीमहे	१	१	१२	इदंवचःशतसाः	५	२	११
इंद्रोमुह्वारोदसीपप्रथ	५	७	२६	इंधन्वभिर्धेनुभिः	२	७	१९	इत्थाधीवंतमद्रिवः	५	७	२४	इदवपुर्निवचनजनासः	४	३	१
इंद्रोयज्वनेपृणतेच	४	६	२५	इधानोअमिवनवत्	२	७	४	इत्थायथातऊतये	४	१	१२	इदंवसोसुतमधः	५	७	१७
इंद्रोयातूनामभवत्प	५	७	९	इधेराजासमर्यो	५	२	११	इत्थाहिसोमइन्मदे	१	५	२९	इदवामास्येहविः	३	७	२५
इंद्रोयातोवसितस्यराजा	१	२	३८	इच्छतरेतोमिथस्तनूषु	१	५	१२	इदकवेरादित्यस्य	२	७	९	इदवामदिरमधु	६	३	२०
इंद्रोरथायप्रवतंकृणोति	४	१	२९	इच्छतित्वासोम्यासः	३	२	१	इदंतएकंपरऊत	८	१	१८	इदविष्णुर्विचक्रमे	१	२	७
इंद्रोराजाजगतः	५	३	११	इच्छतिदेवा सुन्वतं	५	७	२०	इदंतेपात्रंसनवित्तं	८	३	१३	इदश्रेष्ठज्योतिषांज्योतिरा	१	८	१
इंद्रोवलरक्षितारं	८	२	१६	इच्छन्नश्वस्ययच्छिरः	१	६	७	इदंतेसोम्यमधु	६	४	४७	इदश्रेष्ठज्योतिषांज्योति	८	८	२८
इंद्रो वसुभिः परिपातु	८	२	१२	इतऊतीवोअजरं	६	७	३	इदत्यत्पात्रमिंद्रपानं	४	७	१९	इदसुमेजरितराचिकिद्धि	७	७	२०
इंद्रोवाघेदियन्मघं	६	२	४	इतिचिद्धित्वाधना	८	७	१	इदंद्यावापृथिवीसत्यमस्तु	२	५	३	इदस्वरिदमिदास	८	७	१०
इंद्रोवाजस्यस्थविरस्य	४	७	९	इतिचिन्नुप्रजायैपशुमत्यै	४	२	१६	इदनमोवृषभायस्वराजे	१	४	११	इदहनूनमेषां	६	१	२५
इंद्रोविश्वैर्वीर्यैः	३	३	२६	इतिचिन्मन्युमध्रिजः	३	८	२५	इदंपितृभ्योनमोअस्तु	७	६	१७	इदत्यन्वोजसासुत	३	३	१६
इंद्रोवृत्रमवृणोच्छर्धनीतिः	३	२	१५	इतित्वाग्नेवृष्टिहव्यस्य	८	६	१९	इदंपित्रेमरुतामुच्यते	१	८	६	इदहविर्मघवन्	८	६	२१
इंद्रोवृत्रस्यतविषीं	१	५	३०	इतित्वादेवाइमआहु	८	५	४	इदमेअग्नेकियते	३	५	२	इदहिवांप्रदिविस्थानं	४	४	१७
इंद्रोवृत्रस्यदोधतः	१	५	२९	इतिवाइतिमेमनः	८	६	२६	इदयमस्यसादन	८	७	२६	इदमकर्मनमो	८	२	१८
इंद्रोहरीयुयुजेअश्विनारथं	२	३	५	इतिस्तुतासोअसथा	६	२	३७	इदंवचःपर्जन्यायस्वराजे	५	७	१	इदमग्नेसुधितंदुर्धितादधि	२	२	७

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
इदमाप प्रवहत	१	२	१२	इमंकाममंदया गोभिरश्वैं.	३	२	४	इमंविभर्मिसुकृततें	७	८	२७	इमस्तोमंरोदसी	३	३	२५
इदमाप प्रवहत	७	६	५	इमकाममंदया	३	३	१४	इमंमहेविदथ्याय	३	३	२४	इमंस्तोममसक्रतवो	२	७	६
इदमित्थारौद्रंगूर्तवचा.	८	१	२६	इमघावीरोअमृतं	६	२	१२	इममेंगङ्गेयमुने	८	३	६	इमस्वंसंह्रदआसुतष्टं	२	७	२१
इदमुत्यत्पुरुतमं	३	८	१	इमचनोगवेषण	४	८	२२	इममेवरुणश्रुधी	१	२	१९	इमआर्यातमिंदव·	२	२	१
इदमुत्यन्महिमहा	३	५	२	इमजीवेभ्य परिधिं	७	६	२६	इममेस्तोममश्विना	६	६	७	इमइंद्रभरतस्य	३	३	२३
इदमुदकपिवतेत्यब्रवीतनं	२	३	५	इमजुपस्वगिर्वण	६	१	१	इमयज्ञमिदवच	१	६	२०	इमइंद्रायसुन्विरे	५	३	१७
इदाहितउपोअद्रिसानो	५	१	६	इमतपश्यवृपभस्य	८	५	२१	इमयज्ञमिदवच	८	८	८	इमउत्वाविचक्षते	६	३	४५
इदाहितेवेविंपत·	४	६	११	इमत्रितोभूयविंदत्	८	१	१	इमयज्ञचनोधा	४	५	१२	इममंग्नेचमसंमावि	७	६	२१
इदाहिवमुपस्तुति	६	२	२३	इमनरोमरुत	३	१	१६	इमयज्ञत्वमस्माकं	३	६	३	इममिंद्रगवाशिर	३	३	६
इदाहिवोविधुते	५	१	६	इमनरोमरुत सश्चता	५	२	२८	इमयज्ञसहसावत्वन्नं	२	८	१६	इममिंद्रसुतपिंव	१	६	५
इदाह्न पीतिमुतवोमदधुः	३	७	२	इमनर पर्वतास्तुभ्यमाप.	३	२	१८	इमयमप्रस्तरमाहि	७	६	१४	इममिंद्रोअदीधरत्	८	८	३१
इध्मेनाग्नइच्छमानो	३	१	१८	इमनुमायिनहुवे	३	५	२७	इमरथमधियेसप्ततस्थु	२	३	१४	इममुत्यमथर्ववत्	४	५	२०
इध्मयस्तेजमर	३	५	१२	इमनुसोममतितः	२	४	२२	इमविधतोअपांसधस्थे	२	५	२४	इममूपुवोअतिथिं	४	५	१७
इनोतपृच्छजनिमाकवीना	३	२	२३	इमनोअग्नउपयज्ञ	८	७	९	इमविधतोअपा	८	१	१	इममूपुत्वमस्माकं	१	२	२२
इनोराजन्नरति समिद्ध.	७	५	३१	इमंनोअग्नेध्वर	४	५	१६	इमस्तोममभिष्टये	६	१	१	इममंजस्यामुभये	८	४	२३
इनोवाजानापतिं.	७	७	१४	इमनोयज्ञममृतेपु	३	१	२१	इमस्तोममर्हतेजातवेदसे	१	६	३०	इमाखनाम्योपधिं	८	८	३

मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग
इमांगायत्रवर्तनिं	६	३	२०	इमाअग्निंप्रणोनुम.	५	८	१०	इमाजुपेथांसवना	६	३	२०	इमामूपुप्रभृतिंसातयेधाः	३	२	१९
इमांचनःपृथिवीं	३	२	३१	इमाअस्मैमतयोवाचः	८	४	२२	इमाजुह्वानायुष्मदा	५	६	१९	इमामूष्वासुरस्य	४	४	३०
इमांतइंद्रसुष्टुतिं	६	१	६	इमाअस्यप्रतूर्तयः	६	१	१२	इमातेवाजिन्नवमार्जनानि	२	३	११	इमारुद्रायतवसेकपर्दिने	१	८	५
इमातेधियंप्रभरेमहो	१	७	१४	इमाइंद्रंवरुणंमे	३	७	१६	इमाधानाघृतस्नुवः	१	१	३०	इमारुद्रायस्थिरधन्वने	५	४	१३
इमांतेवाचंवसूयंतआयवः	२	१	१९	इमाउत्वापस्पृधानास.	५	२	२४	इमानारीरविधवाः	७	६	२७	इमास्तइंद्रपृश्नयः	५	८	१२
इमांत्वमिंद्रमीढ्वः	८	३	२८	इमाउत्वापुरुतमस्य	४	६	११	इमानित्रीणिविष्टपा	६	६	१४	इमेचित्तवमन्यवे	१	५	३१
इमांधियंशिक्षमाणस्यदेव	६	३	२८	इमाउत्वापुरुशाक	४	६	१२	इमानिवांभागधेयानि	६	४	३०	इमेचेतारोअनृतस्यभूरेः	५	५	१
इमांधियंसप्तशीर्ष्णीम्	८	२	१५	इमाउत्वापुरूवसो	५	७	२५	इमानुकंभुवना	८	८	१५	इमेजीवाविमृतैः	७	६	२६
इमांप्रत्नायसुष्टुतिं	८	४	२२	इमाउत्वाशतक्रतो	४	७	२५	इमाब्रह्मबृहद्दिवः	८	७	२	इमेतइंद्रतेवयंपुरुष्टुत	१	४	२२
इमामइंद्रसुष्टुतिं	५	८	१५	इमाउत्वासुतेसुते	४	७	२६	इमाब्रह्माणिवर्धना	४	४	१२	इमेतइंद्रसोमाः	५	७	१८
इमामेअग्नेसमिधं	२	५	२७	इमाउवादिविष्टयः	५	५	२१	इमाब्रह्मब्रह्मवाहः	३	३	३	इमेतुरमरुतो	५	४	२५
इमामेअग्नेसमिधं	८	२	२१	इमाउवांभूमयोम	३	४	९	इमाब्रह्मसरस्वति	२	८	१०	इमेदिवोअनिमिषा	५	५	२
इमांसैमरुतोगिरं	५	८	१९	इमाउव.सुदानवः	५	८	२१	इमाब्रह्मेंद्रतुभ्यंशंसि	८	८	६	इमेनरोवृत्रहत्ये	५	१	२५
इमांवामित्रावरुणा	५	४	१	इमागाव·सरमेयाः	८	६	५	इमामग्नेशरणिंमीमृषः	१	३	३५	इमेभोजाअंगिरसो	३	३	२०
इमांसुपूर्व्यांधियं	५	८	१७	इमागिरआदित्येभ्यो	२	७	६	इमामुपुसोमसुतिमुपनः	५	६	१६	इमेमापीतायशसउरुष्यवः	६	४	११
इमाअग्नेमतयस्तुभ्यं	७	६	२	इमागिरं.सवितारं	५	४	१२	इमामनुकवितमस्य	४	४	३१	इमेमित्रोवरुणोदूळभास.	५	५	१

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
इमेयामासस्त्वद्रिगंभूवन्	३	८	१७	इयदेवपुरोहितिर्युवभ्यां	५	५	३	इयत्तक कुपुमक.	२	५	१६	इपिरेणतेमनसासुतस्य	६	४	१२
इमेयेतेसुवायोबाह्योजसः	२	१	२५	इयनेउत्राप्रथमासु	७	८	६	इयत्तिकाशकुतिका	२	५	१६	इपुर्नधन्वन्प्रति	७	२	२१
इमेयेनावांङ्गपुर.	८	२	२४	इयमद्वाप्रस्तृणीते	५	१	९	इयमददाद्रभस	४	८	३०	इपुर्नश्रियइषुधे.	८	५	१
इमेरुध्रचिन्मरुतो	५	४	२५	इयमनीपाइयमश्विनागी	५	५	१७	इयमिद्रंवरुणमष्टमेगी॰	५	६	६	इपेपवस्वधारया	७	१	३
इमेवासोमाअप्स्वासुता	२	१	२५	इयमनीपाइयमश्विनागीः	५	५	१८	इयमिद्रवरुणमष्टमेगी॰	५	६	७	इप्कर्तारमध्वरस्य	८	७	२८
इमेविप्रंस्यवेधसे	६	३	२९	इयंमनीपावृहतीवृहतं	५	६	२४	इयसुतेअनुष्टुति॰	६	४	४३	इप्कर्तारमनिष्कृतं	६	७	३
इमेम्नोमासइदंन	१	१	३१	इयमेनाभिरिहमै	८	१	२९	इयमेपाममृतानांगीः	८	३	५	इप्कृताह्वावमवतं	८	५	१८
इमेहितेकारवोवावशु	५	७	२८	इययानीच्यार्किणी	६	७	८	इरज्यन्नग्नेप्रथयस्व	८	७	२८	इप्कृतिर्नामवोमाता	८	५	९
इमेहितेमघ्नकृतं.	५	३	१७	इयवामस्यमन्मनः	५	६	१७	इरावतीधेनुमती	५	६	२४	इष्टाहोत्राअसृक्षत	६	६	२५
इमोअग्नेवीततमानि	५	१	२६	इयवामह्वेश्वणुत	७	८	१६	इरावतीर्वरुणधेनवोवां	४	४	७	इप्यन्वाचमुपवक्तेव	७	४	५
इमांदेवौजायमानौजुपत	२	८	६	इयवांब्रह्मणस्पतेसुवृक्ति॰	५	६	२२	इपंतोकायनोदधत्	७	२	५	इहत्यापुरुभूतमा	४	४	११
इयंतऋत्वियावती	६	१	२	इयंविसृष्टिर्यतआ	८	७	१७	इपंदुहन्सुदुघां	८	७	९	इहत्यापुरुभूतमा	६	२	५
इयतंदद्रगिरंण॰	६	१	७	इयवेदि.परोअंतं.	२	३	२०	इपमूर्जंचपिन्वसे	७	१	३०	इहत्यासधमाद्या	६	१	१२
इयतेनव्यमीमति॰	६	७	२२	इयशुष्मेभिर्बिसखाइव	४	८	३०	इपमूर्जंपवमाना	७	३	१८	इहत्यासधमाद्या	६	३	६
इयतेपूपन्नाघृणे	३	४	१०	इयसाभूयाउपसामिवक्षा	७	७	२७	इपमूर्जमभ्य१र्पाश्वंगां	७	४	४	इहत्वसूनोसहसोनो	३	४	१६
इयदेवपुरोहितिर्युवभ्यां	५	५	२	इयस्मावोअस्मेदीधिति.	२	५	५	इपामंदस्वादुते	६	६	१	इहत्वष्टारमग्रियं	१	१	२५

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग.
इहत्वाभूर्याचरेदुप	३	४	२४	इहेहवोमनसाबन्धुता	३	४	७	ईक्षेराय क्षयस्य	३	६	४	ईशेयोविश्वस्यादेववीतेः	७	६	१
इहत्वागोपरीणसा	६	३	४६	इहेहव स्वतवसः	५	४	३०	ईजानमिद्द्यौर्गूर्तावसु	८	७	२०	ईळेतेत्वामवस्यव	१	१	२६
इहप्रजामिहरयिं	३	७	८	इहैवस्तमावियौष्टं	८	३	२८	ईजेयज्ञेभिं शशमे	४	५	३	ईळानायावस्यवे	२	५	२७
इहमग्नेहियतम	८	४	६	इहैवधिमापच्योष्ठा	८	८	३१	ईयिवासमतिस्रिधं	३	१	५	ईळितोअग्नआवह	२	२	१०
इहप्रयाणमस्तुवा	३	७	२२	इहोपयातशवसोनपातः	३	७	५	ईयुरथंनन्यर्थं	५	२	२५	ईळितोअग्नआवहे	३	८	२०
इहप्रियप्रजयाते	८	३	३५	इळामग्नेपुरुदंसं	२	८	१६	ईयुर्गावोनयवसा	५	२	२५	ईळितोअग्नेमनसान	२	५	२२
इहब्रवीतुयईमगवेद	२	३	१५	इळामग्नेपुरुदंससनिंगो.	२	८	२५	ईयुष्टेयेपूर्वतरामपश्यन्	१	८	३	ईळिष्वाहिप्रतीव्यं	६	२	९
इहश्रुतइन्द्रोअस्मे	७	७	६	इळामग्नेपुरुदंससनिंगो.	२	८	२७	ईमांतास सिलिक	२	३	१२	ईळेअग्निंविपश्चितं	३	१	२८
इहागतवृषण्वसू	६	५	१९	इळामग्नेपुरुदंसं	३	१	२	ईर्मान्यद्वपुषे	४	४	११	ईळेअग्निंस्ववसं	४	३	२५
इहितिस्र परावतं.	६	३	५	इळामग्नेपुरुदंसं	३	१	१५	ईशानइमाभुवनानि	७	३	१९	ईळेगिरामनुर्हितं	६	१	३३
इहेंद्राग्नीउपह्वये	१	२	३	इळामग्नेपुरुदंसं	३	१	२२	ईशानकृतोधुनयो	१	५	६	ईळेचत्वायजमानोहविर्भिः	२	८	१५
इहेंद्राणीमुपह्वये	१	२	६	इळामग्नेपुरुदंसं	३	१	२३	ईशानायप्रहुतियस्तआन	५	६	१२	ईळेद्यावापृथिवी	१	७	३३
इहेवश्शृण्वएषां	१	३	१२	इळायास्त्वापदेवय	३	१	३२	ईशानावार्याणा	७	६	५	ईळेन्योनमस्य	३	१	३०
इहेहजातासमवावशीतां	२	४	२५	इळासरस्वतीमही	१	१	२५	ईशानास्मोयेदधतेस्वर्णं	५	६	१२	ईळेन्योवोमनुपो	५	२	१२
इहेहयद्वांसमना	३	७	१९	इळासरस्वतीमही	३	८	२१	ईर्शिपिवायस्यहि	६	३	३९	ईळेन्यंवोअसुर	५	२	१
इहेहयद्वांसमनापपृक्षे	३	७	२०	इंखयंतीरपस्युवं.	८	८	११	ईशेह्य१ग्निरमृतस्य	५	२	६	ईळेन्यः पवमानः	६	७	२४

मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग
उक्थचनशस्यमानं	५	७	१९	उग्रयुयुज्मपृतनासु	६	४	३८	उच्छत्यामेयजता	४	४	२	उतवासरथीतमः	४	८	२२
उक्थउक्थेसोमइंद्रं	५	३	१०	उग्रवओजं स्थिरा	५	४	२३	उच्छादिवोदुहित	५	१	६	उततेसुष्टुताहरी	६	१	११
उक्थमृतसामभृतं	५	३	२४	उग्रबाहुम्रक्षकृत्वापुरंदर	६	४	३७	उच्छिष्टंचम्वोर्भर	१	२	२६	उतत्यचमसंनवं	१	२	२
उक्थमिंद्रायशस्यं	१	१	१९	उग्रस्तुरापाळभिभूत्योजा	३	३	१२	उच्छुष्माओषधीनां	८	५	९	उतत्यनोमारुतंशर्धआगमं	४	२	२८
उक्थवाहसेविभ्वेमनीषां	६	६	३४	उग्राद्वप्रवर्हत समार्यमु	८	४	३०	उच्छोचिषासहसस्पुत्र	३	१	१८	उतत्यपुत्रमग्रुवं	३	६	२२
उक्थेभिर्वागवसे	१	४	२	उग्राविघनिनामृध	४	८	२७	उच्छ्रयस्ववनस्पते	३	१	३	उतत्यभुज्युमश्विना	५	५	१५
उक्थेभिर्वृत्रहंतमा	५	६	१८	उग्रासतांहवामहे	१	२	३	उच्छ्वंचस्वपृथिविमा	७	६	२८	उतत्यवीरधनसामृजीपिणं	६	६	९
उक्थेष्विन्नुशूरयेषु	२	६	२	उग्रेष्विन्नुशूरमदसान.	२	४	६	उच्छ्वंचमानापृथिवी	७	६	२८	उतत्यदाश्वश्व्यं	५	८	१३
उक्षंतेभश्वाँअत्याँइव	२	७	१९	उग्रोजज्ञेवीर्याय	५	३	१	उज्जातमिंद्रतेशव	६	४	४१	उतत्यद्वाजुरते	५	५	१५
उक्षान्नायवशान्नाय	६	३	३१	उग्रोवांककुहोययिः	४	४	१२	उज्जायतांपरशु	७	८	२५	उतत्यातुर्वशायदू	३	६	२२
उक्षामहाँअभिववक्षएने	२	२	१५	उच्चथ्ये वपुषिय स्वराद्	६	४	६	उतक्रतुभिर्क्रतुपा	३	३	११	उतत्यादैव्याभिषजा	६	१	२६
उक्षामिमातिप्रति	७	२	२१	उच्चातेजातमंधसः	७	१	१९	उतकण्वंनृपदं पुत्र	७	७	२८	उतत्यामेयशसाश्वेतनायै	२	१	१
उक्षासमुद्रोअरुषः	४	३	१	उच्चादिविदक्षिणावत	८	६	३	उतगावइवादति	८	८	४	उतत्यामेरौद्रावर्चिमता	८	१	२८
उक्षेवयूथापरियन्	७	२	२६	उच्छतीयाकृणोषिमंहना	५	६	१	उतग्नाअग्निरध्वर	३	५	९	उतत्यायजताहरी	३	६	१६
उक्ष्णोहिमेपंचदश	८	४	३	उच्छंतीरद्यचितयंत	३	८	१	उतग्नाव्यंतुदेवपत्नी	४	२	२८	उतत्यासद्यआर्या	३	६	२२
उग्रनवीरनमसोपसेदिम	६	४	१५	उच्छन्नुषसः सुदिनाअरिप्रा.	५	६	१२	उतघानेमोअस्तुत	४	३	२७	उतत्याहरितोदश	७	१	३१

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग
उतत्यामेहवमाजग्म्यातं	४	८	९	उतत्वामदितेमहि	६	४	५२	उतनःसुभगाँअरिः	१	१	८	उतनोदिव्यदितिः	६	२	२२
उतत्येदेवीसुभगे	२	७	१४	उतत्वामरुणवय	७	१	२	उतनइंत्वष्टागन्त्वच्छासवत्	२	५	५	उतनोधियोगोअग्राः	१	६	१७
उतत्येनोमरुतो	५	४	२	उतत्वाबीशशीयसी	४	३	२७	उतनईमतयोश्वयोगाः	२	५	५	उतनोनक्तमपां	८	४	२६
उतत्येन पर्वतासः	४	२	२८	उतदासस्यवर्चिनः	३	६	२१	उतनईमरुतोवृद्धसेना	२	५	५	उतनोब्रह्मन्नविष	३	१	१३
उतत्येमाध्वन्यस्यजुष्टाः	४	२	२	उतदासापरिविषे	८	२	२	उतनएनापवया	७	४	२१	उतनोरुद्राचिन्मृळत	८	४	२७
उतत्येमापौरुकुत्स्यस्यसूरेः	४	२	२	उतदासंकौलितरं	३	६	२१	उतनएपुनूपु	५	३	२६	उतनोवाजसातये	६	८	१
उतत्येमामारुताश्वस्य	४	२	२	उतदेवाअवहित	८	७	२५	उतनूनयदिंद्रियं	३	६	३३	उतनोविष्णुरुतवातो	४	२	२८
उतत्वंमघवञ्छृणु	६	३	४३	उतद्यावापृथिवीक्षत्र	४	८	८	उतनोगोमतस्कृधि	६	३	२	उतनोहिर्बुध्न्यो मयस्कः	२	५	४
उतत्वंसख्येस्थिरपीतं	८	२	२३	उतद्युमत्सुवीर्यं	१	५	२२	उतनोगोमतीरिषः	४	४	२२	उतनोहिर्बुध्न्यः	४	८	१०
उतत्वसूनोसहसो	४	८	९	उतद्वारउशती	५	२	२३	उतनोगोमतीरिषः	५	८	२	उतप्रधिमुदहन्नस्य	८	५	२१
उतत्व पश्यन्नददर्श	८	२	२३	उतनः कर्णशोभमाना	६	५	३१	उतनोगोमतीरिषः	७	१	२८	उतप्रपिप्युऊधरघ्न्यायाः	७	४	३
उतत्वाग्नेममस्तुतः	६	३	३२	उतनःपितुमाभर	६	३	२	उतनोगोविदश्ववित्	७	१	१२	उतब्रह्मामतिदीव्या	७	८	२३
उतत्वाधीतयोमम	६	३	४०	उतनःप्रियाप्रियासु	४	८	३१	उतनोगोपणिधियं	४	८	१८	उतब्रह्मण्यावयं	५	८	१५
उतत्वानमसावयं	६	३	३१	उतनः सिंधुरपां	६	२	२३	उतनोदिव्याइषः	५	८	५	उतब्रह्माणोमरुतोमेअस्य	४	१	२३
उतत्वावधिरवयं	६	३	४५	उतनः सुत्रात्रोदेवगोपाः	५	१	१२	उतनोदेववदेवान्	६	५	२४	उतब्रुवंतुजंतवः	१	५	२१
उतत्वाभृगुवच्छुचे	६	३	३१	उतनःसुद्योत्माजीराश्वः	२	२	९	उतनोदेवावश्विना	८	४	२७	उतब्रुवंतुनोनिदो	१	१	१०

॥ २२ ॥

मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
उतमंक्त्रेपुरयस्य	५	१	४	उतवांविष्णुमद्यास्वंधः	२	२	२३	उतस्मास्यतन्यतोरिव	३	७	१२	उतस्यावांरुशतोवप्संस	२	४	२६
उतमन्येपितुरद्रुहः	२	३	२	उतव शासंमुशिजां	२	७	१४	उतस्मास्यद्रवतः	३	७	१४	उतस्याश्वेतयावरी	६	२	२९
उतमातावृहद्दिवा	८	२	७	उतव्रतानिसोमते	७	७	११	उतस्मास्यपनयति	३	७	१२	उतस्यातान्या३ संवदेतव	५	६	८
उतमातामहिपमन्ववेन	३	५	२६	उतशुष्णस्यधृष्णुया	३	६	२१	उतस्माहित्वामाहु	३	६	२५	उतस्वराजोअदितिः	५	७	९
उतमेंप्रयियोर्वयियोः	६	१	३५	उतासखास्यश्विनोरुत	३	८	३	उतस्मनवस्त्रमर्थिन	३	७	११	उतस्वराजोअदिति.	६	१	२
उतमेवोचतादिति	४	३	२९	उतसिंधुंविवाल्यं	३	६	२१	उतस्यदेव.सविता	४	८	१०	उतस्वस्याअराया	७	३	४
उतमेरपयुवति	४	३	२७	उतसुत्येपयोवृधा	५	७	२४	उतस्यदेवोभुवनस्य	२	७	१४	उतस्यानासोदिविषस्व	३	८	१५
उतवाय सहस्यप्रविद्वान्	२	२	१६	उतस्मुतासोमरुतो	५	४	२७	उतस्यनइंद्रोविश्वचर्षणिः	२	७	१४	उताद परुषेगवि	४	८	२२
उतयासिंसवितस्त्रीणि	४	४	२४	उतस्ततेपरुण्यां	४	३	९	उतस्यनउशिजामुर्विया	८	४	२५	उताभयेपुरुहूतश्रवोभि	३	२	१
उतयोमानुपेष्वा	१	२	१८	उतस्मतेवनस्पते	१	२	२६	उतस्यवाजीक्षिपणिं	३	७	१४	उतायातसंगवेप्रात.	४	४	१७
उतयोपणेदिव्येमही	५	२	२	उतस्मदुर्गृभीयसे	४	१	१	उतस्यवाजीसहुरि	३	७	१२	उतालब्धस्पृणुहि	८	४	६
उतवाउपरिवृणक्षि	८	७	३०	उतस्मयशिशुंयथा	४	१	१	उतस्यवाज्यरुप	४	३	२०	उताशिष्ठाअनुश्रृण्वति	२	७	३
उतवाजिनंपुरुनिष्पिध्वांनं	३	७	११	उतस्मराशिंपारि	७	३	२३	उतस्यान सरस्वती	४	८	३१	उतासिमैत्रावरुणो	५	३	२४
उतवातपितासिन	८	८	४४	उतस्मसद्मइर्यतस्य	८	५	६	उतस्यान सरस्वती	५	६	१९	उताहंनक्तमुतसोमतेदिवा	७	५	१५
उतवायस्यवाजिनं	१	६	११	उतस्मास्यद्यइत्पारि	३	६	२५	उतस्यानोदिवा	६	१	२६	उतेदानींभगवंत:	५	४	८
उतवायोनोमर्चया	२	६	३०	उतस्मासुप्रथम सरिष्य	३	७	१२	उतस्यावांमधुमन्मक्षिका	१	८	२१	उतेशिंपेप्रसुवस्य	४	४	२४

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
उतोघातेपुरुष्याइ	५	३	१३	उत्तानायामवभरा	३	१	३२	उत्त्वामदतुस्तोमा	६	४	४४	उदस्यशोचिरस्थात्	५	२	२१
उतोनोअस्यकस्यचित्	४	२	९	उत्तिष्ठतावपश्यत	८	८	३७	उत्सूर्योबृहदर्चीष्यश्रेत्	५	५	४	उदस्यशोचिरस्थात्	६	२	९
उतोनोअस्याउपसोजुषेत	२	१	२०	उत्तिष्ठनूनमेषा	४	३	१९	उत्स्मवातोवहतिवासो	८	५	२०	उदातैर्जिहतेबृहत्	६	७	२४
उतोन्वस्यजोषमा	६	६	२८	उत्तिष्ठन्नोजसासह	६	५	२८	उदगादयमादित्य.	१	४	८	उदानट्ककुहोदिवं	५	८	१७
उतोन्वस्ययत्पद	६	५	१७	उत्तिष्ठब्रह्मणस्पते	१	३	२०	उदग्नेतवतद्घृतात्	६	३	३०	उदावत्तात्वक्षसा	४	६	५
उतोन्वस्ययन्महत्	६	५	१५	उत्तिष्ठसिस्वाहुत.	८	६	४	उदग्नेतिष्ठप्रत्यातंनुष्व	३	४	२३	उदितायोनिदितावेदिता	६	७	१५
उतोपत्तिर्यउच्यते	६	१	८	उत्तेबृहतोअर्चय	६	३	३९	उदग्नेभारतद्युमत्	४	५	२९	उदिद्ववस्यारिच्यते	५	३	१९
उतोपितृभ्याम्प्रविदानु	३	१	२	उत्तेवयश्चिद्वसतेरपप्तन्	२	१	९	उदग्नेशुचयस्तव	६	३	३९	उदीरतामवरउत्	७	६	१७
उतोसमह्यमिंदुभिः	१	२	१०	उत्तेवयश्चिद्वसतेः	५	१	५	उदपप्तदसौसूर्य.	२	५	१५	उदीरतासूनृताउत्पुरंधी	२	१	५
उतोसहस्त्रभर्णसं	७	१	४१	उत्तेशतान्मघवन्नुच्च	१	७	१५	उदपप्तन्नरुणाभानवोवृथा	१	६	२४	उदीरयकवितमंकवीनां	४	२	१७
उतोहिवांदात्रासंति	३	७	११	उत्तेशुष्माजिहतां	८	७	३०	उदप्रुतोनवयो	८	२	१७	उदीरयथामरुत.	४	३	१७
उतोहिवांपूर्व्याआविविद्र	३	३	२४	उत्तेशुष्मासईरते	७	१	७	उदुश्राणीवस्तनयन्	४	७	१८	उदीरयपितराजार.	७	६	१०
उतोहिवांरत्नधेयानि	५	४	२०	उत्तेशुष्मासोअस्थु.	७	१	१०	उदसौसूर्योअगात्	८	८	१७	उदीरयतवायुभिः	५	८	१८
उत्तराहमुत्तरः	८	८	३	उत्तेस्तभ्नामिपृथिवीं	७	६	२८	उदस्तम्भीत्समिधानाकं	२	८	२५	उदीराथामृतायते	६	५	१८
उत्तानपर्णेसुभगे	८	८	३	उत्पुरस्तात्सूर्य	२	५	१५	उदस्यबाहूशिथिरा	५	४	१२	उदीर्ष्वंजीवोअसुर्नआगा	१	८	४
उत्तानायामजनयन्	२	६	२	उत्पूपर्णयुवामहे	४	८	२३	उदस्यशुष्माद्भानु.	५	३	२५	उदीर्ष्वनार्यभिजीवलोकं	७	६	२७

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
उदीर्ष्वात पतिवतीह्ये	८	३	२४	उदुष्यदेव सवितासुवाय	२	८	७	उद्बुध्यध्वसमनस	८	५	१८	उद्वेतिप्रसवीताजनानां	५	५	५
उदीर्ष्वातोविश्वावसो	८	३	२४	उदुष्यदेव सविता	५	१	१५	उद्यसहः सहसआजनिष्ट	४	१	२९	उद्वेतिसुभगोविश्वचक्षा	५	५	५
उदुज्योतिरमृतंविश्वजन्य	५	५	२३	उदुष्यदेव सवितादमूना	५	१	१५	उद्यादिद्रोमहतेदानुवाय	४	१	३३	उनत्तिभूमिंपृथिवीं	४	४	३०
उदुतिष्ठसवित:	५	४	५	उदुष्यदेव सविता	५	४	५	उद्यन्नद्यमित्रमह	१	४	८	उन्मदिताभौनेयेन	८	७	२४
उदुतिष्ठस्वध्वरः	६	२	९	उदुष्यवं सवितासुप्रणीत	६	२	२३	उद्यद्ब्रध्नस्यविष्टपं	६	५	६	उन्मध्वऊर्मिर्वननां	७	३	१९
उदुत्तमंमुमुग्धिन	१	२	१९	उदुष्यशरणेदिव	६	२	२४	उद्यमीतिसवितेवबाहू	१	७	२	उन्मापीताअयसत	८	६	२६
उदुत्तमवरुणपाशमस्मत्	१	२	१५	उदुस्तोमासोअश्विनोरबुध्न	५	५	१९	उद्यसंतेनवजातस्य	५	२	३	उन्माममदवृषभो	२	७	१७
उदुत्यचक्षुर्महिमित्रयो	४	८	११	उदुस्रियाः सृजतेसूर्यः सचा	५	६	१	उद्यमिवेत्तृष्णजो	५	३	२२	उपक्रमस्वाभर	६	५	३८
उदुत्यदर्शतवपुः	५	५	१०	उदुस्त्वानेभिरीरते	५	८	२१	उद्वर्दनमैरतदुसनामि	१	८	१९	उपक्षत्रपृचीतहति	१	३	२१
उदुत्येअरुणप्सवः	५	८	१९	उदूअयाउपवक्तेव	५	१	१५	उद्वऊर्मिः शम्याहत्वापो	३	२	१४	उपक्षरतिसिंधवोमयोभुव.	२	१	१०
उदुत्येमधुमत्तमा:	५	७	२७	उदूपुणोवसोमहे	६	५	९	उद्वत्स्वस्माअकृणोतना	२	३	६	उपक्षेतारस्तवसुप्रणीते	२	८	१६
उदुत्येसूनवोगिर:	१	३	१३	उद्गाआजदंगिरोभ्य	६	१	१५	उद्वयतमसस्परि	१	४	८	उपछायामिवघृणे	४	५	२८
उदुत्यंजातवेदसं	१	४	७	उद्गातेवशकुनेसामगायसि	२	८	१२	उद्वाचक्षुर्वरुणसुप्रतीक	५	५	३	उपतेगाइवाकर	८	७	१४
उदुब्रह्माण्यैरत	५	३	७	उद्धेदभिश्रुतामघ	६	६	२१	उद्वापृक्षासोमधुमंत	३	७	२१	उपतेधासहमाना	८	८	३
उदुश्रियउषसोरोचमाना	५	१	५	उद्धर्षयमघवन्नायुधानि	८	५	२३	उद्वापृक्षासोमधुमतो	५	५	१	उपतेस्तोमान्पशुपाइवाकरं	१	८	६
उदुष्टुत समिधायह्वोअश्रौ	२	८	२५	उद्बोहदर्मपिबजहृपाण.	८	५	२०	उद्वृहरक्षः सहमूलमिंद्र	३	२	४	उपमन्यावनस्पते	२	५	९

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग
उपत्वावह्नीगमतोविशन्न·	५	५	२०
उपत्रितस्यपाष्योः	७	५	४
उपत्वाकर्मन्नूतये	६	२	१
उपत्वाग्नेदिवेदिवे	१	१	२
उपत्वाजामयोगिरः	६	७	११
उपत्वाजुह्वोमम	६	३	३६
उपत्वारण्वसंदृश	४	५	२८
उपत्वासातयेनरो	५	२	१९
उपन पितुवाचर	२	५	६
उपन सवनागहि	१	१	७
उपन.सुतमागत	४	४	९
उपन सुतमागहि	१	१	३०
उपन.सुतमागहि	३	३	५
उपन.सूनवोगिर	४	८	१५
उपनोदेवाअवसागमंतु	१	७	२५
उपनोयातमश्विना	६	२	२७

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
उपनोवाजाअध्वर	३	७	९
उपनोवाजिनीवसू	६	२	६
उपनोहरिभि सुत	६	६	२७
उपप्रजिन्वन्नुशती	१	५	१५
उपप्रयतोअध्वर	१	५	२१
उपप्रागाच्छसनवाज्यर्वा	२	३	१३
उपप्रागात्परमयत्सधस्थं	२	३	१२
उपप्रागात्सुमन्मेधायि	२	३	८
उपप्रियपनिप्नत	७	२	१८
उपप्रेतकुशिकाश्चेतयध्व	२	३	२१
उपप्लवदमंडूकी	५	७	४
उपब्रह्मवावातावृषणाहरी	५	७	२२
उपब्रह्माणिहरिव.	८	५	२५
उपमत्वामघोना	६	४	२२
उपमापेपिशत्तम.	८	७	१४
उपमामतिरस्थित	८	६	२६

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
उपमाश्यावा स्वनयेन	२	१	११
उपमापड्ढाद्वा	६	५	३
उपयमेतियुवति·	५	१	२४
उपयोनमोनमसि	३	६	५
उपवएपेनमसाजिगीपा	२	५	४
उपवएप्वंचेभि शूपै.	४	२	१४
उपशिक्षापतस्थुप	६	८	९
उपश्वासयपृथिवीं	४	७	३५
उपसद्यायमीढुषं	५	२	१८
उपसर्पमातरभूमिं	७	६	२७
उपस्तुतिरौचथ्यमुरुष्ये	२	३	१
उपस्तुतिनमसउद्यतिंच	२	५	१२
उपस्तुहिप्रथमरत्नधेयं	४	२	१८
उपस्तृणीतमत्रये	६	५	१८
उपस्थायंमातरमन्नं	३	३	१२
उपस्थायंचरतियत्समारत	२	२	१४

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
उपस्रक्वेंपुत्रप्स्रत:	६	५	१६
उपहूता पितरं सोम्यासं.	७	६	१७
उपह्वयेसुदुघांधेनुमेतां	२	३	१९
उपह्वयेसुहवमारुतं	७	८	१०
उपह्वरेगिरीणां	५	८	१४
उपह्वरेपुयदचिंध्व	१	६	१३
उपाजिरापुरुहूतायसप्तिः	३	२	१७
उपायातदाशुपेमर्त्याय	५	५	१८
उपावसृजत्मन्या	८	६	९
उपासैगायतानर	६	७	३६
उपेदहंधनदामप्रतीत	१	३	१
उपेमसृक्षिवाजयु	२	७	२२
उपेदमुपपर्चन	४	६	२५
उपोअदर्शिशुन्ध्युवोन	२	१	७
उपोनयस्त्रवृषणातपुष्पो	३	२	१७
उपोपमेपरामृश्रमामे	२	[illegible]	[illegible]

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
उपोमति पृच्यते	७	२	२१	उभाभ्यांदेवसवितः	७	२	१७	उरुनृभ्यंउरुशंसावे	६	५	३	उरौदेवाअनिबाधेस्याम	४	२	१९
उपोरथेपुपृषतीरयुग्ध्वं	१	३	१९	उभावामिंद्राग्नीआहुवध्यै	४	८	२९	उरुंनोलोकमनुनेषि	४	७	३१	उरोदेवाअनिबाधेस्याम	४	२	२२
उपोरुरुचेयुवतिर्नयोषा	५	५	२४	उभाशंसानर्यामामविष्टा	२	५	३	उरुव्यचसायचक्रथुरुलोकं	५	६	२४	उरौमहाँअनिबाधेववर्ध	२	८	१५
उपोपुजातमप्तुरं	७	१	२०	उभाहिदुस्राभिषजा	६	६	९	उरुंहिराजावरुणश्चकार	१	२	१४	उरावायेअंतरिक्षेमदंति	२	८	२७
उपोपुशृणुहीगिरं	१	६	३	उभेअस्मैपीपयतः	२	७	८	उरुगव्यूतिरभयानि	७	३	२६	उर्वीपृथ्वीबहुले	२	५	३
उपोहुयद्विदथंवाजिनोगुः	५	६	१५	उभेचिदिंद्ररोदसी	५	३	१	उरुणस्तन्वेतुं तने	६	५	३	उर्वीसद्मनीबृहतीऋतेन	२	५	३
उपोहरीणांपतिं	६	२	१७	उभेद्यावापृथिवी	७	३	६	उरुतेज्रयःपर्येतिबुध्नं	१	७	२	उलूकयातुंशुशुलूकयातुं	५	७	९
उभयंतेनक्षीयते	२	६	१	उभेपुरौवह्विरापिब्दमान	८	५	१९	उरुवांरथः परिनक्षति	३	७	१९	उवाचमेवरुणोमेधिराय	५	६	९
उभयंशृणवच्चन	६	४	३६	उभेपुनामिरोदसीऋतेन	२	१	२२	उरुव्यचसामहिनी	२	३	३	उवासोषाउच्छाच्चनु	१	४	३
उभयतःपवमानस्य	७	३	१३	उभेभद्रेजोषयेतेनमेने	१	७	२	उरुव्यचसेमहिने	५	३	१६	उवेअंबसुलाभिके	८	४	२
उभयासोजातवेद स्याम	२	५	२१	उभेयत्तेमहिनाशुभ्रे	५	६	२०	उरुव्यचानोमहिषः	८	७	१६	उवोचिंत्रमहिमघवन्	५	४	३
उभाउंनूनंतदिदर्थयेथे	८	६	१	उभेयदिंद्ररोदसी	८	७	२२	उरुशंसानमोवृधा	३	४	११	उशतस्त्वानिधीमहि	७	६	२२
उभाजिग्यथुर्नपरा	५	१	१३	उभेसुश्चंद्रसर्पिषो	३	८	२३	उरुष्याणोअभिशस्ते.	१	६	२१	उशंतादूतानदभायगोपा	५	६	१३
उभादेवादिविस्पृशा	१	२	८	उभेसोमावचाकशन्	६	८	२२	उरुष्याणोमापरादा.	६	५	१२	उशतिघातेअमृतासः	७	६	६
उभादेवानृचक्षसा	६	७	२५	उभोभयाविन्नुपधेहि	८	४	५	उरुणसावसुतृपौ	७	६	१६	उशनाकाव्यस्त्वा	६	२	१२
उभापिबतमश्विना	१	३	३५	उरुगभीरंजनुषा	३	३	१०	उरोष्टइंद्रराधस.	४	२	९	उषानायत्परावतः	५	८	२३

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्गः	मन्त्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
उशनायत्संहुस्यै	४	१	२४	उपोनजारोविभावोस्न	१	५	१३	ऊर्जोदेवाँअवस्योजंसात्वां	६	३	१८	ऊर्ध्वोहितेंदिवेदिवे	६	३	४४
उशन्नुपुणंसुमनाउपाके	३	६	३	उपोनजार.पृथुपाजो	५	२	१३	ऊर्जोनपाज्जातवेद	८	७	२८	ऊर्ध्वाधीतिःप्रत्यस्यप्रयाम	१	८	२०
उशिक्पावकोअरति	७	८	२९	उपोभद्रेभिरागहि	१	४	६	ऊर्जोनपातमध्वरे	३	१	३०	ऊर्ध्वोअग्निः सुमतिं	५	४	६
उशिक्पावकोवसु	१	४	२६	उपोमघोन्यावहुसूनृते	३	८	६	ऊर्जोनपातमाहुवे	६	३	३८	ऊर्ध्वोगंधर्वोअधिनाके	७	३	११
उपं प्रतीचीभुवनानि	३	४	८	उपोयदुग्निंसमिधेचकर्थ	१	८	२	ऊर्जोनपातसहिनायम्	४	८	१	ऊर्ध्वोगंधर्वोअधि	८	७	८
उपआभाहिभानुना	१	४	४	उपोयदद्यभानुना	१	४	५	ऊर्जोनपातसुभग	६	१	२९	ऊर्ध्वोग्रावाबृहदग्नि	८	२	२२
उपउपोहिवसोअग्रं	७	६	३	उपोयेतेप्रयामेषु	१	४	३	ऊर्जोनपात्सहसावन्	८	६	१९	ऊर्ध्वोग्रावावसवोस्तु	८	५	१७
उपस्तु पूर्वाअध्रयत्	३	३	२८	उपोवाजेनवाजिनिप्रचेता	३	४	८	ऊर्णम्रदाविप्रथस्वाभ्यां	३	८	२०	ऊर्ध्वोनं पाह्यंहस	१	३	१०
उपसांनकेतवो	८	३	१३	उपोवाजहिवस्व	१	४	५	ऊर्ध्वंकेतुंसवितादेवो	३	५	१४	ऊर्ध्वोभवप्रतिविध्या	३	४	२३
उपस्तचित्रमाभर	१	६	२६	उष्टारेवफर्वरेषु	८	६	१	ऊर्ध्वनुनुद्रेवततओजंसा	१	६	१०	ऊर्ध्वोवांगातुरध्वरेअकारि	२	८	२२
उपस्तमश्यायशसंसुवीरं	१	६	२५	उस्रावेदवसूनां	७	१	१५	ऊर्ध्वंभानुंसवितादेवो	३	५	१३	ऊर्ध्वोवामग्निरध्वरे	५	१	३
उपाअपस्वसुस्तमः	८	८	३०	ऊतीदेवानांवयमिंद्रवंत	२	१	२६	ऊर्ध्वऊषुणऊतये	१	३	१०	ऊर्ध्वोह्यस्थादध्यंतरिक्षे	२	७	१२
उपाउच्छन्तीसमिधाने	२	१	७	ऊतीशचीवस्तवं	८	५	२४	ऊर्ध्वऊषुणोअध्वरस्य	३	५	४	ऊर्मिर्यस्तेपवित्रआ	७	१	३८
उषासानक्ताबृहती	७	७	९	ऊरुभ्यातेअष्ठीवद्भ्यां	८	८	२१	ऊर्ध्वस्तिष्ठानऊतये	१	२	२९	ऋक्सामाभ्यामभिहितौ	८	३	२२
उपोअद्येहगोमति	१	६	२६	ऊर्जंगावोयवसे	८	५	१७	ऊर्ध्वायत्तेत्रेतिनीभूत्	८	५	२७	ऋचाकपोतंनुदत	८	८	२३
उपोदेव्यमर्त्याविभाहि	३	४	८	ऊर्जंनोद्यौश्चपृथिवी	५	१	१४	ऊर्ध्वासस्त्वान्विंदव	५	३	१६	ऋचांत्व.पोपमास्ते	८	२	२४

॥ २५ ॥

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
ऋचोअक्षरेपरमेव्योमन्	२	३	२१	ऋतंवदन्नृतद्युम्न	७	५	२६	ऋतस्यवाकेशिनायोग्या	२	८	२७	ऋतावायस्यरोदसी	३	१	१३
ऋजिप्यईमिंद्रावतोन	३	६	१६	ऋतवोचेनमसा	३	५	३	ऋतस्यवोरथ्य पूतदक्षो	४	८	१२	ऋतुर्जनित्रीतस्या	२	६	१०
ऋजीतिपरिवृङ्धि	५	१	२१	ऋतशंसंतऋजुदीध्याना.	८	२	१५	ऋतस्यहिधेनवोवावशान.	१	५	२०	ऋतेनऋतमपिहित	४	३	३०
ऋजीत्येनीरुशती	८	३	७	ऋतज्येनक्षिप्रेण	२	७	२	ऋतस्यहिप्रसितिर्द्योः	८	४	२३	ऋतेनऋतंधरुणंधारयंत	४	१	७
ऋजीपीश्येनोददमानो	३	६	१५	ऋतंधीतयआगत	४	२	५	ऋतस्यहिवर्तनयः	७	५	३३	ऋतेनऋतनियतमीळ	३	४	२१
ऋजीपीवज्रीवृपभ	४	२	११	ऋतमृतेनसपंते	४	४	६	ऋतस्यहिशुरुधःसंति	३	६	१०	ऋतेनदेव सवितारामातय	६	६	९
ऋजुनीतीनोवरुण·	१	६	१७	ऋतस्यगोपानदभाय	७	२	३०	ऋतस्यहिसदसो	८	६	१०	ऋतेनदेवीरमृता	३	४	२२
ऋजुःपवस्ववृजिनस्य	७	४	१९	ऋतस्यगोपावधि	४	४	१	ऋतायिनीमायिनी	७	५	२२	ऋतेनमित्रावरुणा	१	१	४
ऋजुरिच्छंसोवनवत्	२	७	५	ऋतस्यजिह्वापवतेमधु	७	२	३३	ऋतावरीदिवोअर्कैरबोध्या	३	४	८	ऋतेनयावृतावृधा	१	२	८
ऋज्रमुक्षण्यायने	६	२	२५	ऋतस्यतंतुर्विततं	७	२	३०	ऋतावानऋतजाता	५	५	१०	ऋतेनहिष्मावृषभश्चिदक्तः	३	४	२१
ऋज्राविंद्रोतआददे	६	५	३	ऋतस्यदृळ्हाधरुणानि	३	६	१०	ऋतावानमृतायवो	६	२	१०	ऋतेनाद्रिंव्यसन्भिदंतः	३	४	२२
ऋतंचसत्यंचाभीद्धात्	८	८	४८	ऋतस्यदेवाअनुव्रता	१	५	९	ऋतावानानिपेदतु·	६	२	२२	ऋतेसविंदतेयुध	६	२	३४
ऋतचिकित्वऋतमित्	४	१	४	ऋतस्यपथिवेधा	४	७	१७	ऋतावानमहिषं	८	७	२८	ऋदूदरेणसख्यासचेय	६	४	१२
ऋतदिवेतदवोचपृथिव्यै	२	५	३	ऋतस्यप्रेषाऋतस्यधीति	१	५	१२	ऋतावानयज्ञियविप्रं	२	८	१९	ऋधक्सावोमरुतो	५	४	२७
ऋतंदेवायकृण्वते	२	७	१२	ऋतस्यबुध्नउपसामिषण्यन्	३	४	८	ऋतावानविचेतसं	३	५	६	ऋधक्सोमस्वस्तये	७	१	४१
ऋतंयेमानऋतमिद्वनो	३	६	१०	ऋतस्यरश्मिमनुयच्छमाना	२	१	६	ऋतावान.प्रतिचक्ष्यानृता	२	७	२	ऋधगित्थासमर्त्यः	६	७	६

मन्त्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
ऋधग्घस्त्वंमुदानवे	४	५	१	ऋपभमासमानानां	८	८	२४	एद्रंयाहिहरिभि॰	६	३	११	एकस्मिन्योगेभुरणा	५	५	१३
ऋध्यामस्तोमंसनुयाम	८	६	२	ऋपिंमनायऋपिकृत	७	४	९	एद्रंयाह्युपन परावतः	२	१	१८	एकस्यचिन्मेविभ्वं१	२	३	२५
ऋभुक्षणमिंद्रमाहुव	१	७	३२	ऋपिर्नस्तुभ्वाविश्रुप्रशस्त	१	५	१०	एद्रवाहोनृपति	७	८	२६	एकस्यावस्रोरावतरणाय	१	८	१२
ऋभुक्षणंनवर्तवे	६	३	४७	ऋपिर्विप्र पुरएता	७	३	२२	एद्रंसानसिरयि	१	१	१५	एकाचेतत्सरस्वतीनदीनां	५	६	१९
ऋभुक्षणोवाजा	५	४	१५	ऋपिर्हिपूर्वजाअसि	५	८	१७	एद्रंस्यकुक्षापर्वते	७	३	५	एकोद्वेवसुमतीसमीची	३	२	३
ऋभुतोरयि.प्रथम	३	७	७	ऋपिंनरावंहस पांचजन्य	१	८	१३	एकंचमसंचतुर.कृणोतन	२	३	४	एकोबहूनामसिमन्यवी	८	३	१९
ऋभुमतावृषणावाजवंता	६	३	१६	ऋपेमंत्रकृतांस्तोमै.	७	५	२८	एकंचयोविंशति	५	२	२६	एतंतेस्तोमंतुविजात	३	८	१५
ऋभुर्मृभुक्षणोरयिं	३	७	९	ऋष्टयोवोमरुतो	४	३	२२	एकनुत्वासत्पतिंपांचजन्य	४	१	३३	एतत्यहरितोदश	६	८	२८
ऋभुर्ऋभुक्षाऋभुर्विधतः	८	४	२७	ऋष्वस्त्वमिंद्रशूरजात॰	८	८	६	एकंविचक्रचमसंचतुर्वयं	३	७	७	एतत्त्रितस्ययोषण.	६	८	२८
ऋभुर्ऋभुभिरभि	५	४	१५	ऋष्वातेपादाप्रयजिगासि	८	३	३	एकं समुद्रोधरुणं	७	५	२३	एतम्मृजंतिमर्ज्यं	६	८	५
ऋभुर्नइंद्र शवसानवीया	१	७	३१	एदुमिंद्रायसिंचत	६	२	१७	एकं सुपर्णं ससमुद्रं	८	६	१६	एतम्मृजंतिमर्ज्यं	७	१	३
ऋभुर्नरथ्यंनवं	६	८	११	एदोपार्थिवंरयिं	६	८	१९	एकएवाग्निर्वहुधासमिद्ध.	६	४	२९	एतमेस्तोमंमूर्म्ये	४	३	२९
ऋभुर्भरायसंशिशातु	१	७	३२	एदोयाहि सीदतु	७	८	९	एकंपाद्भूयोह्निपदो	८	६	२३	एतमेस्तोमंतनानसूर्ये	८	४	२८
ऋभुर्विभ्वावाजइंद्रो	३	७	३	एंद्रनोगधिप्रिय	६	७	१	एकयाप्रतिधापिबत	६	५	२९	एतवास्तोमंमश्विनौ	७	८	१८
ऋभुर्श्वक्रईड्यचारुनाम	२	८	२५	एद्रंयाहिपीतये	६	३	९	एकराळस्यभुवनस्यराज	६	३	१९	एतदाधामयस्यंसूरे	२	१	३
ऋश्योनतृष्यन्नवपानमा	५	७	३१	एंद्रंयाहिमत्स्व	५	७	१४	एकस्त्वष्टुरश्वस्याविशस्ता	२	३	१०	एतशसंमिंद्रास्मयुष्टं	८	४	२८

मंत्र·	अष्ट.	अ	वर्ग	मत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
एतदुत्येअवीदशुन्	६	८	११	एतांअपंत्यललाभवंती	३	५	२६	एतानोंअग्नेसौभंगा	५	२	४	एतेअसृग्रमाशवः	७	१	३०
एतदुत्येपतयतिश्वयातव·	५	७	८	एतानुत्याउपसं.केतुमंक्रत	१	६	२४	एतानोंअग्नेसौभंगा	५	२	६	एतेअसृग्रमिंदवः	७	१	२४
एतदुत्येप्रत्यदृश्रन्	२	५	१४	एताउत्या प्रत्यदृश्रन्पुरस्ता	५	५	२५	एतान्यग्नेनवतिर्नव	८	५	१३	एतेतइंद्रजंतव·	१	६	२
एतद्वनत्वोविचिकेतदेषां	२	२	२२	एताचिकित्वोभूमानिपा	१	५	१४	एतान्यग्नेनवतिंसुहस्त्रा	८	५	१३	एतेत्येभानवोदर्शतायां	५	५	२२
एतत्तइंद्रवीर्यं	६	४	२४	एताच्यौत्नानितेकृता	६	५	३०	एतायामोपगव्यंतइंद्रं	१	३	१	एतेत्येवृथगग्नयः	६	३	२९
एतत्यत्तइंद्रवृष्णउक्थ	१	७	११	एतातेअग्नउचथानिवेध·	१	५	२०	एतावतश्चिदेषा	५	८	२०	एतेद्युम्नेभिर्विश्वं	५	२	१०
एतत्यत्तइंद्रियमचेति	४	६	२३	एतातेअग्नउचथा	३	४	१९	एतावतस्तईमहे	६	४	१५	एतेधामान्यार्या	७	१	३२
एतत्यन्नयोजनमचेति	१	६	१४	एतातेअग्नेजनिमासनानि	२	८	१६	एतावतस्तेवसो	६	४	१७	एतेधावंतींदव·	६	८	११
एतदस्याअनः शये	३	६	२१	एतात्यातेश्रुत्यानि	८	७	२६	एतावद्वांवृषणवसू	५	८	६	एतेनर स्वपसो	८	३	९
एतद्धेदुतवीर्यं	३	६	२०	एताधियंकृणवामासखाय·	४	२	२७	एतावद्वेदुपस्त्व	४	४	२२	एतेनाग्नेब्रह्मणावावृधस्व	१	२	३५
एतद्वचोजरितर्मापिमृष्ठाः	३	२	१३	एतानिधीरोनिण्या	५	४	२३	एतावानस्यमहिमा	८	४	१७	एतेपूताविपश्चित·	६	८	१२
एतमुत्यदशक्षिपं.	६	८	५	एतानिभद्राकलशक्रियाम	७	७	३०	एताविश्वाचकृवांइंद्र	४	१	२५	एतेपूताविपश्चितं	७	५	३
एतमुत्यदशक्षिपं	७	१	१९	एतानिवामश्विनावर्धना	२	८	५	एताविश्वाविदुषेतुभ्यं	३	४	२२	एतेपृष्ठानिरोदसोः	६	८	१२
एतमुत्यमदच्युतंसुहस्त्रं	७	५	१९	एतानिवामश्विनावीर्याणि	१	८	१७	एताविश्वासवना	८	१	९	एतेमृष्टाअमर्त्याः	६	८	१२
एताअग्नआशुषाणासइष्टी.	५	६	१६	एतानिवाश्रवस्यासुदानू	१	८	१४	एवावोवस्म्युद्यता	२	७	१४	एतेवदंतिशतवत्	८	४	२९
एतामर्पतिहर्यात्	३	८	१०	एतानिसोमपवमान	७	३	३	एतिप्रहोतांव्रतमस्य	२	२	१३	एतेवदंत्यविदन्नना	८	४	२९

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग.
एतेवाताइवोरवः	६	८	१२	एदमरुतोअश्विना	४	१	२०	एवाअग्निमंजुर्यमुः	३	८	२३	एवातेवयमिंद्रभुजतीनां	८	४	१६
एतेविश्वानिवार्या	६	८	११	एदुमध्वोमदिंतरं	६	२	१८	एवाअग्निर्वसूयवः	४	१	१८	एवातेहारियोजनासुवृक्ति	१	४	२९
एतेशमीभिः सुशमी	७	७	२१	एनागूषेणवयमिंद्रवंत	१	७	२३	एवाकुविस्तुवीरवाँऋतज्ञा	८	२	८	एवात्वामिंद्रवज्रिन्नत्र	३	६	१
एतेसोमाअतिवाराणि	७	३	२४	एनामंदानोजहिशूर	४	७	१९	एवाग्निंसहस्यं	५	४	९	एवादेवदेवताते	७	४	१६
एतेसोमाअभिगव्या	७	३	२२	एनावयपर्यसापिन्वमाना	३	२	१२	एवाग्निर्गोतमेभिर्ऋतावा	१	५	२५	एवादेवाँइंद्रोविव्ये	८	१	८
एतेसोमाअभिप्रियं	६	७	३०	एनाविश्वान्यर्यआ	७	१	२०	एवाग्निर्मर्तैः सह	८	६	१९	एवानइंद्रवार्यस्य	५	३	८
एतेसोमाअसृक्षत	७	१	२८	एनावोअग्निनमसा	५	२	२१	एवाचत्वसरमआ	८	६	६	एवानइंद्रवार्यस्य	५	३	९
एतेसोमाःपवमानास	७	२	२२	एभिर्द्युभिः सुमनाएभिः	१	४	१५	एवाजज्ञानंसहसे	४	७	१०	एवानइंद्रोअभि	७	४	१५
एतेसोमासआशवः	६	८	१२	एभिर्नइंद्राहभिः	५	३	१२	एवातइंद्रोसुभ्वं	७	३	४	एवानइंद्रोतिभिरव	४	२	२
एतेसोमासइंदवः	७	१	३	एभिर्नृभिरिंद्रत्वायुभिः	३	५	२०	एवातइंद्रोचथमहे	२	६	२४	एवानइंद्रोमघवाविरप्शी	३	५	२४
एतेसोमानरांनृतम	५	२	३०	एभिर्नोअर्कैर्भवानो	३	५	१०	एवातदिंद्रइंदुना	८	८	२	एवानपातोममतस्य	४	८	१०
एतोन्व१घसुध्यो३ भवाम	४	२	२६	एभिर्भवसुमनाअग्ने	३	४	२२	एवातमाहुरुतशृण्व.	५	३	१०	एवानूनमुपस्तुहि	६	२	१९
एतोन्विंद्रस्तवाम	६	२	१८	एमाअग्मन्रेवतीः	७	७	२६	एवाताविश्वाचकृवांसं	४	६	३	एवानृभिरिंद्रः सुश्रवस्या	२	४	२१
एतोन्विंद्रस्तवामेशा	६	५	३७	एमाशुमाशवेभर	१	१	८	एवातेअग्नेविमदो	७	७	३	एवानोअग्नेअमृतेषु	२	५	२१
एतोन्विंद्रस्तवामशुद्ध	६	६	३१	एमेनंप्रत्येतन	४	७	१३	एवातेअग्नेसुमतिचकान	४	१	२१	एवानोअग्नेविश्वा	५	४	१०
एतोमेगावौप्रभरस्य	७	७	१८	एमेनंसृजतासुते	१	१	१७	एवातेगृत्समदा शूर	२	६	२४	एवानोअग्नेसमिधावृधानः	१	७	२

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
एवानोअग्नेसुमिधावृधाना	१	७	४	एवामृतायमहेक्षयाय	७	५	२०	एवाह्यस्यकाम्या	१	१	१६	एपइन्द्रायवायवे	६	८	१७
एवानं सोमपरिषिच्य	७	२	२०	एवाराजेवक्रतुमान्	७	३	२६	एवाह्यस्यसूनृता	१	१	१६	एपउस्यपुरुव्रत	६	७	२१
एवानं सोमपरिषिच्य	७	४	१८	एवारातिस्तुवीमघ	६	६	२०	एवेंद्राग्निभ्यांपितृवन्नवीय	६	३	३५	एपउस्यवृषारथ	६	८	२८
एवानु स्पृध समजा	४	६	२०	एवारेवृषभासुते	६	३	४९	एवेंद्राग्निभ्यामहा	४	४	३२	एपएतानिचकार	५	७	२३
एवापतिंद्रोणसाचं	७	८	२६	एवावंदस्ववरुणंबृहतं	६	३	२८	एवेंद्राग्नीपपिवासासुतस्य	१	७	२७	एपकविरभिष्टुत	६	८	१७
एवापवस्वमदिर	७	४	१३	एवावसिष्ठइन्द्र	५	३	१०	एवेदिंद्रायवृषभाय	३	५	२०	एपक्षेतिरथवीति	४	३	२९
एवापाहिप्रत्नथा	४	६	१	एवावस्वइंद्र सत्य	३	६	६	एवेदिंद्रवृषणं	५	३	७	एपगव्युरचिक्रदत्	६	८	१७
एवापित्रेविश्वदेवाय	३	७	२७	एवावामह्नऊतये	६	३	२१	एवेदिंद्र सुतेअस्तावि	४	६	१६	एपप्रावेवजरितातइन्द्र	४	२	७
एवापुलानइंद्रयु	६	७	२७	एवावामह्नऊतये	६	३	२८	एवेदिंद्र सुहवं	४	७	१	एपच्छागः पुरोअश्वेन	२	४	७
एवापुलानोअपस्व	७	४	१	एवासत्यंमघवानायुव	३	६	१७	एवेदुतेप्रतिमारोचमाना	२	३	२६	एपतुन्नोअभिष्टुत	७	२	१७
एवाप्लते सूनुरवीवृधद्व	८	२	५	एवाहितेविभूतय	१	१	१६	एवेदेपतुविकूर्मि	५	७	२३	एपतेदेवनेता	४	३	४
एवाप्लते सूनुरवीवृधद्व	८	२	८	एवाहितेशसवनासमुद्रे	२	४	१४	एवेदेपापुरुतमाहशेकं	२	१	८	एपदिवविधावति	६	७	२१
एवाबभ्रोवृषभ	२	७	१८	एवाहित्वामृतुथायातयं	४	१	३३	एवेयूनेयुवतयोनमत	७	७	२५	एपदिवव्यासरत्	६	७	२१
एवामहस्तुविजातः	२	५	१३	एवाहिमातवसंजज्ञु	७	७	२१	एवैनसद्य पर्येतिपार्थिव	२	१	१४	एपदेव शुभायते	६	८	१८
एवामहान्बृहद्दिव	८	७	२	एवाहिमांतवसंवर्धयंति	७	७	२०	एवैन्नुकंसिंधुमेभि	५	३	२२	एपदेवोअमर्त्य	६	७	२०
एवामहोअसुर	८	५	१५	एवाह्यसिवीरयु	६	६	२०	एवैवापागपरेसतु	७	८	२७	एपदेवोरथर्यति	६	७	२०

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
एषदेवोविपन्युभिः.	६	७	२०	एषवःस्तोमोमरुतइयंगी.	२	४	५	एषसूर्यमरोचयत्	६	८	१८	एषस्यभानुरुदियर्ति	३	७	२१
एषदेवोविपाकृतः	६	७	२०	एषवःस्तोमोमरुतः	२	४	७	एषसूर्येणहासते	६	८	१७	एषस्यमद्योरसः	६	८	२८
एषद्रप्सोवृषभो	४	७	१३	एषवःस्तोमोमरुतोनमस्वा	२	४	११	एषसोमोअधित्वचि	७	२	१२	एषस्यमानुषीष्वा	६	८	२८
एषधियायात्यण्व्या	६	८	५	एषवसूनिपिब्दना	६	८	५	एषस्तोमइन्द्रतुभ्यमस्मे	२	४	१५	एषस्यमित्रावरुणानृचक्षाः.	५	५	१
एषनृभिर्विनीयते	६	८	१७	एषवांदेवावश्विना	३	५	१६	एषस्तोमोअचिक्रदत्	५	३	२	एषस्यवांपूर्वगत्वेवसख्ये	५	५	१३
एषपवित्रेअक्षरत्	६	८	१८	एषवांस्तोमोअश्विना	२	५	१	एषस्तोमोमहउग्राय	५	३	८	एषस्यसोमोमतिभिः.	७	४	८
एषपुनानोमधुमाँ	७	५	२३	एषवाजीहितोनृभिः.	६	८	१८	एषस्तोमोवरुणमित्रतुभ्यं	५	५	६	एषस्यसोमःपवते	७	३	९
एषपुरुधियायते	६	८	५	एषविप्रैरभिष्टुतः	६	७	२१	एषस्तोमोवरुणमित्रतुभ्यं	५	५	७	एषहितोविनीयते	६	८	५
एषप्रकोशेमधुमान्	७	३	२	एषविश्ववित्पवते	७	४	२२	एषस्तोमोमारुतंशर्धोअच्छ	४	२	१९	एषागोभिररुणेभिः	४	४	२३
एषप्रत्नेनजन्मना	६	७	२१	एषविश्वानिवार्या	६	७	२०	एषस्यकारुर्जरतेसूक्तैः	५	५	१५	एषाजनंदर्शताबोधयन्ती	४	४	२३
एषप्रत्नेनमन्मना	६	८	३२	एषवृषावृषव्रतः	७	१	२६	एषस्यतेतन्वोनृम्ण	२	७	२५	एषादिवोदुहिताप्रत्यदर्शि	१	८	२
एषप्रत्नेनवयसा	७	४	२०	एषवृषाकनिक्रदत्	६	८	१८	एषस्यतेपवते	७	४	२०	एषादिवोदुहिताप्रत्यदर्शि	२	१	७
एषप्रपूर्वीरवतस्यचम्रिषः	१	४	२१	एषशुष्म्यसिष्यदत्	६	८	१७	एषस्यतेमधुमाँइन्द्र	७	३	२२	एषानेत्रीराधसःसूनृताना	५	५	२३
एषरुक्मिभिरीयते	६	८	५	एषशुष्म्यदाभ्यः	६	८	१८	एषस्यधारयासुतः	७	५	१७	एषाप्रतीचीदुहिता	४	४	२३
एषवःस्तोमोमरुतइयंगी.	२	३	२६	एषशृङ्गाणिदोधुवत्	६	८	५	एषस्यपरिषिच्यते	७	१	२६	एषाय्ययौपरमादन्तः	७	३	२३
एषवःस्तोमोमरुतइयंगी.	२	४	३	एषसुवानःपरिसोमः	७	३	२३	एषस्यपीतयेसुतः	६	८	२८	एषायुक्तपरावतः	१	४	४

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
एपाव्येनीमवति	४	४	२३	एवापुम्रवाणितेमें	४	५	२४	ओत्येनरइंद्रमूतयेगु	१	७	१८	औच्छत्सारात्रीपरितक्म्या	४	१	२८
एपाशुम्रानतुन्वोंविदा	४	४	२३	ऐच्छामत्वावहुधाजातवेद	८	१	१०	ओमानमापोमानुपी	४	८	९	और्वभृगुवच्छचिं	६	७	९
एपास्यानव्यमायुर्दधाना	५	५	२७	एतान्नयंपुत्तस्थुपं	४	३	११	ओमासश्चर्पणीधृतो	१	१	६	कर्कतोनकंकृतो	२	५	१४
एपास्यानोंदुहिता	५	१	७	ऐतुपूपारयिर्भगं	६	२	४०	ओवंग्रामर्त्या	८	७	१४	कंतेदानाअसक्षत	६	४	४५
एपास्यायुंजानापराकात्	५	५	२२	ऐभिरग्नेदुवोगिरः	१	१	२६	ओश्रुष्टिविंदुर्थ्या	५	४	७	कनश्रित्रमिपण्यसिचिकि	८	५	१४
एपास्यावोंमरुतोनुभर्त्री	१	६	१४	ऐभिरग्नेसरथंयाह्यर्वाङ्	२	८	२७	ओपधय:सर्वदन्ते	८	५	११	कंयाथ कद्दगच्छथ	४	४	१४
एपोउपाअपूर्व्या	१	३	३३	ऐभिर्ददेवृष्ण्यापौंस्यानि	८	१	१७	ओपधी प्रतिमोदध्व	८	५	८	क कुमारमजनयत्	८	७	२३
एहगमन्तृपय:सोमं	८	६	६	ऐपुचाकन्धिपुरुहूत	८	८	५	ओपधीरितिमातर	८	५	८	क:स्विद्वृक्षोनिष्ठितो	२	४	२८
एहदेवामयोभुवा	१	६	२७	ऐपुचेतदृपण्वती	६	५	४	ओपमित्पृथिवीमह	८	६	२७	कद्दमदुशभिर्मम	३	६	१२
एहवांपुपितप्सव:	५	८	७	ऐपुद्यावापृथिवीयात	८	४	२७	ओपुघ्वविराधसो	५	४	२९	कहमवोनिण्यमाचिकेत	१	७	१
एहहरीब्रह्मयुजा	५	७	२२	ऐपुधावीरवद्यशः	४	४	२२	ओपुप्रयाहिवाजेभि:	५	७	२०	कईवेदसुतेसचा	६	३	६
एहिग्नेहिक्षयोंदिवि	६	४	४४	ओकिवासासुतेसचा	४	८	२५	ओपुदृष्णःप्रयज्यून्	५	८	२४	कईव्यक्तानर सनीळा:	५	४	२३
एहिमतुदेववु:	८	१	१०	ओचित्सखायसख्यावत्व	७	६	६	ओपुस्वसार:कारवेशृणोत	३	२	१३	कईपतेतुज्यतेकोवि...	१	६	८
एहिवाविमुचोन	४	८	२१	ओजस्तदस्यतित्विपे	५	८	९	ओपूणोंअग्नेश्रृणुहित्व	२	२	४	कईस्ववल्क:पृणात्कोयजाते	४	७	३२
एहिस्तोमांअभिस्वर	१	१	१९	ओजिष्ठतेमध्यतो	३	१	२१	ओष्ठाविवमध्वास्नेवदंता	२	८	५	कउनुतेमहिमन समस्या	८	१	१५
एहम्इहहोतानिपीदा	१	५	२४	ओत्यमह्वआरथं	६	२	५	ओसुष्टुतइन्द्रयाहि	२	४	२०	कउश्रवत्कतमोयज्ञियाना	३	७	१९

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
ककर्दवेवृषभोयुक्तआसीत्	८	५	२०	कथानूनंवांविमनाउपस्तवत्	६	६	९	कदाभुवन्रथक्षयाणि	४	७	७	कद्वऋतस्यधर्णसि	१	७	२१
ककुहंचित्वाकवे	६	३	४४	कथामहामवृधत्कस्यहोतुः	३	६	९	कदामर्तमराधसं	१	६	६	कद्वोअद्यमहानां	६	६	२९
ककुहं सोम्योरसं.	७	२	१४	कथामहेपुष्टिंभरायपूष्णे	३	४	२१	कदावसोस्तोत्रंहर्यते	८	५	२६	कनिक्रदज्जनुषंप्रब्रुवाणः	२	८	११
कण्वाइवभृगवः सूर्याइव	५	७	२८	कथामहेरुद्रियायब्रवाम	४	२	१५	कदावांतौग्र्योविधत्	५	८	५	कनिक्रदत्कलशेगोभिरज्यसे	७	३	१०
कण्वाइंद्रंयदक्रत	५	८	९	कथाराधामसखायः	१	३	२३	कदासुतः पितरंजातइच्छात्	८	५	३	कनिक्रददनुपंथामृतस्य	७	४	१७
कण्वासइंद्रंतेमतिं	५	८	१५	कथाशर्धायमरुतामृताय	३	४	२१	कदित्थानॄःपात्रंदेवयतां	१	८	२४	कनिक्रंतिहरिरासृज्यमानः	७	४	५
कण्वेभिर्धृष्णवाधृषत्	६	३	५	कथाशृणोतिहूयमानमिंद्रः	३	६	९	कदुद्युम्नमिंद्रत्वावतोनॄन्	७	७	२२	कनीनकेवविद्रधे	३	६	३०
कतरापूर्वाकतरापरायोः	२	५	२	कथासबाधः शशमानो	३	६	९	कदुप्रियायधाम्नेमनामहे	४	३	२	कन्नव्योअतसीनां	५	७	२७
कत्यग्नयःकतिसूर्यासः	८	४	१३	कथाहतद्वरुणायत्वमग्ने	३	४	२०	कदुप्रेष्ठाविषांरयीणां	२	४	२५	कन्याइववहतुमेतवाउ	३	८	११
कथाकदस्याउषसोव्युष्टौ	३	६	९	कथोनुतेपरिचराणि	४	१	२५	कदुस्तुवंतऋतयंतदेव	५	७	२७	कन्या३वारवायती	६	६	१४
कथाकविस्तुवीरवान्	८	२	६	कदर्विपतसूर्यः	६	६	२९	कद्धनू३स्याकृत	६	४	४९	कन्येवतन्वा३शाशदाना	२	१	५
कथातदेतद्हमाचिकेतं	७	७	२०	कदाक्षत्रश्रियंनरमा	१	२	१६	कद्धमहीरधृष्टाअस्य	६	४	४९	कपृन्नरःकपृथमुद्दधातन	८	५	१९
कथातेअग्नेशुचयंतआयोः	२	२	१६	कदागच्छाथमरुत.	५	८	२३	कद्धनूनंकधप्रिय	१	३	१५	कमुष्विदस्यसेनया	६	५	२५
कथादाशेमनमसासुदानू	४	२	१६	कदाचनस्तरीरसि	६	४	१९	कद्धनूनंकधप्रियः	५	८	२४	कमेतंत्वंयुवतेकुमारं	३	८	१४
कथादाशेमाग्नये	१	५	२५	कदाचनप्रयुच्छसि	६	४	२१	कद्धिष्ण्यासुवृधसानोअग्ने	३	४	२१	कयातच्छृण्वेशच्याशचिष्ठ	३	६	४
कथादेवानांकतमस्ययाम	८	२	६	कदातइंद्रगिर्वण	६	१	११	कद्रुद्रायप्रचेतसे	१	३	२६	कयातेअग्नेअंगिरः	६	६	५

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
किमुयंत्वांवृपाकर्पिः	८	४	१	कीरिश्चिद्धित्वामवसेजुहा	५	३	४	कुविद्वपण्यंतीभ्य·	६	८	९	कुतेचिदत्रंमरुतोरणंत	५	४	२७
किमंस्यमदेकिम्वंस्यपीता	४	६	२३	कुतस्त्वमिंद्रमाहिनः	२	३	२४	कुविद्गोअग्निरुचथस्य	२	२	१२	कुतश्चिद्धिष्मासनेमिद्वेष	३	५	१०
किमार्गआसवरुणज्येष्ठं	५	६	८	कुत्राचिद्यस्यसमृतौ	३	८	२४	कुविन्मागोपांकरसेजनस्य	३	३	७	कुतनश्चग्नीविचिनोतिदेव	७	८	२४
किमादमत्रंसख्यसखिभ्य.	३	६	१०	कुत्साएतेहर्यश्वायशूपं	५	३	९	कुपुभकस्तदब्रवीत्	२	५	१६	कुतनोयज्ञविदथेपुचारुं	५	६	६
किमाङ्गुतासिवृत्रहन्	३	६	२०	कुत्सायशुष्णमशुषंनिबर्ही	३	५	१९	कुहुत्याकुहुनुश्रुता	४	४	१३	कुधिरलसुसनित.	३	१	१
किमिच्छंतीसरमाप्रेदमा	८	६	५	कुमारश्चित्पितरं	२	७	१८	कुहुयांतासुष्टुतिकाव्यस्य	१	८	१५	कुषीनोअह्योदेव	८	४	२७
किमित्तेविष्णोपरिचक्ष्यं	५	६	२५	कुमारंमातायुवतिःसमुब्ध	३	८	१४	कुहश्रुतइंद्र.कस्मिन्नद्य	७	७	६	कुषीरलयजमानाय	५	२	२१
किमिदंवांपुराणवत्	६	३	२०	कुरुश्रवणमावृणि	७	८	१	कुहस्थ.कुहजग्मतु.	६	५	१८	कृपन्नित्फालआशितकृणो	८	६	२३
किमुश्रेष्ठ किंयविष्ठोन	२	३	४	कुर्मस्तआयुरजरयदग्ने	८	१	११	कुहस्विद्दोषाकुहवस्तोरश्वि	७	८	१८	कृण्णतएमरुशंत.पुरोभाः	३	५	७
किमुष्विदस्मैनिविदो	३	५	२६	कुविच्छकत्कुवित्करत्	६	६	१४	कुचिंजायतेसनयासुनव्य.	७	२	३२	कृण्णन्नियानहरय सुपर्णा	२	३	२३
किमूनुवः कृणवामा	२	७	११	कुवित्सदेवी.सनयोनवो	३	८	१	कुष्ठोदेवावश्विना	४	४	१३	कृष्णप्रुतौवेविजेअस्य	२	२	५
किमेतावाचाकृणवातवाहं	८	५	१	कुवित्सस्यप्रहिम्नज	४	७	२५	कुणुष्वपाज.प्रसितिंन	३	४	२३	कृणायदेनीमभिवर्पसा	७	५	३१
कियतीयोषामर्यतोवधू	७	७	१७	कुविदसुनोगविष्टये	६	५	२६	कृणोतधूमंवृषणं	३	१	३३	कृष्ण श्वेतोरुपोयामोअस्य	७	७	३
कियत्स्विदिंद्रोअध्येति	३	५	२३	कुविदङ्गनमसायेवृधासः	५	६	१३	कुणोत्यस्मैवरिवोयइत्था	३	६	१२	कृष्णायद्रोग्वरुणीपुसीद	८	१	२६
कियात्यायत्समयाभवाति	१	८	२	कुविदङ्गप्रतियथाचिदस्य	८	२	६	कृण्वंतोवरिवोगवे	७	१	२४	कृष्णारजांसिपत्सुतः	६	३	३०
कीदृङ्ङिंद्र·सरमेकादृशी	८	६	५	कुविदङ्गयवमंतोयवंचित्	८	७	१९	कृतानीदस्यकर्त्वा	७	१	४	केतुंकृण्वन्निवस्पारे	७	१	३७

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
केतुंकृण्वन्नकेतवे	१	१	११	कोददर्शप्रथमजायमान	२	३	१४	कोवेदनूनमेषां	४	३	२८	क्रत्वं समहदीनता	५	६	११
केतुंयज्ञानांविदथस्य	२	८	२०	कोदेवयंतमश्नवत्	१	३	२१	कोवोतमेरुतऋष्टिविद्यु	२	४	६	क्रव्यादमग्निंप्रहिणोमिदूरं	७	६	२१
केतेअग्नेरिपवेबंधनास	४	१	४	कोदेवानामवोअद्यावृणीते	३	६	१३	कोवोमहान्तिमहतामुदं	४	३	२४	क्राणारुद्रामरुतोविश्वकृष्ट	८	४	२४
केतेनरइन्द्रयेतंइषे	८	१	९	कोनानामवचसासोम्याय	३	६	१३	कोवोवर्षिष्ठआनरो	१	३	१३	क्राणारुद्रेभिर्वसुभिः पुरो	१	४	२३
केतेनुशर्मन्त्सचतेसुपाम	६	४	३५	कोनुमर्याअमिथित	६	३	४९	क्रतुप्रावाजरिताशश्वताम	८	५	१७	क्राणाशिशुर्महीनां	७	५	४
केमेमर्यकवियंवत्तगोभिः	३	८	१४	कोनुवांमित्रावरुणावृता	४	२	१३	क्रतूयतिक्रतवोहृत्सुधीत	८	२	६	क्रीळंतोरश्मआभुवं	४	१	११
केइयं१भिकेशीविप	८	७	२४	कोनुवांमित्रास्तुत	४	४	५	क्रतूयंतिक्षितयोयोगउग्र	३	६	११	क्रीळंत्यस्यसूनृता	६	१	८
केष्ठानरः श्रेष्ठतमा	४	३	२६	कोन्वत्रमरुतोमामहे	२	३	२६	क्रत्वइत्पूर्णमुदरं	६	५	३२	क्रीळं वः शर्धोमारुत	१	३	१२
कोअग्निमीट्टेहविषा	१	६	८	कोमाददर्शकतम सदेव	८	१	१०	क्रत्वादक्षस्यतरुषोविधर्मणि	२	८	१७	क्रीळुमखोनमंहयु	६	८	१०
कोअद्धावेदकइहप्रवोचत्	३	३	२४	कोमृळातिकतमआगमि	३	७	१९	क्रत्वादक्षस्यरथ्य	६	८	६	क्व१त्यानिनौसख्याबभूवुः	५	६	१०
कोअद्धावेदकइहप्रवोचत्	८	७	१७	कोवःस्तोमंराधतियज्जुजोष	८	२	४	क्रत्वादाअस्तुश्रेष्ठ	४	५	२६	क्व१त्यावल्गूपुरुहूताद्य	५	१	३
कोअद्यनर्योदेवकाम	३	६	१३	कोवस्त्रातावसव कोवरुता	३	८	६	क्रत्वामहाँअनुष्वधं	१	६	१	क्व१त्रीचक्रात्रिवृतो	१	३	५
कोअद्ययुङ्क्तेधुरिगा	१	६	८	कोवामद्यपुरूणा	४	४	१४	क्रत्वायदस्यतविषीषु	२	१	१४	क्वनूनंकद्वोअर्थं	१	३	१५
कोअस्यवीर सधमादमा	३	६	९	कोवामद्याकरतेरातहव्य	३	७	२०	क्रत्वाशुक्रेभिरक्षभिः	७	५	५	क्वनूनंसुदानव	५	८	२१
कोअस्यवेदप्रथमस्याह्नः	७	६	७	कोवांदाशत्सुमतयेचित्	२	१	१	क्रत्वाहिद्रोणेअज्यसे	४	५	२	क्व१वोश्वा क्वा३भीशव.	४	३	२६
कोअस्यशुष्मतविषी	४	१	३३	कोवेदजानमेषा	४	३	११	क्रत्वेदक्षायन.कवे	७	४	२७	क्व सुम्नानव्यांसि	१	३	१५

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग
क्व तैरुद्रमृळयाकु	२	७	१७
क्व१स्वीर. कोअंपश्यदि	४	१	२६
क्व१स्वृषभोयुवा	६	४	४५
क्व१स्वावोमरुत स्वधासी	२	३	२५
क्वस्विदग्रुचकंतमास्वश्विना	७	८	२०
क्वस्विदस्यरजसोमह	२	४	७
क्वस्विदासाकतमापुराणी	३	८	२
क्वेयथक्वेदसि	५	७	११
क्षत्रंजिन्वतमुतजिन्वत	६	३	१६
क्षत्रायत्वमवसिनत्वमावि	६	३	१९
क्षत्रायत्वश्रवसेत्वमह्या	१	८	२
क्षपउस्रश्चदीदिहि	५	२	१९
क्षपोराजन्नुततमना	१	५	२७
क्षियंतंत्वमक्षियंतं	२	५	२२
क्षेतिक्षेमेभि. साधुभि.	६	६	६
क्षेत्रमिवविममुस्तेजनेन	१	७	३०

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
क्षेत्रस्यपतिनावयं	३	८	९
क्षेत्रस्यपतेमधुमत	३	८	९
क्षेत्रादपश्यसनुत	३	८	१४
क्षेमस्यचप्रयुजश्चत्वमीशि	६	३	१९
क्षेमोनसाधु क्रतुर्नभद्र	१	५	११
खेरथस्यखेनस	६	६	१४
गंतानोयज्ञंयज्ञिया	४	४	३४
गतारागहिस्थोवसे	१	१	३२
गतेयांतिसवनाहरिभ्यां	४	६	१५
गंधर्वइत्थापदमस्यरक्षति	७	३	८
गभीरांउदधीरिव	३	३	९
गभीरेणनउरुणामत्रिन्प्रेप.	४	६	१८
गच्छंतदाशुपोगृह	६	६	८
गणानांत्वागणपतिं	२	६	२९
गमद्वाजंवाजयन्निंद्रमर्त्य.	५	३	१९
गमन्नसेवसून्याहिशंसिप	७	८	२६

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग
गयस्फानोअमीवहा	१	६	२१
गर्भेनुनौजनितादपतीक	७	६	६
गर्भेनुसंनन्वेषामवेद	३	६	१६
गर्भेमातु पितुष्पिता	४	५	२७
गर्भेयोपामदधुर्वत्समास	८	१	१४
गर्भौयज्ञस्यदेवयु	६	१	३
गर्भोयोअपागर्भे	१	५	१४
गर्भधेहिसिनीवालि	८	८	४२
गवामिवश्रियसेश्रृंगमुत्त	४	३	२४
गवांशिरमथिनमिंद्रशुक्र	३	२	९
गव्यतइन्द्रसख्यायुविप्रा	२	५	२४
गव्योपुणोयथापुरा	६	४	२
गाथपतिमेधपतिं	१	३	२६
गाथश्रवसंसत्पतिं	५	७	२४
गामन्नेपआह्वयति	८	८	४
गायत्रेणप्रतिमिमीतेअर्कं	२	३	१८

मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग.
गायत्सामनभन्यं	२	४	१३
गायंतित्वागायत्रिणं	१	१	१९
गार्हपत्येनसंत्य	१	१	२९
गावइवग्राममयूयुधिरिवा	८	८	७
गावउपावतावतं	६	५	१६
गावश्चिद्धासमन्यवः	६	१	४०
गावोनयूथमुपयतिवध्रय.	६	४	६
गावोभगोगावइंद्रोमे	४	६	२५
गावोयवंप्रयुताअर्योअक्षन्	७	७	१६
गिरयश्चिन्निजिहते	५	८	२४
गिरश्चयासेगिर्वाह	५	७	२२
गिरस्तइंदुओजसा	६	७	१९
गिराजातइहस्तुत	७	१	२६
गिरायएतायुनजद्धरीते	५	४	१
गिरायदीसबंधव.	६	८	३
गिरावज्रोनसंभृतः	६	६	२२

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग.	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग.
गिरिर्नय स्वर्तवाँऋृप्व	३	६	४	गुष्टि संसूवस्थविरतवा	३	५	२६	गोमन्न सोमवीरवत्	६	८	३२	आवाणेवृतदिदर्थंजरेथे	२	८	४
गिरिरँभ्राजेजमानांअधार	७	८	२७	गृहमेधासुआगत	५	४	३०	गोमाँअग्नेविमाँअश्वीयुज्ञ.	३	४	१६	ग्रावाणोअपदुच्छुना	८	८	३३
गिरोंजुपेथामध्वरंजुपेथा	६	३	१४	गुहोयाम्यरंकृत	८	६	२७	गोमातरोयच्छुभयंते	१	६	९	ग्रावाणोनसूरय सिंधुमा	८	३	१३
गिर्वण पाहिन सुत	२	३	२	गोजितांबाहूअमितक्रतु	१	७	१५	गोमायुरदादजमायुरदात्	५	७	४	ग्रावावदन्नपरक्षांसिसेध	७	८	९
गीर्णंभुवनंतमसापगूळ्ह	८	४	१०	गोजिन्न सोमोरथजिद्धिर	७	३	३	गोमायुरेकोअजमायुरेक.	५	७	४	ग्राव्णांतुन्नोअभिष्टुत	७	२	१६
गीर्भिर्विप्र प्रमतिमिच्छ	५	६	१५	गोत्रभिदंगोविदंवज्रबाहु	८	५	२२	गोवित्पवस्ववसुविद्धिरण्य	७	३	१९	ग्राव्णोब्रह्मायुयुज्ञान	४	२	१२
गुहाशिरोनिहितमृधगक्षी	८	३	१४	गोभिर्मिमिक्षुंदधिरेसुपा	३	३	१४	गोपाइदोनृपाअसि	६	७	१९	ग्रीवाभ्यस्तउष्णिहाभ्य	८	८	२१
गुहासतीरुपत्मना	५	८	१०	गोभिर्यदीमन्येअस्मत्	५	७	१८	गोपुग्रशस्तिंवनेषुधिषे	१	५	१४	घनेवृविष्वग्विजह्य	१	३	११
गुहाहितंगुह्यंगूळ्ह	२	६	३	गोभिर्वाणोअज्यतेसोभरी	६	१	३७	गौरमीमेदनुवत्समिषन्तं	२	३	१९	घर्मासमंताविवृतव्यापतु.	८	६	१६
गूहतागुह्यंतमः	१	६	१२	गोभिष्टरेमामतिंदुरेवां	७	८	२३	गौरीर्मिमायसलिलानि	२	३	२२	घर्मेवमधुजठरेसनेरू	८	६	२
गृहगृहमहनायात्य	२	१	४	गोभिष्टरेमामतिंदुरेवां	७	८	२५	गोधायतिमरुतां	६	६	२८	घृतपृष्ठामनोयुजः	१	१	२६
गृणानाजमदग्निना	३	४	११	गोभिष्टरेमामतिंदुरेवां	७	८	२७	ग्राश्रयन्नरश्रवावृधतं	५	१	११	घृतप्रतीकवऋतस्य	२	२	१२
गृणानोअंगिरोभि	१	५	१	गोमदश्वावद्रथवत्सुवीरं	४	३	२२	ग्रथिनविष्यग्रथितपुनान	७	४	१४	घृतनपूततनूररेपा	३	५	१०
गृणेतदिन्द्रतेशव	६	४	४१	गोमदूषुनासत्या	२	८	८	आवाण सवितानुवं	८	८	३३	घृतपवस्वधारया	७	१	६
गृभीततेमनइन्द्रद्विवहाः	५	३	८	गोमद्धिरण्यवद्वसु	५	६	१८	आवाण सोमनोहिकं	४	८	१३	घृतमिमिक्षेघृतमस्य	२	५	२३
गृणामितेसौभगत्वाय	८	३	२७	गोमन्नइन्दोअश्ववत्	७	५	८	आवाणउपरेष्वा	८	८	२३	घृतमुप सौम्याजीर	६	४	३

मन्त्रः	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मन्त्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग
घृतमग्नेर्वध्र्यश्वस्यवर्धनं	८	२	१९	चकृवासंऋभवस्तदंपृच्छत	२	२	४	चतुस्त्रिंशद्वाजिनोदेव	२	३	१०	चर्षणीधृतंमघवानमुक्थ्यं	३	३	१५
घृतवतीभुवनानामभिश्रि	५	१	१४	चक्रनवृत्तपुरुहूतवेपते	४	२	७	चतु सहस्रंगव्यस्यपश्व	४	१	२८	चाक्रूप्रेतेनऋर्पयोमनुष्याः	८	७	१८
घृतवंतमुपमासि	२	२	१०	चक्रयदस्याप्स्वानिपत्तं	८	३	४	चत्तोइतश्चत्तामुतं	८	८	१३	चिकित्विन्मनसंत्वा	४	१	१४
घृतवंत पावकते	३	१	२१	चक्राणासं परीणहंपृथिव्या	१	३	२	चत्वारईंविभ्रतिक्षेमयंतं	४	३	१	चितेतद्द्रासुराधसा	८	८	१
घृताहवनदीदिव	१	१	२२	चक्राथेहिसध्र्य१इन्नामभद्र	१	७	२६	चत्वारींतेअसुर्याणिनाम	८	१	१५	चित्तिमाचित्तिचिनवद्विवि	३	४	१८
घृताहवनसत्येमा	१	३	३१	चर्क्रिर्दिव पवतेकृत्व्योरसं	७	२	२	चत्वारिवाक्परिमितापदा	२	३	२२	चित्तिरुपांदमेविश्वायुः	१	५	११
घृतेनद्यावापृथिवीअभिवृं	५	१	१४	चक्रियोविश्वाभुवना	२	१	१६	चत्वारिशृंगात्रयोअस्य	३	८	१०	चित्तिराउपबर्हणं	८	३	२१
घृतेनाग्नि समज्यते	८	६	२४	चक्षुर्नोदेव सविता	८	८	१६	चत्वारिंशद्दशतयस्य	२	१	११	चित्रतद्वोमरुतोयाम	२	७	२०
घृपुंपावकवनिनं	१	५	८	चक्षुर्नोधेहिचक्षुषे	८	८	१६	चत्वारोमापैजवनस्यदाना.	५	२	२८	चित्रदेवानामुदगादनीकं	१	८	७
घृपुं श्येनायकृत्वने	८	८	२	चक्षुश्चश्रोत्रंचमनश्च	४	७	२०	चत्वारोमामशर्शरस्य	२	१	३	चित्रंहुयद्वांभोजनंन्वास्ति	५	५	१४
घ्नतोवृत्रमतरत्रोदसी	१	२	९	चक्षुष पितामनसाहिधीरं	८	३	१७	चनिष्टंदेवाओषधीष्वप्सु	५	५	१७	चित्रइच्छिशोस्तरुणस्य	८	६	१८
घ्नन्मृध्राण्यपद्विषं	६	२	३४	चतस्रइंघृतदुहं सचते	७	३	२५	चमूपच्छ्येन शकुनोविभृ	७	४	९	चित्रइद्राजाराजकाइदन्य	६	२	४
चद्रमग्निचद्ररथंहरिव्रतं	२	८	२०	चतुरश्चिद्ददमानात्	१	३	२३	चरन्वत्सोरुशन्निह	६	५	१४	चित्रस्तेभानु क्रतुप्राअभि	८	५	१७
चद्रमाअप्स्व१तरा	१	७	२०	चतुर्दशान्येमहिमानोअ	८	६	१७	चरित्रंहिवेरिवाच्छेदिपर्णं	१	८	१०	चित्रावायेपुदीधितिः	४	१	१०
चद्रमामनसोजात.	८	४	१९	चतुर्भिं साकंनवतिचनामं	२	२	२५	चरुर्नयस्तमीखय	७	१	९	चित्रैरजिभिर्वपुषे	१	५	६
चकारताकृणवन्नूनमन्या	५	२	१०	चतुष्कपर्दायुवति सुपेशा	८	६	१६	चर्कृत्यंमरुत.पृत्सु	१	५	८	चित्रोयदभ्राट्श्वेतोनविक्षु	१	५	१०

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
चित्रोवोंस्तुयामः	२	४	१२	जज्ञानोनुशुतक्रतु	६	५	२९	जनूश्चिद्वोमरुतस्त्वेष्येण	५	४	२८	जानतोरूपमकृपतविप्राः	८	७	७
चोदयतसूनृता पिन्वतं	७	८	१५	जज्ञानोहरितोवृषा	३	३	८	जनेनदोवआहूर्य.	१	५	१३	जानन्त्यह्नःप्रथमस्य	२	१	५
चोदयित्रीसूनृतानां	१	१	६	जज्ञिषइत्थागोपीथ्यायहि	८	५	३	जनोयोमित्रावरुणा	२	१	२	जामि सिंधूनांभ्रातेव	१	५	९
छदुस्तुभं कुभन्यव	४	३	१०	जनवत्रिन्महिचिन्मन्य	४	६	८	जन्मन्जन्मनिहितोजात	२	८	१६	जाम्यतीतपेधनु.	६	५	१४
छर्दिर्यतमदाभ्य	६	६	७	जनयश्रोचनादिव	६	८	३२	जयतचभस्तुतचभर्चावत	६	३	१५	जायातप्यतेकितवस्यहीना	७	८	४
जभर्यतमभितो	२	४	२७	जनस्यगोपाअजनिष्टजागृ	४	१	३	जयताभिवतन्युतु	१	२	१०	जायेदस्तंमघवन्त्सेदुयोनि	३	३	१९
जगंतासिंधुर्दिव्यस्तभाय	२	३	१८	जनायचिद्यईवतउलोक	५	१	१७	जयेमकारेपुरुहूतकारिणः	६	२	३	जायेवपत्यावधिशेवमंहसे	७	३	७
जगृभ्मातेदक्षिणमिंद्र	८	१	३	जनासोअग्निंदधिरेसह	१	३	८	जरतीभिरोषधीभिः	७	५	२५	जिघर्म्यग्निंहविषाघृतेन	२	६	२
जवनेचोदएषां	४	३	२६	जनासोवृक्तबर्हिष	५	८	४	जरमाण समिध्यसे	८	६	२४	जिह्मनुनुद्रेवततर्मा	१	६	१०
जघन्वाँइंद्रमित्रेरून्	२	४	१७	जनितादिवोजनितापृथि	६	३	१८	जराबोधतद्विविड्ढि	१	२	२३	जिह्मश्येचरितवेमघोनी	१	८	१
जघन्वाँउहरिभि संभृत	१	४	१३	जनिताश्वानाजनितागवां	६	३	१८	जागर्षित्वंभुवने	४	२	२५	जिह्वाभिरहनन्नम	६	३	३०
जघानवृत्रस्वधितिर्वनेव	८	४	१५	जनिष्टयोपापतयत्कनीन्	७	८	१९	जातवेदसेसुनवामसोमं	१	७	७	जीमूतस्येवभवतिप्रतीकं	५	१	१९
जघ्निर्वृत्रममित्रिय	७	१	२१	जनिष्टहिजेन्योअग्रेअह्नां	३	८	१२	जातोअग्नीरोचते	३	१	३३	जीवान्नोअभिधेतन	६	४	५१
जज्ञानसुसमातर	७	५	४	जनिष्ठाउग्र सहसेतुराय	८	३	३	जातोजायतेसुदिनत्वे	३	१	२	जीवरुदतिविमयतेअध्व	७	८	१९
जज्ञान सोमसहसेपपाथ	५	६	२३	जनिष्वादेववीतये	४	५	२०	जातोयदग्नेभुवनाव्यख्य	५	१	१६	जुजुरुषोनासत्योतवव्रिं	१	८	९
जज्ञानगवच्यंवाधतस्पृध.	८	४	१६	जजीयतोन्वग्रव.	५	६	२०	जानतिवृष्णोअरुपस्य	३	१	१	जुषद्धव्यामानुषस्य	७	७	२

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
जुषस्वंन सुमिधमग्नेअद्य	५	२	१	जेतानृभिरिंद्रं पृत्सुशूरं	२	४	२१	तगावोअभ्यनूषत	६	८	१६	तत्वाघृतस्नवीमहे	४	१	१९
जुषस्वसप्रथस्तम	१	५	२३	जोषद्यदीमसुर्यासुचध्यै	२	४	४	तगीर्भिर्वाचमीखय	६	८	२५	तंत्वाजनतमातरः	६	७	१२
जुषस्वाग्नेइळयासजोषा	३	८	१८	जोषासवितुर्यस्यते	८	८	१६	तंगूर्तयोनेमन्निष परीणस	१	४	२१	तत्वादूतकृण्महेयशस्तमं	५	२	२१
जुषाणोअग्नेप्रतिहर्यमेवचः	८	७	५	जोष्यग्नेसमिधंजोष्याहुतिं	२	८	१	तगूर्धयास्वर्णर	६	१	२९	तत्वादुचेभ्योमधुमत्तमंनरः	७	३	५
जुषाणोअग्निरस्तम	६	३	३७	जोहूत्रोअग्निः प्रथम	२	६	२	तगोभिर्वृषणरसं	६	७	२७	तत्वाधर्तारमोण्यो	७	२	३
जुषेथायज्ञमिष्टये	६	३	२०	ज्ञेयाभागंसहसानोवरेण	२	६	२	तघेमित्थानमस्विनं	१	३	९	तत्वानरोदमआ	१	५	१९
जुषेथायज्ञबोधतहवस्यमे	६	३	१४	ज्मयाअत्रवसवोरतदेवा	५	४	६	तंघेमित्थानमस्विनं	६	५	७	तत्वानृम्णानिविभ्रतं	७	१	५
जुषेथायज्ञबोधत	२	७	२५	ज्यायांसमस्ययतुनस्यकेतु	४	२	२४	ततमिद्राधसेमहे	६	५	२	तत्वामज्मेषुवाजिनं	६	३	३२
जुष्टइन्द्रायमत्सुर	६	८	२	ज्येष्ठआहचमसाद्वाकरेति	३	७	१	ततुतन्वत्रजंसोभानुमन्वि	८	१	१४	तंत्वामदायघृष्वये	६	७	१९
जुष्टीनरोब्रह्मणाव पितॄणा	५	२	२२	ज्येष्ठंनसोतारिंद्रायसोमं	५	७	२१	ततुतन्वानमुत्तम	६	८	१२	तत्वामरुत्वतीपरि	५	३	१६
जुष्टोदमूनाअतिथिर्दुरोणे	३	८	१९	ज्योतिर्यज्ञस्यपवतेमधुप्रि	७	२	१३	ततेमदंगृणीमसि	६	१	१७	तत्वामतौअगृभ्णत	३	१	६
जुष्टोमदायदेवतातइंदो	७	४	१४	ज्योतिर्यज्ञायरोदसीअनु	३	२	२६	ततेयवंयथागोभिः	५	७	१७	तत्वायज्ञेभिरीमहे	६	५	२
जुष्टोहिदूतोअसि	१	३	२८	ज्योतिर्वृणीततमसोविजा	३	२	२६	ततेसोतारोरसमदाय	७	५	२१	तत्वावयपतिमग्नेरयीणां	१	४	२६
जुष्टीनंइदोसुपथासुगानि	७	४	१४	ज्योतिष्मतकेतुमंतं	६	४	२९	तत्रिपृष्ठेत्रिवंधुरे	७	१	२७	तत्वावयपितोवचोभिः	२	५	७
जुहुराणाचिदश्विना	६	२	२६	ज्योतिष्मतीमदितिंधारय	२	१	२६	तत्वागीर्भिरुरुक्षया	८	६	२५	तंत्वावयंविश्ववारा	१	२	२९
जुहुरेविचितयंत.	४	१	११	तगाथयापुराण्या	७	४	२५	तत्वागीर्भिर्गिर्वणस	२	५	२७	तंत्वावयंसुध्योनव्यमग्ने	४	४	३६

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
तत्वावयहंवामहे	६	३	३३	तम्रत्नथापूर्वथाविश्वथेमथा	४	२	२३	तवश्रराथावयंवसुत्या	१	५	१०	तशुभ्रमग्निमवसे	३	१	२६
तत्वावाजेंपुवाजिनं	१	१	८	तमर्जयतसुक्रतुं	६	६	६	तवारथंवयमद्याहुवेम	२	४	२४	तसंखाय पुरोरुचं	७	४	२४
तत्वाविप्रावचोविदं	७	१	४८	तमर्ताममर्त्यं	८	६	२५	तवारथंवयमद्याहुवेम	३	७	२०	तंसुभ्रीचांरुतयोवृष्णग्नि	४	७	८
तत्वाविप्राविपन्यवो	३	१	८	तंमर्मृजानमहिषनसानो	७	४	५	तवृधतमारुतभ्राजदृष्टिं	५	१	८	तसुवाधोंयुतस्रुच	३	१	२९
तत्वाशोचिष्ठदीदिवः	४	१	१६	तयज्ञसाधमपिवात	२	१	१४	तवेधामेधयाह्वन्	६	८	१६	तसानावधिजामयं.	६	८	१६
तत्वासमिद्भिरंगिर	४	५	२३	तयज्ञवर्हिषिप्रौक्षन्	८	४	१८	तवोदसमृतीषहं	६	६	११	तसिंधवोमत्सरमिंद्रपानं	७	७	२५
तत्वासहस्रचक्षसं	७	१	१७	तयुवदेवावश्विना	३	५	१९	तवोंदीर्घायुशोचिष	४	१	१०	तसुप्रतीकंसुदृशंस्वंचं	४	५	१८
तत्वासुतेष्वाभुवं	७	२	६	तयुंजाथामनसोयोजवी	२	४	२९	तवोंधियानव्यस्याशविष्ठ	४	६	१४	तंसुष्टुत्याविवासे	६	१	२०
तत्वाहुविष्मतीर्विशो	५	८	१४	तव शर्धमारुतसुम्रयु	२	७	१३	तवोंधियापरमयापुराजा	४	७	१०	तसोतारोधनस्पृतं	७	१	२७
तत्वाहुस्तिनोमघुमतम	७	३	५	तव शर्धरथाना	४	३	१२	तवोंमहोमहाय्यं	६	६	९	तस्मारथमघवन्प्रावसात	१	७	१४
तत्वाहिन्वतिवेधसः	६	८	१६	तव शर्धरथेशुभं	४	३	२०	तवोवाजानापतिं	६	२	१८	तहिंन्वतिमदच्युतं	७	१	१०
तदुरोपमभीनरं	७	५	१	तवं सखायोमदाय	७	५	८	तवोविन्नद्रुपदंदेवमर्धस	८	६	१८	तहिशश्वंतईळते	४	१	६
तद्देवाबुध्नेरजस	२	५	२०	तवं सखाय संयथासुतेषु	४	६	१६	तंशग्मासोअरुषासोअश्वा	५	६	२२	तहिस्वराजंवृषभतमोजसे	६	४	३६
तपृच्छतासजगामासवे	२	२	१४	तवइंद्रंचतिनमसशाकैः	४	६	७	तंशश्वतीषुमातृषु	३	५	७	तहुवेमयतस्रुच	६	२	१२
तपृच्छतीवज्रहस्तरथेष्ठां	४	६	१३	तवइंद्रनसुक्रतुं	४	८	३	तशिंशीतासुवृक्तिभिं	६	३	२५	तहोतारमध्वरस्यप्रचेतस	५	२	२२
तंपृच्छतोवरासु पराणि	४	६	१२	तवर्धयंतोमतिभिंशिवा	८	२	१६	तशिशीतास्वध्वरं	६	३	२५	तआदित्याआगतासुवर्ताता	१	७	२४

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
तआदित्याआगतासुर्वता	७	८	८	तच्चक्षुर्देवहितंशुक्रमुच्चरत्	५	५	११	तत्त्वायामिसुवीर्यं	५	७	२६	तदुवाच प्रथमं	८	१	१३
तआदिलासंडरवं	२	७	६	तच्चित्रराधआभर	५	६	१	तत्सवितावोमृतत्वमासुं	१	७	३०	तदुचार्चित्तउक्थिनः.	६	१	१८
तआर्यजतद्रविणसमंस्था	८	३	१७	ततमेअपस्तदुतायतेपुनं	१	७	३०	तत्सवितुर्वरेण्यं	३	४	१०	तद्धानामवस्यवं	६	४	३
तद्दुग्रा शवसाधृष्णुपुं	५	१	८	ततुरिर्वीरोनर्योविचेता.	४	६	१७	तत्सवितुर्वृणीमहे	४	४	२५	तदन्नायुतदपसे	६	४	१०
तद्देवानांसधमादआस	५	५	२३	ततुद्राना सिंधव क्षोदसा	४	३	१२	तत्सुन शर्मयच्छत	६	१	२७	तदस्तुमित्रावरुणातदग्ने	४	३	१
तद्देदिंसुभगतआहुतिं	६	१	३२	तत्तइद्रियंपरमंपराचै	१	७	१६	तत्सुनं सविताभर्ग.	३	८	७	तदस्मैनव्यमंगिर	२	६	१९
तद्दिण्यहृदयस्यप्रकेतै	५	३	२३	तत्तदुग्निर्वयोदधे	६	३	२२	तत्सुनं सविताभर्ग	६	१	२५	तदस्यप्रियमभिपाथोअ	२	२	२४
तद्दृवंस्युमधुमद्विविप्र	३	२	९	तत्तदिदुश्विनोरवो	१	३	३५	तत्सुनोनन्यसन्यस	६	४	५४	तदस्यानीकमुतचारु	२	७	२४
तउक्षितासोमहिमानं	१	६	९	तत्पठिंस्यपौंस्यंगृणीम	२	२	२५	तत्सुनोविश्वेअर्यआ	४	७	२६	तदस्येदपश्यताभूरिपुष्ट	१	७	१६
तउग्रासोवृषणउग्रवाहव.	६	१	३८	तत्तुतेदसोयदहन्	१	५	१३	तत्सुनोविश्वेअर्यआ	६	६	२८	तदिंद्रेववीर्यंचकर्थयत्	१	७	१७
तऊपुणोमहोयजत्रा	८	१	३०	तत्तुप्रय प्रत्नथाते	२	१	२१	तत्सुवांमित्रावरुणामहित्वं	४	३	३०	तदिंद्रावआभर	२	६	१९
तक्रानभूर्णिवना	१	५	१०	तत्तेभद्रंयत्समिन्द्ध	१	६	३२	तत्सूर्यंरोदसीउभे	६	२	२५	तदित्सुधस्थमभिचारुदी	७	७	२९
तक्षयत्सउशनासहसासहं.	१	४	१०	तत्तेयज्ञोअजायत	६	६	१२	तत्सूर्यस्य देवत्वतन्महित्वं	१	८	७	तदित्समानमाशाते	१	२	१७
तक्षयदीमनसोवेनतोवाक्	७	४	१५	तत्तेसहस्वईमहे	६	३	२५	तथातदस्तुसोमपा.	१	२	३०	तदिदासभुवनेषुज्येष्ठं	८	७	१
तक्षन्नासत्याभ्यां	१	२	१	तत्रोअपिप्राणीयत	६	४	२७	तदग्नेचक्षु प्रतिधेहिरेभे	८	४	२७	तदिद्रुंत्यद्योविमोचने	८	४	३१
तक्षन्रथंसुवृतविद्मनापसं.	१	७	३२	तत्वायामिब्रह्मणावंदमान.	१	२	१५	तदग्नेद्युम्नमाभर	६	१	३१	तदिद्धंस्युसवनंविवेरपः	८	३	८

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
तदिदुद्रस्यचेतति	६	१	१०	तदद्भद्रतवदुसनो	३	१	६	तद्वोजामित्वमरुतःपरे	२	४	३	तन्नस्तुरीपमधपोपयित्नु	२	८	२३
तदिन्नक्तंतद्दिवामह्यमाहु	१	२	१५	तद्वाधोअद्यसवितुर्वरेण्यं	२	३	२	तद्वोदिवोदुहितरोविभा	३	८	२	तन्नस्तुरीपमधपोपयित्नु	५	२	२
तदिन्नुतेकरणंदस्मविप्र	४	१	३०	तद्व सुजातामरुतोमहि	२	४	३	तद्वोयामिद्रविणंसद्यऊत	४	३	१६	तन्नुसत्यपवमानस्यास्तु	७	४	२
तदिन्मेछन्त्सुद्वपुषोवपुष्ट	७	७	२९	तद्वउक्थस्यबर्हणा	४	७	१७	तद्वोवाजाऋभव सुप्रवाच	३	७	७	तन्नाकमर्योअगृभीत	४	३	१६
तदिन्न्वस्यपरिषद्वानोअग्म	८	१	२८	तद्वांनरानासत्यावनुष्या	२	४	२८	तनूत्यजेवतस्करावनर्गू	७	५	३२	तन्नुवोचामरभसाय	२	४	१
तदिन्न्वस्यवृषभस्यधेनो	३	२	२४	तद्वांनराशस्यपज्रियेण	१	८	१४	तनूनपात्पथऋतस्ययानां	८	६	८	तन्नेमिमृभवोयथा	६	५	२४
तदिन्न्वस्यसवितुर्नकिर्मे	३	२	२४	तद्वांनराशस्यंराध्यंच	१	८	१०	तनूनपादुच्यतेगर्भ.	३	१	३४	तनोअग्नेअभीनरं	४	१	१
तदुप्रयक्षतममस्य	१	५	२	तद्वांनरासनयेदंसउग्रं	१	८	१०	तनूनपात्पवमानः	६	७	२४	तन्नोअग्नेमघवंद्य पुरुक्षुं	५	२	८
तदुश्रेष्ठसवनंसुनोतन	८	३	८	तद्वामृतरोदसीप्रब्रवीमि	८	३	१४	तनूनपादृतंयतेम	२	५	८	तन्नोअनर्वासवितावरूथ	४	३	३
तदूषुपेमानुपेमायुगानि	१	७	१६	तद्वार्यंवृणीमहे	६	२	२४	तनूष्टेवाजिन्तन्वं१नयन्ती	८	१	१८	तन्नोदातमरुतोवाजिनं	२	७	२०
तद्वपुर्वामेनाकृत	४	४	११	तद्विप्रासोविपन्यवं	१	२	७	तन्नइंद्रस्तद्वरुणस्तदग्नि	१	७	२५	तन्नोदेवायच्छतसुप्रवाच	७	८	८
तद्दतपृथिविबृहत्	४	४	४	तद्विविद्धियत्तइद्वोजुजोष	६	६	३४	तन्न प्रत्नंसख्यमस्तुयुष्मे	४	६	४	तन्नोद्यावापृथिवीतन्नआ	७	८	१२
तद्देवस्यसवितुर्वार्यंमहत्	३	८	४	तद्विष्णोःपरमंपदं	१	२	७	तन्नइंद्रोवरुणोमित्रोअग्नि	५	३	२७	तन्नोराय पर्वतास्तन्नआपः	५	३	२७
तद्देवानांदेवतमाय	२	७	१	तद्वीर्यंवोमरुतोमहित्वनं	४	३	१४	तन्नइंद्रोवरुणोमित्रोअग्नि	५	४	६	तन्नोवाजाऋभुक्षण	३	७	१०
तद्धित्वयवृणीमहे	८	७	१३	तद्वोअद्यमनामहे	५	५	१०	तनव्यसीहृदआजायमान	१	४	२६	तन्नोवातोमयोभुर्वातु	१	६	१५
तद्बधु सूरिर्दिवितेधियंधाः	८	१	२९	तद्वोगायसुतेसचा	४	७	२५	तन्नस्तुरीपमद्भुत	२	२	११	तन्नोविवोचोयदितेपुराचित्	४	६	१३

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
तन्नोविश्वाअवस्यवं	६	८	३३	तमद्यराधसेमहे	६	४	४५	तमानूनवृजनमन्यथाचि	४	७	७	तमिद्विप्राअवस्यवं	६	१	१०
तन्नोहिर्बुध्न्योअद्भिरर्कै	४	८	७	तमध्वरेष्वीळते	४	१	६	तमानोअर्कममृतायजुष्टं	५	६	२१	तमिद्दोचेमाविदथेषु	१	३	२१
तन्मंऋतमिंद्रशूरचित्रपा	६	६	३८	तमप्सन्तशवसउत्सवेषु	१	७	९	तमिंद्रंमदमागहि	२	३	५	तमिन्नरोविह्वयंतेसमीके	३	६	११
तन्मित्रस्यवरुणस्याभिच	१	८	७	तमर्मृक्षतवाजिनं	६	८	१६	तमिंद्रंजोहवीमिमघवानं	६	६	३८	तमिन्न्वेवसमनासमा	३	५	२
तपसायेअनाधृष्या.	८	८	१२	तमर्केभिस्तंसामभिः	६	१	२१	तमिंद्रंदानमीमहे	६	४	२	तमीहिन्वंतिधीतयोदश	२	२	१३
तपंतिशत्रुंस्वर्णभूमं	५	३	२६	तमवंतनसानसिमरुणं	३	५	१६	तमिंद्रंवाजयामसि	६	६	२२	तमींहिन्वंत्यग्रुवं	६	७	१७
तपुर्जंभोवनआवातचोदि	१	४	२३	तमवंतनसानसिंगृणीहि	६	७	११	तमिच्च्योत्नैरार्यंति	६	१	२०	तमींहोतारमानुषक्	३	५	९
तपुर्मूर्धातपतुरक्षसोये	८	८	४०	तमश्वेरायुवतयो	२	७	२२	तमित्पृच्छतिनसिमोविपृ	२	२	१४	तमीळतप्रथमयज्ञसाधं	१	७	३
तपोष्वग्नेअंतराँअमि	३	८	११	तमस्यद्यावापृथिवीसचेत	८	६	१४	तमित्सखित्वईमहे	१	१	१९	तमीळिष्वयआहुत	७	३	३३
तपोष्पवित्रंविततंदिवस्प	७	३	८	तमस्यपृक्षमुपरा	२	१	१२	तमित्सुहव्यमंगिर	१	५	२१	तमीळिष्वयोअर्चिषा	४	८	२८
तमंगिरस्वन्नमसासपर्यन्	३	२	८	तमस्यमर्जयामसि	७	४	२५	तमिद्दोपातमुपसिययविष्ठं	५	२	३	तमीमण्वी.समर्यआ	६	७	१७
तमंआसीत्तमसागूळ्हमग्रे	८	७	१७	तमस्यविष्णुर्महिमानमो	८	६	१४	तमिद्दच्छतिजुह्व१स्तमर्वा	२	२	१४	तमींमहइंद्रमस्यराय	४	६	१३
तमग्निमस्तेवसवोन्यृण्वन्	५	१	२३	तमस्यराजावरुणस्तमश्वि	२	२	२६	तमिद्धर्भैप्रथमंदध्रआपः.	८	३	१७	तमींमहेपुरुष्टुत	६	१	११
तमग्नेपास्युततंपिपर्षि	४	५	१९	तमह्वेवाजसातये	६	१	७	तमिद्धनेषुहितेषु	६	१	२०	तमीमृजत्यायवं.	७	१	३३
तमग्नेपृतनाषहं	४	१	१५	तमह्वन्भुरिजोर्धियां	६	८	१६	तमिद्वदंतसुहवंहुवेम	३	५	२०	तमीशानंजगत	१	६	१५
तमग्ने.केशिनी सहिरे	२	२	६	तमागन्मसोभरयः	६	१	३५	तमिद्धर्धंतुनोगिरः	७	१	२०	तमुक्षमाणमव्यये	७	४	२५

॥ ३५ ॥

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग.	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग
तमुक्षमाणरजंसिस्व	२	५	२०	तमुष्टवामयगिरं	६	६	३१	तयापवस्वधारया	७	१	२	तवत्यइंदोअंधस	७	१	८
तमुज्येष्ठनमसाहुविर्भि	५	६	२१	तमुष्टुहियोअभिभूत्योजा	४	६	४	तयापवस्वधारया	७	१	६	तवत्यदिंद्रियबृहत्	६	१	१८
तमुत्वागोतमागिरा	१	५	२६	तमुष्टुहिय स्विपु सुध	४	२	१९	तयोरिदमवच्छव	४	४	३२	तवत्येअग्नेअर्चय	३	८	२३
तमुत्वादुध्यङ्ऋपि	४	५	२३	तमुष्टहींद्रयोहुसत्वा	२	४	१३	तयोरिदवसावय	१	१	३३	तवत्येअग्नेअर्चय	४	१	२
तमुत्वानूनमसुरप्रचेतस	६	६	१३	तमुस्तुपइन्द्रतगृणीपे	२	६	२७	तयोरिद्धृतवत्पय	१	२	६	तवत्येअग्नेहरितोघृतस्त्रा	३	५	५
तमुत्वानूनमीमहे	६	२	२०	तमुस्तुपइन्द्रयोविदान	४	६	११	तरणिर्विश्वदर्शत	१	४	७	तवत्येपितोददत	२	५	६
तमुत्वापाथ्योवृपा	४	५	२३	तमुस्तोतार पूर्व्यंयथाविद	२	२	२६	तरणिरित्सिपासति	५	३	२०	तवत्येपितोरसारजासि	२	५	६
तमुत्वाय पुरासिथ	४	७	२३	तमुस्ताभिंद्रनरेजमानम्	७	६	१	तरणिवोजनाना	६	३	४७	तवत्येसोमपवमाननिण्ये	७	४	२
तमुत्वावाजसातम	१	५	२६	तमूतयोरणयञ्छूरसातौ	१	७	९	तरत्समदीधावति	७	१	१५	तवत्येसोमशक्तिभि	७	७	११
तमुत्वावाजिननरं	६	८	७	तमूर्मिमापोमधुमत्तमंव	५	४	१४	तरत्समुद्रंपवमानऊर्मिणा	७	५	१४	तवत्यनयंनृतोपइंद्र	२	६	२८
तमुत्वावृत्रहतम	१	५	२७	तमूपुसमनागिरा	६	३	२६	तरोभिर्वोविदद्वसु	६	४	४८	तवत्रिधातुपृथिवीउतद्यौ	५	२	७
तमुत्वासत्यसोमपा	४	७	२२	तमृत्वियाउपवाच.	२	५	१२	तवक्रत्वातवतद्दसनाभि	४	६	२	तवत्रिपोजनिमन्रेजतद्यौ	३	५	२१
तमुद्युस पुर्वणीकहोत	४	५	१२	तमेवऋपितमुब्रह्माणमाहु	८	६	४	तवक्रत्वातवोतिभि	६	७	२३	तवद्युमतोअर्चय	४	१	१८
तमुनूनतविपीमतमेषा	४	३	२३	तमोपधीर्दधिरेगर्भमृत्वि	८	४	२२	तवक्रत्वासनेयतवरातिभि	६	१	१४	तवद्यौरिंद्रपौंस्य	६	१	१८
तमुन पूर्वेपितरोनवग्वा	४	६	२३	तम्वभिप्रगायत	६	१	१७	तवच्यौत्नानिवज्रहस्ततानि	५	२	२९	तवद्रप्साउदप्रुतः	७	५	१०
तमुष्टवामयह्वमाजुजानं	६	६	३३	तम्वभिप्रार्चत	६	६	१५	तवत्यइंद्रसख्येपुवह्नय.	८	७	२६	तवद्रप्सोनीलवान्वाशक्र	६	१	३५

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग
तवप्रणीतींद्रजोहुवानान्	५	३	१२	तवंहुत्यादिंद्रविश्वमाजौ	४	६	१०	तस्माअग्निर्भारतःशर्मयंस	३	६	१३
तवंप्रतेभिरध्वभि	७	१	९	तवाग्नेहोत्रंतवपोत्र	२	५	१७	तस्माअर्पनिदिव्या	२	७	४
तवप्रयक्षिसंदृशो	४	५	२२	तवाग्नेहोत्रंतवपोत्रमृत्वियं	८	४	२१	तस्माइद्रास्येंहुविः	५	७	२
तवंप्रयाजाअनुयाजाश्च	८	१	११	तवायसोमस्त्वमेह्यर्वाङ्	३	२	१८	तस्माद्दद्विश्वेधुनयंत	२	७	४
तवंश्रमासंआशुयापंतति	३	४	२३	तवाहंशूरराततिभिं	१	१	२१	तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतऋचः	८	४	१८
तवंवायवृतस्पते	६	२	३०	तवाहसोमरारण	७	५	१५	तस्मादश्वाअजायत	८	४	१८
तवविश्वेसजोषसः	६	८	८	तवाहमंग्नऊतिभिः	४	३	१	तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतःसंभृ	८	४	१८
तवंश्रतेसुभगासः	२	७	९	तवाहमंग्नऊतिभिं	६	१	३४	तिस्माद्विराळजायत	८	४	१७
तवशरीरंपतयिष्ण्वर्वन्	२	३	१३	तवेदंविश्वमभितःपशव्यं	५	६	२३	तस्मारंगमामव	७	६	५
तवंशुक्रासोअर्चयः	७	२	७	तवेदिंद्रप्रणीतिषु	५	८	१३	तस्मिन्नावेशयागिरं	२	४	१९
तवंश्रियासुदृशोदेवदेवाः	३	८	१६	तवेदिंद्रावमंवसु	५	३	२०	तस्मिन्निहसत्यूतयः	६	४	२
तवंश्रियेमरुतोमर्जयन्त	३	८	१६	तवेदिंद्राहमाशसा	६	५	३२	तस्मैतवस्यां१मनुदायि	२	६	२६
तवंश्रियेव्यंजिहीत	२	६	३२	तवेद्वा सुकीर्तयः	६	३	४८	तस्मैनूनमभिद्यवे	६	५	२५
तवश्रियोवर्ष्यस्येवविद्युतः	८	४	२०	तवेमा प्रजादिव्यस्यरेतसः	७	३	१७	तस्यंतेवाजिनोवयं	७	२	२
तवंस्यामपुरुवीरस्य	२	७	९	तवेमेसप्तसिंधव	७	२	८	तस्यधुमाँअसद्रथः	६	२	३८
तवस्वादिष्ठाग्नेसंदृष्टिः	३	५	१०	तवोतिभिःसचमानाआरिं	४	२	१८	तस्यवज्रःक्रन्दतिस्मत्स्वर्षाः	१	७	१०

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
तस्यंवयंसुमतौयज्ञियस्य	४	७	३२
तस्यंवयंसुमतौयज्ञियस्य	८	७	१९
तस्यां समुद्राअधिविक्षं	२	३	२२
तस्येदर्वंतोरंहयतआशवः	६	१	३०
तस्येदिहस्तवथवृष्ण्यानि	३	६	५
ताँआरुद्रस्यमीळ्हुषोविवा	५	४	२८
ताँआशिरंपुरोळाशं	५	७	१९
ताँह्यानोमहिवरूथं	२	७	२१
ताँउशतोविबोधय	१	१	२२
तांजुषस्वगिरंमम	३	४	१०
तांपूषञ्छिवतमामेरयस्व	८	३	२७
तांपूष्ण सुमतिंवयं	४	८	२३
तांवांधेनुनवासरीं	२	२	१
तांवोदेवाःसुमतिमूर्जयं	४	२	१६
तांसुतेकीर्तिंमघवन्महि	८	१	१५
तांअलतवसुनंवीरवक्षण	४	३	२

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
ताअभिसंतमस्तृत	६	७	३२	तानःशक्रपार्थिवस्य	४	४	६	ताभिरायातवृष्णोपमेहवं	६	२	७	तावृन्निर्णमदिनंस्तोम्यंमदे	८	५	६
ताअस्यज्येष्ठमिंद्रिय	८	७	१०	तानुआवोळ्हमश्विना	२	८	८	ताभुज्युविभिरद्भ्य समुद्रा	५	१	२	तावदुपोराधोअसम्यं	५	५	२६
ताअस्यनमसासहः	१	६	७	तानव्यसोजरमाणस्यम	५	१	१	ताभूरिपाशावनृतस्यसेतू	५	५	७	तावर्तिर्यातजयुपाविपर्वत	७	८	१७
ताअस्यपुशनायुवं	१	६	७	तानस्तिपातनूपा	५	५	८	ताभ्याविश्वस्यराजसि	७	२	७	तावल्गूदस्त्रापुरुशाकतमा	५	१	१
ताअस्यवर्णमायु	२	५	२६	तानीदहांनिबहुलान्यास	५	५	२३	तामेदसानामनुपोदुरोण	७	८	२०	तावांगीर्भिर्विपन्यवः	५	६	१७
ताअस्यसूददोहसः	६	५	५	तानृभ्युआसौश्रवसासुनी	४	५	१५	तामश्विअसेहृपमेरयस्व	५	२	८	तावांधियोवसेवाजयंती	३	७	१६
ताआचरतिसमनापुरस्ता	३	८	२	तानोअद्यवनस्पती	१	२	२६	तामस्यरीतिपरशोरिवम	४	३	२	तावांनरास्ववसेसुजाता	१	८	१९
ताइन्वे३ुवसंमनासमानी	३	८	२	तानोरासन्नातिपाचोवसू	५	३	२७	तामहातासदस्पती	१	२	३	तावांमित्रावरुणाधारयत्	८	७	२०
ताईवर्धंतिमह्यस्यपौंस्यं	२	२	२५	तानोवाजवतीरिषः	४	८	२९	तामातविश्ववेदसा	६	२	२१	तावांवास्तून्युश्मसि	२	२	२४
ताकुर्मापतरासै	२	४	१३	तान्यजत्राँऋतावृध	१	१	२७	तामित्रस्यप्रशस्तये	१	२	३	तावांविश्वस्यगोपा	६	२	२१
तागृणीहिनमस्येभिः शूषैः	५	१	११	तान्पूर्वयानिविदाहूमहे	१	६	१५	तामेअश्विनासनीनां	५	८	८	तावांसम्यगद्रुह्वाणा	४	४	८
ताघातामद्राउपसःपुरासु	३	८	२	तान्वेदस्वमरुतस्ताँउपस्तु	६	१	३८	तामेअश्व्यानांहरीणां	४	२	२५	तावांमद्यतावपरंहुवेम	२	५	१
ताजिह्वयासदमेदंसुमेधा	५	१	१०	तान्वोमहोमरुतएव	२	७	२१	तायज्ञमाशुचिभिश्चक्रमा	५	१	१	तावांमद्यहवामहे	६	२	२६
तातूतंइंद्रमहतोमहानि	३	६	७	तावाहवासुचेतुना	४	४	२	तायज्ञेषुप्रशंसता	१	२	३	तावांमियानोवसे	४	४	३
तातूतेसत्यातुविनृम्णवि	३	६	८	ताभिरागच्छतनरा	४	८	२८	तायोधिष्टमभिगाइंद्रनू	४	८	२७	तावांमेपेरथानां	४	४	४
तातेगृणंतिवेधसः	३	६	२९	ताभिरायातमूतिभिः	५	८	५	ताराजानाशुचिव्रता	४	५	२५	तावांमेपेरथानां	४	४	३२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
ताविग्रधैथेजुठरंपूणध्यै	५	१	१०
ताविदाचिदहानां	६	२	७
ताविद्दु:शंसुमर्त्यं	५	६	१८
ताविद्दोपातावुपसिंशुभ	६	२	७
ताविद्वांसाहवामहेवां	१	८	२२
तावृधतावनुद्यून्	४	४	२२
तासुम्राजाघृतासुती	२	८	८
तासानुसीशंवसानाहिभू	५	६	१५
तासुंजिह्वासुपह्वये	१	१	२५
तासुंदेवायदाशुषे	५	८	२
ताहुत्यद्वर्तिर्यदरंध्रमुग्रा	५	१	१
ताहिक्षत्रमविंह्रुतं	४	४	४
ताहिक्षत्रंधारयेथेअनुद्यू	५	१	१०
ताहिदेवानामसुरातावु	५	५	७
ताहिमध्यंभराणां	६	३	२४
ताहिशश्वंतईळते	५	६	१७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
ताहिश्रेष्ठवर्चसा	४	४	३
ताहिश्रेष्ठादेवतातातुजा	५	१	११
ताद्रुवेययोरिदं	४	८	२७
तिग्मचिदेममहिवर्पो	४	५	३
तिग्मजंभायतरुणाय	६	१	३३
तिग्ममायुधमरुतामनी	६	६	३३
तिग्ममेकोविभर्तिहस्तआ	६	२	३६
तिग्मायदतरशनिपता	३	५	२०
तिग्मायुधौतिग्महेतीसुशे	५	१	१८
तिर पुरूचिदश्विनारजां	३	४	३
तिरश्चीनोविततोरश्मिरे	८	७	१७
तिष्ठासुकंमघवन्मापरागा	३	३	१९
तिष्ठाहरीरथआयुज्यमाना	३	२	१७
तिस्र:क्षपस्त्रिरहातिव्रजं	१	८	८
तिस्रोदेवीर्बर्हिरिदंवरीयः	८	२	२२
तिस्रोदेष्ट्रायनिर्ऋतीरुपासते	८	६	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
तिस्रोद्यावोनिहिताअंतर	५	६	९
तिस्रोद्यावः सवितुर्द्वा	१	३	६
तिस्रोभूमीर्धारयन्	२	७	७
तिस्रोमातॄस्त्रीन्पितॄन्	२	२	१५
तिस्रोयदग्नेशरद	१	५	१७
तिस्रोयह्वस्यसमिध पारि	२	८	१८
तिस्रोवाचईरयतिप्रवह्नि	७	४	१७
तिस्रोवाचउदीरते	६	८	२३
तिस्रोवाच प्रवदज्योतिर	५	७	१
तीक्ष्णेनाग्नेचक्षुपारक्षयज्ञं	८	४	६
तीव्रस्याभिवयसोअस्यपा	८	८	१८
तीव्रा सोमासआगहि	१	२	८
तीव्रा सोमासआगहि	६	६	१
तीव्रान्घोषान्कृण्वतेवृषपा	५	१	२०
तीव्रोवोमधुमाँअयं	२	८	९
तुंजेतुंजेयउत्तरे	१	१	१४

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
तुग्रोहभुज्युमश्विनोदमेघे	१	८	८
तुचेतनायतत्सुनं	६	१	२८
तुजेनुस्तनेपर्वताः संतु	४	२	१४
तुभ्यंगावोघृतंपयः	६	८	२१
तुभ्यमेत्तेजनाइमे	६	३	३४
तुभ्यंताअंगिरस्तम	६	३	२२
तुभ्यंदक्षकविक्रतो	३	१	१४
तुभ्यंपयोयत्पितरावनीतां	१	८	२४
तुभ्यंब्रह्माणिगिरइंद्रतुभ्यं	३	३	१६
तुभ्यंभरतिक्षितयोयविष्ठ	३	८	१३
तुभ्यंवाताअभिप्रियं	६	८	२१
तुभ्यंशुक्रास शुचयस्तु	२	१	२३
तुभ्यंश्चोतंत्यध्रिगो	३	१	२१
तुभ्यंसुतास्तुभ्यमुसोत्वा	८	८	१८
तुभ्यंसोमाःसुताइमे	६	६	२५
तुभ्यंस्तोकाघृतश्चुतो	२	१	२१

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
तुभ्यंहिन्वानोवसिष्ठ	२	७	२५
तुभ्यमग्नेपर्यवहन्	८	३	२७
तुभ्यमुपास.शुचय परा	२	१	२३
तुभ्यायमद्रिभि सुतः	६	६	१
तुभ्यायसोम परिपूतो	२	१	२४
तुभ्येदमग्नेमधुमत्तमवचं	४	१	३
तुभ्येदमिंद्रपरिपिच्यतेम	८	८	२५
तुभ्येद्रिमासर्वनाशूरविश्वा	५	३	६
तुभ्येदिंद्रमरुत्वते	६	५	२८
तुभ्येदिंद्रस्वओक्ये	३	३	६
तुभ्येदुतेबहुलाअद्रिदुग्धा	१	४	१८
तुभ्येदुतेमरुत.सुशेवा.	४	१	२७
तुभ्येमाभुवनाकवे	७	१	२९
तुरण्यवोमधुमतघृतश्चुतं	६	४	१९
तुरण्यवोंगिरसोनक्षत	५	४	१९
तुरीयनामयज्ञियं	६	५	३६

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
तुविक्षतेसुकृतंसूमयधनुः	६	५	३०
तुविग्रीवोवपोदर	६	१	२३
तुविग्रीवोवृषभोवावृधान.	३	८	१५
तुविशुष्मतुविक्रतो	६	५	१
तूतुजानोमहेमते	६	१	९
तूर्वन्नोजीयान्तवसस्तवी	४	६	९
तूणस्कुदस्यनुविशं	२	४	१२
तृतीयेधाना सवनेपुरुष्टुत	३	३	१८
तृदिलाअतृंदिलासोअद्रय.	८	४	३१
तृपुयच्चातृपुणावक्षं	३	५	७
तृष्टमेतत्कटुकमेतत्	८	३	२६
तृष्टामयाप्रथमयातवेसुजू	८	३	७
तेअज्येष्ठाअकनिष्ठासउ	४	३	२४
तेअद्रयोदशयन्त्रासआशव	८	४	३०
तेअस्मभ्यशर्मयस	१	६	१७
तेअस्मसंतुकेतवोमर्त्यव.	७	२	२३

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्गः
तेआचरंतीसमनेवयोषा	५	१	१९
तेक्षोणीभिररुणेभिः	२	७	२१
तेगव्यतामनसाद्दध्रमुग्ध	३	४	१४
तेघाराजानोअमृतस्यम	८	४	२६
तेघेदग्नेस्वाध्य.	६	१	३२
तेघेदग्नेस्वाध्य	६	३	३४
तेचिद्धिपूर्वीरभिसंतिशा	५	४	१५
तेजज्ञिरेदिवऋष्वासः	१	५	६
तेजानतस्वमोक्यं	६	५	१६
तेजिष्ठयातपनी	२	६	३१
तेजिष्ठायस्यारतिर्वनेराट्	४	५	१४
तेतेअग्नेत्वोता.	४	५	२६
तेतेदेवनेत	४	३	४
तेतेदेवायदाशत स्याम	५	२	२३
तेत्वामदाअमदुतानिवृ	१	४	१६
तेत्वामदाइंद्रमादयतु	५	३	७

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
तेत्वामदाबृहदिंद्रस्वधावः	४	६	१
तेदशग्वा.प्रथमा	२	७	२१
तेन पूर्वासउपरासइद्दव.	७	३	२
तेनःसंतुयुज सदा	६	६	३
तेन सहस्त्रिणरयिं	६	८	१
तेनआस्नोवृकाणां	६	४	५३
तेनइंद्र.पृथिवीक्षामवर्ध	४	८	१३
तेननासत्यागतं	१	४	२
तेननोवाजिनीवसूपश्वे	५	८	४
तेनसत्येनजागृत	१	२	३
तेनस्तोतृभ्यआभर	६	५	३०
तेनस्त्राध्वतंवतत	६	२	२७
तेनूननोयमूतये	८	७	१३
तेनोअर्वतोहवनश्रुतोहवं	८	२	७
तेनोगृणानेमहिनीमहिश्र	२	३	३
तेनोगोपाअपाच्यः	६	२	३५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
तेनोनावसुरुष्यत	६	२	२३
तेनोभद्रेणशर्मणा	६	१	२८
तेनोमित्रोवरुणोअर्यमा	४	२	१३
तेनोरत्नानिधत्तन	१	२	२
तेनोरायोद्युमतोवाजवतः	४	८	१०
तेनोरुद्रः सरस्वतीसजो	४	८	१०
तेनोवसूनिकाम्या	४	३	२९
तेनोवृष्टिंदिवस्परि	७	२	५
तेप्रत्नासोव्युष्टिषु	७	४	२४
तेभ्योगोधाअयथंकर्पदेत	७	७	२१
तेभ्योद्युम्नंबृहद्यशः	४	४	२२
तेमआहुर्यआययु.	४	३	११
तेमन्वतप्रथमंनामधेनो	३	४	१५
तेमर्मृजतदद्वांसोअद्रिं	३	४	१४
तेमायिनोममिरेसुप्रचेतस.	२	३	२
तेरायातेसुवीर्यैः	२	५	८

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
तेअरुणेभिर्वरमापिशंगैः	१	६	१४
तेरुद्रासः सुमखाअग्नयो	४	४	३४
तेवदन्प्रथमाब्रह्मकिल्बि	८	६	७
तेवर्धंतस्वतवसो	१	६	१०
तेविंदन्मनसादीध्याना	८	८	२९
तेविश्वादाशुषेवसु	७	१	३७
तेवोहृदेमनसेसंतुयज्ञा	३	७	९
तेपाहिचित्रमुक्थ्य	६	४	५१
तेपाहिमह्नामहुतामनर्वं	८	२	९
तेसत्येनमनसागोपतिंगाः	८	२	१६
तेसत्येनमनसादीध्यानाः	५	६	१२
तेसीषपतजोषमायज	५	४	१०
तेसुतासोमदिंतमा	७	२	१६
तेसूनवः स्वपस सुदंससः	२	३	२
तेसोमादोहरीइंद्रस्यनिंस	८	४	३०
तेस्पद्रासोनोक्षणं.	४	३	८

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
तेस्यामदेववरुण	५	५	९
तेस्याममयेअग्नये	३	५	८
तेहिद्यावापृथिवीभूरिरेत	८	४	२५
तेहिद्यावापृथिवीमातरा	८	२	८
तेहिद्यावापृथिवीविश्वशं	२	३	३
तेहिन्विरेअरुणजेन्यवसु	६	७	७
तेहिपुत्रासोअदितेः	६	१	२५
तेहिप्रजायाअभरतविश्र	८	४	२४
तेहियज्ञेषुयज्ञियासऊमाः	५	४	६
तेहियज्ञेषुयज्ञियासऊमाः	८	३	११
तेहिवस्वोवसवानाः	१	६	१७
तेहिश्रेष्ठवर्चसस्तउन	४	८	१२
तेहिष्मावनुषोनरं	६	२	२३
तेहिसत्याऋतस्पृशः	४	४	५
तेहिस्थिरस्यशवसः	४	३	८
तोकेहितेतनयउर्वरासु	३	७	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
तोशावृत्रहणाहुवे	३	१	११
तोशासारथयावाना	६	३	२०
त्मनावहंतोदुरो	१	५	१३
त्मनासमत्सुहिनोतयज्ञ	५	३	२५
त्यचित्पर्वतगिरिं	६	४	४४
त्यचिदत्रिमृतजुरं	८	८	१
त्यंचिदर्णमधुपशयान	४	१	३३
त्यंचिदश्वनवाजिनं	८	८	१
त्यंचिदस्यक्रतुभिर्निषत्त	४	१	३२
त्यचिदित्थाकत्पयंशयानं	४	१	३२
त्यंचिदेषास्वधयामदंतं	४	१	३२
त्यंचिद्धादीर्घपृथुं	१	३	१४
त्यनुमारुतंगणं	६	६	२९
त्यन्व१श्विनाहुवे	५	८	३४
त्यसुमेषंमहयास्वर्विदं	१	४	१२
त्यमुवोअप्रहणं	४	७	१६

॥ ३८

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग
त्वमुव सत्रासाहं	६	६	१६
त्वमूपुवाजिनंदेवजूत	८	८	३६
त्वस्यचिन्महतोनिर्मृगस्य	४	१	३२
त्यानुक्षत्रियाँअव	६	४	५१
त्यानुपूतर्दक्षसः	६	६	२९
त्यानुयेविरोदसी	६	६	२९
त्रयइंद्रस्यसोमाः	५	७	१८
त्रयं कृण्वतिभुवनेपुरेत.	५	३	२३
त्रयं केशिनंऋतुथा	२	३	२२
त्रय कोशासश्चोतंति	५	७	१८
त्रयं पवयोमधुवाहनेरथे	१	३	४
त्रातानोबोधिददशानआ	३	५	२४
त्रातारमिंद्रमवितारमिंद्रं	४	७	३२
त्रातारोदेवाअधिवोचता	६	४	१३
त्रातारंत्वातनूनां	२	६	३०
त्रायतामिहदेवा	८	७	२५

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्रिंशच्छतंवर्मिणइंद्रसाकं	४	६	२४
त्रिंशद्धामविराजति	८	८	४७
त्रि पृष्टिस्त्वामरुतोवावृ	६	६	३३
त्रि.सप्तमयूर्यः सप्त	२	५	१६
त्रि सप्तयद्गुह्यानित्वे	१	५	१८
त्रि सप्तविष्फुलिंगका	२	७	१६
त्रि सप्तसस्नानद्यो महीरप	८	२	७
त्रि स्समाह्नं श्वथयोवैतसे	८	५	१
त्रिकद्रुकेभि पतति	७	६	१६
त्रिकद्रुकेपुचेतनं	६	१	१०
त्रिकद्रुकेपुचेतन	६	६	१९
त्रिकद्रुकेपुमहिपो	२	६	२८
त्रित कूपेवहितोदेवान्	१	७	२३
त्रिर्धाहितंपणिभिर्गुह्यमानं	३	८	१०
त्रिपञ्चाश क्रीळतिव्रातएं	७	८	४
त्रिपाजस्योवृषभोविश्वरूं	३	४	१

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग.
त्रिपादूर्ध्वउदैत्पुरुषः	८	४	१७
त्रिभि पवित्रैरपु	३	१	२७
त्रिभिष्ट्वंदेवसवित	७	२	१८
त्रिमूर्धानंसप्तरश्मिंगृणीपे	२	२	१५
त्रिरन्तरिक्षंसविताम्हित्व	३	८	४
त्रिरश्विनासिंधुभि	१	३	५
त्रिरस्मैसप्तधेनवोदुदुह्रे	७	२	२३
त्रिरस्यतापरमासंतिस	३	४	१३
त्रिरादिव सवितुर्वार्याणि	३	४	१
त्रिरादिव सवितासोपवी	३	४	१
त्रिरुत्तमादूणशोरोचनानि	३	४	१
त्रिर्देव पृथिवीमेपएतां	५	६	२५
त्रिर्नोअश्विनादिव्यानि	१	३	४
त्रिर्नोअश्विनायजता	१	३	५
त्रिर्नोरयिंवहतमश्विना	१	३	४
त्रिर्यातुधान प्रसितिंतएं	८	४	७

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्रिर्वर्तियातंत्रिरनुव्रते	१	३	४
त्रिवंधुरेणत्रिवृता	१	४	१
त्रिवंधुरेणत्रिवृतारथेन	१	८	१८
त्रिवंधुरेणत्रिवृतारथेन	६	६	८
त्रिविष्टिधातुप्रतिमानमो	१	७	१५
त्रिश्चिदक्तो प्रचिकितुर्वसू	५	२	१४
त्रिश्चिदेओअध्याभवतंनवेद	१	३	४
त्रिपधस्थासप्तधातु	४	८	३२
त्रिपधस्थेबर्हिषि	१	४	१
त्रीणिजानापरिभूपंत्यस्य	१	७	१
त्रीणितआहुर्दिविबंधना	२	३	१२
त्रीणित्रितस्यधारया	७	५	४
त्रीणिपदान्यश्विनो	५	८	२९
त्रीणिपदाविचक्रमे	१	२	७
त्रीणिराजानाविदथेपुरूणि	३	२	२४
त्रीणिशतात्रीसहस्रा	३	१	६

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
त्रीणिशतात्रीसहस्राण्य्	८	१	१२
त्रीणिशतान्यर्वतां	५	८	१७
त्रीणिसरांसिपृश्नयः	५	८	१९
त्रीण्यायूंषितवजातवेद	३	१	१७
त्रीण्येकउरुगायोविचक्रमे	६	२	३६
त्रीयच्छतामहिषाणामघो	४	१	२४
त्रीरोचनादिव्याधारयंत	२	७	७
त्रीरोचनावरुणत्रीँरुत	३	४	७
त्रीषधस्थासिंधवस्त्रिः कं	२	४	१
त्र्यंबकंयजामहे	५	४	३०
त्र्यर्यमामनुपोदेवताता	४	१	२३
त्र्युदायदेवहितयथावः	२	७	९
त्वकरंजमुतपर्णयंवधी.	१	४	१६
त्वकुविंचोदयोर्कसातौ	४	६	२१
त्वंकुत्संशुष्णहत्येष्वाविथ	१	४	१०
त्वंकुत्सेनाभिशुष्णमिंद्र	४	७	३

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
त्वगोत्रमगिरोभ्योवृणोरप	१	४	९
त्वचसोमनोवशः	१	६	२०
त्वचित्तीतवदक्षैः	६	५	३३
त्वंचिन्न शम्याअग्नेअस्या.	३	४	२०
त्वंजघंथनमुचिमखस्युं	८	३	४
त्वजामिर्जनानां	१	५	२३
त्वजिगेथनधनारुरोधिथ	१	७	१५
त्वतदुक्थमिंद्रबर्हणाकः	४	६	२१
त्वतंदेवजिह्वया	४	५	२७
त्वंतंब्रह्मणस्पते	१	१	३४
त्वतमग्नेअमृतत्व	१	२	३३
त्वंतमिंद्रपर्वतंनभोजसे	१	४	१९
त्वंतमिंद्रपर्वतंमहामुरुं	१	४	२२
त्वतमिंद्रमर्त्यं	४	२	५
त्वतमिंद्रमर्त्यं.	८	८	२९
त्वतमिंद्रवावृधानो	२	१	२०

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
त्वतस्यद्वयाविनो	१	३	२४
त्वतांअग्नउभयान्वि	२	५	२१
त्वंताँइंद्रोभयाँअमित्रान्	४	७	५
त्वतान्सच्प्रतिचासि	२	५	१९
त्वतान्वृत्रहत्येचोदयोनृन्	७	७	७
त्वतूनइंद्रतरयिंदा	२	४	८
त्वत्यत्पणीनाविदोवसु	७	५	२४
त्वत्यमिटतोरथं	८	८	२९
त्वत्यमिंद्रसूर्यं	८	८	२९
त्वत्याचिदच्युता	४	५	२
त्वत्याचिद्वातस्याश्वागाः	७	७	६
त्वत्यान्नइंद्रदेवचित्रा	१	५	५
त्वंत्येभिरागहि	१	२	३१
त्वत्वंमहर्यथाउपस्तुत.	८	५	५
त्वंदाताप्रथमोराधसाम	६	६	१३
त्वद्विवोधरुणंधिषओजसा	१	४	२१

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
त्वंदिवोबृहत.सानुकोपयः	१	४	१७
त्वदूत प्रथमोवरेण्यः	८	७	५
त्वदूतस्त्वमुन.परस्पाः	२	६	१
त्वदूतोअमर्त्यः	४	५	२२
त्वंदेविसरस्वति	४	८	३१
त्वद्यांचमहिव्रत	७	४	२८
त्वंधियंमनोयुजं	७	४	२७
त्वधुनिरिंद्रधुनिमतीः	२	४	१७
त्वधुनिरिंद्रधुनिमतीः	४	६	१०
त्वधृष्णोधृषतावीतहव्य	५	२	२९
त्वंनः पश्चादधरादुत्तरात्	६	४	३९
त्वंनपाह्यंहसः	४	५	२६
त्वंनं पाह्यंहसः	५	२	२०
त्वंनं सोमविश्वतः	७	७	१२
त्वंनं सोमविश्वतोरक्ष	१	६	२०
त्वनःसोमविश्वतोवयोधाः	६	४	[illegible]

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
त्वन सोमसुक्रतुं	७	७	१२	त्वनोअग्नेअधरादुदक्तात्	८	५	८	त्वपाहींद्रसहीयसोनॄन्	२	४	११	त्वंरथप्रभरोयोधमृष्वं	४	६	२१
त्वंनइंद्रक्रतुयु.	६	५	९	त्वनोअग्नेअद्भुत	४	१	२	त्वपिप्रुमृगयंशूशुवांसं	३	५	१९	त्वरयिंपुरुवीरं	६	५	१२
त्वनइंद्रत्वाभिरूती	२	६	२५	त्वनोअग्नेअंगिरः	४	१	२	त्वपुरइंद्रचिकिदेनाव्योज	६	६	३८	त्वंराजेंद्रयेचदेवाः	२	४	१६
त्वंनइंद्ररायावरूपसा	२	१	१७	त्वनोअग्नेतवदेव	१	२	३४	त्वपुरंचरिण्वं	५	७	१५	त्वराजेवसुव्रत·	६	८	१०
त्वनइंद्ररायापरीणसा	२	१	१७	त्वनोअग्नेपित्रोरुपस्थे	१	२	३३	त्वपुरूण्याभरास्वश्व्या	८	६	१५	त्वंवरुणउतमित्रोअग्ने	५	२	१५
त्वनइंद्रवाजयु.	५	३	१५	त्वनोअग्नेमहोभिं	६	५	११	त्वपुरूसहस्राणिशतानिच	६	४	३७	त्ववरोसुपार्ष्णे	३	२	१४
त्वनइंद्रशूरशूरै	७	७	७	त्वनोअग्नेवरुणस्यविद्वान्	३	४	१२	त्वभगोनआहिरत्नमिषे	४	५	१५	त्ववमांसिसप्रथ·	५	३	१५
त्वनइंद्राभरँओजो	६	७	२	त्वनोअग्नेसनयेधनानां	१	२	३३	त्वभुव प्रतिमानंपृथिव्या	१	४	१४	त्ववलस्यगोमत	१	१	२१
त्वंनइंद्रासाहस्ते	६	५	१०	त्वनोअसिभारताग्ने	२	५	२८	त्वमग्नयदोधत·	८	८	२९	त्वंविष्णुप्रदिवं सीदआसु	४	५	७
त्वंनश्चित्रऊत्या	४	८	२	त्वनोअस्याइंद्रदुर्हणाया.	१	८	२६	त्वमहाँइंद्रतुभ्यंहक्षाः	३	५	२१	त्वविप्रस्त्वकविः	६	८	८
त्वनृचक्षाअसिसोमविश्व	७	३	१९	त्वनोअस्याअमतेरुतक्षुधः	६	४	५०	त्वंमहाँइंद्रयोहशुष्मे	१	५	४	त्वविश्वस्यजगत	८	५	२१
त्वनृचक्षावृषभानु	३	१	१५	त्वनोअस्याउपसो	३	१	१५	त्वमहीमवनिविश्वधेनां	३	६	२	त्वविश्वस्यधनदाअसि	५	३	२०
त्वनृभिर्नृमणोदेववीतौ	५	२	२९	त्वनोगोपा पथिकृत्	२	६	३०	त्वमानेभ्यइंद्रविश्वजन्या	२	४	९	त्वविश्वस्यमेधिर	१	२	१९
त्वंनोअग्नआयुषु	६	३	२३	त्वंनोवायवेषामपूर्व्य.	२	१	२३	त्वमायाभिरनवद्यमायिनं	८	८	५	त्वविश्वादधिषेकेवलानि	८	५	१५
त्वनोअग्नएषां	४	१	२	त्वंनोवृत्रहतम	७	७	१२	त्वमायाभिरपमायिनोध	१	४	९	त्वविश्वेपावरुणासि	२	७	७
त्वनोअग्नेअग्निभिः.	८	७	२९	त्वपवित्रेरजसोविधर्मणि	७	३	१७	त्वयविष्ठदाशुप·	६	६	५	त्वविष्णोसुमतिविश्वज	५	६	२५

मंत्र·	अष्ट.	अ.	वर्ग·	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग·	मंत्र·	अष्ट.	अ.	वर्ग·
त्वंवृथानद्यइंद्र	२	१	१८	त्वंसूर्येनआभज	६	७	२२	त्वंहुत्यदिंद्रकुत्संमाव·	५	२	२९	त्वंहिशश्वतीनां	६	७	१
त्ववृधइंद्रपूर्व्योभूः	४	६	१०	त्वंसोमक्रतुभि सुक्र	१	६	१९	त्वहुत्यदिंद्रचोदी	१	५	४	त्वहिशूर सनिता	२	४	१८
त्वंवृपाजनानां	६	१	१८	त्वंसोमतनूकृद्भ्यः	६	५	२३	त्वंहुत्यादिंद्रस नयु	१	५	५	त्वहिप्माच्यावयन्नच्युता	३	२	१
त्वशतान्यवशंबरस्य	४	७	३	त्वंसोमनृमादन	६	८	१४	त्वहुत्यादिंद्रारिपण्यन्	१	५	४	त्वहिसत्योमघवन्ननानत·	६	६	१३
त्वशर्धायमहिनागृणान.	८	८	५	त्वंसोमपणिभ्यआ	६	८	१२	त्वहुत्यदृणयाइंद्रधीरः	८	४	१५	त्वंहिसुप्रतूरसि	२	६	१४
त्वश्रद्धाभिर्मंदसान·	४	६	२२	त्वंसोमपवमान·	७	१	१६	त्वहुत्यवृषभचर्षणीनां	६	६	३५	त्वहिसोमवर्धयन्	७	१	८
त्वंसत्यइंद्रधृष्णुरेतान्	१	५	४	त्वंसोमपितृभिः संविदान	६	४	१३	त्वंहुनुत्यदमायोदस्यून्	४	६	४	त्वंहिस्तोमवर्धनः	६	१	१६
त्वंसद्योअपिबोजातइंद्र	३	२	१०	त्वंसोमप्रचिकितो	१	६	१९	त्वहुयद्यंविष्ठय	६	५	२४	त्वहोतामनुर्हितः	१	१	२७
त्वंसमुद्रियाअप·	७	१	२९	त्वंसोममहेभगं	१	६	२०	त्वहिक्षैतवद्यशः·	४	५	१	त्वहोतामनुर्हितः	४	५	२२
त्वंसमुद्रोअसिविश्ववित्कं	७	३	१७	त्वंसोमविपश्चितं	६	८	६	त्वहिनंस्तन्वंःसोमगोपा·	६	४	१२	त्वहोतामद्रतमोनोअध्रु	४	५	१३
त्वंसिंधूँरवासृजः	८	७	२१	त्वंसोमविपश्चितं	७	१	४०	त्वंहिनं पितावसो	६	७	२	त्वंह्यग्नेअग्निना	६	३	३१
त्वंसुतस्यपीतये	१	१	१०	त्वंसोमसूरएषः	७	२	१०	त्वंहिमन्योअभिभूत्योजा	८	३	१८	त्वह्यग्नेदिव्यस्यराजसि	२	२	१३
त्वसुतोनृमादन.	७	२	१३	त्वंसोमासिधारयुः	७	२	१३	त्वहिमानुपेजने	४	१	१३	त्वह्यग्नेप्रथमोमनोता	४	४	३५
त्वंसुष्वाणोअद्रिभि.	७	२	१३	त्वंसोमासिसत्पतिः	१	६	१९	त्वंहिराधस्पतेराधसोम	६	४	२८	त्वंह्येकइशिषइंद्र	३	६	२८
त्वंसूकरस्यदर्दृहि	५	४	२२	त्वंहुत्यत्सप्तभ्योजायमानः	६	६	३५	त्वहिविश्वतोमुख	७	१	५	त्वंह्येहिचेरवे	६	४	२७
त्वंसूरोहरितोरामयोनृन्	१	८	२६	त्वंहुत्यदप्रतिमानमोजः	६	६	३५	त्वहिवृत्रहन्नेपा	६	६	२७	त्वंह्यंगदैव्या	७	५	१७

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
त्वदग्ने काव्यात्वन्मनीषा·	३	५	११	त्वमग्नेत्वष्टाविधते	२	५	१७	त्वमग्नेवनुष्यतोनिपाहि	५	२	४	त्वमपामपिधानावृणोरप	१	४	९
त्वद्विपुत्रसहसो	३	१	१४	त्वमग्नेद्युभिस्त्वमा	२	५	१७	त्वमग्नेवरुणोजायसेयत्	३	८	१६	त्वमपोयदवेतुर्वशाया	४	१	३०
त्वद्भियाविशआयन्नसिं	५	२	७	त्वमग्नेद्रविणोदा	२	५	१८	त्वमग्नेवसूंरिह	१	३	३१	त्वमपोयद्धवृत्रंजघन्वान्	३	२	१०
त्वद्भियेंद्रपार्थिवानि	४	७	३	त्वमग्नेपुरुरूपोविशेविशे	३	८	२६	त्वमग्नेवाघतेसुप्रणीतिः	३	४	१८	त्वमपोविदुरोविषूचीः	४	७	२
त्वद्वाजीवाजंभरोविहाया	३	५	११	त्वमग्नेप्रथमोअंगिरा	१	२	३२	त्वमग्नेवीरवद्यशो	५	२	२०	त्वमर्यमाभवसियत्	३	८	१६
त्वद्विप्रोजायतेवाज्यग्ने	४	५	९	त्वमग्नेप्रथमोअंगिरस्तम·	१	२	३२	त्वमग्नेवृजिनवर्तनिं	१	२	३३	त्वमसिप्रशस्यो	५	८	३५
त्वद्विश्वासुभगसौभगानि	४	५	१५	त्वमग्नेप्रथमोमातरिश्वने	१	२	३२	त्वमग्नेवृषभ पुष्टिवर्धन·	१	२	३२	त्वमस्याकामिंद्रविश्वध	२	४	१७
त्वमगजरितारंयविष्ठ	३	८	१७	त्वमग्नेप्रमति	१	२	३३	त्वमग्नेव्रतपाअसि	५	८	३५	त्वमस्यपारेरजसोव्योमन.	१	४	१४
त्वमगप्रशंसिप	१	६	८	त्वमग्नेप्रयतदक्षिण	१	२	३४	त्वमग्नेशशमानाय	२	२	९	त्वमायसंप्रतिवर्तयोगो	१	८	२५
त्वमग्नइंद्रोवृषभ	२	५	१७	त्वमग्नेबृहद्वय	६	७	९	त्वमग्नेशोचिषाशोशुचान	५	२	१६	त्वमाविथनर्यंतुर्वशंयदुं	१	४	१८
त्वमग्नईळितोजातवेद	७	६	१९	त्वमग्नेमनवेद्यामवाशय	१	२	३२	त्वमग्नेसुप्रथाअसिजुष्टो	४	१	५	त्वमाविथसुश्रवसंतवोति	१	४	१६
त्वमग्नउरुशंसायवाघते	१	२	३४	त्वमग्नेयज्ञानां	४	५	२१	त्वमग्नेसहसासहंतम	२	१	१३	त्वमिस्सप्रथाअसि	६	४	३२
त्वमग्नऋभुराकेन	२	५	१८	त्वमग्नेयज्यवेपायु	१	२	३४	त्वमग्नेसुभृतउत्तम	२	५	१९	त्वमिंद्रनर्योयाअवोनॄन्	१	८	२६
त्वमग्नेअदितिर्देव	२	५	१९	त्वमग्नेराजावरुणो	२	५	१७	त्वमग्नेसुहवारण्वसंदृक्	५	१	२७	त्वमिंद्रप्रतूर्तिषु	६	७	३
त्वमग्नेअमृतत्वउत्तमे	१	२	३३	त्वमग्नेरुद्रोअसुरो	२	५	१८	त्वमर्धप्रथमजायमान·	३	५	२२	त्वमिंद्रबलादधि	८	८	११
त्वमग्नेगृहपतिः	५	२	२१	त्वमग्नेवनुष्यतोनिपाहि	४	५	१९	त्वमध्वर्युरुतहोता	१	६	३१	त्वमिंद्रयशाअसि	६	६	१३

मंत्र·	अष्ट.	अ	वर्गः	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र·	अष्ट	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
त्वमिंद्रसुजोपसं	८	८	११	त्वमेतानिंप्रपिपेविनासं	८	३	४	त्वयाह्यंग्रेवरुणोधृतव्रतो	२	२	९	त्वांयुज्ञेभिरुक्थैः	७	७	१०
त्वमिंद्रस्रवितुवाअपस्कः	५	३	३	त्वमेतांजनराज्ञोद्विर्दशा	१	४	१६	त्वयाहिनः·पितरः·सोमपूर्वे	७	४	८	त्वायुज्ञेष्वृत्विजंचारुं	७	७	५
त्वमिंद्रस्वयंशाक्रमुक्षा	५	४	३	त्वमेताम्रुदतोजक्षंत	१	३	२	त्वयेदिंद्रयुजावय	६	६	२०	त्वांयुज्ञेष्वृत्विजं	३	१	७
त्वमिंद्राभिभूरसि	८	८	११	त्वयामन्योसरथमारुजं	८	३	१९	त्वष्टादुहित्रेवहतुकृणोति	७	६	२३	त्वायुज्ञेष्वीळते	७	७	५
त्वमिंद्राभिभूरसित्वसूर्यं	६	७	१	त्वयायथागृत्समदासो	२	५	२५	त्वष्टामायावेदपसामपस्त	८	१	१४	त्वांयज्ञैरवीवृधन्	६	७	२३
त्वमिंद्रायविष्णवे	७	१	१३	त्वयावयमुत्तम	२	६	३०	त्वष्टायद्वम्रसुकृत	१	६	१०	त्वारिहंतिमातरं	७	४	२८
त्वमिंद्रासिवृत्रहा	८	८	११	त्वयावयपवमानेनसोम	७	४	२२	त्वष्टारवायुमृभवोहओहं	८	२	१०	त्वांवर्धतिक्षितयः·पृथिव्यां	४	४	३५
त्वमिंद्रोपरिस्रव	७	१	२५	त्वयावयमंघवन्पूर्व्ये	२	१	२१	त्वष्टारमग्रजागोपां	६	७	२५	त्वावाजीहवतेवाजिनेय·	४	६	२१
त्वमिमाओषधी·सोम	१	६	३३	त्वयावयमघवन्निन्द्रशत्रू	२	४	२१	त्वष्टारूपाणिहिप्रभु	२	५	९	त्वांविश्वेअमृतजायमानं	४	५	९
त्वमिमावार्यापुरु	४	५	२१	त्वयावयशाशद्महेरणेषु	८	७	१	त्वष्टुर्जामातरवयं	६	२	३०	त्वांविश्वेसजोपसः	६	२	११
त्वमीशिषेवसुपतेवसूनां	२	४	१०	त्वयावयसंधन्यं१स्त्वोताः	३	४	२५	त्वाचित्रश्रवस्तमं	१	३	३२	त्वाविश्वेसजोपसः	४	१	१३
त्वमीशिषेसुतानां	६	४	४४	त्वयावयसुवृधा	२	६	३०	त्वाजनाममसत्येष्विंद्र	७	८	२२	त्वांविष्णुर्वृहन्क्षयः	६	१	१८
त्वमुत्तमास्योषधे	८	५	११	त्वयावीरेणवीरवः	६	८	२५	त्वादूतमंग्नेअमृतंयुगेयुगे	४	५	१८	त्वाशुष्मिन्पुरुहूतवाजयं	६	७	२
त्वमुत्साँऋतुभिर्वद्धधानात्	४	१	३२	त्वयाहस्विद्युजावय	६	२	३	त्वादेवेपुप्रथमंहवामहे	१	७	१५	त्वांसुतस्यपीतये	३	३	६
त्वमेकस्यवृत्रहन्	४	७	२१	त्वयाहस्विद्युजावयं	६	७	९	त्वापूर्वेऋषयोगीर्भिरायं	८	५	१३	त्वासोमपवमानंस्वाध्यः	७	३	१६
त्वमेतदधारयः	६	६	२३	त्वयाहितमप्यमप्सुभाग	२	८	३	त्वामृजतिदशयोपणःसुतं	७	२	२०	त्वास्तोमाअवीवृधन्	१	१	१०

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
त्वांहुत्यदिंद्रार्णसातौ	१	५	५	त्वामग्नेप्रथममायु	१	२	३४	त्वामिच्छवसस्पते	५	८	१३	त्वामुतेस्वाभुवं	७	७	४
त्वाहिमद्रतममर्कशोकै	४	५	६	त्वामग्नेप्रथमदेवयतः	३	५	११	त्वामिदत्रवृणतेत्वायवः	८	४	२१	त्वायुजातवतत्सोमसख्य.	३	६	१७
त्वाहिष्माचर्पणयः	४	५	१	त्वामग्नेप्रदिवआहुतघृतै.	३	८	२६	त्वामिदस्याउपसोव्युष्टिपु	८	७	६	त्वायुजानिखिदुत्सूर्यस्य	३	६	१७
त्वांहिसत्यमद्रिवः	६	४	१	त्वामग्नेमनीषिणं	३	१	७	त्वामिदाह्योनरः	६	७	३	त्वायंद्रसोमसुषुमासुदक्ष	१	७	१३
त्वाहिसुप्सरस्तमं	६	२	३०	त्वामग्नेमनीषिणः	६	३	३९	त्वामिद्धित्वायवः	६	६	२०	त्वावतोहींद्रक्रत्वेअस्मि	५	३	९
त्वांहीउद्रावसेविवाचः	४	७	५	त्वामग्नेयजमानाअनुद्यून्	७	८	२९	त्वामिद्धिसहसस्पुत्र	१	३	२०	त्वावत पुरूवसो	६	४	१
त्वांह्यग्नेसदुमित्समन्यवः	३	४	१२	त्वामग्नेमानुषीरीळतेवि	३	८	२६	त्वामिद्धिहवामहे	४	७	२७	त्विषीमंतोअध्वरस्येवदि	५	१	८
त्वादत्तेभीरुद्रशतमेभिः	२	७	१६	त्वामग्नेवसुपतिंवसूना	३	८	१८	त्वामिध्यवयुर्मम	६	५	३२	त्वेअग्नआहवनानिभूरि	५	१	२६
त्वामग्नेअंगिरसोगुहाहितं	४	१	३	त्वामग्नेवाजसातमं	४	१	५	त्वामिद्वृत्रहतम	४	२	६	त्वेअग्नेविश्वेअमृतासो	२	५	१९
त्वामग्नेअतिथिंपूर्व्यंविशः	३	८	२६	त्वामग्नेसमिधानोवसिष्ठ	५	२	१२	त्वामिद्वृत्रहतम	५	८	१६	त्वेअग्नेसुमतिंभिक्ष	१	५	२०
त्वामग्नआदित्यासः	२	५	१९	त्वामग्नेसमिधानयविष्ठय	३	८	२६	त्वामिद्वृत्रहतमसुता	६	६	२६	त्वेअग्नेस्वाहुत	५	२	२२
त्वामग्नऋतायवः समीधिरे	३	८	२६	त्वामग्नेस्वाध्यः	४	५	२२	त्वामीळतेअजिरदूत्याय	५	२	१४	त्वेअसुर्यं१वसवोन्यृण्वन्	५	२	८
त्वामग्नेदमआवि	२	५	१८	त्वामग्नेहरितोवावशानाः	५	२	७	त्वामीळेअधद्विता	४	५	२१	त्वेइद्दग्नेसुभगेयवि	१	३	९
त्वामग्नेधर्णसिंविश्वधावयं	३	८	२६	त्वामग्नेहविष्मंत.	४	१	१	त्वामुग्रमवसेचर्षणीसहं	४	७	२८	त्वेइद्राण्यभूमविप्रा	२	६	५
त्वामग्नेपितरमिष्टि	२	५	१८	त्वामच्छाचरामसि	६	७	१६	त्वामुजातवेदसं	८	८	८	त्वेक्रतुमपिवृंजंतिविश्वे	८	७	१
त्वामग्नेपुष्करादधि	४	५	२३	त्वामस्याव्युषिदेवपूर्वे	३	८	१७	त्वामुतेदधिरेहव्यवाहं	५	२	२३	त्वेधर्माणआसते	७	७	४

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग.
त्वेधेनु सुदुघांजातवेद.	८	२	२०	त्वेसोमप्रथमावृक्तबर्हिष·	७	५	२३	दधामितेसुतानां	६	३	११	दर्शंनुविश्वदर्शत	१	२	१९
त्वेपितोमहानांदेवानां	२	५	७	त्वेहुयत्पितरश्चिन्नइंद्र	५	२	२४	दधिक्रामग्निमुषसं	३	१	२०	दर्शन्वत्रंश्रृतपाँअनिंद्रान्	७	७	१६
त्वेरायइंद्रतोशतमा.	२	४	८	त्वोतासस्तवावसा	७	१	२२	दधिक्रामुनमसाबोधयंतः	५	४	११	दर्विंघृतत्यारुचा	७	१	४१
त्वेवसूनिपुर्वणीकहोत	४	५	७	त्वोतासस्त्वायुजा	६	५	२	दधिक्रावाणमुबुधानोअ	५	४	११	दशक्षिपोयुज्यतेबाहूअ	४	२	२०
त्वेवसूनिसंगता	६	५	३२	त्वोतासोमघवन्निंद्रविप्रा	३	६	१८	दधिक्रावाप्रथमोवाज्यर्वा	५	४	११	दशक्षिपं पूर्व्यंसी	३	१	२३
त्वेविश्वातविषीसध्र्यग्घि	१	४	१०	त्वोतोवाज्यह्रयो	२	५	२२	दधिक्राव्णइदुनुचर्किराम	३	७	१४	दशतेकुलशाना	३	६	३०
त्वेविश्वासरस्वति	२	८	१०	दक्षस्यवादितेजन्मनिव्र	८	२	६	दधिक्राव्णइषऊर्जोमहोय	३	७	१३	दशमासाञ्छशयान.	४	४	२०
त्वेपमित्थासमरणशिमी	२	२	२५	दक्षिणावतामिदिमानि	२	१	१०	दधिक्राव्णोअकारिष	३	७	१३	दशरथान्प्रष्टिमत	४	७	३४
त्वेपस्तैधूमऋण्वति	४	५	२	दक्षिणावान्प्रथमोहूतएति	८	६	३	दधिक्रावं प्रथममश्विनोप	५	४	११	दशराजानः समिताअयंज्य	५	६	५
त्वेपासोअग्नेरमवंतो	१	३	११	दक्षिणाश्वदक्षिणागाददा	८	६	४	दधिष्वाजठरेसुतं	३	३	१	दशराज्ञीरशिवेनानवधून्	१	८	१२
त्वेपंगणतवसंखादिहस्तं	४	३	२३	ददानमिन्नदभदतमन्म	२	२	१७	दधुष्ट्वाभृगवोमानुषेष्वा	१	४	२४	दशश्यावाऋधद्रय.	६	४	५
त्वेपरूपकृणुतउत्तरंयत्	१	७	२	ददीरेक्णस्तन्वेददिर्वसु	६	४	३	दध्यङ्हमेजनुषंपूर्वो	२	२	४	दशस्यतामनवेपूर्व्यंदिवि	६	२	६
त्वेपंरूपंकृणुतेवर्णोअस्य	७	२	२६	दधन्नृतधनयन्नस्य	१	५	१५	दनोविशइंद्रमृध्रवाच	२	४	१६	दशमटो पौतक्रत	६	४	२७
त्वेपवयरुद्रयज्ञसाधं	१	८	५	दधन्वेवायदीमनु	२	५	२६	दभ्रेभिश्चिच्छशीयांस	३	६	२७	दशस्यतोनोमरुतोमृळतु	५	४	२५
त्वेपंशर्धोनमारुतंतुविष्व	४	८	३	दधानोगोमदश्ववत्	६	४	१	दभ्रंचिद्धित्वावत.	३	६	४८	दशस्यान्तं पुर्वणीकहोत.	४	५	१३
वेसुपुत्रशवस.	६	६	१७	दधामितेमधुनोभक्षमग्रे	६	७	४	दमूनसोअपसोयेसुहस्ताः	४	२	१९	दशानामेकंकपिलंसमानं	७	७	१८

मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
दशावनिम्योदशकक्ष्येभ्यः	८	४	३०	दुमानविश्वचर्षणे	६	२	९	दिवश्चिद्रोचनादधि	५	८	२६	दिवोधर्त्तासिशुक्र पीयूष.	७	५	२०
दशाश्वान्दशकोशान्	४	७	३४	दाशुराज्ञेपरियत्तायविश्व	५	६	५	दिवस्कण्वासइंदव	१	३	३४	दिवोधाममिर्वरुण	५	५	११
दशोमस्त्वष्टुर्जनयतगर्भं	१	७	१	दाशेमकस्यमनसा	६	६	५	दिवस्परिप्रथमजज्ञेअग्नि	७	८	२८	दिवोनतुभ्यमान्विन्द्रसत्रा	४	६	९
दस्मोहिष्मावृषण	२	१	१६	दासपत्नीरहिगोपाअतिष्ठ	१	२	३८	दिवस्पृथिव्याअधि	६	८	२१	दिवोनयस्यरेतसोदुघाना	१	७	५
दस्रायुवाकव सुता	१	१	५	दिदृक्षतउषसोयामन्नक्तो.	३	२	३	दिवस्पृथिव्योरवआवृणी	७	८	६	दिवोनयस्यविधतोनवीं	४	५	४
दस्राहिविश्वमानुषक्	६	२	२७	दिदृक्षेण्य परिकाष्ठासुजे	२	२	१५	दिवस्पृथिव्या.पर्योजउद्धृं	४	७	३५	दिवोनसर्गाअससृग्रमह्नां	७	३	१६
दस्यूंच्छिम्यूंश्चपुरुहूतएवै	१	७	११	दिव पीयूषमुत्तम	७	१	८	दिवाचित्तम कृण्वंति	१	३	१६	दिवोनमानुपिप्युषी	६	८	६
दृंडाङ्वेद्रोअर्जनासआस	५	३	२३	दिव.पीयूषपूर्व्यंयदुक्थ्यं	७	५	२३	दिवायांतिमरुतोभूम्याग्नि	२	३	६	दिवोनसानुस्तनयन्नचिक्र	७	३	१३
दातामेपृषतीनां	६	४	४७	दिवक्षसोअग्निजिह्वाऋतां	८	२	१०	दिविक्षयंतारजस पृथिव्यां	५	५	६	दिवोनाकमधुजिह्वा	७	३	११
दाहृहाणोवज्रमिंद्रो	२	१	८	दिवक्षसोधेनवो	३	१	१	दिवितेनाभापरमोयआददे	७	३	४	दिवोनाभाविचक्षणः	६	७	३८
दाधारक्षेममोकोनर	१	५	१०	दिवश्चित्तेबृहतोजातवेद	१	४	२५	दिविनकेतुरधिधायिहर्यत.	८	५	५	दिवोनोवृष्टिंमरुतोररीध्वं	४	४	२८
दानामृगोनवारणः	६	३	८	दिवश्चिदस्यवरिमाविपप्रे	१	४	१९	दिविमेअन्य पक्ष.	८	६	२७	दिवोमानुनोत्सदन्	६	४	४२
दानायमन.सोमपावन्न	१	४	२०	दिवश्चिदातेरुचयतरोका.	२	८	२७	दिविस्पृशंयज्ञमस्माकम	७	८	१०	दिवोयस्कुभोधरुण स्वात	७	२	३१
दानोस पृथुश्रवस.	६	४	५	दिवश्चिदापूर्व्याजायमाना	३	२	२५	दिविस्वनोयततेभूम्योप	८	३	६	दिवोरुक्मउरुचक्षाउदेति	५	५	५
दानोअग्नेधियारयिं	५	१	२३	दिवश्चिदावोममवत्तरेभ्य	८	३	८	दिवेदिवेसदृशीरन्यमर्धं	४	७	३४	दिवोवराहमरुषंकपर्दिनं	१	८	५
दानोअग्नेबृहतोदा.	२	५	२१	दिवश्चिद्धादुहितरं	३	६	२०	दिवोधर्तासुवनस्यप्रजाप	३	८	४	दिवोवासानुस्पृशताचरीय	८	२	२१

मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
दुिव्यं१न्य.सदनंचुक्रउुच्चा	२	८	६	दुहानऊर्धर्दिव्यंमधुप्रिय	७	५	१२	देवंदेवंराधसेचोदयंति	५	५	२६	देवानांदूत·पुरुधप्रसूतः	३	३	२७
दिव्यंसुपर्णवायुसंवृहतं	२	३	२२	दुहान·प्रत्नमित्पयः	६	८	३२	देवंदेवंवोवसइन्द्रं	६	१	४	देवानानुवयंजाना	८	३	१
दिव्य.सुपर्णोवचक्षिसोम	७	४	१७	दुहीयन्मित्रधितयेयुवाकुं	१	८	२३	देवदेवंवोवसेदेव	६	२	३३	देवानापत्नीरुशतीरवतु	४	२	२८
दिव्याआपोअभियदेनमा	५	७	३	दूणाशंसख्यंतव	४	७	२६	देवंनरं सवितारं	३	४	११	देवानांभद्रासुमतिऋजू	१	६	१५
दिश.सूर्योनमिनाति	३	२	३	दूतवोविश्ववेदसं	३	५	८	देववोअध्वर्सवितारमेपे	४	३	३	देवानांमानेप्रथमाअतिष्ठ	७	७	१९
दीदिवांसमपूर्व्यं	३	१	१३	दूरकिलप्रथमाजग्मुरासां	८	६	११	देवंवोदेवयज्यया	४	१	१३	देवानायुगेप्रथमे	८	३	१
दीर्घह्यंकुशयथा	८	७	२२	दूरमितपणयोवरीय·	८	६	६	देवंत्वष्टर्यद्धचारुत्वमानट्	८	२	२२	देवानामिदवोमहत्	४	६	३
दीर्घतंतुर्बृहदुक्षायमग्निः	८	२	२०	दूराच्चिदावसथोअस्यक	४	७	१०	देवंबर्हिर्वर्धमानं	२	५	२२	देवान्वसिष्ठोअमृतान्ववं	८	२	११
दीर्घतमामामतेयो	२	३	१	दूरादिंद्रमनयन्नासुतेन	५	३	२२	देवयतोयथामतिं	१	१	१२	देवान्वसिष्ठोअमृतान्ववं	८	२	१४
दीर्घस्तेअस्त्वंकुशः	६	१	२३	दूरादिहेवयत्सती	५	८	१	देवस्त्वष्टासविताविश्वरूप.	३	२	३१	देवान्वायच्चकृमाक	२	५	३
दुराध्योॅ अदितिस्रेवयंत	५	२	२५	दूरेतआमगुह्यपराचैः	८	१	१६	देवस्यंवयसवितु.सवीम	५	१	१५	देवान्हुवेबृहच्छ्रवस स्वस्त	८	२	१२
दुरोअश्वस्यदुरइंद्रगोरसि	१	४	१५	दृतेरिवतेवृकमस्तुसख्य	४	८	४	देवस्यसवितुर्वयं	३	४	११	देवाव्योन.परिषिच्यमानाः	७	४	१६
दुरोकंशोचि.क्रतुर्न	१	५	१०	दृशानोरुक्मउर्वियाव्यद्यौ	७	८	२९	देवहितिंजुगुपुर्द्वादशस्य	५	७	४	देवाश्चित्तेअमृताजातवेद	८	२	२,०
दुर्गेचिन्न.सुगंकृधि	६	६	२२	दृशेन्योयोमहिनासमिद्धः	८	४	११	देवा·कपोतइषितोयदिच्छ	८	८	२३	देवाश्चित्तेअसुर्यायपूर्वे	५	३	४
दुर्मंत्वत्रामृतस्यनाम	७	६	१२	दृह्लाचिदस्माअनुदु	२	१	२२	देवाएतस्यामवदंतपूर्वे	८	६	७	देवाश्चित्तेअसुर्यप्रचेत	२	६	२९
दुहंतिसप्तैकामुप	६	५	१५	दृह्लाचिद्यावनस्पतीन्	४	४	२९	देवानांचक्षुःसुभगावहंति	५	५	२४	देवासआयन्परशूँरबिभ्रन्	७	७	२१

॥ ४३ ॥

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
देवासस्त्वावरुणोमित्रो	१	३	८	देवैनोदेव्यादितिर्निपातु	१	७	२४	द्यामिंद्रोहरिधायसं	३	३	८	द्युम्नीवांस्तोमोअश्विना	६	६	१०
देवासोहिष्मामनवेसमं	६	२	३३	देवैनोदेव्यादितिर्निपातु	३	८	७	द्यावाचिदस्मैपृथिवी	२	६	९	द्युम्नेपुंपृतनाज्ये	३	२	२२
देवीवाचमजनयतदेवा	६	७	५	देवोदेवानामसिमित्रो	१	६	३२	द्यावानोअद्यपृथिवीअनां	७	८	६	द्यौर्नयइंद्राभिभूमा	४	६	९
देवीं पळुर्वीरुरुनं कृणोत	८	७	१५	देवोदेवान्परिभूर्ऋतेनं	७	६	११	द्यावान पृथिवीइमं	२	८	१०	द्यौर्मेपिताजनितानाभि	२	३	२०
देवीदिवोदुहितरासुशि	८	२	२२	देवोदेवायधारय	६	७	२७	द्यावापृथिवीजनयन्नभि	८	२	१३	द्यौर्वः पितापृथिवी	२	५	१५
देवीदेवस्यरोदसीजनित्री	५	६	२२	देवोनय पृथिवीं	१	७	१९	द्यावाभूमीअदितेत्रासीं	५	५	४	द्यौश्चत्वापृथिवीयज्ञियास	२	८	२६
देवीदेवेभिर्यजतेयजत्रै	३	८	८	देवोनय सवितासुत्य	१	५	१९	द्यावायमग्निंपृथिवीजनि	८	१	२	द्यौश्चन पृथिवीचप्रचेतसा	७	८	९
देवीयदितविपीत्वावृधोत	१	४	२१	देवोभगःसवितारायोअं	४	२	१७	द्यावाहक्षामा	७	६	११	द्यौश्चिदस्यामवाँअहेः	१	४	१३
देवींद्वारोविश्रयध्वं	३	८	२०	देवोवोद्रविणोदा	५	२	२२	द्यावोनयस्यपनयं	४	५	५	द्यौ३ष्पित पृथिविमातर	४	८	११
देवेननोमनसादेवसोम	१	६	२३	देवींपूर्तिदक्षिणादेवयज्या	८	६	३	द्यावोनस्तृभिश्चित	२	७	१९	द्रप्समपश्यविषुणेचरंत	६	६	३४
देवेभिर्देव्यदिते	६	१	२५	दैव्याहोतारापथमाविं	२	५	२३	द्युक्षसुदानुतविषीभिरावृ	६	६	१	द्रप्सश्चस्कंदप्रथमाँअनुद्यू	७	६	२५
देवेभिर्न्विपितोयज्ञियेभिः	८	४	१०	दैव्याहोताराप्रथमान्यृंजे	२	८	२३	द्युतद्यामानबृहतीमृतेनं	४	४	२३	द्रप्सःसमुद्रमभियज्जिगा	८	७	८
देवेभ्य कर्मवृणीतमृत्यु	७	६	१३	दैव्याहोताराप्रथमा	३	१	२	द्युतानवोअतिथिंस्वर्णर	४	५	१७	द्रवंतांतउषसावाज	३	१	१४
देवेभ्यस्त्वामदायकं	६	७	३०	दैव्याहोताराप्रथमापुरोहिं	८	२	१४	द्युभिरक्तुभि परिपातम	१	७	३७	द्रविणोदाददातुनः	१	१	२९
देवेभ्यस्त्वावृथापाजसे	७	५	२१	दैव्याहोताराप्रथमासुवा	८	६	९	द्युभिर्हितमित्रमिवप्रयोगं	७	६	२	द्रविणोदाद्रविणस	१	१	२९
देवेभ्योहिप्रथमयज्ञियेभ्य	३	८	५	दोहेनगामुपशिक्षासखायं	७	८	२२	द्युमत्तमदक्षंधेह्यस्मे	४	७	१७	द्रविणोदाद्रविणसस्तुर	१	७	४

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
द्रविणोदा पिपीषति	१	१	२९	द्विमाताहोताविदथेषुसु	३	३	२९	धन्वच्चयस्कृतत्रंच	८	४	४	धियावक्रेवरेण्यो	३	१	२९
द्रापिवसानोयजतोदिवि	७	३	१४	द्विर्यत्पञ्चजीजनन्त्संवसा	३	५	५	धन्वनागाधन्वनाजिंजयेम	५	१	१९	धिपायदिधिषण्यंतः	३	६	६
द्रुह्वोनिपत्ताघृशुनीचिदेवैः	८	३	३	द्विर्यपञ्चस्वयशसं	७	४	२३	धन्वन्स्त्रोत कृणुतेगातु	१	७	२	धिष्ववज्रंगभस्त्यो	४	७	२४
द्रुहंजिघांसंध्वरसमनि	३	६	१०	द्विर्योनोविश्वतोमुखाति	१	७	५	धर्तारोदिवऋभवः सुह	८	२	१३	धिष्वाशवं शूरयेन.	२	६	६
द्रुयाँअग्नेरथिनोविंशति	४	६	२४	द्वेद्दस्यक्रमणेस्वर्दृशो	२	२	३५	धर्तादिवोरजसस्पृष्ट	३	३	१३	धीभिरर्वद्भिरर्वतः	४	७	२३
द्वाविमौवातौवात.	८	७	२५	द्वेतेचक्रेसूर्यब्रह्माण	८	३	२३	धर्तादिव पवतेकृत्व्योरस	७	३	१	धीभिर्हिन्वतिवाजिनं	७	५	११
द्वादशद्यून्यदगोह्यस्य	३	७	२	द्वेनप्तुर्देववंत.शतेगो.	५	२	२८	धर्मणामित्रावरुणाविपश्चि	४	४	१	धीभि सातानिकाण्वस्य	५	७	३३
द्वादशप्रधयश्चक्र	२	३	२३	द्वेविरूपेचरत.स्वर्थे	१	७	१	धाताधातृणांभुवनस्य	८	७	१६	धीरात्वस्यमहिनाजनूंषि	५	६	८
द्वादशारंनहितज्जराय	२	३	१६	द्वेष्टिश्वश्रूरपजायारुणद्धि	७	८	३	धानावंतंकरंभिण	३	३	१७	धीरास पदंकवयोनयंति	२	२	१५
द्वासुपर्णासयुजासखाया	२	३	१७	द्वेसमीचीबिभृतश्चरंतं	८	४	१३	धामंतेविश्वंभुवनमधिश्रि	३	८	११	धीरोह्यस्यद्मसत	६	३	४१
द्वितायर्दीक्तीस्तासं	२	१	१३	द्वेस्रुतीअशृणवंपितृणां	८	४	१२	धायोभिर्वायोयुज्येभिरर्कैः	४	५	४	धुनेतय.सुप्रकेतंमदंत.	३	७	२६
द्वितायमुक्तवाहसे	४	१	१०	द्वन.सर्पिरासुतिः	२	५	२८	धारयंतआदित्यासो	२	७	६	धूनुथद्यांपर्वतांदाशुषे	४	३	२१
द्वितायोवृत्रहंतमः	६	६	२७	धनुर्हस्तादाददानोमृतस्य	७	६	२७	धारावरामरुतो	२	७	१९	धृतव्रताआदित्याइषिरा	२	७	११
द्विताविवव्रेसनजाअचीळ्हि	१	५	२	धनुर्बस्पृद्वंबहुलंयोअस्मे	७	८	२२	धासिंकृण्वानओषधीः	६	३	३०	धृतव्रताःक्षत्रियायज्ञनि	८	२	१३
द्विताव्यूर्णवन्नमृतस्यधा	७	४	४	धनुर्हस्तादाददानोमृतस्य	७	६	२७	धियंपूषाजिन्वतुविश्वमि	२	८	१६	धृतव्रतोधनदा सोमवृद्ध.	४	६	७
द्विधासूनवोसुरंस्वर्विदं	८	१	१८	धन्याचिद्धित्वेधिषणाव	४	५	१३	धियंवोअप्सुदधिषेस्वर्पा	४	२	२७	धृषतश्चिद्धृषन्मनः	६	४	४०

मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग.
धूपतिंवकुलशेसोमममिं	४	७	३१
धेनुनत्वासूयवसेदुदुक्षन्	५	२	२४
धेनु प्रत्नस्यकाम्य	३	४	३
धेनुष्टइन्द्रसूनृता	६	१	१४
धेनूर्जिन्वतमुतजिन्वतवि	६	३	१६
ध्रुवंतेराजावरुण.	८	८	३१
ध्रुवध्रुवेणहविषा	८	८	३१
ध्रुवज्योतिर्निहितंदृशयेक	४	५	११
ध्रुवाएववं पितरोयुगेयुगे	८	४	३१
ध्रुवाद्यौर्ध्रुवापृथिवी	८	८	३१
ध्रुवासुत्वासुक्षितिषुक्षिय	५	६	१०
ध्वस्रयोः पुरुषन्त्योः	७	१	१५
नकिः परिष्टिर्मघवन्मघस्य	६	६	११
नकिः सुदासोरथं	५	३	१८
नकिरस्यशचीनां	६	३	३
नकिरस्यसहंत्य	१	२	२३

मन्त्र	अष्ट.	अ	वर्ग
नकिरिंद्रत्वदुत्तरं	३	६	१९
नकिरेषांनिंदितामर्त्येषु	३	२	२५
नकिर्देवामिनीमसि	८	७	२२
नकिष्टंपाजनूंषिवेद	५	४	२३
नकिष्टएताव्रता	१	५	१३
नकिष्टंकर्मणानश	६	५	८
नकिष्टंकर्मणानशन्नप	६	२	४०
नकिष्टद्रथीतरः	१	६	६
नकीमिंद्रोनिकर्तवे	६	५	३१
नकीरेवंतंसख्यायविंदसे	६	२	३
नकींवृधीकइंद्रते	६	५	३१
नक्तोषासावर्णमामेम्याने	१	७	३
नक्तोषासासुपेशसा	१	१	२५
नक्षंतइंद्रमवसे	६	४	२४
नक्षद्धवंमरुणी पूर्व्यंराट्	१	८	२४
नक्षद्धोतापरिसद्मामिताय	२	४	१३

मन्त्र	अष्ट.	अ	वर्ग
नक्षोणीभ्यांपरिभ्वेत	२	६	१७
नघांत्वद्रिरपवेतिमेमनं	७	८	२४
नघाराजेंद्रआदभन्न	२	४	२१
नघावसुर्नियमते	४	७	२५
नघासमामपजोषंजभार	३	६	१६
नघेमन्यदापपन	५	७	२०
नजामयेतान्वोरिक्थमा	३	२	५
नतंजिनंतिबहवोनदभ्रा	२	६	१३
नतंतिग्मचनत्यजः	६	४	८
नतंराजानावदितेकुतश्चन	७	८	१७
नतंविदाथयइमाजजान	८	३	१७
नतइंद्रसुमतयोनरायः	५	२	२७
नतद्दिवानपृथिव्यानुमन्ये	४	८	१४
नतमग्नेअरातय	६	५	११
नतमश्नोतिकश्चन	८	१	२
नतमंहोनदुरितानिमर्त्यं	५	६	३

मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
नतमंहोनदुरितकुतश्चन	२	६	२९
नतमंहोनदुरितदेवासो	८	७	१३
नतस्यमायायाचन	६	२	१२
नतस्यविद्मतदुषुप्रवोचत	७	८	२०
नताअर्वारेणुककाटोअश्नुते	४	६	२५
नतानशन्तिनदभातितस्करः	४	६	२५
नतामिनंतिमायिनोनधी	३	४	१
नतिष्ठंतिननिमिषन्त्येते	७	६	७
नतेअदेवः प्रदिवोनिवासते	७	८	१२
नतेअत शवसोधाय्यस्य	४	७	१
नतेगिरोअपिमृष्येतुरस्य	५	३	५
नतेतइंद्राभ्यां सद्दृष्व	४	२	१
नतेदूरेपरमाचिद्रजांसि	३	२	१
नतेवर्तास्तिराधस	६	१	१४
नतेविष्णोजायमानोनजा	५	६	२४
नतेसखासख्यंवष्टयेतत्	७	६	६

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग
नतैसुव्यंनदक्षिणं	६	२	१५	नद्यावृद्द्रमोजसा	५	८	११	नमसेदुपसीदत	६	७	३७	नयाविंविक्तोरोदसी	६	१	५
नत्वागभीर पुरुहूतसिंधु	३	२	११	ननूनब्रह्मणामृणं	६	३	४	नमस्तेअग्नओजसे	६	५	२५	नयंशुक्रोनदुराशी	५	७	१७
नत्वादेवासआशत	६	६	३७	ननूनमस्तिनोश्वः	२	४	१०	नमस्यतहव्यदातिस्वध्वरं	२	८	१८	नयहिंसंतिधीतयोनवाणी	४	७	६
नत्वद्धोतापूर्वोअग्नेयजीया	३	८	१६	नपंचभिर्दशभिर्वृष्ट्यारभं	४	२	३	नमागरनद्योमातृतमा	२	३	१	नय संपृच्छेनपुनर्हवीतवे	६	७	६
नत्वावृहतोअद्रयः	६	६	११	नपर्वतानन्नद्योवरंतवः	४	३	१८	नमातमन्नश्रमन्नोत	२	७	१३	नयईंपतेजनुपोया	५	१	७
नत्वारासीयाभिशस्तये	६	१	३४	नपातुशवसोमह	६	२	२१	नमामिमेथनजिंहीळपा	७	८	३	नयंजमानरिष्यसि	६	२	४०
नत्वावरंतेअन्यथा	३	६	२८	नपातोदुर्गहस्यमे	६	४	४७	नमृत्युरासीदमृतनंतर्हि	८	७	१७	नयसीद्वतिद्विषः	४	७	२२
नत्वावांअन्योदिव्योनपा	५	३	२१	नपापासोमनामहे	६	४	३८	नमृषाश्रांतंयदवतिदेवाः	२	४	२२	नयस्तंतेशवसान	६	५	२
नत्वाशतचनहुतः	७	१	२३	नपूषणंमेथामसि	१	३	२५	नमोदिवेबृहतेरोदसीभ्यां	२	१	२६	नयस्यदेवादेवतानमर्ताः	१	७	१०
नदक्षिणाविचिंकिते	२	७	८	नसीभिर्योविवस्वतः	६	८	३	नमोमहद्भ्योनमो	१	२	२४	नयस्यद्यावापृथिवीअनु	१	४	१४
नदंनभिन्नममुयाशयानं	१	२	३७	नप्रमियेसवितुर्दैव्यस्य	३	८	५	नमोमित्रस्यवरुणस्यचक्ष	७	८	१२	नयस्यद्यावापृथिवीनध	८	४	१५
नदंवओदतीना	६	५	५	नभोजामंमन्नेन्यूर्थमींयुः	८	६	४	नमोवाकेप्रस्थितेअध्वरे	६	१	१७	नयस्यवर्ताजनुपान्वस्ति	३	६	४
नदस्यमारुधत काम	२	४	२२	नम. पुरातेवरुणो	२	७	१०	नयंजरंतिशरदोनमासा	४	६	१८	नयस्यसातुर्जनितोर	३	५	५
नदुष्टुतीमर्त्योविंदतेवसु	५	३	२१	नमइंदुअनमआविवासे	४	८	१२	नयंदिप्संतिदिप्सवः	१	२	१८	नयत्परोनातरं.	२	८	८
नदेवानामपिव्रत	७	८	२	नमइंद्रेणसख्यं	२	६	२२	नयंदुध्रावरंतेनस्थिरामुर	६	४	४८	नयत्पुराचकृमाकद्धनूनं	७	६	६
नदेवानामपिह्रुतः	६	२	३९	नमत्स्त्रीसुभसत्तरा	८	४	२	नयंरिपवोनरिषण्यवो	२	२	१७	नयस्यंद्रोवरुणोनमित्र.	२	८	३

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
नहिवामस्तिदूरके	१	२	४
नहिवावृत्रयामहे	६	३	२४
नहिवोअस्त्यर्भक.	६	२	३७
नहिपस्तवनोममं	६	३	१०
नहिष्मयद्धव.पुरा	५	८	२२
नहिष्मातेशतंचन	३	६	२५
नहिस्थूर्यृतुथायातमस्ति	८	७	१९
नहीनुवोमरुतोअंत्यस्मे	२	४	५
नह्य१न्यंबळाकर	६	५	३५
नह्यस्यानामगृभ्णामि	८	८	३
नह्य१गनृतोत्वद	६	२	१७
नह्य१गपुराचन	६	२	१७
नाकस्यपृष्ठेअधि	२	१	१०
नाकेसुपर्णमुपपस्तिवांसं	७	३	११
नाकेसुपर्णमुपयत्पतंतं	८	७	८
नानाचक्रातेयम्य१ वर्पूषि	३	३	३०

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
नानानवाउनोधियं	७	५	२५
नानाहित्वाहवमानाजना	१	७	१४
नानाह्य१ग्नेवसे	४	५	१६
नानौकांसिदुर्योविश्वमायु	२	८	२
नार्पामृतनवोतीतृपा	३	७	४
नाभानार्मिनुआददे	६	७	३५
नाभापृथिव्याधरुणोमहो	७	२	२८
नार्मियज्ञानासदनरयीणां	४	५	९
नाभ्यआसीदंतरिक्षं	८	४	१९
नामानितेशतक्रतो	३	२	२१
नावानक्षोदःप्रदिश.पृथि	८	१	१८
नावेवनःपारयतंयुगेव	२	८	४
नासत्याभ्यांबर्हिरिवप्रवृंजे	१	८	८
नासत्यामेपितरावंधुपृच्छ	२	३	२७
नासदासीन्नोसदासीत	८	७	१७
नास्माकमस्तितत्तर.	६	४	५४

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
नासौविद्युत्तंन्यतु	१	२	३८
नास्यवर्तानतरुतान्वस्ति	५	१	८
नाहमिंद्राणिरारण	८	४	३
नाहंतंतुंनविजानाम्योतुं	४	५	११
नाहंतंवेदुदभ्युदभ्रस	८	६	५
नाहंवेदभ्रातृत्वनोस्वसु	८	६	६
नाहंतवेदुयइतिब्रवीति	७	७	१५
नाहमतोनिरयादुर्गहैतत्	३	५	२५
निकाव्यावेधस शश्वत्	१	५	१७
निक्रमणनिषदनविवर्तनं	२	३	९
निखातंचिद्य पुरुसंभृतंव	६	४	४८
निगव्यतामनसासेदुरर्कै.	३	२	६
निगव्यवोनवोद्रुह्यवश्च	५	२	२६
निगावोगोष्ठेअसदन्	२	५	१४
निग्रामासोअविक्षत	८	७	१४
निचेतारोहिमरुतोगृणंत	५	४	२७

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
नितद्दधिषेवरंपरंच	८	७	२
नितिक्तियोवारणमन्न	४	५	५
नितिग्ममभ्य१ंशुं	६	५	१४
नितिग्मानिभ्राशयन्भ्रा	८	६	२०
नित्यंनसूनुमधुविभ्रत	२	४	१
नित्यंश्चाकन्यात्स्वपतिर्दमूं	७	७	२७
नित्यस्तोत्रोवनस्पति.	६	७	३९
नित्येचिन्नुयसदने	२	२	१७
नित्वादधेवरआ	३	१	२३
नित्वादधेवरेण्यं	३	१	२९
नित्वानक्ष्यविश्पते	५	२	१९
नित्वामग्नेमनुर्दधे	१	३	११
नित्वायज्ञस्यसाधनं	१	३	३०
नित्वावसिष्ठाअह्वतवाजि	८	७	६
नित्वाहोतारमृत्विजं	१	३	३२
निदुरोणेअमृतोमर्त्यानां	२	८	१६

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
निदुर्गइंद्रश्नथिह्यमित्रान्	५	३	९	निराह्वावान्कृणोतन	८	५	१८	निश्रमंणऋभवोगामंपिंश	१	७	३१	नीचीनंवारुवरुण कवंध	४	४	३९
निधीयमानमपगूह्ळमप्सु	७	७	३०	निरिणानोविधावति	६	८	३	निश्रमंणोगामरिणीत	२	३	५	नीलल्लोहितंभवति	८	३	२५
निनोहोतावरेण्य	१	२	२०	निरिंद्रबृहतीभ्यः	५	७	२८	निपसादधृतव्रतः	१	२	१७	नूअन्यत्राचिदद्रिव	६	२	१७
निपर्वत साध्यप्रयुच्छन्	२	६	४	निरिंद्रभूम्याअधि	१	५	२९	नि पिध्वरीरोपधी	६	४	३०	नूइत्थातेपूर्वथाचप्रवा	२	१	२१
निपस्त्यासुत्रितस्तंभूयन्	८	१	२	निरुस्वसारमस्कृत	८	७	१४	नि.पिध्वरीस्तुओपधीरुता	३	३	३१	नूइंद्रराये वरिवस्कृधीन.	५	३	११
निमिपश्चिजवीयसा	६	५	१८	निर्मथितः सुधित	३	१	२३	निपीमिदत्रगुह्यादधाना.	३	२	२३	नूइंद्रशूरस्तवमानऊती	५	२	३०
नियद्यामायवोगिरि	५	८	१८	निर्मायाउत्येअसुराअभूव	८	७	९	निपुमह्यजनाना	५	८	३	नूगृणानोगृणतेप्रत्नराजन्	४	७	११
नियद्युवेथेनियुतं सुदानू	२	४	२४	निर्यत्पूतेवस्वधितिः शुचि	५	२	४	निपुसीदगणपतेगणेपु	८	६	१३	नूचपुराचसदनरयीणाम्	१	७	४
नियद्वृणक्षिश्वसनस्यमूर्धे	१	४	१७	निर्यदीबुध्नान्महिपस्य	२	२	८	निपूनमातिमतिंकयस्य	२	१	१६	नूचित्सभ्रेपतेजनोनरेपन्	५	३	२
नियुवानानियुतं स्पार्हवीरा	५	६	१३	निर्युवाणोअशस्तीः	३	७	२४	निष्कवाघाकृणवते	६	४	९	नूचित्सहोजाअमृतोनितुं	१	४	२३
नियुत्वतोग्रामजितोयथा	४	३	१५	निर्वर्तध्वमानुगात	७	७	१	निष्वापयामिथूदृशा	१	२	२७	नूचिन्नइंद्रोमघवासहूती	५	३	११
नियुत्वान्वायवागहि	२	८	७	निर्वेवेतिपलितोदूतआसु	३	३	२९	निसर्वसेनइपुधीरं	१	३	१	नूचिन्नुतेमन्यमानस्यदस्म	५	३	६
नियेनमुष्टिहत्यया	१	१	१५	निवोयामाययमानुप	१	३	१३	निसामनामिपिरामिंद्र	३	२	२	नूतआमिरभिष्टिभि	४	२	९
नियेरिणत्योजसा	४	३	१९	निशत्रो सोमवृष्ण्य	६	८	९	निहोताहोतृपदने	२	६	१	नूतेपूर्वस्यावसोअधीतौ	२	५	२५
निरग्नयोरुरुचुर्निरुसूर्यं	५	७	२८	निशुष्णइद्रधर्णसिं	५	८	११	नीचावयाअभवद्वृत्रपुत्रा	१	२	३७	नूनाइदिंद्रतेवय	६	२	२
निराविध्यद्गिरिभ्यआ	६	५	३०	निशुष्मामिंदवेपा	७	१	९	नीचावर्ततउपरि	७	८	४	नूत्वामग्नइमहेवसिष्ठा	५	२	१०

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
नूत्वामग्नईमहेवसिष्ठाः	५	२	११	नूनव्यंसेनवीयसे	६	७	३२	नूमेगिरोनासत्या	६	६	८	नूष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	१२
नूदेवासोवरिव कर्तनान	५	४	१५	नूनंश्चित्रंपुरुवाजाभिरूती	४	५	१२	नूमेब्रह्माण्यग्नउच्छशाधि	५	१	२६	नूष्ठिरंमरुतोवीरवंतं	१	५	८
नूनंनइन्द्रापरायचस्य	४	७	५	नूनस्त्वरथिरोदेवसोम	७	४	२०	नूमेब्रह्माण्यग्नउच्छशाधि	५	१	२७	नूसद्मानंदिव्यंनशिदेवाः	४	८	१३
नूनंपुनानोविभि परिस्रव	७	५	१२	नूनोअग्नऊतये	४	१	२	नूमेहवमाशृणुतंयुवाना	५	५	१३	नूचक्षसोअनिमिषंतोअ	८	२	३
नूनतदिंद्रदद्धिन	६	१	७	नूनोअग्नेवृकेभिः स्वस्ति	४	५	६	नूमेहवमाशृणुतयुवाना	५	५	१६	नूचक्षसंत्वावयं	६	७	३१
नूनसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	६	नूनोगोमद्वीरवद्धेहिरत्नं	५	५	२२	नूरोदसीअभिष्टुतेवसिष्ठैः	५	४	६	नूचक्षाउपदिवोमध्यआ	८	७	२७
नूनसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	१८	नूनोरयिंपुरुवीरंबृहन्तं	३	७	२०	नूरोदसीअभिष्टुतेवसिष्ठैः	५	४	७	नूचक्षारक्ष परिपश्यविक्षु	८	४	२६
नूनंसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	२०	नूनोरयिंमहामिंदो	६	८	३०	नूरोदसीअहिनावुध्न्येन	३	८	७	नूणामुत्वानृतमंगीर्भिः	३	३	१५
ननसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	२२	नूनोरयिरथ्यंचर्षणिप्रां	४	८	७	नूरोदसीबृहद्भिर्नोवरूथैः	३	८	८	नृधूतोअद्रिषुतोबर्हिषिप्रि	७	२	२७
नंसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	२४	नूनोरयिमुपमास्वनुवंतं	६	४	३	नूष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	५	२०	नृबाहुभ्यांचोदितोधारया	७	२	२७
नंसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	२६	नूनोरास्वसहस्रवत्	३	२	१३	नूष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	५	२४	नृभिर्धूत सुतोअश्नैः	५	७	१७
नंसातेप्रतिवरंजरित्रे	२	६	१६	नूमआवाचमुपयाहिवि	४	६	१२	नूष्टुतइंद्रनूगृणान.	३	६	२	नृभिर्येमानोजज्ञानःपूतः	७	५	२०
नइद्धिवार्यमासा	४	१	९	नूमन्वानएषा	३	३	१०	नूष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	४	नृभिर्येमानोहर्युतोविचक्षः	७	५	१५
नंइद्रावरुणागृणाना	५	१	१२	नूमर्तोदयतेसनिष्यन्	५	६	२५	नूष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	६	नूवत्तइंद्रनृतमाभिरूती	४	६	८
नुएद्दिवार्यमग्ने	४	१	८	नूमित्रोवरुणोअर्यमानः	५	५	४	नूष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	८	नूवद्दसामनोयुजा	५	८	१
नमर्चविहायसे	६	२	१३	नूमित्रोवरुणोअर्यमानः	५	५	५	नूष्टुतइंद्रनूगृणानः	३	६	१०	नूवर्द्धसोसदमिन्द्रेद्धसे	४	४	३६

मंत्र.	अष्ट.	अ	वर्ग.	मत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट	अ.	वर्ग
नेतारऊषुणस्तिरः	८	७	१३	न्युप्रियोमनुप सादिहोता	८	५	२०	पथस्पथ पारिपति	४	८	६	पुर सोमस्तुतन्वा३तना	५	७	७
नेमिंनमतिचक्ष	६	६	३८	न्यू३पुवाचभमहेभरामहे	१	४	१५	पदापूर्णीररराधसः	६	४	४४	परंऋणासावीरघ	२	७	१०
नेशत्तमोदुघितरोचतद्यौ.	३	४	१५	पचंजनाममहोत्रज्ञपता	८	१	१३	पदेहवनिहिते	३	३	३०	पराशुचिद्धितपति	३	३	२३
नेहभद्ररक्षस्विने	६	४	९	पचंपदानिरुपोअन्वरोह	७	६	१३	पदेपदेमेजरिमानिधायि	४	२	१५	परस्याअधिसंवर्तः	६	५	२६
नैतावदुन्येमरुतोयथेमे	५	४	२७	पचंपादपितरद्वादशाकृतिं	२	३	१६	पद्वेवस्यनमसाव्यत.	४	४	३५	पराकात्ताचिदद्रिवः	६	६	२०
नैतावदेनापरोअन्यदस्ति	७	७	२८	पचारेचक्रेपरिवर्तमाने	२	३	१६	पद्देवस्यमीढ्रुषे	६	७	११	परागावोयवसंकर्चिदाघृ	५	७	३३
न्यक्रतून्ग्रथिनोमृध्रवाच.	५	२	९	पक्रेवचचैरंजार	८	६	२	पद्यावस्तेपुरुरूपा	३	३	३०	पराचिच्छीर्पावबृजुस्तइन्द्र	१	३	१
न्यक्रंदयन्नुपयंतपनं	८	५	२०	पतगमक्तमसुरस्य	८	८	३५	पनाय्यतदश्विना	६	४	२८	पराणुदस्वमघवन्नमित्रान्	५	३	२१
न्य१ग्निंजातवेदसंदधाता	४	१	१४	पतगोवाचंमनसा	८	८	३५	पन्यंपन्यमित्सोतारः	५	७	२१	परादेहिशामुल्यं	८	३	२५
न्य१ग्निंजातवेदसंहोत्रवा	४	१	२०	पतातिकुण्डृणाच्या	१	२	२७	पन्यआदर्दिरच्छता	६	३	४	पराद्युदेवावृजिनं	८	४	७
न्यग्नेनव्यसावचः	६	३	२२	पतिर्भववृत्रहन्त्सूनृतानां	३	२	८	पन्यइदुपगायत	६	३	४	परापूर्वेपासुख्यावृणक्ति	४	७	३३
न्य१ग्वातोववाति	८	१	२५	पतिर्ह्यध्वराणां	१	३	२९	पन्यांसंजातवेदसं	६	५	२१	परामेयतिधीतयः	१	२	१९
न्य१घ्न्यस्यमूर्धनि	१	२	३१	पत्तोजगारप्रत्यचं	७	७	१७	पपृक्षेण्यमिन्द्रत्वेह्योजः	४	२	२	परायतीनामन्वेतिपाथः	१	८	२
न्यर्बुदस्यविष्टपं	६	३	१	पलीवत सुताइमे	६	६	२५	पप्राथक्षांमहिदंसोव्युं	४	६	२	परायतीमातरं	३	५	२५
न्यसैदेवीस्वधितिर्जिहीते	४	१	३३	पलीवपूर्वहूतिं	२	१	१	पर्यस्वतीरोपधयः	७	६	२५	परायाहिमघवन्	३	३	१९
न्याविध्यदिलीबिशस्य	१	३	३	पथएकःपीपायतस्करोय	६	२	३६	परैम्नत्योअनुपरेहि	७	६	२६	परावतोयेदिधिंपत	८	२	३

मंत्रः	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
परावर्तंनासत्यानुदेथां	१	८	९	परिणोवृणजन्नघा	६	४	७	परिपूपापुरस्तात्	४	८	२०	परिवारांण्यव्यया	७	५	६
परावीरासएतन	४	३	२६	परिणोहेतीरुद्रस्यवृज्या	२	७	१८	परिप्रजात क्रत्वा	१	५	१३	परिविश्वानिचेतसा	६	८	१०
पराव्यक्तोअरुप.	७	२	२६	परितृंधिपणीनां	४	८	१७	परिप्रधन्वेंद्रायसोम	७	५	२०	परिविश्वानिसुधिता	३	१	१०
पराशुभ्राअयासोयव्या	२	४	४	परितेजिग्युपोयथा	७	४	२७	परिप्रयतंवय्यंसुषंसदं	७	२	२०	परिविष्टंजाहुषविश्वतःसीं	१	८	११
पराश्रृणीहितपसा	८	४	७	परितेदूळभोरथो	३	५	९	परिप्रसोमतेरसं.	७	२	१५	परिवृक्तेवपतिविद्य	८	५	२१
पराह्यत्स्थिरहथ	१	३	१८	परित्मनामितद्रुं	३	५	४	परिप्रासिष्यदत्कवि	६	८	३	परिवोविश्वतोदधे	७	७	१
पराहिमेविमन्यच.	१	२	१६	परित्यहर्यतंहरिं	७	४	२४	परिप्रिय.कलशे	७	४	७	परिपद्मंह्वरणस्यरेक्णो	५	२	६
पराहींद्रधावसि	८	४	१	परिंत्रिधातुरध्वर	६	५	१५	परिप्रियादिवःकवि.	६	७	३२	परिष्यसुवानोअक्षाः	७	४	२२
परिकोशंमधुश्चुतं	७	५	६	परिंत्रिविष्ट्यध्वर	३	५	१५	परियत्कवि काव्या	७	४	४	परिष्यसुवानोअव्ययं	७	४	२३
परिक्षितापितरा	८	२	१०	परिंत्वागिर्वणोगिरः	१	१	२०	परियत्काव्याकवि	६	७	२८	परिष्कृण्वन्ननिष्कृतं	६	८	२९
परिचिन्मर्तोद्रविणं	७	७	२७	परिंत्वाग्नेपुरंवयं	८	४	९	परियदिंद्ररोदसीउभे	१	३	२	परिष्कृतासइंदवः	७	१	३
परिणंशर्मयन्त्या	६	८	३१	परिंदिव्यानिमर्मृशत्	६	८	४	परियदेषामेको	१	५	१२	परिसप्तिर्नवाजयुः	७	५	६
परिणेतामतीना	७	५	६	परिंदैवीरनुस्वधाः	७	५	६	परियोरश्मिनादिवः	६	२	२४	परिसद्मेवपशुमांति	७	४	२
परिणोअश्वमश्वविद्	७	१	१८	परियुक्षसहसः	७	२	२५	परियोरोदसीउभे	६	८	८	परिसुवानश्चक्षसे	७	५	१२
परिणोदेववीतये	७	१	११	परियुक्ष सनद्रयि·	७	१	९	परिवाजपति.कविः	३	५	१५	परिसुवानासइंदवः	६	७	३४
परिणोयाह्यस्मयुः	७	१	३९	परिधामानियानिते	७	२	७	परिवाजेनवाजयुं	७	१	३३	परिसुवानोगिरिष्ठाः	६	८	८

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
परिसुवानोहरिः	७	४	२	पुरोहिमर्लुरसिं	४	८	४	पवमानऋतःकविः	७	१	२९	पवमानसतेवयं	७	१	१८
परिसोमऋतबृहत्	७	१	१३	पर्जन्य पितामहिपस्य	७	३	६	पवमानऋतबृहत्	७	२	११	पवमानस्यविश्ववित्	७	१	३७
परिसोमप्रधन्वा	७	२	३३	पर्जन्यवाताबृषभापृथि	४	८	६	पवमानधियाहितः	६	८	१५	पवमान स्वर्विदं	७	१	१६
परिस्पशोवरुणस्यस्मदिष्टा	५	६	९	पर्जन्यवृद्धमहिपत	७	५	२६	पवमाननितोशसे	७	१	३४	पवमानाअसृक्षत	७	१	३४
परिहिष्मापुरुहूतः	७	३	२३	पर्जन्यायप्रगायत	५	७	२	पवमानमवस्यवः	६	८	१	पवमानाअसृक्षत	७	५	१६
परिहुतेदुनाजनं	६	४	८	पर्जन्यावातावृषभा	८	२	१०	पवमानमहिश्रवं	६	७	३७	पवमानादिवस्परि	७	१	३५
परीघृणाचरतितित्विषे	१	४	१३	पर्यूषुप्रधन्ववाजसातये	७	५	२२	पवमानमहिश्रवं	७	४	२८	पवमानासआशवः	७	१	३५
परीतोषिंचतासुत	७	५	१२	पर्वतश्चिन्महिवृद्धोविभाय	४	३	२५	पवमानमह्यर्णो	७	३	१८	पवमानासइंदव	७	२	१४
परीतोवायवेसुतं	७	१	३१	पर्शुर्हनामममानवी	८	४	४	पवमानविदारयिं	६	८	३३	पवमानोअजीजनत्	७	१	२१
परीमेगामनेषत	८	८	१३	पर्षितोकतनयपर्तृभिष्ट्वं	४	८	२	पवमानविदारयिं	७	१	३२	पवमानोअतिस्रिधः	७	२	१०
परेयिवासंप्रवतं	७	६	१४	पर्षिदीनेगंभीरआँ	६	४	५३	पवमानरसस्तव	७	१	२१	पवमानोअभिस्पृधः	६	७	२८
परेहिविग्रमस्तृत	१	१	७	पर्वतेवाजसातये	६	८	१	पवमानरुचारुचा	७	२	१	पवमानोअभ्यर्षा	७	३	११
पुरोदिवापरएना	८	३	१७	पर्वतेहर्यतोहरिं	७	२	५	पवमानसुवीर्यं	६	७	३७	पवमानोअसिष्यदत्	७	१	६
पुरोमाग्रेयातन्वावृधान्	५	६	२४	पर्वतेहर्यतोहरिं	७	५	११	पवमानस्यजघ्नत	७	२	२१	पवमानोरथीतम	७	२	१२
पुरोमाग्रमृचीषम	६	५	२	पवमान सुतोनृभिः	७	१	२७	पवमानस्यतेकवे	७	२	८	पवमानोव्यश्नवत्	७	२	१२
पुरोयस्त्वपरमआजनिष्ठा	४	१	२६	पवमान सोअद्यनः	७	२	१७	पवमानस्यतेरसः	७	१	२१	पवस्वगोजिदश्वजित्	७	१	१६

मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
पवस्वजनयन्निषः	७	२	७
पवस्वदक्षसाधनः	६	८	१५
पवस्वदेवमादनः	७	२	९
पवस्वदेववीतये	७	५	१०
पवस्वदेववीरतिं	६	७	१८
पवस्वदेवायुषक्	७	१	३४
पवस्वमधुमत्तमइन्द्राय	७	५	१७
पवस्ववाचोअग्रिय	७	१	२८
पवस्ववाजसातमः	७	४	२८
पवस्ववाजसातये	६	८	३३
पवस्ववाजसातयेभि	७	५	१६
पवस्वविश्वचर्षणे	७	२	७
पवस्वदक्षसाधनः	६	८	१५
पवस्वदेवमादनः	७	२	९
पवस्वदेववीतये	७	५	१०
पवस्वदेववीरतिं	६	७	१८

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग
पवस्वदेवायुषक्	७	१	३४
पवस्वमधुमत्तमइन्द्राय	७	५	१७
पवस्ववाचोअग्रिय	७	१	२८
पवस्ववाजसातम	७	४	२८
पवस्ववाजसातये	६	८	३३
पवस्ववाजसातयेभि	७	५	१६
पवस्वविश्वचर्षणे	७	२	७
पवस्ववृत्रहन्तम	६	८	१४
पवस्ववृष्टिमासुनं	७	१	६
पवस्वसोमक्रतुवित्	७	३	२१
पवस्वसोमक्रत्वेदक्षाय	७	५	२०
पवस्वसोमदिव्येषु	७	३	१६
पवस्वसोमदेववीतये	७	२	२४
पवस्वसोमद्युम्नीसुधार	७	५	२०
पवस्वसोममधुमाँऋतावा	७	४	८
पवस्वसोममदयन्	७	२	१६

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
पवस्वसोममहान्त्समुद्र	७	५	२०
पवस्वान्द्योअदाभ्यः	७	१	१६
पवस्वेन्दोपवमान	७	४	१०
पवस्वेन्दोवृषासुत	७	१	२३
पवित्रंतेविततं	७	३	८
पवित्रवन्तः परिवाचं	७	२	२९
पवित्रेभिः पवमान	७	४	१५
पवीतार पुनीतन	६	७	२२
पशुंनः सोमरक्षसि	७	७	१२
पश्वन्नचित्रासुभगा	१	६	२६
पश्चात्पुरस्तादधरात्	८	४	९
पश्येदमन्यदभवत्	८	८	७
पश्यन्नन्यस्याअतिथिं	८	७	९
पश्चानतायुगुहा	१	५	९
पश्चायत्पश्चावियुता	८	१	२८
पांतमावोअंधसः	६	६	१५

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग
पांतिमित्रावरुणावद्यात्	२	४	५
पाकत्राम्थनदेवा	६	१	२७
पाकं पृच्छामिमनसाविं	२	३	१४
पातनोरुद्रापायुभिः	४	४	८
पातावृत्रहासुत	५	७	२२
पातासुतमिन्द्रोअस्तुसो	४	६	१५
पातासुतमिन्द्रोअस्तुसोमं	४	७	१८
पातिप्रियंरिपोअग्रंपदवे.	२	८	२४
पारावतस्यरातिषु	६	३	१३
पार्षद्वाण प्रस्कण्वं	६	४	१८
पावकयायश्चितयंत्याकृपा	४	५	१७
पावकवर्चाः शुक्रवर्चाः	८	७	२८
पावकशोचेतवहिक्षयंपरि	२	८	१८
पावकानः सरस्वती	१	१	६
पावमानीर्योअध्येति	७	२	१८
पावीरवीकन्याचित्रायुः	४	८	६

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग
पावीरवीकन्याचित्रायु	८	२	११	पितुश्चिदूधर्जनुषाविवेद	२	८	१४	(पिबापिबेदिंद्रशूर)	२	५	६	पीवोअन्नांरयिवृधः सुमे	५	६	१३
पाहिगायांधसोमदे	६	३	७	पितु प्रत्नस्यजन्मना	१	६	१३	पिबापिबेदिंद्रशूर	७	७	८	पीवोअश्वा शुचद्रथाहिभू	३	७	९
पाहिनइंद्रसुष्टुत	२	१	१७	पितेवपुत्रमभिभः	८	२	२०	पिबावर्धस्वतवघासुतास	३	२	१९	पुत्रमिवपितरौ	८	७	१९
पाहिनोअग्नएकया	६	४	३३	पिनेचिद्यक्रु सदनंसमस्मे	३	२	७	पिबासुतस्यरसिनं	५	७	२५	पुत्रिणाताकुमारिणा	६	२	३९
पाहिनोअग्नेपायुभिः	२	५	१०	पिन्वंत्यपोमरुतं सुदानं	१	५	७	पिबासोमममियमुग्रतर्द	४	६	१	पुत्रोनजातोरण्वो	१	५	१३
पाहिनोअग्नेरक्षसः.	१	३	१०	पिपर्तुनोअदितीराजपुत्रा	२	७	७	पिबासोममिंद्र	२	१	१८	पुनंतुमादेवजना.	७	२	१८
पाहिनोअग्नेरक्षसो	५	१	२५	पिपर्तुमातद्दतस्य	७	८	७	पिबासोममिंद्रमदंतु	५	३	५	पुन पत्नीमग्निरदात्	८	३	२८
पाहिविश्वस्माद्रक्षसोअरा	६	४	३३	पिपीळेअंशुर्मद्योन	३	६	८	पिबासोममभवोयुक	६	६	३०	पुन पुनर्जायमाना	१	६	२५
पितायज्ञानामसुरोविपु	२	८	२०	पिप्रीहिदेवाँउशत.	७	५	३०	पिबासोममहते	८	६	२०	पुन समव्यद्वितंतुवयंती	२	८	२
पितायस्स्वादुहितरं	८	१	२७	पिबतधर्ममधुमंतमश्वि	६	६	१०	पिबेदिंद्रमरुत्सखा	६	५	२८	पुनरेतानिवर्तता	७	७	१
पितुनुस्तोपमहो	२	५	६	पिबतचतृष्णुतचाचगच्छ	६	३	१५	पिशङ्ग भृष्टिमभृणं	२	१	२२	पुनरेनानिवर्तय	७	७	१
पितुभृतोनततुमित्	८	८	३०	पिबतसोमममधुमंतमश्वि	६	६	१०	पिशगरूप सुभरो	२	५	२३	पुनरेहिवृषाकपे	८	४	४
पितुर्नपुत्र सुभृतोदुरोण	६	१	३४	पिबतिमित्रोअर्यमा	६	६	२८	पीपायधेनुरदिति	२	२	२३	पुनर्दायब्रह्मजायां	८	६	७
पितुर्नपुत्रा क्रतु	१	५	१२	पिबत्यस्यविश्वेदेवास.	७	५	२१	पीपायस श्रवसामर्त्येषु	४	५	१२	पुनर्नोअसुपृथिवी	८	१	२३
पितुर्मातुरध्यायेसु	७	२	२९	पिबस्वधैनवाना	६	३	४	पीपिवांससरस्वत	५	६	२०	पुनर्न पितरोमन	८	१	१९
पितुश्चगर्भजनितुश्चबभ्रे	२	८	१४	पिबास्व१स्यगिर्वण	५	७	१५	पीवानमेषमपचत	७	७	१८	पुनर्यचक्रु.पितरायुवाना	३	७	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र·	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र·	अष्ट.	अ	वर्ग
पुनर्वैदेवाअददु.	८	६	७	पुनानोरूपेअव्यये	६	८	९	पुरुत्राचिद्धिवांनरा	५	८	४	पुरूतमंपुरूणांस्तोतॄणां	४	७	२६
पुनाताद्क्षसाधनं	७	५	७	पुनानोवरिवस्कृधि	७	१	३८	पुरुत्राहिसदृङ्ङसि	५	८	३६	पुरूरूपयत्तइन्द्रसत्युक्था	४	२	१
पुनातितेपरिस्रुतं	६	७	१७	पुनीषेवामरक्षसंमनीषां	५	६	७	पुरुत्राहिसदृङ्ङसि	६	३	३३	पुरूरवोमामृथामा	८	५	३
पुनान कलशेष्वा	६	७	३१	पुमाँएनंतनुतउत्	८	७	१८	पुरुत्वादाशान्वोचे	२	२	११	पुरूरुणाचिद्ध्यस्ति	४	४	८
पुनान सोमजागृविः	७	५	१३	पुरंदराशिक्षतवज्रहस्ता	१	७	२९	पुरुद्रप्साअंजिमंतः सुदा	४	३	२१	पुरूवर्पांस्यश्विनादधाना	१	८	१४
पुनान.सोमधारया	७	१	३५	पुरंनधृष्णवारुज	६	५	२०	पुरुप्रियाणऊतये	५	८	१	पुरोगाअग्निर्देवानां	२	५	९
पुनान सोमधारया	७	५	१२	पुरं सद्यइत्थाधिये	७	१	१७	पुरुमंद्रापुरूवसू	५	८	२७	पुरोजितीवोअंधसः	७	५	१
पुनानइंदवाभर	७	४	२७	पुराभिंदुरितेभ्यः	६	३	४१	पुरुषएवेदसर्वं	८	४	१७	पुरोवांमंद्रंदिव्यंसुवृक्ति	४	५	१२
पुनानइंदवाभर	६	८	३०	पुराणमोकः सख्यं	३	४	४	पुरुष्टुतस्यधामभिः	३	२	२१	पुरोळाअग्नेपचत.	३	१	३१
पुनानइंदवेपां	७	१	४१	पुराणांवीर्याउ प्रब्रवा	७	८	२५	पुरुहिवांपुरुभुजादेष्णं	५	१	४	पुरोळाइत्तुर्वशोयक्षुः	५	२	२५
पुनानश्चमूजनयन्	७	५	१५	पुराणाअनुवेनंतं	८	७	२३	पुरुहूतोयः पुरुगूर्तः	४	७	६	पुरोळाशंचनोघसो	३	३	१७
पुनानासश्चमूपदः	६	७	३०	पुरायत्सूरस्तमसोअपीतेः	१	८	२५	पुरुहूतंपुरुष्टुतं	६	६	१५	पुरोळाशंचनोघसो	३	६	२९
पुनानेतन्वामिथ.	३	८	८	पुरासंबाधादभ्यावृत्स्व	२	६	१८	पुरूणिदस्मोनिरिणाति	२	२	१७	पुरोळाशंनोअंधसः	६	५	३१
पुनानोअक्रमीदभि	६	८	३०	पुराभिंदुर्युवाकविः	१	१	२१	पुरूणिहित्वासवना	८	४	१६	पुरोळाशंपचत्यं	३	३	१७
पुनानोदेववीतये	७	१	३८	पुरीष्यासोअग्नयः	३	१	२२	पुरूण्यग्नेपुरुधात्वाया	४	४	३६	पुरोळाअग्नेयोअंसौ	६	२	३८
पुनानोयातिहर्यतः	६	८	३३	पुरुकुत्सानीहिवामदाशत्	३	७	१८	पुरूतमंपुरूणामी	१	१	९	पुरोळाशंसनश्रुत	३	३	१७

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग.
पुष्टिर्नरण्वाक्षितिर्न	१	५	९	पूर्व्यहोतरस्यनो	१	२	२०	पृक्षेताविश्वाभुवनावावक्षि	२	७	१९	प्रऋभुभ्योदूतमिववाचं	३	७	१
पुष्यात्क्षेमेअभियोगेभवा	४	२	८	पूषणन्वजाश्वं	४	८	२१	पृक्षोवपु पितुमान्	२	२	८	प्रकविर्देववीतये	६	८	१०
पूर्वापरंचरतो	८	३	२३	पूषण्वतेतेचकृमा	३	३	१८	पृच्छामित्वापरमंतंपृथि	२	३	२०	प्रकारवोमननावच्यमा	२	८	२६
पूर्वापुर्वसुहवंपुरुस्पृहं	६	२	५	पूषण्वतेमरुत्वते	२	२	११	पृच्छेतदेनोवरुणदिदृक्षूपो	५	६	८	प्रकाव्यमुशनेव	७	४	१२
पूर्वामनुप्रदिशंयाति	७	५	२४	पूषन्तववव्रतेवय	४	८	२०	पृणीयादिन्नाधमानाय	८	६	२२	प्रकृतान्यृजीषिण.	६	३	१
पूर्वामनुप्रयंति	२	१	२१	पूषन्ननुप्रगाइहि	४	८	२०	पृथक्प्रायन्प्रथमा	७	८	२७	प्रकृष्टिहेवशपएति	७	२	२५
पूर्वाविश्वस्माद्भुवना	२	१	४	पूषागाअन्वेतुन	४	८	१९	पृथुपाजाअमर्त्यः	३	१	२८	प्रकेतुनाबृहतायाति	७	६	३
पूर्वीभिर्हिददाशिम	१	६	१२	पूषात्वेतश्च्यावयतु	७	६	२३	पृथूकरस्नाबहुलागभस्ती	४	६	७	प्रक्षोदसाधायसासस्र	५	६	१९
पूर्वीरस्यनिष्षिधो	३	३	१५	पूषात्वेतोनयतुहस्तगृह्य	८	३	२५	पृथूरथोदक्षिणाया	२	१	४	प्रगायताभ्यर्चाम	७	४	११
पूर्वीरहंशरदःशश्रमाणा	२	४	२२	पूषाराजानमाघृणि	१	२	१०	पृदाकुसानुर्यजतोगवेषण	६	१	२४	प्रगायत्रेणगायत	७	१	१७
पूर्वीरिंद्रस्यरातय	१	१	२१	पूषाविष्णुर्हवनमे	६	४	२४	पृषदश्वामरुत पृश्नि	१	६	१९	प्रग्नान्वस्यमहतोमहानि	२	६	१५
पूर्वीरुषसः शरदश्च	३	४	२	पूषासुवधुर्दिवआपृथि	४	८	२४	पृषध्रेमेध्येमातरिश्वनि	६	४	२४	प्रचक्रेसहसासह	५	७	३०
पूर्वीश्चिद्धित्वेतुविकूर्मिन्ना	६	४	५०	पूषेमाआशाअनुवेद	७	६	२३	पृष्टोदिविधाय्यग्नि पृथि	५	२	७	प्रचर्षणिभ्य पृतनाहवेषु	१	७	२९
पूर्वीष्टइंद्रोपमातय.	६	३	२५	पूष्णश्चक्रनरिष्यति	४	८	१९	पृष्टोदिविपृष्टोअग्नि.	१	७	६	प्रचित्रमर्कंगृणतेतुराय	५	१	८
पूर्वेमर्धरजसो	२	१	७	पृक्षप्रयजोद्रविण सुवाच.	३	१	२	पौरचिद्ध्युदप्रुतं	४	४	१३	प्रचेतसस्वाकवे	६	७	१२
पूर्वीदेवाभवतुसु	१	६	३१	पृक्षस्यवृष्णोअरुषस्यनूस	४	५	१०	पौरोअश्वस्यपुरुकृद्गवाम	६	४	३७	प्रच्यवानाज्जुजुरुप	३	४	१३

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र.	अष्ट	अ	वर्ग
प्रज्ञानवंमेतवयोर्नि	८	४	२०	प्रतंआशवं पवमान	७	३	१२	प्रतितेदस्यचेकृक	६	४	२७	प्रतियदापोअदृश्रं	७	७	२६
प्रजापतिर्मह्यमेता	८	८	२७	प्रतुआश्विनी पवमान	७	३	१२	प्रतिस्यचारुमध्वर	१	१	३६	प्रतियत्स्यानीथादर्शि	१	७	१८
प्रजापतेनत्वदेतानि	८	७	४	प्रतइंद्रपूर्व्याणिप्र	८	६	१३	प्रतित्वादुहितर्दिवः	५	६	१	प्रतिवएनानमसाहमेमि	२	४	११
प्रजाभ्यं पुष्टिविभजंत	२	६	१०	प्रततेअद्यशिपिविष्टनाम	५	६	२५	प्रतित्वाद्यसुमनसोबुधंत	५	५	२५	प्रतिवारथंनृपतीजरध्यै	५	५	१२
प्रजामृतस्यपिप्रतः	५	८	९	प्रततेअद्याकरणंकृतभूत्	४	६	६	प्रतिस्वाशवसीवदत्	६	३	४२	प्रतिवासूरउदितेमित्र	५	५	९
प्रजावतावचसा	१	५	२४	प्रतद्रु शीमेपृथवाने	८	४	२८	प्रतिस्वास्तोमैरीळतेवसि	५	५	२३	प्रतिवासूरउदितेसूक्तैः	५	५	७
प्रजावती सूयवसं	४	६	२५	प्रतद्विष्णुस्तवते	२	२	२४	प्रतिश्रुतानामसुपासोअ	५	५	२२	प्रतिवोवृपदजय	६	१	३७
प्रजाहंतिस्रोअत्यायमी	६	७	८	प्रतद्वोचेयभव्याये	२	१	१७	प्रतिश्रानाभरत	३	३	१८	प्रतिश्रुतायवोधृपत्	६	३	१
प्रजिह्वयाभरतेवेपः	८	१	२	प्रतमिंद्रनशीमहि	५	८	१०	प्रतिनस्तोमत्वष्टाजुपेत	५	३	२७	प्रतिपीमग्निर्जरतेसमिद्ध	५	५	२५
प्रणइदोमुहेतनें	७	१	१	प्रतव्यसीनव्यसीं	२	२	१२	प्रतिप्रयाणमसुरस्यविद्वान्	४	३	३	प्रतिष्टोभंतिसिधव पवि	२	४	७
प्रणइदोमुहेरणें	७	२	९	प्रतव्यसोनमउक्तितुरस्य	४	२	२१	प्रतिप्रयाहीद्रमीळ्हुषोनृन्	२	४	९	प्रतिष्यासूनरीजनी	३	८	३
प्रणीतिभिष्टेहर्यश्व	८	५	२४	प्रतार्यायु प्रतर	८	१	२२	प्रतिप्राशव्याँइतः	६	२	३९	प्रतिस्तोमेभिरुपसवसिष्ठाः	५	५	२७
प्रणुत्यविप्रमध्वरेषुसाधु	३	८	१३	प्रतोअग्निर्वैभमत्	३	५	१	प्रतिप्रियतमरथ	४	४	१५	प्रतिस्पशोविसृज	३	४	२३
प्रणेतारवस्योअच्छ	६	१	२१	प्रतिकेतव प्रथमाअदश्रन्	५	५	२५	प्रतिव्रवाणिवर्तयते	८	५	३	प्रतिस्मरेथातुजयद्भिरेवै	५	७	६
प्रणोदेवीसरस्वती	४	८	३०	प्रतिघोराणामेतानाम्	२	४	९	प्रतिभद्राअदृक्षत	३	८	३	प्रतीचीनेमामहंति	७	६	२८
प्रणोधन्वत्विदवः	७	३	४	प्रतिचक्ष्वविचक्ष्वेंद्र	५	७	९	प्रतिमेस्तोममदितिर्जगृ	४	२	१७	प्रत्युद्ववपरिकोश	७	३	२२

मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ	वर्ग.
प्रतुंविद्युन्नस्यस्थविरस्य	४	६	६	प्रतेरथंमिथूकृतं	८	५	२०	प्रत्यङ्देवानांविशं.	१	४	७	प्रदक्षिणिदभिगृंणाति	२	८	१२
प्रतेअग्नयोग्निभ्योवरं	५	१	२३	प्रतेंरदुद्वरंणोयातवे	८	३	६	प्रत्यर्चीरुशदस्या	१	६	२४	प्रदानुदोदिव्योदानु	७	४	१५
प्रतेंअग्नेहविष्मंतीमियु	३	१	१९	प्रतेंवोचामवीर्यां	३	६	२८	प्रत्यंधिंयंज्ञानां	७	७	१३	प्रदीधितिर्विश्वचारा	२	८	२२
प्रतेंअश्नोतुकुक्ष्यो	३	३	१६	प्रतेंसोतारंओण्यों	६	८	६	प्रत्यंस्तैपिर्पीपते	४	७	१४	प्रदेवत्राब्रह्मणे	७	७	२४
प्रतेंअस्याउपस प्रा	७	७	२२	प्रतविंवक्रिमवस्योयणं	२	४	५	प्रत्यंस्यश्रेणंयोददृश्रे	८	७	३०	प्रदेवदेववीतये	४	५	२९
प्रतेंदिवोनवृष्टयं॰	७	१	२९	प्रत्ववर्ज्जनयागिरं	६	१	८	प्रत्युंअदर्श्यायती	५	६	१	प्रदेवमच्छामधुंमत॰	७	२	१९
प्रतेधाराअत्यण्वानि	७	३	२१	प्रत्वान्मानादध्याये	७	२	३०	प्रत्वंक्षस प्रतवस	१	६	१४	प्रदेवदेव्याधिया	८	८	३४
प्रतेधाराअसश्चतं	७	१	१४	प्रत्वोहिकुमीड्योअ॰ध्वरेषु	५	८	३६	प्रत्वादूतवृंणीमहे	१	३	८	प्रदेवोदासोअग्नि	६	७	१३
प्रतेधारामधुंमती॰	७	४	१७	प्रत्वरयीणायुजं	४	७	२४	प्रत्वानमोभिरिंदव	६	८	६	प्रद्यावायज्ञैः पृथिवीऋता	२	३	२
प्रतेनावनसमने	२	६	१८	प्रत्वहोतारमीड्यं	६	३	३७	प्रत्वामुचामिनरुंणस्य	८	३	२४	प्रद्यावायज्ञैः पृथिवीनमों	५	४	२०
प्रतेपूर्वाणिकरंणानिविप्रा	३	६	२	प्रत्यर्चमर्कमनयन्	८	८	१५	प्रथमजातवेदस	६	२	१३	प्रद्युम्नायप्रशवसे	५	८	३४
प्रतेपूर्वाणिकरंणानिवोच	४	१	३०	प्रत्यग्निरुपसश्रेकितान	२	८	२४	प्रथमभाजंयशसंवयोधा	४	८	६	प्रधन्वासोमजागृंवि	७	५	९
प्रतेंबभ्रूविंचक्षण	३	६	३०	प्रत्यग्निरुपसामग्रं	३	५	१३	प्रथमाहिसुवाचंसा	२	५	९	प्रधाराअस्यशुष्मिणं	६	८	२०
प्रतेमदासोमदिरासं	७	३	१२	प्रत्यग्निरुपसोजात	३	५	१४	प्रयंश्रयस्यंसप्रथंश्च	८	८	३९	प्रधारामध्वोअग्रिय	६	७	२८
प्रतेंमहेविदथेशासिप	८	५	५	प्रत्यंग्नेमिथुनादह	८	४	९	प्रथिष्टयस्यवीरकर्मं	८	१	२६	प्रनं पूषाचरथंविश्वदेव्य	८	४	२५
प्रतेंयक्षिप्रतइयर्मि	७	५	३२	प्रत्यंग्नेहरसाहर	८	४	९	प्रथिष्टयामन्पृथिवीचिंदेपा	४	३	२३	प्रनव्यसासहंस सूनुमच्छ	४	५	८

मत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग
प्रनिक्रेनैन्नुसिंधव	६	८	७	प्रपींपयवृपभुजिन्चुवाजी	३	१	१५	प्रवोंधयोप पृणतो	२	१	८	प्रमित्रयोर्वरुणयो	५	५	८
प्रनुयर्देपामहिनार्चि	२	५	५	प्रपुंनानस्यचेतसा	६	८	६	प्रब्रह्माणिनभाकुवत्	६	३	२४	प्रमित्रायप्रार्यम्णे	६	७	६
प्रनुवयसुतेयातैकृतानि	४	१	२६	प्रपुंनानायवेधसे	७	५	६	प्रब्रह्माणोअंगिरसोनक्षत	५	४	९	प्रमेनमीसाव्यहुपे	८	१	६
प्रनुवोंचासुतेपुर्वा	४	८	२५	प्रपूतास्तिग्मशोचिपे	१	५	२८	प्रब्रह्मैतुसदनाहृतस्य	५	४	१	प्रमेपथादेवयानाअदृश्रन्	५	५	२३
प्रनूनजातवेदसं	८	८	४६	प्रपूर्वजेपितरानव्यसीसि.	५	४	२०	प्रभगीशूरोमघवातुवीमघ	६	४	३९	प्रमेविविक्वाँअविदन्	३	६	२
प्रनूनंजायतामय	८	२	२	प्रपूपर्णवृणीमहे	५	७	३२	प्रभगदुर्मतीना	६	४	४	प्रयतामित्पपरि	२	२	२२
प्रनूनधावतापृथक्	६	७	५	प्रप्यायस्वप्रस्यंदस्व	७	२	१८	प्रभर्तारथंगव्यंत	५	७	२३	प्रयंतियज्ञविपयंतिवर्हि.	५	३	३
प्रनूनब्रह्मणस्पतिः	१	३	२०	प्रप्रक्षयायपन्यसे	६	७	३२	प्रभूर्जयंतमहां	८	१	१	प्रयंरायेनिनीपसि	६	७	१३
प्रनूमहित्वंवृपभस्य	१	४	२५	प्रप्रपूष्णस्तुविजातस्य	२	२	२	प्रभ्रातृव्यसुदानवः	६	६	४	प्रयंतुवाजास्तविपीभिरग्न	३	१	२६
प्रनूसमर्तु शवसा	१	५	८	प्रप्रवस्त्रिष्टुभमिपं	६	५	५	प्रमंदिनेपितुमदर्चता	१	७	१२	प्रयआरु शितिपृष्ठस्यधासे.	३	१	१
प्रनेमस्मिन्ददृशे	८	१	६	प्रप्रायमग्निर्भरतस्यशृण्वे	५	२	११	प्रमंहिष्ठायगायत	६	७	१४	प्रयज्ञएतुहेत्वोनसप्तिः.	५	४	१०
प्रनोयच्छत्वर्यमा	८	७	२९	प्रप्रावोअस्मेस्वयं	२	१	१७	प्रमंहिष्ठायबृहतेबृहद्रये	१	४	२२	प्रयज्ञएत्वानुपक्	४	१	२०
प्रपंथेपथामजनिष्ट	७	६	२४	प्रवभ्रवेवृपभायश्वितीचे	२	७	१७	प्रमन्महेशवसानाय	१	५	१	प्रयंज्यवोमरुतोभ्राजदृष्टयः	४	३	१७
प्रपर्वतानामुशतीउपस्थात्	३	२	१२	प्रवाहवासिसृतजीवसेन.	५	५	४	प्रमातु.प्रतरगुह्यं	८	३	१४	प्रयत्तेअग्नेसूरयं.	१	७	५
प्रपवमानधन्वसि	६	८	१४	प्रवुध्न्यावईरतेमहासि	५	४	२४	प्रमात्राभीरिरिचे	३	३	१०	प्रयत्पितु परमात्	२	२	८
प्रपस्त्याउं मदितिंसिंधुम	३	८	६	प्रवोधयोपोअश्विना	५	८	३३	प्रमायुयुक्रेप्रयुजः	७	८	१	प्रयत्सिन्धव प्रसुवंयथायं	३	२	२०

मत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मत्र·	अष्ट.	अ.	वर्ग	मत्र·	अष्ट.	अ	वर्ग·	मत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
प्रयद्वभ्रे सहस्वत·	१	७	५	प्रया सिसंतेसूर्यस्ये	७	८	६	प्रराजावाचंजनयन्	७	३	३	प्रवंग्तेसुयुजोयामंत्रिष्टयें	४	२	२३
प्रयद्वित्थापरावतं·	१	३	१८	प्रयुजतीदिवएंतिब्रुवाणा	४	३	१	प्ररुद्रेणयुयिनायति	८	४	२३	प्रवताहिक्रतूनां	३	६	२४
प्रयद्वित्थामहिनानृभ्यो	२	४	१४	प्रयुजोवाचोअग्रिय.	६	७	२८	प्ररेभएत्यतिवारं	७	३	१८	प्रवत्तेअग्नेजनिमा	८	७	३०
प्रयद्धादिष्टएषा	१	७	५	प्रयेगावोनभूर्णय	६	८	३१	प्रव पांतमधंसो	२	२	२५	प्रवत्वतीयंपृथिवीमरुद्भ्यः	४	३	१५
प्रयद्वयंपुरुपतीरयुं	१	६	५	प्रयेगृहादममदुस्त्वाया	५	२	२८	प्रवःपांतरघुमन्यवो	२	१	१	प्रवद्यामनासुवृतारथेन	१	८	१८
प्रयद्वस्त्रिष्टुभमिषं	५	८	१८	प्रयेजातामहिनायेचनुस्व	४	४	३३	प्रव शर्धायघृष्वये	१	३	१२	प्रवर्तयदिवोअश्मानमिंद्र	५	७	८
प्रयद्वहंद्वेमरुत	८	३	११	प्रयेदिवोबृहतःशृण्विरे	४	४	३३	प्रव शुक्रायंभानवेंभरध्व	५	२	५	प्रवादसांस्वश्विनावबोच	१	८	१२
प्रयद्वहेथेमहिनारथंस	२	४	२४	प्रयेदिव पृथिव्यान	८	३	१०	प्रव.शसाम्यद्रुह	६	२	३३	प्रवांनिचेरुः कुकुहोवशां	२	४	२५
प्रयद्वांमित्रावरुणास्पूर्ध	५	१	१०	प्रयेधामानिपूर्व्याण्यर्चा	३	८	६	प्रवं सखायोअग्नये	४	५	२५	प्रवांमहिद्यवीअभि	३	८	८
प्रयमुतवृंपसुवासं	७	८	२३	प्रयेमित्रप्रार्यमणं	८	४	१५	प्रवं सुताज्येष्ठतमाय	२	६	१७	प्रवारथोमनोजवाइयर्ति	५	५	१४
प्रयाघोपेभृगवाणेनशोमें	१	८	२२	प्रयेमेबंध्वेषे	४	३	१०	प्रव स्पळक्रन्सुवि	४	३	२४	प्रवांशरद्वान्वृषभोननि·	२	४	२६
प्रयाजान्मेअनुयाजान्	८	१	११	प्रयेयुर्वृकासोरथाइव	५	५	२१	प्रवइंद्रायगायत	६	६	१२	प्रवांसमित्रावरुणावृतावा	५	५	३
प्रयाजिगातिखर्गलेववनक्तं	५	७	८	प्रयेवसुभ्यईवदानमोदु	४	३	३	प्रवइंद्रायबृहते	६	६	१२	प्रवास्तोमाः सुवृक्तय	५	८	२९
प्रयातशीभमाशुभि	१	३	१४	प्रयेशुभंतेजनयो	१	६	९	प्रवइंद्रायमादनं	५	३	१५	प्रवाचमिंदुरिष्यति	६	७	३९
प्रयाभियोसिदाश्वासम	५	६	१४	प्रयोनंनक्षेअभ्यो	६	४	१९	प्रवंडुरायनिष्टुरे	६	३	२	प्रवाच्यवचस कि	३	५	२
प्रयामहिम्नामहिनासुचे	४	८	३२	प्रयोवामित्रावरुणा	६	७	६	प्रवएकोमिमय	२	७	११	प्रवाच्यंशश्वधावीर्यं१तत्	३	२	१३

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग.
प्रवाजमिदुरिष्यति	६	८	२५	प्रवेपयतिपर्वतान्	१	३	१८	प्रवोयह्वंपुरूणा	१	३	८	प्रसुक्षणोदिव्य कण्वहोता	४	२	१३
प्रवाताइववदोधत.	८	६	२६	प्रवोग्रावण सविता	८	८	३३	प्रवोरयियुक्ताश्वंभरध्व	४	२	१३	प्रसक्षर्यतिरतेविमही	६	२	३३
प्रवातावातिपतयंतिविद्यु	४	४	२७	प्रवोच्छारिरिचेदेवयु.	७	७	२९	प्रवोवाजाअभिद्यव	३	१	२८	प्रसुद्योअग्नेअत्येष्यव्यान्	३	८	१३
प्रवामधासिमद्यान्यस्थु	५	५	१४	प्रवोदेवायाग्नये	३	१	१३	प्रवोवायुरथयुजंकृणुध्व	४	२	१४	प्रसुसर्गमृतधीति	८	१	४
प्रवामचत्युक्थिन	३	१	११	प्रवोदेवचित्सहसानमग्नि	५	२	१०	प्रवोवायुरथयुज	८	२	७	प्रसुसवभिरासा	६	५	१९
प्रवामवोचमश्विनाधिय	३	७	२१	प्रवोधियोमंद्रयुव.	७	३	१५	प्रशतमावरुणदीधितीगी.	४	२	१७	प्रसुसहोतासनकादरोचत	३	१	३४
प्रवामश्नोतुसुष्टुतिः	१	१	३३	प्रवोऽश्रियंतइदव.	१	१	२६	प्रशसमानोअतिथिर्नमि	६	१	३०	प्रसमित्रमर्तोअस्तु	३	४	५
प्रवायुमच्छाबृहतीमनी	४	८	५	प्रवोमरुतस्तविपाउदुन्य	४	३	१४	प्रशसागोष्वघ्न्यं	१	३	१२	प्रसम्राजेबृहतेमन्मनु	५	१	१२
प्रवाबृजेसुप्रयावहिरेपा	५	४	६	प्रवोमहीमरमतिकृणुध्व	५	४	२	प्रशर्धआर्तप्रथम	३	७	१४	प्रसम्राजेबृहदर्चागभीर	४	४	३०
प्रविश्वसामन्नत्रिवत्	४	१	१४	प्रवोमहेमतयोयतुविष्णं	४	४	३३	प्रशर्धायमारुतायस्वभान	४	३	१४	प्रसम्राजोअसुरस्यप्रशस्ति	५	२	९
प्रविष्णवेशूषमेतुमन्म	२	२	२४	प्रवोमहेमदमानायाधस.	८	१	९	प्रशुक्रासोवयोजुव	७	२	६	प्रसम्राजेचर्पणीनां	६	१	२०
प्रवीरसुग्रंविविचि	६	४	१७	प्रवोमहेमहिवृधेभरध्व	५	३	१६	प्रशुक्रैतुदेवीमनीषा	५	३	२५	प्रसुवेतुउदीरते	७	१	७
प्रवीरयाशुचयोददिरेवां	५	६	१२	प्रवोमहेमहिनमो	१	५	१	प्रशुंध्युववरुणायप्रेष्ठा	५	६	१०	प्रससाहिषेपुरुहूत	८	८	३८
प्रवीरायप्रतवसेतुराय	४	८	७	प्रवोमहेसहसा	२	१	१३	प्रश्नोर्गुचत्याउपसो	८	४	१६	प्रसाकमुक्षेअर्चतागणाय	५	४	२८
प्रवृण्वतोअभियुजं.	६	८	११	प्रवोमित्रायगायत	४	४	६	प्रश्यावाश्वधृष्णुया	४	३	८	प्रसाक्षितिरसुरया	२	२	२०
प्रवेधसेकवयेवेद्याय	४	२	७	प्रवोयज्ञेपुदेवयतोअर्चन्	५	४	१०	प्रश्येनोनमदिरमंशुमस्मै	४	६	१०	प्रसाविचिसुष्टुतिर्मघोनां	५	४	२८

मत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
प्रसीमादित्योअसृजत्	२	७	९	प्रसूनवंक्रभूणा	८	८	३४	प्रसोमोअतिधारया	६	८	२०	प्राग्नयेतवसेभरध्वगिर	५	२	७
प्रसुग्मर्ताधियसानस्य	७	७	२९	प्रसूनएत्वध्वर	६	२	३१	प्रस्कुभदेष्णाअनवभ्र	२	४	२	प्राग्नयेबृहतेयज्ञियाय	४	१	४
प्रसुज्येष्ठंनिचिराभ्या	२	१	२६	प्रसूमहेसुशरणायमेधा	४	२	१९	प्रस्तुतिवांधाम	२	२	२३	प्राग्नयेवाचमीरय	८	८	४५
प्रसुन्वानस्यांधस	७	५	३	प्रसेनानी शूरोअग्रे	७	४	६	प्रस्तोकइन्नुराधसस्तइन्द्र	४	७	३४	प्राग्नयेविश्वशुचेधियंधे	५	२	१६
प्रसुमेधागातुवित्	७	४	२	प्रसोअग्नेतवोतिभि	६	१	३४	प्रस्तोपदुपगासिपत्	६	५	३७	प्राग्नवोनभन्वोरु नवक्का	३	६	२
प्रसुवआपोमहिमान	८	३	६	प्रसोताजीरोअध्वरेष्व	५	६	१४	प्रस्वानासोरथाइव	६	७	३४	प्राचीनवर्हि प्रदिशा	८	६	८
प्रसुवानइन्दुरक्षा	७	२	१२	प्रसोमदेववीतये	७	५	१४	प्रहुसास्तुपलमन्यु	७	४	१२	प्राचीनवर्हिरोजसा	२	५	८
प्रसुवानोअक्षा.सहस्त्र	७	५	२१	प्रसोमुमधुमत्तम	७	१	३३	प्रहिक्रतुंवृहथोयं	२	७	१३	प्राचीनोयज्ञ सुधित	५	२	१०
प्रसुवानोधारयातना	६	८	२४	प्रसोमयाहिधारया	७	२	८	प्रहिस्वापूपन्नजिर	२	२	२	प्राचीमुदेवाश्विनाधियं	५	५	१२
प्रसुविश्वान्रक्षसो	१	५	२४	प्रसोमयाहीन्द्रस्य	७	५	२१	प्रहिन्वानासइदव	७	१	३९	प्रांचंयज्ञंचक्रमवर्धतागी	२	८	१३
प्रसुश्रुतसुराधस	६	४	१६	प्रसोमस्यपवमानस्य	७	३	६	प्रहिन्वानोजनिता	७	३	२६	प्रात सुतमपिवोहर्यश्व	३	७	६
प्रसुपविम्योमरुतो	३	६	१५	प्रसोमायव्यश्ववत्	७	२	२	प्रहिरिरिक्षओजसा	६	६	११	प्रातरग्निप्रातरिंद्रहवाम	५	४	८
प्रसुष्टुति स्तनयंतरुवत	४	२	१९	प्रसोमास स्वाध्य	६	८	२१	प्रहोताजातोमहान्	८	१	१	प्रातरग्नि पुरुप्रिय	४	१	१०
प्रसुस्तोमंभरतवाजयत	६	७	४	प्रसोमासोअधन्विपुः	६	८	१४	प्रहोत्रेपूर्व्यंवच	३	१	७	प्रातर्जरेथेजरणेव	७	८	१८
प्रसूतइन्द्रप्रवताहरिभ्या	३	२	२	प्रसोमासोमदच्युत	६	८	२२	प्रह्यच्छामनीपा	७	७	१३	प्रातर्जितभगमुग्रहुवेम	५	४	८
प्रसूतोभक्षमकरचरौ	८	८	२५	प्रसोमासोविपश्चित.	६	८	२३	प्राकुभ्यइन्द्र.प्रवृध.	८	४	१६	प्रातर्देवीमदितिंजोहवी	४	४	७

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
प्रातर्यजध्वमश्विनाहिनो	४	४	१८
प्रातर्यावभिरागतं	६	३	२१
प्रातर्यावाणाप्रथमायजध्वं	४	४	१८
प्रातर्यावाणारथ्येववीरा	२	८	४
प्रातर्यावाण्णं सहस्कृत	१	३	२२
प्रातर्युजंनासत्याधि	७	८	२१
प्रातर्युजाविबोधय	१	२	४
प्रातारत्नंप्रातरित्वा	२	१	१०
प्रातारथोनवोयोजि	२	६	२१
प्रान्यच्चक्रमवृहः सूर्यस्य	४	१	२४
प्राव स्तोतारंमघवन्नव	६	२	१८
प्रावीविपद्वाचऊर्मिं	७	४	७
प्रावेपामावृहतो	७	८	३
प्रान्तोदृष्वोजाऋष्वेभिः	८	५	२७
प्रास्माऊर्जंघृतश्चुतं	५	८	२८
प्रासैगायत्रमर्चत	५	७	११

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग.
प्रासैहिनोतमधु	७	७	२५
प्रास्यधाराअक्षरन्	६	८	१९
प्रास्यधारावृहती	७	४	१०
प्रियंदुग्धनकाम्यं	४	१	११
प्रियअंद्वेद्दत	८	८	९
प्रियमेधवदत्रिवत्	१	३	३१
प्रियातष्टानिमेकपि	८	४	१
प्रियापदानिपश्वो	१	५	११
प्रियावोनामहुवेतुराणां	५	४	२३
प्रियासद्वत्तेमघवन्नभिष्टौ	५	२	३०
प्रियोनोअस्तुविश्पतिः	१	२	२१
प्रीणीताश्वान्हितंजयाथ	८	५	१९
प्रदसवोचप्रथमाकृतानि	७	६	२२
प्रेद्वाभिर्यासुवचस्या	८	६	२१
प्रेताजयतानरः	८	५	२३
प्रेतायुजस्यशंभुवा	२	८	१०

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग
प्रेतोमुंचामिनामुतः	८	३	२४
प्रेद्ब्रह्मवृत्रतूर्येष्वाविथ	६	३	१९
प्रेद्धोअग्नेदीदिहिपुरो	५	१	२३
प्रेद्वग्निर्वावृधेस्तोमेभि	२	८	२४
प्रेर्यसूरोअर्थंन	७	७	२२
प्रेष्ठंप्रियाणां	६	७	१४
प्रेष्ठंवोअतिथिंगृणीषे	२	५	४
प्रेष्ठंवोअतिथिंस्तुषे	६	६	५
प्रेहिप्रेहिपथिभिः	७	६	१५
प्रेह्यभीहिधृष्णुहि	१	५	२९
प्रैतुब्रह्मणस्पतिः	१	३	२०
प्रैतेवदंतुप्रवयं	८	४	२९
प्रैपामज्मंपुपृथिवी	१	६	१३
प्रेप.स्तोमं.पृथिवीमंतरिं	४	२	१९
प्रोअयासीदिंदुरिंद्रस्य	७	३	१५
प्रोअश्विनावर्वसेकृणु	२	५	५

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग
प्रोअस्माउपस्तुति	६	४	४०
प्रोग्रांपीतिंवृष्णइयर्मि	८	५	२४
प्रोतयेवरुणंमित्रमिंद्रं	४	६	१२
प्रोत्येअग्नयोग्निषु	३	८	२३
प्रोथदश्वोनयवसेविष्य	५	२	३
प्रोद्रोणेहरयः कर्माग्मन्	४	७	९
प्रोरोमित्रावरुणा	५	५	३
प्रोष्ठेशयावह्येशया	५	४	२२
प्रोष्वस्मैपुरोरथं	८	७	२१
प्रोस्यवह्निः पथ्याभिः	७	३	२५
वट्सूर्यश्रवसामहाँअसि	६	७	८
वण्महाँअसिसूर्य	६	७	८
व्रतोव्रतासियमुनैव	७	६	८
वभ्रवेनुस्वतवसे	६	७	३६
वभ्राण.सूनोसहसोव्यद्यौत्	२	८	१४
वभ्रुरेकोविषुणःसूनरो	६	२	३६

मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग
बर्हिः प्राचीनमोजसा	६	६	२४	विभर्तिचार्विंद्रस्यनाम	७	५	२१	बृहतद्दलुयेते	२	६	६	बृहस्पतेप्रतिमेदेववा	८	५	१२
बर्हिर्वायत्स्वपत्याय	१	६	४	विभ्रद्द्रापिंहिरण्ययं	१	२	१८	बृहतेवर्गभरेषु	८	६	२	बृहस्पतेप्रथमवाच.	८	२	२३
बर्हिषदः पितरऊती	७	६	१७	बीभत्सूनांसयुजंहंसं	८	७	१०	बृहन्नच्छायोअपलाश	७	७	१७	बृहस्पतेयापरमापरावत्	३	७	२६
बलंधेहितनूषुनो	३	३	२२	बृहदुक्थंहवामहे	६	३	२	बृहन्निदिध्मएषां	६	३	४२	बृहस्पतेयुवमिंद्रश्चवस्वो	५	६	२२
बलविज्ञाय.स्थविरः	८	५	२२	बृहतीइवसूनवेरोदसी	१	४	२५	बृहस्पतइंद्रवर्धतन	२	६	२७	बृहस्पतेयुवमिंद्रश्चवस्वो	५	६	२३
बहव सूरचक्षसः	५	५	९	बृहत्सुम्नः प्रसवीतानिवेशं	२	८	४	बृहस्पतिर्नः परिपातु	७	८	२३	बृहस्पतेसदमिन्नः सुग	१	७	२४
बह्वीनापितावहुरस्यपुत्र.	५	१	१९	बृहत्स्वश्चन्द्रममवद्युक्थ्यं	१	४	१३	बृहस्पतिर्नः परिपातु	७	८	२५	बोधयन्माहरिभ्या	३	५	१६
बह्वी.समाअकरमंत	८	७	९	बृहदिंद्रायगायत	६	६	१२	बृहस्पतिर्नः परिपातु	७	८	२७	बोधामेअस्यवचसो	२	२	१६
बळसत्यानीयानिपुणेश्च	८	४	२३	बृहदुगायिषेवचोसुर्या	५	६	२०	बृहस्पतिर्नयतुदुर्गहा	८	८	४०	बोधासुमेमघवन्वाचमेमां	५	३	५
बळित्थातद्वपुषे	२	२	८	बृहद्भिरग्नेअर्चिभिः	४	८	२	बृहस्पतिं प्रथमंजायमानः	३	७	२६	बोधिन्मनसारथ्या	४	४	१५
बळित्थादेवनिष्कृत	४	४	५	बृहद्वदंतिमदिरेण	८	४	२१	बृहस्पतिरमतहित्यत्	८	२	१८	बोधिन्मनाइदस्तुन	६	६	२४
बळित्थापर्वताना	४	४	२८	बृहद्वयोबृहतेतुभ्यमग्ने	४	४	२२	बृहस्पति समजयद्वसूनि	५	१	१९	ब्रह्मगामश्वंजनयंत	८	२	११
बळित्थामहिमावा	४	८	२५	बृहद्वयोमघवद्भ्योदधात	५	४	२८	बृहस्पतेअतियदर्यो	२	६	३१	ब्रह्मचतेजातवेद	७	५	३२
बळृत्वियायधाम्ने	६	४	४३	बृहद्वयोहिभानवे	४	१	८	बृहस्पतेजुषस्वन	३	४	९	ब्रह्मचारीचरतिवेविषं	८	६	७
बाधसेजनान्वृषभेवमन्यु	४	७	२७	बृहद्वरूथमरुतां	६	१	२८	बृहस्पतेतपुषाश्नेव	२	७	१२	ब्रह्माजिन्वतमुतजिन्वतं	६	३	१६
विभयाहित्वावत	६	३	४७	बृहतद्भानवोभाऋजीक.	२	८	१५	बृहस्पतेपरिदीया	८	५	२२	ब्रह्मणस्पतिरेता	८	३	१

मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र.	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग.
ब्रह्मणस्पतेत्वमस्य	२	६	२२	ब्राह्मणादिंद्रराधस·	१	१	२८	भद्रंमनः कृणुष्ववृत्रतूर्ये	६	१	३२	भरायसुभरतभागं	८	५	१५
ब्रह्मणस्पतेत्वमस्ययुता	२	७	३	ब्राह्मणासोअतिरात्रेनसो	५	७	४	भद्रवैवरंवृणते	८	८	२२	भरेषुहव्योनमसोप	२	६	३१
ब्रह्मणस्पतेरभवद्यथा	२	७	३	ब्राह्मणास पितर.सोम्या	५	१	२०	भद्रमिदंरुशमाअग्नेअक्रन्	४	१	२८	भरेष्विंद्रंसुहवं	४	२	४
ब्रह्मणस्पतेसुयमस्य	२	७	३	ब्राह्मणास सोमिनोवाच	५	७	४	भद्रमिन्द्राकृणवत्सर	५	६	२०	भर्गोहनामोतयस्य	८	१	२८
ब्रह्मणाग्निःसंविदान	८	८	२०	ब्राह्मणोस्यमुखमासीत्	८	४	१९	भद्राअग्नेवैध्र्यश्वस्य	८	२	१९	भवाद्युम्नीवाध्र्यश्वस्य	८	२	१९
ब्रह्मणातेब्रह्मयुजायुन	३	२	१७	भगधियंवाजयंत	२	८	३	भद्रातेअग्नेस्वनीक	३	५	५	भवानोअग्नेवितोत	७	६	२
ब्रह्मन्वीरब्रह्मकृतिंजुषाण	५	३	१३	भगएवभगवाँअस्तुदेवाः	५	४	८	भद्राअश्वाहरितः सूर्यस्य	१	८	७	भवानोअग्नेसुमनाउपेतौ	३	१	१८
ब्रह्मप्रजावदाभर	४	५	२८	भगप्रणेतर्भगसत्यराधः	५	४	८	भद्रातेहस्तासुकृतोत	३	६	६	भवामित्रोनशेव्यो	२	२	२६
ब्रह्माकृणोतिवरुणः	१	७	२२	भगंभक्तस्यतेवयं	१	२	१३	भद्रादक्षउर्वियाविभा	५	१	५	भवावरूथंगृणतेविभावो	१	४	२४
ब्रह्माणंब्रह्मवाहसं	४	७	२२	भगस्यस्वसावरुणस्य	२	१	४	भद्रावस्त्रासमन्या	७	४	११	भवावरूथंमघवन्मघोनां	५	३	१८
ब्रह्माणइंद्रोपयाहिविद्वा	५	३	१२	भजंतविश्वेदेवत्व	१	५	१२	भद्रोनोअग्निराहुतः	६	१	३२	भारतीपवमानस्य	६	७	२५
ब्रह्माणस्त्वावयंयुजा	६	१	२२	भद्रंकर्णेभि.शृणुयाम	१	६	१६	भद्रोभद्रयासचमानः	७	५	३१	भारतीळेसरस्वति	२	५	९
ब्रह्माणिहिचकृषेवर्धनानि	४	६	१६	भद्रंतेअग्नेसहसि	३	५	११	भरद्यदिविरतो	३	६	१५	भास्वतीनेत्री	१	६	२५
ब्रह्माणिमेमतय.शसुतास	२	३	२४	भद्रंनोअपिवातयमनः	७	७	२	भरद्वाजायसप्रथः	४	५	२७	भास्वतीनेत्रीसूनृतानां	१	८	१
ब्रह्मातइंद्रगिर्वणः	६	६	१३	भद्रंनोअपिवातय	७	७	११	भरद्वाजायावधुक्षतद्विता	४	८	३	भिंधिविश्वाअपद्विषः	६	३	४९
ब्रह्मादेवानांपदवीः	७	४	७	भद्रंभद्रंनआभर	६	६	२६	भरामेध्मंकृणवामा	१	६	३०	भिनत्पुरोनवति	२	१	१९

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
भिनद्गिरिंशवसा	३	५	२१
भिनद्वलमंगिरोभिः	२	६	१६
भीतायनाधमानाय	४	४	२०
भीमोविवेषायुधेभिरेषां	५	३	३
भुज्युमंहस.पिपृथः	८	२	११
भुरंतुनोयशसा	८	३	९
भुवंश्रितस्यमज्यं	६	८	२४
भुवनस्यपितरंगीर्भिरामिः	४	८	६
भुवश्चक्षुर्मह ऋतस्य	७	६	३
भुवस्त्वमिंद्रब्रह्मणा	८	१	९
भुवोजनस्यदिव्यस्यराजा	४	६	१४
भुवोयज्ञस्यरजस	७	६	४
भुवोवितावामदेवस्य	३	५	२०
भूम्याअंतंपर्येकेचरंति	८	६	१७
भूयइद्वावृधेवीर्याय	४	७	२
भूयसावस्नमचरत्	३	६	१२

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
भूयामतेसुमतौवाजिनोवयं	५	७	२५
भूयामोपुत्वावतः	३	६	२८
भूरिकर्मणेवृषभायवृष्णे	१	७	१७
भूरिचकर्थयुज्येभिः	२	३	२५
भूरिचक्रमरुत.पित्र्याणि	५	४	२६
भूरितइंद्रवीर्यं१तव	१	४	२२
भूरिदक्षेभिर्वचनेभिः	८	६	१५
भूरिदाभूरिदेहिनो	३	६	३०
भूरिदाह्यसिश्रुत.पुरुत्रा	३	६	३०
भूरिनामवंदमानोदधाति	३	८	१७
भूरिभि.समह ऋषिभिः	६	५	१०
भूरिहितेसवनामानुषेषु	५	३	६
भूरिद्वेअचरंतीचरंतं	२	५	२
भूरीणिभद्रानर्येषु	२	४	२
भूरीणिहित्वेदधिरेअनीका	३	१	१९
भूरीदिंद्रउदिनक्षंत	७	६	४

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
भूरीदिंद्रस्यवीर्यं	६	४	२६
भूर्जज्ञउत्तानपदः	८	३	१
भूषन्नयोधिबभ्रूषु	२	२	६
भृमिश्चिद्घासितुतुजिः	३	६	२७
भोजत्वामिंद्रवयं	२	६	२०
भोजमश्वाः सुष्ठुवाहः	८	६	४
भोजाजिग्युः सुरभिं	८	६	४
भोजायाश्वंसंमृजंति	८	६	४
मंत्रमखर्वंसुधितंसुपेशसं	५	३	१९
मंथतानरः कविमद्वयंतं	३	१	३२
मंदमानऋतादधि	८	३	३
मंदंतुत्वामघवन्निंद्रेंदव.	५	७	३०
मंदंतुत्वामंदिनो	२	१	१३
मंदस्वहोत्रादनुजोषमंधसो	२	८	१
मंदस्वासुस्वर्णर	५	८	१६
मंदामहेदशतयस्य	२	१	३

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
मंदिष्टयदुशनेकाव्येसचां	१	४	११
मंद्रहोतारमुशिजोयविष्ठ	५	२	१३
मंद्रंहोतारमुशिजं.	८	१	१
मंद्रंहोतारमृत्विजं	६	३	३७
मंद्रहोतारंशुचिमद्वयावि	२	८	१९
मंद्रजिह्वाजुगुर्वणि	२	२	११
मंद्रयासोमधारया	६	७	२६
मंद्रस्यकवेर्दिव्यस्यवह्नेः	४	७	११
मंद्रस्यरूपंविविदु.	७	२	२०
मंद्राकृणुध्वंधियआतनुध्वं	८	५	१८
मंद्रोहोतागृहपतिः	१	३	८
मंसीमहित्वावयं	७	७	१३
मंहिष्ठावाजसातमा	५	८	१
मंहिष्ठंवोमघोनां	४	२	१०
मक्षूकनायाः सख्यनवग्वा	८	१	२७
मक्षूकनायाः सख्यनवीयः	८	१	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
मक्षूतातंइंद्रद्दानामंसः	७	७	८
मक्षूदेववंतोरथं	६	२	४०
मक्षूनवह्निःप्रजायाः	८	१	२७
मक्षूनयेपुदोहसेचिदुया	५	१	७
मक्षूहिष्मागच्छथईवतोद्यू	३	७	१९
मखस्यंतेतविपस्यप्रजूतिं	३	२	१५
मघोनआर्पवस्वन.	६	७	३१
मघोनःसवृत्रहत्येपुचोदय	५	३	१९
मतयःसोमपामुरु	३	३	३
मतीजुष्टोधियाहितः	७	१	१
मत्सिनोवस्यइष्टये	२	४	१९
मत्सिवायुमिष्टये	७	३	२६
मत्सिवायुमिष्टये	७	४	१९
मत्सिसोमवरुणं	७	३	२६
मत्स्यपायितेमहः	२	४	१८
मत्स्वासुक्षिप्रमदिभिः	१	१	१७

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
मत्स्वासुशिप्रहरिवस्तदीमहे	६	७	३
मथीयदीं विष्टोमा	२	२	१७
मथीयदीं विभृतो	१	५	१५
मदच्युरक्षेतिसादने	६	७	३८
मदेनेपितंमदं	५	७	१४
मदेमदेहिनो	१	६	२
मधुनक्तमुतोषसो	१	६	१८
मधुनोद्यावापृथिवीमिमि	५	१	१४
मधुपृष्ठंघोरमयासं	७	३	२५
मधुमतीरोपधीर्द्यावआपः	३	८	९
मधुमंतंतनूनपात्	१	१	२४
मधुमन्मेपरायणं	७	७	१०
मधुमान्नोवनस्पतिः	१	६	१८
मधुवाताऋतायते	१	६	१८
मधोर्धारामनुक्षर	६	८	७
मध्यायत्कर्त्वमभवत्	८	१	२७

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
मध्येहोतादुरोणेबर्हिषोरा	४	५	१४
मध्वःकुपुमधूयुवा	४	४	१२
मध्वःपिबतमधुपेभिरास	३	७	२१
मध्वःसूदपवस्व	७	४	१९
मध्वःसोमस्याश्विनामदा	१	८	१३
मध्वोवोनाममारुतंयज	५	४	२७
मनीषिणःप्रभरध्वं	८	५	१०
मनीषिभिःपवतेपूर्व्यः	७	३	१५
मनुष्वत्त्वानिधीमहि	४	१	१३
मनुष्वदग्नेअंगिरस्वदंगिर	१	२	३५
मनुष्वदिंद्रसवनंजुषाणः	३	२	९
मनोअस्याअनआसीत्	८	३	११
मनोजवसावृषणामदच्यु	६	२	८
मनोजवाअयमानः	६	७	५
मनोनयेपुहवनेपु	८	१	२६
मनोनयोऽध्वनः	१	५	१६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मनोन्वाहुवामहे	८	१	१९
मन्युरिंद्रोमन्युरेवास	८	३	१८
मन्येत्वायज्ञियंयज्ञियानां	६	३	३२
ममच्चनतेमघवन्	३	५	२६
ममच्चनत्वायुवतिः	३	५	२६
ममत्तुत्वादिव्यःसोमः	८	६	२०
ममत्तुनःपरिज्मावसर्हा	२	१	१
ममत्त्वासूरउदिते	५	७	१५
ममदेवाविहवेसंतु	८	७	१५
ममद्विताराष्ट्रंक्षत्रियस्य	३	७	१७
ममपुत्राःशत्रुहणः	८	८	१७
ममब्रह्मेंद्रयाह्यच्छ	२	६	२२
ममाग्नेवर्चोविहवेपु	८	७	१५
मयासोअन्नमत्तियो	८	७	११
मयिदेवाद्रविणमा	८	७	१५
मयोदधेमेधिरःपूतदक्षः	२	८	१३

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग:	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग.
मयोभूर्वातोअभिवातु	८	८	२७	मतिश्चिद्धोमृतवोरुक्मवक्ष	६	१	४०	महाँअमंत्रोवृजनेविरप्शी	३	२	१९	महान्त्सधस्थेध्रुवआनिषं	२	८	२६
मरुत पिबतऋतुना	१	१	२८	मर्ताअमर्त्यस्यते	५	८	३५	महाँअसिमहिष	३	३	१०	माहिकेरवऊतये	१	३	३१
मरुतोमारुतस्यनः	६	१	४०	मर्माणितेवर्मणाछादया	५	१	१२	महाँअसिसोमज्येष्ठ.	७	२	१०	महिक्षेत्रंपुरुश्चंद्रविविद्वान्	३	२	७
मरुतोयद्धवोदिवः	५	८	२०	मर्मृजानासआयवः	७	१	३९	महाँअस्यध्वरस्यप्रकेतो	५	२	१४	महिज्योतिर्निहितंवक्षणा	३	२	३
मरुतोयद्धवोबलं	१	३	१४	मर्योनशुभ्रस्तन्वं	७	४	९	महाँआदित्योनमसो	३	४	५	महिज्योतिर्बिभ्रतंत्वा	७	८	१३
मरुतोयस्यहिक्षये	१	६	११	मह.सरायएषते	२	२	१८	महाँइंद्रोनृवदाचर्षणिप्राः	४	६	७	महिस्त्रीणामवोस्तु	८	८	४३
मरुतोवीळुपाणिभिः	१	३	१७	मह सुवोअरमिषेस्तवाम	६	४	४	महाँइंद्रोयओजसा	५	८	९	महित्वाष्ट्रमूर्जयंतीरजुर्य	३	१	१
मरुत्वंतोअप्रतीतस्यजि	४	२	१८	महउग्रायतवसेसुवृक्तिं	६	६	३३	महाँइंद्र परश्च नु	१	१	१५	महिद्यावापृथिवीभूत	८	४	२६
मरुत्वंतमृजीषिणं	६	५	२७	महत्तत्सोमोमहिषः	७	४	१९	महाँउग्रोवावृधेवीर्याय	३	२	१९	महिप्सरः सुकृतसोम्य	७	२	३१
मरुत्वंतवृषभ	२	३	११	महत्तदुल्वस्थविर	८	१	१०	महाँउतासियस्यते	५	३	१६	महिमहेतवसेदीध्येनृन्	४	२	१
मरुत्वंतवृषभवावृधान	४	६	८	महत्तद्वः कवय.	३	३	२७	महाँऋषिर्देवजा	३	३	२०	महिमहेदिवेअर्चा	३	३	२४
मरुत्वंतहवामहे	१	२	९	महत्तन्नामगुह्यंपुरुस्पृक्	८	१	१६	महातामित्रावरुणा	६	२	२१	महिन्नएपांपितर.	८	१	१८
मरुत्वाँइंद्रमीढ्व.	६	५	२८	महदद्यमहतामावृणीमहे	७	८	११	महांतोमह्नाविभ्वो३	२	४	३	महिराधोविश्वजन्यंदधा	४	७	३४
मरुत्वाँइंद्रवृषभो	३	३	२१	महश्चर्कर्म्यर्वत क्रतुप्राः	२	७	१३	महांतकोशमुदचानिषिंच	४	४	२८	महिवोमहतामव.	६	४	७
मरुत्सुवोदधीमहि	३	३	८	महश्चित्त्वमिंद्रयतएतान्	२	४	८	महातत्वांमहीरनु	६	७	१८	महिवोमहतामवं	६	४	५१
मरुत्स्तोत्रस्यवृजनस्यगोपा	१	७	१३	महश्चिदग्नएनसो	३	५	१२	महातमह्निनावय	६	१	५	महिपासोमायिनश्चित्र	१	५	७

मन्त्र·	अष्ट.	अ.	वर्ग·
महीअत्रमहिनावारं	२	२	२०
महीद्यावापृथिवीइहज्येष्ठे	३	८	८
महीद्यौः पृथिवीचनः	१	२	६
महीमित्रस्यसाधथ	३	८	८
महीमेअस्यवृषनाम	७	४	२१
महीयदिधिषणाशिश्नथे	३	२	७
महीरस्यप्रणीतय·	४	७	२१
महीरस्यप्रणीतयः	६	१	५
महीवामूतिरश्विनामयोभु	१	८	२६
महीसमैरच्चम्वा	३	३	३१
महेचनत्वामद्रिव·	५	७	१०
महेनोअद्यबोधय	४	४	२१
महेनोअद्यसुवितायबोधि	५	५	२२
महेयत्पित्रईरसं	१	५	१५
महेशुल्कायवरुणस्यतुविः	५	६	३
महोअग्नेःसमिधानस्य	७	८	११

मन्त्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
महोअर्णः सरस्वती	१	१	६
महोदेवान्यजसियक्ष्यानु	४	८	१
महोद्रुहोअपविश्वायुधा	४	६	९
महोनोअग्नेसुवितस्य	५	१	२७
महोनोरायआभर	७	१	२३
महोमहानिपनयत्यस्य	३	२	१६
महोरुजामिवधुता	३	४	२५
महोविश्वांअभिषत·	६	२	१४
महोयस्पतिःशवसः	७	७	६
मर्त्यायजतुममयानिं	८	७	१५
मक्षूत्वष्टावज्रमतक्षत्	८	१	५
मक्षातेसुख्यंवश्मिशक्ती·	३	२	७
माचत्वारंआशवः	६	५	२३
मांदेवादधिरेहव्यवाहं	८	१	१२
माधुरिंद्रनामदेवता	८	१	७
मांनरःस्वश्वावाजयंतः	३	७	१७

मंत्र·	अष्ट.	अ.	वर्ग
माकर्षैभ्रातरभ्यमित्रिणे	१	८	२३
माकस्यनोअररुषो	५	६	१८
माकस्ययक्षसदुमित्	३	४	२२
माकस्याद्भुतक्रतू	४	४	८
माकाकुवीरमुद्वहोवनस्प	४	८	४
माकिरेनापथागात्	५	८	८
माकिर्नेशन्नाखख्यावि	७	७	९
माकिनैशन्माकीरिषत्	४	८	२०
माकुध्र्यगिन्द्रशूरवस्वी	७	७	८
माचिदन्यद्विशंसत	५	७	१०
माच्छैभ्रद्रश्मींरितिनाध	१	७	२८
माजस्वनेवृषभनोररीथाः	४	७	१८
मातलीकव्यैर्यमोअंगिरो	७	६	१४
माताचयत्रदुहिता	३	३	३०
मातादेवानामदितेः	१	८	४
मातापितरमृतआवभाज	२	३	१५

मन्त्र·	अष्ट.	अ.	वर्ग
मातारुद्राणांदुहितावसूं	६	७	८
मातुर्दिधिषुमब्रव	४	८	५१
मातुष्पदेपरमेशुक्रआयोः	४	२	२२
मातेअस्याजुरोयथा	६	२	३
मातेअस्यांसहसावन्परि	५	२	३०
मातेगोदत्रनिररामराधसः	६	२	४
मातेराधांसिमातऊतयो	१	६	८
मातेवयद्वरसेपप्रथान	४	१	७
मातेहरीवृषणावीतपृष्ठा	३	२	१७
मात्रेपूषन्नाघृणइरस्यः	५	४	७
मात्रेयुतेसुमिते	७	७	२३
मात्वाग्निर्ध्वनयीद्धूमगंधिः	२	३	९
मात्वातपत्प्रियआत्मापि	२	३	१०
मात्वामूराअविष्यवः	६	३	४६
मात्वारुद्रचुक्रुधामानमो	२	७	१६
मात्वाश्येनउद्वधीन्मासुपर	८	११	

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्गः	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
मात्वासोमस्युगल्दया	५	७	१२	मानिंदतुयइमां	३	५	१	मानोमर्धीराभरा	३	६	४	मापृणतोदुरितं	२	१	१०
मादयस्वसुतेसचा	१	६	२	मानोअग्नेदुर्मृतयेसचैतु	५	१	२७	मानोमहातमुतमानोअर्भं	१	८	६	माप्रगामपथोवयं	८	१	१९
मादयस्वहरिभिर्येतइंद्र	१	७	१३	मानोअग्नेमतये	३	१	१६	मानोमित्रोवरुणोअर्यमा	२	३	७	माभूमनिष्ट्याइवे	५	७	१२
माध्यंदिनेसवनेजातवेद	३	१	३१	मानोअग्नेवसजो	२	५	१०	मानोमृचारिपूणां	६	४	५२	मामेमुमाश्रमिष्मः	५	७	३१
माध्यंदिनस्यसवनस्य	३	३	१७	मानोअग्नेवीरतेपरादा	५	१	२६	मानोरक्षआवेशीदाघृणीव	६	४	३५	मामामिमतवसंतमत्र	४	२	१२
मानः शंसोअररुषः	१	१	३४	मानोअग्नेसख्यापित्र्या	१	५	१६	मानोरक्षोअभिनड्यातुमा	५	७	९	मायाभिरिंद्रमायिनं	१	१	२१
मानः समस्यदूढ्यं	६	५	२५	मानोअज्ञातावृजनादुरा	५	३	२१	मानोवधायहत्नवे	१	२	१६	मायाभिरुत्सिसृप्सत्	६	१	१६
मानः सेतुः सिषेदुय	६	४	५२	मानोअरातिरीशत	२	५	२८	मानोवधीरिंद्रमापरादा	१	७	१९	मायावामित्रावरुणादिवि	४	४	१
मानः सोमपरिबाधः	१	३	२७	मानोअस्मिन्मघवन्	१	४	१७	मानोवधीरुद्रमापरादा.	५	४	१३	मारेअस्मद्विमुमुच	३	३	४
मानः सोमसवीविज	६	५	३४	मानोअस्मिन्महाधने	६	५	२६	मानोवधैवरुणयेतइष्टौ	२	७	१०	मार्जाल्योमृज्यतेस्वेदमू	३	८	१३
मानस्तेनेभ्योयेअभि	२	६	३२	मानोगव्येभिरश्व्यै	६	५	२०	मानोवृकायवृक्येसमस्मै	४	८	१२	मावएनोअन्यकृतंभुजेम	४	८	१२
मानइंद्रपराववृणक्	६	६	३७	मानोगुह्यारिपआयोरहन्द	२	७	१५	मानोहिर्बुध्न्योरिषेधात्	५	३	२६	मावोवृकोमावृकी	२	४	२९
मानइंद्रपीयत्नवे	५	७	१९	मानोदेवानाविशः	६	५	२५	मानोहिंसीज्जनिताय	८	७	४	माविदन्परिपंथिनः	८	३	२६
मानइंद्राभ्यादिशः	६	६	२०	मानोनिदेचवक्तवे	५	३	१५	मानोहृणीतामतिथिर्वसु	६	७	१५	मावोघ्नतंमाशपत	१	३	२३
मानएकस्मिन्नागसि	६	३	४८	मानोमर्ताअभिद्रुहन्	१	१	१०	मानोहेतिर्विवस्वत	६	४	५४	मावोदात्रान्मरुतोनिररा	५	४	२६
मानस्तोकेतनयेमानआ	१	८	६	मानोमर्तायरिपवे	६	४	२३	मापापत्वायनोनरेंद्राग्नी	५	६	१७				

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
मावोंमृगोनयर्वसे	१	३	१५	मित्रश्चतुभ्यंवरुणः	३	१	१४	मिमातुद्यौरदितिर्वीतयेन.	४	२	२४	मृपोनशिश्वाव्यंदंति	७	८	१
मावोंरुसानितभाकुभा	४	३	१२	मित्रश्चनोवरुणश्च	४	४	१०	मिमीहिश्लोकमास्यें	१	३	१७	मृगोनभीम कुचरोगिरि	८	८	३८
मावोंरिपत्खनिता	८	५	११	मित्रस्तन्नोवरुणोदेवोअर्य	५	५	६	मिम्यक्षयेपुरोदुसीत्तुदेवी	४	८	८	मृजतिंत्वादशक्षिपः	६	७	३०
माशूनेंअग्नेनिपदामनृणां	५	१	२५	मित्रस्तन्नोवरुणोमामहंत	५	४	१९	मिम्यक्षयेपुसुधिता	२	४	४	मृजतिंत्वासमग्रुवं.	७	२	१
मासख्यु·शून्नमाविंदे	६	३	४९	मित्रस्तन्नोवरुणोरोदसीच	५	४	७	मिहं·पावका प्रतताअभूव	३	२	८	मृजानोवारेपवमानः	७	५	२८
मासातेंअस्सत्सुमतिर्विंद	१	८	२६	मित्रस्यंचर्षणीधृतोवो	३	४	६	मीढुष्मंतीवपृथिवीपराह	४	३	१९	मृज्यमान.सुहस्त्य	७	५	१६
मासींमवृधआभाक्ष	६	५	३६	मित्रातनुानरुथ्या	६	२	२१	मुचतुंमाशपृथ्या	८	५	११	मृत्यो पदंयोपयंत	७	६	२६
मास्वेंधतसोमिनोदक्षता	५	३	१९	मित्रायपंचयेमिरे	३	४	६	मुचामिंत्वाहुविपाजीवंना	८	८	१९	मृळतंनोमरुतोमावंधि	४	३	१८
माहंमघोनोंवरुण	२	७	८	मित्रायंशिक्षवरुणाय	८	२	९	मुनंयोवातरशना.	८	७	२४	मृळानोंरुद्रोतनोमयस्कृ	१	८	५
माहमघोनोंवरुण	२	७	१०	मित्रावरुणवताउतधर्मैवं	६	३	१६	मुमुक्ष्वो३मनवे	२	२	५	मेधंतुतेवह्नयोयेभिरीयसे	२	८	१
माहंमघोनोंवरुण	२	७	११	मित्रोअग्निर्भवतियत्समिं	२	८	२४	मुमोदुगर्भोवृषभ.	७	६	३	मेधाकारविदथस्य	८	४	२१
मित्रंकृणुध्वखलु	७	८	५	मित्रोअंहोश्चिदादुरु	४	४	३	मुपायसूर्यंकवे	२	४	१८	मेहंनाह्वनकरणात्	८	८	२१
मित्रनयशिम्यागोपुं	२	२	२०	मित्रोजनान्यातयति	३	४	५	मूरामंमूरनवयं	७	५	३२	मेनंमग्नेविदहोमा	७	६	२०
मित्रंनयंसुधितंभृगवोदु	४	५	१७	मित्रोदेवेष्वायुपु	३	४	९	मूर्धादिवोनाभिरग्निः	१	४	२५	मोघमन्नंविंदते	८	६	२३
मित्रवयंहवामहे	१	२	८	मित्रोनोअत्यंहुति	६	४	५१	मूर्धानंदिवोअरतिपृथि	४	५	९	मोतेरिंपन्येअच्छोक्तिभिर्वं	६	७	१५
मित्रंहुवेपूतदक्षं	१	१	४	मिमातिवह्निरेतशः	७	१	३९	मूर्धाभुवोभवतिनक्तं	८	४	११	मोपुणःपरापरा	१	३	१६

मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्गः	मन्त्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
मोपुत्वांवाघतंश्चन	५	३	१७	यत्रायंश्चक्रुदामिंदु	५	४	२९	यदेवासोवंथवाजसातौ	७	८	८	य कुकुमोंनिधारय.	६	३	२६
मो पुदेंवाअदस्वं.	१	७	२०	यत्वमंग्नेसमदंहु:	७	६	२२	यदेवासोवंथवाजसातौ	८	२	५	य कुक्षि सोमपातम	१	१	१६
मो पुणं.सोममृत्यवे	८	१	२२	यत्वरथंमिंद्रमेधसा	५	१	१६	यब्राहुतेवपिप्रंति	१	३	२२	य.कृतदिद्धियोन्य	६	३	४७
मोपुब्रह्मेवंतन्द्रयु.	६	६	२०	यत्वाविप्रमेधसातौ	६	५	११	यमत्य पुरुस्पृहं	३	८	२५	य परस्याःपरावतः	८	८	४५
मोपुवंरुणमृन्मयंगृहं	५	६	११	यत्वांगोपवंनोगिरा	६	५	२३	यमेंदुरिंद्रोमरुत.	५	७	२९	य पंचर्पणीरभि	५	२	१८
मोपुवोंअस्मदुभिता	२	२	४	यत्वाजनासइध्रते	६	३	३४	ययज्ञनयथानरः	१	३	२२	य पावमानीरध्येति	७	२	१८
मोपूर्णइंद्राश्चपृत्सुदेवे	२	४	१५	यत्वाजनासईळते	६	५	२३	ययुवदाश्वंध्वरायदेवा	५	१	१२	य पुष्पिणीश्चप्रस्वश्च	२	६	२१
मोपूणोअन्नंजुहुरन्त	३	३	२८	यत्वाजनासोअभिसं	७	५	३२	यरक्षंतिप्रचेतस.	१	३	२२	य.पूर्व्यायवेधसे	२	२	२६
मोर्षं१ यद्दुर्हणावान्	५	७	२०	यत्वादेवादंभिरेहंन्यु	८	१	२	यवर्धयतीद्गिर.	४	७	१६	य.पृथिवीव्यथमाना	२	६	७
यकुंमारनवरथं	८	७	२३	यत्वादेवापि.शुशुचान.	८	५	१३	यविप्राउक्थवाहसः	६	१	३	य पौरुपेयेणक्रविषा	८	४	८
यकुंमारप्रावर्तय	८	७	२३	यत्वादेवासोमनवेदधुरिह	१	२	९	यवैसूर्यंस्वर्भानु	४	२	१२	य प्राणतोनिमिषत.	८	७	३
यक्रदसीअवसा	८	७	४	यत्वाद्यावापृथिवीय	७	५	३०	यसीमकृण्वन्तमसे	३	५	१३	य शुक्रोमुक्षोअस्य	६	४	४८
यक्रदसीसयती	२	६	८	यत्वापूर्वमीळितो	८	२	१९	यसीमनुप्रवतेवद्द्रवतं	३	७	११	य.शग्मस्तुविशग्मते	४	७	१६
यजनासोहविष्मंत	६	५	२१	यत्वावाजिन्नध्याअभि	७	३	५	यसुपर्ण परावत.	८	८	२	य.शश्वतोमव्येनो	२	६	८
यतेश्येन पदाभरत्	६	६	२	यदेवासस्त्रिरहंन्नायजते	२	८	२२	यसोमर्मिंद्रपृथिवी	३	३	१०	य शवरपर्वते	२	६	९
यतेश्येनश्चारुमवृकं	८	८	२	यदेवासोजनयताग्निं	८	४	११	यस्यापृच्छतिकुह	२	६	७	य.शुक्रइवसूर्यो	१	३	२६

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
य शूरेभिर्हव्योयश्चभीरु	१	७	१२	यआघ्रायचकमानाय	८	६	२२	यइंद्रायवचोयुजा	१	२	१	यउक्थेभिर्नविंधते	६	४	१८
य श्वेतांअधिनिर्णिज	६	३	२७	यआनयत्परावत	४	७	२१	यइंद्रायसुनवत	३	६	१२	यउग्रइवशर्यहा	४	५	२८
य संन्नहाविचर्षणि.	४	७	२७	यआपिर्नित्योवरणप्रिय.	५	६	१०	यइमाविश्वाजातानि	४	४	२६	यउग्राअर्कमानृचु	१	१	३६
य सुसरंद्रिमर्वृषभ	२	६	९	यआयुंकुत्संमतिथिग्व	६	४	२२	यइमाविश्वाभुवनानि	८	३	१६	यउग्रेभ्यश्चिदोजीयान्	७	२	१०
य सुमिधायआहुती	६	१	२९	यआर्जीकेपुकृत्वसु	७	२	५	यइमेउभेअहनी	४	४	२६	यउग्र सन्ननिष्टृतः	६	३	८
य सुस्थेचिच्छतक्रतु:	६	३	३	यआस्तेयश्चचरति	५	४	२२	यइमेद्यावापृथिवी	८	६	९	यउदाजन्पितरो	८	२	१
य सुनीथोददाशुषे	२	५	२९	यआस्वत्कआशये	६	३	२७	यइमेरोदसीउभे	३	३	२१	यउदानड्व्ययनं	७	७	१
य सुन्वतमवतियः	२	६	९	यइद्धआविवासति	४	८	२९	यइमेरोदसीमही	५	८	१२	यउदाचियज्ञेअध्वरेष्ठाः	८	३	११
य सुन्वतेपचतेदुध्रः	२	६	९	यइद्दो. पवमानस्य	७	५	२८	यइमेरोदसीमही	६	८	८	यउदृचींद्रदेवगोपाः	१	४	१६
य सुपव्य सुदक्षिणः	६	३	७	यईंद्रचमसेष्वा	६	६	२	यइंखयतिपर्वतान्	१	१	३७	यउद्न. फलिगमिनत्	६	३	५
य सुर्विंदुमनर्शनि	६	३	१	यईंद्रयतयस्त्वा	५	८	१२	यईचकारनसोअस्यवेद	२	३	२०	यउशतामनसासोमं	८	८	१८
य सोमसख्येतव	१	६	२१	यईंद्रशुष्मोमघवंतेअस्ति	५	३	१०	यईचिकेतगुहा	३	५	११	यउश्रियादप्स्वादो	२	५	२९
य सोमं कुलशेष्वा	६	७	३८	यईंद्रसस्त्यव्रतः	६	६	३६	यईराजानावृतुथा	५	१	२	यउस्रियाअप्याअंतः	७	५	१८
यःस्त्रीहितीपुपूर्व्यः	१	५	२१	यईंद्रसोमपातम	६	१	१	यईवहंतआशुभिः	४	३	२८	यऋक्षादंहसोमुचत्	६	२	२०
य स्मारुंधानोगध्यासम	३	७	२१	यइंद्राग्नीचित्रतमोरथे	१	७	२६	यईशिरेभुवनस्य	८	२	४	यऋज्रामह्यमामहे	५	७	१६
यआत्मदावलदायस्य	८	७	३	यइंद्राग्नीसुतेषुवा	४	८	२५	यउक्थाकेवलादधे	६	४	२०	यऋज्रावातरंहसः	६	३	१२

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मन्त्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मन्त्रः	अष्ट	अ.	वर्ग
यत्कृतेचिंदभिश्रिषः	५	७	१२	यच्चित्रमप्नंउषसोवहंती	१	८	४	यजंतेअस्यसुख्यवयंश्च	५	४	१	युज्ञइद्रंमवर्धयत्	६	१	१४
यत्कृतेचिद्गास्पदेभ्यः	५	७	२४	यच्चिद्धितेअपिच्यर्थि.	६	३	४५	यजमानायसुन्वते	४	१	१९	युज्ञस्यकेतुंप्रथमपुरोहितं	४	१	३
यत्कृतेनसूर्यमारो	८	२	१	यच्चिद्धितेगणाइमे	४	४	२१	यजध्वैनप्रियमेधा	५	७	२४	युज्ञस्यकेतुंप्रथम	८	७	५
यत्कृष्व श्रावयत्सखा	६	४	३	यच्चिद्धितेपुरुष	३	५	१२	यजस्ववीरप्रविहि	२	३	५	युज्ञस्यकेतु पवते	७	३	१३
यत्कृष्वाकृष्टिविंद्युत	४	३	१०	यच्चिद्धितेविशोयथा	१	२	१६	यजस्वहोतरिषितोयजीं	४	५	१३	युज्ञस्यवोरथ्यंविश्पतिं	८	४	२३
यएकइच्च्यावयति	३	५	२१	यच्चिद्धिरवाजनाइमे	५	७	१०	यजानोमित्रावरुणा	१	५	२३	युज्ञस्यहिस्थऋत्विजा	६	३	२०
यएकइत्तमुष्टुहि	४	७	२८	यच्चिद्धित्वगृहेगृहे	१	२	२५	यजामइश्नमसावृद्धमिंद्रं	३	२	१०	युज्ञानारथ्येवय	६	३	४१
यएकइच्चर्व्यंश्चर्षणीनां	४	६	१३	यच्चिद्धिवापुरऋपय	५	८	२६	यजामहइंद्रवज्रं	७	७	९	युज्ञायंज्ञावोअग्नये	४	८	१
यएकइद्विदयते	१	६	६	यच्चिद्धिशश्वतातना	१	२	२१	यजामहेवामह सजोषा	२	२	२३	युज्ञायंज्ञाव समनातुतुर्व	२	४	६
यएकश्चर्षणीनां	१	१	१४	यच्चिद्धिशश्वतामसि	३	६	२९	यजिष्ठत्वायजमाना	२	१	१२	युज्ञासाहुंदुवइषे	७	७	३
यएकोअस्तिदंसना	५	७	१५	यच्चिद्धिशश्वतामसि	६	४	४७	यजिष्ठत्वाववृमहे	६	१	२९	युज्ञेदिवोनृषदनेपृथिव्या	५	६	२०
यएनमादिदेशति	४	८	२२	यच्चिद्धिसत्यसोमपा	१	२	२७	यजातवेदोभुवनस्य	८	४	१०	युज्ञेनगातुमप्सुरो	२	६	२७
यओजिष्ठइंद्रतसुनो	४	७	५	यच्छ्क्रासिपरावति	६	१	९	यज्जायथाअपूर्व्यं	६	६	१२	युज्ञेनयुज्ञमयजतदेवाः	२	३	२३
यओजिष्ठस्तमाभर	७	५	२	यच्छ्क्रासिपरावतियदं	६	६	३६	यज्जायथास्तदहरस्य	३	३	१२	युज्ञेनयुज्ञमयजंत	८	४	१९
यओहंतेरक्षसोदेववीतौ	४	२	१८	यच्छेलमलौमवतियच्चदी	५	४	१७	युज्ञचनस्तन्वंचप्रजांच	८	८	१५	युज्ञेनवर्धतजातवेदसं	२	५	२०
यच्चगोपुदु ष्वश्व्यं	६	४	९	यच्छुश्रूयाइमह्वं	६	३	४५	युज्ञपृच्छास्यवमं	१	७	२८	युज्ञेनवाच.पदुवीय	८	२	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग.
यज्ञेभिरद्भुतक्रतुं	६	२	१०	यत्तृतीयंसवनंरत्नधेयं	३	७	६	यत्तेराजञ्छृतंहविः	७	५	२८	यत्रराजावैवस्वतः	७	५	२७
यज्ञेभिर्यज्ञवाहसं	६	१	४	यत्तेअपोयदोषधी.	८	१	३१	यत्तेविश्वमिदंजगत्	८	१	२१	यत्रवह्निरभिहितः	४	३	४
यज्ञेनेंद्रमवसाचक्रेअर्वा	३	२	११	यत्तेकृष्ण.शकुनः	७	६	२१	यत्तेसमुद्रमर्णवं	८	१	२०	यत्रचेत्थंवनस्पते	३	८	२१
यज्ञेयज्ञेसमर्त्य.	८	४	२६	यत्तेगात्रादग्निनापच्यमानात्	२	३	९	यत्तेसादेमहसा	२	३	१०	यत्रशूरासस्तन्वोवितन्वते	४	७	२९
यज्ञैरथर्वाप्रथमः	१	६	४	यत्तेचतस्र.प्रदिशः	८	१	२०	यत्तेसूर्येयदुषसि	८	१	२१	यत्राचक्रुरमृतागातुमस्मै	५	५	५
यज्ञैरिपू.सन्नममानः	८	४	५	यत्तेदिक्षुप्रराध्यं	४	३	१०	यत्तेसोमगवाशिरो	२	५	७	यत्रानुदाश्चमोदाश्च	७	५	२७
यज्ञैर्वायज्ञवाहस.	१	६	११	यत्तेदिवंयत्पृथिवीं	८	१	२०	यत्रकामानिकामाश्च	७	५	२७	यत्रानर.समयंतेकृतध्वं	५	६	४
यज्ञै समिश्ला.पृषतीभिः	२	७	२५	यत्तेपरा:परावतः	८	१	२१	यत्रर्कचतेमनः	४	५	२४	यत्रानुकामचरणं	७	५	२७
यज्ञोदेवानांप्रत्येतिसुम्नं	१	७	२५	यत्तेपर्वतान्बृहत.	८	१	२१	यत्रग्रावापृथुबुध्न.	१	२	२५	यत्रावदेतेअवर.	८	४	१३
यज्ञोहितइंद्रवर्धनोभूत्	३	२	११	यत्तेपवित्रमर्चिवत्	७	२	१७	यत्रज्योतिरजस्रं	७	५	२७	यत्रासमुद्र.स्कभितः	८	८	७
यज्ञोहिष्मेंद्रकश्चिदृंधन्	२	४	१५	यत्तेपवित्रमर्चिषि	७	२	१७	यत्रदेवाँऋघायतो	३	६	१९	यत्रासुपर्णाअमृतस्यभाग	२	३	१८
यज्ञोहीळोवोअंतर.	६	१	२८	यत्तेभूतंचभव्यंच	८	१	२१	यत्रद्वाविवजघना	१	२	२५	यत्रेदानींपश्यसि	८	४	६
यतइंद्रभयामहे	६	४	३८	यत्तेभूमिंचतुर्भृष्टिं	८	१	२०	यत्रनार्यपच्यव	१	२	२५	यत्रोतबाधितेभ्यः	३	६	१९
यतासुजूर्णीराति	३	५	४	यत्तेमरीची.प्रवतः	८	१	२०	यत्रबाणा:संपतंति	५	१	२२	यत्रोतमर्त्यायकं	३	६	२०
यत्किंचेदंवरुणदैव्येजने	५	६	११	यत्तेमनुर्यदनीकं	८	२	१९	यत्रब्रह्मापवमान	७	५	२७	यत्रौषधीःसमग्मत	८	५	९
यत्तुदत्सूरएतशं	५	७	१२	यत्तेयमंवैवस्वतं	८	१	२०	यत्रमंथांविबध्नते	१	२	२५	यत्पर्जन्यकनिक्रदत्	४	४	२८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र॰	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र॰	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र॰	अष्ट.	अ.	वर्गः
यत्पाकत्रामनसा	७	५	३०	यत्सोमआसुतेनरं	५	६	१८	यथापवथामनवे	७	४	८	यथावामत्रिरश्विना	६	३	२८
यत्पांचजन्ययाविशा	६	४	४३	यत्सोमचित्रमुक्थ्यं	६	८	९	यथापूर्वेभ्योजरितृभ्यः	२	४	१८	यथाविद्वाँअरंकरत्	२	५	२६
यत्पुरुषेणहविषा	८	४	२८	यत्सोममिंद्रविष्णवि	६	१	४	यथापूर्वेभ्योजरितृभ्य.	२	४	१९	यथाविप्रस्यमनुषो	१	५	२४
यत्पुरुषंव्यदधुः	८	४	१९	यत्सोमोवाजमर्षति	७	१	१३	यथापूर्वेभ्य शतसा.	७	३	७	यथाहुत्यद्वसवो	३	५	१२
यत्पूर्व्यंमरुतोयच्चनूतन	४	३	१८	यत्स्थोदीर्घप्रसद्मनि	५	८	३४	यथाभवदनुदेयी	८	७	२३	यथाहत्यद्वसवोगौर्यं	८	७	१३
यत्प्रायासिष्टपृषतीभिर	४	३	२३	यथाकण्वेमघवन्त्रस	६	४	१५	यथामनौसावरणौ	६	४	१८	यथाहान्यनुपूर्वं	७	६	२६
यत्त्वातुरीयमृतुभिः.	१	१	१९	यथाकण्वेमघवन्मेधेअध्वरे	६	४	१७	यथामनौविवस्वति	६	४	२०	यथाहोतर्मनुषोदेवताता	४	५	५
यत्त्वादेवप्रपिबंति	८	३	२०	यथाकलायथाशफ	६	४	१०	यथायजोहोत्रमग्नेपृथि	३	१	१७	यथेयंपृथिवीमही	८	१	२५
यत्त्रापुच्छादीजानः	६	२	२०	यथागौरोअपाकृत	५	७	३०	यथायुगंवरत्रया	८	१	२५	यथोतकृत्व्येधने	५	८	६
यत्त्वायामिंद्रद्धितस्त्व.	८	१	४	यथाचित्कण्वमावतं	५	८	५	यथारुद्रस्यसूनवः	६	१	३९	यदंगतविषीयसे	५	८	१४
यत्त्वासूर्यस्वर्भानुः	४	२	११	यथाचिद्वृद्धमतस	६	४	२२	यथाव स्वाहाग्नयेदाशेम	५	२	४	यदंगतविषीयव.	५	८	१८
यत्त्वाहोतारमनजन्मियेधे	३	१	१९	यथाचिन्मन्यसेहृदा	४	३	१९	यथावरोसुषाम्णे	६	२	२०	यदंगत्वाभरता सतरेयु	३	२	१४
यत्त्वेपयोमानदयंत	२	४	१	यथादेवाअसुरेषु	८	८	९	यथावरोसुषाम्णे	६	२	४०	यदंगदाशुषेत्व	१	१	२
यत्सुत्रस्संमूभवोगामरक्ष	३	७	१	यथानोअदितिः करत्	१	३	२६	यथावशांतिदेवास्तथेदसत्	६	२	३५	यदंतरापरावतं	३	३	२
यत्सानो मानुमारुहत्	१	१	१९	यथानोमित्रोवरुणः	१	३	२६	यथावात पुष्करिणीं	४	४	२०	यदंतरिक्षेपतंथ पुरुभुजा	५	८	३४
यत्सिंधौयदसिन्नया	४	१	४०	यथानोमित्रोअर्यमा	६	२	४०	यथावातोयथावनं	४	४	२०	यदंतरिक्षेयदिवि	५	८	३०

मंत्रः	अष्ट	अ.	वर्ग.	मंत्रः	अष्ट.	अ	वर्ग.	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग.
यदंतियच्चदूरके	७	२	१७	यदुद्ग्रि परिपिच्यसे	७	२	२	यदव्वचप्रथमवांवृणाना	१	७	२७	यदापीतासोअंशवः	५	८	३३
यदक्रंद प्रथमजायमानः	२	३	११	यदुद्यकर्हिकर्हिचित्	६	५	१८	यदयातदिवोदासायवर्तिः	१	८	११	यदारमक्रन्नृभव पितृभ्यां	३	७	१
यदग्नएण्यासमितिः	७	६	१०	यदुद्यर्वापुरुष्टुत	४	८	२२	यदयातंशुभस्पती	८	३	२२	यदावज्रंहिरण्यमित्	७	७	९
यदग्नेअद्यमिथुना	८	४	७	यदुद्यत्वाप्रयतियज्ञेअस्मि	३	१	३४	यदद्युक्थाअरुपा	१	६	३१	यदावलस्यपीयत	८	२	१७
यदग्नेकानिकानिचित्	६	७	१२	यदुद्यभागविभजासि	२	१	४	यदर्जुनसारमेय	५	४	२२	यदावाजमसनत्	८	२	१६
यदग्नेदिविजाअसि	६	३	३४	यदुद्यवानासत्या	५	८	३१	यदश्वस्यक्रविषोमक्षिका	२	३	८	यदाविर्यदपीच्यं	६	४	९
यदग्नेमर्त्यस्त्व	६	१	३३	यदुद्यसूरउदिते	५	५	८	यदश्वान्धूर्षुपृषतीरयुग्ध्व	४	३	१८	यदावीरस्यरेवतोदुरोणे	५	४	९
यदग्नेस्यामहं	६	३	४०	यदुद्यसूरउदिते	६	२	३४	यदश्वायवासउपस्तृणंति	२	३	१०	यदावृत्रंनदीवृत	६	१	६
यदचरस्तन्वावावृधान	८	१	१५	यदुद्यसूर्यउद्यति	६	२	३४	यदश्विनापृच्छमानौ	८	३	२२	यदाशसानि शसा	८	८	२२
यदज्ञातेषुवृजनेषु	७	७	१५	यदुद्यसूर्यब्रवोनागा.	५	५	१	यदस्यधामनिप्रिये	६	१	६	यदासमर्यंव्यचे	३	६	१२
यदत्त्युपजिह्विका	६	७	१२	यदुद्यस्थ.परावति	४	४	११	यदस्यमन्युरध्वनीत्	५	८	११	यदासुमर्तौअमृतासु	८	५	२
यदद्रिंगावोअद्रिंगू	६	२	७	यदुद्याश्विनावपाक	५	८	३४	यदाजियात्याजिकृत्	६	३	४३	यदासूर्यममुदिवि	६	१	६
यद्दोदिवोअर्णव	६	२	२९	यदुद्याश्विनावह	५	८	३२	यदातेमारुतीर्विशः	६	१	६	यदिक्षितायुर्यदिवा	८	८	१९
यद्दोपितोअजगन्	२	५	७	यदुन्यासुवृषभो	३	३	३१	यदातेविष्णुरोजसा	६	१	६	यदिंद्रचित्रमेहना	४	२	१०
यद्दोवाततेगृहे	८	८	४४	यदुपामोपधीना	२	५	७	यदातेहर्यताहरी	६	१	६	यदिंद्रतेचतस्रः	४	२	५
यदुद्यकच्चवृत्रहन्	६	६	२१	यदुप्सुयद्वनस्पतौ	५	८	३०	यदादीध्येनदविषाणि	७	८	३	यदिंद्रदिविपार्येयदृधक्	४	७	१२

॥ ६१ ॥

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
यदिंद्रनाहुषीष्वा	४	७	२८	यदिंद्राग्नीयदुंपुतुर्वे	१	७	२७	यदींघृतेभिराहुतः	६	१	३३	यदूवध्यमुदरस्यापवाति	२	३	८
यदिंद्रपूर्वोअपरायशिक्षन्	५	३	२	यदिंद्राहन्प्रथमजामहीनां	१	२	३६	यदीदुह्युधये	७	७	१५	यदेदेनमदधु	८	४	१२
यदिंद्रपृतनाज्ये	६	१	५	यदिंद्राहयथात्व	६	१	१४	यदीमन्थतिबाहुभि:	३	१	३३	यदेमिप्रस्फुरन्निव	५	६	११
यदिंद्रप्रागपागुदक्	५	७	३०	यदिंद्रेणसरथंयाथोअश्वि	५	८	३२	यदीमातुरुपस्वसा	२	५	२६	यदेपामन्योअन्यस्युवाच	५	७	३
यदिंद्रप्रागपागुदक्	६	४	४६	यदिंद्रोअनयद्रितः	४	८	२३	यदीमिंद्रश्रवाय्यं	४	२	९	यदेपांपृपतीरथे	५	८	२३
यदिंद्रब्रह्मणस्पते	८	८	२२	यदिंप्रवृद्धसत्पते	६	१	२	यदीमृतस्यपयसा	१	५	२७	यद्वायुत्रेअधिगायत्र	२	३	१८
यदिंद्रमन्मशस्त्वा	६	१	१९	यदिमावाजयन्नह	८	५	१०	यदीमेनांउशतोअभ्यर्व	५	७	३	यद्वोपावददितिःशर्मभद्र	५	५	२
यदिंद्रयावतस्त्व	५	३	२०	यदिमेरारणं सुते	६	३	२	यदीशीयामृतानां	७	८	२	यद्दधिषेप्रदिविचार्वन्नं	५	६	२३
यदिंद्रराधोअस्ति	६	४	२५	यदिमेसख्यमावरं	६	१	११	यदीसुतेभिरिन्दुभि:	४	७	१४	यद्दधिषेमनस्यसि	६	३	४८
यदिंद्रसर्गेअर्वतः	४	७	२९	यदिन्विंद्रपृथिवीदशभु	१	४	१४	यदुत्तमेमरुतोमध्यमेवा	४	३	३५	यद्देवाअद:सलिले	८	३	२
यदिंद्राग्नीअवमस्यां	१	७	२७	यदिवाहमनृतदेवआस	५	७	७	यदुदचोवृपाकपे	८	४	४	यद्देवानांमित्रमहःपुरोहि	१	३	३०
यदिंद्राग्नीउदितासूर्ये	१	७	२७	यदिस्तुतस्यमरुतोअधी	५	४	२४	यदुदीरतआजयो	१	६	१	यद्देवापि:शंतनवे	८	५	१३
यदिंद्राग्नीजनाइमे	६	३	२५	यदिस्तोममममश्रवत्	५	७	१२	यदुद्वतोनिवतोयासि	८	७	३०	यद्देवायतयोयथा	८	३	२
यदिंद्राग्नीदिविष्ठो	१	७	२७	यदींगणस्यरशनामजीग:	३	८	१२	यदुलूकोवदतिमोघ	८	८	२३	यद्वःशर्मशरण	६	४	८
यदिंद्राग्नीपरमस्यां	१	७	२७	यदींसुतासइंदव.	६	४	१६	यदुपऔच्छ प्रथमा	८	१	१६	यद्धत्यद्वांपुरुमीळ्हस्य	२	२	२०
यदिंद्राग्नीमदथ.स्वे	१	७	२७	यदींसोमावभ्रुधूताअम	४	१	२८	यदुपोयासिभानुना	५	८	३३	यद्धत्यन्मित्रावरुणा	२	२	३

मन्त्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
यद्वंनूनंपरावति	६	४	१७	यद्वातंजूतोवनो	१	५	९	यद्विजामन्परुंपिवंदनं	५	४	१७	यन्नूनमश्यांगतिं	४	४	२
यद्वंनूनंयद्वायज्ञे	६	४	१५	यद्वातुक्षौमघवंतुह्यावाज	४	७	२८	यद्विरूपाचरंमर्त्येपु	८	५	४	यन्नूनंधीभिरश्विना	५	८	३३
यन्नुप्राचीरजगत	८	८	१२	यद्वादिविपार्येसुष्विमिंद्र	४	६	१५	यद्वीळाविंद्रयत्स्थिरे	६	३	४९	यन्मन्यसेवरेण्यं	४	२	१०
यद्युयांतिमरुतं	१	३	१४	यद्वाप्रवृद्धसत्पते	६	६	२१	यद्वृत्रंतववाशनिं	१	५	३१	यन्मरुतःसभरस.स्वर्णर	४	३	१५
यद्वंविष्यंसूतशोदेवयानं	२	३	७	यद्वाप्रस्रवणेदिवः	६	४	४६	यद्वोदेवाश्चकृम	७	८	१३	यमग्निमेध्यातिथिः	१	३	१०
यन्नूस्यातंइद्रश्रुष्टिरस्ति	२	४	२१	यद्वाभिपित्वेअसुरानृतंय	६	२	३४	यद्वोवयंप्रमिनाम	७	५	३०	यमग्नेपृत्सुमर्त्यं	१	२	२३
यद्वहिंष्ठनातिविधेसुदानू	४	३	३१	यद्वामरुत्वःपरमेसधस्थे	१	७	१२	यद्वं श्रांतायसुन्वते	६	४	५२	यमग्नेमन्यसेरयिं	७	७	४
यद्युंजतेमरुतोरुक्मवक्षस.	२	७	२०	यद्वायज्ञंमनवेसंमिमिक्ष	५	८	३४	यन्नइंद्रोजुजुषे	३	६	७	यमग्नेवाजसातम	४	१	१२
यद्युंजाथेवृषणमश्विना	२	२	२७	यद्वारुमेरुशमेश्यावकेकृ	५	७	३०	यन्नासत्यापराके	५	८	३२	यमत्यमिववाजिनं	६	७	२६
यद्यूयंपृश्निमातर.	१	३	१५	यद्वावन्थपुरुष्टुत	६	४	४८	यन्नासत्यापरावति	१	४	२	यमश्विनाददथुःश्वेतमश्वं	१	८	९
यद्योधयामहतोमन्यमा	५	६	२३	यद्वावानपुरुतम	८	३	५	यन्नासत्यापरावति	५	८	२७	यमश्वीनित्यमुपयातियु	५	१	२५
यथावइंद्रतेशुंत	६	५	८	यद्वाशक्रपरावति	६	१	४	यन्नासत्याभुरण्यथः	५	८	३१	यमस्यमायुम्यं१कामः	७	६	७
यद्रोदसीप्रदिवोअस्ति	५	३	२	यद्वासिरोचनेदिवः	६	६	२६	यन्नियानंन्यर्यनं	७	७	१	यमाचिदत्रयमसूरसूत	३	२	२५
यद्वाउविश्पतिः	६	२	११	यद्वासिसुन्वतोवृध.	६	१	४	यन्निर्णिजारेक्णसाप्रावृ	२	३	७	यमादुहवैवस्वतात्	८	१	२५
यद्वाग्वदंत्यविचेतनानि	६	७	५	यद्वाहिष्ठंतदग्नये	४	१	१८	यन्नीक्षणमांस्पचन्या	२	३	९	यमादित्यासोअद्रुहः	६	१	३६
यद्वाजिनोदामसंदानम	२	३	८	यद्वांकक्षीवाँउत	५	८	३१	यज्जुनक्षि.पृतनासु	३	३	१३	यमापोअद्रयोवना	४	८	१

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट,	अ.	वर्ग
युमायघृतवन्द्ववि:	७	६	१६	ययागाआकरामहे	८	८	१४	यस्तित्याजसचिविदं	८	२	२४	यस्तेमदोवरेण्यः	७	१	२१
युमायुमधुमत्तम	७	६	१६	ययोरध्रपारयुथात्यहः	२	७	२१	यस्तुभ्यमग्नेअमृता	३	४	१७	यस्तेमदःपृतनापाट्	४	६	८
युमायुसोमंसुनुत	७	६	१६	ययोरधिप्रयज्ञा.	५	८	३४	यस्तुभ्यमग्नेअमृताय	८	४	२२	यस्तेमन्योविधद्वज्र	८	३	१३
यमासाकृपनीळ	७	७	२	यवंवृकेणाश्विनावपन्ता	१	८	१७	यस्तुभ्यदाशाद्योवा	१	५	१२	यस्तेयज्ञेनसमिधायउक्थै	४	५	७
यमिन्द्रदधिपेत्व	६	६	३६	यवंयवन्तोअन्धसा	७	१	१२	यस्तेअग्नेनमसायज्ञमीट्टे	४	१	४	यस्तेरथोमनसो	८	६	१२
यमिमत्ववृषाकपि.	८	४	१	यश्चिकेतससुक्रतु	४	४	३५	यस्तेअग्नेसुमतिंमर्तः	७	६	१०	यस्तेरेवाँअदाशुरि.	६	३	४४
यमीगर्भमृतावृधः	७	५	५	यश्चिदापोमहिना	८	७	४	यस्तेअग्नेयकृणवद्भद्रशोचे	७	८	२९	यस्तेशृङ्गवृपोनपात्	६	१	२४
यमीद्धासवयसा	२	२	१३	यश्चिद्धितइत्थाभगः	१	२	१३	यस्तेअनुस्वधामसं	३	३	१६	यस्तेसाधिष्ठोवसे	४	२	५
यमुपूर्वमहुवेतमिदहुवे	२	८	१	यश्चिद्धित्वायहुम्य	१	६	६	यस्तेगर्भममीवा	८	८	२०	यस्तेसाधिष्ठोवसेतेस्या	६	४	२३
यमेईवयतमाने	७	६	१३	यस्तइध्मंजभरत्सि	३	४	१७	यस्तेचित्रश्रवस्तम.	६	६	१८	यस्तेसूनोसहसोगीर्भि	४	५	१५
यमेनंदत्तंत्रितएनमायुन	२	३	११	यस्तइन्द्रप्रियोजनोददा	५	२	२	यस्तेद्रप्स स्कन्दतिय.	७	६	२५	यस्तेस्तनः शशयोयोमयो	२	३	२३
यमेरिरेभृगवोविश्व	२	२	१२	यस्तइन्द्रमहीरप	५	८	१२	यस्तेद्रप्सस्कन्नोयस्ते	७	६	२५	यस्तेहन्तिपतयन्त	८	८	२०
यमैच्छाममनसास.	८	१	१३	यस्तऊरूविहरति	८	८	२०	यस्तेनूनशतक्रतो	६	६	१८	यस्त्वादेविसरस्वति	४	८	३०
यमोनोगातुर्मथमो	७	६	१४	यस्तस्तम्भसहसाविजमोअ	३	७	२६	यस्तेभरादन्नियते	३	४	१७	यस्त्वादोपायउपसिं	३	४	१७
यमृत्विजोबहुधाकल्प	६	४	२९	यस्त्वाचकारसकुहस्विद्दि	४	६	११	यस्तेमदोयुज्यश्चारु	५	३	५	यस्त्वद्धोतापूर्वोअग्नेयजी	३	१	१७
यमोहजातोयमो	१	५	१०	यस्तिग्मशृङ्गोवृषभोनभी	५	२	२९	यस्तेमदोवरेण्य.	६	४	२	यस्त्वाभ्रातापतिर्भूत्वा	८	८	२०

मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग.
यस्त्वामग्नइनधते	३	५	१२	यस्मिन्नश्वासऋषभासः	८	४	२२	यस्मैपुत्रासोअदितेः	८	८	४३	यस्यत्यन्महित्वं	७	७	१३
यस्त्वामग्नेहविष्पतिः	१	१	२३	यस्मिन्नुक्थानिरण्यन्ति	६	१	२०	यस्यगाअन्तरश्मन.	५	७	१५	यस्यत्रिधात्ववृत्त	६	७	११
यस्त्वास्वश्मेनतमसा	८	८	२०	यस्मिन्वयदधिमा	७	८	२३	यस्यगावावरुपा	४	६	२४	यस्यत्रीपूर्णामधुना	२	२	२४
यस्त्वास्वश्व.सुहिरण्यो	३	४	२४	यस्मिन्विश्वाअधिश्रियः	६	६	१८	यस्यतीव्रसुतंमदं	४	७	१५	यस्यत्वमग्नेअध्वरं	३	४	११
यस्त्वाहृदाकीरिणामन्य	३	८	१९	यस्मिन्विश्वानिकाव्या	६	३	२७	यस्यतेअग्नेअन्येअग्नयः	६	१	३५	यस्यत्वमिंद्रस्तोमेषु	६	४	२०
यस्पतिर्वार्याणां	७	७	१०	यस्मिन्विश्वानिभुवनानि	५	७	१	यस्यतेशुक्रवरपय	७	२	१२	यस्यत्वमूर्ध्वोअध्वराय	६	१	३०
यस्माअन्येदशप्रति	५	७	२९	यस्मिन्विश्वाश्चर्षणयः	५	७	२३	यस्यतेनूचिदादिशं	६	६	२३	यस्यदूतोअसिक्षये	१	५	२१
यस्माअरासतक्षयं	६	४	७	यस्मिन्वृक्षेमध्वदःसुपर्णा	२	३	१८	यस्यतेपीत्वावृषभः	७	५	१७	यस्यद्यावापृथिवीपौंस्यं	१	७	१२
यस्माअर्कंसप्तशीर्षाण	६	४	१८	यस्मिन्वृक्षेसुपलाशे	८	७	२३	यस्यतेपूषन्त्सख्ये	२	२	२	यस्यद्विबर्हसोबृहत्	६	१	१७
यस्माऊमासोअमृता	२	४	१	यस्मैत्वसायजसे	१	६	३०	यस्यतेमधुरसं	७	२	३	यस्यनइंद्र.पिबाद्यस्य	७	५	१९
यस्मादिन्द्राबृहत.किंच	२	६	१७	यस्मैत्वंवसोदानायशिक्षसि	६	४	१९	यस्यतेमहिनामहः	६	५	१	यस्यप्रयाणमन्वन्यइद्य	४	४	२४
यस्मादृतेनसिध्यति	१	१	३५	यस्मैत्वंमघवन्निंद्रगिर्वणः	६	४	२१	यस्यतेविश्वमानुष.	६	३	४९	यस्यप्रस्वादसोगिरः	७	८	२
यस्माद्रेजन्तकृष्टयः	६	७	१३	यस्मैत्वंवसोदानायमंहसे	६	४	२१	यस्यतेविश्वाभुवनानि	७	८	१३	यस्यमंदानोअंधसः	४	७	१५
यस्माद्यक्रतेविजयन्ते	२	६	८	यस्मैत्वसुकृतेजातवेदः	३	८	१९	यस्यतेस्वादुसख्यं	६	५	३	यस्यमापरुपा शत	४	१	२१
यस्मिन्देवामन्मनि	७	६	१२	यस्मैत्वसुद्रविणो	१	४	२२	यस्यत्यच्छंबरंमदे	४	७	१५	यस्यमाहुरितोरथे	७	८	१
यस्मिन्देवाविदथे	७	६	१२	यस्मैधायुरदधामर्त्याय	३	२	२	यस्यत्यत्तेमहिमान्	८	६	१२	यस्यवर्णमधुश्चुत	७	२	२

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
यानुश्वेतावुवोदिवः	६	३	२५	यामिः कृशानुमसने	१	७	३७	यामीरिभंनिर्वृतं	१	७	३३	याविश्वासांजनितारा	५	१	१३
यानः पीपरदश्विना	१	३	३४	याभिः कुत्समार्जुनेयं	१	७	३७	यामथर्वामनुष्पिता	१	५	३१	यावीर्याणिप्रथमानि	८	६	१५
यान्रायेमर्तान्त्सुषूदो	१	५	२०	याभिःपक्थमवथोयाभि	६	२	६	यामंयेष्ठा शुभाशोभिष्ठा	५	४	२३	यावृत्रहापरावति	६	३	४६
यान्वोनरोदेवयंतोनिमि	३	१	४	याभिः पठर्वाजठरस्य	१	७	३६	यारुचोजातवेदसः	८	८	४६	यावोमेपजामरुतः शर्चा	२	७	१८
यापृतनासुदुष्टरा	४	४	३२	याभिःपत्नीर्विमदाय	१	७	३६	यावत्तरस्तन्वोयावदो	५	४	१३	यावोमायाअभिद्रुहे	२	७	८
याः फलिनीर्याअफलाः	८	५	१०	याभिः परिज्मातनयस्य	१	७	३३	यावद्विदभुवनंविश्वं	१	७	२६	यावःशर्मशशमानाय	१	६	१०
याभिरंगिरोमनसा	१	७	२६	याभिःशचीभिर्वृषणा	१	७	३४	यावयद्वेपसन्त्वा	३	८	३	याशर्धायमारुतायस्वभा	४	८	३
याभिरन्तकजसमानं	१	७	३४	याभिःशचीभिक्षमसां	३	४	७	यावयद्वेपात्रतपात्रतेजाः	१	८	३	याश्रेदमुपशृण्वन्ति	८	५	११
याभिर्नरात्रसदस्युं	५	८	२९	याभिःशंतातीभवथो	१	७	२६	यावयावृक्यं वृक	८	७	१४	यासांतिस्रः पंचाशतः	२	१	२२
याभिर्नरांगायवेयाभिः	१	७	३६	याभिः शुचन्तिधनसां	१	७	३४	यावन्मात्रमुपसोन	८	४	१३	यासांराजावरुणोयाति	५	४	१६
याभिर्नरंगोषुयुधं	१	७	३७	याभिःसिन्धुमधुमंतं	१	७	३४	यावातेसन्तिदाशुषे	५	२	४	यासिकुत्सेनसरथं	३	५	१९
याभिर्महामतिथिग्वं	१	७	३५	याभिः सिन्धुमवथयाभि	६	१	४०	यावांकशामधुमती	१	२	४	यासुजूर्णिःश्रेणिः सुम्ने	८	५	२
याभिर्वम्रंविपिपानं	१	७	३५	याभिः सुदानूऔशिजाय	१	७	३५	यावांशतंनियुतोयाः	५	६	१३	यासुनीथेशौचद्रथे	४	४	२१
याभिर्विश्पलांधनसा	१	७	३४	याभिः सूर्यंपरियाथः	१	७	३५	यावांसन्तिपुरुस्पृहो	३	७	२३	यासुबाहुःस्वंगुरिः	२	७	१५
याभिः कण्वमभिष्टिभिः	१	४	१	याभिःसोमोमोदते	७	७	२४	यावांसन्तिपुरुस्पृहः	४	८	२८	यासुरथारथीतमा	१	२	४
याभिः कण्वंमेधातिथिं	५	८	२८	यामीरसांक्षोदसोद्भः	१	७	३५	याविन्याश्लोकमादिव	१	६	२७	यासुराजावरुणोयासुसो	५	४	१६

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्गः	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्गः
या सूर्यौरश्मिभिराततान्	५	५	१४	युक्ष्वाहिदेवहूतमान्	६	५	२४	युनक्तसीरावियुगा	८	५	१८	युवंनरास्तुवतेकृष्णियाय	१	८	२४
यास्तेधारामधुश्चुतं.	७	१	२५	युक्ष्वाहिवाजिनी	१	६	२६	युनज्मितेब्रह्मणा	१	६	३	युवंनरास्तुवतेपज्रियाय	१	८	९
यास्तेपूषन्नावोअन्तःसमुद्रे	४	८	२४	युक्ष्वाहिवृत्रहन्तम	५	७	२८	युयूषतः स्ववयसा	२	२	१३	युवन्नोयेपुंवरुणा	४	४	२
यास्तेप्रजाअमृतस्य	१	३	२७	युक्ष्वाह्यरुषीरथे	१	१	२७	युयोताशरुमस्मदां	६	१	२७	युवपयउस्रियायामधत्त	२	४	२३
यास्तेराकेसुमतयः सुपेशसः	२	७	१५	युगेयुगेविदथ्यंगृणद्भ्य	४	५	१०	युयोपनाभिरुपरस्यायो	१	७	१८	युवंपेदवेपुरुवारमश्विना	१	८	२१
युङ्ध्वह्यरुषीरथे	४	३	२०	युजहिमामकृथाआदिद्दिं	४	१	२७	युवकण्वायनासत्या	५	८	५	युवंदेवाक्रतुना	६	४	२८
युजतेमनउतयुंजतेधियः	४	४	२४	युजाकर्माणिजनयन्	८	१	१७	युवंकवीष्ठ पर्यश्विनारथं	७	८	१९	युवप्रत्नस्यसाधथोमहोयत्	३	२	२४
युजंतिब्रध्नमरुषं	१	१	११	युजानोअश्वावातस्य	७	७	६	युवचित्रंददथुर्भोजनंनरा	५	५	२१	युवभुज्युमर्वविद्धंसमुद्रे	५	५	१६
युजन्तिहरीइषिरस्यगाथ	६	७	२	युजानोहरितारथे	४	७	३३	युवच्यवानमश्विनाजरन्तं	१	८	१५	युवभुज्युभुरमाणंविभिर्ग	१	८	२०
युजन्त्यस्यकाम्या	१	१	११	युजेरथंगवेषणंहरिभ्यां	५	३	७	युवंच्यवानजरसोमुमुक्तं	५	५	१८	युवंभुज्युंसमुद्रआ	८	८	१
युजाथारासभंरथे	६	६	८	युजेवांब्रह्मपूर्व्यं	७	६	१३	युवंच्यवानसनयं	७	८	१५	युवंमित्रेमंजनं	४	४	३
युक्तस्तेअस्तुदक्षिण	१	६	३	युधायुधमुपघेदेषि	१	४	१६	युवन्तमिन्द्रापर्वता	२	१	२१	युवमृगंजागृवांसं	५	८	८
युक्तामातासीद्धुरिदक्षिणा	२	३	१५	युधेंद्रोमह्नावरिवश्चकार	३	२	१६	युवतासांदिव्यस्य	१	७	३३	युवंरथेनविमदाय	७	८	१६
युक्तोहयद्वांतौग्र्याय	२	३	१	युध्मस्यतेवृषभस्य	३	३	१०	युवंतुग्रायपूर्व्येभिरेवै	१	८	१५	युवरेभंपरिषूतेरुरुष्यथ.	१	८	२१
युक्ष्वाहिकेशिनाहरी	१	१	१९	युध्मोअनर्वाखजकृत्सम	५	३	१	युवंदक्षंधृतव्रता	१	१	२८	युववरोसुषाम्णे	६	८	२६
युक्ष्वाहित्वंरथासहा	६	२	२९	युध्मसन्तमनर्वाणं	६	६	१६	युवधेनुंशयवेनाधितार्य	१	८	१९	युववस्त्राणिपीवसा	२	२	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
युवंवन्दननिर्ऋतंजरण्यया	१	८	२१	युवंहिस्थ स्वर्पती	६	८	९	युवांदेवास्त्रयएकादशासः	६	४	२८	युवोरथस्यपरिचक्रमीयते	६	२	५
युवविप्रस्यजरणां	७	८	१६	युवह्यंभ्रराजावसीदत	८	७	२०	युवाकुहिशचीनां	१	१	३२	युवोरश्विनावपुषेयुवायुजं	१	८	२०
युवशंक्रामायाविनां	७	७	१०	युवह्यास्तंमहोरन्युव	१	८	२३	युवादत्तस्यधिष्ण्या	६	२	२८	युवोराष्ट्रंबृहदिन्वतिद्यौः	५	६	६
युवंश्यावायरुशतीमदत्तं	१	८	१४	युवमत्युस्यावनक्षथः	२	४	२२	युवानंविश्पतिंकविं	६	३	४१	युवोरुषाअनुश्रियं	१	२	३५
युवश्रियंमश्विनादेवतातां	३	७	२०	युवमत्रयेवनीतायतसं	१	८	१९	युवानापितरापुनः	१	२	१	युवोरुपूरथंहुवे	६	२	२६
युवश्रीभिर्दर्शताभिः	५	१	४	युवमेतानिदिवि	१	६	२८	युवानोरुद्राअजरा	१	५	६	युवोर्ऋतंरोदसी	३	३	२४
युवश्वेतपेदवइंद्रजूतं	१	८	१९	युवमेतंचक्रथु सिन्धुपुप्लवं	२	४	२७	युवाभ्यांदेवीधिषणामदाय	१	७	२८	युवोर्दानायसुभरा	१	७	३२
युवश्वेतपेदवे	७	८	१६	युवांगोतम पुरुमीळ्हो	२	४	२९	युवाभ्यांमित्रावरुणा	४	४	२	युवोर्यदिसख्यायास्मे	८	१	३०
युवंसुराममश्विना	८	७	१९	युवांचिद्धिष्मांश्विनावनु	२	४	२४	युवाभ्यांवाजिनीवसू	५	८	१	युवोर्हिमातादितिः	८	७	२०
युवंहकृशंयुवमश्विना	७	८	१९	युवान्नरापश्यमानासआ	५	६	४	युवामिधुस्सुप्रतंनासुवह्न	५	६	२	युवो.श्रियंपरियोपावृणीत	५	५	१६
युवहगर्भंजगतीषु	२	२	२७	युवांपूषेवाश्विनापुरंधिः	२	४	२६	युवामिद्ध्यवसेपूर्व्याय	३	७	१६	युष्माँउनक्तमूतये	५	८	१९
युवंहघर्मंमधुमन्तमत्रये	२	४	२३	युवांमृगेववारणा	७	८	१८	युवामिंद्राग्नीवसुनोविभा	१	७	२८	युष्माकंदेवाअवसाहनिप्रि	५	४	२९
युवंहभुज्युंयुवमश्विना	७	८	१९	युवायज्ञैः प्रथमा	२	२	२१	युवासमारुतोगणः	४	३	२८	युष्माकंबुध्नेअपान्न	८	३	१०
युवंहरेभवृषणा	७	८	१६	युवांस्तोमेभिर्देवयंतः	२	२	३	युवासुवासाःपरिवीतआ	३	१	३	युष्माकंस्मारथाँअनु	४	३	११
युवंहस्थोभिषजा	२	२	२७	युवांहघोषापर्यश्विनायती	७	८	१८	युवोरजांसिसुयमासोअ	२	४	२३	युष्मादत्तस्यमरुतोविचेत	४	३	१६
युवंहिष्मापुरुभुजेममेधतुं	६	६	९	युवांहयंतउभयासआजि	५	६	५	युवोरत्रिश्चिकेतति	४	४	१२	युष्मेदेवाअपिष्मसि	६	४	८

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मंत्रः	अष्ट	अ.	वर्ग.	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग
युष्मेपितोमरुतोमर्त्यपित	१	३	१९	यूयहुरत्नंमघवंत्सुधत्थ	५	४	३	येगोमंतवाजवतंसुवीरं	३	७	४	येतेशुष्मंयेतविपीमवर्धन्	३	२	९
युष्मोतोविप्रोमरुत.शतु	५	४	२८	यूयहिदेवीऋंतयुग्मिरश्वैः	३	८	१	येचपूर्वऋषयोयेचनूत्ना	५	३	६	येतेसरस्वऊर्मयो	५	६	२०
यूनऊपुनविष्ठया	६	१	३९	यूयहिष्ठासुदानव	४	८	१३	येचाकनंतचाकनंततूते	४	१	३१	येतेसतिंदशग्विनं	५	७	११
यूयवस्काउतयेयूपवाहा	३	२	८	यूयहिष्ठासुदानव	५	८	२०	येचाहंतिमरुत सुदानव.	६	१	३९	येत्रिशतित्रयस्पर.	६	२	३५
यूयमस्मभ्यंधिषणाभ्यस्प	३	७	८	यूयहिष्ठासुदानवइन्द्र	६	६	४	येचित्पूर्वऋतसाप	८	८	१२	येत्वादेवोस्त्रिकमन्य	२	५	१२
यूयमस्मान्नयतवस्योअ	४	३	१८	येअग्नयोनशोशुचन्निधाना	५	१	७	येचिद्धित्वामृषय पूर्वे	१	४	५	येत्वामिंद्रनतुष्टुवु	५	८	११
यूयंगावोमेदयथाकृशं	४	६	२५	येअग्निदग्धायेअनग्निद	७	६	१९	येचिद्धिपूर्वऋतसापआस	२	४	२२	येत्वाहिहत्येमघवन्	३	३	११
यूयतात्सत्यशवस	१	६	१२	येअग्नेचन्द्रतेगिरं	४	१	२	येचिद्धिमृत्युबंधव.	६	१	२८	येदेवानायज्ञियायज्ञिया	५	३	३०
यूयदेवा.प्रमतिर्यूय	२	७	११	येअग्नेनेरयन्तिते	४	१	१२	येचेहपितरोयेच	७	६	१९	येदेवासइहस्थन	६	३	३७
यूयधर्षुप्रयुजोन	८	३	१०	येअग्ने पारिजज्ञिरे	८	२	२	येतातृपुर्देवत्रा	७	६	१८	येदेवासोअभवताकृत्या	३	७	६
यूयनउग्रामरुत	२	४	२	येअर्वाञ्चस्ताँउपराचआहु	२	३	१७	येतेत्रिरहन्त्सवित सवास	३	८	५	येदेवासोदिव्येकादशस्थ	२	२	४
यूयमर्तविपन्यव.	४	३	२८	येअश्विनायेपितरायऊती	३	७	४	येतेपविप्रमूर्मय	७	१	१८	येद्रप्साइवरोदसी	५	८	२१
यूयरयिंमरुत स्पार्हवीर	४	३	१६	येआजिषुयेवाशीपुत्त्रभा	३	३	११	येतेपथा सवित पूर्व्यास	१	३	७	येन पूर्वेपितर	७	६	१८
यूयराजानमिर्यंजनाय	४	३	२३	येअस्यायेअंग्या	२	५	१५	येतेविप्रब्रह्मकृतः	८	१	९	येन सुपत्नाअपुते	८	७	१६
यूयराजान कंचिचर्षणी	६	१	३५	येकेचज्मामहिनोअहिमा	४	८	१६	येतेवृषणोवृषभासइन्द्र	२	४	२०	येनचष्टेवरुणोमित्रोअर्यमा	६	१	३२
यूयनिश्चपरिपाथ	८	७	१३	येगव्युतामनसाशत्रुमादु	४	७	२८	येतेशुक्रास शुचय.शुचि	४	५	८	येनज्योतींष्यायवे	६	१	७

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र·	अष्ट.	अ.	वर्गः
येनतोकायतनयाय	४	३	१३	येनेमाविश्वाच्यवना	२	६	७	येराधासिदद्वत्यश्व्या	५	२	२२	येसोमास परावति	७	२	५
येनदीर्घमरुत	२	४	३	येपाकशसविहरंतएवैः	५	७	६	येवध्वश्चन्द्रंवहतुं	८	३	२६	येस्तोतृभ्योगोअग्रां	२	५	१९
येनद्यौरुग्रापृथिवी	८	७	३	येपातयन्तेअज्मभिर्गिरी	६	४	४	येवाजिनंपरिपश्यन्ति	२	३	९	येस्तोतृभ्योगोअग्रां	२	५	२१
येनमानासश्चितयंतउस्रा	२	४	११	येपायवोमामतेय	२	२	१६	येवायवइन्द्रमादनास	५	६	१४	येस्थामनोर्यज्ञियास्ते	७	८	१०
येनवृद्धोनशवसा	४	७	१६	येपायवोमामतेयं	३	४	२५	येवावृधंतपार्थिवा·	४	३	९	येहुत्येतेसहमाना	३	५	५
येनवसामुप्रतनासुशर्धत.	६	४	३३	येपृषतीभिर्ऋष्टिभिः	१	३	१२	येवादसास्त्वश्विना	५	८	३०	येहरीमेधयोक्थामदन्तः	३	७	२
येनासमुद्रमसृजोमहीरु	५	७	२६	येभि सूर्यंमुपसमन्दसान	४	६	१	येवृक्णासोअधिक्षमि	३	१	४	योअग्नितन्वोदमे	६	३	३८
येनसिंधुमहीरप.	६	१	१	येभिस्तिस्र परावत	५	८	२	येशुभ्राघोरवर्पस.	१	१	३६	योअग्निदेववीतये	१	१	२३
येनसूर्यज्योतिषा	७	८	१२	येभ्योमातामधुमत्	८	२	३	येषामउमेपुपृथिवी	१	३	१३	योअग्निहव्यदातिभि.	६	१	३१
येनाकुस्याधिरोचने	१	१	३७	येभ्योहोत्रांप्रथमा	८	२	४	येषामर्णोनसप्रथ·	६	१	३८	योअग्नि.क्रव्यवाहनः	७	६	२२
येनादशग्वमध्रिगु	६	१	१	येमहोरजसोविदु.	१	१	३६	येषामाबाधऋग्मियः	६	२	९	योअग्नि क्रव्यात्प्रविवेश	७	६	२१
येनानवग्वोदध्यङ्ङ	७	५	१७	येमूर्धानं.क्षितीना	६	४	५३	येषामिळाघृतहस्ता	५	२	२२	योअग्नि.सुसमानुपः	६	३	२३
येनापावकचक्षसा	१	४	८	येमेपञ्चाशतंददु·	४	१	१०	येषांश्रियाधिरोदसी	४	३	३८	योअग्नीषोमाहविषा	१	६	२९
येनावतुर्वशंयदुं	५	८	२१	येयजत्रायईड्या.	१	१	२७	येसत्यासोहविरदं	७	६	१८	योभत्यइवमृज्यते	६	८	३३
येनेन्द्रोहविषाकृत्वी	८	८	१७	येयज्ञेनदक्षिणयासमक्ताः	८	२	१	येसवितुःसत्यसवस्य	७	८	११	योअदधाज्जोतिषि	८	१	१५
येनेन्द्रोहविषाकृत्वी	८	८	३२	येयुध्यन्तेप्रधनेषु	८	८	१२	येसोमास.परावति	६	६	२२	योअद्रिभित्प्रथमजाऋता	५	१	१७

मन्त्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मन्त्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
योअध्वरेषुशन्तम	१	५	२५	योगर्भमोषधीनां	५	७	२	योन.कश्चिद्रिरिक्षति	६	१	२७	योनोअग्नेअररिवां	२	२	१६
योअग्निंध्मोदीदयत्	७	७	२४	योगृणतामिदासिथ	४	७	२४	योन पिताजनितायो	८	३	१७	योनोअग्नेदुरेवआ	४	५	२७
योअपाचीनेतमसिमदं	५	२	९	योगयोगेतवस्तर	१	२	२९	योन पूषन्नघोवृक	१	३	२४	योनोअग्नेभिदा	१	५	२८
योअप्सुचन्द्रमाइव	६	६	२	योजनान्महिषाँइव	८	१	२४	योन.शश्वत्पुराविथ	६	५	३५	योनोदाताावसूनां	६	४	१८
योअप्स्वाशुचिनादैव्येन	२	७	२३	योजागारतमृचःकामं	४	२	२५	योन.सनुत्यउतवा	२	७	१३	योनोदातासनं पिता	६	४	२०
योअर्योमर्तभोजन	१	६	२	योजातएवप्रथमो	२	६	७	योन.सनुत्योअभिदास	४	५	७	योनोदासआर्योवा	७	८	१४
योअश्वस्यदधिक्राव्णोअ	३	७	१३	योजिनातिनजीयते	७	१	१२	योन स्वोअरणोय	५	१	२२	योनोदेव परावत.	६	१	२
योअश्वानायोगवागोपति	१	७	१२	योदुभ्रेभिर्हव्योयश्च	७	८	१४	योनआगोअभ्येनोभराति	३	८	१७	योनोमरुतोअभिदुर्हणायु	५	४	३०
योअश्वेभिर्वहतेवस्तउस्रा	६	४	६	योदुष्टरोविश्ववार श्रवाय्यु	६	४	२	योनइदमिदंपुरा	६	२	२	योनोमरुतोवृकतातिमर्त्य	२	७	२०
योअस्माअन्नंतृषु	८	३	१४	योदेवोदेवतमो	३	६	७	योनइदं पितरोहृत्सुपीत	६	४	१३	योनोरसदिप्सतिपित्वोअ	५	७	६
योअस्मैघ्रंसउतवायऊधं	४	२	३	योदेद्रोउ अनमयद्वधस्नै	५	२	९	योनइन्द्राभितोजन.	८	७	२१	योब्रह्मणेसुमतिमायजाति	५	५	२
योअस्मैहव्यविपाचिधत्	४	८	१९	योद्वासिकृत्वाशवसोतदं	६	६	११	योनइन्द्राभिदासति	८	७	२१	योभानुभिर्विभावाविभा	७	६	१
योअस्मैहव्यदातिसि	६	२	१३	योधर्ताभुवनानां	६	३	२६	योनोमिरसहवसु	२	६	११	योभूयिष्ठनासत्याभ्या	४	४	१८
योअस्मैहव्यैर्घृतवं	२	७	५	योधारयापावकया	७	५	१	योनिमेकुआसंसादद्योतन	६	२	३१	योभोजनंचदयसे	२	६	११
योअस्यपारेरजस	८	८	४५	योर्ध्वतियोयोतृत	६	३	८	योनिष्टइन्द्रनिषदेअकारि	१	७	१८	योमंहतेमवोचति	४	१	२१
योगक्षेमवआदाया	८	८	२४	योनस्वान्यनमन्योज	२	७	१	योनिष्टइन्द्रसदनेअकारि	५	३	८	योमंहमंचिदुसमना	६	४	६

मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग.
योमर्त्यैष्वमृतऋतावा	३	४	१५	योराजभ्यऋतनिभ्यो	२	७	८	योवाघतेददातिसूनरंवसु	१	३	२०	योवःसुनोत्यभिपित्वेअह्नां	३	७	६
योमापाकेनमनसाचरन्तं	५	७	६	योराजाचर्षणीनां	६	५	८	योवाचाविवाचोमृध्रवाचः	७	७	९	योवःसेनानीर्महतः	७	८	५
योमायातुयातुधानेत्याह	५	७	८	योरायोऽ३वनिर्महान्	१	१	८	योवामश्विनामनसोजवी	१	८	१३	योव्यतीँरफाणयत्	६	५	७
योमित्रायवरुणाया	२	१	२६	योरायोऽ३वनिर्महान्	६	३	३	योवामुरुव्यचस्तमं	६	२	२८	योव्यंसंजाहृषाणेन	१	७	१२
योमृळयातिचक्रुषेचिदा	५	६	९	योरेवान्योअमीवहा	१	१	३४	योवामृजवेक्रमणाय	५	१	१४	योहत्वाहिमरिणात्सप्त	२	६	७
योमेधेनूनांशत	४	३	२७	योरोहितौवाजिनौवाजि	४	२	७	योविश्वतः सुप्रतीकः	१	६	२१	योहवांमधुनोदृति	५	८	४
योमेराजन्युज्योवा	२	७	१०	योवरेवृजनेविश्वथाविभु	२	७	३	योविश्वस्यजगतःप्राण	१	७	१२	योहव्यान्यैरयतामनुर्हितः	३	१	३२
योमेशतार्चविंशतिंचगो	४	१	२१	योवर्धनओषधीनांयोअपां	५	७	१	योविश्वादयतेवसु	६	७	१४	योहस्ववारथिरावस्तउस्रा	५	५	१६
योमेहिरण्यसंदृशः	५	८	८	योवांगर्तंमनसातक्षदेत	५	५	६	योविश्वान्यभिव्रता	६	३	६	योहोतासीत्प्रथमः	८	४	१०
योयजातियजातइत्	६	२	३८	योवांयज्ञैः शशमानो	२	२	२१	योविश्वाभिविपश्यति	३	४	१०	यौतेश्वानौयमरक्षितारौ	७	६	१६
योयज्ञस्यप्रसाधनः	८	१	१९	योवांनासत्यावृषिः	५	८	२७	योविश्वाभिविपश्यति	८	८	४५	रक्षाणोअग्नेतव	३	४	२२
योयज्ञोविश्वतस्तंतुभिः	८	७	१८	योवांपरिज्मासुवृत्	७	८	१५	योवृत्रायसिनमत्रा	२	७	१२	रक्षासुनोअररुपः	६	८	१९
योरक्षांसिनिजूर्वति	८	८	४५	योवांयज्ञेभिरावृतः	६	२	२८	योवेदिष्ठोअव्यथिषु	५	७	२१	रक्षोहणंवाजिनमा	८	४	५
योरजांसिविममेपार्थिवा	४	८	७	योवांयज्ञोनासत्याहविः	५	५	१७	योवोदेवाघृतस्नुना	४	८	१५	रक्षोहाविश्वचर्षणिः	६	७	१६
योरध्रस्यचोदिता	२	६	८	योवांरजांस्यश्विना	६	५	२०	योवोवृताभ्योअकृणोत्	७	७	२५	रण्व संदृष्टौपितुमान्	८	२	८
योरयिवोरयिंतमः	४	७	१६	योवांरथोनृपतीअस्तिवो	५	५	१८	योवःशिवतमोरसः	७	६	५	रथंनुमारुतंवयं	४	३	२०

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
रूपंरूपंमघवाबोभवीति	३	३	२०	वच्यंतेवांककुहासः	१	३	३३	वनस्पतेवसृजोपदेवा	५	२	२	वयंघातेअपूर्व्य	६	४	५०
रेभदत्रंजनुषापूर्वः	८	४	२५	वज्रमेकोबिभर्तिहस्तआ	६	२	३६	वनस्पतेवीड्वंगोहिभूयाः	४	७	३५	वयघातेत्वेइव	६	४	५०
रेवतीर्नः सधमादे	१	२	३०	वज्रंयश्चक्रेसुहनाय	८	५	२७	वनस्पतेशतवल्शोविरोह	३	१	४	वयंचिद्धिवांजरितारःस	२	४	२४
रेवद्वयोदधाथे	२	२	२१	वज्रेणहिवृत्रहावृत्रं	८	६	११	वनीवानोममदूतास	८	१	४	वयंजयेमत्वयायुजावृतं	१	७	१४
रेवाँइद्रेवतःस्तोता	५	७	१९	वद्मासूनोसहसोनोविहा	४	५	१५	वनेनवायोन्यधायि	७	७	२२	वयंतइंद्रस्तोमेभिः	६	४	२५
रैभ्यासीदनुदेयी	८	३	२१	वद्माहिसूनोअस्यद्मसद्वा	४	५	५	वनेमतद्धोत्रया	२	१	१७	वयंतएभिःपुरुहूतसख्यैः	४	६	८
रोदसीआवदता	१	५	७	वधीर्दिद्रोवरशिखस्य	४	६	२३	वनेमपूर्वीरर्यो	१	५	१४	वयंतद्वः सम्राजआवृणीम	६	२	३४
रोहिच्छ्यावासुमदंशुर्ल	१	७	२१	वधीर्हिदस्युंधनिनंघनेन	१	३	१	वनेपुजायुर्मर्तेषु	१	५	११	वयंतेअग्नउक्थैर्विधेम	३	८	१९
रोहितंमेपाकस्थामा	५	७	२९	वर्धीवृत्रंवज्रेणमंदसानः	२	३	२५	वनेषुव्यंतरिक्षंततान	४	४	३०	वयंतेअग्नेसमिधाविधेम	५	२	१७
वंदस्वमारुतंगणं	१	३	१७	वधूरियंपतिमिच्छंत्येति	४	२	८	वनोतिहिसुन्वन्	२	१	२२	वयंतेअद्यररिमाहिकामं	३	१	१४
वंसगेवपूषर्याशिंबाता	८	६	१	वधेनदस्युंप्रहिचातयस्व	३	८	१९	वन्वन्नवातोअसि	७	३	२५	वयंतेअस्यवृत्रहन्	६	२	१६
वंस्वविश्वावार्याणिप्रचेत	५	२	२३	वधैर्दुःशंसाँअप	१	६	३१	वपंतिमरुतोमिहं	५	८	१८	वयंतेअस्यवृत्रहन्	७	४	२३
वंस्वानोवार्यापुरु	६	२	१४	वनस्पतिरसृजन्नु	२	५	२३	वपुर्नुतच्चिकितुषेचिदस्तु	५	१	७	वयंतेअस्यामिंद्रद्युम्नहूतौ	४	६	२२
वक्ष्यंतीवेदागनीगंति	५	१	१९	वनस्पतिंपवमान	६	७	२५	वम्रीभिः पुत्रमग्रुवो	३	६	२	वयंतेतइंद्रयेचदेवा	५	३	१४
वचोदीर्घप्रसद्मनि	६	२	२४	वनस्पतेरशनया	८	२	२२	वयंघत्वासुतावंतः	६	३	७	वयंतेतइंद्रयेचनरः	४	२	१
वचोविदंवाचमुदीरयंती	६	७	८	वनस्पतेवसृजोपदेवान्	२	८	२३	वयंघातेअपिष्मसि	६	३	२	वयंतेवयइंद्रविद्धि	२	६	२५

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
वयनामप्रब्रवामाघृतस्य	३	८	१०	वयमिन्द्रत्वायवं	८	७	२१	वरिष्ठोअस्यदक्षिणामियु	४	७	९	वपद्तेविष्णवासआकृणो	५	६	२४
वयमित्रस्यावसि	४	४	३	वयमिन्द्रत्वेसर्चा	३	६	२७	वरुणोमित्रोअर्यमा	६	२	३५	वपद्तेविष्णवासआकृणो	५	६	२५
वयनोवृक्तबर्हिष	६	२	३२	वयमुत्वागृहपतेजनानां	४	५	२०	वरुणवोरिशादसं	४	४	२	वसाराजानंवसतिंजनां	३	८	१४
वयंशूरेभिरस्तृभि	१	१	१५	वयमुत्वातदिदर्थाः	५	७	२०	वरुण प्राविताभुवत्	१	२	९	वसिष्ठास.पितृवत्	८	२	१४
वयसोमव्रतेतव	८	१	१९	वयमुत्वादिवासुते	६	४	४४	वरेथेअग्निमातप.	६	५	१९	वसिष्ठहुवरुणोनाव्याधा	५	६	१०
वयहितेअमन्महि	१	२	३१	वयमुत्वापथस्पते	४	८	१७	वर्धंतीमाप पुन्वा	१	५	९	वसिष्वाहिमियेध्य	१	२	२०
वयहित्वावधुमतं	६	२	१	वयमुत्वामपूर्व्य	६	२	१	वर्धरवासुपुरुष्टुत	६	१	११	वसुरग्निर्वसुश्रवा.	४	१	१६
वयहित्वाहवामहे	६	२	२७	वयमुत्वाशतक्रतो	६	६	१७	वर्धायद्यज्ञउतसोमइंद्रं	४	७	१०	वसुर्वसुपतिर्हिक	६	३	४०
वयहित्वाहवामहेविपन्य	६	६	१०	वयमेनमिदाह्य	६	४	४९	वर्धान्यपूर्वीःक्षपो	१	५	१४	वसुंनचित्रमहसं	८	७	५
वयं सुपर्णाउपसेदु	८	३	४	वयश्चित्तेपतत्रिणं	१	४	६	वर्धान्यविश्वेमरुत.सुजो	४	६	३	वसूनावाचकृपे	८	३	५
वयमग्नेअर्वता	२	५	२१	वयाइदग्नेअग्नयस्ते	१	४	२५	वर्पतुतेविभावरि	४	४	२९	वसूरुद्रापुरुमत्	२	३	१
वयमग्नेवनुयामत्वोता	३	८	१६	वयोनयेश्रेणी पप्तुरोजसा	४	३	२४	वर्पिष्ठक्षत्राउरुचक्षसानरा	६	७	६	वसोरिन्द्रवसुपतिं	१	१	१८
वयमणंद्रस्त्वोता	२	४	५	वयोनवृक्षंसुपलाशं	७	८	२४	ववक्षइंद्रोअमित	३	५	१७	वस्वींइंद्रासिसेपितुः	५	७	११
वयमिंद्र सुदानवः	६	६	४	वराह्वेदेवतासोहिरण्यै.	४	३	२५	ववक्षुरस्यकेतवं	६	१	२	वस्वींतेअग्नेसंदृष्टि	४	५	२५
वयमिंद्रत्वायवो	३	३	४	वरिवोधातमोभव	६	७	१६	वव्राजासीमनदतीरदं	२	८	१५	वहंतिसीमरुणासो	५	१	५
वयमिंद्रत्वायवं	५	३	१५	वरिष्ठेनइंद्रवधुरेधाः	४	७	३१	वव्रासोनयेस्वजास्तवसु	२	४	६	वहंतुत्वामनोयुजः	३	७	२४

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
वहंतुत्वारथेष्ठां	६	३	९
वहुकुत्समिंद्रयस्मिन्चाक	२	४	१६
वर्हिष्ठेभिर्विहरन्या	३	५	१३
वर्ह्निंयशसंविदथस्य	१	४	३६
वाचसुमित्रावरुणाविरावं	४	४	१
वाचस्पतिंविश्वकर्माण	८	३	१६
वाचमष्टापदीमहं	६	५	२८
वाचोजुतु कवीना	७	२	१५
वाजयन्निवनूरथा	२	५	२९
वाजिनीवतीसूर्यस्ययोषा	५	५	२२
वाजितमायसद्यसे	८	६	१९
वाजीवाजेषुधीयते	२	१	२९
वाजेभिर्नोवाजसाता	१	७	३१
वाजेवाजेवतवाजिनोन	५	४	५
वाजेषुसासहिर्भव	३	२	२२
वाजोनुतेशवसस्पात्वंत	४	१	७
वार्ज्यसिवाजिनेना	८	१	१८
वातआवातुभेषजं	८	८	४४
वातत्विपोमरुतोवर्षनिर्नि	४	३	२१
वातस्यपत्मन्नीळिता	३	८	२१
वातस्यनुमहिमानं	८	८	२६
वातस्ययुक्तान्त्सयुजश्चिद	४	१	३०
वातास्वाश्वोवायो सत्वा	८	७	२४
वातासोनयेधुनयः	८	३	१२
वातैवाजुर्वानद्येवरीति	२	८	४
वातोपधूतइषितः	८	४	२१
वाममद्यसवितर्वाममुश्वो	५	१	१५
वामस्यहिप्रचेतसः	६	६	३
वामनोअस्त्वर्यमन्	६	६	२
वामवामंतआदुरे	३	६	२३
वामीवामस्यधूतयः	४	८	४
वायंउक्थेभिर्जरते	१	१	२
वायवायाहिदर्शत	१	१	३
वायवायाहिवीतये	४	३	५
वायविंद्रश्चचेतथ	१	१	३
वायविंद्रश्चशुष्मिणा	३	७	२३
वायविंद्रश्चसुन्वत.	१	१	४
वायुरस्माउपामथत्	८	७	२४
वायुर्नयोनियुत्वा	७	३	२४
वायुर्युंक्तेरोहिता	२	१	२३
वायोनर्वप्रपृंचती	१	१	३
वायोयाहिशिवादिव	६	२	३०
वायोयेतेसहस्रिण.	२	८	७
वायोशुतहरीणा	२	७	२४
वायोशुक्रोअयामिते	३	७	२३
वार्णत्वायव्याभिः	६	७	२
वार्त्रहत्यायशवसे	३	२	२१
वावर्तुयेपारुया	८	४	२८
वावसानाविवस्वतः	१	३	३५
वावृधानउपद्यवि	५	८	१६
वावृधानस्यतेवय	६	१	१५
वावृधानायतूर्वये	६	८	३२
वावृधानाशुभस्पती	५	८	३
वावृधानोमरुत्सखा	६	५	२७
वावृधान शवसाभूर्योजाः	८	७	१
वाशीमतऋष्टिमंतोमनी	४	३	२१
वाशीमेकोबिभर्तिहस्तआ	६	२	२६
वाश्राअर्षंतींदवः	६	८	२
वाश्रेवविद्युन्मिमाति	१	३	१६
वासयसीववेधसस्त्वनः	५	४	४
वास्तोष्पतेध्रुवास्थूणा	६	१	२४
वास्तोष्पतेप्रतरणोनएधि	५	४	२१
वास्तोष्पतेप्रतिजानीह्य	५	४	२१
वास्तोष्पतेशग्मयासंसदा	५	४	२१

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
वाहिंष्ठोवाहवानां	६	२	२९	वितिष्ठध्वमरुतोविक्ष्विं	५	७	८	विदुष्टेअस्यवीर्यस्य	२	१	२०	विद्युद्धस्ताअभिद्यवः	५	८	२२
विक्रौशनासोविष्वंचः	७	७	१८	वितेवज्रासोअस्थि	१	५	३०	विदुष्टेविश्वाभुवनानि	३	७	१८	विद्युद्रथामरुत.	३	३	२६
विवृत्वावाँऋतजातय	२	५	११	वितेविष्वग्वातजूतासोअ	४	५	८	विद्ळहानिचिदद्रिव	४	७	२२	विद्युन्नयापततीदविद्यो	८	५	२
विप्रतोदुरितापुरु	७	१	२४	वित्वक्षण समृतौचक्रमासु	४	२	४	विद्मातेअग्नेत्रेधा	७	८	८२	विद्युन्महसोनरोअश्मदि	४	३	१४
विचक्रमेपृथिवीमेषएता	५	६	२५	वित्वदापोनपर्वतस्यपृष्ठात्	४	६	१८	विद्मासत्वमुतशूरभो	६	२	२	विद्वाँअग्नेवयुनानि	१	५	१७
विचिद्वृत्रस्यदोधत	५	८	१०	वित्वाततस्रेमिथुना	२	१	२०	विद्माहितेपुरावयं	६	५	२६	विद्वासाविदुरःपृच्छेत्	१	८	२२
विचेदुच्छंत्यश्विनाउषासः	५	५	१९	विश्वानर पुरुत्रा	१	५	१४	विद्माहित्वातुविकूर्मि	६	५	३७	विद्वीपानिपापततिष्टदुच्छु	६	१	३६
विजनान्छ्यावाः शितिपा	१	२	६	विदद्यत्पूर्व्यंनष्ट	६	५	३४	विद्माहित्वाधनजय	३	३	६	विद्वेषासीनुहिवर्धयेळा	४	५	१२
विजयुपारुथ्याया	५	१	२	विदद्यदीसरमारुग्णमद्रे	३	२	६	विद्माहित्वाधनंजय	६	३	४४	विद्युदद्राणसमने	८	१	१६
विजानीह्यार्यान्येचदस्यव	१	४	१०	विदतीमत्रनरो	१	५	११	विद्माहित्वावृषंतमं	१	१	२०	विधेमंतेपरमेजन्मन्नग्ने	२	६	१
विजिहीष्ववनस्पते	४	४	२०	विदाचिन्नुमहांतोयेवएवा	४	२	१५	विद्माहियस्तेअद्रिव	६	६	१८	विनइंद्रमृधोजहि	८	८	१०
विजेषकृदिंद्रइव	८	३	१८	विदादिवोविष्यन्नद्रिंमुक्थै	४	२	२६	विद्माहिरुद्रियाणा	६	१	३६	विनोदेवासोअद्रुह.	६	२	३२
विज्योतिषाबृहताभात्य	३	८	१५	विदादेवाअघाना	६	४	७	विद्माह्यस्यवीरस्य	५	७	२१	विनोवाजाऋभुक्षण.	३	७	१०
वितर्थयुररुणयुग्भिरश्वै	५	१	४	विदानासोजन्मनोवाजर	३	७	३	विद्यामादित्याअवस	२	७	६	विनःपथ सुवितायं	१	६	१७
वितन्वतेधियोअस्माअपा	४	३	१	विदु पृथिव्यादिवोजनि	५	३	२५	विद्यामेषिरजस्पृथु	१	४	८	विनःसहस्रंशुरुधोरदत्तु	५	५	४
वितर्तूर्यंतेमघवन्विपश्चि	५	७	१०	विदुर्गाविद्विषःपुर	१	३	२२	विद्युतोज्योतिः परिसजि	५	३	२३	विपथोवाजसातये	४	८	१७

मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विपश्चितेपवमानाय	७	३	२०	विभिद्यापुरंशयथा	८	७	१५	वियद्दहेरधत्विपः	६	६	२३	विराट्सम्राट्	२	५	८
विपाजंसापृथुनाशोशुचानः	३	१	१५	विभिद्धाचरतएकतयासह	६	२	३६	वियद्वरासिपर्वतस्य	३	६	६	विराणिमित्रावरुणयोः	८	७	१८
विपिप्रोरहिमायस्यदृह्ळाः	४	६	१०	विभुप्रभुप्रथमंमेहनां	२	७	२	वियद्वाचंकीस्तासोभरंते	५	१	१०	विरायंऔर्णोदुरः	१	५	१२
विपूपन्नारयातुद	४	८	१८	विभूतरातिंविप्रचित्रशों	६	१	२९	वियस्यंतेञ्रयसानस्यां	८	६	१८	विरूपासइदृषयः	८	२	१
विपृक्षोअग्नेमघवानो	१	५	१९	विभूपंन्नभ्रउभयाँअनुव्र	४	५	१८	वियस्यंतेपृथिव्यापाजों	५	२	३	विविप्रोरहिमायस्यदृह्ळाः	४	६	१०
विपृच्छामिपाक्याउनदेवा	१	८	२२	विभ्राजज्योतिषास्वः	६	७	१	वियाजानातिजसुरिं	४	३	२७	विव्रातंजूतोअतसेषुतिष्ठते	१	४	२३
विप्रंविप्रासोवसे	५	८	३६	विभ्राजज्योतिषास्वः	८	८	२८	वियासृजतिसमनं	१	४	४	विवृक्षान्हंन्त्युतहन्तिरक्ष	४	४	२७
विप्रहोतारमद्रुहं	६	३	३७	विभ्राजमानउपसामुपस्थां	५	५	५	वियेच्युतत्यृतासपंत	१	५	११	विवृत्रपर्वशोययुः	५	८	२२
विप्रयतांदेवजुष्टं	८	२	२१	विभ्राड्बृहत्पिवतुसोम्यं	८	८	२८	वियेतेअग्नेभेजिरेअनीकं	५	१	२४	विवेपयन्मांधिषणाजजान	३	२	११
विप्रस्यवास्तुवत संहसो	६	१	३१	विभ्राड्बृहत्सुभृतं	८	८	२८	वियेदधु·शरदंमासमादहः	५	५	१०	विव्यकर्थमहिनावृपन्	६	६	१९
विप्रायुशेपुमातुंपेपुकारू	५	२	२	विमच्छृथायरशना	२	७	९	वियेभ्राजंतेसुमखास	१	६	९	विशांविशमवत्पारिं	७	८	२५
विप्रासोनमन्मभिः	८	३	१२	विमृळीकायतेमनः	१	२	१६	वियोससेयम्यासंयती	७	२	१९	विशाकविविश्पतिंमानुं	३	८	१८
विप्रेभिर्विप्रसंत्य	४	३	५	विमेकर्णापतयतोविचक्षुः	४	५	११	वियोरजास्यमिमीतसुक्र	४	५	९	विशाकविविश्पतिंमानुं	२	८	१८
विभक्तारंहवामहे	१	२	५	विमेपुरुत्रापतयति	३	३	२८	वियोररुप्शऋषिभिः	३	६	३	विशाकविंविश्पतिंशश्वती	४	४	३६
विभक्तासिचित्रभानो	१	२	२३	वियत्तिरोधरुणमच्युतं	१	४	२१	वियोवीरुत्सुरोधं	१	५	११	विशांगोपाअस्य	१	६	३०
विभावादेवःसुरणःपरिक्षि	२	८	२१	वियदस्थायजतो	२	२	९	विरक्षोविमृधोजहि	८	८	१०	विशाराजानमद्भुतं	६	३	३३

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
विशामासामभयानां	८	४	२५	विश्वमस्यानानामुचक्षसे	१	४	४	विश्वाउतत्वयावय	२	५	२८	विश्वारूपाण्याविशन्	६	८	१५
विशोयदह्वेनृभि॰	१	५	१३	विश्वमिरस्वनसुतं	१	१	३१	विश्वाद्वेपांसिजहिचावचा	६	४	२२	विश्वारोधांसिप्रवतः	३	६	७
विशोविशईड्यमध्वरेपु	४	८	५	विश्ववेदसोरयिभि	१	५	७	विश्वाधामानिविश्वचक्ष.	७	३	१२	विश्वावसुरभितन्नोगृणा	८	७	२७
विशोविशोवोअतिथिं	६	५	२१	विश्वस्माअग्निंभुवनाय	८	४	१२	विश्वानरस्यवस्पतिं	६	५	१	विश्वावसुसोमगन्धर्वमाप	८	७	२७
विश्पतिंयह्वमतिथिंनर	२	८	२१	विश्वस्माइत्स्वर्दृशे	७	१	५	विश्वानिदेवसवितः	४	४	२५	विश्वावसूनिसंजयन्	६	८	१९
विश्वयतासुर्विया	२	५	२२	विश्वस्मात्सीमधमाँ	३	६	१७	विश्वानिदेवीभुवना	१	६	२५	विश्वासांगृहपतिर्विशाम्	४	८	२
विश्वयतामृतावृधं	१	१	२४	विश्वस्मान्नोअदितिः	७	८	९	विश्वानिनोदुर्गहाजातवे	३	८	१९	विश्वासांत्वाविशां	२	१	१३
विश्वयतामृतावृधं	२	२	१०	विश्वस्यकेतुर्भुवनस्य	७	८	२८	विश्वानिभद्रामरुतोरथेपु	२	४	२	विश्वासोमपवमान	६	८	३०
विश्वपश्यतोविभृथातनू	६	१	४०	विश्वस्युराजापवते	७	३	१	विश्वानिविश्वमनस	६	२	१६	विश्वाहात्वासुमनस	७	८	१३
विश्वप्रतीचीसप्रथाउद	५	५	२५	विश्वस्युहिश्रुष्टयेदेवऊर्ध्वः	२	८	२	विश्वानिशुक्रोनर्याणि	३	५	२८	विश्वाहिमर्त्यत्वना	६	६	१७
विश्वसत्यमघवाना	२	७	३	विश्वस्युहिप्रचेतसा	४	४	९	विश्वान्देवाँआवहसोमपी	१	४	५	विश्वाहिवोनमस्यानि	८	२	३
विश्वकर्मन्हविपा	८	३	१६	विश्वस्युहिप्राणनजीवनं	१	४	४	विश्वान्देवान्हवामहे	१	२	९	विश्वाहेंद्रोअधिवक्ता	१	७	११
विश्वकर्माविमनाः	८	३	१७	विश्वस्युहिप्रेपित	७	८	१२	विश्वान्यन्योभुवनाजजान	२	८	६	विश्वाहेंद्रोअधिवक्ता	१	७	१५
विश्वजितेधनजिते	२	६	२७	विश्वाँअर्योविपश्चित	६	४	४७	विश्वाभिर्धीभिर्भुवनेनवा	६	३	१४	विश्वेअद्यमरुतोविश्वे	७	८	८
विश्वतश्चक्षुरुत	८	३	१६	विश्वा पृतनाअभिभूतरं	६	६	३७	विश्वामित्राअरासत	३	३	२१	विश्वअस्याव्युपिमाहिना	४	२	२७
विश्वदानींसुमनसःस्या	४	८	१४	विश्वाअग्नेपदहारातीर्य	५	१	२४	विश्वारूपाणिप्रतिमुचते	४	४	२४	विश्वेचनेदनात्वा	३	६	१९

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग.
विश्वेतइंद्रवीर्यं	६	४	४१	विश्वेदेवा श्रृणुतेमहवंमे	४	८	१६	विश्वेहित्वासजोपस	६	२	१८	विपूचोअश्वान्युयुजे	८	३	१४
विश्वेत्तातेसवनेषुप्रवाच्या	६	७	४	विश्वेदेवा सहधीभिः	८	२	११	विश्वेहिविश्ववेदस	४	४	५	विपृथ्वोजनुपादानमि	४	१	२७
विश्वेत्ताविष्णुराभरत	६	५	३०	विश्वेदेवा.स्वाहाकृति	६	७	२५	विश्वेहिष्मामनवेविश्ववेद	६	२	३१	विपूवृदिन्द्रोअमते.	७	८	२४
विश्वेदनुरोधनाअस्य	२	६	११	विश्वेभिरग्नेअग्निभिः	१	२	२१	विश्वेत्वांसयजताय	२	६	१७	विपेणभगुरावत	८	४	९
विश्वेदुतेजनिमा	३	३	२५	विश्वेभि सोम्यमधु	१	१	२७	विश्वेदेवैस्त्रिभिरेकादशे	६	३	१४	विष्टभोधरुणोदिवो	७	३	२५
विश्वेदेवाअकृपत	७	७	१०	विश्वेभ्योहित्वाभुवनेभ्य.	२	६	३२	विश्वोदेवस्यनेतु	४	३	४	विष्टीशमीतरणित्वेनवाघ	१	७	३०
विश्वेदेवाअनमस्यन्भियाना	४	५	११	विश्वेयजत्राअधि	८	२	५	विश्वोयस्यव्रतेजन	६	८	२५	विष्णुरित्थापरममस्य	७	५	२९
विश्वेदेवाऋतावृधः	४	८	१५	विश्वेयद्वांमहनामदमाना	५	१	९	विश्वोविहाया	२	१	१५	विष्णुर्गोपाःपरमं	३	३	२९
विश्वेदेवानोअद्यास्वस्तये	४	३	७	विश्वेपामदितिर्यज्ञि	३	४	१५	विश्वोर्ह्यन्योअरि	७	७	२०	विष्णुर्योनिंकल्पयतु	८	८	४२
विश्वेदेवाममश्रृण्वतुयज्ञि	४	८	१६	विश्वेपामिरज्यतवसूनां	६	४	४	विषगवायातुधाना.	८	४	८	विष्णुस्तोमास पुरु	३	३	२६
विश्वेदेवासआगत	२	८	९	विश्वेपामिरज्यव.	८	४	२६	विषाहोत्राविश्वमश्नोति	८	२	८	विष्णोर्नुकंवीर्याणि	२	२	२४
विश्वेदेवासआगत	४	८	१५	विश्वेपामिहस्तुहि	६	७	१०	विपात्यग्नेगृणते	२	५	११	विष्णो कर्माणिपश्यत	१	२	७
विश्वेदेवासोअप्रतूर्ण्या	८	६	१५	विश्वेपाव सुताज्येष्ठतमा	५	१	९	विपुद्रेपोव्यंहुति	६	४	५४	विष्पर्धसोनरांनशंसैः	२	४	१४
विश्वेदेवासोअसुर	१	१	६	विश्वेपाराध्वराणामनीक	७	५	३०	विपुविश्वाअभियुज	६	३	४३	विसद्योविश्वादंहिता	५	२	२६
विश्वेदेवासोअस्रिधः	१	१	६	विश्वेपुहित्वासवनेषु	२	१	२०	विपुविश्वाअरातय.	८	७	२१	विसर्माणंकृणुहिवित्तमेपां	४	२	१८
विश्वेदेवाःशास्तनमा	८	१	१२	विश्वेहित्वासजोपसः	४	१	१५	विपूर्चरस्वधाअनु	६	३	४	विसुपर्णोअंतरिक्षाण्यख्य	१	३	७

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग
विसूर्योअमतिनश्रियंसा	४	२	२६	वीळुपत्मभिराशुहेमभिर्वा	१	८	८	वृषणस्तेअभीशव॰	६	३	९	वृषापवस्वधारया	७	२	२
विसूर्योमध्येअमुचत्	८	७	२६	वीळुपविभिर्मरुतऋभुक्ष	६	१	२६	वृषणत्वावयंवृषन्	३	१	३०	वृषापुनानआयुषु	६	८	९
विहित्वामिंद्रपुरुधा	८	६	१३	वीळौसतीरभिधीरा अतृ	३	२	५	वृषणधीभिरप्तुर	७	१	३४	वृषामतीनांपवते	७	३	१५
विहिसोतोरसृक्षत	८	४	१	वृकश्चिदस्यवारणउरामथि	६	४	४९	वृषन्निंद्रवृषपा	२	२	४	वृषामदइन्द्रेश्लोकउक्था	४	६	१७
विहिहोत्राअवीता	३	७	२४	वृकायचिज्जसमानायशक्त	५	५	१५	वृषभंचर्षणीनां	३	४	१०	वृषायुजोवृषण	८	२	१३
विद्यख्युमनसावस्यइच्छ	१	७	२८	वृक्षाश्चिन्मेअभिपित्वेअरा	५	७	३३	वृषभोनतिग्मशृंग	८	४	३	वृषायतेमहेअत्यायपूर्व्या	३	१	२
वीतिहोत्रात्वाकवे	४	१	१९	वृक्षेवृक्षेनियतामीमयत्	७	७	१९	वृषाकपायिरेवति	८	४	३	वृषायमाणोवृणीतसोमं	१	२	३६
वीतिहोत्राकृतद्वसू	६	२	३९	वृज्यामतेपरिद्विषं	६	३	४३	वृषाग्रावावृषामदः	४	२	११	वृषायमिंद्रतेरथ	६	१	१३
वीतीजनस्यदिव्यस्य	७	४	१	वृजेहयन्नमसाबर्हिरग्नौ	४	५	१३	वृषाग्रावावृषामदं	६	१	१३	वृषायूथेववंसगः	१	१	१४
वीतीयोदेवमर्तोदुवस्येत्	४	५	३०	वृतेवयर्तवहुभिर्वसव्यै	४	४	३५	वृषाजजानवृषणंरणाय	५	३	१	वृषारवायवदते	८	८	४
वींद्वयासिदिव्यानि	७	७	२९	वृत्रखादोवलंरुज	३	३	९	वृषाणंवृषभिर्यत	६	८	२४	वृषाविजज्ञेजनयन्	७	५	१९
वीरस्यनुस्वश्व्यं	३	३	३१	वृत्रस्यत्वाश्वसथादीषमा	६	६	३३	वृषातेवज्रउतते	२	६	१८	वृषावृषंधिचतुर	३	४	७
वीरेण्यःक्रतुरिंद्रः	८	५	२५	वृत्राण्यन्यःसमिथेषुजिघ्नं	५	६	५	वृषात्वावृषणंवर्धतुद्यौ	४	२	७	वृषावृष्णेदुदुहे	७	६	९
वीरेभिर्वीरान्वनवत्	२	७	४	वृत्रेणयदहिनाबिभ्रत्	८	६	१४	वृषात्वावृषणंहुवे	४	२	११	वृषावृष्णेरोरुव	७	४	१
वीळुचिदारुजत्नुभिः	१	१	११	वृथाक्रीळंतइंदव	६	८	११	वृषात्वावृषणंहुवे	६	१	१३	वृषावोअंशुर्नकिला	८	४	३०
वीळुचिदृळ्हापितरो	१	५	१५	वृषणश्वेनमरुतोवृषप्सुना	६	१	३७	वृषानक्रुद्धःपतयत्	७	८	२५	वृषाशोणोअभिकनिक्रदत्	७	४	१२

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग:	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग.
वृषासिदिवोवृषभ.पृथि	४	७	२०	वृष्णोअस्तोपिभूम्यस्युग	४	२	१४	वेपिदांध्वरीयुतां	४	५	२	वैश्वानरोमहिम्नाविश्व	१	४	२५
वृषासोतासुनोतुते	६	३	९	वेत्थाहिनिर्ऋतीनां	६	२	१९	वेपीद्वस्यदूत्य१	३	५	९	वोचेमेदिद्रंमघवानमेनं	५	३	१२
वृषासोमद्युमाँअसि	७	१	२६	वेत्थाहिवेधोअध्वन.	४	५	२१	वेयश्वस्यश्रुतनरा	६	२	२८	वोचेमेदिद्रंमघवानमेनं	५	३	१३
वृषाह्यग्नेअजरः	४	८	१	वेत्थाहिवेधोअध्वन	६	२	१९	वैश्वानरतवतत्सत्यमस्तु	१	७	६	वोचेमेदिद्रंमघवानमेनं	५	३	१४
वृषाह्यसिभानुना	७	२	१	वेत्यध्वर्जेनिवान्वाअतिस्पृ	४	२	२४	वैश्वानरतवतानिव्रतानि	४	५	९	व्यकृणोतचमसंचतुर्धा	३	७	५
वृषाह्यसिराधसे	४	२	५	वेत्यध्वर्युःपथिभीरजिष्ठैः	६	७	७	वैश्वानरतवधामान्याचं	२	८	२१	व्यर्१कृन्रुद्राव्यहानिशिक	४	३	१४
वृषेवयूथापरिकोशं	७	३	१	वेदंमाम्नोघृतवंत.	१	२	१७	वैश्वानरस्यदंसनाभ्योबृह	२	८	२१	व्यचस्वतीरुर्वियावि	८	६	८
वृषोअग्निः समिध्यते	३	१	३०	वेदुयस्त्रीणिविदथान्येषां	४	८	११	वैश्वानरस्यविमितानिच	४	५	९	व्यंजतेदिवोअंतेष्वक्तून्	५	५	२६
वृष्टिद्यावारीत्यापा	४	४	६	वेदुवातस्यवर्तनिं	१	२	१७	वैश्वानरस्यसुमतौस्याम	१	७	६	व्यंनिनस्यधनिनः	२	२	१९
वृष्टिंदिव.परिस्रव	६	७	३१	वेदायोवीनांपदं	१	२	१७	वैश्वानरकवयो	८	४	१२	व्यर्१जिभिर्दिवआतास्व	१	८	३
वृष्टिंदिव शतधारः	७	४	८	वेदिषदेप्रियधामाय	२	२	५	वैश्वानरमनंसाग्निंनिचा	३	१	२६	व्यर्१तरिक्षमतिरत्	६	१	१५
वृष्टिनोअर्षदिव्यांजिग	७	४	१४	वेधाअदृप्तोअग्निर्वि	१	५	१२	वैश्वानरविश्वहा	८	४	१२	व्यंत्विन्नुयेपुमंदसानः	२	३	५
वृष्ण.कोशं पवतेमध्व	२	६	१७	वेमिंत्वापूषन्नृञ्जसे	५	७	३३	वैश्वानर.प्रदथानाकुमारु	२	८	१९	व्यर्१यंइंद्रतनुहिश्रवांसि	८	६	२१
वृष्णस्तेवृष्ण्यंशवः	७	१	२६	वेरध्वरस्यदूत्यानि	३	५	७	वैश्वानरायधिषणामृतावृ	२	८	१६	व्यर्यमावरुणश्चेतिपथां	३	८	६
वृष्णेयत्तेवृषणोअर्कमर्चा	४	१	२९	वेपिंहोत्रमुतपोत्रंजनानां	७	५	३०	वैश्वानरायपृथुपाजसेवि	२	८	२०	व्यश्वस्वावसुविदः	६	२	१२
वृष्णशधायसुमखायवेध	१	६	६	वेपिह्यध्वरीयतां	३	५	९	वैश्वानरायमीढुषे	३	५	१	व्यस्तभ्नाद्रोदसीमित्रोअ	४	५	१०

मंत्र॰	अष्ट.	अ	वर्गः	मंत्र॰	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र॰	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र॰	अष्ट	अ.	वर्ग
व्यं१सेअधिशर्मतत्	६	४	७	शनःसूर्यउरुचक्षाउदेतु	५	३	२९	शंसामहामिंद्रं	३	३	१३	शतजीवशरदोवर्धमान	८	८	१९
व्यानळिंद्र पृतना.	७	७	२३	शन सोमोभवतुब्रह्मश	५	३	२९	शंसामित्रस्यवरुणस्यधा	५	५	३	शततेराजन्भिषज सहस्रं	१	२	१४
व्युच्छन्तीहिरश्मिभिः	१	४	६	शनोअग्निज्योतिरनीकोअ	५	३	२८	शंसावाध्वर्योप्रतिमे	३	३	१९	शततेशिप्रिन्नूतयं.सुदासे	५	३	९
व्युच्छादुहितर्दिवः	४	४	२२	शंनोअजएकपाद्देवोअस्तु	५	३	३०	शंसेदुक्थसुदानव	५	३	१५	शतदासेवल्बूथे	६	४	६
व्यं१पाओवोदिविजाऋते	५	५	२२	शनोअदितिर्भवतुव्रतेभिः	५	३	२९	शकमयंधूममारादपश्य	२	३	२२	शतधारादेवजाता	७	४	१६
व्यं१पाओव.पृथ्या३जनां	५	५	२६	शनोदेव सविताव्रायमाण	५	३	२९	शकेमत्वासमिधं	१	६	३०	शतनहृदकृतिभि.	७	१	९
व्यूर्ण्वतीदिवोअंतां	१	६	२६	शनोदेवाविश्वदेवाभवतु	५	३	३०	शग्धिपूर्धिप्रयंसिच	१	३	२५	शतमेगर्दभानां	६	४	२७
व्येतुदिद्युद्द्विषामशेवा	५	३	२६	शनोदेवीरभिष्टये	७	६	५	शग्धिवाजस्यसुभगप्रजा	३	१	१६	शतमेपान्वृक्येचक्षदान	१	८	११
व्रजकृणुध्वसहिवो	८	५	१९	शनोद्यावापृथिवीपूर्व	५	३	२८	शग्धीनइंद्रयत्त्वा	५	७	२७	शतमपान्वृक्येमामहान	१	८	१६
व्रतातेअग्नेमहतोमहानि	२	८	२६	शनोधाता शमुधर्तानो	६	३	२८	शग्धीनोअस्यपदपौरमा	५	७	२७	शतराज्ञोनाधमानस्य	२	१	११
व्रतेनस्थोध्रुवक्षेमा	४	४	१०	शनोभग शमुन.शसो	५	३	२८	शग्ध्यू३षुशचीपते	६	४	३६	शतवाय शुचीना	१	२	२८
व्रातंव्रातंगणंगणंसुशस्ति	३	१	२७	शनोमवचक्षसाश	७	८	१३	शचीभिर्न.शचीवसू	२	२	३	शतवायदसुर्यप्रतिस्वा	८	५	२७
शनइंद्राग्नीभवतामवो	५	३	२८	शनोभवहृदआपीतइंदो	६	४	११	शचीवइंद्रपुरुकृद्द्युमत्तम	१	४	१५	शतवायस्यदशसाक	२	६	११
शनइंद्रोवसुभिर्देवो	५	३	२९	शनोभवतुवाजिनोहवेषु	५	४	५	शचीवइंद्रमवसे	८	२	५	शतवेणून्छतशुन.	६	४	२६
शनं करत्यर्वते	१	३	२७	शनोमित्र शवरुण	१	६	१८	शचीवतस्तेपुरुशाकशाका	४	६	१७	शतश्वेतासउक्षणो	६	४	२६
शनं सत्यस्यपतयोभवंतु	५	३	३०	शरोदसीसुवर्धवे	८	१	२३	शच्याकर्तपितरायुवाना	३	७	५	शतवोअंबधामानि	८	५	८

मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग
शतक्रतुमर्णवंशाकिनं	३	३	१५
शतधारमुत्समक्षीयमाण	३	१	२७
शतधारंवायुमर्कं	८	६	३
शतपवित्रा स्वधयामदं	५	४	१४
शतवंभ्रइपुस्त्व	६	५	२०
शतभुजिभिस्तमभिह्रुते	२	४	२
शतमहतिरिन्द्रिरे	५	८	१७
शतमश्मन्मयीनां	३	६	२३
शतमिन्नुशरदो	१	६	१६
शतानीकाहुतयो	६	४	१६
शतानीकवप्रजिगाति	६	४	१४
शतेनानोअभिष्टिभिः	३	७	२२
शतैरपद्रन्पणयइंद्रात्र	४	६	९
शत्रूयतोअभियेन	८	४	१६
शनैश्चिद्यतोअद्रिवः	६	३	४४
शमभिरग्निभिःकरत्	६	१	२६

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
शमूपुवांमधूयुवा	४	४	१४
शयु पुरस्तादध	३	३	२९
शरस्यंचिदार्चत्कस्यावता	१	८	१२
शरासु कुशरासो	२	५	१४
शर्धंशर्धंवएषां	४	३	१३
शर्धोमारुतमुच्छंस	४	३	९
शर्यणावतिसोम	७	५	२६
शवसाह्यसिश्रुत	६	२	१५
शविष्ठनआभरशूरशवः	४	६	८
शश क्षुरप्रत्यच	७	७	२१
शशमानस्यवानरः	१	६	१२
शश्वत्तममीळते	८	२	२१
शश्वत्पुरोपाव्युंवासदेव्य	१	८	३
शश्वदग्निर्वध्र्यश्वस्यशत्रून्	८	२	२०
शश्वदिंद्र पोप्रुथद्भिर्जिगा	१	२	२१
शश्वद्धिवःसुदानवः	६	[illegible]	[illegible]

मंत्र.	अष्ट.	अ	वर्गः
शश्वंतंहिप्रचेतसः	६	४	५४
शश्वतोहिशत्रवोरारुधुष्टे	५	२	२७
शाक्मनाशाकोअरुणः	८	१	१७
शाचिगोशाचिपूजन	६	१	२४
शासइत्थामहाँअसि	८	८	१०
शासद्वह्निर्दुहितुर्नप्त्यंगात्	३	२	५
शिक्षाणइन्द्रराय आ	६	६	१६
शिक्षाविभिदोअस्मै	५	७	२४
शिक्षेयमस्मैदित्सेयं	६	१	१४
शिक्षेयमिन्महयतेदिवेदिवे	५	३	२०
शिप्रिन्वाजानांपते	१	२	२७
शिव कपोतइपितोनो	८	८	२३
शिवस्त्वंष्टरिहागहि	३	८	२१
शिवानं सख्यासंतु	३	५	१०
शिशानोवृषभोयथा	६	४	३४
शिशुंजज्ञानहरिंमृजंति	७	५	२१

मंत्र.	अष्ट	अ.	वर्गः
शिशुंजज्ञानंहर्यतं	७	४	९
शिशुनत्वाजेन्यंवर्धयंति	७	५	३२
शिशुर्नजातोवचक्रदत्	७	२	३१
शीतिकेशीतिकावति	७	६	२२
शीरपावकशोचिष	६	७	११
शीर्ष्णःशीर्ष्णोजगतस्तस्थु	५	५	१०
शुभमानऋतायुभिः.	६	८	२४
शुभमानाऋतायुभिः	७	१	३६
शुकेपुमेहरिमाणं	१	४	८
शुक्रतेअन्यद्यजतंतेअन्य	४	८	२४
शुक्र पवस्वदेवेभ्यः सोम	७	५	२०
शुक्रःशुशुक्वाँउपोन	१	५	१३
शुक्रस्याद्यगवाशिरः	२	८	७
शुक्रेभिरंगैरजआततन्वा	२	८	१३
शुचिमर्कैर्बृहस्पतिं	२	४	९
शुचिरपःसूयवसा	२	७	८

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
शुचिरसिपुरुनिष्ठा	५	७	१८	शुनहुंवेममघवानमिंद्रं	३	२	१६	शुनः शेपोह्यह्वद्गृभीतः	१	२	१५	शृगाणीवेच्छृंगिणासंददृ	३	१	४
शुचिर्देवेष्वर्पिता	२	२	११	शुनहुंवेममघवानमिंद्रं	३	२	१८	शुभ्रमंधोदेववात	७	१	२४	शृंगेवन.प्रथमागतमर्वा	२	८	४
शुचिनयामंत्रिपिरस्वर्वि	२	८	१९	शुनहुंवेममघवानमिंद्रं	३	२	२०	शुभ्रनुतेशुष्ममवर्धयंतः	२	६	३	शृणुतजरितुहवमिंद्राग्नी	५	६	१७
शुचिंनुस्तोमंनवजातम्	५	६	१५	शुनहुंवेममघवानमिंद्रं	३	२	२४	शुष्णोव शुष्म क्रुध्मीमना	५	४	२३	शृणुतंजरितुर्हवं	६	६	७
शुचिः पावकउच्यते	६	८	१४	शुनहुंवेममघवानमिंद्रं	३	२	२६	शुश्रुवांसाचिदश्विनापुरू	५	५	१७	शृणोतुनऊर्जापतिर्गिरः	४	२	१५
शुचिःपावकवंद्योमें	२	५	२८	शुनहुंवेममघवान	३	३	७	शुष्णापिप्रुंकुयवंवृत्रमिंद्र	१	७	१७	शृण्वतंपूपणंवयं	४	८	२०
शुचिं पावकोअद्भुत.	२	२	१०	शुनहुंवेममघवान	३	३	१२	शुष्मासोयेतेअद्रिवः	४	२	९	शृण्वंतुनोवृषणः	३	३	२७
शुचिं पुनानस्तन्वं	७	२	२४	शुनहुंवेममघवानं	३	३	१३	शुष्मिन्तमन्नऊतये	३	२	२२	शृण्वंतुस्तोमंमरुतः	१	३	३०
शुचिं प्मय स्वाअत्रिवत्	३	८	२५	शुनहुंवेममघवानं	३	३	१४	शुष्मिन्तमोहितेमदः	२	४	२८	शृण्वेवीरउग्रमुग्रंदमायन्	४	७	३३
शुचीतिचक्रेयास्या	८	३	२२	शुनहुंवेममघवानं	८	४	१६	शुष्मीशर्धोनमारुतं	७	३	२४	शृण्वेवृष्टेरिवस्वनः	६	८	३१
शुचींजोहुव्यामरुतःशुचीं	५	४	२४	शुनहुंवेममघवानं	८	५	२५	शूरग्राम सर्ववीरः	७	३	२६	शृतयदाकरसि	७	३	२८
शुनंनःफालाविकृपतुभू	३	८	९	शुनमुष्ट्राव्यचरत्	८	५	२१	शूरस्येवयुध्यतो	३	३	२९	शेवारेवार्यापुरु	५	७	१४
शुनंवाहा शुननरं.	३	८	९	शुनमुसभ्यमूतये	८	७	२३	शूराइवेद्युयुधयो	१	६	१०	शेपनुतइंद्रसस्मिन्योनौ	२	४	१६
शुनहुंवेममघवानमिंद्रं	३	२	४	शुनमधायुभरमह्युत्सा	१	८	१६	शूरोनधत्तआयुधा	७	३	१	शेपेवनेषुमात्रो.	६	४	३४
शुनहुंवेममघवानमिंद्रं	३	२	८	शुनश्चिच्छेपंनिदितंसहस्रा	३	८	१५	शूरोवाशूरंवनतेशरीरैः	४	६	१९	शोचाशोचिष्ठदीदिहि	६	४	३३
शुनहुंवेममघवानमिंद्रं	३	२	११	शुनासीराविमांवाचंजुषे	३	८	९	शूपेभिर्वृधोजुषाणः	७	६	१	श्मयद्वृत्रमुतसनोतिवा	४	८	२७

मंत्र·	अष्ट.	अ.	वर्ग
श्यावाश्वस्यरेभतस्तथाश्रृ	६	३	१९
श्यावाश्वस्यसुन्वतस्तथाश्रृ	६	३	१८
श्यावाश्वस्यसुन्वत·	६	३	२१
श्येनआसामदितिः कक्ष्यो	४	२	२५
श्येनाविवपतथोहव्यदातं	६	२	१५
श्येनोनयोनिंसदनं	७	२	२६
श्रत्तेदधामिप्रथमाय	८	८	५
श्रद्धयाग्निःसमिध्यते	८	८	९
श्रद्धांदेवायजमाना	८	८	९
श्रद्धांप्रातर्हवामहे	८	८	९
श्रवच्छ्रुत्कर्णईयतेवसूनां	५	३	१७
श्रवःसूरिभ्योअमृतंवसुत्वं	५	६	१
श्रवोवाजमिषमूर्जंवहंती	५	१	६
श्रातंमन्यऊधनि	८	८	२७
श्रातंहविरोष्विंद्रप्रयाहि	८	८	२७
श्रायंतइवसूर्यं	६	७	३

मंत्र·	अष्ट.	अ.	वर्ग.
श्रावयेदस्यकर्णा	३	६	१८
श्रियसेकंभानुभिः	१	६	१३
श्रियेकंवोअधितनूषु	१	६	१४
श्रियेजातःश्रियआ	७	४	४
श्रियेतेपादादुवआ	४	७	१
श्रियेतेपृश्निरुपसेचनी	८	५	२७
श्रियेपूषन्निषुकृतेवदेवाः	२	५	१
श्रियेमर्यासोअंजीन्	८	३	३०
श्रियेसुदृशीरुपरस्ययाःस्व.	४	२	२२
श्रीणन्नुपस्थाद्दिवं	१	५	१२
श्रीणामुदारोधरुणः	७	८	२८
श्रुतंगायत्रंतकवानस्याहं	१	८	२३
श्रुतंमेमित्रावरुणा	२	१	२
श्रुतंवोवृत्रहन्तमं	६	६	२४
श्रुधिश्रुत्कर्णंवह्निभिः	१	३	३०
श्रुधीनइंद्रह्वयामसित्वा	४	६	२०

मंत्र	अष्ट	अ.	वर्ग·
श्रुधीनोअग्नेसदने	७	६	१०
श्रुधीनोअग्नेसदने	७	६	१२
श्रुधीहवमिंद्रमारिषण्य·	२	६	३
श्रुधीहवंतिरश्च्या	६	६	२०
श्रुधीहवंविपिपानस्याद्रेः	५	३	५
श्रुधीहवंविपिपानस्य	८	८	६
श्रुष्टीवानोहिदाशुषे	१	३	२१
श्रुष्टीवायज्ञउद्यत.सजोषा	५	१	११
श्रुष्ट्यग्नेनवस्यमे	६	२	११
श्रूयाअग्निश्चित्रभानुः	२	६	२
श्रेष्ठंनोअद्यसवित·	७	८	७
श्रेष्ठंयविष्ठभारताग्ने	२	५	२८
श्रेष्ठंयविष्ठमतिथिंस्वाहुत	१	३	२८
श्रेष्ठंव पेशोअधिधायिदर्शं	२	७	८
श्रेष्ठोजातस्यरुद्रश्रियासि	२	७	१६
केउदुकंगामवाज	२	२	५

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
श्वासित्यप्सुहंसोनसीदन्	१	५	९
श्वित्यंचोमादक्षिणतस्कप	५	३	२२
श्वेतरूपंकृणुतेयत्	७	३	३२
पद्त्रिंशांश्चचतुरं कल्पयं	८	६	१७
पड्भाराँएकोअचरन्	३	४	१
पष्टिंसहस्राश्व्यस्यायुता	६	४	५
पळश्वाँआतिथिग्वे	६	५	४
सकृद्दनेनानिमिषेण	८	५	२२
संगच्छध्वंसंवदध्वं	८	८	४९
सगच्छमानेयुवति	२	५	२
सगच्छस्वपितृभिःसं	७	६	१५
संगोमदिंद्रवाजवत्	१	१	१८
सगोभिरांगिरस	८	२	१७
संघोषःशृण्वेवमैरमित्रैः	३	२	४
संचत्वेजग्मुर्गिरइंद्र	४	७	६
संचोदयचित्रमर्वाक्	१	१	११

मंत्र॰	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र॰	अष्ट.	अ.	वर्ग॰	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
संजर्भुराणस्तरुभि.सुतेगृ	४	२	२३	संभानुनायततेसूर्यस्य	४	२	८	संयन्मिथःपस्पृधानासो	१	८	२०	स स्वाकृणोतिकेतुमा	३	८	२४
सजोगुवद्भिर्जरमाण	८	४	२०	सभूम्याअताध्वसिराभे	५	६	४	संयस्मिन्विश्वावसूनि	७	६	१	स श्वितानस्तन्यतूरोचनि	४	५	८
सुजानानाउपसीदन्न	१	५	१७	संमामेवर्चसासृज	१	२	१२	संयस्तुभोवनंयो	२	५	१३	सआगमदिंद्रोयोवसूना	४	२	७
सतिह्य र्यआशिर्ष	६	४	२५	संमातपत्युमित.	१	७	२१	संयादानूनियेमथुः	६	२	२२	सआनोयोनिंसदतुप्रेष्ठो	५	४	२१
संतेपयांसिसमु	१	६	२२	समातपत्युमितं	७	८	१	सवत्सइवमातृभिः	७	५	८	सआवक्षिमहिनआ	७	५	३१
सत्रीपुवित्रावितताति	७	४	२१	संमातृभिर्नशिशुः	७	४	३	सवत्सरंशशयाना.	५	७	३	सआहुतोविरोचते	८	६	२४
संदक्षेणमनसा	७	२	१९	समिश्लोमरुपोभव	७	१	२२	सवत्सरीणपयउस्रियायाः	८	४	८	सइज्जनेनसविशास	२	७	५
सदेवे.शोभतेवृषा	६	८	१५	समील्ययक्ष्वनापर्यसर्पत	२	३	६	सवाकर्मणासमिपाहिनो	५	१	१३	सइत्तमोवयुनंततन्वत्	४	६	११
संनःशिशीहिभुरिजोरि	५	७	३३	सयज्जनान्क्रतुभि	२	१	२१	संवाशुतानास्त्यासहस्रा	५	१	४	सइत्ततुसविजानात्योतु	४	५	११
संनुवोचावहैपुन	१	२	१९	सयज्जनौसुधनौविश्वशर्धे	४	२	४	संवृक्तधृष्णुमुक्थ्यं	७	१	५	सइत्क्षेतिसुधितओकसि	३	७	२७
संनोरायावृहताविश्वपेश	१	४	५	सयत्वंइद्मसुन्यवं	३	६	२५	सवोमदासोअग्मत	१	२	१	सइत्सुदानु स्ववाँऋतावे	५	१	११
सपश्यमानाअमदन्नभि	३	२	६	संयदिषोवनामहे	३	८	२४	ससमिद्युवसेवृषन्	८	८	४९	सइत्स्वपाभुवनेष्वास	३	८	८
सपूपन्नध्वनस्तिर	१	३	२४	सयद्धनंतमन्युभिर्जनो	५	४	२६	ससींदस्वमहाँअसि	१	३	९	सइदग्नि कण्वतम	८	६	१८
सपूपन्विदुषानय	४	८	१९	संयद्वयंयवसादः	७	७	२६	ससृष्टधनंसुभयं	८	३	१९	सइद्दस्तेवप्रतिधादसिष्य	४	५	३
सप्रेरतेअनुवातस्य	८	८	२६	सयन्मदायशुष्मिणं	१	२	२८	सहोत्रसंपुरानारीः	८	४	२	सइद्दानायदभ्याय	८	१	२६
				संयन्महीमिथतीस्पर्धमा	५	६	१५	सस्तोम्य सहव्य.	६	१	२१	सइद्दासंतुवीरव	८	५	१४

मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सइन्द्रोजोयोगुहुवे	८	६	२२	सईस्पृधोवनतेअप्रतीतः	४	६	१०	सखीयुतामविता	३	५	२४	सघेदुतासिवृत्रहन्	३	६	३२
सइद्राजाप्रतिजन्यानिवि	३	७	२७	सकृद्धद्यौरजायत	४	८	४	सखेविष्णोवितरविक्रम	६	७	५	सचैतयदुषस सूर्येण	८	६	११
सइद्वनेनमस्युभिर्वचस्यते	१	४	१९	सकेतुरध्वराणां	३	१	७	सख्येसखायमभ्या	३	४	१२	सचन्द्रोविप्रमर्त्यो	२	२	१९
सइधानउपसोरास्या	२	५	२१	सक्तुमिवतितउना	८	२	२३	सख्येतइन्द्रवाजिनः	१	१	२१	सचक्रमेमहतोनिरु	४	४	३३
सइधानोवसुष्क	१	५	२७	सक्षप परिषस्वजे	६	३	२६	सगृणानोअग्निर्देववान्	८	१	३०	सचस्त्वनायमवसेअभीके	४	६	१८
सइन्नुराय सुभृतस्य	८	८	५	सखायआनिषीदत	१	२	५	सगृत्सोअग्निस्तरुणश्चिद	५	२	५	सचायदासुजहतीपु	८	५	२
सइन्महानिसमिथानि	१	४	१९	सखायआनिषीदत	७	५	७	सगोमघाजरित्रेअश्व	४	७	७	सचायोरिन्द्रःश्रवर्कूपे	८	५	२६
सइत्पुहस्ते सनिषुगोभि	८	५	२२	सखायआशिषामहि	६	२	१५	सगोरश्वस्यविव्रजं	६	३	१	सचासोमेपुपुरुहूतवज्रि	६	४	४९
सईपाहियऋजीपीतरुत्रः	४	६	१	सखायस्तइंद्रविश्वहस्याम	५	३	४	सग्रामेभिः सनितासरथे	१	७	९	सचिकेतमहीयसा	६	३	२२
सईमहींधुनिमेतो	२	६	१५	सखायस्तेविषुणाअग्नएते	४	१	४	सघातवृपणंरथमधि	१	६	३	सचित्रचित्रचितयंतमस्मे	४	५	८
सईंमृगोअप्योवनु	२	२	१४	सखायस्त्वाववृमहे	३	१	५	सघान.सूनु.शवसा	१	२	२२	सचेतयन्मनुपो	३	४	१३
सईरथोनभुरिषाह	७	३	२४	सखाय क्रतुमिच्छत	६	५	१०	सघानोदेवःसविता सहा	५	४	१२	सजातूभर्माश्रद्दधानओ	१	७	१६
सईरेभोनप्रतिवस्तउस्रा.	४	५	४	सखायःसंवःसम्यंच	३	८	२४	सघानोयोगआभुवत्	१	१	९	सजातेभिर्वृत्रहासेदुद्युम्नैः	३	२	७
सईवृपाजनयत्तासुगर्भ	२	७	२४	सखायोब्रह्मवाहसे	४	७	२१	सघायस्तेददाशति	३	१	७	सजातोगर्भोअसि	७	५	२९
सईवृपानफेनमस्य	८	१	२७	सखासख्येअपचत्तूयमग्निः	४	१	२४	सघाराजासत्पतिः	१	४	१८	सजामिभिर्यत्समजाति	१	७	१०
सईसत्येभिःसखिभिः	८	२	१६	सखाहयत्रसखिभिर्नवग्वैः	३	२	२५	सघावीरोनरिष्यति	१	१	३४	सजायतप्रथमः	३	४	१४

मंत्र·	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र·	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग·	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्गः
सजायमानःपरमे	२	२	१२	सतुर्वर्णिर्महाँअरेणु	१	४	२१	सत्यमित्त्वामहेनदि	६	५	२३	सत्रासोमाअभवन्	३	५	२२
सजायमान परमेव्योम	४	५	१०	सतुवस्त्राण्यधपेशनानि	७	५	२९	सत्यमित्थावृषेदसि	६	३	८	सत्रितस्याधिसानवि	६	८	२७
सजायमान·परमेव्योम	५	२	८	सतुश्रुधिश्रुत्यायोदुवो	४	७	८	सत्यमिद्वाउतवयं	६	४	४१	सत्रेहजाताविषितानमो	५	३	२४
सजिन्वतेजठरेषुप्रजज्ञि	२	८	१९	सतुश्रुधीन्द्रनूतनस्य	४	६	१२	सत्यमिद्वाउअश्विना	४	४	१२	सत्वदक्षस्यावृकोवृधोभू·	४	५	१७
सजिह्वयाचतुरनीकऋज	४	३	२	सतूनोअग्निर्नयतु	३	४	१३	सत्यमुग्रस्यबृहतः	७	५	२६	सत्वंनइन्द्रधियसानोअर्कैः	४	२	१
सजूरादित्यैर्वसुभिः	४	३	६	सतूपवस्वपरिपार्थिवं	७	२	२८	सत्यमूचुर्नरएवाहिचक्रु·	३	७	२	सत्वनइन्द्रवाजेभिः	६	१	२१
सजूर्देवेभिरपांनपातं	५	३	२६	सतूपवस्वपरिपार्थिव	७	५	१६	सत्यामाशिषंकृणुता	८	२	१६	सत्वनइन्द्रसूर्येसोअप्सु	१	७	१९
सजूर्मित्रावरुणाभ्या	४	३	६	सतेजानातिसुमतिंयविष्ठ	३	४	२४	सत्यासत्येभिर्महतीमह	५	५	२२	सत्वंनइंद्राकवाभि.	४	७	५
सजूर्विश्वेभिर्देवेभि	४	३	६	सतेजीयसामनसात्वोतः	३	१	१९	सत्येनोत्तभिताभूमिः	८	३	२०	सत्वनऊर्जांपते	६	२	२१
सजोषसआदित्यैर्मादय	३	७	४	सतोनूनकवयः सं	८	१	१४	सत्रातेअनुकृष्टयो	३	६	१९	सत्वंनश्चित्रवज्रहस्तधृष्णु	४	७	२७
सजोषस्त्वादिवोनरं	४	५	१	सत्तोहोतानऋत्वियः	३	३	३	सत्रात्वंपुरुष्टुत	६	१	१९	सत्वनोअग्नेवमो	३	४	१२
सजोषाइन्द्रवरुणेनसोमं	३	७	४	सत्तोहोतामनुष्वदा	१	७	२२	सत्रामदासस्तव	४	७	८	सत्वनोअर्वन्निदायाः	४	५	१४
सजोषाइन्द्रसगणो	३	३	११	सत्यंतदिन्द्रावरुणा	६	४	३०	सत्रायदींमार्वरस्य	३	६	६	सत्वनोदेवमनसा	६	२	३०
सजोषाधीराः पदैरनु	१	५	९	सत्यतुर्वशेयदौ	६	३	४७	सत्राहणंदाधृषिं	३	५	२२	सत्वनोराय शिशीहि	३	१	१६
सतत्कृधीषितस्तूयमग्ने	४	५	७	सत्यस्वेपाअमवन्तः	१	३	१६	सत्रासाहंवरेण्यसहोदा	३	२	१६	सत्वविप्रायदाशुषे	६	३	३१
सत.संत प्रतिमानंपुरोभू	३	२	६	सत्यमित्तनत्वावान्	४	७	२	सत्रासाहोजनभक्षो	२	६	२७	सत्वमग्नेप्रतीकेन	८	६	२५

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
सत्वमग्नेविभावसुः	६	३	३५	सदेव कुविनेपितः	६	८	२७	सध्रीची सिंधुमुशतीरिवा	८	६	११	सन स्त्वानआभर	१	१	२३
सत्वमग्नेसौभगत्व	१	६	३२	सदोद्धार्चकातेउपमादिवि	६	२	३६	सध्रीमार्यतिपरि	२	६	१०	सन स्त्वानआभर	६	२	१५
सत्वमस्मदपद्विषः	५	८	३५	सद्येवप्राचोविमिमाय	२	६	१५	सनं क्षुमन्तसदने	७	८	१४	सनइन्द्रत्वयतायाइपेधाः	५	३	२
सत्वामरिपोगविपोदुव	३	७	१४	सद्यश्चिद्यस्यचर्कृतिः	४	८	४	सन पर्षि पारयाति	६	१	२१	सनइन्द्रत्वयतायाइपेधा	५	३	४
सत्वामदद्वृषामद	१	५	२९	सद्यश्चिद्य शवसापंच	८	८	३६	सनं पवस्ववाजयुः	७	१	१	सनइन्द्र शिव सखा	६	६	२१
सदसतुश्रीरतिथि.	८	४	२०	सद्यश्चित्तुतेमघवन्नभि	५	२	३०	सनं पवस्वशगवे	६	७	३६	सनइन्द्रायैयजवे	७	१	२०
सदसस्पतिमद्भुत	१	१	३५	सद्यःसोअस्यमहिमा	५	७	२६	सनं पावकदीदिवः	१	१	२३	सनईळानयासह	६	७	९
सदस्यमदेसद्वस्यपीता	४	६	२३	सद्योअध्वरेरथिरजनन्त	५	२	१०	सन पावकदीदिहि	३	१	८	सनऊर्जेव्य१व्ययं	७	१	६
सदाकवीसुमतिमाचके	१	८	१७	सद्योजातओषधीभिर्वव	२	८	२५	सनंःपितेवसूनवे	१	१	२	सनस्साश्वयंपशुं	४	३	२६
सदापृणोयजतोविद्विषो	४	२	२५	सद्योजातस्यदद्दशानः	३	५	७	सनं पुनानआभर	६	८	३०	सनद्वाजंविप्रवीरं	८	१	३
सदासिरण्योयवसेव	७	६	९	सद्योजातोव्यमिमीत	८	६	९	सनं पुनानआभर	७	१	१९	सनश्चित्राभिरद्रिवो	३	६	२७
सदासुग पितुमान्	३	३	२७	सद्योजुवस्तेवाजाः	६	५	३८	सनं पृथुश्रवाय्यं	४	५	२३	सनाचुसोमजेषिच	६	७	२२
सदिद्धितेतुविजातस्यम	४	६	४	सद्योहजातोवृषभः	३	३	१२	सन शर्माणिवीतये	३	१	१३	सनाज्ज्योतिःसनास्वः	६	७	२२
सदूतोविश्वेदभि	३	४	१३	सद्रुहणेमनुषः	८	५	१५	सनःशुक्रश्चिदाशकत्	६	३	३	सनाताकाचिद्भुवना	२	७	१
सद्दशीरद्यसद्दशी	२	१	५	सद्विवंधुर्वैतरणः	८	१	२९	सन सिंधुमिवनावया	१	७	५	सनातातइन्द्रनव्यआगुः	२	४	१७
सद्धेचिदुभिस्तृणत्तिवाज	६	७	१३	सधारयत्पृथिवींपप्रथं	१	७	१६	सनःसोमेषुसोमपाः	६	६	३७	सनातातइन्द्रभोजनानि	५	२	३०

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
सुनात्सनीळाअवनीरवा	१	५	२	सनेमयेतऊतिभिः	२	६	६	सनोनियुद्भिःपुरुहूतवेधः	६	४	१४	सनोवस्वउपमासि	६	५	१२
सनादक्षमुतक्रतु	६	७	२२	सनेमिकृध्या१सदा	७	५	७	सनोनृणानृतमो	१	५	२५	सनोवाजायश्रवसइषेच	४	६	३
सनादग्नेमृणसि	८	४	८	सनेमिचक्रमजरंविवा	२	३	१६	सनोनेदिष्ठददृशा	२	१	१३	सनोवाजेष्वविताप्रुरुव	६	४	३
सनादेवतवरायो	१	५	३	सनेमित्वमस्मदा	७	५	८	सनोबोधिपुरएतासुगेषु	४	६	१२	सनोविभावाचक्षणिर्नव	४	५	५
सनाद्दिवपरिभूमा	१	५	२	सनेमिसख्यस्वपस्यमानः	१	५	२	सनोबोधिपुरोळाशंररा	४	६	१६	सनोविश्वादिवोवसु	७	१	१४
सनापुराणमध्येमि	३	३	२५	सनेम्यस्मद्युयोतदिद्युं	५	४	२३	सनोबोधिश्रुधीहवं	४	१	१६	सनोविश्वान्यामर	६	६	२६
सनामानाचिद्ध्वसय	८	३	४	सनोअद्यवसुत्तये	७	१	१	सनोबोधिसहस्य	२	५	२१	सनोविश्वाहासुक्रतु	१	२	१८
सनायुतेगोतमइन्द्र	१	५	३	सनोअर्षपवित्रआ	७	१	३८	सनोभगायवायवे	७	१,	१	सनोविश्वेभिर्देवेभिः	६	५	११
सनायुवोनमसानव्यो	१	५	३	सनोअर्षाभिदूत्यं	७	१	२	सनोभगायवायवे	७	१	१९	सनोवृषन्त्सनिष्ठया	६	६	१७
सनित सुसनित	६	४	४	सनोज्योतींषिपूर्व्य	६	८	२६	सनोमदानांपते	७	५	७	सनोवृषन्नमुंचरु	१	१	१४
सनितावित्रोअर्वद्भिः	५	७	२४	सनोदूराच्चासाच	१	२	२२	सनोमन्द्राभिरध्वरे	४	५	२१	सनोवृष्टिंदिवस्परि	२	५	२७
सनितासिप्रवतोदाशुषे	५	४	३	सनोदेवदेवताते	७	४	६	सनोमहाँअनिमान	१	२	२४	सनोवेदोअमात्यं	५	२	१८
सनिर्मित्रस्यपप्रथः	६	१	३	सनोदेवेभिः पवमान	७	४	३	सनोमित्रमहस्त्व	६	३	३८	सनोहरीणांपते	७	५	८
सनीव्याभिर्जरितार	४	७	४	सनोधीतीवरिष्ठया	४	१	१७	सनोयुवेन्द्रोजोहूत्र	२	६	२५	सपत्यतउभयोर्नृम्णमयो.	४	६	२०
सनेमतत्सुसनिता	७	८	१०	सनोनव्येभिर्वृष	१	२	१९	सनोराधांस्यामर	५	२	२०	सपप्रथानोअभिपंचभूम	५	५	१६
सनेमतेवसानव्यइन्द्र	४	६	१०	सनोनियुद्भिरापृण	४	७	२५	सनोरेवत्समिधानः	२	५	२१	सुपर्णवोभरमाणाअभिज्ञु	५	२	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग.
सपुर्येण्युःसप्रियोविश्वं	४	४	२१	सुसर्क्षरन्तिशिर्वे	७	६	१२	सुसास्वासन्परिधयः	८	४	१९	सभूंतुयोहंप्रथमायु	२	६	१९
सपर्वैतोनधरुणेष्वच्युतः	१	४	१२	सुसर्वाहुरितोरथे	१	४	८	सर्सिमृजन्तिवेधसः	६	८	१९	सभ्रातरंवरुणमग्न	३	४	१२
सर्पवस्वधनंजय	७	१	३	सुसदिशोनानासूर्याः	७	५	२८	ससींचिद्रामदुच्युता	६	३	१०	समंजंतुविश्वेदेवाः	८	३	२८
सर्पवस्वमदायुकं	७	१	२	सुसधामानिपरियन्	८	७	६	सप्रकेतउभयस्यप्रविद्वान्	५	३	२४	समंदस्वाह्यधसो	३	३	४
सर्पवस्वमदिन्तम	७	१	७	सुसभिः पुत्रैरदितिः	८	३	२	सप्रत्नथाकविवृधः	६	४	४२	समंदस्वाह्यंधसः	४	७	२६
सर्पवस्वथआवियेंद्र	७	१	२२	सुसमर्यादा कवयः	७	५	३३	सप्रत्नथासहसाजायमान	१	७	३	समंदस्वाह्यनुजोषमुग्र	४	६	१६
सर्पवस्वविचर्पणे	६	८	२१	सुसमेसुसशाकिनः	४	३	१०	सप्रत्नवन्नवीयसा	४	५	२५	समंद्रयाचजिह्वया	५	२	२३
सर्पवस्वसईमानः	७	५	२२	सुसयुंजतिरथमेकंचक्रं	२	३	१४	सप्रत्नवन्नव्यसे	७	४	१	समजैपमिमाअहं	८	८	१७
सपविर्त्रैविचक्षणः	६	८	२७	सुसवीरासोअधरात्	७	७	१७	सप्रथमेव्योमनि	६	१	७	समजमनाजनिमुमानुषा	४	६	५
सपिर्त्र्याण्यायुधानि	७	६	४	सुसस्वसारोअभिमातरः	७	३	१९	सप्रवोळ्हन्परिगत्या	२	६	१५	समद्र्यापर्वत्याउ वसूनि	८	२	१९
सपुंनानउपसूरे	७	४	१८	सुसस्वसूररुपीवोवशानः	७	५	३३	सप्राचीनान्पर्वतान्	२	६	१९	समत्रगावोभितोनवन्त	४	१	२७
सपुंनानोमुदितमः	७	४	२६	सुसहोतारस्तमिदीळते	६	४	३५	सुवाघोयंजनाइमे	६	५	२२	समत्सुर.पुत्सुवन्वन्	७	४	७
सपूर्वयानिविदाकृव्य	१	७	३	सुसहोत्राणिमनसावृणा	२	८	२२	सर्बोधिसूरिर्मघवा	२	५	२७	समत्सुत्वाशूरसतामुराणं	२	४	१४
सपूर्व्यःपवतेयं	७	२	२	सुसानांसुसक्रूष्टयः	२	६	३५	सभंदनाउदियर्ति	७	३	२०	समत्स्वग्निमवसे	५	८	३६
सपूर्व्योमहानां	६	४	४२	सुसापोदेवी सुरण	८	५	२५	सुभामेतिकितवः	७	८	४	समध्वरायोपसोनमंत	५	४	८
सपूर्व्योवसुवित्	७	४	७	सुसाधंगर्भोभुवनस्यरेतः	२	३	२१	सभिक्षमाणोअमृतस्य	७	२	२३	समनातूर्णिरुपयासि	८	३	३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र॰	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र॰	अष्ट.	अ.	वर्गः
समनेववपुष्युतः	६	४	४१	समातरानदर्शानः	७	२	२४	समानुपेवृजने	२	१	१५	समिधायस्तआहुतिं	४	५	१
समन्यायन्त्युपमयन्त्यु	२	७	२२	समातराविचरन्त्	७	२	१९	समानेअहुस्रिरवद्यगोहना	१	३	४	समिधायोनिशितीदाशु	६	१	३१
समन्युमी सुमर्दनसयक्र	१	७	९	समातरासूर्येण	४	७	४	समानोअध्वास्वस्रोरनन्त	१	८	१	समिद्धमग्निंसमिधागिरा	४	५	१८
समन्युमत्यौना	६	५	३२	समातुरिश्वापुरुवारं	१	७	३	समानोमंत्रःसमितिः	८	८	४९	समिद्धश्चित्समिध्यसे	८	८	८
समतौअग्नेस्त्वनीकरेवान्	५	१	२७	समाननीळंवृषणः	७	५	३३	समानोराजा	३	३	२८	समिद्धस्यप्रमहसः	४	१	२२
समर्मृजानआयुभिः	७	१	१४	समानपूर्वीरभिवावशा	८	७	७	समान्यावियुते	३	३	२५	समिद्धस्यश्रयमाण पुर	३	१	३
समर्मृजानआयुभि.प्रयं	७	२	११	समानवत्ससमभि	२	२	१५	समामृजेतिरोअण्वानि	७	५	१४	समिद्धाग्निर्वनवत्स्तीर्णव	४	२	८
समर्मृजानइन्द्रियायु	७	२	२३	समानवासजात्यं	६	५	२०	समाववर्तिविष्ठितोजिगी	२	८	३	समिद्धेअग्नौसुतइन्द्रसो	४	७	१२
समश्विनोरवसानूतं	४	४	१७	समानकुर्वैअधिसंगतास.	५	५	२३	समाहिनइद्रोअर्णो	२	६	२३	समिद्धेष्वग्निष्वानजाना	१	७	२६
समश्विनोरवसानूतं	४	४	१८	समानमस्माअनपावृत्	८	४	१४	समित्तमघमश्नवत्	६	१	२७	समिद्धोअग्नआवह	२	२	१०
समश्विनोरवसानूतनेन	४	२	१९	समानमंज्येषां	६	१	३८	समित्तान्वृत्रहाखिदत्	६	५	२९	समिद्धोअग्नआहुत	४	१	२२
समश्विनोरवसानूतनेन	४	२	२२	समानमुत्यपुरुहूतं	७	८	२१	समित्समित्सुमनाबोध्यु	२	८	२२	समिद्धोअग्निर्दिविशोचि	४	१	२२
समस्मिन्जायमानः	८	५	२	समानमेतदुदक	२	३	२३	समिधाग्निंदुवस्यत	६	३	३६	समिद्धोअग्निर्निहितः	२	५	२२
समस्मन्यवेविशं	५	८	९	समानयोजनोहिवां	१	२	३१	समिधाजातवेदसे	५	२	१७	समिद्धोअद्यमनुषो	८	६	८
समस्युहरिंहरयः	७	४	६	समानीवआकूतिः	७	८	४९	समिधानउसन्त्यु	६	३	३७	समिद्धोअद्यराजसि	२	५	८
समह्नानिश्वादुरितानि	५	२	१५	समानुपीपुदुलमो	३	५	९	समिधान.सहस्रजित्	४	१	२०	समिद्धोविश्वतस्पतिः	६	७	२४

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
समिध्यमान·प्रथमानुध	३	१	१७
समिध्यमानोअध्वरे	३	१	२८
समिध्यमानोअमृतस्परा	४	१	२२
समिंद्रगर्दभमृण	१	२	२७
समिंद्रणोमनसानेषिगो	४	२	१७
समिंद्ररायासमिपारसेम	१	४	१५
समिद्धेणोतवायुना	७	१	१९
समिंद्रेरयुगामनत्वाहु	८	१	२३
समिंद्रोगाअंजयत्	३	५	२३
समिंद्रोरायोबृहती	६	४	२१
समीचीनाअनूपत	६	८	२९
समीचीनासआसते	६	७	२५
समीचीनेअभितमना	७	५	५
समीरथंनभुरिजो	७	२	२५
समीवत्सनमातृभिः	७	५	७
समीसखायोअस्वरन्	७	१	२

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
समीपृणेरजतिभोजनंमु	४	२	४
समीरेभासोअस्वरन्	६	६	३८
समुत्येमहतीरप·	५	८	२२
समुत्वाधीभिरस्वरन्	७	२	८
समुद्रज्येष्ठा.सलिलस्य	५	४	१६
समुद्रमासामवतस्थेअग्रि	४	२	२४
समुद्र.सिंधुरजो	८	२	१४
समुद्रादर्णवादधि	८	८	४८
समुद्रादूर्मिमुदियर्ति	८	७	७
समुद्रादूर्मिर्मधुमांउदार	३	८	१०
समुद्रियाअप्सरस.	७	३	२
समुद्रेअन्त शयते	६	७	५
समुद्रेणसिंधवोयादमा	३	२	२०
समुद्रेत्वानृमणा	७	८	२८
समुद्रोअप्सुमामृजे	६	७	१८
समुपूर्णागमेमहि	४	८	१९

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्गः
समुप्रयंतिधीतयः	७	७	११
समुप्रियाअनूपत	७	५	२
समुप्रियोमृज्यते	७	४	११
समुवोयज्ञंमहयन्नमोभिः	५	५	३
समुवोयज्ञंमहयन्नमोभिः	५	४	९
समज्यतेसुकर्मभि.	७	४	२६
समृज्यमानोदशभिः	७	२	२३
समेनमह्नुताइमाः	६	८	२४
समेनवपुरुश्छदयदश्विनोर्यः	४	८	५
समोहेवायआशत	१	१	१६
समौचिद्धस्तौनसमं	८	६	२३
सम्यक्सम्यंचोमहिषाः	७	२	२९
सम्यक्स्रवन्तिसरितोन	३	८	११
सम्राजाउग्रावृषभादिव	४	४	१
सम्राजायाघृतयोनी	४	४	६
सम्राजावस्यभुवनस्यराज	४	४	१

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
सम्राजोयेसुवृधोयज्ञं	८	२	३
सम्राज्ञीश्वशुरेभव	८	३	२८
सम्राळन्य.स्वराळन्यउ	५	६	२
सयुताविप्रप्रा	३	१	१३
सयहुथोउ वनीगोष्वर्वा	८	५	१४
सयुध्म.सत्वाखजकृत्सम	४	६	४
सयोजतेअरुपाविश्वभोज	५	२	२१
सयोनमुहेनमिथूजनोभूत्	४	६	५
सयोवृषानरान्	२	२	१८
सयोवृषावृष्ण्यभि.समो	१	७	८
सयोव्यस्थादभिदक्ष	२	५	२५
सरहतउरुगायस्य	७	४	१२
सरत्नंमर्त्योवसु	१	३	२३
सरथेनरथीतमः	४	७	२३
सरन्धयत्सदिवः	२	६	२४
सरस्वतित्वमस्मान्	२	७	१३

॥ ७८ ।

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः
सरस्वतिदेवनिदोनिबर्ह	४	८	३०	सरोरुवदृषभः	७	७	२०	सवायुमिंद्रमश्विना	६	७	२९	सवृत्रहेंद्र.कृष्णयोनीः	२	६	२६
सरस्वतियासरथं	७	६	२४	सर्गांइवसृजतंसुष्टुतीरुप	६	३	१७	सवावशानइहपाहि	३	३	१६	सवृत्रहेंद्रश्चर्षणीधृत्त	६	६	३५
सरस्वतींदेवयंत.	७	६	२४	सर्वंपरिक्रोशंजहि	१	२	२७	सवावृधेनर्योयोषणा	५	६	१९	सवेंतुसुदशमायदर्शोणि	४	६	१०
सरस्वतींयांपितर.	७	६	२४	सर्वंनंदतियशसा	८	२	२४	सवितापश्चातात्सविता	७	८	११	सवेंदद्देवआनमं	३	५	८
सरस्वतीसरयु सिंधुः	८	२	७	सर्वत्रमृद्दस्युहाभीमउग्र.	१	७	१०	सवितायंत्रैः पृथिवीं	८	८	७	सवेदसुष्टुतीनां	७	७	१३
सरस्वतीसाधयंती	२	५	२३	सर्वंधितावर्धन.	७	४	१८	सवितारमुपसमश्विना	१	३	२९	सव्यामनुस्फिग्यंवावसे	५	७	३१
सरस्वत्यभिनोनेषिवस्य	४	८	३२	सवह्निभिर्ऋक्वभि	४	७	४	सविद्वाँअपगोह	२	६	१६	सव्राधत.शवसानेभि	८	५	१५
सरस्वान्धीभिर्वरुण.	८	२	१२	सवह्निरप्सुदुष्टरः	६	८	१०	सविद्वाँअंगिरोभ्य	६	४	४२	सव्राधतोनहुषो	२	१	२
सराजसिपुरुष्टुत	६	१	१७	सवह्नि पुत्र.पित्रो पवि	२	३	३	सविद्वाँआचपिप्रयो	२	५	२७	सशुष्मीकलशेष्वा	६	८	८
सरायस्खामुपसृजा	४	७	८	सवह्नि सोमजागृवि	६	८	२६	सविप्रश्चर्षणीना	३	५	८	सशेवृधमधिधाद्युम्नमस्मे	१	४	१८
सरुद्रेभिरशस्तवार	८	५	१४	सवायुवेपुमानवी	७	४	२४	सविश्वादाशुषेवसु	६	८	२६	स श्रुधिय स्माप्रतना	२	१	११
सरूपैरासुनोगहि	६	३	१३	सवाजयातापदुष्पदायन्	८	५	१४	सवीरोअप्रतिष्कुतः	५	३	१८	स श्वितानस्तन्यतूरोच	४	५	८
सरेतोधावृषभ शश्वतीनां	५	७	१	सवाजंविश्वचर्षणि	१	२	२३	सवीरोदक्षसाधनः	७	५	३	ससत्पति शवसाहंति	४	५	१५
सरेवाँइवविश्पतिं	१	२	२४	सवाजीरोचनादिवः	६	८	२७	सवृत्रहत्येहव्य.	३	६	११	ससत्यसत्वन्महते	४	७	३
सरोचयजनुषारोदसी	२	८	१७	सवाज्यक्षा सुहस्त्र	७	५	२१	सवृत्रहावृषासुतः	६	८	२७	ससप्तपरिणीयते	३	५	९
सरोरुवदभिपूर्वा.	७	२	१९	सवाज्यर्वासऋपिर्वचस्य	३	७	८	सवृत्रहेंद्रऋभुक्षाः	६	६	३५	ससप्तधीतिभिर्हित	६	७	३२

मंत्र॰	अष्ट.	अ.	वर्ग॰	मंत्र॰	अष्ट	अ.	वर्ग	मन्त्रः	अष्ट	अ.	वर्गः	मन्त्र॰	अष्ट.	अ.	वर्ग॰
ससंमुद्रोअपीच्यं.	४	३	२७	ससुंन्वेयोवसूंनां	७	५	१९	सुहदांनुपुरुहूतक्षियंतं	३	२	२	सुहस्रंश्टङ्गोवृषभ	५	४	२२
ससगैंणशवंसातुक्तो	४	७	४	ससुष्टुभासऋक्ंतागुणेनं	३	७	२६	सुहवामेनंनउपोवि	१	४	३	सुहस्रसामाग्निंवेशिंगृणी	४	२	४
सुसर्पंरीरंभरत्	३	३	२२	ससुष्टुभासस्तुभा	१	५	१	सहंन्युवाळमंर्त्यः	३	१	९	सुहस्रंतइंद्रोतयोंन.	२	४	४
सुसर्पंरीरमंतिं	३	३	२१	ससूनुभिर्नरुद्रेभिर्ऋभ्वां	१	७	८	सहंश्रुतइद्रोनाम	२	६	२६	सुहस्रंन्यतीनां	३	६	३०
ससुन्येनंयमतिव्राधंतश्चि	१	७	९	ससूनुर्मातराशुचिं.	६	७	३२	सुहस्तोंमा सुहछंदस॰	८	७	१८	सुहस्रंसाकमंर्चत	१	५	३०
सुसस्युयद्वियुंता	३	५	७	ससूर्यंप्रतिंपुरोनउद्नां.	५	५	४	सुहस्रंणीथ शुतधांर.	७	३	१०	सुहस्राक्षेणंशुतशांरदेन	८	८	१९
सुसतुत्याअरांतयः	१	२	२७	ससूर्यंस्यर्श्मिभिं	७	३	१८	सुहस्रंणीथा कुवयंः	८	८	१२	सुहस्राक्षोविचर्षणि॰	१	५	२८
ससंनुय सविंनुय.	२	७	२	ससूर्यं.पर्युरूवरांसि	८	४	१४	सुहस्रदाग्रामुणीर्मा	८	२	२	सुहस्रांतेशुतावुयं	३	६	३०
ससुस्तिरोंविष्टर॰	२	२	६	सुसूवांसंमिवुत्मना	३	१	५	सुहस्रधापंचदुशा	८	६	१७	सुहस्रैंणेवसचतेयवीयुधा	५	७	३१
सुसानात्यांउतसूर्यंससान	३	२	१६	ससोमुआमिंश्लतमः	४	७	१	सुहस्रंधारवृषभ	७	५	१७	सुहस्रेपृपंतीनां	६	४	४७
ससुक्रतुंर्ऋतुचिंदस्तुहो	५	६	७	सस्तुंमातासस्तुंपिता	५	४	२२	सुहस्रंधार पवते	७	५	२	सुहस्रोंति शुतामंघ	७	१	२६
ससुक्रतुर्योविदुरं पणीनां	५	२	१२	स स्तोम्युःसहव्यंः	६	१	२१	सुहस्रंधारेवुताः	७	२	३२	सहंस्वमन्योअभिमांति	८	३	१९
ससुक्रतु पुरोहिंतो	२	१	१४	सुस्थावानायवयसित्वमे	६	३	१९	सुहस्रंधारेवुतेसं	७	२	२९	सुहावापृत्सुतुरणिंः	३	३	१३
ससुक्रतूरणिंताय सुतेपुं	६	६	३५	सस्निंमविंदुच्चरंणे	८	७	२७	सुहस्रंधारुवितंते	७	२	३०	सहिक्रतु समर्यं.	१	५	२५
ससुत पीतयेवृषा	६	८	२७	सुस्वश्चिद्धितन्वं शुभं	५	४	३०	सुहस्रंवाजमभिमातिपा	८	५	२५	सहिक्षत्रस्यंमनुसस्युचि	४	२	२४
ससुंन्वतइद्र.सूर्यं	२	६	२३	सुस्वश्चिद्धिसमृतिस्त्वेष्यें	५	५	२	सुहस्रंशीर्षापुरुंषः	८	४	१७	सहिक्षपावांअग्नी	१	५	१४

मंत्रः	अष्ट	अ	वर्ग
सहिक्षयेणक्षम्यस्यजन्मनः	५	४	१३
सहिसेमोहुविर्यज्ञ.	७	७	२
सहित्वदेवशश्वते	७	४	२३
सहिद्युताविद्युतावेति	८	५	१४
सहिद्युभिर्जनाना	४	१	८
सहिद्वरोद्वरिपुवव्रकर्धनि	१	४	१२
सहिधीभिर्हव्योअस्त्युग्र	४	६	५
सहिपुरूचिदोजसा	२	१	१२
सहियोमानुपायुगा	४	५	२५
सहिरत्नानिदाशुषे	४	४	२५
सहिविश्वातिपार्थिवा	४	५	२४
सहिविश्वानिपार्थिवा	४	७	२४
सहिवेदावसुधितिं	३	५	८
सहिशर्धोनमारुतं	२	१	१३
सहिशुचिं शुतपत्र.सशु	५	६	२२
सहिश्रवस्यु सदनानि	१	४	२०

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
सहिष्माजरितृभ्यआ	६	८	१०
सहिष्माधन्वाक्षितं	२	८	२५
सहिष्माविश्वचर्षणि	८	१	१५
सहिसत्योयपूर्वेचित्	४	१	१७
सहिस्वसृत्पृपदश्वो	१	६	१३
सहोतायस्युरोदसीचिदु	२	८	२७
सहोताविश्वपरिभूत्व	२	७	२०
सहोतासेदुदूत्यं	३	५	८
सहोर्मिर्विश्वपारिं	८	१	१८
सहोपुणोवज्रहस्तै.	५	८	२४
सातपनाइदहविः	५	२	३०
साकज्ञात क्रतुना	२	६	२८
साकज्ञाता.सुभ्व साकमुं	४	३	१७
साकजानासुसथमाहुरेक	२	२	१६
साकयक्ष्मप्रपत	८	५	१०
साकयुजाशकुनस्येव	८	६	१

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
साकंवदंतिवहवं	७	२	२७
साकहिशुचिनाशुचिः	२	५	२६
साक्रमुक्षोमर्जयत	७	४	३
सातिर्नवोमंवती स्वंवती	२	४	७
सातेअग्ने शंतमा	६	५	२२
सातेजीवातुरुततस्य	७	७	१९
साधुरंगृध्नुर्निर्निवृहत्	६	५	२२
साधुर्नगृध्नुरस्तेव	१	५	१४
साध्वपांसिसनता	२	५	२३
साध्वर्याअतिथिनी	८	२	१७
साध्वीमकर्दववीति	८	१	१३
सानोअद्ययशसावय	८	७	१४
सानोअद्याभरद्वसु	४	४	२१
सानोविश्वाअतिद्विषः	४	८	२१
सामद्विवर्हामहि	३	५	१
सामन्नुरायोनिधिमत्	८	१	२२

मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
सामासत्योक्ति परि	७	८	१२
सावसुदधंतीश्वशुराय	८	५	१
सावह्नयोक्षभिरवातो	५	१	५
साविद्सुवीरामरुद्भिरस्तु	५	४	२३
सास्माअरंप्रथमस	२	६	२१
सास्माअरंबाहुभ्यां	२	६	२०
सास्माकेभिरेतरीनशूषे	४	५	१४
साहायेमतिमुष्टिहेवहव्ये	६	१	२९
सातान्विश्वाअभियुजः	३	१	१०
सिंचतिनमसावतं	६	५	१५
सिंधुर्नक्षोद शिमीवां	२	७	४
सिंधुर्नक्षोद प्रनीचीं	१	५	१०
सिंधुर्हवारुसयासिचदश्वा	३	७	१९
सिंधूरिवप्रवणआशुयाय	४	७	२९
सिंधोरिवप्राध्वनेशूघना	३	८	११
सिंधोरिवप्रवणेनिम्ने	७	२	२२

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र.	अष्ट.	अ.	वर्गः
सिंहंनसन्तमध्वः	७	३	२५	सुगव्यंनोवाजीस्वश्व्यंपुंसः	२	३	१०	सुताइंद्रायवायवे	४	३	६	सुनोतामधुमत्तमं	६	८	२०
सिंहाइवनानदति	१	५	७	सुगस्तेअग्नेसनवित्तोअध्वा	५	४	९	सुताइंद्रायवायवे	६	८	२३	सुनोतासोमपाव्ने	५	३	१८
सिध्राअग्नेधियोअस्मे	७	६	२	सुगुरसत्सुहिरण्यः	२	१	१०	सुतावंतस्त्वावय	६	४	४६	सुन्वंतिसोमंरथिरासः	८	३	९
सिनीवालिपृथुष्टुके	२	७	१५	सुगोतेतेसुपथापर्वते	५	१	५	सुतासोमधुमत्तमाः	७	५	१	सुपर्णइत्थानखमासि	७	७	२१
सिषक्तिसावांसुमतिश्चनि	५	५	१७	सुगोहिवोअर्यममित्र	२	७	७	सुतेअध्वरेअधिवाचं	८	४	३१	सुपर्णवस्तेमृगोअस्याद	५	१	२१
सिषक्तुनऊर्जव्यस्यपुष्टेः	४	२	१६	सुज्योतिषःसूर्यदक्षपितॄन्	४	८	८	सुतेसुतेन्योकसे	१	१	१८	सुपर्णाविप्राःकवयः	८	६	१६
सिषासतूरयीणां	७	१	४	सुतंभरोयजमानस्यसत्प	४	२	२५	सुत्रामाणंपृथिवींद्यां	८	२	४	सुपर्णाएतआसते	१	७	२२
सीदतस्तेवयोयथा	६	२	१	सुत सोमोअसुतादिंद्र	४	७	१३	सुदक्षोदक्षैः क्रतुना	८	४	२१	सुपर्णावाचमक्रतो	८	४	२९
सीदहोत स्वउलोकेचिकि	३	१	३३	सुतइत्त्वंनिमिश्लइंद्रसोमे	४	६	१५	सुदासेदस्रावसुबिभ्रता	१	४	२	सुपेशसंमावसृजत्यस्तं	४	१	२८
सीरायुंजंतिकवयः	८	५	१८	सुतइंद्रोपवित्रआ	७	४	२६	सुदेव समहासति	४	३	१३	सुपेशससुखंरथं	१	४	६
सुकर्माणःसुरुचो	३	४	१९	सुतइंद्रायवायवे	६	८	२४	सुदेवास्थकाण्वायना	६	४	२६	सुप्रतीकंवयोवृधा	३	८	२१
सुकिंशुकंशल्मलिं	८	३	२३	सुतइंद्रायविष्णवे	७	१	३०	सुदेवोअद्यप्रपतेदना	८	५	३	सुप्रवाचनंतववीर	२	६	१२
सुकृत्सुपाणिःस्ववान्	३	३	२६	सुतएतिपवित्रआ	६	८	३९	सुदेवोअसिवरुण	६	५	७	सुप्रावर्गसुवीर्यंसुष्टुवार्यं	६	२	८
सुक्षेत्रियासुगातुया	१	५	५	सुतपावेसुताइमे	१	१	९	सुनिर्मथानिर्मथितः	३	१	३४	सुप्रावीरस्तुसक्षयः	५	५	८
सुखरथंयुयुजेसिंधुः	८	३	७	सुताअनुस्वमारजः	७	१	३१	सुनीतिभिर्नयसित्रायसे	२	६	२९	सुप्राव्यःप्राशुषाळे	३	६	१४
सुगःपथाअनृक्षरः	१	३	२२	सुताइंद्रायवज्रिणे	७	१	३२	सुनीथोघासमर्त्यः	६	४	१	सुप्रैतुःसूयवसोन	२	५	१३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ.	वर्गः	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
सुब्रह्माणंदेववर्तं	८	१	३	सुवीर्यंस्वश्व्यंसुगव्यं	६	१	६	सुसंदृशंत्वावयं	१	६	४	सूर्यंचक्षुर्गच्छतुवातं	७	६	२०
सुभग सप्रयज्यवो	१	६	१२	सुवृद्रथोवर्ततेयन्	२	४	२९	सुसदृशंत्वावयं	८	८	१६	सूर्याचंद्रमसौधाता	८	८	४८
सुभगःसवंक्रतुपु	६	१	३८	सुशसोबोधिगृणतेयवि	१	३	२९	सुसमिद्धायशोचिपे	३	८	२०	सूर्यायावहतुःप्रागात्	८	३	२२
सुभागान्नोदेवाःकृणुत	८	३	१३	सुशिल्पेबृहतीमही	६	७	२५	सुसमिद्धोनआवह	१	१	२४	सूर्यायैदेवेभ्यः	८	३	२३
सुमंगलीरियंवधू	८	३	२६	सुशेवोनोमृळयाकु	६	५	३४	सूक्तवाकंप्रथममात्	८	४	११	सूर्येविपमासंजा	२	५	१५
सुयुरिमरश्वैसुवृता	३	४	३	सुपहासोमतानिते	६	८	१९	सूक्तेभिर्वोवचोभिर्देवजुं	४	२	२६	सूर्योदेवीमुपसंरोचमानां	१	८	७
सुयुग्वहतिप्रतिवा	३	४	३	सुपुष्वासंक्रमवस्तदपृच्छ	२	३	६	सूनोर्मानेनाश्विनागृणाना	१	८	१५	सूर्योनोदिवस्पातु	८	८	१६
सुरथाँआतिथिग्वे	६	५	४	सुपुष्वासनिर्ऋतेरुपस्थे	१	८	१३	सूयवसाद्भगवतीहिभूयाः	२	३	२१	सूर्योरश्मिंयथासृज	६	३	५
सुरुक्मेहिसुपेशसा	२	५	९	सुपुमायातमद्रिभि.	२	२	१	सूरउपाकेतन्वं	३	५	१९	सृजंतिरश्मिमोजसा	५	८	१९
सुरूपकृत्नुमूतये	१	१	७	सुपोमैद्दार्यणावति	५	८	२३	सूरश्चक्रंप्रवृहत्	२	१	१९	सृज.सिंधूँरहिना	८	६	११
सुविज्ञानंचिकितुपेजना	५	७	७	सुष्टुभोवांवृषण्वसू	४	४	१५	सूरश्चिदाहुरितोअस्य	८	४	२४	सृजोमहीरिंद्रया	२	६	३
सुवितस्यमनामहे	६	८	३१	सुष्ठामारथं सुयमा	७	८	२६	सूरश्चिद्रथंपरितक्म्यायां	४	१	३१	सृण्येवजर्भरीतुर्फरीतू	८	६	२
सुविवृतंसुनिरज	१	१	२०	सुष्वाणासइंद्रस्तुमसि	८	८	६	सूरोनयस्यदृशतिररेपा	४	५	३	सेदग्निरग्नीँरत्यस्त्वन्या	५	१	२५
सुवीरस्तेजनिता	३	५	२१	सुष्वाणासोव्यद्रिभि.	७	५	३	सूर्यरश्मिर्हरिकेश	८	७	२७	सेदग्निर्योवनुष्यतोनिपा	५	१	२५
सुवीरंरयिमाभर	४	५	२६	सुसंकाशामातृमृष्टेव	२	१	६	सूर्यस्येवरश्मयः	७	२	२२	सेदग्नेअस्तुसुभगः	३	४	२४
सुवीरासोवयधना	७	१	२२	सुसंदृक्तेस्वनीकप्रतीक	५	२	४	सूर्यस्येववक्षथोज्योतिरेपां	५	३	२३	सेदुग्रोअस्तुमरुत.सशु	५	४	७

मन्त्र·	अष्ट.	अ.	वर्ग.	मन्त्रः	अष्ट.	अ.	वर्गः	मंत्र·	अष्ट.	अ.	वर्ग·	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
सेदंभवोयमवथ	३	७	१०	सोअपैंद्रायपीतयें	७	१	२५	सोमंपुनानोअन्ययें	७	५	२३	सोमांअसृग्रमाशवः	६	८	१३
सेनैवसृष्टामंदधा	१	५	१०	सोअंस्यवज्रोहरितः	८	५	५	सोमं.प्रथमोविविदे	८	३	२७	सोमांअसृग्रमिंदवः	६	७	३८
सेमन्न काममापृण	१	१	३१	सोअंस्यविशेमहिशर्मै	७	३	१४	सोमं.सुतोधारयात्यं	७	४	१९	सोमानस्वरणं	१	१	३४
सेमन्न.स्तोममागहि	३	३	३०	सोअंगिरसामुचथा	२	६	२५	सोमइद्वं सुतोअस्तु	६	४	५०	सोमांपूपणाजननारयीणां	२	८	६
सेमावेतुवपट्कृति	५	२	१९	सोअंगिरोभिरगिरस्तमो	१	७	८	सोमंउपुवाण सोतृभिं.	७	५	१३	सोमांपूपणारजसोविमानं	२	८	६
सेमामविड्डिप्रभृति	२	७	१	सोचिन्नुभद्राक्षुमती	७	६	९	सोमएकेभ्यःपवते	८	८	१२	सोमारुद्राधारयेथामसु	५	१	१८
सेह्वानउग्रपृतनाअभिद्रुहं.	६	३	१९	सोचिन्नुवृष्टिर्यूथ्याउस्वा	७	७	९	सोमंगीर्भिष्ट्वावयं	१	६	२१	सोमारुद्रायुवमेतान्यस्मे	५	१	१८
सैनानीकेनसुविदत्रो	२	६	१	सोचिन्नुसख्यानयंइन.	८	१	९	सोममन्यउपासदत्	४	८	२३	सोमारुद्राविवृहतंविपूची	५	१	१८
सोअग्नईजेशशमेचमतें.	४	४	३६	सोताहिसोममद्रिभिः	५	७	१३	सोममिंद्राबृहस्पती	३	७	२५	सोमासोनयेसुतास्तृप्तांशं	२	४	६
सोअग्नएनानमसासमि	५	६	१६	सोदंचंसिंधुमरिणान्	२	६	१६	सोमयास्तेमयोभुवः	१	६	२०	सोमा.पवंतइदंव	७	५	२
सोअग्नियोवसुर्गृणे	३	८	२२	सोमंगावोधेनवः	७	४	१७	सोमराजन्मृळयान.स्व	६	४	१२	सोमेनादित्याबलिन.	८	३	२०
सोअग्रेअह्नांहरिः	७	३	२०	सोममन्यतेपपिवान्	८	३	२०	सोमरारंधिनोहृदि	१	६	२१	सोमोअर्षतिधर्णसिः	६	८	१३
सोअद्धादाश्वध्वरः	६	१	३०	सोमंराजानमवसे	८	७	२९	सोमस्यधारापवतेनृ	६	३	५	सोमोअस्मभ्यं	३	४	११
सोअप्रतीनिमनवे	२	६	२३	सोमःपवतेजनिता	७	४	६	सोमस्यमातवसंवक्ष्यग्ने	२	८	१३	सोमोजिगातिगातुवित्	३	४	११
सोअग्नियोनयवसः	८	५	१५	सोमं पुनानऊर्मिणा	७	५	१०	सोमस्यामित्रावरुणा	६	५	१७	सोमोददद्गंधर्वाय	८	३	२८
सोअर्णवोननद्यः	१	४	१९	सोमःपुनानोअर्षति	६	८	१	सोमस्यराज्ञोवरुणस्य	८	८	२५	सोमोदेवोनसूर्यः	७	१	३२

॥ ८१ ॥

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
सोमोधेनुंसोमो	१	६	२२
सोमोनवेधाऋत्त	१	५	९
सोमोमीढ्वान्पवते	७	५	१३
सोमोराजाप्रथमो	८	६	७
सोमोवधूयुरभवत्	८	३	२१
सोपामविद्दस्स्वः	८	३	१८
स्तंभीद्धद्यांसधरुणंप्रुषाय	१	८	२४
स्तरीरुत्वद्भवतिसूतउत्व	५	७	१
स्तरीर्यत्सूतसद्यो	७	७	२८
स्तवानुतेइन्द्रपूर्व्या	२	६	४
स्तविष्यामित्वामहं	१	३	२८
स्तीर्णंतेबर्हि सुतइन्द्रसो	३	२	१८
स्तीर्णंबर्हिरुपनोयाहि	२	१	२४
स्तीर्णांअस्यसंहतोविश्व	२	८	१४
स्तीर्णंबर्हिषिसमिधा	३	५	४
स्तीर्णेबर्हिषिसमिधाने	४	८	१६
स्तुतइन्द्रोमघवा	३	५	२४
स्तुतंश्रयास्त्वावर्धति	५	७	२२
स्तुतासोनोमरुतोमृळय	२	४	११
स्तुपद्वोमहऋतस्यगोपा	४	८	११
स्तुपेजनंसुव्रतनव्यसोभि	४	८	५
स्तुपेनराद्विवोअस्य	५	१	१
स्तुपेय्यंपुरुवर्पसं	८	७	२
स्तुपेसावांवरुणमित्र	२	१	२
स्तुहिभोजान्स्तुवतोअस्य	४	३	१३
स्तुहिश्रुतंगर्तसदंयुवान	२	७	१८
स्तुहिश्रुतंविपश्चित	६	१	८
स्तुहिस्तुहीदेतेघाते	५	७	१५
स्तुहीन्द्रंव्यश्ववत्	६	.२	१९
स्तृणानासोयतस्रुचो	२	२	१०
स्तृणीतबर्हिरानुषक्	१	१	२४
स्तेगोनक्षामत्येति	७	७	२८
स्तेनरायसारमेय	५	४	२२
स्तोतायत्तेअनुव्रतः	६	१	१०
स्तोतायत्तेविचर्षणि.	६	१	८
स्तोत्रमिन्द्रायगायत	६	३	४६
स्तोत्रमिन्द्रोमरुद्गणः	४	८	१९
स्तोत्रंराधानांपते	१	२	२८
स्तोत्रंरायेहरिरर्षा	७	४	१२
स्तोमस्तुपेयायुवशेवकुन्य	६	३	१४
स्तोमंतइन्द्रविमदा	७	७	९
स्तोमंवोअद्यरुद्राय	८	४	२४
स्तोमासआसन्प्रतिधयं	८	३	२१
स्तोमासस्त्वागौरिवीतेरव	४	१	२५
स्तोमासस्त्वाविचारिणि	४	४	२९
स्तोमैर्नहिदिविदेवासः	८	४	११
स्त्रियंदृष्ट्वायकितवं	७	८	५
स्त्रियं.सतीस्ताँउमेपुंसः	२	३	१७
स्त्रियोहिदासआयुधानि	४	१	२७
स्थिरमनश्चकृषेजातइन्द्र	४	१	२९
स्थिरहिजानमेषां	१	३	१३
स्थिरावः संतुनेमयं	१	३	१७
स्थिरावः संत्वायुधापरा	१	३	१८
स्थिरेभिरंगैः पुरुरूपउग्रो	२	७	१७
स्थिरोगावोभवतां	३	३	२२
स्थूरस्यरायोबृहतो	३	६	५
स्थूरराधं शताश्वं	५	७	२३
स्पर्धन्तेवाउदेवहूयेअत्र	५	६	७
स्पार्हायस्यश्रियोदृशे	५	२	१८
सस्पुरंधिर्नआगहि	६	३	१२
सदमीशुक्रशोवता	६	२	२५
सदुतेयासुक्रीणो	६	२	२१
सामुतेतंइन्द्रयेतं	२	६	५

मन्त्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
स्यामवोमनवोदेववीतये	८	२	१४
स्यूमनावाचउदियर्तिव	१	८	४
स्योनापृथिविभव	१	२	६
स्रक्केद्रप्सस्यधमतः	७	२	२९
स्रुवेवयस्यहरिणी	८	५	६
स्वआदमेसुदुघायस्येधेनुः	२	७	२३
स्वआयस्तुभ्यंदमआ	१	५	१६
स्वग्नयोवोअग्निभिः	६	१	३०
स्वग्नयोहिवार्यं	१	२	२१
स्वर्दस्वहव्यासमिपो	३	३	२७
स्वधामनुश्रियंनरः	६	१	३७
स्वध्वराकरतिजातवेदा	५	२	२३
स्वध्वरासोमधुमंतोअग्न	३	७	२१
स्वनानयस्यभामासः	७	५	३१
स्वनोनवोमवान्नेजयद्वृपा	४	४	३३
स्वभेनाभ्युप्याचुमुरिं	२	६	२६

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग
स्वयंकविर्विधर्तरि	७	१	४
स्वयचित्समन्यतेदाशुरि	५	७	३२
स्वयदधिध्वेताविपीयथा	४	३	१७
स्वयर्यजस्वदिविदेव	७	६	२
स्वयुरिंद्रस्वराळसि	३	३	९
स्वरतित्वासुतेनरः	६	३	७
स्वर्जितंमहिमंदानं	८	८	२५
स्वर्जेपेभरंआप्रस्य	२	१	२१
स्वर्णरमंतरिक्षाणि	८	२	९
स्व१र्णवस्तोरुपसामरो	५	२	१३
स्वर्भानोरधयदिंद्रमाया.	४	२	१२
स्व१र्यद्वेदिसुदृशी	३	५	१७
स्ववृजहित्वामहमिंद्र	७	८	१४
स्वश्वायशसायातमर्वाक्	५	५	१६
स्वश्वासिंधुःसुरथा	८	३	७
स्वसास्वसेज्यायस्यै	२	१	८

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
स्वस्तयेवाजिभिश्चप्रणेतः	३	२	४
स्वस्तयेवायुमुपब्रवामहै	४	३	७
स्वस्तिदाविशस्पतिः	८	८	१०
स्वस्तिनइंद्रोवृद्धश्रवा	१	६	१६
स्वस्तिनं.पथ्यासुधन्वसु	८	२	५
स्वस्तिनोदिवोअग्ने	७	६	२
स्वस्तिनोमिमीतामश्विना	४	३	७
स्वस्तिपंथामनुचरेम	४	३	७
स्वस्तिमित्रावरुणा	४	३	७
स्वस्तिरिद्धिप्रपथेश्रेष्ठा	८	५	५
स्वःस्वायधायसेकृणु	२	५	२६
स्वादव.सोमाआयाहि	५	७	२२
स्वादिष्ठयामदिष्ठया	६	७	१६
स्वादुपसदः पितरोवयो	५	१	२०
स्वादुष्किलायंमधुमाँउता	४	७	३०
स्वादुष्टेअस्तुसंसुदे	६	१	२३

मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
स्वादुःपवस्वदिव्याय	७	३	१०
स्वादोपितोमधोपितो	२	५	६
स्वादोरभक्षिवयसः.सुमे	६	४	११
स्वादोरित्थाविषूवतो	१	६	६
स्वाध्योदिवआसस	१	५	१८
स्वाध्यो३ विदुरोदेवयंतो	५	२	१
स्वायुधस्यतेसुतः	६	८	२१
स्वायुधस्ववसंसुनीथं	८	१	३
स्वायुध पवतेदेवः	७	३	२२
स्वायुध सोतृभिः	७	४	९
स्वायुधासहुर्मिर्णःसुनि	५	४	२४
स्वावृग्देवस्यामृतं	७	६	११
स्वाहाकृतस्यतृंपतं	६	३	१७
स्वाहाकृतान्यागह्युप	२	२	११
स्वाहाग्नयेवरुणाय	३	८	२१
स्वाहायज्ञंकृणोतन	१	१	२५

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र.	अष्ट	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट.	अ	वर्ग
स्विध्मायद्वनधितिरप्स्या	१	८	२५	हुयेजायेमनसातिष्ठघोरे	८	५	१	हयैश्वंसत्पतिंचर्षणीसहं	६	२	२	हस्तेवज्रक्तिमभिसंदुदीनं	२	८	५
हतोवृत्रमिंद्र शूशुवान	५	३	१	हुयेदेवायूयमिदापयं	२	७	११	हवंएषामसुरोनक्षतद्या	८	३	५	हारिद्रवेवपतथोवनेदुप	६	३	१५
हंतावृत्रदक्षिणेन	५	७	२२	हुयेनरोमरुतोमुळतान	४	३	२२	हवंतइंद्रमहिमा	५	३	१२	हितोनसप्तिरभि	७	२	२४
हताहपृथिवीमिमां	८	६	२७	हुयेनरोमरुतोमुळतान	४	३	२३	हवंतउत्वाहव्यंविवाचि	५	३	१४	हिनोतानोअध्वर	७	७	२६
हतोनुकिमासले	६	५	३६	हयोनविद्वाँअयुजिस्वयधु	४	२	२८	हविर्हविष्मोमहि	७	३	८	हिन्वतिसूरमुस्रय.	७	२	१
हस शुचिपद्वसु	३	७	१४	हरयोधूमकेतव.	६	३	२९	हविपाजारोअपां	१	३	३३	हिन्वतिसूरमुस्रय पर्वमा	७	२	१४
हसाइवकृणुथ	३	३	२०	हरिंमृजत्यरुपो	७	२	२७	हविष्कृणुध्वमागमत्	६	५	१४	हिन्वानासोरथाइव	६	७	३४
हंसाइवश्रेणिशो	३	१	४	हरिंहियोनिमभियेसमस्व	८	५	५	हविष्पातमजरंस्वर्विदि	८	४	१०	हिन्वानोवाचमिष्यति	७	१	३७
हसाविवपतथोअध्वगा	६	३	१५	हरिं सृजान पथ्यां	७	४	५	हवींमभिर्हवंतेयोहविर्भि.	२	७	१६	हिन्वानोहेतृभिर्युत	७	१	२१
हसासोयेवांमधु	३	७	२१	हरिंस्त्वतावचसासूर्यस्य	८	६	१२	हवैत्वासूरउदिते	६	१	९	हिमेनाग्निंघ्रंसमवारयेथां	१	८	४९
हसैरिवसखिभिर्वावद	८	२	१५	हरिश्मशारुर्हरिकेशआयु	८	५	६	हव्यवाळग्निरजरं	३	८	१८	हिमेवपर्णामुषितावनानि	८	२	१८
हतवशत्रून्यततच	६	३	१५	हरीनुकरथइंद्रस्य	२	६	२१	हस्काराद्विद्युतस्पर्यतो	१	२	१०	हिरण्यकर्णमणिग्रीव	२	१	३
हतवृत्रसुदानव	१	२	९	हरीनुतइंद्रवाजयंता	२	६	३	हस्तच्युतेभिरद्रिभिः	६	७	३६	हिरण्यकेशोरजसो	१	५	२७
हतोवृत्राण्यार्या	४	८	२८	हरीन्वस्ययावने	७	७	९	हस्ताभ्यांदशशाखाभ्यां	८	७	२५	हिरण्यगर्भ समवर्ततांग्रे	८	७	३
हत्वायदेवाअसुरान्यदायं	८	८	१५	हरीयस्यसुयुजाविव्रताचे.	८	५	२६	हस्तेदधानोनृम्णा	१	५	११	हिरण्यरवङ्मधुवर्णोघृत	४	४	१८
हनामैनाँइतित्वष्टायदब्र	२	३	४	हयंन्नुपसमर्चय	३	३	८	हस्तेनैवग्राह्यआधिरस्या	८	६	७	हिरण्यदतशुचिवर्ण	३	८	१४

मंत्र	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग	मंत्र	अष्ट	अ	वर्ग.	मंत्रः	अष्ट.	अ.	वर्ग
हिरण्यनिर्णिगयोअस्य	४	३	३१	हिरण्यरूप सहिरण्यसं	२	७	२३	हृणीयमानोअपहि	३	८	१५	होतारंचित्ररथं	७	५	२९
हिरण्यपाणिमूतये	१	२	४	हिरण्यशृंगोयोअस्यपादा	२	३	१२	हृत्सुपीतासोयुध्यते	५	७	१९	होतारत्वावृणीमहे	४	१	१२
हिरण्यपाणि सविता	१	३	७	हिरण्यस्तूपःसवितुर्यथा	८	८	७	हृदातष्टेपुमनसोजवेषु	८	२	२८	होतारविश्ववेदसं	१	३	२९
हिरण्यपाणि.सविता	३	३	२६	हिरण्यहस्तमश्विनाररोणा	१	८	१७	हृदिस्पृशस्तभासते	७	७	२१	होतारसुसजुह्वो३यजिष्ठ	१	४	२४
हिरण्ययीअरणीयं	८	८	४२	हिरण्यहस्तोअसुर	१	३	७	हेति पक्षिणीनदभास्य	८	८	२३	होत्रादहंवरुणबिभ्यदाय	८	१	१०
हिरण्ययींवारंभि.	५	८	६	हिह्वकुण्वतीवसुपत्नी	२	३	१९	होताजनिष्टचेतनः	२	५	२६	हृदनहित्वान्यपत्यूर्मयः	१	४	१३
हिरण्ययेनपुरुभू	३	७	२०	हुवेव सुद्योत्मान	२	५	२४	होतादेवोअमर्त्यः	३	१	२९	हृदाइवकुक्षयःसोमधानाः	३	२	२०
हिरण्ययेनरथेन	५	८	७	हुवेव सूनुसहसो	४	५	७	होताध्वर्युरावयाअग्निमिं	२	३	७	ह्वयामसित्वेंद्रया	४	७	१३
हिरण्ययेभिःपविभिः	१	५	८	हुवेवातस्वनंकवि	६	७	९	होतानिषत्तोमनो	१	५	१२	ह्वयामिदेवाँअयातु	५	३	२५
हिरण्यरूपमुषसोव्युष्टौ	४	३	३१	हुवेवोदेवीमदितिं	४	८	८	होतायक्षद्वनिनो	२	२	४	ह्वयाम्यग्निप्रथमंस्वस्तये	१	३	६

इतिशाकलसंहितामंत्रकोशःसंपूर्णः ।

॥ प्रशस्तिः ॥

जंब्वंतर्गतदक्षिणापथगतेगोदावरीदक्षिणेसह्याद्र्यब्धितटांतरालविलसत्क्षेत्रेपुनर्भार्गवे । यापूस्तत्रफिरंगभूपकलितागोमांतकाख्यापुरां स्तुष्टुःसर्जनचातुरींप्रथयतीवर्वर्तिसर्वोपरि ॥ १ ॥ ग्रामोस्तितत्रसुमहान्कमलानिवासोयंपेडणेइतिजनाःसमुदाहरंति । योमक्तहेतुपरिपूरक देवसधैःश्रीमद्भिरर्थिजनहृच्छयदैश्वजुष्टः ॥ २ ॥ यस्यांतरेभगवतीप्रमुखाहिदेव्यःसूर्जस्वलारवळनाथमुखाश्चदेवाः । छायाश्रिताखिल मनोरथपूरणेनकल्पद्रुमाइवलसंत्यनिशप्रसन्नाः ॥ ३ ॥ तत्पश्चिमेपरिसरेपणशीतिवाख्याजातायदेकनिलयाःपणशीकराख्याः । आसंश्चिराद् रवळनाथपदारविंदसेवैकतानमनसोऽमलकीर्तिभाजः ॥ ४ ॥ तेष्वन्वयेष्टकरणेनसुशीलविद्यासंपद्भरेणविमलाचरणेनशश्वत् । श्रीशप्रसाद समवाप्ततप.श्रुताब्धिगुर्वादरेणतिलकोऽजनिलक्ष्मणार्यः ॥ ५ ॥ भार्यापितनिजमनोनुगुणैवसाध्वीभामेवकृष्णमवृणोदयसत्यभामा । दापत्यकज्जुजुषतुःसुतपुत्रिपौत्रैर्धर्मेणतौचिरमदभ्रसुखौप्रपंचे ॥ ६ ॥ तद्धर्मजेषुपणशीकरवासुदेवशर्माजनिष्टचरमःसुरविप्रभक्तः । प्रथसम स्तपतशाकलसंहिताख्यपारायणाध्ययनहोमविधानपूर्णं ॥ ७ ॥ तमाचकन्निर्णयसागरेशःश्रेष्ठीतुकारामचतुर्धराख्यः (चौधरीत्युपनाम) । शकेदगग्न्यष्टसुधांशु १८३२ केऽब्देसाधारणेबाहुलमासिपूर्णः ॥ ८ ॥ वर्णक्षोदकलाकलापकलनाच्छ्रीमानभूज्जावजीक्षोणीमंडलवर्ति

मुद्रणकलाजीवातुरासीच्छनैः । धैर्यौदार्यगुणैरुदारयशसागांभीर्यतःसागरोयञ्जोनिर्णयसागरोविसृमरोववर्तिलोकोत्तरः ॥ ९ ॥ आस्तांतत्तनुजावुदारयशसौदीपात्प्रदीपाविवज्ज्येष्ठ पैतृकसद्गुणैःकिलतुकारामोभवन्मंडितः । ईड्यस्तत्सदृशोऽनुजोपिसमशीलःपांडुरंगाभिधःसौभ्रात्रेणविलोभकौजनमनःस्तोमोहमप्यापुरि ॥ १० ॥ पितुरनतरमात्मगुणैर्जनंप्रकुरुतामधिकंवशवर्तिनम् । विनयतोनयतोनयतोऽधिकोऽन्यइतिसागरजाप्यवृणोच्चतौ ॥ ११ ॥ स्वखैरिणीवचपलाकमलेतिलोकवादप्रगार्ष्टुमिवयावचलासतीसा । वृत्वामुदाचिरमरीरमदुत्सवेनलुब्धाप्रलोभकतदीयगुणैर्गुणज्ञा ॥ १२ ॥

॥ इतिशुभम् ॥

प्रामादिकान्प्रथमसंस्करणावशिष्टान्दोषान्प्रमार्ज्यवहुलेनपरिश्रमेण ।
ऋक्संग्रहोऽयमधुनापुनरंकितोभूत्प्रीतोस्त्वनेनभगवाञ्छ्रुतिशास्त्रविच्च ॥ १ ॥

अयंग्रंथःपणशीकरोपनामकेनविद्वद्वरलक्ष्मणशर्मतनुजनुपावासुदेवशर्मणा–आठल्येकुलोद्भववैदिकप्रवरगणेशभट्टसाहाय्येनसंस्कृतः ।
श्रेष्ठिपाण्डुरङ्ग जावजीभिः स्वीयेनिर्णयसागरमुद्रणालयेमुद्रितःप्रकाशितश्च ।
(मुंबय्या कोलभाटवीथ्या. घ. नं. २६–२८,) शाकः १८५२ सनाब्दः १९३०.

॥ विद्वदभ्यर्थनम् ॥

ऋग्वेदकल्पद्रुमशौनकादिप्राच्यद्रुपुष्पाणिधियाविविच्य । ऋक्संहिताख्यांपरिकल्प्यमालांसमर्पयेवैदिककण्ठदेशे ॥ १ ॥

वेदप्रास्ताविकम् ।

श्रीः ॥ प्रणम्यवेदपुरुषंवेदज्ञानपारिकांक्षिणः ॥ ऋक्संहितायाहोमादेःकुर्वेप्रास्ताविकंकंचित् ॥

ननु कोऽयंवेदोनाम । कथंवातस्यापौरुषेयत्वेनप्रामाण्यम् । केवातस्यविषयप्रयोजनसंबंधाधिकारिणः । नखल्वेतस्मिन्सर्वस्मिन्नसति वेदेप्रवृत्तिः । अत्रोच्यते—इष्टप्राप्त्यनिष्टपरिहारयोरलौकिकमुपायंयोग्रंथोवेदयतिसवेदः । अलौकिकपदेनप्रत्यक्षानुमानेव्यावर्त्येते । अनुभूयमानस्यस्रक्चंदनवनितादेरिष्टप्राप्तिहेतुत्वमौषधादेरनिष्टपरिहारहेतुत्वंच प्रत्यक्षतःसिद्धम् । स्वेनानुभविष्यमाणस्य पुरुषांतरगतस्यच

तथात्वमनुमानगम्यम् । एवंतर्हि भाविजन्मगतमप्यनुमानगम्यमितिचेन्न । तद्विशेषस्यानवगमात् । नखलु ज्योतिष्टोमादिरिष्टप्राप्तिहेतुः कलंजभक्षणवर्जनादिरनिष्टपरिहारहेतुरित्यमुमर्थं वेदव्यतिरेकेणानुमानसहस्रेणापि तार्किकशिरोमणिरप्यवगंतुंशक्नोति । तस्मादलौकिकोपायबोधकोवेदइतिलक्षणस्यनातिव्याप्तिः । अतएवोक्तं—'प्रत्यक्षेणानुमित्यावायस्तूपायोनबुध्यते । एनंवदंतिवेदेनतस्माद्वेदस्य वेदता ॥' इति । सएवोपायो वेदस्यविषयः तद्बोधएव प्रयोजनं तद्बोधार्थी चाधिकारी तेनसहोपकार्योपकारकभावः संबंधः ।

अथवेदानामपौरुषेयत्वेनस्वतःप्रामाण्यमनूद्यते—वेदांश्चैकेसंनिकर्षंपुरुषाख्याः । नन्वस्तुपदानांपदपदार्थसंबंधस्यचनित्यत्वं, वाक्यार्थप्रमितेश्चवाक्यजन्यतयाविधीनांप्रामाण्यं, तथाप्यानुपूर्वीरूपवेदानांनित्यत्वासंभवात्काठकादिसमाख्ययातत्कर्तृकत्वनिश्चयाच्च पौरुषेयत्वंसंभवति । पुरुषेचदोषसंबंधसंभावनयानप्रामाण्यंसंभवति । तथाहि । वेदःप्रागभावप्रतियोगितावच्छेदकधर्मवान् वाक्यत्वात् भारतवदित्यनुमानेनपौरुषेयत्वम् । नचसामान्यधर्मस्यप्रागभावप्रतियोगितानवच्छेदकत्वेनवेदत्वस्यातथात्वादसिद्धिरितिवाच्यम् । वेदत्वस्याताद्दशत्वेपिइदानींतनवेदत्वादीनांतदवच्छेदकतयानासिद्धिः । अन्यथाघटादीनामपौरुषेयत्वप्रसंगः । वस्तुतोवेदत्वंप्रागभावप्रतियोगितावच्छेदकं कार्यधर्मवृत्तित्वात् घटत्ववदित्यनुमानेनवेदत्वस्यापितथात्वात् । अतोवेदानांपौरुषेयत्वम् । एवंचकाठककालापकादिसमाख्या, बर्बरःप्रावाहणिरकामयतेत्याद्यनित्यसंयोगोप्युपपद्यते । तदुक्तं संनिकृष्टकालावेदाइदानींतनाइति । तत्रचास्मदादीनांकर्तृत्वासंभवाद्व्यासादिवदीश्वरएवकर्ता । एवंच 'त्रयोवेदाअजायंतेत्यग्नेर्ऋग्वेदोवायोर्यजुर्वेदः' इत्यादिदर्शनमुपपद्यते । अतोनस्वतःप्रामाण्यमितिचेत् । न । उक्तानुमानस्य वेदत्वंनप्रागभावप्रतियोगितावच्छेदकं सामान्यधर्मत्वादित्यनुमानेनसत्प्रतिपक्षितत्वात् । प्रतियोगिताव-

च्छेदकभेदाभावेन सकलघटप्रागभावैक्येप्रतियोग्युत्पत्तिनाश्यत्वासंभवेनचनित्यत्वापत्तेः। इष्टापत्तौतूत्पन्नस्यपुनरुत्पत्तिप्रसंगः, प्रागभावनाशस्वीकारेघटानुत्पत्तिप्रसंगः । अवयवशस्तन्नाशस्वीकारोनिरवयवत्वादेवायुक्तः । प्रतियोगिभेदेनाभावनानात्वकल्पनेसंसर्गाभावान्योन्याभावयोरैक्यप्रसंगः।अतोनसामान्यधर्मस्यप्रागभावप्रतियोगितावच्छेदकत्वम् । प्रथमानुमानमपि—वेदाःप्रागभावप्रतियोगितावच्छेदकधर्माभाववंतोऽस्मर्यमाणकर्तृकत्वादात्मवदित्यन्वयिना, अस्मर्यमाणकर्तृकवाक्यत्वादितिव्यतिरेकिणाचसत्प्रतिपक्षितम्। वेदशून्यकालाभावेनवेदप्रागभावासिद्धेश्च । तथाहि। पूर्वकालोनवेदशून्यःकालत्वाद्वर्तमानकालवत् । पूर्वकालीनंवेदाध्ययनंगुर्वध्ययनपूर्वकं वेदाध्ययनत्वादिदानींतनवेदाध्ययनवत् । वेदानपौरुषेयाःअस्मर्यमाणकर्तृकत्वादित्यनुमानेनापौरुषेयत्वसिद्धेश्च । एवं 'वाचाविरूपनित्यया' इतिश्रुतिः । 'स्वयंभूरेषभगवान्वेदोगीतस्त्वयापुरा। शिवाद्याऋषिपर्यंताःस्मर्तारोऽस्यनकारकाः ॥' इतिस्मृतिश्चोपपद्यते । काठकादिसमाख्यातु श्रुतिस्मृतिविरोधात्प्रवचननिमित्तत्वेनोपपादनीया । 'अग्नेर्ऋग्वेदः' इत्यादिश्रुतिरप्यग्निनाज्ञापितइतिव्याख्येया । अनित्यसंयोगोऽपि प्रवाहनित्यतामादायोपपादनीयः । प्रवाहनित्यत्वंचसजातीयप्रागभावसमव्याप्तसजातीयध्वंसकत्वरूपम् । यद्वावद्गुक्षीरादिवाक्यवदसत्यकथादिनाविधेयस्तुतिपरत्वेनोपपादनीया । अतोऽपौरुषेयावेदाइतिसिद्धंवेदानांस्वतःप्रामाण्यम् । इतिगागाभट्टः ।

स्वाध्यायविषयेकिंचित्प्रस्तूयते—स्वाध्यायोऽध्येतव्यः । अत्रस्वाध्यायत्वं स्वशाखात्वम् । तत्र स्वत्वंचपरंपरयाध्ययनविषयत्वमनुष्ठानविषयत्वंच । तेन वेदत्रयांतर्गतैकैकशाखापरःस्वाध्यायशब्दः । तेनाध्ययनानुष्ठानयोः स्वपरंपरापरिगृहीताध्ययनानुष्ठानविषयत्वोपपत्तिः । अधीतवेदस्यप्रयोजनवत्त्वंचेत्थमवसेयम् । विधीनां प्रवृत्तिजनकप्रवर्तनाज्ञानम्, अर्थवादानां प्राशस्त्यज्ञानं, मंत्राणां

विशिष्टार्थस्मरणं, नाम्नां कर्मभेदो गुणफलोपबंधः संकल्पलाघवंच, साम्नामक्षराभिव्यक्तिः, स्तोभानां सामकालपूर्तिः, उपनिषदां पार-
लौकिकफलककर्मप्रवृत्तिजनकशरीरव्यतिरिक्तजीवात्मज्ञानं, क्रमज्ञानादिच यथेष्टमूहनीयम् । एवमंगानामपिवेदोपकारकत्वम् । तच्च
शिक्षायाः स्वरादिनिश्चयद्वारा,कल्पस्य शाखांतरसंदिग्धविध्युपसंहारद्वारा-न्यायलब्धार्थतात्पर्यनिर्णयद्वाराच,व्याकरणस्य वैदिकोहवि-
ज्ञानद्वारा, निरुक्तनिघण्ट्वोर्वैदिकशब्दज्ञानद्वारा, छंदसां वैदिकवाक्यपरिमाणद्वारा,ज्यौतिषस्य वैदिककर्मप्रयोगोपयोगितिथ्यक्षोदिज्ञा-
नद्वारा, अधीतवेदजन्यार्थज्ञानोपयोगित्वात्सिद्धं सांगोवेदोऽध्येयोनुष्ठेयानितदुदितानिकर्माणीति । तथाच ऋग्वेदस्यैवाखिलवेदाद्यत्वेना-
भ्यर्हितत्वात्तदंतर्गतशाकलसंहितामधिकृत्याध्ययनाध्यापनस्वाहाकाराद्युपकर्त्रीयंभूयादितिनैकशोविद्वत्साहाय्येनप्रयतितंमयाऽस्याःशोध-
नादिसंस्करणाय । योजितानिचर्षिदैवतच्छंदांसिआमूलांतंतत्तत्सूक्तपत्राधःप्रदेशेषु()धनुश्चिह्नांतर्गततत्तच्छास्त्रार्थविलासभांजि । प्रत्यध्या-
यमंतेतत्तदंतर्गतदेवतात्यागाःसूक्तपक्षेणभेदपक्षेणचदर्शिताः । तथाऋग्वेदकल्पद्रुमादिग्रंथेभ्योविद्वद्भ्यश्च यथावगतंस्वाहाकारनिर्णयप्रयो-
गाद्यपि प्रस्तावनाव्यवहितत्वेनसंग्रथितमत्र । अंतेशाकलसंहितावर्तिनामृचामकारादिवर्णक्रमकोशोऽप्यनल्पपरिश्रमेणप्रणीयसमयोजी-
तिपुस्तकंयावच्छेमुषिपरिष्कृत्यसंशोधितम् । स्वाहाशब्दयोगेऋगंतस्वरस्योदात्तानुदात्तस्वरितत्वप्रतिपत्तिसौकर्यार्थमृगंते +एतादृगुदात्त-
चिह्नं *एतादृशंचस्वरितचिह्नंकल्पितंतत्रतत्र । तेनैतादृशचिह्नद्वयहीनाःकेवल-॥-रेखाद्वययुजःशेषाऋचोऽनुदात्तान्ताभवन्ति । अर्धर्चादा-
वेकैवरेखेतिकल्पितास्त्यत्रपरिपाटी । एवंविहितेप्यत्यंतश्रमपुरःसरंशोधने शरीरिमात्रसाधारणभ्रान्त्यादिसमुत्थंदोषजातं सौजन्यधुरीणैः

सारस्पृहयालुभिः परिशीलितमरालचातुरीकैर्विपश्चिद्वरैरुपेक्ष्यमाणं कृतशोधनंचाशासानः सकलाध्येत्रध्यापकप्रयोजकादिसौकर्यमेत-द्ग्रंथात्संभावयन्गुणिजनचक्षुर्घंटापथगामितयैवसार्थकतांमन्यमानोगुणिजनपरितोषमेवैतद्व्यापारात्प्रीयमाणोऽखिलजगन्नायकोविद्धातु-प्रमाणसिद्धांतविरुद्धमत्रयत्किंचनाभून्मतिमांद्यदोषात् । मात्सर्यमुत्सार्यतदार्यचित्ताःप्रसादमाधायविशोधयंतु ॥ इत्याशास्ते

विद्वदेकांतवशंवदः—

वा. ल. पणशीकरः ।

अत्रादर्शपुस्तकदातृनिर्देशः ।

१ वे ॥ शा ॥ सं ॥ गणेशभट्टआठल्ये आलीवागइत्येतैर्दत्तंमहतापरिश्रमेणतैरेवनिर्मितंस्वाहाकारपुस्तकमेकं ।

२ वे ॥ शा ॥ सं ॥ आत्मारामभटजी अळवणी सावंतवाडीइत्येतैर्दत्तंस्वीयसंग्रहस्थंकाशीस्थजड्येप्रणीतं ।

३ वे ॥ शा ॥ सं ॥ रामचंद्र(बाबा)पाध्ये गुर्जरभालावलीइत्येतैः महामहोपाध्यायगोपालोपाध्यायप्रणीतंसंपाद्यदत्तं ।

४ वे ॥ शा ॥ सं ॥ बाबुरामचंद्रदीक्षितजडेबनारसइत्येतैःप्रहितऋग्वेदकल्पद्रुमादिकोशान्शौनकीयांश्चाकलय्यमुद्रितमासीत्

तच्चद्वैतीयीकेऽस्मिन्संस्करणे—

तदंतर्वर्तिमंत्रभागं वे ॥ रा ॥ गणेशभटजीआठल्येइत्येतेपांसाहाय्येनसर्वानुक्रमभाष्येणचपुनःसंशोध्यप्रकाशितोऽयंग्रंथइतिशम् ।

संहिताहोमेप्रमाणम् । तत्रादौसंहिताहोमेप्रमाणंफलंचप्रायश्चित्तप्रकरणेबृहदाश्वलायनस्मृतौ—'श्रौताग्निरपिस्मार्तोग्नौप्रायश्चित्ताहुतीर्हुनेत् । संहितागणकूष्मांडपावमान्यादिभिर्द्विजः॥स्मार्ताभावेतुकृत्वाग्निंकुर्यादुत्तपनीयकमि'ति॥श्रौताग्निरपीत्यपिनास्मार्ताग्निमानपिस्मार्तोग्नौकुर्यादितिप्रतीयते। प्रायश्चित्ताहुतीरित्यनेनपापनिवृत्तिफलकत्वंबोध्यते । उत्तपनीयकोनामआधानसुबोधिन्यां—'दर्भेष्वग्निंसमारोप्यपुनर्दर्भेषुसंयुतं । पुनस्तद्वत्तृतीयोग्निःसएवोत्तपनीयकः'॥ इति । लौकिकमग्निंसंस्कारविशिष्टंकृत्वाकुर्याद्धोममितिशेषः । **श्रुतावपि**—'यःसमिधायआहुतीयोवेदेनददाशमर्तोऽग्नये। योनमसास्वध्वरः'॥ इतिमंत्रेस्वातंत्र्येणसंहिताहोमःप्रतीयते । **तथाचमंत्रार्थः**—अग्नयेअर्थ्यर्थं । यः मर्तः—मनुष्यः । समिधा—पालाशयादिसमिदाधानेन । आहुती—आहुत्या आज्यादिसाध्यया । यो वेदेन—संहितया तदंतर्गतसर्वमंत्रकरणकहोमेनच । ददाश—परिचरतीति ॥ यद्यपीयंश्रुतिर्वेदेनेत्यस्यब्रह्मयज्ञाध्ययनेनेत्यर्थकरणेनपाकयज्ञप्रशंसाकरणपरतयायोजिता तथाप्युक्तार्थपरतयापियोजयितुंशक्यते बाधकाभावात्, वेदेनाग्नयेददाशेतिसमभिव्याहृतपदस्वारस्याच्चअथचश्रुतीनांविश्वतोमुखत्वात् । तेनोक्तार्थतात्पर्यनिर्णायिकापूर्वोदाहृताश्वलायनस्मृतिरप्यनुगृहीताभवति । एतच्छ्रुतिविहितसमिदाधानाद्युक्तकर्मफलं'तस्येदर्वंत'इत्यग्रिम श्रुतौस्फुटं । **तथाहि**—'तस्येदर्वंतोरंहयंतआशवस्तस्यद्युम्नितमंयशः । नतमंहोदेवकृतंकुतश्चननमर्त्यकृतंनशत्' ॥ इति । **मंत्रार्थः**—तस्यैव आशवः—शीघ्रगंतारः । अर्वंतः—अश्वाः । रंहयंते—वेगंकुर्वंति । शत्रून्प्रसहंतइत्यर्थः । तस्यैवद्युम्नितमंयशः—दीप्ततमाकीर्तिश्चभवति । अपिच । तं देवकृतं—देवेषुविहिताकरणेनयत्कृतं । अंहः—पापं । कुतश्चन—कस्मादपिहेतोः । ननशत्—नव्याप्नोति । अशत् नशत्

इतितन्नाम । नचमर्त्यकृतं—मनुष्येषुहिंसादितन्न । इत्येवंपापक्षयकामेनाम्निशुश्रूषाकार्येत्युक्तंभवति । अतःपापक्षयकामेनापिसंहिताहोमो विधेयइतियावत् । किंचोपाकर्मांगत्वेनापिसांख्यायनसूत्रे'प्रत्यृचंवेदेनजुहुयादित्यादिनाऽनेकेहोमविधयोऽभिहिताः । तथाचसूत्रं— 'अक्षतसक्तूनांधानानांदधिघृतमिश्राणांप्रत्यृचंवेदेनजुहुयादितिहैकआहुःसूक्तानुवाकाद्याभिरितिवाध्यायार्षेयाद्यादिभिरितिमांडूकेयोऽथह-स्माहकौषीतकिरग्निमीळेपुरोहितमित्येकाकुशुंभकस्तदब्रवीदावदंस्त्वंशकुनेगृणानाजमग्निनाधामंतेविश्वंगंतानोयज्ञंयज्ञियायोनःस्त्वोअरणः प्रतिचक्ष्वविचक्ष्वाग्नेयाहिमरुत्सखायत्तेराजन्छृतंहविरितिव्यृचास्तच्छंयोरावृणीमहइत्येकाहुतशेषाद्धविःप्राश्नंती'ति ॥

एवंपराशरस्मृतौप्रायश्चित्तप्रकरणेद्वितीयाध्यायेपारायणांगत्वेनदशांशहोमोऽभिहितः । तथाहि—'ब्रह्महानरकस्यांतेपांडुकुष्ठीप्रजा-यते । प्रायश्चित्तंप्रकुर्वीतसयत्पातकशांतये ॥ चत्वारःकलशाःकार्याःपंचरत्नसमन्विताः । पंचपल्लवसंयुक्ताःसितवस्त्रेणवेष्टिताः । कषाय-पंचकोपेतानानाविधफलान्विताः।सर्वौषधिसमायुक्ताःस्थाप्याःप्रतिदिशंदिशं ॥ रूप्यमष्टदलंपद्मंमध्यकुंभोपरिन्यसेत् । तस्योपरिन्यसेद्देवं ब्रह्माणंचचतुर्मुखं ॥ पलार्धार्धप्रमाणेनसुवर्णेनविनिर्मितं । अर्चयेत्पुरुषसूक्तेनत्रिकालंप्रतिवासरं ॥ यजमानःशुभैर्गंधैःपुष्पैर्धूपैर्यथाविधि । पूर्वादिकुंभेषुततोब्राह्मणाब्रह्मचारिणः ॥ पाठयेयुःस्वकान्वेदानृग्वेदप्रभृतीन्शनैः । दशांशेनततोहोमोग्रहशांतिपुरःसरः ॥ मध्येकुंडेविधा-तव्योघृताक्तैस्तिलव्रीहिभिः । द्वादशाहमिदंकर्मसमाप्यद्विजपुंगवः ॥ भद्रेपीठेयजमानमभिषिंचेद्यथाविधि । ततोदद्याद्यथाशक्तिगोभूहेम-तिलादिकं ॥ ब्राह्मणेभ्यस्ततोदेयमाचार्याययथाविधि । आदित्यावसवोरुद्राविश्वेदेवामरुद्गणाः ॥ प्रीताःसर्वेव्यपोहंतुममपापंसुदारुणं । इत्युदीर्यमुहुर्भक्त्यातमाचार्यंक्षमापयेत् ॥ एवंविधानेविहितेश्वेतकुष्ठंविनश्यति' ॥ इति ॥ यद्यपिरुद्रकल्पद्रुमेलिखितकालिकापुराणे—

'जपाद्दशांशतोहोमस्तथाहोमात्तुतर्पणं। तर्पणस्यदशांशेनमार्जनंकथितंकिल ॥ मार्जनस्यदशांशेनब्राह्मणानपिभोजयेत् ॥ जपोर्चापूर्वकोहोमस्तर्पणंचाभिषेचनं ॥ भूदेवपूजनंपंचप्रकारोक्तापुरस्क्रियेति ॥ होमाशक्तौजपंकुर्याद्धोमसंख्याचतुर्गुणं। एवंकृतेतुमंत्रस्यजायतेसिद्धिरुत्तमा' ॥ इतिवचनैःपुरश्चरणांगजपसामान्यदशांशहोमःकर्तव्यइतिप्रतीयते तथापि—'पाठयेयुःस्वकान्वेदानृग्वेदप्रभृतीन्शनैः। दशांशेन ततोहोमोग्रहशांतिपुरःसरः' ॥ इतिप्रकृतप्रायश्चित्तप्रकरणस्थस्मृतिवचनेनविशिष्यदशांशहोमस्यविहितत्वाद्दशांशहोमोविधेयः। तत्संभवश्चदशावृत्तिपारायणेष्वेवैकावृत्तिरूपदशांशेनेतिफलितम् ॥ केचित्तुमहार्णवादिग्रंथेषु'रूपरुद्रजपांशेषोडशधामंत्रविभागपक्षेप्वाद्यमंत्रैराद्यंतमंत्रैर्वादशांशसंख्यापूरणवदेकसंख्याकादिपारायणपक्षेप्याद्याद्यादिमंत्रैस्तद्दशांशसंख्यापूरणीया । एवंकल्पनायांतत्रयन्मूलंतदेवात्रान्वेषणीयमि'तिवदंति। महार्णवेतु 'चतुर्षुब्राह्मणेषुऋग्वेदप्रभृतिमंत्रब्राह्मणात्मकवेदचतुष्टयपारायणंकुर्वत्सुप्रतिदिनंपठितवेदभागदशांशसंख्यायाव्याहृतिभिर्होमःकार्य'इत्युक्तं। केचित्तुसंहिताहोमांशेसाधकतयोपन्यस्तानिऋग्विधानस्थानि—'एषाहिसंहितावेदैःसर्वब्रह्ममयीनिचृत्। उग्रेणतपसादृष्टाविश्वामित्रेणधीमता ॥ होमांश्चजपयज्ञांश्चनित्यंकुर्वीतवैतया' इत्यादीनिवचनानितान्युपक्रमोपसंहाराभ्यांगायत्रीमंत्रहोमपराण्येवनतुसंहिताहोमपराणि । कृत्स्नसंहितायाविश्वामित्रदृष्टत्वेनकाप्यनुपलंभात्गायत्र्यास्तद्दृष्टत्वाच्च निचृदितिविशेषणस्यसकलसंहितायामसंभवात् न्यूनाक्षरत्वेनगायत्र्यंशएवतत्संभवाच्च वेदैश्चतुर्भिर्वेदैःसंहितासम्यग्धृतेतिस्मृत्यक्षरार्थः। एवंचसंहितेतिपदश्रवणमात्रेणकृत्स्नसंहिताहोमपरतयापूर्वोक्तवचनानियोजयतांप्रमादएवेतिसुधियोविभावयंतु ॥ इतिऋग्वेदकल्पद्रुमः ॥

॥

१ पुरस्क्रिया—प[illegible]म्।

प्रासंगिकविविधविषयनिर्णयसंग्रहः ।

मंत्रर्षिनिर्णयः। 'ऋषिदैवतच्छंदांस्यनुक्रमिष्याम' इतिसर्वानुक्रमपरिभाषायामृषीणांप्रथमनिर्देशात्तदुल्लिख्यते । ननुमंत्रब्राह्मणयोर्वेदाभिधेयत्वात्सर्वानुक्रमण्यां'नह्येतज्ज्ञानमृते' इत्यादिज्ञानस्यमंत्रादावेवावश्यकत्वबोधनादैतरेयब्राह्मणेमंत्रभागसत्त्वेपितत्प्रतीकोपादानेनर्ष्यादिकथनस्याकरणाच्चात्रनैवर्ष्यादिज्ञानस्योपयोगइतिचेन्न सर्वानुक्रमण्यांब्राह्मणांतर्गतमंत्राणामृष्याद्यकथनेपि 'अज्ञातर्ष्यादिकोमंत्रोदोपावहइतिश्रुतिः' इतिकल्पसारोक्त्या बृहद्देवतायां 'सौर्याणिचैवसामानिसर्वाणिब्राह्मणानिचे'त्यनेनदेवतोक्त्याच छंदसस्तुस्वरूपसिद्धत्वेनचर्ष्यादिज्ञानस्यावश्यकत्वात् ब्राह्मणस्यानेकभागघटितत्वेनमंत्रभागस्यापितदंतर्भूतत्वात् तत्रर्ष्यादिज्ञानस्योपयोगः । 'मंत्रातिरिक्तंब्राह्मण'मितिभेदव्यवहारस्तुसमुदायनिबंधनइत्यदोषात् एवंबृहद्देवतायां 'सर्वाणिब्राह्मणानी'तिसामान्योक्त्यामंत्रातिरिक्तब्राह्मणस्यापिसूर्यदेवताकत्वंसिद्धम् । ऋषिस्तुतद्द्रष्टृत्वादैतरेयउक्तप्रायएव । छंदस्तुलक्षणाक्रांतेतदेव । अनाक्रांतेतु 'अत्रानुक्तंगाथे'तिसूत्रात्गाथैवेति । मंत्रविषयेतुविनियोजकवाक्यानुरोधेनदेवताकल्पनीयैव । तदुक्तं निरुक्तोत्तरषट्कप्रथमाध्यायचतुर्थखंडे–'तद्येनादिष्टदेवतामंत्रास्तेषुदेवतोपपरीक्षायद्देवतःसयज्ञोवायज्ञांगंवातद्देवताभवंत्यथान्यत्रयज्ञात्प्राजापत्यइतियाज्ञिका–नाराशंस्यइतिनैरुक्ता–अपिवासाकामदेवतास्यात्–प्रायोदेवतावाऽस्तिह्याचारोबहुलंलोके देवदेवत्य–मतिथिदेवत्यं–पितृदेवत्यंयदैवतोमंत्र'इति । एतदर्थस्तद्भाष्यादवगंतव्यः । अत्रापिसंदेहेतु 'अनिरुक्तोवैप्रजापति'रितिब्राह्मणात्,–'मंत्रेषुह्यनिरुक्तेषुदेवतांकर्मतोवदेत् । मंत्रतःकर्मतश्चैवप्रजापतिरसंभवे' इति बृहद्देवतास्थवचनाच्च प्रजापतिरेवेतिसिद्धमिष्टम् ॥ ॥ विशेषरूपेणर्ष्यादीनामज्ञानेऽनुकल्पमाहकल्पसारः–'ऋष्यादीनामविज्ञानेवा म-

देवादिकानृषीन् । गायत्र्यादीनिच्छंदांसिविष्णुंदेवंचसंस्मरेदि'ति । तत्रऋषिज्ञानप्राथम्येउदाहरिष्यमाणसर्ववाक्यसंप्रतिपत्तेर्नास्त्येव-
संशयः । तत्रसूक्तविशेषेसर्वानुक्रमणीव्याख्यातृवचनद्वैधेनर्षीणामनियमेप्राप्तेतन्निर्णयःक्रियते—'प्रतआशव' इतिसूक्ते 'प्रतेष्टाचत्वारिंश-
दृषिगणादशर्चाअकृष्टामाषाःप्रथमे—सिकतानिवावरीद्वितीये—पृश्नयोजास्तृतीयेत्रयश्चतुर्थे' इत्यत्रचतुर्थेदशर्चेपूर्वोक्ताऋषिगणास्त्रयइति-
योजना । आर्षानुक्रमण्यां—'प्रतेहिसूक्तंप्रथमंदशर्चमकृष्टमाषाऋषयोविदुस्ते । निवावरीस्तुसिकताद्वितीयंतृतीयमेतेखलुपृश्नयोजाः । गणा-
स्त्रयोऽमीकथिताश्चतुर्थमेषांतुगोत्रंक्वचिदप्रसिद्धम् । शिष्टासुपंचस्वृषिरत्रिरेवत्वंत्येतृचेगृत्समदःप्रसिद्धः' इत्युक्तत्वात् सर्वानुक्रमभाष्येपि-
त्रयइतिपदच्छेदेनव्याख्यानाच्च । वृत्तिकृतातु अत्रयइतिपदच्छेदंकृत्वाचतुर्थेदशर्चेअत्रयइतिनामानइतिव्याख्यातं तत्तुप्रमाणाभावादु-
पेक्ष्यम् । तथा 'माप्रगामे'तिसूक्तेसर्वानुक्रमण्यां 'पराणिचत्वारिसूक्तान्युक्ताऋषय' इत्युक्तम् । अस्यार्थः—सुबन्धुमित्रा—बंधुःश्रुत-
बंधुर्विप्रबंधुस्त्रयऋषयः । तेगौपायनाएवनलौपायनाः सुबंधोस्तत्कालमृतत्वेनाद्रष्टृत्वात् । अतएव सर्वानुक्रमण्यांच 'गौपायनान्बंध्वा-
दीन्पुरोहितांस्त्यक्त्वान्यौमायाविनौश्रेष्ठतमौमत्वापुरोदधेतमितरेक्रुद्धाअभिचेरुरथतौमायाविनौसुबंधोःप्राणानाचिक्षिपतुरथहास्यभ्रातर-
स्त्रयोमाप्रगामेतिषट्कंगायत्रंस्वस्त्ययनंजप्त्वा' इति—'माप्रगामेत्युपक्रम्यचतुःसूक्तेष्वतःपरम् । बंध्वाद्याऋषयोज्ञेयागौपायनसुतास्त्रय'
इति । सर्वानुक्रमवृत्तिकारेण—अपरेत्वित्यादिनाचतुर्णांद्रष्टृत्वमुक्तंतन्मूलविरोधादसंगतमितिस्पष्टमेव । तथाचतुर्थाष्टकेप्रथमाध्यायेऽ-
नस्वंतेतिसूक्ते 'अनस्वंताषट्त्रैवृष्णपौरुकुत्स्यौद्वौत्र्यरुणत्रसदस्यूराजानौभारतश्चाश्वमेधोंत्यास्तिस्रोनुष्टुभ'इतिसर्वानुक्रमणी । अस्यार्थः—
षडृचात्मकंसूक्तं एतत्रयंव्यवस्थयाअपश्यत् । तत्रेयंव्यवस्था—आद्यानांतिसृणामित्यध्याहृत्यत्रैवृष्णपौरुकुत्स्यौत्र्यरुणत्रसदस्यूद्वौसंभूय-

द्रष्टारौ अंत्यास्तिस्रइत्यावर्त्य द्वितीयांतत्वेनविपरिणमय्य ताःभारतोश्वमेधोऽपश्यदितियोजना । अंत्यास्तिस्रइत्यपरंप्रथमांतं अनुष्टु-भइत्यत्रान्वेतीति । तथाचशौनकः आर्षानुक्रमण्यां—'अनस्वंतेतिसूक्तस्यत्रिवृष्णपुरुकुत्सजौ । त्र्यरुणत्रसदस्यूद्वावश्वमेधश्चभारतः । अंत्यानांतिसृणामासांपूर्वासामितरौसह'ेति । अतएवोभयत्रापिद्वावित्युक्तिरपिचरितार्था । यत्तु तद्वृत्तौ षण्णामपिऋषित्रयमितिव्या-ख्यातं—यच्च तद्भाष्ये द्वेद्वेऋचौएकैकऋषिक्रमेणापश्यदिति—व्याख्यातं तत्तुस्फुटतरमूलभूतशौनकोक्तऋष्यनुक्रमणीविरोधात् मंत्र-लिंगविरोधात् द्वावित्युक्तिविरोधात् इतरौसहेत्युक्तिविरोधाच्चानादेयम् । (ऋ. क.) इतिऋषिनिर्णयः ॥

ऋषिदैवतछंदऊहनिर्णयः । तत्रजपहोमादौप्रयुज्यमानेषुसूक्तर्क्षुपूर्वंदेवतोहःकार्यउतछंदऊहइतिविमर्शेसर्वानुक्रमपरिभाषा-रंभएव—'ऋषिदैवतच्छंदांस्यनुक्रमिष्यामः' इत्यनुक्रमपरिग्रहाद्, बह्वृचगृह्यपरिशिष्टेपि—'अथास्यमंत्राणामृषिदैवतच्छंदांसि' इति-तथैवागीकारात्, तथासांख्यायनसूत्रे—'ऋषेर्यस्ययोयोमंत्रोयद्दैवत्योयच्छंदस्तथातथातंतंमंत्रमनुब्रूयात्' इतिक्रमनिर्देशात्, एवमाधुनिक-याज्ञिकाचाराच्च 'यद्यपिस्यात्स्वयंब्रह्मात्रैलोक्याकर्षणक्षमः । तथापिलौकिकाचारमनसापिनलंघयेत ॥' इतिवचनाद्याज्ञिकाचारानुगृहीत-देवताप्राथम्यबोधकवचनानांकर्मकांडविषयेप्राबल्याद्देवतायाःफलदातृत्वेनाभ्यर्हितत्वात्तत्प्राथम्यंयुक्तंमत्वा । तथाश्रौतस्मार्तकर्मकांडो-दधिपारदृश्वभिर्भट्टनारायणकौस्तुभकारशांतिरत्नहेमाद्रिपूर्तकमलाकरादिमहानिबंधकारधुरीणैर्लोकोद्दिधीर्षयानेकशःप्रणीतप्रयोग-धर्मशा-स्त्रादिग्रंथेष्वासेतुहिमालयंप्रथितेषु प्रसंगतःसूक्तमंत्रादिप्रयोगावसरेऋषिदैवतछंदःक्रमेणैवसूक्तादीनांविनियोगादत्रसंहितायामस्माभि-रपिसएवक्रमआदृतोऽस्ति ॥ इमंपक्षंप्राचीनानसहंते—तेषांमतेछंदःप्राथम्यएवादरः । तथाचऋग्वेदकल्पद्रुमे—छंदःप्राथम्ये 'आर्षेय-

छंदोदैवतवित्’ इतिसर्वानुक्रमउदाहृतएव । अन्यान्युदाहरिष्यंते । तथाहिनिरुक्तभाष्योदाहृतसामवेदब्राह्मणे—‘योहवाअविदितार्षेय-छंदोदैवतब्राह्मणेनमंत्रेणयाजयतिवाध्यापयतिवास्थाणुंवर्च्छतिगर्तंवापात्यतेप्रमीयतेवापापीयान्भवति’ इति । अथर्ववेदे—‘गणकऋषिः निचृद्गायत्रीछंदः गणपतिर्देवता’ इत्यादि । पारिजाते—‘आर्षंछंदोदैवतंचविनियोगस्तथैवच । वेदितव्यंप्रयत्नेनब्राह्मणेनविपश्चिता’ इति । गोभिलोप्येवमाह—‘आयात्वित्यनुवाकस्यवामदेवऋषिःस्मृतः । आनुष्टुभंभवेच्छंदोवाग्देवीदेवतास्मृता’ इति । मदनरत्नेकात्यायनः— ‘आर्षंछंदश्चदैवत्यंविनियोगस्तथैवच । वेदितव्यंप्रयत्नेनब्राह्मणेनविशेषतः’ इति । सांख्यायनसूत्रे—‘ऋषीञ्छंदांसिदेवताःश्रद्धामेधेच-तर्पयित्वे’ति सर्वत्रछंदःपूर्वममिहितमितिकृत्वाछंदःप्राथम्यमेवन्याय्यं उदाहृतश्रुतिस्मृतिप्रामाण्यात्,तत्रश्रुतक्रमपरित्यागेवीजाभावात्तासां-क्रमवोधनएवतात्पर्याच्च । तथाबृहद्देवतायां—‘नियमोयंजपेहोमेऋषिश्छंदोथदैवतं । अन्यथाचेत्प्रयुंजानस्तत्फलंचात्रहीयते ॥ अर्थे-प्सवःखल्वृषयश्छंदोभिर्देवताःपुरा । अभ्यधावन्निितिछंदोमध्येत्वाहुर्मनीषिणः ॥ ऋषिंतुप्रथमंब्रूयाच्छंदस्तुतदनंतर । देवतामथमंत्राणां-कर्मस्वेवमितिश्रुतिः’ इति ॥ आचार्यखंडेगृह्याधानप्रस्तावे—‘ऋषिंछंदोदैवतंचविनियोगमनुक्रमात् । अस्मृत्वार्पादिकंविप्रोजुहुयाद्वा-जपेदपि ॥ यजेद्वाध्यापयेद्वापिनलभेत्कर्मणांफलम्’ इति । तथा रामवाजपेय्यांगृह्यकारोपि—‘ऋषिमादौप्रयुंजीतछंदोमध्येनियोज-येत् । देवतामवसानेचमंत्रज्ञोमंत्रसिद्धय’इति। तथाश्रीवत्सगोत्रभास्करकृतमहारुद्रपद्धत्यांछंदोभाषायां—‘वक्तव्यंछंदआदौतुततश्चर्षिःप्र-कीर्तितः । देवताविनियोगश्चतैत्तिरीयकपाठकैः’ ॥ आश्वलायनानांतु ऋषिच्छंदोदैवतपूर्वकोविनियोगः । तथाचपरिभाषायां—‘आर्षे-यच्छंदोदैवतविद्याजनाध्यापनाभ्यांश्रेयोधिगच्छती’ति ॥ तथावेदभाष्यकारैर्माधवाचार्यैरपिऋग्भाष्योपोद्घातांतेऋषिच्छंदोदेवतावि-

चारःकृतः सुरूपकृत्नुमितिसूक्तेतेएवऋपिच्छंदसी इंद्रंपृच्छेतिचतुर्थ्यामृचिलिंगदर्शनादिंद्रोदेवतेतिछंदएवपूर्वमुदाहृतम् । आत्वेतिसूक्ते-ऋषिच्छंदोदेवताविनियोगाःपूर्ववत् । इत्यादिपुवहुपुस्थलेपुछंदएवपूर्वंधृतम् । निरुक्तभाष्यकारोप्येवमेवाह ॥

अत्रेदंविचार्यते—किंश्रुतिस्मृत्यादीनांद्वैविध्यदर्शनाद्विकल्पः । सोपिशाखाभेदेनकांडभेदेनवाव्यवस्थितउतसर्वत्र । नतावदाद्यः । शाखांतरेतैत्तिरीयशाखायांनारायणोपनिपत्सु—'गायत्र्यागायत्रीछंदोविश्वामित्रऋपिःसवितादेवता' इति । छंदोभापायां—'वक्तव्यंछंद आदौतुततश्चर्षिःप्रकीर्तितः । देवताविनियोगश्चतैत्तिरीयकपाठकैः' इतिविशिष्यक्रमवोधकश्रुतिस्मृत्यादिप्रमाणदर्शनेनसंदेहस्यैवाभावात् । नद्वितीयः । 'योहवाअविदितार्षेयच्छंदोदैवतब्राह्मणेनमंत्रेणयाजयतिवाध्यापयतिवा' इत्यादिनाकर्मकांडएवर्ष्यादिज्ञानेफलस्य—तद-ज्ञानेप्रत्यवायस्यचाभिधानात्कांडांतरस्यानुपस्थितेः । नतृतीयः । विरुद्धार्थकानांनिरवकाशानांप्रमाणानांषोडशिग्रहणाग्रहणवद्वैकल्पिक-त्वस्यवक्तुंशक्यत्वेपिविरुद्धार्थकपदरहितानांप्रकृतेतथावक्तुमशक्यत्वात् । अतश्छंदःप्राथम्यवोधकश्रुत्यादीनांप्रमाणांतराणामपिसंग्राहक-त्वपरतया एकवाक्यत्वलाभाच्छंदःप्राथम्यमेवोचितं । सर्वानुक्रमस्थं—'अनुक्रमिष्याम' इत्यंतं सूक्तप्रतीकादीनिप्रदर्शयिष्यामइतिव्याख्येयं । अतएव सर्वानुक्रमभाष्यकारेणापि 'एताननुक्रमिष्यामोव्याख्यास्याम' इतिव्याख्यायअनेकार्थत्वाद्धातूनामित्युक्तं । देवतास्मरणमंतेवा-कुर्यादितिवह्वृचगृह्यपरिशिष्टवाक्यस्यकेषुचित्पुस्तकेष्वदर्शनात् । केपुचित्तुदेवतास्मरणमेववाकुर्यादितिपाठदर्शनेनतस्यापिदेवताप्राथम्ये-असाधकत्वात् । नचैवंविनिगमनाविरहः देवताप्राथम्यावगत्यविशेषेपिछंदोविपयेहेतुनिर्देशपूर्वकप्रथमादिपदघटितस्मृत्यवधृततात्पर्यक-क्रमबोधकोक्तश्रुतेरेवविनिगमकत्वात् । 'श्रुतिस्मृतिविरोधेतुस्मृतेस्त्यागोविधीयते । तथैवलौकिकंवाक्यंस्मृतिबाधेपरित्यजेत्' इतिस्मृत्य-

पेक्षयाश्रुतेर्बलवत्त्वात् देवताप्राथम्यबोधकश्रुत्यनुपलब्धेश्च । देवताप्राथम्याभासकप्रमाणानांसंग्रहपरतयोन्नीतत्वात् । द्विविधाचारदर्शनेपि श्रुत्यविरुद्धाचारस्यप्रामाणिकत्वेन'अंधस्येवांधलग्नस्ये'तिन्यायेनपरंपरागतांचारांतरस्याश्रद्धेयत्वात् । सर्वानुक्रमण्यांदेवताप्राथम्यव्यवहार दर्शनेपि 'तुहिहवैतच्छन्दविशिष्टान्यृषिदैवतच्छंदांसिद्वित्रिचतुःपंचषट्सूक्तभांजियथासंख्यम्' इतिपरिभाषानुसारेणक्वचित्पूर्वसूक्तसाह-चर्यात्प्रथमंदेवताउत्तरत्रऋषिः । क्वचित्पूर्वत्रछंदःउत्तरत्रदेवताइतिच । तदुदाहरणानितु—'प्राग्नयेपंचाग्नेयोवत्सआग्नेयंतुप्रनूनंतृचमा-ग्नेयःश्येनः', 'अग्निर्होतागायत्रंत्विंद्राग्नीऐंद्राग्नं' इत्यादीनि । तुह्यादिशब्दाभावेपियथा—'परंगायत्रंप्रागवत्सप्रेष्ठ्ठेषिश्चानुक्तगोत्रःप्राङ्ग-त्स्यात्काण्वोऽष्टमंमंडलंमाचिच्चतुर्स्त्रिंशन्मेधातिथिमेध्यातिथी' । 'जागतमूर्ध्वंप्रागुशनसःप्रदेवंदशवत्सप्रिर्भालंदनः' 'नवमंमंडलंपावमानं-सौम्यंस्वादिष्ठयादशमधुच्छंदाः' इत्यादिबहुषुस्थलेषुव्युत्क्रमदर्शनात् । साहचर्योक्तेरबाधकत्वांगीकारेपि—'अस्यमेष्टौजागतंत्र्यनुष्टुवंतंद्या-वापृथिव्येकाद्वेऐंद्र्यौत्वाष्ट्रयौवाद्वेद्वेराकासिनीवाल्योरंत्यालिंगोक्तदेवता' । 'ऋतमेकादशंजगत्यंतंपष्ठ्यैंद्रासोमीसरस्वतित्वमितिसारस्वतोर्धर्चो योनोबार्हस्पत्येतंवोमारुती' । 'वायोसैकागायत्रमुक्तादेवताःप्रउगेणाद्येतुतृचेत्यैंद्रवायवीद्यावापृथिव्योंत्यस्तृचोहाविर्धानोवातृतीयःपादो-वाग्नेयोंवितमेनुष्टुभौबृहतीच' । 'कनिक्रदत्तृचंप्रदक्षिणिज्जागतंमध्येतिशक्कर्यंष्टिवैंताभ्यामृषिरध्वनिवाश्यमानंशकुंतंतुष्टाव' इति । 'अयंस-उपांत्यानुष्टुप्पुरीष्येभ्योग्निभ्यः' इति । 'तिस्रःषट्पार्जन्यंतुपर्जन्यायतृचंगायत्रमेतेकुमारआग्नेयोऽपश्यत्' इत्यादिबहुस्थलेषुतत्रैवव्य-भिचारदर्शनात् ऋषिदैवतच्छंदांसीत्यस्यसंग्राहकत्वमेवन्याय्यं । यत्तु आश्वलायनानांदेवताप्राथम्याभासकाथर्वणसर्वानुक्रमण्यां 'आश्व-लायनानुक्रमानुसारेणानुक्रमिष्यामः खिलान्वर्जयित्वे' तिप्रतिज्ञाय 'इंद्रत्वातृचंविश्वामित्रगोतमविरूपाःप्रत्यृचमिंद्रमरुदग्नयोपिगायत्रम्'

इत्यादीनां एकादशपटलेविंशतितमकांडस्याव्यमिचारेणर्षिदैवतछंदांसिप्रदर्शितानीतितद्बह्वृचानांश्रौतस्मार्तसूत्रकृदाश्वलायनमित्राश्वलाय-
नपरंनतुवह्वृचश्रौतस्मार्तसूत्रकृद्बह्वृचाश्वलायनपरं॥तथाचवृहद् ाश्वलायनस्मृतौ—'तपसाविदितंविप्रामयातावत्क्षणादिव । श्रौतस्यकर्मणः
सिद्ध्यैश्रौतसूत्रंमयाकृतम् ॥ तएतंमृदुगंभीरेगंभीरार्थशिवप्रदे । सुदुर्ज्ञेयेपुविदुपांमनसःप्रीतिवर्धने ॥ श्रौतस्येवचयद्भाष्यंमयैवचकृतं
द्विजाः । गृह्यभाष्यंकरिष्यंतिद्विजाइतिनमेकृतं॥' इति । उपनयनप्रकरणेयज्ञोपवीतविधिप्रकरणेच । 'प्रत्यक्षरमृषिंछंदोदैवांगान्यक्षराणिच।
भूतेतत्वात्मवर्णाश्चस्थानंज्ञात्वाजपेत्सदा' ॥ तथा । 'ऋष्यादिसर्वंविज्ञायतंत्रविन्मंत्रसूक्तयोः । यज्ञोपवीतमंत्रेणकुर्याद्यज्ञोपवीतिनम् ॥
ब्रह्मास्यायज्ञसूत्रस्यमुनिर्गायत्रमीरितं । छंदःप्रजापतिर्देवओंकारोप्यथवात्रिवृत्' इति । एतेनसर्वानुक्रमण्यांभूयसाव्यपदेशेनाव्यमिचारेण-
चदेवताप्राथम्योक्त्याछंदोपेक्षयादेवतायाःप्राथम्यमितिवदंतोनिरस्ताः । सत्येकस्मिन्वाधकेसाधकसहस्रस्याप्यकिंचित्करत्वमितिन्यायेन-
भूयसाव्यपदेशस्यासाधकत्वात् । श्रुतिरूपसाधकस्यप्रमाणांतरानपेक्षस्यप्रागेवाभिहितत्वादित्यलंविस्तरेण ॥ श्रुतिस्मृतिप्रमाणानामेक-
वाक्यत्वकल्पनात् । सर्वेषांचाविरोधेनछंदःप्राथम्यमीरितम् ॥ १ ॥ इति ऋ. क. छंदोदेवतोह्क्रमनिर्णयः ॥

छन्दोनिर्णयः॥इदानींऋग्विशेषेष्वधिकाक्षरन्यूनत्वेछंदोनिर्णयः—ननुछंदःप्रकरणे 'गायत्र्युष्णिगनुष्टुब्वृहतीपंक्तित्रिष्टुब्जगत्यतिज-
गतीशक्वर्यतिशक्वर्यष्ट्यत्यष्टीधृत्यतिधृतयश्चतुर्विंशत्यक्षरादीनिचतुरुत्तराण्यूनाधिकेनैकेननिचृद्भुरिजौद्वाभ्यांविराट्स्वराजा'वित्युक्तंसर्वानु-
क्रमण्याम्। अस्यार्थः—चतुर्विंशत्यक्षरादिगायत्र्यादिछंदःसु एकेनाक्षरेणन्यूनेननिचृत्-एकेनाधिकेनभुरिक् द्वाभ्यांन्यूनेविराट्-अधिकेन-
स्वराट् इति । तत्रद्वाभ्यांन्यूनेविराडित्यत्रद्वित्वविवक्षायां 'वयंहितेअमन्महीं' त्यत्रगायत्रीछंदसित्र्यक्षरैः,—'यत्रद्वाविवजघने' त्यत्रानुष्टुप्-

छंदसिचतुरक्षरैः,—‘इंद्रःसहस्रदाम्ना’मित्यत्रगायत्रीछंदसिपंचाक्षरैः,—‘अस्माइदुत्यमुपमंस्वर्षा’ मित्यत्रजगत्यांषड्भिः,—‘रायस्पूर्धिस्वधाव’ इतिसतोबृहतीपंक्तौसप्तभिः,—‘त्वमग्नेद्युभि’ रितिजगत्यामष्टाक्षरैः,—‘सिषक्तुन’ इत्यादिषुत्र्यक्षरैर्न्यूनत्वेउक्तविराड्लक्षणानाक्रांतत्वेन-छंदोहानिरितिचेन्न । द्वाभ्यामितिद्वित्वस्यत्र्याद्युपलक्षणत्वेनादोषात् । एवंचत्रिप्रभृतिभिरक्षरैर्न्यूनत्वेपिविराट्त्वसिद्धिः । तथाचशौनकः छंदोनुक्रमण्याम्—‘अस्यवामस्यसूक्तस्यजगत्यःषळिमाऋचः । पंचपादंसाकंजानांयद्गायत्रेयमेव । सप्तार्धगर्भागौरीश्चतस्यानुष्टुब्नतुत्तमा । प्रस्तारपंक्तिस्तुविराड्द्वाचत्वारिंश्यृगस्यया’ । साचऋक् ‘तस्याःसमुद्रा०मुपजीवती’ तिसप्तत्रिंशदक्षराविराट्प्रस्तारपंक्तिरित्याह । चत्वारिं-शदक्षरातुकेवलापंक्तिरितिप्रातिशाख्यभाष्ये । सर्वानुक्रमभाष्येप्येवमेवोक्तंतत्रप्रातिशाख्यभाष्ये—‘याःकाश्चिद्बहुपादास्तुगायत्र्योहीन-तांगताः।अक्षरैर्बहुभिस्तास्तुगायत्र्यउपधारये’ दित्यमियुक्तोक्तिरप्यत्रानुकूला । आधिक्यांशेतुनोपलक्षणंतथाविधछंदसोभावादितिदिक् ॥

अथदेवतास्तुत्युपयोगिस्थानभक्तिरूपगुणनिर्णयः—(सचायमस्माभिरयोजितोपिनिर्दिश्यते) तथाहिदेवतास्तुतौकर्म-णिचऋष्यादिवद्देवतासंबंधिस्थाननामभक्तीनामनुसंधानंकर्तव्यम् । तथाबृहद्देवतायाम्—‘स्थानंनामानिभक्तीश्चदेवतायाःस्तुतौस्तुतौ । संपादयन्नुपेक्षेतयांकांचिदिहसंपद’ मित्यत्रस्तुतौस्तुतावितिद्विर्निर्देशेनसूक्तभाजो—हविर्भाज—ऋग्भाजश्चभूयिष्ठाःकाश्चिन्निपातभाजइति । ‘प्रातःसवनंवसंतोगायत्रीत्रिवृत्स्तोमोरथंतरंसामे’ त्यग्निसंपत्सु—‘माध्यंदिनंसवनंग्रीष्मस्त्रिष्टुप्पंचदशस्तोमोबृहत्सामे’त्यादींद्रसंपत्सु—‘तृतीयसवनंवर्षाजगतीसप्तदशस्तोमोवैराजंसामयेचदेवगणाःसमाम्नाताउत्तमेस्थान’इत्यादित्यसंपत्सु—यांकांचित्संपदमुपेक्ष्यापिस्थानभ-क्तिरूपसंपत्तिसंपादनबोधकसंपादयन्नित्यनेनचतत्तद्देवतास्थानादीनामनुसंधानस्यस्तुत्यादिकर्ममात्रेआवश्यकत्वंबोध्यते । तत्रचस्तुतिर्नाम

गुण्यवच्छिन्नगुणकीर्तनम् । गुण्यवच्छिन्नत्वंचगुणिनिवस्तुतोविद्यमानत्वम् । बृहद्देवतायांतु—'स्तुतिस्तुनाम्नारूपेणकर्मणावांधवेनचे'-त्युक्तम् । ननुस्तुतौस्तुतावित्युक्त्यास्तुतिमात्रेस्थानाद्युत्कीर्तनस्यावश्यकत्वेपि कर्ममात्रेस्थानाद्युत्कीर्तनस्यनोपयोगइतिचेन्न । बृहद्देवता-यामेवाग्रे—'विभागमिममेतेषांविभूतिस्थानसंभवम् । सम्यग्विज्ञायमंत्रेपुतंतुकर्मसुयोजयेत् । अध्यापयन्नधीयानोमंत्रंचैवानुकीर्तयन् । स्थानंसालोक्यसायुज्यमेतेपामेवगच्छति' इत्युक्त्वाकर्ममात्रेस्थानाद्युत्कीर्तनस्यफलकथनेन स्तुतिपदस्यकर्ममात्रोपलक्षणत्वेन कर्ममात्रे स्थानाद्युत्कीर्तनस्यावश्यकत्वात् । एतेनस्तुताविलस्योपलक्षणत्वंनेतिवदंतोनिरस्ताः ।

स्थानादीनामनुत्कीर्तनेफलाभावउक्तोबृहद्देवतायाम्—'नहिकश्चिदविज्ञाययाथातथ्येनदैवतम् । लौक्यानांवैदिकानांचकर्मणांफल-मश्नुते' इति । याथातथ्यंनामदेवतायाःस्थानभक्तिरूपगुणोत्कीर्तनपूर्वकमनुसंधीयमानत्वम् । तत्रैव—'तत्रतत्रयथावद्यमंत्रान्कर्मसुयोज-येत् । देवतायाःपरिज्ञानात्तद्धिकर्मसमृद्ध्यत' इति । अत्रयथावदित्यस्यस्थानभक्तिगुणपुरस्कारेणेत्यर्थः । तथाचोक्तप्रकारेणदेवतोत्कीर्त-नेनैवफलसिद्धिरितिनिष्कर्षः । अतएवच वेदभाष्येप्रथमाष्टकेसप्तमाध्याये 'आमनीपेति' ऋग्व्याख्यावसरेमध्यमस्थानसंबंधिनऋभव-इत्युक्तम् । तथा 'आग्नेगिरोदिव' इतिमंत्रव्याख्यायांपृथिवीस्थानोग्निरितिचोक्तं सर्वानुक्रमण्यां—'हिरण्यकेशोद्वादशाद्यौतृचौत्रैष्टुभोष्णि-हौपूर्वोग्नयेवामध्यमाये' ति । 'हिरण्यकेशोरजसोविसार' इतितृचस्याऽग्नयेवामध्यमायेत्यनेनमध्यमस्थानविशेषणोत्कीर्तनेनान्यस्थान-गतोग्निर्व्यावर्तितः । तस्मात्स्थानाद्युत्कीर्तनंश्रुत्यादिसंमतमिति नात्रतदुत्कीर्तनेविप्रतिपत्तव्यम् । तत्प्रकारश्च—'भवद्भूतस्यभव्यस्य-जंगमस्थावरस्यच । अस्यैकेसूर्यमेवैकंप्रभवंप्रलयंविदुः १ असतश्चसतश्चैवयोनिरेषाप्रजापतिः । यदक्षरंचवाच्यंचयथैतद्ब्रह्मशाश्वतम् २

कृत्वैषहित्रिधात्मानमेषुलोकेषुतिष्ठति । देवान्यथायथंसर्वान्निवेश्यस्वेषुरश्मिषु ३ एतद्भूतेषुलोकेषुअग्निभूतंस्थितंत्रिधा । ऋषयोगीर्भि-
रर्चंतिव्यंजितंनामभिस्त्रिभिः ४ तिष्ठत्येवहिभूतानांजठरेजठरेज्वलन् । त्रिस्थानंचैवमर्चंतिहोत्रायांवृक्तबर्हिषः ५ इहैषपचमानोग्निर्मध्य-
मोग्निर्वनस्पतिः । अमुष्मिन्नेवविप्रैस्तुलोकेग्निःशुचिरुच्यते ६ इहाग्निभूतस्त्वृषिभिर्लोकेस्तुतिभिरीडितः । जातवेदाःस्तुतोमध्येस्तुतो
वैश्वानरोदिवि ७ रसात्रश्मिभिरादायवायुनासंगतःसह । वर्षत्येषचयल्लोकेतेनेंद्रइतिसस्मृतः ८ अग्निरस्मिन्नथेंद्रस्तुमध्यमोवायुरेवच ।
सूर्योदिवीतिविज्ञेयास्तिस्रएवेहदेवताः ९ एतासामेवमाहात्म्यान्नामान्यत्वंविधीयते । तत्तत्स्थानविभागेनतत्रतत्रेहदृश्यते १० तासामि-
यंविभूतिर्हिनामानियदनेकशः । आहुस्तासांतुमंत्रेषुकवयोन्योन्ययोनिताम् ११ यथास्थानंप्रतिष्ठास्तानामान्यत्वेनदेवताः । तद्भक्तास्त-
त्प्रधानाश्चकेचिदेवंवदंतिताः १२ पृथक्पुरस्ताद्येतूक्तालोकादिपतयस्त्रयः । तेषामात्मैवतत्सर्वंयद्यद्भक्तिःप्रकीर्त्यते १३ तेजस्त्वेवयवाः
प्राहुर्वाहनंचैवयस्ययत् । इमामैंद्रींचदिव्यांचवाचमेवपृथक्स्तुताम् १४ बहुदेवायाःस्तुतयोद्विवत्संस्तुतयश्चयाः । प्राधान्यमेवसर्वासु-
पतीनामिवतास्वपि १५ स्थानंनामानिभक्तीश्चदेवतायाःस्तुतौस्तुतौ । संपादयन्नुपेक्षेतयांकांचिदिहसंपदम् १६ अग्निभक्तिस्तुतान्सर्वा-
नग्नावेवसमर्पयेत् । यदिंद्रभक्तितश्चेंद्रेसूर्येसूर्यानुगंचयत् १७ निरुप्यतेहविर्यस्यैयत्सूक्तंभजतेचया । सैवतत्रप्रधानंस्यान्ननिपातेनसंस्तुताः
१८ इतित्रयाणामेतेषामुक्तःसामासिकोविधिः । समासेनैवमुक्तस्तुविस्तरेणत्वनुक्रमः १९ इतिबृहद्देवतायाम् ।

तथा—'महाभाग्याद्देवतायाएकआत्माबहुधास्तूयतएकस्यात्मनोन्येदेवाःप्रत्यंगानिभवंत्यपिचसत्वानांप्रकृतिभूममिर्ऋषयःस्तुवंतीत्याहु'-
रित्यादि, तत्रैव—'तिस्रएवदेवताइतिनैरुक्ताअग्निःपृथिवीस्थानो—वायुर्वेंद्रोवांतरिक्षस्थानः—सूर्योद्युस्थानस्तासांमाहाभाग्यादेकैकस्याअपि-

वहूनिनामधेयानिभवंती'ति, तत्रैव—'तिस्रएवदेवताइत्युक्तंपुरस्तात्तासांभक्तिसाहचर्यंव्याख्यास्यामोथैनान्यग्निभक्तीनी' त्यादि, 'अथै-
तानींद्रभक्तीन्यंतरिक्षलोक' इत्यादि, 'अथैतान्यादित्यभक्तीन्यसौलोकस्तृतीयसवनमि' त्यादि, 'अथातोऽनुक्रमिष्यामोऽग्निःपृथिवी-
स्थानस्तंप्रथमंव्याख्यास्याम' इत्यादि, 'अथातोमध्यमस्थानादेवतास्तासांवायुःप्रथमागामीभवती' त्यादि, 'अथातोद्युस्थानादेवतास्ता-
सामश्विनौप्रथमागामिनौभवत' इतिनिरुक्ते 'तिस्रएवदेवताःक्षित्यंतरिक्षद्युस्थानाअग्निर्वायुःसूर्यइतितत्तत्स्थानाअन्यास्तद्विभूतयःकर्मपृथ-
क्त्वाद्धिपृथगभिधानस्तुतयोभवंत्येकैववामहानात्मादेवतासूर्यइत्याचक्षतेसहिसर्वभूतात्मा तदुक्तमृषिणासूर्यआत्माजगतस्तस्थुषश्चेति
तद्विभूतयोन्यादेवतास्तदप्येतदृचोक्तमिंद्रंमित्रंवरुणमग्निमाहुरितियथाभिधानत्वनुक्रमिष्याम' इतिसर्वानुक्रमण्यांचदर्शितःसएवस्फुटतर-
प्रदर्श्यते। तथाहि—एकएवमहानात्मामूलभूतादेवता तस्याअग्निवायुसूर्यरूपास्तिस्रएवाग्रभूतादेवताः क्रमेणपृथिव्यंतरिक्षद्युस्थानास्तासां-
तिसृणामितराःसर्वादेवताविभूतयःताश्चसर्वानुक्रमणीवृत्तिकारसंगृहीतश्लोकेषुप्रदर्शिताः। तेच—'अग्न्यादिदेवपत्न्यंतंदेवताकांडमुच्यते'
तत्रच—'अग्न्यादिदेवीऊर्जाहुत्यंतःक्षितिगतोगणः। वाय्वादयोभगांताःस्युरंतरिक्षस्थदेवताः। सूर्यादिदेवपत्न्यंताद्युस्थानादेवताइति'। तत्र
अग्न्यादिदेवीऊर्जाहुत्यंतोऽग्निगणःपृथिवीस्थानोऽग्निभक्तिः, वाय्वादिभगांतोवायुगणोंऽतरिक्षस्थानोवायुभक्तिः, सूर्यादिदेवपत्न्यतः
सूर्यगणोद्युस्थानःसूर्यभक्तिः, यमदेवतायास्तुगणद्वयातर्भूतत्वेनसर्वत्रस्थानद्वयप्राप्तावपिवृहद्देवतायां—'यस्मिन्वृक्षइतित्वस्मिन्द्युस्थानः
स्तूयतेयमः' इत्यनेन 'यस्मिन्वृक्ष' इतिसूक्तस्ययमदेवतायाःद्युस्थानस्यविशिष्योक्त्यासूक्तांतरसवंधयमदेवतायाअंतरिक्षस्थानमर्थात्सिद्ध-
मिति । इत्थंचसर्वानुक्रमणीभाष्यकारोक्तदिशावृहद्देवता—निरुक्त—सर्वानुक्रमण्युक्तानामेकवाक्यत्वलभ्यतइतिनपक्षान्तरावसरः ।

सर्वानुक्रमण्युक्त 'एकैववामहानात्मे' तिवाशब्दस्यपक्षान्तरनिरासार्थंभाष्यकारेणोक्तत्वात् । एतेनवाशब्दस्यविकल्पार्थकत्वेनद्वयोः-
पक्षयोःसमत्वात् अंतिमपक्षाश्रयणेस्थानादीनांनोपयोगइतिवदंतोनिरस्ताः । निरुक्तादिषुदेवताकांडोक्तस्थानादिकथनवैयर्थ्यापत्तेश्च ।
एतद्गणत्रयवहिर्भूतानामितरदेवतानांतु समासासमासनिर्दिष्टदेवताकेमंत्रेयाभिःसहयास्तूयतेतस्याःप्राधान्यात्प्रथमोपात्तत्वाच्च तदनुरोधेन
संस्तविकदेवतानांस्थानादिनिर्णयः । तथाचोक्तंनिरुक्ते—'अथास्यसंस्तविकादेवाइंद्रःसोमोवरुणःपर्जन्यऋतवआग्नावैष्णवंहविर्नत्वृक्सं-
स्तविकीदाशतयीषुविद्यतेऽथाप्याग्नापौष्णंहविर्नतुसंस्तवस्तत्रैतांविभक्तिस्तुतिमृचमुदाहरंति' । अत्रभाष्यम्—यैःसहाग्निःस्तूयते तद्यथा—
'इंद्रःसोम' इत्येवमादयोमंत्राःस्वभावोपप्रदर्शनायसंस्तवोदाहरणम् । अग्नेःपूर्वनिपातादेवताद्वंद्वेमुख्यता । 'अग्नइंद्रश्चदाशुषोदुरोणे'
इतींद्रेणसहाग्निःस्तूयते । 'अग्नीषोमाविमंसुमे' इतिसोमेनसहसंस्तवः । 'त्वंनोअग्नेवरुणस्यविद्वान्' इतिवरुणेनसहसंस्तवः । 'अग्नी-
पर्जन्याववतंधियंमे' इतिपर्जन्येनसहसंस्तवः । 'अग्नेदेवाँइहावह' इत्यृतुभिःसहसंस्तवः । 'अग्नाविष्णूसजोषसे००वाजेभिरागतं'
इतिआग्नावैष्णवंहविः । हविर्ग्रहणाद्धविषएवसंप्रदानार्थायाऋचस्ताःसंस्तवेनाग्नाविष्णोःसंति नतुऋक्संस्तविकीदाशतयीषुविद्यते ।
नेतिप्रतिषेधः । तुशब्दोऽवधारणार्थः । ऋक्संस्तविकीसंस्तवयुक्ता । दाशतयीषु—दशमंडलावयवप्रविभागेनतायतइतिदशतयोऋग्वेदः
तस्यशाखादाशतय्यः तासुसर्वास्वेकापिहविष्यविनियुक्ता शस्त्रमध्यपातिन्यृगग्नाविष्णोःसंस्तविकीनास्ति । स्यादप्यन्यत्रसंस्तविकी-
नतुदाशतयीषु । असंस्तवेनवा दाशतयीष्वपीत्युत्सर्गंदर्शयति—'एवमेतन्मयानिपुणमन्विष्यन्त' इति । अथाप्ययमपरउत्सर्गः—अथा-
प्याग्नापौष्णंहविरेवनतुसंस्तवः तस्मिंस्तुहविषि, किंतुपृथक्पृथगेवाग्निःस्तूयतेपूषाच । तत्रतस्मिन्संस्तवेऽग्निपूष्णोरेतांविभक्तिस्तुतिमृच-

मुदाहरंतिनैरुक्ताः—'पूषात्वेतश्च्यावयतु०० सुविदत्रियेभ्यः', एवमिंद्रविषये 'अथैतानींद्रभक्तीनि' इत्यादि । अथसंस्तविकादेवताअग्निः-सोमोवरुणइत्यादि । तद्यथा—'इंद्राग्नीअव' इत्यग्निनासहसंस्तवः । 'इंद्रासोमासमघशंसं' इतिसोमेनसहसंस्तवः । 'इंद्रावरुणायुवं' इतिवरुणेनसहसंस्तवः । 'इंद्रानुपूषणावय' मितिपूष्णासहसंस्तवः । 'इदंवामास्येहवि' रितिबृहस्पतिनासहसंस्तवः । 'विश्वंसत्यंमघवाना' इतिब्रह्मणस्पतिनासहसंस्तवः । 'इंद्रापर्वताबृहते' ति पर्वतेनसहसंस्तवः । 'इंद्राकुत्सावहमाने' तिकुत्सेनसहसंस्तवः । 'इंद्राविष्णूदृंहिता' इतिविष्णुनासहसंस्तवः । 'इंद्रवायूइमेसुता' इतिवायुनासहसंस्तवः । मित्रावरुणेत्येवमादिषुयाप्रथमयानिर्दिश्यतेसामुख्यास्तुतिः । यातृतीययानिर्दिष्टासाऽमुख्या । 'आनोमित्रावरुणा', 'सोमापूषणाजनना', 'सोमारुद्रायुवमेतान्यस्मे' अग्निनाचपूष्णा मध्यस्थानेनचद्यु स्थानेनचसंस्तवइतिपार्थिवेनप्रतिषेधात्ऋचंनोदाहरंति मृग्यमुदाहरणम् । 'धर्तारोदिवऋभव' इतिपर्जन्येनसहसंस्तवः । एवंसूर्यविषये 'अथैतान्यादित्यभक्तीनीत्यादियच्चकिंचित्प्रवह्लितमादित्यकर्मैवतच्चंद्रमसावायुनासंवत्सरेणे' ति संस्तवः । 'पूर्वापरंचरतोमाययैतौ' विति-चंद्रमसासहसंस्तवः । 'सप्तऋषयःप्रविहिता' इतिवायुनासहसंस्तवः । 'पंचपादंपितर' मितिसंवत्सरेणसहसंस्तवः । इत्यादिनातत्रैवोक्तम् ।

गणत्रयानुक्तदेवतास्थानादिविचारः ।

याश्वोक्तगणत्रयबहिर्भूतादेवताःस्वातंत्र्येणस्तूयंते नेतरदेवताभिःसहतासांस्थानादिनिर्णयस्तु निरुक्तेसप्तमाध्यायेएकादशखंडे—'एते-ष्वेवस्थानव्यूहेष्वृतुछंदःस्तोमपृष्ठस्यभक्तिशेषमनुकल्पयीत शरदनुष्टुवेकविंशस्तोमोवैराजंसामेतिपृथिव्यायतनानि, हेमंतःपंक्तिस्त्रिणवस्तो-मःशाकरंसामेत्यंतरिक्षायतनानि, शिशिरोतिच्छंदास्त्रयस्त्रिंशस्तोमोरैवतंसामेतिद्युभक्तीनि' । अस्यार्थः—ऋतवश्चछंदांसिचस्तोमाश्चपृष्ठा-

निचऋतुछंदस्तोमपृष्ठंतस्य ऋतुभक्तिशेषंछंदोभक्तिशेषंस्तोमभक्तिशेषंपृष्ठभक्तिशेषंच । तद्यथा—शरदनुष्टुबेकविंशस्तोमोवैराजंसामेतिपृथि-
व्यायतनानि। अनग्निलिङ्गोपिचेन्मंत्रएतेषामन्यतमःस्यात्सआग्नेयइतिप्रतिपत्तव्यम्। एवमेवोत्तरयोरपिस्थानव्यूहयोः। व्यूहोनामविस्तरः।
द्यांभजंतइतिद्युभक्तीनि। भक्तिग्रहणंप्रणालिकोपप्रदर्शनार्थम् । याएतेषांस्तुतिःसास्तुतिसंक्रमणन्यायेनस्थानाधिपतेःसूर्यस्यस्तुतिरिति ।
तत्रैवत्रयोदशेखंडेपि 'ऋग्भाजश्चभूयिष्ठा' इत्युक्तम् । तत्र भूयिष्ठग्रहणाच्चदर्शयति याअसमाम्नाताःसंतिताअप्युपेक्षितव्याइति । ताश्च-
यथालक्षणंत्रिषुस्थानेषुकल्प्याः । तद्यथा—'परमेष्ठिग्रहनक्षत्रसर्पलांगलकुपुंभकप्रभृतीनी' तितद्भाष्यकृताव्याख्यातम् । तत्रैवनवमाध्याये
'अथयानिपृथिव्यायतनानिसत्वानिस्तुतिंलभंतेतान्यतोऽनुक्रमिष्याम' इत्युक्तम् । अस्यार्थः—अथेतिविशेषाधिकारेप्रकृतार्थादनन्तर-
मधिकरोति । पृथिव्यायतनानिपृथिव्याश्रयाणिसत्वानिद्रष्टव्यानिच तेषामप्यत्रविवक्षितत्वात्स्तुतिंलभंतइतिसमाम्नातानितान्यतःपरम-
नुक्रमिष्यामोऽव्याख्यास्यामइतिशेषः । पूर्वस्मादाग्नीगणाद्विलक्षणोऽयमश्वादिगणइतिपृथगधिकारवचनंपृथिव्यायतनत्वाविशेषात् । सर्प-
लांगलकुपुंभकप्रभृतीनामप्यत्रैवांतर्भावः । तान्यपिस्तुतिंलभंतेलक्षणंचेदमिति । तस्मिन्नेवाष्टमाध्यायेपष्ठेखंडेनिघंटुस्थप्रथमोपात्तद्वाद्यंत-
र्गत—नाराशंसपदं 'नराशंसोयज्ञइतिकात्थक्योनराअस्मिन्नासीनाःशंसंत्यग्निरितिशाकपूणि' रितिव्याख्याय नवमाध्याये नवमेखंडे-
पृथिवीस्थानांतर्गतद्वितीयनराशंसपदार्थमाह—'येननराःप्रशस्यंतेसनाराशंसोमंत्रस्तस्यैषाभवती'ति । अत्रभाष्यम्—किमत्रमंत्रःस्तूयते ?
नेत्युच्यते—लक्षणंमंत्रः नराःस्तूयंते । एवंतर्हिनराणामेवसमाम्नानंप्राप्तमासीत् न, तेषांसामान्यस्तुत्यभावात् राज्ञांचस्तुत्युपपत्तेः तेषा-
मपिचसामान्यस्तुतिर्नास्ति अस्तित्वेकैकश्येनकेषांचित् । यतोभावयव्यंलक्षणीकृत्य नाराशंसोमंत्रउदाहियते तस्योदाहरणं 'तस्यभाव-

यव्यप्राधान्यस्तुतिरेषाङ्कभवती'ति । वृहद्देवतायामपि—'कर्माणियाभिःकथितानिराज्ञांदानानिचोचावचमध्यमानि । नाराशंसीरित्यृचस्ताःप्रतीयाद्याभिःस्तुतिर्दाशतयीपुराज्ञाम्' । तत्रैव—'आदावंतेतुहृपयःकीर्तयंतिप्रसंगतः । सूक्तेस्मिन्देवतात्वन्याअन्यास्त्वत्रभवंतिच । सालोक्यात्साहचर्याद्वासंस्तवादथवापुनः । गणस्थानाद्भक्तितोवाकीर्त्यंतेतास्तुदेवता'इति । एवंनिरुक्तभाष्यवृहद्देवतादिप्रमाणैर्निर्णयः कल्पनीयः । इत्थंचगणत्रयानुक्तदेवतानांकासांचित्प्रथमोपात्तदेवतानुरोधेन—कासांचिदनुष्टुवादिछंदःपर्यालोचनेन—कासांचित्पृथिव्याश्रयत्वेनाग्निभक्तित्वात्तदनुरोधेन—कासांचिन्नराशंसमंत्रस्तूयमानराजप्रभृतीनांभावयव्यादितत्तद्रूपेण—गणत्रयानुक्तानां सामान्यनराशंसपदेनाग्निगणान्तर्भूतत्वात्तदनुरोधेन—कासाचित्साहचर्येणसूक्तदेवतानुरोधेनचयथायथंस्थानादिद्रष्टव्यमितिफलितम् । अत्रापिच—'अवशिष्टहिदेवतात्वमग्नावेव सर्वदेवताभिवादात्—अग्निर्वैसर्वादेवताइतिहविज्ञायते', 'अग्निर्वैदेवतानांभूयिष्ठभागि'तिच—'अपरिग्रहंच-प्रधानगामि' इतिन्यायइतिसप्तमाध्यायस्थनिरुक्तभाष्यकारेणसर्वदेवतानामग्निरूपत्वबोधनात्प्रायोग्निभक्तित्वंदेवतानां इंद्रादित्यभक्तित्वं चाल्पशइतिविवेकः ।

सर्वानुक्रमणीप्रोक्तस्थानादिकादेवताः । ताश्चगणत्रयानुक्ताःसर्वानुक्रमणीप्रोक्ताःस्थानादिज्ञानार्थंतत्कथनपुरःसरसंक्षेपेण संगृह्यन्ते । तथाहि—'गणत्रयेनिघंटूक्तेनोक्तोयोदेवतागणः । सर्वानुक्रमणीप्रोक्तस्तत्स्थानंभक्तिरुच्यते १ अविदित्वास्थानभक्तीनाममंत्रमुदीरयेत् । यदितत्सकलंकर्मवैयर्थ्यंयातिनिश्चितम् २ अतःस्थानंचभक्तिश्चनामचप्रोच्यतेमया । पृथ्वीस्थानाअग्निभागाःकथ्यंतेदेवताःपुरा ३ निर्मन्थ्याहवनीयाग्नीदक्षिणासदसस्पतिः । रोमशावरुणानीचगुंगूरन्नंचदेवता ४ उपाध्यायूस्तथायूपोवामदेवःशुनोपिच । अत्रि-

श्चैवतथातक्षात्वबुर्म्रोश्वशशीयसी ५ ऋमुक्षाश्ववसिष्ठश्चतथाचैवोपमश्रवाः । अध्येतारःपावमान्योंयजमानश्चदंपती ६ श्वानोवसुक्रोनिर्ऋतिःसुबंधोर्जीवइत्यपि । वधूवासोयक्ष्मनाशःपुरुषःपणयस्तथा ७ धनदाताचैंद्रलवःसपत्नीनाशनस्तथा । अलक्ष्मीनाशदुःस्वप्ननाशौद्यौचाथमायवः ८ द्रुघणोरथगोपाश्वहस्तत्राणंतथाकराः । अथराज्ञःप्रवक्ष्यामिदेवतात्वमुपागतान् ९ स्वनयःसोमकोराजात्रसदस्युर्ऋणंचयः । तरंतपुरुमीह्ळौचतथैवौशनसोनृपः १० रथवीतिश्चायमानःसुदासासंगकावुभौ । ऋक्षाश्वमेधौराजानौकुरुश्रवणइत्यपि ११ पुरूरवाश्चासमातिःकशश्चाथतिरिंदिरः । पाकस्थामामिषिक्तश्चकुरंगश्चनृपःस्मृतः १२ अंतरिक्षस्थितान्देवान्वायुभक्तीन्समासतः । प्रवक्ष्यामियतःकर्मसफलंतद्विनानहि १३ अर्यमाचक्रतश्छंदअंतरिक्षंचतुर्थकम् । स्वर्गस्थानान्सूर्यभक्तीन्प्रवक्ष्यामिविशेषतः १४ आत्माचपरमात्माचपृश्निर्यज्ञस्तथाक्षरम् । मायाभेदोभाववृत्तोवुःसंज्ञानंतथैवच १५ इतिगणत्रयानुक्तदेवतानांस्थानादिविचारः ॥

अथदेवतास्वरूपविचारः । तासांरूपंचतुर्विधं—पौरुषविध्यं—अपौरुषविध्यं—कर्मार्थात्मोभयविध्यं—सत्यमौभयविध्यंचेति सर्वंचैतदुपपद्यतेमहाभाग्यसत्यैश्वर्यादेव । स्पष्टंचेदंनिरुक्तोत्तरषट्केप्रथमाध्याये—'अथाकारचिंतनंदेवताना' मित्यादि । ताअपिपुनरनेकप्रकारैर्भिद्यंते । तेचप्रकाराः—सूक्तभाक्त्व—हविर्भाक्त्व—सूक्तहविरुभयभाक्त्व—निपातभाक्त्वरूपाः । तत्रैवनिरुक्तेतद्भाष्येचत्रयोदशखंडेऽभिहिताः । याचसूक्तमेवभजतेनहविःसासूक्तभागिनी । तथाचबृहद्देवतायाम्—'यस्यांवदत्यर्थवादात्साज्ञेयासूक्तभागिनी' इति । तदुदाहरणानि—'अयंवेनश्चोदयत्' इतिवेनदेवताकंअहविर्भागित्यादि । 'असुनीते' इतिद्वयोःअसुनीतिः । 'ऋतस्यहिशुरुधः' इतितृचस्यऋतोदेवताः इतिद्विदेवतेनसूक्तभागिन्यौनहविर्भागिन्यौतयोस्तुयथानुगुणंसूक्तभागिनीष्वंतर्भावः । वाय्वादयःसूक्तभाजोहविर्भाजश्च

एताःसूक्तंभजंतेहविश्वेत्युभयभाजः। याश्चऋचं—अर्धर्चं—पादंव्यृचादिकंचप्राधान्येनभजंतेताःसर्वाऋग्भाजःप्रायेणेत्यर्थः। तानसूक्तभाजः किंतुहविर्भाजएव । निपातभाजस्त्वनेकदेवतायामृचिसंभवंति । ताश्चकचित्समप्रधानाउपादीयते कचित्प्राधान्येन कचिदप्राधान्येनेत्येव मनेकविधानिपातभाजोज्ञेयाः। तथाचबृहद्देवतायाम्—'यांतुस्तौतिप्रसंगेनसाविज्ञेयानिपातिनी' ति। विस्तरस्तुनिरुक्तभाष्यादवगन्तव्यः॥

लिंगोक्तदेवतानांनिर्णयः । तत्रलिंगंनामऋगर्थः सर्वानुक्रमणीवृत्तौतथैवोक्तत्वात् । तेनउक्ताज्ञाता तात्पर्यानुरोधेनकल्प्येतियावत् । तात्पर्यंहिकचित्साक्षात्—कचिद्विनियोगवशात्—तदनुगुणार्थकल्पनयावगंतव्यम् । एतन्निर्वचनफलतुवैश्वदेवादिसूक्तेपुसूक्तभेदप्रयोगेसर्वानुक्रमण्यांलिंगोक्तदेवताकत्वोक्तावधिकारप्राप्तदेवतावाधनमेव । अन्यथोक्तलिंगोक्तदेवतालक्षणस्याऽन्यावर्तकत्वेनतत्रतत्रलिंगोक्तदेवतोक्तिवैयर्थ्यापत्तेः । ताश्चद्विविधाः—देवताकांडपठिताः तद्वहिर्भूताश्च निपातभाक्त्वाद्बृहद्देवतायांवैश्वदेवसूक्ते देवताकांडपठिताश्चतदानुपूर्वीकाएव नतुमत्रपठिताःपर्यायभूताः । यथा—'वह्निंयशस' मितिमंत्रेवह्नेरुपादानेपिदेवताकाडेऽग्नित्वेनैवोपादानात्तदनुरोधेनसर्वानुक्रमण्यामग्निरेवोपात्तोनतुवह्न्यादिरूपेण। एवमन्यत्राप्यूह्यम्। तद्वहिर्भूताअपिद्विविधाः—गणविशिष्टाःकेवलाश्च । ताश्चसूक्तभाजोनसति । अन्येनिपातभाक्त्वादयःसर्वेधर्माःसंभवति । तथाचबृहद्देवतायाम्—'सप्तर्पयोवसवश्चापिदेवाअथर्वाणोभृगवःसोमसूर्याः। पथ्यास्वस्तीरोदसीचोक्तमंत्रेकुहूगुंगूरदितिर्धेनुरघ्न्या १ असुनीतिरिळाचाप्याविधातानुमतिर्हया। अगिरोभिःसहैताःस्युरुक्तमंत्राश्चदेवताः २ वैश्वानरोहिसुपर्णोविवस्वान्प्रजापतिर्द्यौःसुधन्वानगोह्यः । अपान्नपादर्यमावातजूतिरिळस्पतिश्चापिरथस्पतिश्च ३ ऋभवःपर्जन्यःपर्वताग्नाश्च (पत्नी) दक्षोभगोदेवपत्नीर्दिशश्च । आदित्यारुद्राःपितरोथसाध्यानिपातिनोवैश्वदेवेपुसर्वे ४ इति ।

लिंगोक्तदेवतास्थलनिर्देशः ।

१।३।६। ह्वयामि—आद्यालिंगोक्तदैवतपादा
१।६।१२। इमंषोळश—तन्नोमित्रोऽर्धर्चोलिंगोक्तदेवतः
१।७।३३। ईळेपंचाधिकाश्विनमाद्यौपादौलिंगोक्तदेवतौ
२।१।२६। प्रसुसप्तमैत्रावरुणंत्वंत्येलिंगोक्तदेवत्ये
२।२।३। अस्तुश्रौषळेकादश—वैश्वदेवमेतद्देवमन्यासामपिसूक्त-
प्रयोगेवैश्वदेवत्वं सूक्तभेदप्रयोगेयल्लिंगंसादेवता
२।६।२९। गणानामेकोना—बार्हस्पत्यास्तुदृष्टलिंगाः
२।७।१५। अस्यमेऽष्टौ—अंत्यालिंगोक्तदेवता
३।५।१३। प्रत्यग्निःपंचलिंगोक्तदैवतंत्वेके
४।१।२०। अग्ने(पावक)गायत्रमंत्यालिंगोक्तदेवता
४।२।२३। तंप्रत्नथा—अन्येचऋपश्नोत्रदृष्टलिंगाः
४।७।३०। स्वादुरेकत्रिंशद्वर्गःपंचादौसौम्योऽगव्यूत्यर्धर्चोलिंगोक्त- [देवतः
४।८।४। यज्ञायज्ञाव्यधिका-मारुत्यौत्यास्तिस्रोवासांलिंगोक्त- [देवताः
५।१।२२। जीमूतस्येवैकोना—रथगोपान्जगत्यांलिंगोक्तदेवता
५।१।२३। पराःपंक्त्यादयोलिंगोक्तदेवताः
५।४। ८। प्रातर्भागंजगत्याद्यालिंगोक्तदेवता
५।४।११। दधिक्रांदाधिक्रंजगत्याद्यालिंगोक्तदेवता
७।५।१५। परेयिवांसंषोळशयमोयामंषष्ठीलिंगोक्तदेवता
८।१।२३। प्रतारीतिदशर्चे—सप्तम्यांलिंगोक्तदेवता
८।७। ९। इमंनोनव-आद्यास्तिस्रश्चाग्नेरात्मस्तवःशिष्टायथानिपातं
८।७।२०। ईजानंशकपूतो—आद्यालिंगोक्तदेवता
८।८।२४। तुभ्येदंचतुष्कं—तृतीयालिंगोक्तदेवता
८।८।४२। विष्णुस्त्वष्टागर्भाथाशीलिंगोक्तदैवतं

देवताविशेषेदेवतांतरसमुच्चयः। अयंचपरिभापयाप्राप्तः। तथाहि—'प्रायेणैंद्रेमरुतोराज्ञांचदानस्तुतयः' इतिसर्वानुक्रमणी। अस्यार्थः—इंद्रदेवताकसूक्तघटकवहुमंत्राणां दानादिदेवताकमंत्रान्विहायप्रायेणमरुदेवताकत्वम् । तत्फलंतुसर्वैत्रैंद्रदेवताकमंत्राणां-मरुद्वितीयप्रापणम्—तदप्युक्तंसर्वानुक्रमणीभाष्ये—प्रायेणैंद्रेमरुतःस्तूयंतइतिवाक्यशेषः । परिभापेयं मरुद्वितीयप्रापणार्थमंतरेणापि-वचनं, तेन 'सुरूपकृत्नुमूतये' 'इंद्रायाहिचित्रभानो' 'योयजातियजातइत्' 'यज्ञेदिवोनृपदनेपृथिव्याः' इत्यादींद्रदेवताकेपुपरिभापाप्राप्त-मरुदेवतापिसिद्धा । प्रायेणेत्यनेनेंद्रमात्रदेवतावोधकोक्तिसत्त्वे गुणविशिष्टोपादानेचमरुद्भावःसूच्यते । तद्यथा—'तन्वगस्त्योमारुतं-ही'तिहिशब्दप्रापितमरुदेवताकसूक्तत्रयातर्गतसहस्रंतइतिद्वितीयसूक्तस्यायैंद्रीत्यनेनइंद्रदेवताकत्वंवोधितं तत्रसमुच्चायकचशब्दाभावेन-मरुद्भावः । अतएव 'आदहेत्येताःपण्मारुत्योवीळुचिदिंद्रेणेत्यैंद्र्यौचे'तिमरुत्समुच्चायकचशब्दोपादानंसंगच्छते । एवं 'जगृभ्माष्टौसप्त-गुर्वैकुंठमिंद्रंतुष्टाववि कुंठानामासुरींद्रतुल्यंपुत्रमिच्छंतीमहत्तपस्तेपेतस्याःस्वयमेवेंद्रःपुत्रोजज्ञे' इतिसर्वानुक्रमणीतिहासेवैकुंठेंद्रेमरुत्वादिंद्रे-चमरुद्वितीयदेवताभावःसिध्यति । अतएव ब्राह्मणतृतीयपंचिकायांपोडशखंडे 'इंद्रंवैवृत्रंजघ्निवांसनास्तृतेतिमन्यमानाःसर्वादेवता-आजहुस्तंमरुतएवस्वापयोनाजहुःप्राणावैमरुतःस्वापयःप्राणाहैवैनंनाजहुस्तस्मादेपोच्युतःस्वापिमान्प्रगाथःशस्यतआस्वापेस्वापिभिरिती'-ति । तदर्थोभाष्येदर्शितः—तथाहि—इंद्रोयदावृत्रंहतवान् तमिंद्रंसर्वादेवताअजहुःपरित्यक्तवत्यः । कीदृश्योदेवताः? नास्तृतेति नहिं-सितवानिंद्रइतिमन्यमानाः। वृत्रस्यातिप्रौढशरीरत्वात्प्रहारमात्रेणासौनमृतइतिदेवानांभीतिः । इतरदेवताभिःपरित्यक्तंतमिंद्रंमरुतएवाऽजहुःनपरित्यक्तवंतः तद्विशेषणंस्वापयइति । सुषुप्तिकालेपिवर्तमानाइत्यर्थः । स्वापिशब्दार्थःश्रुत्यैवप्रदर्श्यते—'प्राणावैदेहमध्येवर्तमानाः

प्राणाएवस्वापयोमरुतःस्वापकालानुवर्तिनोवायवः’ । प्राणानांतत्कालानुवृत्तिमाथर्वणिकाःप्रश्नोत्तराभ्यामामनंति—‘भगवन्नेतस्मिन्पुरुष-
कानिस्वपंतिकान्यस्मिन्जाग्रती’तिप्रश्नः ‘प्राणाग्नयएवैतस्मिन्पुरेजाग्रती’त्युत्तरं एवंविधायस्मात्प्राणरूपामरुतएवैनमिंद्रंतदानींनपरित्यक्त-
वंतस्तस्मात्कारणादेष‘इंद्रनेदीय’इत्यादिकः स्वापिमान्प्रगाथोच्युतोमरुत्वतीयशस्त्रेसर्वथाप्यपरित्यक्तःशस्यते । स्वापिशब्दोयस्मिन्प्रगाथे-
स्तिसोयंस्वापिमान् ‘आस्वापेस्वापिभि’रित्ययंपादोस्मिन्प्रगाथेआम्नायते तस्मादयंस्वापिमान् । इत्थंइन्द्रनिहवाख्यंप्रगाथंप्रशस्य पुनरपि-
प्रकारांतरेणप्रशंसति । अपिह्न अपिच । अतः एतत्प्रगाथशंसनादूर्ध्वंअस्मिन्मरुत्वतीयशस्त्रे यद्यैंद्रमेवछंदःइंद्रसंबंध्येवछदःशब्दोपलक्षितो-
मन्त्रःशंस्यतेतद्धसर्वं तदपिजातंमरुत्वतीयशस्त्रंभवति । एषचेत्यादिनातत्रयुक्तिरुच्यते ‘आस्वापेस्वापिभि’रितिपादोपेतत्वेनस्वापिमानेप-
प्रगाथोच्युतश्चेदपरित्यक्तश्चेत्तदामरुत्वतीयंभवति । स्वापिशब्दवाच्यानांमरुतांप्रतिपादकत्वादित्यर्थः । सोयंप्रगाथः शाखांतरेद्रष्टव्यः ।
बृहद्देवतायामपि—‘इरांदृणातियत्कालेमरुद्भिःसहितोंबरे । रवेणमहतायुक्तस्तेनेंद्रमृपयोब्रुवन्’ । अस्यार्थः—अंबरे मरुद्भिर्वायुभिःसहितः
महतारवेणशब्देनयुक्तः इरामुदकंदृणातिवर्षतितेनकारणेनर्षयइंद्रमब्रुवन् । तथातत्रैव—‘रसात्रश्मिभिरादायवायुनायंगतःसह । वर्ष-
त्येवचयल्लोकेतेनेन्द्रइतिचस्मृतः’ इति । निरुक्तेपि—‘यदेनंप्राणैःसमैंधंस्तदिंद्रस्येंद्रत्वमितिविज्ञायते’ । अस्यार्थः—तदिदमपरमिन्द्रस्येंद्र-
त्वंब्राह्मणउच्यते—यदेनंमध्यतोवस्थितंशरीरस्यप्राणभावेनविष्टभ्येतरान्प्राणान्वागादीनितरप्राणवृत्तिमाहाभाग्यसंप्रदानेनयदहंविशिष्टो-
स्मित्वंतद्विशिष्टोसीत्येवमादिनाप्राणाधिदेवताःसमैंधन्समदीपयन्संतानार्थंतदिंद्रस्येंद्रत्वमितिविज्ञायते । इंधेभूतानीतिकर्तरि प्राणैरेनं-
समिंधतेतिकर्मणि इत्यनेनेंद्रपदव्युत्पत्त्याइंद्रस्यमरुदवियोगएवयुक्तः । एवंचमरुतामिंद्रस्यप्रीत्याऽपरित्यक्तत्वात्प्राणिमात्रस्यजीवनहेतु-

त्वेनाप्यायकत्वात् इंद्रपदव्युत्पत्त्यातदवियोगबोधनाचइंद्रदेवताकमंत्राणांद्वितीयामरुद्देवतानियतेतिसर्वमनवद्यम् । अन्यत्रतुविधिबोधि-
तेंद्रातिरिक्तदेवताकसूक्तघटकानांकेषांचिदेवमंत्राणांमरुद्देवताकत्वमाचार्योक्तमेव 'प्रतित्यमाग्निमारुत'मित्यादि । दानस्तुतिस्तुराज्ञामेव-
नेतरेषाम्। तेनयत्किंचित्संबंधितयादानस्तुत्युक्तौतत्तन्नामकराजस्यदानस्तूयमानत्वाद्देवता। इतिपरिभाषाप्राप्तद्वितीयामरुद्देवताविचारः।

इंद्रासोमादिविचारः। एवमिंद्रासोमदेवताकेराक्षोघ्नसूक्तेपि इंद्रादिदेवताभिरिंद्रासोमयोर्बाधेपिरक्षोघ्नत्वगुणस्याबाधात्तद्गुणकत्व-
मिंद्रादिदेवतानांनिर्विवादम्। अतएवबृहद्देवतायां—'पिबेंद्रस्तौतिनेत्यतंरक्षोघ्नाग्नेयमुत्तरम्। रक्षोघ्नाग्नेयमित्युक्तंयत्त्वेतद्ब्रह्मणेतितु' इत्यादि-
वचनैर्गुणाभिधानंसंगच्छते। ननु 'इंद्रासोमातपत'मितिपचार्विंशत्यृचात्मकेइंद्रसोमदेवताकराक्षोघ्नसूक्ते 'प्रवर्तयदिवोअश्मान'मित्यारभ्य-
पंचानां 'प्रवर्तयेतिपंचैंद्र्य' इत्यनेनेंद्रदेवताकत्वमुक्तं तत्रपंचम्याः पूर्वार्धर्चस्यवसिष्ठाशीर्देवताकत्वंउत्तरार्धर्चेस्यपृथिव्यंतरिक्षदेवताकत्वस्य-
विशिष्योक्त्याबाधात् इंद्रदेवताकत्वविरहेणक्रमेणपंचत्वानुपपत्तिरितिचेन्न 'मानोरक्ष' इतिपंचमींविहाय 'इंद्रजहि' त्यग्निमायाःषष्ठ्या-
ग्रहणेनपंचत्वोपपादनेनाक्षतेः। अतएवैतत्प्रकरणस्थसर्वानुक्रमण्या 'अष्टमीपोळश्यावैंद्र्यौ' इत्युक्त्वापुनश्च 'मानोरक्ष' इतिपंचमींविहाय
व्यवधानेन 'इंद्रजहि' त्यग्निमषष्ठीग्रहणरूपवैचित्र्यप्रदर्शनार्थं 'प्रवर्तयेतिपंचैंद्र्य' इतिइंद्रदेवताकत्वोक्तिःसगच्छते। अन्यथाऋचांक्रमस्यवि-
वक्षितत्वेलाघवात्स्थलांतरवत्सकृदुपादानमात्रेणैवतद्देवताकत्वेसिद्धेपुनरुपादानमसंगतंस्यात्। अतएव 'अस्तीदंपोळशाद्याचतुर्थीदशमीद्वा-
दश्योनुष्टुभः षष्ठ्येकादश्युपात्येचजगत्यःपंचम्यृत्विग्भ्योवा' । चतुर्विंशतितमेखंडे 'उपात्येसीतायैतेचानुष्टुभावाद्याचतुर्थीचेति' । पंच-
विंशतितमेखंडे 'त्वामग्नेगयोंत्यापंचम्यौपंक्तीअग्न ओजिष्ठमं त्याचतुर्थ्यौचे' त्यादिस्थलांतरेउक्तवैचित्र्यस्यक्वाप्यभावेनपुनरुपादानाभावः।

अतएवचबृहद्देवतायां—'प्रवर्तयेतिपंचैंद्र्यऐंद्रासोमीत्वृगुत्तमा । ऋषिस्त्वाशिषआशास्तेमानोरक्षइतित्वृचि । दिविचैवपृथिव्यांचतथा-पालनमात्मनः' इत्युक्तम् । अत्रहिपंचानामिंद्रदेवताकत्वं 'मानोरक्ष' इत्यस्याःपंचम्याःवसिष्ठाशीरादिदेवताकत्वंचोक्तंतस्या इंद्रदेवता-कत्वंतुन विशेषोक्त्यात्वंतत्वेनचेद्रदेवतासंबंधाभावत् इद्रजहीत्यस्याइंद्रासोमदेवताकत्वमस्त्वितिवाच्यम् । तत्रैव 'ऐंद्रासोमीत्वृगुत्तमे' त्यनेनोत्तमायाःसप्तम्याएवेंद्रासोमदेवताकत्वविधानात् । 'प्रवर्तयेतिचतस्रऐंद्र्य'इतित्वपपाठः बहुषुपुस्तकेष्वदर्शनात् उक्तबृहद्देवतावाक्य-विरोधात्साधकाभावाच्चेतिसर्वमनवद्यम् ।

भाववृत्तविचारः । अथ 'नासदासी'दित्यादिसूक्तेषुभाववृत्तदेवताऽभिहितातस्याःस्वरूपंविचार्यते—'नासत्सप्तप्रजापतिःपरमेष्ठी-भाववृत्तंतु'इतिसर्वानुक्रमण्यांभाववृत्तशब्दःभावानांपदार्थानांवृत्तिःसृष्ट्यादिप्रवृत्तिर्यस्मादितिव्युत्पत्त्याजगदुत्पत्तिस्थितिलयकर्तृपरः । सचविशेष्यनिघ्नः । तथाच ब्रह्मणोयदाविशेष्यत्वंतदानपुंसकत्वम् । हरेर्यदाविशेष्यत्वंतदापुंस्त्वम् । अतएवबृहद्देवतायां—'यथेदमग्रे-नैवासीदसदप्यथवापिसत् । जज्ञेयथेदंसर्वंतद्भाववृत्तंवदंतितु' इतिनपुंसकनिर्देशः । तत्रैवचान्यत्र—'मायाभेदोभाववृत्तोवृःसंज्ञानंतथै-वचे'ति । अग्निपुराणेआचाराध्याये—'गायत्रीतुविशेषेणअघमर्षणसूक्तके । देवताभाववृत्तस्तुऋषिश्चैवाघमर्षणः । छंदश्चानुष्टुभंतस्यभा-ववृत्तोहरिःस्मृतः'इतिपुंनिर्देशश्चसंगच्छते । सूक्तेतुभाववृत्तशब्दोऽर्शआद्यजंतोनित्यनपुंसकः इतिनकुत्रापिलिंगानुपपत्तिरितिदिक् ।

१ वृत्तिशब्देनविग्रहेभाववृत्तीतिस्यात् । वृत्तशब्देनविग्रहेतुभाववृत्तेतिस्यात् ।

अथप्रक्रांतगुणविशिष्टदेवताकसूक्तेदेवतांतरप्राप्तौगुणोच्चारणविचारः । तत्र 'नवमंमंडलंपावमानंसौम्य'मितिसर्वानुक्रमणी तस्याअयमर्थः—सोमःपवमानगुणकः । पृथक्पदोपादानंमंडलांतर्गतसोमापवादभूतदेवतांतरस्यापितद्गुणलाभार्थनतुमंडलांतर्गतआप्रीसूक्तस्य गुणांतरयुक्तदेवताकत्वेनकथंपवमानगुणकत्वमितिचेन्न गुणांतरयुक्तत्वेपिपवमानगुणकत्वकल्पनेबाधकाभावात् तद्गुणाभावकल्पनेदृढतरप्रमाणाभावात् मंत्रलिंगविरोधाच्च । नह्येकदेवतायाएकएवगुणइतिनियमः । 'दैव्याहोतारौप्रचेतसौतिस्रोदेव्यःसरस्वतीळाभारत्य'इत्यादावेकस्याअप्यनेकगुणदर्शनात् । तथाचबृहद्देवतायां—'पवमानःस्तुतःसोमोनवमेमंडलर्षिभिः । पवमानवदाप्र्यस्तुसमिद्धइतिसस्तुताः' इत्युक्तम् । पवमानवत्यश्चताआप्र्यश्चेतिविग्रहः समिद्धइत्यादृग्भिःसस्तुताइत्यर्थः । तेनआप्रीदेवतानांपवमानगुणकत्वंस्पष्टमेवलभ्यते । तेनपवमानवदितिवतिप्रत्ययातमंगीकृत्यसोमोयथापवमानमात्रगुणकः, एवमाप्रीदेवताअपीध्मादिमात्रगुणवत्यइतिदृष्टांतपरतयाव्याख्यानंकुर्वंतोनिरस्ताः । गुणानामुक्त्यैवसिद्धत्वेनात्रपवमानवदितिदृष्टांतकथनवैयर्थ्यात्सर्वानुक्रमणीवृत्तिकृत्कृतंपवमानगुणकत्वाभावपरंव्याख्यानंतुप्रमाणाभावान्निर्युक्तिकत्वाच्चोपेक्ष्यम् । इतिपवमानविशिष्टदेवताविचारः ।

अथऋभुगणस्थलिंगोक्तदेवतावाचकविभ्वशब्दस्वरूपविचारः । निघंटुस्थदेवताकांडेऋभुपदव्याख्यावसरेनिरुक्तोत्तरपट्केपंचमाध्यायेषोडशखंडेविष्ट्वीशमीतिमंत्रघटकऋभुपदव्याख्यावसरे'ऋभुर्विभ्वावाजइतिसुधन्वनआंगिरसस्यत्रयःपुत्रावभूवु'रित्यत्रविभ्वाइतिनांतःशब्दः । तथाचाष्टमाष्टकेतृतीयाध्यायेऽष्टमेवर्गे'दिवश्चिदावोमवत्तरेभ्य'इतिमंत्रेविभ्वनाचिदितितृतीयांतपददर्शनात् । अतएवतृतीयाष्टकेसप्तमाध्याये'ऋभुतोरयिःप्रथमश्रवस्तम'इतिमंत्रव्याख्यावसरेविभ्वमिस्तष्टःविभ्वतष्टइतिव्याख्यातवेदभाष्ये । एवंविभ्वाइति-

प्रथमांतं विभ्वानमितिद्वितीयांतं विभ्वनइतिचतुर्थ्यंतंयथायथंतत्रतत्रोह्यम् । एतेनदुर्गप्रणीतनिरुक्तभाष्ये'तेषांप्रथमोत्तमाभ्यांबहुवन्नि-
गमाभवंतिनमध्यमेनविभ्वा'इतितृतीयांतसमानाधिकरणनिर्देशेनविभ्वाशब्दआकारांतइतिलभ्यतेसतुलेखकप्रमादइतिस्पष्टमेवप्रतीयते ।
आकारांतत्वेहिउक्तविभ्वनेतिपदविरोधःविभ्वमिस्तष्टइत्येवविग्रहप्रदर्शनपरउक्तभाष्यविरोधश्चेति । इतिविभ्वशब्दस्वरूपविचारः ॥

अथरोदःशब्दविचारः । अथरोदःशब्दरोदसीशब्दयोर्नपुंसकस्त्रीलिंगयोर्विचारःक्रियते । रुदधातुप्रकृतिकअसुन्प्रत्ययांतः-
सांतोनपुंसकएकः । तत्प्रकृतिकगौरादिङीपंतस्त्वपरःस्त्रीलिंगः । वेदेकोशेचोभयोरपितथादर्शनात् । तथाहि । 'नहित्वारोदसीउभे'—
'वित्तंमेअस्यरोदसी'—'नरोदसीअपनुदंतघोराः'—इत्यादिमंत्रेषुद्यावापृथिवीवाचकःसांतोनपुंसकः । अतएवपदकालेद्विवचनांतत्वेन-
प्रगृह्यत्वादितिशब्दप्रयोगःसंगच्छते । तस्यचद्यावापृथिवीदेवतावाचकस्यदेवतोच्चारणकालेप्रथमांतस्यरोदसीइतिस्वरूपं—अन्वाधानकाले-
तुद्वितीयांतस्यरोदसीइति । हौम्यादिद्रव्यत्यागकालेचतुर्थ्यंतस्यरोदोभ्यामिति । अतएवचएतेपृष्ठानीतिमंत्रेरोदसोरितिसप्तमीद्विवचनांत-
सुपपद्यते । ङीषंतेतत्रतत्रांतोदात्तस्वरव्यत्ययकल्पनाछांदसत्वेनपूर्वसवर्णादिकंरोदसोरित्यत्रईकारलोपकल्पनंचस्यादितिमहदेवगौरवम् ।
सांताश्रयणेतुनकिंचित्कल्पनीयमितिमहदेवलाघवम् । अमरकोशेपितृतीयकांडेनानार्थवर्गेएकोनत्रिंशदधिकद्विशतश्लोके—'प्रसूरश्वापि-
भूद्यावौरौदस्यौरोदसीचते'इति, । रामाश्रमकृततट्टीकायामपि—'द्यावापृथिव्यौरोदस्यौद्यावाभूमीचरोदसी' । 'रोदश्चरोदसीचापिदि-
विभूमौपृथक्पृथक् । सहप्रयोगेप्युभयोरोदःस्यादपिरोदसी'इतिविश्वः—इतिदर्शनाच्चसांतएवग्राह्यः । यस्तु । 'जोपद्यदीमसुर्यासचध्यै-
विपितस्तुकारोदसी'—'सचामरुत्सुरोदसी'—'मिम्यक्षयेपुरोदसी'—'अधसैपुरोदसी'—इतिचतुर्पूदाहरणेषुईकारांतएकवचनांतःसतुमरु-

स्त्रीवाचकः—रुद्रस्त्रीवाचकः-विद्युद्वाचकश्चेतिनकाप्यनुपपत्तिः । स्पष्टंचेदंवेदभाष्ये—'जोषद्यदीमसुर्यासचध्यै' इतिमंत्रव्याख्यावसरे'परा-शुभ्राअयास' इतिमंत्रेरोदसीइत्यत्रद्यावापृथिवीवाचकत्वेङीषंतस्यांतोदात्तस्यवाछंदसीत्यनेनपूर्वसवर्णदीर्घेद्विवचनांतत्वेनप्रकृतिभावः । मरुत्स्त्रियादिवाचकत्वेतुलुप्तसप्तम्यंतं 'ईदूतौचसप्तम्यर्थे' इतिप्रगृह्यंद्रष्टव्यमितिसुधीमिर्विभावनीयं । इतिऋग्वेदकल्पद्रुमेरोदःशब्दनिर्णयः ॥

संहितास्थगायत्र्यादिच्छंदांसि । अथास्यांशाकलसहितायांगायत्र्यादिच्छंदसामृगियत्ताबुभुत्सूनांप्रीत्यैतत्तत्संख्यानियमं-दर्शयिष्ये । तत्रतावत्—गायत्र्यएकोनपंचादशधिकचतुर्विंशतिशतानि २४४९ । उष्णिहएकचत्वारिंशदधिकंशतत्रयं ३४१ । अनुष्टुभःपंचपंचाशदधिकान्यष्टौशतानि ८५५ । बृहत्यएकाशीत्यधिकंशतं १८१ । पंक्तयोद्वादशाधिकंशतत्रयं ३१२ । त्रिष्टुभ-स्त्रिपंचाशदधिकद्विचत्वारिंशच्छतानि ४२५३ । जगत्योऽष्टाचत्वारिंशदुत्तरत्रिशताधिकंसहस्रं १३४८ । अतिजगत्यःसप्तदश १७ । शक्वर्यएकोनविंशतिः १९ । अतिशक्वर्योनव ९ । अष्ट्यःषट् ६ । अत्यष्ट्यश्चतुरशीतिः ८४ । धृतीद्वे २ । अतिधृतिरेका १ । एकपदाःषट् ६ । द्विपदाःसप्ताशीतिः ८७ । 'बार्हताःप्रगाथाःशतं १०० । विपरीतोत्तराश्चतुरधिकानवतिः ९४ । ककुभःपंच-पंचाशत् ५५ । महाबार्हतएकः' १ । एवंसर्वेमिलित्वा सार्धशतद्वयं २५० । एतेद्वृचाद्वृचाइतिकृत्वातएताद्विगुणाऋचः पंच-शतानि ५०० ॥ एवंसकलाःशाकलसंहितायांखिलरहितायामृचो द्व्युत्तरसप्तत्यधिकचतुःशताधिकदशसहस्राणि १०४७२ संख्येति ॥ यत्तु 'ऋचादशसहस्राणिऋचांपंचशतानिच ॥ ऋचामशीतिःपादश्चैतत्पारायणमुच्यते ॥' इतिकस्यचिद्वचनं तद्वालखिल्याध्यायादि-

खिलसहितशाकलसंहिताविषयमितिज्ञेयम् ॥ खिलरहितायास्तुपूर्वोक्तायाएवसंख्यायाःप्रतीतेः ॥ एवमत्रप्रथमाष्टकेऋचः १३७० द्वितीये ११५७ तृतीये १२०९ चतुर्थे १२६९ पंचमे १२६३ षष्ठे १६५० सप्तमे १२६३ अष्टमे १२९३ । एतत्संकलनं-पूर्वोक्तमेव । सूक्तसंख्यात्वनुक्रमण्यामेव 'तदेतत्सूक्तसहस्रं' इत्यादिनापठिता सापिवालखिल्यरहितायाएवघटते । तदित्थं—प्रथमाष्टके सूक्तानि १२१ द्वितीये ११९ तृतीये १२२ चतुर्थे १४० पंचमे १२९ षष्ठे १२४ सप्तमे ११६ अष्टमे १४६ एतत्संकलनंप्रागुक्तमेव ।

गायत्र्यादिछंदोभेदपरिगणनं—गायत्री८ पदपंक्तिः—उष्णिग्गर्भा—पादनिचृत्—अतिनिचृत्—यवमध्या—वर्धमाना—प्रतिष्ठा—ह्रसीयसी । उष्णिक् ७ पुरउष्णिक्—ककुप्—ककुभ्न्यंकुशिरा—तनुशिरा—पिपीलिकमध्या—अनुष्टुब्गर्भा—उष्णिक् । अनुष्टुप् ६ महापदपंक्तिः—कृतिः—पिपीलिकमध्या—काविराजः—नष्टरूपीविराजः । बृहती १० पुरस्ताद्बृहती—न्यंकुसारिणी—उरोबृहती—स्कंधोग्रीवी—उपरिष्टाद्बृहती—विष्टारबृहती—ऊर्ध्वबृहती—पिपीलिकमध्या—विषमपदा—बृहती । पंक्तिः ७ विराट्—सतोबृहती—विपरीता—प्रस्तारपंक्तिः—आस्तारपंक्तिः—संस्तारपंक्तिः—विष्टारपंक्तिः । त्रिष्टुप् १२ जगती—अभिसारिणी—विराट्स्थाना—विराड्रूपा—ज्योतिष्मती—पुरस्ताज्ज्योतिः—मध्येज्योतिः—उपरिष्टाज्ज्योतिः—महाबृहती—यवमध्या—पंक्त्युत्तरा—विराट्पूर्वा । जगती ३ त्रिष्टुप्—महासतोबृहती—महापंक्तिः । प्रगाथाः ६ बार्हतः—काकुभः—महाबार्हतः—विपरीतोत्तरः—आनुष्टुभः—आनुष्टुम्मुखास्तृचाः इति ।

स्वाहावत्यऋचः ।

मंत्रप्रतीकं.	अष्टका	ध्याय	वर्गा.	मन्त्रप्रतीक.	अष्टका	ध्याय	वर्गाः	मंत्रप्रतीक.	अष्टका	ध्याय	वर्गाः
स्वाहायज्ञंकृणोतन	१	१	२५	आपूर्णोऽअस्यकलशः*	३	२	११	आयाह्यर्यऽआपरि०*	६	३	१२
ततंमेअपस्तदुतायते	१	७	३०	तिष्ठाहरीरथआ	३	२	१७	स्वाहाकृतस्यतृंपतं०	६	३	१७
पूपण्वतेमरुत्वते०*	२	२	११	इंद्रःस्वाहापिवतु०*	३	३	१४	आदूनुतेऽअनु०	६	४	४२
स्वाहाकृतान्याग०	२	२	११	स्वाहाग्नयेवरुणा०*	३	८	२१	विश्वेदेवाःस्वाहाकृतं०	६	७	२५
पुरोगाऽअग्निर्द०	२	५	९	आयाह्यग्नेस०	५	२	२	वेषिहोत्रमुतपोत्रं०*	७	५	३०
घृतंमिमिक्षेघृतमस्य	२	५	२३	यथावःस्वाहा०*	५	२	४	मातलीकव्यैर्यमो०	७	६	१४
तुभ्यंहिन्वानोवं०	२	७	२५	आचनोवर्हिः०	५	४	२९	आग्नेवहुवरुण०	८	२	२२
आयाह्यग्नेसमि०	२	८	२३	आनोयातमुप०	५	८	२५	सयोजातोव्यमिमीत०	८	६	९

निर्दिष्टेषुस्वाहावन्मंत्रेष्वपिप्रदानाप्रदानार्थकस्वाहाकारभेदेनद्वैविध्यंपरिकल्प्य—प्रदानार्थकस्वाहाकारवत्स्वेवांतेपुनःस्वाहाकारोमास्त्व-न्यत्रापेक्षितएवेतिनिर्णीयजुह्वतिकेचनशिष्टास्तन्मतेनप्रदानार्थकस्वाहाकारघटितमंत्रप्रतीकमूर्ध्नि * ईदृक्पुष्पविन्यासःकृतः । तेष्वपि—स्वाहाग्नयेवरुणाय ३।८।२१ आयाह्यर्यआपरि ६।३।१२ वेषिहोत्रमुतपोत्रं ७।५।३० इतिमंत्रत्रयमेवप्रदानार्थकस्वाहाकारवत् तत्राप्याद्यो वैकल्पिकइतिवदन्ति । तस्मादत्रतत्त्वनिर्णयाय—एकसवेकरोपाह्वनारायणशास्त्रिदर्शितप्रयोगलाघवानुसारेणविचारःक्रियते ।

स्वाहाकारवन्मंत्रविचारः । अथऋगाम्नायेकतिपयेमंत्राःस्वाहाकारवंतआम्नातास्तत्रसंशयः—किमेतेषांहोमेविनियोगःप्रदानार्थकस्वाहाकारांतरयुतानामुतकेवलानामिति । किंतावत्प्राप्तम् । नकेवलानांहोमेविनियोगःसंभवति । होमस्यत्यागात्मकतया, मंत्रमध्यपठितस्यचस्वाहाकारस्यमंत्रावयवतया प्रदानार्थत्वाभावादंतेपुनःप्रदानार्थकस्वाहाकारःप्रयोक्तव्यइति । अतएवभगवान्जैमिनिःसंकर्पकांडे 'स्वाहाकृत्य' (अ. १४ पा. ४ सू. १८) 'वषट्' (१४।४।१९) इतिसूत्राभ्यांक्रमेण 'स्वाहाकृत्यब्राह्मणातेजुहोमि' 'स्वाहाकृतमिंद्रायतेजुहोमि' इत्यादावुपसर्जनत्वेनान्वितानांस्वाहाकाराणांमुख्यविशेष्यत्वाभावात् द्रव्यस्तुतिद्वारैववाक्यार्थसमन्वयादप्रदानार्थत्वम् । 'वषट्तेविष्णवासआकृणोमी' त्यत्रवषट्पदस्य स्वाहाकृतशब्दवत्समासाभावेनस्वतंत्रतयाप्रदानार्थत्वेप्राप्ते 'आकृणोमि' इत्यत्रतदन्वयेनास्वातंत्र्याविशेषादप्रदानार्थत्वंनिर्णीय तत्रतत्रप्रदानार्थकस्वाहाकारांतरप्रयोगंब्रूते । इतिप्राप्तेब्रूमः—नऋगाम्नायपठितेपुस्वाहाकारवत्सुमंत्रेपुहोमकालेपुनरन्यःस्वाहाकारःप्रयोक्तव्यइति । कुतः । पठतिहिभगवानाश्वलायनःश्रौतसूत्रप्रथमाध्यायस्यैकादश्यांकंडिकायां—'स्वाहाकारांतैर्मंत्रैर्नचेन्मंत्रेपठितः' इति । व्याचख्यौ चैतद्वृत्तिकृन्नारायणः—'यत्रकापिस्वाहाकारोनपठितस्तदांतेस्वाहाकारःकर्तव्यः । यत्रकापिपठितश्चेत्सएवप्रदानार्थकोभवति' इति । कारिकाकार-मंचनाचार्यप्रभृतिप्राचीनप्रयोगकाराश्चैवमेवप्रतिपादयंति । शौनकोपि—'यस्मिन्मंत्रेनपठितःस्वाहाकारोभवेद्यदि । स्वाहांतश्चप्रयोक्तव्योहोमेपुप्रणवादिना' इति । अत्रवचनद्वयेपियद्यपूर्वविधिरंगीक्रियते तदापर्युदासन्यायेनस्वाहाकारघटितान्यहोमसाधनीभूतमंत्रत्वावच्छेदेनातेस्वाहाकारविधिरितिवक्तव्यम् । अथहोमसाधनीभूतमंत्रेष्वंतेस्वाहाकारोवचनांतरेणप्राप्तइत्युच्यतेतदानेनवचनेन स्वाहाकारवत्सुमंत्रेपुसप्रतिषिध्यतइत्यापतति । अन्यथावचनवैयर्थ्यापत्ति-

स्वाहावन्म.

र्दुर्वारा। नन्वेवं 'स्वाहाकृत्य' 'वषट्' इतिसंकर्षकांडस्थाधिकरणद्वयविरोधः । तत्रहीतरविशेषणतयान्वितार्थकस्वाहापदस्यप्रदानार्थत्वं निरस्यांतेपुनःस्वाहापदप्रयोगव्यवस्थापनात् । न । तस्याश्वलायनोक्तकर्मातिरिक्तकर्मविषयत्वात् । आश्वलायनप्रोक्तकर्मसूक्तसूत्रेण-तद्बाधात् । अतएवाग्निष्टोमस्थसौत्येहनिहौत्रकांडपठितप्रवृताहुतिहोमे 'स्वाहावाचे' इत्येकोमंत्रः । 'स्वाहावाचस्पतये' इतिद्वितीयः । एवमन्येपिबहवोमंत्राःसंति तत्रापिमंत्रपठितस्वाहाकारएवप्रदानार्थकइति मंत्रांतेप्रदानार्थकान्यस्वाहाकारंनप्रयुंजंति । एवमयाश्चेति-मंत्रेपि । अध्वर्युकांडपठितप्रवृताहुतिहोमेतु 'जुष्टोवाचोभूयासं' इतिमंत्रे स्वाहाकारसत्वेपि 'तस्मिन्माधाःस्वाहा—सरस्वत्या'इतिमंत्रांते-पुनःस्वाहाकारयोजनादरीदृश्यतेकेशवादिप्राचीनप्रयोगेषु । एवंबगलामुख्यादितांत्रिकमंत्रेष्वपि—मंत्रमध्येस्वाहाकारसत्वेपिमंत्रांतेपुनः-स्वाहाकारःप्रयोज्यइतितंत्रविद्भिरुक्तत्वात् । नचानंत्यस्वाहाकारस्यस्वस्थानच्युतनखकुंडलादीनांकंडूयनालंकरणादिकार्याक्षमत्वमिवन-प्रदानार्थत्वम् । अतएवयज्ञायज्ञीयेसामनि इरापदस्यगिरापदस्थानएवनिवेशआवृत्तिश्चकल्प्यतइतिशंक्यम् । यत्रकापिस्थितस्यदीपस्येवपद-स्याप्यर्थप्रकाशकत्वानपायात्, देहिब्राह्मणाय—ब्राह्मणायदेहीत्यादिवाक्याभ्यामविशेषेणबोधानुभवाच्च । अतएव 'पुरस्तात्स्वाहाकारावाअ-न्येदेवाउपरिष्टात्स्वाहाकारावाअन्ये' इतिश्रुत्याउभयोरपिप्रदानार्थत्वमनूद्यते । एतेनमंत्रघटकादिमध्यपठितस्वाहाकारांतेहुत्वाशेषमंत्रोनि-गदेनोच्चारणीयइतिकेषांचित्प्रलापोनिरस्तः । नचसकृच्छ्रुतस्येतरविशेषणतयोपस्थितार्थकस्यस्वाहाशब्दस्यकथंप्रधानतयाप्रदानार्थावबोध-कत्वमितिवाच्यम् । 'नचेन्मन्त्रेपठितं' इतिसूत्रबलादेवतादृशस्वाहाकारघटितमन्त्रेपुस्वाहापदस्यावृत्त्याप्रदानार्थावबोधःकल्पनीयइतिदिक् ॥

वासिष्ठविषयेविशेषः । इंद्रोतिमिरितीमंवर्गंवासिष्ठानाधीयीरन्सर्वानुक्रमेवासिष्ठान्प्रतितच्छ्रवणनिषेधमुखेनोपेयभूततदध्ययनप्रतिषेधात् । तथाहि—'अंत्याअभिशापार्थास्तावसिष्ठद्वेषिण्योनवसिष्ठाःशृण्वंति' इति । अत्रभाष्यम्—इंद्रापर्वतेतिसूक्तस्य अंत्याइंद्रोतिमिरित्याद्याश्चतस्रऋचोऽभिशापार्थाः । अभिशापोनामाऽप्रियशंसनरूपोऽर्थःप्रयोजनंयासां । ताश्चवसिष्ठद्वेषकर्त्र्यः । अतोवसिष्ठगोत्रोत्पन्नास्तानशृण्वंति । लिङर्थेलोटोरूपं । यदिशृणुयुस्तदातेषांशिरःशतधाभिद्येत । तदुक्तंबृहद्देवतायां—'शतधाभिद्यतेमूर्धाकीर्तितेनश्रुतेनवा । तेषांबालाःप्रमीयंते' इतीति । सकलसंहिताध्ययनादिकर्मफलसिद्धिस्त्वेषामेतद्वर्गविकलसहिताध्ययनादिनैवभवति । अतएवचरणव्यूहे—एकंशतसहस्रंवाद्विपंचाशत्सहस्रार्धमेतानिचतुर्दशपदानिवासिष्ठानांतद्व्यतिरिक्तानांतुएकंशतेत्यादिचतुर्दशांतानिपदानिगृहीत्वाइंद्रोतिमिरित्याद्येकसप्ततिपदानिमिलित्वेतरेषांपंचाशीतिरितिपदसंख्याविभागःसंगच्छतइतिदिक् ॥

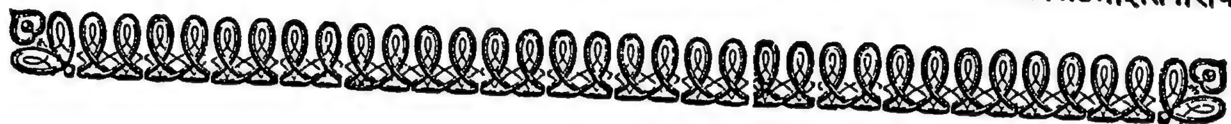
पारायणहोमाद्यारंभकालः । श्रीः ॥ जपाद्यारंभकालस्तुपरशुरामेणोक्तः—'वैशाखेश्रावणेमासेचाश्विनेमार्गशीर्षके । माघफाल्गुनयोर्वापिसितेपक्षेशुभेदिने ॥ वेदारंभःप्रकर्तव्यःपुत्रपौत्रादिवृद्धये' ॥ इति । 'कार्तिकेस्वर्णलाभःस्यादि'तिकेचित् । वर्ज्यानितुसंग्रहे—'अनध्यायतिथीन्सर्वान्रिक्ताष्टम्यौविहायच । इतरासुचकर्तव्योवेदारंभःशुभप्रदः ॥ अनध्यायेचसंध्यायामपराह्णेकथंचन । स्त्रियांरजस्वलायांतुवेदारंभोनसिद्धिदः' ॥ इति ॥ रत्नमालायां—'सोमसौम्यगुरुशुक्रवासराःसर्वकर्मसुभवंतिसिद्धिदा'इति ॥ निष्कामतयावेदाद्यनुष्ठानेतुयदाश्रद्धोत्पद्यतेतदैवारंभःकार्यः । 'नश्वःश्वमुपासीतकोहिमनुष्यस्यश्वोवेदे'तिश्रुतेः श्वःकरवाणीत्येवमुपासनाकालांतरप्रतीक्षानकार्या । हियस्मान्मनुष्यस्यश्वःकालसंबंधिजीवनंकोवेद—कोजानीयात् आयुषोऽस्थिरत्वादितिश्रुत्यर्थः । परशुरा-

मोपि—'यदैवजायतेवित्तंचित्तंश्रद्धासमन्वितम् । तदैवपुण्यकालोयंयतोऽनित्यंहिजीवितम् ॥ अतःसर्वेषुकालेषुजपस्यारंभणंशुभम्' इति ॥ दीपिकायामपि—'ईश्वराराधनार्थंवाअथवापापनुत्तये । यदिरुद्राद्यनुष्ठानंनमुहूर्तादिचिंतयेदि'ति ॥ काम्येतुदिनंसंशोध्यमेव ॥ एवमारंभोत्तरंमध्येनध्यायपातेपिजपहोमाभिषेकादिकर्तव्यमेव । 'ततोवेदादिमारभ्यसंततमधीयीतनास्यांतरानध्यायोनास्यांतराजननमरणमशुचि (अशौचंनेत्यर्थः) नांतराव्याहरेन्नांतराविरमेत्त्रिःप्राणानायम्याचम्याप्रणवंवाप्रविधाययावत्कालमधीयीततततःसर्वंनिशांनिशांतरंसलिलंलोप्यपरिदध्यात्' । निशांतरं—संध्यांनिशादीन्लोप्य—विहायसमापयेदित्यर्थः । इत्यादिविशेषोज्ञेयः ॥

वेदपारायणप्रयोगः । श्रीः ॥ पूर्वोक्तशुभेकालेपारायणदिनंनिश्चित्यतत्प्राग्दिनेकृतनित्यक्रियःशुक्लवासाःसपत्नीकोयजमानःपूजितेष्टदेवतोगोमयलिप्तेशुचौदेशेप्राङ्मुखउपविश्याचम्यप्राणानायम्यदेशकालौसंकीर्त्यअमुकगोत्रस्यामुकशर्मणोममकायिकादिसमस्तदोषनिबर्हणद्वाराऋग्वेदांतर्गतसब्राह्मणशाकलसंहितापारायणाधिकारार्थंषडब्दचतुरब्दत्र्यब्दैकाब्दान्यतमंपूर्वोत्तरांगसहितंसर्वंप्रायश्चित्तंप्रतिकृच्छ्रंगोमूल्यरजतनिष्कपादप्रत्याम्नायेनकार्षापणैकगोमूल्यप्रत्याम्नायेनवाहमाचरिष्यामि इतिसंकल्प्योक्तप्रकारेणसर्वंप्रायश्चित्तमाचरेत् ॥ पुनर्देशकालावुत्कीर्त्यममसमस्तपापक्षयद्वाराऋग्वेदांतर्गतसब्राह्मणशाकलसंहितापारायणाधिकारार्थमृग्विधानोक्तक्रमेणप्रणवादिजपमहंकरिष्ये इतिसंकल्प्य ॥ प्रणवस्यपरब्रह्मपरमात्मागायत्रीव्याहृतीनांपरमेष्ठीप्रजापतिःप्रजापतिर्बृहतीगायत्र्या० ॥ आपोहिष्ठेतिनवर्चस्यांबरीषःसिंधुद्वीपआपोगायत्रीपंचमीवर्धमानासप्तमीप्रतिष्ठाअंत्येद्वेअनुष्टुभौ ॥ एतोन्विंद्रमितितिसृणामांगिरसस्तिरश्चीइंद्रोऽनुष्टुप् ॥ ऋतंचेतितृचस्यमाधुच्छंदसोघमर्षणोभाववृत्तिरनुष्टुप् ॥ शंनइंद्राग्नीतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ॥

स्वस्तिनोमिमीतेतिपंचानांस्वस्त्यात्रेयोविश्वेदेवास्त्रिष्टुबंत्येद्वेअनुष्टुभौ । पावमानीनांछंदृष्यादिनवमेमंडलेआलोचनीयम् । शंवत्यादीनांपाठः-
कपिंजलाधिकरणन्यायेनतिसृणांतिसृणामेवेतिकेचित् ॥ ऋग्विधाने—तर्पयित्वाद्भिराचार्यानृषींश्छंदांसिदेवताइत्यनेनाचार्यादीनां-
तर्पणममिहितं तत्राचार्यादीनांविशेषरूपेणानुपादानात्सामान्यरूपेणेतिगम्यते । तद्यथा । आचार्यास्तृप्यंतु । ऋषयस्तृप्यंतु । छंदांसिस्तृप्यंतु ।
देवतास्तृप्यंत्विति । ततोरौद्रमंत्राञ्जपेत् ॥ कद्रुद्रायेतिनवर्चस्यघौरःकण्वोरुद्रोगायत्र्यंत्यानुष्टुप्तृतीयामैत्रावरुणी । इमारुद्रायतवस-
इत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकुत्सोरुद्रोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ । आतेपितरितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोरुद्रस्त्रिष्टुप् । इमारुद्राय
स्थिरधन्वनइतिचतुर्ऋचस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोरुद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । ततोयुतसहस्रशतदशान्यतमयासंख्ययागायत्रींजपेत् ॥ पुनर्देशकालौ-
संकीर्त्यऋग्वेदांतर्गतब्राह्मणशाकलसंहितापारायणांगत्वेनगणपतिपूजनंस्वस्तिवाचनंमातृकापूजनंनांदीश्राद्धंग्रहयज्ञंचकरिष्य इतिसंकल्प्यो-
क्तप्रकारेणकुर्यात् । एवंपूतोधिकारीभवति ॥ ॥ ततःपारायणदिनेकर्ताकृतनित्यक्रियोदर्भासनेप्राङ्मुखउपविश्यपवित्रपाणिःप्राणानायम्य-
देशकालौनिर्दिश्य अमुकगोत्रस्यशर्मणोममकायिकादिसमस्तदुरितक्षयपूर्वकंश्रीवेदपुरुषप्रीतिद्वाराअमृतत्वप्राप्त्यर्थंआदौप्रणवसमस्तव्याहृ-
तिसहितायाःअंतेमहानाम्न्युपनिषत्सहितायाऋग्वेदांतर्गतशाकलसंहितायाःपारायणमहंकरिष्ये । ऋत्विग्द्वाराकरणेतुऋत्विजंवृत्वातंमधुप-
र्केणार्हयेत् । ततःपारायणकर्तादेवालयेस्वगृहेवागोमयोपलिप्तभूमौहस्तायामविस्तारोच्चांवेदिंकृत्वातदुपरियवसमिश्रांमृत्तिकांसंस्थाप्यतत्र-
महीद्यौरित्यादिविधिनासुदृढंकलशंसुप्रक्षालितंपुष्पपल्लवमालाचंदनकुंकुमादिभूषितंप्रतिष्ठाप्यतत्त्वायामीतितत्रवरुणमावाह्यसंपूज्य ॥ तत
उत्तरामकुशकृतंवत्सजान्वाकृतिंवेदंब्रह्मणःशिरउपधानत्वेनकलशोपरिनिधायस्वस्त्ययनंपठेत् । स्वस्त्ययनंतार्क्ष्यमितिद्वयोः स्वस्त्यात्रेयोविश्वे-

देवास्त्रिष्टुप्इतिऋग्द्वयंपठेत् ॥ ततऊर्ध्वाग्रपंचाशत्कुशनिर्मितंकूर्चंप्रत्यगग्रंवेदोपरिप्रतिष्ठाप्यप्राणप्रतिष्ठापूर्वकंब्रह्मजज्ञानमितिमंत्रेणावाह्‌-
नाद्युपचारैःपूजयेत् । ब्रह्मदक्षिणभागेद्वितीयकलशोपरिप्रतिमायांसावित्रीपूजनमुक्तंकैश्चित्तन्मूलाभावादुपेक्ष्यं । ततोगुरुंब्राह्मणांश्चसंपूज्य-
विष्णुंस्मरेत् ॥ ततोदेवतासंनिधौदर्भासनेदर्भपाणिःप्राङ्मुखउपविश्याचम्य । प्रणवस्यपरब्रह्मपरमात्मागायत्रीव्याहृतीनांपरमेष्ठीप्रजापतिः
प्रजापतिर्बृहतीजपेवि० । ॐ भूर्भुवःस्वःइतिजपित्वाऋषिछंदआद्युच्चारणपूर्वकंअग्निमीळइत्यादिपारायणमारभेत । पूर्वोक्तविरामस्थले-
विरमेत् । प्रत्यहंप्रहरद्वयपर्यंतंपठेत् । त्वरयासमापनेच्छायांसार्धप्रहरद्वयपर्यंतंपठेत् । कर्मसमाप्त्यंतंब्रह्मचर्यमधःशयनंस्वल्पंहविष्याश-
नंचकार्यं । शक्तौसत्यामुपोषणंब्रह्मपूजनंचप्रत्यहंसमाप्त्यंतंकार्यं । पतितरजस्वलादिसंभाषणंतत्समक्षमध्ययनंचनकुर्यात् । आसमाप्तेर्नाश्नी-
याद्यथाशक्तिवापःफलान्योदनंहविष्यमात्रमल्पंभुंजीत नोपरिशयीतनमैथुनंचरेत्पतिताद्यैर्नसंभाषेतनैतत्समीपेधीयीतेतिवाधायनोक्तेः ।
ऋत्विक्कर्तृकपारायणेपारायणकारयित्राप्येतेनियमाःकार्याः । संहितांसमाप्यमहानाम्नीःपठित्वाब्राह्मणंपठेत् । केवलसंहितापारायणेमहा-
नाम्नीरेवपठेत् । आरण्यपंचकमध्येप्रथमारण्यकत्रयस्यब्राह्मणातर्गतत्वाद्ब्राह्मणसमाप्त्यनंतरंपाठः । महानाम्नीसंज्ञकंचतुर्थारण्यकंपूर्वोक्त-
ऋग्विधानवचनादेवसंहितासमाप्त्यनंतरमेवपठेत् । पंचमारण्यकस्यमहाव्रतयज्ञसूत्ररूपत्वादारण्यकत्रयानंतरंपाठः ॥ इतिपारायणविधिः ॥

ऋक्संहिताहोमपद्धतिः । श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ श्रौतस्मार्तेषुकर्मस्वखिलविगुणतानाशनेनेष्टसिद्ध्यैरुद्रेंद्रब्रह्मवंद्यंसकल-
विधिविदःकर्मिणोयंस्मरंति । प्रज्ञानानंददेहःसकलमुनिजनध्येयरूपःपरेशोविष्णुस्त्वैमात्रवाच्योनिखिलजनहितःसर्वगःसर्व-
तोऽव्यात् ॥ १ ॥ ऋग्वेदेयाशाकलाख्यास्तिशाखातस्याःकुर्वेगुर्जरोपाह्वयोहम् । गोपालाख्यःपद्धतिंशौनकीयान्ग्रंथान्दृष्ट्वा-
होमजांशालिनींच ॥ २ ॥ तत्रतावद्वेदपारायणफलमाहशौनकः—पारायणाभ्यांद्वाभ्यांवाऽनश्नन्यःसततंपठेत् । अनृतेभ्यः-
पातकेभ्योमुच्यतेनात्रसंशयः ॥ १ ॥ त्रिभिःपारायणैःशूद्रीगमनात्पातकान्नरः । गंगाप्सुमज्जनाच्चैवमुच्यतेनात्रसंशयः ॥२॥
चतुर्भिःशूद्रीगमनात्तदन्नाशनपातकात् । पंचभिश्चायाज्ययाजैरग्राह्यग्रहणात्तथा ॥ ३ ॥ षड्भिःपारायणैःस्वर्णस्तेयस्त्रीपशुघा-
तनात् । सप्तभिःप्राजापत्यसहीनाचाराच्चबंधनात् ॥ ४ ॥ अष्टभिश्चांद्रायणाच्चगुरुतल्पगमात्तथा । रजस्वलासंगमाच्चमुच्यते-
पातकान्नरः ॥ ५ ॥ नवभिस्तुसुरापानात्पातकान्मुच्यतेतथा । असोमपानाद्दशभिरेकादशभिर्ब्रह्महा ॥ ६ ॥ द्वादशभिःपूर्व-
जन्मकृतादिहापिजन्मनि ॥ पातकान्मुच्यतेस्वर्गलोकंगच्छतिशाश्वतम् ॥ ७ ॥ अग्निष्टोमादिक्रतुभिरिष्टंभवतितेनवै । वेदा-
ध्यायीसदैवस्यादपार्ष्णासत्यवाक्शुचिः ॥ ८ ॥ यंयंकामयतेकामंतंतंवेदेनसाधयेत् । असाध्यंनास्तियत्किंचिद्ब्रह्मणोहिफलं-
महत् ॥ ९ ॥ इतिवेदपारायणमहिमानंप्रदर्श्येदानींस्वाध्यायाभ्यासलक्षणानिवदन्तदंतरंगभूतंहोमविधिमाह—तत्रादौ-
शरीरशुद्ध्यादिकमाह ॥ सिद्धमंत्रविधानेनजपैर्होमैर्द्विजोत्तमः । तपसास्वर्गमाप्नोतितपसाविंदतेमहत् ॥ १ ॥ तपोयुक्तस्यसि-
ध्यंतिकर्माणिनियतात्मनः । विद्वेषणंसंवननंविपघ्नंरोगनाशनम् ॥ २ ॥ (विद्वेषणंइमांखनामीत्याद्यं इंद्रोतिभिरित्यादिसूक्त-

खंडंच । संवननंसंसमिदित्यादि । विषघ्नंकंकतोनकंकतइत्यादि । रोगनाशनंअक्षीभ्यांतइत्यादि । उपलक्षणत्वादन्यान्यप्य-
लक्ष्मीनाशनादीन्यूह्यानि)॥ येनयेनार्थमृषिणायदर्थंदेवताःस्तुताः । ससकामःसमृद्धश्चतेपांतेपांयथातथा ॥ ३ ॥ तानि-
कर्माणिवक्ष्यामिविविधानिचकर्मणाम् । पुरश्चरणमादौतुकर्मणांसिद्धिकारणम् ॥ ४ ॥ स्वाध्यायाभ्यसनस्यादौप्राजापत्यं-
चरेद्द्विजः । केशश्मश्रुलोमनखान्वापयित्वाप्लुतःशुचिः ॥ ५ ॥ तिष्ठेदहनिरात्रौतुशुचिरासीतवाग्यतः । सत्यवादीपवित्राणि-
जपेद्व्याहृतयस्तथा ॥ ६ ॥ ॐकाराद्यास्तुताजप्त्वासावित्रींचतदित्यृचम् । आपोहिष्ठेतिसूक्तंतुशुद्धवत्योघमर्षणम् ॥ ७ ॥
शंवत्यःस्वस्तिमत्यश्चपावमान्यस्तथैव च । सर्वत्रैतत्प्रयोक्तव्यमादावंतेचकर्मणाम् ॥ ८ ॥ (शुद्धवत्यःशुचीवोहव्येत्यादयः ।
अघमर्षणमृतंचेतिसूक्तम् । शंवत्यःशंनइंद्राग्नीत्यादयः । स्वस्तिमत्यःस्वस्तिनोमिमीतामित्यादयः । पावमान्यःस्वादिष्ठ-
येत्यादयः)॥ आसहस्रादाशताद्वादशांतमथवाजपेत् । ॐकारव्याहृतीस्तिस्रःसावित्रीमथवाऽयुतम् ॥ ९ ॥ (आपोहिष्ठे-
त्यादिजप्यमंत्राणांशक्त्यपेक्षयासहस्रशतदशेत्यावृत्तिसंख्यावेदितव्याः । यद्वौंकारव्याहृतिपूर्विकांसावित्रीमयुतसंख्ययाज-
प्त्वाऽनंतरंकिंकर्तव्यंतदाह)॥ तर्पयित्वाद्भिराचार्यानृषीन्छंदांसिदेवताः । प्रपद्येतविरूपाक्षंरौद्रमंत्रगणंजपेत् ॥ १० ॥
अनार्यैर्नाभिभाषेतनशूद्रैर्नापिगर्हितैः । नरजस्वलयानार्यापतितैर्नान्त्यजैर्नृभिः ॥ ११ ॥ नदेवब्राह्मणद्वेष्ट्रानाचार्यगुरुनिंदकैः ।
नमातापितृविद्विष्टैर्नावमन्येतकंचन ॥ १२ ॥ त्रिरात्रमेवोपवसेदादितःसर्वकर्मणाम् । त्रीणिनक्तानिवाकुर्यात्ततःकर्मसमा-
रभेत् ॥ १३ ॥ नित्यंप्रयोगिणांचैवप्रयोगादौव्रतंत्र्यहम् । उपरिष्टादुपवसेत्कृत्वासांतपनादिकम् ॥ १४ ॥ आयुष्याण्येव-

कर्माणिमंत्रयुक्तःसमारभेत् । सवासाःसशिरस्कोप्सुस्नात्वाभ्युक्ष्यजपेद्द्विजः ॥ १५ ॥ शुद्धवत्यस्तथाब्वत्यःपावमान्योऽघमर्ष-
णम् । एवंत्रिराप्लुत्यशुचिःप्राणायामान्समाचरेत् ॥ १६ ॥ 'अब्वत्यआपोहिष्ठेत्यादयः' । त्रीन्षडष्टौद्वादशवाषोडशाष्टा-
दशापिवा । आशताद्वायमेत्प्राणान्जपन्ब्रह्माघमर्षणम् ॥ १७ ॥ प्राणायामैर्दग्धदोषःशुक्लांबरधरःशुचिः । यथाविध्यपआ-
चम्यारोहेद्द्वैदर्भप्रस्तरम् ॥ १८ ॥ पवित्रपाणिःकृत्वातुउपस्थंदक्षिणोत्तरम् । दिशोरेवांतरंप्रेक्ष्यानिमिषंछाद्यचक्षुषी ॥ १९ ॥
ॐकारव्याहृतीस्तिस्रःसावित्रींचतदित्यृचम् । मनसैताअनुद्रुत्यवेदादिंसमुपक्रमेत् ॥ २० ॥ मंद्रमेवपठेत्प्रातरुच्चैर्मध्यंदिनेप-
ठेत् । सोच्चैरेवापराह्णेतुसंध्याकालउपारमेत् ॥ २१ ॥ ब्राह्मेमुहूर्तेचोत्थायत्रिराप्लुत्यपठेद्द्विजः । मध्यमांवृत्तिमास्थायनद्रुतांन-
विलंबिताम् ॥ २२ ॥ पूर्वांसंध्यांजपंस्तिष्ठेदुपासीतचपश्चिमाम् । नचांतराव्याहरेतविरमेद्वाकथंचन ॥ २३ ॥ विरमेद्ब्राह्मणे-
प्राप्तेकामंतेनतुसंवदेत् । शूद्रंदृष्ट्वैवसंप्राप्तंनाधीयीतकदाचन ॥ २४ ॥ ऋष्यादिसर्वंविज्ञायपठेत्सुनियतःशुचिः । सर्वान्कामा-
नवाप्नोतिपापैश्चपरिमुच्यते ॥ २५ ॥ अनश्नन्संहितामेतांप्रातःप्रातर्दिनेदिने । आयुर्विद्यांधनंपुत्रान्गृहांश्चाप्नोत्यनुत्तमान्
॥२६॥ एतद्ब्रह्मजपन्क्षुद्रान्नेक्षेतान्यांश्चतद्विधान् । प्रेक्ष्याचम्योदकंपूतःपश्येद्रामाग्निभास्करौ ॥२७॥ (इत्थंसाधारण्येनस्वाध्या-
यधर्माननभिधायसंप्रतिहोमधर्मान्वक्तुमुपक्रमते) ॥ आदावेवतुसावित्र्याकर्मकुर्वीतशांतये । पुष्ट्येधनलाभायपशुलाभायभूतये
॥२८॥ एपाहिसंहितादेवैःसर्वब्रह्ममयीनिचृत् । उग्रेणतपसादृष्टाविश्वामित्रेणधीमता ॥२९॥ होमांश्चजपयज्ञांश्चनित्यंकुर्वी-
तवैतया । आज्यंद्रव्यमनादेशेजुहोतिप्रविधीयते ॥ ३० ॥ सर्वपापहरोहोमःप्रत्यृचंचतिलैःस्मृतः । गृह्योक्तविधिनासर्वंकर्म-

कुर्वीततत्त्ववित् ॥ ३१ ॥ शक्त्यातुविप्राःसंभोज्याऋक्सूक्तसमसंख्यया । वर्गाध्यायप्रसंख्यावामंडलावधिवापुनः ॥ ३२ ॥
अथैतस्यविवरणमित्थं—अनादेशेआज्यद्रव्यमित्यनेनास्मिन्संहिताहोमेआज्यंहौम्यद्रव्यंप्रकृतमितिसिद्धम् ॥ सर्वपापहरो-
होमस्तिलैःस्मृतइतितिलहोमस्यसर्वपापहर्तृत्ववर्णनात्तिलद्रव्यंकाम्यमित्यपिसिद्धंस्यात् ; तथापिपापनाशनस्यसर्वैस्साप्यपेक्षित-
त्वात्तिलाअपिनित्यप्रायाएव ॥ तिलैराज्येनचहोतव्यमित्यर्थः ॥ प्रत्यृचमितिवदतामंत्रविभागोज्ञापितएव ॥ ऋक्शब्दश्चात्र-
छंदोवाची ॥ तेनयस्यछंदसोयानिर्दिष्टाक्षरसंख्यासायस्मिन्नवसानेपूर्यतेतावत्यृक्यथाग्निमीळइतिगायत्रीऋक् ॥ गायत्रीछंदस-
स्तुचतुर्विंशत्यक्षराणि तान्यग्निमीळइत्यारभ्यरत्नधातममित्यवसानेपूर्यंते तस्माज्ज्ञातात्रैकऋक् ॥ एवमुष्णिगादिष्वपिद्रष्टव्यम् ॥
ऋचोपिक्वचिदेकावसानाभवंति—क्वचिद्व्यवसानाः—क्वचित्र्यवसानाअपि ॥ तत्रैकपदाद्विपदाश्चैकावसानाः—गायत्र्यादि-
शक्वर्यंताःसर्वाद्व्यवसानाः—अतिशक्वर्याद्याःप्रायःसर्वास्त्र्यवसानाइति ॥ सर्वत्रऋगंतेस्वाहाकारंपठित्वाहोतव्यंनचेन्मंत्रेपठित-
इत्याद्याश्वलायनेनोक्तत्वात् ॥ यस्मिन्मंत्रेनपठितःस्वाहाकारोभवेद्यदि ॥ स्वाहांतःसप्रयोक्तव्योहोमेषुप्रणवादिनाइतिकारिको-
क्तेश्च प्रतिमंत्रमादौप्रणवःपठ्यएव ॥ होमविधेरुपसाधनीभूतंकुंडकरणादिप्राचीनंतंत्रंस्विष्टकृदादिप्रतीचीनंचगृह्योक्तविधि-

१ प्रयोगपद्धतिकर्तृभिस्तिलाज्ययोर्नित्यकाम्यत्वेनप्राधान्येनावश्यकत्वेनचसूपपादितेपि घृताक्ततिलाएवग्राह्याइतिमुख्य पक्ष । लभ्यतेचात्रलेखसंवाद प्राचीन-
प्रयोगपुस्तकेषुयाज्ञिकमहाशयातरनिर्मितेषु । किंचसौकर्यसौलभ्यंसुशकचेति । अन्वाधानत्यागादौतथैवकीर्तनीयम् । अत्रयुक्तायुक्तविचार परंपराधिगतश्रुतिसिद्धा-
चारविज्ञैर्याज्ञिकमंडनै पंडितैर्हृदयालुभि कार्य ।

नैवकुर्यात् ॥ तत्त्वविदित्यनेनास्यहोमस्याधिकारिणंदर्शयति—योवेदस्यलक्षणतोर्थतश्चतत्त्वंजानातिसएवात्राधिकारीनान्य-
इति ॥ ततःकर्मविरामेविप्राभोज्याः ॥ तेचशक्त्यपेक्षयाऋक्सूक्तवर्गाध्यायमंडलसमसंख्याः ॥ ऋगादीनांसंख्यात्वन्यत्रज्ञे-
येति ॥ ॥ अथहोमकर्तुःफलंनिरूपयन्नभिचारणेविधिविशेषमाह—सर्वकामसमृद्ध्यर्थंपरंब्रह्मेदमुच्यते ॥ १ ॥
एषैवप्रतिलोमोक्तापच्छःशत्रुविनाशिनी । अक्षरप्रतिलोमेयमभिचारेषुशस्यते ॥ २ ॥ अक्षरप्रतिलोमेयंयस्मिन्युज्येतकर्मणि ।
तदमोघंविजानीयादेतद्वैब्रह्मणोबलम् ॥ ३ ॥ व्याघातकेध्मासमिधोप्यक्षरप्रतिलोमया । जुहुयात्सार्षपंतैलंबिभीतक-
कृतस्रुवः ॥४॥ यइच्छेत्पीडनंशत्रोरपिवोच्चाटनंपुनः । पच्छःसंपीडयेच्छत्रून्वर्णशश्चप्रमापयेदिति ॥ ५ ॥ ॐकारपूर्वाव्याहृत-
योमधुच्छंदसआदितः । सूक्तान्यंतेमहानाम्न्यःसंहितासाऽमृतास्मृता ॥ १ ॥ अमृतत्वंययुर्देवाःपूर्वंसंहितयानया । जपेदेनं-
शुचिर्नित्यममृतत्वंचगच्छति ॥ २ ॥ अत्रैवतुजपेन्मध्येपितृसूक्तान्यनेकशः । पित्र्यांतांसंहितांविद्यात्पितॄन्प्रीणातिचैतया ॥३॥
एवमेवसमाहृत्यवायवीसंहिताभवेत् । रौद्र्यादित्यावैश्वदेवीयद्दैवत्यांचकामयेत् ॥ ४ ॥ कुर्वीतवास्तुशमनंमध्येगोष्ठस्यधर्मवित् ।
पुष्पैर्गंधैश्चमाल्यैश्चवानस्पत्यैस्तथौषधैः ॥ ५ ॥ वास्तुसर्वंप्रतिकिरेत्सप्तधान्यैस्तथैवच । वास्तोष्पतिंयजेच्चात्रपायसेनबृहस्पतिम्
॥ ६ ॥ औदुंबरपलाशैश्चबलिंप्रतिदिशंहरेत् । सूर्योवायुर्यमःपितरोनिर्ऋतिर्वरुणस्तथा ॥ ७ ॥ सोमोमहेंद्रइत्येतादिक्षुदिग्देव-
ताःस्मृताः । दद्याद्दानंब्राह्मणेभ्यःशिवंभवतुवास्त्विति ॥ (भवतिवास्तुनिइतिपाठः) ॥ ३३ ॥ ऋषीणांमंत्रदृष्टेनप्रत्यक्षात्सि-
द्धिरिष्यते । सर्वत्रदक्षिणांदद्याद्धनंवाकर्मसिद्धये ॥ ३४ ॥ नत्वेवादक्षिणंकर्मकिंचिदस्तीतिशौनकः । भक्त्याहिपूर्णपात्रेणसंमि-

ताप्यंततोभवेत् ॥ ३५ ॥ तस्मात्स्वल्पापिदातव्यादक्षिणाकर्मसिद्धये । ऋषभैकादशादद्याद्येनवातुष्यतेगुरुः ॥ ३६ ॥ धर्मज्ञेस-त्यवादिनिब्रह्मदानंचदीयते । तदिदंपरमंब्रह्मगुह्यंपावनमद्भुतम् ॥३७॥ नाप्रशांतायदातव्यंनापुत्रायातपस्विने । नासंवत्सरोषि-तायनाशिष्यायाहितायच ॥ ३८ ॥ यएतेनैवविधिनावेदमभ्यस्यतेद्विजः । सनरःसर्वदापूतोमनःशुद्धिश्चजायते ॥ ३९॥ इति ॥

ऋक्संहिताहोमप्रयोगः ॥ अथैतत्प्राचीनप्रयोगान्साधारणींपरिभाषांचानुसृत्यप्रयोगोलिख्यते ॥ तत्रवेदतत्त्ववित्तपो-निष्ठःसंहिताहोमचिकीर्षुर्ब्राह्मणोहोमदिनात्पूर्वंचतुर्थेदिनेनित्यकर्माणिनिर्वर्त्याचम्यप्राणानायम्यदेशकालौसंकीर्त्यकरिष्यमा-णऋग्वेदांतर्गतशाकलसंहिताहोमेशरीरशुद्धिद्वाराधिकारसिद्धयेप्राजापत्यकृच्छ्रंतत्प्रत्याम्नायगोनिष्क्रयीभूतामुकपरिमाणद्रव्य-दानेनाहमाचरिष्येइतिसंकल्पयेत् ॥ प्राजापत्यस्यगोभिन्नप्रत्याम्नायचिकीर्षायांतंवाऊहयेत्॥ततोयानिकानीतिमंत्रेणकेशश्मश्रु-लोमनखानिवापयित्वाविधिनास्नायात् ॥ ततोब्रह्मकूर्चविधिनापंचगव्यपिबेदितिकेचिदाहुः ॥ ततस्तद्दिनंवाग्यतःशुचिस्तिष्ठ-न्नीत्वातथाविधआसीनोरात्रिंनयेत् ॥ ततःश्वोभूतेस्नानादिकृतनित्यक्रियःप्रणवव्याहृतिपूर्विकांसावित्रींजप्त्वावक्ष्यमाणान्मंत्रा-न्जपेत् ॥ तेच आपोहिष्ठेतिसूक्तं शुचीवोहव्या अग्निःशुचिव्रततमः उदग्नेशुचय इत्येवंतिस्रःएतोन्विंद्रमितितिस्रश्च ऋतंचेतिसूक्तं शंनइंद्राग्नीतिसूक्तं स्वस्तिनोमिमीतेतिसूक्तशेषं स्वादिष्ठयेत्यारभ्य क्षीरंसर्पिर्मधूदकमित्यंताःपावमान्योदशोत्तरषट्शतान्यृचइति एतेमंत्राः शक्तेनसहस्रावृत्त्याजप्याः तावदशक्तेनतुशतावृत्त्या तत्राप्यशक्तेनपुनर्दशावृत्त्येति॥ एवमशक्तौप्रणवव्याहृतिपूर्विकां गायत्रीमयुतसंख्ययाजपेत् ॥ केचिन्मंत्रजपगायत्रीजपयोःसमुच्चयमाहुः ॥ तन्न ॥ वाक्यमूलेऽथवेतिपदेनगायत्रीजपस्य-

पाक्षिकत्वद्योतनात् ॥ ततःआचार्यांस्तर्पयामि ऋषींस्तर्पयामि देवतास्तर्पयामि छंदांसितर्पयामीतिजलेनतर्पयित्वा रुद्रंशरणा-
गतोसीतिभावयन्रुद्रदैवत्यमंत्रगणंजपेत् ॥ तेचमंत्राःकद्रुद्रायेतिनवर्चंसूक्तं इमारुद्रायेत्येकादशर्चंसूक्तं आतेपितरितिपंच-
दशर्चंसूक्तं इमारुद्रायस्थिरधन्वनइतिचतुष्कंसूक्तं आवोराजानं तमुष्टुहि भुवनस्यपितरं त्र्यंबकमित्येताश्चतस्रऋचइत्येतान्मंत्रान्ज-
पित्वाऽनार्यशूद्रगर्हितरजस्वलास्त्रीपतितांत्यजदेवब्राह्मणद्वेष्टृगुर्वाचार्यनिंदकमातापितृद्वेष्टृभिःसहसंभाषणादिवर्जयेत्नचक्रमण्य-
वमन्येत ॥ अत्रत्रिरात्रंशक्तस्योपवासाःअशक्तस्यनक्तानि ॥ एतावान्त्रिविधेर्वेदपारायणहोमयोःसमानः ॥ इतऊर्ध्वंपारायणविधौ-
विशेषोविधिर्मूलतएवबोध्यः होमविधानस्यैवात्रप्रतिज्ञातत्वात्तंनलिखितवंतोवयम् ॥

एवंत्रिरात्राचीर्णव्रतश्चंद्रतारानुकूल्यादिनिर्णीतेपुण्येदिनेसंभृतसंभारःकर्तास्वासनेशुचौदेशेचोपविश्याचमनप्राणायामान्कृ-
त्वादेशकालौसंकीर्त्याऽमुकगोत्रस्यामुकशर्मणोममपूर्वजन्मेहजन्मसंचितसकलपापनिबर्हणद्वाराभीष्टकामसिद्ध्यर्थं श्रीवेदपुरु-
षांतर्गतसावित्रीप्रजापतिप्रीत्यर्थंचऋग्वेदांतर्गतशाकलसंहितायाःप्रत्यृचंतिलाज्यद्रव्यहोमंकरिष्यइतिसंकल्प्य तदंगंगणपति-
पूजनंपुण्याहवाचनंमातृकापूजनंनांदीश्राद्धंचकरिष्ये । ग्रहानुकूल्यार्थंग्रहयज्ञंआचार्यादिवरणंचकरिष्यइतिसंकल्पयेत् ॥ स्वयंहो-
मचिकीर्षायांब्रह्मादीनेववृणुयान्नत्वाचार्यं ॥ किंच॥श्रीकामःशांतिकामोवाग्रहयज्ञंसमाचरेत् ॥ तथा नैतद्दतेविसिध्यंतिकर्माणि-

१ देवताछंद शब्दयो.प्रथमाविभक्तिस्वीकारेतृप्यंत्वितिक्रियाविज्ञेया ।

निखिलान्यपीतिवचनाद्ग्रहयज्ञसमुच्चयेच्छायांप्रजापतिप्रीत्यर्थमित्यंतेग्रहयज्ञपुरःसरमितिसंकल्पवाक्येऊहयेत् ॥ ततोगणेश-
पूजनादिनांदीश्राद्धांतंकृत्वाआचार्यादीन्वृत्वा स्वयंहोमपक्षेब्रह्मादीनेववावृत्वामधुपर्कादिनापूजयेत् ॥ ततआचार्यःपवनपावन-
भूशुद्ध्यादिविधिनात्मानंपावयित्वामंगलतूर्यादिघोषेणहोममंडपंप्रविश्यसर्षपविकिरणपंचगव्यप्रोक्षणादिदेवयजनरक्षस्वेत्यंते
हेमाद्र्याद्युक्तरीत्यामंडपपूजांकुर्यात् ॥ यथोक्तमंडपाभावपक्षेमंडपपूजापिनविधेया ॥ ततोद्विहस्तपरिमितनिर्मितकुंडात्स्थंडिला-
द्वाप्राच्यांनिर्मितचतुरस्रवेद्यांसर्वतोभद्रमंडलंविरच्यतस्मिन्ब्रह्मादिमंडलदेवताआवाह्यतदुपरिमहीद्यौरित्यादिविधिनाकलशौसं-
स्थाप्यप्रथमकलशोपर्यापलान्मापावधिहेमनिर्मितायांसावित्रीप्रतिमायामग्न्युत्तारणविधिसंस्कृतायांसावित्रीमावाहयेदेवं ॥ त-
त्सवितुर्विश्वामित्रःसविताऽगायत्रीसावित्र्यावाहनेविनियोगः ॐतत्सवितु० प्रचोदयात् भूर्भुवःस्वःसावित्रींसांगांसपरिवारांसा-
युधांसशक्तिकामस्यांसुवर्णप्रतिमायामावाहयामीत्यावाह्य तदस्त्वित्यादिनाप्रतिष्ठापयेत् ॥ ततोद्वितीयकलशेपंचाशद्भिःकुशै-
र्वत्सजानुसदृशंवेदंकृत्वातंनिधायतदुपरिप्रागुक्तपरिमाणांसौवर्णींब्रह्मप्रतिमामवस्थाप्यतत्रब्रह्माणमावाहयेदनेनमंत्रेण ॥ ब्रह्म-

---

१ ग्रहयज्ञेसमिच्चर्वाज्यहोमस्यमुख्यत्वात् हुतशिष्टचरो प्रधानयागादूर्ध्वंकर्तव्यस्विष्टकृदर्थमवश्यत्वात् तस्यच यावद्यागसमाप्तिपर्युषितत्वेनाधार्यत्वाद्ग्रहयज्ञस्य पार्थक्यमुचितम् । यद्वाऽन्वाधानवाक्ये समित्तिलाज्यैरितिवदेत् । अथवा लक्षहोमकोटिहोमादाविवग्रहहोमोत्तरचरो स्विष्टकृतहुनेत् । अतेपितिलै स्विष्टकृद्धोमो भिन्न । एतत्सर्वं श्रीभट्टकमलाकरचरणै.शांतिरत्नेऽयुतहोमप्रयोगेसुस्पष्टमुपपादितम् । किंच यथोक्तमंडपे कूटमंडपेवाग्रहयज्ञेवास्तुहोमादौचपार्थक्येनसंपादितेग्रह-
दिक्पालबलिदानादौ हुतशिष्टग्रहणाचारावलंबनमपिस्यात् । पौष्टिकत्वादस्यकर्मणोबलिदानाभावेपिनक्षति ।

जज्ञानगांतमोवामदेवोब्रह्मात्रिष्टुप् ब्रह्मावाहनेविनियोगः ॐब्रह्मजज्ञानंप्रथमं० विवः भूर्भुवःस्वःब्रह्माणंसांगंसपरिवारमित्याद्यावाह्यध्यायेत् ॥ यथा ॥ एह्येहिसर्वाधिपतेसुरेंद्रलोकेनसार्धंपितृदेवताभिः । सर्वस्वधातास्यमितप्रभावोविशाध्वरंनःसततंहिताय ॥ १ ॥ हंसारूढंचतुर्वक्त्रंश्मश्रुलंरक्तवर्णकं । लंबोदरंचजटिलंचतुर्बाहुंप्रजापतिं ॥ २ ॥ अक्षमालांदर्भमुष्टिमूर्ध्वाधोदक्षिणेकरे । स्रुवंकमंडलुंवामकरेसावित्रिसंयुतं ॥ ३ ॥ पद्मयोनिंचतुर्मूर्तिंवेदावासंपितामहं । यज्ञाध्यक्षंचतुर्वक्त्रंतस्मैतुभ्यंनमोनमः ॥ ४ ॥ इत्थंध्यात्वासावित्रींब्रह्माणंचकांडानुसमयेनपदार्थानुसमयेनवाषोडशोपचारैःपूजयेत् ॥ एतावत्कर्माचार्यसद्भावेपि यजमानएवकुर्यादितिकेषांचिदाशयः ॥ अथाचार्यःकुंडेस्थंडिलेवातत्तदुक्तसंस्कारकरणपूर्वकमग्निस्थापनाग्निसंस्काराग्निध्यानान्युक्तमार्गेणकृत्वाग्रहयज्ञपक्षेकुंडादीशान्यामुक्तलक्षणायांग्रहवेद्यांसूर्यादिग्रहान्तदधिदेवतास्तत्प्रत्यधिदेवताःक्रतुसाद्गुण्यदेवताःक्रतुसंरक्षकदेवताश्चावाह्यसंपूज्यतदीशान्यांकलशेवरुणंस्थापनपूर्वकंसंपूज्याग्नेरंतिकमागत्यान्वादध्यात् ॥ तद्यथा ॥ समिद्द्वयंत्रयंवादायदेशकालौस्मृत्वासनवग्रहमखऋग्वेदांतर्गतशाकलसंहिताहोमेदेवतापरिग्रहार्थमन्वाधानंकरिष्ये ॥ ग्रहयज्ञाकरणपक्षेसनवग्रहमखइतिनोच्चार्यं किंतुऋग्वेदांतर्गतेत्यादिकरिष्यइत्यंतमेवोच्चारयेत् ॥ ततोस्मिन्नन्वाहितेग्नावित्यादिचक्षुषीआज्येनेत्यंतमुक्त्वा ग्रहयज्ञपक्षेसूर्यादिग्रहान्अष्टोत्तरशताष्टाविंशत्यष्टान्यतमसंख्याभिःअर्कादिजातीयसमिच्चर्वाज्याहुतिभिःतदधिदेवतास्तत्प्रत्यधिदेवताश्चतैरेवद्रव्यैःतन्न्यूनसंख्याहुतिभिःगणपत्यादिक्रतुसाद्गुण्यदेवताःइंद्रादिक्रतुसंरक्षकदेवताश्चतैरेवद्रव्यैःततोपिन्यूनसंख्याहुतिभिरिति ॥ ग्रहयज्ञाकरणपक्षेत्वेतदनिर्दिश्यैवात्रप्रधानं—अग्निं १ सोमं २ विश्वान्देवान् ३ ब्रह्माणं ४

ऋषीन् ५ ऋग्वेदं ६ यजुर्वेदं ७ सामवेदं ८ सावित्रीं ९ ब्रह्माणं १० श्रद्धां ११ मेधां १२ प्रज्ञां १३ धारणां १४ सदसस्पतिं १५ अनुमतिं १६ छंदांस्यृषीन् १७ श्रियं १८ ह्रियं १९ सवितारं २० शतर्चिनः २१ माध्यमान् २२ गृत्समदं २३ विश्वामित्रं २४ वामदेवं २५ अत्रिं २६ भरद्वाजं २७ जामदग्न्यं २८ गौतमं २९ वसिष्ठं ३० प्रगाथान् ३१ पावमानीः ३२ क्षुद्रसूक्तान् ३३ महासूक्तान् ३४ महानाम्नीं ३५ उपनिषदं ३६ हव्यवाहं ३७ एतादेवतास्तिलाज्याभ्यामेकैकयाहुत्यायक्ष्ये ॥ पुनरत्रप्रधानं—अग्निंनववारं ९ वायुं ३ इंद्रवायू ३ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ३ इंद्रं ३ विश्वान्देवान् ३ सरस्वतीं ३ इंद्रं २३ मरुतः १ इंद्रमरुतः १ मरुतः १ इंद्रमरुतः १ मरुतः २ इंद्रं ५१ अग्निं ५ निर्मथ्याहवनीयावग्नी १ अग्निं ६ समिद्धमग्निं १ तनूनपातं १ नराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ विश्वान्देवान्[3] १२ इंद्रं १ मरुतः १ त्वष्टारं १ अग्निं १ इंद्रं १ मित्रावरुणौ १ द्रविणोदसमग्निं ४ अश्विनौ १ अग्निं १ इंद्रं ९ इंद्रावरुणौ ९ ब्रह्मणस्पतिं ३ इंद्रसोमब्रह्मणस्पतीन् १ दक्षिणेंद्रसोमब्रह्मणस्पतीन् १ सदसस्पतिं[4] ३ नराशंसं १ अग्नामरुतः ९ [१] ऋभून् ८ इंद्राग्नी ६ अश्विनौ ४ सवितारं ४ अग्निं २ देवीः १

१–अत्रान्वाधाने ऐभिरमइत्यादिवैश्वदेवसूक्तेषु 'वैश्वदेवत्वंसूक्तमेदप्रयोगे' इतिसर्वानुक्रममवष्टभ्यदेवताविभागंकेचिदिच्छंतितत्पाक्षिकत्वाद्बहुविस्तृतिशंकयाच नास्माभिर्मध्येसमावेश कृत. । अथचेद्भेदप्रयोगएवसौरस्यमन्यमानास्तदाटिप्पनेनिवेशितादेवताआलोच्यतत्रतत्रान्वाधानेसवध्योह्या । २–इध्मवा । ३–मेदपक्षे अग्निं २ विश्वान्देवान् १ अग्निं ९ (एव १२) । ४–इतश्चतुर्णमपिवासदसस्पति ।

इंद्राणीवरुणान्यग्नायीः १ द्यावापृथिव्यौ २ पृथिवीं १ विष्णुं ६ वायुं १ इंद्रवायू २ मित्रावरुणौ ३ मरुतः ३ विश्वान्देवान् ३ पूषणं ३ अपः ७ अग्न्यपः १ अग्निं १ कम् १ अग्निं १ सवितारं ३ वरुणं २१ अग्निं २२ देवान् १ इंद्रं ४ उलूखलं २ उलूखलमुसले २ प्रजापतिंहरिश्चंद्रं १ इंद्रं २३ अश्विनौ ३ उषसं ३ अग्निं १८ इंद्रं ३० [१५/१५|२] अश्विनौ १२ अग्निमित्रवरुणरात्रिसवितॄन् १ सवितारं १ अग्निं १२ यूपं २ अग्निं ६ मरुतः ४० ब्रह्मणस्पतिं ८ वरुणमित्रार्यम्णः ३ आदित्यान् ३ वरुणमित्रार्यम्णः ३ पूषणं १० रुद्रं २ रुद्रमित्रवरुणान् १ रुद्रं २ सोमं ३ अग्न्यश्व्युषसः २ अग्निं २१ अग्निदेवान् १ अश्विनौ २५ [१५/१०|३] उषसं २० सूर्यं १३ इंद्रं ७२ अग्निं ९ वैश्वानरमग्निं ७ अग्निं ५ इंद्रं २८ [१६/२२|४] मरुतः १५ अग्निं १३२ इंद्रं ५७ [१६/४१|५] मरुतः ३४ विश्वान्देवान् १९ सोमं २३ उषसं १५ अश्विनौ ३ अग्नीषोमौ १२ अग्निं ७ देवाग्नीन् १ अग्निं ७ अग्निमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः १ [६] उषसमग्निं ११ द्रविणोदसमग्निं ९ शुचिमग्निं ८ वैश्वानरमग्निं ३ जातवेदसमग्निं १ इंद्रं ५८ विश्वान्देवान् २९ इंद्राग्नी २१ ऋभून् १४ द्यावापृथिव्यग्न्यश्विनः १ अश्विनौ २४

१—मरुत्वानिंद्रइतिकेचित्। २—भगभक्तस्येत्यस्याभगोवा। ३—अधिषवणचर्मदेवतावा। ४—मे. प. विश्वान्देवान् ४ इंद्रापूषणौ १ विश्वान्देवान् ४ अदितिं १ विश्वान्देवान् ९ (एवं १९)। ५—यद्दैवत्यंवासूक्तमितिपक्षेग्निरेवदेवता। ६—द्वेविरूपइत्यारभ्यजातवेदसइत्यतश्शुद्धोग्निर्विकल्पेन। ७—मे. प. विश्वान्देवान् १ रोदसी १ विश्वान्देवान् १ अग्निरोदसी. १ विश्वान्देवान् ३ इंद्ररोदसी. १ सूर्यरश्मिरोदसी १ विश्वान्देवान् १ सूर्यरश्मिरोदसीः १ विश्वान्देवान् १ रोदस्यौ २ वरुणरोदसी· १ विश्वान्देवान् २ रोदसी १ विश्वदेवान् ११ (एवं २९)।

[७] उपोरात्री १ उषसं १९ रुद्रं ११ सूर्यं ६ अश्विनौ ८३ इंद्रं १५ [८] विश्वान्देवान् १५ उषसं २६ स्वनयं ७ भावयव्यं ५ रोमशां १ भावयव्यं १ अग्निं १९ इंद्रं ५ इंदुं १ इंद्रं २७ इंद्रापर्वतेंद्रान् १ इंद्रं ७ वायुं ९ इंद्रवायू ५ वायुं १ मित्रावरुणौ ५ सूर्यरोदसीमित्रवरुणरुद्रेंद्राग्न्यर्यमभगसोमान् १ देवमरुदग्निमित्रवरुणमघवतः १ [९] मित्रावरुणौ ३ पूषणं ४ विश्वान्देवान् १ मित्रावरुणौ १ अश्विनौ ३ इंद्रं १ अग्निं १ मरुतः १ इंद्राग्नी १ बृहस्पतिं १ विश्वान्देवान् १ अग्निं २६ समिद्धमग्निं १ तनूनपातं १ नराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ इंद्रं १ अग्निं ४३ मित्रं १ मित्रावरुणौ १९ विष्णुं ६ इंद्राविष्णू ३ विष्णुं ८ अश्विनौ १२ [$\frac{६}{६}$|१०] द्यावापृथिव्यौ १० ऋभून् १४ अश्वं ३५ विश्वान्देवान् ४१ वाक्समुद्राक्षरापः १ शकधूमसोमौ १ अग्निवायुसूर्यान् १ वाचं ९ सूर्यं २ कालचक्रं १ सरस्वतीं १ साध्यान् १ सूर्यं १ सरस्वंतं १ मरुत्वंतमिंद्रं १५ [११] मरुतः १५ इंद्रं १ मरुतः २० इंद्रं १३ मरुतः २ मरुत्वंतमिंद्रं ४ मरुतः ३ इंद्रं ४५ रतिं ६ अश्विनौ ३९ [$\frac{३३}{६}$|१२] द्यावापृथिव्यौ ११ विश्वान्देवान् ११ अन्नं ११ समिद्धमग्निं १ तनूनपातं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं ८

१–मे. प. रुद्रमरुत १ उषासानक्ते १ विश्वान्देवान् १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् १ मित्रवरुणसिंधून् १ विश्वान्देवान् २ मित्रावरुणौ २ विश्वान्देवान् ५ (एव १५)। २–पर्जन्याग्नीवा। ३–मे. प. विश्वान्देवान् ४ अहिर्बुध्न्य १ त्वष्टारं १ इंद्रं १ मरुत २ विश्वान्देवान् २ (एव ११)।

बृहस्पतिं ८ अप्तूर्णसूर्यान् १६ अग्निं २९ समिद्धमग्निं १ नराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौ-होतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं ४९ [३७/१२ ।१३] इंद्रं १२६ ब्रह्म-णस्पतिं १ बृहस्पतिं ३ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं ३ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं १ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं ५ ब्रह्मणस्पतिं १ बृहस्पतिं १ ब्रह्मणस्पतिं १ [१४] बृहस्पतिं १ ब्रह्मणस्पतिं ८ बृहस्पतिं १ ब्रह्मणस्पतिं १ इंद्राब्रह्मणस्पती १ ब्रह्म-णस्पतिं १३ आदित्यान् १७ वरुणं ११ विश्वान्देवान् ७ इंद्रं ५ इंद्रासोमौ १ इंद्रं १ सरस्वतींद्रौ १ बृहस्पतिं १ इंद्रं १ मरुतः १ विश्वान्देवान्[1] ७ द्यावापृथिव्यौ १ इंद्रं २ राकां २ सिनीवालीं २ गुंगूसिनीवालीराकासरस्वतींद्राणीवरुणानीः १ रुद्रं १५ मरुतः १५ अपान्नपातं १५ इंद्रं[3] १ मरुतः १ त्वष्टारं १ अग्निं १ इंद्रं १ मित्रावरुणौ १ [१५] द्रविणोदसं ४ अश्विनौ १ अग्निं १ सवितारं ११ अश्विनौ ८ सोमापूषणौ ५ सोमापूषणादितीः १ वायुं २ इंद्रवायू १ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ३ इंद्रं ३ विश्वान्देवान् ३ सरस्वतीं ३ द्यावापृथिव्यौ ३ शकुंतं ६ अग्निं २३ वैश्वानरमग्निं २६ समिद्धमग्निं १ तनूनपातं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वन-स्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं ३३ [२२/११ ।१६] यूपं ५ यूपान्[6] ५ व्रश्चनं १ अग्निं २७ इंद्राग्नी ९ अग्निं ४२ विश्वान्देवान् १

१-मे. प विश्वान्देवान् ६ वरुण १ (एव ७)। २-मे. प. मित्रावरुणौ १ विश्वान्देवान् १ उषासानक्ते १ विश्वान्देवान् २ द्यावापृथिवी १ इंद्रं १ (एव ७)। ३-इंद्रमित्यादीनाषण्णामृतुविशेषणंवा। ४-हविर्धानावा। ५-प्रत्यग्नि प्रकारवेसूक्तयोरन्यासाद्यावापृथिव्यादीनानिपाताहश्यंतेअतस्तयोर्लिंगोक्तादेवता पाक्षिका। ६-अत्रसूक्तेऽष्टम्याविश्वेदेवावा।

अग्निं ३ विश्वान्देवान् १ अग्निं ८ पुरीष्याग्नीन् १ अग्निं १४ अग्नींद्रौ १ अग्निं १ वैश्वानरमग्निं३ मरुतः ३ आत्मानं २ उपाध्यायं१ अग्निं ३७ [१७] इंद्रं ६१ नदीः ३ विश्वामित्रं १ नदीः १ इंद्रं २ विश्वामित्रं १ नदीः १ विश्वामित्रं १ नदीः ३ इंद्रं १५३ [६३/१० ।१८] इंद्रापर्वतौ १ इंद्रं १ ससर्परींवाचं २ रथांगानि ४ इंद्रं ४ विश्वान्देवान्[2] ५८ [४४/१४ ।१९] अश्विनौ ९ मित्रं ९ ऋभून् ४ इंद्रर्भून् २ उपसं ७ इंद्रावरुणौ ३ बृहस्पतिं ३ पूषणं ३ सवितारं ३ सोमं ३ मित्रावरुणौ ३ अग्निं १ अग्निवरुणौ ४ अग्निं ३५ रुद्रं १ अग्निं १५ रक्षोहणमग्निं १५ [२०] वैश्वानरमग्निं १५ अग्निं[3] ७४ सोमकं २ अश्विनौ २ इंद्रं ४२ वामदेवं १ इंद्रं २ इंद्रवामदेवौ १ वामदेवं ३ इंद्रं ८० [६/७४ ।२१] इंद्रंमात्मानं ३ श्येनं[5] ९ इंद्रं[6] १८ इंद्रोषसौ ३ इंद्रं ५० इंद्राश्वौ २ [२२] ऋभून् ४८ द्यावापृथिव्यौ १ दधिक्रावाणं १९ सूर्यं १ इंद्रावरुणौ ११ त्रसदस्युं ६ इंद्रावरुणौ ४ अश्विनौ २१ वायुं १ इंद्रवायू ६ वायुं १ इंद्रवायू ३ वायुं ५ इंद्राबृहस्पती ६ बृहस्पतिं ९ इंद्राबृहस्पती २ [२३] उपसं १८

१–प्रवोवाजाइत्यस्याआद्यायाअयतेयोनिरित्यस्याश्वऋत्विजोवा । २–मे. प. अग्निं १ विश्वान्देवान् २ द्यावापृथिवी १ विश्वान्देवान् १ सूर्यद्यावापृथिवी १ द्यावापृथिवी २ या १ विश्वान्देवान् १ सवितारं १ विश्वान्देवान् २ विष्णु १ इंद्रं १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् ५ अग्निं १ विश्वान्देवान् २२ संवत्सरादित्यान् ३ सिंधून् १ सवितारं १ विश्वान्देवान् ६ अग्निं २ (एवं ५८) । ३–मे. प. अग्निं ३ सवितृवरुणमित्रान् १ सूर्यं १ (एवं ५) । अग्न्यश्विन १ सूर्यं १ उपस १ अश्व्युपस १ सूर्यं १ प्रत्यमीतिसूक्तद्वयेत्रायपाक्षिकोदेवताविभाग. । ४–कथामहामितिसूक्तेत्यतिसृणाऋतंवादेवता । ५–श्येनदेवतायाअष्टर्चत्वेअधश्वेतमित्यस्या-इंद्रदेवतापाक्षिकी । ६–अत्रत्वायुजेतिपंचर्चेसूक्तेइंद्रासोमौवादेवते ।

सवितारं१२ विश्वान्देवान् १० द्यावापृथिव्यौ ७ क्षेत्रपतिं ३ शुनं १ शुनासीरौ१सीतां १ शुनासीरौ१अग्निं ३७ मरुद्रुद्रविष्णून्१ अग्निं २० समिद्धमग्निं १ नाराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः१ अग्निं १२७ [२७/११० । २४] विश्वान्देवान् १ अग्निं ५ इंद्राग्नी १ अग्निं ६ इंद्रं २६ ऋणंचयेंद्रौ ४ इंद्रं ८ इंद्राकुत्सौ १ इंद्रं ६८ [१६/५२ । २५] सूर्यं १ अत्रिं ४ विश्वान्देवान् ३० रुद्रं १ विश्वान्देवान् ५६ देवपत्नीः २ [२६] विश्वान्देवान् २५ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू २ विश्वान्देवान् ८ मरुतः ९१ अग्ना-

---

१–मे प. विश्वान्देवान् ७ अग्निं १ उषस १ विश्वान्देवान् १ (एवं १०) । २–उग्रमयातमित्यादिपादौकुत्सदैवत्यौउशनोदैवत्यौवा । उशनायत्सहस्यैरितिपादस्योशनादेवतावा । ३–मे प मित्रावरुणौ १ विश्वान्देवान् १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् १ मरुत १ विश्वान्देवान् १ उषासानक्ते १ विश्वान्देवान् २ अग्निं १ विश्वान्देवान् २ मरुत १ विश्वान्देवान् १ भूमिं १ विश्वान्देवान् ३ भूमिं १ विश्वान्देवान् १ (एवं २०)–विश्वान्देवान् २ सवितारं १ इंद्रं १ विश्वान्देवान् १ इंद्रं १ बृहस्पतिं ३ मरुत १ रुद्रं १ विश्वान्देवान् १ पर्जन्यं २ मरुत १ विश्वान्देवान् २ अश्विनौ १ (एवं १८)–नदीं १ द्यावापृथिवी १ वायुं १ सोमं १ इंद्रं १ अग्निं १ घर्मं १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् २ सरस्वतीं १ बृहस्पतिं १ अग्निं ३ विश्वान्देवान् १ अश्विनौ १ (एवं १७)–इंद्रं २ अग्निं १ सूर्यं १ अग्निं १ विश्वान्देवान् १ सूर्यं १ अग्निं १ सूर्यं २ विश्वान्देवान् २ सुतंभर १ अग्निं २ (एव १५)–इंद्रसूर्यौ १ विश्वान्देवान् २ इंद्राग्नी १ विश्वान्देवान् ६ अप १ (एवं ११)–विश्वान्देवान् ६ देवपत्नी २ (एवं ८) । ४–मे. प. उषस १ सूर्यरश्मीन् १ सूर्यं ३ विश्वान्देवान् १ मित्रावरुणाग्नीन् १ (एवं ७)–वैद्युतमग्निं १ उषस १ इंद्रसूर्यौ १ अग्निं २ (एवं ५)–विश्वान्देवान् १ सूर्यं १ विश्वान्देवान् ३ (एव ५)–सवितारं २ विश्वान्देवान् १ सवितारं २ (एव ५)–अग्निं २ विश्वान्देवान् १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू २ विश्वान्देवान् ८ (एवं १५) ।

मरुतः ८ मरुतः ४ तरंतमहिषींशशीयसीं ४ पुरुमीह्ळं १ तरंतं १ मरुतः ६ रथवीतिं ३ मित्रावरुणौ ५९ [९/५० । २७]
अश्विनौ ४८ उपसं १६ सवितारं १४ पर्जन्यं १० पृथिवीं ३ वरुणं ८ इंद्राग्नी ६ मरुतः ९ अग्निं ५४ [१३/४१ ।२८] वैश्वानरमग्निं २१ अग्निं ९८ [२९] इंद्रं ६४ विश्वान्देवान् १ इंद्रं १ विश्वान्देवान् १ इंद्रं ५५ चायमानं १ गाः १ गवेंद्रौ १
गाः ५ गवेंद्रौ १ [३०] इंद्रं १२८ वृबुंतक्षाणं ३ इंद्रं १४ सोमं ५ इंद्रं १४ देवभूमींद्रान् १ इंद्रं १ प्रस्तोकं ४ रथं ३ दुंदुभिं २
दुंदुभींद्रौ १ [३१] अग्निं १० मरुतः ५ पूषणं ४ मरुतः ३ विश्वान्देवान् ६३ पूषणं ३२ इंद्रापूषणौ ६ पूषणं ४ इंद्राग्नी २५
सरस्वतीं १४ [३२] अश्विनौ २२ उपसं १२ मरुतः ११ मित्रावरुणौ ११ इंद्रावरुणौ ११ इंद्राविष्णू ८ द्यावापृथिव्यौ ६
सवितारं ६ इंद्रासोमौ ५ बृहस्पतिं ३ सोमारुद्रौ ४ वर्म १ धनुः १ ज्यां १ धनुःकोटिं १ इषुधिं १ सारथिरश्मीन् १
अश्वान् १ रथं १ रथगोपान् १ ब्राह्मणपितृसोमद्यावापृथिवीपूषणः १ इषून् २ प्रतोदं १ हस्तत्राणं १ इषून् २ युद्धभूमिकवचब्रह्मणस्पत्यदितीः १ वर्मसोमवरुणान् १ देवब्रह्माणि १ अग्निं २५ [३३] समिद्धमग्निं १ नराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १
देवीर्द्वारः १ उपासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं २०

१–मे प विश्वान्देवान् १ अग्निं १ अहोरात्रे १ वायु १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् १ सरस्वतीं १ पूषण १ अग्नित्वष्टारौ १ रुद्र १ मरुत २ विष्णु १
विश्वान्देवान् २ (एवं १५)–विश्वान्देवान् १ सूर्यं १ द्यावापृथिवी १ मरुत २ इंद्र १ अप १ सवितार १ अग्निं १ अश्विनौ १ विश्वान्देवान्
५ (एव १५)–सूर्यं २ विश्वान्देवान् १० अग्निं १ सोम १ विश्वान्देवान् २ (एवं १६)–विश्वान्देवान् २ सोम १ विश्वान्देवान् ८ अग्निं १ विश्वान्देवान्
३ अग्निपर्जन्यौ १ विश्वान्देवान् १ (एघ १७)।

वैश्वानरमग्निं १६ अग्निं ३३ वैश्वानरमग्निं ३ अग्निं ३७ इंद्रं २१ सुदासं ४ इंद्रं १२२ [११/१११ । ३४] वसिष्ठपुत्रान् ९ वसिष्ठं ५ विश्वान्देवान् १५ अहिं १ अहिर्बुध्न्यं १ विश्वान्देवान् ४० [२३/१७ । ३५] सवितारं ६ वाजिनः २ विश्वान्देवान् १४ अग्नींद्रमित्रावरुणाश्विभगपूषब्रह्मणस्पतिसोमरुद्रान् १ भगं ५ उषसं १ विश्वान्देवान् ११ दधिक्राश्व्युषोग्निभगेंद्रविष्णुपूषब्रह्मणस्पत्यादित्यद्यावापृथिव्यपः १ दधिक्रां ४ सवितारं ४ रुद्रं ४ अपः ४ ऋभून् ४ अपः ४ मित्रावरुणौ १ अग्निं १ विश्वान्देवान् १ नदीः १ आदित्यान् ६ द्यावापृथिव्यौ ३ वास्तोष्पतिं ४ प्रस्वापिनीं ७ मरुतः ४९ रुद्रं १ [३६] सूर्यं १ मित्रावरुणौ १८ सूर्यं ३ मित्रावरुणौ ३ सूर्यं ४ सूर्यमित्रावरुणान् १ मित्रावरुणौ १४ आदित्यान् १० सूर्यं ३ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ५६ उषसं ४० [३४/६ । ३७] इंद्रावरुणौ ३० वरुणं २७ वायुं ४ इंद्रवायू ३ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू ४ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्राग्नी २० सरस्वतीं २ सरस्वंतं १ सरस्वतीं ६ सरस्वंतं ३ इंद्रं १ बृहस्पतिं १ इंद्राब्रह्मणस्पती १ बृहस्पतिं ५ इंद्राब्रह्मणस्पती १ इंद्राबृहस्पती १ इंद्रं ६ इंद्राबृहस्पती १

१–मे प. देवान् १ अप १ इंद्रं २ यज्ञं ३ देवान् २ वरुणं १ देवान् ३ अग्निं १ अपानपातं १ अहिं १ अहिर्बुध्न्यं १ देवान् २ देवपत्नीत्वष्टार १ त्वष्टारं १ विश्वान्देवान् ४ (एवं २५)। २–मे. प. विश्वान्देवान् ३ इंद्रार्यमणौ १ रुद्रं १ नदी १ मरुत १ विश्वान्देवान् १ विष्णुमरुत १ (एवं ९)–ऋभून् २ इंद्रं ६ (एवं ८)–विश्वान्देवान् १ वायुपूषणौ १ विश्वान्देवान् ५ (एवं ७)–विश्वान्देवान् १ अग्निं १ देवान् १ अग्निं ३ (एवं ६)–विश्वान्देवान् १ यज्ञ १ विश्वान्देवान् २ अग्निं १ दधिक्राश्व्युषोग्निभगेंद्रविष्णुपूषब्रह्मणस्पत्यादित्यद्यावापृथिव्यपः १ (एवं ६)।

विष्णुं ३ इंद्राविष्णू ३ विष्णुं ८ [३८] पर्जन्यं ९ मंडूकान् १० इंद्रासोमौ ७ इंद्रं १ सोमं १ अग्निं १ विश्वान्देवान् १ सोमं २ अग्निं १ इंद्रासोमौ १ इंद्रं १ ग्राव्णः १ मरुतः १ इंद्रं ४ वसिष्ठाशीःपृथिव्यंतरिक्षाणि १ इंद्रासोमौ २ इंद्रं २९ आसंगमात्मानं ४ आसंगं १ इंद्रं ४० विभिंदुं २ इंद्रं २० पाकस्थामानं ४ इंद्रं १८ कुरुंगं ३ [३९] अश्विनौ ३६ अश्विकशून् १ कशुं २ इंद्रं ४५ तिरिंदिरं ३ मरुतः ३६ अश्विनौ ५० अग्निं १० [४०] इंद्रं[1] १२१ आदित्यान् ३ अदितिं १ आदित्यान् १ अदितिं २ अश्विनौ १ अग्निसूर्यानिलान् १ आदित्यान् १३ अग्निं ३३ आदित्यान् २ त्रसदस्युं २ मरुतः २६ [४१] इंद्रं १६ चित्रं २ अश्विनौ १८ अग्निं ३० इंद्रं २७ वरुं ३ मित्रावरुणौ ९ विश्वान्देवान् ३ मित्रावरुणौ १२ अश्विनौ १९ वायुं ६ विश्वान्देवान्[2] ४१ यज्ञं[3] २ यजमानं २ दंपती ५ दंपत्याशिषः ९ [४२] इंद्रं ६७ अश्विनौ २४ इंद्रं १४ इंद्राग्नी १० अग्निं १० इंद्राग्नी १२ वरुणं १३ अश्विनौ ३ अग्निं ६३ अग्नींद्रौ १ इंद्रं ६१ [४१/२० ।४३] पृथुश्रवसं ४ वायुं ४ पृथुश्रवसं ३ वायुं १ पृथुश्रवसं १ आदित्यान् १३ आदित्योषसः ५ सोमं १५ अग्निं २० इंद्रं ४१ देवान् १ इंद्रं ३९ आदित्यान् ९

१–शौनकीयमतेतु इंद्र ११९ वास्तोष्पतींद्रौ १ इद्र १ इतिविशेष । २–अत्र २७ विश्वोत्तरं वभ्रुसूक्ते भे. प. सोमं १ अग्निं १ त्वष्टारं १ इंद्रं १ रुद्रं १ पूषण १ विष्णुं १ अश्विनौ १ मित्रावरुणौ १ अश्विनौ १ (एवं १०)। ३–मे. प. इद्र २ यजमान २ दपती ५ यजमानपत्न्याशिष १ पूषणं २ मित्रार्यमवरुणान् १ अग्निं १ यजमान ४ (एवं १८) । ४–अत्रैकादशसूक्तात्मकवालखिल्याध्यायस्यदेवतान्वाधानवुभुत्साया इंद्रं ५० विश्वान्देवान् २ इंद्रं १३ अग्निसूर्यौ १ अश्विनौ ४ विश्वान्देवान् ३ इद्रावरुणौ ७ इतिक्रम । परमभियुक्ता स्वाहाकारेनेममुपयुजंति ।

अदितिं ३ आदित्यान् ९ [४४] इंद्रं १३ ऋक्षाश्वमेधौ ६ इंद्रं १० विश्वदेववरुणान् १ वरुणं १ इंद्रं २१ अग्निं ३३ अश्विनौ १८ अग्निं १२ श्रुतर्वणं ३ अग्निं १६ इंद्रं ३३ सोमं ९ इंद्रं ९ देवान् १ इंद्रं १८ [¹ | ४५] विश्वान्देवान् ९ अग्निं ९ अश्विनौ २० इंद्रं ९२ इंद्रर्भून् १ मरुतः १२ इंद्रं २२ इंद्रामरुतः १ इंद्राबृहस्पती १ इंद्रं ४८ [२१/२७ | ४६] सुपर्णं १ वज्रं १ वाचं २ इंद्रं १ मित्रावरुणौ ४ मित्रावरुणादित्यान् १ आदित्यान् १ अश्विनौ २ वायुं २ सूर्यं २ उषसं १ पवमानं १ गां २ अग्निं ३५ अग्नामरुतः १ पवमानसोमं ४० समिद्धमग्निं १ तनूनपातं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उपासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ पवमानसोमं ५१५ [४७|४८|४९] अग्निपवमानं ३ पवमानसोमं ३१ अग्निपवमानं ५ पवमानसोमं ३ पावमान्यध्येतारं २ पवमानसोमं ४९८ [५०|५१|५२] अग्निं ५५ [३५/२० | ५३] इंद्रं ३ अपः ९ यमं १ यमीं १ यमं १ यमीं १ यमं ३ यमीं ३ यमं १ यमीं १ यमं १ यमीं १ अग्निं १८ हविर्धानं ५ यमं ५ अंगिरःपित्रथर्वभृगुसोमान् १ यमं ३ यमश्वानौ ३ यमं ४ पितॄन् १४ अग्निं १४ सरण्युं २ पूषणं ४ सरस्वतीं ३ अपः ५ मृत्युं ४ धातारं १ त्वष्टारं १ पितृमेधं ८ [५४] अबग्नीपोमान् १ अपः ७ अग्निं १८ इंद्रं २५ अश्विनौ ३ सोमं ११ पूषणं ९ इंद्रं २५ वसुक्रं १ इंद्रं ३ वसुक्रं १ इंद्रं १ वसुक्रं १ इंद्रं १ वसुक्रं १ इंद्रं १ वसुक्रं १ इंद्रं ८ अपः १५ विश्वान्देवान् ११ इंद्रं ९ [५५] विश्वान्देवान् १ इंद्रं २

१–मे. प. विश्वान्देवान् ३ अर्यमवरुणौ १ विश्वान्देवान् ५ (एवं ९)। २–मे. प. विश्वान्देवान् ९ अश्वत्थगर्भाशमीं १ उषोमी १ (एवं ११)।

कुरुश्रवणं २ उपमश्रवसं ४ अक्षान् १ अक्षकितवं ५ अक्षान् १ अक्षकितवं १ अक्षान् १ अक्षकितवं २ अक्षान् १ क्रुपिं १ अक्षकितवं १ विश्वान्देवान् २८ सूर्य १२ इंद्रं ५ अश्विनौ ३१ इंद्रं ३३ अग्निं २२ [१२/१० । ५६] वैकुंठमिंद्रं ३७ अग्निं १ देवान् १ अग्निं १ देवान् १ अग्निं १ देवान् १ अग्निं १ देवान् १ अग्निं १ देवान् ६ अग्निं ३ देवान् २ अग्निं ६ इंद्रं १४ विश्वान्देवान्[2] १३ मनः १२ निर्ऋतिं ३ निर्ऋतिसोमौ १ असुनीतिं २ पृथिवीद्यंतरिक्षसोमपूषपथ्यास्वस्तीः १ द्यावापृथिव्यौ २ इंद्रद्यावापृथिवी १ असमातिं ४ इंद्रं १ असमातिं १ जीवं ५ हस्तं १ विश्वान्देवान्[3] ३४ [२७/७ । ५७] सावर्णिं ४ विश्वान्देवान् १४ पथ्यास्वस्तिनी २ विश्वान्देवान् ४८ बृहस्पतिं २४ अग्निं १२ समिद्धमग्निं १ नराशंसं १ इळं १ बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ ज्ञानं ११ [५८] देवान् ९ इंद्रं १७ नदीः ९ ग्राव्णः ८ मरुतः १६ अग्निं १४ विश्वकर्माणं १४ मन्युं १४ सोमं ५ सूर्याविवाहं ११ देवान् १ सोमार्कौ १ चंद्रमसं १ सूर्यासावित्रीं ९ वधूवासः २ दंपतीराजयक्ष्महणं १ सूर्यासावित्री १६ [५९]

१–मे. प. विश्वान्देवान् ३ उपासमग्निं २ विश्वान्देवान् ९ (एव १४)। विश्वान्देवान् १३ सवितार १ (एव १४)। २–अत्र ७ विश्वोतर मे प. इंद्र, १ अग्नितुं १ विश्वान्देवान् ३ सोम १ (एव १३)। ३–रुद्र २ अश्विनौ २ रुद्र २ विश्वान्देवान् १ वास्तोष्पतिरुद्रौ १ वास्तोष्पत्यग्नी १ अंगिरस १ इंद्र ३ अग्निं १ नासत्येंद्रान् १ सोमं १ अग्निं १ आदित्यनाभानेदिष्ठौ १ नाभानेदिष्ठधेनू १ अग्निं १ इंद्राग्नी १ इंद्रं १ मित्रावरुणनाभानेदिष्ठान् १ वरुण १ मित्रावरुणौ २ देवान् १ (एव २७)॥ ४–मे. प. अंगिरस ६ विश्वान्देवान् १ सावर्णि ४ (एव ११)। ५–विश्वान्देवान् ९ द्यां १ विश्वान्देवान् ४

इंद्रं' २३ रक्षोहणमग्निं २५ सूर्यवैश्वानरौ १९ इंद्रं ४ इंद्रासोमौ १ इंद्रं १३ पुरुषं १६ अग्निं १५ विश्वान्देवान् ३० ग्राव्णः
१४ [६०] उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वशीं १ पुरूरवसं २ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वशीं ३ पुरूरवसं १ उर्वशीं १ पुरू-
रवसं १ उर्वशीं १ पुरूरवसं २ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ इंद्रं १३ ओषधीः २३ देवान् १२ इंद्रं १२ विश्वान्देवान् २४ द्रुघणं
१२ इंद्रं ३ बृहस्पतिं १ इंद्रं ७ अप्वांदेवीं १ मरुतः १ इंद्रं २२ [६१] अश्विनौ ११ दक्षिणां ११ सरमां १ पणीन् १ सरमां १
पणीन् १ सरमां १ पणीन् १ सरमां १ पणीन् १ सरमां १ पणीन् २ विश्वान्देवान् ७ समिद्धमग्निं १ तनूनपातं १ इळं १
बर्हिषं १ देवीर्द्वारः १ उषासानक्ते १ दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ सरस्वतीळाभारतीः १ त्वष्टारं १ वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १

पथ्यास्वस्ति २ विश्वान्देवान् १ (एवं १७)। विश्वान्देवान् ४ आदित्यार्यमण १ विश्वान्देवान् ३ नदी १ विश्वान्देवान् ४ द्यावापृथिव्यौ १ विश्वान्देवान् ३
(एवं १७)। विश्वान्देवान् ४ मित्रावरुणौ १ गा १ विश्वान्देवान् १ द्यावापृथिव्यौ १ विश्वान्देवान् ३ अश्विनौ १ विश्वान्देवान् ३ (एवं १५)। विश्वा-
न्देवान् ६ अग्नीषोमौ १ विश्वान्देवान् ८ (एवं १५)। १-इंद्रेंद्राणीवृषाकपीनादेवतात्वेत्वित्यर्थं-इंद्राणी १ इंद्रं ५ इंद्राणीं २ इंद्रं २ इंद्राणीं २ इंद्रं १ वृषाकपिं १
इंद्रं ४ वृषाकपिं ४ इंद्रं १ एवंविभजंति तद्भाष्यविरुद्ध। २-विश्वान्देवान् १ अग्निं ३ विश्वान्देवान् ३ इंद्रं १ विश्वान्देवान् ७ द्यावापृथिवी १ विश्वान्देवान् ६
इंद्रं १ विश्वान्देवान् १ द्यावापृथिवी १ इंद्रं १ विश्वान्देवान् ४ (एवं ३०)। ३-मे. प. बृहस्पतिं ३ देवान्० ४ अग्निं ५ (एव १२)। ४-मे. प.
विश्वान्देवान् १० इंद्रादिती० १ इंद्रं० १ ऋत्विज १२ (एवं २४)।

इंद्रं ३० विश्वान्देवान् १० अग्निं ९ इंद्रं ९ धनान्नदानं ९ रक्षोहणमग्निं ९ [1]ऐंद्रंलबं १३ [६२] इंद्रं ९ प्रजापतिं १० अग्निं ८ वेनं ८ अग्निं ४ वरुणं १ सोमं १ वरुणं २ सोमेंद्रौ १ आंभृणींवाचं ८ विश्वान्देवान् ८ रात्रिं ८ विश्वान्देवान्[2] ९ भाववृत्तिं १४ इंद्रं ३ अश्विनौ २ इंद्रं २ द्युभूम्यश्विनः १ मित्रावरुणौ ६ इंद्रं ११ गोधेंद्रं ३ यमं ७ केश्यग्निसूर्यवायून् ७ विश्वान्देवान्[3] ७ इंद्रं ६ सवितारं ३ देवगंधर्वं १ विश्वावसुं ३ अग्निं ७ विश्वान्देवान् ५ अग्निं ८ [६३] अश्विनौ ६ इंद्रं ६ सपत्नीनाशनं ६ अरण्यानीं ६ इंद्रं १० सवितारं ५ अग्निं ५ श्रद्धां ५ इंद्रं १० भाववृत्तिं ५ अलक्ष्मीनाशनं १ ब्रह्मणस्पतिं २ अलक्ष्मीनाशनं १ विश्वान्देवान् १ अग्निं ५ विश्वान्देवान् ५ सूर्यं ५ शचीं ६ इंद्रं ५ इंद्राग्नी ५ प्रजापतिं ६ यक्ष्महणं ६ दुःस्वप्ननाशनं ५ विश्वान्देवान्[4] ५ सपत्ननाशनं ५ इंद्रं २ सोमवरुणबृहस्पत्यनुमतिधातृविधातॄन् १ इंद्रं १ वायुं ४ गाः ४ सूर्यं ४ इंद्रं ४ उषसं ४ राजानं ११ ग्राव्णः ४ ऋभून् १ अग्निं ३ मायाभेदं ३ तार्क्ष्यं ३ इंद्रं ६ विश्वान्देवान् ३ बृहस्पतिं ३ यजमानं १ यजमानपत्नीं १ होतारं १ विष्णुत्वष्टृप्रजापतिधातॄन् १ सिनीवालिसरस्वत्यश्विनः १ अश्विनौ १ आदित्यान् ३ वायुं ३ अग्निं ५ जातवेदसमग्निं ३ सूर्यं ३ भाववृत्तिं ३ अग्निं १ संज्ञानं ३ ॥ (एवमत्रसकलाऋचः १०४७२ द्विसप्तत्युत्तर-

---

१–मे प. विश्वान्देवान् ३ परमात्मानमिंद्र २ यज्ञपरमात्मानं० २ मध्यमावाच १ गायत्र्यादिछदांसि १ विश्वान्देवान् १ (एवं १०)। २–मे. प. अग्निं १ विश्वान्देवान् ४ अग्निं १ विश्वान्देवान् १ इंद्रं १ विश्वान्देवान १ (एवं ९)। ३–मे प. देवान् १ वात ३ विश्वान्देवान् १ अप २ (एव ७)। ४–मे. प विश्वान्देवान् ३ यम १ विश्वान्देवान् १ (एव ५)।

चतुःशताधिकदशसहस्राणि)अग्निंनववारमित्यादिसंज्ञानंत्रिवारंचतिलाज्याभ्यां (घृताक्ततिलैर्वा) अद्यप्रभृत्यष्टदिनावधिदिनक्र-
मेणप्रतिदिनंशाकलसंहिताप्रथमद्वितीयाद्यष्टकक्रमेणाष्टाध्यायमंत्रैर्यक्ष्ये ॥ ब्रह्मादिमंडलदेवताश्चदशदशाहुतिभिस्तैरेवद्रव्यैः ॥
सर्वहोमांतेशेषेणस्विष्टकृतमग्निमिध्मसन्नहनेनरुद्रमित्यादियक्ष्यइत्यंतेसमिधावन्नावादध्यात् ॥ सकलहोमदिनावध्यंतरापेक्षा-
यांतमेववान्वाधानवाक्येकीर्तयेत् ॥ ततःपरिसमूहनाद्यग्न्यर्चनांतंविधायेध्माधानादिकुर्यात् ॥ आचार्यस्यहोमकर्तृत्वेत्यागं
यजमानःकुर्यात् ॥ एवंचक्षुषीहुत्वाकरिष्यमाणहोमेप्रत्याहुतित्यागंकर्तुमसमर्थोयजमानश्चेदिहैवत्यागंकुर्यात् ॥ सचैवम् ॥ इम-
उपकल्पितेतिलाज्यद्रव्येऽन्वाधानोक्तसंख्यावदानपर्याप्तेऽन्वाधानोक्तदेवताभ्योनममेतिपुष्पाक्षतजलमुत्सृजेदिति ॥ प्रत्यव-
दानंत्यागकरणेशक्तश्चेत्तत्रतत्रैवतत्तद्देवतानामचतुर्थ्याविभक्त्यात्यजेदिति ॥ अथाचार्योन्यश्चैकऋत्विगित्येवमुभौतिलाज्ययोः
प्रतिद्रव्यमेकावदानंप्रणवाद्येनस्वाहाकारांतेनमंत्रेणप्रतिमंत्रंजुहुयाताम् ॥ तत्राज्यंस्रुवबिलपरिमितमाचार्येणहोतव्यं ॥ अन्येन-
ऋत्विजामध्यमानामिकांगुष्ठयोगलक्षणयामृगीमुद्रयातिलाहोतव्याः ॥ ग्रहयज्ञसमुच्चयपक्षेसूर्याद्युद्देशेनार्कादिजातीयसमिच्चर्वा-
ज्यान्यन्वाधानोक्तसंख्ययात्यक्त्वातद्धोमेऋत्विजोयोजयेत् ॥ ग्रहहोमांतेआचार्यर्त्विजौतिलाज्येअग्न्यादिहव्यवाहांतसप्तत्रिं-
शद्देवताभ्यःप्रणवाद्यैःस्वाहांतैर्नाममंत्रैर्हुत्वाग्निमीळइत्यादिशाकलसंहितामंत्रैर्मंत्राणामृषिदैवतच्छंदोर्थान्जानंतौशुचीप्रसन्ना-
त्मानौजुहुयाताम् ॥ तत्रापिवेदार्थानामनभ्यस्तशास्त्रस्यदुर्ज्ञेयत्वादर्थज्ञानाभावेपियाजनाध्यापनादौप्रत्यवायाभावः किंतुमं-
त्रोक्तफलाल्पत्वमेव ॥ ऋषिदैवतच्छन्दसामपरिज्ञानेतुमंत्रोक्तफलहानिर्दोषश्चश्रूयते—एताभ्यामेवानेवंविदोयातयामानिछंदां-

सिभवंतिस्थाणुंवर्च्छेतिगर्तेवापात्यतेप्रमीयतेवापापीयान्भवतीतिविज्ञायतइति ॥ तथामंत्रदेवताविदएवहविर्देवाअपिस्वीकुर्व-
तिनत्वतथाविधस्येत्याहशौनकः ॥ मंत्राणांदेवताविद्यःप्रयुंक्तेकर्मकर्हिचित् ॥ जुषंतेतस्यदेवासोहविर्नादेवताविदः ॥ इत्यादि ॥
देवताविदइत्यृषिच्छंदसोरप्युपलक्षणं तयोरपिज्ञानस्यावश्यकत्वात् ॥ आकरेप्यृष्यादिसर्वंविज्ञायेत्यादिस्पष्टं ॥ तस्मादृषिदैव-
तच्छंदसांपरिज्ञानमवश्यतयाकर्तव्यं ॥ ऋष्यादिपरिज्ञानंचसर्वानुक्रमविदांसुलभं ॥ सर्वानुक्रमण्यविदांतुमत्कृतसर्वानुक्रमा-
द्यनुयायिसूक्तप्रतीकऋक्संख्यऋषिदैवतच्छंदःप्रयोगावलोकनवतांसुगममेवेति ॥ एवमग्निमीळइत्यारभ्यसमानीवइत्यंतंप्रत्यृ-
चमुक्तद्रव्याभ्यांहोमंकुर्यातां ॥ ऋक्स्वरूपंतुप्रागेवदर्शितमितिनपुनरिहलिख्यतइति ॥ इत्थंचप्रतिदिनंनियमिताध्यायमंत्रैर्हो-
मंकृत्वामूर्धानंदिवइत्यनेन(धामंतइत्यनयाऋचावा) पूर्णाहुतिंचहुत्वाग्नेःपरिसमूहनपर्युक्षणार्चनानिकृत्वायजमानऋत्विजश्चह-
विष्याशनादिव्रतिनोभवेयुः ॥ शक्ताश्चेदुपवसेयुरपि ॥ ततःश्वोभूतेस्नानादिनित्यकर्माणिविधायावाहितदेवताःसंपूज्याग्नेःसमी-
पमागत्याचम्यप्राणानायम्यदेशकालौस्मृत्वास्मिन्नृग्वेदांतर्गतशाकलसंहिताहोमकर्मण्यद्यपूर्वक्रमागताष्टाध्यायमंत्रैर्विहितहोमं
करिष्यइतिसंकल्प्याग्निंध्यात्वापरिसमूहनपर्युक्षणाद्यर्चनानिकृत्वा क्रमप्राप्ताष्टाध्यायमंत्रैरुक्तद्रव्यहोमंकृत्वावशिष्टंपूर्वदिनव-
त्कुर्यात् ॥ एवमनुदिनंयावच्छाकलसंहिताहोमसमाप्तिदिनमूह्यम् ॥ सकलहोमसमाप्तौशेषेणस्विष्टकृतंहुत्वारज्जुप्रहरणादि-
प्रायश्चित्तहोमांतेइंद्रादिलोकपालेभ्यःपलाशपर्णेष्वौदुंबरपर्णेषुवाबलीन्दत्वाऽऽवाहितदेवताभ्यःक्षेत्रपालायचबलीन्दद्यात् ॥
ततःसमुद्रादूर्मिरित्यादिमंत्रैःपूर्णाहुतिंहुत्वाऋद्धिकामउक्तमंत्रैर्वसोर्धारांचहुत्वापूर्णपात्रविमोकाग्न्युपस्थानविभूतिवंदनांतेसा-

वित्रीप्रजापत्याद्यावाहितदेवतास्तत्तन्मंत्रैर्यथाविभवंसंपूज्यसंप्रार्थ्याग्नेःपश्चिमतआचार्यसंपूज्यगोरूपांततुष्टिकरद्रव्यरूपांवाद-
क्षिणांदत्त्वातथैवब्रह्मादीन्यथाविभवंसंपूज्यतत्तदनुरूपांदक्षिणांदत्त्वातत्तदुचितस्तुतिवाक्यैःक्षमापयेत् ॥ ततोऽग्निंसंपूज्यसा-
वित्र्यादिदेवतापीठान्याचार्यादिहस्तेप्रतिपाद्याग्निंविसृज्यशाकलसंहिताऋक्सूक्तवर्गाध्यायमंडलसंख्यान्यतमसंख्ययास्वश-
क्त्यनुसृतयाब्राह्मणभोजनंसंकल्प्यकर्मसाद्गुण्यतायैविष्णुंसंस्मृत्यसकलंकर्मेश्वरार्पणंकुर्यात् ॥ इतिसंहिताहोमप्रयोगः ॥ ॥
अथाभिचारादिकर्मणिप्रतिलोमाक्षरोच्चारणमंत्रैर्विभीतकस्रुवेणसर्षपतैलहोमादिविधिप्रयोगोमूलएवस्फुटतरोतोत्रमयानविवि-
च्यतइतिदिक् ॥ ॥ अथसंहिताहोमकरणाशक्तस्यानुकल्पाःकैश्चिदुच्यंते ॥ तेच यथा ॥ सूक्तादिभूताभिर्ऋग्भिर्जुहुयादित्येकः १
अनुवाकाद्याभिर्जुहुयादितिद्वितीयः २ अध्यायाद्याभिर्जुहुयादितितृतीयः ३ मंडलाद्यंत्यभूताभिर्ऋग्भिर्वाहोतव्यमिति-
चतुर्थः ४ इत्येवंचत्वारोनुकल्पाअशक्तंप्रत्युपतिष्ठंते ॥ अत्रमूलानिमांडूकेयसांख्यायनादिसूत्राण्याकरादेवोपलब्धव्यानिविस्त-
रभीत्यानात्रलिखामहे ॥ सूक्तादिज्ञानंतदियत्ताज्ञानंचसर्वानुक्रमपरिश्रमवतांसुलभतरं ॥ सूक्तानुवाकादिभूतऋग्घोमप्रयो-
गोपिप्राग्वदुन्नेयइत्यलंविस्तरेण ॥ प्राचांमार्गान्स्वीयबुद्ध्यावबुध्यप्रोक्तंत्वस्मिन्वस्त्ववस्तुप्रबुद्ध्वा ॥ सद्भिःसारंग्राह्यमत्राप्यसारं
हेयंयस्मादेषसद्धर्मएव ॥१॥ धृत्वामनसीष्टदुहंशरणंचरणांबुजन्मकंसारेः ॥ गुर्जरगोपालाख्योप्यकार्षमेतन्मुदर्थमार्याणाम् ॥ २ ॥

॥ इतिऋक्संहिताहोमपद्धतिःसमाप्ता ॥

संहिताहोमांगमृषितर्पणं । तच्च 'तर्पयित्वाङ्गिराचार्यानृषीन्छदांसिदेवताः' इतिशौनकीयपरिभाषातो विशेषविधानाभावाच्च आचार्यांस्तर्पयामि ऋषींस्तर्पयामि देवतास्तर्पयामि छंदांसितर्पयामीत्येवतर्पणंकुर्वंतिशिष्टास्तद्वदेवास्माभिरप्यकारिप्रयोगे ॥ अथकेचननिर्दिष्टप्रमाणतएवसंहितर्षिदैवतछंदांसितर्पयंति तदर्थमयमुपन्यासः ॥ तत्रादौसुमंतुजैमिनीत्यादियेचान्येआचार्यास्तइत्यंतानाचार्यांस्तर्पयित्वा ॥ ऋषितर्पणंकुर्यात् । मधुछंदसंतर्पयामि । जेतारं । मेधातिथिं ॥१॥ शुनःशेपं । हिरण्यस्तूपं ॥ २ ॥ कण्वं । प्रस्कण्वं ॥ ३ ॥ सव्यं । नोधां ॥ ४ ॥ पराशरं । गोतमं ॥५॥ कुत्सं ॥ ६ ॥ कश्यपं । ऋज्राश्वांबरीषसहदेवभयमानसुराधसः । त्रितं ॥ ७ ॥ कक्षीवंतं ॥८॥ (प्रथमाष्टकः) ॥ ॥ भावयव्यं । रोमशां । परुच्छेपं ॥ १ ॥ दीर्घतमस ॥ २ ॥ इंद्रं । मरुतः । अगस्त्यं ॥ ३ ॥ लोपामुद्रां । ब्रह्मचारिणं ॥ ४ ॥ गृत्समदं । सोमाहुतिं ॥ ५ ॥ ६ ॥ कूर्मं ॥ ७ ॥ विश्वामित्रं ॥८॥ (द्वितीयाष्टकः) ॥ ॥ ऋषभं । अत्कीलं । कतं । गाथिनं । देवश्रवादेववातौ । ॥ १ ॥ कुशिकं । नदीं । घोरं । प्रजापतिं ॥ २ ॥ ३ ॥ जमदग्निं । वामदेवं ॥ ४ ॥ अदितिं ॥ ५ ॥ ६ ॥ त्रसदस्युं । पुरुमीह्लाजमीह्लौ ॥ ७ ॥ बुधगविष्ठिरौ । कुमारं । वृशं । वसुश्रुतं । इषं ॥ ८ ॥ (तृतीयाष्टकः) ॥ ॥ गयं । सुतंभरं । धरुणं । पुरुं । द्वितंमृक्तवाहसं । वव्रिं । प्रयस्वंतं । ससं । विश्वसामानं । द्युम्नं । विश्वचर्षणिं । बंधुं । सुबंधुं । श्रुतबंधुं । विप्रबंधुं । वसूयून् । अत्रिं । विश्ववारां । गौरिवीतिं । बभ्रुं । अवस्युं । गातुं ॥ १ ॥ संवरणं । प्रभूवसुं । अवत्सारंसदापृणं । प्रतिक्षत्रं ॥ २ ॥ प्रतिरथं । प्रतिभानुं । प्रतिप्रभं । स्वस्त्यात्रेयं । श्यावाश्वं । श्रुतविदं ॥ ३ ॥ अर्चनानसं । रातहव्यं । यजतं । उरुचक्रिं । बाहुवृक्तं । पौरं ।

अवस्युं । सप्तवध्रिं । सत्यश्रवसं । एवयामरुतं । भरद्वाजं ॥ ४ ॥ वीतहव्यं ॥ ५ ॥ ६ ॥ सुहोत्रं । शुनहोत्रं । नरं । शंयुं । गर्गं ॥ ७ ॥ ऋजिश्वानं ॥ ८ ॥ (चतुर्थाष्टकः) ॥ ॥ पायुं । वसिष्ठं ॥ १ ॥ २ ॥ शक्तिं ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ मेध्यातिथिं । आसंगं । शश्वतीं । प्रियमेधं । देवातिथिं ॥ ७ ॥ ब्रह्मातिथिं । वत्सं । पुनर्वत्सं । सध्वंसं । शशकर्णं । प्रगाथं ॥ ८ ॥ (पंचमाष्टकः) ॥ ॥ पर्वतं । नारदं । गोषूक्त्यश्वसूक्तिनौ । इरिंबिठिं । सोभरिं ॥ १ ॥ विश्वमनसं । व्यश्वं । मनुं ॥ २ ॥ नीपातिथिं । सहस्रंवसुरोचिषं । नाभाकं । विरूपं । त्रिशोकं ॥ ३ ॥ वशं । भर्गं । कलिं । मत्स्यं । मान्यं । मत्स्यान्जालनद्धान् ॥ ४ ॥ पुरुहन्मानं । सुदीतिं । हर्यतं । गौपवनं । कुरुसुतिं । कृत्नुं । एकद्यून् । कुसीदिं ॥ ५ ॥ उशनसं । कृष्णं । विश्वकं । द्युम्नीकं । नृमेधपुरुमेधौ । अपालां । श्रुतकक्षं । सुकक्षं । बिंदुं । पूतदक्षं । तिरश्चीं । द्युतानं । रेभं ॥ ६ ॥ नृमेधं । नेमं । प्रयोगं । अग्निपावकं । अग्नीगृहपतियविष्ठयौ । असितं । देवलं ॥ ७ ॥ दृढच्युतं । इध्मवाहं । राहूगणं । बृहन्मतिं ॥ ८ ॥ (षष्ठाष्टकः) ॥ ॥ अयास्यं । कविं । उचथ्यं । अमहीयुं । निध्रुविं ॥ १ ॥ भृगुं । शतंवैखानसान् । पवित्रं । वत्सप्रिं । रेणुं । ऋषभं । हरिमंतं ॥ २ ॥ वसुं । वेनं । अकृष्टान्माषान् । सिकतांनिवावरीं । पृश्नियोजान् ॥ ३ ॥ प्रतर्दनं । इंद्रप्रमतिं । वृषगणं । मन्युं । उपमन्युं । व्याघ्रपदं । कर्णश्रुतं । मृळीकं । वसुक्रं ॥ ४ ॥ अंधीगुं । ययातिं । नहुषं । मनुं । द्वितं । शिखंडिन्यावप्सरसौ । अग्निं । चक्षुं । ऊरुं । ऊर्ध्वसद्मानं । कृतयशसं । ऋणंचयं । अग्नीन्धिष्ण्यान् । त्र्यरुणत्रसदस्यून् । अनानतं । शिशुं ॥ ५ ॥ त्रिशिरसं । सिंधुद्वीपं । यमीं । यमं । हविर्धाने । विवस्वंतं । शंखं । दमनं । संकुसुकं ॥ ६ ॥ मथितं । च्यवनं । विमदं । वसुकृतं । वसुक्रपत्नीं । कवषं ॥ ७ ॥ अक्षं । लुशं । अत्रितपसं ।

इंद्रंसुष्कवंतं । घोषां । सुहस्त्यं ॥ ८ ॥ (सप्तमाष्टकः) ॥ ॥ सप्तगुं । वैकुंठमिंद्रं । देवान् । अग्निंसौचीकं । बृहदुक्थं । अगस्त्य-स्वस्सारं । नाभानेदिष्ठं ॥ १ ॥ गयं । वसुकर्णं । सुमित्रं ॥ २ ॥ बृहस्पतिं । अदितिं । सिंधुदक्षं । जरत्कर्णसर्पं । स्यूमरश्मिं । अग्निंवैश्वानरं । सप्तिं । विश्वकर्माणं । सूर्यासावित्रीं ॥ ३ ॥ इंद्राणीं । वृषाकपिं । मूर्धन्वंतं । नारायणं । अरुणं । शार्यातं । तान्वं । अर्बुदंसर्पं ॥ ४ ॥ पुरूरवसं । उर्वशीं । बरुं । सर्वहरिं । भिषजं । देवापिं । वम्रं । दुवस्युं । बुधं । मुद्गलं । अप्रतिरथं । अष्टकं । दुर्मित्रंसुमित्रगुणं । सुमित्रंदुर्मित्रगुणं ॥ ५ ॥ भूतांशं । दिव्यं । दक्षिणां । पणीन् । सरमांदेवशुनीं । जुहूंब्रह्मजायां । ऊर्ध्वनाभानं । परशुरामं । अष्टादंष्ट्रं । नभप्रभेदनं । शतप्रभेदनं । सध्रिं । घर्मं । उपस्तुतं । अग्नियुतं । अग्नियूपं । भिक्षुं । उरुक्षयं । इंद्रंलवं ॥ ६ ॥ बृहद्दिवं । हिरण्यगर्भं । चित्रमहसं । अग्निवरुणसोमान् । वाचं । कुल्मलबर्हिषं । अंहोमुचं । रात्रिं । विहव्यं । प्रजापतिंपरमेष्ठिनं । यज्ञं । सुकीर्तिं । शकपूतं । सुदासं । मांधातारं । गोधां । जूर्तिं । वातजूर्तिं । विप्रजूर्तिं । वृषाणकं । करिक्रतं । अग्नियुतं । एतशां । ऋष्यशृंगं । अंगं । विश्वावसुंदेवगंधर्वं । अग्नितापसं । जरितारं । द्रोणं । सारिसृक्कं । स्तंबमित्रं ॥ ७ ॥ सुपर्णं । ऊर्ध्वकृशनं । देवमुनिं । सुवेदसं । पृथुं । अर्चंतं । श्रद्धां । शासं । इंद्रमातरं । शिरिंबिठं । केतुं । भुवनं । साधनं । शचीं । पूरणं । यक्ष्मनाशनं । रक्षोहणं । विवृहणं । प्रचेतसं । कपोतं । अनिलं । शबर । विभ्राजं । इटतं । संवर्तं । ध्रुवं । अभीवर्तं । ऊर्ध्वग्रावाणं । सूनुं । पतंगं । अरिष्टनेमिं । शिबिं । काशिराजं । प्रतर्दनं । वसुमनसं । जयं । प्रथं । सप्रथं । तपुर्मूर्धानं । प्रजावंतं । त्वष्टारं । विष्णुं । सत्यधृतिं । उलं । श्येनं । सर्पराज्ञीं । अघमर्षणं । संवननं ॥ ८ ॥ (अष्टमाष्टकः) ॥ इत्यृषितर्पणं ॥ ॥

॥ ३५ ॥

संहिताहोमांगदेवतर्पणम् ॥ तचेत्थं ॥ अग्निंतर्पयामि । सोमं । विश्वान्देवान् । ब्रह्माणं । ऋषीन् । ऋग्वेदं । यजुर्वेदं । सामवेदं । सावित्रीं । ब्रह्माणं । श्रद्धां । मेधां । प्रज्ञां । धारणां । सदसस्पतिं । अनुमतिं । छंदांस्यृषीन् । श्रियं । ह्रियं । सवितारं । शतर्चिनः । माध्यमान् । गृत्समदं । विश्वामित्रं । वामदेवं । अत्रिं । भरद्वाजं । जामदग्न्यं । गौतमं । वसिष्ठं । प्रगाथान् । पावमानीः । क्षुद्रसूक्तान् । महासूक्तान् । महानाम्नीं । उपनिषदं । हव्यवाहं । इति ३७ देवतास्तर्पयित्वा । ततःसंहितास्थदेवतास्तर्पयेत् ॥ ॥ ताश्च—अग्निंतर्पयामि । वायुं । इंद्रावायू । मित्रावरुणौ । अश्विनौ । इंद्रं । विश्वान्देवान् । सरस्वतीं । मरुतः । अग्नीनिर्मंथ्याहवनीयौ । अग्निमिध्मं (समिद्धंवा) । तनूनपातं । नराशंसं । इळं । बर्हिषं । देवीर्द्वारः । उषासानक्ते । दैव्यौहोतारौप्रचेतसौ । सरस्वतीळाभारतीः । त्वष्टारं । वनस्पतिं । स्वाहाकृतीः । अग्निंद्रविणोदसं । इंद्रावरुणौ । ब्रह्मणस्पतिं । सोमं । दक्षिणां । सदसस्पतिं । इंद्राणीवरुणान्यग्नायीः । द्यावापृथिव्यौ । पृथिवीं । देवान् (विष्णुंवा) । इंद्रंमरुत्वंतं । अग्नामरुतः ॥ १ ॥ ऋभून् । सवितारं । देवीः । इंद्राग्नीवरुणान्यग्नायीः । द्यावापृथिव्यौ । पृथिवीं । देवान् (विष्णुंवा) । इंद्रंमरुत्वंतं । पूषणं । अपः । कं । भगं । उलूखलं । मुसलं । हरिश्चंद्रंप्रजापतिंचर्मवा । उषसं ॥ २ ॥ रात्रिं । यूपं । अर्यमणं । आदित्यान् । रुद्रं ॥ ३ ॥ सूर्यं । अग्निंवैश्वानरं ॥ ४ ॥ अग्निंमध्यमं ॥ ५ ॥ अदितिं । सिंधुं । द्यां ॥ ६ ॥ अग्निमुषसं । अग्निंशुचिं । अग्निंजातवेदसं ॥ ७ ॥ सूर्यरश्मीन् । घर्मं ॥ ८ ॥ प्रथमाष्टकः ॥ ॥ रोमशां इंदुं । पर्वतं ॥ १ ॥ बृहस्पतिं ॥ २ ॥ अश्वं । वाक्समुद्राऽक्षरान् । शकधूमं । संवत्सरसंस्थंकालचक्रं । साध्यान् । पर्जन्यं । सरस्वंतं ॥ ३ ॥ रतिं ॥ ४ ॥ अहिर्बुध्न्यं । अन्नं । तृणं ॥ ५ ॥ ६ ॥ राकां । सिनीवालीं । गुंग्वादिदेवताः । अपोनपातं ॥ ७ ॥ हविर्धानं । शकुंतं ॥ ८ ॥ द्वितीयाष्टकः ॥

॥ यूपान् । त्र्यश्वनं । अग्नीन्पुरीष्यान् । उपाध्यायं । ऋत्विजः ॥ १ ॥ नदीः । विश्वामित्रं ॥ २ ॥ ससर्परीवाचं । रथांगानि ॥ ३ ॥
संवत्सरं । अग्निरक्षोहणं ॥ ४ ॥ ५ ॥ आशिषः । वामदेवं । ऋतं । इंद्रमिवात्मानंवामदेवं । सुपर्णात्मानंवामदेवं ॥ ६ ॥ दधिक्रां ।
त्रसदस्युं ॥ ७ ॥ क्षेत्रपतिं । शुनं । शुनासीरौ । सीतां । गां । घृतं ॥ ८ ॥ तृतीयाष्टकः ॥ ॥ उशनसं । ऋणंचयं । कुत्सं ॥१॥
अत्रिं । भूमिं । सुतंभरं । देवपत्नीः ॥ २ ॥ अग्निंवैद्युतं । शशीयसीं । पुरुमीढं । तरंतं । रथवीतिं ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ चायमानम-
भ्यावर्तिनं । गाः ॥ ६ ॥ बृबुंतक्षाणं । प्रस्तोकं । रथं । दुंदुभिं ॥ ७ ॥ धेन्विपू । पृश्निं । अहोरात्री ॥ ८ ॥ चतुर्थाष्टकः ॥ ॥
वर्म । धनुः । ज्यां । आर्त्नी । इषुधिं । सारथिं । रथगोपान् । ब्राह्मणपितॄन् । प्रतोदं । हस्तघ्नं । युद्धभूमिकवचानि ॥ १ ॥
सुदासं ॥ २ ॥ वसिष्ठपुत्रपौत्रान् । वसिष्ठं ॥ ३ ॥ वाजिनः । वास्तोष्पतिं । प्रस्वापिनीं ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ मंडूकान् । वसिष्ठाशिषः ।
अंतरिक्षं । इंद्रासोमौरक्षोहणौ । ग्रावाणं । अनिलं । आसंगं । विभिंदुं । पाकस्थामानं । कुरुंगं ॥ ७ ॥ अश्विकशून् । तिरिंदिरं ।
बरुं ॥ ८ ॥ पंचमाष्टकः ॥ ॥ १ ॥ यजमानं । दंपती ॥ २ ॥ ३ ॥ पृथुश्रवसं ॥ ४ ॥ ऋक्षाश्वमेधौ । हविषं । श्रुतर्वणं
॥ ५ ॥ ६ ॥ सुपर्णं । सूर्यप्रभां । पवमानं । पवमानसोमं ॥ ७ ॥ ८ ॥ षष्ठाष्टकः ॥ ॥ १ ॥ पवमानमग्निं । पावमान्यध्येतार
॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ यमं । यमीं । अंगिरःपित्रथर्वभृगून् । श्वानौ । सरण्यूं । मृत्युं । धातार । पितृमेधं ॥ ६ ॥ वसुक्रं ।
अश्वत्थगर्भाशमीं ॥ ७ ॥ कुरुश्रवणं । उपमश्रवसं । अक्षकृषिंअक्षकितवंच । अक्षान् ॥ ८ ॥ सप्तमाष्टकः ॥ ॥ वैकुंठमिंद्रं ।
अभ्याख्यतंतुं । मनः । निर्ऋतिं । असुनीतिं । पथ्यास्वस्तिं । असमातिं । जीवं । हस्तं । नासत्यौ । नाभानेदिष्ठान् ॥१॥ सावर्णिं ।

ऋक्सं.

३। ॥ ३६ ॥

नौरूपांदिवं । ज्ञानं ॥ २ ॥ विश्वकर्माणं । मन्युं । सूर्याविवाहं । अर्कं । चंद्रमसं । मनुष्यविवाहाशिषः । वासः । यक्ष्महणं । सूर्यासावित्रीं ॥ ३ ॥ वृषाकपिं । पुरुषं ॥ ४ ॥ उर्वशीं । पुरूरवसं । ओषधीः । द्रुघणं । अप्वां ॥ ५ ॥ यजमानान् । सरमांदेवशुनीं । पणीन् । परमात्मानमिंद्रं । यज्ञंपरमात्मानं । वाचंमध्यमां । गायत्र्यादिछंदांसि । धनान्नदानं । इंद्रंलवं ॥ ६ ॥ वेनं । आंभृणींवाचं । भववृत्तं । वातं । विश्वावसुंदेवगंधर्वं ॥ ७ ॥ सपत्ननाशिनीं । अरण्यानीं । श्रद्धां । अलक्ष्मीनाशिनीं । शचीं । दुःस्वप्नघ्नं । इंद्रंसपत्नघ्नं । अनुमतिमघवद्धातृविधातॄन् । राजानमभिषिक्तं । मयाभेदं । तार्क्ष्यं । यजमानाशिषः । पत्न्यादिषं । होत्राशिषः । सर्पराज्ञीं । संज्ञानं ॥८॥ **अष्टमाष्टकः** ॥ इतिसंहितास्थदेवतातर्पणं ॥ **ततश्छंदसांतर्पणं** ॥ गायत्रींतर्पयामि । उष्णिहं । अनुष्टुभं । बृहतीं । पंक्तिं । त्रिष्टुभं । जगतीं । अतिजगतीं । शक्वरीं । अतिशक्वरीं । अष्टिं । अत्यष्टिं । धृतिं । अतिधृतिं । इतिछंदस्तर्पणं ॥ अत्र 'तर्पयित्वाङ्गिराचार्यानृषींश्छंदांसिदेवताः' इतिशौनकाच्छंदस्तर्पणोत्तरंवादेवतातर्पणंकार्यम्[1] ॥

देवताभेदपक्षेणऋग्घोमान्वाधानम् । अथविधातरेणसूक्तभेदपक्षविभक्तदेवतान्वाधानं ॥ अत्रप्रधानं ॥ आदित्यादिनवग्रहान् अमुकद्रव्यैरमुकसंख्याकाभिः ॥ पुनरत्रप्रधानं ॥ अग्निं सोमं विश्वान्देवान् ब्रह्माणं ऋषीन् ऋग्वेदं यजुर्वेदं सामवेदं सावित्रीं ब्रह्माणं श्रद्धां मेधां प्रज्ञां धारणां सदसस्पतिं अनुमतिं छंदांस्यृषीन् श्रियं ह्रियं सवितारं शतर्चिनः माध्यमान् गृत्समदं विश्वामित्रं वामदेवं अत्रिं भरद्वाजं जमदग्निं गौतमं वसिष्ठं प्रगाथान् पावमानीः क्षुद्रसूक्तान् महासूक्तान् महानाम्नीः उपनिषदं हव्यवाहं एताःसप्त-

[1] महामहिमामियुक्तोद्धृतविधातरसूक्तभेदपक्षेणानेनप्रयोगादरपरैस्त्यागावसरेप्यनेनैवप्रयोगआदरणीय ।

भेद.अन्वा

॥ ३६ ॥

त्रिंशत् ३७ प्रधानांगदेवताः घृतप्लुततिलद्रव्येण एकैकयाहुत्यायक्ष्ये ॥ पुनरत्रप्रधानं ॥ अग्निंनववारं ९ वायुं ३ इंद्रवायू ३ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ३ इंद्रं ३ विश्वान्देवान् ३ सरस्वतीं ३ इंद्रं २३ मरुतः १ इंद्रामरुतः १ मरुतः १ इंद्रामरुतः १ मरुतः २ इंद्रं ५१ अग्निं ५ अग्नीनिर्मथ्याहवनीयौ १ अग्निं ६ अग्निंसमिद्धं (इध्मंवा) १ अग्नितनूनपातं १ अग्निंनराशंसं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीदेवीः १ अग्निंत्वष्टार १ अग्निं-वनस्पतिं १ अग्निमूर्तीःस्वाहाकृतीः (विश्वान्देवान्) १ अग्निदेवान् २ अग्नींद्रवायुबृहस्पतिमित्राग्निपूषभगादित्यमारुतगणान् १ देवान् १ अग्निं १ अग्निदेवान् ४ देवाग्नींद्रवायुमित्रमूर्तिविशेषान् १ अग्निं १ अग्निदेवान् १ इंद्रर्तुं १ मरुदृतून् १ त्वष्टृऋतून् १ अग्न्यृतून् १ इंद्रर्तुं १ मित्रावरुणर्तून् १ अग्निंद्रविणोदसमृतुच १ अश्व्यृतून् १ अग्न्यृतून् १ इंद्रं ९ इंद्रावरुणौ ९ ब्रह्मणस्पतिं ३ इंद्रसोमब्रह्मणस्पतीन् १ दक्षिणेंद्रसोमब्रह्मणस्पतीन् १ सदसस्पतिं ३ नराशंसं (सदसस्पतिंवा) १ अग्नामरुतः ९ ॥ १ ॥ ऋभून् ८ इंद्राग्नी ६ अश्विनौ ४ सवितारं ४ अग्निं २ देवीः १ इंद्राणीवरुणान्यग्नायीः १ द्यावापृथिव्यौ २ पृथिवीं १ विष्णुं ६ वायुं १ इंद्रवायू २ मित्रावरुणौ ३ इंद्रंमरुत्वंतं ३ विश्वा-न्देवान् ३ पूषणं ३ अपः ७ अग्नीन् १ अग्निं १ कं १ अग्निं १ सवितार २ भगं १ वरुणं ३१ अग्निं २२ देवान् १ इंद्रं ४ उलूख-लं २ उलूखलमुसले २ हरिश्चंद्रंप्रजापतिं १ इंद्र २३ अश्विनौ ३ उषसं ३ अग्निं १८ इंद्र ३० [१५/१५] ॥२॥ अश्विनौ १२ अग्निमित्र-वरुणरात्रिसवितॄन् १ सवितारं १ अग्निं १२ यूपं २ अग्निं ६ मरुतः ४० ब्रह्मणस्पतिं ८ वरुणमित्रार्यम्णः ३ आदित्यान् ३ वरुण-मित्रार्यम्णः ३ पूषणं १० रुद्रं २ रुद्रमित्रवरुणान् १ रुद्रं ३ सोमं ३ अग्न्यश्व्युषसः २ अग्निं २१ अग्निदेवान् १ अश्विनौ २५ [१५/१०] ॥३॥

उषसं २० सूर्यं १३ इंद्रं ७२ अग्निं ९ अग्निंवैश्वानरं ७ अग्निं ५ इंद्रं ३८ [16/22] ॥ ४ ॥ मरुतः १५ अग्निं १२० अग्निंमध्य-
मं ३ अग्निं ९ इंद्रं ५७ [16/41] ॥५॥ मरुतः ३४ ऋतुदेवान् १ देवान् १ भगमित्रादितिदक्षमरुद्गणार्यमवरुणसोमाश्विसरस्वतीः १
वायुपृथिवीद्युग्रावाश्विनः १ इंद्रापूषणौ १ इंद्रपूषतार्क्ष्यबृहस्पतीन् १ मरुतः १ देवान् २ अदितिं १ वरुणमित्रार्यम्णः ३ इंद्रमरुत्पूष-
भगान् १ पूषविष्णुमरुद्गणान् १ वायुसिंध्वोषधीः १ रात्र्यहर्लोकद्याः १ वनस्पतिसूर्यगाः १ मित्रवरुणार्यमेंद्रबृहस्पतिविष्णून् १ सोमं
२३ उषसं १५ अश्विनौ ३ अग्नीषोमौ १२ अग्निं ७ देवाग्नीन् १ अग्निं ७ अग्निमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः (अग्निंवा) १ ॥ ६ ॥
अग्निमौषसं ११ अग्निद्रविणोदसं ९ अग्निंशुचिं ८ अग्निंवैश्वानरं ३ अग्निंजातवेदसं १ इंद्रंमरुत्वंतं ३० इंद्रं २८ चंद्ररश्मिरोदांसि १
रोदसी १ देवरोदांसि १ अग्नारोदांसि १ देवरोदांसि १ देववरुणार्यमरोदांसि १ देवरोदांसि १ इंद्रारोदांसि १ सूर्यरश्मिरोदांसि १
इंद्रवरुणाग्न्यर्यमसवितृरोदांसि १ सूर्यरश्मिरोदांसि १ देवरोदांसि १ अग्नारोदांसि १ वरुणारोदांसि १ आदित्यरोदांसि १ बृहस्पतिरोदां-
सि १ रोदसी १ मित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः१ इंद्रमित्रवरुणाग्निमारुतशर्धोदितीः १ देवान् १ पितृद्यावापृथिवीः१ नराशंसापूषणौ१
बृहस्पतिं १ इंद्रं १ सवितृमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः १ आदित्यसुमतीः १ देवेंद्रमरुददितीः १ इंद्राग्न्यर्यमसवितृमित्रवरुणादि-
तिसिंधुपृथिवीद्याः १ इंद्राग्नी २१ ऋभून् १४ द्युपृथिव्यग्न्यश्विमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः १ अश्विनौ २४ ॥ ७ ॥ उषासारात्री १
उषसं १८ उषोमित्रवरुणादितिसिंधुपृथिवीद्याः १ रुद्रं ११ सूर्यं ६ अश्विनौ ८२ दुःस्वप्ननाशनं १ इंद्रं १५ ॥ ८ ॥ रुद्रामरुतः१
उषासानक्ते १ अग्निवाय्विंद्रपर्वतदेवान् १ अश्व्यपांनपादहोरात्राणि १ देवपूषाग्नीन् १ मित्रवरुणसिंधून् १ मित्रवरुणदेवान् १ देवसंघं १

मित्रावरुणौ २ विश्वान्देवान् ४ मित्रावरुणौ १ उपसं २६ स्वनयदानं ७ स्वनयंभावयव्यं ५ रोमशां १ स्वनयंभावयव्यं १ अग्निं १९
इंद्रं ५ इंदुं १ इंद्रं २७ इंद्रापर्वतेंद्रान् १ इंद्रं ७ वायुं ९ इंद्रवायू ५ वायुं १ मित्रावरुणौ ५ सूर्यरोदसीमित्रवरुणरुद्रेंद्राग्न्यर्यमभगसो-
मान् १ देवेंद्रमरुदग्निमित्रवरुणान् १ ॥९॥ मित्रावरुणौ ३ पूषणं ४ विश्वान्देवान् १ मित्रावरुणौ १ अश्विनौ ३ इंद्रं १ अग्नि १ मरुतः
१ इंद्राग्नी १ बृहस्पतिं १ विश्वान्देवान् १ अग्निं २६ अग्निंसमिद्ध १ अग्नितनूनपातं १ अग्निनराशंस १ अग्निमिळं १ अग्निंवर्हिषं १
अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः १ अग्नित्वष्टारं १ अग्नि-
वनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ इंद्रं १ अग्निं ४३ मित्रं १ मित्रावरुणौ १९ विष्णुं ६ इंद्राविष्णू ३ विष्णुं ८ अश्विनौ १२ [६/६] ॥१०॥
द्यावापृथिव्यौ १० ऋभून् १४ अश्वं ३५ आदित्यवाय्वग्नीन् १ सूर्यरथचक्राश्वान् १ आदित्यमंडलसप्तरश्मीन् १ परमेश्वरदुर्ज्ञेयतां
२ सशयोत्थापनं १ प्रश्नमादित्यविषयकं १ पृथिव्यादित्यवृष्टिहविरुत्पत्तीः १ द्युपृथिवीवृष्टी. १ आदित्यदेवान् १ आदित्यचक्रं १ संवत्सरचक्रं
३ सप्तर्तून् १ सूर्यरश्मीनांस्त्रीत्वपुरुषत्वज्ञानं १ आहुतिंगोरूपां १ अग्न्यादित्यव्यतिहारोपासकदुर्लभतां १ सोमसूर्यमंडलपरिभ्रमणानि
१ जीवपरमात्मानौ १ आदित्यतद्रश्मीन् १ आदित्योपासनानुपासनप्रशंसानिंदे १ अग्निवाय्वादित्यानांभ्वंतरिक्षद्व्वाधानज्ञानप्रशंसां १
अक्षरप्रशंसां १ सूर्यगायत्रसामनी १ गोसवितृधर्मान् १ गा २ वत्सगावौ १ शरीरजीवौ १ ब्रह्मसाक्षात्कार १ ज्ञानं १ द्युपृथिव्या-
दित्यवृष्टीः १ प्रश्नपृथिव्याद्यंतादिविषयकं १ प्रतिवाक्यं १ आदित्यरश्मीन् १ परिदेवनंब्रह्मात्माननुभवनिमित्तं १ देहात्मजीवात्मा-
नौ १ ब्रह्मात्मज्ञानाज्ञानप्रशंसानिंदे. १ गां १ वाचंमाध्यमिकां १ वागपाः १ शकधूमासोमौ १ अग्निसूर्यवायून् १ वाचं १ सूर्यं २

काल्चक्रंसंवत्सरसंस्थं १ सरस्वतीं १ साध्यान् १ पर्जन्याग्नीन् १ सरस्वंतं १ इंद्रंमरुत्वंतं १५॥११॥ मरुतः १५ इंद्रं १ मरुतः २० इंद्रं१३ मरुतः२ इंद्रंमरुत्वंतं ४ मरुतः ३ इंद्रं ४५ रतिं ६ अश्विनौ ३९ [३३/६] ॥१२॥ द्यावापृथिव्यौ ११ अग्निसवितृदेवान् १ मित्रार्यमवरुणदेवान् १ देवाग्निवरुणान् १ देव्यउपासानक्ता: १ अहिर्बुध्न्यसिंध्वपांनपातः १ त्वष्टेंद्रौ १ इंद्रं १ मरुद्द्यावापृथिवी: १ मरुत्सेना: १ अश्विपूपविष्णुवाय्विंद्रान् १ देवदीधितिं १ अन्नं ११ अग्निंसमिद्धं १ अग्निंतनूनपातं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वार: १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्नीमूर्तीःसरस्वतीळाभारती: १ अग्नित्वष्टारं १ अग्निंवनस्पतिं १ स्वाहाकृती: १ अग्निं ८ बृहस्पतिं ८ अमृणसूर्यान् १६ अग्निं २९ अग्निंसमिद्धं १ अग्निंनराशंसं १ अग्निमिळं१ अग्निंबर्हिषं१ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वार:१ अग्निमूर्तीउषासानक्ते१ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ१ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारती:१ अग्नित्वष्टारं१ अग्निंवनस्पतिं१ स्वाहाकृती:१ अग्निं४९ [३७/१२] ॥१३॥ इंद्रं १२६ ब्रह्मणस्पतिं१ बृहस्पतिं३ ब्रह्मणस्पतिं१ बृहस्पतिं३ ब्रह्मणस्पतिं१ बृहस्पतिं१ ब्रह्मणस्पतिं१ बृहस्पतिं५ ब्रह्मणस्पतिं१ बृहस्पतिं१ ब्रह्मणस्पति१ ॥१४॥ बृहस्पतिं१ ब्रह्मणस्पतिं८ बृहस्पतिं१ ब्रह्मणस्पतिं १ इंद्राब्रह्मणस्पती १ ब्रह्मणस्पतिं १३ आदित्यान् १७ वरुणं ११ आदित्यमित्रावरुणान् १ देवान् १ देववसुमित्रवरुणादितींद्रमरुतः १ देवान् ३ वरुणं १ इंद्रं ५ इंद्रासोमौ १ इंद्रं १ सरस्वतींद्रौ १ बृहस्पतिं १ मरुतः १ मित्रावरुणौ १ देवान् १ इंद्रं १ त्वष्टिळाभगरोदःपूषाश्विनः १ उपासानक्ताद्यावापृथिवी: १ देवाहिर्बुध्न्याजैकपादिंद्रान्१ विश्वान्देवान् १ द्यावापृथिव्यौ १ इंद्रं २ राकां २ सिनीवालीं २ गुंगूसिनीवालीराकासरस्वतींद्राणीवरुणानी: १ रुद्रं १५ मरुतः १५ अपांनपातं १५ इंद्रामधू १ मरुन्माधवान् १

त्वष्टृशुक्रौ१ अग्निशुची१ इंद्रानभसौ१ मित्रवरुणनभस्यान्१ ॥१५॥ अग्निंद्रविणोदसमिपंच१ अग्निंद्रविणोदसमूर्जंच १ अग्निंद्रविणो-
दसंसहंच १ अग्निंद्रविणोदससहस्यंच १ अश्वितपान् १ अग्नितपस्यौ १ सवितारं ११ अश्विनौ ८ सोमापूषणौ ५ सोमपूषादिती:
१ वायुं २ इंद्रवायू १ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ३ इंद्रं ३ विश्वान्देवान् ३ सरस्वती ३ द्यावापृथिव्यौ ३ शकुंतं ६ अग्निं २३
अग्निंवैश्वानरं २६ अग्निसमिद्धं १ अग्नितनूनपातं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ आग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १
अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ१ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः१ अग्नित्वष्टारं१ अग्निंवनस्पतिं१ स्वाहाकृतीः१ अग्निं३३ [२२ ११] ॥१६॥
यूपं ५ यूपान् २ विश्वान्देवान् १ यूपान् २ स्थाणुंछिन्नयूपमूलं १ अग्निं २७ इंद्राग्नी ९ अग्निं ४२ अग्न्युषोश्विदधिक्राः १ अग्निं ३
दधिक्राग्न्युषोबृहस्पतिसवित्रश्विमित्रवरुणभगवसुरुद्रादित्यान्१ अग्निं८ अग्नीन्पुरीष्यान्१ अग्निं१४ अग्नींद्रौ१ अग्निं१ अग्निंवैश्वानरं ३
मरुतः३ परब्रह्म २ उपाध्यायंवैश्वामित्र१ अग्निं २५ ऋत्विजः १ अग्निं ११॥१७॥ इंद्रं २२७ [१३७ ९०] ॥१८॥ इंद्रापर्वतौ १ इंद्रं १
वाचंससर्परीं २ रथांगानि ४ इंद्रं ४ अग्निं १ द्यावापृथिव्यौ ३ दिवं १ द्यावापृथिव्यौ ३ दिव १ द्यावापृथिव्यौ १ सवितार १
त्वष्टृभून् १ मरुत्सरस्वतीः १ विष्णुं १ इंद्रं १ अश्विनौ १ देवेंद्रर्भून् १ अर्यमादितिदेववरुणान् १ अग्निपृथिवीद्यवप्सूर्यांतरिक्षाणि
१ पर्वतादितिमरुतः१ अग्निदेवान्१ अग्निं१ उषासाहनी१ अग्निं९ अहोरात्रे१ द्यावापृथिव्यौ४ दिशः १ इंद्रंवर्पतं ६ ॥१९॥ देवान्
१ संवत्सरं २ संवत्सरादित्यान् १ सिंधुसंवत्सरेळासरस्वतीभारतीः १ सवितृधिपणे १ सवितृमित्रवरुणाव्रोदांसि १ अग्निवायु-
सूर्यान् ३ इंद्राग्निदेवान् १ इंद्रपूषाश्विदेवान् १ ओषधींद्रान् १ रोदोग्निदीती: १ अग्निजिह्वाविश्वदेवान् १ अग्निंप्रमतिं १ अश्विनौ ९

मित्रं ९ ऋभून् ४ इंद्रर्भून् ३ उषसं ७ इंद्रावरुणौ ३ बृहस्पतिं ३ पूषणं ३ सवितारं ३ सोमं ३ मित्रावरुणौ ३ अग्निं १ अग्नीवरुणौ ४ अग्निं ५१ अग्निंरक्षोहणं १५ ॥२०॥ अग्निंवैश्वानरं १५ अग्निं ५८ उषोऽश्वसूर्यान् १ सवितृवरुणमित्रदेवान् १ देवसूर्यान् १ सूर्यं २ उषोऽश्विनः १ सूर्यं १ उषसं १ अश्व्युषसः १ सूर्यं १ अग्निं ६ सोमकंसाहदेव्यं २ अश्विनौ २ इंद्रं ४२ वामदेवं १ इंद्रं ६३ ॥२१॥ ऋतदेवं ३ इंद्रं २३ श्येनंसुपर्णात्मानं ८ इंद्रं १ इंद्रासोमौ ५ इंद्रं १३ इंद्रोषसौ ३ इंद्रं ४० इंद्राश्वौ २ ॥२२॥ ऋभून् ४८ द्यावापृथिव्यौ १ दधिक्रां १९ सूर्यं १ इंद्रावरुणौ ११ आत्मानं ६ इंद्रावरुणौ ४ अश्विनौ २१ वायुं १ इंद्रवायू ६ वायुं १ इंद्रवायू ३ वायुं ५ इंद्राबृहस्पती ६ बृहस्पतिं ९ इंद्राबृहस्पती २ ॥२३॥ उषसं १८ सवितारं १३ देवद्युभूमिवरुणमित्रान् १ देवान् १ अदितिसिंधुस्वस्त्युषासानक्ताः १ अर्यमवरुणाग्नींद्रविष्णून् १ पर्वतमरुद्भगवरुणमित्रान् १ रोदोहिर्बुध्न्यान् १ देवादितींद्रमित्रवरुणान् १ अग्निं १ उषसं १ सवितृभगवरुणमित्रार्यमेंद्रान् ७ द्यावापृथिव्यौ १ क्षेत्रपतिं ३ शुनं १ शुनासीरौ १ सीतां २ शुनासीरौ १ अग्निं ३७ मरुद्रुद्राविष्णून् १ अग्निं २० अग्निंसमिद्धं १ अग्निंनराशंसं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः १ अग्निंत्वष्टारं १ अग्निंवनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ अग्निं १२७ [$\frac{२७}{१००}$] ॥२४॥ मरुदश्विमित्रवरुणान् १ अग्निं ५ इंद्राग्नी १ अग्निं ६ इंद्रं ८ उशनइंद्रौ १ इंद्रं १७ ऋणंचयौ ४ इंद्रं ७ इंद्रकुत्सौशनसः १ इंद्राकुत्सौ १ इंद्रं ६८ [$\frac{१६}{५२}$] ॥२५॥ सूर्यं १ अत्रिं ४ मित्रावरुणौ १ मित्रवरुणार्यमवाय्विंद्रमरुद्रुद्रान् १ अश्विरुद्रान् १ वाय्वग्निपूषभगान् १ मरुतः १ वायुदेवपत्नीः १ उपासानक्ते १ वास्तोष्पतित्वष्टृवाग्वनस्पत्योषधीः १ मेधादित्यान् १ अग्निंवैद्युतं १

मरुद्गणभगोषधीद्युवनगिरीन् १ वाय्वपः १ मरुतः १ मरुद्गणं १ भूमिं १ मरुदहिर्बुध्न्यान् १ देवनिर्ऋतीन् १ देवेषं १ भूम्युर्वश्यौ १ देवसंघं १ वरुणमित्रभगादितिवायून् १ अदितिमित्रवरुणान् १ सवितारं १ इंद्रं १ भगसवित्रिंद्रान् १ इंद्रंमरुत्वंतं १ बृहस्पतिं ३ मरुतः १ रुद्रं १ ऋभ्विद्रपत्नीनदीसरस्वतीराकाः १ पर्जन्यं २ मरुतः १ पृथिव्यंतरिक्षवनस्पत्योषधीः १ देवान् १ अश्विनौ १ नदीः १ द्यावापृथिव्यौ १ वायुं १ सोमं २ इद्रं १ मां (अग्निंवा) १ धर्मं १ अश्विनौ १ पूषवायू १ अग्निंजातवेदसंमरुतश्च १ सरस्वतीं १ बृहस्पतिं (अग्निंवा) १ अग्निं ३ देवान् १ अश्विनौ १ इंद्रं २ अग्निं ३ विश्वान्देवान् १ सूर्यं १ अग्निं (सूर्यंवा) १ सूर्यं २ मदं १ देवसंघं १ सुतंभरं १ अग्निं २ इंद्रोषआदित्यान् १ सूर्योषोनदीद्याः १ मेघद्वंगिरसः १ इंद्राग्नी १ अंगिरसः २ अंगिरः-सरमाः २ सूर्यं २ देवान् १ अंतर्यामिणं १ अग्नींद्रवरुणमित्रदेवमारुतबलविष्णवश्विरुद्रदेवपत्नीपूषभगसरस्वतीः १ इंद्राग्निमित्रवरु-णादित्यादित्यपृथिवीद्युमरुत्पर्वताब्विष्णुपूषब्रह्मणस्पतिभगसवितॄन् १ विष्णुवायुसोमभर्वेश्वित्वष्टॄन् १ मरुतबलबृहस्पतिपूषवरुणमित्रार्य-म्णः १ पर्वतनदीभगादितीः १ देवपत्नीः २ ॥२६॥ उषसं १ सूर्यरश्मीन् १ सूर्यं ३ सूर्योषःसूर्यरश्मीन् १ मित्रवरुणाग्नीन् १ अग्निंवैद्युतं १ उषसः १ इंद्रेंद्रात्मसूर्यौ १ अग्निं १ अग्नासवितारौ १ सवितृभगाश्विनः १ सवितृभगौ १ पूषभगादितिसूर्येंद्रविष्णुवरुणमित्रा-ग्नीन् १ सवितृनदीः १ देवमित्रवरुणान् १ सूर्यं २ देवदेवपत्नीः १ अग्नासवितारौ १ सवितारं १ अग्निदेवान् ३ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू २ देवाश्व्युषोग्नीन् १ मित्रवरुणसोमविष्णवग्नीन् १ आदित्यवस्विंद्रवाय्वग्नीन् १ अश्विभगादितिपूषद्यावापृथिवीः १ वायु-सोमबृहस्पत्यादित्यान् १ देवाग्न्यृभुरुद्रान् १ मित्रवरुणरेवतींद्राग्न्यदितीः १ सूर्याचंद्रमसौ १ मरुतः ९१ अग्नामरुतः ८ मरुतः ४

शसीयसीं ४ पुरुमीह्ळंवैददश्विं १ तरंतंवैददश्विं १ मरुतः ६ रथवीतिंदाल्भ्यं ३ मित्रावरुणौ ५९ [६/५०] ॥२७॥ अश्विनौ ४८ उषसं १६ सवितारं १४ पर्जन्यं १० पृथिवीं ३ वरुणं ८ इंद्राग्नी ६ मरुतः ९ अग्निं ५४ [१३/६१] ॥२८॥ अग्निंवैश्वानरं २१ अग्निं ९८ ॥ २९ ॥ इंद्रं ६४ वरुणमित्रेंद्रपूषविष्ण्वग्निसवित्रोषधिपर्वतान् १ इंद्रं १ इंद्रदेवान् २१ इंद्रं ५५ दानंचायमानीयं १ गाः १ इंद्रं १ गाः ५ गवेंद्रान् १ ॥ ३० ॥ इंद्रं १२८ ऋबुंतक्षाणं ३ इंद्रं १४ सोमं ५ इंद्रं १४ देवभूमिबृहस्पतींद्रान् १ इंद्रं १ दानंप्रास्तोकं ४ रथं ३ दुंदुभिं २ दुंदुभींद्रौ १ ॥ ३१ ॥ अग्निं १० मरुतः २ धेन्विषे १ इंद्रवरुणार्यमविष्णून् १ पूषणं ५ मरुतः २ द्यावाभूमी १ मित्रवरुणाग्नि-विश्वदेवान् १ अग्निं १ अहोरात्रे १ वायुं १ अश्विरथाश्विनः १ पर्जन्यवायुमरुतः १ सरस्वती १ पूषणं १ त्वष्टृग्नी १ रुद्रं १ मरुतः १ मरुद्गणं १ विष्णुं १ अहिर्बुध्न्यपर्वतसवितृविश्वदेवभगान् १ विश्वान्देवान् १ देवादितिवरुणमित्राग्न्यर्यमसवितृभगान् १ सूर्यदेवान् १ द्यावापृथिव्यौ १ मरुतः २ इंद्रं १ अपः १ सवितारं १ अग्निदेवान् १ अश्विनौ १ आदित्यवसुमरुद्रुद्रान् १ रुद्र-सरस्वतीविष्णुवाय्वृभुविश्ववाजविधातृपर्जन्यान् १ सवित्रभगापांनपात्त्वष्टृद्युपृथिवीः १ अहिर्बुध्न्याजैकपात्पृथिवीसमुद्रविश्वदेवान् १ देवपत्नीविश्वदेवान् १ सूर्यं २ अदितिवरुणमित्रार्यमभगान् १ आदित्यादिती: १ द्युपृथिव्यग्निवस्वादित्यादिती: १ देवान् ४ वरु-णमित्राग्नीन् १ इंद्रपृथिवीपूपभगादितिपंचजनान् १ देवान् १ अग्निं १ सोमं १ इंद्रादिदेवान् १ पंथानं १ अतियाजयागनिराकर्तिं १ मरुदादित्यान् १ सोमं १ उपःसिंधुपर्वतपितॄन् १ देवसूर्याग्नीन् १ इंद्रसरस्वतीपर्जन्योपध्यग्नीन् १ विश्वान्देवान् ४ पूषणं ३२ इंद्रापूषणौ ६ पूषणं ४ इंद्राग्नी २५ सरस्वतीं १४ ॥ ३२ ॥ अश्विनौ २२ उषसं १२ मरुतः ११ मित्रावरुणौ ११ इंद्रावरुणौ ११

इंद्राविष्णू ८ द्यावापृथिव्यौ ६ सवितारं ६ इंद्रासोमौ ५ बृहस्पतिं ३ सोमारुद्रौ ४ वर्म १ धनुः १ ज्यां १ आर्त्नी १ इषुधिं १ सारथिरश्मीन् १ अश्वान् १ रथं १ रथगोपान् १ ब्राह्मणपितृसोम्यद्युपृथिवीपूष्णः १ इषून् २ प्रतोदं १ हस्तत्राणं १ विपाक्तमुखबाणं २ युद्धभूमिब्रह्मणस्पत्यदितीः १ कवचसोमवरुणदेवान् १ देवब्रह्माणि १ अग्निं २५ ॥ ३३ ॥ अग्निंसमिद्धं १ अग्निंनराशंसं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउपासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीः १ अग्निंत्वष्टारं १ अग्निंवनस्पतिं १ अग्निमूर्तीःस्वाहाकृतीः १ अग्निं २० अग्निंवैश्वानरं १६ अग्निं ३३ अग्निंवैश्वानर ३ अग्निं ३७ इंद्रं २१ दानंसौदासं ४ इंद्रं १२२ [,,,११] ॥३४॥ वसिष्ठपुत्रान् ९ वसिष्ठं ५ देवान् १ अपः १ इंद्रं २ यज्ञं ३ देवान् २ वरुणं २ देवान् २ अग्निं १ अग्निमपांनपातं १ अग्निमहिं १ अग्निमहिर्बुध्न्यं १ देवान् २ देवपत्नीत्वष्टॄन् १ त्वष्टारं १ देवपत्नीद्युपृथिवीवरुणायीत्वष्टॄन् १ पर्वताव्देवपत्न्योषधीद्युवनस्पत्यंतरिक्षद्यावापृथिवीः१ द्युपृथिवीवरुणमरुतः १ इंद्रवरुणमित्राग्न्यवोषधीवृक्षान् १ इंद्राग्निवरुणसोमपूषभगनराशंसपुरंधिरैसत्यशंसार्यम्णः१ धातृवरुणद्युपृथिव्यद्रिदेवस्तुतीः१ अग्निमित्रवरुणाश्विपुण्यकर्मवायून् १ द्युपृथिव्यंतरिक्षौषधिवृक्षेंद्रान्१इंद्रवसुवरुणादित्यरुद्रत्वष्टृदेवपत्नीः १ सोमब्रह्मग्रावयज्ञयूपमित्योषधिवेदीः १ सूर्यचतुर्दिक्पर्वतनद्यपाः १ अदितिमरुद्विष्णुपूषभवित्रवायून् १ सवित्रुषःपर्जन्यक्षेत्रपतीन् १ देवसरस्वतीध्यमिषाड्रातिषाद्दिव्यपार्थिवाप्यान् १ सत्यपत्यश्वगोऋभुपितॄन् १ अजैकपादहिर्बुध्न्यसमुद्रापांनपात्पृश्नीः १ आदित्यरुद्रवसुदेवान् १ देवयज्ञियमनुयजनदेवान् १ ॥ ३५ ॥ सूर्यपृथिव्यग्नीन् १ मित्रावरुणौ १ वायुधेनुपर्जन्यान् १ इंद्रार्यमणौ १ रुद्रं १ सरस्वतीनदीः १ मरुद्वाचः १ भूमिपूषभगवाजान् १ मरुद्विष्णून् १ ऋभून् १ इंद्रं ५ सवितृपर्व-

तेंद्रदेवान् १ सवितारं ६ वाजिनः २ अग्न्युषःपत्नीयजमानहोतॄन् १ बर्हिर्वायुपूष्णः १ वसून् १ विश्वदेवाग्निभगाश्वींद्रान् १ मित्र-
वरुणेंद्राग्न्यर्यमादितिविष्णुसरस्वतीमरुतः १ देवान् १ द्युपृथिवीवरुणमित्राग्निदेवान् १ देवसवितॄन् १ मित्रवरुणद्युपृथिवींद्रार्यमादि-
तिविष्णुसरस्वतीः १ वरुणमित्रार्यमादितीः १ विष्णुरुद्राश्विनः १ पूषसरस्वतीदेवपत्नीवायून् १ द्युपृथिवीवरुणमित्राग्निदेवान् १
अग्नींद्रमित्रवरुणाश्विभगपूषब्रह्मणस्पतिसोमरुद्रान् १ भगं ५ उषसं १ अंगिरःपर्जन्यनदीपत्नीयजमानान् १ अग्निं १ देवहोतृयज-
मानान् १ अग्निं १ अग्निमरुदिंद्ररात्र्युषोमित्रवरुणान् १ अग्निदेवान् १ देवद्यावापृथिवीः १ यज्ञर्त्विगग्नीन् १ देवाग्नीन् १ देवान् १
अग्निदेवान् १ दधिक्राश्व्युषोग्निभगेंद्रविष्णुपूपब्रह्मणस्पत्यादित्यद्युपृथिव्यप्सूर्यान् १ दधिक्रां ४ सवितारं ४ रुद्रं ४ अपः ४ ऋभून् ३
विश्वान्देवान् १ अपः ४ मित्रावरुणौ १ अग्निं १ विश्वान्देवान् १ नदीः १ आदित्यान् ६ द्यावापृथिव्यौ ३ वास्तोष्पतिं ४ इंद्रं ७
मरुतः ४९ रुद्रं १ ॥३६॥ सूर्यं १ मित्रावरुणौ १८ सूर्यं ३ मित्रावरुणौ ३ सूर्यं ४ सूर्यमित्रवरुणान् १ मित्रावरुणौ १४ अदितिं
१० सूर्यं ३ मित्रावरुणौ ३ अश्विनौ ५६ उषसं ४० [३४/६] ॥३७॥ इंद्रावरुणौ ३० वरुणं २७ वायुं ४ इंद्रवायू ३ वायुं १ इंद्रवायू
१ वायुं १ इंद्रवायू ४ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्रवायू १ वायुं १ इंद्राग्नी २० सरस्वतीं २ सरस्वंतं १ सरस्वतीं ६ सरस्वंतं ३
इंद्रं १ बृहस्पतिं १ इंद्राब्रह्मणस्पती १ बृहस्पतिं ५ इंद्राब्रह्मणस्पती १ इंद्राबृहस्पती १ इंद्रं ६ इंद्राबृहस्पती १ विष्णुं ३ इंद्राविष्णू
३ विष्णुं ८ ॥३८॥ पर्जन्यं ९ मंडूकान् १० इंद्रासोमौ रक्षोहणौ ७ इंद्रं १ सोमं १ अग्निं १ देवान् १ सोमं २ अग्निं १ इंद्रा-
सोमौ रक्षोहणौ १ इंद्रं १ ग्राव्णः १ मरुतः १ इंद्रं ४ वसिष्ठाशीःपृथिव्यंतरिक्षाणि १ इंद्रं १ इंद्रासोमौ रक्षोहणौ २ इंद्रं २९

आसंगं ५ इंद्रं ४० दानंवैभिंदवं २ इंद्रं २० दानंपाकस्थामीयंकौरयाणीयं ४ इंद्रं १४ पूपणं ४ दानंकोरंगं ३ ॥ ३९ ॥ अश्विनौ ३६ अश्विनौदानकाशवचैदीयच १ दानंकाशवं २ इंद्रं ४५ दानतौरदिरंपार्शवीयं ३ मरुतः ३६ अश्विनौ ५० अग्निं १० ॥४०॥ इंद्रं १२१ आदित्यान् ७ अश्विनौ १ अग्निसूर्यवायून् १ आदित्यान् १३ आग्नि ३३ आदित्यान् २ दानंत्रासदस्यवं २ मरुतः २६ ॥ ४१ ॥ इंद्र १६ दानंचैत्रं २ अश्विनौ १८ अग्निं ३० इंद्रं २७ दानंवारवसौपामीय ३ मित्रावरुणौ ९ आदित्यश्विमरुतः १ मरुतः १ विष्णुं १ मित्रावरुणौ १२ अश्विनौ १९ वायु ६ मरुद्ब्रह्मणस्पतिदेवान् १ अग्निदेवान् १ यज्ञं १ देवान् १ देवमरुद-दितीः १ मरुदिंद्रावरुणादित्यान् १ वरुणादिदेवान् १ मरुद्विष्णवश्विपूषइंद्रान् ४ मरुत्सवितृन् १ मरुदादिदेवान् ४ अर्यममित्रवरु-णान् १ देवान् ५ त्रयस्त्रिंशद्देवान् १ वरुणमित्रार्यमदेवपत्न्यग्नीन् ३ मरुतः १ सोम १ अग्निं १ त्वष्टार १ इंद्र १ रुद्र १ पूपणं १ विष्णु १ अश्विनौ १ मित्रावरुणौ १ अत्रीन् १ विश्वान्देवान् ४ यज्ञयजमानौ ४ दंपती ५ दंपत्याशिषः ९ ॥ ४२ ॥ इंद्र ६७ अश्विनौ २४ इंद्रं १४ इंद्राग्नी १० अग्निं १० इंद्राग्नी १२ वरुण १३ अश्विनौ ३ अग्निं ६३ अग्नींद्रौ १ इंद्रं ६१ [६१/२०]॥४३॥ दानंपार्थुश्रवस ४ वायुं ४ इंद्रं ३ वायुं १ इंद्रं १ आदित्यान् १३ आदित्योपसः ५ सोम १५ अग्निं २० इंद्रं ४१ देवान् १ इंद्र ३९ आदित्यान् २१ ॥ ४४ ॥ इंद्रं १३ दानमार्क्षाश्वमेधीय ६ इंद्रं १० इंद्राग्निविश्वदेववरुणान् १ वरुणं १ इंद्रं २१ अग्निं ३३ अश्विनौ १८ अग्निं १२ दानश्रौतर्वणमार्क्षीयं ३ अग्निं १६ इंद्रं ३३ सोमं ९ इंद्रं ९ देवान् १ इंद्र १८ [१/२] ॥४५॥ देवान् १ वरुणमित्रार्यम्णः १ देवान् १ अर्यमवरुणौ १ देवान् २ इंद्रविष्णुमरुदश्विनः १ देवान् २ अग्निं ९ अश्विनौ २० इंद्रं ९२ इंद्रभूनू १

मरुतः १२ इंद्रं २२ इंद्रामरुतः १ इंद्राबृहस्पती १ इंद्रं ५० [२६/२२] ॥ ४६ ॥ वाचंदेवीं २ इंद्रं १ मित्रावरुणौ ४ मित्र-वरुणादित्यान् १ आदित्यान् १ अश्विनौ २ वायुं २ सूर्यं २ उषसं १ सोमंपवमानं १ गां २ अग्निं ३५ अग्नामरुतः १ सोमंपवमानं ४० अग्निंसमिद्धंपवमानं १ अग्नितनूनपातंपवमानं १ अग्निमिळंपवमानं १ अग्निंबर्हिंपवमानं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारःपवमानं १ अग्निमूर्तीउषासानक्तेपवमान १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौपवमानं १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारतीःपवमानं १ अग्नित्वष्टारंपवमानं १ अग्निंवनस्पतिपवमानं १ स्वाहाकृतीः १ सोमंपवमानं ५१५ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ अग्निंपवमानं ३ सोमंपवमानं १८ पूषणं-पवमानं ३ सोमंपवमानं १० अग्निंपवमानं २ सवितारंपवमानं १ अग्निसवितारौपवमानौ १ विश्वान्देवान्पवमानान् १ सोमंपवमानं ३ पावमान्यध्येतॄन्पवमानान् २ सोमंपवमानं ४९८ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ अग्निं ५५ [३५/२०] ॥ ५३ ॥ इंद्रं ३ अपः ९ यमं १ यमीं १ यमं १ यमीं १ यमं ३ यमीं ३ यमं १ यमीं १ यमं १ यमीं १ अग्निं १८ शकटेहविर्धानाख्ये ५ यमं ५ पितॄनंगि-रोथर्वभृगुनामकान् १ पितॄन् ३ श्वानौसारमेयौ ३ यमं ४ पितॄन् १४ अग्निं १४ सरण्यूं २ पूषणं ४ सरस्वतीं ३ अपः ५ मृत्युं ४ धातारं १ त्वष्टारं १ पितृमेधं ७ प्रजापतिं १ ॥ ५४ ॥ अवग्नीषोमान् १ अपः ७ अग्निं १८ इंद्रं २५ अश्विनौ ३ सोमं ११ पूषणं ९ इंद्रं ४४ अग्निमपांनपातं १५ इंद्रामरुतः १ विश्वान्देवान् १ देवसंघं १ सवितृभगार्यमदेवान् १ देवभुविभ्ववाजान् १ देवान् १ हिरण्यगर्भं २ शमीमरणिकारणभूतां १ कण्वं २ इंद्रं ९ ॥ ५५ ॥ विश्वान्देवान् १ इंद्रं २ दानंकौरुश्रवणंत्रासदस्यवीयं २

१ असिन्नाप्रियेपवमानोगुण. ।

उपमश्रवसं ४ अक्षान् १ कितवनिंदां ४ कितवाक्षनिंदा १ अक्षनिंदां १ अक्षान् २ कितवनिंदां २ अक्षान् १ कृषिं १ अक्षनिंदां १ अग्निद्यु-
पृथिवीदेवावनानि १ द्युपृथिवीसिंधुपर्वतसूर्योपःसोमान् १ द्युपृथिव्युपोग्नीन् १ उपासाग्नी १ उपासाग्नीन् १ उपोग्न्यश्विनः १ सवितृधि-
पणाग्नीन् १ देवस्तोत्रसूर्याग्नीन् १ आदित्याग्नीन् १ इंद्रमित्रवरुणभगाग्निदेवान् १ आदित्यबृहस्पतिपूषाश्विभगाग्नीन् १ आदित्याग्नीन् १
मरुद्रुद्राग्निदेवान् १ देवान् १ उपोनक्ताद्युपृथिवीवरुणमित्रार्यमेंद्रमरुत्पर्वतावादित्यातरिक्षस्वर्गान् १ द्युपृथिवीनिर्ऋती: १ अदितिदेवाव-
नानि १ ग्रावदेवावनानि १ इंद्रेळाबृहस्पती १ अश्विनौ १ मरुद्गणं १ सोमं १ देवान् ३ अग्निमित्रवरुणसवितॄन् १ देवान् १ सवितार१
सूर्यं १२ इंद्रं ५ अश्विनौ ३१ इंद्र ३३ अग्निं २२ [¹⁄₀³] ॥५६॥ इंद्रंवैकुंठं ३७ अग्निंसौचीकं १ देवान् १ अग्निंसौचीकं १ देवान् १
अग्निंसौचीकं १ देवान् १ अग्निंसौचीकं १ देवान् १ अग्निंसौचीकं १ देवान् ६ अग्निंसौचीकं ३ देवान् २ अग्निंसौचीकं ६ इंद्र १४
अग्निवायुसूर्यान् १ पृथिवीदेवसूर्यान् १ स्तोमामिमानिदेवद्युधर्मदेवादित्यान् १ अंगिरस: ३ बृहदुक्थं १ इंद्रं १ ततुमन्याख्यं १
मनआवर्तनं ३ सोमं १ मनआवर्तनं १२ निर्ऋतिं ३ निर्ऋतिसोमौ १ देवीमसुनीतिं २ पृथिवीद्यंतरिक्षसोमपूषस्वस्ती: १ द्यावा-
पृथिव्यौ २ इद्रद्यावापृथिवी: १ असमातिं ४ इंद्रं १ असमातिं १ अर्थंसुबंधोर्जीवितात्द्वानरूपं ५ सुबंधो:स्पर्शनहेतुभूतादेवतां १
रुद्रं २ अश्विनौ २ वास्तोष्पतिरुद्रस्तुष्टिं ३ रुद्रवास्तोष्पति १ वास्तोष्पत्यग्नी १ अंगिरस: १ इंद्र ३ अग्नि १ नासत्येंद्रान् १ सोमं १
अग्निं १ आदित्यद्या: १ नाभानेदिष्ठधेनू १ अग्निं १ इंद्राग्नी १ इंद्रं १ मित्रवरुणनाभानेदिष्ठान् १ वरुणं १ मित्रावरुणौ १
वरुणं १ देवान् १ ॥५७॥ अगिरस: ६ विश्वान्देवान् १ दानंमावर्णीयं ४ देवान् ८ इंद्राग्निमित्रवरुणभगद्युपृथिवीमरुत: १ द्यां १

देवान् ४ पथ्यास्वस्ति २ विश्वदेवादिती: १ देवान् २ नराशंसपूषाग्निसूर्यचंद्रमोयमेंद्रवायूषोरात्र्यश्विनः १ अग्निबृहस्पत्यजैकपादहि-
र्बुध्न्यान् १ पृथिव्यर्यमणौ १ अश्वान् १ वाय्विंद्रपूष्णः १ एकविंशतिनद्यृभुवनस्पतिपर्वताग्निकृशान्वस्त्रतिष्यरुद्रान् १ नदीसरस्वती-
सरयुर्सिंध्वाद्याः १ देवमातृदेवपत्नीत्वष्ट्रिंद्रवाजभगमरुतः १ मरुतः १ मरुदिंद्रादिदेववरुणमित्रान् १ मरुददिती: १ द्यावापृथिव्यौ
१ होत्रायज्ञौ १ गयं १ विश्वदेवादिती: १ अग्नींद्रवरुणमित्रार्यमवायुपूषसरस्वत्यादित्यविष्णुमरुद्द्युसोमरुद्रादितिब्रह्मणस्पतीन् १
इंद्राग्नीषोमान् १ देवान् २ मित्रावरुणौ १ गां १ देवान् १ द्यावापृथिव्यौ १ पर्जन्येंद्रवायुवरुणमित्रार्यमादितिपार्थिवदिव्यांतरिक्ष-
देवान् १ ऋभुसोमान् १ देवान् १ अश्विनौ १ माध्यमिकवागजैकपात्सिंध्वद्भिश्वदेवसरस्वती: १ देवान् १ देवानिंद्रज्येष्ठान् १
मरुतः १ इंद्रवस्वादित्यादितिरुद्रमरुत्त्वष्टृदेवपत्नी: १ अदितिद्युपृथिव्यग्नींद्रविष्णुमरुदादित्यवसुरुद्रसवितॄन् १ सरस्वद्वरुणपूषवि-
ष्णुवाय्वश्विनः १ यज्ञदेवर्त्विगध्वर्य्वादिद्युपृथिवींद्रान् १ अग्नीषोमौ १ देवान् २ देववातपर्जन्यावोषध्यर्यमाग्निवायुसूर्यान् १ सिंध्वं-
तरिक्षाजैकपान्मेधाहिर्बुध्न्यदेवान् १ देवान् १ अक्ष्यादित्यक्षेत्रपतीन् १ देवान् २ बृहस्पतिं २४ अग्निं १२ अग्निंसमिद्धं १ अग्नि-
नराशंसं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तीर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्ताः-
सरस्वतीळाभारती: १ अग्नित्वष्टारं १ अग्निवनस्पतिं १ स्वाहाकृती: १ ज्ञानं ११ ॥ ५८ ॥ देवान् ९ इंद्रं १७ नदी: ९ ग्राव्णः ८
मरुतः १६ अग्निं १४ विश्वकर्माणं १४ मन्युं १४ सोमं ५ सूर्याविवाहं ११ देवान् १ सोमार्कौ १ चंद्रमसं १ विवाहमंत्रा-
शिषः ९ वधूवासःसंस्पर्शनिंदां २ दंपतियक्ष्मनाशं १ सूर्यासावित्रीं १६ ॥ ५९ ॥ इंद्रं २३ अग्निंरक्षोहणं २५ सूर्यमग्निंवैश्वानरंच १९

इंद्रं ४ सोमेंद्रौ १ इंद्रं १३ पुरुपं १६ अग्निं १५ देवान् १ अग्निं ३ अम्मरुदिंद्रान् १ मरुद्वरुणमित्रार्यमेंद्रान् १ इंद्रासूर्यौ १ इंद्रं १ रुद्रं १ बृहस्पतिसोमजाम्यथर्वदेवभृगून् १ द्युपृथिवीनराशंसयमादितित्वष्टृद्रविणोदऋभुरोदसीमरुद्विष्णून् १ अहिर्बुध्न्यसूर्यचंद्रमोद्युपृथिवीः १ पूषापांनपाद्वाय्वश्विनः १ अग्निदेवपत्न्यदितिचंद्रसूर्येंद्रान् १ अंगिरोग्रावेंद्रवस्वदितीः १ द्यावापृथिव्यौ १ देवान् २ अर्यममित्रवरुणदेवजनरुद्रमरुद्गणान् १ सूर्यचंद्रमोहिर्बुध्न्याश्विनः १ मित्रवरुणाश्विनः १ अश्विपूषभगभ्र्वोदित्रह्मादीन् १ इंद्रं १ सवित्रिंद्रमरुतः १ द्यावापृथिव्यौ १ इंद्रं १ देवस्तोत्र १ गोयाच्न्यां १ प्राव्णः १४ ॥ ६० ॥ उर्वशीं १ पुरूरवस १ उर्वशीं १ पुरूरवसं २ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वश्याद्यप्सरसः १ उर्वशी १ पुरूरवसं १ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ उर्वशीं १ पुरूरवस २ उर्वशीं १ पुरूरवसं १ इंद्राश्वौ १३ औषधीः २३ बृहस्पतिमित्रवरुणपूषादित्यवस्विंद्रान् १ बृहस्पतिं ३ देवान् २ बृहस्पतिं १ अग्निं ५ इंद्रं १२ इंद्रदेवसवित्रदितीः १ गवादितीः १ इंद्रादिती २ ऋत्विजः १२ द्रुघणं १२ इंद्रं ३ बृहस्पतिं १ इंद्रं ७ देवीमप्त्वां १ मरुतः १ इंद्रं २२ ॥ ६१ ॥ अश्विनौ ११ दक्षिणां ११ सरमां १ पणीनसुरान् १ सरमां १ पणीनसुरान् १ सरमां १ पणीनसुरान् १ सरमां १ पणीनसुरान् १ सरमां १ पणीनसुरान् १ आदित्यवरुणवाय्वग्निसोमापाः १ सोमवरुणमित्राग्निबृहस्पतिब्रह्मजायादानानि १ देवबृहस्पतिब्रह्मजायाः १ देवसप्तर्षिबृहस्पतिब्रह्मजायाः १ देवजुहूबृहस्पतीन् १ देवमनुष्यराजबृहस्पतिब्रह्मजायादानानि १ देवबृहस्पतिब्रह्मजायावार्हस्पत्ययज्ञान् १ अग्निंसमिद्धं १ अग्निंतनूनपातं १ अग्निमिळं १ अग्निंबर्हिषं १ अग्निमूर्तिर्देवीर्द्वारः १ अग्निमूर्तीउषासानक्ते १ अग्नीदैव्यौहोतारौप्रचेतसौ १ अग्निमूर्तीःसरस्वतीळाभारती: १ अग्नि-

त्वष्टारं १ अग्निवनस्पतिं १ स्वाहाकृतीः १ इंद्रं ३० अग्न्यादित्यवायुसूर्यरश्मीन् १ अग्निवायुसूर्यान् १ वेदिजायापतिदेवान् १ देवं-
मध्यमस्थानं १ वाचंमाध्यमिकांचपरमात्मछंदःसोमग्रहान् १ यज्ञं २ ब्रह्मसर्वरूपांवाचं १ छंदोयोगधिष्ण्यवागृत्विगिद्राश्वान् १ समाश्वसू-
र्यान् १ अग्निं ९ इंद्रं ९ धनान्नदानं ९ अग्निरक्षोहणं ९ इंद्रं २२ [१३/६] ॥ ६२ ॥ प्रजापति १० अग्निं ८ वेनं ८ अग्निं ४ वरुणं १
सोमं १ वरुणापाः २ इंद्रं १ वाचमांभृणीं ८ देवार्यममित्रवरुणान् १ वरुणमित्रार्यम्णः ३ वरुणमित्रार्यममरुद्रुद्रेंद्रान् १
वरुणमित्रार्यम्णः १ वरुणमित्रार्यमादित्यान् १ वसुमित्रवरुणार्यमाग्नीन् १ रात्रि ८ अग्नि १ इंद्रमरुद्विष्ण्वग्न्यंतरिक्षवायून् १ देवान् २
द्युपृथिव्यहोरात्र्यवोपधिदेवसोमान् १ अग्नि १ इंद्राश्विबृहस्पतिदेवान् १ इंद्रं १ इंद्राग्निवसुरुद्रादित्यान् १ भाववृत्तिं १४ इंद्रं ३
अश्विनौ २ इंद्रं २ द्युभूम्यश्विनः १ मित्रावरुणौ ६ इंद्रं १४ यमं ७ अग्निसूर्यवायून् ७ देवान् १ वातौ १ वातं २ देवमरुद्भूतानि १
अपः १ जिह्वां १ इंद्रं ६ सवितारं ३ विश्वावसुं ३ अग्निं ७ अर्यमभगबृहस्पतिदेववाग्देवीः १ सोमाग्न्यादित्यविष्णुसूर्यब्रह्मबृहस्प-
तीन् १ इंद्रवायुबृहस्पतीन् १ अर्यमबृहस्पतींद्रवायुविष्णुसरस्वतीसवितॄन् १ अग्निं ९ ॥ ६३ ॥ अश्विनौ ६ इंद्रं ६ सपत्नीबाधनं ६
अरण्यानीं ६ इंद्रं १० सवितारं ५ अग्निं ५ श्रद्धां ५ इंद्रं १० भाववृत्तं ५ अलक्ष्मीनाशनं १ ब्रह्मणस्पतिं २ अलक्ष्मीनाशनं १
विश्वान्देवान् १ अग्निं ५ इंद्रदेवान् २ इंद्रमरुद्देवान् १ देवान् २ सूर्यं ५ शचीं ६ इंद्रं १० गर्भसमाधानं ६ यक्ष्मनाशनं ६ दुःस्व-
प्ननाशनं ५ देवान् ३ यमं १ देवान् १ सपत्ननाशनं ५ इंद्रं २ सोमवरुणबृहस्पत्यनुमतींद्रधातृविधातॄन् १ इंद्रं १ वायुं ४ गाः ४
सूर्यं ४ इंद्रं ४ उषसं ४ अभिषिक्तराजस्तुतिं ११ प्राणः ४ ऋभून् १ अग्निं ३ मायाभेदं ३ तार्क्ष्यं ३ इंद्रं ६ धातृसवितृविष्णून् १

धातृसवितृविष्ण्वग्नीन् १ धातृसवितृविष्णुसूर्यान् १ बृहस्पतिं ३ पुत्रकामयजमानाशिषः १ पुत्रकामपत्न्याशिषः १ होत्राशिषः १ विष्णुत्वष्टृप्रजाविधातॄन् १ सिनीवालीसरस्वत्यश्विनः १ अश्विनौ १ अदितिं ३ वायुं ३ अग्निं ५ अग्निंजातवेदसं ३ सूर्यं ३ भाववृत्तिं ३ अग्निं १ संज्ञानं ३ ॥ ६४ ॥ इतिशाकलसंहितामंत्रदेवतान्वाधानम् ॥

अनुवाकाद्यृग्देवतान्वाधानम् ।

श्रीः ॥ अग्निं १ इंद्रंद्विः ३ अग्निं ४ ब्रह्मणस्पतिं ५ कं ६ अग्निंद्विः ८ अग्न्यश्व्युषसः ९ इंद्रं १० अग्निंत्रिः १३ मरुतः १४ अग्निं १५ इंद्रं १६ अश्विनौ १७ इंद्रं १८ अग्निं १९ वायुं २० अग्निं २१ अश्विनौ २२ इंद्रंमरुत्वंतं २३ अश्विनौ २४ अग्निं २५ इंद्रं २६ ब्रह्मणस्पतिं २७ रुद्रं २८ अग्निंद्विः ३० इंद्रंद्विः ३२ अग्निंत्रिः ३५ इंद्रं ३६ ऋभून् ३७ वायुं ३८ अग्निंद्विः ४० इंद्रं ४१ इंद्रसूर्यौ ४२ मरुतः ४३ अश्विनौ ४४ अग्निंद्विः ४६ इंद्रंद्विः ४८ विश्वान्देवान् ४९ अश्विनौ ५० अग्निं ५१ इंद्रं ५२ देवान् ५३ मरुतः ५४ अश्विनौ ५५ इंद्रवायू ५६ इंद्रंचतुः ६० यज्ञयजमानौ ६१ अग्निंद्विः ६३ इंद्रंद्विः ६५ मरुतः ६६ सोमंपवमानंसप्त ७३ अग्निं ७४ सरण्यूः ७५ अपोपोनपातंवा ७६ इंद्रं ७७ रुद्रं ७८ अग्निं ७९ सोमं ८० अग्निं ८१ विश्वान्देवान् ८२ इंद्रं ८३ भाववृत्तिं ८४ इंद्रं ८५ ॥ इत्यनुवाकदेवताःपंचाशीतिः ॥

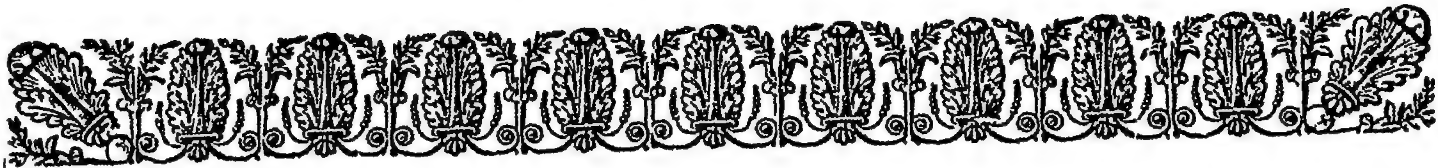
अनुवाकाद्यृचामृष्याद्यः ।

श्रीः ॥ अग्निमीळइत्यस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाअग्निर्गायत्री १ सुरूपकृत्नुमित्यस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाइंद्रोगायत्री २ एंद्रसानसिमित्यस्य

वैश्वामित्रोमधुच्छंदाइंद्रोगायत्री ३ अग्निदूतमित्यस्यकाण्वोमेधातिथिरग्निर्गायत्री ४ सोमानमित्यस्यकाण्वोमेधातिथिर्ब्रह्मणस्पतिर्गायत्री ५
कस्यनूनमित्यस्याजीगर्तिःशुनःशेपःसकृत्रिमोवैश्वामित्रोदेवरातःकस्त्रिष्टुप् ६ त्वमग्नेप्रथमइत्यस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपोग्निर्जगती ७ प्रवोयह्व-
मित्यस्यघौरःकण्वोग्निर्बृहती ८ अग्नेविवस्वदित्यस्यकाण्वःप्रस्कण्वोग्न्यश्व्युषसोबृहती ९ अभित्यंमेषमित्यस्यांगिरसःसव्यइंद्रोजगती १०
नूचित्सहोजाइत्यस्यगौतमोनोधाअग्निर्जगती ११ पश्वानतायुमित्यस्यशाक्त्यःपराशरोग्निर्द्विपदाविराट् १२ उपप्रयंतइत्यस्यराहूगणोगोत-
मोग्निर्गायत्री १३ प्रयेशुंभंतइत्यस्यराहूगणोगोतमोमरुतोजगती १४ इमंस्तोममित्यस्यांगिरसःकुत्सोग्निर्जगती १५ इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमू-
तयइत्यस्यांगिरसःकुत्सइंद्रोजगती १६ नासत्याभ्यामित्यस्यदैर्घतमसःकक्षीवानश्विनौत्रिष्टुप् १७ कदित्थानॄनित्यस्यदैर्घतमसःकक्षीवानिंद्र-
त्रिष्टुप् १८ अग्निंहोतारमित्यस्यदैवोदासिःपरुच्छेपोग्निरत्यष्टिः १९ आत्वाजुवइत्यस्यदैवोदासिःपरुच्छेपोवायुरत्यष्टिः २० वेदिषदइत्यस्यौ-
चथ्योदीर्घतमाअग्निर्जगती २१ अबोध्यग्निरित्यस्यौचथ्योदीर्घतमाअश्विनौजगती २२ कयाशुभेत्यस्यैंद्रइंद्रोमरुत्वांस्त्रिष्टुप् २३ युवोर-
जांसीत्यस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् २४ त्वमग्नेद्युभिरित्यस्यशौनकोगृत्समदोग्निर्जगती २५ योजातएवेत्यस्यशौनकोगृत्समदइंद्रस्त्रि-
ष्टुप् २६ गणानांत्वेत्यस्यशौनकोगृत्समदोब्रह्मणस्पतिर्जगती २७ आतेपितरित्यस्यशौनकोगृत्समदोरुद्रोनिचृत्त्रिष्टुप् २८ सोमस्यमेत्यस्य
गाथिनोविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् २९ प्रवोदेवायेत्यस्यवैश्वामित्रऋषभोग्निरनुष्टुप् ३० इच्छंतित्वेत्यस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ३१ इंद्रं-
मतिरित्यस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ३२ इमंमहइत्यस्यवैश्वामित्रोवाच्योवाप्रजापतिरग्निस्त्रिष्टुप् ३३ त्वांह्यग्नइत्यस्यगौतमोवामदेवो-
ग्निरष्टिः ३४ भद्रंतेअग्नइत्यस्यगौतमोवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् ३५ यन्नइंद्रइत्यस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ३६ प्रऋभुभ्यइत्यस्यगौतमोवामदेव-

ऋभवस्त्रिष्टुप् ३७अग्नंपिबेत्यस्यगौतमोवामदेवोवायुर्गायत्री ३८ अवोध्यग्निरित्यस्यात्रेयौबुधगविष्ठिरावग्निस्त्रिष्टुप् ३९ प्रवेधसइत्यस्यांगि-
रसोधरुणोग्निस्त्रिष्टुप् ४० महिमहइत्यस्यप्राजापत्यःसंवरणइंद्रस्त्रिष्टुप् ४१ विदादिवइत्यस्यात्रेयःसदापृणइंद्रसूर्यौत्रिष्टुप् ४२ आरुद्रासइ-
त्यस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतोजगती ४३ यदद्यस्थइत्यस्यात्रेयःपौरोश्विनावनुष्टुप् ४४ त्वंह्यग्नइत्यस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोग्निस्त्रिष्टुप् ४५ त्वम-
ग्नेयज्ञानामित्यस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोग्निर्गायत्री ४६ वृषामहइत्यस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ४७ योरयिवइत्यस्यबार्हस्पत्यःशंयुरिंद्रोनु
ष्टुप् ४८ हुवेवोदेवीमित्यस्यभारद्वाजऋजिश्वाविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ४९ स्तुषेनरेत्यस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोश्विनौत्रिष्टुप् ५० अग्निंनरइत्यस्यमैत्रा-
वरुणिर्वसिष्ठोग्निर्विराळनुष्टुप् ५१ त्वेहयदित्यस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप्५२प्रशुक्रैत्वित्यस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोदेवाविराड्द्विपदा ५३
कईंव्यक्ताइत्यस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमरुतोविराड्द्विपदा ५४ अपस्वसुरित्यस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ५५ प्रवीरयेत्यस्यमैत्रावरुणि-
र्वसिष्ठइंद्रवायूत्रिष्टुप् ५६ माचिदन्यदित्यस्यकाण्वःप्रगाथइंद्रोबृहती ५७ महाँइंद्रयइत्यस्यकाण्वोवत्सइंद्रोगायत्री ५८ इंद्रःसुतेष्वित्यस्य
काण्वोनारदइंद्रउष्णिक्५९वयमुत्वामपूर्व्येत्यस्यकाण्वःसोभरिरिंद्रःककुबुष्णिक्६०योयजातीत्यस्यवैवस्वतोमनुर्यज्ञयजमानौगायत्री ६१
इमेविप्रस्येत्यस्यांगिरसोविरूपोग्निर्गायत्री ६२ अग्नआयाहीत्यस्यप्रागाथोभर्गोग्निर्बृहती ६३ योराजेत्यस्यांगिरसःपुरुहन्मेंद्रोबृहती ६४
आतूनइंद्रेत्यस्यकाण्वःकुसीदींद्रोगायत्री ६५ गौर्धयतीत्यस्यांगिरसोबिंदुर्मरुतोगायत्री ६६ स्वादिष्ठयेत्यस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाःपवमानः
सोमोगायत्री ६७ पवस्वदक्षसाधनइत्यस्यागस्त्योदृढच्युतःपवमानःसोमोगायत्री६८अयावीतीत्यस्यांगिरसोमहीयुःपवमानःसोमोगायत्री
६९ प्रदेवमच्छेत्यस्यभालंदनोवत्सप्रिःपवमानःसोमोजगती ७० प्रतआशवइत्यस्याकृष्टामाषाःपवमानःसोमोजगती ७१ अस्यप्रेषेत्यस्यमै-

त्रावरुणिर्वसिष्ठः पवमानः सोमस्त्रिष्टुप् ७२ सखायआनीत्यस्यकाण्वौपर्वतनारदौद्वेशिखंडिन्यावप्सरसाघृपिकेवापवमानः सोमउष्णिक् ७३ अग्नेबृहन्नित्यस्याप्त्यस्त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ७४ त्वष्टादुहित्रइत्यस्ययामायनोदेवश्रवासरण्यूस्त्रिष्टुप् ७५ प्रदेवत्रेत्यस्यैलूषः कवषआपोपोनपात्त्रिष्टुप् ७६ अच्छामइंद्रमित्यस्यांगिरसः कृष्णइंद्रोजगती ७७ इदमित्थेत्यस्यमानवोनाभानेदिष्ठोरुद्रस्त्रिष्टुप् ७८ भद्राअग्नेरित्यस्यवाध्र्यश्वः सुमित्रोग्निर्जगती ७९ सत्येनोत्तमितेत्यस्यसूर्यासावित्रीसोमोनुष्टुप् ८० संजागृवद्भिरित्यस्यवैतहव्योरुणोग्निर्जगती ८१ इंद्रदृह्येत्यस्यवांदनोदुवस्युर्विश्वेदेवाजगती ८२ तमस्यद्यावापृथिवीइत्यस्यवैरूपः शतप्रभेदनइंद्रोजगती ८३ नासदासीदित्यस्यप्रजापतिः परमेष्ठीभावघृत्तिस्त्रिष्टुप् ८४ शासइत्थेत्यस्यभारद्वाजः शासइंद्रोनुष्टुप् ८५ ॥ इत्यनुवाकाद्यृचामृष्यादयः ॥

॥ अथऋग्विधानम् ॥

श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ ॐस्वयंभुवेब्रह्मणेविश्वगोप्त्रेनमस्कृत्वामंत्रदृग्भ्यस्तथैव ॥ विवक्षुरस्म्यृग्विधानंपुराणंपुरादृष्टमृषिभिर्मंत्रदृग्भिः ॥१॥
मंत्रेभ्योमंत्रदृग्भ्यश्चसमाम्नायानुपूर्वशः ॥ कर्मणामृषिदृष्टानांविधिंप्रोवाचशौनकः ॥२॥ ऋषिभिर्विविधामंत्रादृष्टादृष्टप्रयोजनाः ॥ प्रयो-
जनायचोद्दिष्टास्तांस्तस्मिन्प्रदर्शिताः ॥ ३ ॥ नानार्थानिचकर्माणिशांतिपुष्ट्याश्रयाणिच ॥ सिद्ध्यश्चतपोमूलाःश्रद्दधानस्यकुर्वतः ॥ ४ ॥
स्तुत्यादयोयेविकाराःप्रदिष्टास्तथार्थवादाऋक्षुसूक्तेषुचैव ॥ यैर्यैःकामैर्ऋषिभिर्देवताश्चतुष्टूयंतेतान्छृणुध्वोच्यमानान् ॥ ५ ॥ आयुःस्वर्गो
द्रविणंसूनवश्चचतुर्विधंप्रोक्तमाशास्यमग्रे ॥ अन्येकामाःशतशःसंप्रदिष्टाःसंस्तुवद्भिर्ऋषिभिर्देवताश्च ॥ ६ ॥ सिद्धामंत्राविविधाब्राह्मणस्य
फलंयच्छंतिविधिवत्प्रयुक्ताः ॥ सत्यंतेषांसाधनंसंयमश्चशमस्तितिक्षानसूयादमश्च ॥ ७ ॥ तस्माद्द्विजःप्रशांतात्माजपहोमपरायणः ॥
तपस्स्वध्ययनेयुक्तोभवेद्भूतानुकंपकः ॥ ८ ॥ क्षत्रियोबाहुवीर्येणतरेदापदमात्मनः ॥ धनेनवैश्यःशूद्रस्तुजपहोमैर्द्विजोत्तमः ॥९॥ तप-
सास्वर्गमाप्नोतितपसाविंदतेमहत् ॥ तपोयुक्तस्यसिध्यंतिकर्माणिनियतात्मनः ॥१०॥ विद्वेषणंसंवननंविपन्नंरोगनाशनं ॥ येनयेनार्थमृ-
षिणायदर्थेदेवताःस्तुताः ॥ ११ ॥ ससकामःसमृद्धश्चतेषांतेषांतथातथा ॥ तानिकर्माणिवक्ष्यामिविविधानिचकर्मणाम् ॥ १२ ॥ पुरश्च-
रणमादौतुकर्मणांसिद्धिकारकम् ॥ स्वाध्यायाभ्यसनस्यादौप्राजापत्यंचरेद्द्विजः ॥१३॥ केशश्मश्रुलोमनखान्वापयित्वाप्लुतःशुचिः ॥ तिष्ठे-
दहनिरात्रौतुशुचिरासीतवाग्यतः ॥ १४ ॥ सत्यवादीपवित्राणिजपेद्व्याहृतयस्तथा ॥ ॐकाराद्यास्तुताजस्वासावित्रींचतदित्यृचम् ॥१५॥
आपोहिष्ठेतिसूक्तंतुशुद्धवत्योऽघमर्षणम् ॥ शंवत्यःस्वस्तिमत्यश्चपावमान्यस्तथैवच ॥ १६ ॥ सर्वत्रैतत्प्रयोक्तव्यमादावंतेचकर्मणाम् ॥

आसहस्रादाशताद्वादशांतमथवाजपेत् ॥ १७॥ ॐकारंव्याहृतीस्तिस्रःसावित्रीमथवायुतम् ॥ तर्पयित्वाद्भिराचार्यानृषींश्छंदांसिदेवताः
॥ १८ ॥ प्रपद्येतविरूपाक्षंरौद्रमंत्रगणंजपन् ॥ अनार्यैर्नचभाषेतनशूद्रैर्नापिगर्हितैः ॥ १९ ॥ नरजस्वलयानार्यापतितैर्नान्त्यजैर्नृभिः ॥
नदेवब्राह्मणद्विष्टैर्नाचार्यगुरुनिंदकैः ॥ २० ॥ नमातृपितृविद्विष्टैर्नावमन्येतकंचन ॥ मंगलाचारयुक्तःस्याच्छिरह्णोभ्युदयादपः (?) ॥ २१॥
अंतेद्वादशरात्रस्यस्थालीपाकंप्रकल्पयेत् ॥ अग्नयेचाथसोमायतृतीयाचतयोःसह ॥ २२ ॥ वैश्वदेवीचरौद्रीचजुहुयादुत्तरेततः ॥ अवसा-
नस्यपतयेतथानुमतयेपिच ॥ २३ ॥ धन्वंतरयइत्यन्यागंधर्वाप्सरसामपि ॥ दशमीब्राह्मणस्पत्यापरातुब्रह्मणेस्मृता ॥२४॥ सरस्वत्यैत-
थाविष्णोरंत्यासौविष्टकृत्यपि ॥ आज्याहुतयएवाद्यौस्थालीपाकेहुतेपुनः ॥ २५ ॥ हुत्वाग्निंतर्पयेद्विद्वान्पितृभ्यश्चप्रकल्पयेत् ॥ ततःशेषं
विधानेनशुचिर्भुंजीतवाग्यतः ॥ २६ ॥ कृच्छ्राणामेषसर्वेषांविधिरुक्तोऽनुपूर्वशः ॥ प्राजापत्यातिकृच्छ्रस्यतथासांतपनस्यच ॥ २७ ॥
पराकस्यचकृच्छ्रस्यविधिंचांद्रायणस्यच ॥ एकेनशुद्धिमाप्नोतिद्वाभ्यांपापैःप्रमुच्यते ॥२८॥ त्रिभिःसिध्यंतिमंत्राश्चमुच्यतेचोपपातकैः ॥
चतुर्भिर्भ्रूणहत्यायास्तथैवायाज्ययाजनात् ॥२९॥ पंचभिःपातकैःसर्वैर्दुष्कृतैश्चप्रमुच्यते ॥ तप्तकृच्छ्रेणसर्वाणिपापानिप्रतिबाधते ॥३०॥
चांद्रायणंसहाद्यंतमेभिःकृच्छ्रैःसमस्मृतम् ॥ त्रिभिश्चांद्रायणैःपूतोब्रह्मलोकंसमश्नुते ॥ ३१ ॥ अष्टाभिर्देवताःसाक्षात्पश्येतवरदास्तथा ॥
छंदांसिदशभिर्ज्ञात्वासर्वान्कामान्समश्नुते ॥ ३२ ॥ त्र्यहंप्रातस्त्र्यहंसायंत्र्यहमद्यादयाचितम् ॥ त्र्यहंपरंचनाश्नीयात्प्राजापत्यंचरन्द्विजः
॥ ३३ ॥ एकैकंग्रासमश्नीयात्त्र्यहाणित्रीणिपूर्ववत् ॥ त्र्यहंचोपवसेदंत्यमतिकृच्छ्रंचरन्द्विजः ॥ ३४ ॥ अमावास्यांनभुंजीतह्येषचांद्राय-
णोविधिः ॥ कुक्कुटांडप्रमाणंतुग्रासंकुर्याद्दतंद्रितः ॥३५॥ गोमूत्रंगोमयंक्षीरंदधिसर्पिःकुशोदकम् ॥ एकरात्रोपवासश्चकृच्छ्रःसांतपनःस्मृ-

तः ॥ ३६ ॥ एवमेतत्र्यहैर्युक्तंमहासांतपनंविदुः ॥ उपवासस्तुसप्ताहंशिशुसांतपनंस्मृतम् ॥ ३७ ॥ तप्तकृच्छ्रंचरन्विप्रोजलक्षीरघृतानि-
लान् ॥ प्रतित्र्यहंपिबेदुष्णान्सकृत्स्नायीसमाहितः ॥ ३८ ॥ नियतस्तुपिबेदापःप्राजापत्यविधि.स्मृतः ॥ यतिकृच्छ्रंवदंत्येतद्ब्रह्मसामपनो-
दनम् ॥ ३९ ॥ यतात्मनोऽप्रमत्तस्यद्वादशाहमभोजनम् ॥ पराकोनामकृच्छ्रोयंसर्वपापप्रणोदनः ॥ ४० ॥ एकैकंह्रासयेत्पिंडंकृष्णेशुक्लेच
वर्धयेत् ॥ उपस्पृशंस्त्रिषवणमेतच्चांद्रायणंस्मृतम् ॥ ४१ ॥ एतमेवविधिंकृत्स्नमाचरेद्यवमध्यमे ॥ शुक्लपक्षादिनियतश्चरंश्चांद्रायणव्रतम्
॥ ४२ ॥ चतुरःप्रातरश्नीयाद्विप्रःपिंडान्कृताह्निकः ॥ चतुरोऽस्तमितेसूर्येशिशुचांद्रायणंस्मृतम् ॥ ४३ ॥ अष्टावष्टौसमश्नीयात्पिंडान्म-
ध्यंदिनेस्थिते ॥ नियतात्माहविष्यस्ययतिचांद्रायणव्रतम् ॥ ४४ ॥ यथाकथंचित्पिंडानांतिस्रोऽशीतीःसमाहितः ॥ मासेनाश्नन्हविष्यस्यचं-
द्रस्यैतिसलोकताम् ॥ ४५ ॥ एतद्रुद्रास्तथादित्यावसवश्चाचरन्व्रतम् ॥ सर्वेकुशलमोक्षायमरुतश्चर्तुभिःसह ॥ ४६ ॥ यावकःसप्तरात्रेणपा-
तव्योनियतात्मना ॥ स्थानासनत्रिषवणैर्जपतापावमान्यृचः ॥ ४७ ॥ एकैकंसप्तरात्रेणपुनातिविधिवत्कृतः ॥ त्वगसृक्पिशितास्थीनिमेदोमज्जा-
नमेवच ॥ ४८ ॥ एकैकंसप्तरात्रंतुत्वगादीनांविशोधनम् ॥ एभिर्व्रतैर्विपूतात्माकुर्यात्कर्माण्यतंद्रितः ॥ ४९ ॥ इष्यन्कामांस्ततःसर्वानवाप्नो-
तिनसंशयः ॥ कणपिण्याकतक्राणामेकैकंशोधनंभवेत् ॥ ५० ॥ शुद्धात्माकर्मकुर्वीतसत्यवादीजितेंद्रियः ॥ एवंशुद्धस्यकर्माणिमंत्रैर्वक्ष्या-
मितद्यथा ॥ ५१ ॥ त्रिरात्रमेवोपवसेदादितःसर्वकर्मणाम् ॥ त्रीणिनक्तानिवाकुर्यात्ततःकर्मसमारभेत् ॥ ५२ ॥ नित्यप्रयोगिणांचैवप्रयो-
गादौव्रतंत्र्यहम् ॥ उपरिष्टादुपवसेत्कृत्वावासानिपातिकम् ॥ ५३ ॥ आयुष्याण्येवकर्माणिमंत्रयुक्तःसमारभेत् ॥ शंवत्यःस्वस्तिमत्यश्चजपेत
त्रिवृताऋचः ॥ ५४ ॥ अरण्येवोदितेसूर्येदिशंप्राप्यापराजिताम् ॥ प्राचीमथोत्तरांवापिशुचौदेशेसमाहितः ॥ ५५ ॥ सवासाःसशिरस्को-

प्सुस्नात्वाभ्युक्ष्यजपेद्द्विजः ॥ शुद्धवत्यस्तथांव्वत्यःपावमान्योऽघमर्षणम् ॥५६॥ एवंत्रिराप्लुत्यशुचिःप्राणायामान्समाचरेत् ॥ त्रीन्षडष्टौ
द्वादशवाषोडशाष्टादशापिवा ॥ ५७ ॥ आशताद्वायमेत्प्राणान्जपन्ब्रह्माघमर्षणम् ॥ यावद्वामनसस्तुष्टिस्तावत्प्राणान्समायमेत् ॥ ५८ ॥
यथायथामनस्तस्यदुष्कृतंकर्मगर्हति ॥ तथातथाशरीरंतत्तेनाधर्मेणमुच्यते ॥ ५९ ॥ प्राणायामैर्दग्धदोषःशुक्लांबरधरःशुचिः ॥ यथाविध्य-
पआचम्यआरोहेद्दर्भप्रस्तरम् ॥ ६० ॥ पवित्रपाणिःकृत्वातूपस्थंवैदक्षिणोत्तरम् ॥ दिशोरेवांतरंप्रेक्ष्यानिमिषंछाद्यचक्षुषी ॥ ६१ ॥ ॐकारं
व्याहृतीस्तिस्रःसावित्रींचतदित्यृचम् ॥ मनसैताअनुद्धृत्यवेदादिंसमुपक्रमेत् ॥ ६२ ॥ मंद्रमेवपठेत्प्रातरुच्चैर्मध्यंदिनेपठेत् ॥ सोच्चैरेवापरा-
ह्णेतुसंध्याकालउपारमेत् ॥ ६३ ॥ ब्राह्मेमुहूर्तेचोत्थायत्रिराप्लुत्यपठेद्द्विजः ॥ मध्यमांवृत्तिमास्थायनद्रुतांनविलंबिताम् ॥ ६४ ॥ पूर्वांसं-
ध्यांजपंस्तिष्ठेदुपासीतचपश्चिमाम् ॥ नचांतराव्याहरेतविरमेद्वाकथंचन ॥६५॥ विरमेद्ब्राह्मणेप्राप्तेकामंतेनतुसंवदेत् ॥ शूद्रंदृष्ट्वैवसंप्राप्तंना-
धीयीतकथंचन ॥ ६६ ॥ आग्नेयंसूक्तमाद्यंतुसुख्यंब्रह्मर्षिसंमतम् ॥ रायस्पोषंधुरंधन्यंजपन्विप्रोऽर्थमाप्नुयात् ॥ ६७ ॥ ऋषिंसर्वमिदंजप्त्वा
सपुत्रंनियतःशुचिः ॥ संहिताफलमाप्नोतिऋग्वेदस्यनसंशयः ॥ ६८ ॥ एकादशगुणंह्येतज्जपन्ब्रह्मसनातनम् ॥ सर्वान्कामानवाप्नोतिपापैश्च
परिमुच्यते ॥ ६९ ॥ अनश्नन्संहितामेतांप्रातःप्रातर्दिनेदिने ॥ आयुर्विद्यांधनंपुत्रान्गृहांश्चाप्नोत्यनामयान् ॥ ७० ॥ एतद्ब्रह्मजपन्शूद्रा-
न्नेक्षेतान्यांश्चतद्विधान् ॥ प्रेक्ष्याचम्योदकंपूतःपश्येद्वाग्निभास्करौ ॥ ७१ ॥ मंद्रंजपोदशगुणउपांशुस्याच्छतान्वितः ॥ सहस्रंमानसंवि-
द्यादेषजप्यविधिःस्मृतः ॥ ७२ ॥ आदावेवतुसावित्र्याकर्मकुर्वीतशांतये ॥ पुष्ट्येधनलाभायपशुकामायभूतये ॥ ७३ ॥ एषाहिसंहिता
देवैःसर्वब्रह्ममयीनिचृत् ॥ उग्रेणतपसादृष्टाविश्वामित्रेणधीमता ॥ ७४ ॥ होमांश्चजपयज्ञांश्चनित्यंकुर्वीतचैतया ॥ सर्वकामसमृद्ध्यर्थंपर-

ब्रह्मेदमुच्यते ॥ ७५ ॥ एपैवंप्रतिलोमोक्तापच्छःशत्रुविनाशिनी ॥ अक्षरप्रतिलोमेयमाभिचारेपुशस्यते ॥ ७६ ॥ अक्षरप्रतिलोमेयंयस्मि-न्युज्येतकर्मणि ॥ तदमोघंविजानीयादेतद्वैब्रह्मणोवलम् ॥ ७७ ॥ व्याघातकेध्मसमिधोह्यक्षरप्रतिलोमया ॥ जुहुयात्सार्पपंतैलंवैभीतक-कृतस्रुचः ॥ ७८ ॥ यइच्छेत्पीडनंशत्रोरपिवोच्चाटनंपुनः ॥ पच्छःसंपीडयेच्छत्रून्वर्णशश्चप्रमापयेत् ॥ ७९ ॥ इतिपरिभापा ॥ ॥ ऋग्वेदाद्यस्यसूक्तस्यविधिंवक्ष्याम्यतःपरम् ॥ यथाऋपिर्मधुच्छंदाःकर्मैतेनाकरोत्पुरा ॥ ८० ॥ शिरसाधारयेदग्निंनियतःपरिवत्सरम् ॥ चतुर्थप्राणकालीयोहुतशिष्टमदन्हविः ॥ ८१ ॥ जुहूंत्रिरुपतिष्ठंश्चसत्यवादीदिनेदिने ॥ व्रतकालेतुसंप्राप्तेआग्नेयंनिर्वपेच्चरुम् ॥ ८२ ॥ अन-ग्नोध्यानमात्रोऽग्निर्व्रतांतेऽस्योपतिष्ठति ॥ दहेयमितियंचेच्छेत्तंदहत्येवपावकः ॥ ८३ ॥ अप्स्वप्यग्निर्ज्वलत्येवतद्व्रतस्यमहात्मनः ॥ समर्धय-तितंचेष्टैःकामैर्वह्निःप्रयत्नतः ॥ ८४ ॥ अतःपरंतृचाःसप्तवाय्वाद्यायेप्रकीर्तिताः ॥ तान्जपन्प्रयतोनित्यमिष्टान्कामान्समश्नुते ॥ ८५ ॥ मेधातिथावृषौपुनःसदसस्पतिमित्यृचम् ॥ मेधाकामोजपेन्नित्यंजुहुयाच्चाज्यमेतया ॥८६॥ स्योनेतिपृथिवीनित्यंस्नात्वाविप्रःशुचिर्जपेत् ॥ विंदतेमहतीभूमिमसपत्नामकंटकाम् ॥ ८७ ॥ इदंविष्णुरितीमाभिःपंचभिःश्राद्धकर्मणि ॥ अंगुष्ठमन्नेऽवगाह्येत्तेनरक्षांसिबाधते ॥८८॥ अंगुष्ठमात्रोभगवान्विष्णुःपर्यटतेमहीं ॥ राक्षसानांवधार्थायतच्छ्राद्धेप्रहरिष्यति ॥ ८९॥ अक्षय्यंचभवेदन्नंश्रद्धाभक्तिसमन्वितम् ॥ तस्मा-च्छ्राद्धेपुसर्वेष्वप्यंगुष्ठग्रहणंस्मृतम् ॥ ९० ॥ सप्तजन्मकृतंपापंकृत्वाचाभक्ष्यभक्षणम् ॥ तद्विष्णोरित्यपांमध्येसकृज्जप्त्वाविशुद्ध्यति ॥९१॥ अंबयोयंतियाःप्रोक्तानवर्चस्त्वाभिषेचनीः॥ आयुष्यस्ताःपरिप्रोक्ताभैपज्यःपापमोचनीः ॥९२॥ शुनःशेपमृपिंवद्धःसंनिरुद्धोथवाजपेत् ॥ मुच्यतेसर्वपापेभ्योगदीचाप्यगदोभवेत् ॥ ९३ ॥ यइच्छेच्छाश्वतान्कामानिंद्रात्प्राप्स्येपुरंदरात् ॥ सपोडशभिरेवर्ग्भिरिंद्रंस्तूयाद्दिनेदिने

॥९४॥ हैरण्यस्तूपइंद्रस्यसूक्तंकर्मोमिसंस्तवम् ॥ तज्जपन्प्रयतःशत्रूनयत्नात्प्रतिवाध्यते ॥९५॥ आकृष्णेनेत्यृचात्वेवयोनित्यंसूर्यमर्चति ॥
प्रातर्मध्येऽस्तगंवापिसजीवेदगदःसुखी ॥ ९६ ॥ आकृष्णेनेत्यृचंत्वेतांध्यायन्निशिदिवौकसः ॥ अग्नौहुत्वैतयाचाज्यंदीर्घमायुरवाप्नुयात्
॥ ९७ ॥ येतेपंथाइतीमांतुसावित्रीमध्वगोऽभ्यसेत् ॥ स्वस्तिमान्व्रजतेऽध्वानंगृहांश्चाप्नोत्यनामयान् ॥ ९८ ॥ संपूषन्नितियत्सूक्तंघौरःक-
ण्वोजगावृषिः ॥ अध्वन्यमेतद्विज्ञेयंपरिपंथ्यपसेधनम् ॥ ९९ ॥ रौद्रीभिःषड्भिरीशानंतुष्टूयाद्योदिनेदिने ॥ सनारीसहितःशांतिंशंकरात्प्रा-
प्नुयात्सदा ॥ १०० ॥ एतेनैवपडर्चेनजुहुयादाज्यमन्वहम् ॥ चरुंचकल्पयेद्रौद्रंभूतिकामोऽथपर्वसु ॥ १ ॥ उदित्युद्यंतमादित्यमुपतिष्ठेद्दि-
नेदिने ॥ हृद्रोगनाशनंह्येतत्परमारोग्यवर्धनम् ॥ २ ॥ द्विषंतमित्यथार्धर्चंयंद्विष्यात्तंजपन्स्मरेत् ॥ आगस्कृत्सप्तरात्रेणविद्वेषमधिगच्छति
॥ ३ ॥ रोगैर्गृहीतोरोगीचप्रस्कण्वस्योत्तमंतृचम् ॥ आरोग्यमेतत्प्रयतोजपेन्नित्यमनेकशः ॥ ४ ॥ उत्तमस्तस्यचार्धर्चोद्विषद्द्वेषइतिस्मृतः ॥
यंद्विष्यात्तमभिध्यायेद्दृष्ट्वाचैनंजपेदिदम् ॥ ५ ॥ आगस्कृच्चेत्त्रिरात्रेणविद्वेपंसंनियच्छति ॥ उदयत्यायुरक्षय्यंतेजोमध्यंदिनेजपन् ॥ ६ ॥
अस्तंव्रजतिसूर्येतुद्विषंतंप्रतिवाध्यते ॥ ओजस्तेजस्तथारोग्यंद्विपद्द्वेषंप्रकीर्तितम् ॥ ७ ॥ नवपश्वेतिसूक्तानियानिगर्भेपराशरः ॥ अरातीनां
हरेत्प्राणान्छत्रूंश्चैवनियच्छति ॥ ८ ॥ सौपर्णानिपवित्राणिसूक्तान्येकादशाभ्यसेत् ॥ वांच्छन्पुत्रान्पशून्वित्तंस्वर्गमायुरनंधताम् ॥ ९ ॥
आध्यात्मिकीःकइत्येताजपंस्तुसुसमाहितः ॥ प्राप्नुयात्सपरंधामविश्वंज्योतिःसनातनम् ॥ ११० ॥ आनोभद्रीयमायुष्यंवैश्वदेवंजपन्मुनिः ॥
मुमूर्षुरपिजप्त्वैतद्दीर्घमायुरवाप्नुयात् ॥ ११ ॥ पितॄणांश्राद्धकालेतुमध्विव्येतत्तृचंपठेत् ॥ अघोराःपितरस्तस्यविशंतिज्योतिरुत्तमम् ॥ १२ ॥
त्वंसोमेतिचसूक्तेनपश्येच्चंद्रमुपोदितम् ॥ उपतिष्ठेत्समित्पाणिर्मासिमासिनवंनवम् ॥ १३ ॥ तन्मासंतस्यदुःखंहिनजातुत्रिविधंभवेत् ॥ गौतमेन

पुराद्दष्टंमृत्योर्नाशनमात्मनः ॥ १४ ॥ उद्यंतमुपतिष्ठेतपूर्णेचैतत्समाहितः ॥ वासांस्यपिसविंदेतचंद्रस्यैतिसलोकताम् ॥ १५ ॥ धनकामो
जपेन्नित्यमेताइतितुनित्यशः ॥ स्नात्वाशुचिस्तुनियतइष्टंधनमवाप्नुयात् ॥ १६ ॥ आयुरीप्सन्निसमितिकौत्संसूक्तंसदाभ्यसेत् ॥ आज्या-
हुतीश्चजुहुयात्प्रत्यृचंवाग्यतःशुचिः ॥ १७ ॥ जपेदाप्लुत्यनियतःससाक्षादापदंतरेत् ॥ अपनःशोशुचदितिस्नात्वामध्यंदिनेरवौ ॥ १८ ॥
शुचिकामोजिताहारःप्रत्यृचंजुहुयाद्धृतम् ॥ समिधोऽन्वहमिष्टौवासूक्तमेतदघापहम् ॥ १९ ॥ यथामुंजादिवेषीकातथापापात्प्रमुच्यते ॥ जात-
वेदसइत्यादिसदास्वस्त्ययनेजपेत् ॥ १२० ॥ दुर्गेपथिप्रयातस्यनास्यारिभ्योभयंभवेत् ॥ राजकार्येश्वयूथेवाअभिशस्तोऽप्यनेकधा ॥ २१ ॥
अशक्तोऽप्रतिभाकार्येभयेप्राणांतिकेथवा ॥ जातवेदसइत्येतांजपंस्तेभ्यःप्रमुच्यते ॥ २२ ॥ सिपाधयिषुरर्थंतुप्रस्थितोमनसाजपेत् ॥
सिद्धार्थःस्वस्तिमानेतिप्रमीयेतनचाध्वनि ॥ २३ ॥ कृतार्थःस्वगृहान्गच्छन्नेतामेवसदाभ्यसेत् ॥ उदितेसवितर्येतांजपेदस्तंगतेतथा
॥ २४ ॥ अहःस्वस्त्ययनंप्रातारात्रिस्वस्त्ययनंनिशि ॥ व्युष्टायांचजपेन्नित्यमेतांदुःस्वप्ननाशिनीम् ॥ २५ ॥ प्रमंदिनेप्रसूयंत्यांजपेद्गर्भ-
प्रमोचनीम् ॥ इंद्रंचमनसाध्यायेन्नारीगर्भंप्रमुंचति ॥ २६ ॥ आपत्सुसर्वकामोवात्रितंनित्यंजपेदृषिम् ॥ जपन्निंद्रमितिस्नातोवैश्वदेवंतुसप्तकम्
॥ २७ ॥ मुच्यतेजुहुयादाज्यंविश्वसादेवसोऽहसः ॥ शंतातीयंपरसूक्तंपंचविंशकमुत्तमम् ॥ २८ ॥ नासत्यौतुनमस्कृत्यपरामृद्धिमवाप्नु-
यात् ॥ घर्मसंस्तवनंसूक्तंसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ २९ ॥ इमाइतिजपेच्छश्वद्रौद्रसूक्तंद्विजःशुचिः ॥ आयुर्विद्यांधनंपुत्रान्गृहांश्चाप्नोत्यना
मयान् ॥ १३० ॥ वीतेष्वपत्यगोष्ठेषुदुःस्वप्नेतित्र(?)मात्मनः ॥ मानोमहांतमित्याभ्यांत्रिरात्रोपोषितःशुचिः ॥ ३१ ॥ औदुंबरीश्चजुहुयाद-
धिमध्वाज्यसस्कृताः ॥ सूक्तेनजुहुयादाज्यमादावंतेचकर्मणाम् ॥ ३२ ॥ ऊर्ध्वबाहुस्तुसूक्तेनतुष्टावशतशोभवम् ॥ छित्त्वासर्वान्मृ-

त्युपाशान्जीवेद्रोगैर्विवर्जितः ॥ ३३ ॥ तिष्ठन्नुद्यंतमादित्यंसमित्पाणिःशुचिःसदा ॥ चित्रमित्युपतिष्ठेतसूक्तेनानेनभास्करम् ॥ ३४ ॥
अतिस्तवेनचैतेननित्यंमध्यंदिनेरविम् ॥ गृणानोपोहतेक्षिप्रंप्राप्नोतिचधनायुषी ॥ ३५ ॥ अधःस्वप्नस्येतिजपेत्प्रातःप्रातर्दिनेदिने ॥ दुःस्वप्नं
नुदतेक्षिप्रंनचास्याभोजनाद्भयम् ॥ ३६ ॥ उभेपुनामीतिपरारिपुघ्न्यस्तुप्रकीर्तिताः ॥ ताजपन्हंतिरक्षांसिसपत्नांश्चनियच्छति ॥ ३७ ॥
निवर्त्यपंचयज्ञांश्चहुत्वाचाग्निकृताह्निकः ॥ येदेवासोदिव्यनयाजपन्कामानवाप्नुयात् ॥ ३८ ॥ इंद्राविष्णूनमस्कृत्यविष्णोर्नुकमितित्रिभिः ॥
समित्पाणिःशुचिर्भूत्वोपतिष्ठेत्तुदिनेदिने ॥ ३९ ॥ धर्मंबुद्धिंधनंपुत्रानारोग्यंधर्मवर्धनम् ॥ प्राप्नोतिचपरंस्थानंज्योतीरूपंसनातनम् ॥ १४० ॥
आततायिनमायांतंदृष्ट्वाव्याघ्रमथोवृकम् ॥ नमागरन्नितिजपंस्तेभ्यएवप्रमुच्यते ॥ ४१ ॥ त्रिरात्रोपोषितोरात्रौजपेदासूर्यदर्शनात् ॥ आप्लु-
त्यप्रयतःसौरीरुपतिष्ठेद्दिवाकरम् ॥ ४२ ॥ पश्यंतितस्करानैनंनचान्येपापवृत्तयः ॥ एकशतानित्रायेततस्करेभ्यश्चरन्पथि ॥ ४३ ॥ स्तेयं
कृत्वाद्विजोमोहात्त्रिरात्रोपोषितःशुचिः ॥ सूक्तंजप्त्वास्यवामीयंक्षिप्रंमुच्येतकिल्बिषात् ॥ ४४ ॥ ज्ञातिपुत्रसुहृन्मित्रैर्यश्चराज्यंचिकीर्षति ॥
नित्यंसनियतोभूत्वासूक्तंतुमनसाजपेत् ॥ ४५ ॥ कयाशुभेतिपैशुन्यंकृत्वाचार्यंनृपद्विजैः ॥ श्रुत्वापरंरहस्यंतुगुरोरप्याहशौनकः ॥ ४६ ॥
इमंनुसोममित्येतेद्वेत्र्यचौप्रयतोजपेत् ॥ सर्वान्कामानवाप्नोतिनकिंचित्पातकंभवेत् ॥ ४७ ॥ पितुंन्वित्युपतिष्ठेतनित्यमन्नमुपस्थितम् ॥ पूज-
येदशनंनित्यंभुंजीयादविकुत्सितम् ॥ ४८ ॥ नास्यस्यादन्नजोव्याधिर्विषमप्यन्नतामियात् ॥ विषंचपीत्वैतत्सूक्तंजपेतविषनाशनम् ॥ ४९ ॥
नावाग्यतस्तुभुंजीतनाशुचिर्नजुगुप्सितम् ॥ दद्याच्चपूजयेच्चैवजुहुयाच्चशुचिःसदा ॥ १५० ॥ क्षुद्भयंनास्यकिंचित्स्यान्नान्नजंव्याधिमाप्नुयात् ॥
उत्पथप्रतिपन्नोयोभ्रष्टोवापिपथःक्वचित् ॥ ५१ ॥ पंथानंप्रतिपद्येतकृत्वावाकर्मगर्हितम् ॥ अग्नेनयेतिसूक्तेनप्रत्यृचंजुहुयाद्धृतम् ॥ ५२ ॥

जपंश्चप्रयतोनित्यमुपतिष्ठेतचानलम् ॥ स्नात्वाजपेदनर्वाणंनमस्कृत्यबृहस्पतिम् ॥ ५३ ॥ वीरान्धनंचप्राप्नोतिसुश्लोक्यांकीर्तिमृच्छति ॥
कंकतोनेतियत्सूक्तंविपार्तःप्रयतोजपेत् ॥५४॥ विपंनक्रमतेचास्यसर्पादृष्टिविपादपि ॥ यत्कीटलूतासुविषंदंष्ट्रिवृश्चिकजंचयत् ॥ ५५ ॥
मौलंचकृत्रिमंचैवजपन्सर्वंव्यपोहति ॥ धर्मबुद्धिधनंपुत्रान्सौभाग्यंधनवर्धनम् ॥५६॥आरोग्यंपुष्टिमायुष्यंपशून्विद्यांमहद्यशः॥त्रिरात्रेपो-
षितःस्नातःप्रयतश्चरितव्रतः ॥५७॥ प्राणायामशतंकृत्वोपतिष्ठेतशतक्रतुम् ॥ एकाहंकरसंयुक्तःपादौसंधायवाग्यतः ॥ ५८ ॥ योजातइ-
तिसूक्तेनऋपिंगृत्समदंस्मरन् ॥ शतकृत्वोजपेदिंद्रमिंद्रश्रेष्ठानिचांततः ॥ ५९ ॥ एकाहाज्ञमतेवित्तंव्यहात्सिद्धिमनुत्तमाम् ॥ अहोभि-
स्त्रिभिरारोग्यंचतुर्भिरशनंवहु ॥ १६० ॥ पंचभिर्ब्रह्मवर्चस्वंषड्भिरायुःसुखावहम् ॥ सप्तमिस्तनयान्पुष्टिमष्टमिःप्राप्नुयात्सदा ॥ ६१ ॥
प्रियोभवतिचेंद्रस्यप्रियंधामसगच्छति ॥ रिपुघ्नंदस्युशमनंरायस्पोषकरंपरम् ॥ ६२ ॥ गणानामितियत्सूक्तंतज्जपेत्सुखवर्धनम् ॥ संध्ययोः
प्रयतस्त्वेतज्जपेन्नित्यंबृहस्पतिम् ॥ ६३ ॥ उपतिष्ठेतसूक्तेनसर्वकामसमृद्धये ॥ योमेराजन्नितीमांतुदुःस्वप्नशमनीमृचम् ॥ ६४ ॥ जप्त्वाना-
शयतिक्षिप्रंदुःस्वप्नंब्राह्मणःशुचिः ॥ अहोरात्रमुपोष्यैकंनियतोब्रह्मवित्तमः ॥ ६५ ॥ प्रजार्थंजुहुयादाज्यंचरुंवापयसिश्रृतम् ॥ राकामहमि-
तीमाभिःषष्ठ्याशुक्लस्यपंचभिः ॥ ६६ ॥ हविःशेषंस्वयंप्राश्यविंदतेमहतींप्रजाम् ॥ व्याधिनायोऽभिभूतःस्याद्घोरेणप्राणहारिणा ॥६७॥
चतुर्दशीमुपोष्यैकांकृष्णस्यजुहुयाच्चरुम् ॥ आतेसूक्तेनरौद्रेणप्रत्यृचंवाग्यतःशुचिः ॥ ६८ ॥ पूर्वमाज्याहुतीर्हुत्वाअथोपस्थायशंकरम् ॥
हविःशेषेणवर्तेतएकांतरमतंद्रितः ॥ ६९ ॥ पूर्णेमासिजयेन्मृत्युंरोगेभ्यश्चप्रमुच्यते ॥ अभिशस्येतयोमोहात्कुर्याद्वाकर्मगर्हितम् ॥ १७० ॥
स्नात्वाभुंजन्जपेदप्सुअंवीत्यृचमतंद्रितः ॥ अध्वनिप्रस्थितोयस्तुपश्येच्छकुनिमुत्थितम् ॥७१॥ अप्रशस्तंप्रशस्तंवास्थित्वेक्ष्यप्रयतोजपेत् ॥

कनिक्रदद्दिसूक्ताभ्यामुपतिष्ठेत्कृतस्वरम् ॥ ७२ ॥ शकुनिंवायसंवापिमृगंदंष्ट्रिणमेववा ॥ अथदृष्ट्वैवजप्तव्यमेतत्तस्करमोहनम् ॥ १७३ ॥
इत्यृग्विधानेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ कल्याणवादीवान्योवानवारौतिनदृश्यते ॥ जपेदेवनमस्कृत्यसिद्धार्थःसनिवर्तते ॥१७४॥
नतैस्यास्तिभयंकिंचिद्दस्युभ्योऽध्वनिनकचित् ॥ तरत्यपिचदुर्गाणिस्वस्तिमांश्चसुखीभवेत् ॥ ७५ ॥ यस्यभुक्तंनजीर्येतनतिष्ठेद्वाकथंचन ॥
ध्यात्वासोंऽतरमन्नस्याप्यग्निरसीत्यृचंजपेत् ॥७६॥ विश्वामित्रस्यसंवादंनद्यतिक्रमणेजपेत् ॥ आप्लुत्याचम्यविधिवदुदकस्यांजलिंक्षिपेत्
॥ ७७ ॥ नमःस्रवन्त्यइत्येतद्योनित्यंहिसमाचरेत् ॥ तंनद्यःस्रोतसःपांतिस्वंपुत्रमिवमातरः ॥ ७८ ॥ भयंचास्यनविद्येतनदीतीरेवनेष्वपि ॥
जलचरेभ्योभूतेभ्यःशीतोष्णैर्नचवाध्यते ॥ ७९ ॥ पूर्णांतितीर्षुःसरितंरमध्वमितिसंस्मरेत् ॥ ओष्वित्यृचमपांमध्येजपेद्योवैनदींतरन्
॥ १८० ॥ सशीघ्रंतीरमाप्नोतिगाधंवाविंदतेद्विजः ॥ युक्तेनैवरथेनाशुयोपांपारंतितीर्षति ॥८१॥ उद्वऊर्मिरितीमांतुजपेतनियतःस्वयम् ॥
अध्वानंप्रस्थितश्चैवमामंद्रैरितिसंस्मरेत् ॥ ८२ ॥ कार्याण्यशेषतःकृत्वापुनरायातिवैगृहम् ॥ अदातारंसुपुष्टार्थंसर्वदाविष्टचेतनम् ॥ ८३ ॥
हत्वातद्धनमन्विच्छन्किंतेकृण्वंत्यृचंजपेत् ॥ इंद्रापर्वतेतिसूक्तमायुष्यंद्राविणंस्मृतम् ॥ ८४ ॥ वागिंद्रियप्रमूढोयोनविद्यांप्रतिपद्यते ॥ इंद्रि-
यार्थान्यथार्थान्वायोनवेत्तिकथंचन ॥ ८५ ॥ विद्यावाधिगतायस्यप्रणश्येतपुनःपुनः ॥ ससर्परीरर्कैचौजस्वाद्धौमासौप्रतिपद्यते ॥ ८६ ॥
अनसासंप्रयातस्तुस्थिरौगावावितिसरेत् ॥ चतस्रःकुशलेनैतिसिद्धार्थःस्थिरयानगः ॥ ८७ ॥ यानाक्षमपभग्नंतंदृष्ट्वादुर्गेपथिद्विजः ॥
अभिव्ययस्वेतिजपेदृचमक्षवलंदधत् ॥८८॥ कृष्णपक्षेचतुर्दश्यांत्रिरात्रोपोषितःशुचिः ॥ दक्षिणप्रवणेदेशेश्मशानस्थःसमाहितः ॥८९॥
रक्तोष्णीष्यसिपाणिश्चबैल्वकेध्मोऽनिलाशनः ॥ सप्ताहंजुहुयात्तैलंसार्षपंलवणान्वितम् ॥१९०॥ समिधोराजवृक्षस्यवसिष्ठद्वेषिणीःपठन् ॥

यंद्विष्यात्तस्यकृत्वातुशम्याकेनाकर्तिनिशि ॥९१॥ अधिष्ठायचतांकुर्याद्दर्भिश्चतस्तमिर्द्विजः ॥ उद्दिश्यनामहोमोयंसप्तरात्रंनजीवति॥९२॥
वसिष्ठानांततोहंतिब्रह्मतत्कुशिकोदितम् ॥ नास्यकश्चिदवध्योऽस्तिजपतोजुह्वतोपिवा ॥ ९३ ॥ द्वाविंशकंजपेत्सूक्तमाध्यात्मिकमनुत्तमम् ॥
पर्वसुप्रयतोनित्यमिष्टान्कामान्समश्नुते ॥ ९४ ॥ बृहस्पतिमजाश्वंसवितारंबभ्रुमेवच ॥ ऋतावृतौदिनेदिनेत्यृचैः पंचमिरन्वहम् ॥ ९५ ॥
बृहस्पतइतिपंचाहंप्रत्यृचंजुहुयाद्धृतम् ॥ हुत्वाग्निमर्चयित्वातुगंधमाल्यैःसुधूपकैः ॥९६॥ एतावद्देवताःपंचकामैरर्चतिपंचमिः ॥ रत्नैरपत्यैः
पशुमिर्मेखैर्दीर्घेणचायुषा ॥९७॥ अथवेदादिगीतायाःप्रसारंजननंविधिम् ॥ गायत्र्याःसंप्रवक्ष्यामिधर्मकामार्थमोक्षदम् ॥ ९८ ॥ नित्यनै-
मित्तिकेकाम्येत्रितयेतुपरायणम् ॥ गायत्र्याश्चपरंनास्तिइहलोकेपरत्रच ॥ ९९ ॥ मेध्यान्नमितभुङ्मौनीत्रिःस्नानार्चनतत्परः ॥ जपेल्लक्षत्र-
यंधीमाननन्यमानसक्रियः ॥ २०० ॥ कर्मभिर्योजयेत्पश्चात्क्रमशःस्वेच्छयापिवा ॥ यावत्कार्यंनकुर्वीततावल्लुंपेन्नतद्व्रतम् ॥ १ ॥ आदित्य-
स्योदयेस्नात्वासहस्रंप्रत्यहंजपेत् ॥ आयुरारोग्यमैश्वर्यंधनंचलभतेध्रुवम् ॥२॥ त्रिरात्रोपोषितःसम्यग्घृतंहुत्वासहस्रशः ॥ सहस्रंलाभमाप्नो-
तिराहुसूर्यसमागमे ॥ ३ ॥ पालाशसमिधांचैवघृताक्तानांहुताशने ॥ सहस्रलाभमाप्नोतिराहुसूर्यसमागमे ॥ ४ ॥ हुत्वातुखादिरंवह्नौस-
घृतंरक्तचंदनम् ॥ सहस्रंहेमचाप्नोतिराहुचंद्रसमागमे ॥ ५ ॥ रक्तचंदनमिश्रंतुसघृतंहव्यवाहने ॥ हुत्वागोमयमाप्नोतिसहस्रंगोधनंद्विजः
॥ ६ ॥ यस्यास्तुगोर्गोमयेनगुटिकानासहस्रशः ॥ हुत्वातांगामवाप्नोतिघृताक्तानांहुताशने ॥ ७ ॥ यवैरश्वांस्तिलैर्गजान्महिषीर्यावकैस्त-
था ॥ शालितंडुलहोमेनकन्यालाभमवाप्नुयात् ॥ ८ ॥ जातीचंपकरक्तार्ककुसुमानांसहस्रशः ॥ हुत्वावस्त्राण्यवाप्नोतिघृताक्तानांहुताशने
॥ ९ ॥ सूर्यबिंबेजलमध्येतोयंहुत्वासहस्रशः ॥ सहस्रंप्राप्नुयाद्धैमंरौप्यमिंदुमयेहुते ॥ २१० ॥ अलक्ष्मीपापसयुक्तोमलव्याधिविनाशकैः ॥

मुच्येत्सहस्रजप्तेनस्नायायस्तुजलेनवै ॥ ११ ॥ यांदिशंसप्तजप्तेनलोष्टेनसंप्रचारयेत् ॥ चौराग्निमारुतोत्थानिभयानिनभवंतिवै ॥ १२ ॥
क्षीराहारोजपेल्लक्षमपमृत्युंव्यपोहति ॥ घृताशीप्राप्नुयान्मेधांबहुविज्ञानसंचयम् ॥ १३ ॥ हुत्वावेतसपत्राणिघृताक्तानिहुताशने ॥ लक्षाद्ध-
र्पांपयदेवंसार्वभौमंनसंशयः ॥ १४ ॥ लक्षेणभस्महोमस्यकृत्वाह्युत्तिष्ठतेजलात् ॥ आदित्याभिमुखःस्थित्वानाभिमात्रेजलेशुचिः ॥ १५ ॥
तिलानांलक्षहोमेनघृताक्तानांहुताशने ॥ सर्वकामसमृद्धात्मापरंस्थानमवाप्नुयात् ॥ १६ ॥ यवानांलक्षहोमेनघृताक्तानांहुताशने ॥ सर्वका-
मसमृद्धात्मापरंस्थानमवाप्नुयात् ॥ १७ ॥ घृतस्याहुतिलक्षेणसर्वान्कामानवाप्नुयात् ॥ पंचगव्याशनोलक्षंजपन्जातिस्मरोभवेत् ॥ १८ ॥
तदेवह्यनलेहुत्वाप्राप्नोतिबहुशोधनम् ॥ अन्नाद्यहवनान्नित्यमन्नाद्यंचभवेत्सदा ॥ १९ ॥ जुहुयात्सर्वसाध्यानामाहुत्ययुतसंख्यया ॥ रक्त-
सिद्धार्थकान्हुत्वासर्वान्साधयतेरिपून् ॥ २२० ॥ लवणंमधुसंयुक्तंहुत्वासर्ववशीभवेत् ॥ हुत्वातुकरवीराणिरक्तानिजनयेज्ज्वरम् ॥ २१ ॥
हुत्वाबैभीतकंतैलंदेशादेवप्रचारयेत् ॥ हुत्वातुनिंबपत्राणिविद्वेषंजनयेन्नृणाम् ॥ २२ ॥ रक्तानांतंडुलानांतुघृताक्तानांहुताशने ॥ हुत्वाबल-
मवाप्नोतिशत्रुभिर्नसजीयते ॥ २३ ॥ प्रत्यानयनसिद्ध्यर्थंमधुसर्पिःसमन्वितम् ॥ गव्यंक्षीरंप्रदीप्तेग्नौजुह्वतस्तत्प्रशाम्यति ॥ २४ ॥ ब्रह्मचा-
रीमिताहारोयःसहस्रत्रयंजपेत् ॥ संवत्सरेणलभतेधनैश्वर्यंनसंशयः ॥ २५ ॥ शमीबिल्वपलाशानामर्कस्यतुविशेषतः ॥ पुष्पाणांसमिधां
चैवहुत्वाहेममवाप्नुयात् ॥ २६ ॥ अत्रह्यत्र्यंबकादीनांयस्यायतनमाश्रितः ॥ जपेल्लक्षंनिराहारःसतस्यवरदोभवेत् ॥ २७ ॥ बिल्वानांल-
क्षहोमेनघृताक्तानांहुताशने ॥ परांश्रियमवाप्नोतियदिनभ्रूणहाभवेत् ॥ २८ ॥ पद्मानांलक्षहोमेनघृताक्तानांहुताशने ॥ प्राप्नोतिराज्यम-
खिलमसपत्नमकंटकम् ॥ २९ ॥ पंचविंशतिलक्षेणदधिक्षीरघृताशनः ॥ स्वदेहेसिद्ध्यतेजंतुःकौशिकस्यमतंयथा ॥ २३० ॥ एकाहंपंच-

गत्यागीगेकाहंगारुनागनः ॥ एकाहंत्राह्मणान्नाशीगायत्रीजपउच्यते ॥ ३१ ॥ शतेनगायत्र्यास्नात्वाशतमंतर्जलेजपेत् ॥ शतेनापस्ततः
पीत्वागर्वेपापैःप्रमुच्यते ॥ ३२ ॥ गोघ्नःपितृघ्नोमातृघ्नोब्रह्महागुरुतल्पगः ॥ सुवर्णरत्नहारीचयश्चविप्रःसुरांपिबेत् ॥ ३३ ॥ अयाज्यया-
जनंकृत्वाकृत्वावाकर्मगर्हितम् ॥ नमीदेत्प्रतिगृह्णानोमहीमपिससागराम्॥३४॥येचान्येदुःखितालोकेग्रहाःसूर्यादयोभुवि ॥ तेयांतिसौम्य-
तांसर्वेशिवायेतिनसंशयः ॥३५॥ कृणुष्वेतिजपन्सूक्तंरक्षोघ्नंदस्युभिर्वृतः ॥ अरातीनांहरेत्प्राणान्रक्षांस्यपिचनाशयेत् ॥३६॥ उपतिष्ठेतयो-
ऽग्निंपरीन्पूर्वादिनेदिने ॥ तंरक्षतिस्वयंवह्निर्विश्वतोविश्वतोमुखः ॥३७॥ कोअन्येतितुसूक्तेनयोनित्यंशक्तिमर्चति ॥ जपेद्वाथनमस्कारैःश-
त्रिणोऽस्यनोरगान् ॥३८॥ कयेतिवामदेव्येनकुर्यात्स्वस्त्ययनंनिशि ॥ जपेद्वासंधिवेलासुत्रह्मैतत्कुशिकोदितम् ॥ ३९ ॥ हंसःशुचिपदित्यृ-
चाशुचिर्गिरिक्षेत्दिवाकरम् ॥ अंतकालेजपन्नेतिब्रह्मणःसद्मशाश्वतम् ॥४०॥ कृषिंप्रपद्यमानस्तुस्थालीपाकंयथाविधि ॥ जुहुयात्क्षेत्रमध्येतुशु-
नंवाहाःसुफालंनभिः ॥ ४१ ॥ यथालिंगंतुविद्द्रेद्वाग्लंचकृषीवलः ॥ इंद्रायचमरुद्भ्यश्चपर्जन्यायभगायच ॥ ४२ ॥ पूर्णेधान्यायसीतायै
शुनासीरमथोत्तरम् ॥ कृत्वातुपृथगेतानियजेदेनाश्चदेवताः ॥ ४३ ॥ गंधमाल्योपहारैश्चफललाजासुरासवैः ॥ प्रलापनेप्रणयनेखलसीतोप-
हारयोः ॥ ४४ ॥ [illegible]जपेन्नित्यंदेवताविधिनाशुचिः ॥ अमोघंकर्मभवतिकृषिर्वर्धतिसर्वदा ॥ ४५ ॥ क्षेत्रस्यपतिनेत्येतत्क्षेत्रपस्यंतृचं
[illegible] ॥ [illegible]जोनित्यं[illegible]तेक्षेत्रमुत्तमम् ॥ ४६ ॥ आराहरेषुचरुणायजेदेतानमूपकान् ॥ चित्रइद्राजेत्यनयास्तुत्वाचाप्युपतिसह्य
॥ ४७ ॥ [illegible]भोजयेत् ॥ अप्रमत्तःशांतिपरःस्वयमेवकृषिंव्रजेत् ॥ ४८ ॥ भूमिभंगेगवांहिंसातृणकीटादि-
[illegible] ॥ [illegible]दानेनशुध्यति ॥ ४९ ॥ [illegible]निर्गेभ्योनिनिवेदयेत् ॥ विशकुलहिदानेनकृषिदोषात्प्रमु-

च्यते ॥ २५० ॥ समुद्राद्वितिसूक्तेनयःसदाजुहुयाद्धृतम् ॥ पूर्वोक्तेनैवकल्पेनसंयतात्माजितेंद्रियः ॥ ५१ ॥ विज्योतिषेतिज्वलयेद्यत्रे-
च्छेज्जातवेदसि ॥ तमग्निःसर्वतःपातिभद्रेणद्रविणेनच ॥ ५२ ॥ विश्वानिनइतिद्वाभ्यामृग्भ्यांयोवह्निमर्चति ॥ सतरत्यापदःसर्वायशः
प्राप्नोतिचाक्षयम् ॥५३॥ हुत्वावह्निमुपस्थायप्राणार्थंहव्यवाहनम् ॥ अग्नेत्वमितिसूक्तेनधनमायुश्चवांछता ॥५४॥ यइच्छेद्विविधंवित्तंस-
त्वंचानुपमंमहत् ॥ उरोष्टइतिसूक्तेनह्युपतिष्ठेच्छतक्रतुम् ॥५५॥ प्रजाकामोयजेन्नित्यंचरुणादेवपत्नयः ॥ उपहृत्योपहारंचशेषंभुंजीतवा-
ग्यतः ॥५६॥ उच्छिष्टंचप्रदातव्यंभार्यायैपुत्रमिच्छता ॥ धेन्वाःसरूपवत्सायाःपयसासाधयेच्चरुम् ॥५७॥ अनुरूपांप्रजामस्यांलभतेना-
त्रसंशयः ॥ स्वस्त्यात्रेयंजपेन्नित्यंप्रातःप्रातःशुचिर्द्विजः ॥५८॥ एतत्स्वस्त्ययनंपुण्यंसर्वकल्मषनाशनम् ॥ सुहृदंज्ञातिजंचैवगच्छंतमनुमं-
त्रयेत्॥५९॥स्वस्तिपंथामितिप्रोच्यस्वस्तिमान्व्रजतेऽध्वनि॥विजिहीर्षवनस्पतेतदिदंच्यावनंस्मृतम्॥२६०॥यश्च्यावयितुकामःस्याच्च्याव-
येत्तदिदंजपन्॥ द्विषंतंवापदाक्रम्यभूमौपांसुमयींकृतिं॥६१॥निष्पिषन्निवसंग्रामाच्च्यवतेनात्रसंशयः॥ स्त्रियंगर्भप्रमूढांवापाययेदनुमंत्रितं
॥६२॥ उदकंच्यावयेन्नैवगर्भोऽघऋय्यवतेसुखम्॥ अच्छावदेतिसूक्तंतुवृष्टिकामःप्रयोजयेत्॥६३॥ निराहारःक्लिन्नवासाह्यचिरेणप्रवर्षति॥
हुत्वायुतंवैतसीनांक्षीराक्तानांहुताशने ॥ ६४ ॥ महद्वर्षमवाप्नोतिसूक्तेनाच्छावदेनहि ॥ यइच्छेद्वरदांदेवींश्रियंनित्यंकुलेस्थिताम् ॥ ६५ ॥
सशुचिःप्रयतोभूत्वाजुहुयादाज्यमन्वहम्॥श्रियःपंचदशर्चंचश्रीकामःसततंजपेत्॥६६॥आवाहयेच्छ्रियंपद्मेपंचभिःक(न)न्यकेपिवा(?) ॥
उपहारानुपहरेच्छुक्लान्भक्ष्यान्पयोदधि ॥६७॥ स्थालीपाचितशालीनांपयसासंप्रकल्पयेत्॥चांद्रायणकृतात्मातुप्रपद्येत्प्रयतःश्रियम्॥६८॥
सर्वौषधीभिःफांटाभिःस्नात्वाद्भिःपावनैरपि॥उपैतुमांदेवसखइतिराज्ञोऽभिषेचनी॥६९॥मनसःकाममित्येषापशुकामाभिषेचनी॥ कर्दमेने-

तियःस्नायात्प्रजाकामःशुचिव्रतः ॥२७०॥ अश्वपूर्वामितिस्नायाद्राज्यकामःशुचिव्रतः ॥ लोहितेचर्मणिस्नायाद्ब्राह्मणस्तुयथाविधि ॥७१॥
राजकर्मणिवैयाघ्रेक्षत्रियस्त्वथरौरवे ॥ वस्तचर्मणिवैश्यस्तुहोमःकार्यस्त्वनंतरम् ॥७२॥ चंद्रामितितुपद्मानिजुहुयात्सर्पिषाद्विजः ॥ आदि-
त्यवर्णइत्यनयाबिल्वहोमोविधीयते ॥ ७३ ॥ बिल्वेध्मएववाग्निःस्यात्स्थालीश्चजुहुयाद्विजः ॥ दशसाहस्रिकोहोमःश्रीकामःप्रथमोविधिः
॥ ७४ ॥ हुत्वातुप्रयुतंसम्यगनंतांविंदतेश्रियम् ॥ अयुतंशतकृत्वस्तुहुत्वाशुक्लानिसर्पिषा ॥ ७५ ॥ अनंतामव्यवच्छिन्नांशाश्वतींविंदते
श्रियम् ॥ अशक्तौजपएवोक्तोदशसाहस्रिकावरः ॥ ७६ ॥ जप्त्वातुप्रयुतंसम्यगनंतांविंदतेश्रियम् ॥ अयुतंशतकृत्वस्तुजप्त्वाश्रियमुपाश्नुते
॥७७॥अप्स्वेवजुहुयान्नित्यंपद्मान्ययुतशोनिशि ॥ दृष्ट्वाश्रियंतूपरमेत्किलासत्वाद्विभेतवै ॥ ७८ ॥ बिल्वाशीबिल्वनिलयोजुह्वन्बिल्वानिस-
र्पिषा ॥ एकविंशतिरात्रेणपरांसिद्धिंनियच्छति ॥ ७९ ॥ येनयेनचकामेनजुहोतिप्रयतःश्रियै ॥ पद्मान्यथापिबिल्वानिससकामःसमृध्यति
॥ २८० ॥ नजातुकृपणोऽर्थायश्रियमावाहयेत्क्वचित् ॥ नयत्किंचनकामेनहोमःकार्यःकथंचन ॥ ८१ ॥ महद्वाप्रार्थ्यमानेनराज्यकामेनवा
पुनः ॥ वाचःपरंप्रार्थयितायत्नाद्युक्तःश्रियंयजेत् ॥ ८२ ॥ अग्नेत्वष्टर्चसूक्तेनजुहुयादाज्यमन्वहम् ॥ ओजस्विनीमवाप्नोतिप्रजांधर्मवतींशुभां
॥८३॥ अच्छानइत्यृचादीप्तमुपतिष्ठेद्विभावसुम् ॥ प्रजांप्राप्यजयेच्छत्रूंस्तरतेदुरितानिच ॥ ८४ ॥ आगावइतिसूक्तेनगोत्रगालोकमातरः ॥
उपतिष्ठेद्व्रजंतीश्चयइच्छेत्ताःसदाक्षयाः ॥८५॥ त्वामिद्धीतिप्रगाथेनह्युपतिष्ठेच्छतक्रतुम् ॥ मध्याह्नेसंध्ययोश्चैवजपन्धनमवाप्नुयात् ॥८६॥
उपेतितिसृभीराज्ञोदुंदुभीन्सस्पृशेद्रणे ॥ ओजोबलमवाप्नोतिशत्रूंश्चैवनियच्छति ॥ ८७ ॥ पाणिनातृणमादाययज्ञायज्ञेतियोऽभ्यसेत् ॥
सोऽधीतस्यास्यसूक्तस्यफलंप्राप्नोतिनातृणः ॥८८॥सूक्तातेचतृणंत्वप्सुवाविरिणेचोदकेपिवा ॥ निक्षिपेत्तत्प्रयत्नेनतक्तेऽन्यत्रभयावहम् ॥८९॥

तृणपाणिंजपन्सूक्तंरक्षोघ्नंदस्युभिर्वृतः ॥ नभयंविंदतेकिंचिद्रक्षोभ्योऽरिभ्यएवच ॥ २९० ॥ गृहात्प्रपद्यमानस्तुपंथानंधनकाम्यया ॥ जपे-
त्सोध्वनियत्तेननापिपंथामितिव्रजन् ॥९१॥ येकेचज्मेत्यृचंत्वेतांध्यायन्निशिदिवौकसः ॥ अग्नौहुत्वातयाचाज्यंदीर्घमायुरवाप्नुयात् ॥९२॥
वयमुत्वेतिसूक्तंतुपौष्णंद्रविणवर्धनम् ॥ नित्यंजपेच्छुचिर्भूत्वाधनंविंदत्यभीप्सितम् ॥९३॥ यस्यनष्टंभवेत्किंचिद्द्रव्यंगोद्विपदंधनम् ॥ नश्ये-
द्राध्वनियोमोहात्संपूषन्सजपेन्निशि ॥९४॥ इयमित्येतदाद्यंतंसूक्तंसारस्वतंद्विजः ॥ नित्यंजपेच्छुचिर्भूत्वावाग्मीभवतिबुद्धिमान् ॥ ९५ ॥
संवामितितुयत्सूक्तमष्टर्चंत्रैष्टुभंमतम् ॥ तज्जपन्प्रयतोनित्यमिष्टान्कामान्समश्नुते ॥९६॥ योअद्रिभित्तुयत्सूक्तंतत्सपत्ननिबर्हणम् ॥ बृहस्पतिं
नमस्कृत्वासपत्नांस्तृणुतेबहून् ॥९७॥ एनस्वीवाभिशस्तोवाकृत्वाकर्मविगर्हितं ॥ सोमारौद्रंजपेत्सूक्तंकृत्स्नमेनोव्यपोहति ॥९८॥ जीमूतसूक्त-
स्यविर्वियथालिंगमवेक्ष्यवै ॥ ऋग्भिःकर्माणिकुर्वीतस्वस्यांगानांयथाविधि ॥९९॥ संग्रामंतुप्रयातस्यराज्ञश्चैतत्प्रयोजयेत् ॥ सर्वाण्यंगानिरथ्या-
श्वसदश्वांश्चानुमंत्रयेत् ॥३००॥ यमेवदेशंगच्छेतशत्रून्वाप्यनुमंत्रितः ॥ नाजित्वाविनिवर्तेतपरंहिब्रह्मणोबलम् ॥१॥ पुत्रानायुरथारोग्यंयइच्छे-
द्व्ययंसुखम् ॥ सोग्निंनरइतिसूक्तेनजुहुयादाज्यमन्वहम् ॥२॥ प्राग्नयेथत्रिभिःसूक्तैःसंध्ययोर्जपमारभेत् ॥ नरक्षोभ्योभयंवैतिधनंप्राप्नोतिचा-
क्षयम् ॥३॥ अभित्वायःप्रगाथेननित्यमर्चतिवज्रिणम् ॥ सश्रियंविपुलांभुंक्तेप्राप्नोतिचधनायुषी ॥४॥ शंवतीःशंनइंद्राग्नीइत्येतांसततंजपेत् ॥ न-
रक्षोभ्योनभूतेभ्योव्याधिभ्योनभयंभवेत् ॥५॥ निर्वेष्टुकामोरोगार्तोभगसूक्तंसदाभ्यसेत् ॥ निवेशंविंदतेक्षिप्रंरोगेभ्यश्चप्रमुच्यते ॥६॥ इमाइति-
जपेन्नित्यंरौद्रंसूक्तंद्विजःशुचिः ॥ तज्जपन्प्रजयावित्तैःस्वयंचैवतरिष्यति ॥७॥ उत्तितीर्षुरथोयस्तुशंकेत्स्रोत्याःसमागमे ॥ समुद्रज्येष्ठाइत्येतज्जपे-
त्सूक्तंभयापहम् ॥८॥ आदित्यदैवतेसूक्तेरिपुघ्नेरोगनाशने ॥ पठेत्प्रातःशुचिर्भूत्वारिपुरोगैःप्रमुच्यते ॥९॥ वास्तोष्पतेप्रतीत्येतत्सूक्तंवास्तो-

ष्पतिंजपन् ॥ स्नातःकृत्वावैश्वदेवंपरंब्रह्मेदमुच्यते ॥ ३१० ॥ अमीवहेतिसूक्तेनभूतानिस्वापयेन्निशि ॥ नहिप्रस्वापनंकिंचिदीदृशंविद्यते
कचित् ॥ ११ ॥ संबाधेविषमेदुर्गेबद्धोवानिर्गतःक्कचित् ॥ पलायन्वागृहीतोवातस्करैःसंजपेदिदम् ॥ १२ ॥ अमीवहाविश्ववतीमुद्धृत्या-
न्याःप्रयोजयेत् ॥ सूक्तमेतज्जपेत्सर्वमितिमन्वेतिशौनकः ॥१३॥ त्रिरात्रंनियतोऽनश्नन्क्ष्रपयेत्पायसंचरुम् ॥ तेनाहुतिशतंपूर्णंजुहुयात्सर्पि-
षाद्विजः ॥१४॥ समुद्दिश्यमहादेवंत्र्यंबकंत्र्यंबकेत्यृचा ॥ एतत्पर्वशतंकृत्वाजीवेदब्दशतंसुखी ॥१५॥ तच्चक्षुरित्यृचास्नातउपतिष्ठेद्दिवा-
करम् ॥ उद्यंतंमध्यगंचैवदीर्घमायुर्जिजीविषुः ॥ १६ ॥ रात्र्याअपरकालेयउत्थायप्रयतःशुचिः ॥ व्युपाइत्युपतिष्ठेतषड्भिःसूक्तैःकृतां-
जलिः ॥१७॥ प्राप्नुयात्सहिरण्यादिनानारूपंधनंबहु ॥ अश्वांश्चपुरुषान्धान्यंस्त्रियोवासांस्यजाविकान् ॥१८॥ ध्रुवासुत्वासुक्षितिषुजप-
न्बद्धःप्रमुच्यते ॥ तिष्ठन्रात्रौजपेदेनाविपाशःसन्प्रमुच्यते ॥१९॥ अहोरात्रंस्थितश्चैवमनश्नन्स्याद्विचेष्टितः ॥ अयःपाशाःस्फुटंत्यस्यदा-
रुपाशास्तथैवच ॥ ३२० ॥ स्योनेतिपृथिवींदेवींप्रपद्येन्नियतःसदा ॥ जपेदेनांचतत्रापिभूमिपाशात्प्रमुच्यते ॥२१॥ अगम्यागमनेचैत-
त्प्रायश्चित्तंविधीयते ॥ अन्यत्रगुरुतल्पाच्चतस्मात्पापात्प्रमुच्यते ॥२२॥ द्वादशाहमभुंजानःस्वगोत्रागमनेजपेत् ॥ अर्धमासमभुंजानःस-
खिदारेषुसंविशन् ॥२३॥ इदमापःप्रवहतयत्किंचेदमृचंपुनः ॥ इतिचैताजपेदापःप्रविश्यैतेषुकर्मसु ॥ २४ ॥ इंद्राविष्णूनमस्कृत्यजुहु-
यादाज्यमन्वहम् ॥ सूक्ताभ्यापरएताभ्यांयइच्छेद्भूमिमात्मनः॥२५॥ आस्यदघ्नंविगाह्यांभःप्राङ्मुखःप्रयतःशुचिः॥सूक्ताभ्यांतिस्रएताभ्या-
मुपतिष्ठेद्दिवाकरम् ॥२६॥ अनश्नतातुजप्तव्यंवृष्टिकामेनयत्नतः ॥ पंचरात्रेव्यतीतेतुमहद्वर्षमवाप्नुयात् ॥२७॥ योऽरिभिःसंप्रपद्येतअभि
शस्तेतवामृषा ॥ उपोष्यैवंत्रिरात्रंसजुहुयादाज्यमन्वहम् ॥ २८ ॥ इंद्रासोमेतिसूक्तंतुजपेच्चैतच्छतावरम् ॥ किंचिद्दद्याद्द्विजेभ्योंतेस्तृणु-

तेसर्वंशात्रवान् ॥ २९ ॥ यस्यलुप्येद्व्रतंमोहाद्व्रात्यैर्वासंस्पृशेद्विजः ॥ उपोष्याज्यंचजुहुयात्त्वमग्नेव्रतपाइति ॥३३०॥ प्रसम्राजमितित्वे-
तज्जपन्नीक्षेद्दिवाकरम् ॥ उद्यंतमुपतिष्ठेतस्नात्वास्नात्वादिनेदिने ॥३१॥ अभियुक्तोभवेद्यस्तुविवदेद्वापिकेनचित् ॥ निर्जित्यसगणान्शत्रू-
न्क्षिप्रंवादंपराजयेत् ॥ ३२ ॥ शमग्निरग्निभिश्चेतिप्रपद्येद्वायुभास्करौ ॥ अग्निंप्रथमतःस्तुत्वामहाकृच्छ्रात्प्रमुच्यते ॥ ३३ ॥ नहीतियश्च-
तुष्केणस्नात्वावैप्रातरुत्थितः ॥ द्यौर्भूमावुपतिष्ठेतसत्रायतिभयात्स्वयम्॥३४॥तृचंजस्वायदित्येतस्नात्वाभ्यर्च्यपुरंदरम् ॥ प्राप्नुयान्मान-
सान्कामान्संपूज्यवसुरोचिषः ॥३५॥ आद्यानित्रीणिसूक्तानिपंचचाग्नेबृहन्निति ॥ षट्तथान्यानिसूक्तानिअग्निंनरइतीतिच॥३६॥प्रकृता-
नितिचाध्यायंभोजनात्प्राक्पठेदिदम्॥सर्वान्कामानवाप्नोतिमुच्यतेसर्वकिल्बिषैः ॥३७॥ प्राग्भोजनमिदंब्रह्मन्मानवात्तुमहर्षिणाम्॥पूर्वा-
ह्णेजपतोनित्यमर्थसिद्धिःसदाभवेत् ॥३८॥ अग्निनेत्याश्विनंसूक्तंचतुर्विंशकमुत्तमम् ॥ जपेत्प्रातःशुचिर्भूत्वानासत्यावर्च्यसुव्रतः ॥३९॥
सप्राप्नुयात्परामृद्धिंद्रविणंचोर्जमेवच ॥ समिधेतिजुहोत्यग्नौसूक्तेनप्रत्यृचंघृतम् ॥१४०॥ समृद्धिमतुलांप्राप्यसमानांजीवतेशतम् ॥ द्विच-
त्वारिंशकेनेदंशुक्रेनाद्येतिवज्रिणम् ॥ ४१ ॥ सख्यंलब्ध्वामहेंद्रेणसपत्नांस्तृणुतेबहून् ॥ प्राश्नीयाज्जपतोत्रास्तिप्रश्नकृत्वाविधानतः ॥ ४२ ॥
तस्मात्पूर्वाह्णिकोध्यायःस्मृतोयंरिप्रनाशनः ॥ वाशंमहीतिजप्त्वाचप्राप्नोत्यारोग्यमेवच ॥४३॥ दुःस्वप्नघ्नीःपराजस्वाप्रातःपापैःप्रमुच्यते ॥
शंनोभवेतिद्वाभ्यांतुभुक्त्वान्नंप्रयतःशुचिः ॥ ४४ ॥ हृदयेपाणिनास्पृष्ट्वाज्योग्जीवेदगदःसुखी ॥ यतोभयंविजानीयात्तस्यांदिशियतव्रतः
॥ ४५ ॥ शुचौदेशेग्निमाधायजुहुयादिंद्रमर्च्यच ॥ यतइत्याज्यमुत्पूतंपड्भिर्गंधान्निवेद्यच ॥४६॥ पायसंदधिमंथंवायूपान्वाभ्युपहार-
येत् ॥ अहोरात्रमुपोष्यैकंतिलान्वाघृतमेववा ॥४७॥ उत्वामंदंत्वितिस्नातोहुत्वाशत्रून्प्रमापयेत् ॥ बद्धोवाप्यवरुद्धोवावाग्यतःप्रयतोजपेत्

॥ ४८ ॥ त्याग्वित्यांदित्यदैवत्यंसद्योमुच्येतवंधनात् ॥ यच्चावस्तुजपेन्नित्यप्रगाथंनियतःशुचिः ॥ ४९ । सकीर्तिमतुलांप्राप्यसर्वान्कामा-
न्समश्नुते ॥ त्वंनोअग्नइतिसूक्तेनहुत्वाचर्योग्निंघृतेनतु ॥ ३५० ॥ पालितोविश्वतोदीप्तात्प्राप्नुयाद्वह्वितोरयिम् ॥ आतुसूक्तेनसततंधनंयाचे-
त्पुरंदरम् ॥ ५१ ॥ प्रसमित्पाणयेतस्मैधनंयच्छतिवृत्रहा ॥ कन्यावारितिसूक्तंतुसततंनियतोजपेत् ॥ ५२ ॥ त्वग्दोषिणींतथालोम्नींक्षिप्रंत-
स्मात्प्रमोचयेत् ॥ यदद्यकचेत्युदितेरवौस्तुत्वापुरंदरम् ॥५३॥ गृणन्नपोहतेरिप्रंवश्यंवाकुरुतेजगत् ॥ यद्वागितिद्वृचेनैत्यगौरींयोऽर्चतिसुव्र-
तः ॥ ५४ ॥ तस्यनासंस्कृतावाणीमुखादुच्चार्यतेकचित् ॥ वण्महानितिदृष्ट्वार्कमुपतिष्ठेदृचंपठन् ॥ ५५ ॥ ब्रुवन्नप्यनृतांवाणींनालिंपेदनृते-
नसः ॥ पूर्णेचंद्रमसिज्योत्स्नामियंयेत्यनुसेवयेत् ॥ ५६ ॥ चंद्रदृष्टिस्त्वनिमिषोवर्चस्वीदृष्टिमान्भवेत् ॥ प्रजाहेतिजपन्स्नात्वानयोनिंप्रति-
जायते ॥ ५७ ॥ मातेतिगामुपस्पृश्यजपन्मास्तुसमश्नुते ॥ वचोविदमितित्वेतांजपन्वाचंसमश्नुते ॥ ५८ ॥ पावमानंपरंह्येतन्नवमंमंडलं
पठेत् ॥ स्नात्वाशुचिःशुचौदेशेसपवित्रःसकांचनः ॥ ५९ ॥ इत्यृग्विधानेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ स्वादिष्ठयेतिगायत्रीःपावमानी-
र्जपेद्विजः ॥ पवित्राणांपवित्रंतुपावमानीर्ऋचोजपेत् ॥ ३६० ॥ प्रयतोऽप्सुनिमज्ज्याशुसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ एतासांकीर्तनंपुण्यस्मरणंधार-
णंतथा ॥ ६१ ॥ याथातथ्येनचज्ञात्वाब्रह्मलोकंसमश्नुते ॥ एतेषांतुयथोक्तानांगुणवद्यद्यदुत्तरम् ॥ ६२ ॥ कीर्तनात्तुभवेत्पूतःस्मरणात्स्मर-
तेपरम् ॥ धारणाद्ब्रह्माणमेतिपूतात्माविजितेंद्रियः ॥६३॥ याथातथ्येनचज्ञात्वाब्रह्मणोविंदतेपदम् ॥श्रावयेद्देवताकृत्येब्राह्मणान्भुंजतोऽग्रतः
॥ ६४ ॥ प्रीणातिदेवतांशश्वत्समर्धयतिकर्मवा ॥ पित्र्येपितॄन्प्रीणयंतिश्राविताःप्रयतात्मना ॥ ६५ ॥ कृत्वादोषान्सुमहतोप्यपेयादीन्नपी-
यचं ॥ जह्वातरत्समंदीयंप्रविश्यापरुयहाच्छुचिः ॥ ६६॥ अक्षय्यंचभवेदन्नंपितृभ्यःपरमंमधु ॥ यःपावमानीरध्येतिपूतात्माविजितेंद्रियः

॥ ६७ ॥ तस्यकामदुघाभूत्वोपतिष्ठंतिचधेनवः॥आयुर्बलंयशोवित्तंप्रजांकीर्तिमनामयम् ॥६८॥ स्वाध्यायंपुण्यमतुलंपूतःप्राप्नोतिचाक्षयं ॥
अशक्तस्तुजपद्युक्तांस्त्रिंशद्वैस्नानसीऋचः ॥ ६९ ॥ सप्तर्षिमिश्रयाःप्रोक्ताःपवित्रस्यचयाःपराः ॥ ऋचांद्विषष्टिःप्रोक्तेयंपवस्वेत्यृषिसत्तमैः
॥ ३७० ॥ सर्वकल्मषनाशायपावनायशिवायच ॥ स्वादिष्ठयेतिसूक्तानांसप्तषष्टिरिहोदिताः ॥ ७१ ॥ दशोत्तराण्यृचांश्चैवपावमानीःश-
तानिषट् ॥ एतज्जुह्वन्जपेन्मंत्रंघोरंमृत्युभयंहरेत् ॥७२॥ व्याधिभ्यःपरिमोक्षंचलभतेनात्रसंशयः ॥ प्रतिगृह्याप्रतिग्राह्यंभुक्त्वाचान्नंविग-
र्हितम् ॥७३॥ जपंस्तरत्समंदीयंप्रविश्यापरुयहाच्छुचिः ॥ पावमानंपरंह्येतद्रहसामपनोदनम् ॥७४॥ प्राणानायम्यचध्यायेदंतेदेवान्पितॄ-
नृषीन् ॥ उपोष्याज्यंचजुहुयादग्निंसोमंचपूजयेत् ॥७५॥ सरस्वतींचार्चयेतपर्योंबुमधुसर्पिपा ॥ अध्यात्मकंपवित्रंतेसूक्तंजस्वापुनःशुचिः
॥ ७६ ॥ गतिमिष्टामवाप्नोतिविंदतेचेहसिद्धयः ॥ नानानमितिसूक्तान्यत्तत्कालेचजपेत्सकृत् ॥ ७७ ॥ जप्त्वाचैवपरस्थानममृतत्वंचग-
च्छति ॥ आपोहिष्ठेतिनियतःप्रयुंजीतसदाद्विजः ॥७८॥ स्नानार्थंशुद्धिकामस्तुजपेतत्रिःसमाहितः ॥ अप्सुचैवनिमज्जित्वात्रिःपठेत्तुस-
माहितः ॥ ७९ ॥ ब्रह्महातुकपालेनखट्वांगीचीरसंवृतः ॥ चरेद्द्वादशवर्षाणिस्वकर्मपरिकीर्तयन् ॥३८०॥ अजपन्मनसैवैतदापोहिष्ठेति
संस्मरेत् ॥ ऊर्ध्वंतुपंचमाद्वर्षाज्जपेद्देवसहस्रशः ॥ ८१ ॥ अपरस्तुत्रिसहस्रोजपःस्यात्प्रत्यहंसदा ॥ पूर्णेतुद्वादशेवर्षेब्राह्मणोविप्रमुच्यते
॥८२॥ समेत्यब्राह्मणान्ब्रूयुरथतंचरितव्रतम् ॥ आचरितंभवेत्किंचिन्मिथ्यावादीपतेत्पुनः ॥८३॥ दशावरान्दशपरान्हन्यात्स्वमनृतंवदन् ॥
ॐभोइतिवदेद्विप्रैरनुज्ञातःशुचिर्जपेत् ॥ ८४ ॥ स्थालीपाकंचकुर्वीतसोमयेव्रतचारिणे ॥ एवंसमुच्यतेपापात्सावित्रींप्रतिपद्यच ॥८५॥
ब्रह्महातुपुराशक्रस्त्वाष्ट्रंहत्वात्वृपिंप्रभुं ॥ सिंधुद्वीपस्तमेताभिरभिषिच्य्यमोचयत् ॥ ८६ ॥ ब्रह्मस्वंचगुरुद्रव्यंस्तेयंकृत्वाजपन्निमाः ॥

अनेनैवविधानेनषड्भिर्वर्षैः प्रमुच्यते ॥ ८७ ॥ ब्रह्महाचसुरापश्चनियमेनजपन्निमाः ॥ अनेनैवोपचारेणब्रह्मघ्नइवमुच्यते ॥ ८८ ॥
ब्राह्मणस्यरुषोद्यम्यजयेदेतान्निपात्यच ॥ त्र्यहंनिपात्योपवसेदेकाहमवगूर्यच ॥ ८९ ॥ शोणितंतुप्रहारेणोत्पाद्यसकथंचन ॥ त्रिरात्रमेवोप-
वसेज्जपेतापिप्रसाद्यतम् ॥३९०॥ प्रातरुत्थायसततंकुर्यान्मार्जनमात्मनः ॥ रात्रौकृतस्यपापस्याविज्ञातस्यापिनिष्कृतिः ॥९१॥ सायं-
चनित्यमेताभिःकुर्यान्मार्जनमात्मनः ॥ दिवाकृतस्यपापस्याविज्ञातस्यापिनिष्कृतिः ॥९२॥ उपतिष्ठेतराजानंयमसूक्तेनवैद्विजः ॥ स्थाली-
पाकंतुकुर्वीतपक्षयोर्यमदैवतम् ॥९३॥ अष्टम्यांचचतुर्दश्यांयजेतहविषायमम् ॥ परेयिवांसमित्येतत्सूक्तमत्रप्रयोजयेत् ॥९४॥ पुरायुपःप्र-
मीयेतनजातुसकथंचन ॥ प्रीयेत्तस्ययमोराजामृतिंचांतेप्रयच्छति ॥९५॥ धर्मराजायस्वाहेतिमंत्रांतेजुहुयाद्धविः ॥ वैशाखपौर्णमास्यांतु
कर्मनित्यंप्रयोजयेत् ॥९६॥ अयनेपर्वसुस्नात्वायःप्रदद्यात्तिलोदकम् ॥ यमायसगणायैवतद्ध्ययंनसविंदति ॥९७॥ नित्यमेवप्रपद्येतपरं-
मृत्योजपन्द्विजः ॥ नक्तभोजीमिताहारःपरिसवत्सरंसदा ॥९८॥ नैनंपुरायुषान्मृत्युर्नयतेससुतप्रजम् ॥ फलाहारोजपन्मृत्युंत्रिभिर्वरमिता-
शनः ॥ ९९ ॥ षष्ठेकालेतुभुंजीतफलमूलमथापिवा ॥ स्थानासनाभ्यांविहरेदुदकेशिशिरेवसन् ॥४००॥ ग्रीष्मेपंचतपास्तुस्याद्वर्षास्व-
भ्रावकाशकः ॥ एवंयुक्तोजयेन्मृत्युंरोगेभ्यश्चप्रमुच्यते ॥१॥ भ्रातुर्भार्यामपुत्रस्यसंतानार्थंमृतेपतौ ॥ देवरोन्वारुरुक्षंतीमुदीर्ष्वेतिनिव-
र्तयेत् ॥२॥ ऋतुकालेतुसंप्राप्तेघृताभ्यक्तोऽथवाग्यतः ॥ एकमुत्पादयेत्पुत्रंनद्वितीयंकथंचन ॥ ३ ॥ दशारक्षंतुशांत्यर्थंभद्रंनइतिसंस्मरेत् ॥
नित्यंजपेच्छुचिर्भूत्वामानसविंदतेसुखम् ॥ ४ ॥ फलाहारोभवेन्मासंमासंचापःपिवेत्ततः ॥ वायुभक्षोभवेन्मासंजपन्नेतत्सहस्रशः ॥ ५ ॥
मनस्यैवास्यसिध्यतिसर्वेकामाःसमीहिताः ॥दिव्यान्पश्यतिगंधर्वान्सिद्धान्पश्यतिचारणान् ॥६॥ अंतर्धानंव्रजत्यसाल्लोकादाकाशगोभवे-

त् ॥ दूरात्पश्यतिदूराच्चश्टणोतिपरमेष्ठिवत् ॥ ७ ॥ प्रदेवत्रेतिनियतोजपेतमरुधन्वसु ॥ प्राणांतिकेभयेप्राप्तेक्षिप्रमंभःसविंदति ॥८॥
वैभीतकांस्तुत्रीनक्षान्गंधैःसममिवासयेत् ॥ पुष्पैरवकिरेच्चैवंस्थापयित्वाविहायसि ॥९॥ संहत्यपादौतांरात्रिंतिष्ठन्नक्षस्तुतिंजपेत् ॥ प्रावे-
पामेत्यृचंत्वेतांमनसैवजपेन्निशि ॥ ४१० ॥ व्युषायामृदितेसूर्येजपन्नाढेवनंव्रजेत् ॥ एतामेवजपेन्नित्यंजयत्यन्नैर्नजीयते ॥११॥ यमेव
जेतुमिच्छेतस्पृष्ट्वामूर्धनितंजपेत् ॥ सूक्तशेषंजयत्यन्यान्जीयतेनसकेनचित् ॥१२॥ अबुध्रमुषासानक्तेत्येतेस्वस्त्ययनेजपेत् ॥ नमोमित्रस्य
वरुणस्यचक्षसइतिनित्यशः ॥ १३ ॥ अस्यैवचोत्तमर्गेकायथैनोभ्यःप्रमुच्यते ॥ तयाज्यंजुहुयान्नित्यमेनोभ्योविप्रमुच्यते ॥ १४ ॥ दिव-
स्परीतिसूक्तंतुजपेच्छ्रद्धासमन्वितः ॥ सर्वत्रलभतेश्रद्धांश्रद्धाकामःसमाहितः ॥ १५ ॥ माप्रगामेतिचजपेत्समूढोगहनेपथि ॥ स्वस्तिमा-
न्व्रजतेऽध्वानंविंदतेचपरंसुखम् ॥१६॥ क्षीणायुरितिमन्येतयंकंचित्सुहृदंप्रियम् ॥ यत्तेयममितिस्नातस्तस्यमूर्धानमालभेत् ॥१७॥ सह-
स्त्रकृत्वःपंचाहंजपेदायुर्लभेतसः ॥ घृतेनसिंधुद्वीपस्यसूक्तेनैनंचलेपयेत् ॥१८॥ संविशन्शयनेनित्यमेतन्मंत्रंजपेत्तवै ॥ पुत्रान्भार्यांप्रियं
चान्यमात्मानंचसमालभेत् ॥१९॥ जीवावृत्तिंप्रयुंजीतनित्यमेतांघृतेनतु ॥ स्रोतांस्यभज्यसर्वाणिसुखीभवतिविज्वरः ॥ ४२० ॥ इद-
मित्थेतिमंत्रोयंसहस्रसनिरुच्यते ॥ अर्धमासंहविष्यान्नमर्धमासंपयःपिबेत् ॥२१॥ उपोष्यचापरंपक्षमरण्येस्थंडिलेशुचौ ॥ औदुंबरेध्मं
प्रज्वाल्यजुहुयात्पावकेघृतम् ॥२२॥ स्रुक्स्रुचौचमसाश्चैवसर्वमौदुंबरंभवेत् ॥ हुत्वाहुतिसहस्रंतुतेनकामेनयुज्यते ॥ २३ ॥ आभोगमेव
कर्मैतज्जानीयात्सिद्धिमेवतु ॥ व्यर्थमव्यर्थमेवैतत्फलंचास्यप्रयच्छति ॥२४॥ चतुष्पथेचान्नकाम आदित्याभिमुखोघृतम् ॥ जुहुयाद्धनकाम-
स्तुसहस्रंभोजयेद्द्विजान् ॥२५॥ पशुकामोजपेद्गोष्ठेजुहुयाद्वाप्युपोषितः ॥ विधिनातेननियतःसहस्रंविंदतेपशून् ॥ २६ ॥ लोहलोहित-

हेमानांकारयेत्रिवृतंमणिम्॥ सहस्रसमिधांचैवसंपातामिहुतोभवेत् ॥२७॥ हुत्वासहस्रसंपातंशिरसाधारयेततम्॥पाणिनावाशुचिर्नित्यंस-
हस्रानुचरोभवेत् ॥२८॥ परावत'स्वस्त्ययनंस्नातकस्यविधीयते ॥ स्वर्गकामश्चतंनित्यजपेतनियतव्रतः ॥ २९ ॥ बृहस्पतेप्रथममितिनि-
त्यंज्ञानस्तुतिंजपेत् ॥ ज्ञानवान्भवतिश्रीमाननंतांविंदतेश्रियम् ॥४३०॥ अलक्ष्मीनाशनार्थंतुपयोभक्षोभवेन्नरः ॥ वयःसुपर्णाइत्येतांजप-
न्वैर्विंदतेश्रियम् ॥३१॥ तमसाप्रावृतोयस्तुमन्येतात्मानमात्मनि ॥ अश्रियावापिसंयुक्तोजपन्नेतांप्रमुच्यते ॥३२॥ अक्षिणीप्रातरुत्थाय
विमृजीतैतयासदा ॥ चक्षुष्मान्भवतिश्रीमाँल्लक्ष्मीश्चापिप्रवर्धते ॥३३॥ नतंविदाथेत्येतांचजपन्विप्रःसमाहितः ॥ विहायकल्मषंसर्वंब्रह्मा-
भ्येतिसनातनम् ॥३४॥ अनयापर्वसुस्नात्वायःप्रदद्यात्तिलोदकम्॥ यमायसगणायैवतद्ध्यंसनविंदति ॥३५॥ यस्तेमन्योइतिसदासपत्न-
घ्नत्विमेजपेत्॥ घृतेनामिहुतंद्वाभ्यांधारयेदायसंमणिम् ॥३६॥ जुहुयादायसंशंकुमाभ्यामेवचतुर्दशीम्॥खादिरेध्मसमिद्धेग्नौसपत्नान्प्रति-
बाधते ॥३७॥ यथाहिपरमंब्रह्मगुह्यंपावनमद्भुतम् ॥ तथासंवननंह्यनह्यस्माद्विद्यतेपरम्॥३८॥ उपोष्यद्वादशाहानिजपन्नेतमृषिंमुनिः ॥
तन्मनाप्रयतःसस्याग्निरहोभ्युदयादपः ॥३९॥ अंतेतुद्वादशाहस्यशुचौदेशेसमाहितः ॥ पुंसःप्रतिकृतिंकुर्याद्भूमौपांसुमयींकृती॥४४०॥
तस्याहृदयदेशंतुसमाक्रम्यजपेदृषिम्॥ अमोघंकर्मजानीयादहोरात्रेगतेसति॥४१॥त्र्यहेणधनिनंवैश्यंचतूरात्रेणक्षत्रियम् ॥ राजानंपंचरा-
त्रेणषड्रात्रेणद्विजोत्तमम् ॥४२॥ तपस्विनःसप्तरात्राज्जपेद्भुंजीतचैवतम्॥ अपिवोपोषितःस्नातोजपेदेतत्सदास्थितः ॥४३॥ यइच्छेद्वशमा-
नेतुंहीनंतुपरिवर्जयेत् ॥ सहस्रसंपातहुतबिल्वानांचूर्णमावपेत्॥ ४४ ॥ उदपानेवशंनेतुंतंजनंक्षिप्रमानयेत्॥ मातर्यात्मनिपुत्रेपुपितृभ्रा-
तृसुहृत्सुच ॥४५॥ ह्यमेतत्प्रयुजीतशिरसाधारयेततम्॥ सुमित्रंतुपरिष्वज्यमूर्धन्याघ्रायचात्मजम्॥ ४६ ॥ ह्यमेतत्प्रयुंजीतशात्यर्थाय

सुखायच ॥ असंसिद्धेसंवननेपांसुप्रतिकृतिंपथि ॥४७॥ प्रज्वाल्यजुहुयादग्निंघृतेनब्राह्मणोयदि ॥ क्षत्रियस्त्वथतैलेनसार्षपेणविशोपिच ॥ ४८ ॥ आयसींवाप्रतिकृतिमग्निमध्येनिधापयेत् ॥ तांचप्रज्वलितांमत्वाजुहुयात्तन्मनाःशुचिः ॥४९॥ उग्रेणमहसाहन्यात्क्रुद्धश्चजुहुयाद्घृतम् ॥ यथायथाप्रज्वलितेहूयतेजातवेदसि ॥४५० ॥ दीप्तांप्रतिकृतिंविप्रस्तथासवशमेष्यति ॥ श्मशानदग्धपांसूनांकुर्याद्वेदिंविलक्षणाम् ॥५१॥ बैभीतकेध्मज्वलितेलोहप्रतिकृतिंन्यसेत् ॥ अर्धरात्रेस्थितेतैलंसार्षपंलवणान्वितम् ॥ ५२ ॥ तत्रशरमयंकुर्यात्प्रस्तरंप्रतिलोमतः ॥ त्रिपुशंकुपुचासीनोजुहुयादुग्रदर्शनः ॥ ५३ ॥ मुक्तकेशोवधंप्रेप्सुरचिरेणप्रसाधयेत् ॥ अथवाभिचरेदेनंजुहुयादात्मशोणितम् ॥५४॥ वशंनयतिराजानंक्षिप्रंजनपदंपुरम् ॥ पुष्टिकर्मापिकर्तव्यंहृद्येनैवयतात्मना ॥ ५५ ॥ अनागसिनकुर्वीतब्राह्मणोवधसंयुतम्॥सरूपवत्सायागोश्चपयसासाधयेच्चरुम् ॥५६॥ सहस्रसंपातहुतंपायसेवत्समग्रजम् ॥ सहस्रानुचरोवत्सःसस्याद्रोगैर्विवर्जितः ॥५७॥ गाश्चैवपाययेत्ताश्चभवंतिव्याधिवर्जिताः ॥ पुत्रांश्चप्रार्थयेन्नित्यंप्रियानन्यांश्चसज्जनान् ॥५८॥ निरामयाश्चस्निग्धाश्चभवंतिविगतज्वराः ॥ स्त्रियंचेदमिमन्येततस्याःसंवननंमहत् ॥ ५९ ॥ व्रीहीणांनखभिन्नानांतंडुलान्सूक्ष्मचूर्णितान् ॥ सहस्रसंपातहुतान्स्वेदयेत्कुशलोग्निना ॥४६०॥ तेनप्रतिकृतिंकुर्यात्तांध्यात्वामनसास्त्रियम् ॥ अक्तांसर्षपतैलेनजुहुयादंगशश्चताम् ॥६१॥ पादौप्रथमतश्छिद्यात्स्फडित्यग्नौनिधापयेत् ॥ अथ जंघेजानुजीचऊरूवाहूततःशिरः ॥ ६२ ॥ छित्त्वाहृदयदेशंतुहृदयेस्वेनिवेशयेत् ॥ जपन्नेतमृषिंविप्रस्त्रीवशंसाधिगच्छति ॥ ६३ ॥ नैतत्परगृहीतासुनसाध्वीपुकथंचन ॥ नधर्मव्रतशीलासुकुर्वीतद्विजसत्तमः ॥६४॥ कामंपरिगृहीतासुहीनवर्णासुयश्चरेत् ॥ पतिमस्यागुणीकुर्वन्पूर्वंपश्चात्तुतांस्त्रियम् ॥६५॥ शुक्तांवापायसंसद्यश्छर्दयित्वानिधापयेत् ॥ तच्चूर्णकृत्यजायायैदेयंसंवननंस्मृतम् ॥ ६६ ॥ महावृक्ष-

फलान्येवमयुग्मान्यभिमंत्रयेत् ॥ तेपांयुग्मानिभंजीतस्वयमर्धांनिशेषयेत् ॥६७॥ तानिदद्याद्यमिच्छेत्तुवशीकर्तुंजपन्नृषिम् ॥ सुहृद्भूत्वासु-
हृद्यस्यदेयंसवननंस्मृतम् ॥६८॥ एकैकमभिरूपंतुहृद्यसूक्ताद्यतःपुनः ॥ कर्माणित्वभिरूपाणिकुर्याद्यस्तुयथेच्छति ॥ ६९ ॥ पराकदास-
स्यविर्विंहृद्येनोक्तंविदुर्बुधाः ॥ स्त्रीणांसंवननंचैतत्पुंसामपिविधीयते ॥४७०॥ द्वेष्येतुज्ञातिनामेवजपेच्चैवसदायुधि ॥ खादिरकारयेच्छं-
कुंहृदितंसंनिवेशयेत् ॥ ७१ ॥ कृत्वाप्रतिकृतिंपूर्वंपांसुभिर्वाथवातुषैः ॥ इषुमप्यनुमंत्र्यैवसंग्रामंसंप्रकल्पयेत् ॥७२॥ रिपुघ्नमेतज्जानी-
यात्प्रयुक्तमपराजितम् ॥ पराकदासप्रेष्यार्थंहृद्यंसंवननंस्मृतम् ॥७३॥ चिंतयन्मनसैवैतत्सूक्तंसिद्धिंनियच्छति ॥ सूर्यायैभाववृत्तंतुश्रावये-
त्कन्यकापिता ॥७४॥ अनुरूपंसुसदृशंभर्तारंतेनविंदति ॥ इमामितिजपेत्कन्यानाभिमालभ्यनित्यशः ॥ ७५ ॥ एवमेवजपेद्भर्तादीर्घा-
युःसभवेत्ततः ॥ स्नापयेदभिरूपैश्च भ्राताकन्यापितापिवा ॥७६॥ शतंपुत्रवतीयावन्नचभर्त्रावियुज्यते ॥ सम्राज्ञीतिजपेन्मूर्ध्निकन्यामालभ्य
नित्यशः॥७७॥श्वश्रूश्वशुरदेवरैर्ननांद्राचापिपूज्यते ॥ इंद्राण्याकृतसंवादंस्नानेसूक्तंप्रयोजयेत् ॥७८॥ नववर्गोत्तमयुतंपतिसौभाग्यपुत्रदम् ॥
जलपुष्पोत्करयुतेचित्रकुंभसमावृते ॥७९॥ कर्तव्योऽत्रतथायोगःसोमगंधर्ववह्निनाम् ॥ भगायाप्सरसांचैवयक्षाधिपतयेपिच ॥४८०॥
इंद्राण्यैदेवपत्नीनांरतिप्रद्युम्नयोस्तथा ॥ नदीसलिलसंपूर्णेपंचगव्यसमायुते ॥८१॥ हुत्वाग्निंस्नापयेत्कन्यांस्थितांदेशेतुदक्षिणे॥ प्रियंगुवटना-
गानांकषायोद्धृष्टकेरसम् ॥८२॥संपाताभिहुतंकृत्वासर्वौषधिसमन्वितम्॥अभिमंत्र्यचसूक्तांतेनवभिश्चस्तुवीतवै ॥८३॥ एताभिरद्भिःपूर्णे-
नअभिर्षिचेदुपोषिताम्॥याःपतिघ्न्यःस्त्रियस्तान्यःशाम्यंतेनास्थितेनवै ॥८४॥ स्नापयेदाहनस्याद्भिर्विंद्यायांविप्रवादिनीम्॥ सूक्तादुपोद्धरेदे
नंनसेशइतितुद्वृचम्॥८५॥उपदिष्टेयमेकेषांपुंसःकर्मणिपौरुषे॥रक्षोहणंवाजिनमित्येतद्रक्षोहणंजपेत्॥८६॥अग्निंप्रज्वाल्यचैतेनउपतिष्ठेतनि

त्यशः ॥ आज्याहुतीश्चजुहुयात्तेनरक्षांसिबाधते॥८७॥एतद्रक्षोहणंशांतिःपरमैपाप्रकीर्तिता॥हविष्पांतीयमेततुसूक्तमन्त्रप्रयोजयेत् ॥८८॥
गर्हितान्नात्तृयोगेचहविष्पातीयमभ्यसेत् ॥ पवित्रंपरमंह्येतद्ध्यातव्यंचाप्यभीक्ष्णशः ॥८९॥ आदित्येदृष्टिमास्थायपण्मासान्नियतोभवेत्॥
देवयानंसपंथानंपश्यत्यादित्यमंडले ॥४९०॥ विद्यावैश्वानरीचास्यस्वकायस्थाप्रकाशते ॥ हविष्पांतीयमभ्यस्यसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥९१॥
इंद्रंस्तवेतिसूक्ततुजपेच्छत्रुनिवर्हणम्॥पवित्राणापवित्रंचगुह्यंपावनमद्भुतम् ॥९२॥ शुक्लपक्षेशुभेवारेसुनक्षत्रेसुगोचरे ॥द्वादश्यांपुत्रकामाय
चरुंकुर्वीतवैष्णवम्॥९३॥दंपत्योरुपवासःस्यादेकादश्यांसुरालये॥ऋग्भिःपोडशभिःसम्यगर्चयित्वाजनार्दनम् ॥९४॥चरुंपुरुपसूक्तेनश्रप-
येत्पुत्रकाम्यया॥प्राप्नुयाद्वैष्णवंपुत्रमचिरात्संततिक्षमम्॥९५॥द्वादशद्वादशीःसम्यक्पयसानिर्वपेच्चरुम् ॥ यःकरोतिह्यस्यस्याद्यातिविष्णोः
परंपदम्॥ ९६ ॥ हुत्वाग्निंविधिवत्सम्यगृग्भिःपोडशभिर्बुधः ॥ कृतांजलिपुटोभूत्वास्तवंताभिःप्रयोजयेत् ॥ ९७ ॥ केशवंमार्गशीर्षेतुपौ-
षेनारायणंतथा ॥ माधवंमाघमासेतुगोविंदंफाल्गुनेपुनः ॥९८॥ चैत्रेचैवतथाविष्णुंवैशाखेमधुसूदनम् ॥ ज्येष्ठेत्रिविक्रमंविद्यादाषाढेवाम-
नंविदुः ॥ ९९ ॥ श्रावणेश्रीधरंविद्याद्धृषीकेशंततःपरे ॥ आश्विनेपद्मनाभंतुदामोदरंचकार्तिके ॥ ५०० ॥ द्वादशैतानिनामानिऋष्यशृं-
गोऽब्रवीन्मुनिः ॥ पूजयेन्मासनामभिःसर्वान्कामान्समश्नुते ॥१॥ आयुष्मंतंसुतंसूतेपरामेधासमन्वितम्॥धनवंतंप्रजावंतंधार्मिकंसात्विकं
तथा ॥२॥ समिधोश्वत्थवृक्षस्यहुत्वाग्निजुहुयात्पुनः ॥ उपस्थानंहुताशस्यध्यात्वान्यंमधुसूदनम् ॥ ३ ॥ हविर्होमंततःकुर्यात्प्रत्यृचंवाग्य-
तःशुचिः ॥ सूक्तेनजुहुयादाज्यमादावंतेचपूर्ववत् ॥ ४ ॥ हविःशेषंनमस्कृत्वानारीनारायणंपतिम् ॥ भक्षयित्वाहविःशेषंलब्धाशीःसवि-
शेरक्षणम् ॥५॥ ततस्तुकृत्वेदंकर्मकर्तव्यद्विजतर्पणम् ॥ द्वितीयंस्त्रीनिवर्ततयावद्गर्भंचविंदति ॥६॥ अपुत्रामृतपुत्रावायाचकन्याःप्रसूयते॥

क्षिप्रंसाजनयेत्पुत्रमृष्यश्रृगोयथाब्रवीत् ॥ ७॥ अर्चनंसंप्रवक्ष्यामिविष्णोरमिततेजसः ॥ यत्कृत्वामुनयःसर्वेब्रह्मनिर्वाणमाप्नुयुः ॥ ८ ॥
अप्स्वग्नौहृदयेसूर्येस्थंडिलेप्रतिमासुच ॥ पट्स्वेतेषुहरेःसम्यगर्चनंमुनिभिःस्मृतम् ॥ ९ ॥ अग्नौक्रियावतांदेवोदिविदेवोमनीपिणाम् ॥
प्रतिमास्वल्पबुद्धीनांयोगिनांहृदयेहरिः ॥५१०॥ आपोह्यायतनंतस्यतस्मात्तासुसदाहरिः ॥तस्यसर्वगतत्वाचस्थंडिलेभावितात्मनाम्॥११॥
दद्यात्पुरुपसूक्तेनयःपुष्पाण्यपएववा ॥ अर्चितंस्याज्जगदिदंतेनसर्वंचराचरम् ॥१२॥ आनुष्टुभस्यसूक्तस्यत्रिष्टुवंतस्यदेवता ॥ पुरुपोऽथजग-
द्वीजमृपिर्नारायणःस्मृतः ॥ १३ ॥ नारायणमहाबाहोश्रृणुष्वैकंमहाप्रभो ॥ वक्ष्येपुरुपसूक्तस्यविधानंत्वर्चनंप्रति ॥१४॥ अग्निकार्येज-
पविधिंस्तोत्रंचैवतदात्मकम् ॥ स्नात्वायथोक्तविधिनाप्राङ्मुखःशुद्धमानसः ॥१५॥ प्रथमांविन्यसेद्वामेद्वितीयांदक्षिणेकरे ॥ तृतीयांवाम-
पादेतुचतुर्थींदक्षिणेन्यसेत् ॥ १६ ॥ पंचमींवामजानुनिषष्ठींवैदक्षिणेन्यसेत् ॥ सप्तमींवामकुक्षौतुअष्टमींदक्षिणेन्यसेत् ॥१७॥ नवमीं
नाभिदेशेतुदशमींहृदयेन्यसेत् ॥ एकादशींकंठदेशेद्वादशींवामबाहुके ॥१८॥ त्रयोदशींदक्षिणेचआस्येचैवचतुर्दशीम् ॥ अक्ष्णोःपंचदशीं
चैवपोडशींमूर्ध्निविन्यसेत् ॥१९॥ एवंन्यासविधिंकृत्वापश्चात्पूजासमारभेत् ॥ यथादेहेतथादेवेन्यासंकृत्वाविधानतः ॥५२०॥ आद्य-
यावाहयेद्देवमृचातुपुरुषोत्तमम् ॥ द्वितीययासनंदद्यात्पाद्यंचैवतृतीयया ॥२१॥ अर्घ्यंचतुर्थ्यादातव्यंपंचम्याचमनीयकम् ॥ पष्ठ्यास्नानं
प्रकुर्वीतसप्तम्यामस्त्रमेवतु ॥२२॥ यज्ञोपवीतमष्टम्यानवम्याचानुलेपनम् ॥ पुष्पंदशम्यादातव्यमेकादश्यातुधूपकम् ॥ २६ ॥ द्वादश्या
दीपकंदद्यात्त्रयोदश्यानिवेदनम् ॥ चतुर्दश्यानमस्कारंपंचदश्याप्रदक्षिणाम् ॥२४॥ दक्षिणातुयथाशक्तिषोडश्याचप्रदापयेत् ॥ स्नानेवस्त्रेच-
नैवेद्येदद्यादाचमनीयकम् ॥२५॥ ततःप्रदक्षिणाकृत्वाजपंकुर्यात्समाहितः ॥ यथाशक्तिजपित्वातुसूक्तंतस्मैनिवेदयेत् ॥ २६ ॥ देवस्यद-

क्षिणेपार्श्वेकुंडंस्थंडिलमेववा ॥ कारयेत्प्रथमेनैवद्वितीयेनतुप्रोक्षणम् ॥२७॥ तृतीययाग्निमादध्याच्चतुर्थ्याचसमिंधनम् ॥ पंचम्याज्यस्यश्रप-
णंचरोश्चश्रपणंतथा ॥ २८ ॥ षष्ठेनैवाग्निमध्येतुकल्पयेत्पद्ममासनम् ॥ चिंतयेद्देवदेवेशंकालानलसमप्रभम् ॥२९॥ ततोगंधंचपुष्पंचधूः
पदीपनिवेदनम् ॥ अनुज्ञाप्यततःकुर्यात्सप्तम्यादियथाक्रमम् ॥५३०॥ समिधस्तावतीःपूर्वंजुहुयादभिघारिताः ॥ ततोघृतेनजुहुयाच्चरुणाच
ततःपुनः ॥३१॥ एवंहुत्वाततश्चैवमनुज्ञाप्ययथाक्रमम् ॥ अग्नेर्भगवतस्तस्यसमीपेस्तोत्रमुच्चरेत् ॥३२॥ जितंतेपुंडरीकाक्षनमस्तेविश्वभावन॥
सुब्रह्मण्यनमस्तेस्तुमहापुरुषपूर्वज ॥ ३३ ॥ नमोहिरण्यगर्भायप्रधानाव्यक्तरूपिणे ॥ ॐनमोवासुदेवायशुद्धज्ञानस्वरूपिणे ॥ ३४ ॥
देवानांदानवानांचसामान्यमसिदैवतम् ॥ सर्वदाचरणद्वंद्वंव्रजामिशरणंतव ॥३५॥ एकस्त्वमसिलोकस्यस्रष्टासंहारकस्तथा ॥ अध्यक्ष-
श्चानुमंताचगुणमायासमावृतः ॥३६॥ संसारसागरंघोरमनंतंक्लेशभाजनम् ॥ त्वामेवशरणंप्राप्यनिस्तरंतिमनीषिणः ॥३७॥ नतेरूपंन-
चाकारोनायुधानिनचास्पदम् ॥ तथापिपुरुषाकारोभक्तानांत्वंप्रकाशसे ॥३८॥ नैवकिंचित्परोक्षंतेनप्रत्यक्षोसिकस्यचित् ॥ नैवकिंचिदसा-
ध्यंतेनचसाध्योसिकस्यचित् ॥ ३९ ॥ कार्याणांकारणंपूर्वंवचसांवाच्यमुत्तमम् ॥ योगिनांपरमांसिद्धिंविदंतिपरमंविदः ॥५४०॥ अहं
भीतोस्मिदेवेशसंसारेस्मिन्महाभये ॥ त्राहिमांपुंडरीकाक्षनजानेशरणंपरम् ॥ ४१ ॥ कालेष्वपिचसर्वेषुदिक्षुसर्वासुचाच्युत ॥ शरीरेविगते-
वापिवर्ततेमेमहद्भयम् ॥४२॥ त्वत्पादकमलादन्यन्नमेजन्मांतरेष्वपि ॥ निमित्तंकुशलस्यास्तियेनगच्छामिसद्गतिम् ॥ ४३ ॥ विज्ञानंयदि-
दंप्राप्तंयदिदंज्ञानमर्जितम् ॥ जन्मांतरेपिमेदेवमाभूदस्यपरिक्षयः ॥४४॥ दुर्गतावपिजातस्यत्वद्गतोमेमनोरथः ॥ यदिनाथंचविंदेयतावता-
स्मिकृतीसदा ॥४५॥ अकामकलुषंचित्तंममतेपादयोःस्थितम् ॥ कामयेविष्णुपादौतुसर्वजन्मसुकेवलम् ॥ ४६ ॥ पुरुषस्यहरेःसूक्तंस्वर्ग्यंध-

न्यंयशस्करम् ॥ आत्मज्ञानमिदंपुण्यंयोगज्ञानमिदंपरम् ॥ ४७ ॥ इत्येवमनयास्तुत्यास्तुत्वादेवंदिनेदिने ॥ किंकरोस्मीतिचात्मानंदेवायै वनिवेदयेत् ॥ ४८ ॥ फलाहारोभवेन्मासंपश्यत्यात्मानमात्मनि ॥ ४९ ॥ फलानिभुक्त्वोपवसेन्मासमद्भिश्चवर्तयेत् ॥ अरण्ये निवसेन्नित्यंजपन्नेतमृषिंसदा ॥ ५५० ॥ त्रिस्त्रिषवणकालेपुस्नायादप्सुसमाहितः ॥ आदित्यमुपतिष्ठेतसूक्तेनानेननित्यशः ॥ ५१ ॥ आज्याहुतीरनेनैवहुत्वैतांचिंतयेदृषिम् ॥ ऊर्ध्वंमासात्फलाहारस्त्रिसिर्वैर्जयेद्दिवम् ॥ ५२ ॥ तद्भक्तस्तन्मनायुक्तोदशवर्षाण्यनन्यभाक् ॥ साक्षात्पश्यतितंदेवंनारायणमनामयम् ॥ ५३ ॥ ग्राह्यमत्यंतयत्नेनतत्स्रष्टारंजगतोऽव्ययम् ॥ गृहस्थधर्मेवर्तेतन्यायवृत्तःसमाहितः ॥५४॥ एतदेवंचिंतयेतनारायणमनामयम् ॥ अर्धरात्रेत्यक्तनिद्रउत्थायशुचिवाग्यतः ॥५५॥ संप्रसुप्तेपुसूतेपुयोगंयुंजीतयोगवित् ॥ ऋज्वासीनः समेदेशेनिर्वातेशब्दवर्जिते ॥ ५६ ॥ सव्यंपादंदक्षिणस्यांजानुनिक्षेपयेत्ततः ॥ संहृत्यदक्षिणंपादंसव्येजानुनियच्छति ॥५७॥ ब्रह्माज- लिकृतःस्वस्थोयोगसंमीलितेक्षणः ॥ ॐमित्युक्त्वास्वहृदयंचिंतयेदविकुत्सितः ॥५८॥ तत्रात्मानंसमादध्यादिंद्रियाणिमनस्तथा ॥ नचबु- ध्येतकिंचान्यन्नपश्येच्छृणुयान्नच ॥ ५९ ॥ ननमस्येत्सदायोगंतदाप्राप्तःसउच्यते ॥ हृद्येतमृषिमभ्यस्येत्पश्यन्नेवयथाश्रुति ॥ ५६० ॥ प्राणानायम्यचासीनोयावच्चित्तंतदर्पितम् ॥ उच्छ्वसिष्यत्यधोनाभिगमयित्वामनस्तथा ॥ ६१ ॥ उच्छ्वसेदेवमसकृत्तन्मनायोगमुन्नयेत् ॥ एवंहियुंज्यात्सामान्यंनपश्येच्छृणुयान्नच ॥६२॥ तदाशनैर्नियच्छेतहृदयादूर्ध्वमेवतु ॥ समौतुजानूचास्यंचनासिकानयनेभ्रुवौ ॥६३॥ भ्रुवोर्मध्येपरस्थानंतत्रैतद्धारयेत्स्थिरम् ॥ ललाटदेशेधार्याथमूर्धानंगमयेत्ततः ॥६४॥ उच्छ्वसंश्चयथाकालंनामितश्चोच्छ्वसेत्पुनः ॥ एतत्प- रस्थानमुक्तंब्रह्मणःपरमात्मनः ॥ ६५ ॥ एवंयुक्तोमहात्मासन्महात्मानंप्रपद्यते ॥ यदिस्यात्सुकृतीशुद्धोयदिवापापकृत्तमः ॥६६॥ उप-

लभ्यपरंब्रह्मगतिंज्ञात्वाभवेच्छुचिः ॥ सर्वपापावबद्धश्चेद्‌दुर्द्धैतत्प्रयतोजपेत् ॥६७॥ अपिजिज्ञासनादेवगच्छेतपरमांगतिम् ॥ धारणात्तुपृ-
थक्कुर्याद्धर्मेणानेननित्यशः ॥ ६८ ॥ आदित्येमौचंद्रमसिवृक्षाग्रेषुचधारयेत् ॥ पर्वताग्रेसमुद्रेवायत्रवापिमनोरमेत् ॥ ६९ ॥ नत्वेवविष-
ान्प्राप्यधारयीतकथंचन ॥ वह्नत्रदुःखंजानीयात्प्रध्वसेन्मरणेसति ॥५७०॥ धार्मिकाणांकुलेशुद्धेयोगभ्रष्टोभिजायते ॥ मूर्ध्निब्रह्मसर्वि-
देतसएवऋषिसत्तमः ॥ ७१ ॥ तदामूर्ध्नःपरंज्योतिर्नक्षत्रपथमुन्नयेत् ॥ योगीयोगेश्वरंप्राप्यनिर्द्वंद्वःपरमात्मवित् ॥ ७२ ॥ सर्वत्रैवात्मना-
त्मानंपश्येदृषिपरायणः ॥ जपेच्चैवसदास्नातःपवित्रमिदमुत्तमम् ॥७३॥ अपिपातकसंयुक्तःकालेनसुकृतीभवेत् ॥ येनयेनचकामेनजपेदि-
मम्वृषिंसदा ॥ ७४ ॥ ससकामःसमृद्धःस्याच्छ्रद्दधानस्यकुर्वतः ॥ होमंवाप्यथवाजाप्यमुपहारमथोचरुम् ॥ ७५ ॥ कुर्वीतयेनकामेनतत्सि-
द्धिमवधारयेत् ॥ ज्ञातिश्रैष्ठ्यंमहद्वित्तंयशोलोकेपरांगतिम् ॥ ७६ ॥ पापेनविप्रमोक्षस्तुतत्सिद्धिमवधारयेत् ॥ ज्ञानगम्यंपरंसूक्ष्मंव्याप्यसर्वं
व्यवस्थितम् ॥७७॥ ब्राह्ममत्यंतयत्नेनब्रह्माभ्येतिसनातनम् ॥ सहस्रशीर्षेतिसूक्तंसर्वकामफलप्रदम् ॥ ७८ ॥ वेदगर्भशरीरेणसवैनारायणः
स्मृतः ॥ ब्रह्मेंद्ररुद्रपर्जन्याअत्रसूक्तेव्यवस्थिताः ॥ ७९ ॥ अत्रस्थमेतद्रष्टव्यंजगत्स्थावरजंगमम् ॥ अतःसंपठमानोपिभक्तिंनपरिहारयेत्
॥५८०॥ भक्तानुकंपीभगवाञ्श्रूयतेपुरुषोत्तमः ॥ पूजार्थंतस्यदेवस्यवनात्स्वयमुपाहृतात् ॥ ८१ ॥ आरण्यकविधानेननिर्वपेत्प्रत्यहंचरुम् ॥
नारायणायस्वाहेतिमंत्रांतेजुहुयाद्धविः ॥ ८२ ॥ आसहस्रात्ततश्चक्षुर्दिव्यंहोतुर्ददातिसः ॥ अपिवाचरुसाहस्रंतंत्रेणैकेननिर्वपेत् ॥ ८३ ॥
यावंतोवापिशक्यंतेअह्नासर्वान्समापयेत् ॥ सहस्रस्येप्सितानांचकामानांलभतेफलम् ॥८४॥ पुरुषायुःसमायुक्तःसिद्धोवाविचरेन्महीम् ॥
ध्येयःसदासवितृमंडलमध्यवर्तीनारायणःसरसिजासनसंनिविष्टः॥केयूरवान्मकरकुंडलवान्किरीटीहारीहिरण्मयवपुर्धृतशंखचक्रः॥८

एतत्तुयःपठतिकेवलमेवसूक्तंनारायणस्यचरणावभिवंद्यवंद्यौ ॥ पाठेनतेनपरमेणसनातनस्यस्थानंजरामरणवर्जितमेतिविष्णोः ॥ ८६ ॥
हविषाम्भौजलेपुष्पैर्ध्यानेनहृदयेहरिम् ॥ यजंतिसूरयोनित्यंजपंतिरविमंडले ॥ ८७ ॥ बिल्वपत्रंशमीपत्रंपत्रंभृंगारकस्यच ॥ मालतीकुशपद्मं
चसद्यस्तुष्टिकरंहरेः ॥ ८८ ॥ यत्रैतत्पठ्यतेकिंचित्तद्ध्यायन्मनसैवतु ॥ संपाद्यतत्प्रसादाद्देवदेवस्यचक्रिणः ॥ ८९ ॥ पत्रैश्चपुष्पैश्चफलैश्च
तोयैरक्रीतलभ्यैश्चसदैवसत्सु ॥ भक्त्यैकलभ्येपुरुषेपुराणेमुक्त्यैकिमर्थंक्रियतेतुयत्नः ॥५९०॥ इत्येवमुक्तःपुरुषस्यविष्णोरर्चाविधिर्विष्णु-
कुमारनाम्ना ॥ मुक्त्येकमार्गप्रतिबोधनायदृष्ट्वाविधानंत्विहनारदोक्तम् ॥९१॥ इत्यृग्विधानेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ याओषधीःस्वस्त्य-
यनंजपेतनियतव्रतः ॥ ओषधीश्चयजेन्नित्यंषण्मासानेवनित्यशः ॥ ९२ ॥ दृष्ट्वाशरदिवैरुद्रमोषधीश्चयजेत्तथा ॥ नभवंत्यामयास्तस्यत-
थाजीर्णादिकानिच ॥ ९३ ॥ क्रियांतुसप्तरात्रेणसप्तकृत्वःसमाहितः ॥ प्रपद्येतौषधीर्विप्रःसूक्तमेतज्जपन्सदा ॥ ९४ ॥ द्विषत्क्षेत्रादिहाल-
भ्वामितिविज्ञापयेतच ॥ स्वक्षेत्रेचरुणेवेष्ट्वाविंदतेद्विषदोषधीः ॥९५॥ वृष्टिकामोजिताहारःप्रपद्येतबृहस्पतिम् ॥ पायसेनोपहारेणहोमेनच
समन्वितः ॥ ९६ ॥ बृहस्पतेप्रतीत्येतद्वृष्टिकामःप्रयोजयेत् ॥ पर्जन्यंचनमस्कृत्वावृष्टिंविंदतिशोभनाम् ॥ ९७ ॥ सर्वत्रतुपराशांतिर्ज्ञेयो-
प्रतिरथस्त्वृषिः ॥ यमेवदेशंगच्छेतशत्रुंवाप्यनुमंत्रितः ॥९८॥ नाजित्वाविनिवर्तेतपरंहिब्रह्मणोवलं ॥ सर्वकामैर्जपेदेतत्सर्वकामसमृद्धये
॥ ९९ ॥ संग्राममभ्युद्यातोवाराजाचैतत्प्रयोजयेत् ॥ सर्वान्विजयतेशत्रून्नपराजीयतेपरैः ॥ ६०० ॥ पथिस्वस्त्ययनंचैतत्तस्करेभ्यश्चर-
न्पथि ॥ भूतोरगपिशाचेभ्यःसर्वेभ्यःपरिरक्षति ॥ १ ॥ भूतांशस्यऋषेःसूक्तंप्रजाकामःशुचिर्जपन् ॥ अनुरूपांप्रजामाशुलभतेनात्रसंशयः
॥ २ ॥ स्थालीपाकेननासत्यावश्विनौतुयजेद्द्विजः ॥ अनेनैवतुसूक्तेनहुत्वाश्वानुमंत्रयेत् ॥ ३ ॥ पायसंकृसरंमांसमोदनंदधिसक्तुकान् ॥

कुल्मापांश्चकरंभांश्चफलानिविविधानिच ॥ ४ ॥ चित्रमाल्यशुभान्गधानन्नपानानियानिच ॥ भक्ष्यंभोज्यंचपेयंचसमाहृत्योदितेरवौ ॥
भूतांशमभ्यसेत्तावद्यावदस्तमितोरविः ॥ ५ ॥ अर्धरात्रेत्वतिक्रांतेततोऽश्विभ्यांनिवेदयेत् ॥ दीर्घायुषंसुरूपंचलभेत्पुत्रंसुवर्चसम् ॥ ६ ॥
रूपवांश्चभवेन्नित्यंभूतांशंयोऽभ्यसेत्सदा ॥ सार्वकामिकमप्येनमृर्पिविद्याद्विचक्षणः ॥ ७ ॥ नवाउदेवाइत्येतज्जपेतनियतव्रतः ॥ अन्नंवि-
दतिसर्वत्रयत्रयत्रोपतिष्ठति ॥ ८ ॥ पाप्मोपहतमात्मानंयोमन्येतविचक्षणः ॥ सजपेन्नियतोभूत्वालघुमन्येतपाप्मना ॥ ९ ॥ वाचंप्रप-
द्येद्वाक्कामोहुनेदाशुंजपन्निमाः ॥ अहंरुद्रेभिरित्येतद्वाग्मीभवतिपूजितः ॥ ६१० ॥ नतमित्यष्टकंसूक्तंवैश्वदेवंजपन्मुनिः ॥ कृत्स्नंतुकल्मषं
हत्वाविश्वैर्देवैःसहासते ॥ ११ ॥ रात्रींप्रपद्येमनसाशुचिःपर्णव्रतोनिशि ॥ यःकामयेतनपुनर्जायेयमितियोनिपु ॥ १२ ॥ सहस्रकृत्वोम-
नसाजपेद्रात्रीतिरात्रिपु ॥ स्थालीपाकेनरात्रिंचयजेताहरहर्निशि ॥ तन्मनानिशिचासीनस्तिष्ठेदहनिधार्मिकः ॥ १३ ॥ ऊर्ध्वंसंवत्सराच्चै-
वचरुंपयसिसंस्कृतम् ॥ सहस्रकृत्वस्त्वेतेनदिवाहोमोविधीयते ॥ १४ ॥ जुहुयान्निशिपूर्वस्मिन्भागेरात्रौसमाहितः ॥ दिवाचाविश्पतिंकार्यं
छायायामंशुतेजसा ॥ १५ ॥ प्रतिप्रयतआत्मवान्सूक्तंतुमनसाजपेत् ॥ संवत्सरेतृतीयेतुसर्पिषासाधयेच्चरुम् ॥१६॥ अथास्यवरदादेवी
रात्रिर्भवतिशर्वरी ॥ विज्ञापयीततांदेवींवरदांस्वयमागतां ॥१७॥ संवत्सरेऽऋतौमासिदिवसेस्मिन्क्षणेपिवा॥प्रयाणकालेभवितातववत्सेति
वत्सला ॥ १८॥ रात्रिसूक्तंजपन्नेवंतंकालंप्रतिपद्यते ॥ नयोर्निपुनरायातिसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ १९ ॥ ममाग्नेवर्चइत्येतत्सर्वकामैर्जपेद्दि-
जः ॥ जुह्वन्नाज्यमनेनैवसर्वान्कामानवाप्नुयात् ॥ ६२० ॥ यांकल्पयंतीतिसदाजपेतनियतव्रतः ॥ नैनंकृत्यानिर्हिंसंतिक्रुद्धाभिचरितानि
च ॥ २१ ॥ यमांगिरसकल्पैस्तुतद्विदोभिचरेतसः ॥ प्रत्यंगिरसकल्पेनसर्वांस्तान्प्रतिवाधते ॥ २२ ॥ प्रत्यंगिरसविद्वांस्तुनरिष्येतकदा-

चंन ॥ नैनंकृत्यानिर्हिंसंतिज्ञाताज्ञातानिवाक्कचित् ॥ २३ ॥ अजानताजानतावाक्रुद्धेनाधर्षितेनवा ॥ आक्रुष्टंवादुरुक्तंवानैनोविंदतितद्धि-
दम् ॥ २४ ॥ एवमेवजपेन्नित्यमृषिस्वस्त्ययनायवै ॥ सर्वप्रायश्चित्तमेतदभाषतऋषिःस्वयम् ॥ २५ ॥ स्थावराणांनिवेशेपुनगराणांतथैवच ॥
ग्रामाणांचगृहाणांचजपेततमृषिसदा ॥ २६ ॥ जातरूपमयंविद्वान्कारयेत्रिवृतंमणिम् ॥ सहस्रसंपातहुतमृपिणातेनतंततः ॥ २७ ॥ प्रति-
मुच्येतशिरसिग्रीवायामथवोरसि ॥ नैनंकृत्यानिर्हिंसतिज्ञाताज्ञातानियानिच ॥ २८ ॥ अनेनैवतुसूक्तेनराज्ञांतुसमलोहितम् ॥ कारयेत
मणिंविद्वांस्तावदेवानुमंत्रणम् ॥ २९ ॥ संग्रामेषुध्वजाग्राणिवादित्राण्यनुमंत्रयेत् ॥ आसनानिचशय्याश्चयानानिविविधानिच ॥ ६३० ॥
तस्याभिचरतेसाक्षादंगिरार्षिरपिस्वयम् ॥ प्रत्यंगिरसकल्पेनसर्वंतत्प्रतिबाधते ॥३१॥ अमानुषीरभिचरेत्कृत्याःसूक्तंजपन्निदम् ॥ मुच्यतेस-
र्वतोनिष्टात्किंपुनर्मानुषाद्भयम् ॥३२॥ तपस्वीनियतोदांतःप्रयोक्ताचेद्ब्रवेदपि ॥ सर्वंतरतिशांतात्मातपोहिसुमहद्बलम् ॥३३॥ आयुष्य-
मायुर्वर्चस्यंसूक्तंदाक्षायणंमहत् ॥ अलंकारंहिरण्यंवाप्राप्यदाक्षायणंजपेत् ॥ प्राप्नांसःश्रियमादत्तेवहुचान्नंसमश्नुते ॥ ३४ ॥ नासदासीदि-
तिजपेज्जुहुयाद्योगतत्परः ॥ प्रजापतेस्तुसायुज्यंद्वादशाब्दैःसमश्नुते ॥ ३५ ॥ उतदेवाइतिजपेदामयावीयतव्रतः ॥ घृतकुंभंनिधायाथजुहु-
याज्जातवेदसि ॥ ३६ ॥ कुंभसपातमन्यस्मिन्कांस्यपात्रेनिधापयेत् ॥ योऽन्नाद्यंलंनचान्नंस्यात्सइदंसंप्रकाशयेत् ॥ ३७ ॥ तेनाज्येनांगम-
भ्यज्यशनकैरन्नभाग्भवेत् ॥ रोगार्तस्याप्यनेनैवगात्रमंक्त्वाजपेदिदम् ॥ अजीर्णान्नोत्थंजयीतसुखीभवतिविज्वरः ॥३८॥ अग्नेअच्छावदे-
त्येतद्धनकामःप्रयोजयेत् ॥ नियतःसर्पिपाहुत्वाजपेद्युतशःपुनः ॥ ३९ ॥ खादिराणांहिसमिधांजुहुयाद्दशतीर्दश ॥ दशकृत्वःसदारेण
रायस्पोपेणपुष्यति ॥ ६४० ॥ बिल्वोदुंबरपालाशैस्तथारौहितकैश्चयः ॥ जुहुयाद्धनकामस्तुरायस्पोषेणपुष्यति ॥ ४१ ॥ वैभीतकेध्मै-

बैल्वैश्चजुहुयादर्धमासकम् ॥ द्विषद्द्वेषणंतस्यांतेसूक्तमेतत्प्रयोजयेत् ॥४२॥ द्विषंतंधनिनंहत्वाद्विषतोविंदतेधनम् ॥ अथवाजप्यमेवस्याद्राय-
स्पोषधनार्थिना ॥ ४३ ॥ अयमग्नेजरितेतिजपेदग्निभयेसति ॥ विधिनातर्पयित्वाग्निंपयोदधिघृतादिभिः ॥ ४४ ॥ स्वयंपातुंयावदिच्छेत्ता-
वद्भुत्वाचतुर्दिशम् ॥ अपामिदंपरिणयेत्संततोदकधारया॥४५॥उतहृदइवभूत्वाप्यग्नेर्भेषजमंतिकात् ॥ अरण्यमेत्यपाठांतुक्रीणीयाद्यवमुष्टि-
ना ॥ ४६ ॥ यदिसौम्यसिसोमायत्वांपरिक्रीणाम्योषधिम् ॥ यदिवारुण्यसिवरुणायत्वांपरिक्रीणाम्यहंततः ॥ ४७ ॥ वसुभ्यश्चाथरुद्रेभ्य
आदित्येभ्योथवापुनः ॥ वैश्वदेव्यसिविश्वेभ्यःपरिक्रीणाम्यहंततः ॥ ४८ ॥ क्षिप्त्वासुमनसःपूर्वमोषध्यासहवीरुधैः ॥ तस्यवीर्यसमादत्ते
कर्मयत्रकरिष्यति ॥ ४९ ॥ तांतुमध्येसंदधीतौषधीनांचविहायसि ॥ अहृणेत्वौषधीनांचसर्वत्रैषविधिर्भवेत् ॥ ६५० ॥ उत्खापयीताथपा-
ठांत्विमामितिजपन्निह ॥ प्रातश्चपेषयेदेनांसंसदिब्रह्मचारिणाम् ॥५१॥ तद्लाभेव्रतवताकन्ययाब्राह्मणेनवा ॥ प्रातःशुचिस्तांघृतेनत्रिःपि-
बेदनुमंत्रिताम् ॥ ५२ ॥ इमामितितुसूक्तेनशतकृत्वोदशावरम् ॥ सपत्नींबाधतेतेनपतिश्चातीवमन्यते ॥ ५३ ॥ पतिस्तुपरिजप्यैनांपाठामे-
तेनवैपिबेत् ॥ पयसासप्तरात्रेणसपत्नान्प्रतिबाधते ॥ ५४ ॥ मूलमंत्रजपैरन्यैर्यःपतिंजेतुमिच्छति ॥ अलोकायमलोकस्थामज्ञतेनरकेहिसा
॥ ५५ ॥ अन्यथाचोपनीतानिचूर्णमूलौषधान्यपि ॥ विनाशयेयुःपुरुषंतस्मात्रान्यत्समाचरेत् ॥ ५६ ॥ प्रियंवदाभर्तरियाभर्तायस्याःपरा-
यणम् ॥ वाक्चैवमधुरायस्याःपत्युःसवननंमहत् ॥ प्रियंभर्तारमासाद्यपिबेदेवौषधीमिमाम् ॥५७॥ प्रियंवदांसुशीलांचधर्मपत्नीमनिंदितां ॥
अवमन्येतयोमोहात्तमाहुःपुरुषाधमम् ॥५८॥ अरण्यानीत्यरण्येषुजपेत्सूक्तमनेकशः ॥ आरण्यानींनमस्कृत्वाआरण्यान्प्रतिबाधते ॥५९॥
श्रद्धासूक्तंजपेन्नित्यंश्रद्धाकामःसमाहितः ॥ सर्वत्रलभतेश्रद्धांमेधासूक्तंतथैवच ॥ ६६० ॥ ब्राह्मीमासाद्यसूक्तेद्वेजपेतनियतव्रतः ॥ तांपि-

वेतयथाशक्त्यात्र्यहात्सिद्धिर्नियच्छति ॥ ६१ ॥ शंखपुष्पींतुपयसाब्राह्मीपुष्पाणिसर्पिषा ॥ शतावरींचपयसावचामद्भिर्घृतेनवा ॥ ६२ ॥
सूक्ताभ्यामनुमंत्राभ्यामेकैकांतुत्र्यहंपिबेत् ॥ श्रद्धांमेधांस्मृतिंपुष्टिंबलंलक्ष्मींचाविंदति ॥ ६३ ॥ सिद्धिंप्राप्नोतिपरमांदीर्घमायुःसमश्नुते ॥
अथवामनसाध्यायेत्सूक्तंसिद्धिंनियच्छति ॥६४॥ शासइत्थासपत्नघ्नंसंग्रामेविजिगीषतः ॥ प्रयोक्तव्यंतुशुचिनाजुहुयात्तत्रसिद्धयः ॥६५॥
अथवाजप्यमेवस्यात्संग्राममभिगच्छतः ॥ शासइत्थेतियोहंतुंशत्रूंस्तांस्तुविबाधते ॥ ६६ ॥ अलक्ष्मीनाशनार्थंतुजपेन्नित्यंशिरिंबिठम् ॥
अपामार्गमयींशाखांसदर्भांसहवीरुधैः ॥६७॥ गृहीत्वात्मानंपावयेदधश्चोर्ध्वंचनित्यशः ॥ आज्यंवानेनजुहुयात्सहस्रंदशतीर्दश ॥ त्र्यहेणनु-
दतेदेहादलक्ष्मींशतवार्षिकीम् ॥ ६८ ॥ चांद्रायणंचरन्नेतत्सूक्तंसिद्धिकरंजपेत् ॥ अलक्ष्मीर्नुदतेदेहादपिवर्षसहस्रिकी ॥ ६९ ॥ गृहीतंय-
क्ष्मणादर्भान्गृहीत्वासंस्पृशन्जपेत् ॥ मुंचामित्वाहविषेतियक्ष्माणमपकर्षति ॥ ६७० ॥ समिद्धमग्निंजुहुयादाज्येनैवयथाविधि ॥ संपात-
माज्येनिनयेत्संपातैश्चपयःपिबेत् ॥ ७१ ॥ संपातभाजनेसर्पिश्चूर्णंतत्रनिधापयेत् ॥ तत्रास्यभोजनीयंस्यात्पानीयंचानुमंत्रितम् ॥ ७२ ॥
खादिराणिचकाष्ठानिचूर्णंकृत्वासहांबुभिः ॥ खादयीतरसंचैषांमध्वाज्याभ्यांपिबेत्सह ॥ ७३ ॥ मुंचामित्वाहविषेतितत्रतत्रप्रयोजयेत् ॥
यक्ष्माणमपकर्षतिशरीरारोग्यकर्मणा ॥ ७४ ॥ यस्यागर्भःप्रमीयेततत्राग्नौजुहुयाद्धविः ॥ ब्रह्मणाग्निःसंविदानइत्याज्येनयथाविधि ॥ ७५ ॥
आज्यशेषेणचाभ्यज्यगर्भिणीप्रसवेत्ततः ॥ पिबेद्वाज्यशेषंतुजीवन्तस्याःप्रजायते ॥ ७६ ॥ जातानिचेत्प्रमीयेरन्नाज्यंकृत्वानुमंत्रितम् ॥
जुहुयाद्ब्रह्माग्निरितिसंपातान्निनयेन्मणौ ॥ ७७ ॥ मणिंतुत्रिवृतेसूत्रेवासयेद्वाससासह ॥ न्यग्रोधशुंगयातत्रशुक्ललोहितवेष्टितम् ॥ ७८ ॥
तंसावित्र्ययुतेनैवानुमंत्र्याथयथाविधि॥संपातैरयुतेनैवब्रह्मणेतिचसंस्तुतम् ॥७९॥उपरिष्टाच्चसावित्र्यातावद्देवानुमंत्रणम्॥सर्वैःस्वस्त्ययनै-

श्चैवजपेद्दमिहुतंमणिम् ॥६८०॥ शिरसाधारयेन्नारीप्रयतागर्भिणीसती ॥ तृतीयेगर्भमासेतुमणिमेतंसमासजेत् ॥ पुष्पवतीपरंनारीगौः
सवत्साचरेद्यथा ॥ ८१ ॥ बहुपानीययवसान्वत्सेनपिवतासह ॥ जातस्यतुकुमारस्यकंठेतंमणिमासजेत् ॥ ८२ ॥ आज्यशेषंपुरस्कृत्यत-
मभ्यज्यकुमारकम् ॥ हुत्वास्वस्त्ययनैरेवस्त्रीपुमांसंप्रसूयते ॥ ८३ ॥ ऊर्ध्वंवर्षात्स्वस्त्ययनंपुनरेवविधीयते ॥ पुनःस्तनप्रदानार्थंश्रद्धासूक्तेन
पाययेत् ॥ ८४ ॥ मेधासूक्तेनचैवैतत्पिष्टंव्रीहिमयंकृतम् ॥ मधुमिश्रंजातरूपंमेधावीतेनजायते ॥ ८५ ॥ शतंवर्षाणिजीवेतम्रियतेनपुरा-
युपः ॥ स्मृतमेवचतस्यस्यात्षण्मासाद्यततःपरं ॥ ८६ ॥ आज्यंसंस्कृत्यजुहुयादक्षीभ्यांतइतिद्विजः ॥ पाणिनातुघृताक्तेनमूर्धानंसंस्पृशे-
त्ततः ॥ ८७॥ कर्णौनेत्रेचचुबुकंनासिकांचैवसंस्पृशेत् ॥ एवमेवजपेन्नित्यंयक्ष्मणोविप्रमुच्यते ॥ ८८ ॥ पूर्वोक्तेनैवकल्पेनयक्ष्मनाशन-
माचरेत् ॥ होमैश्चैवजपैश्चैवयक्ष्मनाशनमाचरेत् ॥ ८९ ॥ अपेहीतिजपेत्सूक्तंशुचिर्दुःस्वप्ननाशनम् ॥ देवाःकपोतइतितुकपोतस्यप्रवेशने
॥ ६९० ॥ सूक्तेनजुहुयादाज्यंयमदूतंहृतंविदुः ॥ सपत्नघ्नंप्रयुंजीतऋषभंजपहोमयोः ॥ ९१ ॥ येनेदमितिवैनित्यंजपेतनियतव्रतः ॥
समाधिंमनसस्तेनविंदतेनैवमुह्यति ॥ ९२ ॥ मयोभूर्वातइतितुगवांस्वस्त्ययनंजपेत् ॥ यवानांतुघृताक्तानांकारीपेग्नौसमाहितः ॥ ९३ ॥
जुहुयाद्गोष्ठमध्येतुदधिमध्वाज्यसंस्कृतान् ॥ राजानमभिपिच्येतपुष्येणश्रवणेनवा ॥ ९४ ॥ पौष्णसावित्रसौम्याश्विरोहिण्यासुत्तरासुच ॥
हुत्वाग्निंराजलिंगाभिःसावित्र्याप्रयतःशुचिः ॥ ९५ ॥ महाव्याहृतिमिश्चैवसंपाताभिहुतोभवेत् ॥ सर्वौषधिरसैःश्लक्ष्णैर्नदीनांसलिलेनच
॥९६॥ व्याघ्रचर्मण्यथासीनमासंद्यामभिपिच्यच ॥ तिष्ठन्प्रत्यङ्मुखोब्रूयाज्जयत्वंपृथिवीमिमाम् ॥९७॥ धर्मस्तेनिखिलोराजन्वर्धतांपाल-
यप्रजाः ॥ वर्धत्वंचश्रियैपुष्ट्यैजयायाभ्युदयायच ॥ ९८ ॥ राजानःसंतुतेगोत्रेततोऽप्रतिरथंजपेत् ॥ वैयाघ्रंतुभवेच्चर्मसमिदौदुंबरीभवेत्

॥ ९९ ॥ त्रिरेनमभिषिच्यैवंदुंदुभीनमिमंत्रयेत् ॥ प्राच्यांत्वादिशिवसवोह्यभिषिंचंतुतेजसे ॥ ७०० ॥ दक्षिणस्यांत्वादिशिरुद्राअभिषिंचंतुवृद्धये ॥ प्रतीच्यांत्वादिश्यादित्याअभिषिंचंतुपुष्टये ॥ १ ॥ विश्वेदेवाउदीच्यांत्वाअभिषिंचंतुश्रेयसे ॥ अभिषिच्यचराजानमाशीर्भिरभिनंद्यच ॥ २ ॥ आत्वाहार्षमंतरेधीत्यथैनमभिमंत्रयेत् ॥ पतंगमितिवैनित्यंजपेदज्ञानभेदनम् ॥ ३ ॥ मायाभेदनमेतद्धिसर्वामायाःप्रबाधते ॥ शांबरीमिंद्रजालांवामायामेतेनवारयेत् ॥ ४ ॥ अदृष्टानांचसत्वानांमायामेतेनबाधते ॥ त्यमूष्वितिस्वस्त्ययनंजपेतनियतव्रतः ॥ ५ ॥ पुष्पंदृष्ट्वातुयागर्भेनगृह्णीयाद्द्वयोन्विता ॥ विष्णुर्योनिंनेजमेपयोर्निस्पृष्ट्वाततोजपेत् ॥ ६ ॥ महित्रीणामवोस्त्वितिपथिस्वस्त्ययनंजपेत् ॥ प्राग्नयेथद्विषद्वेष्यंजपेद्विष्यस्यनिष्कृतिम् ॥ ७ ॥ आयंगौःसार्पराज्ञीतुसर्पानेतेनबाधते ॥ पवित्राणांपवित्रंतुजपेदेवाघमर्षणम् ॥ ८ ॥ आपःप्रविश्ययश्चैतत्त्रिःपठेतसमाहितः ॥ अथाश्वमेधावभृथस्तादृशंमनुरब्रवीत् ॥ ९ ॥ अशुच्येवन्निमज्जित्वात्रिःपठेदघमर्षणम् ॥ अथाश्वमेधावभृथाएवंतदृषिरब्रवीत् ॥ ७१० ॥ यथाश्वमेधःक्रतुराट्सर्वपापप्रणोदनः ॥ तथाघमर्षणंसूक्तंसर्वपापप्रणोदनम् ॥ ११ ॥ सेनादारणमेतत्स्यान्नैर्ह्रस्यमितिशौनकः ॥ मनसाध्येयमेतत्तुमन्यतेशौनकस्त्वृषिः ॥ १२ ॥ संसमिद्युवसेवृषन्सौभ्रातृकरणंमहत् ॥ ज्ञातिभेदेप्रयुंजीतनमिथ्यंतेकदाचन ॥ १३ ॥ कृतेभेदेतुसंज्ञानमेतत्संधिकरंजपेत् ॥ नतत्रभेदोभूयःस्याद्यत्रैतत्सततंजपेत् ॥ १४ ॥ तच्छंयोरावृणीमहइतिस्वस्त्ययनंजपेत् ॥ महानाम्न्यःपरंब्रह्मशुक्रंज्योतिःसनातनम् ॥ १५ ॥ सपत्नघ्न्यश्चपुण्याश्चपावमान्यःपराःस्मृताः ॥ वृष्टिकामोजपेच्चैताआपोहैताःसनातनाः ॥ १६ ॥ ॐकारपूर्वाव्याहृतयोमधुच्छंदसआदितः ॥ सूक्तान्यंतेमहानाम्न्यःसंहितासाऽमृतास्मृता ॥ १७ ॥ अमृतत्वंययुर्वेदाःपूर्वंसंहितयानया ॥ जपेदेनांशुचिर्नित्यममृतत्वंसगच्छति ॥ १८ ॥

अत्रैवतुजपेन्मध्येपितृसूक्तान्यनेकशः ॥ पित्र्यांतांसंहितांविद्यात्पितॄन्प्रीणातिचैतया ॥ १९ ॥ एवमेवसमाहृत्यवाससीसंहिताभवेत् ॥
रौद्यादित्यावैश्वदेवीयद्देवत्यांचकामयेत् ॥ ७२० ॥ कुर्वीतवास्तुशमनंमध्येगोष्ठस्यधर्मवित् ॥ पुष्पैर्गंधैश्चमाल्यैश्चवानस्पत्यैस्तथौषधैः
॥ २१ ॥ वास्तुसर्वंप्रविकिरेत्सप्तधान्यैस्तथैवच ॥ वास्तोष्पतिंयजेच्चात्रपायसेनबृहस्पतिम् ॥ २२ ॥ औदुंबरपलाशैश्चबलिंप्रतिदिशंहरेत् ॥
सूर्योवायुर्यमःपितरोवरुणोनिर्ऋतिस्तथा ॥ २३ ॥ सोमोमहेंद्रइत्येतादिक्षुदिग्देवताःस्मृताः ॥ दद्याद्दानंब्राह्मणेभ्यःशिवंभवतुवास्त्विति
॥ २४ ॥ प्रतिसंवत्सरंकार्यंगृहेवैगृहमेधिना ॥ यद्येवंसविधंनान्यदनुक्तमपिकिंचन ॥ २५ ॥ अग्निमिंद्रमथोवायुंसूर्यमन्याश्चदेवताः ॥
आराधयिपुर्योयोयामभिधत्तेतथात्रताम् ॥ २६ ॥ अग्निरूपेणसूक्तेनयथादिष्टंप्रयोजनम् ॥ ऋषीणांमंत्रदृष्टेनप्रत्यक्षात्सिद्धिरिष्यते ॥ २७ ॥
सर्वत्रदक्षिणांदद्याद्धनंवाकर्मसिद्धये ॥ नत्वेवादक्षिणंकर्मकिंचिदस्तीतिशौनकः ॥ २८ ॥ शक्त्याहिपूर्णपात्रेणसंमिताप्यंततोभवेत् ॥
तस्मात्स्वल्पापिदातव्यादक्षिणाकर्मसिद्धये ॥ २९ ॥ ऋषभैकादशाद्याद्येनवातुष्यतेगुरुः ॥ धर्मज्ञेसत्यवादिनिब्रह्मदानंप्रदीयते ॥ ७३० ॥
तदिदंपरमंब्रह्मगुह्यंपावनमद्भुतम् ॥ नाप्रशांतायदातव्यंनापुत्रायातपस्विने ॥ नासंवत्सरोषितायनाशिष्यायाहितायच ॥ ३१ ॥ इत्यृग्वि-
धानेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ नराणांभाग्यहीनानामृग्विधानमजानताम् ॥ ऋग्वेदःकल्पवृक्षोयंफलंनैवप्रयच्छति ॥ ३२ ॥ रत्नगर्भइवा-
वासऋग्वेदःप्रतिभातिमे ॥ ऋग्विधानप्रदीपेनविनानैवप्रकाशते ॥ ३३ ॥ रत्नाकरइवोदारऋग्वेदोत्यंतदुस्तरः ॥ ऋग्विधानंमहापूतं
विनानैवफलप्रदम् ॥ ३४ ॥ निधानंसर्वरत्नानामृग्वेदोब्रह्ममंदिरम् ॥ ऋग्विधानविधानेनध्रुवमेतदवाप्यते ॥ ३५ ॥ ऋग्वेदःपठितोप्येषनृ
णांभवतिनिष्फलः ॥ ऋग्विधानंविनातस्माद्ध्येयंतत्प्रयत्नतः ॥ ३६ ॥ सूक्ततत्त्वार्थकथनमृग्विधानमवैतियः ॥ ऋग्वेदोजायतेतस्यप्रसा-

दोत्फुल्लमानसः ॥ ३७॥ आयुष्यंसंपदोमूलंसद्यःकल्मषनाशनम् ॥ ऋग्विधानाभ्यनुष्ठानंशुभंकीर्तिकरंपरम् ॥ ३८॥ ऋग्विधानेनसंयुक्त-मृग्वेदंवेत्तियोद्विजः ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणामाश्रयःसभवेद्ध्रुवम् ॥३९॥ वेदेषुप्रथमोवेदआयुर्वेदनिधिःप्रभुः॥ ऋग्विधानस्यचाभ्यासाद-तीवपरितुष्यति ॥ ७४० ॥ शत्रुनाशमनस्तुष्टिसुहृज्जनसमागमान् ॥ ऋग्वेदःकुरुतेनित्यमृग्विधानेनतोषितः ॥ ४१ ॥ ऋग्वेदंवेत्तियः सांगमृग्विधानरतःसदा ॥ मनोरथादप्यधिकंभवेत्तस्यसमीहितम् ॥ ४२ ॥ कुलेजन्मनिशीलेवाप्रज्ञायामुद्यमेपिवा ॥ ऋग्विधानपरिज्ञाना-दुशंतिचरितार्थताम् ॥ ४३ ॥ तुष्यंतिदेवताःसर्वाःसंपद्यंतेविभूतयः ॥ दुराधयःप्रणश्यंतिनित्यमृग्विधिपाठिनाम् ॥ ७४४ ॥ नमः शौनकायनमःशौनकाय ॥ इत्यृग्विधानफलश्रुतिः ॥ ॥ ऋग्विधानंसमाप्तम् ॥

अथयामलाष्टकतंत्रेखिलोपनिषन्मंत्रसंहितास्वरूपम् ।

श्रीः ॥ पार्वत्युवाच ॥ शिवशंकरदेवेशपंचकृत्यपरायण ॥ स्वरूपमंगवेदानांश्रुतंत्वन्मुखतोमया ॥ १ ॥ इदानींश्रोतुमिच्छामि खिलान्युपखिलानिच ॥ महोपनिषदश्चैवयाश्चान्यामंत्रसंहिताः ॥ २ ॥ वेदानांसारभूतास्तुवदमेकरुणानिधे ॥ श्रीशिवउवाच ॥ शृणुदेविप्रवक्ष्यामिखिलान्युपखिलानिच ॥ महोपनिषदोमंत्रसंहिताःसकलार्थदाः ॥ ३ ॥ पुराव्यासेनवेदेषुसंक्षिप्तेषुचतुर्ष्वपि ॥ अनुवाकाष्टकाध्यायसूक्तवाक्यपदात्मसु ॥ ४ ॥ तत्रतत्रतुशिष्टानियानिवाक्यानिसंतिहि ॥ खिलानितानिचोच्यंतेखिलशिष्टानियान्निच ॥ ५ ॥ वाक्यान्युपखिलानीतिकथ्यंनेतानिमामिनि ॥ वालखिल्यंचराजन्यंलक्ष्मीसूक्तंचगारुडम् ॥ ६ ॥ स्वास्तिकंभौतिकंभौम-मायुष्यंप्राह्मेवच ॥ ऋक्खिलानिप्रकीर्त्यंतेमहांतिवरवर्णिनि ॥ ७ ॥ पैशाचंरात्रिकांडंचत्रैवेण्यंस्वाप्नमेवच ॥ ऋक्संभूतान्युपखि-

लान्युदीर्यंतिमहांतिवै ॥ ८ ॥ सत्याषाढ्यंप्राच्यकाठ्यंकाठ्यंमौद्गल्यमेवच ॥ वैत्रपोडशकर्माण्यंनागवल्यंयजुःखिलम् ॥ ९ ॥ औधे-
यमापस्तंबीयमाप्तोर्यामीयमेवच ॥ यजुर्वेदस्योपखिलान्युच्यंतेवरवर्णिनि ॥ १० ॥ कौथुम्यंगौतमीयंचवान्सपत्यंरथंतरम् ॥ वैराज्यं
सश्रियंसामखिलंचोपखिलंमहत् ॥ ११ ॥ बृहदाग्यंबृहद्ब्रह्मसामवेदेप्रकीर्त्यते ॥ आंगिरसमथर्वाख्यशिरसौक्ष्यमरिग्रहम् ॥ १२ ॥
महासंमोहनंचैत्यमथर्वणखिलंस्मृतम् ॥ पाठ्यंसुसाध्यमधिककर्षणंबलिकल्पनम् ॥ १३ ॥ अथर्वोपखिलान्येतान्युच्यंतेसुमहांतिच ॥
तथाचैवोपनिषदोद्वात्रिंशत्परिकीर्तिताः ॥ १४ ॥ ईशावास्यंचकेनाख्यंकठवह्याह्वयंततः ॥ मुंडकंमांडुकंचैवछांदोग्यंतैत्तिरीयकम्
॥ १५ ॥ प्रश्नाख्यंबृहदारण्यमैतरेयंतथैवच ॥ गर्भाख्यंचैवकैवल्यंश्वेताश्वतरमेवच ॥ १६ ॥ कालाग्निरुद्रहंसंचनारायणमतःपरम् ॥
शारीरंनादबिंद्वाख्यंमंत्रंचामृतबिंदुकम् ॥ १७ ॥ ब्रह्माख्यंचैवजाबालमथर्वशिरसंज्ञकम् ॥ बृहज्जाबालकंचैवसुबालकमतःपरम् ॥१८॥
मैत्रेयंपरमहंसंछुरिकासंज्ञकंतथा ॥ कौपीतकंतापनीयमारुणीनामकंततः ॥ १९ ॥ मैत्रायणीयमाथर्वशिखासंज्ञंततःपरम् ॥ एतान्युप-
निपच्छब्दवाच्यानितुहिमाद्रिजे ॥ २० ॥ मोक्षैकहेतुभूतानिनृणांश्रवणमात्रतः ॥ चतुर्वेदामृतोदन्वत्सुधारसनिबंधनात् ॥ २१ ॥
समुद्धृतान्युपनिपद्रत्नानिगिरिकन्यके ॥ संसारदुःखसंतापसंतप्ताखिलदेहिनाम् ॥ २२ ॥ महत्युपनिषत्प्रोक्ताजीवनौषधमालिका ॥
अज्ञानांधतमोयुक्तसर्वलोकगृहस्थितम् ॥ २३ ॥ दीपिकोपनिषत्प्रोक्तामुक्तिरलंप्रमार्गितुम् ॥ द्वात्रिंशदेवतादेविमहोपनिषदःशुभाः
॥ २४ ॥ महत्यःसर्ववेदानांमातरःपरिकीर्तिताः ॥ यान्येवकीर्त्यतेब्रह्मतत्त्वंतत्त्वविदांवरे ॥ २५ ॥ अपूर्णं ॥ इत्यादिसंक्षेपः ॥
इतिश्रीमद्यामलाष्टकतंत्रेखिलोपनिषन्मंत्रसंहितास्वरूपकथनंनामत्रयोदशःपटलः ॥

॥श्री॥

॥ अथ प्रथमाष्टकप्रारंभः ॥

॥ अथ सर्वानुक्रमपरिभाषा ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥ हरिः ॐम् ॥ अथऋग्वेदाम्नायेशाकलकेसूक्तप्रतीकऋक्संख्यऋषिदैवतच्छंदां
स्यनुक्रमिष्यामोयथोपदेशं नह्येतज्ज्ञानमृतेश्रौतस्मार्तकर्मप्रसिद्धिर्मंत्राणांब्राह्मणार्षेयच्छंदोदैवतविद्याजनाध्यापनाभ्यां
श्रेयोधिगच्छत्येताभ्यामेवानेवंविदोयातयामानिच्छंदांसिभवंतिस्थाणुंवर्च्छतिगर्तंवापात्यतेप्रमीयतेवापापीयान्भवती
तिविज्ञायते॥१॥अथऋषयःशतर्चिनआद्येमंडलेंत्येक्षुद्रसूक्तामहासूक्तामध्यमेषुमाध्यमाःक्वचित्कथंचिदविशेषितंब्रह्मऋ
षिमस्त्रियमनुक्तगोत्रमांगिरसंविद्याद्यस्यवाक्यंसऋषिर्यातेनोच्यतेसादेवतायदक्षरपरिमाणंतच्छंदोऽर्थेप्सवऋषयोदेव
ताश्छंदोभिरभ्यधावंस्तिस्रऽएवदेवताःक्षित्यंतरिक्षद्युस्थानाऽअग्निर्वायुःसूर्यइत्येवंव्याहृतयःप्रोक्ताव्यस्ताःसमस्तानांप्र
जापतिं (रापंतुप्रजापति) रोंकारःसर्वदेवत्यःपारमेष्ठ्योवाब्राह्मोदैवआध्यात्मिकस्तत्तत्स्थानाऽअन्यास्तद्विभूतयःकर्मपृथ
क्त्वाद्धिपृथगभिधानस्तुतयोभवंत्येकैववामहानात्मादेवतासंसूर्यइत्याचक्षते सहिसर्वभूतात्मातदुक्तमृषिणा—सूर्यऽआ
त्माजगतस्तुषश्चेतितद्विभूतयोऽन्यादेवतास्तदप्येतदृचोक्तमिंद्रंमित्रंवरुणमग्निमाहुरितियथाभिधानंत्वनुक्रमिष्यामः
प्रायेणैंद्रेमरुतोराज्ञांचदानस्तुतयः ॥ २ ॥ अथच्छंदांसिगायत्र्युष्णिगनुष्टुब्बृहतीपंक्तित्रिष्टुप्जगत्यतिजगतीशक्वर्यति
शक्वर्यष्ट्यत्यष्टीधृत्यतिधृतयश्चतुर्विंशत्यक्षरादीनिचतुरुत्तराण्यूनाधिकेनैकेननिचृद्भुरिजौद्वाभ्यांविराट्स्वराजौपादपूर

णार्थंतुक्षैप्रसंयोगैकाक्षरीभावान्व्यूहेंदाद्येतुसप्तवर्गौ पादविशेषात्संज्ञाविशेषास्तानुक्रामंतएवोदाहरिष्यामोविराड्रूपा
विराट्स्थानाश्चबहूनाऽअपित्रिष्टुभऽएवेत्युद्देशस्तत्रदशैकादशद्वादशाक्षराणां वैराजत्रैष्टुभजागताइतिसंज्ञाअनादेशे
ष्टाक्षराःपादाश्चतुष्पदाश्चर्चः ॥ ३ ॥ प्रथमंछंदस्त्रिपदागायत्रींपंचकाश्चत्वारःषळ्कश्चैकश्चतुर्थश्चतुष्कोवापदपंक्तिःपट्सप्तै
कादशाउष्णिग्गर्भास्त्रयःसप्तकाःपादनिचृन्मध्यमःषळ्कश्चेदतिनिचृद्दशकश्चेद्यवमध्या यस्यास्तुषळ्कसप्तकाष्टकाःसावर्ध
मानाविपरीताप्रतिष्ठाद्वौषळ्कौसप्तकश्चह्रसीयसी ॥ ४ ॥ द्वितीयमुष्णिक्त्रिपदांत्यौद्वादशकआद्यश्चेत्पुरउष्णिङ्म
ध्यमश्चेत्ककुप्त्रैष्टुभजागतचतुष्कांःककुवन्यंकुशिरैकादशिनौःपरःषळ्कस्तनुशिरा मध्येचेत्पिपीलिकमध्याऽऽद्यःपंच
कस्त्रयोष्टकाऽअनुष्टुब्गर्भाचतुःसप्तकोष्णिगेव ॥ ५ ॥ तृतीयमनुष्टुप्पंचपंचकाःषळ्कश्चैकोमहापदपंक्तिर्जागतावष्टकश्च
कृतिर्मध्येचेदष्टकःपिपीलिकमध्यानवकयोर्मध्येजागतः काविराणववैराजत्रयोदशैर्नष्टरूपादशकास्त्रयोविराळेकादश
कावा ॥ ६ ॥ चतुर्थंबृहतीतृतीयोद्वादशाद्यश्चेत्पुरस्ताद्बृहतींद्वितीयश्चेन्न्यंकुसारिण्युरोबृहतीवास्कंधोग्रीवीवांत्यश्चेदु
परिष्टाद्बृहत्यष्टिनोर्मध्येदशकौविष्टारबृहतींत्रिजागतोर्ध्वबृहतींत्रयोदशिनोर्मध्येष्टकःपिपीलिकमध्यानवकाष्ट्येकादश्य
ष्टिनोविषमपदाचतुर्नवकाबृहत्येव ॥ ७ ॥ पंचमंपंक्तिःपंचपदाथचतुष्पदाविराड्दशकैरयुजौजागतौसतोबृहतींयुजौचे
द्विपरीताद्यौचेत्प्रस्तारपंक्तिरंत्यौचेदास्तारपंक्तिराद्यांत्यौचेत्संस्तारपंक्तिर्मध्यमौचेद्विष्टारपंक्तिः ॥ ८ ॥ षष्ठंत्रिष्टुप्त्रैष्टु

भपदाद्वौतुजागतौयस्याःसाजागतेजगतीत्रैष्टुभेत्रिष्टुब्वैराजौजागतौचाभिसारिणींनवकौवैराजस्त्रैष्टुभश्चद्वौवावैराजौ
नवकस्त्रैष्टुभश्चविराट्स्थानैकादशिनस्त्रयोष्टकश्चविराड्पाद्द्वादशिनस्त्रयोष्टकश्चज्योतिष्मतीयतोष्टकस्ततोज्योतिश्चत्वा
रोष्टकाजागतश्चमहाबृहतींमध्येचेद्यवमध्याद्यौदशकावष्टकास्त्रयःपंक्त्युत्तराविराट्पूर्वावा ॥ ९ ॥ सप्तमंजगतीजागतप
दाष्टिनस्त्रयःस्वौचद्वौमहासतोबृहत्यष्टकौसप्तकःपद्क्तोदशकोनवकश्चपळष्टकावामहापंक्तिः ॥ १० ॥ अथप्रगाथाबृह
तींसतोबृहत्यौबार्हतःककुप्चेत्पूर्वाकाकुभोमहाबृहतीमहासतोबृहत्यौमहाबार्हतोबृहतीविपरीतेविपरीतोत्तरोनुष्टुब्गा
यत्र्यौचानुष्टुभोऽनुष्टुम्मुखास्तृचाइत्युक्तेः ॥ ११ ॥ सूक्तसंख्यानुवर्ततआन्यस्याःसूक्तसंख्यायांक्रपिश्चान्यस्माद्दपेरवा
विशिष्टस्तुहिहवैतच्छन्दविशिष्टान्यृषिदैवतच्छंदांसिद्विन्त्रिचतुःपंचषट्सूक्तभांजि यथासंख्यमनिरुक्तासंख्याविंशति
रनादेशेत्विंद्रोदेवतात्रिष्टुप्छंदःप्रगाथाबार्हताविंशिकाद्विपदाविराजस्तदर्धमेकपदाद्विर्द्विपदास्त्वृचःसमामनंत्ययुक्त्वं
त्याद्विपदैवंमंडलादिष्वाग्नेयमैंद्रात्रिष्टुवंतस्यसूक्तस्यशेषाजगत्यआदौगायत्रंप्राग्घिरण्यस्तूपात् ॥ १२ ॥ (गोधाघो
पाविश्ववारापालोपनिषन्निपत् । ब्रह्मजायाजुहूर्नामागस्त्यस्यस्वसादितिः ॥ इंद्राणीचेंद्रमाताचसरमारोमशोर्वशी ।
लोपामुद्राचनद्यश्चयमीनारीचशश्वती ॥ श्रीर्लाक्षासार्पराज्ञीवाक्श्रद्धामेधाचदक्षिणा । रात्रीसूर्याचसावित्रीब्रह्मवादि
न्यईरिताः ॥ १३ ॥ पादाअतिजगत्यांतुत्रयोद्वादशकाःपरौ । अष्टकौशक्करीपादाःसप्तैवाष्टाक्षराश्चते ॥ अतिशाक्कर

पादौद्वावादितःषोळशाक्षरौ । जागतश्चाष्टकावष्टिपादाःषोळशकास्त्रयः ॥ अष्टकौचात्यष्टिपादौजागतौचाष्टकास्त्रयः ।
जागतश्चाष्टकश्चार्थधृतिपादौतुजागतौ ॥ पादास्त्रयोष्टकाश्चार्थषोळशाक्षरएवच । अष्टकश्चाथातिधृतौजागतःषोळशा
क्षरः ॥ त्रयोष्टकाजागतश्चतथैवाष्टकइत्यपि । परःसप्तकपादास्तुप्रसंगात्स्वयमीरिताः) ॥ १४ ॥ इतिपरिभाषा ॥
अग्निंनवमधुच्छंदावैश्वामित्रोवायोवायव्यैंद्रवायवमैत्रावरुणास्तृचाअश्विनाद्वादशाश्विनैंद्रवैश्वदेवसारस्वता
स्तृचाःसप्तैताःप्रउगदेवताःसुरूपकृत्नुंदशैंद्रमातुयुंजंत्यादहेत्येताःषण्मारुत्योवीळुचिदिंद्रेणेत्यैंद्र्यौचैंद्रमिंदेंद्रसा
नसिमिंद्रेहिगायंतिद्वादशानुष्टुभंत्विंद्रमष्टौजेतामाधुच्छंदसोग्निंद्वादशमेधातिथिःकाण्वआग्नेयमग्निनेतिपादो
व्यग्निदैवतोनिर्मथ्याहवनीयाभ्यांसुसमिद्धइतीध्मःसमिद्धोवाग्निस्तनूनपान्नराशंसइळोवर्हिर्देवीर्द्वारउषासान
क्तादैव्यौहोतारौप्रचेतसौतिस्रोदेव्यःसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिःस्वाहाकृतयइतिप्रत्यृचंदेवताएतदा
प्रीसूक्तमेतेनान्यान्युक्तदेवतान्येकादशकानित्वंनाराशंसान्याप्रशब्दोक्तानित्वंतनूनपांत्यैभिर्वैश्वदेवमिंद्रसोम
मृतव्यंतत्रैंद्रीमारुतीत्वाष्ट्र्याग्नेय्यैंद्रीमैत्रावरुणीचतस्रोद्रविणोदसआश्विन्याग्नेयृतुदेवताःसर्वत्रात्वानवेंद्रावरु
णयोरैंद्रावरुणंयुवाकुपादनिचृतौ(इंद्रोहृसीयसीवा)सोमानमितिपंचब्राह्मणस्पत्याश्चतुर्थ्यामिंद्रश्चसोमश्चपंचम्यां
दक्षिणाचान्याःसादसस्पत्यानाराशंसीवांत्याप्रतित्यमाग्निमारुतं ॥ १ ॥

॥ ॥

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ श्रीवेदपुरुषायनमः ॥

हरिःओ३म् ॥ (मं. १ अ. १ सू. १) अग्निमीळेपुरोहितंयज्ञस्यदेवमृत्विजं । होतारंरत्नधातमं ॥ अग्निःपूर्वेभिर्ऋषिभिरीड्योनूतनैरुत । सदेवाँऽएहवक्षति ॥ अग्निनारयिमश्नवत्पोषमेवदिवेदिवे । यशसंवीरवत्तमं ॥ अग्नेयंयज्ञमध्वरंविश्वतःपरिभूरसि । सऽइद्देवेषुगच्छति ॥ अग्निर्होताकविक्रतुःसत्यश्चित्रश्रवस्तमः । देवोदेवेभिरागमत् ॥ १ ॥ यदंगदाशुषेत्वमग्नेभद्रंकरिष्यसि । तवेत्तत्सत्यमंगिरः ॥ उपत्वाग्नेदिवेदिवेदोषावस्तर्धियावयं । नमोभरंतऽएमसि ॥ राजंतमध्वराणांगोपामृतस्यदीदिविं । वर्धमानंस्वेदमे ॥ सनःपितेवसूनवेग्नेसूपायनोभव । सचस्वानःस्वस्तये ॥ २ ॥ (१।१।२) वायवायाहिदर्शतेमेसोमाऽअरंकृताः । तेषांपाहिश्रुधीहवं ॥ वायउक्थेभिर्जरंतेत्वामच्छाजरितारः । सुतसोमाऽअहर्विदः ॥ वायोतवप्रपृंचतीधेनाजिगातिदाशुषे । उरूचीसोमपीतये ॥ इंद्रवायूइमेसुताऽउपप्रयोभिरागतं । इंदवोवामुशंतिहि+ ॥ वायविंद्रश्चचेतथःसुतानांवाजिनीवसू । तावायातमुपद्रवत्+ ॥ ३ ॥ वायविंद्रश्चसुन्वतऽआयातमुपनिष्कृतं । मक्ष्वि१त्थाधियानरा ॥ मित्रंहुवेपूतदक्षंवरुणंचरिशादसं । धियंघृताचींसाधंता ॥ ऋतेनमित्रावरुणावृ

(१।१।१) अग्निमीळइतिनवर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छदाअग्निर्गायत्री । (१।१।२) वायवायाहीतिनवर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाःआद्यतृचस्यवायुःद्वितीयतृचस्येंद्रवायूतृतीयतृचस्यमित्रावरुणौगायत्री ।

तावृधावृतस्पृशा । क्रतुंबृहंतमाशाथे ॥ कवीनोमित्रावरुणातुविजाताऽउरुक्षया । दक्षंदधातेऽअपसं ॥ ४ ॥ (१।१।३)
अश्विनायज्वरीरिषोद्रवत्पाणीशुभस्पती । पुरुभुजाचनस्यतं ॥ अश्विनापुरुदंससानराशवीरयाधिया । धिष्ण्यावन
तंगिरः ॥ दस्रायुवाकवः सुतानासत्यावृक्तबर्हिषः ॥ आयातंरुद्रवर्तनी ॥ इंद्रायाहिचित्रभानोसुताऽइमेत्वायवः ।
अण्वीभिस्तनापूतासः ॥ इंद्रायाहिधियेषितोविप्रजूतः सुतावतः । उपब्रह्माणिवाघतः ॥ इंद्रायाहितूतुजानऽउपब्रह्मा
णिहरिवः । सुतेदधिष्वनश्चनः ॥ ५ ॥ ओमासश्चर्षणीधृतोविश्वेदेवासऽआगत । दाश्वांसोदाशुषः सुतं ॥ विश्वेदे
वासोऽअप्तुरः सुतमागंततूर्णयः । उस्राऽइवस्वसराणि ॥ विश्वेदेवासोऽअस्रिधऽएहिमायासोऽअद्रुहः । मेधंजुषंत
वह्नयः । पावकानः सरस्वतीवाजेभिर्वाजिनीवती । यज्ञंवष्टुधियावसुः ॥ चोदयित्रीसूनृतानांचेतंतीसुमतीनां । यज्ञं
दधेसरस्वती ॥ महोऽअर्णः सरस्वतीप्रचेतयतिकेतुना । धियोविश्वाविराजति ॥ ६ ॥ (१।२।१) सुरूपकृत्नुमूतयेसुदुघामिव
गोदुहे । जुहूमसिद्यविद्यवि ॥ उपनः सवनागहिसोमस्यसोमपाः पिब । गोदाऽइद्रेवतोमदः ॥ अथातेऽअंतमानांवि
द्यामसुमतीनां । मानोऽअतिख्यऽआगहि ॥ परेहिविग्रमस्तृतमिंद्रंपृच्छाविपश्चितं । यस्तेसखिभ्यऽआवरं ॥ उतब्रु

(१।१।३) अश्विनायज्वरीरितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाः आद्यतृचस्याश्विनौद्वितीयतृचस्येंद्रः तृतीयतृचस्यविश्वेदेवाः
चतुर्थतृचस्यसरस्वतीगायत्री । (१।२।१) सुरूपकृत्नुमितिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाइंद्रोगायत्री ।

वंतुनोनिदोनिरन्यतश्चिदारत । दधानाइंद्रइद्दुवः ॥ ७ ॥ उतनःसुभगाँऽअरिर्वोचेयुर्दस्मकृष्टयः । स्यामेदिंद्रस्यश
र्मणि ॥ एमाशुमाशवेभरयज्ञश्रियंनृमादनं । पतयन्मंदयत्सखं ॥ अस्यपीत्वाशतक्रतोघनोवृत्राणामभवः । प्रावो
वाजेषुवाजिनं ॥ तंत्वावाजेषुवाजिनंवाजयामःशतक्रतो । धनानामिंद्रसातये ॥ योरायो३ वनिर्महान्त्सुपारःसुन्वतः
सखा । तस्माऽइंद्रायगायत ॥८॥(१।२।२) आत्वेतानिषीदतेंद्रमभिप्रगायत । सखायःस्तोमवाहसः ॥ पुरूतमंपुरूणामी
शानंवार्याणां । इंद्रंसोमेसचासुते+ ॥ सघानोयोगऽआभुवत्सरायेसपुरंध्यां । गमद्वाजेभिरासनः ॥ यस्यसंस्थेनवृण्वतेह
रीसमत्सुशत्रवः । तस्माऽइंद्रायगायत ॥ सुतपाव्नेसुताऽइमेशुचयोयंतिवीतये । सोमासोदध्याशिरः ॥ ९ ॥ त्वंसु
तस्यपीतयेसद्योवृद्धोऽअजायथाः । इंद्रज्यैष्ठ्यायसुक्रतो ॥ आत्वाविशंत्वाशवःसोमासऽइंद्रगिर्वणः । शंतेसंतुप्रचेत
से ॥ त्वांस्तोमाऽअवीवृधन्त्वामुक्थाशतक्रतो । त्वांवर्धंतुनोगिरः ॥ अक्षितोतिःसनेदिमंवाजमिंद्रःसहस्रिणं । यस्मि
न्विश्वानिपौंस्या ॥ मानोमर्ताऽअभिद्रुहन्तनूनामिंद्रगिर्वणः । ईशानोयवयावधं+ ॥ १० ॥ (१।२।३) युंजंतिब्रध्नमरुषं
चरंतंपरितस्थुषः । रोचंतेरोचनादिवि+ ॥ युंजंत्यस्यकाम्याहरीविपक्षसारथे । शोणाधृष्णूनृवाहसा ॥ केतुंकृण्वन्नके

(१।२।२) आत्वेतेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छदाइंद्रोगायत्री । (१।२।३) युंजंतीतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाः
आधानांतिसृणामिंद्रःततःपण्णांमरुतः (वीळुचिदिंद्रेणेतिद्वयोरिंद्रश्चवा) दशम्याइंद्रोगायत्री ।

तवेपेशोमर्याऽअपेशसे । समुषद्भिरजायथाः ॥ आदहस्वधामनुपुनर्गर्भत्वमेरिरे । दधानानामयज्ञियं ॥ वीळुचिदा
रुजत्नुभिर्गुहाचिदिंद्रवह्निभिः । अविंदऽउस्रियाऽअनु ॥ ११ ॥ देवयंतोयथामतिमच्छाविदद्वसुंगिरः । महामनू
षतश्रुतं+ ॥ इंद्रेणसंहिदृक्षसेसंजग्मानोऽअबिभ्युषा । मंदूसमानवर्चसा ॥ अनवद्यैरभिद्युभिर्मखःसहस्वदर्चति । ग
णैरिंद्रस्यकाम्यैः ॥ अतःपरिज्मन्नागहिदिवोवारोचनादधि । समस्मिन्नृंजतेगिरः ॥ इतोवासातिमीमहेदिवोवापा
र्थिवादधि । इंद्रंमहोवारजसः ॥ १२ ॥ (१।२।४) इंद्रमिद्गाथिनोबृहदिंद्रमर्केभिरर्किणः । इंद्रंवाणीरनूषत ॥ इंद्रऽइद्ध
र्योःसचासंमिश्लऽआवचोयुजा । इंद्रोवज्रीहिरण्ययः ॥ इंद्रोदीर्घायचक्षसऽआसूर्यंरोहयद्दिवि । विगोभिरद्रिमैरय
त् ॥ इंद्रवाजेषुनोवसहस्रप्रधनेषुच । उग्रऽउग्राभिरूतिभिः ॥ इंद्रंवयंमहाधनऽइंद्रमर्भेहवामहे । युजंवृत्रेषुवज्रिणं
॥ १३ ॥ सनोवृषन्नमुंचरुंसत्रादावन्नपावृधि । अस्मभ्यमप्रतिष्कुतः ॥ तुंजेतुंजेयऽउत्तरेस्तोमाऽइंद्रस्यवज्रिणः । न
विंधेऽअस्यसुष्टुतिं+ ॥ वृषायूथेववंसगःकृष्टीरियर्त्योजसा । ईशानोऽअप्रतिष्कुतः ॥ यऽएकश्चर्षणीनांवसूनामिरज्य
ति । इंद्रःपंचक्षितीनां+ ॥ इंद्रंवोविश्वतस्परिहवामहेजनेभ्यः । अस्माकमस्तुकेवलः ॥ १४ ॥ (१।३।१) एंद्रसानसिं
रयिंसजित्वानंसदासहं । वर्षिष्ठमूतयेभर ॥ नियेनमुष्टिहत्ययानिवृत्रारुणधामहै । त्वोतासोन्यर्वता ॥ इंद्रत्वोतास

१ (१।२।४) इंद्रमिदितिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वा०मधुच्छंदाइंद्रोगायत्री । (१।३।१) एंद्रेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वा०मधुच्छंदाइंद्रोगायत्री ।

ऽआवयंवज्रंघनाददीमहि । जयेमसंयुधिस्पृधः ॥ वयंशूरेभिरस्तृभिरिंद्रत्वयायुजावयं । सासह्यामपृतन्यतः+ ॥ महाँऽइंद्रःपरश्चनुमहित्वमस्तुवज्रिणे । द्यौर्नप्रथिनाशवः ॥ १५ ॥ समोहेवायऽआशतनरःस्तोकस्यसनितौ । विप्रासोवाधियायवः ॥ यःकुक्षिःसोमपातमःसमुद्रऽइवपिन्वते । उर्वीरापोनकाकुदः ॥ एवाह्यस्यसूनृताविरप्शीगोमतीमही । पक्वाशाखानदाशुषे ॥ एवाहितेविभूतयऽऊतयऽइंद्रमावते । सद्यश्चित्संतिदाशुषे ॥ एवाह्यस्यकाम्यास्तोमऽउक्थंचशंस्या । इंद्रायसोमपीतये॥ १६ ॥ (१।३।२) इंद्रेहिमत्स्यंधसोविश्वेभिःसोमपर्वभिः । महाँऽअभिष्टिरोजसा ॥ एमेनंसृजतासुतेमंदिमिंद्रायमंदिने । चक्रिंविश्वानिचक्रये ॥ मत्स्वासुशिप्रमंदिभिःस्तोमेभिर्विश्वचर्षणे । सचैषुसवनेष्वा+ ॥ असृग्रमिंद्रतेगिरःप्रतित्वामुदहासत । अजोषावृषभंपतिं ॥ संचोदयचित्रमर्वाग्राधऽइंद्रवरेण्यं । असदित्तेविभुप्रभु+ ॥ १७ ॥ अस्मान्त्सुतत्रचोदयेंद्ररायेरभस्वतः । तुविद्युम्नयशस्वतः ॥ संगोमदिंद्रवाजवदस्मेपृथुश्रवोबृहत् । विश्वायुर्धेह्यक्षितं ॥ अस्मेधेहिश्रवोबृहद्द्युम्नंसहस्रसातमं । इंद्रतारथिनीरिषः ॥ वसोरिंद्रंवसुपतिंगीर्भिर्गृणंतऋग्मियं । होमगंतारमूतये ॥ सुतेसुतेन्योकसेबृहद्बृहतऽएदरिः । इंद्रायशूषमर्चति ॥ १८ ॥ (१।३।३) गायंतित्वाऽगायत्रिणोर्चन्त्यर्कमर्किणः । ब्रह्माणस्त्वाशतक्रतऽउद्वंशमिवयेमिरे ॥ यत्सानोःसानुमारुहद्भूर्यस्पष्टकर्त्वं । तदिंद्रो

(१।३।२) इंद्रेहीतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वा० मधुच्छदाइंद्रोगायत्री । (१।३।३) गायंतीतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वा० मधुच्छंदाइंद्रोनुष्टुप् ।

ऽअर्थंचेततियूथेनंवृष्णिरेजति ॥ युक्ष्वाहिकेशिनाहरीवृषणाकक्ष्यप्रा । अथानऽइंद्रसोमपागिरामुपंश्रुतिंचर ॥ एहि स्तोमाँऽअभिस्वराभिगृणीह्यारुव । ब्रह्मचनोवसोसचेंद्रयज्ञंचवर्धय ॥ उक्थमिंद्रायशंस्यंवर्धनंपुरुनिष्षिधे । शक्रोय थासुतेषुणोरारणत्सख्येषुच ॥ तमित्सखित्वईमहेतंरायेतंसुवीर्ये । सशक्रऽउतनःशकदिंद्रोवसुदयमानः ॥ १९ ॥ सुविवृतंसुनिरजमिंद्रत्वादातमिद्यशः । गवामपव्रजंवृधिकृणुष्वराधोऽअद्रिवः ॥ नहित्वारोदसीऽउभेऽऋघायमाण मिन्वतः । जेषःस्वर्वतीरपःसंगाऽअस्मभ्यंधूनुहि ॥ आश्रुत्कर्णश्रुधीहवंनूचिद्दधिष्वमेगिरः । इंद्रस्तोममिमंममकृ ष्वायुजश्चिदंतरं ॥ विद्माहित्वावृषंतमंवाजेषुहवनश्रुतं । वृषंतमस्यहूमहऊतिंसहस्रसातमां ॥ आतूनऽइंद्रकौशिकमं दसानःसुतंपिब । नव्यमायुःप्रसूतिरकृधीसहस्रसामृषिं ॥ परित्वागिर्वणोगिरइमाभवंतुविश्वतः । वृद्धायुमनुवृद्ध योजुष्टाभवंतुजुष्टयः ॥ २० ॥ (१।३।४) इंद्रंविश्वाऽअवीवृधन्त्समुद्रव्यचसंगिरः । रथीतमंरथीनांवाजानांसत्पतिंप तिं ॥ सख्येतऽइंद्रवाजिनोमाभेमशवसस्पते । त्वामभिप्रणोनुमोजेतारमपराजितं ॥ पूर्वीरिंद्रस्यरातयोनविदस्यंत्यू तयः । यदीवाजस्यगोमतःस्तोतृभ्योमंहतेमघं+ ॥ पुरांभिंदुर्युवाकविरमितौजाऽअजायत । इंद्रोविश्वस्यकर्मणोधर्ता वज्रीपुरुष्टुतः+ ॥ त्वंवलस्यगोमतोपावरद्रिवोबिलं । त्वांदेवाऽअबिभ्युषस्तुज्यमानासऽआविषुः ॥ तवाहंशूररातिः

(१।३।४) इंद्रंविश्वाइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यजेतामाधुच्छंदसइंद्रोनुष्टुप् ।

भिःप्रत्यायंसिंधुमावदन् । उपातिष्ठंतगिर्वणोविदुष्टेतस्यकारवः ॥ मायाभिरिंद्रमायिनंत्वंशुष्णमवातिरः । विदुष्टेतस्यमेधिरास्तेषांश्रवांस्युत्तिर ॥ इंद्रमीशानमोजसाभिस्तोमाऽअनूषत । सहस्रंयस्यरातयऽउतवासंतिभूयसीः ॥ २१ ॥ (१।४।१) अग्निंदूतंवृणीमहेहोतारंविश्ववेदसं । अस्ययज्ञस्यसुक्रतुं ॥ अग्निमग्निंहवीमभिःसदाहवंतविश्पतिम् । हव्यवाहंपुरुप्रियं+ ॥ अग्नेदेवाँऽइहावहजज्ञानोवृक्तबर्हिषे । असिहोतानऽईड्यः ॥ ताँऽउशतोविबोधययदग्नेयासिदूत्यं । देवैरासत्सिबर्हिषि ॥ घृताहवनदीदिवःप्रतिष्मरिषतोदह । अग्नेत्वंरक्षस्विनः ॥ अग्निनाग्निःसमिध्यतेकविर्गृहपतिर्युवा । हव्यवाड्जुह्वास्यः ॥ २२ ॥ कविमग्निमुपस्तुहिसत्यधर्माणमध्वरे । देवममीवचातनं ॥ यस्त्वामग्नेहविष्पतिर्दूतंदेवसपर्यति । तस्यस्मप्राविताभव ॥ योऽअग्निंदेववीतयेहविष्माँऽआविवासति । तस्मैपावकमृळय ॥ सनःपावकदीदिवोग्नेदेवाँऽइहावह । उपयज्ञंहविश्चनः ॥ सनःस्तवानऽआभरगायत्रेणनवीयसा । रयिंवीरवतीमिषं ॥ अग्नेशुक्रेणशोचिषाविश्वाभिर्देवहूतिभिः । इमंस्तोमंजुषस्वनः ॥ २३ ॥ (१।४।२) सुसमिद्धोनआवहदेवाँऽअग्नेहविष्मते

(१।४।१) अग्निंदूतमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिरग्निर्गायत्री अग्निनाग्निरित्यस्यनिर्मथ्याहवनीयावग्नीदेवते । (१।४।२) सुसमिद्धइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिःप्रथमायाइध्मः (समिद्धोग्निर्वा) द्वितीयायास्तनूनपात्तृतीयायानराशंसःचतुर्थ्याइळःपंचम्यावर्हिःपष्ठ्यादेव्योद्वारःसप्तम्याउपासानक्ताअष्टम्यादैव्यौहोतारौ(प्रचेतसावितिगुणः) नवम्याःसरस्वतीळाभारत्यःदशम्यास्त्वष्टाएकाद

ते । होतः पावकयक्षिच ॥ मधुमंतंतनूनपाद्यज्ञंदेवेषुनःकवे । अद्याकृणुहिवीतये ॥ नराशंसमिहप्रियमस्मिन्यज्ञऽउपह्वये । मधुजिह्वंहविष्कृतं ॥ अग्नेसुखतमेरथेदेवाँऽईळितऽआवह । असिहोतामनुर्हितः । स्तृणीतबर्हिरानुषग्घृतपृष्ठंमनीषिणः । यत्रामृतस्यचक्षणं ॥ विश्रयंतामृतावृधोद्वारोदेवीरसश्चतः । अद्यानूनंचयष्टवे ॥ २४ ॥ नक्तोषासासुपेशसास्मिन्यज्ञऽउपह्वये । इदंनोबर्हिरासदे ॥ तासुजिह्वाऽउपह्वयेहोतारादैव्याकवी । यज्ञंनोयक्षतामिमम् ॥ इळासरस्वतीमहीतिस्रोदेवीर्मयोभुवः । बर्हिःसीदंत्वस्रिधः ॥ इहत्वष्टारमग्रियंविश्वरूपमुपह्वये । अस्माकमस्तुकेवलः ॥ अवसृजावनस्पतेदेवदेवेभ्योहविः । प्रदातुरस्तुचेतनं ॥ स्वाहायज्ञंकृणोतनेंद्रायदृयज्वनोगृहे । तत्रदेवाँऽउपह्वये ॥ २५ ॥ (१।४।३) ऐभिरग्नेदुवोगिरोविश्वेभिःसोमपीतये । देवेभिर्याहियक्षिच ॥ आत्वाकण्वाऽअहूषतगृणंतिविप्रतेधियः । देवेभिरग्नऽआगहि ॥ इंद्रवायूबृहस्पतिंमित्राग्निंपूषणंभगं । आदित्यान्मारुतंगणं ॥ प्रवोभ्रियंतऽइंदवोमत्सरामादयिष्णवः । द्रप्सामध्वश्चमूषदः ॥ ईळतेत्वामवस्यवःकण्वासोवृक्तबर्हिषः । हविष्मंतोऽअरंकृतः ॥ घृतपृष्ठामनोयुजोयेत्वावहंतिवह्नयः । आदेवान्त्सोमपीतये ॥ २६ ॥ तान्यजत्राँऽऋतावृधोग्नेपत्नीवतस्कृधि । मध्वः

श्यावनस्पतिःद्वादश्याःस्वाहाकृतयोदेवताःगायत्रीछंदः (एतदाप्रीसूक्तं)। (१।४।३) ऐभिरग्नइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिर्विश्वेदेवागायत्री । (वैश्वदेवत्वंसूक्तभेदप्रयोगेयल्लिंगंसादेवतेतिपक्षेआद्ययोर्द्वयोरग्निः तृतीयायाविश्वेदेवाः ततोनवानामग्निः एवंद्वादशर्चं)।

सुजिह्वपायय ॥ येयजत्रायऽईड्यास्तेतेपिबंतुजिह्वया । मधोरग्नेवपट्कृति ॥ आकींसूर्यस्यरोचनाद्विश्वान्देवाँऽउषर्बुधः । विप्रोहोतेहवक्षति ॥ विश्वेभिःसोम्यंमध्वग्नऽइंद्रेणवायुना । पिबामित्रस्यधामभिः ॥ त्वंहोतामनुर्हितोग्नेयज्ञेषुसीदसि । सेमंनोऽअध्वरंयज ॥ युक्ष्वाह्यरुषीरथेहरितोदेवरोहितः । ताभिर्देवाँऽइहावह ॥ २७ ॥ (१।४।४) इंद्रसोमंपिबऽऋतुनात्वाविशंत्विंदवः । मत्सरासस्तदोकसः ॥ मरुतःपिबतऽऋतुनापोत्राद्यज्ञंपुनीतन । यूयंहिष्ठासुदानवः ॥ अभियज्ञंगृणीहिनोग्नावोनेष्टःपिबऽऋतुना । त्वंहिरत्नधाऽअसि ॥ अग्नेदेवाँऽइहावहसादयायोनिषुत्रिषु । परिभूषपिबऽऋतुना ॥ ब्राह्मणादिंद्रराधसःपिबासोममृतूँरनु । तवेद्धिसख्यमस्तृतं ॥ युवंदक्षंधृतव्रतमित्रावरुणदूळभं । ऋतुनायज्ञमाशाथे ॥ २८ ॥ द्रविणोदाद्रविणसोग्रावहस्तासोऽअध्वरे । यज्ञेषुदेवमीळते ॥ द्रविणोदाददातुनोवसूनियानिशृण्विरे । देवेषुतावनामहे ॥ द्रविणोदाःपिपीषतिजुहोतप्रचतिष्ठत । नेष्ट्रादृतुभिरिष्यत ॥ यत्त्वातुरीयमृतुभिर्द्रविणोदोयजामहे । अधस्मानोददिर्भव ॥ अश्विनापिबतंमधुदीद्यग्नीशुचिव्रता । ऋतुनायज्ञवाहसा ॥ गार्हपत्येनसंत्यऽऋतुनायज्ञनीरसि । देवान्देवयतेयज ॥ २९ ॥ (१।४।५) आत्वावहंतुहरयोवृषणंसोमपीतये । इंद्रत्वासूर

(१।४।४) इंद्रसोममितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिःआद्यानाषण्णाइद्रोमरुतस्त्वष्टाग्निरिंद्रोमित्रावरुणौततश्चतसृणाद्रविणोदाअग्निःएकादश्याअश्विनौद्वादश्याअग्निर्गायत्री (ऋतुदेवताएताः)।(१।४।५) आत्वावहंत्वितिनवर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिरिंद्रोगायत्री ।

चक्षसः ॥ इमाधानाघृतस्नुवोहरीऽइहोपवक्षतः । इंद्रंसुखतमेरथे ॥ इंद्रंप्रातर्हवामहऽइंद्रंप्रयत्यध्वरे । इंद्रंसोमस्य पीतये ॥ उपनःसुतमागहिहरिभिरिंद्रकेशिभिः । सुतेहित्वाहवामहे ॥ सेमंनःस्तोममागह्युपेदंसवनंसुतं । गौरोनतृषितः पिब ॥ ३० ॥ इमेसोमासऽइंदवःसुतासोऽअधिबर्हिषि । ताँऽइंद्रसहसेपिब ॥ अयंतेस्तोमोऽअग्रियोहृदिस्पृगस्तुशंतमः । अथासोमंसुतंपिब ॥ विश्वमित्सवनंसुतमिंद्रोमदायगच्छति । वृत्रहासोमपीतये ॥ सेमंनःकाममापृणगोभिरश्वैःशतक्रतो । स्तवामत्वास्वाध्यः ॥ ३१ ॥ (१।४।६) इंद्रावरुणयोरहंसम्राजोरवऽआवृणे । तानोमृळातऽईदृशे ॥ गंताराहिस्थोवसेहवंविप्रस्यमावतः । धर्तारार्चर्षणीनां+ ॥ अनुकामंतर्पयेथामिंद्रावरुणरायऽआ । तावांनेदिष्ठमीमहे ॥ युवाकुहिशचीनांयुवाकुसुमतीनां । भूयामवाजदाव्नां ॥ इंद्रःसहस्रदाव्नांवरुणःशंस्यानां । क्रतुर्भवत्युक्थ्यः ॥ ३२ ॥ तयोरिदवसावयंसनेमनिचधीमहि । स्यादुतप्ररेचनं ॥ इंद्रावरुणवामहंहुवेचित्रायराधसे । अस्मान्त्सुजिग्युषस्कृतं ॥ इंद्रावरुणनूनुवांसिषासंतीषुधीष्वा । अस्मभ्यंशर्मयच्छतं ॥ प्रवामश्नोतुसुष्टुतिरिंद्रावरुणयांहुवे । यामृधाथेसधस्तुतिं ॥ ३३ ॥ (१।५।१) सोमानंस्वरणंकृणुहिब्रह्मणस्पते । कक्षीवंतंयऽऔशिजः+ ॥ योरेवान्योऽअमीवहावसुवि

(१।४।६) इंद्रावरुणयोरितिनवर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिरिंद्रावरुणौगायत्री । युवाकुहिद्वृचौपादनिचृतौ (इंद्रःसहस्रेतिह्रसीयसीवा) । (१।५।१) सोमानमितिनवर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिःआद्यानांतिसृणांब्रह्मणस्पतिःचतुर्थ्याइंद्रसोमब्रह्मणस्पतयःपंचम्याइंद्रसोम

त्पुष्टिवर्धनः । सर्नःसिषक्तुयस्तुरः+ ॥ मानःशंसोऽअररुषोधूर्तिःप्रणङ्मर्त्यस्य । रक्षाणोब्रह्मणस्पते ॥ सघावीरोनरि
ष्यतियमिंद्रोब्रह्मणस्पतिः । सोमोहिनोतिमर्त्यं ॥ त्वंतंब्रह्मणस्पतेसोमऽइंद्रश्चमर्त्यं । दक्षिणापात्वंहसः ॥ ३४ ॥
सदसस्पतिमद्भुतंप्रियमिंद्रस्यकाम्यं । सनिंमेधामयासिषं ॥ यस्मादृतेनसिध्यतियज्ञोविपश्चितश्चन । सधीनांयोगमि
न्वति ॥ आदृध्नोतिहविष्कृतिंप्रांचंकृणोत्यध्वरं । होत्रादेवेषुगच्छति ॥ नराशंसंसुधृष्टममपश्यंसप्रथस्तमं । दिवोन
सद्ममखसं ॥ ३५ ॥ (१।५।२) प्रतित्यंचारुमध्वरंगोपीथायप्रहूयसे । मरुद्भिरग्नऽआगहि ॥ नहिदेवोनमर्त्योमहस्त
वक्रतुंपरः । मरुद्भि० ॥ येमहोरजसोविदुर्विश्वेदेवासोऽअद्रुहः । मरुद्भि० ॥ यऽउग्राऽअर्कमानृचुरनाधृष्टासऽओज
सा । मरुद्भि० ॥ येशुभ्राघोरवर्पसःसुक्षत्रासोरिशादसः । मरुद्भि० ॥ ३६ ॥ येनाकस्याधिरोचनेदिविदेवासऽआस
ते । मरुद्भि० ॥ यऽईंखयंतिपर्वतान्तिरःसमुद्रमर्णवं । मरुद्भि० ॥ आयेतन्वंतिरश्मिभिस्तिरःसमुद्रमोजसा । मरु
द्भि० ॥ अभित्वापूर्वपीतयेसृजामिसोम्यंमधु । मरुद्भि० ॥ ३७ ॥ ॥ इतिप्रथमाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

ब्रह्मणस्पतयोदक्षिणाचततश्चतस्तृणांसदसस्पतिः (अंत्यायानराशंसोवा) गायत्री । (१।५।२) प्रतित्यमितिनवर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधाति
थिरग्नामरुतोगायत्री । इतिप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

॥ अथ प्रत्यध्यायगतदैवतत्यागसंग्रहः ॥

प्रथमाष्टके सूक्तसंख्या १२१ ऋचः १३७०

प्रथमाध्याये वर्गाः ३७ सूक्तानि १९ ऋचः १९४ ॥ अथ त्यागः ॥ अग्नयइदंनमम ९ वायवइदं०३ इंद्रवायुभ्यामिदं०३ मित्रावरुणाभ्यामिदं०३ अश्विभ्यामिदं०३ इंद्रायेदं०३ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं०३ सरस्वत्याइद०३ इंद्रायेदं०२३ मरुद्भ्यइदं० इंद्रमरुद्भ्यइदं० मरुद्भ्यइदं० इंद्रमरुद्भ्यइदं० मरुद्भ्यइदं०२ इंद्रायेदं०५१ अग्नयइदं०५ निर्मंथ्याहवनीयाभ्यामग्निभ्यामिदं० अग्नयइदं०६ इध्माय(समिद्धायवा) ग्नयइद० तनूनपातइदं० नराशसायेदं० इळायेदं० बर्हिषइदं० देवीभ्योद्वार्भ्यइदं० उपासानक्ताभ्यामिदं० दैवीभ्याहोतृभ्याप्रचेतोभ्यामिदं० सरस्वतीळाभारतीभ्यइदं० त्वष्ट्रइदं० वनस्पतयइदं० स्वाहाकृतिभ्यइदं० विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं० १२ (अग्नयइद०२ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं० अग्नयइदं० ९) इंद्रायेदं[1]० मरुद्भ्यइदं० त्वष्ट्रइदं० अग्नयइदं० इंद्रायेद० मित्रावरुणाभ्यामिदं० द्रविणोदसेग्नयइदं० ४ अश्विभ्यामिद० अग्नयइदं० इंद्रायेदं०९ इंद्रावरुणाभ्यामिदं०९ ब्रह्मणस्पतयइदं०३ इंद्रसोमब्रह्मणस्पतिभ्यइदं० दक्षिणेंद्रसोमब्रह्मणस्पतिभ्यइदं० सदसस्पतयइद० ३ नराशंसाये (सदसस्पतयेवे)दं० अग्नामरुद्भ्यइद० ९ ॥ इतिप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

1 इंद्राद्यन्यताऋतुदेवताद्वादश ।

अयमष्टावार्भवंमिहषळैंद्राग्नंप्रातर्युंजासैकाचतस्रआश्विन्यस्तथासावित्र्यआग्नेय्यौद्वेदेवीनामेकैकेंद्राणीवरुणा
न्यग्नायीनांद्यावापृथिव्येपार्थिवीषड्वैष्णव्योऽतोदेवादैवीवातीत्राश्चतुर्विंशतिर्वायव्यैकैंद्रवायव्योमैत्रावरुणमरु
त्वतीयवैश्वदेवपौष्णास्तृचाः शिष्टाआप्यौत्याध्यर्धाग्नेय्यप्स्वंतःपुरउष्णिकृपरानुष्टुप्तिस्रश्चांत्याएकविंशीप्रतिष्ठा
कस्यपंचोनाजीगर्तिःशुनःशेपःसकृत्रिमोवैश्वामित्रोदेवरातोवारुणंतुत्रैष्टुभंमादौकाय्याग्नेय्यौसावित्रस्तृचोगाय
त्रोस्यांत्याभागीवायच्चित्सैकावसिष्वदशाग्नेयंत्वंश्वंसप्तोनागायत्रंत्यादैवीत्रिष्टुब्यत्रग्रावानवषळनुष्टुबादियच्चि
द्धौलूखल्यौपरेमौसल्यौचप्रजापतेर्हरिश्चंद्रस्यांत्याचर्मप्रशंसावायच्चित्सप्तपांक्तमावोद्व्यधिकास्याकंपादनिचृ
च्छ्श्वत्रिष्टुप्परौतृचावाश्विनौषस्यौत्वमग्नेद्व्यूनाहिरण्यस्तूपआग्नेयंत्रिष्टुबंत्याष्टमीपोळश्यौचैंद्रस्यपंचोना ॥ २ ॥
हरिः ॐ ॥ (१।५।३) अयंदेवायजन्मनेस्तोमोविप्रेभिरासया। अकारिरत्नधातमः ॥ यइंद्रायवचोयुजाततक्षुर्मनसाहरी।
शमीभिर्यज्ञमाशत ॥ तक्षन्नासत्याभ्यांपरिज्मानंसुखंरथं । तक्षन्धेनुंसबर्दुघाम् ॥ युवानापितरापुनःसत्यमंत्राऋजूय
वः । ऋभवोविष्ट्यक्रत ॥ संवोमदासोअग्मतेंद्रेणचमरुत्वता । आदित्येभिश्चराजभिः ॥ १ ॥ उतत्यंचमसंनवंत्व
ष्टुर्देवस्यनिष्कृतं । अकर्तचतुरःपुनः ॥ तेनोरत्नानिधत्तनत्रिरासाप्तानिसुन्वते । एकमेकंसुशस्तिभिः ॥ अधारयंतवह्न

(१।५।३) अयंदेवायेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिर्ऋभवोगायत्री ।

योभेजंतसुकृत्यया । भागंदेवेषुयज्ञियम् ॥ २ ॥ (१।५।४) इहेंद्राग्नीऽउपह्वयेतयोरित्स्तोममुश्मसि । तासोमंसोम
पातमा ॥ तायज्ञेषुप्रशंसतेंद्राग्नीशुंभतानरः । तागायत्रेषुगायत ॥ तामित्रस्यप्रशस्तयऽइंद्राग्नीताहवामहे । सोमपा
सोमपीतये ॥ उग्रासंताहवामहऽउपेदंसवनंसुतम् । इंद्राग्नीऽएहगच्छतां ॥ तामहांतासदस्पतीऽइंद्राग्नीरक्षउब्जतं ।
अप्रजाःसंत्वत्रिणः ॥ तेनसत्येनजागृतमधिप्रचेतुनेपदे । इंद्राग्नीशर्मयच्छतम् ॥ ३ ॥ (१।५।५) प्रातर्युजाविबोधया
श्विनावेहगच्छताम् । अस्यसोमस्यपीतये ॥ यासुरथारथीतमोभादेवादिविस्पृशा । अश्विनाताहवामहे ॥ यावांक
शामधुमत्यश्विनासूनृतावती । तयायज्ञंमिमिक्षतम् ॥ नहिवामस्तिदूरकेयत्रारथेनगच्छथः । अश्विनासोमिनोगृ
हम्+ ॥ हिरण्यपाणिमूतयेसवितारमुपह्वये । सचेत्तादेवतापदं+ ॥ ४ ॥ अपांनपातमवसेसवितारमुपस्तुहि । तस्यव्र
तान्युश्मसि ॥ विभक्तारंहवामहेवसोश्चित्रस्यराधसः ॥ सवितारंनृचक्षसम् ॥ सखायऽआनिषीदतसवितास्तोम्योनु
नः । दाताराधांसिशुंभति । अग्नेपत्नीरिहावहदेवानामुशतीरुप । त्वष्टारंसोमपीतये ॥ आग्नाऽअग्नऽइहावसेहोत्रां

(१।५।४) इहेंद्राग्नीइतिपळर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिरिंद्राग्नीगायत्री । (१।५।५) प्रातर्युजेत्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधा
तिथिःआद्यानां चतसृणामश्विनौततश्चतसृणांसविताततोद्वयोरग्निःततएकस्यादेव्यःततएकस्याइंद्राणीवरुणान्यग्नाय्यःततोद्वयोर्द्यावापृथि
व्यौततएकस्याःपृथिवीततःपण्णांविष्णुः(अतोदेवाइत्यस्यादेवावा)गायत्री ।

यविष्ठभारतीम् । वरूत्रींधिषणांवह ॥ ५ ॥ अभिनोदेवीरवसामहःशर्मणानृपत्नीः । अच्छिन्नपत्राःसचंतां ॥ इहें
द्राणीमुपह्वयेवरुणानींस्वस्तये । अग्नायींसोमपीतये ॥ महीद्यौःपृथिवीचनऽइमंयज्ञंमिमिक्षतां । पिपृतांनोभरीम
भिः ॥ तयोरिद्घृतवत्पयोविप्रारिहंतिधीतिभिः । गंधर्वस्यध्रुवेपदे+ ॥ स्योनापृथिविभवानृक्षरानिवेशनी । यच्छांनः
शर्मसप्रथः ॥ ६ ॥ अतोदेवाऽअवंतुनोयतोविष्णुर्विचक्रमे । पृथिव्याःसप्तधामभिः ॥ इदंविष्णुर्विचक्रमेत्रेधानिद
धेपदम् । समूढमस्यपांसुरे+ ॥ त्रीणिपदाविचक्रमेविष्णुर्गोपाऽअदाभ्यः । अतोधर्माणिधारयन् ॥ विष्णोःकर्माणि
पश्यतयतोव्रतानिपस्पशे । इंद्रस्ययुज्यःसखा ॥ तद्विष्णोःपरमंपदंसदापश्यंतिसूरयः । दिवीवचक्षुराततम् ॥ तद्वि
प्रासोविपन्यवोजागृवांसःसमिंधते। विष्णोर्यत्परमंपदं+॥७॥ (१।५।६) तीव्राःसोमासऽआगह्याशीर्वंतःसुताऽइमे ।
वायोतान्प्रस्थितान्पिब ॥ उभादेवादिविस्पृशेंद्रवायूहवामहे । अस्यसोमस्यपीतये ॥ इंद्रवायूमनोजुवाविप्राहवंतऽऊ

(१।५।६) तीव्राःसोमासइतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिःआद्यायावायुःततोद्वयोरिंद्रवायूततस्तिसृणांमित्रावरुणौतत
स्तिसृणांमरुतः (मरुत्वानिंद्रइतिकेचित्)ततस्तिसृणांविश्वेदेवाःततस्तिसृणांपूषाततःसप्तानामापःततएकस्याअग्न्यापःततएकस्याअग्निःअ
त्वंतरितिपुरउष्णिक्अप्सुमइत्यनुष्टुप्इदमापइत्याद्यास्तिस्रोनुष्टुभःआपःपृणीतेतिप्रतिष्ठाशेषागायत्र्यः । (अग्न्यापइत्यत्राप्शब्दस्यपूर्वनि
पातेप्राप्तेद्वंद्वेघिइतिसूत्रादग्निशब्दस्यपूर्वनिपातःकृतः) ।

तये । सहस्राक्षा धियस्पती ॥ मित्रंवयंहवामहेवरुणंसोमपीतये । जज्ञानापूतदक्षसा ॥ ऋतेनयावृतावृधावृतस्यज्यो
तिषस्पती । तामित्रावरुणाहुवे ॥ ८ ॥ वरुणःप्राविताभुवन्मित्रोविश्वाभिरूतिभिः । करतांनःसुराधसः ॥ मरुत्वं
तंहवामहइंद्रमासोमपीतये । सजूर्गणेनतृंपतु ॥ इंद्रज्येष्ठामरुद्गणादेवासःपूषरातयः । विश्वेममश्रुताहवम् ॥ हत
वृत्रंसुदानवइंद्रेणसहसायुजा । मानोदुःशंसईशत ॥ विश्वान्देवान्हवामहेमरुतःसोमपीतये । उग्राहिपृश्निमातरः
॥ ९ ॥ जयतामिवतन्यतुर्मरुतामेतिधृष्णुया । यच्छुभंयाथनानरः ॥ हस्काराद्विद्युतस्पर्यतोजाताअवंतुनः ।
मरुतोमृळयंतुनः ॥ आपूषंचित्रबर्हिषमाघृणेधरुणंदिवः । आजानष्टंयथापशुम् ॥ पूषाराजानमाघृणिरपगूळ्हंगुहाहि
तं । अविंदच्चित्रबर्हिषम् ॥ उतोसमह्यमिंदुभिःषड्युक्ताँअनुसेषिधत् । गोभिर्यवंनचर्कृषत् ॥ १० ॥ अंबयोयंत्य
ध्वभिर्जामयोअध्वरीयतां । पृंचतीर्मधुनापयः ॥ अमूर्याउपसूर्येयाभिर्वासूर्यःसह । तानोहिन्वंत्वध्वरम् ॥
अपोदेवीरुपह्वयेयत्रगावःपिबंतिनः । सिंधुभ्यःकर्त्वंहविः ॥ अप्स्वंतरमृतमप्सुभेषजमपामुतप्रशस्तये । देवाभ
वतवाजिनः ॥ अप्सुमेसोमोअब्रवीदंतर्विश्वानिभेषजा । अग्निंचविश्वशंभुवमापश्चविश्वभेषजीः ॥ ११ ॥ आपः
पृणीतभेषजंवरूथंतन्वेमम । ज्योक्चसूर्यंदृशे ॥ इदमापःप्रवहतयत्किंचदुरितंमयि । यद्वाहमभिदुद्रोहयद्वा
शेपउतानृतम् ॥ आपोअद्यान्वचारिषंरसेनसमगस्महि । पयस्वानग्नआगहितंमासंसृजवर्चसा ॥ संमाग्ने

वर्चसासृजसंप्रजयासमायुषा । विद्युर्मेऽअस्यदेवाऽइंद्रोविद्यात्सहऽऋषिभिः ॥ १२ ॥ (१।६।१) कस्यनूनं केतमस्यामृतानांमनामहेचारुदेवस्यनाम । कोनोमह्याऽअदितयेपुनर्दात्पितरंचदृशेयंमातरंच ॥ अग्नेर्वयंप्रथमस्यामृतानांमनामहेचारुदेवस्यनाम । सनोमह्याऽअदितयेपुनर्दात्पितरंचदृशेयंमातरंच ॥ अभित्वादेवसवितरीशानंवार्याणां । सदावन्भागमीमहे ॥ यश्चिद्धितइत्थाभगःशशमानःपुरानिदः । अद्वेषोहस्तयोर्दधे ॥ भगभक्तस्यतेवयमुदशेमतवावसा । मूर्धानंरायऽआरभे ॥ १३ ॥ नहितेक्षत्रंनसहोनमन्युंवयश्चनामीपतयंतऽआपुः । नेमाऽआपोऽअनिमिषंचरंतीर्नयेवातस्यप्रमिनंत्यभ्वं ॥ अबुध्नेराजावरुणोवनस्योर्ध्वंस्तूपंददतेपूतदक्षः । नीचीनाःस्थुरुपरिबुध्नऽएषामस्मेऽअंतर्निहिताःकेतवःस्युः ॥ उरुंहिराजावरुणश्चकारसूर्यायपंथामन्वेतवाऽउ । अपदेपादाप्रतिधातवेकरुतापवक्ताहृदयाविधश्चित् ॥ शतंतेराजन्भिषजःसहस्रमुर्वीगभीरासुमतिष्टेऽअस्तु । बाधस्वदूरेनिर्ऋतिंपराचैःकृतंचिदेनःप्रमुमुग्ध्यस्मत् ॥ अमीयऽऋक्षानिहितासऽउच्चानक्तंददृश्रेकुहचिद्दिवेयुः । अदब्धानिवरुणस्यव्रतानिविचाकशच्चंद्रमानक्तमेति ॥ १४ ॥ तत्त्वायामिब्रह्मणावंदमानस्तदाशास्तेयजमानोहविर्भिः । अहेळमानोवरुणेहबोध्युरुशंसमान

(१।६।१) कस्यनूनमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्याजीगर्तिःशुनःशेपःसकृत्रिमोवैश्वामित्रोदेवरातः आद्यायाःकःद्वितीयायाअग्निस्ततस्तिसृणांसविता (भगभक्तस्येत्यस्याभगोवा) नहितेक्षत्रमित्याद्यानांवरुणस्त्रिष्टुप् अभित्वेत्यादितिस्रोगायत्र्यः ।

ऽआयुःप्रमोषीः ॥ तदिन्नक्तंतद्दिवामह्यमाहुस्तदयंकेतोहृदऽआविचष्टे । शुनःशेपोयमह्वद्गृभीतःसोऽअस्मान्राजावरु
णोमुमोक्तु ॥ शुनःशेपोह्यह्वद्गृभीतस्त्रिष्वादित्यंद्रुपदेषुबद्धः । अवैनंराजावरुणःससृज्याद्विद्वाँऽअदब्धोविमुमोक्तुपा
शान् ॥ अवतेहेळोवरुणनमोभिरवयज्ञेभिरीमहेहविर्भिः । क्षयन्नस्मभ्यमसुरप्रचेताराजन्नेनांसिशिश्रथःकृतानि ॥ उदु
त्तमंवरुणपाशमस्मदवाधमंविमध्यमंश्रथाय । अथावयमादित्यव्रतेतवानागसोऽअदितयेस्याम ॥१५॥ (१।६।२) यच्चि
द्धितेविशोयथाप्रदेववरुणव्रतं । मिनीमसिद्यविद्यवि ॥ मानोवधायहत्नवेजिहीळानस्यरीरधः । माहृणानस्यमन्यवे ॥
विमृळीकायतेमनोरथीरश्वंनसंदितं । गीर्भिर्वरुणसीमहि ॥ पराहिमेविमन्यवःपतंतिवस्यऽइष्टये । वयोनवसतीरुप ॥
कदाक्षत्रश्रियंनरमावरुणंकरामहे । मृळीकायोरुचक्षसं ॥ १६ ॥ तदित्समानमाशातेवेनंतानप्रयुच्छतः । धृतव्रताय
दाशुषे ॥ वेदायोवीनांपदमंतरिक्षेणपततां । वेदनावःसमुद्रियः ॥ वेदमासोधृतव्रतोद्वादशप्रजावतः । वेदायऽउप
जायते ॥ वेदवातस्यवर्तनिमुरोर्ऋष्वस्यबृहतः । वेदायेऽअध्यासते ॥ निषसादधृतव्रतोवरुणःपस्त्याऽ३स्वा । साम्रा
ज्यायसुक्रतुः ॥ १७ ॥ अतोविश्वान्यद्भुताचिकित्वाँऽअभिपश्यति । कृतानियाचकर्त्वा ॥ सनोविश्वाहासुक्रतुरा
दित्यःसुपथाकरत् । प्रणऽआयूंषितारिषत् ॥ विभ्रद्द्रापिंहिरण्ययंवरुणोवस्तनिर्णिजं । परिस्पशोनिषेदिरे ॥ नयं

(१।६।२) यच्चिद्धितइत्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्याजीगर्तिःशुनःशेपोवरुणोगायत्री ।

दिप्संतिदिप्सवोनद्रुह्वाणोजनानां । नदेवमभिमातयः । उतयोमानुंषेष्वायशंश्चक्रेऽअसाम्या । अस्माकमुदरेष्वा ॥ १८ ॥ परामेयंतिधीतयोगावोनगव्यूतीरनु । इच्छंतीरुरुचक्षसं ॥ संनुवोचावहैपुनर्यतोमेमध्वाभृतं । होतेवक्षदसेप्रियं+ ॥ दर्शंनुविश्वदर्शतंदर्शंरथमधिक्षमि । एताजुषतमेगिरः ॥ इमंमेवरुणश्रुधीहवमद्याचमृळय । त्वामवस्युराचके ॥ त्वंविश्वस्यमेधिरदिवश्चग्मश्चराजसि । सयामनिप्रतिश्रुधि ॥ उदुत्तमंमुमुग्धिनोविपाशंमध्यमंचृत । अवाधमानिजीवसे ॥ १९ ॥ (१।६।२) वसिष्वाहिमियेध्यवस्त्राण्यूर्जांपते । सेमंनोऽअध्वरंयज ॥ निनोहोतावरेण्यःसदायविष्ठमन्मभिः । अग्नेदिवित्मतावचः ॥ आहिष्मासूनवेपितापिर्यजत्यापये । सखासख्येवरेण्यः ॥ आनोबर्हीरिशादसोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । सीदंतुमनुषोयथा ॥ पूर्व्यहोतरस्यनोमंदस्वसख्यस्यच । इमाऽउषुश्रुधीगिरः ॥ २० ॥ यच्चिद्धिशश्वतातनादेवंदेवंयजामहे । त्वेऽइद्धूयतेहविः ॥ प्रियोनोऽअस्तुविश्पतिर्होतामंद्रोवरेण्यः । प्रियाःस्वग्नयोवयं+ ॥ स्वग्नयोहिवार्यंदेवासोदधिरेचनः । स्वग्नयोमनामहे ॥ अथानऽउभयेषाममृतमर्त्यानां । मिथःसंतुप्रशस्तयः ॥ विश्वेभिरग्नेऽअग्निभिरिमंयज्ञमिदंवचः । चनोधाःसहसोयहो ॥ २१ ॥ (१।६।४) अश्वंनत्वावारवंतंवंदध्याऽअग्निंनमो

(१।६।३) वसिष्वेतिदशर्चस्यसूक्तस्याजीगर्तिःशुनःशेपोग्निर्गायत्री । (१।६।४) अश्वनत्वेतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्याजीगर्तिःशुनःशेपोऽग्निर्गायत्री । नमोमहद्भ्यइत्यस्यादेवास्त्रिष्टुप् ।

भिः । सम्राजंतमध्वराणां ॥ सघानःसूनुःशवसापृथुप्रगामासुशेवः । मीढ्वाँऽअस्माकंबभूयात् ॥ सनोदूराच्चासाच्चनि मर्त्यादघायोः । पाहिसदमिद्विश्वायुः ॥ इममूषुत्वमस्माकंसनिंगायत्रंनव्यांसं । अग्नेदेवेषुप्रवोचः ॥ आनोभजपर मेष्वावाजेषुमध्यमेषु । शिक्षावस्वोऽअंतमस्य ॥ २२ ॥ विभक्तासिचित्रभानोसिंधोरूर्माऽउपाकऽआ । सद्योदाशुषे क्षरसि ॥ यमग्नेपृत्सुमर्त्यमवावाजेषुयंजुनाः । सयंताशश्वतीरिषः ॥ नकिरस्यसहंत्यपर्येताकयस्यचित् । वाजोऽअ स्तिश्रवाय्यः ॥ सवाजंविश्वचर्षणिरर्वद्भिरस्तुतरुता । विप्रेभिरस्तुसनिता ॥ जरावोधतद्विविड्ढिविशेविशेयज्ञियाय । स्तोमंरुद्रायदृशीकं ॥ २३ ॥ सनोमहाँऽअनिमानोधूमकेतुःपुरुश्चंद्रः । धियेवाजायहिन्वतु ॥ सरेवाँऽइवविश्पतिर्दै व्यःकेतुःशृणोतुनः । उक्थैरग्निर्बृहद्भानुः ॥ नमोमहद्भ्योनमोऽअर्भकेभ्योनमोयुवभ्योनमऽआशिनेभ्यः । यजामदे वान्यदिशक्नवाममाज्यायसःशंसमावृक्षिदेवाः ॥ २४ ॥ (१।६।५) यत्रग्रावापृथुबुध्नऽऊर्ध्वोभवतिसोतवे । उलूखलसु तानामवेद्विंद्रजल्गुलः ॥ यत्रद्वाविवजघनाधिषवण्याकृता । उलूखल० ॥ यत्रनार्यपच्यवमुपच्यवंचशिक्षते । उलूख ल० ॥ यत्रमंथांविबध्नतेरश्मीन्यमितवाऽइव । उलूखल० ॥ यच्चिद्धित्वंगृहेगृहऽउलूखलकयुज्यसे । इहद्युमत्तमं

(१।६।५) यत्रग्रावेतिनवर्चस्यसूक्तस्याजीगर्तिःशुनःशेपःआद्यानांचतसृणामिंद्रःततोद्वयोरुलूखलंततोद्वयोरुलूखलमुसलेअंत्यायाः प्रजापतिर्हरिश्चंद्रः (अधिषवणचर्मदेवतावा) आद्याःषळनुष्टुभःअंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः ।

वदृजयंतामिवदुंदुभिः+ ॥ २५ ॥ उतस्मंतेवनस्पतेवातोविवात्यग्रमित् । अथोऽइंद्रायपातवेसुनुसोममुलूखल ॥
आयजीवांजसातमाताह्युच्चाविजर्भृतः । हरींऽइवांधांसिवप्संता ॥ तानोंऽअद्यवनस्पतीऽऋष्वावृष्वेभिःसोतृ
भिः । इंद्रायमधुमत्सुतम् ॥ उच्छिष्टंचम्वोर्भरसोमंपवित्रऽआसृज । निधेहिगोरधित्वचि+ ॥ २६ ॥ (१।६।६)
यच्चिद्धिसत्यसोमपाऽअनाशस्ताऽइवस्मसि । आतूनंऽइंद्रशंसयगोष्वश्वेषुशुभ्रिषुसहस्रेषुतुवीमघ ॥ शिप्रिन्वाजा
नांपतेशचीवस्तवदंसना । आतूनं० ॥ निष्वापयामिथूदृशासस्तामबुध्यमाने ॥ आतूनं० ॥ ससंतुत्याऽअरा
तयोबोधंतुशूररातयः । आतूनं० ॥ समिंद्रगर्दभंमृणनुवंतंपापयामुया । आतूनं० ॥ पतातिकुंडृणाच्यादूरं
वातोवनादधि । आतूनं० ॥ सर्वंपरिक्रोशंजहिजंभयाकृकदाश्वं । आतूनं० ॥ २७ ॥ (१।६।७) आव
ऽइंद्रंक्रिविंयथावाजयंतःशतक्रतुं । मंहिष्ठंसिंचऽइंदुभिः ॥ शतंवायःशुचीनांसहस्रंवासमाशिरां । एदुनिम्नं
नरीयते ॥ संयन्मदायशुष्मिणंऽएनाह्यस्योदरे । समुद्रोनव्यचोदधे ॥ अयमुतेसमतसिकपोतऽइवगर्भधिं ।
वचस्तच्चिन्नऽओहसे ॥ स्तोत्रंराधानांपतेगिर्वाहोवीरयस्यते । विभूतिरस्तुसूनृता ॥ २८ ॥ ऊर्ध्वस्तिष्ठानऽऊतयेस्मि

(१।६।६) यच्चिद्धिसत्येतिसप्तर्चस्यसूक्तस्याजीगर्तिःशुनःशेपइंद्रःपङ्क्तिः । (१।६।७) आवइंद्रमितिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्याजी-
गर्तिःशुनःशेपइंद्रःसप्तदश्यादितिसृणामश्विनौततस्तिसृणामुषागायत्रीअस्माकमितिपादनिचृत्शश्वदिंद्रइतित्रिष्टुप् ।

न्वाजेशतक्रतो । समन्येषुब्रवावहै ॥ योगेयोगेतवस्तरंवाजेवाजेहवामहे । सखायइंद्रमूतये ॥ आघागमद्यदिश्रव
त्सहस्रिणीभिरूतिभिः । वाजेभिरुपनोहवं ॥ अनुप्रत्नस्यौकसोहुवेतुविप्रतिंनरं । यंतेपूर्वंपिताहुवे ॥ तंत्वावयंविश्व
वाराशास्महेपुरुहूत । सखेवसोजरितृभ्यः ॥ २९ ॥ अस्माकंशिप्रिणीनांसोमपाःसोमपाव्नां । सखेवज्रिन्त्सखीना
म् ॥ तथातदस्तुसोमपाःसखेवज्रिन्तथाकृणु । यथातउश्मसीष्टये ॥ रेवतीर्नःसधमादइंद्रेसंतुतुविवाजाः । क्षुमं
तोयाभिर्मदेम ॥ आघत्वावान्त्मनाप्तःस्तोतृभ्योधृष्णवियानः । ऋणोरक्षंनचक्र्योः* ॥ आयद्दुवःशतक्रतवाकामंजरि
तॄणां । ऋणोरक्षंनशचीभिः ॥ ३० ॥ शश्वदिंद्रःपोप्रुथद्भिर्जिगायनानदद्भिःशाश्वसद्भिर्धनानि । सनोहिरण्यरथंदं
सनावान्त्सनःसनितासनयेसनोदात् ॥ आश्विनावश्वावत्येषायातंशवीरया । गोमद्दस्राहिरण्यवत् ॥ समानयोज
नोहिवांरथोदस्रावमर्त्यः । समुद्रेअश्विनेयते ॥ न्यघ्न्यस्यमूर्धनिचक्रंरथस्ययेमथुः । परिद्यामन्यदीयते ॥ कस्तउ
षःकधप्रियेभुजेमर्तोअमर्त्ये । कंनक्षसेविभावरि ॥ वयंहितेअमन्मह्यान्तादापराकात् । अश्वेनचित्रेअरुषि ॥
त्वंत्येभिरागहिवाजेभिर्दुहितर्दिवः । अस्मेरयिंनिधारय ॥ ३१ ॥ (१।७।१) त्वमग्नेप्रथमोअंगिराऋषिर्देवोदे
वानामभवःशिवःसखा । तवव्रतेकवयोविद्मनापसोजायंतमरुतोभ्राजदृष्टयः । त्वमग्नेप्रथमोअंगिरस्तमःकविर्देवा

(१।७।१) त्वमग्नइत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपोग्निर्जगतीअष्टमीषोळश्यंत्यास्त्रिष्टुभः ।

नांपरिभूषसिव्रतं । विभुर्विश्वस्मैभुवनायमेधिरोद्विमाताशयुःकतिधाचिदायवे ॥ त्वमग्नेप्रथमोमातरिश्वनऽआविर्भ
वसुक्रतूयाविवस्वते । अरेजेतांरोदसीहोतृवूर्येसघ्नोर्भारमयजोमहोवसो ॥ त्वमग्नेमनवेद्यामवाशयःपुरूरवसेसुकृतेसु
कृत्तरः । श्वात्रेणयत्पित्रोर्मुच्यसेपर्यात्वापूर्वमनयन्नापरंपुनः ॥ त्वमग्नेवृषभःपुष्टिवर्धनऽउद्यतस्रुचेभवसिश्रवाय्यः ।
यऽआहुतिंपरिवेदावषट्कृतिमेकायुरग्रेविशऽआविवाससि ॥ ३२ ॥ त्वमग्नेवृजिनवर्तनिंनरंसक्मन्पिपर्षिविदथेवि
चर्षणे । यःशूरसातापरितक्म्येधनेदभ्रेभिश्चित्समृताहंसिभूयसः ॥ त्वंतमग्नेऽअमृतत्वउत्तमेमर्तंदधासिश्रवसेदिवे
दिवे । यस्तातृषाणऽउभयायजन्मनेमयःकृणोषिप्रयऽआचसूरये ॥ त्वंनोऽअग्नेसनयेधनानांयशसंकारुंकृणुहिस्तवा
नः । ऋध्यामकर्मापसानवेनदेवैर्द्यावापृथिवीप्रावतंनः ॥ त्वंनोऽअग्नेपित्रोरुपस्थऽआदेवोदेवेष्वनवद्यजागृविः । तनू
कृद्बोधिप्रमतिश्चकारवेत्वंकल्याणवसुविश्वमोपिपे ॥ त्वमग्नेप्रमतिस्त्वंपितासिनस्त्वंवयस्कृत्तवजामयोवयं । संत्वारा
यःशतिनःसंसहस्रिणःसुवीरंयंतिव्रतपामदाभ्य ॥ ३३ ॥ त्वामग्नेप्रथममायुमायवेदेवाऽअकृण्वन्नहुषस्यविश्पतिम् ।
इळामकृण्वन्मनुषस्यशासनींपितुर्यत्पुत्रोममकस्यजायते ॥ त्वंनोऽअग्नेतवदेवपायुभिर्मघोनोरक्षतन्वश्चवंद्य । त्राता
तोकस्यतनयेगवामस्यनिमेषंरक्षमाणस्तवव्रते+ ॥ त्वमग्नेयज्यवेपायुरंतरोनिषंगायचतुरक्षऽइध्यसे । योरातहव्योवृ
कायधायसेकीरेश्चिन्मंत्रंमनसावनोषितं+ ॥ त्वमग्नऽउरुशंसायवाघतेस्पार्हंयद्रेक्णःपरमंवनोषितत् । आध्रस्यचित्प्र

मंतिरुच्यसेपिताप्रपाकंशास्सिप्रदिशोविदुष्टरः ॥ त्वमंग्नेप्रयंतदक्षिणंनरंवर्मेवस्यूतंपरिपासिविश्वतः । स्वादुक्षद्मायो
वंसतौस्योनकृज्जीवयाजंयजतेसोपमादिवः+ ॥ ३४ ॥ इमामंग्नेशरणिंमीमृषोनऽइममध्वानंयमगामदूरात् । आपिः
पिताप्रमंतिःसोम्यानांभृमिंरस्यृषिकृन्मर्त्यानां ॥ मनुष्वदंग्नेऽअंगिरस्वदंगिरोययातिवत्सदनेपूर्ववच्छुचे । अच्छंया
ह्यावंहादैव्यंजनमासादयबर्हिषिंयक्षिंचप्रियं+ ॥ एतेनांग्नेब्रह्मणावावृधस्वशक्तीवायत्तेचकृमाविदावा । उतप्रणेष्यभि
वस्योऽअस्मान्त्संनंःसृजसुमत्यावाजंवत्या ॥ ३५ ॥ (१।७।२) इंद्रंस्यनुवीर्याणिप्रवोचंयानिंचकारंप्रथमानिंवज्री ।
अहन्नहिमन्वपस्ततर्दप्रवक्षणाऽअभिनत्पर्वतानां ॥ अहन्नहिंपर्वतेशिश्रियाणंत्वष्टास्मैवज्रंस्वर्यंततक्ष । वाश्राऽइंवधेनवः
स्यंदंमानाऽअंजंःसमुद्रमवंजग्मुरापंः ॥ वृषायमाणोवृणीतसोमंत्रिकंद्रुकेष्वपिबत्सुतस्य ॥ आसायंकंमघवादत्तवज्रम
हंन्नेनंप्रथमजामहींनां ॥ यदिंद्राहंन्प्रथमजामहींनामान्मायिनामर्मिनाःप्रोतमायाः । आत्सूर्यंजनयन्द्यामुषासंतादी
त्नाशत्रुंनकिलाविवित्से ॥ अहंन्वृत्रंवृत्रतरंव्यंसमिंद्रोवज्रेणमहतावधेनं । स्कंधांसीवकुलिंशेनाविवृक्णाहिंःशयतऽउ
पपृक्पृथिव्याः+ ॥ ३६ ॥ अयोद्धेवदुर्मदऽआहिजुह्वेमहावीरंतुविबाधमृजीषं । नातारीदस्यसमृतिंवधानांसंरुजानाः
पिपिषऽइंद्रंशत्रुः ॥ अपादहस्तोऽअपृतन्यदिंद्रमास्यवज्रमधिसानौजघान । वृष्णोवध्रिंःप्रतिमानंबुभूषन्पुरुत्रावृत्रोऽअ

(१।७।२।) इंद्रस्यन्वितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

शयुर्व्यस्तः ॥ नुदंनभिन्नमंमुयाशयानंमनोरुहाणाऽअतियंत्यापः । याश्चिद्वृत्रोमहिनापर्यतिष्ठत्तासामहिःपत्सुतःशीर्बभूव ॥ नीचावयाऽअभवद्वृत्रपुत्रेंद्रोऽअस्याऽअववधर्जभार । उत्तरासूरधरःपुत्रऽआसीद्दानुःशयेसहवत्सानधेनुः+ ॥ अतिष्ठंतीनामनिवेशनानांकाष्ठानांमध्येनिहितंशरीरं । वृत्रस्यनिण्यंविचरंत्यापोदीर्घतमऽआशयदिंद्रशत्रुः ॥ ३७ ॥ दासपत्नीरहिगोपाऽअतिष्ठन्निरुद्धाऽआपःपणिनेवगावः । अपांबिलमपिहितंयदासीद्वृत्रंजघन्वाँऽअपतद्ववार ॥ अश्व्योवारोऽअभवस्तदिंद्रसृकेयत्त्वाप्रत्यहन्देवऽएकः । अजयोगाऽअजयःशूरसोममवासृजःसर्तवेसप्तसिंधून् ॥ नास्मैविद्युन्नतन्यतुःसिषेधनयामिहमकिरद्ध्रादुनिंच । इंद्रश्चयद्युयुधातेऽअहिश्चोतापरीभ्योमघवाविजिग्ये ॥ अहेर्यातारंकमपश्यऽइंद्रहृदियत्तेजघ्नुपोभीरगच्छत् । नवचयन्नवतिंचस्रवंतीःश्येनोनभीतोऽअतरोरजांसि ॥ इंद्रोयातोवसितस्यराजाशमस्यचशृंगिणोवज्रवाहुः । सेदुराजाक्षयतिचर्षणीनामरान्ननेमिःपरितावभूव ॥ ३८ ॥ इतिप्रथमाष्टके द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

• द्वितीयाध्याये वर्गाः ३८ सूक्तानि १३ ऋचः १८९ ॥ त्यागः ॥ ऋभुभ्यइदं.८ इंद्राग्निभ्यामिदं.६ अश्विभ्यामिदं.४ सवित्रइद ४ अग्नयइद २ देवीभ्यइदं इंद्राणीवरुणान्यग्नायीभ्यइदं. द्यावापृथिवीभ्यामिदं.२ पृथिव्याइदं. विष्णवइद. (प्रथमायादेवेभ्योवा)६ वायवइदं इंद्रवायुभ्यामिदं.२ मित्रावरुणाभ्यामिदं.३ मरुद्भ्यः(मरुत्वतइंद्रायवा)इदं.३ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं.३ पूष्णइदं.३

अभ्द्यइदं.७ अग्न्यभ्द्यइदं. अग्नयइदं. कायेदं. अग्न्यइदं. सवित्रइदं.३ (अत्यायाभगायत्वा) वरुणायेद.३१ अग्नयइदं.२२ देवेभ्यइदं.
इंद्रायेदं.४ उलूखलायेदं.२ उलूखलमुसलाभ्यामिदं.२ प्रजापतयेहरिश्चंद्राय (अधिपवणचर्मणे) वेदं. इंद्रायेदं.२३ अश्विभ्यामिदं.३
उषसइदं.३ अग्नयइदं.१८ इंद्रायेदं.१५ ॥ इतिद्वितीयोऽध्यायः ॥

एतत्रिंश्चिद्द्वादशाश्विनंनवम्यंत्येत्रिष्टुभौह्वयाम्येकादशसावित्रंनवमीजगत्याद्याचसालिंगोक्तदैवतपादाप्रवोविं
शतिःकण्वोघौरआग्नेयंप्रागाथंमूर्ध्वऊपुयौप्यौकीळंपंचोनामारुतंहिगायत्रंतुकद्धप्रयदशप्रागाथंतूत्तिष्ठाष्टौब्रा
ह्मणस्पत्यंयंरक्षंतिनववरुणमित्रार्यम्णांमध्येतृचआदित्येभ्योगायत्रंहिसंपूपन्दशपौष्णंकद्रुद्रायनवरौद्रंतृतीयामै
त्रावरुणीचांत्यस्तृचःसौम्योंत्यानुष्टुब्वग्नेपञ्चोनाप्रस्कण्वःकाण्वआग्नेयंतुप्रागाथमाद्योद्बृचोश्युपसांचत्वमग्नेदशा
नुष्टुभमर्धर्चौत्योदैवंएपोपंचोनाश्विनंतुगायत्रं ॥ ३ ॥
हरिःओ३म्॥(१।७।३)एतायामोपगव्यंतऽइंद्रमस्माकंसुप्रमतिंवावृधाति । अनामृणःकुविदादस्यरायोगवांकेतंपर
मावर्जतेनः ॥ उपेदहंधनदामप्रतीतंजुष्टांनश्येनोवसतिंपतामि । इंद्रंनमस्यन्नुपमेभिरर्कैर्यःस्तोतृभ्योहव्योऽअस्तिया
मन् ॥ निसर्वसेनऽइषुधीँऽरसक्तसमर्योगाऽअजतियस्यवष्टि । चोष्कूयमाणऽइंद्रभूरिवामंमापणिर्भूरस्मदधिप्रवृद्ध ॥

(१।७।३) एतायामेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

वधीर्हिदस्युंधनिनंघनेनँऽएकश्चरन्नुपशाकेभिरिंद्र । धनोरधिविषुणक्तेव्यायन्नयज्वानःसनकाःप्रेतिमीयुः ॥ पराचि
च्छीर्षाववृजुस्तइंद्रायज्वानोयज्वभिःस्पर्धमानाः । प्रयद्दिवोहरिवःस्थातरुग्रनिरव्रताँऽअधमोरोदस्योः ॥ १ ॥ अयु
युत्सन्ननवद्यस्यसेनामयातयंतक्षितयोनवग्वाः । वृषायुधोनवध्रयोनिरष्टाःप्रवद्भिरिंद्राच्चितयंतऽआयन् ॥ त्वमेतान्रुद
तोजक्षतश्चायोधयोरजसऽइंद्रपारे । अवादहोदिवऽआदस्युमुच्चाप्रसुन्वतःस्तुवतःशंसमावः ॥ चक्राणासःपरीणहंपृथि
व्याहिरण्येनमणिनाशुंभमानाः । नहिन्वानासस्तितिरुस्तऽइंद्रंपरिस्पशोऽअदधात्सूर्येण ॥ परियदिंद्ररोदसीऽउभेऽअबु
भोजीर्महिनाविश्वतःसीम् । अमन्यमानाँऽअभिमन्यमानैर्निर्ब्रह्मभिरधमोदस्युमिंद्र ॥ नयेदिवःपृथिव्याऽअंतमापुर्न
मायाभिर्धनदांपर्यभूवन् । युजंवज्रंवृषभश्चक्रऽइंद्रोनिर्ज्योतिषातमसोगाऽअधुक्षत् ॥ २ ॥ अनुस्वधामक्षरन्नापो
ऽअस्यावर्धतमध्यऽआनाव्यानां । सध्रीचीनेनमनसातमिंद्रऽओजिष्ठेनहन्मनाहन्नभिद्यून्+ ॥ न्याविध्यदिलीबिशस्य
दृह्ळाविशृंगिणमभिनच्छुष्णमिंद्रः । यावत्तरोमघवन्यावदोजोवज्रेणशत्रुमवधीःपृतन्युं+ ॥ अभिसिध्मोऽअजिगादस्यश
त्रून्वितिग्मेनवृषभेणापुरोभेत् । संवज्रेणासृजद्वृत्रमिंद्रःप्रस्वांमतिमतिरच्छाशदानः ॥ आवःकुत्समिंद्रयस्मिन्चाक
न्प्रावोयुध्यंतंवृषभंदशद्युं । शफच्युतोरेणुर्नक्षतद्यामुच्छ्वैत्रेयोनृषाह्यायतस्थौ ॥ आवःशमंवृषभंतुग्र्यासुक्षेत्रजेषेमघव

न्छिद्र्यंगां ॥ ज्योक्तिदत्रंतस्थिवांसोऽअक्रन्छत्रूयुतामधंरावेदंनाकः ॥ ३ ॥ (१।७४) त्रिश्चिन्नोऽअद्याभवतंनवेदसावि
भुर्वायामऽउतरातिरश्विना । युवोर्हियंत्रंहिम्येववासंसोभ्यायुंसेन्याभवतंमनीषिभिः ॥ त्रयःपवयोमधुवाहनेरथेसोमं
स्यवेनामनुविश्वइद्विदुः । त्रयःस्कंभासःस्कभितासऽआरभेत्रिर्नक्तंयाथस्त्रिर्वश्विनादिवा ॥ समानेऽअहंत्रिरवद्यगो
हनात्रिरद्ययज्ञंमधुनामिमिक्षतं । त्रिर्वाजवतीरिषोऽअश्विनायुवंदोषाऽअस्मभ्यमुषसश्चपिन्वतं ॥ त्रिर्वर्तिर्यातंत्रिरनु
व्रतेजनेत्रिःसुप्राव्येत्रेधेवशिक्षतं । त्रिर्नांद्यंवहतमश्विनायुवंत्रिःपृक्षोऽअस्मेऽअक्षरेवपिन्वतं ॥ त्रिर्नोरयिंवहतमश्वि
नायुवंत्रिर्देवतातात्रिरुतावतंधियः । त्रिःसौभगत्वंत्रिरुतश्रवांसिनस्त्रिष्ठंवांसूरेदुहितारुहद्रथं ॥ त्रिर्नोऽअश्वि
नादिव्यानिभेषजात्रिःपार्थिवानित्रिरुदत्तमद्भ्यः । ओमानंशंयोर्ममकायसूनवेत्रिधातुशर्मवहतंशुभस्पती ॥ ४ ॥ त्रि
र्नौऽअश्विनायजतादिवेदिवेपरित्रिधातुपृथिवीमशायतं । तिस्रोनासत्यारथ्यापरावतऽआत्मेववातःस्वसराणिगच्छ
तं ॥ त्रिरश्विनासिंधुभिःसप्तमातृभिस्त्रयऽआहावास्त्रेधाहविष्कृतं । तिस्रःपृथिवीरुपरिप्रवादिवोनाकंरक्षेथेद्युभिर
क्तुभिर्हितं+ ॥ क्व१त्रीचक्रात्रिवृतोरथस्यक्व१त्रयोवंधुरोयेसनीळाः । कदायोगोवाजिनोरासभस्ययेनयज्ञंनासत्योपया
थः+ ॥ आनासत्यागच्छतंहूयतेहविर्मध्वःपिवतंमधुपेभिरासभिः । युवोर्हिपूर्वंसवितोषसोरथमृतायचित्रंघृतवंतमि

(१।७४) त्रिश्चिदितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपोश्विनौजगतीनवम्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

र्व्यति ॥ आनासत्यात्रिभिरेकादशैरिहदेवेभिर्यातंमधुपेयमश्विना । प्रायुस्तारिष्टंनीरपांसिमृक्षतंसेधतंद्वेषोभवतंसचा
भुवा ॥ आनोऽअश्विनात्रिवृतारथेनार्वांचंरयिंवहतंसुवीरं । शृण्वंतावामवसेजोहवीमिवृधेचनोभवतंवाजसातौ
॥५॥ (१।७५) ह्वयाम्यग्निंप्रथमंस्वस्तयेह्वयामिमित्रावरुणाविहावसे । ह्वयामिरात्रींजगतोनिवेशनींह्वयामिदेवंसवि
तारमूतये ॥ आकृष्णेनरजसावर्तमानोनिवेशयन्नमृतंमर्त्यंच । हिरण्ययेनसवितारथेनादेवोयातिभुवनानिपश्यन् ॥
यातिदेवःप्रवतायात्युद्वतायातिशुभ्राभ्यांयजतोहरिभ्यां । आदेवोयातिसवितापरावतोपविश्वादुरिताबाधमानः ॥
अभीवृतंकृशनैर्विश्वरूपंहिरण्यशम्यंयजतोबृहंतं । आस्थाद्रथंसविताचित्रभानुःकृष्णारजांसितविषींदधानः ॥ वि
जनाञ्छ्यावाःशितिपादोऽअख्यन्रथंहिरण्यप्रउगंवहंतः । शश्वद्विशःसवितुर्दैव्यस्योपस्थेविश्वाभुवनानितस्थुः ॥
तिस्रोद्यावःसवितुर्द्वाऽउपस्थाँऽएकायमस्यभुवनेविराषाट् । आणिंनरथ्यममृताधितस्थुरिहब्रवीतुयऽउतच्चिकेतत्
॥ ६ ॥ विसुपर्णोऽअंतरिक्षाण्यख्यद्गभीरवेपाऽअसुरःसुनीथः । क्वेदानींसूर्यःकश्चिकेतकतमांद्यांरश्मिरस्याततान ॥
अष्टौव्यख्यत्ककुभःपृथिव्यास्त्रीधन्वयोजनासप्तसिंधून् । हिरण्याक्षःसवितादेवऽआगाद्दधद्रत्नादाशुषेवार्याणि ॥

(१।७५) ह्वयामीत्येकादशर्चस्यसूक्तस्याङ्गिरसोहिरण्यस्तूपःसवितात्रिष्टुप् । आद्यायाश्चतुर्षुपादेषुक्रमेणाग्निमित्रावरुणरात्रिसविता-
रोदेवताःआद्यानवम्यौजगत्यौ ।

हिरण्यपाणिःसविताविचर्षणिरुभेद्यावापृथिवीऽअंतरीयते । अपामीवांबाधतेवेतिसूर्यमभिकृष्णेनरजसाद्यामृणोति ॥
हिरण्यहस्तोअसुरःसुनीथःसुमृळीकःस्ववांयात्वर्वाङ् । अपसेधन्रक्षसोयातुधानानस्थाद्देवःप्रतिदोषंगृणानः+ ॥ येतेपं
थाःसवितःपूर्व्यासोरेणवःसुकृताऽअंतरिक्षे ॥ तेभिर्नोऽअद्यपथिभिःसुगेभीरक्षाचनोऽअधिचब्रूहिदेव ॥७॥ (१।८।१)
प्रवोयह्वंपुरूणांविशांदेवयतीनां । अग्निंसूक्तेभिर्वचोभिरीमहेयंसीमिदन्यईळते ॥ जनासोऽअग्निंदधिरेसहोवृधंहविष्मं
तोविधेमते । सत्वंनोऽअद्यसुमनाऽइहाविताभवावाजेषुसंत्य ॥ प्रत्वादूतंवृणीमहेहोतारंविश्ववेदसं । महस्तेसतोवि
चरंत्यर्चयोदिविस्पृशंतिभानवः ॥ देवासस्त्वावरुणोमित्रोऽअर्यमासंदूतंप्रत्नमिंधते । विश्वंसोऽअग्नेजयतित्वयाधनंय
स्तेददाशमर्त्यः ॥ मंद्रोहोतागृहपतिरग्नेदूतोविशामसि । त्वेविश्वासंगतानिव्रताध्रुवायानिदेवाऽअकृण्वत ॥ ८ ॥ त्वे
ऽइदग्नेसुभगेयविष्ठ्यविश्वमाहूयतेहविः । सत्वंनोऽअद्यसुमनाऽउतापरंयक्षिदेवान्त्सुवीर्या ॥ तंघेमित्थानमस्विनऽउप
स्वराजमासते । होत्राभिरग्निंमनुषःसमिंधतेतितिर्वांसोऽअतिस्रिधः ॥ घ्नंतोवृत्रमतरन्रोदसीऽअपऽउरुक्षयायचक्रिरे ।
भुवत्कण्वेवृषाद्युम्न्याहुतःक्रंददश्वोगविष्टिषु ॥ संसीदस्वमहाँऽअसिशोचस्वदेववीतमः ॥ विधूममग्नेऽअरुषंमियेध्यसृ
जप्रशस्तदर्शतं+ ॥ यंत्वादेवासोमनवेदधुरिहयजिष्ठंहव्यवाहन । यंकण्वोमेध्यातिथिर्धनस्पृतंयंवृषायमुपस्तुतः+ ॥९॥

(१।८।१) प्रवोयह्वमितिविंशत्यचस्यसूक्तस्यघौरःकण्वोग्निःऊर्ध्वऊषुणइतिद्वयोर्यूपःप्रगाथः (अयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यइत्यर्थः)

यमग्निंमेध्यातिथिःकण्वईधऽऋतादधि ॥ तस्यप्रेषोदीदियुस्तमिमाऽऋचस्तमग्निंवर्धयामसि ॥ रायस्पूर्धिस्वधावोस्तिहितेग्नेदेवेष्वाप्यं ॥ त्वंवाजस्यश्रुत्यस्यराजसिसनोमृळमहाँऽअसि ॥ ऊर्ध्वऽऊषुणऽऊतयेतिष्ठादेवोनसविता । ऊर्ध्वोवाजस्यसनितायदंजिभिर्वाघद्भिर्विह्वयामहे ॥ ऊर्ध्वोनःपाह्यंहसोनिकेतुनाविश्वंसमत्रिणंदह । कृधीनऽऊर्ध्वाञ्चरथायजीवसेविदादेवेषुनोदुवः ॥ पाहिनोऽअग्नेरक्षसःपाहिधूर्तेरराव्णः । पाहिरीषतऽउतवाजिघांसतोबृहद्भानोयविष्ठ्य ॥ १० ॥ घनेवविष्वग्विजह्यराव्णस्तपुर्जंभयोऽअस्मध्रुक् । योमर्त्यःशिशीतेऽअत्यक्तुभिर्मानःसरिपुरीशत ॥ अग्निर्वव्नेसुवीर्यमग्निःकण्वायसौभगं । अग्निःप्रावन्मित्रोतमेध्यातिथिमग्निःसाताऽउपस्तुतं ॥ अग्निनातुर्वशंयदुंपरावतऽउग्रादेवंहवामहे ॥ अग्निर्नयन्नववास्त्वंबृहद्रथंतुर्वीतिंदस्यवेसहः ॥ नित्वामग्नेमनुर्दधेज्योतिर्जनायशश्वते ॥ दीदेथकण्वऽऋतजातऽउक्षितोयन्नमस्यंतिकृष्टयः ॥ त्वेषासोऽअग्नेरमवंतोऽअर्चयोभीमासोनप्रतीतये ॥ रक्षस्विनःसदमिद्यातुमावतोविश्वंसमत्रिणंदह ॥ ११ ॥ (१।८।२) क्रीळंवःशर्धोमारुतमनर्वाणंरथेशुभं । कण्वाऽअभिप्रगायत ॥ येपृषतीभिर्ऋष्टिभिःसाकंवाशीभिरंजिभिः । अजायंतस्वभानवः ॥ इहेवशृण्वऽएषांकशाहस्तेषुयद्वदान् । नियामन्चित्रमृंजते ॥ प्रवःशर्धायघृष्वयेत्वेषद्युम्नायशुष्मिणे । देवत्तंब्रह्मगायत ॥ प्रशंसागोष्वघ्न्यंक्रीळंयच्छर्धोमारुतं ।

(१।८।२) क्रीळवइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यघौरःकण्वोमरुतोगायत्री ।

जंभेरसस्यवावृधे ॥ १२ ॥ कावोवर्षिष्ठऽआनरोदिवश्चग्मश्चधूतयः । यत्सीमंतंनधूनुथ ॥ निवोयामायमानुषोदध्रऽउ ग्रायमन्यवे । जिहीतपर्वतोगिरिः ॥ येषामज्मेषुपृथिवीजुजुर्वाँऽइवविश्पतिः ॥ भियायामेषुरेजते । स्थिरंहिजानमेषां वयोमातुर्निरेतवे । यत्सीमनुद्विताशवः ॥ उदुत्येसूनवोगिरःकाष्ठाऽअज्मेष्वत्नत । वाश्राऽअभिज्ञुयातवे ॥ १३ ॥ त्यं चिद्धादीर्घंपृथुंमिहोनपातममृध्रं । प्रच्यावयंतियामभिः ॥ मरुतोयद्धवोबलंजनाँऽअचुच्यवीतन । गिरीँरचुच्यवीत न ॥ यद्धयांतिमरुतःसंहब्रुवतेध्वन्ना ॥ शृणोतिकश्चिदेषां ॥ प्रयातशीभमाशुभिःसंतिकण्वेषुवोदुवः ॥ तत्रोषुमादया ध्वै ॥ अस्तिहिष्मामदायवःस्मसिष्मावयमेषां । विश्वंचिदायुर्जीवसे ॥ १४ ॥ (१।८।३) कद्धनूनंकधप्रियःपितापुत्रं नहस्तयोः । दधिध्वेवृक्तबर्हिषः ॥ कनूनंकद्वोऽअर्थंगंतादिवोनपृथिव्याः । कवोगावोनरण्यंति ॥ कवःसुम्नानव्यांसि मरुतःकसुविता । को३विश्वानिसौभगा ॥ यद्यूयंपृश्निमातरोमर्तासःस्यातन । स्तोतावोऽअमृतःस्यात् ॥ मावोमृगोन यवसेजरिताभूदजोष्यः । पथायमस्यगादुप ॥ १५ ॥ मोषुणःपरापरानिर्ऋतिर्दुर्हणावधीत् । पदीष्टतृष्णयासह ॥ सत्यंत्वेषाऽअमवंतोधन्वन्चिदारुद्रियासः । मिहंकृण्वंत्यवातां ॥ वाश्रेवविद्युन्मिमातिवत्संनमातासिषक्ति । यदेषां वृष्टिरसर्जि ॥ दिवाचित्तमःकृण्वंतिपर्जन्येनोदवाहेन । यत्पृथिवींव्युंदंति ॥ अधस्वनान्मरुतांविश्वमासद्मपार्थिवं ।

(१।८।३) कद्धनूनमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यघौरःकण्वोमरुतोगायत्री ।

अरेजंतप्रमानुषाः ॥ १६ ॥ मरुतोवीळुपाणिभिश्चित्रारोधस्वतीरनु । यातेमखिद्रयामभिः ॥ स्थिरावःसंतुनेमयोर
थाऽअश्वासऽएषां । सुसंस्कृताऽअभीशवः ॥ अच्छावदातनागिराजरायैब्रह्मणस्पतिं । अग्निंमित्रंनदर्शतं ॥ मिमी
हिश्लोकमास्येपर्जन्यऽइवततनः । गायगायत्रमुक्थ्यं ॥ वंदस्वमारुतंगणंत्वेषंपनस्युमर्किणं । अस्मेवृद्धाऽअसन्निह
॥ १७ ॥ (१।८।४) प्रयदित्थापरावतःशोचिर्नमानमस्यथ । कस्यक्रत्वामरुतःकस्यवर्पसाकंयाथकंहधूतयः ॥
स्थिरावःसंत्वायुधापराणुदेवीळूऽउतप्रतिष्कभे । युष्माकमस्तुतविषीपनीयसीमामर्त्यस्यमायिनः ॥ परांहयत्स्थिरंह
थनरोवर्तयथागुरु । वियाथनवनिनःपृथिव्याव्याशाःपर्वतानां ॥ नहिवःशत्रुर्विविदेऽअधिद्यविनभूम्यांरिशादसः ।
युष्माकमस्तुतविषीतनायुजारुद्रासोनूचिदाधृषे ॥ प्रवेपयंतिपर्वतान्विविंचंतिवनस्पतीन् । प्रोऽआरतमरुतोदुर्मदा
ऽइवदेवासःसर्वयाविशा ॥ १८ ॥ उपोरथेषुपृषतीरयुग्ध्वंप्रष्टिर्वहतिरोहितः । आवोयामायपृथिवीचिदश्रोदबीभयं
तमानुषाः ॥ आवोमक्षूतनायकंरुद्राऽअवोवृणीमहे । गंतानूनंनोवसायथापुरेत्थाकण्वायबिभ्युषे ॥ युष्मेषितोमरु
तोमर्त्येषितऽआयोनोऽअभ्वऽईषते । वितंयुयोतशवसाव्योजसावियुष्माकाभिरूतिभिः ॥ असामिहिप्रयज्यवःकण्वंद
दप्रचेतसः । असामिभिर्मरुतऽआनऽऊतिभिर्गंतावृष्टिंनविद्युतः ॥ असाम्योजोबिभृथासुदानवोसामिधूतयःशवः ।

(१।८।४) प्रयदित्थेतिदशर्चस्यसूक्तस्यघौरःकण्वोमरुतोबार्हतप्रगाथः (अयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः) ।

ऋपिद्विषेमरुतःपरिमन्यवऽइषुंनसृजतद्विषं ॥ १९ ॥ (१।८।५) उत्तिष्ठब्रह्मणस्पतेदेवयंतस्त्वेमहे । उपप्रयंतुमरु
तःसुदानवऽइंद्रप्राशूर्भवासचा । त्वामिद्धिसहसस्पुत्रमर्त्यऽउपब्रूतेधनेहिते । सुवीर्यंमरुतऽआस्वश्व्यंदधीतयोवऽआ
चके+ ॥ प्रैतुब्रह्मणस्पतिःप्रदेव्येतुसूनृता । अच्छावीरंनर्यंपंक्तिराधसंदेवायज्ञंनयंतुनः ॥ योवाघतेददातिसूनरंवसुस
धत्तेऽअक्षितिश्रवः । तस्माऽइळांसुवीरामायजामहेसुप्रतूर्तिमनेहसं ॥ प्रनूनंब्रह्मणस्पतिर्मंत्रंवदत्युक्थ्यं । यस्मिन्निंद्रो
वरुणोमित्रोऽअर्यमादेवाऽओकांसिचक्रिरे+ ॥ २० ॥ तमिद्वोचेमाविदथेषुशंभुवंमंत्रंदेवाऽअनेहसं । इमांचवाचंप्र
तिहर्यथानरोविश्वेद्वामावोऽअश्नवत् ॥ कोदेवयंतमश्नवज्जनंकोवृक्तबर्हिषं । प्रप्रदाश्वान्पस्त्याभिरस्थितांतर्वावत्क्षयंद
धे ॥ उपक्षत्रंपृंचीतहंतिराजभिर्भयेचित्सुक्षितिंदधे । नास्यवर्तानतरुतामहाधनेनार्भेऽअस्तिवज्रिणः ॥ २१ ॥
(१।८।६) यंरक्षंतिप्रचेतसोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । नूचित्सदभ्यतेजनः ॥ यंबाहुतेवपिप्रतिपांतिमर्त्यंरिषः । अरिष्टः
सर्वऽएधते॥ विदुर्गाविद्विषःपुरोघ्नंतिराजानऽएषां । नयंतिदुरितातिरः+ ॥ सुगःपंथाऽअनृक्षरऽआदित्यासऽऋतंयते ।
नात्रावखादोऽअस्तिवः ॥ यंयज्ञंनयथानरऽआदित्याऽऋजुनापथा । प्रवःसधीतयेनशत् ॥ २२ ॥ सरत्नंमर्त्योवसु

(१।८।५) उत्तिष्ठेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यघौरःकण्वोब्रह्मणस्पतिःप्रगाथः (अयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः) । (१।८।६) यंरक्षन्तीति
नवर्चस्यसूक्तस्यघौरःकण्वःआद्यानांतिसृणामंत्यानांतिसृणांचवरुणमित्रार्यमणस्तृतीयादितिसृणामादित्यागायत्री ।

विश्वंतोकमुतत्मना ॥ अच्छागच्छत्यस्तृतः ॥ कुथाराधामसखायःस्तोमंमित्रस्यार्यम्णः । महिप्सरोवरुणस्य ॥ मावो घ्नंतंमाशपंतंप्रतिवोचेदेवयंतं । सुम्नैरिद्वआविवासे ॥ चतुरश्चिद्ददमानाद्बिभीयादानिधातोः । नदुरुक्तायस्पृहये त् ॥ २३ ॥ (१।८।७) संपूषन्नध्वनस्तिरव्यंहोविमुचोनपात् । सक्ष्वादेवप्रणस्पुरः ॥ योनःपूषन्नघोवृकोदुःशेवऽ आदिदेशति । अपस्मतंपथोजहि ॥ अपत्यंपरिपंथिनंमुषीवाणंहुरश्चितं । दूरमधिस्रुतेरज ॥ त्वंतस्यद्वयाविनोघशंस स्यकस्यचित् । पदाभितिष्ठतपुषिं ॥ आतत्तेदस्रमंतुमःपूषन्नवोवृणीमहे । येनपितॄनचोदयः ॥ २४ ॥ अधानोविश्व सौभगहिरण्यवाशीमत्तम । धनानिसुषणाकृधि ॥ अतिनःसश्चतोनयसुगानःसुपथाकृणु । पूषन्निहक्रतुंविदः ॥ अ भिसूयवसंनयनवज्वारोऽअध्वने । पूषन्निहक्रतुं० ॥ शग्धिपूर्धिप्रयंसिचशिशीहिप्रास्युदरं । पूषन्निहक्रतुं० ॥ नपूषणंमेथामसिसूक्तैरभिगृणीमसि । वसूनिदस्ममीमहे ॥ २५ ॥ (१।८।८) कद्रुद्रायप्रचेतसेमीळ्हुष्टमायतव्यसे । वोचेमशंतमंहृदे ॥ यथानोऽअदितिःकरत्पश्वेनृभ्योयथागवे । यथातोकायरुद्रियं ॥ यथानोमित्रोवरुणोयथारुद्र श्चिकेतति । यथाविश्वेसजोषसः ॥ गाथपतिंमेधपतिंरुद्रंजलाषभेषजं । तच्छंयोःसुम्नमीमहे ॥ यःशुक्रऽइवसूर्योहि

(१।८।७) संपूषन्नितिदशर्चस्यसूक्तस्यघौरःकण्वःपूषागायत्री । (१।८।८) कद्रुद्रायेतिनवर्चस्यसूक्तस्यघौरःकण्वोरुद्रस्तृती यायामित्रावरुणौचसप्तम्यादितृचस्यसोमोगायत्र्यन्त्यानुष्टुप् ।

रण्यमिवरोचते । श्रेष्ठोदेवानांवसुः ॥ २६ ॥ शंनःकरत्यर्वतेसुगंमेषायमेष्ये । नृभ्योनारिभ्योगवे ॥ अस्मेसोमश्रिय
मधिनिधेहिशतस्यनृणां । महिश्रवस्तुविनृम्णं ॥ मानःसोमपरिबाधोमारातयोजुहुरंत । आनइंदोवाजेभज ॥
यास्तेप्रजाअमृतस्यपरस्मिन्धामन्नृतस्य । मूर्धानाभासोमवेनआभूषंतीःसोमवेदः ॥ २७ ॥ (१।९।१) अग्नेविव
स्वदुषसश्चित्रंराधोअमर्त्य । आदाशुषेजातवेदोवहात्वमद्यादेवाँउषर्बुधः ॥ जुष्टोहिदूतोअसिहव्यवाहनोग्नेरथीर
ध्वराणां । सजूरश्विभ्यामुषसासुवीर्यमस्मेधेहिश्रवोबृहत् ॥ अद्यादूतंवृणीमहेवसुमग्निंपुरुप्रियं । धूमकेतुंभाऋजीकं
व्युष्टिषुयज्ञानामध्वरश्रियं ॥ श्रेष्ठंयविष्ठमतिथिंस्वाहुतंजुष्टंजनायदाशुषे । देवाँअच्छायातवेजातवेदसमग्निमीळेव्यु
ष्टिषु ॥ स्तविष्यामित्वामहंविश्वस्यामृतभोजन । अग्नेत्रातारममृतंमियेध्ययजिष्ठंहव्यवाहन ॥ २८ ॥ सुशंसोबोधि
गृणतेयविष्ठ्यमधुजिह्वःस्वाहुतः । प्रस्कण्वस्यप्रतिरन्नायुर्जीवसेनमस्यादैव्यंजनं ॥ होतारंविश्ववेदसंसंहित्वाविशइं
इंधते । सआवहपुरुहूतप्रचेतसोग्नेदेवाँइहद्रवत् ॥ सवितारमुषसमश्विनाभगमग्निंव्युष्टिषुक्षपः । कण्वासस्त्वासु
तसोमासइंधतेहव्यवाहंस्वध्वर ॥ पतिर्ह्यध्वराणामग्नेदूतोविशामसि । उषर्बुधआवहसोमपीतयेदेवाँअद्यस्वर्दृशः ॥
अग्नेपूर्वाअनूषसोविभावसोदीदेथविश्वदर्शतः । असिग्रामेष्ववितापुरोहितोसियज्ञेषुमानुषः ॥ २९ ॥ नित्वायज्ञस्य

(१।९।१) अग्नेविवस्वदितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वोग्निरावेअश्व्युपश्चप्रगाथः (अयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः)

साधनमग्नेहोतारमृत्विजं । मनुष्वदेवधीमहिप्रचेतसंजीरंदूतमर्मत्यं ॥ यद्देवानांमित्रमहःपुरोहितोंतरोयासिदूत्यं । सिंधोरिवप्रस्वनितासऽऊर्मयोग्नेर्भ्राजंतेऽअर्चयः ॥ श्रुधिश्रुत्कर्णवह्निभिर्देवैरग्नेसयावभिः । आसीदंतुबर्हिषिमित्रोऽ अर्यमाप्रातर्यावाणोऽअध्वरं+ ॥ शृण्वंतुस्तोमंमरुतःसुदानवोग्निजिह्वाऽऋतावृधः । पिबंतुसोमंवरुणोधृतव्रतोश्विभ्या मुषसासजूः+ ॥ ३० ॥ (१।९।२) त्वमग्नेवसूँऽरिहरुद्राँऽआदित्याँऽउत । यजास्वध्वरंजनंमनुजातंघृतप्रुषं ॥ श्रु ष्टीवानोहिदाशुषेदेवाऽअग्नेविचेतसः । तान्रोहिदश्वगिर्वणस्त्रयस्त्रिंशतमावह ॥ प्रियमेधवदत्रिवज्जातवेदोविरूपव त् । अंगिरस्वन्महिव्रतप्रस्कण्वस्यश्रुधीहवं ॥ महिकेरवऽऊतयेप्रियमेधाऽअहूषत । राजंतमध्वराणामग्निंशुक्रेणशो चिषा ॥ घृताहवनसंत्येमाऽउपुश्रुधीगिरः । याभिःकण्वस्यसूनवोहवंतेवसेत्वा ॥ ३१ ॥ त्वांचित्रश्रवस्तमहवंतेविक्षु जंतवः । शोचिष्केशंपुरुप्रियाग्नेहव्यायवोढवे ॥ नित्वाहोतारमृत्विजंदधिरेवसुवित्तमं । श्रुत्कर्णंसप्रथस्तमंविप्राऽअग्ने दिविष्टिषु ॥ आत्वाविप्राऽअचुच्यवुःसुतसोमाऽअभिप्रयः । बृहद्भाबिभ्रतोहविरग्नेमर्तायदाशुषे ॥ प्रातर्याव्णःसह स्कृतसोमपेयायसंत्य । इहाद्यदैव्यंजनंबर्हिरासादयावसो ॥ अर्वांचंदैव्यंजनमग्नेयक्ष्वसहूतिभिः । अयंसोमःसुदान

(१।९।२) त्वमग्नेवसूनितिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वोग्निरन्त्यायादेवाश्चानुष्टुप् ।

वस्तंपांततिरोऽअह्न्यम् ॥ ३२ ॥ (१।९।३) एषोऽउषाऽअपूर्व्याव्युच्छतिप्रियादिवः । स्तुषेवामश्विनाबृहत्+ ॥ यादस्रासिंधुमातरामनोतरारयीणां । धियादेवावसुविदा ॥ वच्यंतेवांककुहासोजूर्णायामधिविष्टपि । यद्वांरथोविभिष्पतात् ॥ हविषाजारोऽअपांपिपर्तिपपुरिर्नरा । पिताकुटस्यचर्षणिः+ ॥ आदारोवांमतीनांनासत्यामतवचसा । पातंसोमस्यधृष्णुया+ ॥ ३३ ॥ यानःपीपरदश्विनाज्योतिष्मतीतमस्तिरः । तामस्मेरासाथामिषं ॥ आनोनावामतीनांयातंपारायगंतवे । युंजाथामश्विनारथं ॥ अरित्रंवांदिवस्पृथुतीर्थेसिंधूनांरथः । धियायुयुज्रऽइंदवः ॥ दिवस्कण्वासऽइंदवोवसुसिंधूनांपदे । स्वंवव्रिंकुहधित्सथः ॥ अभूदुभाऽउऽअंशवेहिरण्यंप्रतिसूर्यः । व्यख्यज्जिह्वयासितः ॥ ३४ ॥ अभूदुपारमेतवेपंथाऽऋतस्यसाधुया । अदर्शिविस्रुतिर्दिवः+ ॥ तत्तदिदश्विनोरवोजरिताप्रतिभूषति । मदेसोमस्यपिप्रतोः ॥ वावसानाविवस्वतिसोमस्यपीत्यागिरा । मनुष्वच्छंभूऽआगतं ॥ युवोरुषाऽअनुश्रियंपरिज्मनोरुपाचरत् । ऋतावनथोऽअक्तुभिः ॥ उभापिबतमश्विनोभानःशर्मयच्छतं । अविद्रियाभिरूतिभिः ॥ ३५ ॥ इतिप्रथमाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

॥ ॥ ॥ ॥ ॥

(१।९।३) एषोउषाइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वोश्विनौगायत्री ।

तृतीयाध्याये वर्गाः ३५ सूक्तानि १४ ऋचः १७३ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं.१५ अश्विभ्यामिदं.१२ अग्निमित्रावरुणरात्रिसवितृभ्यइद.१ सवित्रइदं.१० अग्नयइद.१२ यूपायेद २ अग्नयइदं.६ मरुद्भ्यइद ४० ब्रह्मणस्पतयइदं.८ वरुणमित्रार्यमभ्यइदं.३ आदित्येभ्यइद.३ वरुणमित्रार्यमभ्यइदं ३ पूष्णइद.१० रुद्रायेदं.२ मित्रावरुणरुद्रेभ्यइदं. रुद्रायेद.३ सोमायेद.३ अग्न्यश्व्युषोभ्यइद.२ अग्नयइदं.२१ अग्निदेवेभ्यइद. अश्विभ्यामिदं.१५ ॥ इतिप्रथमेतृतीयोऽध्यायः ॥

अयंदशप्रागाथंतुंसहपोळशोपस्यंतूंपश्चतुष्कमानुष्टुभंतूंदुत्यंसप्तोनासौर्यैनवाद्यागायत्र्यौंत्यस्तृचोरोगघ्नंउपनिषदंत्योर्धर्चोद्विपघ्नोंऽभित्यंपंचोनासव्योद्वित्रिष्टुवंतंमंगिराइंद्रतुल्यंपुत्रमिच्छंन्नभ्यध्यायत्सव्यइतींद्रएवास्यपुत्रो जायतंत्यंसुत्रयोदश्यंत्येत्रिष्टुभौन्यूष्वेकादशांत्येत्रिष्टुभौमानोंत्यात्रिष्टुप्षष्ठ्यष्टमीनवमीचदिवश्चिदष्टौजागतंह्येपप्रपट्प्रमंहिष्ठायंनूचिन्नवनोधागौतमआग्नेयंहिचतुस्त्रिष्टुवंतंवयाइत्सप्तवैश्वानरीयंवह्निंपंचास्माइदुषोळश ॥४॥

हरिः ॐ३म् ॥ (१ । ९ । ४) अयंवांमधुमत्तमःसुतःसोमऽऋतावृधा । तमश्विनापिबतंतिरोऽअह्न्यंधत्तंरत्नानि दाशुषे ॥ त्रिवंधुरेणत्रिवृतासुपेशसारथेनायातमश्विना । कण्वासोवांब्रह्मकृण्वंत्यध्वरेतेषांसुशृणुतंहवं ॥ अश्विनामधुमत्तमंपातंसोममृतावृधा । अथाद्यदस्रावसुविभ्रतारथेदाश्वांसमुपगच्छतं ॥ त्रिषधस्थेवर्हिषिविश्ववेदसामध्वायज्ञं

(१।९।४) अयवामितिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वोश्विनौप्रगाथः (अयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः) ।

मिमिक्षतं । कण्वासोवांसुतसोमाऽअभिद्यवोयुवांहवंतेऽअश्विना ॥ याभिःकण्वमभिष्टिभिःप्रावतंयुवमश्विना । ता भिःष्वं१स्माँऽअवतंशुभस्पतीपातंसोममृतावृधा ॥ १ ॥ सुदासेदस्रावसुबिभ्रतारथेपृक्षोवहतमश्विना । रयिंसमुद्रादु तवादिवस्पर्यस्मेधत्तंपुरुस्पृहं ॥ यन्नासत्यापरावतियद्वास्थोऽअधितुर्वशे । अतोरथेनसुवृतानऽआगतंसाकंसूर्यस्यरश्मि भिः ॥ अर्वाञ्चावांसप्तयोध्वरश्रियोवहंतुसवनेदुप । इषंपृंचंतासुकृतेसुदानवऽआबर्हिःसीदतंनरा ॥ तेननासत्यागतं रथेनसूर्यत्वचा । येनशश्वदूहथुर्दाशुषेवसुमध्वःसोमस्यपीतये ॥ उक्थेभिरर्वागवसेपुरूवसूऽअर्कैश्चनिह्वयामहे । शश्व त्कण्वानांसदसिप्रियेहिकंसोमंपपथुरश्विना ॥ २ ॥ (१।९।५) सहवामेननऽउषोव्युच्छादुहितर्दिवः । सहद्युम्नेनबृ हताविभावरिरायादेविदास्वती ॥ अश्वावतीर्गोमतीर्विश्वसुविदोभूरिच्यवंतवस्तवे । उदीरयप्रतिमासूनृताऽउषश्चोद राधोमघोनां ॥ उवासोषाऽउच्छाच्चनुदेवीजीरारथानां । येऽअस्याऽआचरणेषुदध्रिरेसमुद्रेनश्रवस्यवः ॥ उषोयेतेप्र यामेषुयुंजतेमनोदानायसूरयः । अत्राहतत्कण्वऽएषांकण्वतमोनामगृणातिनृणां ॥ आघायोषेवसूनर्युषायातिप्रभुं जती । जरयंतीवृजनंपद्वदीयतऽउत्पातयतिपक्षिणः ॥ ३ ॥ वियासृजतिसमनंव्य१र्थिनःपदंनवेत्योदती । वयोन किष्टेपप्तिवांसऽआसतेव्युष्टौवाजिनीवति ॥ एषायुक्तपरावतःसूर्यस्योदयनादधि । शतंरथेभिःसुभगोषाऽइयंविया

(१।९।५) सहवामेनेतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वउषाःप्रगाथः(अयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः) ।

त्यभिमानुषान् ॥ विश्वमस्यानानामचक्षसेजगज्ज्योतिष्कृणोतिसूनरी । अपद्वेषोमघोनीदुहितादिवऽउषाऽउच्छदप
स्निधः ॥ उषऽआभाहिभानुनाचंद्रेणदुहितर्दिवः । आवहंतीभूर्यस्मभ्यंसौभगंव्युच्छंतीदिविष्टिपु ॥ विश्वस्यहिप्राण
नंजीवनंत्वेवियदुच्छसिसूनरि । सानोरथेनबृहताविभावरिश्रुधिचित्रामघेहवं ॥ ४ ॥ उषोवाजंहिवंस्वयश्चित्रोमानु
षेजने । तेनावहसुकृतोऽअध्वरॉऽउपयेत्वागृणंतिवह्नयः ॥ विश्वान्देवॉऽआवहसोमपीतयेंतरिक्षादुषस्त्वं । सास्मासु
धागोमदश्वावदुक्थ्य१मुषोवाजंसुवीर्यम् ॥ यस्यारुशंतोऽअर्चयःप्रतिभद्राऽअदृक्षत । सानोरयिंविश्ववारंसुपेशसमु
षाददातुसुग्म्यं ॥ येचिद्धित्वामृषयःपूर्वेऽऊतयेजुहूरेवसेमहि । सानःस्तोमॉऽअभिगृणीहिराधसोषःशुक्रेणशोचिषा ॥
उषोयदद्यभानुनाविद्वारावृणवोदिवः । प्रनोयच्छतादवृकंपृथुच्छर्दिःप्रदेविगोमतीरिषः ॥ संनोरायाबृहताविश्वपेश
सामिमिक्ष्वासमिळाभिरा । संद्युम्नेनविश्वतुरोषोमहिसंवाजैर्वाजिनीवति ॥ ५ ॥ (१।९।६) उषोभद्रेभिरागहिदि
वश्चिद्रोचनादधि । वहंत्वरुणप्सवऽउपत्वासोमिनोगृहं ॥ सुपेशसंसुखंरथंयमध्यस्थाऽउषस्त्वं । तेनासुश्रवसंजनंप्रा
वाद्यदुहितर्दिवः ॥ वयश्चित्तेपतत्रिणोद्विपच्चतुष्पदर्जुनि । उषःप्रारन्नृतूँरनुदिवोऽअंतेभ्यस्परि ॥ व्युच्छंतीहिरश्मि

(१।९।६) उषोभद्रेभिरितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वउषाअनुष्टुप् ।

भिर्विश्वमाभासिरोचनं । तांत्वामुपर्वसूयवोगीभिःकण्वाऽअहूषत ॥ ६ ॥ (१।९।७) उदुत्यंजातवेदसंदेवंवहंतिके तवः । दृशेविश्वायसूर्यम् ॥ अपत्येतायवोयथानक्षत्रायंत्यक्तुभिः । सूरायविश्वचक्षसे ॥ अदृश्रमस्यकेतवोविरश्मयो जनाँऽअनु । भ्राजंतोऽअग्नयोयथा ॥ तरणिर्विश्वदर्शतोज्योतिष्कृदसिसूर्य । विश्वमाभासिरोचनं ॥ प्रत्यङ्देवा नांविशःप्रत्यङ्ङुदेषिमानुषान् ॥ प्रत्यङ्विश्वंस्वर्दृशे ॥ ७ ॥ येनापावकचक्षसाभुरण्यंतंजनाँऽअनु । त्वंवरुणपश्यसि ॥ विद्यामेषिरजस्पृथ्वहामिमानोऽअक्तुभिः । पश्यन्जन्मानिसूर्य ॥ सप्तत्वाहरितोरथेवहंतिदेवसूर्य । शोचिष्केशंविचक्ष ण ॥ अयुक्तसप्तशुंध्युवःसूरोरथस्यनप्त्यः । ताभिर्यातिस्वयुक्तिभिः ॥ उद्वयंतमसस्परिज्योतिष्पश्यंतऽउत्तरं । देवं देवत्रासूर्यमगन्मज्योतिरुत्तमं ॥ उद्यन्नद्यमित्रमहऽआरोहन्नुत्तरांदिवं । हृद्रोगंममसूर्यहरिमाणंचनाशय ॥ शुकेषु मेहरिमाणंरोपणाकासुदध्मसि । अथोहारिद्रवेषुमेहरिमाणंनिदध्मसि ॥ उदगादयमादित्योविश्वेनसहसासह । द्वि षंतंमह्यंरंधयन्मोऽअहंद्विषतेरधं ॥ ८ ॥ (१।१०।१) अभित्यंमेषंपुरुहूतमृग्मियमिंद्रंगीर्भिर्मदतावस्वोऽअर्णवं । यस्यद्यावोनविचरंतिमानुषाभुजेमंहिष्ठमभिविप्रमर्चत ॥ अभीमवन्वन्त्स्वभिष्टिमूतयोंतरिक्षप्रांतविषीभिरावृतं । इंद्रं

(१।९।७) उदुत्यमितित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रस्कण्वःसूर्योगायत्रीअंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः (अंत्यस्तृचोरोगघ्नउपनिषदंत्योर्धर्चोद्विषघ्न इतिगुणः)। (१।१०।१) अभित्यमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यआंगिरसःसव्यइंद्रोजगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

दक्षासऽऋभवोमद्च्युतंशतक्रतुंजवनीसूनृतारुहत् ॥ त्वंगोत्रमंगिरोभ्योवृणोरपोतात्रयेशतदुरेषुगातुवित् । ससेनंचि
द्विमदायावहोवस्वाजावद्रिंवावसानस्यनर्तयन् ॥ त्वमपामपिधानावृणोरपाधारयः पर्वतेदानुमद्वसु । वृत्रंयदिंद्रशव
सावधीरहिमादित्सूर्यंदिव्यारोहयोदृशे ॥ त्वंमायाभिरपमायिनोधमःस्वधाभिर्येऽअधिशुप्तावजुह्वत । त्वंपिप्रोर्नृम
णःप्रारुजःपुरःप्रऽऋजिश्वानंदस्युहत्येष्वाविथ ॥ ९ ॥ त्वंकुत्संशुष्णहत्येष्वाविथारंधयोतिथिग्वायशंबरम् । महांतंचि
दर्बुदंनिक्रमीःपदासनादेवदस्युहत्यायजज्ञिषे ॥ त्वेविश्वातविषीसध्र्यग्घितातवराधःसोमपीथायहर्षते । तववज्रश्चि
कितेबाह्वोर्हितोवृश्चाशत्रोरवविश्वानिवृष्ण्या ॥ विजानीह्यार्यान्येचदस्यवोबर्हिष्मतेरंधयाशासदव्रतान् । शाकीभव
यजमानस्यचोदिताविश्वेत्तातेसधमादेषुचाकन ॥ अनुव्रतायरंधयन्नपव्रतानाभूभिरिंद्रःश्नथयन्ननाभुवः । वृद्धस्य
चिद्वर्धतोद्यामिनक्षतःस्तवानोवम्रोविजघानसंदिहः ॥ तक्षद्यत्तऽउशनासहसासहोविरोदसीमज्मनाबाधतेशवः ।
आत्वावातस्यनृमणोमनोयुजऽआपूर्यमाणमवहन्नभिश्रवः ॥ १० ॥ मंदिष्टयदुशनेकाव्येसचाँऽइंद्रोवंकूवंकुतराधितिष्ठति । उग्रोययिंनिरपःस्रोतसासृजद्विशुष्णस्यदृंहिताऽऐरयत्पुरः ॥ आस्मारथंवृषपाणेषुतिष्ठसिशार्यातस्यप्रभृतायेषु
मंदसे । इंद्रयथासुतसोमेषुचाकनोनर्वाणंश्लोकमारोहसेदिवि ॥ अददाऽअर्भांमहतेवचस्यवेकक्षीवतेवृचयामिंद्रसु
न्वते । मेनाभवोवृषणश्वस्यसुक्रतोविश्वेत्तातेसवनेषुप्रवाच्या ॥ इंद्रोऽअश्रायिसुध्योनिरेकेपज्रेषुस्तोमोदुर्योनयूपः ।

अश्वयुर्गव्यूरथयुर्वसूयुरिंद्रइंद्रायःक्षयतिप्रयंता+ ॥ इदंनमोवृषभायस्वराजेसत्यशुष्मायतवसेवाचि । अस्मिन्निंद्रवृज
नेसर्ववीराःस्मत्सूरिभिस्तवशर्मन्त्स्याम ॥ ११ ॥ (१।१०।२) त्यंसुमेषंमहयास्वर्विदंशतंयस्यसुभ्वःसाकमीरते ।
अत्यंनवाजंहवनस्यदंरथमेंद्रंववृत्यामवसेसुवृक्तिभिः ॥ सपर्वतोनधरुणेष्वच्युतःसहस्रमूतिस्तविषीषुवावृधे । इंद्रोय
द्वृत्रमवधीन्नदीवृतमुब्जन्नर्णांसिजर्हृषाणोअंधसा ॥ सहिद्वरोद्वरिषुवव्रऊधनिचंद्रबुध्नोमदवृद्धोमनीषिभिः । इंद्रंत
मह्वेस्वपस्ययाधियामंहिष्ठरातिंसहिपप्रिरंधसः ॥ आयंपृणंतिदिविसद्मबर्हिषःसमुद्रंनसुभ्वः१स्वाअभिष्टयः । तंवृत्र
हत्यअनुतस्थुरूतयःशुष्माइंद्रमवाताअह्रुतप्सवः ॥ अभिस्ववृष्टिंमदेअस्ययुध्यतोरघ्वीरिवप्रवणेसस्रुरूतयः । इंद्रो
यद्वज्रीधृषमाणोअंधसाभिनद्वलस्यपरिधींरिवत्रितः+ ॥ १२ ॥ परींघृणाचरतितित्विषेशवोपोवृत्वीरजसोबुध्नमाश
यत् । वृत्रस्ययत्प्रवणेदुर्गृभिश्वनोनिजघंथहन्वोरिंद्रतन्यतुं+ ॥ ह्रदंनहित्वान्यृपंत्यूर्मयोब्रह्माणींद्रतवयानिवर्धना ।
त्वष्टाचित्तेयुज्यंवावृधेशवस्ततक्षवज्रमभिभूत्योजसं ॥ जघन्वाँउहरिभिःसंभृतक्रतविंद्रवृत्रंमनुषेगातुयन्नपः । अयं
च्छथावाह्वोर्वज्रमायसमधारयोदिव्यासूर्यंदृशे+ ॥ वृहत्स्वश्चंद्रममवद्यदुक्थ्य१मकृण्वतभियसारोहणंदिवः । यन्मानु
षप्रधनाइंद्रमूतयःस्वर्नृषाचोमरुतोमदन्ननु ॥ द्यौश्चिदस्यामवाँअहेःस्वनादयोयवीद्भियसावज्रइंद्रते । वृत्रस्ययद्व

(१।१०।२) त्यंसुमेषमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःसव्यइंद्रोजगतीत्रयोदश्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

द्दधानस्वंरोदसीमदेसुतस्यशवसाभिनच्छिरः ॥ १३ ॥ यदिन्विंद्रपृथिवीदशभुजिरहानिविश्वाततनंतकृष्टयः । अत्राहतेमघवन्विश्रुतंसहोद्यामनुशवसावर्हणाभुवत् ॥ त्वमस्यपारेरजसोव्योमनःस्वभूत्योजाऽअवसेधृपन्मनः । चकृषेभूमिंप्रतिमानमोजसोपःस्वःपरिभूरेष्यादिवं ॥ त्वंभुवःप्रतिमानंपृथिव्याऽऋष्ववीरस्यबृहतःपतिर्भूः । विश्वमाप्राऽअंतरिक्षंमहित्वासत्यमद्धानकिरन्यस्त्वावान् ॥ नयस्यद्यावापृथिवीऽअनुव्यचोनसिंधवोरजसोऽअंतमानशुः । नोतस्ववृष्टिंमदेऽअस्ययुध्यतऽएकोऽअन्यच्चकृषेविश्वमानुषक् ॥ आर्चन्नत्रमरुतःसस्मिन्नाजौविश्वेदेवासोऽअमदन्ननुत्वा । वृत्रस्ययद्भृष्टिमतावधेननित्वमिंद्रप्रत्यानंजघंथ ॥ १४ ॥ (१।१०।३) न्यूषुवाचंप्रमहेभरामहेगिरऽइंद्रायसदनेविवस्वतः । नूचिद्धिरत्नंससतामिवाविदन्नदुष्टुतिर्द्रविणोदेषुशस्यते ॥ दुरोऽअश्वस्यदुरऽइंद्रगोरसिदुरोयवस्यवसुनऽइनस्पतिः । शिक्षानरःप्रदिवोऽअकामकर्शनःसखासखिभ्यस्तमिदंगृणीमसि ॥ शचीवऽइंद्रपुरुकृद्द्युमत्तमतवेदिदमभितश्चेकितेवसु । अतःसंगृभ्याभिभूतऽआभरमात्वायतोजरितुःकाममूनयीः ॥ एभिर्द्युभिःसुमनाएभिरिंदुभिर्निरुंधानोऽअमतिंगोभिरश्विना । इंद्रेणदस्युंदरयंतऽइंदुभिर्युतद्वेषसःसमिषारभेमहि ॥ समिंद्ररायासमिषारभेमहिसंवाजेभिःपुरुश्चंद्रैरभिद्युभिः । संदेव्याप्रमत्यावीरशुष्मयागोऽअग्रयाश्वावत्यारभेमहि ॥ १५ ॥ तेत्वामदाऽअमदन्तानिवृ

(१।१०।३) न्यूषुवाचमित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यागिरसःसव्यइंद्रोजगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

ष्ण्यातेसोमासोवृत्रहत्येषुसत्पते ॥ यत्कारवेदशवृत्राण्यप्रतिबर्हिष्मतेनिसहस्राणिबर्हयः ॥ युधायुधमुपघेदेषिधृष्णुया
पुरापुरंसमिदंहंस्योजसा । नम्यायदिंद्रसख्यापरावतिनिबर्हयोनमुचिंनाममायिनं ॥ त्वंकरंजमुतपर्णयंवधीस्तेजिष्ठया
तिथिग्वस्यवर्तनी । त्वंशतावंगृदस्याभिनत्पुरोनानुदःपरिषूताऽऋजिश्वना ॥ त्वमेतान्जनराज्ञोद्विर्दशाबंधुनासुश्रव
सोपजग्मुषः । षष्टिंसहस्रानवतिंनवश्रुतोनिचक्रेणरथ्यादुष्पदावृणक् ॥ त्वमाविथसुश्रवसंतवोतिभिस्तवत्रामभिरिंद्र
तूर्वयाणं । त्वमस्मैकुत्समतिथिग्वमायुंमहेराज्ञेयूनेऽअरंधनायः ॥ यऽउदृचींद्रदेवगोपाःसखायस्तेशिवतमाऽअसा
म । त्वांस्तोषामत्वयासुवीराद्राघीयऽआयुःप्रतरंदधानाः ॥ १६ ॥ (१।१०।४) मानोऽअस्मिन्मघवन्पृत्स्वंहसिन
हितेऽअंतःशवसःपरीणशे । अक्रंदयोनद्योरोरुवद्वनाकथानक्षोणीर्भियसासमारत ॥ अर्चाशक्रायशाकिनेशचीवते
शृण्वंतमिंद्रंमहयन्नभिष्टुहि । योधृष्णुनाशवसारोदसीऽउभेवृषावृषत्वावृषभोन्यृंजते ॥ अर्चादिवेबृहतेशूष्यंवचःस्वक्ष
त्रंयस्यधृषतोधृषन्मनः । बृहच्छ्रवाऽअसुरोबर्हणाकृतःपुरोहरिभ्यांवृषभोरथोहिषः+॥ त्वंदिवोबृहतःसानुकोपयोवत्मना
धृषताशंबरंभिनत् । यन्मायिनोव्रंदिनोमंदिनाधृषच्छितांगभस्तिमशनिंपृतन्यसि । नियद्वृणक्षिश्वसनस्यमूर्धनिशुष्ण
स्यचिद्व्रंदिनोरोरुवद्वना । प्राचीनेनमनसाबर्हणावतायदद्याचित्कृणवःकस्त्वापरि ॥ १७ ॥ त्वमाविथनर्यंतुर्व

(१।१०।४) मानोअस्मिन्नित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःसव्यइंद्रोजगतीषष्ठ्यष्टमीनवम्येकादश्यस्त्रिष्टुभः ।

विश्पतिंविंक्षुवेधाः+ ॥ तंनव्यसीहृदऽआजायमानमस्मत्सुकीर्तिर्मधुजिह्वमश्याः । यमृत्विजोवृजनेमानुषासःप्रयस्वं
तऽआयवोजीजनंत ॥ उशिक्पावकोवसुर्मानुषेषुवरेण्योहोताधायिविक्षु । दमूनागृहपतिर्दमऽआँऽअग्निर्भुवद्रयिपती
रयीणां+ ॥ तंत्वावयंपतिमग्नेरयीणांप्रशंसामोमतिभिर्गोतमासः । आशुंनवाजंभरंमर्जयंतःप्रातर्मक्षूधियावसुर्जग
म्यात् ॥ २६ ॥ (१।११।४) अस्माऽइदुप्रतवसेतुरायप्रयोनहर्मिस्तोमंमाहिनाय । ऋचीषमायाध्रिगवऽओहमिंद्रायब्र
ह्माणिराततमा ॥ अस्माऽइदुप्रयऽइवप्रयंसिभराम्यांगूषंबाधेसुवृक्ति । इंद्रायहृदामनसामनीषाप्रत्नायपत्येधियोमर्जयं
त ॥ अस्माऽइदुत्यमुपमंस्वर्षांभराम्यांगूषमास्येन । मंहिष्ठमच्छोक्तिभिर्मतीनांसुवृक्तिभिःसूरिंवावृधध्यै ॥ अस्माऽइदु
स्तोमंसंहिनोमिरथंनतष्टेवतत्सिनाय । गिरश्चगिर्वाहसेसुवृक्तींद्रायविश्वमिन्वंमेधिराय ॥ अस्माऽइदुसप्तिमिवश्रवस्येंद्रा
यार्कंजुह्वा३समंजे । वीरंदानौकसंवंदध्यैपुरांगूर्तश्रवसंदर्माणं ॥ २७ ॥ अस्माऽइदुत्वष्टातक्षद्वज्रंस्वपस्तमंस्वर्यं१रणा
य । वृत्रस्यचिद्विदद्येनमर्मतुजन्नीशानस्तुजताकियेधाः+ ॥ अस्येदुमातुःसवनेषुसद्योमहःपितुंपपिवांचार्वन्ना । मुषा
यद्विष्णुःपचतंसहीयान्विध्यद्वराहंतिरोऽअद्रिमस्ता । अस्माऽइदुग्नाश्चिद्देवपत्नीरिंद्रायार्कमहिहत्यऽऊवुः । परिद्या
वापृथिवीजभ्रउर्वीनास्यतेमहिमानंपरिष्टः ॥ अस्येदेवप्ररिरिचेमहित्वंदिवस्पृथिव्याःपर्यंतरिक्षात् । स्वराळिंद्रोदमऽ

नोधाअग्निस्त्रिष्टुप् । (१।११।४) अस्माइद्विति षोळशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोनोधाइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

आविश्वगूर्तःस्वरिरमंत्रोववक्षेरणाय ॥ अस्येदेवशवसाशुषंतंविवृश्चद्वज्रेणवृत्रमिंद्रः । गानव्राणाऽअवनीरमुंचदभिश्र
वोदावनेसचेताः ॥ २८ ॥ अस्येदुत्वेषसारंतसिंधवःपरियद्वज्रेणसीमयच्छत् । ईशानकृद्दाशुषेदशस्यन्तुर्वीतयेगाधं
तुर्वणिःकः ॥ अस्माऽइदुप्रभरातूतुजानोवृत्रायवज्रमीशानःकियेधाः । गोर्नपर्वविरदातिरश्चेष्यन्नर्णांस्यपांचरध्यै ॥
अस्येदुप्रब्रूहिपूर्व्याणितुरस्यकर्माणिनव्यऽउक्थैः । युधेयदिष्णानऽआयुधान्यृघायमाणोनिरिणातिशत्रून् ॥ अस्येदु
भियागिरयश्चदृह्ळाद्यावाचभूमाजनुषस्तुजेते । उपोवेनस्यजोगुवानऽओणिंसद्योभुवद्वीर्यायनोधाः ॥ अस्माऽइदुत्यद
नुदाय्येषामेकोयद्वव्नेभूरेरीशानः । प्रैतशंसूर्येपस्पृधानंसौवश्व्येसुष्विमावदिंद्रः ॥ एवातेहारियोजनासुवृक्तींद्रब्रह्माणि
गोतमासोऽअक्रन् । ऐषुविश्वपेशसंधियंधाःप्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥ २९ ॥ इतिप्रथमाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

चतुर्थाध्यायेवर्गाः २९ सूक्तानि १५ ऋचः १५२ ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्यामिदं. १० उपसइद. २० सूर्यायेदं. १२ इंद्रायेदं. ७२
अग्नयइदं. ९ अग्नयेवैश्वानरायेदं. ७ अग्नयइदं. ५ इद्रायेदं. १६ ॥ इतिप्रथमेचतुर्थः ॥

प्रससोनात्वंनववृष्णेपञ्चोनामारुतंत्रिष्टुवंतंपरमाग्नेयमैंद्रात्पश्वादशपराशरःशाक्त्योद्वैपदंतंद्रयिर्वनेषुश्रीणन्छुक्रोवने
मैकादशोपप्रदशनिकाव्यारयिर्नोपप्रयंतोनवगोतमोराहूगणोगायत्रंतुजुषस्वपंचकातेकथाभित्वागायत्रंतुहिरण्यकेशो
द्वादशाद्यौतृचौत्रैष्टुभौष्णिहौपूर्वोग्नयेवामध्यमायैस्थापोळशैंद्रंपांक्तंहियामित्यस्यांनिपातिनोदध्यङ्ङनुरथर्वाचेति ५

हरिः ओ३म् ॥ (१।११।५) प्रमन्महेशवसानायंशूषमांगूषंगिर्वणसेऽअंगिरस्वत् । सुवृक्तिभिःस्तुवतऽऋग्मि
यायार्चामार्कंनरेविश्रुताय ॥ प्रवोमहेमहिनमोभरध्वमांगूष्यंशवसानायसाम । येनानःपूर्वेपितरःपदज्ञाऽअर्चंतोऽ
अंगिरसोगाऽअविंदन् ॥ इंद्रस्यांगिरसांचेष्टौविदत्सरमातनयायधासिं । बृहस्पतिर्भिनदद्रिंविदद्गाःसमुस्रियाभिर्वाव
शंतनरः ॥ ससुष्टुभासस्तुभासप्तविप्रैःस्वरेणाद्रिंस्वर्योनवग्वैः । सरण्युभिःफलिगमिंद्रशक्रवलंरवेणदरयोदशग्वैः ॥
गृणानोऽअंगिरोभिर्दस्मविवरुषसासूर्येणगोभिरंधः । विभूम्याऽअप्रथयऽइंद्रसानुदिवोरजऽउपरमस्तभायः ॥ १ ॥
तदुप्रयक्षतममस्यकर्मदस्मस्यचारुतममस्तिदंसः । उपह्वरेयदुपराऽअपिन्वन्मध्वर्णसोनद्यश्चतस्रः ॥ द्वितावित्रेसन
जासनीळेऽअयास्यस्तवमानेभिरर्कैः । भगोनमेनेपरमेव्योमन्नधारयद्रोदसीसुदंसाः ॥ सनाद्दिवंपरिभूमाविरूपेपुनर्भु
वायुवतीस्वेभिरेवैः । कृष्णेभिरक्तोषारुशद्भिर्वपुर्भिराचरतोऽअन्यान्या ॥ सनेमिसख्यंस्वपस्यमानःसूनुर्दाधारशव
सासुदंसाः । आमासुचिद्दधिषेपक्वमंतःपयःकृष्णासुरुशद्रोहिणीषु ॥ सनात्सनीळाऽअवनीरवाताव्रतारक्षंतेऽअमृताः
सहोभिः । पुरूसहस्राजनयोनपत्नीर्दुवस्यंतिस्वसारोऽअह्रयाणं ॥ २ ॥ सनायुवोनमसानव्योऽअर्कैर्वसूयवोमतयोद
स्मदद्रुः । पतिंनपत्नीरुशतीरुशंतंस्पृशंतित्वाशवसावन्मनीषाः+ ॥ सनादेवतवरायोगभस्तौनक्षीयंतेनोपदस्यंतिदस्म ।

(१।११।५) प्रमन्महइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोनोधाइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

द्युमाँऽअसिक्रतुमाँऽइंद्रधीरः शिक्षाशचीवः स्तवनः शचीभिः ॥ सनायतेगोतमऽइंद्रनव्यमतक्षद्ब्रह्महरियोजनाय । सु
नीथायनः शवसाननोधाः प्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥ ३ ॥ (१।११।६) त्वंमहाँऽइंद्रयोहशुष्मैर्द्यावाजज्ञानः पृ
थिवीऽअमेधाः । यद्धतेविश्वागिरयश्चिदभ्वाभियादृह्ळासः किरणानैजन् ॥ आयद्धरीऽइंद्रविव्रतावेरातेवज्रंजरितावा
ह्वोर्धात् । येनाविहर्यतक्रतोऽअमित्रान्पुरऽइष्णासिपुरुहूतपूर्वीः+ ॥ त्वंसत्यऽइंद्रधृष्णुरेतान्त्वमृभुक्षानर्यस्त्वंषाट् ।
त्वंशुष्णंवृजनेपृक्षऽआणौयूनेकुत्सायद्युमतेसचाहन् ॥ त्वंहत्यदिंद्रचोदीः सखावृत्रंयद्वज्रिन्वृषकर्मन्नुभ्नाः । यद्धशूर
वृषमणः पराचैर्विदस्यूँर्योनावकृतोवृथाषाट्+ ॥ त्वंहत्यदिंद्रारिषण्यन्दृह्ळस्यचिन्मर्तानामजुष्टौ । व्य१स्मदाकाष्ठाऽअ
र्वतेवर्घनेववज्रिञ्छ्नथिह्यमित्रान् ॥ ४ ॥ त्वांहत्यदिंद्रार्णसातौस्वर्मीळ्हेनरऽआजाहवंते ॥ तवस्वधावऽइयमासमर्यऽ
ऊतिर्वाजेष्वतसाय्याभूत् । त्वंहत्यदिंद्रसप्तयुध्यन्पुरोवज्रिन्पुरुकुत्सायदर्दः । बर्हिर्नयत्सुदासेवृथावर्गंहोराजन्वरिवः
पूरवेकः । त्वंत्यान्नऽइंद्रदेवचित्रामिषमापोनपीपयः परिज्मन् । ययाशूरप्रत्यस्मभ्यंयंसित्मनमूर्जंनविश्वधक्षरध्यै ॥
अकारितऽइंद्रगोतमेभिर्ब्रह्माण्योक्तानमसाहरिभ्यां । सुपेशसंवाजमाभरानः प्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥ ५ ॥
(१।११।७) वृष्णेशर्धायसुमखायवेधसेनोधः सुवृक्तिंप्रभरामरुद्भ्यः । अपोनधीरोमनसासुहस्त्योगिरः समंजेविदथे

(१।११।६) त्वमहानितिनवर्चस्यसूक्तस्यगौतमोनोधाइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१।११।७) वृष्णेशर्धायेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोनोधामरुतोजगतीअत्यात्रिष्टुप् ।

ष्वाभुवः ॥ तेजज्ञिरेदिवऽऋष्वासऽउक्षणोरुद्रस्यमर्याऽअसुराऽअरेपसः । पावकासःशुचयःसूर्याऽइवसत्वानोनद्र
प्सिनोघोरवर्पसः ॥ युवानोरुद्राऽअजराऽअभोग्घनोववक्षुरध्रिगावःपर्वताऽइव । दृढाचिद्विश्वाभुवनानिपार्थिवाप्र
च्यावयंतिदिव्यानिमज्मना ॥ चित्रैरंजिभिर्वपुषेव्यंजतेवक्षःसुरुक्माँऽअधियेतिरेशुभे । अंसेष्वेषांनिमिमृक्षुऽऋष्टयः
साकंजज्ञिरेस्वधयादिवोनरः ॥ ईशानकृतोधुनयोरिशादसोवातान्विद्युतस्तविषीभिरक्रत । दुहंत्यूधर्दिव्यानिधूत
योभूमिंपिन्वंतिपयसापरिज्रयः ॥ ६ ॥ पिन्वंत्यपोमरुतःसुदानवःपयोघृतवद्विदथेष्वाभुवः । अत्यंनमिहेविनयं
तिवाजिनमुत्संदुहंतिस्तनयंतमक्षितं ॥ महिषासोमायिनश्चित्रभानवोगिरयोनस्वतवसोरघुष्यदः । मृगाऽइवहस्तिनः
खादथावनायदारुणीषुतविषीरयुग्ध्वं ॥ सिंहाऽइवनानदतिप्रचेतसःपिशाऽइवसुपिशोविश्ववेदसः । क्षपोजिन्वंतःपृ
षतीभिऽऋष्टिभिःसमित्सबाधःशवसाहिमन्यवः ॥ रोदसीऽआवदतागणश्रियोनृषाचःशूराःशवसाहिमन्यवः ॥ आवं
धुरेष्वमतिर्नदर्शताविद्युन्नतस्थौमरुतोरथेषुवः ॥ विश्ववेदसोरयिभिःसमोकसःसंमिश्लासस्तविषीभिर्विरप्शिनः ।
अस्तारऽइषुंदधिरेगभस्त्योरनंतशुष्माव्रृषखादयोनरः ॥ ७ ॥ हिरण्ययेभिःपविभिःपयोवृधऽउज्जिघ्नंतऽआपथ्योइन
पर्वतान् । मखाऽअयासःस्वसृतोध्रुवच्युतोदुध्रकृतोमरुतोभ्राजदृष्टयः ॥ घृषुंपावकंवनिनंविचर्षणिंरुद्रस्यसूनुंहवसा
गृणीमसि । रजस्तुरंतवसंमारुतंगणमृजीषिणंवृषणंसश्चतश्रिये ॥ प्रनूसमर्तःशवसाजनाँऽअतितस्थौवऽऊतीमरुतो

यमावंत । अर्वद्भिर्वाजंभरतेधनानृभिराप्रच्छ्यंक्रतुमाक्षेतिपुष्यति ॥ चर्कृत्यंमरुतःपृत्सुदुष्टरंद्युमंतंशुष्मंमघवत्सुधत्तन । धनस्पृतमुक्थ्यंविश्वचर्षणिंतोकंपुष्येमतनयंशतंहिमाः । नूष्ठिरंमरुतोवीरवंतमृतीषाहंरयिमस्मासुधत्त । सहस्रिणंशतिनंशूशुवांसंप्रातर्मक्षूधियावसुर्जगम्यात् ॥ ८ ॥ (१।१२।१) पश्वानतायुंगुहाचतंतंनमोयुजानंनमोवहंतं ॥ सजोषाधीराःपदैरनुग्मन्नुपत्वासीदन्विश्वेयजत्राः ॥ ऋतस्यदेवाऽअनुव्रतागुर्भुवत्परिष्टिर्द्यौर्नभूम ॥ वर्धंतीमापःपन्वासुशिश्विमृतस्ययोनागर्भेसुजातं ॥ पुष्टिर्नरण्वाक्षितिर्नपृथ्वीगिरिर्नभुज्मक्षोदोनशंभु ॥ अत्योनाज्मन्त्सर्गप्रतक्तःसिंधुर्नक्षोदःकईंवराते ॥ जामिःसिंधूनांभ्रातेवस्वस्रामिभ्यान्नराजावनान्यत्ति ॥ यद्वातजूतोवनाव्यस्थादग्निर्हदातिरोमापृथिव्याः ॥ श्वसित्यप्सुहंसोनसीदन्क्रत्वाचेतिष्ठोविशामुषर्भुत् ॥ सोमोनवेधाऽऋतप्रजातःपशुर्नशिश्वाविभुर्दूरेभाः ॥ ९ ॥ (१।१२।२) रयिर्नचित्रासूरोनसंदृगायुर्नप्राणोनित्योनसूनुः ॥ तक्वानभूर्णिर्वनासिषक्तिपयोनधेनुःशुचिर्विभावा ॥ दाधारक्षेममोकोनरण्वोयवोनपक्वोजेताजनानां ॥ ऋषिर्नस्तुभ्वाविक्षुप्रशस्तोवाजीनप्रीतोवयोदधाति ॥ दुरोकशोचिःक्रतुर्ननित्योजायेवयोनावरंविश्वस्मै ॥ चित्रोयदभ्राट्श्वेतोनविक्षुरथोनरुक्मीत्वेषःसमत्सु ॥ सेनेवसृष्टामंदधात्यस्तुर्नदिद्युत्त्वेषप्रतीका ॥ यमोहजातोयमोजनित्वंजारःकनीनांपतिर्जनीनां ॥ तंवश्चराथावयंवसत्यास्तंनगावोनक्षंतऽइद्धं ॥

(१।१२।१)पश्वानेतिदशर्चस्यसूक्तस्यशात्त्यःपराशरोग्निर्द्विपदाविराट्(१।१२।२)रयिर्नेतिदशर्चस्यसूक्तस्यशात्त्यःपराशरोग्निर्द्विपदाविराट्

सिंधुर्नक्षोदः प्रनीचीरैनोन्नवंतगावः स्वर्दृशीके ॥ १० ॥ (१।१२।३) वनेषुजायुर्मर्तेषुमित्रोवृणीतेश्रुष्टिंराजेवाजुर्यं ॥ क्षेमोनसाधुःक्रतुर्नभद्रोभुवत्स्वाधीर्होताहव्यवाट् ॥ हस्तेदधानोनृम्णाविश्वान्यमेदेवान्धाद्गुहानिषीदन् ॥ विंदंतीमत्रनरोधियंधाहृदायत्तष्टान्मंत्राँऽअशंसन् ॥ अजोनक्षांदाधारपृथिवींतस्तंभद्यांमंत्रेभिःसत्यैः ॥ प्रियापदानिपश्वोनिपाहिविश्वायुरग्नेगुहागुहंगाः ॥ यऽईंचिकेतगुहाभवंतमायःससादधारामृतस्य ॥ वियेचृतंत्यृतासपंतऽआदिद्वसूनिप्रववाचास्मै ॥ वियोवीरुत्सुरोधन्महित्वोतप्रजाऽउतप्रसूष्वंतः+ ॥ चित्तिरपांदमेविश्वायुःसद्मेवधीराःसंमायचक्रुः ॥ ११ ॥ (१।१२।४) श्रीणन्नुपस्थाद्दिवंभुरण्युःस्थातुश्चरथमक्तून्व्यूर्णोत् ॥ परियदेषामेकोविश्वेषांभुवद्देवोदेवानांमहित्वा+ ॥ आदित्तेविश्वेक्रतुंजुषंतशुष्काद्यद्देवजीवोजनिष्ठाः ॥ भजंतविश्वेदेवत्वंनामऽऋतंसपंतोऽअमृतमेवैः ॥ ऋतस्यप्रेषाऽऋतस्यधीतिर्विश्वायुर्विश्वेऽअपांसिचक्रुः ॥ यस्तुभ्यंदाशाद्योवातेशिक्षात्तस्मैचिकित्वान्रयिंदयस्व ॥ होतानिषत्तोमनोरपत्येसचिन्न्वासांपतीरयीणां+ ॥ इच्छंतरेतोमिथस्तनूषुसंजानतस्वैर्दक्षैरमूराः ॥ पितुर्नपुत्राःक्रतुंजुषंतश्रोषन्येऽअस्यशासंतुरासः ॥ विरायऽऔर्णोद्दुरःपुरुक्षुःपिपेशनाकंस्तृभिर्दमूनाः ॥ १२ ॥ (१।१२।५) शुक्रःशुशु

(१।१२।३) वनेष्वितिदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्यःपराशरोग्निर्द्विपदाविराट् । (१।१२।४) श्रीणन्नितिदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्यःपराशरोग्निर्द्विपदाविराट् । (१।१२।५) शुक्रइतिदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्यःपराशरोग्निर्द्विपदाविराट् ।

यमावत । अर्वै्र्ःपप्रासमीचोदिवोनज्योतिः ॥ परिप्रजातःक्रत्वाबभूथभुवोदेवानांपितापुत्रःसन् ॥ वेधाऽअदृप्तोऽ
धनस्पृतंमक अग्निन्नूधर्नगोनांस्वाद्मापितूनां+ ॥ जनेनशेवऽआहूर्यःसन्मध्येनिषत्तोरण्वोदुरोणे+ ॥ पुत्रोनजातोरण्वोदुरो
नैशूशुक् अजीनप्रीतोविशोवितारीत् ॥ विशोयदह्वेनृभिःसनीळाऽअग्निर्देवत्वाविश्वान्यश्याः ॥ नाकिष्टऽएताव्रतामिनंतिनृ
पतै भ्योयदेभ्यःश्रुष्टिंचकर्थ ॥ तत्तुतेदंसोयदहन्त्समानैर्नृभिर्यद्युक्तोविवेरपांसि ॥ उषोनजारोविभावोस्रःसंज्ञातरूपश्चिकेे
तदस्मै ॥ त्मनावहंतोदुरोव्यृण्वन्नवंतविश्वेस्व१र्दृशीके ॥ १३ ॥ (१।१२।६) वनेमपूर्वीरर्योमनीषाऽअग्निःसुशो
कोविश्वान्यश्याः ॥ आदैव्यानिव्रताचिकित्वानामानुषस्यजनस्यजन्म ॥ गर्भोयोऽअपांगर्भोवनानांगर्भश्चस्थातांगर्भ
श्चरथां ॥ अद्रौचिदस्माऽअंतर्दुरोणेविशांनविश्वोऽअमृतःस्वाधीः+ ॥ सहिक्षपावाँऽअग्नीरयीणांदाशद्योऽअस्माऽअ
रंसूक्तैः+ ॥ एताचिकित्वोभूमानिपाहिदेवानांजन्ममर्ताँश्चविद्वान्+ ॥ वर्धान्यंपूर्वीःक्षपोविरूपाःस्थातुश्चरथमृतप्र
वीतं ॥ अराधिहोतास्व१र्निषत्तःकृण्वन्विश्वान्यपांसिसत्या+ ॥ गोषुप्रशस्तिंवनेषुधिषेभरंतविश्वेबलिंस्वर्णः ॥ वित्वा
नरःपुरुत्रासपर्यन्पितुर्नजिव्रेर्विवेदोभरंत ॥ साधुर्नगृध्नुरस्तेवशूरोयातेवभीमस्त्वेषःसमत्सु ॥ १४ ॥ (१।१२।७)
उपप्रजिन्वन्नुशतीरुशंतंपतिंननित्यंजनयःसनीळाः । स्वसारःश्यावीमरुषीमजुष्रन्चित्रमुच्छंतीमुपसंनगावः ॥ वीळुचि

(१।१२।६) वनेमेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्यःपराशरोग्निर्द्विपदाविराट् । (१।१२.७) उपप्रजिन्वन्नितिदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्यः

दृह्ळापितरोनऽउक्थैरद्रिंरुजन्नंगिरसोरवेण । चक्रुर्दिवोबृहतोगातुमस्मेऽअहःस्वर्विविदुःकेतुमुस्राः+ ॥ दधन्नृतंधन
यन्नस्यधीतिमादिदर्योदिधिष्वोउ विभृत्राः । अतृष्यंतीरपसोयंत्यच्छादेवान्जन्मप्रयंसावर्धयंती: ॥ मथीद्यदींविभृतो
मातरिश्वागृहेगृहेश्येतोजेन्योभूत् । आदींराज्ञेनसहीयसेसचासन्नादूत्यं१भृगवाणोविवाय ॥ महेयत्पित्रऽईंरसंदिवे
करवत्सरत्पृशन्यश्चिकित्वान् । सृजदस्ताधृपतादिद्युमस्मैस्वायांदेवोदुहितरित्विषिंधात् ॥ १५ ॥ स्वऽआयस्तुभ्यंद
मऽआविभातिनमोवादाशाद्रुशतोऽअनुद्यून् । वर्धोऽअग्नेवयोऽअस्यद्विवर्हायासंद्रायासरथंयंजुनासि ॥ अग्निंविश्वा
ऽअभिपृक्षःसचंतेसमुद्रंनस्रवतःसप्तयह्वीः । नजामिभिर्विचिकितेवयोनोविदादेवेपुप्रमतिंचिकित्वान्+ ॥ आयदिषे
नृपतिंतेजऽआनट्छुचिरेतोनिषिक्तंद्यौरभीके । अग्निःशर्धमनवद्यंयुवानंस्वाध्यंजनयत्सूदयच्च ॥ मनोनयोध्वनःसद्य
ऽएत्येकःसत्रासूरोवस्वऽईशे । राजानामित्रावरुणासुपाणीगोषुप्रियममृतंरक्षमाणा ॥ मानोऽअग्नेसख्यापित्र्याणिप्र
मर्षिष्ठाऽअभिविदुष्कविःसन् । नभोनरूपंजरिमामिनातिपुरातस्याऽअभिशस्तेरधीहि ॥ १६ ॥ (१ । १२ । ८)
निकाव्यावेधसःशश्वतस्कर्हस्तेदधानोनर्यापुरूणि । अग्निर्भुवद्रयिपतीरयीणांसत्राचक्राणोऽअमृतानिविश्वा ॥ अस्मे
वत्संपरिपंतंनविंदन्निच्छंतोविश्वेऽअमृताऽअमूराः । श्रमयुवःपदव्योधियंधास्तस्थुःपदेपरमेचार्वग्नेः+ ॥ तिस्रोयदग्ने

पराशरोग्निस्त्रिष्टुप् । (१।१२।८) निकाव्येतिदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्यःपराशरोग्निस्त्रिष्टुप् ।

शरदस्त्वामिच्छुर्चिंघृतेनशुर्चयःसपर्यान् । नामानिचिद्दधिरेयज्ञियान्यसूदयंततन्वः१सुजाताः ॥ आरोदसीबृहती वेविंदानाःप्ररुद्रियाजभ्रिरेयज्ञियासः । विदन्मर्तोनेमधिंताचिकित्वानग्निंपदेपरमेतस्थिवांसं ॥ संजानानाऽउपसीद न्नभिज्ञुपत्नीवंतोनमस्यंनमस्यन् । रिरिक्वांसस्तन्वःकृण्वतस्वाःसखासख्युर्निमिषिरक्षमाणाः ॥ १७ ॥ त्रिःसप्तयद्गु ह्यानित्वेऽइत्पदाविंदन्निहितायज्ञियासः । तेभीरक्षंतेऽअमृतंसजोषाःपशूंश्चस्थातृंश्चरथंचपाहि ॥ विद्वाँऽअग्नेवयुना निक्षितीनांव्यानुषक्छुरुधोजीवसेधाः । अंतर्विद्वाँऽअध्वनोदेवयानानतंद्रोदूतोऽअभवोहविर्वाट् ॥ स्वाध्योदिवऽ आसप्तयह्वीरायोदुरोव्यृतज्ञाऽअजानन् । विदद्गव्यंसरमादृह्ळमूर्वंयेनानुकंमानुषीभोजतेविट् ॥ आयेविश्वास्वपत्या नितस्थुःकृण्वानासोऽअमृतत्वायगातुं । मह्नामहद्भिःपृथिवीवितस्थेमातापुत्रैरदितिर्धायसेवेः ॥ अधिश्रियंनिदधु श्चारुमस्मिन्दिवोयदक्षीऽअमृताऽअकृण्वन् । अधक्षरंतिसिंधवोनसृष्टाःप्रनीचीरग्नेऽअरुषीरजानन् ॥ १८ ॥ (१।१२।९) रयिर्नयःपितृवित्तोवयोधाःसुप्रणीतिश्चिकितुषोनशासुः । स्योनशीरतिथिर्नप्रीणानोहोतेवसद्मविधतो वितारीत् ॥ देवोनयःसवितासत्यमन्माक्रत्वानिपातिवृजनानिविश्वा । पुरुप्रशस्तोऽअमतिर्नसत्यऽआत्मेवशेवोदिधि षाय्योभूत् ॥ देवोनयःपृथिवींविश्वधायाऽउपक्षेतिहितमित्रोनराजा । पुरःसदःशर्मसदोनवीराऽअनवद्यापतिजुष्टेव

(१।१२।९) रयिर्नेतिदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्यःपराशरोग्निस्त्रिष्टुप् ।

नारी ॥ तंत्वानरोदमऽआनित्यमिद्धमग्नेसचंतक्षितिपुध्रुवासु । आधिद्युम्नंनिदधुर्भूर्यस्मिन्भवाविश्वायुर्धरुणोरयीणां ॥
विपृक्षोऽअग्नेमघवानोऽअश्युर्विसूरयोददतोविश्वमायुः । सनेमवाजंसमिथेष्वर्योभागंदेवेषुश्रवसेदधानाः ॥ १९ ॥ ऋ
तस्यहिधेनवोवावशानाःस्मदूध्नीःपीपयंतद्युभक्ताः । परावतःसुमतिंभिक्षमाणाविसिंधवःसमयासस्रुरद्रिं ॥ त्वेऽअग्ने
सुमतिंभिक्षमाणादिविश्रवोदधिरेयज्ञियासः । नक्ताचचक्रुरुषसाविरूपेकृष्णंचवर्णमरुणंचसंधुः ॥ यान्रायेमर्तान्त्सु
षूदोऽअग्नेतेस्यामम्घवानोवयंच । छायेवविश्वंभुवनंसिसक्ष्यापप्रिवान्रोदसीऽअंतरिक्षं ॥ अर्वद्भिरग्नेऽअर्वतोनृभिर्नॄ
न्वीरैर्वीरान्वनुयामात्वोताः । ईशानासःपितृवित्तस्यरायोविसूरयःशतहिमानोऽअश्युः ॥ एतातेऽअग्नऽउचथानिवे
धोजुष्टानिसंतुमनसेहृदेच । शकेमरायःसुधुरोयमंतेधिश्रवोदेवभक्तंदधानाः ॥ २० ॥ (१।१३।१) उपप्रयंतोऽअध्वरं
मंत्रंवोचेमाग्नये । आरेऽअस्मेचशृण्वते ॥ यःस्नीहितीषुपूर्व्यःसंजग्मानासुकृष्टिषु । अरक्षद्दाशुषेगयं ॥ उतब्रुवंतुजं
तवऽउदग्निर्वृत्रहाजनि । धनंजयोरणेरणे ॥ यस्यदूतोऽअसिक्षयेवेषिहव्यानिवीतये । दस्मत्कृणोष्यध्वरम् ॥ तमि
त्सुहव्यमंगिरःसुदेवंसहसोयहो । जनाऽआहुःसुबर्हिषं ॥ २१ ॥ आचवहासितॉऽइहदेवॉऽउपप्रशस्तये । हव्यासुश्चं
द्रवीतये ॥ नयोरुपब्दिरश्व्यःशृण्वेरथस्यकच्चन । यदग्नेयासिदूत्यं ॥ त्वोतोवाज्यह्रयोभिपूर्वस्मादपरः । प्रदाश्वॉ

(१।१३।१) उपप्रयतइतिनवर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोग्निर्गायत्री ।

ऽअग्नेऽअस्थात् ॥ उतद्युमत्सुवीर्यंबृहदग्नेविवाससि । देवेभ्योदेवदाशुषे ॥ २२ ॥ (१।१३।२) जुषस्वसप्रथस्तमं वचोदेवप्सरस्तमं । हव्याजुह्वानऽआसनि ॥ अथातेऽअंगिरस्तमाग्नेवेधस्तमप्रियं । वोचेमब्रह्मसानसि+ ॥ कस्तेजामिर्जनानामग्नेकोदाश्वध्वरः । कोहकस्मिन्नसिश्रितः+ ॥ त्वंजामिर्जनानामग्नेमित्रोऽअसिप्रियः । सखासखिभ्यऽईड्यः ॥ यजानोमित्रावरुणायजादेवाँऽऋतंबृहत् । अग्नेयक्षिस्वंदमं ॥ २३ ॥ (१।१३।३) कातऽउपेतिर्मनसोवराययभुवदग्नेशंतमाकामनीषा । कोवायज्ञैःपरिदक्षंतऽआपकेनवातेमनसादाशेम । एह्यग्नऽइहहोतानिषीदादब्धःसुपुरऽएताभवानः । अवतांत्वारोदसीविश्वमिन्वेयजामहेसौमनसायदेवान्+ ॥ प्रसुविश्वान्रक्षसोधक्ष्यग्नेभवायज्ञानामभिशस्तिपावा । अथावहसोमपतिंहरिभ्यामातिथ्यमस्मैचकृमासुदाव्ने ॥ प्रजावतावचसावह्निरासाचहुवेनिचसत्सीहदेवैः । वेषिहोत्रमुतपोत्रंयजत्रबोधिप्रयंतर्जनितर्वसूनां ॥ यथाविप्रस्यमनुषोहविर्भिर्देवाँऽअयजःकविभिःकविःसन् । एवाहोतःसत्यतरत्वमद्याग्नेमंद्रयाजुह्वायजस्व ॥ २४ ॥ (१।१३।४) कथादाशेमाग्नयेकास्मैदेवजुष्टोच्यतेभामिनेगीः । योमर्त्येष्वमृतऽऋतावाहोतायजिष्ठऽइत्कृणोतिदेवान्+ ॥ योऽअध्वरेषुशंतमऽऋतावाहोतातमूनमोभिराकृणु

(१।१३।२) जुषस्वेतिपचर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोग्निर्गायत्री । (१।१३।३) कातइतिपंचर्चस्यसूक्तराहूगणोगोतमोग्निस्त्रिष्टुप् । (१।१३।४) कथादाशेमेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोग्निस्त्रिष्टुप् ।

ध्वं । अग्निर्यद्वेर्मर्तायदेवान्त्सचावोधातिमनंसायजाति ॥ सहिक्रतुःसमर्यःससाधुर्मित्रोनभूदद्भुतस्यरथीः । तंमेधे पुप्रथमंदेवयंतीर्विशुऽउपब्रुवतेदस्ममारीः ॥ सनोनृणांनृतमोरिशादाऽअग्निर्गिरोवसावेतुधीतिं । तनाचयेमघवानःश विष्ठावाजप्रसूताऽइपयंतमन्म ॥ एवाग्निर्गोतमेभिऽर्ऋतावाविप्रेभिरस्तोष्टजातवेदाः । सऽएंषुद्युम्नंपीपयत्सवाजंसपु ष्टिंयातिजोषमाचिकित्वान्+ ॥ २५ ॥ (१।१३।५) अभित्वागोतमागिराजातवेदोविचर्षणे । द्युम्नैरभिप्रणोनुमः॥ तमुत्वागोतमोगिरारायस्कामोदुवस्यति । द्युम्नै० ॥ तमुत्वावाजसातममंगिरस्वद्धवामहे । द्युम्नै० ॥ तमुत्वावृत्रहं तमंयोदस्यूरवधूनुषे । द्युम्नै० ॥ अवोचामरहूगणाऽअग्नयेमधुमद्वचः । द्युम्नै० ॥ २६ ॥ (१।१३।६) हिरण्यके शोरजंसोविसारेहिर्धुनिर्वातंऽइवध्रजीमान् । शुचिभ्राजाऽउपसोनवेदायशस्वतीरपस्युवोनसत्याः+ ॥ आतेसुपर्णाऽ अमिनंतऽएवैःकृष्णोनोनावववृषभोयदीदं । शिवाभिर्नस्मयमानाभिरागात्पतंतिमिहःस्तनयंत्यभ्रा+ ॥ यदीमृतस्यप यसापियानोनयन्नृतस्यंपथिभीरजिष्ठैः । अर्यमामित्रोवरुणःपरिज्मात्वचंपृंचंत्युपरस्ययोनौ । अग्नेवाजस्यगोमतऽई शानःसहसोयहो । अस्मेधेहिजातवेदोमहिश्रवः ॥ सऽइधानोवसुष्कविरग्निरीळेन्योगिरा । रेवदस्मभ्यंपुर्वणीकदी

(१।१३।५) अभित्वेतिपचर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोग्निर्गायत्री । (१।१३।६) हिरण्यकेशइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यराहूगणो गोतमोग्निर्गायत्रीआद्यास्तिस्रोनुष्टुभःततस्तिस्रउष्णिहः (आद्यानातिसृणामध्यमोग्निःपार्थिवोवा) ।

दिहि ॥ क्षपोराजन्नुतत्मनाग्नेवस्तोरुतोपसः । सतिग्मजंभरक्षसोदहप्रति ॥ २७ ॥ अवानोऽअग्नऽऊतिभिर्गायत्रस्य
प्रभर्मणि । विश्वासुधीषुवंद्य ॥ आनोऽअग्नेरयिंभरसत्रासाहंवरेण्यं । विश्वासुपृत्सुदुष्टरं ॥ आनोऽअग्नेसुचेतुनार
यिंविश्वायुपोषसं ॥ मार्डीकंधेहिजीवसे ॥ प्रपूतास्तिग्मशोचिषेवाचोगोतमाग्नये । भरस्वसुम्नयुर्गिरः ॥ योनोऽअग्ने
भिदासत्यंतिदूरेपदीष्टसः । अस्माकमिद्वृधेभव ॥ सहस्राक्षोविचर्षणिरग्नीरक्षांसिसेधति । होतागृणीतऽउक्थ्यः॥*
॥ २८ ॥ (१।१३।७) इत्थाहिसोमऽइन्मदेब्रह्माचकारवर्धनं । शविष्ठवज्रिन्नोजसापृथिव्यानिःशशाऽअहिमर्चन्न
नुस्वराज्यं ॥ सत्वामदद्वृषामदःसोमःश्येनाभृतःसुतः । येनावृत्रंनिरद्भ्योजघंथवज्रिन्नोजसार्चन्ननु० ॥ प्रेह्यभीहिधृ
ष्णुहिनतेवज्रोनियंसते । इंद्रनृम्णंहितेशवोहनोवृत्रंजयाऽअपोर्चन्ननु० ॥ निरिंद्रभूम्याऽअधिवृत्रंजघंथनिर्दिवः । सृ
जामरुत्वतीरवजीवधन्याऽइमाऽअपोर्चन्न० ॥ इंद्रोवृत्रस्यदोधतःसानुंवज्रेणहीळितः । अभिक्रम्यावजिघ्नतेपःसमीयचो
दयन्नर्चन्ननु० ॥ २९ ॥ अधिसानौनिजिघ्नतेवज्रेणशतपर्वणा । मंदानऽइंद्रोऽअंधसःसखिभ्योगातुमिच्छत्यर्चन्ननु० ॥
इंद्रतुभ्यमिदद्रिवोनुत्तंवज्रिन्वीर्यं । यद्धत्यंमायिनंमृगंतमुत्वंमाययावधीरर्चन्ननु० ॥ वितेवज्रासोऽअस्थिरन्नवतिंना
व्याऽ३ अनु । महत्तऽइंद्रवीर्यंबाह्वोस्तेबलंहितमर्चन्ननु० ॥ सहस्रंसाकमर्चतपरिष्टोभतविंशतिः॥ शतैनमन्वनोनवुरिंद्रा

(१।१३।७) इत्थाहीतिपोडशर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमइंद्रोत्यायादृध्यजानुरथर्वाचपंक्तिः ।

यब्रह्मोद्यतमर्चन्ननु० ॥ इंद्रोवृत्रस्यतविषींनिरहन्त्सहसासहः । महत्तदस्यपौंस्यंवृत्रंजघन्वाँऽअसृजदर्चन्ननु० ॥ ३० ॥ इमेचित्तवमन्यवेवेपेतेभियसामही । यदिंद्रवज्रिन्नोजसावृत्रंमरुत्वाँऽअवधीरर्चन्ननु० ॥ नवेपसानतन्यतेंद्रंवृत्रोविबीभयत् । अभ्येनंवज्रऽआयसःसहस्रभृष्टिरायतार्चन्ननु० ॥ यद्वृत्रंतवचाशनिंवज्रेणसमयोधयः । अहिमिंद्रजिघांसतोदिवितेबद्बधेशवोर्चन्ननु० ॥ अभिष्टनेतेऽअद्रिवोयत्स्थाजगच्चरेजते । त्वष्टाचित्तवमन्यवऽइंद्रवेविज्यतेभियार्चन्ननु० ॥ नहिनुयादधीमसींद्रंकोवीर्यापरः । तस्मिन्नृम्णमुतक्रतुंदेवाऽओजांसिसंदधुरर्चन्ननु० ॥ यामथर्वामनुष्पितादध्यङ्धियमत्नत । तस्मिन्ब्रह्माणिपूर्वथेंद्रऽउक्थासमग्मतार्चन्ननु० ॥ ३१ ॥ इतिप्रथमाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

पंचमाध्यायेवर्गाः ३१ सूक्तानि १९ ऋचः १८५॥ त्याग ॥ इद्रायेदं. २२ मरुभ्द्यइद १५ अग्नयइदं. १२९ मध्यमायाग्नयइद. ३ अग्नयइद. ९ इद्रायेद १६ ॥ इतिप्रथमेपचमोऽध्यायः ॥

इंद्रोनवोपोषुपड्जगत्यंतमश्वावतिजागतमसाविविंशतिःषळनुष्टुभऽऔष्णिहपांक्तगायत्रत्रैष्टुभास्तृचाःप्रगाथः प्रयेद्वादशमारुतंहपंचम्यंत्येत्रिष्टुभौमरुतोदशगायत्रंप्रत्वक्षसःषड्जागतमाविद्युन्मद्भिराद्यांत्येप्रस्तारपंक्तीपंचमीविराड्रूपानोदशवैश्वदेवंतुपंचाद्याःसप्तमीचजगत्यःषष्ठीविराट्स्थानंऋजुनीतीनवगायत्रंमंत्यानुष्टुप्त्वंसोमत्र्यधिकासौम्यंपंचम्यादिगायत्र्योद्वादशोष्णिक्चैताउत्याब्रूनोपस्यंचतुर्जगत्यादिपळुष्णिगंतंतृचोंत्यऽआश्वि

नौग्नीषोमौद्वादशाग्नीषोमीयमाद्यास्तिस्रोनुष्टुभंऽउपांत्यास्तिस्रोगायत्र्योष्टमीजगतीवेमंषोळशंकुत्सआग्नेयंतद्वित्रिष्टुबंतंपूर्वोदेवास्त्रयःपादादेवास्तन्नोमित्रोर्धर्चोलिंगोक्तदेवतोयदैवत्यंवासूक्तम् ॥ ६ ॥

हरिःओ३म् ॥ (१।१३।८) इंद्रोमदायवावृधेशवसेवृत्रहानृभिः । तमिन्महत्स्वाजिषूतेमर्भेहवामहेसवाजेषुप्रनोविषत् ॥ असिहिवीरसेन्योसिभूरिपरादुदिः ॥ असिदभ्रस्यचिद्वृधोयजमानायशिक्षसिसुन्वतेभूरितेवसु ॥ यदुदीरतऽआजयोधृष्णवेधीयतेधना । युक्ष्वामदच्युताहरीकंहनःकंवसौदधोस्माँऽइंद्रवसौदधः ॥ क्रत्वामहाँऽअनुष्वधंभीमऽआवावृधेशवः । श्रियऽऋष्वऽउपाकयोर्निशिप्रीहरिवान्दधेहस्तयोर्वज्रमायसं ॥ आपप्रौपार्थिवंरजोबद्धधेरोचनादिवि । नत्वावाँऽइंद्रकश्चननजातोनजनिष्यतेतिविश्वंववक्षिथ ॥ १ ॥ योऽअर्योमर्तभोजनंपराददातिदाशुषे । इंद्रोऽअस्मभ्यंशिक्षतुविभजाभूरितेवसुभक्षीयतवराधसः ॥ मदेमदेहिनोददिर्यूथागवामृजुक्रतुः । संगृभायपुरूशतोभयाहस्त्यावसुशिशीहिरायऽआभर ॥ मादयस्वसुतेसचाशवसेशूरराधसे । विद्माहित्वापुरूवसुमुपकामान्त्ससृज्महेथानोवितामव ॥ एतेतऽइंद्रजंतवोविश्वंपुष्यंतिवार्यं । अंतर्हिख्योजनानामर्योवेदोऽअदाशुषांतेषांनोवेदऽआभर ॥ २ ॥ (१।१३।९) उपोषुशृणुहीगिरोमघवन्मातथाऽइव । यदानःसूनृतावतःकरऽआदर्थयासऽइद्योजान्विद्रते

(१।१३।८) इंद्रोमदायेतिनवर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमइंद्रःपंक्तिः(१।१३।९)उपोष्वितिपळर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमइंद्रःपंक्तिरंत्याजगती

हरी ॥ अक्षन्नमीमदंतह्यवप्रियाऽअधूपत । अस्तोपतस्वभानवोविप्रानविंष्ठयामतीयोजा० ॥ सुसंदृशंत्वावयंमघवन्वं दिषीमहिं । प्रनूनंपूर्णवंधुरःस्तुतोयाहिवशाँऽअनुयोजा० ॥ सघातंवृषणंरथमधितिष्ठातिगोविदं । यःपात्रंहारियोज नंपूर्णमिंद्रचिकेततियोजा० ॥ युक्तस्तेऽअस्तुदक्षिणऽउतसव्यःशतक्रतो । तेनजायामुपप्रियांमंदानोयाह्यंधसोयोजा० ॥ युनज्मितेब्रह्मणाकेशिनाहरीऽउपप्रयाहिदधिषेगभस्त्योः । उत्त्वासुतासोरभसाऽअमंदिषुःपूपण्वान्वज्रिन्त्समुपत्न्या मदः ॥ ३ ॥ (१।१३।१०) अश्वावतिप्रथमोगोषुगच्छतिसुप्रावीरिंद्रमर्त्यस्तवोतिभिः । तमित्पृणक्षिवसुनाभवी यसासिंधुमापोयथाभितोविचेतसः ॥ आपोनदेवीरुपयंतिहोत्रियमवःपश्यंतिविततंयथारजः । प्राचैर्देवासःप्रणयंति देवयुंब्रह्मप्रियंजोषयंतेवराऽइव ॥ अधिद्वयोरदधाऽउक्थ्यं१वचोयतस्रुचामिथुनायासपर्यतः । असंयत्तोव्रतेतेक्षेति पुष्यतिभद्राशक्तिर्यजमानायसुन्वते+ ॥ आदंगिराःप्रथमंदधिरेवयऽइद्धाग्नयःशम्यायेसुकृत्यया । सर्वंपणेःसमविंदं तभोजनमश्वावंतंगोमंतमापशुंनरः ॥ यज्ञैरथर्वाप्रथमःपथस्ततेततःसूर्योव्रतपावेनऽआजनि । आगाऽआजदुशनाका व्यःसचायमस्यजातममृतंयजामहे ॥ बर्हिर्वायत्स्वपत्यायवृज्यतेर्कोवाश्लोकमाघोषतेदिवि । ग्रावायत्रवदतिकारुरु क्थ्य१स्तस्येदिंद्रोऽअभिपित्वेषुरण्यति ॥ ४ ॥ (१।१३।११) असाविसोमऽइंद्रतेशविष्ठधृष्णवागहि । आत्वापृण

(१।१३।१०)अश्वावतीतिषड्टचस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमइंद्रोजगती। (१।१३।११)असावीतिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमइंद्रआद्याः

इंद्रमिद्धरीवहतोप्रतिधृष्टशवसं । ऋषीणाचस्तुतीरुपयज्ञंचमानुषाणां ॥ आतिष्ठ
किंत्वद्रियंरजः सूर्योनरश्मिभिः ॥ इंद्रमिद्धरीवहतोप्रतिधृष्टशवसं । ऋषीणाचस्तुतीरुपयज्ञंचमानुषाणां ॥ आतिष्ठ
वृत्रहन्त्रथंयुक्तातेब्रह्मणाहरी । अर्वाचीनंसुतेमनोग्रावाकृणोतुवग्नुना ॥ इममिंद्रसुतंपिबज्येष्ठममर्त्यमदं । शुक्रस्यत्वा
भ्यक्षरन्धाराऽऋतस्यसादने ॥ इंद्रायनूनमर्चतोक्थानिचब्रवीतन । सुताऽअमत्सुरिंदवोज्येष्ठंनमस्यतासहः ॥ ५ ॥
नकिष्ट्वद्रथीतरोहरीयदिंद्रयच्छसे । नकिष्ट्वानुमज्मनानकिःस्वश्वऽआनशे ॥ यऽएकऽइद्विदयतेवसुमर्तायदाशुषे ।
ईशानोऽअप्रतिष्कुतऽइंद्रोऽअंग ॥ कदामर्तमराधसंपदाक्षुंपमिवस्फुरत् । कदानःशुश्रवद्गिरऽइंद्रो० ॥ यश्चिद्धित्वा
वहुभ्यऽआसुतावाँऽआविवासति । उग्रंतत्पत्यतेशवऽइंद्रो० ॥ स्वादोरित्थाविषूवतोमध्वःपिबंतिगौर्यः । याऽइंद्रेण
सयावरीर्वृष्णामदंतिशोभसेवस्वीरनुस्वराज्यं ॥ ६ ॥ ताऽअस्यपृशनायुवःसोमंश्रीणंतिपृश्नयः । प्रियाऽइंद्रस्यधेनवो
वज्रंहिन्वंतिसायकंवस्वी० ॥ ताऽअस्यनमसासहःसपर्यंतिप्रचेतसः । व्रतान्यस्यसश्चिरेपुरूणिपूर्वचित्तयेवस्वी० ॥
इंद्रोदधीचोऽअस्थभिर्वृत्राण्यप्रतिष्कुतः । जघाननवतीर्नव ॥ इच्छन्नश्वस्ययच्छिरःपर्वतेष्वपश्रितं । तद्विदच्छर्यणा
वति ॥ अत्राहगोरमन्वतनामत्वष्टुरपीच्यं । इत्थाचंद्रमसोगृहे ॥ ७ ॥ कोऽअद्ययुंक्तेधुरिगाऽऋतस्यशिमीवतोभा
मिनोदुर्हृणायून् । आसन्निषून्हृत्स्वसोमयोभून्यऽएषांभृत्यामृणधत्सजीवात् ॥ कऽईषतेतुज्यतेकोबिभायकोमंसते

पळनुष्टुभःसप्तम्याद्यास्तिस्रउष्णिहःदशम्याद्यास्तिस्रःपंक्तयःत्रयोदशाद्यास्तिस्रोगायत्र्यःषोळश्याद्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभःअंत्येद्वेबृहतीसतोबृहत्यौ।

संतमिंद्रंकोऽअंति । कस्तोकायकऽइभायोतरायेधिब्रवत्तन्वे३कोजनाय ॥ कोऽअग्निमीट्टेहविपाघृतेनस्रुचायजाताऽऋतुभिर्ध्रुवेभिः । कस्मैदेवाऽआवहानाशुहोमकोमंसतेवीतिहोत्रःसुदेवः+ ॥ त्वमंगप्रशंसिपोदेवःशविष्ठमर्त्यं । नत्वदन्योमघवन्नस्तिमर्डितेंद्रब्रवीमितेवचः ॥ मातेराधांसिमातेऽऊतयोवसोस्मान्कदाचनादभन् । विश्वाचनऽउपमिमीहिमानुषवसूनिचर्षणिभ्यऽआ+ ॥ ८ ॥ (१।१४।१) प्रयेशुंभंतेजनयोनसप्तयोयामन्रुद्रस्यसूनवःसुदंससः । रोदसीहिमरुतश्चक्रिरेवृधेमदंतिवीराविदथेषुघृष्वयः ॥ तऽउक्षितासोमहिमानमाशतदिविरुद्रासोऽअधिचक्रिरेसदः । अर्चंतोऽअर्कंजनयंतऽइंद्रियमधिश्रियोदधिरेपृश्निमातरः ॥ गोमातरोयच्छुभयंतेऽअंजिभिस्तनूषुशुभ्रादधिरेविरुक्मतः । बाधंतेविश्वमभिमातिनमपवर्त्मान्येषामनुरीयतेघृतं+ ॥ वियेभ्राजंतेसुमखासऽऋष्टिभिःप्रच्यावयंतोऽअच्युताचिदोजसा । मनोजुवोयन्मरुतोरथेष्वावृषव्रातासःपृषतीरयुग्ध्वं ॥ प्रयद्रथेषुपृषतीरयुग्ध्वंवाजेऽअद्रिंमरुतोरंहयंतः । उतारुषस्यविष्यंतिधाराश्चर्मेवोदभिर्व्युंदंतिभूम ॥ आवोवहंतुसप्तयोरघुष्यदोरघुपत्वानःप्रजिगातबाहुभिः । सीदताबर्हिरुरुवःसदस्कृतंमादयध्वंमरुतोमध्वोऽअंधसः ॥ ९ ॥ तेवर्धंतस्वतवसोमहित्वनानाकंतस्थुरुरुचक्रिरेसदः । विष्णुर्यद्धावद्वृषणंमदच्युतंवयोनसीदन्नधिबर्हिषिप्रिये+ ॥ शूराऽइवेद्युयुधयोनजग्मयःश्रवस्यवोनपृतनासुयेतिरे ।

(१।१४।१) प्रयेशुंभंतइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोमरुतोजगतीपंचम्यस्तेत्रिष्टुभौ ।

भयंते विश्वा भुवना मरुद्भ्यो राजान इव त्वेषसंदृशो नरः ॥ त्वष्टा यद्वज्रं सुकृतं हिरण्ययं सहस्रभृष्टिं स्वपा अवर्तयत् । धत्त इंद्रो नर्यपांसि कर्तवेऽहन्वृत्रं निरपामौब्जदर्णवं ॥ ऊर्ध्वं नुनुद्रेऽवतं त ओजसा दादृहाणं चिद्बिभिदुर्वि पर्वतं । धमंतो वाणं मरुतः सुदानवो मदे सोमस्य रण्यानि चक्रिरे ॥ जिह्मं नुनुद्रेऽवतं तया दिशासिंचन्नुत्सं गोतमाय तृष्णजे । आ गच्छंतीमवसा चित्रभानवः कामं विप्रस्य तर्पयंत धामभिः ॥ या वः शर्म शशमानाय संति त्रिधातूनि दाशुषे यच्छताधि । अस्मभ्यं तानि मरुतो वि यंत रयिं नो धत्त वृषणः सुवीरं ॥ १० ॥ (१।१४।२) मरुतो यस्य हि क्षये पाथा दिवो विमहसः । स सुगोपातमो जनः ॥ यज्ञैर्वा यज्ञवाहसो विप्रस्य वा मतीनां । मरुतः शृणुता हवं ॥ उत वा यस्य वाजिनोऽनु विप्रमतक्षत । स गंता गोमति व्रजे ॥ अस्य वीरस्य बर्हिषि सुतः सोमो दिविष्टिषु । उक्थं मदश्च शस्यते ॥ अस्य श्रोषंत्वा भुवो विश्वा यश्चर्षणीरभि । सूरं चित्सस्रुषीरिषः ॥ ११ ॥ पूर्वीभिर्हि ददाशिम शरद्भिर्मरुतो वयं । अवोभिश्चर्षणीनां ॥ सुभगः स प्रयज्यवो मरुतो अस्तु मर्त्यः । यस्य प्रयांसि पर्षथ ॥ शशमानस्य वा नरः स्वेदस्य सत्यशवसः । विदा कामस्य वेनतः ॥ यूयं तत्सत्यशवस आविष्कर्त महित्वना । विध्यता विद्युता रक्षः ॥ गूहता गुह्यं तमो वि यात विश्वमत्रिणं । ज्योतिष्कर्ता यदुश्मसि ॥ १२ ॥ (१।१४।३) प्रत्वक्षसः प्रतवसो विरप्शिनोऽनानता अविथुरा ऋजीषिणः । जुष्टतमासो नृतमासो

(१।१४।२) मरुतो यस्येति दशर्चस्य सूक्तस्य राहूगणो गोतमो मरुतो गायत्री । (१।१४।३) प्रत्वक्षस इति षड्ऋचस्य सूक्तस्य राहूगणो गोतमो

ऽअंजिभिर्व्यानजेकेचिदुस्राऽइवस्तृभिः ॥ उपह्वरेषुयदचिध्वंययिंवयऽइवमरुतःकेनचित्पथा । श्चोतंतिकोशाऽउप
वोरथेष्वाघृतमुक्षतामधुवर्णमर्चते ॥ प्रैषामज्मेषुविथुरेवरेजतेभूमिर्यामेषुयद्धयुंजतेशुभे । तेक्रीळयोधुनयोभ्राजदृष्टयः
स्वयंमहित्वंपनयंतधूतयः ॥ सहिस्वसृत्पृषदश्वोयुवागणो३याऽईशानस्तविषीभिरावृतः । असिसत्यऽऋणयावानेद्यो
स्याधियःप्राविताथावृषागणः+ ॥ पितुःप्रत्नस्यजन्मनावदामसिसोमस्यजिह्वाप्रजिगातिचक्षसा । यदीमिंद्रंशम्यृक्का
णऽआशतादिन्नामानियज्ञियानिदधिरे ॥ श्रियसेकंभानुभिःसंमिमिक्षिरेतेरश्मिभिस्तऽऋक्कभिःसुखादयः । तेवाशी
मंतऽइष्मिणोऽअभीरवोविद्रेप्रियस्यमारुतस्यधाम्नः ॥ १३ ॥ (१।१४।४) आविद्युन्मद्भिर्मरुतःस्वर्कैरथेभिर्यातऽ
ऋष्टिमद्भिरश्वपर्णैः । आवर्षिष्ठयानऽइषावयोनपप्तत्तासुमायाः ॥ तेरुणेभिर्वरमापिशंगैःशुभेकंयांतिरथतूर्भिरश्वैः ।
रुक्मोनचित्रःस्वधितीवान्पव्यारथस्यजंघनंतभूम ॥ श्रियेकंवोऽअधितनूषुवाशीर्मेधावनानकृणवंतऽऊर्ध्वा । युष्म
भ्यंकंमरुतःसुजातास्तुविद्युम्नासोधनयंतेऽअद्रिं ॥ अहानिगृध्राःपर्यावऽआगुरिमांधियंवार्कार्यांचदेवीं । ब्रह्मकृण्वं
तोगोतमासोऽअर्कैरूर्ध्वंनुनुद्रऽउत्सधिंपिबध्यै ॥ एतत्त्यन्नयोजनमचेतिसस्वर्हयन्मरुतोगोतमोवः । पश्यन्हिरण्यच
क्रानयोदंष्ट्रान्विधावतोवराहून् ॥ एषास्यावोमरुतोनुभर्त्रीप्रतिष्टोभतिवाघतोनवाणी । अस्तोभयद्वृथासामनुस्वधांग

मरुतोजगती । (१।१४।४) आविद्युन्मद्भिरितिपड्टचस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोमरुतस्त्रिष्टुप्आद्यात्येप्रस्तारपंक्तीपंचमीविराड्रूपा ।

भस्त्योः ॥ १४ ॥ (१।१४।५) आनोभद्राःक्रतवोयंतुविश्वतोदब्धासोऽअपरीतासऽउद्भिदः । देवानोयथासदमि
द्वृधेऽअसन्नप्रायुवोरक्षितारोदिवेदिवे ॥ देवानांभद्रासुमतिर्ऋजूयतांदेवानांरातिरभिनोनिवर्ततां । देवानांसख्यमुप
सेदिमावयंदेवानऽआयुःप्रतिरंतुजीवसे ॥ तान्पूर्वयानिविदाहूमहेवयंभगंमित्रमदितिंदक्षमस्रिधं । अर्यमणंवरुणंसो
ममश्विनासरस्वतीनःसुभगामयस्करत् ॥ तन्नोवातोमयोभुवातुभेषजंतन्मातापृथिवीतत्पिताद्यौः । तद्ग्रावाणःसोम
सुतोमयोभुवस्तदश्विनाशृणुतंधिष्ण्यायुवं ॥ तमीशानंजगतस्तस्थुषस्पतिंधियंजिन्वमवसेहूमहेवयं । पूषानोयथावे
दसामसद्वृधेरक्षितापायुरदब्धःस्वस्तये ॥ १५ ॥ स्वस्तिनऽइंद्रोवृद्धश्रवाःस्वस्तिनःपूषाविश्ववेदाः । स्वस्तिनस्तार्क्ष्यो
ऽअरिष्टनेमिःस्वस्तिनोबृहस्पतिर्दधातु ॥ पृषदश्वामरुतःपृश्निमातरःशुभंयावानोविदथेषुजग्मयः । अग्निजिह्वामन
वःसूरचक्षसोविश्वेनोदेवाऽअवसागमन्निह ॥ भद्रंकर्णेभिःशृणुयामदेवाभद्रंपश्येमाक्षभिर्यजत्राः । स्थिरैरंगैस्तुष्टु
वांसस्तनूभिर्व्यशेमदेवहितंयदायुः ॥ शतमिन्नुशरदोऽअंतिदेवायत्रानश्चक्राजरसंतनूनां । पुत्रासोयत्रपितरोभवंति
मानोमध्यारीरिषतायुर्गंतोः ॥ अदितिर्द्यौरदितिरंतरिक्षमदितिर्मातासपितासपुत्रः । विश्वेदेवाऽअदितिःपंचजनाऽ

(१।१४।५) आनोभद्राइतिदशर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् आद्याःपंचसप्तमीचजगत्यःषष्ठीविराट्स्थाना ।
(सूक्तभेदप्रयोगपक्षेतुआद्यानांचतसृणांविश्वेदेवाःततएकस्याइंद्रापूषणौततश्चतसृणांविश्वेदेवाःततएकस्याअदितिःएवंदश) ।

अदितिर्जातमदितिर्जनित्वं ॥ १६ ॥ (१।१४।६) ऋजुनीतीनोवरुणोमित्रोनयतुविद्वान् । अर्यमादेवैःसजोषाः ॥ तेहिवस्वोवसवानास्तेऽअप्रमूरामहोभिः । व्रतारक्षंतेविश्वाहा ॥ तेऽअस्मभ्यंशर्मयंसन्नमृतामर्त्येभ्यः । वाधमानाऽ अपद्विषः ॥ विनःपथःसुवितायचियंत्विंद्रोमरुतः । पूषाभगोवंद्यासः ॥ उतनोधियोगोऽअग्राःपूषन्विष्णवेवयावः । कर्तानःस्वस्तिमतः ॥ १७ ॥ मधुवाताऽऋतायतेमधुक्षरंतिसिंधवः । माध्वीर्नःसंत्वोषधीः ॥ मधुनक्तमुतोषसोमधु मत्पार्थिवंरजः । मधुद्यौरस्तुनःपिता+ ॥ मधुमान्नोवनस्पतिर्मधुमाँऽअस्तुसूर्यः । माध्वीर्गावोभवंतुनः ॥ शंनोमि त्रःशंवरुणःशंनोभवत्वर्यमा । शंनऽइंद्रोबृहस्पतिःशंनोविष्णुरुरुक्रमः+ ॥ १८ ॥ (१।१४।७) त्वंसोमप्रचिकितो मनीपात्वंरजिष्ठमनुनेषिपंथां । तवप्रणीतीपितरोनऽइंदोदेवेपुरत्नमभजंतधीराः ॥ त्वंसोमक्रतुभिःसुक्रतुर्भूस्त्वंदक्षैःसु दक्षोविश्ववेदाः । त्वंवृषावृषत्वेभिर्महित्वाद्युम्नेभिर्द्युम्न्यभवोनृचक्षाः ॥ राज्ञोनुतेवरुणस्यव्रतानिबृहद्गभीरंतवसोमधा म । शुचिष्ट्वमसिप्रियोनमित्रोदक्षाय्योऽअर्यमेवासिसोम ॥ यातेधामानिदिवियापृथिव्यांयापर्वतेष्वोपधीष्वप्सु । ते

(१।१४।६) ऋजुनीतीनइतिनवर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोविश्वेदेवागायत्रीअंत्यानुष्टुप् । (वैश्वदेवसूक्तेप्यस्मिन्भेदप्रयोग- करणाशक्यत्वान्नवानामपिविश्वेदेवाएव) । (१।१४।७) त्वंसोमइतित्रयोविंशत्यृचस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमःसोमस्त्रिष्टुप्पंचम्यादि- द्वादशगायत्र्यःसप्तदश्युष्णिक् ।

भिर्नोविश्वैःसुमनाऽअहेळन्राजन्त्सोमप्रतिहव्यागृभाय ॥ त्वंसोमासिसत्पतिस्त्वंराजोतवृत्रहा । त्वंभद्रोऽअसिक्र
तुः ॥ १९ ॥ त्वंचसोमनोवशोजीवातुंनमरामहे । प्रियस्तोत्रोवनस्पतिः ॥ त्वंसोममहेभगंत्वंयूनऽऋतायते । दक्षंद
धासिजीवसे ॥ त्वंनःसोमविश्वतोरक्षाराजन्नघायतः । नरिष्येत्त्वावतःसखा ॥ सोमयास्तेमयोभुवऽऊतयःसंतिदाशु
षे । ताभिर्नोविताभव ॥ इमंयज्ञमिदंवचोजुजुषाणऽउपागहि । सोमत्वंनोवृधेभव ॥ २० ॥ सोमगीर्भिष्ट्वावयंवर्ध
यामोवचोविदः । सुमृळीकोनऽआविश ॥ गयस्फानोऽअमीवहावसुवित्पुष्टिवर्धनः । सुमित्रःसोमनोभव ॥ सोम
रारंधिनोहृदिगावोनयवसेष्वा । मर्यऽइवस्वऽओक्ये* ॥ यःसोमसख्येतवरारणद्देवमर्त्यः । तंदक्षःसचतेकविः+ ॥
उरुष्याणोऽअभिशस्तेःसोमनिपाह्यंहसः । सखासुशेवऽएधिनः ॥ २१ ॥ आप्यायस्वसमेतुतेविश्वतःसोमवृष्ण्यं ।
भवावाजस्यसंगथे+ ॥ आप्यायस्वमदिन्तमसोमविश्वेभिरंशुभिः । भवानःसुश्रवस्तमःसखावृधे+ ॥ संतेपयांसिसमु
यंतुवाजाःसंवृष्ण्यान्यभिमातिषाहः । आप्यायमानोऽअमृतायसोमदिविश्रवांस्युत्तमानिधिष्व ॥ यातेधामानिहविषा
यजंतिताविश्वापरिभूरस्तुयज्ञं । गयस्फानःप्रतरणःसुवीरोवीरहाप्रचरासोमदुर्यान् ॥ सोमोधेनुंसोमोऽअर्वंतमा
शुंसोमोवीरंकर्मण्यंददाति । सादन्यंविदथ्यंसभेयंपितृश्रवणंयोददाशदस्मै ॥ २२ ॥ अषाळ्हंयुत्सुपृतनासुपप्रिंस्वर्षा
मप्सांवृजनस्यगोपां । भरेषुजांसुक्षितिंसुश्रवसंजयंतंत्वामनुमदेमसोम ॥ त्वमिमाऽओषधीःसोमविश्वास्त्वमपोऽअज

नयुस्त्वंगाः । त्वमातंतंथोर्वं१ तरिक्षंत्वंज्योतिंपावितमौववर्थ ॥ देवेनंनोमनंसादेवसोमरायोभागंसहसावन्नभियुध्य ।
मात्वातंनदीशिषेवीर्यंस्योभयेभ्यःप्रचिकित्सागविष्टौ ॥ २३ ॥ (१।१४।८) एताऽउत्याऽउषसंःकेतुमंक्रतपूर्वेऽअ
र्धेरजंसोभानुमंजते । निष्कृण्वानाऽआयुंधानीवधृष्णवःप्रतिगावोरुषीर्यंतिमातरंः ॥ उदंपप्तन्नरुणाभानवोवृथांस्वा
युजोऽअरुंषीर्गाऽअंयुक्षत । अक्रन्नुषासोवयुनांनिपूर्वथारुशंतंभानुमरुंषीरशिश्रयुः ॥ अचैतिनारीरपसोनविष्टिभिः
समानेनयोजंनेनापरावतंः । इषंवहंतीःसुकृतेसुदानवेविश्वेदहयजंमानायसुन्वते+ ॥ अधिपेशांसिवपतेनृतूरिवापो
र्णुतेवक्षऽउस्रेवबर्जहं । ज्योतिर्विश्वंस्मैभुवनायकृण्वतीगावोनव्रजंव्यु१षाऽआंवर्तमंः ॥ प्रत्यर्चीरुशंदस्याऽअदर्शिवि
तिष्ठतेबाधंतेकृष्णमभ्वं । स्वरुंनपेशोविदथेष्वंजन्चित्रंदिवोदुहिताभानुमंश्रेत् ॥ २४ ॥ अतारिष्मतमंसस्पारमस्यो
षाऽउच्छंतींवयुनांकृणोति । श्रियेछंदोनस्मंयतेविभातीसुप्रतीकासौमनसायांजीगः ॥ भास्वंतीनेत्रीसूनृतानांदिवस्तं
वेदुहितागोतंमेभिः । प्रजावंतोनृवतोऽअश्वंबुध्यानुषोगोऽअंग्राँऽउपंमासिवाजांन् ॥ उषस्तमंश्यांयशसंसुवीरंदासप्र
वर्गंरयिमश्वंबुध्यं । सुदंसंसाश्रवंसायाविभासिवाजंप्रसूतासुभगेबृहंतं ॥ विश्वानिदेवीभुवनाभिचक्ष्याप्रतीचीचक्षुरु
र्वियाविभांति । विश्वंजीवंचरसेबोधयंतीविश्वंस्यवाचंमविदन्मनायोः+ ॥ पुनःपुनर्जायंमानापुराणीसंमानंवर्णमभि

(१।१४।८) एताउत्याइत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमउषाःअंत्यानांतिसृणामश्विनौआद्याश्वतस्रोजगत्यःततोष्टौत्रिष्टुभःअंत्याःषळुष्णिहः

शुंभमाना । श्वघ्नीवकृत्नुर्विजऽआमिनाना।मतस्यदेवीजरयंत्यायुः ॥ २५ ॥ व्यूर्ण्वतीदिवोऽअंतांऽअवोध्यपस्वसारं
सनुतर्युयोति । प्रमिनतीमनुष्यायुगानियोपाजारस्यचक्षसाविभाति ॥ पशून्नचित्रासुभगाप्रथानासिंधुर्नक्षोदऽउर्विं
याव्यश्वैत् । अमिनतीदैव्यानिव्रतानिसूर्यस्यचेतिरश्मिभिर्दृशाना+ ॥ उपस्तच्चित्रमाभरास्मभ्यंवाजिनीवति । येन
तोकंचतनयंचधामहे ॥ उपोऽअद्येहगोमत्यश्वावतिविभावरि । रेवदस्मेव्युच्छसूनृतावति ॥ युक्ष्वाहिवाजिनीवत्य
श्वाँऽअद्यारुणाँऽउषः । अथानोविश्वासौभगान्यावह ॥ २६ ॥ अश्विनावर्तिरस्मदागोमद्दस्राहिरण्यवत् । अर्वाग्र
थंसमनसानियच्छतं ॥ यावित्थाश्लोकमादिवोज्योतिर्जनायचक्रथुः । आनऽऊर्जंवहतमश्विनायुवं+ ॥ एहदेवाम
योभुवादस्राहिरण्यवर्तनी । उषर्बुधोवहंतुसोमपीतये ॥ २७ ॥ (१।१४।९) अग्नीषोमाविमंसुमेशृणुतंवृषणाहवं ।
प्रतिसूक्तानिहर्यतंभवतंदाशुषेमयः ॥ अग्नीषोमायोऽअद्यवामिदंवचःसपर्यति । तस्मैधत्तंसुवीर्यंगवांपोषंस्वश्व्यं ॥
अग्नीषोमायऽआहुतिंयोवांदाशाद्धविष्कृतिं । सप्रजयासुवीर्यंविश्वमायुर्व्यश्नवत् ॥ अग्नीषोमाचेतितद्वीर्यंवांयदमु
ष्णीतमवसंपणिंगाः । अवातिरतंबृसयस्यशेषोविंदतंज्योतिरेकंबहुभ्यः ॥ युवमेतानिदिविरोचनान्यग्निश्चसोमसक्रतू
अधत्तं । युवंसिंधूँऽरभिशस्तेरवद्यादग्नीषोमावमुंचतंगृभीतान्+ ॥ आन्यंदिवोमातरिश्वाजभारामथ्नादन्यंपरिश्येनो

(१।१४।९)अग्नीषोमाविति द्वादशर्चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमोग्नीषोमौत्रिष्टुप् आद्यास्तिस्रोनुष्टुभो(ष्टमीजगतीवा)नवम्यादितिस्रोगायत्र्यः।

ऽअद्रेः । अग्नीपोमाब्रह्मणावावृधानोरुंयज्ञायचक्रथुरुलोकं ॥ २८ ॥ अग्नीपोमाहुविपःप्रस्थितस्यवीतंहर्यतंवृपणा जुपेथां । सुशर्माणास्ववसाहिभूतमथाधत्तंयजमानायशंयोः ॥ योऽअग्नीषोमाहुविपासपर्याद्देवद्रीचामनसायोघृतेन । तस्यव्रतंरक्षतंपातमंहसोविशेजनायमहिशर्मयच्छतं ॥ अग्नीषोमासवेदसासहूतीवनतंगिरः । संदेवत्राबभूवथुः ॥ अग्नीपोमावनेनवांयोवांघृतेनदाशति । तस्मैदीदयतंवृहत् ॥ अग्नीपोमाविमानिनोयुवंहव्याजुजोपतं । आयातमुप नःसचा ॥ अग्नीपोमापिपृतमर्वतोनऽआप्यायंतामुस्त्रियाहव्यसूदः । अस्मेवलानिमघवत्सुधत्तंकृणुतंनोऽअध्वरंश्रुष्टि मंतं ॥ २९ ॥ (१।१५।१) इमंस्तोममर्हतेजातवेदसेरथमिवसंमहेमामनीपया । भद्राहिनःप्रमतिरस्यसंसद्यग्नेस ख्येमारिपामावयंतव ॥ यस्मैत्वमायजसेससाधत्यनर्वाक्षेतिदधतेसुवीर्यं । सतूतावनैनमश्नोत्यंहुतिरग्ने० ॥ शकेमत्वा समिधंसाधयाधियस्त्वेदेवाहुविरदंत्याहुतं । त्वमादित्यॉऽआवहतान्ह्यु१श्मस्यग्ने० ॥ भरामेध्मंकृणवामाहुवींषितेचि तयंतःपर्वणापर्वणावयं । जीवातवेप्रतरंसाधयाधियोग्ने० ॥ विशांगोपाऽअस्यचरंतिजंतवोद्विपच्चयदुतचतुष्पदक्तु भिः । चित्रःप्रकेतऽउपसोमहाँऽअस्यग्ने० ॥ ३० ॥ त्वमध्वर्युरुतहोतासिपूर्व्यःप्रशास्तापोताजनुषापुरोहितः । वि

(१।१५।१) इमंस्तोममितिषोडशर्चस्यसूक्तस्यकुत्सोग्निःपूर्वोदेवाइत्यस्यादेवाअग्निश्चतन्नोमित्रइत्यंत्यार्धर्चस्यमित्रवरुणादितिसिंधु- पृथिवीद्यावोजगतीअंत्येत्रिष्टुभौ । (यद्वैवत्यंवासूक्तमितिपक्षेऽग्निरेवदेवता) ।

श्वाविद्वाँऽआर्त्विज्याधीरपुष्यस्यग्ने० ॥ योविश्वतःसुप्रतीकःसदृङ्ङसिदूरेचित्संतळिद्विवातिरोचसे । राञ्याश्चिदंधो
ऽअतिदेवपश्यस्यग्ने० ॥ पूर्वोदेवाभवतुसुन्वतोरथोस्माकंशंसोऽअभ्यस्तुदूढ्यः । तदाजानीतोतपुष्यतावचोग्ने० ॥
वधैर्दुःशंसाँऽअपदूढ्योजहिदूरेवायेऽअंतिवाकेचिदत्रिणः । अथायज्ञायगृणतेसुगंकृध्यग्ने० ॥ यदयुक्थाऽअरुषारो
हिंतारथेवातजूतावृषभस्येवतेरवः । आदिन्वसिवनिनोधूमकेतुनाग्ने० ॥ ३१ ॥ अधस्वनादुतबिभ्युःपतत्रिणोद्रप्सा
यत्तेयवसादोव्यस्थिरन् । सुगंतत्तेतावकेभ्योरथेभ्योग्ने० ॥ अयंमित्रस्यवरुणस्यधायसेवयातांमरुतांहेळोऽअद्भुतः ।
मृळासुनोभूत्वेषांमनःपुनरग्ने० ॥ देवोदेवानामसिमित्रोऽअद्भुतोवसुर्वसूनामसिचारुरध्वरे । शर्मन्त्स्यामतवसप्रथ
स्तमेग्ने० ॥ तत्तेभद्रंयत्समिद्धःस्वेदमेसोमाहुतोजरसेमृळयत्तमः । दधासिरत्नंद्रविणंचदाशुषेग्ने० ॥ यस्मैत्वंसुद्रविणोददा
शोनागास्त्वमदितेसर्वताता । यंभद्रेणशवसाचोदयासिप्रजावताराधसातेस्याम ॥ सत्वमग्नेसौभगत्वस्यविद्वानस्माक
मायुःप्रतिरेहदेव । तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःसिंधुःपृथिवीऽउतद्यौः ॥ ३२ ॥ ॥ इतिप्रथमाष्टकेषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

पष्ठाध्यायेवर्गाः ३२ सूक्तानि १४ ऋचः १६३ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं.४१ मरुद्भ्यइदं.३४ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं.४ इंद्रापूषभ्यामिदं.१
विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं.४ अदित्याइदं.१ विश्वेदेवेभ्यइदं.९ सोमायेदं.२३ उषसइदं.१५ अश्विभ्यामिदं.२ अग्नीषोमाभ्यामिदं.१२ अग्नयइदं.
७देवाग्निभ्यामिदं (देवेभ्योऽग्निभ्यइदं.) अग्नयइदं.७ अग्निमित्रावरुणादितिसिंधुपृथिवीद्युभ्यइदं.१ ॥ इतिप्रथमेषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

द्वेएकादशौपसायवाग्नयेसप्रत्नथानवद्रविणोदसेपनोष्टौशुचयेगायत्रंवैश्वानरस्यतृचंवैश्वानरीयंजातवेदसएका
जातवेदस्यमेतदादीन्येकभूयांसिसूक्तसहस्रमेतत्तुकश्यपार्षंसयोवृषैकोनावार्पागिराऋज्राश्वांवरीषसहदेवभय
मानसुराधसःप्रमंदिनएकादशकुत्सश्चतुस्त्रिष्टुवंतमाद्यागर्भस्रावीण्युपनिपार्दिमांतेत्याद्ग्निष्टुप्स्तेष्टौयोनिर्नवचंद्र
माएकोनाद्यस्त्रितोवावैश्वदेवंहिपांक्तमंत्यात्रिष्टुवष्टमीमहाबृहतीयवमध्येंद्रंमित्रंसप्तत्रिष्टुवंतंयज्ञस्तृचंयइंद्रा
ग्नीसप्तोनैंद्राग्नंतुविद्यष्टौततंनवाभेवंतुपंचम्यंत्येत्रिष्टुभौतक्षन्पंचांत्यात्रिष्टुंवीळेपंचाधिकाश्विनमाद्यौपादौलिङ्गो
क्तदेवतावंत्येत्रिष्टुभौ ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिःओ३म् ॥ (१।१५।२) द्वेविरूपेचरतःस्वर्थेऽअन्यान्यावत्समुपधापयेते । हरिरन्यस्यांभवतिस्वधावाञ्छु
क्रोऽअन्यस्यांददृशेसुवर्चाः ॥ दशेमंत्वष्टुर्जनयंतगर्भमतंद्रासोयुवतयोविभृत्रं । तिग्मानीकंस्वयशसंजनेषुविरोचमानं
परिषींनयंति ॥ त्रीणिजानापरिभूषंत्यस्यसमुद्रऽएकंदिव्येकमप्सु । पूर्वामनुप्रदिशंपार्थिवानामृतून्प्रशासद्विदधावनु
ष्टु ॥ कऽइमंवोनिण्यमाचिकेतवत्सोमातृर्जनयतस्वधाभिः । बह्वीनांगर्भोऽअपसामुपस्थान्महान्कविर्निश्चरतिस्वधा
वान् ॥ आविष्टोवर्धतेचारुरासुजिह्मानामूर्ध्वःस्वयशाऽउपस्थे । उभेत्वष्टुर्बिभ्यतुर्जायमानात्प्रतीचीसिंहंप्रतिजोषयेते

(१।१५।२) द्वेविरूपेइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकुत्सउषोग्निस्त्रिष्टुप् । (इतआरभ्यजातवेदसइत्यंतशुद्धोग्निर्वा) ।

॥ १ ॥ उभेभद्रेजोषयेतेनमेनेगावोनवाश्राऽउपतस्थुरेवैः । सदक्षाणांदक्षपतिर्बभूवांजंतियंदक्षिणतोहविर्भिः ॥ उद्यं यमीतिसवितेवबाहूऽउभेसिचौयततेभीमऽऋंजन् । उच्छुक्रमत्कमजतेसिमस्मान्नवामातृभ्योवसनाजहाति ॥ त्वेषंरूपं कृणुतऽउत्तरंयत्संपृंचानःसदनेगोभिरद्भिः । कविर्बुध्नंपरिमर्मृज्यतेधीःसादेवतातासमितिर्बभूव ॥ उरुतेज्रयःपर्येति बुध्नंविरोचमानंमहिषस्यधाम । विश्वेभिरग्नेस्वयशोभिरिद्धोदब्धेभिःपायुभिःपाह्यस्मान्[+] ॥ धन्वन्त्स्रोतःकृणुतेगा तुमूर्मिंशुक्रैरूर्मिभिरभिनक्षतिक्षां । विश्वासनानिजठरेषुधत्तेंतर्नवासुचरतिप्रसूषु ॥ एवानोऽअग्नेसमिधावृधानोरेव त्पावकश्रवसेविभाहि । तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःसिंधुःपृथिवीऽउतद्यौः[+] ॥ २ ॥ (१।१५।२) सप्रत्नथा सहसाजायमानःसद्यःकाव्यानिबळधत्तविश्वा । आपश्चमित्रंधिषणाचसाधन्देवाऽअग्निंधारयन्द्रविणोदां ॥ सपूर्वं यानिविदाकव्यतायोरिमाःप्रजाऽअजनयन्मनूनां । विवस्वताचक्षसाद्यामपश्चदेवा० ॥ तमीळतप्रथमंयज्ञसाधंविश ऽआरीराहुतमृंजसानं । ऊर्जःपुत्रंभरतंसृप्रदानुंदेवा० ॥ समातरिश्वापुरुवारपुष्टिर्विदद्गातुंतनयायस्वर्वित् । विशां गोपाजनितारोदस्योर्देवा० ॥ नक्तोषासावर्णमामेम्यानेधापयेतेशिशुमेकंसमीची । द्यावाक्षामारुक्मोऽअंतर्विभातिदे वा० ॥ ३ ॥ रायोबुध्नःसंगमनोवसूनांयज्ञस्यकेतुर्मन्मसाधनोवेः । अमृतत्वंरक्षमाणासऽएनंदेवा० ॥ नूचपुराचसदनं

(१।१५।२) सप्रत्नथेतिनवर्चस्यसूक्तस्यकुत्सोद्रविणोदाअग्निस्त्रिष्टुप् ।

रयीणांजातस्यचजायमानस्यचक्षां । सतश्चगोपांभवतश्चभूरेर्देवा० ॥ द्रविणोदाद्रविणसस्तुरस्यद्रविणोदाःसनरस्य प्रयंसत् । द्रविणोदावीरवतीमिषंनोद्रविणोदारासतेदीर्घमायुः ॥ एवानोऽअग्नेसमिधावृधानोरेवत्पावकश्रवसेविभाहि । तन्नोमित्रोवरुणोमामहंतामदितिःसिंधुःपृथिवीऽउतद्यौः ॥ ४ ॥ (१।१५।४) अपनःशोशुचदघमग्नेशुशुग्ध्यारयिं । अपनःशोशुचदघं ॥ सुक्षेत्रियासुगातुयावसूयाचयजामहे । अपनः० ॥ प्रयद्भंदिष्ठऽएषांप्रास्माकासश्चसूरयः । अपनः० ॥ प्रयत्तेऽअग्नेसूरयोजायेमहिप्रतेवयं । अपनः० ॥ प्रयदग्नेःसहस्वतोविश्वतोयंतिभानवः । अपनः० ॥ त्वंहिविश्वतोमुखविश्वतःपरिभूरसि । अपनः० ॥ द्विषोनोविश्वतोमुखातिनावेवपारय । अपनः० ॥ सनःसिंधुमिवनावयातिपर्षास्वस्तये । अपनः० ॥ ५ ॥ (१।१५।५) वैश्वानरस्यसुमतौस्यामराजाहिकंभुवनानामभिश्रीः । इतोजातोविश्वमिदंविचष्टेवैश्वानरोयततेसूर्येण ॥ पृष्टोदिविपृष्टोऽअग्निःपृथिव्यांपृष्टोविश्वाऽओषधीराविवेश । वैश्वानरःसहसापृष्टोऽअग्निःसनोदिवासरिषःपातुनक्तं ॥ वैश्वानरतवतत्सत्यमस्त्वस्मान्रायोमघवानःसचंतां । तन्नोमित्रो० ॥ ६ ॥ (१।१५।६) जातवेदसेसुनवामसोममरातीयतोनिदहातिवेदः । सनःपर्षदतिदुर्गाणिविश्वा

(१।१५।४) अपनइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकुत्सःशुचिरग्निर्गायत्री । (१।१५।५) वैश्वानरस्येतितृचस्यसूक्तस्यकुत्सोवैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् ।
(१।१५।६) जातवेदसइत्येकर्चस्यसूक्तस्यमारीचःकश्यपोजातवेदाअग्निस्त्रिष्टुप् ।

नावेवसिंधुंदुरितात्यग्निः ॥ ७ ॥ (१।१५।७) सयोवृषावृष्ण्येभिःसमोकामहोदिवःपृथिव्याश्चसम्राट् । सतीनसत्वाहव्योभरेषुमरुत्वान्नोभवत्विंद्रऽऊती ॥ यस्यानाप्तःसूर्यस्येवयामोभरेभरेवृत्रहाशुष्मोऽअस्ति । वृषन्तमःसखिभिःस्वेभिरेवैर्मरु० ॥ दिवोनयस्यरेतसोदुघानाःपंथासोयंतिशवसापरीताः । तरद्द्वेषाःसासहिःपौंस्येभिर्मरु० ॥ सोऽअंगिरोभिरंगिरस्तमोभूद्वृषावृषभिःसखिभिःसखासन् । ऋग्मिभिर्ऋग्मीगातुभिर्ज्येष्ठोमरु० ॥ ससूनुभिर्नरुद्रेभिर्ऋभ्वान्षाह्येसासह्वाँऽअमित्रान् । सनीळेभिःश्रवस्यानितूर्वन्मरु० ॥ ८ ॥ समन्युमीःसमदनस्यकर्तास्माकेभिर्नृभिःसूर्यंसनत् । अस्मिन्नहन्त्सत्पतिःपुरुहूतोमरु० ॥ तमूतयोरणयञ्छूरसातौतंक्षेमस्यक्षितयःकृण्वतत्रां । सविश्वस्यकरुणस्येशऽएकोमरु० ॥ तमप्संतशवसऽउत्सवेषुनरोनरमवसेतंधनाय । सोऽअंधेचित्तमसिज्योतिर्विदन्मरु० ॥ ससव्येनयमतिव्राधतश्चित्सदक्षिणेसंगृभीताकृतानि । सकीरिणाचित्सनिताधनानिमरु० ॥ सग्रामेभिःसनितासरथेभिर्विदेविश्वाभिःकृष्टिभिन्वैद्य । सपौंस्येभिरभिभूरशस्तीर्मरु० ॥ ९ ॥ सजामिभिर्यत्समजातिमीह्ळेजामिभिर्वापुरुहूतऽएवैः । अपांतोकस्यतनयस्यजेषेमरु० ॥ सवज्रभृद्दस्युहाभीमऽउग्रःसहस्रचेताःशतनीथऽऋभ्वा । चम्रीषोनशवसापांचजन्यो...

(१।१५।७) सयोवृषेत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवार्षागिराऋज्राश्वांबरीषसहदेवभयमानसुराधसइंद्रस्त्रिष्टुप् । (इतआरभ्यमरुत्वानिंद्रइतिकश्चित् । तन्न । सर्वानुक्रमादिभिरनादृतत्वात् ।)

न्योमरु० ॥ तस्यवज्रः क्रंदतिस्मत्स्वर्षादिवोनत्वेषोरवथः शिमीवान् । तंसचंतेसनयस्तंधनानिमरु० ॥ यस्याजस्रंशव
सामानमुक्थंपरिभुजद्रोदसीविश्वतः सीं । सपारिषत्क्रतुभिर्मंदसानोमरु० ॥ नयस्यदेवादेवतानमर्ताऽआपश्चनशव
सोऽअंतमापुः । सप्ररिक्वात्वक्षसाक्ष्मोदिवश्चमरु० ॥ १० ॥ रोहिच्छ्यावासुमदंशुर्ललामीर्द्युक्षाराय ऽऋज्राश्वस्य । वृ
षण्वंतंबिभ्रतीधूर्षुरथंमंद्राचिकेतनाहुषीषुविक्षु ॥ एतत्त्यत्तऽइंद्रवृष्णऽउक्थंवार्षागिराऽअभिगृणंतिराधः । ऋज्रा
श्वः प्रष्टिभिरंबरीषः सहदेवोभयमानः सुराधाः ॥ दस्यूञ्छिम्यूँश्चपुरुहूतऽएवैर्हत्वापृथिव्यांशर्वानिबर्हीत् । सनत्क्षेत्रं
सखिभिः श्वित्न्येभिः सनत्सूर्यंसनदपः सुवज्रः ॥ विश्वाहेंद्रोऽअधिवक्तानोऽअस्त्वपरिह्वृताः सनुयामवाजं । तन्नोमित्रो०
॥ ११ ॥ (१।१५।८) प्रमंदिनेपितुमदर्चतावचोयः कृष्णगर्भानिरहन्नृजिश्वना । अवस्यवोवृषणंवज्रदक्षिणंमरुत्वंतं
सख्यायहवामहे ॥ योव्यंसंजाहृषाणेनमन्युनायः शंबरंयोऽअहन्पिप्रुमव्रतं । इंद्रोयः शुष्णमशुषंन्यावृणङ्मरु० ॥
यस्यद्यावापृथिवीपौंस्यंमहद्यस्यव्रतेवरुणोयस्यसूर्यः । यस्येंद्रस्यसिंधवः सश्चतिव्रतंमरु० ॥ योऽअश्वानांयोगवांगोपति
र्वशीयऽआरितः कर्मणिकर्मणिस्थिरः । वीळोश्चिदिंद्रोयोऽअसुन्वतोवधोमरु० ॥ योविश्वस्यजगतः प्राणतस्पतिर्योब्रह्म
णेप्रथमोगाऽअविंदत् । इंद्रोयोदस्यूँरधराँऽअवातिरन्मरु० ॥ यः शूरेभिर्हव्योयश्चभीरुभिर्योधावद्भिर्हूयतेयश्चजिग्यु

(१।१५।८) प्रमंदिनइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्रोजगतीअंत्याश्चतस्त्रस्त्रिष्टुभः । (आद्यागर्भस्त्राविणीतिगुणः) ।

भिः । इंद्रंयंविश्वाभुवनाभिसंदधुर्मरु० ॥ १२ ॥ रुद्राणामेतिप्रदिशाविचक्षणोरुद्रेभिर्योषातनुतेपृथुज्रयः । इंद्रंम
नीषाऽअभ्यर्चतिश्रुतंमरु० ॥ यद्वामरुत्वःपरमेसधस्थेयद्वावमेवृजनेमादयासे । अतऽआयाह्यध्वरंनोऽअच्छात्वाया
हविश्चकृमासत्यराधः ॥ त्वायेंद्रसोमंसुषुमासुदक्षत्वायाहविश्चकृमाब्रह्मवाहः । अधानियुत्वःसगणोमरुद्भिरस्मिन्य
ज्ञेबर्हिषिमादयस्व ॥ मादयस्वहरिभिर्येतइंद्रविष्यस्वशिप्रेविसृजस्वधेने । आत्वासुशिप्रहरयोवहंतूशन्हव्यानिप्रति
नोजुषस्व ॥ मरुत्स्तोत्रस्यवृजनस्यगोपावयमिंद्रेणसनुयामवाजं । तन्नोमित्रो० ॥ १३ ॥ (१।१५।९) इमांतेधियंप्र
भरेमहोमहीमस्यस्तोत्रेधिषणायत्तऽआनजे । तमुत्सवेचप्रसवेचसासहिमिंद्रंदेवासःशवसामदन्ननु ॥ अस्यश्रवोनद्यः
सप्तबिभ्रतिद्यावाक्षामापृथिवीदर्शतंवपुः । अस्मेसूर्याचंद्रमसाभिचक्षेश्रद्धेकमिंद्रचरतोवितर्तुरं ॥ तंस्मारथंमघव
न्प्रावसातयेजैत्रंयंतेऽअनुमदामसंगमे । आजानऽइंद्रमनसापुरुष्टुतत्वायद्भ्योमघवञ्छर्मयच्छनः ॥ वयंजयेमत्वयायु
जावृतमस्माकमंशमुदवाभरेभरे । अस्मभ्यमिंद्रवरिवःसुगंकृधिप्रशत्रूणांमघवन्वृष्ण्यारुज ॥ नानाहित्वाहवमानाज
नाऽइमेधनानांधर्तरवसाविपन्यवः । अस्माकंस्मारथमातिष्ठसातयेजैत्रंहींद्रनिभृतंमनस्तव ॥ १४ ॥ गोजितावाहूऽ
अमितक्रतुःसिमःकर्मन्कर्मञ्छतमूतिःखजंकरः । अकल्पऽइंद्रःप्रतिमानमोजसाथाजनाविह्वयंतेसिषासवः ॥ उत्तेश

(१।१५।९) इमांतइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्रोजगतीअत्यास्त्रिष्टुप् ।

तान्मघवन्नुच्चभूयसऽउत्सहस्राद्रिरिचेकृष्टिपुश्रवः । अमात्रंत्वाधिषणातितित्विषेमह्यधावृत्राणिजिघ्नसेपुरंदर ॥ त्रिविष्टिधातुप्रतिमानमोजसस्तिस्रोभूमीर्नृपतेत्रीणिरोचना । अतीदंविश्वंभुवनंववक्षिथाशत्रुरिंद्रजनुषासनादसि ॥ त्वांदेवेषुप्रथमंहवामहेत्वंबभूथपृतनासुसासहिः । सेमंनःकारुमुपमन्युमुद्भिदमिंद्रःकृणोतुप्रसवेरथंपुरः+ ॥ त्वंजिगेथनधनारुरोधिथार्भेष्वाजामघवन्महत्सुच । त्वामुग्रमवसेसंशिशीमस्यथानऽइंद्रहवनेषुचोदय ॥ विश्वाहेंद्रोऽअधिवक्तानोऽअस्त्वपरिह्वृताःसनुयामवाजं । तन्नोमित्रो० ॥ १५ ॥ (१।१५।१०) तत्तऽइंद्रियंपरमंपराचैरधारयंतकवयःपुरेदं । क्षमेदमन्यद्दिव्यं१न्यदस्यसमीपृच्यतेसमनेवकेतुः+ ॥ सधारयत्पृथिवींपप्रथच्चवज्रेणहत्वानिरपःससर्ज । अहन्नहिमभिनद्रौहिणंव्यहन्व्यंसंमघवाशचीभिः ॥ सजातूभर्माश्रद्दधानऽओजःपुरोविभिंदन्नचरद्विदासीः । विद्वान्वज्रिन्दस्यवेहेतिमस्यार्यंसहोवर्धयाद्युम्नमिंद्र ॥ तदूचुषेमानुषेमायुगानिकीर्तेन्यंमघवानामबिभ्रत् । उपप्रयन्दस्युहत्यायवज्रीयद्धसूनुःश्रवसेनामदधे+ ॥ तदस्येदंपश्यताभूरिपुष्टंश्रदिंद्रस्यधत्तनवीर्याय । सगाऽअविंदत्सोऽअविंददश्वान्त्सऽओषधीःसोऽअपःसवनानि ॥ १६ ॥ भूरिकर्मणेवृषभायवृष्णेसत्यशुष्मायसुनवामसोमं । यऽआदृत्यापरिपंथीवशूरोयज्वनोविभजन्नेतिवेदः ॥ तदिंद्रप्रेवर्वीर्यंचकर्थयत्ससंतंवज्रेणाबोधयोहिं । अनुत्वापत्नीर्हृषितंवयश्चविश्वेदेवासोऽ

(१।१५।१०) तत्तइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

अमदन्ननुत्वा ॥ शुष्णंपिप्रुंकुयवंवृत्रमिंद्रयदावधीर्विपुरःशंबरस्य । तन्नोमित्रो० ॥ १७ ॥ (१।१५।११) योनिष्ट
ऽइंद्रनिषदेंऽअकारितमानिषीदस्वानोनार्वा । विमुच्यावयोवसायाश्वान्दोषावस्तोर्वहीयसःप्रपित्वे+ ॥ ओत्येनरऽइं
द्रमूतयेगुर्नूचित्तान्त्सद्योऽअध्वनोजगम्यात् । देवासोमन्युंदासस्यश्चम्नन्तेनऽआवक्षन्त्सुवितायवर्णं ॥ अवत्मनाभर
तेकेतवेदाऽअवत्मनाभरतेफेनमुदन् । क्षीरेणस्नातःकुयवस्ययोषेहतेतेस्यातांप्रवणेशिफायाः ॥ युयोपनाभिरुपरस्या
योःप्रपूर्वाभिस्तिरतेराष्टिशूरः । अंजसीकुलिशीवीरपत्नीपयोहिन्वानाऽउदभिर्भरंते ॥ प्रतियत्स्यानीथादर्शिदस्योरो
कोनाच्छासदनंजानतीगात् । अधस्मानोमघवन्चर्कृतादिन्मानोमघेवनिष्षपीपरादाः ॥ १८ ॥ सत्वंनंऽइंद्रसूर्येसोऽ
अप्स्वनागास्त्वऽआभंजजीवशंसे । मांतरांभुजमारीरिषोनःश्रद्धितंतेवहृतऽइंद्रियायं ॥ अधामन्येश्रत्तेऽअस्माऽअ
धायिवृषाचोदस्वमहतेधनाय । मानोऽअकृतेपुरुहूतयोनाविंद्रक्षुध्यद्भ्योवयऽआसुतिंदाः ॥ मानोवधीरिंद्रमापरादा
मानःप्रियाभोजनानिप्रमोषीः । आंडामानोमघवन्छक्रनिर्भेन्मानःपात्राभेत्सहजानुषाणि ॥ अर्वाङेहिसोमकामंत्वा
हुरयंसुतस्तस्यपिबामदाय । उरुव्यचाजठरऽआवृषस्वपितेवनःशृणुहिहूयमानः ॥ १९ ॥ (१।१५।१२) चंद्रमाऽ

(१।१५।११) योनिष्टइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१।१५।१२) चंद्रमाइत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यास्यत्रितोविश्वेदेवाः
पंक्तिःअंत्यात्रिष्टुप्अष्टमीमहाबृहतीयवमध्या । (सूक्तभेदप्रयोगपक्षेतुआद्यायाविश्वेदेवाःद्वितीयायारोदसीतृतीयायाविश्वेदेवाःचतुर्थ्याअग्नि

अप्स्व१न्तरासुपर्णोधावतेदिवि । नवोहिरण्यनेमयःपदंविंदंतिविद्युतोवित्तंमेऽअस्यरोदसी ॥ अर्थमिद्वाऽउंऽअर्थिन ऽआजायायुवतेपतिं । तुंजातेवृष्ण्यंपयःपरिदायरसंदुहेवित्तं० ॥ मोपुदेवाऽअदःस्व१रवपादिदिवस्परि । मासोम्य स्यशंभुवःशूनेभूमकदाचनवित्तं० ॥ यज्ञंपृच्छाम्यवमंसतद्दूतोविवोचति । क्वऽऋतंपूर्व्यंगतंकस्तद्बिभर्तिनूतनोवित्तं० ॥ अमीयेदेवाःस्थनत्रिष्वारोचनेदिवः । कद्वऽऋतंकदनृतंक्वप्रत्नावऽआहुतिर्वित्तं० ॥ २० ॥ कद्वऽऋतस्यधर्णसिकद्व रुणस्यचक्षणं । कदर्यम्णोमहस्पथातिक्रामेमदूढ्योवित्तं० ॥ अहंसोऽअस्मियःपुरासुतेवदामिकानिचित् । तंमाव्यं त्याध्यो३वृकोनतृष्णजंमृगंवित्तं० ॥ संमातपंत्यभितःसपत्नीरिवपर्शवः । मूषोनशिश्नाव्यदंतिमाध्यःस्तोतारंतेशतक्र तोवित्तं० ॥ अमीयेसप्तरश्मयस्तत्रामेनाभिरातता । त्रितस्तद्वेदाप्त्यःसजामित्वायरेभतिवित्तं० ॥ अमीयेपंचोक्षणो मध्येतस्थुर्महोदिवः । देवत्रानुप्रवाच्यंसध्रीचीनानिवावृतुर्वित्तं० ॥ २१ ॥ सुपर्णाऽएतऽआसतेमध्यऽआरोधनेदि वः । तेसेधंतिपथोवृकंतरंतंयह्वतीरपोवित्तं० ॥ नव्यंतदुक्थ्यंहितंदेवासःसुप्रवाचनं । ऋतमर्षंतिसिंधवःसत्यंतातान सूर्योवित्तं० ॥ अग्नेतवत्यदुक्थ्यंदेवेष्वस्त्याप्यं । सनःसत्तोमनुष्वदादेवान्यक्षिविदुष्टरोवित्तं० ॥ सत्तोहोतामनुष्वदा

रोदस्यःततस्तिसृणाविश्वेदेवाःअष्टम्याइद्ररोदस्यःनवम्याःसूर्यरश्मिरोदस्यःदशम्याविश्वेदेवाःएकादश्याःसूर्यरश्मिरोदस्यःद्वादश्याविश्वेदे वाःततोद्वयोरग्निरोदसीततएकस्यावरुणरोदस्यःततोद्वयोर्विश्वेदेवाःततएकस्यारोदसीअत्यायाविश्वेदेवाः । उत्तरसूक्तद्वयेविश्वेदेवाएव) ।

देवाँऽअच्छाविदुष्टरः । अग्निर्हव्यासुषूदतिदेवोदेवेषुमेधिरोवित्तं० ॥ ब्रह्माकृणोतिवरुणोगातुविदंतमीमहे । व्यूर्णोतिहृदामतिंनव्योजायतामृतंवित्तं० ॥ २२ ॥ असौयःपंथाऽआदित्योदिविप्रवाच्यंकृतः । नसदेवाऽअतिक्रमेतंमर्तासोनपश्यथवित्तं० ॥ त्रितःकूपेवहितोदेवान्हवतऊतये । तच्छुश्रावबृहस्पतिःकृण्वन्नंहूरणादुरुवित्तं० ॥ अरुणोमासकृद्वृकःपथायंतंददर्शहि । उज्जिहीतेनिचाय्यातष्टेवपृष्ट्यामयीवित्तं० ॥ एनांगूषेणवयमिंद्रवंतोभिष्यामवृजनेसर्ववीराः । तन्नोमित्रो० ॥ २३ ॥ (१।१६।१) इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमूतयेमारुतंशर्धोऽअदितिंहवामहे । रथंनदुर्गाद्वसवःसुदानवोविश्वस्मान्नोऽअंहसोनिष्पिपर्तन ॥ तऽआदित्याऽआगतासर्वतातयेभूतदेवावृत्रतूर्येषुशंभुवः । रथंन० ॥ अवंतुनःपितरःसुप्रवाचनाऽउतदेवीदेवपुत्रेऽऋतावृधा । रथंन० ॥ नराशंसंवाजिनंवाजयन्निहक्षयद्वीरंपूषणंसुम्नैरीमहे । रथंन० ॥ बृहस्पतेसदमिन्नःसुगंकृधिशंयोर्यत्तेमनुर्हितंतदीमहे । रथंन० ॥ इंद्रंकुत्सोवृत्रहणंशचीपतिंकाटेनिबाह्लऽऋषिरह्वदूतये । रथंन० ॥ देवैर्नोदेव्यदितिर्निपातुदेवस्त्रातात्रायतामप्रयुच्छन् । तन्नोमित्रो० ॥ २४ ॥ (१।१६।२) यज्ञोदेवानांप्रत्येतिसुम्नमादित्यासोभवतामृळयंतः । आवोर्वाचीसुमतिर्ववृत्यादंहोश्चिद्यावरिवोवित्त

(१।१६।१) इंद्रंमित्रमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकुत्सोविश्वेदेवाजगतीअंत्यात्रिष्टुप् । (१।१६।२) यज्ञोदेवानामितितृचस्यसूक्तस्यकुत्सोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

रासंत् ॥ उपनोदेवाऽअवसागमंत्वंगिरसांसामभिःस्तूयमानाः । इंद्रऽइंद्रियैर्मरुतोमरुद्भिरादित्यैर्नोऽअदितिःशर्मयंसत् ॥ तन्नऽइंद्रस्तद्वरुणस्तदग्निस्तदर्यमातत्सविताचनोधात् । तन्नोमित्रो० ॥ २५ ॥ (१।१६।३) यऽइंद्राग्नी चित्रतमोरथोवामभिविश्वानिभुवनानिचष्टे । तेनायातंसरथंतस्थिवांसाथासोमस्यपिवतंसुतस्य ॥ यावदिदंभुवनंविश्वमस्त्युरुव्यचावरिमतागभीरं । तावांऽअयंपातवेसोमोऽअस्त्वरमिंद्राग्नीमनसेयुवभ्यां ॥ चक्राथेहिसध्र्य१ङ्नामभद्रंसध्रीचीनावृत्रहणाऽउतस्थः । ताविंद्राग्नीसध्र्यंचानिपद्यावृष्णःसोमस्यवृपणावृपेथां ॥ समिद्धेष्वग्निष्वानजानायतस्रुचावर्हिरुतिस्तिराणा । तीव्रैःसोमैःपरिपिक्तेभिरर्वागेंद्राग्नीसौमनसाययातं ॥ यानींद्राग्नीचक्रथुर्वीर्याणियानिरूपाण्युतवृष्ण्यानि । यावांप्रत्नानिसख्याशिवानितेभिःसोमस्यपिवतंसुतस्य ॥ २६ ॥ यदब्रवंप्रथमंवांवृणानो३यंसोमोऽअसुरैर्नोविहव्यः । तांसत्यांश्रद्धामभ्याहियातमथासोमस्यपिवतंसुतस्य ॥ यदिंद्राग्नीमदथःस्वेदुरोणेयद्ब्रह्मणिराजनिवायजत्रा । अतःपरिवृपणावाहियातमथा० ॥ यदिंद्राग्नीयदुपुतुर्वशेपुयद्द्रुह्युष्वनुपुपूरुपुस्थः । अतःपरिवृपणावाहियातमथा० ॥ यदिंद्राग्नीऽअवमस्यांपृथिव्यांमध्यमस्यांपरमस्यामुतस्थः । अतःपरिवृपणावाहियातमथा० ॥ यदिंद्राग्नीपरमस्यांपृथिव्यांमध्यमस्यामवमस्यामुतस्थः । अतःपरिवृपणावाहियातमथा० ॥ यदिंद्राग्नीदिविष्ठोयत्पृथि

(१।१६।३) यइंद्राग्नीइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्राग्नीत्रिष्टुप् ।

व्यांयत्पर्वतेष्वोषधीष्वप्सु । अतःपरिवृषणावाहियातमथा० ॥ यदिंद्राग्नीऽउदितासूर्यस्यमध्येदिवःस्वधयामादयेथे । अतःपरिवृषणावाहियातमथा० ॥ एवेंद्राग्नीपपिवांसासुतस्यविश्वास्मभ्यंसंजयतंधनानि । तन्नोमित्रो० ॥ २७ ॥

(१।१६।४) विह्यख्यंमनसावस्यऽइच्छन्निंद्राग्नीज्ञासऽउतवासजातान् । नान्यायुवत्प्रमतिरस्तिमह्यंसवांधियंवाजयंतीमतक्षं ॥ अश्रवंहिभूरिदावत्तरावांविजामातुरुतवाघास्यालात् । अथासोमस्यप्रयतीयुवभ्यामिंद्राग्नीस्तोमंजनयामिनव्यं ॥ माच्छेद्मरश्मींरितिनाधमानाःपितॄणांशक्तीरनुयच्छमानाः । इंद्राग्निभ्यांकंवृषणोमदंतिताह्यद्रीधिषणायाऽउपस्थे ॥ युवाभ्यांदेवीधिषणामदायेंद्राग्नीसोममुशतीसुनोति । तावश्विनाभद्रहस्तासुपाणीऽआधावतंमधुनापृङ्क्तमप्सु ॥ युवामिंद्राग्नीवसुनोविभागेतवस्तमाशुश्रववृत्रहत्ये । तावासद्यावर्हिषियज्ञेऽअस्मिन्प्रचर्षणीमादयेथांसुतस्य ॥ २८ ॥ प्रचर्षणिभ्यःपृतनाहवेषुप्रपृथिव्यारिरिचाथेदिवश्च । प्रसिंधुभ्यःप्रगिरिभ्योमहित्वाप्रेंद्राग्नीविश्वाभुवनात्यन्या ॥ आभरतंशिक्षतंवज्रवाहूऽअस्मॉऽइंद्राग्नीऽअवतंशचीभिः । इमेनुतेरश्मयःसूर्यस्ययेभिःसपित्वंपितरोनऽआसन् ॥ पुरंदराशिक्षतंवज्रहस्तास्मॉऽइंद्राग्नीऽअवतंभरेषु । तन्नोमित्रो० ॥ २९ ॥ (१।१६।५) ततंमेऽअपस्तदुतायतेपुनःस्वादिष्ठाधीतिरुचथायशस्यते । अयंसमुद्रऽइहविश्वदेव्यःस्वाहाकृतस्यसमुतृप्णुतऽऋभवः ॥ आभोगयं

(१।१६।४) विह्यख्यमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकुत्सइंद्राग्नीत्रिष्टुप् । (१।१६।५) ततंमइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकुत्सऋभवोजगतीपंचम्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

प्रयदिच्छंतऽऐतनापाकाःप्रांचोममकेचिदापयः । सौधन्वनासश्चरितस्यभूमनागच्छतसवितुर्दाशुषोगृहं+ ॥ तत्सवितावोमृतत्वमासुवदगोह्यंयच्छ्रवयंतऽऐतन । त्यंचिच्चमसमसुरस्यभक्षणमेकंसंतमकृणुताचतुर्वयं ॥ विष्ट्वीशमीतरणित्वेनवाघतोमर्तासःसंतोऽअमृतत्वमानशुः । सौधन्वनाऽऋभवःसूरचक्षसःसंवत्सरेसमपृच्यंतधीतिभिः ॥ क्षेत्रमिवविममुस्तेजनेनऽएकंपात्रमृभवोजेहमानं । उपस्तुताऽउपमंनाधमानाऽअमर्त्येषुश्रवऽइच्छमानाः ॥ ३० ॥ आमनीषामंतरिक्षस्यनृभ्यःस्रुचेवघृतंजुहवामविद्मना । तरणित्वायेपितुरस्यसश्चिरऽऋभवोवाजमरुहन्दिवोरजः ॥ ऋभुर्नऽइंद्रःशवसानवीयानृभुर्वाजेभिर्वसुभिर्वसुर्ददिः । युष्माकंदेवाऽअवसाहनिप्रियेऽभितिष्ठेमपृत्सुतीरसुन्वतां ॥ निश्चर्मणऽऋभवोगामपिंशतसंवत्सेनासृजतामातरंपुनः । सौधन्वनासःस्वपस्यानरोजिव्रीयुवानापितराकृणोतन ॥ वाजेभिर्नोवाजसातावविड्ढ्यृभुमाँऽइंद्रचित्रमादर्षिराधः । तन्नोमित्रो० ॥ ३१ ॥ (१।१६।६) तक्षन्रथंसुवृतंविद्मनापसस्तक्षन्हरीऽइंद्रवाहावृषण्वसू । तक्षन्पितृभ्यामृभवोयुवद्वयस्तक्षन्वत्सायमातरंसचाभुवं ॥ आनोयज्ञायतक्षतऽऋभुमद्वयःक्रत्वेदक्षायसुप्रजावतीमिषं । यथाक्षयामसर्ववीरयाविशातन्नःशर्धायधासथास्विंद्रियं+ ॥ आतक्षतसातिमस्मभ्यमृभवःसातिंरथायसातिमर्वतेनरः । सातिंनोजैत्रींसंमहेतविश्वहाजामिमजामिंपृतनासुसक्षणिं ॥ ऋभुक्षणमिंद्रमाहुवऽ

(१।१६।६) तक्षन्रथमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यकुत्सऋभवोजगतीअत्यात्रिष्टुप् ।

ऊतयेऽऋभून्वाजान्मरुतःसोमपीतये । उभामित्रावरुणानूनमश्विनातेनोहिन्वंतुसातयेधियेजिषे ॥ ऋभुर्भरायसं
शिशातुसातिंसमर्यजिद्वाजोऽअस्माँऽअविष्टु । तन्नोमित्रो० ॥ ३२ ॥ (१।१६।७) ईळेद्यावापृथिवीपूर्वचित्तयेग्निंघ
र्मंसुरुचंयामन्निष्टये । याभिर्भरेकारमंशायजिन्वथस्ताभिरूषुऽऊतिभिरश्विनागतं ॥ युवोर्दानायसुभराऽअसश्चतो
रथमातस्थुर्वचसंनमंतवे । याभिर्धियोवथःकर्मन्निष्टयेताभि० ॥ युवंतासांदिव्यस्यप्रशासनेविशांक्षयथोऽअमृतस्यम
ज्मना । याभिर्धेनुमस्वं१पिन्वथोनराताभि० ॥ याभिःपरिज्मातनयस्यमज्मनाद्विमातातूर्षुतरणिर्विभूषति । याभि
स्त्रिमंतुरभवद्विचक्षणस्ताभि० ॥ याभीरेभंनिवृतंसितमद्भ्यऽउद्वंदनमैरयतंस्वर्दृशे । याभिःकण्वंप्रसिषासंतमावतंता
भि० ॥ ३३ ॥ याभिरंतकंजसमानमारणेभुज्युंयाभिरव्यथिभिर्जिजिन्वथुः । याभिःकर्कंधुंवय्यंचजिन्वथस्ताभि० ॥
याभिःशुचंतिंधनसांसुषंसदंतप्तघर्ममोम्यावंतमत्रये । याभिःपृश्निगुंपुरुकुत्समावतंताभि० ॥ याभिःशचीभिर्वृषणाप
रावृजंप्रांधंश्रोणंचक्षसऽएतवेकृथः । याभिर्वर्तिकांग्रसिताममुंचतंताभि० ॥ याभिःसिंधुंमधुमंतमसश्चतंवसिष्ठंयाभि
रजरावजिन्वतं । याभिःकुत्संश्रुतर्यंनर्यमावतंताभि० ॥ याभिर्विश्पलांधनसामथर्व्यंसहस्रमीळ्हऽआजावजिन्वतं ।
याभिर्वशमश्व्यंप्रेणिमावतंताभि० ॥ ३४ ॥ याभिःसुदानूऽऔशिजायवणिजेदीर्घश्रवसेमधुकोशोऽअक्षरत् । कुक्षी

(१।१६।७) ईळेद्यावापृथिवीइतिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकुत्सःआद्यायाद्यावापृथिव्यग्न्यश्विनःशिष्टानामश्विनौजगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

वैतंस्तोतारंयाभिरावंतंताभिं० ॥ याभीरसांक्षोदंसोद्न: पिपिन्वथुरनश्वंयाभीरथमावंतंजिषे । याभिस्त्रिशोकंऽउस्त्रियांऽउदाजंततताभिं० ॥ याभिः सूर्यंपरियाथः परावतिमंधातारंक्षैत्रपत्येष्वावंतं । याभिर्विप्रंप्रभरद्वाजमावंतंताभिं० ॥ याभिर्महामतिथिग्वंकशोजुवंदिवोदासंशंबरहत्यऽआवंतं । याभिःपूर्भिद्येत्रसदस्युमावंतंताभिं० ॥ याभिर्वम्रंविपिपानमुपस्तुतंकलिंयाभिर्वित्तजानिंदुवस्यथः । याभिर्व्यश्वमुतपृथिमावंतंताभिं० ॥ ३५ ॥ याभिर्नराशयवेयाभिरत्र्येयाभिःपुरामनवेगातुमीषथुः । याभिःशारीराजतंस्यूमरश्मयेताभिं० ॥ याभिःपठर्वाजठरस्यमज्मनाग्निर्नादीदेच्चितऽइद्धोऽअज्मन्ना । याभिःशर्यातमवथोमहाधनेताभिं० ॥ याभिरंगिरोमनसानिरण्यथोग्रंगच्छथोविवरेगोऽअर्णसः । याभिर्मनुंशूरमिषासमावंतंताभिं० ॥ याभिःपत्नीर्विमदायन्यूहथुरायवायाभिररुणीरशिक्षतं । याभिःसुदासऽऊहथुःसुदेव्यं१ताभिं० ॥ याभिःशंतातीभवथोददाशुषेभुज्युंयाभिरवथोयाभिरध्रिगुं । ओम्यावतींसुभरामृतस्तुभंताभिं० ॥ ३६ ॥ याभिःकृशानुमसनेदुवस्यथोजवेयाभिर्यूनोऽअर्वंतमावंतं । मधुप्रियंभरथोयत्सरड्भ्यस्ताभिं० ॥ याभिर्नरंगोषुयुधंनृषाह्येक्षेत्रस्यसातातनयस्यजिन्वथः । याभीरथाँऽअवथोयाभिरर्वंतस्ताभिं० ॥ याभिःकुत्समार्जुनेयंशतक्रतूप्रतुर्वीतिंप्रचदभीतिमावंतं । याभिर्ध्वसंतिंपुरुषंतिमावंतंताभिं० ॥ अप्नस्वतीमश्विनावाचमस्मेकृतंनोदस्रावृ

षणामनीषां । अद्यूत्येवसेनिह्वयेवांवृधेचनोभवतुंवाजसातौ ॥ द्युभिरक्तुभिःपरिपातमस्मानरिष्टेभिरश्विनासौभगे भिः । तन्नोमित्रो० ॥ ३७ ॥ ॥ इतिप्रथमाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ॥

सप्तमाध्याये वर्गाः ३७ सूक्तानि १८ ऋचः १७९ ॥ त्यागः ॥ उपसेग्नयइदं. ११ द्रविणोदसेग्नयइदं. ९ अग्नयेशुचयइदं. ८ अग्नयेवैश्वानरायेद. ३ जातवेदसेग्नयइदं. इंद्रायेद. ५८ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. २९ [भे. प. विश्वेभ्योदेवेभ्य. रोदसीभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्निरोदसीभ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ इंद्ररोदसीभ्य. सूर्यरश्मिरोदसीभ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. सूर्यरश्मिरोदसीभ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्निरोदसीभ्य. २ वरुणरोदसीभ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ रोदसीभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ११] इंद्राग्निभ्यामिदं. २१ ऋभुभ्यइदं. १४ द्यावापृथिव्यग्न्यश्विभ्यइदं. अश्विभ्यामिद.२४ ॥ इतिप्रथमेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

इदंविंशतिरुषस्यैद्वितीयोर्धर्चोरात्रेश्चैमाएकादशरौद्रद्वित्रिष्टुवंतंचित्रंपङ्सौर्यैनासत्याभ्यांपंचाधिकाकक्षीवान्दैर्घतमसऽउशिक्प्रसूतआश्विनंवैमध्वआवामेकादशावांरथंदशजागतंकाराधद्द्वादशांत्यादुःस्वप्ननाशिन्याद्यागायत्रींद्वितीयाककुर्तृतीयाचतुर्थ्यौकाविराण्नष्टरूप्यौपंचमीतनुशिरापथ्यक्षरैरुष्णिग्विष्टारबृहतीकृतिर्विरा इतिस्रोगायत्र्यःकदित्थापंचोनावैश्वदेवंवा ॥ ८ ॥ हरिः३ओम् (१।१६।८) इदंश्रेष्ठंज्योतिषांज्योतिरागाच्चित्रःप्रकेतोऽअजनिष्टविभ्वा । यथाप्रसूतासवितुःसवायँ ॥ ॥ ॥ ॥

(१।१६।८) इदंश्रेष्ठमितिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकुत्सउपाद्वितीयायाअर्धर्चोरात्रिस्त्रिष्टुप् ।

ऽएवाराञ्युपसेयोनिमारैक् ॥ रुशद्वत्सारुशतीश्वेत्यागादारैगुकृष्णासदनान्यस्याः । समानबंधूऽअमृतेऽअनूचीद्या
वावर्णंचरतऽआमिनाने ॥ समानोऽअध्वास्वस्रोरनंतस्तमन्यान्याचरतोदेवशिष्टे । नमेथेतेनतस्थतुःसुमेकेनक्तोषा
सासमनसाविरूपे ॥ भास्वतीनेत्रीसूनृतानामचेतिचित्राविदुरोनऽआवः । प्रार्प्याजगव्युनोरायोऽअख्यदुषाऽअजी
गर्भुवनानिविश्वा ॥ जिह्मश्येऽचरितवेमघोन्याभोगयऽइष्टयेरायऽउत्वं । दभ्रंपश्यद्भ्यऽउर्वियाविचक्षऽउषा० ॥
॥ १ ॥ क्षत्रायत्वंश्रवसेत्वंमहीयाऽइष्टयेत्वमर्थमिवत्वमित्यै । विसदृशाजीविताभिप्रचक्षऽउषा० ॥ एषादिवोदुहि
ताप्रत्यदर्शिव्युच्छंतीयुवतिःशुक्रवासाः । विश्वस्येशानापार्थिवस्यवस्वऽउषोऽअद्येहसुभगेव्युच्छ ॥ परायतीनामन्वे
तिपाथऽआयतीनांप्रथमाशश्वतीनां । व्युच्छंतीजीवमुदीरयंत्युषामृतंकंचनबोधयंती ॥ उषोयदग्निंसमिधेचकर्थवि
यदावश्चक्षसासूर्यस्य । यन्मानुषान्यक्ष्यमाणाँऽअजीगस्तद्देवेषुचकृषेभद्रमप्नः ॥ कियात्यायत्समयाभवातियाव्यूषुर्या
श्चनूनंव्युच्छान् । अनुपूर्वाःकृपतेवावशानाप्रदीध्यानाजोषमन्याभिरेति ॥ २ ॥ ईयुष्टेयेपूर्वतरामपश्यन्व्युच्छंतीमु
षसंमर्त्यासः । अस्माभिरूनुप्रतिचक्ष्याभूदोतेयंतियेऽअपरीषुपश्यान् ॥ यावयद्द्वेषाऽऋतपाऽऋतेजाःसुम्नावरीसूनृता
ईरयंती । सुमंगलीर्बिभ्रतीदेववीतिमिहाद्योषःश्रेष्ठतमाव्युच्छ ॥ शश्वत्पुरोषाव्युवासदेव्यथोऽअद्येदंव्यावोमघोनी ।
अथोव्युच्छादुत्तराँऽअनुद्यूनजरामृताचरतिस्वधाभिः ॥ व्यंजिभिर्दिवऽआतास्वद्यौदपकृष्णांनिर्णिजंदेव्यावः ।

प्रबोधयंत्यरुणेभिरश्वैरोषायातिसुयुजारथेन ॥ आवहंतीपोष्यावार्याणिचित्रंकेतुंकृणुतेचेकिताना । ईयुषीणामुपमा शश्वतीनांविभातीनांप्रथमोषाव्यश्वैत् ॥ ३ ॥ उदीर्ध्वंजीवोऽअसुर्नऽआगादपप्रागात्तमऽआज्योतिरेति । आरैक्पं थांयातवेसूर्यायागन्मयत्रप्रतिरंतऽआयुः ॥ स्यूमनावाचऽउदियर्तिवह्निःस्तवानोरेभऽउषसोविभातीः । अद्यातदुच्छ गृणतेमघोन्यस्मेऽआयुर्निदिदीहिप्रजावत् ॥ यागोमतीरुषसःसर्ववीराव्युच्छंतिदाशुषेमर्त्याय । वायोरिवसूनृतानामु दर्केताऽअश्वदाऽअश्नवत्सोमसुत्वा ॥ मातादेवानामदितेरनीकंयज्ञस्यकेतुर्बृहतीविभाहि । प्रशस्तिकृद्ब्रह्मणेनोव्युच् च्छानोजनेजनयविश्ववारे ॥ यच्चित्रमप्नऽउषसोवहंतीजानायशशमानायभद्रं । तन्नोमित्रो० ॥ ४ ॥ (१।१६।९)

इमारुद्रायतवसेकपर्दिनेक्षयद्वीरायप्रभरामहेमतीः । यथाशमसद्द्विपदेचतुष्पदेविश्वंपुष्टंग्रामेऽअस्मिन्ननातुरं ॥ मृ ळानोरुद्रोतनोमयस्कृधिक्षयद्वीरायनमसाविधेमते । यच्छंचयोश्चमनुरायेजेपितातदश्यामतवरुद्रप्रणीतिषु ॥ अश्या मतेसुमतिंदेवयज्ययाक्षयद्वीरस्यतवरुद्रमीढ्वः । सुम्नायन्निद्विशोऽअस्माकमाचरारिष्टवीराजुहवामतेहविः ॥ त्वेषं वयंरुद्रंयज्ञसाधंवंकुंकविमवसेनिह्वयामहे । आरेऽअस्मद्दैव्यंहेळोऽअस्यतुसुमतिमिद्वयमस्यावृणीमहे ॥ दिवोवराहम रुषंकपर्दिनंत्वेषंरूपंनमसानिह्वयामहे । हस्तेबिभ्रद्भेषजावार्याणिशर्मवर्मच्छर्दिरस्मभ्यंयंसत् ॥ ५ ॥ इदंपित्रेमरुतामुच्यते

(१।१६।९) इमारुद्रायेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकुत्सोरुद्रोजगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

वर्चः स्वादोः स्वादीयो रुद्राय वर्धनं । रास्वा च नो ऽअमृत मर्त भोजनं त्मने तोकाय तनयाय मृळ ॥ मा नो महांतमुत मा नो ऽअर्भकं मा न ऽउक्षंतमुत मा न ऽउक्षितं । मा नो वधीः पितरं मोत मातरं मा नः प्रियास्तन्वो रुद्र रीरिषः ॥ मा नस्तोके तनये मा न ऽआयौ मा नो गोषु मा नो ऽअश्वेषु रीरिषः । वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीर्हविष्मंतः सदमित्त्वा हवामहे ॥ उप ते स्तोमान्पशुपा ऽइवाकरं रास्वा पितर्मरुतां सुम्नमस्मे । भद्रा हि ते सुमतिर्मृळयत्तमाथा वयमव ऽइत्ते वृणीमहे ॥ आरे ते गोघ्नमुत पूरुषघ्नं क्षयद्वीर सुम्नमस्मे ते ऽअस्तु । मृळा च नो ऽअधि च ब्रूहि देवाधा च नः शर्म यच्छ द्विबर्हाः ॥ अवोचाम नमो ऽअस्मा ऽअवस्यवः शृणोतु नो हवं रुद्रो मरुत्वान् । तन्नो मित्रो० ॥ ६ ॥ (१।१६।१०) चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुर्मित्रस्य वरुणस्याग्नेः । आप्रा द्यावापृथिवी ऽअंतरिक्षं सूर्य ऽआत्मा जगतस्तस्थुषश्च ॥ सूर्यो देवीमुषसं रोचमानां मर्यो न योषामभ्येति पश्चात् । यत्रा नरो देवयंतो युगानि वितन्वते प्रति भद्राय भद्रं+ ॥ भद्रा ऽअश्वा हरितः सूर्यस्य चित्रा ऽएतग्वा ऽअनुमाद्यासः । नमस्यंतो दिव ऽआ पृष्ठमस्थुः परि द्यावापृथिवी यंति सद्यः+ ॥ तत्सूर्यस्य देवत्वं तन्महित्वं मध्या कर्तोर्विततं सं जभार । यदेदयुक्त हरितः सधस्थादाद्रात्री वासस्तनुते सिमस्मै ॥ तन्मित्रस्य वरुणस्याभिचक्षे सूर्यो रूपं कृणुते द्योरुपस्थे । अनंतमन्यद्रुशदस्य पाजः कृष्णमन्यद्धरितः सं भरंति ॥ अद्या देवा ऽउदिता सूर्यस्य निरंहसः पिपृता निरवद्यात् । तन्नो मित्रो० ॥ ७ ॥

(१।१६।१०) चित्रं देवानामिति षडृचस्य सूक्तस्य कुत्सः सूर्यस्त्रिष्टुप् ।

(१।१७।१) नासत्याभ्यांबर्हिरिवप्रवृंजेस्तोमाँऽइयर्म्यभ्रियेववातः । यावर्भगायविमदायजायांसेनाजुवान्यूहतूर
थेन ॥ वीळुपत्मभिराशुहेमभिर्वादेवानांवाजूतिभिःशाशदाना । तद्रासभोनासत्यासहस्रमाजायमस्यप्रधनेजिगाय ॥
तुग्रोहभुज्युमश्विनोदमेघेरयिंनकश्चिन्ममृवाँऽअवाहाः । तमूहथुर्नौभिरात्मन्वतीभिरंतरिक्षप्रुद्भिरपोदकाभिः ॥ ति
स्रःक्षपस्त्रिरहातिव्रजद्भिर्नासत्याभुज्युमूहथुःपतंगैः । समुद्रस्यधन्वन्नार्द्रस्यपारेत्रिभीरथैःशतपद्भिःषळश्वैः ॥ अनारं
भणेतदवीरयेथामनास्थानेऽअग्रभणेसमुद्रे । यदश्विनाऽऊहथुर्भुज्युमस्तंशतारित्रांनावमातस्थिवांसं ॥ ८ ॥ यमश्वि
नाददथुःश्वेतमश्वमघाश्वायशश्वदित्स्वस्ति । तद्वांदात्रंमहिकीर्तेन्यंभूत्पैद्वोवाजीसदमिद्धव्योऽअर्यः+ ॥ युवंनरास्तु
वतेपज्रियायकक्षीवतेऽअरदतंपुरंधिं । कारोतराच्छफादश्वस्यवृष्णःशतंकुंभाँऽअसिंचतंसुरायाः ॥ हिमेनाग्निंघ्रंसमवार
येथांपितुमतीमूर्जमस्माऽअधत्तं । ऋबीसेऽअत्रिमश्विनावनीतमुन्निन्यथुःसर्वगणंस्वस्ति+ ॥ परावतंनासत्यानुदेथामु
च्चाबुध्नंचक्रथुर्जिह्मबारं । क्षरन्नापोनपायनायरायेसहस्रायतृष्यतेगोतमस्य ॥ जुजुरुषोनासत्योतवव्रिंप्रामुंचतंद्रापि
मिवच्यवानात् । प्रातिरतंजहितस्यायुर्दस्रादित्पतिमकृणुतंकनीनां ॥ ९ ॥ तद्वांनराशंस्यंराध्यंचाभिष्टिमन्नासत्या
वरूथं । यद्विद्वांसानिधिमिवापगूळ्हमुद्दर्शतादूपथुर्वंदनाय ॥ तद्वांनरासनयेदंसऽउग्रमाविष्कृणोमितन्यतुर्नवृष्टिं ।

(१।१७।१) नासत्याभ्यामितिपंचविंश[illegible]चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानश्विनौत्रिष्टुप् ।

दध्यङ्ह्‌यन्मध्वाथर्वणोवामश्वस्यशीर्ष्णाप्रयदीमुवाच ॥ अजोहवीन्नासत्याकरावांमहेयामन्पुरुभुजापुरंधिः । श्रुतंत
च्छासुरिववध्रिमत्याहिरण्यहस्तमश्विनावदत्तं ॥ आस्नोवृकस्यवर्तिकामभीकेयुवंनरानासत्यामुमुक्तं । उतोकविंपुरुभु
जायुवंहकृपमाणमकृणुतंविचक्षे ॥ चरित्रंहिवेरिवाच्छेदिपर्णमाजाखेलस्यपरितक्म्यायां । सद्योजंघामायसींविश्पला
यैधनेहितेसर्तवेप्रत्यधत्तं ॥ १० ॥ शतंमेषान्वृक्येचक्षदानमृज्राश्वंतंपिताधंचकार । तस्माऽअक्षीनासत्याविचक्षऽ
आधत्तंदस्राभिषजावनर्वन् ॥ आवांरथंदुहितासूर्यस्यकार्ष्मेवातिष्ठदर्वताजयंती । विश्वेदेवाऽअन्वमन्यंतहृद्भिःस
मुश्रियानासत्यासचेथे ॥ यदयातंदिवोदासायवर्तिर्भरद्वाजायाश्विनाहयंता । रेवदुवाहसचनोरथोवांवृषभश्चशिंशु
मारश्चयुक्ता ॥ रयिंसुक्षत्रंस्वपत्यमायुःसुवीर्यंनासत्यावहंता । आजह्नावींसमनसोपवाजैस्त्रिरह्नोभागंदधतीमयातं ॥
परिविष्टंजाहुषंविश्वतःसींसुगेभिर्नक्तमूहथूरजोभिः । विभिंदुनानासत्यारथेनविपर्वताँऽअजरयूऽअयातं ॥ ११ ॥
एकस्यावस्तोरावतंरणायवशमश्विनासनयेसहस्रा । निरहतंदुच्छुनाऽइंद्रवंतापृथुश्रवसोवृषणावरातीः ॥ शरस्यचि
दार्चत्कस्यावतादानीचादुच्चाचक्रथुःपातवेवाः । शयवेचिन्नासत्याशचीभिर्जसुरयेस्तर्यंपिप्यथुर्गां ॥ अवस्यतेस्तुवते
कृष्णियायऽऋजूयतेनासत्याशचीभिः । पशुंननष्टमिवदर्शनायविष्णाप्वंददथुर्विश्वकाय ॥ दशरात्रीरशिवेनानवद्यून
वनद्धंश्नथितमप्स्वंऽतः । विप्रुतंरेभमुदनिप्रवृक्तमुन्निन्यथुःसोममिवस्रुवेण ॥ प्रवांदंसांस्यश्विनाववोचमस्यपतिःस्यां

सुगवः सुवीरः ।। उतपश्यन्नश्नुवन्दीर्घमायुरस्तमिवेज्जरिमाणंजगम्यां ॥ १२ ॥ (१।११७।२) मध्वः सोमस्याश्विना मदायप्रत्नोहोताविवासतेवां । बर्हिष्मतीरातिर्विश्रितागीरिषायातंनासत्योपवाजैः ॥ योवामश्विनामनसोजवीयान्रथः स्वश्वोविशऽआजिगाति । येनगच्छथः सुकृतोदुरोणंतेननरावर्तिरस्मभ्यंयातं ॥ ऋषिंनरावंहसः पांचजन्यमृबीसादत्रिंमुंचथोगणेन । मिनंतादस्योरशिवस्यमायाऽअनुपूर्वंवृषणाचोदयंता ॥ अश्वंनगूढमश्विनादुरेवैरृषिंनरावृषणारेभमप्सु । संतंरिणीथोविप्रुतंदंसोभिर्नवांजूर्यंतिपूर्व्याकृतानि ॥ सुषुप्वांसंननिरृतेरुपस्थेसूर्यंनदस्रातमसिक्षियंतं । शुभेरुक्मंनदर्शतंनिखातमुदूपथुरश्विनावंदनाय ॥ १३ ॥ तद्वांनराशंस्यंपज्रियेणकक्षीवतानासत्यापरिज्मन् । शफादश्वस्यवाजिनोजनायशतंकुंभाँऽअसिंचतंमधूनां ॥ युवंनरास्तुवतेकृष्णियायविष्णाप्वंददथुर्विश्वकाय । घोषायैचित्पितृषदेदुरोणेपतिंजूर्यंत्याऽअश्विनावदत्तं ॥ युवंश्यावायरुशतीमदत्तंमहःक्षोणस्याश्विनाकण्वाय । प्रवाच्यंतद्वृषणाकृतंवांयन्नार्षदायश्रवोऽअध्यधत्तं ॥ पुरूवर्पांस्यश्विनादधानानिपेदवऊहथुराशुमश्वं । सहस्रसांवाजिनमप्रतीतमहिहनंश्रवस्यंतरुत्रं ॥ एतानिवांश्रवस्यासुदानूब्रह्मांगूषंसदनंरोदस्योः । यद्वांपज्रासोऽअश्विनाहवंतेयातमिषाचविदुषेचवाजं ॥ १४ ॥ सूनोर्मानेनाश्विनागृणानावाजंविप्रायभुरणारदंता । अगस्त्येब्रह्मणावावृधानासंविश्पलांना

(१।११७।२) मध्वः सोमस्येतिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यदैर्घतमसः कक्षीवानश्विनौत्रिष्टुप् ।

सत्यारिणीतं ॥ कुहुयांतासुष्टुतिंकाव्यस्यदिवोनपातावृषणाशयुत्रा । हिरंण्यस्येवकुलशंनिखातमुदूपथुर्दशमेऽअश्वि
नाहन् ॥ युवंच्यवानमश्विनाजरंतंपुनर्युवानंचक्रथुःशुचीभिः । युवोरथंदुहितासूर्यस्यसहश्रियानासत्यावृणीत ॥ युवं
तुग्रायपूर्व्येभिरेवैःपुनर्मन्यावभवतंयुवाना । युवंभुज्युमर्णसोनिःसमुद्राद्विभिरूहथुर्ऋज्रेभिरश्वैः ॥ अजोहवीदश्वि
नातौग्र्योवांप्रोह्ळःसमुद्रमव्यथिर्जगन्वान् । निष्टमूहथुःसुयुजारथेनमनोजवसावृषणास्वस्ति+ ॥ १५ ॥ अजोहवीद
श्विनावर्तिकावामास्नोयत्सीममुंचतंवृकस्य । विजयुपाययथुःसान्वद्रेर्जातंविष्वाचोऽअहतंविषेण ॥ शुतंमेपान्वृक्ये
मामह्वानंतमःप्रणीतमशिवेनपित्रा । आक्षीऽऋज्राश्वेऽअश्विनावधत्तंज्योतिरंधायचक्रथुर्विचक्षे ॥ शुनमंधायभरमह्व
यत्सावृकीरश्विनावृषणानरेति । जारःकनीनंऽइवचक्षदानऽऋज्राश्वःशतमेकंचमेषान् ॥ महीवामूतिरश्विनामयो
भूरुतस्रामंधिष्ण्यासंरिणीथः । अथायुवामिदह्वयत्पुरंधिरागच्छतंसींवृषणाववोभिः ॥ अधेनुंदस्रास्तर्यं१विषक्ताम
पिन्वतंशयवेऽअश्विनागां । युवंशचीभिर्विमदायजायांन्यूहथुःपुरुमित्रस्ययोषां ॥ १६ ॥ यवंवृकेणाश्विनावपंतेषंदु
हंतामनुषायदस्रा । अभिदस्युंबकुरेणाधमंतोरुज्योतिश्चक्रथुरार्याय ॥ आथर्वणायाश्विनादधीचेश्व्यंशिरःप्रत्यैरयतं ।
सवांमधुप्रवोचदृतायन्त्वाष्ट्रंयद्दस्रावपिकक्ष्यंवां ॥ सदाकवीसुमतिमाचकेवांविश्वाधियोऽअश्विनाप्रावतंमे । अस्मेर
यिंनासत्याबृहंतमपत्यसाचंश्रुत्यंरराथां ॥ हिरंण्यहस्तमश्विनारराणापुत्रंनरावध्रिमत्याऽअदत्तं । त्रिधाहश्यावमश्वि

नाविकस्तमुज्जीवसऽऐरयतंसुदानू ॥ एतानिवामश्विनावीर्याणिप्रपूर्व्याण्यायवोवोचन् । ब्रह्मकृण्वंतोवृषणायुव भ्यांसुवीरासोविदथमावदेम ॥ १७ ॥ (१ । १७ । ३) आवांरथोऽअश्विनाश्येनपत्वासुमृळीकःस्ववांयात्वर्वाङ् । योमर्त्यस्यमनसोजवीयान्त्रिवंधुरोवृषणावातरंहाः ॥ त्रिवंधुरेणत्रिवृतारथेनत्रिचक्रेणसुवृतायातमर्वाक् । पिन्वं तंगाजिन्वतमर्वतोनोवर्धयतमश्विनावीरमस्मे+ ॥ प्रवद्यामनासुवृतारथेनदस्राविमंशृणुतंश्लोकमद्रेः । किमंगवांप्रत्य वर्तिंगमिष्ठाहुर्विप्रासोऽअश्विनापुराजाः+ ॥ आवांश्येनासोऽअश्विनावहंतुरथेयुक्तासऽआशवःपतंगाः । येऽअप्तुरो दिव्यासोनगृध्राऽअभिप्रयोऽनासत्यावहंति ॥ आवांरथंयुवतिस्तिष्ठदत्रजुष्ट्वीनरादुहितासूर्यस्य । परिवामश्वावपुषः पतंगावयोवहंत्वरुषाऽअभीके ॥ १८ ॥ उद्वंदनमैरतंदंसनाभिरुद्रेभंदस्रावृषणाशचीभिः । निष्टौग्र्यंपारयथःसमु द्रात्पुनश्च्यवानंचक्रथुर्युवानं ॥ युवमत्रयेवनीतायतप्तमूर्जमोमानमश्विनावधत्तं । युवंकण्वायापिरिप्तायचक्षुःप्रत्यध त्तंसुष्टुतिंजुजुषाणा+ ॥ युवंधेनुंशयवेनाधितायापिन्वतमश्विनापूर्व्याय । अमुंचतंवर्तिकामंहसोनिःप्रतिजंघांविश्प लायाऽअधत्तं ॥ युवंश्वेतंपेदवऽइंद्रजूतमहिहनमश्विनादत्तमश्वं । जोहूत्रमर्योऽअभिभूतिमुग्रंसहस्रसांवृषणंवीड्वंगं ॥ तावांनरास्ववसेसुजाताहवामहेऽअश्विनानाधमानाः । आनऽउपवसुमतारथेनगिरोजुषाणासुविताययातं ॥ आश्ये

(१।१७।३) आवांरथइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानश्विनौत्रिष्टुप् ।

नस्यजर्वसानूतनेनास्मेयातंनासत्यासजोपाः । हवेहिवामश्विनारातहव्यःशश्वत्तमायाऽउपसोव्युष्टौ ॥ १९ ॥ (१।११७।४)
आवांरथंपुरुमायंमनोजुवंजीराश्वंयज्ञियंजीवसेहुवे । सहस्रकेतुंवनिनंशतद्वसुंश्रुष्टीवानंवरिवोधामभिप्रयः ॥ ऊर्ध्वा
धीतिःप्रत्यस्यप्रयामन्यधायिशस्मन्त्समयंतऽआदिशः । स्वदामिघर्मंप्रतियंत्यूतयऽआवामूर्जानीरथमश्विनारुहत् ॥
संयन्मिथःपस्पृधानासोऽअग्मतशुभेमखाऽअमिताजायवोरणे । युवोरहप्रवणेचेकितेरथोयदश्विनावहथःसूरिमावरं ॥
युवंभुज्युंभुरमाणंविभिर्गतंस्वयुक्तिभिर्निवहंतापितृभ्यऽआ । यासिष्टंवर्तिर्वृषणाविजेन्यं१दिवोदासायमहिचेतिवाम
वः ॥ युवोरश्विनावपुपेयुवायुजंरथंवाणीयेमतुरस्यशर्ध्यं । आवांपतित्वंसख्यायजग्मुपीयोपावृणीतजेन्यायुवांपती ॥
॥ २० ॥ युवंरेभंपरिषूतेरुरुष्यथोहिमेनघर्मंपरितप्तमत्रये । युवंशयोरवसंपिप्यथुर्गवि प्रदीर्घेणवंदनस्तार्यायुपा ॥ यु
वंवंदनंनिर्ऋतंजरण्ययारथंनदस्राकरणासमिन्वथः । क्षेत्रादाविप्रंजनथोविपन्ययाप्रवामत्रविधतेदंसनाभुवत् ॥ अग
च्छतंकृपमाणंपरावतिपितुःस्वस्यत्यजसानिवाधितं । स्वर्वतीरितऽऊतीर्युवोरहचित्राऽअभीकेऽअभवन्नभिष्टयः ॥
उतस्यावांमधुमन्माक्षिकारपन्मदेसोमस्यौशिजोहुवन्यति । युवंदधीचोमनऽआविवासथोथाशिरःप्रतिवामश्व्यंवदत् ॥
युवंपेदवेपुरुवारमश्विनास्पृधांश्वेतंतरुतारंदुवस्यथः । शर्यैरभिद्युंपृतनासुदुष्टरंचर्कृत्यमिन्द्रमिवचर्पणीसहं ॥ २१ ॥

(१।११७।४) आवारथमितिदशर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानश्विनौजगती ।

(१।१७।५) कारांधद्धोत्राश्विनावांकोवांजोषऽउभयोः । कथाविधात्यप्रचेताः ॥ विद्वांसाविद्वुरःपृच्छेदविद्वानि त्थापरोऽअचेताः । नूचिन्नुमर्तेऽअक्रौ ॥ ताविद्वांसाहवामहेवांतानोविद्वांसामन्मवोचेतमद्य । प्रार्चद्दयमानोयुवा कुः ॥ विपृच्छामिपाक्या३नदेवान्वषट्कृतस्याद्भुतस्यदस्रा । पातंचसह्यसोयुवंचरभ्यसोनः ॥ प्रयाघोषेभृगवाणेनशो भेययावाचायजतिपज्रियोवां । प्रैषयुर्नविद्वान्+ ॥ २२ ॥ श्रुतंगायत्रंतकवानस्याहंचिद्धिरिरेभाश्विनावां । आक्षी शुभस्पतीदन्+ ॥ युवंह्यास्तंमहोरन्युवंवायन्निरततंसतं । तानोवसूसुगोपास्यातंपातंनोवृकादघायोः+ ॥ माकस्मैधा तमभ्यमित्रिणेनोमाकुत्रानोगृहेभ्योधेनवोगुः । स्तनाभुजोऽअशिश्वीः ॥ दुहीयन्मित्रधितयेयुवाकुरायेचनोमिमीतं वाजवत्यै ॥ इषेचनोमिमीतंधेनुमत्यै ॥ अश्विनोरसनंरथमनश्वंवाजिनीवतोः । तेनाहंभूरिचाकन ॥ अयंसमहमात नूह्यातेजनाँऽअनु । सोमपेयंसुखोरथः ॥ अधस्वप्नस्यनिर्विदेभुंजतश्चरेवतः । उभातावस्त्रिनश्यतः ॥ २३ ॥ (१।१८।१) कदित्थानृंःपात्रंदेवयतांश्रवद्गिरोऽअंगिरसांतुरण्यन् । प्रयदानड्विशऽआहर्म्यस्योरुक्रंसतेऽअध्वरेयजत्रः ॥ स्तंभीद्ध

(१।१७।५) काराधदितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानश्विनौआद्यागायत्रीद्वितीयाककुप्तृतीयाकाविराट्चतुर्थीनष्टरूपी पंचमीतनुशिरापष्ठ्युष्णिक्सप्तमीविष्टारबृहत्यष्टमीकृतिर्नवमीविराट्अंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः (अंत्यादुःस्वप्ननाशिनी) । (१।१८।१) कदित्थेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानिंद्रस्त्रिष्टुप् (विश्वेदेवावा) ।

द्यांसधरुणंप्रुषायदृभुर्वाजायद्रविणंनरोगोः । अनुस्वजांमहिषश्चक्षतव्रांमेनामश्वस्यपरिमातरंगोः+ ॥ नक्षद्धवमरुणीः
पूर्व्यंराट्तुरोविशामंगिरसामनुद्यून् । तक्षद्वज्रंनियुतंतस्तंभद्यांचतुष्पदेनर्यायद्विपादे ॥ अस्यमदेस्वर्यंदाऽऋतायापी
वृतमुस्रियाणामनीकं । यद्धप्रसर्गेत्रिककुम्निवर्तदपद्रुहोमानुषस्यदुरोवः ॥ तुभ्यंपयोयत्पितरावनीतांराधःसुरेतस्तु
रणेभुरण्यू । शुचियत्तेरेक्णऽआयजंतसबर्दुघायाःपयऽउस्रियायाः ॥ २४ ॥ अधप्रजज्ञेतरणिर्ममत्तुप्ररोच्यस्याऽउष
सोनसूरः । इंदुर्येभिराष्टस्वेदुहव्यैःस्रुवेणसिंचन्जरणाभिधाम ॥ स्विध्मायद्वनधितिरपस्यात्सूरोऽअध्वरेपरिरोधना
गोः । यद्धप्रभासिकृत्व्याँऽअनुद्यूननर्विशेपश्विषेतुराय ॥ अष्टामहोदिवऽआदोहरीऽइहद्युम्नासाहमभियोधानऽउत्सं ।
हरिंयत्तेमंदिनंदुक्षन्वृधेगोरभसमद्रिभिर्वाताप्यं ॥ त्वमायसंप्रतिवर्तयोगोर्दिवोऽअश्मानमुपनीतमृभ्वा । कुत्सायय
त्रपुरुहूतवन्वञ्छुष्णमनंतैःपरियासिवधैः+ ॥ पुरायत्सूरस्तमसोऽअपीतेस्तमद्रिवःफलिगंहेतिमस्य । शुष्णस्यचित्प
रिहितंयदोजोदिवस्परिसुग्रथितंतदादः ॥ २५ ॥ अनुत्वामहीपाजसीऽअचक्रेद्यावाक्षामामदतामिंद्रकर्मन् । त्वंवृत्र
माशयानंसिरासुमहोवज्रेणसिष्वपोवराहुं ॥ त्वमिंद्रनर्योयाँऽअवोनॄन्तिष्ठावातस्यसुयुजोवहिष्ठान् । यंतेकाव्यऽउश
नामंदिनंदाद्वृत्रहणंपार्यंततक्षवज्रं ॥ त्वंसूरोहरितोरामयोनॄन्भरच्चक्रमेतशोनायमिंद्र । प्रास्यपारंनवतिंनाव्यानाम
पिकर्तमवर्तयोयज्यून् ॥ त्वंनोऽअस्याऽइंद्रदुर्हणायाःपाहिवज्रिवोदुरितादभीके । प्रनोवाजान्रथ्योऽअश्वबुध्यानिषे

यँधिश्रवंसेसूनृतायै ॥ मासातेऽअस्मत्सुमतिर्विदंसद्वाजप्रमहःसमिषोवरंत । आनोंभजमघवन्गोष्वर्योमंहिंष्ठास्तेसधमादंःस्याम ॥ २६ ॥ ॥ इतिप्रथमाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥ ॥

अष्टमाध्यायेवर्गाः २६ सूक्तानि ९ ऋचः १३५ ॥ त्यागः ॥ उषोरात्रिभ्यामिदं. उषसइदं. १८ उपोमित्रावरुणादितिसिंधुपृथिवीद्युभ्यइदं. रुद्रायेदं. ११ सूर्यायेदं. ६ अश्विभ्यामिद. ८३ इंद्रायेदं १५ ॥ इतिप्रथमेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

॥ इति प्रथमाष्टकः समाप्तः ॥

॥ अथ द्वितीयाष्टकप्रारंभः ॥

ॐप्रवोवैश्वदेवंमावोविराड्रूपेपृथुःसप्तोनोपस्यंतूषाउच्छंतीप्रातारत्नंसप्रस्वनयस्यदानस्तुतिंरुपजगत्यावमंदानि
तिंकक्षीवान्दानतुष्टःपंचभिर्भावयव्यंतुष्टावांत्येअनुष्टुभौभावयव्यरोमशयोर्दंपत्योःसंवादोग्निमेकादशपरुच्छे
पोदैवोदासिराग्नेयंतुपारुच्छेपंसर्वमात्यष्टंतत्रातिधृतिःपष्ठ्यंयंजायताष्टौयंत्वमेकादशपष्ठ्यैंदवींप्रप्रावोतिशक्कर्या
वष्टिरंत्यैंद्रयाहिदशांत्यात्रिष्टुविंद्रायसप्तत्वयावयंपञ्चुंवंतमैंद्रापार्वतोर्धचैंउभेसप्तादौत्रिष्टुप्तिस्रोनुष्टुभौगायत्री
धृतिरष्टिरात्वापङ्क्तायव्यंत्वंत्याष्टिःस्तीर्णनवचतुर्थ्याद्याःपंचैंद्र्यश्चोपांत्येअष्टौप्रसुतसप्तमैत्रावरुणंत्वंत्येलिंगोक्तदेव
तेंअंत्यात्रिष्टुप् ॥ १ ॥

हरिः३ओम् ॥ (१।१८।२) प्रवः॒पांतंरघुमन्युवोंधोयज्ञंरुद्रायमी॒ळ्हुषेभरध्वं । दि॒वोऽअस्तो॒ष्यसुरस्यवी॒रैरि॑षु॒ध्येव
म॒रुतो॒रोद॑स्योः ॥ पत्नी॑वपू॒र्वहू॑तिंवावृ॒धध्या॑ऽउ॒पासा॒नक्ता॑पुरु॒धाविदा॑ने । स्त॒रीर्नात्कं॒व्यु॒तंवसा॑ना॒सूर्य॑स्यश्रि॒यासु॒दृशी॒
हिर॑ण्यैः ॥ म॒मत्तु॒नः॒परि॑ज्मावस॒र्हाम॒मत्तु॒वातो॒ऽअ॒पांवृष॑ण्वान् । शि॒शी॒तमिं॑द्रापर्वतायु॒वं॒न॒स्तन्नो॒विश्वे॑वरिवस्यंतुदे॒वाः+ ॥
उ॒तत्या॒मे॑य॒शसा॑श्वे॒तना॒यै॒व्यंता॒पांतौ॑शि॒जोहु॒वध्यै॑ । प्र॒वो॒नपा॑तम॒पांकृ॑णु॒ध्वं॒प्रमा॒तरा॑रास्पि॒नस्या॒योः+ ॥ आवो॑रु॒वण्यु

(१।१८।२) प्रवःपातमितिपचदशर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवान्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप्पचमीपष्ठ्यौविराड्रूपे । (भेदप्रयोगपक्षेतुआद्या
नापण्णाक्रमेणरुद्रमरुतउपासानक्ताविश्वेदेवाअश्विनौविश्वेदेवामित्रावरुणासिधवोदेवताःततोद्वयोर्विश्वेदेवाःततोद्वयोर्मित्रावरुणौअंत्यपंचा
नाविश्वेदेवाः एवं १५) ।

मौशिजोहुवध्यैघोषैर्वशंसमर्जुनस्यनंशे । प्रवःपूष्णेदावनऽआँऽअच्छावोचेयवसुतातिमग्नेः+ ॥ १ ॥ श्रुतंमेमित्रावरु
णाहवेमोतश्रुतंसदनेविश्वतःसीं । श्रोतुनःश्रोतुरातिःसुश्रोतुःसुक्षेत्रासिंधुरद्भिः+ ॥ स्तुषेसावांवरुणमित्ररातिर्गवांश
तापृक्षयामेषुपज्रे । श्रुतरथेप्रियरथेदधानाःसद्यःपुष्टिंनिरुंधानासोऽअग्मन् ॥ अस्यस्तुषेमहिमघस्यराधःसचासनेमन
हुषःसुवीराः । जनोयःपज्रेभ्योवाजिनीवानश्वावतोरथिनोमह्यंसूरिः+ ॥ जनोयोमित्रावरुणावभिध्रुगपोनवांसुनोत्य
क्ष्णयाध्रुक् । स्वयंसयक्ष्मंहृदयेनिधत्तऽआपयदींहोत्राभिर्ऋतावा ॥ सव्राधतोनहुषोदंसुजूतःशर्धस्तरोनरांगूर्तश्रवाः ।
विसृष्टरातिर्यातिबाळ्हसृत्वाविश्वासुपृत्सुसदमिच्छूरः ॥ २ ॥ अधग्मंतानहुषोहवंसूरेःश्रोताराजानोऽअमृतस्यमंद्राः ।
नभोजुवोयन्निरवस्यराधःप्रशस्तयेमहिनारथवते ॥ एतंशर्धंधामयस्यसूरेरित्यवोचन्दशतयस्यनंशे । द्युम्नानियेषुवसु
तातीरारन्विश्वेसन्वंतुप्रभृथेषुवाजं ॥ मंदामहेदशतयस्यधासेर्द्विर्यत्पंचबिभ्रतोयंत्यन्ना । किमिष्टाश्वऽइष्टरश्मिरेतऽ
ईशानासस्तरुषऽऋंजतेनॄन् ॥ हिरण्यकर्णंमणिग्रीवमर्णस्तन्नोविश्वेवरिवस्यंतुदेवाः । अर्योगिरःसद्यऽआजग्मुषीरो
स्राश्चाकंतूभयेष्वस्मे+ ॥ चत्वारोमामशर्शारस्यशिश्वस्त्रयोराज्ञऽआयवसस्यजिष्णोः । रथोवांमित्रावरुणादीर्घाप्साः
स्यूमगभस्तिःसूरोनाद्यौत् ॥ ३ ॥ (१।१८।३) पृथूरथोदक्षिणायाऽअयोज्यैनंदेवासोऽअमृतासोऽअस्थुः । कृष्णादु

॥ २ ॥

(१।१८।३) पृथूरथइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानुषास्त्रिष्टुप् ।

दस्थादर्या३ विहायाश्चिकित्संतीमानुषाययक्षयाय ॥ पूर्वाविश्वस्माद्भुवनादबोधिजयंतीवाजंबृहतीसनुत्री । उच्चाव्यं
ख्यद्युवतिःपुनर्भूरोषाऽअगन्प्रथमापूर्वहूतौ ॥ यदद्यभागंविभजासिनृभ्यऽउषोदेविमर्त्यत्रासुजाते । देवोनोऽअत्रस
वितादमूनाऽअनागसोवोचतिसूर्याय ॥ गृहंगृहमहनायात्यच्छादिवेदिवेऽअधिनामादधाना । सिषासंतीद्योतनाश
श्वदागादग्रमग्रमिद्भजतेवसूनां ॥ भगस्यस्वसावरुणस्यजामिरुषःसूनृतेप्रथमाजरस्व । पश्चासदघ्यायोऽअघस्यधाता
जयेमतंदक्षिणयारथेन ॥ ४ ॥ उदीरतांसूनृताऽउत्पुरंधीरुदग्नयःशुशुचानासोऽअस्थुः । स्पार्हावसूनितमसापगूळ्हा
विष्कृण्वंत्युषसोविभातीः+ ॥ अपान्यदेत्यभ्य१न्यदेतिविषुरूपेऽअहनीसंचरेते । परिक्षितोस्तमोऽअन्यागुहाकरद्यौ
दुषाःशोशुचतारथेन ॥ सदृशीरद्यसदृशीरिदुश्वोदीर्घंसचंतेवरुणस्यधाम । अनवद्यास्त्रिंशतंयोजनान्येकैकाक्रतुंपरियं
तिसद्यः+ ॥ जानत्यह्नःप्रथमस्यनामशुक्राकृष्णादजनिष्टश्वितीची । ऋतस्ययोषानमिनातिधामाहरहर्निष्कृतमाचरं
ती ॥ कन्येवतन्वा३ शाशदानाँऽएषिदेविदेवमियक्षमाणं । संस्मयमानायुवतिःपुरस्तादाविर्वक्षांसिकृणुषेविभाती+
॥ ५ ॥ सुसंकाशामातृमृष्टेवयोषाविस्तन्वंकृणुषेदृशेकं । भद्रात्वमुषोवितरंव्युच्छनतत्तेऽअन्याऽउषसोनशंत ॥ अ
श्वावतीर्गोमतीर्विश्ववारायतमानारश्मिभिःसूर्यस्य । पराचयंतिपुनराचयंतिभद्रानामवहमानाऽउषासः ॥ ऋत
स्यरश्मिमनुयच्छमानाभद्रंभद्रंक्रतुमस्मासुधेहि । उषोनोऽअद्यसुहवाव्युच्छास्मासुरायोमघवत्सुचस्युः ॥ ६ ॥

(१।१८।४) उपाऽउच्छंतींसमिधानेऽअग्नाऽउद्यन्त्सूर्यैऽउर्वियाज्योतिरश्रेत् । देवोनोऽअत्रसवितान्वर्थंप्रासावीद्द्वि
पत्प्रचतुंष्पदित्यै+ ॥ अमिनतीदैव्यानिव्रतानिप्रमिनतीमनुष्यायुगानि । ईयुषीणामुपमाशश्वतीनामायतीनांप्रथमो
षाव्यंद्यौत् ॥ एषादिवोदुहिताप्रत्यदर्शिज्योतिर्वसानासमनापुरस्तात् । ऋतस्यपंथामन्वेतिसाधुप्रजानतीवनदिशोमि
नाति ॥ उपोऽअदर्शिशुंध्युवोनवक्षोनोधाऽइवाविरकृतप्रियाणि । अद्मसन्नसंसतोबोधयंतीशश्वत्तमागात्पुनरेयुषी
णां ॥ पूर्वेऽअर्धेरजसोऽअप्त्यस्यगवांजनित्र्यकृतप्रकेतुं । व्युप्रथतेवितरंवरीयऽओभापृणंतीपित्रोरुपस्था ॥ ७ ॥
एवेदेषापुरुतमादृशेकंनाजामिंनपरिवृणक्तिजामिं । अरेपसातन्वाशाशदानानार्भादीषतेनमहोविभाती+ ॥ अभ्रा
तेवपुंसऽएतिप्रतीचीगर्तारुगिवसनयेधनानां । जायेवपत्यऽउशतीसुवासाऽउषाहस्रेवनिरिणीतेऽअप्सः ॥ स्वसास्व
स्रेज्यायस्यैयोनिमारैगपैत्यस्याःप्रतिचक्ष्येव । व्युच्छंतीरश्मिभिःसूर्यस्यांज्यंक्तेसमनगाऽइवव्राः+ ॥ आसांपूर्वासामह
सुस्वसृणामपरापूर्वामभ्येतिपश्चात् । ताःप्रत्नवन्नव्यसीर्नूनमस्मेरेवदुच्छंतुसुदिनाऽउषासः ॥ प्रबोधयोषःपृणतोम
घोन्यबुध्यमानाःपणयःससंतु । रेवदुच्छमघवद्भ्योमघोनिरेवत्स्तोत्रेसूनृतेजारयंती ॥ ८ ॥ अवेयमश्वैद्युवतिःपुरस्ताद्युंक्ते
गवामरुणानामनीकं । विनूनमुच्छादसतिप्रकेतुर्गृहंगृहमुपतिष्ठातेऽअग्निः+ ॥ उत्तेवयश्चिद्वसतेरपप्तन्नरश्चयेपितुभा

(१।१८।४) उपाउच्छंतीतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानुपास्त्रिष्टुप् ।

जोष्टुष्टौ । अमासतेवंहसिभूरिवामसुपोदेविदाशुपेमर्त्याय ॥ अस्तोढ्वंस्तोम्याब्रह्मणामेवीवृधध्वमुशतीरुपासः । युष्मा
कंदेवीरवसासनेमसहस्रिणंचशतिनंचवाजं ॥ ९ ॥ (१।१८।५) प्रातारत्नंप्रातरित्वादधातितंचिकित्वान्प्रतिगृह्यानिध
त्ते । तेनप्रजांवर्धयमानऽआयूरायस्पोषेणसचतेसुवीरः ॥ सुगुरसत्सुहिरण्यःस्वश्वोबृहदस्मैवयऽइंद्रोदधाति । यस्त्वा
यंतंवसुनाप्रातरित्वोमुक्षीजयेवपदिमुत्सिनाति ॥ आयमद्यसुकृतंप्रातरिच्छन्निष्टेःपुत्रंवसुमतारथेन । अंशोःसुतंपायय
मत्सरस्यक्षयद्वीरंवर्धयसूनृताभिः ॥ उपक्षरंतिसिंधवोमयोभुवऽईजानंचयक्ष्यमाणंचधेनवः । पृणंतंचपपुरिंचश्रवस्य
वोघृतस्यधाराऽउपयंतिविश्वतः ॥ नाकस्यपृष्ठेऽअधितिष्ठतिश्रितोयःपृणातिसहदेवेषुगच्छति । तस्माऽआपोघृतमर्प
तिसिंधवस्तस्माऽइयंदक्षिणापिन्वतेसदा ॥ दक्षिणावतामिदिमानिचित्रादक्षिणावतांदिविसूर्यासः । दक्षिणावंतोऽ
अमृतंभजंतेदक्षिणावंतःप्रतिरंतऽआयुः ॥ मापृणंतोदुरितमेनऽआरन्माजारिषुःसूरयःसुव्रतासः । अन्यस्तेषांपरिधि
रस्तुकश्चिदपृणंतमभिसंयंतुशोकाः ॥ १० ॥ (१।१८।६) अमंदान्स्तोमान्प्रभरेमनीषासिंधावधिक्षियतोभाव्यस्य ।

(१।१८।५) प्रातारत्नमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवान्स्वनयस्यदानस्तुतिस्त्रिष्टुप्चतुर्थीपंचम्यौजगत्यौ । (स्वनयनाम्नोरा
ज्ञोदानस्तुतिरतःस्वनयोदेवता) । (१।१८।६) अमंदानितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवानृषिःआगधितेत्यस्यभावयव्यऋषिःरो
मशादेवताउपोपमइत्यस्यरोमशाऋषिकास्वनयोदेवतात्रिष्टुप् अंत्येद्वेअनुष्टुभौ । (स्वनयएवभावयव्यशब्देनोच्यतेरोमशास्वनयभार्याअस्ये

शतंराज्ञोनाधमानस्यनिष्काच्छतमश्वान्प्रयतान्त्सद्यऽआदं । योमेसहस्रममिमीतसवानतूर्तोराजाश्रवऽइच्छमानः ॥ शतंराज्ञोनाधमानस्यनिष्काच्छतमश्वान्प्रयतान्त्सद्यऽआदं । षष्टिः
शतंकक्षीवाँऽअसुरस्यगोनांदिविश्रवोजरमाततान ॥ उपमाश्यावाःस्वनयेनदत्तावधूमंतोदशरथासोऽअस्थुः । षष्टिः
सहस्रमनुगव्यमागात्सनत्कक्षीवाँऽअभिपित्वेऽअह्नां ॥ चत्वारिंशद्दशरथस्यशोणाःसहस्रस्याग्रेश्रेणिंनयंति । मदच्यु
तःकृशनावतोऽअत्यान्कक्षीवंतऽउदमृक्षंतपज्राः+ ॥ पूर्वामनुप्रयतिमाददेवस्त्रीन्युक्ताँऽअष्टावरिधायसोगाः । सुबंध
वोयेविश्याऽइवव्राऽअनस्वंतःश्रवऽऐषंतपज्राः+ ॥ आगधितापरिगधितायाकशीकेवजंगहे । ददातिमह्यंयादुरीयाशू
नांभोज्याशता+ ॥ उपोपमेपरामृशमामेदभ्राणिमन्यथाः । सर्वाहमस्मिरोमशागंधारीणामिवाविका+ ॥ ११ ॥
(१।१९।१) अग्निंहोतारंमन्येदास्वंतंवसुंसूनुंसहसोजातवेदसंविप्रंनजातवेदसं । यऊर्ध्वयास्वध्वरोदेवोदेवाच्याकृ
पा । घृतस्यविभ्राष्टिमनुवष्टिशोचिषाजुह्वानस्यसर्पिषः ॥ यजिष्ठंत्वायजमानाहुवेमज्येष्ठमंगिरसांविप्रमन्मभिर्विप्रे
भिःशुक्रमन्मभिः । परिज्मानमिवद्यांहोतारंचर्षणीनां । शोचिष्केशंवृषणंयमिमाविशःप्रावंतुजूतयेविशः ॥ सहिपुरू
चिदोजसाविरुक्मतादीद्यानोभवतिद्रुहंतरःपरशुर्नद्रुहंतरः । वीळुचिद्यस्यसमृतौश्रुवद्वनेवयत्स्थिरं । निःषहमाणोय

द्वेन्द्रचौतयोःपरस्परसंवादः आद्याभिःपंचभिर्दानतुष्टःकक्षीवान्भावयव्यमस्तौत्ततश्चसएवदेवता) । (१।१९।१) अग्निंहोतारमित्ये
कादशर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपोऽग्निरत्यष्टिःपष्ट्यतिधृतिः ।

मतेनार्यतेधन्वासहानार्यते ॥ दृळ्हाचिदस्माऽअनुदुर्यथाविदेतेजिष्ठाभिररणिभिर्दाष्ट्यवसेग्नयेदाष्ट्यवसे । प्रयःपुरूणि
गाहतेतक्षद्वनेवशोचिषा । स्थिराचिदन्नानिरिणात्योजसानिस्थिराणिचिदोजसा ॥ तमस्यपृक्षमुपरासुधीमहिनक्तंयः
सुदर्शतरोदिवातरादप्रायुषेदिवातरात् । आदस्यायुर्ग्रभणवद्वीळुशर्मनसूनवे । भक्तमभक्तमवोव्यंतोऽअजराऽअग्न
योव्यंतोऽअजराः ॥ १२ ॥ सहिशर्धोनमारुतंतुविष्वणिरप्नस्वतीपूर्वरास्विष्टनिरातनास्विष्टनिः । आदद्धव्यान्यादि
दिर्यज्ञस्यकेतुरर्हणा । अधस्मास्यहर्षतोहृषीवतोविश्वेजुषंतपंथांनरःशुभेनपंथां ॥ द्विताययदींकीस्तासोऽअभिद्यवोनम
स्यंतऽउपवोचंतभृगवोमथंतोदाशाभृगवः । अग्निरीशेवसूनांशुचिर्योधर्णिरेषां । प्रियाँऽअपिधीँर्वनिषीष्टमेधिरऽआ
वनिषीष्टमेधिरः ॥ विश्वासांत्वाविशांपतिंहवामहेसर्वासांसमानंदंपतिंभुजेसत्यगिर्वाहसंभुजे । अतिथिंमानुषाणांपि
तुर्नयस्यासया । अमीचविश्वेऽअमृतासऽआवयोहव्यादेवेष्वावयः ॥ त्वमग्नेसहसासहन्तमःशुष्मिन्तमोजायसेदेव
तातयेरयिर्नदेवतातये । शुष्मिन्तमोहितेमदोद्युम्निन्तमऽउतक्रतुः । अधस्मातेपरिचरंत्यजरश्रुष्टीवानोनाजर ॥
प्रवोमहेसहसासहस्वतऽउषर्बुधेपशुषेनाग्नयेस्तोमोबभूत्वग्नये । प्रतियदींहविष्मान्विश्वासुक्षासुजोगुवे । अग्रेरेभोनज
रतऽऋषूणांजूर्णिर्होतऽऋषूणां ॥ सनोनेदिष्ठंददृशानऽआभराग्नेदेवेभिःसचनाःसुचेतुनामहोरायःसुचेतुना । माहि

शविष्ठनस्कृधिसंचक्षेभुजेऽअस्यै । माहिंस्तोतृभ्योमघवन्त्सुवीर्यमथीरुग्रोनशवसा ॥ १३ ॥ (१।१९।२) अयंजाय
तमनुषोधरीमणिहोतायजिष्ठऽउशिजामनुव्रतमग्निःस्वमनुव्रतं । विश्वश्रुष्टिःसखीयतेरयिरिवश्रवस्यते । अदब्धोहोता
निषदद्दिळस्पदेपरिवीतऽइळस्पदे+ ॥ तंयज्ञसाधमपिवातयामस्यृतस्यपथानमसाहविष्मतादेवतातहविष्मता । सन
ऽऊर्जामुपाभृत्ययाकृपानजूर्यति । यंमातरिश्वामनवेपरावतोदेवंभाःपरावतः ॥ एवेनसद्यःपर्येतिपार्थिवंमुहुर्गीरेतो
वृषभःकनिक्रदद्दधद्रेतःकनिक्रदत् । शतंचक्षाणोऽअक्षभिर्देवोवनेषुतुर्वणिः। सदोदधानऽउपरेषुसानुष्वग्निःपरेषुसानु
षु ॥ ससुक्रतुःपुरोहितोदमेदमेऽग्निर्यज्ञस्याध्वरस्यचेततिक्रत्वायज्ञस्यचेतति । क्रत्वावेधाऽइषूयतेविश्वाजातानिपस्पशे ।
यतोघृतश्रीरतिथिरजायतवह्निर्वेधाऽअजायत ॥ क्रत्वायदस्यतविषीषुपृंचतेऽग्नेरवेणमरुतांनभोज्येषिरायनभोज्या । सहि
ष्मादानमिन्वतिवसूनांचमज्मना । सनस्त्रासतेदुरितादभिह्रुतःशंसादघादभिह्रुतः ॥१४॥विश्वोविहायाऽअरतिर्वसुर्द
धेहस्तेदक्षिणेतरणिर्नशिश्रथच्छ्रवस्ययानशिश्रथत् । विश्वस्माऽइदिषुध्यतेदेवत्राहव्यमोहिषे । विश्वस्माऽइत्सुकृतेवार
मृण्वत्यग्निर्द्वाराव्यृण्वति ॥ समानुषेवृजनेशंतमोहितोऽग्निर्यज्ञेषुजेन्योनविश्पतिःप्रियोयज्ञेषुविश्पतिः । सहव्यामा
नुषाणामिळाकृतानिपत्यते । सनस्त्रासतेवरुणस्यधूर्तेर्महोदेवस्यधूर्तेः+ ॥ अग्निंहोतारमीळतेवसुधितिंप्रियंचेतिष्ठमर

(१।१९।२) अयंजायतेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपोग्निरत्यष्टिः ।

तिंन्यैरिरेहव्यवाहंन्यैरिरे । विश्वायुंविश्ववेदसंहोतारंयजतंकविं । देवासोरण्वमवसेवसूयवोगीर्भीरण्वंवसूयवः
॥ १५ ॥ (१।१९।३) यंत्वंरथमिंद्रमेधसातयेपाकासंतमिषिरप्रणयसिप्रानंवद्यनयसि । सद्यश्चित्तमभिष्टयेकरोव
शश्चवाजिनं । सास्माकमनवद्यतूतुजानवेधसामिमांवाचंनवेधसां ॥ सःश्रुधियःस्मापृतनासुकासुचिद्दक्षाय्यंऽइंद्रभरं
हूतयेनृभिरसिप्रतूर्तयेनृभिः । यःशूरैःस्वः१सनितायोविप्रैर्वाजंतरुता । तमीशानासऽइरधंतवाजिनंपृक्षमत्यंनवाजि
नं ॥ दस्मोहिष्मावृषणंपिन्वसित्वचंकंचिद्यावीररुरुंशूरमर्त्यंपरिवृणक्षिमर्त्यं । इंद्रोततुभ्यंतद्दिवेतद्रुद्रायस्वयशसे ।
मित्रायवोचंवरुणायसप्रथःसुमृळीकायसप्रथः ॥ अस्माकंवऽइंद्रमुश्मसीष्टयेसखायंविश्वायुंप्रासहंयुजंवाजेषुप्रासहंयु
जं । अस्माकंब्रह्मोतयेवापृत्सुपुकासुचित् । नहित्वाशत्रुःस्तरतेस्तृणोपियंविश्वंशत्रुंस्तृणोपियं ॥ निपूनमातिमतिंकयं
स्यचित्तेजिष्ठाभिररणिभिर्नोतिभिरुग्राभिरुग्रोतिभिः । नेषिणोयथापुरानेनाःशूरमन्यसे । विश्वानिपूरोरपपर्षिवह्निं
रासावह्निर्नोऽअच्छ ॥ १६ ॥ प्रतद्वोचेयंभव्यायेंदवेहव्योनयऽइषवान्मन्मरेजतिरक्षोहामन्मरेजति । स्वयंसोऽअस्मदा
निदोवधैरजेतदुर्मतिं । अवस्रवेदघशंसोवतरमवक्षुद्रमिवस्रवेत् ॥ वनेमतद्धोत्रयाचितंत्यावनेमरयिंरयिवःसुवीर्यंर
ण्वंसंतंसुवीर्यं । दुर्मन्मानंसुमंतुभिरेमिषापृचीमहि । आसत्याभिरिंद्रंद्युम्नहूतिभिर्यजत्रंद्युम्नहूतिभिः ॥ प्रप्रावोऽअ

(१।१९।३) यत्वरथमित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपइंद्रःपञ्चाद्यास्त्यष्टिःअष्टमीनवम्यावतिशक्वर्यावेकादश्यष्टिः ।

हुतेमंसन्नवंक्षतिक्षि
स्मेस्वयंशोभिरूतीपरिविर्गऽइंद्रोदुर्मतीनांदरीमन्दुर्मतीनां । स्वयंसारिषयध्यैयानऽउपेषेऽअत्रैः । सचस्वनःपराकऽआसचस्वास्तमी
प्राजूर्णिर्नवंक्षति ॥ त्वंनऽइंद्ररायापरीणसायाहिपथाँऽअनेहसापुरोयाह्यरक्षसा । त्वंनऽइंद्ररायातरूषसोग्रंचित्त्वामहिमासक्षदवसेमहेमि
कऽआ । पाहिनोदूरादारादभिष्टिभिःसदापाह्यभिष्टिभिः ॥ अन्यमस्मद्रिरिषेःकंचिदद्रिवोरिरिक्षंतंचिदद्रिवः ॥ पाहिनऽइंद्रसु
त्रनावसे । ओजिष्ठत्रातरवितारथंकंचिदमर्त्य । अन्यमस्मद्रिरिषेःकंचिदद्रिवोरिरिक्षंतंचिदद्रिवः ॥ अधाहित्वाजनिताजी
ष्टुतस्त्रिधोवयातासदमिर्दुर्मतीनांदेवःसन्दुर्मतीनां ॥ हंतापापस्यरक्षसस्त्राताविप्रस्यमावतः । अधाहित्वाजनितानीवसत्पतिरस्तंरा
जनद्वसोरक्षोहणंत्वाजीजनद्वसो ॥ १७ ॥ (१।१९।४) एंद्रयाह्युपनःपरावतोनायमच्छाविदथानीवसत्पतिरस्तंरा
जेवसत्पतिः । हवामहेत्वावयंप्रयस्वंतःसुतेसचा । पुत्रासोनपितरंवाजसातयेमंहिष्ठंवाजसातये ॥ पिबासोममिंद्रसुवान
मद्रिभिःकोशेनसिक्तमवतंनवंसगस्तातृषाणोनवंसगः । मदायहर्यतायतेतुविष्टमायधायसे । आत्वायच्छंतुहरितोन
सूर्यमहाविश्वेवसूर्यं ॥ अविंदद्दिवोनिहितंगुहानिधिंवेर्नगर्भंपरिवीतमश्मन्यनंतेऽअंतरश्मनि । व्रजंवज्रीगवामिवसिषा
सन्नंगिरस्तमः । अपावृणोदिषऽइंद्रःपरीवृताद्वारऽइषःपरीवृताः ॥ दादृहाणोवज्रमिंद्रोगभस्त्योःक्षद्मेवतिग्ममसनाय
संश्यदहिहत्यायसंश्यत् । संविव्यानऽओजसाशवोभिरिंद्रमज्मना । तष्टेववृक्षंवनिनोनिवृश्चसिपरश्वेवनिवृश्चसि ॥

(१।१९।४) एंद्रयाहीतिदशर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपइंद्रोत्यष्टिरंत्यात्रिष्टुप् । (अष्टिरित्येवप्रयोगःसाधुः) ।

त्वंवृथानद्यंऽइंद्रसर्तवेच्छासमुद्रमसृजोरथाँऽइववाजयतोरथाँऽइव । इतऽऊतीरयुंजतसमानमर्थमक्षितं । धेनूरिवमनवे विश्वदोहसोजनायविश्वदोहसः ॥ १८ ॥ इमांतेवाचंवसूयंतऽआयवोरथंनधीरःस्वपाऽअतक्षिषुःसुम्नायत्वामतक्षिषुः । शुंभंतोजेन्यंयथावाजेषुविप्रवाजिनं । अत्यमिवशवसेसातयेधनाविश्वाधनानिसातये ॥ भिनत्पुरोनवतिमिंद्रपूरवेदिवो दासायमहिंदाशुषेनृततोवज्रेणदाशुषेनृतो । अतिथिग्वायशंवरंगिरेरुग्रोऽअवाभरत् । महोधनानिदयमानऽओजसाविश्वाधनान्योजसा ॥ इंद्रःसमत्सुयजमानमार्यंप्रावद्विश्वेषुशतमूतिराजिषुस्वर्मीढेष्वाजिषु । मनवेशासदव्रतान्त्वचंकृष्णामरंधयत् । दक्षन्नविश्वंततृषाणमोषतिन्यर्शसानमोषति ॥ सूरश्चक्रंप्रवृहज्जातऽओजसाप्रपित्वेवाचमरुणोमुषायतीशानऽआमुषायति । उशनायत्परावतोजगन्नूतयेकवे । सुम्नानिविश्वामनुषेवतुर्वणिरहाविश्वेवतुर्वणिः ॥ सनोनव्येभिर्वृषकर्मन्नुक्थैःपुरांदर्तःपायुभिःपाहिशग्मैः । दिवोदासेभिरिंद्रस्तवानोवावृधीथाऽअहोभिरिवद्यौः+ ॥ १९ ॥ (१।१९।५) इंद्रायहिद्यौरसुरोऽअनम्नतेंद्रायमहीपृथिवीवरीमभिर्द्युम्नसातावरीमभिः । इंद्रंविश्वेसजोषसोदेवासोदधिरेपुरः । इंद्रायविश्वासवनानिमानुषारातानिसंतुमानुषा ॥ विश्वेषुहित्वासवनेषुतुंजतेसमानमेकंवृषमण्यवःपृथक्स्वःसनिष्यवःपृथक् । तंत्वानावंनपर्षणिंशूषस्यधुरिधीमहि । इंद्रंनयज्ञैश्चितयंतऽआयवःस्तोमेभिरिंद्रमायवः ॥ वि

(१।१९।५) इंद्रायहीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपइंद्रोत्यष्टिः ।

त्वाततस्रेमिथुनाऽअवस्यवोव्रजस्यसातागव्यस्यनिःसृजःसक्षंतऽइंद्रनिःसृजः । यद्गव्यंताद्वाजनास्व१र्यंतासमूहसि । आविष्करिक्रद्वृषणंसचाभुवंवज्रमिंद्रसचाभुवं ॥ विदुष्टेऽअस्यवीर्यस्यपूरवःपुरोयदिंद्रशारदीरवातिरःसासहानोऽअवातिरः । शासस्तमिंद्रमर्त्यमयज्युंशवसस्पते । महीममुष्णाःपृथिवीमिमाऽअपोमंदसानऽइमाऽअपः+ ॥ आदित्तेऽअस्यवीर्यस्यचर्किरन्मदेषुवृषन्नुशिजोयदाविथसखीयतोयदाविथ । चकर्थकारमेभ्यःपृतनासुप्रवंतवे । तेऽअन्यामन्यांनद्यंसनिष्णतश्रवस्यंतःसनिष्णत ॥ उतोनोऽअस्याऽउपसोजुषेतह्य१र्कस्यबोधिहविषोहवीमभिःस्वर्षाताहवीमभिः । यदिंद्रहंतवेमृधोवृषावज्रिन्चिकेतसि । आमेऽअस्यवेधसोनवीयसोमन्मश्रुधिनवीयसः ॥ त्वंतमिंद्रवावृधानोऽअस्मयुरमित्रयंतंतुविजातमर्त्यंवज्रेणशूरमर्त्यं । जहियोनोऽअघायतिशृणुष्वसुश्रवस्तमः । रिष्टंनयामन्नपभूतुदुर्मतिर्विश्वापभूतुदुर्मतिः+ ॥ २० ॥ (१।१२९।६) त्वयावयंमघवन्पूर्व्येधनऽइंद्रत्वोताःसासह्यामपृतन्यतोवनुयामवनुष्यतः । नेदिष्ठेऽअस्मिन्नहन्यधिवोचानुसुन्वते । अस्मिन्यज्ञेविचयेमाभरेकृतंवाजयंतोभरेकृतं+ ॥ स्वर्जेषेभरेऽआप्रस्यवक्मन्युषर्बुधःस्वस्मिन्नंजसिक्राणस्यस्वस्मिन्नंजसि । अहन्निंद्रोयथाविदेशीर्ष्णाशीर्ष्णोपवाच्यः । अस्मत्रातेसध्र्यक्संतुरातयोभद्राभद्रस्यरातयः ॥ तत्तुप्रयःप्रत्नथातेशुशुक्वनंयस्मिन्यज्ञेवारमकृण्वतक्षयमृतस्यवारसिक्षयं ।

(१।१२९।६) त्वयावयमितिपड्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपऋषिइंद्रोयुवंतामिंद्रेत्यर्धर्चेइंद्रापर्वतावत्यष्टिः ।

वितद्वोचेरधद्रितांतःपश्यंतिरश्मिभिः । सघाविदेऽअन्विंद्रोगवेपणोवंधुक्षिद्भ्योगवेपणः ॥ नूऽइत्थातेपूर्वथाचप्रवा
च्यंयदंगिरोभ्योवृणोरपव्रजमिंद्रशिक्षन्नपव्रजं । ऐभ्यःसमान्यादिशास्मभ्यंजेपियोत्सिच । सुन्वद्भ्योरंधयाकंचिदव्रतं
हृणायंतंचिदव्रतं+ ॥ संयज्जनान्क्रतुभिःशूरऽईक्षयद्धनेहितेतरुपंतश्रवस्यवःप्रयक्षंतश्रवस्यवः । तस्माऽआयुःप्रजाव
दिद्वाधेऽअर्चंत्योजसा । इंद्रऽओक्यंदिधिपंतधीतयोदेवॉऽअच्छानधीतयः ॥ युवंतमिंद्रापर्वतापुरोयुधायोनःपृत
न्यादपतंतमिद्धंतंवज्रेणतंतमिद्धंतं । दूरेचत्तायच्छन्त्सद्गहनंयदिनक्षत् । अस्माकंशत्रून्परिशूरविश्वतोदर्मादर्पीष्टवि
श्वतः ॥ २१ ॥ (१।१९।७) उभेपुनामिरोदसीऽऋतेनद्रुहोदहामिसंमहीरनिंद्राः । अभिव्लग्ययत्रहताऽअमित्रा
वैलस्थानंपरितृह्ळाऽअशेरन् ॥ अभिव्लग्याचिदद्रिवःशीर्पायातुमतीनां । छिंधिवटूरिणापदामहावटूरिणापदा+ ॥
अवासांमघवन्जहिशर्धोयातुमतीनां । वैलस्थानकेऽअर्मकेमहावैलस्थेऽअर्मके+ ॥ यासांतिस्रःपंचाशतोभिव्लंगैरपाव
पः । तत्सुतेमनायतितकत्सुतेमनायति ॥ पिशंगभृष्टिमंभृणंपिशाचिमिंद्रसंमृण । सर्वंरक्षोनिवर्हय ॥ अवर्महऽइंद्र
दादृहिश्रुधीनःशुशोचहिद्यौःक्षानभीपॉऽअद्रिवोघृणान्नभीपॉऽअद्रिवः । शुष्मिन्तमोहिशुष्मिभिर्वधैरुग्रेभिरीयसे । अ
पूरुपघ्नोऽअप्रतीतशूरसत्वभिस्त्रिसप्तैःशूरसत्वभिः ॥ वनोतिहिसुन्वन्क्षयंपरीणसःसुन्वानोहिष्मायजत्यवद्विपोदेवा

(१।१९।७) उभेपुनामीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपइंद्रआद्यात्रिष्टुप्द्वितीयादितिस्रोनुष्टुभःपचमीगायत्रीपष्ठीधृतिःसप्तम्यष्टिः।

सुन्वानायेंद्रोददात्याभुवँरयिंददात्याभुवँ॥२२॥(१।२०।१)
नामवद्विषः । सुन्वानऽइत्सिषासतिसहस्रावाज्यवृतः । सुन्वानायेंद्रोददात्याभुवँरयिंददात्याभुवं ॥ ऊर्ध्वातेऽअनुसूनृतामनस्तिष्ठतुजानती ।
आत्वाजुवोरारहाणाऽअभिप्रयोवायोवहँत्विहपूर्वपीतयेसोमस्यपूर्वपीतये । मंदंतुत्वामंदिनोवायविंदवोस्मत्क्राणासःसुकृताऽअभिद्यवोगोभिः
नियुत्वतारथेनायाहिदावनेवायोमखस्यदावने ॥ मंदंतुत्वामंदिनोवायविंदवोस्मत्क्राणासःसुकृताऽअभिद्यवोगोभिः क्राणाऽअभिद्यवः । यद्धक्राणाऽइरध्यैदक्षंसचंतऽऊतयः । सध्रीचीनानियुतोदावनेधियऽउपब्रुवतऽईंधियः ॥ वायुर्युं
क्ते रोहितावायुररुणावायूरथेऽअजिराधुरिवोढवेवहिष्ठाधुरिवोढवे । प्रबोधयापुरंधिंजारऽआससतीमिव । प्रचक्षयरो
दसीवासयोषसःश्रवसेवासयोषसः ॥ तुभ्यमुषासःशुचयःपरावतिभद्रावस्त्रातन्वतेदंसुरश्मिषुचित्रानव्येषुरश्मिषु ।
तुभ्यंधेनुःसबर्दुघाविश्वावसूनिदोहते । अजनयोमरुतोवक्षणाभ्योदिवऽआवक्षणाभ्यः ॥ तुभ्यंशुक्रासःशुचयस्तुर
ण्यवोमदेषूग्राऽइषणंतभुर्वण्यपामिषंतभुर्वणि । त्वांत्सारीदसमानोभगमीट्टेतक्ववीये । त्वंविश्वस्माद्भुवनात्पासिधर्म
णासुर्यात्पासिधर्मणा ॥ त्वंनोवायवेषामपूर्व्यःसोमानांप्रथमःपीतिमर्हसिसुतानांपीतिमर्हसि । उतोविहुत्मतीनांवि
शांववर्जुषीणां । विश्वाऽइत्तेधेनवोदुह्रऽआशिरंघृतंदुह्रतऽआशिरम् ॥ २३ ॥ (१।२०।२) स्तीर्णंबर्हिरुपनोयाहि

(१।२०।१) आत्वाजुवइतिपङ्चस्यसूक्तस्यदेवोदासिःपरुच्छेपोवायुरत्यष्टिरत्याष्टिः । (१।२०।२) स्तीर्णंबर्हिरितिनवर्चस्यसूक्त
स्यदैवोदासिःपरुच्छेपोवायुश्चतुर्थ्यादिपचानामिंद्रोवाअत्यष्टिःसप्तम्यष्टम्यावष्टी ।

वीतयेसहस्त्रेणनियुतानियुत्वतेशतिनीभिर्नियुत्वते । तुभ्यंहिपूर्वपीतयेदेवादेवाययेमिरे । प्रतेसुतासोमधुमंतोऽअस्थि
रन्मदायक्रत्वेऽअस्थिरन् ॥ तुभ्यायंसोमःपरिपूतोऽअद्रिभिःस्पार्हावसानःपरिकोशमर्षतिशुक्रावसानोऽअर्षति ।
तवायंभागऽआयुषुसोमोदेवेषुहूयते । वहवायोनियुतोयाह्यस्मयुर्जुषाणोयाह्यस्मयुः+ ॥ आनोनियुद्भिःशतिनीभिर
ध्वरंसहस्रिणीभिरुपयाहिवीतयेवायोहव्यानिवीतये । तवायंभागऽऋत्वियःसरश्मिःसूर्येसचा । अध्वर्युभिर्भरमाणा
ऽअयंसतवायोशुक्राऽअयंसत ॥ आवांरथोनियुत्वान्वक्षदवसेभिप्रयांसिसुधितानिवीतयेवायोहव्यानिवीतये । पिबं
तंमध्वोऽअंधसःपूर्वपेयंहिवांहितं । वायवाचंद्रेणराधसागतमिंद्रश्चराधसागतं ॥ आवांधियोववृत्युरध्वरॉऽउपेममिं
दुंमर्मृजंतवाजिनमाशुमत्यंनवाजिनं । तेपांपिवतमस्मयूऽआनोगंतमिहोत्या । इंद्रवायूसुतानामद्रिभिर्युवंमदायवा
जदायुवं+ ॥ २४ ॥ इमेवांसोमाऽअप्स्वासुताऽइहाध्वर्युभिर्भरमाणाऽअयंसतवायोशुक्राऽअयंसत । एतेवामभ्यसृक्ष
ततिरःपवित्रमाशवः । युवायवोतिरोमाण्यव्ययासोमासोऽअत्यव्यया ॥ अतिवायोससतोयाहिशश्वतोयत्रग्रावावदति
तत्रगच्छतंगृहमिंद्रश्चगच्छतं । विसूनृतादद्दशेरीयतेघृतमापूर्णयानियुतायाथोऽअध्वरमिंद्रश्चयाथोऽअध्वरं+ ॥ अत्राहुत
द्वहेथेमध्वऽआहुतिंयमश्वत्थमुपतिष्ठंतजायवोस्मेतेसंतुजायवः । साकंगावःसुवतेपच्यतेयवोनतेवायऽउपदस्यंतिधेनवो
नापदस्यंतिधेनवः ॥ इमेयेतेसुवायोबाह्वोजसोंतर्नदीतेपतयंत्युक्षणोमहिव्राधंतऽउक्षणः । धन्वन्चिद्येऽअनाशवोजीरा

श्चिदगिरौकसः । सूर्यस्येवरश्मयोदुर्नियंतवोहस्तयोर्दुर्नियंतवः ॥ २५ ॥ (१।२०।३) प्रसुज्येष्ठंनिचिराभ्यांबृहन्नमो हव्यंमतिंभरतामृळयद्भ्यांस्वादिष्ठंमृळयद्भ्यां । तासम्राजाघृतासुतीयज्ञेयज्ञउपस्तुता । अथैनोःक्षत्रंनकुतश्चनाधृषेदेव त्वंनूचिदाधृषे ॥ अदर्शिगातुरुरवेवरीयसीपंथाऋतस्यसमयंस्तरश्मिभिश्चक्षुर्भगस्यरश्मिभिः । द्युक्षंमित्रस्यसादनमर्य म्णोवरुणस्यच । अथादधातेबृहदुक्थ्यंवयउपस्तुत्यंबृहद्वयः । ज्योतिष्मतीमदितिंधारयत्क्षितिंस्वर्वतीमासचेते दिवेदिवेजागृवांसादिवेदिवे । ज्योतिष्मत्क्षत्रमाशातेआदित्यादानुनस्पती । मित्रस्तयोर्वरुणोयातयज्जनोर्यमायात यज्जनः ॥ अयंमित्रायवरुणायशंतमःसोमोभूत्ववपानेष्वाभगोदेवोदेवेष्वाभगः । तंदेवासोजुषेरतविश्वेअद्यसजोष सः । तथाराजानाकरथोयदीमहऋतावानायदीमहे ॥ योमित्रायवरुणायाविधज्जनोनर्वाणंतंपरिपातोअंहसोदा श्वांसंमर्तमंहसः । तमर्यमाभिरक्षत्यृजूयंतमनुव्रतं । उक्थैर्यएनोःपरिभूषतिव्रतंस्तोमैराभूषतिव्रतं ॥ नमोदिवेबृ हतेरोदसीभ्यांमित्रायवोचंवरुणायमीळ्हुषेसुमृळीकायमीळ्हुषे । इंद्रमग्निमुपस्तुहिद्युक्षमर्यमणंभगं । ज्योग्जीवंतःप्रज

(१।२०।३) प्रसुज्येष्ठमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपोमित्रावरुणौनमोदिवइत्यस्यारोदसीमित्रावरुणेद्राग्न्यर्यमभगसोमा देवताःऊतीदेवानामित्यस्यादेवमरुदग्निमित्रवरुणमघवंतोदेवताअत्यष्टिःअंत्यात्रिष्टुप् ।

यांसचेमहिसोमस्योतीसंचेमहि ॥ ऊतीदेवानांवयमिंद्रवंतोमंसीमहिस्वयशसोमरुद्भिः । अग्निर्मित्रोवरुणःशर्मयंसन्त दश्याममघवानोवयंच ॥ २६ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

द्वितीयाष्टके सूक्तानि ११९ ऋचः ११५७

नवमाध्यायेवर्गाः २६ सूक्तानि १५ ऋचः १३७ ॥ त्यागः ॥ विश्वेभ्योदेवेभ्य. १५ [भे. प रुद्रमरुद्भ्यइदं. उषासानक्ताभ्यामिदं. विश्वेभ्यो-देवेभ्यइदं. अश्विभ्यामिदं. विश्वेभ्योदेवेभ्यइद. मित्रावरुणसिंधुभ्यइदं विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं २ मित्रावरुणाभ्यामिदं. २ विश्वेभ्योदेवेभ्यइद ५] उपसइद २६ स्वनयायेद ७ भावयव्यायेद ५ रोमशायेदं भावयव्यायेदं अग्नयइद. १९ इंद्रायेद ५ इंदवइद. इंद्रायेद २७ इंद्रापर्वतेंद्रेभ्यइद. इद्रायेद ७ वायवइदं. ९ इद्रवायुभ्यामिद ५ वायवइद मित्रावरुणाभ्यामिद ५ सूर्यरोदसीमित्रवरुणरुद्रेंद्राग्न्यर्यमभगसो-मेभ्यइद. देवमरुदग्निमित्रवरुणमघवद्भ्यइद १ ॥ इतिद्वितीयेप्रथम. ॥ १ ॥

सुषुमतृचमतिस्राकरंप्रप्रचतुष्कंपौष्णमस्तुश्रौपळेकादशवैश्वदेवीमैत्रावरुण्याश्विन्यस्तिस्रऐंद्र्याग्नेयीमारुत्यैं द्राग्नीबार्हस्पत्यावैश्वदेव्यंत्यात्रिष्टुप्पंचमीबृहतीवैश्वदेवमेतदेवमन्यासामपिसूक्तप्रयोगेवैश्वदेवत्वंसूक्तभेदप्रयो गेयलिंगंसादेवतावेदिपदेसप्तोनादीर्घतमाऔचथ्यआग्नेयंतुद्वित्रिष्टुबंतंतुत्रिष्टुब्दशमीवांबळित्थासमिद्धआप्रि यंआनुष्टुभमंत्यैंद्रीप्रतव्यसीमष्टावाग्नेयंतुतत्रिष्टुबंतमेतिप्रसप्तजागतंतंपृच्छतपंचांत्यात्रिष्टुप्त्रिमूर्धानंकथामथी

न्महःसत्रैराजैंपुरुतृचमौष्णिहंमित्रंनवमैत्रावरुणंहिजागतंमैत्र्याद्यायुवंसप्तयजामहेचतुष्कंवैष्णोःषड्वैष्णवंहि

प्रवोजागतंत्वैंद्रश्चाद्यस्तृचोभवपंचावोधिषळाश्विनंत्वंत्येत्रिष्टुभौ ॥ २ ॥ ॥ ॥

हरिः३ओम्(१।२०।४) सुषुमायातमद्रिभिर्गोश्रीतामत्सराऽइमेसोमासोमत्सराऽइमे। आराजानादिविस्पृशास्मत्रागं तमुपनः । इमेवांमित्रावरुणागवाशिरःसोमाःशुक्रागवाशिरः ॥ इमऽआयातमिंदवःसोमासोदध्याशिरःसुतासोदध्या शिरः । उतवामुषसोबुधिसाकंसूर्यस्यरश्मिभिः। सुतोमित्रायवरुणायपीतयेचारुर्ऋतायपीतये ॥ तांवांधेनुंनवासरीमंशुं दुहंत्यद्रिभिःसोमंदुहंत्यद्रिभिः । अस्मत्रागंतमुपनोर्वाचासोमपीतये । अयंवांमित्रावरुणानृभिःसुतःसोमऽआपीतये सुतः+ ॥ १ ॥ (१।२०।५) प्रप्रपूष्णस्तुविजातस्यशस्यतेमहित्वमस्यतवसोनतंदतेस्तोत्रमस्यनतंदते। अर्चामिसुम्नयन्नहमं त्यूतिंमयोभुवं । विश्वस्ययोमनऽआयुयुवेमखोदेवऽआयुयुवेमखः+ ॥ प्रहित्वापूषन्नजिरंनयामनिस्तोमेभिःकृण्वऽऋ णवोयथामृधऽउष्ट्रोनपीपरोमृधः । हुवेयत्त्वामयोभुवंदेवंसख्यायमर्त्यः । अस्माकमांगूषान्द्युम्निनस्कृधिवाजेषुद्युम्नि नस्कृधि ॥ यस्यतेपूषन्त्सख्येविपन्यवःक्रत्वाचित्संतोवसाबुभुज्रिरऽइतिक्रत्वाबुभुज्रिरे । तामनुत्वानवीयसींनियुतं रायऽईमहे । अहेळमानऽउरुशंससरीभववाजेवाजेसरीभव ॥ अस्याऽऊषुणऽउपसातयेभुवोहेळमानोररिवाँऽअजा

(१।२०।४) सुषुमेतितृचस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपोमित्रावरुणावतिशक्करी । (१।२०।५) प्रप्रपूष्णइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्य

श्वश्वयस्तामजाश्व । ओपुत्वावंवृतीमहिस्तोमेभिर्दस्मसाधुभिः । नहित्वापूपन्नतिमन्यंऽआघृणेनतेसख्यमपह्नुवे ॥ ॥ २ ॥ (१।२०।६) अस्तुश्रौपट्पुरोऽअग्निंधियादधऽआनुतच्छर्धोदिव्यंवृणीमहऽइंद्रवायूवृणीमहे । यद्धक्राणा विवस्वतिनाभासंदायिनव्यसी । अधप्रसूनऽउपयंतुधीतयोदेवाँऽअच्छानधीतयः ॥ यद्धत्यन्मित्रावरुणावृतादध्या ददाथेऽअनृतंस्वेनमन्युनादक्षस्यस्वेनमन्युना । युवोरित्थाधिसद्मस्वपश्यामहिरण्ययं । धीभिश्चनमनसास्वेभिरक्षभिः सोमस्यस्वेभिरक्षभिः ॥ युवांस्तोमेभिर्देवयंतोऽअश्विनाश्रावयंतऽइवश्लोकमायवोयुवांहव्याभ्या३ यवः । युवोर्विश्वा ऽअधिश्रियःपृक्षश्चविश्ववेदसा । प्रुपायंतेवांपवयोहिरण्ययेरथेदस्राहिरण्यये ॥ अचेतिदस्राव्यु१नाकमृण्वथोयुंजते वांरथयुजोदिविष्टिष्वध्वस्मानोदिविष्टिषु । अधिवांस्थामवंधुरेरथेदस्राहिरण्यये । पथेवयंतावनुशासंतारजोंजसाशा संतारजः ॥ शचीभिर्नःशचीवसूदिवानक्तंदशस्यतं । मावांरातिरुपदसत्कदाचनास्मद्रातिःकदाचन ॥ ३ ॥ वृषन्निं

देवोदासिःपरुच्छेपःपूपात्यष्टिः । (१।२०।६) अस्तुश्रौपडिल्येकादशर्चस्यसूक्तस्यदैवोदासिःपरुच्छेपआद्यायाविश्वेदेवाःद्वितीयाया मित्रावरुणौतृतीयादितिसृणामाश्विनौपष्ठयाइद्रःसप्तम्याअग्निरष्टम्यामरुतोनवम्याइंद्राग्नीदशम्याबृहस्पतिरत्यायाविश्वेदेवाअत्यष्टिःपंचमी गुरत्यत्यात्रिष्टुप् । (वैश्वदेवमेतत्सूक्त । अत्रप्रत्येकदेवताविभागस्त्वाकरएवपठितः । अतयैवदिशासर्वत्रापिवैश्वदेवसूक्तेदेवताविभागः कर्तव्यइतिहितन्नुज्ञा । यथाह—एवमन्यासामपिसूक्तप्रयोगेवैश्वदेवं सूक्तभेदप्रयोगेतुयाल्लिंगंसादेवतेति) ।

द्रवृषपाणासऽइंदवऽइमेसुताऽआद्रिषुतासऽउद्भिदस्तुभ्यंसुतासऽउद्भिदः । तेत्वामंदंतुदावनेमहेचित्रायराधसे । गीर्भिर्गिर्वाहःस्तवमानऽआगहिसुमृळीकोनऽआगहि ॥ ओषूणोऽअग्नेश्रृणुहित्वमीळितोदेवेभ्योब्रवसियज्ञियेभ्योराजभ्योयज्ञियेभ्यः । यद्धत्यामंगिरोभ्योधेनुंदेवाऽअदत्तन । वितांदुह्रेऽअर्यमाकर्तरीसचाँऽएषतांवेदमेसचा ॥ मोषुवोऽअस्मदभितानिपौंस्यासनाभूवन्द्युम्नानिमोतजारिषुरस्मत्पुरोतजारिषुः । यद्वश्चित्रंयुगेयुगेनव्यंघोषादमर्त्यं । अस्मासुतन्मरुतोयच्चदुष्टरंदिधृतायच्चदुष्टरं ॥ दध्यङ्हमेजनुषंपूर्वोऽअंगिराःप्रियमेधःकण्वोऽअत्रिर्मनुर्विदुस्तेमेपूर्वेमनुर्विदुः । तेषांदेवेष्वायतिरस्माकंतेषुनाभयः । तेषांपदेनमह्यानमेगिरेंद्राग्नीऽआनमेगिरा+ ॥ होतायक्षद्वनिनोवंतवार्यंबृहस्पतिर्यजतिवेनऽउक्षभिःपुरुवारेभिरुक्षभिः । जगृभ्मादूरऽआदिशंश्लोकमद्रेरधत्मना । अधारयदररिंदानिसुक्रतुःपुरूसद्मानिसुक्रतुः ॥ येदेवासोदिव्येकादशस्थपृथिव्यामध्येकादशस्थ । अप्सुक्षितोमहिनैकादशस्थतेदेवासोयज्ञमिमंजुषध्वं ॥ ४ ॥ (१।२१।१) वेदिषदेप्रियधामायसुद्युतेधासिमिवप्रभरायोनिमग्नये । वस्त्रेणेववासयामन्मनाशुचिंज्योतीरथंशुक्रवर्णंतमोहनं ॥ अभिद्विजन्मात्रिवृदन्नमृज्यतेसंवत्सरेवावृधेजग्धमीपुनः । अन्यस्यासाजिह्वयाजेन्योवृषान्य१न्येनवनिनोमृष्टवारणः+ ॥ कृष्णप्रुतौवेविजेऽअस्यसक्षिताऽउभातरेतेऽअभिमातराशिशुं । प्राचाजिह्वं

(१।२१।१) वेदिषदइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअग्निर्जगतीअंत्येद्वेत्रिष्टुभौदशमीत्रिष्टुब्वा ।

ध्वसयंतंतृपुच्युतमासाच्यंकुपयंवर्धनंपितुः+ ॥ मुमुक्ष्वो३ मनवेमानवस्यतेरघुद्रुवःकृष्णसीतासऽऊजुवः । असमनाऽ
अजिरासोरघुष्यदोवातजूताऽउपयुज्यंतऽआशवः ॥ आदस्यतेध्वसयंतोवृथैरतेकृष्णमभ्वंमहिवर्पःकारिक्रतः । यत्सीं
महीमवनिंप्राभिमर्मृशदभिश्वसन्स्तनयन्नेतिनानदत् ॥ ५ ॥ भूषन्नयोधिवभ्रूपुनम्नतेवृषेवपत्नीरभ्येतिरोरुवत् ।
ओजायमानस्तन्वश्चशुंभतेभीमोनशृंगादविधावदुर्गृभिः ॥ ससंस्तिरोविष्टिरःसंगृभायतिजानन्नेवजानतीर्नित्यऽआ
शये । पुनर्वर्धंतेऽअपियंतिदेव्यमन्यद्वर्पःपित्रोःकृण्वतेसचा ॥ तमग्रुवःकेशिनीःसंहिरेभिरऽऊर्ध्वास्तस्थुर्मम्रुषीःप्राय
वेपुनः । तासांजरांप्रमुंचन्नेतिनानददसुंपरंजनयन्जीवमस्तृतं ॥ अधीवासंपरिमातूरिहन्नहतुविग्रेभिःसत्वभिर्यातिवि
ज्रयः । वयोदधत्पद्वतेरेरिहत्सदानुश्येनीसचतेवर्तनीरह ॥ अस्माकमग्नेमघवत्सुदीदिह्यधश्वसीवान्वृषभोदमूनाः ।
अवास्याशिशुमतीरदीदेर्वर्मेवयुत्सुपरिजर्भुराणः ॥ ६ ॥ इदमग्नेसुधितंदुर्धितादधिप्रियादुचिन्मन्मनःप्रेयोऽअस्तुते ।
यत्तेशुक्रंतन्वो३ रोचतेशुचितेनास्मभ्यंवनसेरत्नमात्वं+ ॥ रथायनावमुतनोगृहायनित्यारित्रांपद्वतींऽरास्यग्ने । अस्मा
कंवीराऽउतनोमघोनोजनांश्चयापारयाच्छर्मयाच ॥ अभीनोऽअग्नऽउक्थमिज्जुगुर्याद्यावाक्षामासिंधवश्चस्वगूर्ताः ।
गव्यंयव्यंयंतोदीर्घाहेषंवरमरुण्योवरंत ॥ ७ ॥ (१।२१।२) वळित्थातद्वपुषेधायिदर्शतंदेवस्यभर्गःसहसोयतोजनि ।

(१।२१।२) वळित्थेतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअग्निर्जगतीअत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

यदीमुपह्वरतेसाधतेमतिर्ऋतस्यधेनाऽअनयंतसस्रुतः ॥ पृक्षोवपुःपितुमान्नित्यऽआशयेद्वितीयमासप्तशिवासुमातृषु ।
तृतीयमस्यवृषभस्यदोहसेदशप्रमतिंजनयंतयोषणः ॥ निर्यदींबुध्नान्महिषस्यवर्पसऽईशानासःशवसाक्रंतसूरयः । यदी
मनुप्रदिवोमध्वऽआधवेगुहासंतंमातरिश्वामथायति ॥ प्रयत्पितुःपरमान्नीयतेपर्यापृक्षुधोवीरुधोदंसुरोहति । उभाय
दस्यजनुषंयदिन्वतऽआदिद्यविष्ठोऽअभवद्घृणाशुचिः ॥ आदिन्मातॄराविशद्यास्वाशुचिरहिंस्यमानऽउर्वियाविवावृ
धे । अनुयत्पूर्वाऽअरुहत्सनाजुवोनिनव्यसीष्ववरासुधावते ॥ ८ ॥ आदिद्धोतारंवृणतेदिविष्टिषुभगमिवपपृचाना
सऽऋंजते । देवान्यत्क्रत्वामज्मनापुरुष्टुतोमर्तंशंसंविश्वधावेतिधायसे ॥ वियदस्थाद्यजतोवातचोदितोह्वारोनवक्वाज
रणाऽअनाकृतः । तस्यपत्मन्दक्षुषःकृष्णजंहसःशुचिजन्मनोरजऽआव्यध्वनः ॥ रथोनयातःशिक्वभिःकृतोद्यामंगेभि
ररुषेभिरीयते । आदस्यतेकृष्णासोदक्षिसूरयःशूरस्येवत्वेषथादीषतेवयः ॥ त्वयाह्यग्नेवरुणोधृतव्रतोमित्रःशाशद्रेऽअ
र्यमासुदानवः । यत्सीमनुक्रतुनाविश्वथाविभुररान्ननेमिःपरिभूरजायथाः ॥ त्वमग्नेशशमानायसुन्वतेरत्नंयविष्ठदेव
तातिमिन्वसि । तंत्वानुनव्यंसहसोयुवन्वयंभगंनकारेमहिरत्नधीमहि ॥ अस्मेरयिंनस्वर्थंदमूनसंभगंदक्षंनपपृचासिध
र्णसिं । रश्मीँरिवयोयमतिजन्मनीऽउभेदेवानांशंसमृतऽआचसुक्रतुः ॥ उतनःसुद्योत्माजीराश्वोहोतामंद्रःशृणवच्चं
द्ररथः । सनोनेषन्नेषतमैरमूरोग्निर्वामंसुवितंवस्योऽअच्छ ॥ अस्ताव्यग्निःशिमीवद्भिरर्कैःसाम्राज्यायप्रतरंदधानः ।

अमीचयेमघवानोवयंचमिहंनसूरोऽअतिनिष्टंतन्युः ॥ ९ ॥ (१।२१।३) समिद्धोऽअग्नऽआवहदेवाॅऽअद्ययतस्रुचे । तंतुंतनुष्वपूर्व्यंसुतसोमायदाशुषे ॥ घृतवंतमुपमासिमधुमंतंतनूनपात् । यज्ञंविप्रस्यमावतःशशमानस्यदाशुषः ॥ शुचिःपावकोऽअद्भुतोमध्वायज्ञंमिमिक्षति । नराशंसस्त्रिरादिवोदेवेषुयज्ञियः ॥ ईळितोऽअग्नऽआवहेंद्रंचित्रमिह प्रियं । इयंहित्वामतिर्ममाच्छासुजिह्ववच्यते ॥ स्तृणानासोयतस्रुचोबर्हिर्यज्ञेस्वध्वरे । वृंजेदेवव्यचस्तममिंद्रायशर्मस प्रथः ॥ विश्रयंतामृतावृधःप्रयैदेवेभ्योमहीः । पावकासःपुरुस्पृहोद्वारोदेवीरसश्चतः ॥ १० ॥ आभंदमानेऽउपाके नक्तोषासासुपेशसा । यह्वीऽऋतस्यमातरासीदतांबर्हिरासुमत् ॥ मंद्रजिह्वाजुगुर्वणीहोतारादैव्याकवी । यज्ञंनोय क्षतामिमंसिध्रमद्यदिविस्पृशं ॥ शुचिर्देवेष्वर्पिताहोत्रामरुत्सुभारती । इळासरस्वतीमहीबर्हिःसीदंतुयज्ञियाः ॥ त न्नस्तुरीपमद्भुतंपुरुवारंपुरुत्मना । त्वष्टापोषायविष्यतुरायेनाभानोऽअस्मयुः ॥ अवसृजन्नुपत्मनादेवान्यक्षिवनस्प ते । अग्निर्हव्यासुषूदतिदेवोदेवेषुमेधिरः ॥ पूषण्वतेमरुत्वतेविश्वदेवायवायवे । स्वाहागायत्रवेपसेहव्यमिंद्रायकर्त न ॥ स्वाहाकृतान्यागह्युपहव्यानिवीतये । इंद्रागहिश्रुधीहवंत्वांहवंतेऽअध्वरे ॥ ११ ॥ (१।२१।४) प्रतव्यसीं

(१।१२।३) समिद्धोअग्नइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाऋषिःइध्मस्तनूनपान्नराशंसइळोबर्हिर्देवीर्द्वारउपासानक्तादैव्यौहोतारौ सरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिःस्वाहाकृतयइतिक्रमेणदेवताःअंत्यायाइंद्रोनुष्टुप् । (१।२१।४) प्रतव्यसीमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यौचथ्यो

नव्यसीं धीतिमग्नये वाचो मतिं सहसः सूनवे भरे । अपां नपाद्यो वसुभिः सह प्रियो होता पृथिव्यां न्यसीददृत्वियः । सजाय मानः परमे व्योमन्याविरग्निरभवन्मातरिश्वने । अस्य क्रत्वा समिधानस्य मज्मना प्र द्यावा शोचिः पृथिवी अरोचयत् ॥ अस्य त्वेषा अजरा अस्य भानवः सुसंदृशः सुप्रतीकस्य सुद्युतः । भात्वक्षसो अत्यक्तुर्न सिंधवोऽग्ने रेजंते अससंतो अजरा ॥ यमेरिरे भृगवो विश्ववेदसं नाभा पृथिव्या भुवनस्य मज्मना । अग्निं तं गीर्भिर्हिनुहि स्व आ दमे य एको वस्वो वरुणो न राजति ॥ न यो वराय मरुतामिव स्वनः सेनेव सृष्टा दिव्या यथाशनिः । अग्निर्जंभैस्तिगितैरत्ति भर्वति योधो न शत्रून्त्स वना न्यृंजते ॥ कुविन्नो अग्निरुचथस्य वीरसद्वसुष्कुविद्वसुभिः काममावरत् । चोदः कुवित्तुतुज्यात्सातये धियः शुचिप्रतीकं तमया धिया गृणे ॥ घृतप्रतीकं व ऋतस्य धूर्षदमग्निं मित्रं न समिधान ऋंजते । इंधानो अक्रो विदथेषु दीद्यच्छुक्रवर्णामुदु नो यंसते धियं ॥ अप्रयुच्छन्नप्रयुच्छद्भिरग्ने शिवेभिर्नः पायुभिः पाहि शग्मैः । अदब्धेभिरदृपितेभिरिष्टेऽनिमिषद्भिः परि पाहि नो जाः+ ॥ १२ ॥ (१।२१।५) एति प्र होता व्रतमस्य माययोर्ध्वां दधानः शुचिपेशसं धियं । अभि स्रुचः क्रमते दक्षिणावृतो या अस्य धाम प्रथमं ह निंसते ॥ अभीमृतस्य दोहना अनूषत योनौ देवस्य सदने परीवृताः । अपामुपस्थे विभृतो यदावसदध स्वधा अधयद्याभिरीयते ॥ युयूषतः सवयसा तदिद्वपुः समानमर्थं वितरित्रता मिथः । आदीं भगो न

दीर्घतमा अग्निर्जगती अंत्या त्रिष्टुप् । (१।२१।५) एतीति सप्तर्चस्य सूक्तस्यौचथ्यो दीर्घतमा अग्निर्जगती ।

हव्यः समस्सदावोह्लुर्नरश्मीन्त्समयंस्तसारथिः ॥ यमींद्वासवयसासपर्यतः समानेयोनामिथुनासमोकसा । दिवानन
क्तंपलितोयुवाजनिपुरूचरन्नजरोमानुषायुगा+ ॥ तमींहिन्वंतिधीतयोदशव्रिशोदेवंमर्तासऽऊतयेहवामहे । धनोर
धिप्रवतऽआसऽऋण्वत्यभिव्रजद्भिर्वयुनानवाधित ॥ त्वंह्यग्नेदिव्यस्यराजसित्वंपार्थिवस्यपशुपाऽइवत्मना । एनींतऽ
एतेबृहतीऽअभिश्रियाहिरण्ययीवक्करीबर्हिराशाते ॥ अग्नेजुषस्वप्रतिहर्यतद्वचोमंद्रस्वधावऽऋतजातसुक्रतो । योवि
श्वतःप्रत्यङ्ङसिदर्शतोरण्वःसंदृष्टौपितुमाँऽइवक्षयः ॥ १३ ॥ (१।२१।६) तंपृच्छतासजगामासवेदसचिकित्वाँईय
तेसान्वीयते । तस्मिन्त्संतिप्रशिषस्तस्मिन्निष्टयःसवाजस्यशवसःशुष्मिणस्पतिः ॥ तमित्पृच्छंतिनसिमोविपृच्छतिस्वे
नेवधीरोमनसायदग्रभीत् । नमृष्यतेप्रथमंनापरंवचोस्यक्रत्वासचतेऽअप्रदृपितः ॥ तमिद्गच्छंतिजुह्व१स्तमर्वतीर्वि
श्वान्येकःशृणवद्वचांसिमे । पुरुप्रैषस्ततुरियज्ञसाधनोच्छिद्रोतिःशिशुरादत्तसंरभः ॥ उपस्थायंचरतियत्समारंतसद्यो
जातस्तत्सारयुज्येभिः । अभिश्वांतंमृशतेनांद्येमुदेयदींगच्छंत्युशतीरपिष्ठितं+ ॥ सईंमृगोऽअप्योवनर्गुरुपत्वच्युपम
स्यांनिधायि । व्यब्रवीद्वयुनामर्त्येभ्योग्निर्विद्वाँऽऋतचिद्धिसत्यः+ ॥ १४ ॥ (१।२१।७) त्रिमूर्धानंसप्तरश्मिंगृणी
षेनूनमग्निंपित्रोरुपस्थे । निषत्तमस्यचरतोध्रुवस्यविश्वादिवोरोचनापप्रिवांसं ॥ उक्षामहाँऽअभिववक्षऽएनेऽअजरस्त

(१।२१।६) तंपृच्छतेतिपचर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअग्निर्जगतीअत्यात्रिष्टुप् । (१।२१।७) त्रिमूर्धानमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यौचथ्यो

स्थावितऽऊतिर्क्रुष्वः । उर्व्याःपदोनिदधातिसानौरिहंत्यूधोऽअरुषासोऽअस्य ॥ समानंवत्समभिसंचरंतीविष्वग्धेनूविचरतःसुमेके । अनपवृज्याँऽअध्वनोमिमानेविश्वान्केताँऽअधिमहोदधाने ॥ धीरासःपदंकवयोनयंतिनानाहृदारक्षमाणाऽअजुर्यं । सिषासंतःपर्यपश्यंतसिंधुमाविरेभ्योऽअभवत्सूर्योऽनॄन्+ ॥ दिदृक्षेण्यःपरिकाष्ठासुजेन्यऽईळेन्योमहोऽअर्भायजीवसे।पुरुत्रायदभवत्सूरहैभ्योगर्भेभ्योमघवाविश्वदर्शतः॥१५॥(१।२१।८) कथातेऽअग्नेशुचयंतऽआयोर्ददाशुर्वाजेभिराशुषाणाः । उभेयत्तोकेतनयेदधानाऽऋतस्यसामन्रणयंतदेवाः+ ॥ बोधामेऽअस्यवचसोयविष्ठमंहिष्ठस्यप्रभृतस्यस्वधावः । पीयतित्वोऽअनुत्वोगृणातिवंदारुस्तेतन्वंवंदेऽअग्ने ॥ येपायवोमामतेयंतेऽअग्नेपश्यंतोऽअंधंदुरितादरक्षन् । ररक्षतान्त्सुकृतोविश्ववेदादिप्संतऽइद्रिपवोनाहदेभुः ॥ योनोऽअग्नेऽअररिवाँऽअघायुररातीवामर्चयतिद्वयेन । मंत्रोगुरुःपुनरस्तुसोऽअस्माऽअनुमृक्षीष्टतन्वंदुरुक्तैः+ ॥ उतवायःसहस्यप्रविद्वान्मर्तोमर्तमर्चयतिद्वयेन । अतःपाहिस्तवमानस्तुवंतमग्नेमाकिर्नोदुरितायधायीः ॥ १६ ॥ (१।२१।९) मथीयदींविष्टोमातरिश्वाहोतारंविश्वाप्सुंविश्वदेव्यं । नियंदधुर्मनुष्यासुविक्षुस्वर्णचित्रंवपुषेविभावं ॥ ददानमिन्नददभंतमन्माग्निर्वरूथंममतस्यचाकन् । जुषंतविश्वान्यस्यकर्मोपस्तुतिंभरमाणस्यकारोः+ ॥ नित्येचिन्नुयंसदनेजगृभ्रेप्रशस्तिभिर्दधिरेयज्ञिया

दीर्घतमाअग्निस्त्रिष्टुप् । (१।२१।८) कथातइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअग्निस्त्रिष्टुप् ।(१।२१।९) मथीयदीमितिपंचर्चस्यसूक्त

सः । प्रसूनंयंतगृभयंतऽइष्टावश्वासोनरथ्योरारहाणाः ॥ पुरूणिदस्मोनिरिणातिजंभैराद्रोचतेवनऽआविभावा । आदस्यवातोऽअनुवातिशोचिरस्तुर्नशर्यामसनामनुद्यून् ॥ नयंरिपवोनरिषण्यवोगर्भेसंतंरेषणारेपयंति । अंधाऽअ पश्यानदभन्नभिख्यानित्यासऽईंप्रेतारोऽअरक्षन् ॥ १७ ॥ (१।२१।१०) महःसरायऽएषतेपतिर्दन्निनऽइनस्यव सुनःपदऽआ । उपध्रजंतमद्रयोविधन्नित् ॥ सयोवृषानरांनरोदस्योःश्रवोभिरस्तिजीवपीतसर्गः । प्रयःसस्राणःशि श्रीतयोनौ ॥ आयःपुरंनार्मिणीमदीदेदत्यःकविर्नभन्योऽनार्वा । सूरोनरुरुक्वान्छतात्मा ॥ अभिद्विजन्मात्रीरोच नानिविश्वारजांसिशुशुचानोऽअस्थात् । होतायजिष्ठोऽअपांसधस्थे ॥ अयंसहोतायोद्विजन्माविश्वादधेवार्याणिश्रव स्या । मर्तोयोऽअस्मैसुतुकोददाश ॥ १८ ॥ (१।२१।११) पुरुत्वादाश्वान्वोचेरिरग्नेतववस्विदा । तोदस्येवशरण ऽआमहस्य ॥ व्यऽनिनस्यधनिनःप्रहोषेचिदररुषः । कदाचनप्रजिगतोऽअदेवयोः ॥ सचंद्रोविप्रमर्त्योमहोव्राधन्त मोदिवि । प्रप्रेत्तेऽअग्नेवनुषःस्याम ॥ १९ ॥ (१।२१।१२) मित्रंनयंशिम्यागोषुगव्यवःस्वाध्योविदथेऽअप्सुजीजनन् । अरेजेतांरोदसीपाजसागिराप्रतिप्रियंयजतंजनुषामवः ॥ यद्धत्यद्वांपुरुमीह्ळस्यसोमिनःप्रमित्रासोनदधिरेस्वाभुवः ।

स्यौचथ्योदीर्घतमाअग्निस्त्रिष्टुप् । (१।२१।१०) महःसरायइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअग्निर्विराट् । (१।२१।११) पुरुत्वेतितृ चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअग्निरुष्णिक् । (१।२१।१२) मित्रंनयमितिनवर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमामित्रावरुणावाद्यायामित्रोजगती ।

अधक्रतुंविदतंगातुमर्चतऽउतश्रुतंवृषणापस्त्यावतः ॥ आवांभूषन्क्षितयोजन्मरोदस्योःप्रवाच्यंवृषणादक्षसेमहे ।
यदीमृतायभरथोयदर्वतेप्रहोत्रयाशिम्यावीथोऽअध्वरं+ ॥ प्रसाक्षितिरसुरयामहिप्रियऽऋतावानावृतमाघोषथोबृहत् ।
युवंदिवोबृहतोदक्षमाभुवंगांनधुर्युपयुंजाथेऽअपः+ ॥ महीऽअत्रमहिनावारमृण्वथोरेणवस्तुजऽआसद्मन्धेनवः । स्वरं
तिताऽउपरतातिसूर्यमानिम्रुचऽउषसस्तक्ववीरिव ॥ २० ॥ आवामृतायकेशिनीरनूषतमित्रयत्रवरुणगातुमर्चथः ।
अवत्मनासृजतंपिन्वतंधियोयुवंविप्रस्यमन्मनामिरज्यथः ॥ योवांयज्ञैःशशमानोहदाशतिकविर्होतावजतिमन्मसाध
नः । उपाहतंगच्छथोवीथोऽअध्वरमच्छागिरःसुमतिंगंतमस्मयू+ ॥ युवांयज्ञैःप्रथमागोभिरंजतऽऋतावानामनसोन
प्रयुक्तिषु । भरंतिवांमन्मनासंयतागिरोदृप्यतामनसारेवदाशाथे ॥ रेवद्वयोदधाथेरेवदाशाथेनरामायाभिरितऽऊ
तिमाहिनं । नवांद्यावोहभिर्नोतसिंधवोनदेवत्वंपणयोनानशुर्मघं+ ॥ २१ ॥ (१।२१।१३) युवंवस्त्राणिपीवसाव
साथेयुवोरच्छिद्रामंतवोहसर्गाः । अवातिरतमनृतानिविश्वऽऋतेनमित्रावरुणासचेथे ॥ एतच्चनत्वोविचिकेतदेषांस
त्योमंत्रःकविशस्तऽऋघावान् । त्रिरश्रिंहंतिचतुरश्रिरुग्रोदेवनिदोहप्रथमाऽअजूर्यन् ॥ अपादेतिप्रथमापद्वतीनांकस्त
द्वांमित्रावरुणाचिकेत । गर्भोभारंभरत्याचिदस्यऽऋतंपिपर्त्यनृतंनितारीत् ॥ प्रयंतमित्परिजारंकनीनांपश्यामसिनो

(१।२१।१३) युवंवस्त्राणीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमामित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

पनिपद्यमानं । अनवपृग्णावितताव सानंप्रियंमित्रस्यवरुणस्यधाम ॥ अनश्वोजातोऽअनभीशुरर्वाकनिक्रदत्पतयदूर्ध्व सानुः । अचित्तंब्रह्मजुजुषुर्युवानःप्रमित्रेधामवरुणेगृणंतः ॥ आधेनवोमामतेयमवंतीर्ब्रह्मप्रियंपीपयन्त्सस्मिन्नूधन् । पित्वोभिक्षेतवयुनानिविद्वानासाविवासन्नदितिमुरुष्येत् ॥ आवांमित्रावरुणाहव्यजुष्टिंनमसादेवाववसाववृत्यां । अस्माकंब्रह्मपृतनासुसह्याऽअस्माकंवृष्टिर्दिव्यासुपारा ॥ २२ ॥ (१।२१।१४) यजामहेवांमहःसजोषाहव्येभिर्मित्रावरुणानमोभिः । घृतैर्घृतस्नूऽअधयद्वामस्मेऽअध्वर्यवोनधीतिभिर्भरंति ॥ प्रस्तुतिर्वांधामनप्रयुक्तिरयामिमित्रावरुणासुवृक्तिः । अनक्तियद्वांविदथेषुहोतासुम्नंवांसूरिर्वृषणावियक्षन् ॥ पीपायधेनुरदितिर्ऋतायजनायमित्रावरुणाहविर्दे । हिनोतियद्वांविदथेसपर्यन्त्सरातहव्योमानुषोनहोता ॥ उतवांविक्षुमद्यास्वंधोगावऽआपश्चपीपयंतदेवीः । उतोनोऽअस्यपूर्व्यःपतिर्दन्वीतंपातंपयसऽउस्त्रियायाः ॥ २३ ॥ (१।२१।१५) विष्णोर्नुकंवीर्याणिप्रवोचंयःपार्थिवानिविममेरजांसि । योऽअस्कभायदुत्तरंसधस्थंविचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः+ ॥ प्रतद्विष्णुःस्तवतेवीर्येणमृगोनभीमःकुचरोगिरिष्ठाः । यस्योरुषुत्रिषुविक्रमणेष्वधिक्षियंतिभुवनानिविश्वा ॥ प्रविष्णवेशूषमेतुमन्मगिरिक्षितऽउरुगायायवृष्णे ।

(१।२१।१४) यजामहइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमामित्रावरुणौत्रिष्टुप् । (१।२१।१५) विष्णोर्नुकमितिषड्ऋचस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाविष्णुस्त्रिष्टुप् ।

यऽइदंदीर्घंप्रयतंसधस्थमेकोविममेत्रिभिरित्पदेभिः ॥ यस्यत्रीपूर्णामधुनापदान्यक्षीयमाणाःस्वधयामदंति । यऽउत्रि धातुपृथिवीमुतद्यामेकोदाधारभुवनानिविश्वा ॥ तदस्यप्रियमभिपाथोऽअश्यांनरोयत्रदेवयवोमदंति । उरुक्रमस्यसहिबं धुरित्थाविष्णोःपदेपरमेमध्वऽउत्सः ॥ तावांवास्तून्युश्मसिगमध्यैयत्रगावोभूरिशृंगाऽअयासः । अत्राहतदुरुगायस्य वृष्णःपरमंपदमवभातिभूरि ॥ २४ ॥ (१।२१।१६) प्रवःपांतमंधसोधियायतेमहेशूरायविष्णवेचार्चत । यासानुनि पर्वतानामदाभ्यामहस्तस्थतुरर्वतेवसाधुना ॥ त्वेषमित्थासमरणंशिमीवतोरिंद्राविष्णूसुतपावामुरुष्यति । यामर्त्या यप्रतिधीयमानमित्कृशानोरस्तुरसनामुरुष्यथः ॥ ताऽईंवर्धंतिमह्यस्यपौंस्यंनिमातरानयतिरेतसेभुजे । दधातिपुत्रोव रंपरंपितुर्नामतृतीयमधिरोचनेदिवः+ ॥ तत्तदिदस्यपौंस्यंगृणीमसीनस्यत्रातुरवृकस्यमीह्ळुषः । यःपार्थिवानित्रिभिरि द्विगामभिरुरुक्रमिष्टोरुगायायजीवसे ॥ द्वेऽइदस्यक्रमणेस्वर्दृशोभिख्यायमर्त्योभुरण्यति । तृतीयमस्यनकिरादधर्ष तिवयश्चनपतयंतःपतत्रिणः ॥ चतुर्भिःसाकंनवतिंचनामभिश्चक्रंनवृत्तंव्यतीँरवीविपत् । बृहच्छरीरोविमिमानऽऋक भिर्युवाकुमारःप्रत्येत्याहवं+ ॥ २५ ॥ (१।२१।१७) भवामित्रोनशेव्योघृतासुतिर्विभूतद्युम्नऽएवयाऽउसप्रथाः ।

(१।२१।१६) प्रवःपांतमितिपड्टचस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाआद्यानांतिसृणामिंद्राविष्णूततस्तिसृणांविष्णुर्जगती । (१।२१।१७)
भवामित्रइतिपंचर्चस्य सूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाविष्णुर्जगती ।

अधातेविष्णोविदुषाचिदर्ध्यः स्तोमोयज्ञश्चराध्योहविष्मता ॥ यःपूर्व्यायवेधसेनवीयसेसुमज्जानयेविष्णवेददाशति । योजातमस्यमहतोमहिब्रवत्सेदुश्रवोभिर्युज्यंचिदभ्यसत् ॥ तमुस्तोतारःपूर्व्यंयथाविदऽऋतस्यगर्भंजनुषापिपर्तन । आस्यजानंतोनामचिद्विवक्तनमहस्तेविष्णोसुमतिंभजामहे ॥ तमस्यराजावरुणस्तमश्विनाक्रतुंसचंतमारुतस्यवेधसः । दाधारदक्षमुत्तममहर्विदंव्रजंचविष्णुःसखिवाँऽअपोर्णुते ॥ आयोविवायसचथायदैव्यऽइंद्रायविष्णुःसुकृतेसुकृत्तरः । वेधाऽअजिन्वत्त्रिषधस्थऽआर्यमृतस्यभागेयजमानमाभजत् ॥ २६ ॥ (१।२२।१) अबोध्यग्निर्ज्मऽउदेतिसूर्योव्यु षाश्चंद्रामह्यावोऽअर्चिषा । आयुक्षातामश्विनायातवेरथंप्रासावीद्देवःसविताजगत्पृथक् । यद्युंजाथेवृषणमश्विनारथं घृतेननोमधुनाक्षत्रमुक्षतं । अस्माकंब्रह्मपृतनासुजिन्वतंवयंधनाशूरसाताभजेमहि ॥ अर्वाङ्त्रिचक्रोमधुवाहनोरथो जीराश्वोऽअश्विनोर्यातुसुष्टुतः । त्रिवंधुरोमघवाविश्वसौभगःशंनऽआवक्षद्द्विपदेचतुष्पदे ॥ आनऽऊर्जंवहतमश्विना युवंमधुमत्यानःकशयामिमिक्षतं । प्रायुस्तारिष्टंनीरपांसिमृक्षतंसेधतंद्वेषोभवतंसचाभुवा ॥ युवंहगर्भंजगतीषुधत्थोयु वंविश्वेषुभुवनेष्वंतः । युवमग्निंचवृषणावपश्चवनस्पतींऽरश्विनावैरयेथां ॥ युवंहस्थोभिषजाभेषजेभिरथोहस्थोरथ्या३ राथ्येभिः । अथोहक्षत्रमधिधत्थऽउग्रायोवांहविष्मान्मनसाददाश ॥२७॥ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥२॥

(१।२२।१) अबोध्यग्निरितिषड्टचस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअश्विनौजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

दशमाध्याये वर्गाः २७ सूक्तानि २१ ऋचः १४३ ॥ त्यागः—मित्रावरुणाभ्यामिदं.३ पूष्णइदं.४ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. मित्रावरुणाभ्यामिदं. अश्विभ्यामिदं.३ इंद्रायेदं. अग्नयइदं. मरुद्भ्यइदं. इंद्राग्निभ्यामिदं. बृहस्पतयइदं. विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. अग्नयइदं.२६ इध्मायेदं. तनूनपातइदं. नराशंसायेदं. इळायेदं. बर्हिषइदं. देवीभ्योद्वार्भ्यइदं. उषासानक्ताभ्यामिदं. देवीभ्याहोतृभ्याप्रचेतोभ्यामिदं. सरस्वतीळाभारतीभ्यइदं. त्वष्ट्रइदं. वनस्पतयइदं. स्वाहाकृतीभ्यइदं. इंद्रायेदं. अग्नयइदं.४३ मित्रायेदं. मित्रावरुणाभ्यामिदं.१९ विष्णवइदं.६ इंद्राविष्णुभ्यामिदं.३ विष्णवइदं ८ अश्विभ्यामिदं.६ ॥ इतिद्वितीयेद्वितीयः ॥ २ ॥

वसूअंत्यानुष्टुप्प्रद्यावापंचद्यावापृथिवीयंतुजागतंतुतेहिंकिमुश्रेष्ठःपञ्चनार्भवंत्रिष्टुवंतंमानोव्यधिकाश्वस्तुतिस्तु तृतीयापष्ठ्यौजगत्यौयदक्रंदःसप्तोनास्यद्विपंचाशदल्पस्तवंत्वेतत्संशयोत्थापनप्रश्नप्रतिवाक्यान्यत्रप्रायेणज्ञान मोक्षाक्षरप्रशंसार्चपंचपादंसाकंजानांयद्वायत्रेयंसाशिंकेसप्तार्धगर्भागौरीरीतिजगत्यएतदंतंतुवैश्वदेवंतस्याःस मुद्राइतिवाचःसमुद्राआपोक्षरंसाप्रस्तारपंक्तिःशकमयमितिशकधूमउक्षाणंपृश्निमितिसोमस्त्रयःकेशिनइत्यग्निः सूर्योवायुश्चकेशिनश्चत्वारिवाग्वाचंइंद्रंमित्रंसौर्यौद्वादशोतिसंवत्सरसंस्थंकालचक्रवर्णनंयस्तेसरस्वत्यैयज्ञेनसा ध्येभ्यःपरानुष्टुप्सौरीपर्जन्याग्निदेवतावात्यासरस्वतेसूर्यायवाकयापंचोनासंवादस्तृतीयाद्ययुजोमरुतांवाक्यंमं त्यस्तृचोगस्त्यस्यर्चशिष्टाइंद्रस्यैकादशीर्चमरुत्वांस्त्विद्रोदेवता ॥ ३ ॥

॥

॥

हरिः ३ ओम् ॥ (१।२२।२) वसूरुद्रापुरुमंतूवृधंतादशस्यतंनोवृषणावभिष्टौ । दस्राहयद्रेक्णऽऔचथ्योवांप्रयत्स स्राथेऽअकवाभिरूती ॥ कोवांदाशत्सुमतयेचिदस्यैवसूयद्धेथेनमसापदेगोः । जिगृतमस्मेरेवतीःपुरंधीःकामप्रेणेव मनसाचरंता ॥ युक्तोहयद्वांतौग्र्यायपेरुर्विमध्येऽअर्णसोधायिपज्रः । उपवामवःशरणंगमेयंशूरोनाज्मपतयद्भिरेवैः ॥ उपस्तुतिरौचथ्यमुरुष्येन्मामामिमेपतत्रिणीविदुग्धां । मामामेधोदशतयश्चितोधाक्प्रयद्वांबद्धस्त्मनिखादतिक्षां ॥ नमागरन्नद्योमातृतमादासायदींसुसमुब्धमवाधुः । शिरोयदस्यत्रैतनोवितक्षत्स्वयंदासऽउरोऽअंसावपिग्ध ॥ दीर्घतमामामतेयोजुजुर्वान्दशमेयुगे । अपामर्थंयतीनांब्रह्माभवतिसारथिः ॥ १ ॥ (१।२२।३) प्रद्यावायज्ञैःपृथिवीऽऋतावृधामहीस्तुषेविदथेषुप्रचेतसा । देवेभिर्येदेवपुत्रेसुदंससेत्थाधियावार्याणिप्रभूषतः ॥ उतमन्येपितुरद्रुहोमनोमातुर्महिस्वतवस्तद्धवीमभिः । सुरेतसापितराभूमचक्रतुरुरुप्रजायाऽअमृतंवरीमभिः ॥ तेसूनवःस्वपसःसुदंससोमहीजज्ञुर्मातरापूर्वचित्तये । स्थातुश्चसत्यंजगतश्चधर्मणिपुत्रस्यपाथःपदमद्वयाविनः ॥ तेमायिनोममिरेसुप्रचेतसोजामीसयोनीमिथुनासमोकसा । नव्यंनव्यंतंतुमातन्वतेदिविसमुद्रेऽअंतःकवयःसुदीतयः ॥ तद्राधोऽअद्यसवि

(१।२२।२) वसूरुद्राइतिपङ्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअश्विनौत्रिष्टुवंत्यानुष्टुप् । (१।२२।३) प्रद्यावायज्ञैरितिपचर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाद्यावापृथिव्यौजगती ।

तुर्वरेण्यंवयंदेवस्यप्रसवेमनामहे । अस्मभ्यंद्यावापृथिवीसुचेतुनारयिंधत्तंवसुमंतंशतग्विनं ॥ २ ॥ (१।२२।४)
तेहिद्यावापृथिवीविश्वशंभुवऽऋतावरीरजसोधारयत्कवी । सुजन्मनीधिषणेऽअंतरीयतेदेवोदेवीधर्मणासूर्यःशुचिः ॥
उरुव्यचसामहिनीऽअसश्चतापितामाताचभुवनानिरक्षतः । सुधृष्टमेवपुष्ये३नरोदसीपितायत्सीमभिरूपैरवासयत् ॥
सवह्निःपुत्रःपित्रोःपवित्रवान्पुनातिधीरोभुवनानिमायया । धेनुंचपृश्निंवृषभंसुरेतसंविश्वाहाशुक्रंपयोऽअस्यदुक्षत ॥
अयंदेवानामपसामपस्तमोयोजजानरोदसीविश्वशंभुवा । वियोममेरजसीसुक्रतूययाजरेभिःस्कंभनेभिःसमानृचे ॥
तेनोगृणानेमहिनीमहिश्रवःक्षत्रंद्यावापृथिवीधासथोबृहत् । येनाभिकृष्टीस्ततनामविश्वहापनाय्यमोजोऽअस्मेसमि
न्वतं ॥ ३ ॥ (१।२२।५) किमुश्रेष्ठःकिंयविष्ठोनऽआजगन्किमीयतेदूत्यं१कद्यदूचिम । ननिंदिमचमसंयोमहाकु
लोऽग्नेभ्रातर्द्रुणऽइद्भूतिमूदिम ॥ एकंचमसंचतुरःकृणोतनतद्वोदेवाऽअब्रुवंतद्वऽआगमं । सौधन्वनायद्येवाकरिष्यथ
साकंदेवैर्यज्ञियासोभविष्यथ ॥ अग्निंदूतंप्रतियदब्रवीतनाश्वःकर्त्वोरथऽउतेहकर्त्वः । धेनुःकर्त्वायुवशाकर्त्वाद्वातानि
भ्रातरनुवःकृत्व्येमसि ॥ चकृवांसऽऋभवस्तदपृच्छतक्वेदभूद्यःस्यदूतोनऽआजगन् । यदावाख्यच्चमसांचतुरःकृताना

(१।२२।४) तेहीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाद्यावापृथिव्यौजगती। (१।२२।५) किमुश्रेष्ठइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यौचथ्यो
दीर्घतमाऋभवोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

दित्वष्टाग्नास्त्वंतन्यांनजे ॥ हनामैनाँऽइतित्वष्टायदब्रवीच्चमसंयेदेवपानमानिंदिपुः । अन्यानामानिकृण्वतेसुतेसचाँ
अन्यैरेनान्कन्या३नामंभिःस्परत् ॥ ४ ॥ इंद्रोहरीयुयुजेऽअश्विनारथंबृहस्पतिर्विश्वरूपामुपाजत । ऋभुर्विभ्वावा
जोदेवाँऽअगच्छतस्वपसोयज्ञियंभागमैतन ॥ निश्चर्मणोगामरिणीतधीतिभिर्याजरंतायुवशाताकृणोतन । सौधन्व
नाऽअश्वादश्वमतक्षतयुक्त्वारथमुपदेवाँऽअयातन ॥ इदमुदकंपिबतेत्यब्रवीतनेदंवाघापिबतामुंजनेजनं । सौधन्व
नायदितन्नेवहर्यथतृतीयेघासवनेमादयाध्वै ॥ आपोभूयिष्ठाऽइत्येकोऽअब्रवीदग्निर्भूयिष्ठऽइत्यन्योऽअब्रवीत् । वधर्यं
तींबहुभ्यःप्रैकोऽअब्रवीहृतावदंतश्चमसाँऽअपिंशत ॥ श्रोणामेकंऽउदकंगामवाजतिमांसमेकःपिंशतिसूनयाभृतं ।
आनिम्रुचःशकृदेकोऽअपाभरत्किंस्वित्पुत्रेभ्यःपितराऽउपावतुः ॥ ५ ॥ उद्वत्स्वस्माऽअकृणोतनातृणंनिवत्स्वपःस्व
पस्ययानरः । अगोह्यस्ययदसस्तनागृहेतदद्येदमृभवोनानुगच्छथ ॥ संमील्ययद्भुवनापर्यसर्पतक्वस्वित्तात्यापितरावऽ
आसतुः । अशपतयःकरस्नंवऽआददेयःप्राब्रवीत्प्रोतस्माऽअब्रवीतन ॥ सुषुप्वांसऽऋभवस्तदपृच्छतागोह्यकऽइदंनो
ऽअबूबुधत् । श्वानंबस्तोबोधयितारमब्रवीत्संवत्सरऽइदमद्याव्यख्यत ॥ दिवायांतिमरुतोभूम्याग्निरयंवातोऽअंतरि
क्षेणयाति । अद्भिर्यातिवरुणःसमुद्रैर्युष्माँऽइच्छन्तःशवसोनपातः ॥ ६ ॥ (१।२२।६) मानोमित्रोवरुणोऽअर्य

(१।२२।६) मानोमित्रइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअश्वस्त्रिष्टुप्तृतीयाषष्ठ्यौजगत्यौ । (अश्वस्तुत्याश्वोदेवता)।

मायुरिंद्रऽऋभुक्षामरुतःपरिख्यन् । यद्वाजिनोदेवजातस्यसप्तेःप्रवक्ष्यामोविदथेवीर्याणि ॥ यन्निर्णिजारेक्णसाप्रावृ
तस्यरातिंगृभीतांमुखतोनयंति । सुप्राङजोमेम्यद्विश्वरूपऽइन्द्रापूष्णोःप्रियमप्येतिपाथः ॥ एषच्छागःपुरोऽअश्वेनवा
जिनापूष्णोभागोनीयतेविश्वदेव्यः । अभिप्रियंयत्पुरोळाशमर्वतात्वष्टेदेनंसौश्रवसायजिन्वति ॥ यद्धविष्यमृतुशोदे
वयानंत्रिर्मानुषाःपर्यश्वंनयंति । अत्रापूष्णःप्रथमोभागऽएतियज्ञंदेवेभ्यःप्रतिवेदयन्नजः+ ॥ होताध्वर्युरावयाऽअग्नि
मिंधोग्रावग्राभऽउतशंस्तासुविप्रः । तेनयज्ञेनस्वरंकृतेनस्विष्टेनवक्षणाऽआपृणध्वं ॥ ७ ॥ यूपव्रस्काऽउतयेयूपवाहा
श्चषालंयेऽअश्वयूपायतक्षति । येचार्वतेपचनंसंभरंत्युतोतेषामभिगूर्तिर्नऽइन्वतु ॥ उपप्रागात्सुमन्मेधायिमन्मदेवा
नामाशाऽउपवीतपृष्ठः । अन्वेनंविप्राऽऋषयोमदंतिदेवानांपुष्टेचकृमासुबंधुं ॥ यद्वाजिनोदामसंदानमर्वतोयाशीर्ष
ण्यारशनारज्जुरस्य । यद्वाघास्यप्रभृतमास्ये३तृणंसर्वाताते ऽअपिदेवेष्वस्तु ॥ यदश्वस्यक्रविषोमक्षिकाशयद्वास्वरौस्व
धितौरिप्तमस्ति । यद्धस्तयोःशमितुर्यन्नखेषुसर्वाताते ऽअपिदेवेष्वस्तु ॥ यदूवध्यमुदरस्यापवातियऽआमस्यक्रविषोगं
धोऽअस्ति । सुकृतातच्छमितारःकृण्वंतूतमेधंशृतपाकंपचंतु ॥ ८ ॥ यत्तेगात्रादग्निनापच्यमानादभिशूलंनिहतस्या
वधावति । मातद्भूम्यामाश्रिषन्मातृणेषुदेवेभ्यस्तदुशद्भ्योरातमस्तु ॥ येवाजिनंपरिपश्यंतिपक्वंयऽईमाहुःसुरभिर्निर्हि
रेति । येचार्वतोमांसभिक्षामुपासतऽउतोतेषामभिगूर्तिर्नऽइन्वतु ॥ यन्नीक्षणंमांस्पचन्याऽउखायायापात्राणियूष्णऽ

आसेचनानि । ऊष्मण्यापिधानाचरूणामंकाःसूनाःपरिभूषंत्यश्वं ॥ निक्रमणंनिषदनंविवर्तनंयच्चपड्बीशमर्वतः । य
च्चपपौयच्चघासिंजघाससर्वाताते ऽअपिदेवेष्वस्तु ॥ मात्वाग्निर्ध्वनयीद्धूमगंधिर्मोखाभ्राजंत्यभिविक्तजघ्रिः । इष्टंवीत
मभिगूर्तंवषट्कृतंतंदेवासःप्रतिगृभ्णंत्यश्वं ॥ ९ ॥ यदश्वायवासऽउपस्तृणंत्यधीवासंयाहिरण्यान्यस्मै । संदानमर्वंतं
पड्बीशंप्रियादेवेष्वायामयंति ॥ यत्तेसादेमहसाशूकृतस्यपार्ष्ण्यावाकशयावातुतोद । स्रुचेवताहविषोऽअध्वरेषुसर्वा
तातेब्रह्मणासूदयामि ॥ चतुस्त्रिंशद्वाजिनोदेवबंधोर्वंक्रीरश्वस्यस्वधितिःसमेति । अच्छिद्रागात्रावयुनाकृणोतपरुष्प
रुरनुघुष्याविशस्त ॥ एकस्त्वष्टुरश्वस्याविशस्ताद्वायंताराभवतस्तथऽऋतुः । यातेगात्राणामृतुथाकृणोमितातापिंडा
नांप्रजुहोम्यग्नौ ॥ मात्वातपत्प्रियऽआत्मापियंतंमास्वधितिस्तन्व१आतिष्ठिपत्ते । मातेगृध्नुरविशस्तातिहायछिद्रा
गात्राण्यसिनामिथूकः ॥ नवाउऽएतन्म्रियसेनरिष्यसिदेवाँऽइदेषिपथिभिःसुगेभिः । हरीतेयुंजापृषतीऽअभूतामुपा
स्थाद्वाजीधुरिरासभस्य ॥ सुगव्यंनोवाजीस्वश्व्यंपुंसःपुत्राँऽउतविश्वापुषंरयिं । अनागास्त्वंनोऽअदितिःकृणोतुक्षत्रं
नोऽअश्वोवनतांहविष्मान् ॥ १० ॥ (१।२२।७) यदक्रंदःप्रथमंजायमानऽउद्यन्त्समुद्रादुतवापुरीषात् । श्येनस्य
पक्षाहरिणस्यबाहूऽउपस्तुत्यंमहिजातंतेऽअर्वन् ॥ यमेनदत्तंत्रितऽएनमायुनगिंद्रऽएणंप्रथमोऽअध्यतिष्ठत् । गंधर्वोऽ

(१।२२।७) यदक्रंदइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाअश्वस्त्रिष्टुप् ।

अस्यरशनामगृभ्णात्सूरादश्वंवसवोनिरतष्ट ॥ असियमोऽअस्यादित्योऽअर्वन्नसित्रितोगुह्येनव्रतेन । असिसोमेनसम
याविपृक्तऽआहुस्तेत्रीणिदिविबंधनानि ॥ त्रीणितऽआहुर्दिविबंधनानित्रीण्यप्सुत्रीण्यंतःसमुद्रे । उतेवमेवरुणश्छ
न्त्स्यर्वन्यत्रातऽआहुःपरमंजनित्रं ॥ इमातेवाजिन्नवमार्जनानीमाशफानांसनितुर्निधाना । अत्रातेभद्रारशनाऽअप
श्यमृतस्ययाऽअभिरक्षंतिगोपाः+ ॥ ११ ॥ आत्मानंतेमनसारादजानामवोदिवापतयंतंपतंगं । शिरोऽअपश्यंपथि
भिःसुगेभिररेणुभिर्जेहमानंपतत्रि+ ॥ अत्रातेरूपमुत्तममपश्यंजिगीषमाणमिषऽआपदेगोः । यदातेमर्तोऽअनुभोग
मानळादिद्ग्रसिष्ठऽओषधीरजीगः ॥ अनुत्वारथोऽअनुमर्योऽअर्वन्ननुगावोनुभगःकनीनां । अनुव्रातासस्तवसख्यमी
युरनुदेवाममिरेवीर्यंते ॥ हिरण्यशृंगोयोऽअस्यपादामनोजवाऽअवरऽइंद्रऽआसीत् । देवाऽइदस्यहविरद्यमायन्योऽ
अर्वंतंप्रथमोऽअध्यतिष्ठत् ॥ ईर्मांतासःसिलिकमध्यमासःसंशूरणासोदिव्यासोऽअत्याः । हंसाऽइवश्रेणिशोयतंतेय
दाक्षिषुर्दिव्यमज्ममश्वाः ॥ १२ ॥ तवशरीरंपतयिष्ण्वर्वन्तवचित्तंवातऽइवध्रजीमान् । तवशृंगाणिविष्ठितापुरुत्रा
रण्येषुजर्भुराणाचरंति ॥ उपप्रागाच्छसनंवाज्यर्वादेवद्रीचामनसादीध्यानः । अजःपुरोनीयतेनाभिरस्यानुपश्चात्कव
योयंतिरेभाः+ ॥ उपप्रागात्परमंयत्सधस्थमर्वाँऽअच्छापितरंमातरंच । अद्यादेवान्जुष्टतमोहिगम्याऽअथाशास्तेदाशु

षेवार्यीणि ॥ १३ ॥ (१।२२।८) अस्यवामस्यपलितस्यहोतुस्तस्यभ्रातामध्यमोऽअस्त्यश्नः । तृतीयोभ्रातोघृतपृष्ठो ऽअस्यात्रापश्यंविश्पतिंसप्तपुत्रं ॥ सप्तयुंजंतिरथमेकचक्रमेकोऽअश्वोवहतिसप्तनामा । त्रिनाभिचक्रमजरमनर्वंयत्रे माविश्वाभुवनाधितस्थुः+ ॥ इमंरथमधियेसप्ततस्थुःसप्तचक्रंसप्तवहंत्यश्वाः । सप्तस्वासारोऽअभिसंनवंतेयत्रगवांनि हितासप्तनाम ॥ कोददर्शप्रथमंजायमानमस्थन्वंतंयदनस्थाबिभर्ति । भूम्याऽअसुरसृगात्माक्वस्वित्कोविद्वांसमुपगा त्प्रष्टुमेतत् ॥ पाकःपृच्छामिमनसाविजानन्देवानामेनानिहिंतापदानि । वत्सेवष्कयेधिसप्ततंतून्वितत्निरेकवयऽओ तवाऽउ ॥ १४ ॥ अचिकित्वान्चिकितुषश्चिदत्रकवीन्पृच्छामिविझनेनविद्वान् । वियस्तस्तंभषळिमारजांस्यजस्यरूपे किमपिस्विदेकं ॥ इहब्रवीतुयऽईमंगवेदास्यवामस्यनिहिंतंपदंवेः । शीर्ष्णःक्षीरंदुहतेगावोऽअस्यवव्रिंवसानाऽउदकं

(१।२२।८) अस्यवामस्येतिद्विपंचाशदृचस्यसूक्तस्यौचथ्योदीर्घतमाआद्यानामेकचत्वारिंशदृचांविश्वेदेवास्तस्याःसमुद्राइत्यस्यावाक्स मुद्रादक्षरापःशकमयमित्यस्याःशकधूमसोमौत्रयःकेशिनइत्यस्याअग्निसूर्यवायवो (केशिनइतिगुणः) चत्वारिवागित्यस्यावाकइंद्रंमित्रमिति द्वयोःसूर्योद्वादशप्रधयइत्यस्याःकालचक्रं (अत्रसंवत्सरसंस्थंकालचक्रवर्णनं) यस्तइत्यस्याःसरस्वतीयज्ञेनेत्यस्याःसाध्याःसमानमित्यस्याः सूर्यः (पर्जन्याग्नीवा) दिव्यंसुपर्णमित्यस्याःसरस्वान् (सूर्योवा) त्रिष्टुप् द्वादशीपंचदशीत्रयोविंशीएकोनत्रिंशीषट्त्रिंश्येकचत्वारिं- शीचजगत्यः द्विचत्वारिंशीप्रस्तारपंक्तिःएकपंचाश्यनुष्टुप् ।

पदापुः ॥ मातापितरमृतऽआबभाजधीत्यग्रेमनसासंहिजग्मे । सावीभत्सुर्गर्भरसानिविद्धानमस्वंतऽइदुपवाकमी
युः ॥ युक्तामातासीद्धुरिदक्षिणायाऽअतिष्ठद्गर्भोवृजनीष्वंतः । अमीमेद्वत्सोऽअनुगामपश्यद्विश्वरूप्यंत्रिषुयोजनेषु ॥
तिस्रोमातृस्त्रीन्पितॄन्बिभ्रदेकऽऊर्ध्वस्तस्थौनेमवग्लापयंति । मंत्रयंतेदिवोऽअमुष्यपृष्ठेविश्वविदंवाचमविश्वमिन्वां
॥ १५ ॥ द्वादशारंनहितज्जरायवर्वर्तिचक्रंपरिद्यामृतस्य । आपुत्राऽअग्नेमिथुनासोऽअत्रसप्तशतानिविंशतिश्चत
स्थुः ॥ पंचपादंपितरंद्वादशाकृतिंदिवऽआहुःपरेऽअर्धेपुरीषिणं । अथेमेऽअन्यऽउपरेविचक्षणंसप्तचक्रेषळरऽआहु
रर्पितं ॥ पंचारेचक्रेपरिवर्तमानेतस्मिन्नातस्थुर्भुवनानिविश्वा । तस्यनाक्षस्तप्यतेभूरिभारःसनादेवनशीर्यतेसनाभिः ॥
सनेमिचक्रमजरंविवावृतऽउत्तानायांदशयुक्तावहंति । सूर्यस्यचक्षूरजसैत्यावृतंतस्मिन्नार्पिताभुवनानिविश्वा ॥ साकं
जानांसप्तथमाहुरेकजंषळिद्यमाऽऋषयोदेवजाऽइति । तेषामिष्टानिविहितानिधामशःस्थात्रेरेजंतेविकृतानिरूपशः+
॥ १६ ॥ स्त्रियःसतीस्ताँऽउमेपुंसऽआहुःपश्यदक्षण्वान्नविचेतदंधः । कविर्यःपुत्रःसईमाचिकेतयस्ताविजानात्सपितु
ष्पितासत् ॥ अवःपरेणपरऽएनावरेणपदावत्संबिभ्रतीगौरुदस्थात् । साकद्रीचीकंस्विदर्धंपरागात्कस्वित्सूतेनहियूथे
ऽअंतः+ ॥ अवःपरेणपितरंयोऽअस्यानुवेदपरऽएनावरेण । कवीयमानःकऽइहप्रवोचद्देवंमनःकुतोऽअधिप्रजातं ॥
येऽअर्वाञ्चस्ताँऽउपराचऽआहुर्येपरांचस्ताँऽउऽअर्वाचऽआहुः । इंद्रश्चयाचक्रथुःसोमतानिधुरानयुक्तारजसोवहंति ॥

द्वासुपर्णासयुजासखायासमानंवृक्षंपरिपस्वजाते । तयोरन्यःपिप्पलंस्वाद्वत्त्यनश्नन्नन्योऽअभिचाकशीति ॥ १७ ॥
यत्रासुपर्णाऽअमृतस्यभागमनिमेषंविदथाभिस्वरंति । इनोविश्वस्यभुवनस्यगोपाःसमाधीरःपाकमत्राविवेश ॥ यस्मि
न्वृक्षेमध्वदःसुपर्णानिविशंतेसुवतेचाधिविश्वे । तस्येदाहुःपिप्पलंस्वाद्वग्रेतन्नोन्नशद्यःपितरंनवेद ॥ यद्गायत्रेऽअधि
गायत्रमाहितंत्रैष्टुभाद्वात्रैष्टुभंनिरतक्षत । यद्वाजगज्जगत्याहितंपदंयऽइत्तद्विदुस्तेऽअमृतत्वमानशुः ॥ गायत्रेणप्रतिमि
मीतेऽअर्कमर्केणसामत्रैष्टुभेनवाकं । वाकेनवाकंद्विपदाचतुष्पदाक्षरेणमिमतेसप्तवाणीः ॥ जगतासिंधुंदिव्यस्तभायद्रथं
तरेसूर्यंपर्यपश्यत् । गायत्रस्यसमिधस्तिस्रऽआहुस्ततोमह्नाप्ररिरिचेमहित्वा+ ॥ १८ ॥ उपह्वयेसुदुघांधेनुमेतांसुहस्तो
गोधुगुतदोहदेनां । श्रेष्ठंसवंसवितासाविषन्नोभीद्धोघर्मस्तदुषुप्रवोचं ॥ हिंकृण्वतीवसुपत्नीवसूनांवत्समिच्छंतीमनसा
भ्यागात् । दुहामश्विभ्यांपयोऽअघ्न्येयंसावर्धतांमहतेसौभगाय ॥ गौरमीमेदनुवत्संमिषंतंमूर्धानंहिङ्ङकृणोन्मात
वाऽउ । सृक्काणंघर्मममभिवावशानामिमातिमायुंपयतेपयोभिः ॥ अयंसशिंक्तेयेनगौरभीवृतामिमातिमायुंध्वसनाव
धिश्रिता । साचित्तिभिर्निहिचकारमर्त्यंविद्युद्भवंतीप्रतिवव्रिमौहत ॥ अनच्छयेतुरगातुजीवमेजद्ध्रुवंमध्यऽआपस्त्या
नां । जीवोमृतस्यचरतिस्वधाभिरमर्त्योमर्त्येनासयोनिः ॥ १९ ॥ अपश्यंगोपामनिपद्यमानमाचपराचपथिभिश्चरं
तं । ससध्रीचीःसविषूचीर्वसानऽआवरीवर्तिभुवनेष्वंतः+ ॥ यऽईंचकारनसोऽअस्यवेदऽयईंददर्शहिरुगिन्नुतस्मात् ।

समातुर्योनापरिवीतोऽअंतर्बहुप्रजानिर्ऋतिमाविवेश ॥ द्यौर्मेपिताजनितानाभिरत्रबंधुर्मेमातापृथिवीमहीयं । उत्तान
योश्चम्वोर्योनिरंतरत्रापितादुहितुर्गर्भमाधात् ॥ पृच्छामित्वापरमंतंपृथिव्याःपृच्छामियत्रभुवनस्यनाभिः । पृच्छा
मित्वावृष्णोऽअश्वस्यरेतःपृच्छामिवाचःपरमंव्योम ॥ इयंवेदिःपरोऽअंतःपृथिव्याऽअयंयज्ञोभुवनस्यनाभिः । अयं
सोमोवृष्णोऽअश्वस्यरेतोब्रह्मायंवाचःपरमंव्योम ॥ २० ॥ सप्तार्धगर्भाभुवनस्यरेतोविष्णोस्तिष्ठंतिप्रदिशाविधर्मणि ।
तेधीतिभिर्मनसातेविपश्चितःपरिभुवःपरिभवंतिविश्वतः ॥ नविजानामियदिवेदमस्मिनिण्यःसंनद्धोमनसाचरामि ।
यदामागन्प्रथमजाऽऋतस्यादिद्वाचोऽअश्नुवेभागमस्याः ॥ अपाङ्प्राङेतिस्वधयागृभीतोमर्त्योमर्त्येनासयोनिः ।
ताशश्वंताविषूचीनावियंतान्यं१न्यंचिक्युर्ननिचिक्युरन्यं ॥ ऋचोऽअक्षरेपरमेव्योमन्यस्मिन्देवाऽअधिविश्वेनिषे
दुः । यस्तन्नवेदकिमृचाकरिष्यतियऽइत्तद्विदुस्तऽइमेसमासते ॥ सूयवसाद्भगवतीहिभूयाऽअथोवयंभगवंतःस्याम ।
अद्धितृणमघ्न्येविश्वदानींपिबशुद्धमुदकमाचरंती ॥ २१ ॥ गौरीर्मिमायसलिलानितक्षत्येकपदीद्विपदीसाचतुष्पदी ।
अष्टापदीनवपदीबभूवुषीसहस्राक्षरापरमेव्योमन् ॥ तस्याःसमुद्राऽअधिविक्षरंतितेनजीवंतिप्रदिशश्चतस्रः । ततःक्ष
रत्यक्षरंतद्विश्वमुपजीवति ॥ शकमयंधूममारादपश्यंविषूवतापरऽएनावरेण । उक्षाणंपृश्निमपचंतवीरास्तानिधर्माणि
प्रथमान्यासन् ॥ त्रयःकेशिनऽऋतुथाविचक्षतेसंवत्सरेवपतऽएकएषां । विश्वमेकोऽअभिचष्टेशचीभिर्ध्राजिरेकस्य

दद्दशेनरूपं+ ॥ चत्वारिवाक्परिमितापदानितानिविदुर्ब्राह्मणायेमनीषिणः । गुहात्रीणिनिहितानेंगयंतितुरीयंवाचो
मनुष्यावदंति ॥ इंद्रंमित्रंवरुणमग्निमाहुरथोदिव्यःससुपर्णोगरुत्मान् । एकंसद्विप्रावहुधावदंत्यग्निंयमंमातरिश्वान
माहुः ॥ २२ ॥ कृष्णंनियानंहरयःसुपर्णाऽअपोवसानादिवमुत्पतंति । तऽआववृत्रन्त्सदनादृतस्यादिद्घृतेनपृथिवी
व्युद्यते ॥ द्वादशप्रधयश्चक्रमेकंत्रीणिनभ्यानिकऽउतच्चिकेत । तस्मिन्त्साकंत्रिशतानशंकवोर्पिताःषष्टिर्नचलाचला
सः ॥ यस्तेस्तनःशशयोयोमयोभूर्येनविश्वापुष्यसिवार्याणि । योरत्नधावसुविद्यःसुदत्रःसरस्वतितमिहधातवेकः ॥
यज्ञेनयज्ञमयजंतदेवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन् । तेहनाकंमहिमानःसचंतयत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः+ ॥ समान
मेतदुदकमुच्चैत्यवचाहभिः । भूमिंपर्जन्याजिन्वंतिदिवंजिन्वंत्यग्नयः ॥ दिव्यंसुपर्णवायसंबृहंतमपांगर्भंदर्शतमोषधी
नां । अभीपतोवृष्टिभिस्तर्पयंतंसरस्वंतमवसेजोहवीमि ॥ २३ ॥ (१।२३।१) कयाशुभासवयसःसनीळाःसमान्या
मरुतःसंमिमिक्षुः । कयामतीकुतऽएतासऽएतेर्चंतिशुष्मंवृषणोवसूया+ ॥ कस्यब्रह्माणिजुजुपुर्युवानःकोऽअध्वरेमरु
तऽआववर्त । श्येनाँऽइवध्रजतोऽअंतरिक्षेकेनमहामनसारीरमाम ॥ कुतस्त्वमिंद्रमाहिनःसन्नेकोयासिसत्पतेकिंतऽ

(१।२३।१) कयाशुभेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यतृतीयाद्ययुगृचामेकादशीवर्ज्यानांमरुतःत्रयोदश्यादितिसृणामगस्त्यःशिष्टानामिंद्रऋषिः
सर्वसूक्तस्यमरुत्वानिंद्रोदेवतात्रिष्टुप्छदः ।

इत्था । संपृच्छसेसमराणःशुभानैर्वोचेस्तन्नोहरिवोयत्तेऽअस्मे+ ॥ ब्रह्माणिमेमतयःशंसुतासःशुष्मऽइयर्तिप्रभृतोमेऽअ
द्रिः । आशासतेप्रतिहर्यंत्युक्थेमाहरीवहतस्तानोऽअच्छ ॥ अतोवयमंतमेभिर्युजानाःस्वक्षत्रेभिस्तन्वं१ःशुंभमानाः ।
महोभिरेताँऽउपयुज्महेन्विंद्रस्वधामनुहिनोबभूथ ॥ २४ ॥ क्व१स्यावोमरुतःस्वधासीद्यन्मामेकंसमधत्ताहिहत्ये ।
अहंह्यु१ग्रस्तविषस्तुविष्मान्विश्वस्यशत्रोरनमंवधस्नैः+ ॥ भूरिचकर्थयुज्येभिरस्मेसमानेभिर्वृषभपौंस्येभिः । भूरीणि
हिकृणवामाशविष्ठेंद्रक्रत्वामरुतोयद्वशाम । वधींवृत्रंमरुतऽइंद्रियेणस्वेनभामेनतविषोबभूवान् । अहमेतामनवेवि
श्वश्चंद्राःसुगाऽअपश्चकरवज्रबाहुः ॥ अनुत्तमातेमघवन्नकिर्नुनत्वावाँऽअस्तिदेवताविदानः । नजायमानोनशतेनजा
तोयानिकरिष्याकृणुहिप्रवृद्ध ॥ एकस्यचिन्मेविभ्व१स्त्वोजोयानुदधृष्वान्कृणवैमनीषा । अहंह्यु१ग्रोमरुतोविदानो
यानिच्यवमिंद्रऽइदीशऽएषां ॥ २५ ॥ अमंदन्मामरुतःस्तोमोऽअत्रयन्मेनरःश्रुत्यंब्रह्मचक्र । इंद्रायवृष्णेसुमखायम
ह्यंसख्येसखायस्तन्वेतनूभिः ॥ एवेदेतेप्रतिमारोचमानाऽअनेद्यःश्रवऽएपोदधानाः । संचक्ष्यामरुतश्चंद्रवर्णाऽअच्छां
तमेछदयाथाचनूनं+ ॥ कोन्वत्रमरुतोमामहेवःप्रयातनसखीँऽरच्छासखायः । मन्मानिचित्राऽअपिवातयंतऽएषांभू
तनवेदामऽऋतानां ॥ आयद्दुवस्याद्दुवसेनकारुरस्मान्चक्रेमान्यस्यमेधा । ओषुवर्तमरुतोविप्रमच्छेमाब्रह्माणिजरिता

वौऽअर्चंत् ॥ एषवः स्तोमोमरुतऽइयंगीर्मांदार्यस्यमान्यस्यकारोः । एपायासीष्टतन्वेवयांविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥
॥ २६ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

एकादशाध्याये वर्गाः २६ सूक्तानि ८ ऋचः १३२ ॥ त्याग' ॥ अश्विभ्यामिद. ६ द्यावापृथिवीभ्यामिदं १० ऋभुभ्यइदं १४ अश्वायेदं. ३५ विश्वेभ्योदेवेभ्यइदं. ४१ वाक्समुद्राक्षरोभ्यइद. (वागक्षइतिवा). शकधूमसोमाभ्यामिद. केश्यग्निसूर्यवायुभ्यइदं. वाचइदं सूर्यायेदं. २ कालचक्रायेद. सरस्वत्याइदं. साध्येभ्यइदं पर्जन्याग्निभ्यामिदं. सरस्वतइद मरुत्वत. इद्रायेदं. १५ ॥ इतिद्वितीयेतृतीयः ॥ ३ ॥

तन्वगस्त्योमारुतंहिंद्वित्रिष्टुबंतंमित्रावरुणयोर्दीक्षितयोरुर्वशीमप्सरसंदृष्ट्वावासतीवरेकुंभेरेतोपतत्ततोगस्त्यव सिष्ठावजायेतांसहस्रमेकादशाद्यैंद्रीयज्ञायज्ञादशत्रित्रिष्टुबंतंमहोष्टौद्वितीयाविराण्नंनूनंपंचागस्त्येनैंद्रेहविषिम रुतामुद्यतंइंद्रागस्त्ययोःसंवादऐंद्रस्तत्राद्यातृतीयाचेंद्रवाक्यंचतुर्थीचादौबृहतीतिस्रोनुष्टुभःप्रतिवःषण्मारुतं तुंचतस्रोंत्यामरुत्वतीयांश्विन्नस्तृचंगायत्रंगायत्ससोनात्वंराजादशमत्सिपळानुष्टुभंतुत्रिष्टुबंतंत्वाद्यास्कंधोग्री वीर्यामत्सिनआचर्षणिप्राःपंचयद्धस्यापूर्वीःषड्जायापत्योर्लोपामुद्रायाअगस्त्यस्यचद्धृचाभ्यांरत्यर्थसंवादंश्रु त्वांतेवासीब्रह्मचार्यंत्येबृहत्यादीअपश्यद्युवोर्दशाश्विनंवैकदुनवाभूदिदमष्टौपष्ठ्यंत्येत्रिष्टुभौतंयुंजाथांपद्व ॥ ४ ॥

हरिःओम् ॥ (१।२३।२) तन्नुवोचामरभसायजन्मनेपूर्वंमहित्वंवृषभस्यकेतवे । ऐधेवयामन्मरुतस्तुविष्वणो
युधेवशक्रास्तविषाणिकर्तन ॥ नित्यंनसूनुंमधुबिभ्रतउपक्रीळंतिक्रीळाविदथेषुघृष्वयः । नक्षंतिरुद्राअवसानमस्वि
नंनमर्धंतिस्वतवसोहविष्कृतं ॥ यस्माऊमासोअमृताअरासतरायस्पोषंचहविषाददाशुषे । उक्षंत्यस्मैमरुतोहिताइ
इवपुरूरजांसिपयसामयोभुवः ॥ आयेरजांसितविषीभिरव्यतप्रवएवासःस्वयतासोअध्रजन् । भयंतेविश्वाभवना
निहर्म्याचित्रोवोयामःप्रयतास्वृष्टिषु ॥ यत्त्वेषयामानदयंतपर्वतान्दिवोवापृष्ठंनर्याअचुच्यवुः । विश्वोवोअज्मन्भ
यतेवनस्पतीरथीयंतीवप्रजिहीतओषधिः ॥ १ ॥ यूयंनउग्रामरुतःसुचेतुनारिष्टग्रामाःसुमतिंपिपर्तन । यत्रावोदि
द्युद्रदतिक्रिविर्दतीरिणातिपश्वःसुधितेवबर्हणा ॥ प्रस्कंभदेष्णाअनवभ्रराधसोलातृणासोविदथेषुसुष्टुताः । अर्च
त्यर्कंमदिरस्यपीतयेविदुर्वीरस्यप्रथमानिपौंस्या ॥ शतभुजिभिस्तमभिह्रुतेरघात्पूर्भीरक्षतामरुतोयमावत । जनंयमु
ग्रास्तवसोविरप्शिनःपाथनाशंसात्तनयस्यपुष्टिषु ॥ विश्वानिभद्रामरुतोरथेषुवोमिथस्पृध्येवतविषाण्याहिता । अंसे
ष्वावःप्रपथेषुखादयोक्षोवश्चक्रासमयाविवावृते ॥ भूरीणिभद्रानर्येषुबाहुषुवक्षःसुरुक्मारभसासोअंजयः । अंसेष्वे
ताःपविषुक्षुराअधिवयोनपक्षान्व्यनुश्रियोधिरे ॥ २ ॥ महांतोमह्नाविभ्वोविभूतयोदूरेदृशोयेदिव्याइवस्तृभिः ।

(१।२३।२) तन्नुवोचामेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योमरुतोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

मंद्राःसुजिह्वाःस्वरितारऽआसभिःसंमिश्लाऽइंद्रेमरुतःपरिष्टुभः ॥ तद्वःसुजातामरुतोमहित्वनंदीर्घंवोदात्रमदितेरि
वव्रतं । इंद्रश्चनत्यजसाविह्रुणातितज्जनाययस्मैसुकृतेऽअराध्वं ॥ तद्वोजामित्वंमरुतःपरेयुगेपुरूयच्छंसममृतासऽआ
वंत । अयाधियामनवेश्रुष्टिमाव्यासाकंनरोदंसनैराचिकित्रिरे ॥ येनदीर्घंमरुतःशूशवामयुष्माकेनपरीणसातुरासः ।
आयत्ततनंन्वृजनेजनासऽएभिर्यज्ञेभिस्तदभीष्टिमश्यां ॥ एषवःस्तोमोमरुतऽइयंगीर्मांदार्यस्यमान्यस्यकारोः । एषायां
सीष्टतन्वेवयांविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ३ ॥ (१।२३।३) सहस्रंतऽइंद्रोतयोनःसहस्रमिषोहरिवोगूर्ततमाः । सह
स्रंरायोमादयध्यैसहस्रिणऽउपनोयंतुवाजाः ॥ आनोवोभिर्मरुतोयांत्वच्छाज्येष्ठेभिर्वाबृहद्दिवैःसुमायाः । अधयदेषां
नियुतःपरमाःसमुद्रस्यचिद्धनयंतपारे ॥ मिम्यक्षयेषुसुधिताघृताचीहिरण्यनिर्णिगुपरानऽऋष्टिः । गुहाचरंतीमनु
षोनयोषासभावतीविदथ्येवसंवाक् ॥ पराशुभ्राऽअयासोयव्यासाधारण्येवमरुतोमिमिक्षुः । नरोदसीऽअपनुदंत
घोराजुषंतवृधंसख्यायदेवाः ॥ जोषद्यदीमसुर्यासचध्यैविषितस्तुकारोदसीनृमणाः । आसूर्येवविधतोरथंगात्त्वेषप्र
तीकानभसोनेत्या ॥ ४ ॥ आस्थापयंतयुवतिंयुवानःशुभेनिमिश्लांविदथेषुपज्रां । अर्कोयद्वोमरुतोहविष्मान्गायद्गा
थंसुतसोमोदुवस्यन् ॥ प्रतंविवक्मिवक्म्योयऽएषांमरुतांमहिमासत्योऽअस्ति । सचायदींवृषमणाऽअहंयुःस्थिरा

(१।२३।३) सहस्रंतइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योमरुतआद्यायाइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

चिज्जनीर्वहतेसुभागाः+ ॥ पांतिमित्रावरुणाववद्याच्चयतऽईमर्यमोऽअप्रशस्तान् । उतच्यवंतेऽअच्युताध्रुवाणिवावृधऽ
ईंमरुतोदातिवारः ॥ नहीनुवोमरुतोऽअंत्यस्मेऽआरात्ताच्चिच्छवसोऽअंतमापुः । तेधृष्णुनाशवसाशूशुवांसोर्णोनद्वेषोधृ
षतापरिष्ठुः ॥ वयमद्येंद्रस्यप्रेष्ठावयंश्वोवोचेमहिसमर्ये । वयंपुरामहिचनोऽअनुद्यून्तन्नऽऋभुक्षानरामनुष्यात् ॥ एष
वःस्तोमोमरुतऽइयंगीर्मांदार्यस्यमान्यस्यकारोः । एषायासीष्टतन्वेवयांविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ५ ॥ (१।२३।४)
यज्ञायज्ञावःसमनातुतुर्वणिर्धियंधियंवोदेवयाऽउदधिध्वे । आवोर्वाचःसुवितायरोदस्योर्महेववृत्यामवसेसुवृक्तिभिः ॥
वव्रासोनयेस्वजाःस्वतवसऽइषंस्वरभिजायंत धूतयः । सहस्रियासोऽअपांनोर्मयऽआसागावोवंद्यासोनोक्षणः ॥ सोमा
सोनयेसुतास्तृप्तांशवोहृत्सुपीतासोदुवसोनासते । ऐषामंसेषुरंभिणीवरारभेहस्तेषुखादिश्चकृतिश्चसंदधे ॥ अवस्वयु
क्तादिवऽआवृथायुरमर्त्याःकशयाचोदतत्मना । अरेणवस्तुविजाताऽअचुच्यवुर्दृह्लानिचिन्मरुतोभ्राजदृष्टयः ॥
कोवोंतर्मरुतऽऋष्टिविद्युतोरेजतित्मनाहन्वेवजिह्वया । धन्वच्युतऽइषांनयामनिपुरुप्रैषाऽअहन्योर्नैतशः ॥ ६ ॥
क्वस्विदस्यरजसोमहस्परंक्वावरंमरुतोयस्मिन्नायय । यच्च्यावयथविथुरेवसंहितंव्यद्रिणापतथत्वेषमर्णवं+ ॥ सातिर्न
वोमवतीस्वर्वतीत्वेषाविपाकामरुतःपिपिष्वती । भद्रावोरातिःपृणतोनदक्षिणापृथुज्रयीऽअसुर्येवजंजती ॥ प्रतिष्टो

(१।२३।४) यज्ञायज्ञेतिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योमरुतोजगतीअंत्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः ।

भंतिसिंधवःपविभ्योयदभ्रियांवाचमुदीरयंति । अधंस्मयंतविद्युतःपृथिव्यांयदीघृतंमरुतःप्रुष्णुवंति ॥ असूतपृश्निर्मे हतेरणायत्वेषमयासांमरुतामनीकं । तेसप्सरासोजनयंताभ्वमादित्स्वधामिषिरांपर्यपश्यन् ॥ एषवःस्तोमोमरुतऽइ यंगीर्मांदार्यस्यमान्यस्यकारोः । एषायासीष्टतन्वेवयांविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ७ ॥ (१।२३।५) महश्चित्त्वमिंद्र यतऽएतान्महश्चिदसित्यजसोवरूता । सनोवेधोमरुतांचिकित्वान्त्सुम्नावनुष्वतवहिप्रेष्ठा ॥ अयुज्रन्तऽइंद्रविश्वकृ ष्टीर्विदानासोनिष्षिधोमर्त्यत्रा । मरुतांपृत्सुतिर्हासमानास्वर्मीळ्हस्यप्रधनस्यसातौ+ ॥ अम्यक्सातऽइंद्रऽऋष्टिरस्मेसने म्यभ्वंमरुतोजुनंति । अग्निश्चिद्धिष्मातसेशुशुक्वानापोनद्वीपंदधतिप्रयांसि ॥ त्वंतूनऽइंद्रतंरयिंदाऽओजिष्ठयादक्षि णयेवरातिं । स्तुतश्चयास्तेचकनंतवायोःस्तनंनमध्वःपीपयंतवाजैः ॥ त्वेरायऽइंद्रतोशतमाःप्रणेतारःकस्यचिदृतायोः । तेषुणोमरुतोमृळयंतुयेस्मापुरागातूयंतीवदेवाः+ ॥ ८ ॥ प्रतिप्रयाहींद्रमीळ्हुषोनृन्महःपार्थिवेसदनेयतस्व । अधयदे षांपृथुबुध्नासऽएतास्तीर्थेनार्यःपौंस्यानितस्थुः+ ॥ प्रतिघोराणामेतानामयासांमरुतांशृण्वऽआयतामुपब्दिः । येम र्त्यंपृतनायंतमूमैर्ऋणावानंनपतयंतसर्गैः ॥ त्वंमानेभ्यऽइंद्रविश्वजन्यारदामरुद्भिःशुरुधोगोऽअग्राः । स्तवानेभिःस्तव

(१।२३।५) महश्चिदित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यइंद्रस्त्रिष्टुप्द्वितीयाविराट् ।

सेदेवदेवैर्विद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ ९ ॥ (१।२३।६) ननूनमस्तिनोश्वःकस्तद्वेदयदद्भुतं । अन्यस्यचित्तमभिसं
चरेण्यमुताधीतंविनश्यति ॥ किंनऽइंद्रजिघांससिभ्रातरोमरुतस्तव । तेभिःकल्पस्वसाधुयामानःसमरणेवधीः ॥
किंनोभ्रातरगस्त्यसखासन्नतिमन्यसे । विद्माहितेयथामनोस्मभ्यमिन्नदित्ससि ॥ अरंकृण्वंतुवेदिंसमग्निमिंधतांपुरः ।
तत्रामृतस्यचेतनंयज्ञंतेतनवावहै ॥ त्वमीशिषेवसुपतेवसूनांत्वंमित्राणांमित्रपतेधेष्ठः । इंद्रत्वंमरुद्भिःसंवदस्वाधप्रा
शानऽऋतुथाहवींषि ॥ १० ॥ (१।२३।७) प्रतिवऽएनानमसाहमेमिसूक्तेनभिक्षेसुमतिंतुराणां । रराणतामरुतो
वेद्याभिर्निहेळोधत्तविमुचध्वमश्वान् ॥ एषवःस्तोमोमरुतोनमस्वान्हृदातष्टोमनसाधायिदेवाः । उपेमायातमनसाजु
षाणायूयंहिष्ठानमसऽइद्वृधासः ॥ स्तुतासोनोमरुतोमृळयंतूतस्तुतोमघवाशंभविष्ठः । ऊर्ध्वानःसंतुकोम्यावनान्यहा
निविश्वामरुतोजिगीषा+ ॥ अस्मादहंतविषादीषमाणऽइंद्राद्भियामरुतोरेजमानः । युष्मभ्यंहव्यानिशितान्यासन्ता
न्यारेचकृमामृळतानः ॥ येनमानासश्चितयंतऽउस्राव्युष्टिषुशवसाशश्वतीनां । सनोमरुद्भिर्वृषभश्रवोधाऽउग्रऽउग्रे
भिःस्थविरःसहोदाः+ ॥ त्वंपाहींद्रसहीयसोनॄन्भवामरुद्भिरवयातहेळाः । सुप्रकेतेभिःसासहिर्दधानोविद्यामेषंवृजनं

(१।२३।६) ननूनमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यप्रथमतृतीयाचतुर्थीनामृचामिंद्रोगस्त्योद्वितीयापंचम्योरगस्त्यऋपिरिंद्रोदेवताआद्याबृहती
ततस्तिस्रोनुष्टुभोंत्यात्रिष्टुप् । (१।२३।७) प्रतिवइतिपडृचस्यसूक्तस्यागस्त्योमरुतःअंत्यानांचतसृणांमरुत्वानिंद्रस्त्रिष्टुप् ।

जीरदानुं ॥ ११ ॥ (१।२३।८) चित्रोवोस्तुयामश्चित्रऽऊतीसुदानवः । मरुतोऽअहिभानवः ॥ आरेसावःसु
दानवोमरुतऽऋंजतीशरुः । आरेऽअश्मायमस्यथ ॥ तृणस्कंदस्यनुविशःपरिवृंक्तसुदानवः । ऊर्ध्वान्नःकर्तजीवसे
॥ १२ ॥ (१।२३।९) गायत्सामनभन्यंयथावेरर्चामतद्वावृधानंस्वर्वत् । गावोधेनवोबर्हिष्यदब्धाऽआयत्सद्मा
नंदिव्यंविवासान् ॥ अर्चद्वृषावृषभिःस्वेदुहव्यैर्मृगोनाश्नोऽअतियज्जुगुर्यात् । प्रमंदयुर्मनांगूर्तहोताभरतेमर्योमिथुना
यजत्रः ॥ नक्षद्धोतापरिसद्ममितायन्भरद्गर्भमाशरदःपृथिव्याः । क्रंददश्वोनयमानोरुवद्गौरंतर्दूतोनरोदसीचरद्वा
क्+ ॥ ताकर्मापतरास्मैप्रच्यौलानिदेवयंतोभरंते । जुजोषदिंद्रोदस्मवर्चानासत्येवसुग्म्योरथेष्ठाः+ ॥ तमुष्टुहींद्रंयोह
सत्वायःशूरोमघवायोरथेष्ठाः । प्रतीचश्चिद्योधीयान्वृषण्वान्ववव्रुषश्चित्तमसोविहंता+ ॥ १३ ॥ प्रयदित्थामहिना
नृभ्योऽअस्त्यरंरोदसीकक्ष्येनास्मै । संविव्यऽइंद्रोवृजनंनभूमाभर्तिस्वधावाँऽओपशमिवद्यां+ ॥ समत्सुत्वाशूरसता
मुराणंप्रपथिंतमंपरितंसयध्यै । सजोषसऽइंद्रंमदेक्षोणीःसूरिंचिद्येऽअनुमदंतिवाजैः ॥ एवाहितेशंसवनासमुद्रऽआ
पोयत्तऽआसुमदंतिदेवीः । विश्वातेऽअनुजोष्याभूद्गौःसूरींश्चिद्यदिधिषावेषिजनान् ॥ असामयथासुषखायऽएन
स्वभिष्टयोनरांनशंसैः । असद्यथानऽइंद्रोवंदनेष्ठास्तुरोऽनकर्मनयमानऽउक्था+ ॥ विष्पर्धसोनरांनशंसैरस्माकासदिं

(१।२३।४) चित्रोवइतितृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योमरुतोगायत्री । (१।२३।९) गायत्सामेतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणि

द्रोवज्रहस्तः । मित्रायुवोनपूर्पतिंसुशिष्टौमध्यायुवऽउपशिक्षंतियज्ञैः+ ॥ १४ ॥ यद्द्योहिष्मेंद्रंकश्चिद्दुधन्नुंहुराणश्चिन्म
नंसापरियन् । तीर्थेनाच्छातातृषाणमोकोदीर्घोनसिध्रमाकृणोत्यध्वा ॥ मोषूणऽइंद्रात्रपृत्सुदेवैरस्तिहिष्मातेशुष्मिन्न
वयाः । महश्चिद्यस्यमीळ्हुषोयव्याहविष्मंतोमरुतोवंदतेगीः+ ॥ एषःस्तोमऽइंद्रतुभ्यमस्मेऽएतेनगातुंहरिवोविदोनः ।
आनोववृत्याःसुवितायदेवविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ १५ ॥ (१।२३।१०) त्वंराजेंद्रयेचदेवारक्षानृन्पाह्यसुरत्वम्
स्मान् । त्वंसत्पतिर्मघवानस्तरुत्रस्त्वंसत्योवसवानःसहोदाः+ ॥ दनोविशऽइंद्रमृध्रवाचःसप्तयत्पुरःशर्मशारदीर्दत् ।
ऋणोरपोऽअनवद्यार्णायूनेवृत्रंपुरुकुत्सायरंधीः ॥ अजावृतऽइंद्रशूरपत्नीर्द्यांचयेभिःपुरुहूतनूनं । रक्षोऽअग्निमशुषं
तूर्वयाणंसिंहोनदमेऽअपांसिवस्तोः ॥ शेषन्नुतऽइंद्रसस्मिन्योनौप्रशस्तयेपवीरवस्यमह्ना । सृजदर्णांस्यवयद्युधागास्ति
ष्ठद्वरींधृषतामृष्टवाजान् ॥ वहकुत्समिंद्रयस्मिन्चाकन्त्स्यूमन्यूऽऋज्रावातस्याश्वा । प्रसूरश्चक्रंवृहतादभीकेभिस्पृधो
यासिषद्वज्रवाहुः ॥ १६ ॥ जघन्वाँऽइंद्रमित्रेरूञ्चोदप्रवृद्धोहरिवोऽअदाशून् । प्रयेपश्यन्नर्यमणंसचायोस्त्वयाशूर्ता
वहमानाऽअपत्यं ॥ रपत्कविरिंद्रार्कसातौक्षांदासायोपवर्हणींकः । करत्तिस्रोमघवादानुचित्रानिर्दुर्योणेकुयवाचंमृ
धिश्रेत्॥ सनातातऽइंद्रनव्याऽआगुःसहोनभोविरणायपूर्वीः । भिनत्पुरोनभिदोऽअदेवीर्ननमोवधरदेवस्यपीयोः+ ॥

रगस्त्यइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१।२३।१०) त्वंराजेतिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

त्वंधुनिरिंद्रधुनिमतीर्ऋणोरपःसीरानस्रवंतीः । प्रयत्समुद्रमतिशूरपर्षिपारयातुर्वशंयदुंस्वस्ति ॥ त्वमस्माकमिंद्रवि
श्वधस्याऽअवृकतमोनरांनृपाता । सनोविश्वासांस्पृधांसहोदाविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ १७ ॥ (१।२३।११) म
त्स्यपायितेमहुःपात्रस्येवहरिवोमत्सरोमदः । वृषातेवृष्णऽइंदुर्वाजीसहस्रसातमः ॥ आनस्तेगंतुमत्सरोवृषामदोवरे
ण्यः । सहावाँऽइंद्रसानसिःपृतनाषाळमर्त्यः ॥ त्वंहिशूरःसनिताचोदयोमनुषोरथं । सहावान्दस्युमव्रतमोषःपात्रंनशो
चिषा ॥ मुषायसूर्यंकवेचक्रमीशानऽओजसा । वहशुष्णायवधंकुत्संवातस्याश्वैः ॥ शुष्मिन्तमोहितेमदोद्युम्निन्तमऽ
उतक्रतुः । वृत्रघ्नावरिवोविदामंसीष्ठाऽअश्वसातमः ॥ यथापूर्वेभ्योजरितृभ्यऽइंद्रमयऽइवापोनतृष्यतेवभूथ । ता
मनुत्वानिविदंजोहवीमिविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ १८ ॥ (१।२३।१२) मत्सिनोवस्यऽइष्टयऽइंद्रमिंदोवृषाविश ।
ऋघायमाणऽइन्वसिशत्रुमंतिनविंदसि ॥ तस्मिन्नावेशयागिरोयऽएकश्चर्षणीनां । अनुस्वधायमुप्यतेयवंनचर्कृषद्वृषा ॥
यस्यविश्वानिहस्तयोःपंचक्षितीनांवसु । स्पाशयस्वयोऽअस्मध्रुग्दिव्येवाशनिर्जहि ॥ असुन्वंतंसमंजहिदूणाशंयोनते
मयः । अस्मभ्यमस्यवेदनंदद्धिसूरिश्चिदोहते ॥ आवोयस्यद्विवर्हसोर्केषुसानुषगसत् । आजाविंद्रस्येंदोप्रावोवाजेषु

(१।२३।११) मत्स्यपायीतिपड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यइंद्रोनुष्टुप्आद्यास्कंवोग्रीवाअत्यात्रिष्टुप् । (१।२३।१२) मत्सि
नइतिपड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यइंद्रोनुष्टुवंत्यात्रिष्टुप् ।

वाजिनं ॥ यथापूर्वेभ्योजरितृभ्यऽइंद्रमयऽइवापोनतृष्यतेबभूथ । तामनुत्वानिविदंजोहवीमिविद्यामेषंवृजनंजीरदा
नुं ॥ १९ ॥ (१।२३।१३) आचर्षणिप्रावृषभोजनानांराजाकृष्टीनांपुरुहूतऽइंद्रः । स्तुतःश्रवस्यन्नवसोपमद्रिग्यु
क्त्वाहरीवृषणायाह्यर्वाङ्+ ॥ येतेवृषणोवृषभासऽइंद्रब्रह्मयुजोवृषरथासोऽअत्याः । ताँऽआतिष्ठतेभिरायाह्यर्वाङिह
वामहेत्वासुतऽइंद्रसोमे ॥ आतिष्ठरथंवृषणंवृषातेसुतःसोमःपरिषिक्तामधूनि । युक्त्वावृषभ्यांवृषभक्षितीनांहरिभ्यां
याहिप्रवतोपमद्रिक्+ ॥ अयंयज्ञोदेवयाऽअयंमियेधऽइमाब्रह्माण्ययमिंद्रसोमः । स्तीर्णंबर्हिरातुशक्रप्रयाहिपिबानि
षद्यविमुचाहरीऽइह+ ॥ ओसुष्टुतऽइंद्रयाह्यर्वाङुपब्रह्माणिमान्यस्यकारोः । विद्यामवस्तोरवसागृणंतोविद्यामेषंवृज
नंजीरदानुं ॥ २० ॥ (१।२३।१४) यद्धस्यातऽइंद्रश्रुष्टिरस्तिययाबभूथजरितृभ्यऽऊती । मानःकाममहयं
तमाधग्विश्वातेऽअश्यांपर्यापऽआयोः+ ॥ नघाराजेंद्रऽआदभन्नोयानुस्वसाराकृणवंतयोनौ । आपश्चिदस्मैसुतु
काऽअवेषन्गमन्नऽइंद्रःसख्यावयश्च ॥ जेतानृभिरिंद्रःपृत्सुशूरःश्रोताहवंनाधमानस्यकारोः । प्रभर्तारथंदाशुषऽउ
पाकऽउद्यंतागिरोयदिचत्मनाभूत्+ ॥ एवानृभिरिंद्रःसुश्रवस्याप्रखादःपृक्षोऽअभिमित्रिणोभूत् । समर्यऽइषःस्तवं
तेविवाचिसत्राकरोयजमानस्यशंसः ॥ त्वयावयंमघवन्निंद्रशत्रूनभिष्याममहतोमन्यमानान् । त्वंत्रातात्वमुनोवृधेभूः

(१।२३।१३) आचर्षणिप्राइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१।२३।१४) यद्धस्यातइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणि

विंद्यामेषंवृजनंजीरदांनुं ॥ २१ ॥ (१।२३।१५) पूर्वीरहंशरदंःशश्रमाणादोषावस्तोरुषसोजरयंतीः । मिनातिश्रि यंजरिमातनूनामप्यूनुपत्नीर्वृषणोजगम्युः ॥ येचिद्धिपूर्वंऽऋतसापऽआसंन्त्साकंदेवेभिरवंदन्नृतानिं । तेचिदवासुर्न ह्यंतंमापुःसमूनुपत्नीर्वृषभिर्जगम्युः ॥ नमृषांश्रांतंयदवंतिदेवाविश्वाऽइत्स्पृधोऽअभ्यंश्नवाव । जयावेदत्रंशतनींथमा जिंयत्संम्यंचामिथुनावभ्यजांव ॥ नदस्यंमारुधतःकामऽआगन्नितऽआजांतोऽअमुतःकुतंश्चित् । लोपामुद्रावृषणंनी रिणातिधीरमधीराधयतिश्वसंतं ॥ इमंनुसोममंतितोहृत्सुपीतमुपंब्रुवे । यत्सीमागंश्चकृमातत्सुमृळतुपुलुकामोहिम र्त्यः ॥ अगस्त्यःखनंमानःखनित्रैःप्रजामपत्यंबलमिच्छमानः । उभौवर्णावृषिरुग्रःपुंपोषसत्यादेवेष्वाशिषोजगाम ॥ २२ ॥ (१।२४।१) युवोरजांसिसुयमांसोऽअश्वारथोयद्वांपर्यर्णांसिदीयंत् । हिरण्ययांवांपवयंःप्रुषायन्मध्वःपि बंताऽउषसंःसचेथे ॥ युवमत्यस्यावंनक्षथोयद्विपंत्मतोनर्यस्यप्रयंज्योः । स्वसायद्वांविश्वगूर्तीभरातिवाजायेट्टेमधुपा विषेचं ॥ युवंपयंऽउस्रियायामधत्तंपक्वमामायामवपूर्व्यंगोः । अंतर्यद्वनिनोवामृतप्सूह्वारोनशुचिर्यजंतेहविष्मांन् ॥ युवंहंघर्मंमधुमंतमत्रयेपोनक्षोदोंवृणीतमेषे । तद्वांनरावश्विनापश्वंऽइष्टीरथ्यंवचक्राप्रतियंतिमध्वंः ॥ आवांदानायं

रगस्त्यइंद्रस्त्रिष्टुप्। (१।२३।१५) पूर्वीरहमितिपड़्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यःआद्ययोर्द्वयोर्लोपामुद्राऋषिकाअंत्ययोर्द्वयोरगस्त्यांतेवासी ब्रह्मचारीऋषिःसर्वासांरतिर्देवतात्रिष्टुप्पंचमीबृहती। (१।२४।१) युवोरजांसीतिदर्शस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप्।

ववृतीयदस्रागोरोहेणतौग्र्योनजिव्रिः । अपःक्षोणीसचतेमाहिनावांजूर्णोवामक्षुरंहसोयजत्रा ॥ २३ ॥ नियद्युवेथेनियुतःसुदानूऽउपस्वधाभिःसृजथःपुरंधिं । प्रेषद्वेषद्वातोनसूरिरामहेददेसुव्रतोनवाजं ॥ वयंचिद्धिवांजरितारःसत्याविपन्यामहेविपणिर्हितावान् । अधाचिद्धिष्माश्विनावनिंद्यापाथोहिष्मावृषणावंतिदेवं ॥ युवांचिद्धिष्माश्विनावनुद्यून्विरुद्रस्यप्रस्रवणस्यसातौ । अगस्त्योनरांनृषुप्रशस्तःकाराधुनीवचितयत्सहस्रैः ॥ प्रयद्वहेथेमहिनारथस्यप्रस्पंद्रायाथोमनुषोनहोता । धत्तंसूरिभ्यऽउतवास्वश्व्यंनासत्यारयिषाचःस्याम ॥ तंवांरथंवयमद्याहुवेमस्तोमैरश्विनासुवितायनव्यं । अरिष्टनेमिंपरिद्यामियानंविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ २४ ॥ (१।२४।२) कदुप्रेष्ठाविषांरयीणामध्वर्यंतायदुन्निनीथोऽअपां । अयंवांयज्ञोऽअकृतप्रशस्तिंवसुधितीऽअवितााराजनानां ॥ आवामश्वासःशुचयःपयस्पावातरंहसोदिव्यासोऽअत्याः । मनोजुवोवृषणोवीतपृष्ठाऽएहस्वराजोऽअश्विनावहंतु ॥ आवांरथोवनिर्निर्नप्रवत्वान्त्सृप्रवंधुरःसुवितायगम्याः । वृष्णःस्थातारामनसोजवीयानहंपूर्वोयजतोधिष्ण्यायः+ ॥ इहेहजातासमवावशीतामरेपसातन्वानामभिःस्वैः । जिष्णुर्वामन्यःसुमखस्यसूरिर्दिवोऽअन्यःसुभगःपुत्रऽऊहे ॥ प्रवांनिचेरुःककुहोवशाँऽअनुपिशंगरूपःसदनानिगम्याः । हरीऽअन्यस्यपीपयंतवाजैर्मथ्राराजांस्यश्विनाविघोषैः ॥ २५ ॥ प्रवांशरद्वान्वृषभोननिःषाट्पूर्वी

(१।२४।२) कदुप्रेष्ठावितिनवर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् ।

रिषंश्वरतिमध्वंऽइष्णन् । एवैरन्यस्यपीपयंतवाजैर्वेपंतीरूर्ध्वानद्योनऽआगुः ॥ असर्जिवांस्थविरावेधसागीर्बाळ्हेऽअश्विनात्रेधाक्षरंती । उपस्तुतावयतंनाधमानंयामन्नयामन्छृणुतंहवंमे ॥ उतस्यावांरुशतोवप्ससोगीस्त्रिबर्हिषिसदसिपिन्वतेनॄन् । वृषावांमेघोवृषणापीपायगोर्नसेकेमनुषोदशस्यन् ॥ युवांपूषेवाश्विनापुरंधिरग्निमुषांनजरतेहविष्मान् । हुवेयद्वांवरिवस्यागृणानोविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ २६ ॥ (१।२४।३) अभूदिदंवयुनमोषुभूषतारथोवृषण्वान्मदंतामनीषिणः । धियंजिन्वाधिष्ण्याविश्पलावसूदिवोनपातासुकृतेशुचिव्रता ॥ इंद्रतमाहिधिष्ण्यामरुत्तमादस्रादंसिष्ठारथ्यारथीतमा । पूर्णरथंवहेथेमध्वऽआचितंतेनदाश्वांसमुपयाथोऽअश्विना ॥ किमत्रदस्राकृणुथःकिमासाथेजनोयःकश्चिदहविर्महीयते । अतिक्रमिष्टंजुरतंपणेरसुंज्योतिर्विप्रायकृणुतंवचस्यवे ॥ जंभयतमभितोरायतःशुनोहतंमृधोविदथुस्तान्यश्विना । वाचंवाचंजरितूरत्निनींकृतमुभाशंसंनासत्यावतंमम ॥ युवमेतंचक्रथुःसिंधुषुप्लवमात्मन्वंतंपक्षिणंतौग्र्यायकं । येनदेवत्रामनसानिरूहथुःसुपप्तनीपेतथुःक्षोदसोमहः ॥ २७ ॥ अवविद्धंतौग्र्यमप्स्वं१तरनारंभणेतमसिप्रविद्धं । चतस्रोनावोजठलस्यजुष्टाऽउदश्विभ्यामिषिताःपारयंति ॥ कःस्विद्वृक्षोनिष्ठितोमध्येऽअर्णसोयंतौग्र्योनाधितःपर्यषस्वजत् । पर्णामृगस्यपतरोरिवारभऽउदश्विनाऽऊहथुःश्रोमतायकं ॥ तद्वांनरानास

(१।२४।३) अभूदिदमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योऽश्विनौजगतीपष्ठ्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

त्यावनुंष्याद्यद्धामानांसऽउुचथुमवोचन् । अुस्माद्द्यसदसःसोम्यादाविद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ २८ ॥ (१।२४।४) तंयुंजाथांमनंसोयोजवीयान्त्रिवंधुरोवृषणायस्त्रिचक्रः । येनोपयाथःसुकृतोदुरोणंत्रिधातुनापतथोविर्नपर्णैः+ ॥ सुवृद्रथोवर्ततेयन्नभिक्षांयत्तिष्ठथःक्रतुमंतानुपृक्षे । वपुर्वपुष्यासचतामियंगीर्दिवोदुहित्रोषसासचेथे ॥ आतिष्ठतंसुवृतंयोरथोवामनुंव्रतानिवर्ततेहुविष्मान् । येननरानासत्येषयध्यैवर्तिर्याथस्तनयायुत्मनेच ॥ मावांवृकोमावृकीरादंधर्षीन्मापरिवर्क्तमुतमातिधक्तं । अयंवांभागोनिहितऽइयंगीर्दस्राविमेवांनिधयोमधूनां ॥ युवांगोतमःपुरुमीळ्होऽअत्रिर्दस्राहवुतेवसेहुविष्मान् । दिशंनदिष्टामृजूयेवयंतामेहवंनासत्योपयातं ॥ अतारिष्मतमसस्पारमस्यप्रतिवांस्तोमोऽअश्विनावधायि । एहयातंपथिभिर्देवयानैर्विद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ २९ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥

द्वादशाध्याये वर्गाः २९ सूक्तानि १८ ऋचः १४२ ॥ त्यागः ॥ मरुत्स्वइदं.१५ इंद्रायेदं. मरुत्स्वइदं.२० इंद्रायेदं.१३ रुद्रमरुत्स्वइदं.२ मरुत्वतइंद्रायेदं.४ मरुत्स्वइद.३ इद्रायेदं.४५ रत्नाइदं.६ अश्विभ्यामिदं.३३ ॥ इतिद्वितीयेचतुर्थः ॥ ४ ॥

तावांकतरैकादशद्यावापृथिवीयमानोवैश्वदेवंपितुंन्वन्नस्तुतिर्गायत्रैत्वाद्यानुष्टुब्गर्भातृतीयांत्येपंचम्याद्याश्वतस्रोनुष्टुभौत्याबृहतीवासमिद्धआप्रियोग्नेनयाष्टावाग्नेयमनर्वाणंवार्हस्पत्यंकंकतःषोळशोपनिपदसृणसौर्यस्रानु

(१।२४।४) तंयुंजाथामितिपड्ऋचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् ।

ष्टुभंविपशंकावानगस्त्यःप्राब्रवीद्दशम्याद्याश्चतिस्रोमहापंक्तयोमहाबृहतीचंयआंगिरसःशौनहोत्रोभूत्वाभार्ग
वःशौनकोभवत्सगृत्समदोद्वितीयंमंडलमपश्यत्त्वमग्नेजागतंतुयज्ञेनसप्तोनासमिद्धएकादशाप्रंसप्तमीजगतींहु
वेनवसोमाहुतिभिर्भार्गवोहंहोताष्टावानुष्टुभंमिमांमेगायत्रंहिंश्रेष्ठंपङ्क्ताजयन्निवांत्यानुष्टुप् ॥ १ ॥

हरिः३ओम् ॥ (१।२४।५) तावामुद्यतावपरंहुवेमोच्छंत्यामुपसिर्वाहिंरुक्थैः । नासत्याकुहंचित्संतावयोदिवोन
पातासुदास्तराय ॥ अस्मेऽऊषुवृषणामादयेथामुत्पणीहंतमूर्म्यामदंता । श्रुतंमेऽअच्छोक्तिभिर्मतीनामेष्टानराने
चेतारा चक्रणैः ॥ श्रियेपूषन्निषुकृतेवदेवानासत्यावहतुंसूर्यायाः । वच्यंतेवांककुहाऽअप्सुजातायुगाजूर्णेववरुणस्यभू
रेः ॥ अस्मेसावांमाध्वीरातिरस्तुस्तोमंहिनोतंमान्यस्यकारोः । अनुयद्वांश्रवस्यासुदानूसुवीर्यायचर्षणयोमदंति ॥ ए
षवांस्तोमोऽअश्विनावकारिमानेभिर्मघवानासुवृक्ति । यातंवर्तिस्तनयायत्मनेचागस्त्येनासत्यामदंता ॥ अतारिष्मत
मसस्पारमस्यप्रतिवांस्तोमोऽअश्विनावधायि । एहयातंपथिभिर्देवयानैर्विद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ १ ॥ (१।२४।६)
कतरापूर्वाकतरापरायोःकथाजातेकवयःकोविवेद । विश्वंत्मनाबिभृतोयद्धनामविवर्तेतेऽअहनीचक्रियेव ॥ भूरिंद्वेऽ
अचरंतीचरंतंपद्वंतंगर्भमपदीदधाते । नित्यंनसूनुंपित्रोरुपस्थेद्यावारक्षतंपृथिवीनोऽअभ्वात् ॥ अनेहोदात्रमदितेरनर्वं

(१।२४।५) तावामितिषडृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योश्विनौत्रिष्टुप् । (१।२४।६) कतरेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यो

वाऽइवेरते ॥ ६ ॥ त्वेपितोमहानांदेवानांमनोहितं । अकारिचारुकेतुनातवाहिमवसावधीत् ॥ यद्दोपितोऽअज गन्विवस्वपर्वतानां । अत्राचिन्नोमधोपितोरंभक्षायगम्याः ॥ यदपामोषधीनांपरिंशामारिशामहे । वातापेपीवऽइद्भ व ॥ यत्तेसोमगवाशिरोयवाशिरोभजामहे । वातापेपी० ॥ करंभऽओषधेभवपीवोवृक्कऽउदारथिः । वातापेपी० ॥ तंत्वावयंपितोवचोभिर्गावोनहव्यासुषूदिम । देवेभ्यस्त्वासधमादमस्मभ्यंत्वासधमादं ॥ ७ ॥ (१।२४।९) समिद्धोऽअद्यराजसिदेवोदेवैःसहस्रजित् । दूतोहव्याकविर्वह ॥ तनूनपादृतंयतेमध्वायज्ञःसमज्यते । दधत्सहस्रिणीरिषः ॥ आजुह्वानोनऽईड्योदेवाँऽआवक्षियज्ञियान् । अग्नेसहस्रसाऽअसि ॥ प्राचीनंबर्हिरोजसासहस्रवीरमस्तृणन् । यत्रादित्याविराजथ ॥ विराट्सम्राड्विभ्वीःप्रभ्वीर्बह्वीश्चभूयसीश्चयाः । दुरोघृतान्यक्षरन् ॥ ८ ॥ सुरुक्मेहिसुपेशसाधिश्रियाविराजतः । उषासावेहसीदतां ॥ प्रथमाहिसुवाचसाहोताराऐव्याकवी । यज्ञंनोयक्षतामिमं ॥ भारतीळेसरस्वतियावःसर्वाऽउपब्रुवे । तान्नश्चोदयतश्रिये + ॥ त्वष्टारूपाणिहिप्रभुःपशून्विश्वान्त्समानजे । तेषांनःस्फातिमायज ॥ उपत्मन्यावनस्पतेपाथोदेवेभ्यःसृज । अग्निर्हव्यानिसिष्वदत् ॥ पुरोगाऽअग्निर्देवानांगायत्रेणसमज्यते ।

(१।२४।९) समिद्धइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यइध्मस्तनूनपादिळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिस्वाहाकृतयइतिक्रमेणदेवताःगायत्रीच्छंदः ।

स्वाहाकृतीषुरोचते ॥ ९ ॥ (१।२४।१०) अग्नेनयंऽसुपथांरायेऽअस्मान्विश्वांनिदेववयुनांनिविद्वान् । युयोध्यं१
स्मज्जुहुराणमेनोभूयिंष्ठांतेनमंऽउक्तिंविधेम ॥ अग्नेत्वंपांरयानव्योंऽअस्मान्त्स्वस्तिभिरतिंदुर्गाणिविश्वां । पूश्चपृथ्वी
बहुलानंऽउर्वीभवांतोकायतनंयायशंयोः+ ॥ अग्नेत्वमस्मद्युयोध्यमीवाऽअनंग्निवाऽअभ्यमंतकृष्टीः । पुनंरस्मभ्यंसु
वितायंदेवक्षांविश्वैभिरमृतेभिर्यजत्र ॥ पाहिनोंऽअग्नेपायुभिरजस्रैरुतप्रियेसदंनऽआशुंशुक्वान् । मातेंभयंजरितारंय
विष्ठनूनंविंदन्मापरंसंहस्वः ॥ मानोंऽअग्नेवंसृजोऽअघायांविष्यवेरिपवेंदुच्छुनायै । मादत्वतेदर्शतेमादतेनोमारीषते
सहसावन्परांदाः ॥ १० ॥ विघत्वावाँऽऋतजातयंसद्गृणानोऽअंग्नेतन्वे३ वरूथं । विश्वांद्रिरिक्षोरुतवांनिनित्सोरंभि
ह्रुतामसिहिदैवविष्पट् ॥ त्वंताँऽअंग्नऽउभयान्विविद्वान्वेपिप्रपित्वेमनुषोयजत्र । अभिपित्वेमनंवेशास्योभूर्मर्मृजे
न्यंऽउशिग्भिर्नाक्रः+ ॥ अवोचामनिवर्चनान्यस्मिन्मानंस्यसूनुःसंहसानेऽअग्नौ । वयंसहस्रमृषिंभिःसनेमविद्यामेषंवृ
जनंजीरदांनुं ॥ ११ ॥ (१।२४।११) अनर्वाणंवृषभंमंद्रजिंह्वंबृहस्पतिंवर्धयानव्यमर्कैः । गाथान्यःसुरुचोयस्यंदे
वाऽआंशृण्वंतिनवंमानस्यमर्ताः ॥ तमृत्वियाऽउपवाचःसचंतेसर्गोनयोदेवयतामसंर्जि । बृहस्पतिःसह्यंजोवरांसिवि
भ्वाभवत्समृतेमांतरिश्वां ॥ उपंस्तुतिंनमंसऽउद्यतिंचश्लोकंयंसतसवितेवप्रबाहू । अस्यक्रत्वांहन्यो३ योऽअस्तिंमृगोन

(१।२४।१०) अग्नेनयेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योग्निस्त्रिष्टुप् । (१।२४।११) अनर्वाणमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्यो

भीमोऽअर्रक्षसस्तुविंष्मान् ॥ अस्यश्लोकोदिवीयतेपृथिव्यामत्योनयंसद्यक्षभृद्विचेताः । मृगाणांनहेतयोयंतिचेमाबृहस्पतेरहिमायाँऽअभिद्यून्+ ॥ येत्वादेवोस्त्रिकंमन्यमानाःपापाभद्रमुपजीवंतिपज्राः । नदूढ्येऽअनुददासिवामंबृहस्पतेचर्यसऽइत्तियारुं ॥ १२ ॥ सुप्रैतुःसूयवसोनपंथादुर्नियंतुःपरिप्रीतोनमित्रः । अनर्वाणोऽअभियेचक्षतेनोपीवृताऽअपोर्णुवंतोऽअस्थुः ॥ संयंस्तुभोवनंयोनयंतिसमुद्रंनस्रवतोरोधचक्राः । सविद्वाँऽउभयंचष्टेऽअंतर्बृहस्पतिस्तरऽआपश्चगृध्रः ॥ एवामहस्तुविजातस्तुविष्मान्बृहस्पतिर्वृषभोधायिदेवः । सनःस्तुतोवीरवद्धातुगोमद्विद्यामेषंवृजनंजीरदानुं ॥ १३ ॥ (१।२४।१२) कंकतोनकंकतोथोसतीनकंकतः । द्वावितिप्लुषीऽइतिन्य१दृष्टाऽअलिप्सत ॥ अदृष्टान्हंत्यायत्यथोहंतिपरायती । अथोऽअवघ्नतीहंत्यथोपिनष्टिपिंषती+ ॥ शरासःकुशरासोदर्भासःसैर्याऽउत । मौंजाऽअदृष्टावैरिणाःसर्वेसाकंन्यलिप्सत ॥ निगावोगोष्ठेऽअसदन्निमृगासोऽअविक्षत । निकेतवोजनानांन्य१दृष्टाऽअलिप्सत ॥ एतऽउत्येप्रत्यदृश्रन्प्रदोषंतस्कराऽइव । अदृष्टाविश्वदृष्टाःप्रतिबुद्धाऽअभूतन ॥ १४ ॥ द्यौर्वःपितापृथिवीमातासोमोभ्रातादितिःस्वसा । अदृष्टाविश्वदृष्टास्तिष्ठतेलयतासुकं ॥ येऽअंस्यायेऽअंग्याःसूचीकायेप्रकंकताः । अदृष्टाःकिंचनेहवःसर्वेसाकंनिजस्यत ॥ उत्पुरस्तात्सूर्यऽएतिविश्वदृष्टोऽअदृष्टहा । अदृष्टान्त्सर्वान्जंभयन्त्सर्वाश्चयातुधा

बृहस्पतिस्त्रिष्टुप् । (१।२४।१२) कंकतइतिपोळशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिरगस्त्योमृणसूर्याअनुष्टुप्दशम्याद्यास्तिस्रोमहापंक्तयस्त्रयोदशी

न्यः ॥ उदपप्तदसौसूर्यः पुरुविश्वानिजूर्वन् । आदित्यःपर्वतेभ्योविश्वदृष्टोऽअदृष्टहा ॥ सूर्येविषमासजामिदृतिंसूरा वतोगृहे । सोचिन्नुनमरातिनोवयंमरामारेऽअस्ययोजनंहरिष्ठामधुत्वामधुलाचकार ॥ १५ ॥ इयत्तिकाशकुंतिकासका जंघासतेविपं । सोचिन्नुनमराति० ॥ त्रिःसप्तविष्पुलिंगकाविपस्यपुष्पमक्षन् । ताश्चिन्नुनमरंति० ॥ नवानांनवतीनांविष स्यरोपुपीणां । सर्वासामग्रभंनामारे० ॥ त्रिःसप्तमयूर्यःसप्तस्वसारोऽअग्रुवः । तास्तेविपंविजभ्रिरऽउदकंकुंभिनीरिव ॥ इयत्तकःकुंपुंभकस्तकंभिनङ्यश्मना । ततोविपंप्रवावृतेपराचीरनुसंवतः ॥ कुपुंभकस्तदब्रवीद्गिरेःप्रवर्तमानकः । वृश्चिक स्यारसंविपमरसंवृश्चिकतेविपं ॥ १६ ॥ (इतिशातर्चिनंप्रथमंमंडलं ॥ अत्रसूक्तानि १९१) ॥ ॥ परिशिष्टं ॥ मा विभेर्नमरिष्यसिपरित्वापामिसर्वतः । घनेनहन्मिवृश्चिकमहिंदंडेनागतं ॥ आदित्यरथवेगेनविष्णुवाहुवलेनच । गरु डपक्षनिपातेनभूमिंगच्छमहायशाः ॥ गरुडस्यजातमात्रेणत्रयोलोकाःप्रकंपिताः । प्रकंपितामहीसर्वासशैलवनकान ना ॥ गगनंनष्टचंद्रार्कज्योतिपनप्रकाशते । देवताभयभीताश्चमारुतोनप्लवायंतिमारुतोनप्लवायत्योनमः ॥ भोसर्पभ द्रभद्रंतेदूरंगच्छमहायशाः । जनमेजयस्ययज्ञांतेऽआस्तीकवचनंस्मर ॥ आस्तीकवचनंश्रुत्वायःसर्पोननिवर्तते । शत धाभिद्यतेमूर्भिशिंशवृक्षफलंयथा ॥ नर्मदायैनमःप्रातर्नर्मदायैनमोनिशि । नमोस्तुनर्मदेतुभ्यंत्राहिमांविपसर्पतः ॥

महाबृहती (विपन्नसूक्तं) ।

योजर्त्कारुणाजातोजरत्कन्यांमहायशाः । तस्यसर्पापभद्रंतेदूरंगच्छमहायशाः ॥ १ ॥ (२।१।१) त्वमग्नेद्युभिस्त्वमाशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मनस्परि । त्वंवनेभ्यस्त्वमोषधीभ्यस्त्वंनृणांनृपतेजायसेशुचिः ॥ तवाग्नेहोत्रंतवपोत्रमृत्वियंतवनेष्ट्रंत्वमग्निदृतायतः । तवप्रशास्त्रंत्वमध्वरीयसिब्रह्माचासिगृहपतिश्चनोदमे ॥ त्वमग्नऽइंद्रोवृषभःसतामसित्वंविष्णुरुरुगायोनमस्यः । त्वंब्रह्मारयिविद्ब्रह्मणस्पतेत्वंविधर्तःसचसेपुरंध्या ॥ त्वमग्नेराजावरुणोधृतव्रतस्त्वंमित्रोभवसिदस्मऽईड्यः । त्वमर्यमासत्पतिर्यस्यसंभुजंत्वमंशोविदथेदेवभाजयुः+ ॥ त्वमग्नेत्वष्टाविधतेसुवीर्यंतवग्नावोमित्रमहःसजात्यं । त्वमाशुहेमारारिषेस्वश्व्यंत्वंनरांशर्धोऽअसिपुरूवसुः ॥ १७ ॥ त्वमग्नेरुद्रोऽअसुरोमहोदिवस्त्वंशर्धोमारुतंपृक्षऽईशिषे । त्वंवातैररुणैर्यासिशंगयस्त्वंपूषाविधतःपासिनुत्मना ॥ त्वमग्नेद्रविणोदाऽअरंकृतेत्वंदेवःसवितारत्नधाऽअसि । त्वंभगोनृपतेवस्वऽईशिषेत्वंपायुर्दमेयस्तेविधत् ॥ त्वामग्नेदमऽआविश्पतिंविशस्त्वांराजानंसुविदत्रमृंजते । त्वंविश्वानिस्वनीकपत्यसेत्वंसहस्राणिशतादशप्रति ॥ त्वामग्नेपितरमिष्टिभिर्नरस्त्वांभ्रात्रायशम्यातनूरुचं । त्वंपुत्रोभवसियस्तेविधत्त्वंसखासुशेवःपास्याधृषः ॥ त्वमग्नऽऋभुराकेनमस्य१स्त्वंवाजस्यक्षुमतोरायऽईशिषे । त्वंविभास्यनुदक्षिदावनेत्वंविशिक्षुरसियज्ञमातनिः ॥ १८ ॥ त्वमग्नेऽअदितिर्देवदाशुषेत्वंहोत्राभारती

(२।१।१) (अथगार्त्समदेद्वितीयेमंडलेचतस्रोऽनुवाकाः) ॥ त्वमग्नइतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोग्निर्जगती ।

त्वर्धसेगिरा । त्वमिळाशतहिंमासिदक्षसेत्वंवृत्रहावसुपतेसरस्वती ॥ त्वमग्नेसुभृतऽउत्तमंवयस्तवस्पार्हेवर्णऽआसंदृ
शिश्रियः । त्वंवाजःप्रतरणोबृहन्नसित्वंरयिर्बहुलोविश्वतस्पृथुः+ ॥ त्वामग्नऽआदित्यासऽआस्यं१त्वांजिह्वांशुचयश्च
क्रिरेकवे । त्वांरातिषाचोऽअध्वरेषुसश्चिरेत्वेदेवाहविरदंत्याहुतं ॥ त्वेऽअग्नेविश्वेऽअमृतासोऽअद्रुहऽआसादेवाहवि
रदंत्याहुतं । त्वयामर्तासःस्वदंतऽआसुतिंत्वंगर्भोवीरुधांजज्ञिषेशुचिः ॥ त्वंतान्त्संचप्रतिचासिमज्मनाग्नेसुजातप्रचदे
वरिच्यसे । पृक्षोयदत्रमहिनावितेभुवदनुद्यावापृथिवीरोदसीऽउभे+ ॥ येस्तोतृभ्योगोऽअग्रामश्वपेशसमग्नेरातिमुपसृ
जंतिसूरयः । अस्मान्चतांश्चप्रहिनेषिवस्यऽआबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ १९ ॥ (२।१।२) यज्ञेनवर्धतजातवेदसम
ग्निंयजध्वंहविषातनागिरा । समिधानंसुप्रयसंस्वर्णरंद्युक्षंहोतारंवृजनेषुधूर्षदं ॥ अभित्वानक्तीरुषसोववाशिरेग्नेवत्सन
स्वसरेषुधेनवः । दिवऽइवेदरतिर्मानुषायुगाक्षपोभासिपुरुवारसंयतः ॥ तंदेवाबुध्नेरजसःसुदंससंदिवस्पृथिव्योररतिं
न्येरिरे । रथमिववेद्यंशुक्रशोचिषमग्निंमित्रंनक्षितिषुप्रशंस्यं ॥ तमुक्षमाणंरजसिस्वऽआदमेचंद्रमिवसुरुचंह्वारऽआद
धुः । पृश्न्याःपतरंचितयंतमक्षभिःपाथोनपायुंजनसीऽउभेऽअनु ॥ सहोताविश्वंपरिभूत्वध्वरंतमुहव्यैर्मनुषऽऋंजते
गिरा । हिरिशिप्रोवृधसानासुजर्भुरद्यौर्नस्तृभिश्चितयद्रोदसीऽअनु ॥ २० ॥ सनोरेवत्समिधानःस्वस्तयेसंददस्वान्र

(२।१।२) यज्ञेनेतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोग्निर्जगती ।

यिमुस्मासुंदीदिहि । आनंःकृणुष्वसुवितायरोदंसीऽअग्नेहुव्यामनुंषोदेववीतये ॥ दानोंऽअग्नेबृहतोदाःसंहुस्रिणोदुरोनवाजंश्रुत्याऽअपावृधि । प्राचीद्यावांपृथिवीब्रह्मणाकृधिस्वर्ंणशुक्रमुषसोविदिंद्युतुः ॥ सऽईधानऽउषसोराम्याऽअनुस्वर्ंणदींदेदरुषेणभानुना । होत्राभिरग्निर्मनुंषःस्वध्वरोराजांविशामतिथिश्चारुरायवे ॥ एवानोंऽअग्नेऽअमृतेषुपूर्व्यधीष्पीपायबृहद्दिवेषुमानुंषा । दुहानाधेनुर्वृजनेषुकारवेत्मनांशतिनंपुरुरूपमिषणिं ॥ वयमंग्नेऽअर्वतावासुवीर्यंब्रह्मणावाचितयेमाजनाँऽअतिं । अस्माकंद्युम्नमधिपंचकृष्टिषूच्चास्वर्ंणशुशुचीतदुष्टरं ॥ सनोंबोधिसहस्यप्रशंस्योयस्मिन्त्सुजाताऽइषयंतसूरयः । यमंग्नेयज्ञमुपयंतिवाजिनोनित्येंतोकेदीदिवांसंस्वेदमे ॥ उभयासोजातवेदःस्यामतेस्तोतारोंऽअग्नेऽसूरयंश्चशर्मणि । वस्वोरायःपुरुश्चंद्रस्यभूर्यसःप्रजावंतःस्वपत्यस्यशग्धिनः ॥ येस्तोतृभ्योगोऽअंग्रामश्वंपेशसमग्नेरातिमुंपसृजंतिसूरयः । अस्मान्चतांश्चप्रहिनेपिवस्यऽआबृहद्वंदेमविदथेसुवीराः ॥ २१ ॥ (२।१।२) समिद्धोऽअग्निर्निहिंतःपृथिव्यांप्रत्यङ्विश्वानिभुवनान्यस्थात् । होतापावकःप्रदिवंःसुमेधादेवोदेवान्यंजत्वग्निरर्हन् ॥ नराशंसःप्रतिधामान्यंजन्तिस्रोदिवःप्रतिमह्नास्वर्चिः । घृतप्रुषामनंसाहव्यमुंदन्मूर्धन्यज्ञस्यसमनक्तुदेवान्[+] ॥ ईळितोऽ

(२।१।३) समिद्धोअग्निरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइध्मोनराशंसइळोबर्हिर्देवीद्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिस्वाहाकृतयइतिक्रमेणदेवतास्त्रिष्टुप्षष्ठीसप्तम्यौजगत्यौ ।

अग्नेमनसानोऽअर्हन्देवान्यक्षिमानुषात्पूर्वोऽअद्य । सऽआवहमरुतांशर्धोऽअच्युतमिंद्रंनरोबर्हिषदंयजध्वं ॥ देवव
र्हिर्वर्धमानंसुवीरंस्तीर्णंरायेसुभरंवेद्यस्यां । घृतेनाक्तंवसवःसीदतेदंविश्वेदेवाऽआदित्यायज्ञियासः ॥ विश्रयंतामुर्वि
याहूयमानाद्वारोदेवीःसुप्रायणानमोभिः । व्यचस्वतीर्विप्रथंतामजुर्यावर्णंपुनानायशसंसुवीरं ॥ २२ ॥ साध्वपांसि
सनतानऽउक्षितेऽउपासानक्तावय्येवरण्विते । तंतुंततंसंवयंतीसमीचीयज्ञस्यपेशःसुदुघेपयस्वती ॥ दैव्याहोताराप्रथ
माविदुष्टरऽऋजुयक्षतःसमृचावपुष्टरा । देवान्यजंतावृतुथासमंजतोनाभापृथिव्याऽअधिसानुषुत्रिषु ॥ सरस्वती
साधयंतीधियंनऽइळादेवीभारतीविश्वतूर्तिः । तिस्रोदेवीःस्वधयाबर्हिरेदमच्छिद्रंपांतुशरणंनिषद्य ॥ पिशंगरूपःसुभ
रोवयोधाःश्रुष्टीवीरोजायतेदेवकामः । प्रजांत्वष्टाविष्यंतुनाभिमस्मेऽअथादेवानामप्येतुपाथः ॥ वनस्पतिरवसृजन्नु
पस्थादग्निर्हविःसूदयातिप्रधीभिः । त्रिधासमक्तंनयतुप्रजानन्देवेभ्योदैव्यःशमितोपहव्यं ॥ घृतंमिमिक्षेघृतमस्ययो
निर्घृतेश्रितोघृतम्वस्यधाम । अनुष्वधमावहमादयस्वस्वाहाकृतंवृषभवक्षिहव्यं ॥ २३ ॥ (२।१।४) हुवेवःसुद्यो
त्मानंसुवृक्तिंविशामग्निमतिथिंसुप्रयसं । मित्रऽइवयोदिधिषाय्योभूद्देवऽआदेवेजनेजातवेदाः ॥ इमंविधंतोऽअपांस
धस्थेद्वितादधुर्भृगवोविक्ष्वायोः । एषविश्वान्यभ्यस्तुभूमादेवानामग्निररतिर्जीराश्वः ॥ अग्निंदेवासोमानुषीषुविक्षु

(२।१।४) हुवेवइतिनवर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःसोमाहुतिरग्निस्त्रिष्टुप् ।

प्रियंधुःक्षेष्यंतोनमित्रं । सदीदयदुशतीरूर्म्याऽआदुक्षाय्योयोदास्वतेदमऽआ+ ॥ अस्यरण्वास्वस्येवपुष्टिःसंदृष्टिरस्य
हियानस्यदक्षोः । वियोभरिभ्रदोषधीषुजिह्वामत्योनरथ्योदोधवीतिवारान् ॥ आयन्मेऽअभ्वैवनदःपनंतोशि
ग्भ्योनामिमीतवर्णी । सचित्रेणचिकितेरंसुभासाजुजुर्वायोमुहुरायुवाभूत्+ ॥ २४ ॥ आयोवनातातृषाणोनभातिवा
र्णपथारथ्येवस्वानीत् । कृष्णाध्वातपूरण्वश्चिकेतद्यौरिवस्मयमानोनभोभिः ॥ सयोव्यस्थादभिदक्षदुर्वीपशुर्नैतिस्वयुर
गोपाः । अग्निःशोचिष्मांऽअतसान्युष्णन्कृष्णव्यथिरस्वदयन्नभूम ॥ नूतेपूर्वस्यावसोऽअधीतौतृतीयेविदथेमन्मशंसि ।
अस्मेऽअग्नेसंयद्वीरंबृहंतंक्षुमंतंवाजंस्वपत्यंरयिंदाः ॥ त्वयायथागृत्समदासोऽअग्नेगुहावन्वंतऽउपराँऽअभिष्युः । सुवी
रासोऽअभिमातिषाहःस्मत्सूरिभ्योगृणतेतद्वयोधाः ॥ २५ ॥ (२।१।५) होताजनिष्टचेतनःपितापितृभ्यऽऊतये । प्रयक्ष
न्जेन्यंवसुशकेमवाजिनोयमं ॥ आयस्मिन्त्सप्तरश्मयस्ततायज्ञस्यनेतरि । मनुष्वद्दैव्यमष्टमंपोताविश्वंतदिन्वति ॥
दधन्वेवायदीमनुवोचद्ब्रह्माणिवेरुतत् । परिविश्वानिकाव्यानेमिश्चक्रमिवाभवत् ॥ साकंहिशुचिनाशुचिःप्रशास्ताक्र
तुनाजनि । विद्वाँऽअस्यव्रताध्रुवावयाऽइवानुरोहते ॥ ताऽअस्यवर्णमायुवोनेष्टुःसचंतधेनवः । कुवित्तिसृभ्यऽआव
रंस्वसारोयाऽइदंययुः+ ॥ यदीमातुरुपस्वसाघृतंभरंत्यस्थित । तासामध्वर्युरागतौयवोवृष्टीवमोदते ॥ स्वःस्वायधा

(२।१।५) होताजनिष्टेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःसोमाहुतिरग्निरनुष्टुप् ।

यसेकृणुतामृत्विगृत्विजं । स्तोमंयज्ञंचादरंवनेमाररिमावयं ॥ यथाविद्वाँऽअरंकरद्विश्वेभ्योयजतेभ्यः । अयमग्नेत्वेऽ अपियंयज्ञंचकृमावयं+ ॥ २६ ॥ (२।१।६) इमांमेऽअग्नेसमिधमिमामुपसदंवनेः । इमाऽउपुश्रुधीगिरः ॥ अया तेऽअग्नेविधेमोर्जोनपादश्वमिष्टे । एनासूक्तेनसुजात ॥ तंत्वागीर्भिर्गिर्वणसंद्रविणस्युंद्रविणोदः । सपर्येमसपर्यवः ॥ सबोधिसूरिर्मघवावसुपतेवसुदावन् । युयोध्य१स्मद्द्वेषांसि ॥ सनोवृष्टिंदिवस्परिसनोवाजमनर्वाणं । सनःसहस्रिणी रिषः ॥ ईळानायावस्यवेयविष्ठदूतनोगिरा । यजिष्ठहोतरागहि ॥ अंतर्ह्यग्नऽईयसेविद्वान्जन्मोभयाकवे । दूतोजन्यैवमित्र्यः ॥ सविद्वाँऽआचपिप्रयोयक्षिचिकित्वऽआनुषक् । आचास्मिन्त्सत्सिबर्हिषि ॥ २७ ॥ (२।१।७) श्रेष्ठंयविष्ठभारताग्नेद्युमंतमाभर । वसोपुरुस्पृहंरयिं+ ॥ मानोऽअरातिरीशतदेवस्यमर्त्यस्यच । पर्षितस्याऽउतद्विषः+ ॥ विश्वाऽउतत्वयावयंधाराऽउदन्याऽइव । अतिगाहेमहिद्विषः ॥ शुचिःपावकवंद्योग्नेबृहद्विरोचसे । त्वंघृतेभिराहुतः ॥ त्वंनोऽअसिभारताग्नेवशाभिरुक्षभिः । अष्टापदीभिराहुतः ॥ द्र्वन्नःसर्पिरासुतिःप्रत्नोहोतावरेण्यः । सहसस्पुत्रोऽअद्भुतः ॥ २८ ॥ (२।१।८) वाजयन्निवनूरथान्योगाँऽअग्नेरुपस्तुहि । यशस्तमस्यमीळ्हुषः ॥ यःसुनीथोददाशुषेजुर्योजरयन्न

(२।१।६) इमांमइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःसोमाहुतिरग्निर्गायत्री । (२।१।७) श्रेष्ठमितिषड्टचस्यसूक्तस्यभार्गवःसोमाहुतिरग्निर्गायत्री । (२।१।८) वाजयन्नितिपड्टचस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोग्निर्गायत्र्यंत्यानुष्टुप् ।

रिं। चारुप्रतीकुऽआहुतः ॥ यऽउश्रियादमेष्वादोषोषसिंप्रशस्यते । यस्यंव्रतंनमीयंते ॥ आयःस्वर्णभानुनांचित्रोविभास्यार्चिषा । अंजानोऽअजरैरभि ॥ अत्रिमनुस्वराज्यमग्निमुक्थानिंवावृधुः । विश्वाऽअधिश्रियोदधे ॥ अग्नेरिंद्रस्य सोमस्यदेवानांमूतिभिर्वयं । अरिष्यंतःसचेमह्यभिष्यामपृतन्यतः ॥ २९ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥५॥

त्रयोदशाध्याये वर्गाः २९ सूक्तानि १६ ऋचः १५९ ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्यामिदं.६ द्यावापृथिवीभ्यामिद.११ विश्वेभ्योदेवेभ्य.११ [भे प विश्वेभ्योदेवे.४ अहयेबुध्न्यायेदं. त्वष्ट्रइदं. इंद्रायेद. मरुद्भ्यइदं.२ विश्वेभ्योदेवेभ्यइद.२] अन्नायेद.११ समिद्धायाग्नयइदं. तनूनपातइदं. इळायेदं. बर्हिपइदं. देवीभ्योद्वार्भ्यइदं. उपासानक्ताभ्या. दैवीभ्याहोतृभ्याप्रचेतोभ्यामिदं. सरस्वतीळाभारतीभ्यइदं. त्वष्ट्रइदं. वनस्पतयइदं. स्वाहाकृतीभ्यइदं. अग्नयइद.८ बृहस्पतयइदं.८ अपृणसूर्येभ्यइदं.१६ अग्नयइदं.२९ समिद्धायाग्नयइदं. नराशंसायेदं. इळायेदं. बर्हिषइदं. दैवीभ्योद्वार्भ्यइदं. उषासानक्ताभ्यामिदं. दैवीभ्यांहोतृभ्याप्रचेतोभ्यामिद. सरस्वतीळाभारतीभ्यइदं. त्वष्ट्रइदं. वनस्पतयइदं स्वाहाकृतीभ्यइदं. अग्नयइदं ३७ ॥ इतिद्वितीयेपंचमः ॥ ५ ॥

निहोताजोहूत्रःश्रुधिसैकैंद्रंविराट्स्थानमृतेत्यायोजातःपंचोनंऋतुःसप्तोनांत्यात्रिष्टुंवध्वर्यवोद्वादशंप्रघदशप्र वोनवांत्यात्रिष्टुप्सदसैद्विन्निष्टुवंतंप्रातरपायिवयंतेसनोविराड्पाविश्वजितेपद्व्रत्रिष्टुवंतंत्रिकद्रुकेपुचतुष्कम ष्याद्यतिशाक्करमंत्याष्टिवींगणानामेकोनाब्राह्मणस्पत्यंहंवार्हस्पत्यास्तुहद्दृष्टलिंगाःपंचदश्यंत्येत्रिष्टुभौ ॥ १ ॥

हरिः३ओम् ॥ (२।१।९) निहोताहोतृपदनेविदानस्त्वेषोदीदिवाँऽअसदत्सुदक्षः । अदब्धव्रतप्रमतिर्वसिष्ठःसह
स्रंभरःशुचिजिह्वोऽअग्निः+ ॥ त्वंदूतस्त्वमुनःपरस्पास्त्वंवस्यऽआवृषभप्रणेता । अग्नेतोकस्यनस्तनेतनूनामप्रयुच्छ
न्दीद्यद्बोधिगोपाः+ ॥ विधेमतेपरमेजन्मन्नग्नेविधेमस्तोमैरवरेसधस्थे । यस्माद्योनेरुदारिथायजेतंप्रत्वेहवींषिजुहुरेसमि
द्धे ॥ अग्नेयजस्वहविषायजीयाञ्छ्रुष्टीदेष्णमभिगृणीहिराधः । त्वंह्यसिरयिपतीरयीणांत्वंशुक्रस्यवचसोमनोता ॥ उ
भयंतेनक्षीयतेवसव्यंदिवेदिवेजायमानस्यदस्म । कृधिक्षुमंतंजरितारमग्नेकृधिपतिंस्वपत्यस्यरायः+ ॥ सैनानीकेनसु
विदत्रोऽअस्मेयष्टादेवाँऽआयजिष्ठःस्वस्ति । अदब्धोगोपाऽउतनःपरस्पाऽअग्नेद्युमदुतरेवद्दिदीहि ॥ १ ॥(२।१।१०)
जोहूत्रोऽअग्निःप्रथमःपितेवेळस्पदेमनुषायत्समिद्धः । श्रियंवसानोऽअमृतोविचेतामर्मृजेन्यःश्रवस्य१ःसवाजी+ ॥
श्रूयाऽअग्निश्चित्रभानुर्हवंमेविश्वाभिर्गीर्भिरमृतोविचेताः । श्यावारथंवहतोरोहितावोतारुषाहचक्रेविभृत्रः ॥ उत्ताना
यामजनयन्त्सुषूतंभुवदग्निःपुरुपेशासुगर्भः । शिरिणायांचिदक्तुनामहोभिरपरीवृतोवसतिप्रचेताः ॥ जिघर्म्यग्निंहवि
षाघृतेनप्रतिक्षियंतंभुवनानिविश्वा । पृथुंतिरश्चावयसाबृहंतंव्यचिष्ठमन्नैरभसंदृशानं ॥ आविश्वतःप्रत्यंचंजिघर्म्यरक्ष
सामनसातज्जुषेत । मर्यश्रीःस्पृहयद्वर्णोऽअग्निर्नाभिमृशेतन्वा३ जर्भुराणः ॥ ज्ञेयाभागंसहसानोवरेणत्वादूतासोमनु

(२।१।९) निहोतेतिषड्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोग्निस्त्रिष्टुप्। (२।१।१०) जोहूत्रइतिषड्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोग्निस्त्रिष्टुप्।

वर्द्धदेम । अनूनमग्निंजुह्वावचस्यामधुपृचैंधनसाजोहवीमि ॥ २ ॥ (२।१।११) श्रुधीहवमिंद्रमारिषण्यःस्यामतेदा वनेवसूनां । इमाहित्वामूर्जोवर्धयंतिवसूयवःसिंधवोनक्षरंतः ॥ सृजोमहीरिंद्रयाऽअपिन्वःपरिष्ठिताऽअहिनाशूरपू र्वीः । अमर्त्यंचिद्दासंमन्यमानमवाभिनदुक्थैर्वावृधानः+ ॥ उक्थेष्विन्नुशूरयेषुचाकन्स्तोमेष्विंद्ररुद्रियेषुच । तुभ्ये देतायासुमंदसानःप्रवायवेसिस्रतेनशुभ्राः+ ॥ शुभ्रंनुतेशुष्मंवर्धयंतःशुभ्रंवज्रंबाह्वोर्दधानाः । शुभ्रस्त्वमिंद्रवावृधा नोऽअस्मेदासीर्विशःसूर्येणसह्याः ॥ गुहाहितंगुह्यंगूळ्हमप्स्वपीवृतंमायिनंक्षियंतं । उतोऽअपोद्यांतस्तभ्वांसमहन्नहिंशू रवीर्येण ॥ ३ ॥ स्तवानुतऽइंद्रपूर्व्यामहान्युतस्तवामनूतनाकृतानि । स्तवावज्रंबाह्वोरुशंतंस्तवाहरीसूर्यस्यकेतू+ ॥ ह रीनुतऽइंद्रवाजयंताघृतश्चुतंस्वारमस्वार्ष्टां । विसमनाभूमिरप्रथिष्टारंस्तपर्वतश्चित्सरिष्यन्+ ॥ निपर्वतःसाद्यप्रयुच्छ न्त्संमातृभिर्वावशानोऽअक्रान् । दूरेपारेवाणींवर्धयंतऽइंद्रेषितांधमनिंपप्रथन्नि+ ॥ इंद्रोमहांसिंधुमाशयानंमायाविनं वृत्रमस्फुरन्निः । अरेजेतांरोदसीभियानेकनिक्रदतोवृष्णोऽअस्यवज्रात् ॥ अरोरवीद्वृष्णोऽअस्यवज्रोमानुषंयन्मानु षोनिजूर्वात् । निमायिनोदानवस्यमायाऽअपादयत्पपिवान्त्सुतस्य ॥ ४ ॥ पिबापिबेदिंद्रशूरसोमंमंदंतुत्वामंदिनः सुतासः । पृणंतस्तेकुक्षीवर्धयंत्वित्थासुतःपौरऽइंद्रमाव ॥ त्वेऽइंद्राप्यभूमविप्राधियंवनेमऽऋतयासपंतः । अवस्यवो

(२।१।११) श्रुधीहवमित्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रोविराट्स्थानाअंत्यात्रिष्टुप् ।

धीमहिप्रशस्तिंसद्यस्तेरायोदावनेस्याम ॥ स्यामतेतऽइंद्रयेतऽऊतीऽअवस्यवऽऊर्जंवर्धयंतः । शुष्मिन्तमंयंचाकनामदे
वास्मेरयिंरासिवीरवंतं ॥ रासिक्षयंरासिंमित्रमस्मेरासिशर्धऽइंद्रमारुतंनः । सजोषसोयेचमंदसानाःप्रवायवःपांत्यग्र
णीतिं ॥ व्यंत्विन्नुयेपुमंदसानस्तृपत्सोमंपाहिद्रह्यदिंद्र । अस्मान्त्सुपृत्स्वातरुत्रावर्धयोद्यांबृहद्भिरर्कैः ॥ ५ ॥ बृहंत
ऽइन्नुयेतेतरुत्रोक्थेभिर्वासुम्नमाविवासान् । स्तृणानासोबर्हिःपस्त्यावत्त्वोताऽइदिंद्रवाजमग्मन् ॥ उग्रेष्विन्नुशूरमंद
सानस्त्रिकद्रुकेषुपाहिसोमंमिंद्र । प्रदोधुवच्छ्मश्रुषुप्रीणानोयाहिहरिभ्यांसुतस्यपीतिं ॥ धिष्वाशवःशूरयेनवृत्रमवा
भिनद्दानुमौर्णवाभं । अपावृणोर्ज्योतिरार्यायनिसव्यतःसादिदस्युरिंद्र ॥ सनेमयेतऽऊतिभिस्तरंतोविश्वाःस्पृधऽआ
र्येणदस्यून् । अस्मभ्यंतत्त्वाष्ट्रंविश्वरूपमरंधयःसाख्यस्यत्रितायं ॥ अस्यसुवानस्यमंदिनस्त्रितस्यन्यर्बुदंवावृधानोऽअ
स्तः । अवर्तयत्सूर्योनचक्रंभिनद्वलमिंद्रोऽअंगिरस्वान् ॥ नूनंसातेप्रतिवरंजरित्रेदुहीयदिंद्रदक्षिणामघोनी । शिक्षा
स्तोतृभ्योमातिधग्भगोनोबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ ६ ॥ (२।२।१) योजातऽएवप्रथमोमनस्वान्देवोदेवान्क्रतुना
पर्यभूषत् । यस्यशुष्माद्रोदसीऽअभ्यसेतांनृम्णस्यमह्नासजनासऽइंद्रः ॥ यःपृथिवींव्यथमानामदृंहद्यःपर्वतान्प्रकुपि
ताँऽअरम्णात् । योऽअंतरिक्षंविममेवरीयोयोद्यामस्तभ्नात्सजनासऽइंद्रः ॥ योहत्वाहिमरिणात्सप्तसिंधून्योगाऽउदा

(२।२।१) योजातइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

जंदपृधावलस्य । योऽअश्मनोरंतरग्निंजजानसंवृक्समत्सुसजनासऽइंद्रः ॥ येनेमाविश्वाच्यवनाकृतानियोदासंवर्णम
धरंगुहाकः । श्वघ्नीवयोजिगीवाँलक्षमाददर्यःपुष्टानिस० ॥ यंस्मापृच्छंतिकुहसेतिघोरमुतेमाहुर्नैषोऽअस्तीत्येनं । सो
ऽअर्यःपुष्टीर्विजऽइवामिनातिश्रदस्मैधत्तस० ॥ ७ ॥ योरध्रस्यचोदितायःकृशस्ययोब्रह्मणोनाधमानस्यकीरेः । युक्त
ग्राव्णोयोविताससुशिप्रःसुतसोमस्यस० ॥ यस्याश्वासःप्रदिशियस्यगावोयस्यग्रामायस्यविश्वेरथासः । यःसूर्यंयऽउषसं
जजानयोऽअपांनेतासजनास० ॥ यंक्रंदसीसंयतीविह्वयेतेपरेवरऽउभयाऽअमित्राः । समानंचिद्रथमातस्थिवांसाना
नाहवेतेस० ॥ यस्मान्नऽऋतेविजयंतेजनासोयंयुध्यमानाऽअवसेहवंते । योविश्वस्यप्रतिमानंबभूवयोऽअच्युतच्युत्स० ॥
यःशश्वतोमह्येनोदधानानमन्यमानाञ्छर्वाजघान । यःशर्धतेनानुददातिशृध्यांयोदस्योर्हतास० ॥ ८ ॥ यःशंबरं
पर्वतेषुक्षियंतंचत्वारिंश्यांशरद्यन्वविंदत् । ओजायमानंयोऽअहिंजघानदानुंशयानंस० ॥ यःसप्तरश्मिर्वृषभस्तुवि
ष्मानवासृजत्सर्तवेसप्तसिंधून् । योरौहिणमस्फुरद्वज्रबाहुर्द्यामारोहंतंस० ॥ द्यावाचिदस्मैपृथिवीनमेतेशुष्माच्चिदस्य
पर्वताभयंते । यःसोमपानिचितोवज्रबाहुर्योवज्रहस्तःस० ॥ यःसुन्वंतमवतियःपचंतंयःशंसंतंयःशशमानमूती । यस्य
ब्रह्मवर्धनंयस्यसोमोयस्येदंराधःस० ॥ यःसुन्वतेपचतेदुध्रऽआचिद्वाजंदर्दर्षिसकिलासिसत्यः । वयंतऽइंद्रविश्वहप्रिया

सः सुवीरासो विदथमावदेम ॥ ९ ॥ (२।२।२) ऋतुर्जनित्री तस्या ऽअपस्परि मक्षूजात ऽआविशद्यासु वर्धते । तदाहना ऽअभवत्पिप्युषी पयोंऽशोः पीयूषं प्रथमं तदुक्थ्यं ॥ सध्रीमा यन्ति परि बिभ्रतीः पयो विश्वप्स्न्याय प्रभरन्त भोजनं । समानो ऽअध्वा प्रवतामनुष्यदे यस्ताकृणोः प्रथमं सास्युक्थ्यः ॥ अन्वेको वदति यद्ददाति तद्रूपा मिनन्तदपा ऽएक ऽईयते । विश्वा ऽएकस्य विनुदस्तितिक्षते यस्ता० ॥ प्रजाभ्यः पुष्टिं विभजन्त ऽआसते रयिमिव पृष्ठं प्रभवन्तमायते । असिन्वन्दंष्ट्रैः पितुरत्ति भोजनं यस्ता० ॥ अधाकृणोः पृथिवीं संदृशे दिवे यो धौतीनामहिहन्नारिणक्पथः । तं त्वा स्तोमेभिरुदभिर्न वाजिनं देवं देवा ऽअजनन्त्सास्युक्थ्यः ॥ १० ॥ यो भोजनं च दयसे च वर्धनमार्द्रादा शुष्कं मधुमद्दुदोहिथ । स शेवधिं नि दधिषे विवस्वति विश्वस्यैक ऽईशिषे सा० ॥ यः पुष्पिणीश्च प्रस्वश्च धर्मणाधि दाने व्य१वनीरधारयः । यश्चासमा ऽअजनो दिद्युतो दिव ऽउरूर्वाँ ऽअभितः सा० ॥ यो नार्मरं सहवसुं निहन्तवे पृक्षाय च दासवेशाय चावहः । ऊर्जयन्त्या ऽअपरिविष्टमास्यमुतैवाद्य पुरुकृत्सा० ॥ शतं वा यस्य दश साकमाद्य ऽएकस्य श्रुष्टौ यद्ध चोदमाविथ । अरज्जौ दस्यून्त्समुनब्दभीतये सुप्राव्यो ऽअभवः सा० ॥ विश्वेदनु रोधना ऽअस्य पौंस्यं ददुरस्मै दधिरे कृत्नवे धनं । पळस्तभ्ना विष्टिरः पञ्च संदृशः परि परो ऽअभवः सा० ॥ ११ ॥ सुप्रवाचनं तव वीर वीर्य१ंयदेकेन क्रतुना विन्दसे वसु । जातूष्ठिरस्य प्र वयः सहस्वतो या चकर्थ सेन्द्र विश्वास्युक्थ्यः ॥

(२।२।२) ऋतुर्जनित्रीति त्रयोदशर्चस्य सूक्तस्य शौनको गृत्समद इन्द्रो जगत्यन्त्या त्रिष्टुप् ।

अरमयः सरपसस्तरायकंतुवीतयेचवय्यायचस्रुतिं । नीचासंतमुदनयःपरावृजंप्रांधंश्रोणंश्रवयन्त्सा० ॥ अस्मभ्यंतद्व
सोदानायराधःसमर्थयस्ववहुतेवसव्यं । इंद्रयच्चित्रंश्रवस्याऽअनुद्यून्बृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ १२ ॥ (२।२।३)
अध्वर्यवोभरतेंद्रायसोमममात्रेभिःसिंचतामद्यमंधः । कामीहिवीरःसदमस्यपीतिंजुहोतवृष्णेतदिदेषवष्टि ॥ अध्वर्य
वोयोऽअपोवव्रिवांसंवृत्रंजघानाशन्येववृक्षं । तस्माऽएतंभरततद्वशायँऽएषऽइंद्रोऽअर्हतिपीतिमस्य ॥ अध्वर्यवोयोद
भीकंजघानयोगाऽउदाजदपहिवलंवः । तस्माऽएतमंतरिक्षेनवातमिंद्रंसोमैरोर्णुतजूर्नवस्त्रैः ॥ अध्वर्यवोयऽउरणंजघा
ननवचरव्वांसंनवतिंचवाहून् । योऽअर्बुदमवनीचाववाधेतमिंद्रंसोमस्यभृथेहिनोत ॥ अध्वर्यवोयःस्वश्नंजघानयःशु
ष्णमशुषंयोव्यंसं । यःपिप्रुंनमुचिंयोरुधिक्रांतस्माऽइंद्रायांधसोजुहोत ॥ अध्वर्यवोयःशतंशंवरस्यपुरोविभेदाश्मनेवपू
र्वीः । योवर्चिनंःशतमिंद्रःसहस्रमपावपद्भरतासोममस्मै ॥ १३ ॥ अध्वर्यवोयःशतमासहस्रंभूम्याऽउपस्थेवपज्जघ
न्वान् । कुत्सस्यायोरतिथिग्वस्यवीरान्न्यावृणग्भरतासोममस्मै ॥ अध्वर्यवोयन्नरःकामयाध्वेश्रुष्टीवहंतोनशथातदिं
द्रे । गभस्तिपूतंभरतश्रुतायेंद्रायसोमंयज्यवोजुहोत ॥ अध्वर्यवःकर्तनाश्रुष्टिमस्मैवनेनिपूतंवनऽउन्नयध्वं । जुषाणोह
स्त्यंमभिवांवशेवऽइंद्रायसोमंमदिरंजुहोत ॥ अध्वर्यवःपयसोधर्यथागोःसोमेभिरीपृणताभोजमिंद्रं । वेदाहमस्यनिभृतं

(२।२।३) अध्वर्यवइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

मऽएतद्दित्सँतंभूयोयजताश्चिकेत ॥ अध्वर्यवोयोदिव्यस्यवस्वोयःपार्थिवस्यक्षम्यस्यराजा । तमूर्दरंनपृणतायवेनेंद्रंसोमेभिस्तदपोवोऽअस्तु ॥ अस्मभ्यंतद्वसोदानायराधःसमर्थयस्वबहुतेवसव्यं । इंद्रयच्चित्रंश्रवस्याऽअनुद्यून्बृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ १४ ॥ (२।२।४) प्रघान्वस्यमहतोमहानिसत्यासत्यस्यकरणानिवोचं । त्रिकद्रुकेष्वपिबत्सुतस्यास्यमदेऽअहिमिंद्रोजघान ॥ अवंशेद्यामस्तभायद्बृहंतमारोदसीऽअपृणदंतरिक्षं । सधारयत्पृथिवींपप्रथच्चसोमस्यतामदऽइंद्रश्चकार ॥ सद्मेवप्राचोविमिमायमानैर्वज्रेणखान्यतृणन्नदीनां । वृथासृजत्पथिभिर्दीर्घयाथैःसोमस्य० ॥ सप्रवोळ्हन्परिगत्यादभीतेर्विश्वमधागायुधमिद्धेऽअग्नौ । संगोभिरश्वैरसृजद्रथेभिःसोमस्य० ॥ सऽईंमहींधुनिमेतोररम्णात्सोऽअस्नातॄनपारयत्स्वस्ति । तऽउत्स्नायरयिमभिप्रतस्थुःसोमस्य० ॥ १५ ॥ सोदंचंसिंधुमरिणान्महित्वावज्रेणानऽउषसःसंपिपेप । अजवसोजविनीभिर्विवृश्चन्त्सोमस्य० ॥ सविद्वाँऽअपगोहंकनीनामाविर्भवन्नुदतिष्ठत्परावृक् । प्रतिश्रोणःस्थाद्व्यनगचष्टसोमस्य० ॥ भिनद्वलमंगिरोभिर्गृणानोविपर्वतस्यदृंहितान्यैरत् । रिणग्रोधांसिकृत्रिमाण्येषांसोमस्य० ॥ स्वप्नेनाभ्युप्याचुमुरिंधुनिंचजघंथदस्युंप्रदभीतिमावः । रंभीचिदत्रविविदेहिरण्यंसोमस्य० ॥ नूनंसाते० ॥ १६ ॥ (२।२।५) प्रवःसतांज्येष्ठतमायसुष्टुतिमग्नाविवसमिधानेहविर्भरे । इंद्रमजुर्यंजरयंतमुक्षितंसनाद्युवानमवसेहवामहे ॥

(२।२।४) प्रघान्वितिदशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप् । (२।२।५) प्रवःसतामितिनवर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रो

यस्मादिंद्राद्बृहतःकिंचनेमृतेविश्वान्यस्मिन्त्संभृताधिवीर्या । जठरेसोमंतन्वी३सहोमहस्तेवज्रंभरतिशीर्षणिक्रतुं ॥ न
क्षोणीभ्यांपरिभ्वेतऽइंद्रियंनसमुद्रैःपर्वतैरिंद्रतेरथः । नतेवज्रमन्वश्नोतिकश्चनयदाशुभिःपतसियोजनापुरु ॥ विश्वेह्य
स्मैयजतायधृष्णवेक्रतुंभरंतिवृषभायसश्चते । वृषायजस्वहविषाविदुष्टरःपिबेंद्रसोमंवृषभेणभानुना ॥ वृष्णःकोशःपवते
मध्वऽऊर्मिर्वृषभान्नायवृषभायपातवे । वृषणाध्वर्यूवृषभासोऽअद्रयोवृषणंसोमंवृषभायसुष्वति ॥ १७ ॥ वृषातेवज्रऽउ
ततेवृषारथोवृषणाहरीवृषभाण्यायुधा । वृष्णोमदस्यवृषभत्वमीशिषऽइंद्रसोमस्यवृषभस्यतृप्णुहि ॥ प्रतेनावंनसमने
वचस्युवंब्रह्मणायामिसवनेषुदाधृषिः । कुविन्नोऽअस्यवचसोनिबोधिषदिंद्रमुत्संनवसुनःसिचामहे ॥ पुरासंबाधादभ्या
ववृत्स्वनोधेनुर्नवत्संयवसस्यपिप्युषी । सकृत्सुतेसुमतिभिःशतक्रतोसंपत्नीभिर्नवृषणोनसीमहि ॥ नूनंसाते० ॥ १८ ॥
(२।२।६) तदस्मैनव्यमंगिरस्वदर्चतशुष्मायदस्यप्रत्नथोदीरते । विश्वायद्गोत्रासहसापरीवृतामदेसोमस्यदृंहितान्यैरं
यत् ॥ सभूतुयोहप्रथमायधायसऽओजोमिमानोमहिमानमातिरत् । शूरोयोयुत्सुतन्वंपरिव्यतशीर्षणिद्यांमहिनाप्र
त्यमुंचत ॥ अधाकृणोःप्रथमंवीर्यंमहद्यदस्याग्रेब्रह्मणाशुष्ममैरयः । रथेष्ठेनहर्यश्वेनविच्युताःप्रजीरयःसिस्रतेसध्र्य१
क्पृथक् ॥ अधायोविश्वाभुवनाभिमज्मनेशानकृत्प्रवयाऽअभ्यवर्धत । आद्रोदसीज्योतिषावह्निरातनोत्सीव्यन्तमां

जगत्यंत्यात्रिष्टुप् । (२।२।६) तदस्माइतिनवर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

सिदुधितासमव्ययत् ॥ सप्राचीनान्पर्वतान्दंहदोजसाधराचीनमकृणोदपामपः । अधारयत्पृथिवींविश्वधायसमस्त
भ्नान्माययाद्यामवस्रसः ॥ १९ ॥ सास्माऽअरंबाहुभ्यांयंपिताकृणोद्विश्वस्मादाजनुषोवेदसस्परि । येनापृथिव्यांनि
क्रिविंशयध्यैवज्रेणहत्व्यवृणक्तुविष्वणिः ॥ अमाजूरिवपित्रोःसचासतीसमानादासदसस्त्वामियेभगं । कृधिप्रकेतमु
पमास्याभरदद्धिभागंतन्वोयेनमामहः ॥ भोजंत्वामिंद्रवयंहुवेमदद्दिष्वमिंद्रापांसिवाजान् । अविड्ढींद्रचित्रयानऊ
तीकृधिवृषन्निंद्रवस्यसोनः ॥ नूनंसातेप्र० ॥ २० ॥ (२।२।७) प्रातारथोनवोयोजिसस्निश्चतुर्युगस्त्रिकशःसप्तर
श्मिः । दशारित्रोमनुष्यःस्वर्षाःसइष्टिभिर्मतिभीरंह्योभूत् ॥ सास्माऽअरंप्रथमंसद्वितीयमुतोतृतीयंमनुषःसहोता ।
अन्यस्यागर्भमन्यऽऊजनंतसोऽअन्येभिःसचतेजेन्योवृषा ॥ हरीनुकंरथऽइंद्रस्ययोजमायैसूक्तेनवचसानवेन । मोषु
त्वामत्रबहवोहिविप्रानिरीरमन्यजमानासोऽअन्ये ॥ आद्वाभ्यांहरिभ्यामिंद्रयाह्याचतुर्भिरापड्भिर्हूयमानः । आष्टाभि
र्दशभिःसोमपेयमयंसुतःसुमखमामृधस्कः ॥ आविंशत्यात्रिंशतायाह्यर्वाङाचत्वारिंशताहरिभिर्युजानः । आपंचाश
तासुरथेभिरिंद्राषष्ट्यासप्तत्यासोमपेयं ॥ २१ ॥ आशीत्यानवत्यायाह्यर्वाङाशतेनहरिभिरुह्यमानः । अयंहितेशुन
होत्रेषुसोमऽइंद्रत्वायापरिषिक्तोमदाय ॥ ममब्रह्मेंद्रयाह्यच्छाविश्वाहरीधुरिधिष्वारथस्य । पुरुत्राहिविहव्योबभूथा

(२।२।७) प्रातारथइतिनवर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

सिन्धूरसवनेमादयस्व ॥ नमऽइंद्रेणसख्यंवियोषदुस्मभ्यमस्यदक्षिणादुहीत । उपज्येष्ठेवरूथेगभस्तौप्रायेप्रायेजिगीवांसःस्याम ॥ नूनंसाते० ॥ २२ ॥ (२।२।८) अपांय्यस्यांधसोमदायमनीषिणःसुवानस्यप्रयसः । यस्मिन्निंद्रःप्रदिविवावृधानऽओकोदधेब्रह्मण्यंतश्चनरः ॥ अस्यमंदानोमध्वोवज्रहस्तोहिमिंद्रोऽअर्णोवृतंविवृश्चत् । प्रयद्वयोनस्वसंराण्यच्छाप्रयांसिचनदीनांचक्रमंत ॥ समाहिनऽइंद्रोऽअर्णोऽअपांप्रैरयदहिहाच्छासमुद्रं । अजनयत्सूर्यंविदद्गाऽअक्तुनाह्नांवयुनानिसाधत् ॥ सोऽअप्रतीनिमनवेपुरूणींद्रोदाशद्दाशुषेहंतिवृत्रं । सद्योयोनृभ्योऽअतसाय्योभूत्पस्पृधानेभ्यःसूर्यस्यसातौ+ ॥ ससुन्वतऽइंद्रःसूर्यमादेवोरिणङ्मर्त्यायस्तवान् । आयद्रयिंगुहदवद्यमस्मैभरदंशंनैतशोदशस्यन्+ ॥ २३ ॥ सरंधयत्सदिवःसारथयेशुष्णमशुषंकुयवंकुत्साय । दिवोदासायनवतिंचनवेंद्रःपुरोव्यैरच्छंबरस्य ॥ एवातंऽइंद्रोचथमहेमश्रवस्यानत्मनावाजयंतः । अश्यामतत्साप्तमाशुषाणानमोवधरदेवस्यपीयोः+ ॥ एवातेगृत्समदाःशूरमन्मावस्यवोनवयुनानितक्षुः । ब्रह्मण्यंतऽइंद्रतेनवीयऽइषमूर्जंसुक्षितिंसुम्नमश्युः ॥ नूनंसाते० ॥२४॥(२।२।९) वयंतेवयऽइंद्रविद्धिषुणःप्रभरामहेवाजयुर्नरथं । विपन्यवोदीध्यतोमनीषासुम्नमियक्षंतस्त्वावतोनॄन्+ ॥ त्वंनऽइंद्रत्वाभिरूतीत्वायतोऽअभिष्टिपासिजनान् । त्वमिनोदाशुषोवरूथेत्थाधीरभियोनक्षतित्वा ॥ सनोयुवेंद्रोजोहूत्रःसखा

(२।२।८) अपाय्यस्येतिनवर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप् । (२।२।९) वयंतइतिनवर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रस्त्रिष्टुप्

शिवोनरामस्तुपाता । यःशंसंतंयःशशमानमूतीपचंतंचस्तुवंतंचप्रणेषत् ॥ तमुस्तुषऽइंद्रंतंगृणीषेयस्मिन्पुरावावृधुः
शाशदुश्च । सवस्वःकामंपीपरदियानोब्रह्मण्यतोनूतनस्यायोः+ ॥ सोऽअंगिरसामुचथाजुजुष्वान्ब्रह्मातूतोदिंद्रोगातु
मिष्णन् । मुष्णन्नुषसःसूर्येणस्तवानश्वस्यचिच्छिश्नथत्पूर्व्याणि ॥ २५ ॥ सहश्रुतऽइंद्रोनामदेवऽऊर्ध्वोभुवन्मनुषेद
स्मतमः । अवप्रियमर्शसानस्यसाह्वाञ्छिरोभरद्दासस्यस्वधावान् ॥ सवृत्रहेंद्रःकृष्णयोनीःपुरंदरोदासीरैरयद्वि । अ
जनयन्मनवेक्षामपश्चसत्राशंसंयजमानस्यतूतोत् ॥ तस्मैतवस्यमनुदायिसत्रेंद्रायदेवेभिरर्णसातौ । प्रतियदस्यवज्रं
बाह्वोर्धुर्हत्वीदस्यून्पुरऽआयसीर्निंतारीत् ॥ नूनंसाते० ॥ २६ ॥ (२।२।१०) विश्वजितेधनजितेस्वर्जितेसत्राजितेनृजि
तऽउर्वराजिते । अश्वजितेगोजितेऽअब्जितेभरेंद्रायसोमंयजतायहर्यतं+ ॥ अभिभुवेभिभंगायवन्वतेषाह्वायसहमानाय
वेधसे । तुविग्रयेवह्नयेदुष्टरीतवेसत्रासाहेनमऽइंद्रायवोचत ॥ सत्रासाहोजनभक्षोजनंसहश्च्यवनोयुध्मोऽअनुजोषमु
क्षितः । वृतंचयःसहुरिर्विक्ष्वारितऽइंद्रस्यवोचंप्रकृतानिवीर्या* ॥ अनानुदोवृषभोदोधतोवधोगंभीरऽऋष्वोऽअसम
ष्टकाव्यः । रध्रचोदःश्नथनोवीळितस्पृथुरिंद्रःसुयज्ञऽउषसःस्वर्जनत् ॥ यज्ञेनगातुमप्तुरोविविद्रिरेधियोहिन्वानाऽउ
शिजोमनीषिणः । अभिस्वरानिषदागाऽअवस्यवऽइंद्रेहिन्वानाद्रविणान्याशत ॥ इंद्रश्रेष्ठानिद्रविणानिधेहिचित्तिं

तृतीयाविराड्रूपा । (२।२।१०) विश्वजितइतिपङ्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

दक्षस्यसुभगत्वमस्मे । पोषंरयीणामरिष्टिंतनूनांस्वाद्मानंवाचःसुदिनत्वमह्नां ॥ २७ ॥ (२।२।११) त्रिकद्रु
केषुमहिषोयवाशिरंतुविशुष्मस्तृपत्सोमंमपिबद्विष्णुनासुतंयथावशत् । सऽईंममादमहिकर्मकर्तवेमहामुरुंसैनंसश्चद्दे
वोदेवंसत्यमिंद्रंसत्यऽइंदुः ॥ अधत्विषीमाँऽअभ्योजसाक्रिविंयुधाभवदारोदसीऽअपृणदस्यमज्मनाप्रवावृधे । अध
त्तान्यंजठरेप्रेमरिच्यतसैनं० ॥ साकंजातःक्रतुनासाकमोजसाववक्षिथसाकंवृद्धोवीर्यैःसासहिर्मृधोविचर्षणिः । दा
तारार्धःस्तुवतेकाम्यंवसुसैनं० ॥ तवत्यन्नर्यंनृतोपऽइंद्रप्रथमंपूर्व्यंदिविप्रवाच्यंकृतं । यद्देवस्यशवसाप्रारिणाऽअसुंरि
णन्नपः । भुवद्विश्वमभ्यादेवमोजसाविदादूर्जंशतक्रतुर्विदादिषं ॥ २८ ॥ (२।३।१) गणानांत्वागणपतिंहवाम
हेकविंकवीनामुपमश्रवस्तमं । ज्येष्ठराजंब्रह्मणांब्रह्मणस्पतऽआनःशृण्वन्नूतिभिःसीदसादनं ॥ देवाश्चित्तेऽअसुर्यप्रचे
तसोबृहस्पतेयज्ञियंभागमानशुः । उस्राऽइवसूर्योज्योतिषामहोविश्वेषामिज्जनिताब्रह्मणामसि ॥ आविबाध्यापरिरा
पस्तमांसिचज्योतिष्मंतंरथमृतस्यतिष्ठसि । बृहस्पतेभीममममित्रदंभनंरक्षोहणंगोत्रभिदंस्वर्विदं ॥ सुनीतिभिर्नयसि
त्रायसेजनंयस्तुभ्यंदाशान्नतमंहोऽअश्नवत् । ब्रह्मद्विषस्तपनोमन्युमीरसिबृहस्पतेमहितत्तेमहित्वनं ॥ नतमंहोनदु

(२।२।११) त्रिकद्रुकेष्वितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रआद्याष्टिस्ततोद्वेअतिशक्वर्यावंत्याष्टिर्वा । (२।३।१) गणानामित्ये
कोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदःआद्यापंचमीनवम्येकादशीसप्तदश्यंत्यानांब्रह्मणस्पतिःशिष्टानांबृहस्पतिर्जगतीपंचदश्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

रितंकुतश्चननारातयस्तितिरुर्नद्वयाविनः । विश्वाऽइदस्माद्ध्वरसोविवाधसेयंसुगोपारक्षसिब्रह्मणस्पते ॥ २९ ॥
त्वंनोगोपाःपथिकृद्विचक्षणस्तवव्रतायमतिभिर्जरामहे । बृहस्पतेयोनोऽअभिह्वरोदधेस्वातंमर्मर्तुदुच्छुनाहरस्वती ॥
उतवायोनोमर्चयादनागसोरातीवामर्तःसानुकोवृकः । बृहस्पतेऽअपतंवर्तयापथःसुगंनोऽअस्यैदेववीतयेकृधि ॥
त्रातारंत्वातनूनांहवामहेवस्पर्तरधिवक्तारमस्मयुं । बृहस्पतेदेवनिदोनिर्बर्हयमादुरेवाऽउत्तरंसुम्नमुन्नशन् ॥ त्वयावयं
सुवृधाब्रह्मणस्पतेस्पार्हावसुमनुष्यादद्दीमहि । यानोदूरेतळितोयाऽअरातयोभिसंतिजंभयाताऽअनप्नसः ॥ त्वयाव
यमुत्तमंधीमहेवयोबृहस्पतेपप्रिणासस्निनायुजा । मानोदुःशंसोऽअभिदिप्सुरीशतप्रसुशंसामतिभिस्तारिषीमहि ॥३०॥
अनानुदोवृषभोजग्मिराहवंनिष्टप्ताशत्रुंपृतनासुसासहिः । असिसत्यऽऋणयाब्रह्मणस्पतऽउग्रस्यचिद्दमितावीळुहर्षि
णः ॥ अदेवेनमनसायोरिषण्यतिशासामुग्रोमन्यमानोजिघांसति । बृहस्पतेमाप्रणक्तस्यनोवधोनिकर्ममन्युंदुरेवस्यश
र्धतः ॥ भरेषुहव्योनमसोपसद्योगंतावाजेषुसनितांधनंधनं । विश्वाऽइदर्योऽअभिदिप्स्वो३मृधोबृहस्पतिर्विववर्हा
रथाँऽइव ॥ तेजिष्ठयातपनीरक्षसस्तपयेत्वानिदेदधिरेहष्टवीर्यं । आविस्तत्कृष्वयदसत्तऽउक्थ्यंबृहस्पतेविपरिरापो
ऽअर्दय ॥ बृहस्पतेऽअतियदर्योऽअर्हाद्द्युमद्विभातिक्रतुमज्जनेषु । यद्दीदयच्छवसऽऋतप्रजाततदस्मासुद्रविणंधेहि
चित्रं ॥ ३१ ॥ मानःस्तेनेभ्योयेऽअभिद्रुहस्पदेनिरामिणोरिपवोन्नेषुजागृधुः । आदेवानामोहतेविव्रयोहृदिबृहस्प

तेनपरःसाम्नोविदुः ॥ विश्वेभ्योहित्वाभुवनेभ्यस्परित्वष्टाजनत्साम्नःसाम्नःकविः । सऽऋणचिद्दणयाब्रह्मणस्पतिर्द्रुहो हंतामहऽऋतस्यधर्तारि ॥ तवश्रियेव्यजिहीतपर्वतोगवांगोत्रमुदसृजोयदंगिरः । इंद्रेणयुजातमसापरीवृतंबृहस्पतेनिर पामौब्जोऽअर्णवं ॥ ब्रह्मणस्पतेत्वमस्ययंतासूक्तस्यबोधितनयंचजिन्व । विश्वंतद्भद्रंयदवंतिदेवाबृहद्वदेमविदथेसुवी राः ॥ ३२ ॥ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

चतुर्दशाध्याये वर्गाः ३२ सूक्तानि १५ ऋचः १५७ ॥ त्यागः ॥ अग्नयइदं.१२ इंद्रायेदं १२३ ब्रह्मणस्पतयइदं. बृहस्पतयइदं.३ ब्रह्मणस्पतयइद बृहस्पतयइदं.३ ब्रह्मणस्पतयइदं. बृहस्पतयइदं. ब्रह्मणस्पदयइदं. बृहस्पतयइदं.५ ब्रह्मणस्पतयइदं. बृहस्पतयइदं. ब्रह्मणस्पतयइदं. ॥ इतिद्वितीयेषष्ठः ॥ ६ ॥

सेमांषोळशांत्यात्रिष्टुब्द्वादशीचसैंद्रीचैंधानःपंचजागतंत्वृजुश्चतुष्कंमिमागिरस्त्र्यूनाकूर्मोगार्त्समदोहिवादित्यं मिदमेकादशवारुणमुपांत्यादुःस्वप्ननाशिनीधृतव्रताःसप्तवैश्वदेवंमृतमेकादशजगत्यंतंषष्ठ्यैंद्रासोमीसरस्वति त्वमितिसारस्वतोर्धर्चोयोनोवार्हस्पत्यांतंवोमारुत्यस्माकंसप्तवैश्वदेवंत्रिष्टुवंतमस्यमेष्टौजागतंत्र्यनुष्टुवंतंद्यावा पृथिव्यैकाद्ध्येऐंद्र्यौत्वाष्ट्र्यौद्राद्धेद्धेराकासिनीवाल्योरंत्यालिंगोक्तदेवतातेपंचोनारौद्रंधारावरामारुतंत्रिष्टुवंतंमु पेमपोनप्त्रीयंतुभ्यंपळ्तव्यंतुजागतंतु ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिः३ओम् ॥ (२।३।२) सेमामविड्ढिप्रभृतिंयऽईशिषेयाविधेमनवयामहागिरा । यथानोमीढ्वान्त्स्तवतेसखात वबृहस्पतेसीषधःसोतनोमतिं+ ॥ योनंत्वान्यनंमन्न्योजसोतादर्दर्मन्युनाशंबराणिवि । प्राच्यावयदच्युताब्रह्मणस्पति राचाविशद्वसुमंतंविपर्वतं ॥ तद्देवानांदेवतमायकर्त्वमश्रश्नन्दृह्ळाव्रदंतवीळिता । उद्गाऽआजदभिनद्ब्रह्मणावलमगूह त्तमोव्यचक्षयत्स्वः* ॥ अश्मास्यमवतंब्रह्मणस्पतिर्मधुधारमभियमोजसातृणत् । तमेवविश्वेपपिरेस्वर्दृशोबहुसाकंसि सिचुरुत्समुद्रिणं ॥ सनाताकाचिद्भुवनाभवीत्वामाद्भिःशरद्भिर्दुरोवरंतवः । अयतंताचरतोऽअन्यदन्यदिद्याचका रवयुनाब्रह्मणस्पतिः ॥ १ ॥ अभिनक्षंतोऽअभियेतमानशुर्निधिंपणीनांपरमंगुहाहितं । तेविद्वांसःप्रतिचक्ष्यानृतापु नर्यतऽउऽआयंतदुदीयुराविशं ॥ ऋतावानःप्रतिचक्ष्यानृतापुनरातऽआतस्थुःकवयोमहस्पथः । तेबाहुभ्यांधमितम ग्निमश्मनिनकिःषोऽअस्त्यरणोजहुर्हितं+ ॥ ऋतज्येनक्षिप्रेणब्रह्मणस्पतिर्यत्रवष्टिप्रतदश्नोतिधन्वना । तस्यसाध्वीरि षवोयाभिरस्यतिनृचक्षसोदृशयेकर्णयोनयः ॥ ससंनयःसविनयःपुरोहितःससुष्टुतःसयुधिब्रह्मणस्पतिः । चाक्ष्मोयद्वा जंभरतेमतीधनादित्सूर्यस्तपतितप्युतुर्वृथा ॥ विभुप्रभुप्रथमंमेहनावतोबृहस्पतेःसुविदत्राणिराध्या । इमासातानिवे न्यस्यवाजिनोयेनजनाऽउभयेभुंजतेविशः ॥२॥ योवरेवृजनेविश्वथाविभुर्महामुरण्वःशवसाववक्षिथ । सदेवोदेवान्प्रति

(२।३।२)सेमामितिषोळशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोब्रह्मणस्पतिःप्रथमादशम्योबृहस्पतिर्द्वादश्यैंद्राब्रह्मणस्पतीजगतीद्वादश्यंत्येत्रिष्टुभौ ।

पप्रथेपृथुविश्वेदुतापरिभूर्ब्रह्मणस्पतिः ॥ विश्वंसत्यंमघवानायुवोरिदापश्चनप्रमिनंतिव्रतंवां । अच्छेंद्राब्रह्मणस्पतीहवि
र्नोन्नंयुजेववाजिनाजिगातं॥उताशिष्ठाऽअनुश्रृण्वंतिवह्नयःसभेयोविप्रोभरतेमतीधना । वीळुद्वेषाऽअनुवशऽऋणमाद
दिःसहवाजीसमिथेब्रह्मणस्पतिः ॥ ब्रह्मणस्पतेरभवद्यथावशंसत्योमन्युर्महिकर्माकरिष्यतः । योगाऽउदाजत्सदिवेवि
चाभजन्महीवरीतिःशवसासरत्पृथक् ॥ ब्रह्मणस्पतेसुयमस्यविश्वहारायःस्यामरथ्योवयस्वतः । वीरेषुवीराँऽउपपृंग्धि
नस्त्वंयदीशानोब्रह्मणावेषिमेहवं ॥ ब्रह्मणस्पतेत्वमस्ययंतासूक्तस्यबोधितनयंचजिन्व । विश्वंतद्भद्रंयदवंतिदेवाबृहद्वदे
मविदथेसुवीराः ॥ ३ ॥ (२।३।३) इंधानोऽअग्निंवनवद्वनुष्यतःकृतब्रह्माशूशुवद्रातहव्यऽइत् । जातेनजातमतिसप्रसं
र्सृतेयंयंयुजंकृणुतेब्रह्मणस्पतिः ॥ वीरेभिर्वीरान्वनवद्वनुष्यतोगोभीरयिंपप्रथद्बोधतित्मना । तोकंचतस्यतनयंचवर्धतेयं
यंयुजं० ॥ सिंधुर्नक्षोदःशिमीवाँऽऋघायतोवृषेववध्रीँरभिवष्ट्योजसा । अग्नेरिवप्रसितिर्नाहवर्तवेयंयंयुजं०॥तस्माऽअर्ष
तिदिव्याऽअसश्चतःससत्वभिःप्रथमोगोषुगच्छति । अनिभृष्टतविषिर्हंत्योजसायंयंयुजं० ॥ तस्माऽइद्विश्वेधुनयंतसिंधवो
च्छिद्राशर्मदधिरेपुरूणि । देवानांसुम्नेसुभगःसऽएधतेयंयंयुजं० ॥ ४ ॥ (२।३।४) ऋजुरिच्छंसोवनवद्वनुष्यतोदेवयन्निद
देवयंतमभ्यसत् । सुप्रावीरिद्वनवत्पृत्सुदुष्टरंयज्वेदयज्योर्विभजातिभोजनं ॥ यजस्ववीरप्रविहिमनायतोभद्रंमनःकृणु

(२।३।३) इंधानइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोब्रह्मणस्पतिर्जगती । (२।३।४) ऋजुरिदितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यशौनको

ष्ववृत्रतूर्ये । हविष्कृणुष्वसुभगोयथासंसिब्रह्मणस्पतेरवऽआवृणीमहे ॥ सऽइज्जनेनसविशासजन्मनासपुत्रैर्वाजंभरतेध नानृभिः । देवानांयःपितरमाविवासतिश्रद्धामनाहविषाब्रह्मणस्पतिं ॥ योऽअस्मैहव्यैर्घृतवद्भिरविधत्प्रतंप्राचानयति ब्रह्मणस्पतिः । उरुष्यतीमंहसोरक्षतीरिषोंऽहोश्चिदस्माऽउरुचक्रिरद्भुतः ॥५॥ (२।३।५) इमागिरऽआदित्येभ्योघृतस्नूः सनाद्राजभ्योजुह्वाजुहोमि । शृणोतुमित्रोऽअर्यमाभगोनस्तुविजातोवरुणोदक्षोऽअंशः ॥ इमंस्तोमंसक्रतवोमेऽअद्यमित्रो ऽअर्यमावरुणोजुषंत । आदित्यासःशुचयोधारपूताऽअवृजिनाऽअनवद्याऽअरिष्टाः ॥ तऽआदित्यासऽउरवोगभीरा ऽअदब्धासोदिप्संतोभूर्यक्षाः । अंतःपश्यंतिवृजिनोतसाधुसर्वंराजभ्यःपरमाचिदंति ॥ धारयंतऽआदित्यासोजग त्स्थादेवाविश्वस्यभुवनस्यगोपाः । दीर्घाधियोरक्षमाणाऽअसुर्यमृतावानश्चयमानाऽऋणानि ॥ विद्यामादित्याऽअवसो वोऽअस्ययदर्यमन्भयऽआचिन्मयोभु । युष्माकंमित्रावरुणाप्रणीतौपरिश्वभ्रेवदुरितानिवृज्यां ॥ ६ ॥ सुगोहिवोऽ अर्यमन्मित्रपंथाऽअनृक्षरोवरुणसाधुरस्ति । तेनादित्याऽअधिवोचतानोयच्छतानोदुष्परिहंतुशर्म ॥ पिपर्तुनोऽअदि तीराजपुत्रातिद्वेषांस्यर्यमासुगेभिः । बृहन्मित्रस्यवरुणस्यशर्मोपस्यामपुरुवीराऽअरिष्टाः ॥ तिस्रोभूमीर्धारयन्त्रीँऽरुत द्यून्त्रीणिव्रताविदथेऽअंतरेषां । ऋतेनादित्यामहिवोमहित्वंतदर्यमन्वरुणमित्रचारु ॥ त्रीरोचनादिव्याधारयंतहिर

गृत्समदोब्रह्मणस्पतिर्जगती । (२।३।५) इमागिरइतिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यगार्त्समद.कूर्मआदित्यास्त्रिष्टुप् ।

ण्ययाःशुचयोधारपूताः । अस्वप्नजोऽअनिमिषाऽअदब्धाऽउरुशंसाऽऋजवेमर्त्याय ॥ त्वंविश्वेषांवरुणासिराजायेचदे
वाऽअसुरयेचमर्ताः । शतंनोरास्वशरदोविचक्षेऽश्यामायूंषिसुधितानिपूर्वा ॥ ७ ॥ नदक्षिणाविचिकितेनसव्यानप्राची
नमादित्यानोतपश्चा । पाक्याचिद्वसवोधीर्याचिद्युष्मानीतोऽअभयंज्योतिरश्यां ॥ योराजभ्यऋतनिभ्योददाशयंव
र्धयंतिपुष्टयश्चनित्याः । सरेवान्यातिप्रथमोरथेनवसुदावाविदथेषुप्रशस्तः+ ॥ शुचिरपःसूयवसाऽअदब्धऽउपक्षेतिवृ
द्धवयाःसुवीरः । नकिष्टंघ्नंत्यंतितोनदूराद्यऽआदित्यानांभवतिप्रणीतौ ॥ अदितेमित्रवरुणोतमृळयद्वोवयंचकृमाकच्चि
दागः । उर्वश्यामभयंज्योतिरिंद्रमानोदीर्घाऽअभिनशन्तमिस्राः ॥ उभेऽअस्मैपीपयतःसमीचीदिवोवृष्टिंसुभगोनाम
पुष्यन् । उभाक्षयावाजयन्यातिपृत्सूभावर्धौभवतःसाधूऽअस्मै ॥ यावोमायाऽअभिद्रुहेयजत्राःपाशाऽआदित्यारि
पवेविचृत्ताः । अश्वीवताँऽअतियेषंरथेनारिष्टाऽउरावाशर्मन्त्स्याम ॥ माहंमघोनोवरुणप्रियस्यभूरिदाव्नऽआविदंशून
मापेः । मारायोराजन्त्सुयमादवस्थांबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ ८ ॥ (२।३।६) इदंकवेरादित्यस्यस्वराजोविश्वानि
सांत्यभ्यस्तुमह्ना । अतियोमंद्रोयजथायदेवःसुकीर्तिंभिक्षेवरुणस्यभूरेः ॥ तवव्रतेसुभगासःस्यामस्वाध्योवरुणतुष्टुवां
सः । उपायनऽउपसांगोमतीनामग्नयोनजरमाणाऽअनुद्यून्+ ॥ तवस्यामपुरुवीरस्यशर्मन्नुरुशंसस्यवरुणप्रणेतः । यूयं

(२।३।६) इदकवेरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगार्त्समदःकूर्मोवरुणस्त्रिष्टुप् । (दशमीदुःस्वप्ननाशिनीत्रिष्वपिसूक्तेपुपाक्षिकोगृत्समदोऽस्त्येव) ।

नः पुत्राऽअदितेरदब्धाऽअभिक्षमध्वंयुज्यायदेवाः ॥ प्रसीमादित्योऽअसृजद्विधर्ताँऽऋतंसिंधवोवरुणस्ययंति । नश्रा
म्यंतिनविमुचंत्येतेवयोनपप्तूरघुयापरिज्मन् ॥ विमच्छ्रथायरशनामिवागऽऋध्यामतेवरुणखामृतस्य । मातंतुश्छेदि्व
यतोधियंमेमामात्राशार्यपसःपुरऽऋतोः+ ॥ ९ ॥ अपोसुम्यक्षवरुणभियसंमत्सम्राळृतावोनुमागृभाय । दामेववत्साद्वि
मुमुग्ध्यंहोनहित्वदारेनिमिषश्चनेशे ॥ मानोवधैर्वरुणयेतऽइष्टावेनःकृण्वंतमसुरभ्रीणंति । माज्योतिषःप्रवसथानिग
न्मविषूमृधःशिश्रथोजीवसेनः ॥ नमःपुरातेवरुणोतनूनमुतापरंतुविजातब्रवाम । त्वेहिकंपर्वतेनश्रितान्यप्रच्युतानि
दूळभव्रतानि ॥ परऽऋणासावीरधमत्कृतानिमाहंराजन्नन्यकृतेनभोजं । अव्युष्टाऽइन्नुभूयसीरुषासऽआनोजीवान्व
रुणतासुशाधि ॥ योमेराजन्युज्योवासखावास्वप्नेभयंभीरवेमह्यमाह । स्तेनोवायोदिप्सतिनोवृकोवात्वंतस्माद्वरुणपा
ह्यस्मान्+ ॥ माहं० ॥ १० ॥ (२।३।७) धृतव्रताऽआदित्याऽइषिराऽआरेमत्कर्तरहसूरिवागः । शृण्वतोवोवरुणमित्रदेवा
भद्रस्यविद्वाँऽअवसेहुवेवः ॥ यूयंदेवाःप्रमतिर्यूयमोजोयूयंद्वेषांसिसनुतर्युयोत । अभिक्षत्तारोऽअभिचक्षमध्वमद्याचनो
मृळयतापरंच ॥ किमूनुवःकृणवामापरेणकिंसनेनवसवऽआप्येन । यूयंनोमित्रावरुणादितेचस्वस्तिमिंद्रामरुतोदधात ॥
हयेदेवायूयमिदापयःस्थतेमृळतनाधमानायमह्यं । मावोरथोमध्यमवाळृतेभून्मायुष्मावत्स्वापिषुश्रमिष्म ॥ प्रवऽएको

(२।३।७) धृतव्रताइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगार्त्समदःकूर्मोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् । (भेदप्रयोगे—आद्यानांषण्णाविश्वेदेवाःअत्यायावरुणः) ।

मिमद्भूयागोयन्मापितेवकितवंशशास । आरेपाशाऽआरेऽअघानिदेवामामाधिपुत्रेविमिवग्रभीष्ट ॥ अर्वाचोऽअद्या
भवतायजत्राऽआवोहार्दिभयमानोव्ययेयं । त्राध्वंनोदेवानिजुरोवृकस्यत्राध्वंकर्तादवपदोयजत्राः ॥ माहं० ॥ ११॥
(२।३।८) ऋतंदेवायकृण्वतेसवित्रऽइंद्रायाहिघ्नेनरमंतऽआपः । अहरहर्यात्यक्तुरपांकियात्याप्रथमःसर्गऽआसां॥ योवृ
त्रायसिनमत्राभरिष्यत्प्रतंजनित्रीविदुषऽउवाच । पथोरदंतीरनुजोषमस्मैदिवेदिवेधुनयोयंत्यर्थं ॥ ऊर्ध्वोह्यस्थादध्यंतरि
क्षेधावृत्रायप्रवधंजभार । मिहंवसानऽउपहीमदुद्रोत्तिग्मायुधोऽअजयच्छत्रुमिंद्रः ॥ बृहस्पतेतपुषाश्नेवविध्यवृकद्वरसो
ऽअसुरस्यवीरान् । यथाजघंथधृषतापुराचिदेवाजहिशत्रुमस्माकमिंद्र ॥ अवक्षिपदिवोऽअश्मानमुच्चायेनशत्रुंमंदसानो
निजूर्वाः । तोकस्यसातौतनयस्यभूरेरस्माँऽअर्धंकृणुतादिंद्रगोनां ॥ १२॥ प्रहिक्रतुंवृहथोयंवनुथोरध्रस्यस्थोयजमानस्य
चोदौ । इंद्रासोमायुवमस्माँऽअविष्टमस्मिन्भयस्थेकृणुतमुलोकं ॥ नमातमन्नश्रमन्नोततंद्रन्नवोचाममासुनोतेतिसो
मं । योमेपृणाद्योददद्योनिबोधाद्योमासुन्वंतमुपगोभिरायत् ॥ सरस्वतित्वमस्माँऽअविड्ढिमरुत्वतीधृषतीजेषिशत्रून् ।
त्यंचिच्छर्धंतंतविषीयमाणमिंद्रोहंतिवृषभंशंडिकानां ॥ योनःसनुत्यऽउतवाजिघत्नुरभिख्यायतंतिगितेनविध्य । बृ
हस्पतऽआयुधैर्जेषिशत्रून्द्रुहेरीषंतंपरिधेहिराजन् ॥ अस्माकेभिःसत्वभिःशूरशूरैर्वीर्याकृधियानितेकर्त्वानि । ज्योग

(२।३।८) ऋतंदेवायेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदइंद्रःषष्ठ्याइंद्रासोमौअष्टम्याःसरस्वतीनवम्याबृहस्पतिरेकादश्यामरुतस्त्रिष्टु

भूवन्ननुधूपितासोहुत्वीतेपामाभरानोवसूनि ॥ तंवःशर्धंमारुतंसुम्नयुर्गिरोपंब्रुवेनमसादैव्यंजनं । यथारयिंसर्ववीरंन शामहाऽअपत्यसाचंश्रुत्यंदिवेदिवे ॥ १३ ॥ (२।३।९) अस्माकंमित्रावरुणावतंरथमादित्यैरुद्रैर्वसुभिःसचाभुवा । प्रयद्वयोनपप्तन्वस्मनस्परिश्रवस्यवोहृषीवंतोवनर्षदः ॥ अधस्मानऽउदवतासजोषसोरथंदेवासोऽअभिविक्षुवाजयुं । यदाशवःपद्याभिस्तित्रतोरजःपृथिव्याःसानौजंघनंतपाणिभिः ॥ उतस्यनऽइंद्रोविश्वचर्षणिर्दिवःशर्धंनमारुतेनसुक्रतुः । अनुनुस्थात्यवृकाभिरूतिभीरथंमहेसनयेवाजसातये ॥ उतस्यदेवोभुवनस्यसक्षणिस्त्वष्टाग्नाभिःसजोषाजूजुवद्रथं । इळाभगोबृहद्दिवोतरोदसीपूषापुरंधिरश्विनावधापती ॥ उतत्येदेवीसुभगेमिथूदृशोषासानक्ताजगतामपीजुवा । स्तुषेयद्वांपृथिविनव्यसावचःस्थातुश्चवयस्त्रिवयाऽउपस्तिरे ॥ उतवःशंसमुशिजामिवश्मस्यहिर्बुध्न्योऽजएकपादुत त्रितऽऋभुक्षाःसविताचनोदधेपांनपादाशुहेमाधियाशमि ॥ एतावोवश्म्युद्यतायजत्राऽअतक्षन्नायवोनव्यसेसं । श्रवस्यवोवाजंचकानाःसप्तिर्नरथ्योऽअहधीतिमश्याः ॥ १४ ॥ (२।३।१०) अस्यमेद्यावापृथिवीऽऋतायतोभूतमवि

त्रीवंत्ताजगती। (२।३।९) अस्माकमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोविश्वेदेवाजगत्यत्यात्रिष्टुप् । (भेदपक्षे—आद्यायामित्रावरुणौ द्वितीयाचतुर्थीपंचमीनाविश्वेदेवाःतृतीयायाउषासानक्ताषष्ठ्याद्यावापृथिवीसप्तम्याइंद्रः) । (२।३।१०) अस्यमइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यशौनको गृत्समदआद्यायाद्यावापृथिवीद्वितीयातृतीययोरिंद्रः (त्वष्टावा) चतुर्थीपंचम्योराकापष्ठीसप्तम्योःसिनीवालीअत्यायागुगूसिनीवाली राकासरस्वतींद्राणीवरुणान्योजगतीअत्यास्तिस्रोनुष्टुभः ।

त्रीवर्चसः सिषासतः । ययोरायुः प्रतरंतेऽइदंपुरऽउपस्तुतेवसूयुर्वांमहोदधे ॥ मानोगुह्यारिपऽआयोरहन्दभन्मानऽ
आभ्योरीरधोदुच्छुनाभ्यः । मानोवियौः सख्याविद्धितस्यनः सुम्नायतामनसातत्त्वेमहे ॥ अहेळतामनसाश्रुष्टिमाव
हदुहानांधेनुंपिप्युषीमसश्चतं । पद्याभिराशुंवचसाचवाजिनंत्वांहिनोमिपुरुहूतविश्वहा ॥ राकामहंसुहवांसुष्टुतीहुवे
शृणोतुनः सुभगाबोधतुत्मना । सीव्यत्वपः सूच्याच्छिद्यमानयाददातुवीरंशतदायमुक्थ्यं* ॥ यास्तेराकेसुमतयः सुपेश
सोयाभिर्ददासिदाशुषेवसूनि । ताभिर्नोऽअद्यसुमनाऽउपागहिसहस्रपोषंसुभगेरराणा ॥ सिनीवालिपृथुष्टुकेयादेवा
नामसिस्वसा । जुषस्वहव्यमाहुतंप्रजांदेविदिदिड्ढिनः ॥ यासुबाहुः स्वंगुरिः सुषूमाबहुसूवरी । तस्यैविश्पत्न्यैहविः सिं
नीवाल्यैजुहोतन ॥ यागुंगूर्यासिनीवालीयाराकायासरस्वती । इंद्राणीमह्वऽऊतयेवरुणानींस्वस्तये ॥ १५ ॥ (२।४।१)
आतेपितर्मरुतांसुम्नमेतुमानः सूर्यस्यसंदृशोयुयोथाः । अभिनोवीरोऽअर्वतिक्षमेतप्रजायेमहिरुद्रप्रजाभिः ॥ त्वादत्ते
भीरुद्रशंतमेभिः शतंहिमाऽअशीयभेषजेभिः । व्यस्मद्द्वेषोवितरंव्यंहोव्यमीवाश्चातयस्वाविषूचीः ॥ श्रेष्ठोजातस्यरु
द्रश्रियासितवस्तमस्तवसांवज्रबाहो । पर्षिणः पारमंहसः स्वस्तिविश्वाऽअभीतीरपसोयुयोधि ॥ मात्वारुद्रचुक्रुधामान
मोभिर्मादुष्टुतीवृषभमासहूती । उन्नोवीरॉऽअर्पयभेषजेभिर्भिषक्तमंत्वाभिषजांशृणोमि ॥ हवीमभिर्हवतेयोहविर्भिरव

(२।४।१) आतेपितरितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोरुद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

स्तोमेभीरुद्रंदिंपीय । ऋदूदरः सुहवोमानोऽअस्यैवभ्रुः सुशिप्रोरीरधन्मनायै ॥ १६ ॥ उन्मामंमंदवृषभोमरुत्वान्त्व
क्षीयसावयसानाधमानं । घृणीवच्छायामरपाऽअशीयाविवासेयंरुद्रस्यसुम्नं+ ॥ क्व१स्यतेरुद्रमृळयाकुर्हस्तोयोऽअस्ति
भेषजोजलाषः । अपभर्तारपसोदैव्यस्याभीनुमावृषभचक्षमीथाः ॥ प्रबभ्रवेवृषभायश्वितीचेमहोमहींसुष्टुतिमीरया
मि । नमस्याकल्मलीकिनंनमोभिर्गृणीमसित्वेषंरुद्रस्यनाम ॥ स्थिरेभिरंगैःपुरुरूपऽउग्रोबभ्रुःशुक्रेभिःपिपिशेहिर
ण्यैः । ईशानादस्यभुवनस्यभूरेर्नवाऽउयोषद्रुद्रादसुर्यं ॥ अर्हन्बिभर्षिसायकानिधन्वार्हन्निष्कंयजतंविश्वरूपं । अर्ह
न्निदंदयसेविश्वमभ्वंनवाऽओजीयोरुद्रत्वदस्ति ॥ १७ ॥ स्तुहिश्रुतंगर्तसदंयुवानंमृगंनभीममुपहत्नुमुग्रं । मृळाजरि
त्रेरुद्रस्तवानोन्यंतेऽअस्मन्निवपंतुसेनाः ॥ कुमारश्चित्पितरंवंदमानंप्रतिनानामरुद्रोपयंतं । भूरेर्दातारंसत्पतिंगृणीषे
स्तुतस्त्वंभेषजारास्यस्मे+ ॥ यावोभेषजामरुतःशुचीनियाशंतमावृषणोयामयोभु । यानिमनुरवृणीतापितानस्ताशंच
योश्चरुद्रस्यवश्मि ॥ परिणोहेतीरुद्रस्यवृज्याःपरित्वेषस्यदुर्मतिर्महीगात् । अवस्थिरामघवद्भ्यस्तनुष्वमीढ्वस्तोकायतन
यायमृळ ॥ एवाबभ्रोवृषभचेकितानयथादेवनहृणीषेनहंसि । हवनश्रुन्नोरुद्रेहबोधिबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ १८ ॥
(२।४।२) धारावरामरुतोधृष्ण्वोजसोमृगानभीमास्तविषीभिरर्चिनः । अग्नयोनशुशुचानाऽऋजीषिणोभृमिंधमंतो

(२।४।२) धारावराइतिपचदशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोमरुतोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

ऽअपगाऽअवृण्वत ॥ द्यावोनस्तृभिश्चितयंतखादिनोव्य१भ्रियानद्युतयंतवृष्टयः । रुद्रोयद्वोमरुतोरुक्मवक्षसोवृषा
जनिपृश्न्याःशुक्रऽऊधनि ॥ उक्षंतेऽअश्वाँऽअत्याँऽइवाजिषुनदस्यकर्णैस्तुरयंतऽआशुभिः । हिरण्यशिप्रामरुतोदवि
ध्वतःपृक्षंयाथपृषतीभिःसमन्यवः ॥ पृक्षेताविश्वाभुवनाववक्षिरेमित्रायवासदमाजीरदानवः । पृषदश्वासोऽअनवभ्र
राधसऽऋजिप्यासोनवयुनेषुधूर्षदः ॥ इंधन्वभिर्धेनुभीरप्शदूधभिरध्वस्मभिःपथिभिर्भ्राजदृष्टयः । आहंसासोनस्व
सराणिगंतनमधोर्मदायमरुतःसमन्यवः ॥ १९ ॥ आनोब्रह्माणिमरुतःसमन्यवोनरांनशंसःसवनानिगंतन । अश्वा
मिवपिप्यतधेनुमूधनिकर्ताधियंजरित्रेवाजपेशसं ॥ तंनोदातमरुतोवाजिनंरथऽआपानंब्रह्मचितयद्दिवेदिवे । इषं
स्तोतृभ्योवृजनेषुकारवेसनिंमेधामरिष्टंदुष्टरंसहः ॥ यद्युंजतेमरुतोरुक्मवक्षसोश्वान्रथेषुभगऽआसुदानवः । धेनुर्नशि
श्वेस्वसरेषुपिन्वतेजनायरातहविषेमहीमिषं ॥ योनोमरुतोवृकतातिमर्त्योरिपुर्दधेवसवोरक्षतारिषः । वर्तयततपुषाच
क्रियाभितमवरुद्राऽअशसोहंतनावधः ॥ चित्रंतद्वोमरुतोयामचेकितेपृश्न्यायदूधरप्यापयोदुहुः । यद्वानिदेनवमान
स्यरुद्रियास्त्रितंजरायजुरतामदाभ्याः ॥ २० ॥ तान्वोमहोमरुतऽएवयाव्नोविष्णोरेषस्यप्रभृथेहवामहे । हिरण्यवर्णा
न्ककुहान्यतस्रुचोब्रह्मण्यंतःशंस्यंराधऽईमहे ॥ तेदशग्वाःप्रथमायज्ञमूहिरेतेनोहिन्वंतूषसोव्युष्टिषु । उषानरामीररु
णैरपोर्णुतेमहोज्योतिषाशुचतागोऽअर्णसा ॥ तेक्षोणीभिररुणेभिर्नांजिभीरुद्राऽऋतस्यसदनेषुवावृधुः । निमेघमाना

ऽअत्यैनपाजंसासुश्चंद्रंवर्णंदधिरेसुपेशंसं ॥ ताँऽईयानोमहिवरूथमूतयऽउपघेदेनानमंसागृणीमसि । त्रितोनयान्पंच होर्तृनभिष्टयऽआववर्तदवंरांन्चक्रियावंसे ॥ ययारधंपारयथात्यंहोययांनिदोमुंचथवंदितारं । अर्वाचीसामरुतोयाव ऽऊतिरोषुवाश्चेवसुमतिर्जिगातु ॥ २१ ॥ (२।४।३) उपेमसृक्षिवाजयुर्वचस्यांचनोदधीतनाद्योगिरोंमे । अपांनपा दाशुहेमाकुवित्ससुपेशसस्करतिजोषिषद्धि ॥ इमंस्वस्मैहृदऽआसुतष्टंमंत्रंवोचेमकुविदस्यवेदत् । अपांनपादसुर्यस्यम ह्नाविश्वान्यर्योभुवनाजजान ॥ समन्यायंत्युपयंत्यन्याःसमानमूर्वंनद्यःपृणंति । तमूशुचिंशुचयोदीदिवांसमपांनपातं परितस्थुरापः ॥ तमस्मेरायुवतयोयुवानंमर्मृज्यमानाःपरियंत्यापः । सशुक्रेभिःशिक्वभीरेवदस्मेदीदायानिध्मोघृतनिं र्णिगप्सु+ ॥ अस्मैतिस्रोऽअव्यथ्यायनारीर्देवायदेवीर्दिधिषंत्यन्नं । कृताऽइवोपहिप्रसर्स्रेऽअप्सुसपीयूषंधयतिपूर्वसू नां ॥ २२ ॥ अश्वस्यात्रजनिमास्यचस्वर्द्रुहोरिषःसंपृचःपाहिसूरीन् । आमासुपूर्षुपरोऽअप्रमृष्यंनारातयोविनशन्नानृ तानि ॥ स्वऽआदमेसुदुघायस्यधेनुःस्वधांपीपायसुभ्वन्नमत्ति । सोऽअपांनपादूर्जयन्नप्स्वं१तर्वसुदेयायविधतेविभा ति ॥ योऽअप्स्वाशुचिनादैव्येनऽऋतावाजस्रऽउर्विंयाविभाति । वयाऽइदन्याभुवनान्यस्यप्रजायंतेवीरुधश्चप्रजा भिः ॥ अपांनपादाह्यस्थादुपस्थंजिह्मानामूर्ध्वोविद्युतंवसानः । तस्यज्येष्ठंमहिमानंवहंतीर्हिरण्यवर्णाःपरियंतियह्वीः+ ॥

(२।४।३) उपेमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदोपानपात्रिष्टुप् ।

हिरण्यरूपःसहिरण्यसंदृगपांनपात्सेदुहिरण्यवर्णः। हिरण्ययात्परियोनेर्निषद्याहिरण्यदाददत्यन्नमस्मै॥ २३॥ तदस्या
नीकमुतचारुनामापीच्यंवर्धतेनप्तुरपां । यमिंधतेयुवतयःसमित्थाहिरण्यवर्णंघृतमन्नमस्य ॥ अस्मैबहूनामवमायसख्ये
यज्ञैर्विधेमनमसाहविर्भिः । संसानुमार्ज्मिदिधिषामिबिल्मैर्दधाम्यन्नैःपरिवंदऋग्भिः+ ॥ सईंवृषाजनयत्तासुगर्भंस
ईंशिशुर्धयतितंरिहंति । सोअपांनपादनभिम्लातवर्णोन्यस्यैवेहतन्वाविवेष ॥ अस्मिन्पदेपरमेतस्थिवांसमध्वस्माभि
र्विश्वहादीदिवांसं। आपोनप्त्रेघृतमन्नंवहंतीःस्वयमत्कैःपरिदीयंतियह्वीः+ ॥ अयांसमग्नेसुक्षितिंजनायायांसमुमघवद्भ्यः
सुवृक्तिं। विश्वंतद्भद्रंयदवंतिदेवाबृहद्वदेमविदथेसुवीराः॥ २४॥ (२।४।४) तुभ्यंहिन्वानोवसिष्टगाअपोधुक्षन्त्सी
मविभिरद्रिभिर्नरः । पिबेंद्रस्वाहाप्रहुतंवषट्कृतंहोत्रादासोमंप्रथमोयईशिषे॥ यज्ञैःसंमिश्लाःपृषतीभिरृष्टिभिर्यामं
च्छुभ्रासोअंजिषुप्रियाउत । आसद्याबर्हिर्भरतस्यसूनवःपोत्रादासोमंपिबतादिवोनरः ॥ अमेवनःसुहवाआहिगंत
ननिबर्हिषिसदतनारणिष्टन । अथामंदस्वजुजुषाणोअंधसस्त्वष्टर्देवेभिर्जनिभिःसुमद्गणः ॥ आवक्षिदेवाँइहविप्रय
क्षिचोशन्होतर्निषदायोनिषुत्रिषु । प्रतिवीहिप्रस्थितंसोम्यंमधुपिबाग्नीध्रात्तवभागस्यतृप्णुहि ॥ एषस्यतेतन्वोनृम्णवर्धं
नःसहओजःप्रदिविबाह्वोर्हितः । तुभ्यंसुतोमघवन्तुभ्यमाभृतस्त्वमस्यब्राह्मणादातृपत्पिब ॥ जुषेथांयज्ञंबोधतंहवस्य

(२।४।४) तुभ्यमितिपङ्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदःइंद्रोमरुतस्त्वष्टाग्निरिंद्रोमित्रावरुणावितिक्रमेणदेवताजगती। (एताऋतुदेवताः)।

मेसुत्तोहोतानिविदःपूर्व्याऽअनु । अच्छाराजानानमऽएत्यावृतंप्रशास्त्रादापिबतंसोम्यंमधु ॥ २५ ॥ द्वितीयेसप्तमः ॥

पचदशाध्याये वर्गाः २५ सूक्तानि १३ ऋच. १३७ ॥ त्यागः ॥ बृहस्पतयइद. ब्रह्मणस्पतयइद. ८ बृहस्पतय ब्रह्मणस्पतय. इंद्राब्रह्मणस्पतिभ्या ब्रह्मणस्पत १३ आदित्येभ्य.१७ वरुणाये.११ विश्वेभ्योदेवेभ्य' ७[भे. विश्वे.६ वरुणा १] वरुणाये इंद्रायेद ५ इद्रासोमाभ्या इंद्राये. सरस्वतीइंद्राभ्या. बृहस्पतय. इद्राये. मरुद्भ्य. विश्वान्दे.७ [भे. मित्रावरुणाभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये विश्वेभ्योदेवेभ्य. उषासानक्ताभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य २] द्यावापृथिवीभ्या इद्राये २ राकायाइ २ सिनीवाल्या २ गुंगूसिनीवालीराकासरस्वतींद्राणीवरुणानीभ्य. रुद्राये.१५ मरुद्भ्य.१५ अपानप्त्रेग्नय.१५ इंद्राये. मरुद्भ्य त्वष्ट्रे अग्नय इद्राये. मित्रावरुणाभ्यामि. ॥ इति द्वितीयेसप्तम' ॥ ७ ॥

मंदस्वोदुष्यएकादशसावित्रंग्रावाणेवाष्टावाश्विनंसोमापूषणाषट्सोमापौष्णंमंत्योर्धर्चोप्यदितेर्वायोसैकागायत्रंमुक्तादेवताःप्रउगेणाद्येतुतृचेत्वैंद्रवायवींद्यावापृथिव्योंत्यस्तृचोहविर्धानोवातृतीयःपादोवाग्नेयोंवितमेनुष्टुभौबृहतीचंकनिक्रदत्तृचंप्रदक्षिणिज्जागतंमध्येतिशक्वर्यष्टिवैंताभ्यामृषिरध्वनिंवाश्यमानंशकुंतंतुष्टावकुशिकस्त्वैपीरथिंरिंद्रतुल्यंपुत्रमिच्छंन्ब्रह्मचर्यंचचारतस्येंद्रएवगाथीपुत्रोजज्ञेगाथिनोविश्वामित्रःसतृतीयंमंडलमपश्यत्सोमस्यत्र्यधिकावैश्वानरायपंचोनावैश्वानरीयंतुजागतंतुवैश्वानरायैकादशंसमित्समिदाप्रियःप्रत्यग्निःप्रकारवइत्याग्नेययोरन्यासामपिनिपातोदृश्यते ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

१ इतःषदृक्रतुदेवताः ।

हरिः ओम् (२।४।५) मंदस्वहोत्रादनुजोषमंधसोध्वर्यवःसपूर्णांवष्ट्यासिचं । तस्माऽएतंभरततद्वशोददिर्होत्रात्सोमंद्र
विणोदःपिबऽऋतुभिः ॥ यमुपूर्वमहुवेतमिदंहुवेसेदुहव्योददिर्योनामपत्यते । अध्वर्युभिःप्रस्थितंसोम्यंमधुपोत्रात्सोमंद्र
वि० ॥ मेद्यंतुतेवह्नयोयेभिरीयसेरिषण्यन्वीळयस्वावनस्पते । आयूयाधृष्णोऽअभिगूर्यात्वंनेष्ट्रात्सोमंद्रवि० ॥ अपा
द्धोत्रादुतपोत्रादमत्तोतनेष्ट्रादजुषतप्रयोहितं । तुरीयंपात्रममृक्तममर्त्यंद्रविणोदाःपिबतुद्राविणोदसः+ ॥ अर्वाचमद्य
यय्यंनृवाहणंरथंयुंजाथामिहवांविमोचनं । पृंक्तंहवींषिमधुनाहिकंगतमथासोमंपिबतंवाजिनीवसू ॥ जोष्यग्नेसमिधं
जोष्याहुतिंजोषिब्रह्मजन्यंजोषिसुष्टुतिं । विश्वेभिर्विश्वाँऽऋतुनावसोमहऽउशन्देवाँऽउशतःपाययाहविः ॥ १ ॥
(२।४।६) उदुष्यदेवःसवितासवायशश्वत्तमंतदपावह्निरस्थात् । नूनंदेवेभ्योविहिधातिरत्नमथाभजद्वीतिहोत्रंस्व
स्तौ ॥ विश्वस्यहिश्रुष्टयेदेवऽऊर्ध्वःप्रबाहवापृथुपाणिःसिसर्ति । आपश्चिदस्यव्रतऽआनिमृग्राऽअयंचिद्वातोरमतेपरि
ज्मन् ॥ आशुभिश्चिद्यान्विमुचातिनूनमरीरमदतमानंचिदेतोः । अह्यर्षूणांचिन्न्ययाँऽअविष्यामनुव्रतंसवितुर्मोक्या
गात् ॥ पुनःसमव्यद्वितंतंवयंतीमध्याकर्तोर्न्यधाच्छक्मधीरः । उत्संहायास्थाद्व्यृतूँरदर्धररमतिःसवितादेवऽआगा

(२।४।५) मन्दस्वेतिपड्ऋचस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदःआद्यानांचतसृणांद्रविणोदाःपंचम्याआश्विनौपष्ठ्याअग्निर्जगती । (२।४।६)
उदुष्यइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदःसवितात्रिष्टुप् ।

त् ॥ नानौकांसि दुर्यो विश्वमायुर्वितिष्ठते प्रभवः शोको ऽअग्नेः । ज्येष्ठं माता सूनवे भागमाधादन्वस्य केतमिषितं सवित्रा ॥ २ ॥ समाववर्ति विष्ठितो जिगीषुर्विश्वेषां कामश्चरताममाभूत् । शश्वाँ ऽअपो विकृतं हित्व्यागादनुव्रतं सवितुर्दैव्यस्य ॥ त्वया हितमप्यमप्सु भागं धन्वान्वा मृगयसो वितस्थुः । वनानि विभ्यो नकिरस्य तानि व्रता देवस्य सवितुर्मिनंति ॥ याद्राध्यं १ वरुणो योनिमप्यमनिशितं निमिषि जर्भुराणः । विश्वो मार्तांडो व्रजमापशुर्गात्स्थशो जन्मानि सविता व्याकः ॥ नयस्येंद्रो वरुणो न मित्रो व्रतमर्यमा न मिनंति रुद्रः । नारातयस्तमिदं स्वस्ति हुवे देवं सवितारं नमोभिः ॥ भगं धियं वाजयंतः पुरंधिं नराशंसो ग्नास्पतिर्नो ऽअव्याः । आये वामस्य संगथे रयीणां प्रिया देवस्य सवितुः स्याम ॥ अस्मभ्यं तद्दिवो ऽअद्भ्यः पृथिव्यास्त्वया दत्तं काम्यं राध ऽआगात् । शंयत्स्तोतृभ्य ऽआपये भवात्युरुशंसाय सवितर्जरित्रे ॥ ३ ॥ (२।४।७) ग्रावाणेव तदिदर्थं जरेथे गृध्रेव वृक्षं निधिमंतमच्छ । ब्रह्माणेव विदथ ऽउक्थशासा दूतेव हव्या जन्या पुरुत्रा ॥ प्रातर्यावाणा रथ्येव वीरा जेव यमा वरमा सचेथे । मेने ऽइव तन्वा३ शुंभमाने दंपतीव क्रतुविदा जनेषु ॥ शृंगेव नः प्रथमा गंतमर्वाक्शफाविव जर्भुराणा तरोभिः । चक्रवाकेव प्रतिवस्तोरुस्रार्वांचा यातं रथ्येव शक्रा ॥ नावेव नः पारयतं युगेव नभ्येव न ऽउपधीव प्रधीव । श्वानेव नो ऽअरिषण्या तनूनां खृगलेव विस्रसः पातमस्मान् ॥ वातेवाजुर्या नद्येव रीतिरक्षी ऽइव चक्षुषा यातमर्वा

(२।४।७) ग्रावाणेवेत्यष्टर्चस्य सूक्तस्य शौनको गृत्समद ऽअश्विनौ त्रिष्टुप् ।

क् । हस्ताविवतन्वे३शंभविष्ठापादेवनोनयतंवस्योऽअच्छ ॥ ४ ॥ ओष्ठाविवमध्वास्नेवदंतास्तनाविवपिप्यतंजीवसे नः । नासेवनस्तन्वोरक्षितारा कर्णाविवसुश्रुताभूतमस्मे ॥ हस्तेवशक्तिमभिसंददीनःक्षामेवनःसमजतंरजांसि । इमागिरोऽअश्विनायुष्मयंतीःक्ष्णोत्रेणेवस्वधितिंसंशिशीतं ॥ एतानिवामश्विनावर्धनानिब्रह्मस्तोमंगृत्समदासोऽअक्रन् । तानिनराजुजुषाणोपयातंबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ ५ ॥ (२।४।८) सोमापूषणाजननारयीणांजननादिवो जननापृथिव्याः । जातौविश्वस्यभुवनस्यगोपौदेवाऽअकृण्वन्नमृतस्यनाभिं ॥ इमौदेवौजायमानौजुषंतेमौतमांसिगूहतामजुष्टा । आभ्यामिंद्रःपक्वमामास्वंतःसोमापूषभ्यांजनदुस्रियासु ॥ सोमापूषणारजसोविमानंसप्तचक्रंरथमविश्वमिन्वं । विषूवृतंमनसायुज्यमानंतंजिन्वथोवृषणापंचरश्मिं ॥ दिव्यन्यःसदनंचक्रऽउच्चापृथिव्यामन्योऽअध्यंतरिक्षे । तावस्मभ्यंपुरुवारंपुरुक्षुंरायस्पोषंविष्यतांनाभिमस्मे ॥ विश्वान्यन्योभुवनाजजानविश्वमन्योऽअभिचक्षाणऽएति । सोमापूषणाववतंधियंमेयुवाभ्यांविश्वाःपृतनाजयेम ॥ धियंपूषाजिन्वतुविश्वमिन्वोरयिंसोमोरयिपतिर्दधातु । अवतुदेव्यदितिरनर्वाबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ ६ ॥ (२।४।९) वायोयेतेसहस्रिणोरथासस्तेभिरागहि ।

(२।४।८) सोमापूषणेतिषड्चस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदःसोमापूषणौअंत्यायाःसोमपूषादित्यास्त्रिष्टुप् । (२।४।९) वायोइत्येकविंशत्यृचस्य सूक्तस्यशौनकोगृत्समदःआद्ययोर्द्वयोर्वायुस्तृतीयायाइंद्रवायूचतुर्थ्यादितिसृणांमित्रावरुणौसप्तम्यादितिसृणामश्विनौदशम्यादितिसृणामि

नियुत्वान्त्सोमपीतये ॥ नियुत्वान्वायवागह्ययंशुक्रोऽअयामिते । गंतासिसुन्वतोगृहं+ ॥ शुक्रस्याद्यगवाशिरऽइंद्र
वायूनियुत्वतः । आयातंपिबतंनरा ॥ अयंवांमित्रावरुणासुतःसोमऽऋतावृधा । ममेदिहश्रुतंहवं ॥ राजानावनभि
द्रुहाध्रुवेसदस्युत्तमे । सहस्रस्थूणऽआसाते ॥ ७ ॥ तासम्राजाघृतासुतीऽआदित्यादानुनस्पती । सचेतेऽअनवह्वरं ॥
गोमदूषुनासत्याश्वावद्यातमश्विना । वर्तीरुद्रानृपाय्यं ॥ नयत्परोनांतरऽआदधर्षद्वृषण्वसू । दुःशंसोमर्त्योरिपुः+ ॥
तानऽआवोह्ळमश्विनारयिंपिशंगसंदृशं । धिष्ण्यावरिवोविदं ॥ इंद्रोऽअंगमहद्भयमभीषदपचुच्यवत् । सहिस्थिरो
विचर्षणिः ॥ ८ ॥ इंद्रश्चमृळयातिनोननःपश्चादघंनशत् । भद्रंभवातिनःपुरः+ ॥ इंद्रऽआशाभ्यस्परिसर्वाभ्योऽअ
भयंकरत् । जेताशत्रून्विचर्षणिः ॥ विश्वेदेवासऽआगतश्रृणुतामऽइमंहवं । एदंबर्हिर्निषीदत ॥ तीव्रोवोमधुमाँऽ
अयंशुनहोत्रेषुमत्सरः । एतंपिबतकाम्यं ॥ इंद्रज्येष्ठामरुद्गणादेवासःपूषरातयः । विश्वेममश्रुताहवं ॥ ९ ॥ अंबित
मेनदीतमेदेवितमेसरस्वति । अप्रशस्ताऽइवस्मसिप्रशस्तिमंबनस्कृधि ॥ त्वेविश्वासरस्वतिश्रितायूंषिदेव्यां । शुन
होत्रेषुमत्स्वप्रजांदेविदिदिड्ढिनः ॥ इमाब्रह्मसरस्वतिजुषस्ववाजिनीवति । यातेमन्मगृत्समदाऽऋतावरिप्रियादेवेषु
जुह्वति ॥ प्रेतांयज्ञस्यशंभुवायुवामिदावृणीमहे । अग्निंचहव्यवाहनं ॥ द्यावानःपृथिवीऽइमंसिध्रमद्यदिविस्पृशं ।

द्रःत्रयोदश्यादितिसृणाविश्वेदेवाःषोडश्यादितिसृणासरस्वतीअत्यानातिसृणाद्यावापृथिवी (हविर्धानावा) गायत्रीअंबितमइतिद्वेअनुष्टुभौ

यज्ञंदेवेषुयच्छतां ॥ आवामुपस्थमद्रुहादेवाःसीदंतुयज्ञियाः । इहाद्यसोमपीतये ॥ १० ॥ (२।४।१०) कनिक्रद
ज्जनुषंप्रब्रुवाणऽइयर्तिवाचमरितेवनावं । सुमंगलश्चशकुनेभवासिमात्वाकाचिदभिभाविश्व्याविदत् ॥ मात्वाश्येन
ऽउद्वधीन्मासुपर्णोमात्वाविददिषुमान्वीरोऽअस्ता । पित्र्यामनुप्रदिशंकनिक्रदत्सुमंगलोभद्रवादीवदेह ॥ अवक्रंदद
क्षिणतोगृहाणांसुमंगलोभद्रवादीशकुंते । मानःस्तेनऽईशतमाघशंसोबृहद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ ११ ॥ (२।४।११)
प्रदक्षिणिदभिगृणंतिकारवोवयोवदंतऽऋतुथाशकुंतयः । उभेवाचौवदतिसामगाऽइवगायत्रंचत्रैष्टुभंचानुराजति ॥
उद्गातेवशकुनेसामगायसिब्रह्मपुत्रऽइवसवनेषुशंससि । वृषेववाजीशिशुमतीरपीत्यासर्वतोनःशकुनेभद्रमावदविश्वतो
नःशकुनेपुण्यमावद ॥ आवदंस्त्वंशकुनेभद्रमावदतूष्णीमासीनःसुमतिंचिकिद्धिनः । यदुत्पतन्वदसिकर्करिर्यथाबृह
द्वदेमविदथेसुवीराः॥१२॥(इतिगार्त्समदंद्वितीयंमंडलंसमाप्तं अत्रसूक्तानि ४३) (परिशिष्टं ॥ भद्रंवददक्षिणतोभ
द्रमुत्तरतोवद । भद्रंपुरस्तान्नोवदभद्रंपश्चात्कपिंजल ॥ भद्रंवदपुत्रैर्भद्रंवदगृहेषुच । भद्रमस्माकंनोवदभद्रंनोऽअभ
यंकृधि ॥ भद्रमधस्तान्नोवदभद्रमुपरिष्टान्नोवद । भद्रंभद्रंनऽआवदभद्रंनःसर्वतोवद ॥ असपत्नःपुरस्तान्नःशिवंदक्षि

इमाब्रह्मेतिबृहती । (२।४।१०) कनिक्रददितितृचस्यसूक्तस्यशौनकोगृत्समदःशकुंतस्त्रिष्टुप् । (२।४।११) प्रदक्षिणिदितितृचस्यसूक्तस्य
शौनकोगृत्समदःशकुंतोजगतीद्वितीयातिशकरीअष्टिर्वा ।

णतस्कृधि । अभयंसततंपश्चाद्भद्रमुत्तरतोगृहे ॥ यौवनानिमहयसिजिग्युषामिवदुंदुभिः । शकुंतकप्रदक्षिणंशतपत्राभिनोवद ॥ आवदंस्त्वं० ॥ इतिपरिशिष्टं॥१॥)(३।१।१)सोमस्यमातवसंवक्ष्यंग्नेवह्निंचकर्थविदथेयजध्यै । देवाँऽअच्छादीद्यद्युंजेऽअद्रिंशमायेऽअग्नेतन्वंजुपस्व ॥ प्रांचंयज्ञंचकृमवर्धतांगीःसमिद्भिरग्निंनमसादुवस्यन् । दिवःशशासुर्विदथाकवीनांगृत्सायचित्तवसेगातुमीषुः ॥ मयोदधेमेधिरःपूतदक्षोदिवःसुबंधुर्जनुषापृथिव्याः । अविंदन्नुदर्शतमप्स्वंतर्देवासोऽअग्निमपसिस्वसृणां ॥ अवर्धयन्सुभगंसप्तयह्वीःश्वेतंजज्ञानमरुपंमहित्वा । शिशुंनजातमभ्यारुरश्वादेवासोऽअग्निंजनिमन्वपुष्यन् ॥ शुक्रेभिरंगैरजऽआततन्वान्क्रतुंपुनानःकविभिःपवित्रैः । शोचिर्वसानःपर्यायुरपांश्रियोमिमीतेबृहतीरनूनाः ॥ १३ ॥ वव्राजासीमनदतीरदब्धादिवोयह्वीरवसानाऽअनग्नाः । सनाऽअत्रयुवतयःसयोनीरेकंगर्भंदधिरेसप्तवाणीः ॥ स्तीर्णाऽअस्यसंहतोविश्वरूपाघृतस्ययोनौस्रवथेमधूनां । अस्थुरत्रधेनवःपिन्वमानामहीदस्मस्यमातरासमीची ॥ बभ्राणःसूनोसहसोव्यद्यौद धानःशुक्रारभसावपूंषि । श्चोतंतिधारामधुनोघृतस्यवृपायत्रवावृधेकाव्येन ॥ पितुश्चिदूधर्जनुषाविवेदव्यस्यधाराऽअसृजद्विधेनाः । गुहाचरंतंसखिभिःशिवेभिर्दिवोयह्वीभिर्नगुहाबभूव ॥ पितुश्चगर्भंजनितुश्चबभ्रेपूर्वीरेकोऽअधयत्पीप्यानाः । वृष्णेसपत्नीशुचयेसबंधूऽउभेऽअस्मैमनुष्ये

अथवैश्वामित्रेतृतीयेमडलेपचानुवाकाः (३।१।१) सोमस्यमेतित्रयोविंशत्यृचस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् ।

निपाहि ॥ १४ ॥ उरौमहाँऽअनिबाधेववृधापोऽअग्नियशसःसंहिपूर्वीः । ऋतस्ययोनावशयद्दमूनाजामीनामग्निरप
सिस्वसॄणां ॥ अक्रोनवभ्रिःसमिथेमहीनांदिदृक्षेयःसूनवेभाऽऋजीकः । उदुस्रियाजनितायोजजानापांगर्भोनृतमोय
ह्वोऽअग्निः+ ॥ अपांगर्भंदर्शतमोषधीनांवनाजजानसुभगाविरूपं । देवासश्चिन्मनसासंहिजग्मुःपनिष्ठंजातंतवसंदुव
स्यन् ॥ बृहंतऽइद्भानवोभाऽऋजीकमग्निंसचंतविद्युतोनशुक्राः । गुहेववृद्धंसदसिस्वेऽअंतरपारऽऊर्वेऽअमृतंदुहानाः ॥
ईळेचत्वायजमानोहविर्भिरीळेसखित्वंसुमतिंनिकामः । देवैरवोमिमीहिसंजरित्रेरक्षाचनोदम्येभिरनीकैः ॥ १५ ॥
उपक्षेतारस्तवसुप्रणीतेग्नेविश्वानिधन्यादधानाः । सुरेतसाश्रवसातुंजमानाऽअभिष्यामपृतनायूँरदेवान् ॥ आदेवाना
मभवःकेतुरग्नेमंद्रोविश्वानिकाव्यानिविद्वान् । प्रतिमर्ताँऽअवासयोदमूनाऽअनुदेवान्रथिरोयासिसाधन् ॥ निदुरो
णेऽअमृतोमर्त्यानांराजाससादविदथानिसाधन् । घृतप्रतीकऽउर्वियाव्यद्यौदग्निर्विश्वानिकाव्यानिविद्वान्+ ॥ आ
नोगहिसख्येभिःशिवेभिर्महान्महीभिरूतिभिःसरण्यन् । अस्मेरयिंबहुलंसंतरुत्रंसुवाचंभागंयशसंकृधीनः ॥ एताते ऽ
अग्नेजनिमासनानिप्रपूर्व्यायनूतनानिवोचं । महांतिवृष्णेसवनाकृतेमाजन्मंजन्मन्निहितोजातवेदाः ॥ जन्मंजन्म
न्निहितोजातवेदाविश्वामित्रेभिरिध्यतेऽअजस्रः । तस्यवयंसुमतौयज्ञियस्यापिभद्रेसौमनसेस्याम ॥ इमंयज्ञंसहसाव
न्त्वंनोदेवत्राधेहिसुक्रतोरराणः । प्रयंसिहोतर्बृहतीरिषोनोग्नेमहिद्रविणमायजस्व ॥ इळामग्नेपुरुदंसंसनिंगोःशश्वत्त

मंहवमानायसाध । स्यान्नःसूनुस्तनयोविजावाग्नेसातेसुमतिर्भूत्वस्मे ॥ १६ ॥ (३।१।२) वैश्वानरायधिषणामृतावृधेघृतंनपूतमग्नयेजनामसि । द्विताहोतारंमनुषश्चवाघतोधियारथंनकुलिशःसमृण्वति ॥ सरोचयज्जनुषारोदसीऽउभेसमात्रोरभवत्पुत्रऽईड्यः । हव्यवाळग्निरजरश्चनोहितोदूळभोविशामतिथिर्विभावसुः ॥ क्रत्वादक्षस्यतरुषोविधर्मणदेवासोऽअग्निंजनयंतचित्तिभिः । रुरुचानंभानुनाज्योतिषामहामत्यंनवाजंसनिष्यन्नुपब्रुवे ॥ आमंद्रस्यसनिष्यंतोवरेण्यंवृणीमहेऽअह्रयंवाजमृग्मियं । रातिंभृगूणामुशिजंकविक्रतुमग्निंराजंतंदिव्येनशोचिषा ॥ अग्निंसुम्नायदधिरेपुरोजनावाजश्रवसमिहवृक्तबर्हिषः । यतस्रुचःसुरुचंविश्वदेव्यंरुद्रंयज्ञानांसाधदिष्टिमपसां ॥ १७ ॥ पावकशोचेतवहिक्षयंपरिहोतर्यज्ञेषुवृक्तबर्हिषोनरः । अग्नेदुवऽइच्छमानासऽआप्यमुपासतेद्रविणंधेहितेभ्यः ॥ आरोदसीऽअपृणदास्वर्महज्जातंयदेनमपसोऽअधारयन् । सोऽअध्वरायपरिणीयतेकविरत्योनवाजसातयेचनोहितः ॥ नमस्यतहव्यदातिंस्वध्वरंदुवस्यतदम्यंजातवेदसं । रथीर्ऋतस्यबृहतोविचर्षणिरग्निर्देवानामभवत्पुरोहितः ॥ तिस्रोयह्वस्यसमिधःपरिज्मनोग्नेरपुनन्नुशिजोऽअमृत्यवः । तासामेकामदधुर्मर्त्येभुजमुलोकमुद्वेऽउपजामिमीयतुः ॥ विशांकविंविश्पतिंमानुषीरिषःसंसीमकृण्वन्त्स्वधितिंनतेजसे । सऽउद्वतोनिवतोयातिवेविषत्सगर्भमेषुभुवनेषुदीधरत् ॥१८॥ सजिन्वतेजठरे

(३।१।२) वैश्वानरायेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोवैश्वानरोग्निर्जगती ।

सुप्रजज्ञिवान्वृषाचित्रेषुनानदन्नसिंहः । वैश्वानरःपृथुपाजाऽअमर्त्योवसुरत्नादयमानोविदाशुषे ॥ वैश्वानरःप्रत्नथाना
कुमारुहद्दिवस्पृष्ठंभंदमानःसुमन्मभिः । सपूर्ववज्जनयन्जंतवेधनंसमानमज्मंपर्यैतिजागृविः ॥ ऋतावानंयज्ञियंविप्र
मुक्थ्य१ मायंदधेमातरिश्वादिविक्षयं । तंचित्रयामंहरिकेशमीमहेसुदीतिमग्निंसुवितायनव्यसे ॥ शुचिंनयामन्नि
षिरंस्वर्दृशंकेतुंदिवोरोचनस्थामुषर्बुधं । अग्निंमूर्धानंदिवोऽअप्रतिष्कुतंतमीमहेनमसावाजिनंबृहत् ॥ मंद्रंहोतारंशु
चिमद्वयाविनंदमूनसमुक्थ्यंविश्वचर्षणिं । रथंनचित्रंवपुषायदर्शतंमनुर्हितंसदमिद्रायऽईमहे ॥ १९ ॥ (३।१।३)
वैश्वानरायपृथुपाजसेविपोरत्नाविधंतधरुणेषुगातवे । अग्निर्हिदेवाँऽअमृतोदुवस्यत्यथाधर्माणिसनतानदूदुषत् ॥ अं
तर्दूतोरोदसीदस्मऽईयतेहोतानिषत्तोमनुषःपुरोहितः । क्षयंबृहंतंपरिभूषतिद्युभिर्देवेभिरग्निरिषितोधियावसुः ॥ केतुंय
ज्ञानांविदथस्यसाधनंविप्रासोऽअग्निंमहयंतचित्तिभिः । अपांसियस्मिन्नधिसंदधुर्गिरस्तस्मिन्त्सुम्नानियजमानऽआच
के ॥ पितायज्ञानामसुरोविपश्चितांविमानमग्निर्वयुनंचवाघतां । आविवेशरोदसीभूरिवर्पसापुरुप्रियोभंदतेधामभिः
कविः+ ॥ चंद्रमग्निंचंद्ररथंहरिव्रतंवैश्वानरमप्सुषदंस्वर्विदं । विगाहतूर्णितविषीभिरावृतंभूर्णिदेवासऽइहसुश्रियंदधुः
॥ २० ॥ अग्निर्देवेभिर्मनुषश्चजंतुभिस्तन्वानोयज्ञंपुरुपेशसंधिया । रथीरंतरीयतेसाधदिष्टिभिर्जीरोदमूनाऽअभिश

(३।१।३) वैश्वानरायेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोवैश्वानरोग्निर्जगती ।

स्तिचार्तनः । अग्नेजरस्वस्वपत्यऽआयुन्यूर्जापिन्वस्वसमिषोदिदीहिनः । वयांसिजिन्वबृहतश्चजागृवऽउशिग्देवाना
मसिंसुक्रतुर्विपां+ ॥ विश्पतिंयह्वमतिथिंनरःसदायंतारंधीनामुशिजंचवाघतां । अध्वराणांचेतनंजातवेदसंप्रशंसंति
नमसाजूतिभिर्वृधे+ ॥ विभावादेवःसुरणःपरिक्षितीरग्निर्बभूवशवसासुमद्रथः । तस्यव्रतानिभूरिपोषिणोवयमुपभूषे
मदमऽआसुवृक्तिभिः ॥ वैश्वानरतवधामान्याचकेयेभिःस्वर्विदभवोविचक्षण । जातऽआपृणोभुवनानिरोदसीऽअ
ग्नेताविश्वापरिभूरसित्मना ॥ वैश्वानरस्यदंसनाभ्योबृहदरिणादेकःस्वपस्ययाकविः । उभापितरामहयन्नजायताग्नि
र्द्यावापृथिवीभूरिरेतसा ॥ २१ ॥ (३।१।४) समित्समित्सुमनाबोध्यस्मेशुचाशुचासुमतिंरासिवस्वः । आदेवदेवा
न्यजथायवक्षिसखासखीन्त्सुमनायक्ष्यग्ने ॥ यंदेवासस्त्रिरहन्नायजंतेदिवेदिवेवरुणोमित्रोऽअग्निः । सेमंयज्ञंमधुमंतं
कृधीनस्तनूनपाद्घृतयोनिंविधंतं ॥ प्रदीधितिर्विश्ववाराजिगातिहोतारमिळःप्रथमंयजध्यै । अच्छानमोभिर्वृषभंवंद
ध्यैसदेवान्यक्षदिषितोयजीयान् ॥ ऊर्ध्वोवांगातुरध्वरेऽअकार्यूर्ध्वाशोचींषिप्रस्थितारजांसि । दिवोवानाभान्यसादि
होतास्तृणीमहिदेवव्यचाविबर्हिः+ ॥ सप्तहोत्राणिमनसावृणानाऽइन्वंतोविश्वप्रतियन्नृतेन । नृपेशसोविदथेषुप्रजा

(३।१।४) समित्समिदित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइध्मस्तनूनपादिळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वती
ळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिस्स्वाहाकृतयइतिक्रमेणदेवतास्त्रिष्टुप् ।

ताऽअभीउ मंयज्ञंविचरंतपूर्वीः+ ॥ २२ ॥ आभंदमानेऽउषसाऽउपाकेऽउतस्मयेतेतन्वा३ विरूपे । यथानोमित्रोवरु
णोजुजोषदिंद्रोमरुत्वाँऽउतवामहोभिः ॥ दैव्याहोतारापथमान्यंजेसप्तपृक्षासःस्वधयामदंति । ऋतंशंसंतऽऋतमित्त
ऽआहुरनुव्रतंव्रतपादीध्यानाः ॥ आभारतीभारतीभिःसजोषाऽइळादेवैर्मनुष्येभिरग्निः । सरस्वतीसारस्वतेभिरर्वा
क्तिस्रोदेवीर्बर्हिरेदंसदंतु ॥ तन्नस्तुरीपमधपोषयित्नुदेवत्वष्टर्विरराणःस्यस्व । यतोवीरःकर्मण्यःसुदक्षोयुक्तग्रावाजा
यतेदेवकामः ॥ वनस्पतेवसृजोपदेवानग्निर्हविःशमितासूदयाति । सेदुहोतासत्यतरोयजातियथादेवानांजनिमानि
वेद ॥ आयाह्यग्नेसमिधानोऽअर्वाङिंद्रेणदेवैःसरथंतुरेभिः । बर्हिर्नऽआस्तामदितिःसुपुत्रास्वाहादेवाऽअमृतामादयं
तां ॥ २३ ॥ (३।१।५) प्रत्यग्निरुषसश्चेकितानोबोधिविप्रःपदवीःकवीनां । पृथुपाजादेवयद्भिःसमिद्धोपद्वारातम
सोवह्निरावः ॥ प्रेद्वग्निर्वावृधेस्तोमेभिर्गीर्भिःस्तोतॄणांनमस्यऽउक्थैः । पूर्वीऋतस्यसंदृशश्चकानःसंदूतोऽअद्यौदुषसो
विरोके+ ॥ अधाय्यग्निर्मानुषीषुविक्ष्व१पांगर्भोमित्रऽऋतेनसाधन् । आहर्यतोयजतःसान्वस्थादभूदुविप्रोहव्योमती
नां+ ॥ मित्रोऽअग्निर्भवतियत्समिद्धोमित्रोहोतावरुणोजातवेदाः । मित्रोऽअध्वर्युरिषिरोदमूनामित्रःसिंधूनामुतपर्व

(३।१।५) प्रत्यग्निरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् (प्रत्यग्निःप्रकारवःसूक्तयोरन्यासांद्यावापृथिव्यादीनांनि
पाताद्द्वयंतेअतस्तयोर्लिंगोक्तादेवताःपाक्षिकाः) ।

तानां ॥ पातिप्रियंरिपोऽअग्रंपदंवेःपातियह्वश्चरणंसूर्यस्य । पातिनाभासप्तशीर्षाणमग्निःपातिदेवानामुपमादमृष्वः ॥ २४ ॥ ऋभुश्चक्रऽईड्यंचारुनामविश्वानिदेवोवयुनानिविद्वान् । ससस्यचर्मघृतवत्पदंवेस्तदिदग्नीरक्षत्यप्रयुच्छन् ॥ आयोनिमग्निर्घृतवंतमस्थात्पृथुप्रगाणमुशंतमुशानः । दीद्यानःशुचिर्ऋष्वःपावकःपुनःपुनर्मातरानव्यसीकः ॥ सद्योजातऽओषधीभिर्ववक्षेयदीवर्धंतिप्रस्वोघृतेन । आपऽइवप्रवताशुंभमानाऽउरुष्यदग्निःपित्रोरुपस्थे ॥ उदुष्टुतःसमिधायह्वोऽअद्यौद्वर्ष्मन्दिवोऽअधिनाभापृथिव्याः । मित्रोऽअग्निरीड्योमातरिश्वादूतोवक्षद्यजथायदेवान्+ ॥ उदस्तंभीत्समिधानाकमृष्वो३ऽग्निर्भवन्नुत्तमोरोचनानां । यदीभृगुभ्यःपरिमातरिश्वागुहासंतंहव्यवाहंसमीधे+ ॥ इळामग्ने० ॥ २५ ॥ (३।१।६) प्रकारवोमननावच्यमानादेवद्रीचींनयतदेवयंतः । दक्षिणावाड्वाजिनीप्राच्येतिहविर्भरंत्यग्नयेघृताची ॥ आरोदसीऽअपृणाजायमानऽउतप्ररिक्थाऽअधनुप्रयज्यो । दिवश्चिदग्नेमहिनापृथिव्यावच्यंतांतेवह्नयःसप्तजिह्वाः ॥ द्यौश्चत्वापृथिवीयज्ञियासोनिहोतारंसादयंतेदमाय । यदीविशोमानुषीर्देवयंतीःप्रयस्वतीरीळतेशुक्रमर्चिः+ ॥ महान्त्सधस्थेध्रुवऽआनिषत्तोन्तर्द्यावामाहिनेहर्यमाणः । आस्क्रेसपत्नीऽअजरेऽअमृक्तेसबर्दुघेऽउरुगायस्यधेनू+ ॥ व्रतातेऽअग्नेमहतोमहानितवक्रत्वारोदसीऽआततंथ । त्वंदूतोऽअभवोजायमानस्त्वंनेतावृषभचर्षणीनां+ ॥ २६ ॥ ऋतस्यवाके

(३।१।६) प्रकारवइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् ।

शिनायोग्याभिर्घृतस्नुवारोहिताधुरिधिष्व । अथावहदेवान्देवविश्वान्त्स्वध्वराकृणुहिजातवेदः ॥ दिवश्चिदातेरुचयं
तरोकाऽउषोविभातीरनुभासिपूर्वीः । अपोयदग्नऽउशधग्वनेषुहोतुर्मन्द्रस्यपनयंतदेवाः+ ॥ उरौवायेऽअंतरिक्षेमदंति
दिवोवायेरोचनेसंतिदेवाः । ऊमावायेसुहवासोयजत्राऽआयेमिरेरथ्योऽअग्नेऽअश्वाः ॥ ऐभिरग्नेसरथंयाह्यर्वाङ्नाना
रथंवाविभवोह्यश्वाः । पत्नीवतस्त्रिंशतंत्रींश्चदेवाननुष्वधमावहमादयस्व ॥ सहोतायस्यरोदसीचिदुर्वीयज्ञंयज्ञमभिवृ
धेगृणीतः । प्राचीऽअध्वरेवतस्थतुःसुमेकेऽऋतावरीऽऋतजातस्यसत्ये+ ॥ इळामग्नेपुरुदंससनिंगोःशश्वत्तमंहवमा
नायसाध । स्यान्नःसूनुस्तनयोविजावाग्नेसातेसुमतिर्भूत्वस्मे+ ॥ २७ ॥ इतिद्वितीयाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥

पोडशाध्याये वर्गाः २७ सूक्तानि १३ ऋचः १४० ॥ त्यागः ॥ द्रविणोदसेग्नयइषायेदं. द्रविणोदसेग्नयऊर्जाये. द्रविणोदसेग्नयेसहाये. द्रविणोदसेग्नयेसहस्याये. अश्विभ्यातपस अग्नयेतपस्याये. सवित्र ११ अश्विभ्या ८ सोमापूषणाभ्या. ५ सोमापूषणादितिभ्य. वायव. २ इन्द्रवायुभ्या. मित्रावरुणाभ्या. ३ अश्विभ्या. ३ इंद्राये. ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ सरस्वत्याइ ३ द्यावापृथिवीभ्या. ३ शकुंताये. ६ अग्नय. २३ वैश्वानरायाग्नय २६ समिद्धायाग्नय. तनूनपात इळाये. बर्हिष देवीभ्योद्वार्भ्य. उपासानक्ताभ्या. देवीभ्याहोतृभ्याप्रचेतोभ्यामि. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्ट्रइ. वनस्पतय. स्वाहाकृतिभ्य अग्नयइदं. २२ ॥ इतिद्वितीयेऽष्टमः ॥ (१ इतःषड् ऋतुदेवताः ।)

॥ द्वितीयाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ इति द्वितीयोऽष्टकः समाप्तः ॥

॥ अथ तृतीयाष्टकप्रारंभः ॥

श्रीः ॥ प्रयेऽजंतियूपस्तुतिंःपट्याद्याभिर्न्नहवौत्यात्रश्चन्यष्टमीवैश्वदेवीवांतृतीयासप्तम्यावनुष्टुभौसखायोनव
वार्हतंत्रिष्टुवंतंत्वामग्नऔष्णिहंमग्निर्होतागायत्रींत्विंद्राग्नीऐंद्राग्नंप्रवःसप्तक्रपभस्त्वानुष्टुभंमाहोताविपाजसांका
त्योत्कीलस्त्वंयमग्निःषट्प्रागाथंसमिध्यमानःपंचंकतोवैश्वामित्रस्तुभवानोग्निंहोतारंगाथीहाग्निमुपसमाद्यांत्ये
वैश्वदेव्यांविमंनउपाद्येअनुष्टुभौविराड्पासतोवृहतीचांत्यायंसउपांत्यानुष्टुप्पुरीष्येभ्योग्निभ्योनिर्मथितोदेवश्च
वादेववातश्चभारतौतृतीयासतोबृहत्यग्नेसहस्वागायत्रमाद्यानुष्टुवग्नेदिवोवैराजमुपांत्याग्नेंद्रींवैश्वानरंनवतृचौ
वैश्वानरीयंमारुतौजागतौद्वृचआत्मस्तुतिर्वांपूर्वात्मगीतांत्योपाध्यायस्तुतिंःप्रवःपंचोनागायत्रंत्वृतव्यावाद्याग्ने
जुषस्वपट्तृतीयाद्युष्णिक्त्रिष्टुप्जगत्यौस्तीदंपोळशाद्याचतुर्थींदशमीद्वादश्योनुष्टुभंःपष्ठ्येकादश्युपांत्येचजग
त्यंःपंचम्यृत्विग्भ्योवा ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ हरिः३ओम् ॥ (३।१।७) प्रयऽआरुःशितिपृष्ठस्यधासेरामातराविविशुःसप्तवाणीः । परि
क्षितापितरासंचरेतेप्रसर्स्रातेदीर्घमायुःप्रयक्षे ॥ दिवक्षसोधेनवोवृष्णोऽअश्वादेवीरातस्थौमधुमद्वहंतीः । ऋतस्यत्वा
सदसिक्षेमयंतंपर्येकाचरतिवर्तनिंगौः+ ॥ आसीमरोहत्सुयमाभवंतीःपतिश्चिकित्वान्रयिविद्रयीणां । प्रनीलपृष्ठोऽअ

(३।१।७) प्रयआरुरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् ।

तसस्वधासेत्ताऽअवासयत्पुरुधप्रतीकः ॥ महित्वाष्ट्रमूर्जयंतीरजुर्यस्तंभूयमानंवहतोवहंति । व्यंगेभिर्दिद्युतानःसध स्थऽएकामिवरोदसीऽआविवेश ॥ जानंतिवृष्णोऽअरुषस्यशेवमुतब्रध्नस्यशासनेरणंति । दिवोरुचःसुरुचोरोचमानाऽ इळायेषांगण्यामाहिनागीः+ ॥ १ ॥ उतोपितृभ्यांप्रविदानुघोषंमहोमहद्भ्यामनयंतशूषं । उक्षाहयत्रपरिधानमक्तोरनु स्वंधामजरितुर्ववक्ष ॥ अध्वर्युभिःपंचभिःसप्तविप्राःप्रियंरक्षंतेनिहितंपदंवेः । प्रांचोमदंत्युक्षणोऽअजुर्यादेवादेवानाम नुहिव्रतागुः+ ॥ दैव्याहोतारापथमान्यृंजेसप्तपृक्षासःस्वधयामदंति । ऋतंशंसंतऽऋतमित्तऽआहुरनुव्रतंव्रतपादीध्या नाः ॥ वृषायंतेमहेऽअत्यायपूर्वीर्वृष्णेचित्रायरश्मयःसुयामाः । देवहोतर्मंद्रतरश्चिकित्वान्महोदेवान्रोदसीऽएहवक्षि ॥ पृक्षप्रयजोद्रविणःसुवाचःसुकेतवऽउषसोरेवदूषुः । उतोचिदग्नेमहिनापृथिव्याःकृतंचिदेनःसंमहेदशस्य ॥ इळामग्ने पुरुदंसंसनिंगोःशश्वत्तमंहवमानायसाध । स्यान्नःसूनुस्तनयोविजावाग्नेसातेसुमतिर्भूत्वस्मे+ ॥ २ ॥ (३।१।८) अं जंतित्वामध्वरेदेवयंतोवनस्पतेमधुनादैव्येन । यदूर्ध्वस्तिष्ठाद्रविणेहधत्ताद्यद्वाक्षयोमातुरस्याऽउपस्थे ॥ समिद्धस्यश्र यमाणःपुरस्ताद्ब्रह्मवन्वानोऽअजरंसुवीरं । आरेऽअस्मदमतिंबाधमानऽउच्छ्रयस्वमहतेसौभगाय ॥ उच्छ्रयस्ववनस्पते

(३।१।८) अंजंतीत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोयूपःपष्ठ्यादिपंचानांयूपाः (अष्टम्याविश्वेदेवावा) अंत्यायात्रश्चनत्रिष्टुप् तृतीयासप्तम्यावनुष्टुभौ ।

वर्ष्मन्पृथिव्याऽअधि । सुमितीमीयमानोवर्चोधायज्ञवाहसे ॥ युवासुवासाःपरिवीतऽआगात्सऽउश्रेयान्भवतिजायमानः । तंधीरासःकवयऽउन्नयंतिस्वाध्योऽमनसादेवयंतः ॥ जातोजायतेसुदिनत्वेऽअह्नांसमर्यऽआविदथेवर्धमानः । पुनंतिधीराऽअपसोमनीषादेवयाविप्रऽउदियर्तिवाचं ॥ ३ ॥ यान्वोनरोदेवयंतोनिमिम्युर्वनस्पतेस्वधितिर्वातक्ष । तेदेवासःस्वरवस्तस्थिवांसःप्रजावदस्मेदिधिपंतुरत्नं ॥ येवृक्णासोऽअधिक्षमिनिमितासोयतस्रुचः । तेनोव्यंतुवार्यंदेवत्राक्षेत्रसाधसः ॥ आदित्यारुद्रावसवःसुनीथाद्यावाक्षामापृथिवीऽअंतरिक्षं । सजोषसोयज्ञमवंतुदेवाऽऊर्ध्वंकृण्वंत्वध्वरस्यकेतुं+ ॥ हंसाऽइवश्रेणिशोयतानाःशुक्रावसानाःस्वरवोनऽआगुः । उन्नीयमानाःकविभिःपुरस्ताद्देवादेवानामपियंतिपाथः ॥ शृंगाणीवेच्छृंगिणांसंददृश्रेचषालवंतःस्वरवःपृथिव्यां । वाघद्भिर्वाविहवेश्रोषमाणाऽअस्माँऽअवंतुपृतनाज्येषु ॥ वनस्पतेशतवल्शोविरोहसहस्रवल्शाविवयंरुहेम । यंत्वामयंस्वधितिस्तेजमानःप्रणिनायमहतेसौभगाय ॥ ४ ॥ (३।१।९) सखायस्त्वाववृमहेदेवंमर्तासऽऊतये । अपांनपातंसुभगंसुदीदितिंसुप्रतूर्तिमनेहसं ॥ कायमानोवनात्वंयन्मातॄरजगन्नपः । नतत्तेऽअग्नेप्रमृषेनिवर्तनंयद्दूरेसन्निहाभवः ॥ अतितृष्टंववक्षिथाथैवसुमनाऽअसि । प्रप्रान्येयंतिपर्यन्यऽआसतेयेषांसख्येऽअसिश्रितः+ ॥ ईयिवांसमतिस्रिधःशश्वतीरतिसश्चतः । अन्वीमविंद

(३।१।९) सखायइतिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निर्बृहत्यत्यात्रिष्टुप् ।

न्निचिरासोऽअद्रुहोप्सुसिंहमिवश्रितं ॥ ससृवांसमिवत्मनाग्निमित्थातिरोहितं । ऐनंनयन्मातरिश्वापरावतोदेवे
भ्योमथितंपरि ॥ ५ ॥ तंत्वामर्तोऽअगृभ्णतदेवेभ्योहव्यवाहन । विश्वान्यद्यज्ञाँऽअभिपासिमानुषतवक्रत्वायवि
ष्ठ्य ॥ तद्भद्रंतवदंसनापाकायचिच्छदयति । त्वांयदग्नेपशवःसमासतेसमिद्धमपिशर्वरे ॥ आजुहोतास्वध्वरंशीरंपा
वकशोचिषं । आशुंदूतमजिरंप्रत्नमीड्यंश्रुष्टीदेवंसपर्यत ॥ त्रीणिशतात्रीसहस्राण्यग्निंत्रिंशच्चदेवानवचासपर्यन् ।
औक्षन्घृतैरस्तृणन्बर्हिरस्माऽआदिद्धोतारंन्यसादयंत ॥ ६ ॥ (३।१।१०) त्वामग्नेमनीषिणःसम्राजंचर्षणीनां ।
देवंमर्तासऽइंधतेसमध्वरे ॥ त्वांयज्ञेष्वृत्विजमग्नेहोतारमीळते । गोपाऽऋतस्यदीदिहिस्वेदमे ॥ सघायस्तेददाशति
समिधाजातवेदसे । सोऽअग्नेधत्तेसुवीर्यंसपुष्यति ॥ सकेतुरध्वराणामग्निर्देवेभिरागमत् । अंजानःसप्तहोतृभिर्हविष्म
ते ॥ प्रहोत्रेपूर्व्यंवचोग्नयेभरताबृहत् । विपांज्योतींषिबिभ्रतेनवेधसे ॥ ७ ॥ अग्निंवर्धंतुनोगिरोयतोजायतऽउक्थ्यः ।
महेवाजायद्रविणायदर्शतः ॥ अग्नेयजिष्ठोऽअध्वरेदेवान्देवयतेयज । होतामंद्रोविराजस्यतिस्त्रिधः ॥ सनःपावक
दीदिहिद्युमदस्मेसुवीर्यं । भवास्तोतृभ्योऽअंतमःस्वस्तये ॥ तंत्वाविप्राविपन्यवोजागृवांसःसमिंधते । हव्यवाहममर्
त्यंसहोवृधं ॥ ८ ॥ (३।१।११) अग्निर्होतापुरोहितोध्वरस्यविचर्षणिः । सवेदयज्ञमानुषक् ॥ सहव्यवाळमर्त्य

(३।१।१०)त्वामग्नइतिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निरुष्णिक्। (३।१।११) अग्निर्होतेतिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निर्गा

ऽउशिग्दूतश्चनोंहितः । अग्निर्धियासमृण्वति ॥ अग्निर्धियासचैततिकेतुर्यज्ञस्यपूर्व्यः । अर्थंह्यस्यतरणि ॥ अग्निंसूनुं सनश्रुतंसहसोजातवेदसं । वह्निंदेवाऽअकृण्वत ॥ अदाभ्यःपुरऽएताविशामग्निर्मानुषीणां । तूर्णीरथःसदानवः ॥ ९ ॥ साह्वान्विश्वाऽअभियुजःक्रतुर्देवानाममृक्तः । अग्निस्तुविश्रवस्तमः ॥ अभिप्रयांसिवाहसादाश्वाँऽअश्नोति मर्त्यः । क्षयंपावकशोचिषः ॥ परिविश्वानिसुधिताग्नेरश्यामुमन्मभिः । विप्रासोजातवेदसः ॥ अग्नेविश्वानिवार्या वाजेषुसनिषामहे । त्वेदेवासऽएरिरे ॥ १० ॥ (३।१।१२) इंद्राग्नीऽआगतंसुतंगीर्भिर्नभोवरेण्यं । अस्यपातंधि येषिता ॥ इंद्राग्नीजरितुःसचायज्ञोजिगातिचेतनः । अयापातमिमंसुतं ॥ इंद्रमग्निंकविच्छदायज्ञस्यजूत्यावृणे । तासोमस्येहतृंपतां ॥ तोशावृत्रहणाहुवेसजित्वानापराजिता । इंद्राग्नीवाजसातमा ॥ प्रवामर्चत्युक्थिनोनीथाविदो जरितारः । इंद्राग्नीऽइषऽआवृणे ॥ ११ ॥ इंद्राग्नीनवतिंपुरोदासपत्नीरधूनुतं । साकमेकेनकर्मणा ॥ इंद्राग्नीऽअप सस्पर्युपप्रयंतिधीतयः । ऋतस्यपथ्याऽअनु ॥ इंद्राग्नीतविषाणिवांसधस्थानिप्रयांसिच । युवोरप्तूर्यंहितं ॥ इंद्राग्नी रोचनादिवःपरिवाजेषुभूषथः । तद्वांचेतिप्रवीर्यं ॥ १२ ॥ (३।२।१) प्रवोदेवायाग्नयेबर्हिष्ठमर्चास्मै । गमद्देवे भिरासनोयजिष्ठोबर्हिरासदत् ॥ ऋतावायस्यरोदसीदक्षंसचंतऽऊतयः । हविष्मंतस्तमीळतेतंसनिष्यंतोवसे ॥ सयं

यत्री । (३।१।२२) इंद्राग्नीइतिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्राग्नीगायत्री । (३।२।१) प्रवोदेवायेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रऋषभो

ताविप्रंऽएषांसयज्ञानामथाहिपः । अग्निंतंवोदुवस्यतदातायोवनितामघं ॥ सनःशर्माणिवीतयेग्निर्यच्छतुशंतमा । य
तोनःप्रुष्णवद्वसुदिविक्षितिभ्योऽअप्स्वा ॥ दीदिवांसमपूर्व्यंवस्वीभिरस्यधीतिभिः । ऋक्वाणोऽअग्निमिंधतेहोतारं
विश्पतिंविशां ॥ उतनोब्रह्मन्नविषऽउक्थेषुदेवहूतमः । शंनःशोचामरुद्वृधोग्नेसहस्रसातमः ॥ नूनोरास्वसहस्रवत्तोक
वत्पुष्टिमद्वसु ॥ द्युमदग्नेसुवीर्यंवर्षिष्ठमनुपक्षितं ॥ १३ ॥ (३।२।२) आहोतामंद्रोविदथान्यस्थात्सत्योयज्वाकवि
तमःसवेधाः । विद्युद्रथःसहसस्पुत्रोऽअग्निःशोचिष्केशःपृथिव्यांपाजोऽअश्रेत् ॥ अयामितेनमऽउक्तिंजुषस्वऽऋतावस्
स्तुभ्यंचेततेसहस्वः । विद्वाँऽआवक्षिविदुषोनिषत्सिमध्यऽआबर्हिरूतयेयजत्र ॥ द्रवतांतऽउषसावाजयंतीऽअग्नेवात
स्यपथ्याभिरच्छ । यत्सींमंजंतिपूर्व्यंहविर्भिरावंधुरेवतस्थतुर्दुरोणे ॥ मित्रश्चतुभ्यंवरुणःसहस्वोग्नेविश्वेमरुतःसुम्नम
र्चन् । यच्छोचिषासहसस्पुत्रतिष्ठाऽअभिक्षितीःप्रथयन्त्सूर्योनॄन् ॥ वयंतेऽअद्यररिमाहिकाममुत्तानहस्तानमसो
पसद्य । यजिष्ठेनमनसायक्षिदेवानस्रेधतामन्मनाविप्रोऽअग्ने ॥ त्वद्धिपुत्रसहसोविपूर्वीर्देवस्ययंत्यूतयोविवाजाः ।
त्वंदेहिसहस्रिणंरयिंनोद्रोघेणवचसासत्यमग्ने ॥ तुभ्यंदक्षकविक्रतोयानीमादेवमर्तासोऽअध्वरेऽअकर्म । त्वंविश्वस्य
सुरथस्यबोधिसर्वंतदग्नेऽअमृतस्वदेह ॥ १४ ॥ (३।२।३) विपाजसापृथुनाशोशुचानोबाधस्वद्विषोरक्षसोऽअमी

ग्निरनुष्टुप्।(३।२।२)आहोतेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रऋषभोग्निस्त्रिष्टुप् ।(३२३)विपाजसेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकात्यउत्कीलोग्निस्त्रिष्टुप्।

वाः । सुशर्मणोबृहतःशर्मणिस्यामग्नेरहंसुहवस्यप्रणीतौ । त्वंनोऽअस्याऽउपसोव्युष्टौत्वंसूरऽउदितेवोधिगोपाः । ज
न्मेवनित्यंतनयंजुषस्वस्तोमंमेऽअग्नेतन्वासुजात ॥ त्वंनृचक्षावृषभानुपूर्वीःकृष्णास्वग्नेऽअरुपोविभाहि । वसोनेषिचप
र्षिचात्यंहःकृधीनोरायऽउशिजोयविष्ठ ॥ अषाह्लोऽअग्नेवृषभोदिदीहिपुरोविश्वाःसौभगासंजिगीवान् । यज्ञस्यनेताप्र
थमस्यपायोर्जातवेदोबृहतःसुप्रणीते ॥ अच्छिद्राशर्मजरितःपुरूणिदेवाँऽअच्छादीद्यानःसुमेधाः । रथोनसस्निरभि
वक्षिवाजमग्नेत्वंरोदसीनःसुमेके ॥ प्रपीपयवृषभजिन्ववाजानग्नेत्वंरोदसीनःसुदोघे । देवेभिर्देवसुरुचारुचानोमानो
मर्तस्यदुर्मतिःपरिष्ठात् ॥ इळामग्ने० ॥ १५ ॥ (३।२।४) अयमग्निःसुवीर्यस्येशेमहःसौभगस्य । रायऽईशेस्वपत्य
स्यगोमतऽईशेवृत्रहथानां ॥ इमंनरोमरुतःसश्चतावृधंयस्मिन्रायःशेवृधासः । अभियेसंतिपृतनासुदूढ्योविश्वाहाशत्रु
मादभुः+ ॥ सत्वंनोरायःशिशीहिमीढ्वोऽअग्नेसुवीर्यस्य । तुविद्युम्नवर्षिष्ठस्यप्रजावतोनमीवस्यशुष्मिणः ॥ चक्रिर्यो
विश्वाभुवनाभिसासहिश्चक्रिर्देवेष्वादुवः । आदेवेषुयततऽआसुवीर्यऽआशंसऽउतनृणां+ ॥ मानोऽअग्नेमतयेमावीर
तायैरीरधः । मागोतायैसहसस्पुत्रमानिदेपद्वेषांस्याकृधि ॥ शग्धिवाजस्यसुभगप्रजावतोग्नेबृहतोऽअध्वरे । संराया

(३।२।४) अयमग्निरितिपड्ृचस्यसूक्तस्यकात्यउत्कीलोग्निःआद्यातृतीयापचम्योबृहत्यःद्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यःसतोबृहत्यः ।

भूयसासृजमयोभुनातुविद्युम्नयशस्वता ॥ १६ ॥ (३।२।५) समिध्यमानःप्रथमानुधर्मासमक्तुभिरज्यतेविश्ववा
रः । शोचिष्केशोघृतनिर्णिक्पावकःसुयज्ञोऽअग्निर्यजथायदेवान् ॥ यथायजोहोत्रमग्नेपृथिव्यायथादिवोजातवेद
श्चिकित्वान् । एवानेनहविषायक्षिदेवान्मनुष्वद्यज्ञंप्रतिरेममद्य ॥ त्रीण्यायूंषितवजातवेदस्तिस्रऽआजानीरुषसस्ते
ऽअग्ने । ताभिर्देवानामवोयक्षिविद्वानथाभवयजमानायशंयोः ॥ अग्निंसुदीतिंसुदृशंगृणंतोनमस्यामस्त्वेड्यंजातवे
दः । त्वांदूतमरतिंहव्यवाहंदेवाऽअकृण्वन्नमृतस्यनाभिं ॥ यस्त्वद्धोतापूर्वोऽअग्नेयजीयान्द्विताचसत्तास्वधयाचशंभुः ।
तस्यानुधर्मप्रयजाचिकित्वोथानोधाऽअध्वरंदेववीतौ ॥ १७ ॥ (३।२।६) भवानोऽअग्नेसुमनाऽउपेतौसखेवसख्ये
पितरेवसाधुः । पुरुद्रुहोहिक्षितयोजनानांप्रतिप्रतीचीर्दहतादरातीः ॥ तपोष्वग्नेऽअंतराँऽअमित्रान्तपाशंसमररुपःप
रस्य । तपोवसोचिकितानोऽअचित्तान्वितेतिष्ठंतामजराऽअयासः ॥ इध्मेनाग्नऽइच्छमानोघृतेनजुहोमिहव्यंतरसेबला
य । यावदीशेब्रह्मणावंदमानऽइमांधियंशतसेयायदेवीं ॥ उच्छोचिपासहसस्पुत्रस्तुतोबृहद्वयःशशमानेषुधेहि । रे
वदग्नेविश्वामित्रेषुशंयोर्मर्मृज्मातेतन्वंभूरिकृत्वः ॥ क्षुधिरत्नंसुसनितर्धनानांसघेदग्नेभवसियत्समिद्धः । स्तोतुर्दुरोणे

(३।२।५) समिध्यमानइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रःकतोग्निस्त्रिष्टुप् । (३।२।६) भवानइतिपचर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रःकतो
ग्निस्त्रिष्टुप् ।

सुभगंस्यरेवत्सूप्राकुरस्रादधिपेवपूंपि ॥ १८ ॥ (३।२।७) अग्निंहोतारंप्रवृणेमियेधेगृत्संकविंविश्वविदममूरं । सनोयक्षदेवतातायजीयाम्रायेवाजायवनतेमघानिं ॥ प्रतेऽअग्नेहविष्मतीमियर्म्यच्छासुद्युम्नांरातिनींघृताचीं ॥ प्रदक्षिणिदेवतातिमुराणःसंरातिभिर्वसुभिर्यज्ञमश्रेत् ॥ सतेजीयसामनसात्वोतऽउताशिक्षस्वपत्यस्यशिक्षोः । अग्नेरायोनृतमस्यप्रभूतौभूयामतेसुष्टुतयश्चवस्वः ॥ भूरीणिहित्वेदधिरेऽअनीकाग्नेदेवस्ययज्यवोजनासः । सऽआवहदेवतातिंयविष्ठशर्धोयदद्यदिव्यंयजासि ॥ यत्त्वाहोतारमनजन्मियेधेनिषादयंतोयजथायदेवाः । सत्वंनोऽअग्नेवितेहवोध्यधिश्रवांसिधेहिनस्तनूषु ॥ १९ ॥ (३।२।८) अग्निमुपसमश्विनादधिक्रांव्युष्टिषुहवतेवाह्निरुक्थैः । सुज्योतिषोनःशृण्वंतुदेवाःसजोषसोऽअध्वरंवावशानाः+ ॥ अग्नेत्रीतेवाजिनात्रीषधस्थातिस्रस्तेजिह्वाऽऋतजातपूर्वीः । तिस्रऽउतेतन्वोदेववातास्ताभिर्नःपाहिगिरोऽअप्रयुच्छन् । अग्नेभूरीणितवजातवेदोदेवस्वधावोमृतस्यनाम । याश्चमायामायिनांविश्वमिन्वत्वेपूर्वीःसंदधुःपृष्टबंधो ॥ अग्निर्नेताभगऽइवक्षितीनांदैवीनांदेवऽऋतुपाऽऋतावा । सवृत्रहासनयोविश्ववेदाःपर्षद्विश्वातिदुरितागृणंतं ॥ दधिक्रामग्निमुषसंचदेवींबृहस्पतिंसवितारंचदेवं । अश्विनामित्रावरुणाभगंचवसूंन्रुद्राँऽ

(३।२।७) अग्निंहोतारमितिपचर्चस्यसूक्तस्यकौशिकोगाथ्यग्निस्त्रिष्टुप् । (३।२।८) अग्निमुपसमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यकौशिकोगाथ्यग्निःआद्यांत्ययोर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

आदित्याँऽइहहुवे ॥ २० ॥ (३।२।९) इमंनोयज्ञममृतेषुधेहीमाहव्याजातवेदोजुषस्व । स्तोकानामग्नेमेदसोघृत
स्यहोतःप्राशानप्रथमोनिषद्य ॥ घृतवंतःपावकतेस्तोकाश्चोतंतिमेदसः । स्वधर्मन्देववीतयेश्रेष्ठंनोधेहिवार्यं ॥ तुभ्यं
स्तोकाघृतश्चुतोग्नेविप्रायसंत्य । ऋषिःश्रेष्ठःसमिध्यसेयज्ञस्यप्राविताभव ॥ तुभ्यंश्चोतंत्यध्रिगोऽशचीवःस्तोकासोऽअ
ग्नेमेदसोघृतस्य । कविशस्तोबृहताभानुनागाहव्याजुषस्वमेधिर ॥ ओजिष्ठंतेमध्यतोमेदऽउद्भृतंप्रतेवयंददामहे । श्चो
तंतितेवसोस्तोकाऽअधित्वचिप्रतितान्देवशोविहि ॥ २१ ॥ (३।२।१०) अयंसोऽअग्निर्यस्मिन्त्सोममिंद्रःसुतंदधे
जठरेवावशानः । सहस्रिणंवाजमत्यंनसप्तिंससवान्त्सन्त्स्तूयसेजातवेदः ॥ अग्नेयत्तेदिविवर्चःपृथिव्यांयदोषधीष्व
प्स्वायजत्र । येनांतरिक्षमुर्वाततंथत्वेषःसभानुरर्णवोनृचक्षाः ॥ अग्नेदिवोऽअर्णमच्छाजिगास्यच्छादेवाँऽऊचिषेधि
ष्ण्याये । यारोचनेपरस्तात्सूर्यस्ययाश्चावस्तादुपतिष्ठंतऽआपः ॥ पुरीष्यासोऽअग्नयःप्रावणेभिःसजोषसः । जुषंतांय
ज्ञमद्रुहोनमीवाऽइषोमहीः+ ॥ इळामग्ने० ॥ २२ ॥ (३।२।११) निर्मथितःसुधितऽआसधस्थेयुवाकविरध्वरस्य

(३।२।९) इमंनइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यकौशिकोगाथ्यग्निःआद्यात्रिष्टुप्द्वितीयातृतीयेनुष्टुभौचतुर्थीविराड्रूपात्यासतोबृहती । (३।२।१०) अयंसइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यकौशिकोगाथ्यग्निरुपांत्यायाःपुरीष्याग्नयस्त्रिष्टुप्चतुर्थ्यनुष्टुप् । (३।२।११) निर्मथितइति पंचर्चस्यसूक्तस्यभारतौदेवश्रवोदेववातावग्निस्त्रिष्टुप्तृतीयासतोबृहती ।

प्रणेता । जूर्यंत्स्वग्निरजरोवनेष्वत्रादधेऽअमृतंजातवेदाः ॥ अमंथिष्टांभारतारेवदग्निंदेवश्रवादेववातःसुदक्षं । अ
ग्नेविपश्यबृहताभिरायेषांनोनेताभवतादनुद्यून्+ ॥ दशक्षिपःपूर्व्यंसीमजीजनन्त्सुजातंमातृषुप्रियं । अग्निंस्तुहिदैव
वातंदेवश्रवोयोजनानामसद्वशी+ ॥ नित्वादधेवरऽआपृथिव्याऽइळायास्पदेसुदिनत्वेऽअह्नां । दृषद्वत्यांमानुषऽआप
यायांसरस्वत्यांरेवदग्नेदिदीहि ॥ इळामग्ने० ॥ २३ ॥ (३।२।१२) अग्नेसहस्वपृतनाऽअभिमातीरपास्य । दुष्टरस्तरन्नरा
तीर्वर्चोधायज्ञवाहसे ॥ अग्नऽइळासमिध्यसेवीतिहोत्रोऽअमर्त्यः । जुषस्वसूनोऽअध्वरं+ ॥ अग्नेद्युम्नेनजागृवेसहसःसू
नवाहुत । एदंबर्हिःसदोमम ॥ अग्नेविश्वेभिरग्निभिर्देवेभिर्महयागिरः । यज्ञेषुयऽउचायवः ॥ अग्नेदादाशुषेरयिंवीरवं
तंपरीणसं । शिशीहिनःसूनुमतः ॥ २४ ॥ (३।२।१३) अग्नेंदिवःसूनुरसिप्रचेतास्तनापृथिव्याऽउतविश्ववेदाः । ऋधग्दे
वाँऽइहयजाचिकित्वः ॥ अग्निःसनोतिवीर्याणिविद्वान्त्सनोतिवाजममृतायभूषन् । सनोदेवाँऽएहवहापुरुक्षो ॥ अग्नि
र्द्यावापृथिवीविश्वजन्येऽआभातिदेवीऽअमृतेऽअमूरः । क्षयन्वाजैःपुरुश्चंद्रोनमोभिः ॥ अग्नऽइंद्रश्चदाशुषोदुरोणेसुता
वतोयज्ञमिहोपयातं । अमर्धंतासोमपेयायदेवा ॥ अग्नेऽअपांसमिध्यसेदुरोणेनित्यःसूनोसहसोजातवेदः । सधस्थां

(३।२।१२) अग्नेसहस्वेतिपचर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निर्गायत्रीआद्यानुष्टुप् । (३।२।१३) अग्नेदिवइतिपंचर्चस्यसूक्तस्य
गाथिनोविश्वामित्रोग्निश्चतुर्थ्याइंद्राग्नीविराट् ।

निमुह्यमानऽऊती+ ॥ २५ ॥ (३।२।१४) वैश्वानरंमनसाग्निंनिचाय्याहुविष्मंतोऽअनुषत्यंस्वविंदं । सुदानुंदेवं रथिरंवसूयवोगीर्भीरण्वंकुशिकासोहवामहे ॥ तंशुभ्रमग्निमवसेहवामहेवैश्वानरंमातरिश्वानमुक्थ्यं । बृहस्पतिंमनु षोदेवतातयेविप्रंश्रोतारमतिथिंरघुष्यदं ॥ अश्वोनक्रंदन्जनिभिःसमिंध्यतेवैश्वानरःकुशिकेभिर्युगेयुगे । सनोऽअग्निः सुवीर्यंस्वश्व्यंदधातुरत्नममृतेषुजागृविः ॥ प्रयंतुवाजास्तविषीभिरग्नयःशुभेसंमिश्लाःपृषतीरयुक्षत । बृहदुक्षोमरुतो विश्ववेदसःप्रवेपयंतिपर्वताँऽअदाभ्याः ॥ अग्निश्रियोमरुतोविश्वकृष्टयऽआत्वेषमुग्रमवऽईमहेवयं । तेस्वानिनोरुद्रि यावर्षनिर्णिजःसिंहानहेषक्रतवःसुदानवः ॥ २६ ॥ व्रातंव्रातंगणंगणंसुशस्तिभिरग्नेर्भामंमरुतामोजऽईमहे । पृषदश्वासो ऽअनवभ्रराधसोगंतारोयज्ञंविदथेषुधीराः ॥ अग्निरस्मिजन्मनाजातवेदाघृतंमेचक्षुरमृतंमऽआसन् । अर्कस्त्रिधातू रजसोविमानोजस्रोघर्मोहविरस्मिनाम ॥ त्रिभिःपवित्रैरपुपोध्यर्कंहृदामतिंज्योतिरनुप्रजानन् । वर्षिष्ठंरत्नमकृतस्व धाभिरादिद्द्यावापृथिवीपर्यपश्यत् ॥ शतधारमुत्समक्षीयमाणंविपश्चितंपितरंवक्त्वानां । मेळिंमदंतंपित्रोरुपस्थेतंरो दसीपिपृतंसत्यवाचं ॥ २७ ॥ (३।२।१५) प्रवोवाजाऽअभिद्यवोहविष्मंतोघृताच्या । देवाञ्जिगातिसुम्नयुः+ ॥

(३।२।१४) वैश्वानरमितिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रःआद्यानांतिसृणांवैश्वानरोग्निश्चतुर्थ्यादितिसृणांमरुतःसप्तम्यष्टम्योरात्मा अंत्यायाउपाध्यायःआद्याःपट्जगत्योंत्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः । (३।२।१५) प्रवोवाजाइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निःआद्याया

ईळेऽअ॒ग्निंवि॑प॒श्चितं॒गि॒रायज्ञस्य॒साधनं । श्रुष्टीवानंधि॒तावानं ॥ अग्नेश॒केम॑तेव॒यंयमं॑दे॒वस्य॑वाजिनः । अतिद्वेषांसित रेम ॥ स॒मि॒ध्यमा॑नोऽअध्व॒रे३॒ग्निः पा॑व॒कऽईड्यः । शो॒चिष्के॑श॒स्तमीमहे ॥ पृथुपाजाऽअम॑र्त्योघृतनि॑र्णि॒क्स्वाहुतः । अ॒ग्निर्य॒ज्ञस्य॑हव्य॒वाट् ॥ २८ ॥ तंस॒बाधो॑यतस्रु॑चऽइ॒त्थाधि॒यायज्ञवंतः । आचक्रु॒रग्निमूतये ॥ होतादे॒वोऽअम॑र्त्यः पु॒रस्ता॑देतिमा॒यया । वि॒दथा॑निप्रचोदयन् ॥ वा॒जीवाजेषुधीयतेध्व॒रेषु॒प्रणीयते । विप्रो॑य॒ज्ञस्य॒साधनः ॥ धि॒याचक्रेव रे॑ण्योभूतानां॒गर्भ॒मादधे । दक्ष॑स्यपि॒तरंतना ॥ नित्वादधेव॒रेण्यंदक्ष॑स्ये॒ळासहस्कृत । अग्नेसुदी॒तिमु॒शिजं ॥ २९ ॥ अ॒ग्निंयं॒तुरम॒प्तुरमृ॒तस्य॒योगेव॒नुषः । विप्रावाजैःसमिंधते ॥ ऊर्जोनपातमध्व॒रेदीदि॒वांस॒मुप॒द्यवि । अ॒ग्निमीळेक॒विक्र॑तुं ॥ ई॒ळेन्योनम॒स्य॑स्ति॒रस्तमां॑सिदर्श॒तः । सम॒ग्निरि॑ध्यते॒वृषा ॥ वृषोऽअ॒ग्निःसमि॑ध्य॒तेश्वोनदे॑व॒वाहनः । तंह॒विष्मंत ऽईळते ॥ वृषंत्वाव॒यंवृ॑ष॒न्वृषण॒ःसमि॑धीमहि । अग्नेदीद्य॑तंबृ॒हत् ॥ ३० ॥ (३।२।१६) अग्नेजु॒षस्व॑नोह॒विःपु॒रो ळाश॑ंजातवेदः । प्रा॒तःसा॒वेधि॑यावसो ॥ पु॒रो॒ळाऽअ॑ग्नेपच॒तस्तुभ्यंवा॒घापरि॑ष्कृतः । तंजु॑षस्वयविष्ठ्य ॥ अग्नेवी॒हिपु रो॒ळाश॒माहु॑तंति॒रोऽअ॑ह्न्यं । सह॑सःसू॒नुर॑स्यध्व॒रेहि॒तः ॥ माध्यं॑दिने॒सव॑नेजातवेदःपु॒रो॒ळाश॑मि॒हक॑वेजुषस्व । अग्नेय॒ ह्वस्य॒तव॑भाग॒धेयं॒नप्रमि॑नंतिवि॒दथे॑षु॒धीराः ॥ अग्ने॑तृ॒तीये॒सव॑ने॒हिकानि॑षःपु॒रो॒ळाश॑ंसहसःसून॒वाहुतं । अथादे॒वेष्व॑ध्व॒रं

ऋतवोवागायत्री । (३।२।१६) अग्नेजुषस्वेतिपड्टृचस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निर्गायत्रीतृतीयोष्णिक्चतुर्थीत्रिष्टुप्पंचमीजगती ।

विपन्ययाधारत्वंतममृतेषुजागृविं ॥ अग्नेवृधानऽआहुतिंपुरोळाशंजातवेदः । जुषस्वतिरोऽअह्न्यं ॥३१॥ (३।२।१७)
अस्तीदमधिमंथनमस्तिप्रजननंकृतं । एतांविश्पत्नीमाभराग्निंमंथामपूर्वथा ॥ अरण्योर्निहितोजातवेदागर्भऽइवसुधि
तोगर्भिणीषु । दिवेदिवऽईड्योजागृवद्भिर्हविष्मद्भिर्मनुष्येभिरग्निः+ ॥ उत्तानायामवभराचिकित्वान्त्सद्यःप्रवीता
वृषणंजजान । अरुषस्तूपोरुशदस्यपाजऽइळायास्पुत्रोवयुनेजनिष्ट ॥ इळायास्त्वापदेवयंनाभापृथिव्याऽअधि । जा
तवेदोनिधीमह्यग्नेहव्यायवोळ्हवे ॥ मंथतानरःकविमद्वयंतंप्रचेतसममृतंसुप्रतीकं । यज्ञस्यकेतुंप्रथमंपुरस्ताद्ग्निंनरोज
नयतासुशेवं ॥ ३२ ॥ यदीमंथंतिबाहुभिर्विरोचतेश्वोनवाज्यरुषोवनेष्वा । चित्रोनयामन्नश्विनोरनिवृतःपरिवृण
क्त्यश्मनस्तृणादहन् ॥ जातोऽअग्नीरोचतेचेकितानोवाजीविप्रःकविशस्तःसुदानुः । यंदेवासऽईड्यंविश्वविदंहव्यवा
हमदधुरध्वरेषु ॥ सीदहोतःस्वऽउलोकेचिकित्वान्त्सादयायज्ञंसुकृतस्ययोनौ । देवावीर्देवान्हविषायजास्यग्नेबृहद्यज
मानेवयोधाः ॥ कृणोतधूमंवृषणंसखायोस्रेधंतऽइतनवाजमच्छ । अयमग्निःपृतनाषाट्सुवीरोयेनदेवासोऽअसहंत
दस्यून् ॥ अयंतेयोनिर्ऋत्वियोयतोजातोऽअरोचथाः । तंजानन्नग्नऽआसीदाथानोवर्धयागिरः ॥ ३३ ॥ तनूनपा

(३।२।१७) अस्तीदमितिषोळशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोग्निस्त्रिष्टुप् (पंचम्याऋत्विजोवा) आद्यचतुर्थीदशमीद्वादश्योनुष्टु
भःषष्ठ्येकादशीपंचदश्योजगत्यः ।

दुच्यतेगर्भेऽआसुरोनराशंसोभवतियद्विजायते । मातरिश्वायदमिमीतमातरिवातस्यसगोंऽअभवत्सरीमणि ॥ सुनिर्मथानिर्मथितःसुनिधानिहितःकविः । अग्नेस्वध्वराकृणुदेवान्देवयतेयज ॥ अजीजनन्नमृतंमर्त्यासोस्रेमाणंतरणिंवीळुजंभं । दशस्वसारोऽअग्रुवःसमीचीःपुमांसंजातमभिसंरभंते ॥ प्रसप्तहोतासनकादरोचतमातुरुपस्थेयदशोचदूधनि । ननिमिषतिसुरणोदिवेदिवेयदसुरस्यजठरादजायत ॥ अमित्रायुधोमरुतामिवप्रयाःप्रथमजाब्रह्मणोविश्वमिद्विदुः । द्युम्नवद्ब्रह्मकुशिकासऽएरिरऽएकंऽएकोदमेऽअग्निंसमीधिरे ॥ यदद्यत्वाप्रयतियज्ञेऽअस्मिन्होतश्चिकित्वोवृणीमहीह । ध्रुवमयाध्रुवमुताशमिष्ठाःप्रजानन्विद्वाँऽउपयाहिसोमं ॥ ३४ ॥ ॥ इतितृतीयाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

तृतीयाष्टकेसूक्तानि १२२ ऋचः १२०९

सप्तदशाध्याये वर्गाः ३४ सूक्तानि २३ ऋचः १७६ ॥ त्याग ॥ अग्नयइदं. ११ यूपायेदं ५ यूपेभ्यः. ५ व्रश्चनाय १ अग्नय. २७ इंद्राग्निभ्या. ९ अग्नय. ४२ विश्वेभ्योदेवेभ्य अग्नय ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्नय ८ पुरीष्येभ्योग्निभ्य. अग्नय. १४ अग्नींद्राभ्यामि. अग्नय वैश्वानरायाग्नय. ३ मरुद्भ्योग्निभ्य ३ आत्मन. २ उपाध्यायाये अग्नय ३७ ॥ इतितृतीयेप्रथमः ॥ १ ॥ (१ आदित्यारुद्रा- इत्यस्याअष्टम्याविश्वेदेवता ।)

इच्छंतिव्यधिकैंद्रंशासत्कुशिकोविश्वामित्रएववाश्रुतेरिंद्रसोमंत्र्यूनांप्रपर्वतानांसप्तोनासंवादोनदीभिर्विश्वामित्रस्योक्तितीर्षोस्तत्रनदीवाक्यंचतुर्थींषष्ठ्यष्टमीदशम्यःषष्ठीसप्तम्योस्त्विंद्रस्तुतिरंत्यानुष्टुबिंद्रःपूर्भिदेकादशंतिष्ठाहरीइमामूर्ष्वंपांत्यांघोरोपश्यत्सानिर्दहेच्छस्यमानेतिश्रूयतेवार्त्रहत्यायगायत्रमंत्यानुष्टुबभितष्टेवदशप्रजापतिःसवैश्वामित्रोवाच्योवाद्वौवातौनवैकोपींद्रंमतिर्नव ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (३।३।१) इच्छंतित्वासोम्यासःसखायःसुन्वंतिसोमंदधतिप्रयांसि । तितिक्षंतेऽअभिशस्तिंजनानामिंद्रत्वदाकश्चनहिप्रकेतः+ ॥ नतेदूरेपरमाचिद्रजांस्यातुप्रयाहिहरिवोहरिभ्यां । स्थिरायवृष्णेसवनाकृतेमायुक्ताग्रावाणःसमिधानेऽअग्नौ+ ॥ इंद्रःसुशिप्रोमघवातरुत्रोमहाव्रातस्तुविकूर्मिर्ऋघावान् । यदुग्रोधावाधितोमर्त्येषुक्व1त्यातेवृषभवीर्याणि ॥ त्वंहिष्मांच्यावयन्नच्युतान्येकोवृत्राचरसिजिघ्नमानः । तवद्यावापृथिवीपर्वतासोनुव्रतायनिमितेवतस्थुः ॥ उताभयेपुरुहूतश्रवोभिरेकोदृह्ळमवदोवृत्रहासन् । इमेचिदिंद्ररोदसीऽअपारेयत्संगृभ्णामघवन्काशिरित्ते ॥ १ ॥ प्रसूनऽइंद्रप्रवताहरिभ्यांप्रतेवज्रःप्रमृणन्नेतुशत्रून् । जहिप्रतीचोऽअनूचःपराचोविश्वंसत्यंकृणुहिविष्टमस्तु ॥ यस्मैधायुरदधामर्त्यायाभक्तंचिद्भजतेगेह्यं1सः । भद्रातऽइंद्रसुमतिर्घृताचीसहस्रदानापुरुहूतरातिः+ ॥ ॥ ९ ॥

(३।३।१) इच्छंतित्वेतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

सहदानुंपुरुहूतक्षियंतमहस्तमिंद्रसंपिंणक्कुणारुं । अभिवृत्रंवर्धमानंपियारुमपादमिंद्रतवसाजघंथ ॥ निसा
मनामिंपिरामिंद्रभूमिंमहीमपारांसदनेससत्थ । अस्तंभ्नाद्यांवृषभोऽअंतरिंक्षमर्षन्त्वापस्त्वयेहप्रसूताः ॥ अलातृणो
वलऽइंद्रव्रजोगोःपुराहंतोर्भयमानोव्यार । सुगान्पथोऽअकृणोन्निरजेगाःप्रावन्वाणीःपुरुहूतंधमंतीः ॥ २ ॥
एकोद्वेवसुमतीसमीचीऽइंद्रऽआपप्रौपृथिवीमुतद्यां । उतांतरिंक्षादभिनःसमीकऽइषोरथीसयुजःशूरवाजान् ॥ दि
शःसूर्योनमिनातिप्रदिष्टादिवेदिवेहर्यश्वप्रसूताः । संयदानळध्वंनऽआदिदश्वैर्विमोचनंकृणुतेतत्त्वस्य ॥ दिदृक्षंतऽउ
षसोयामन्नक्तोर्विवस्वत्यामहिंचित्रमनीकं । विश्वेजानंतिमहिनायदागादिंद्रस्यकर्मसुकृतापुरूणि ॥ महिज्योतिर्निहिं
तंवक्षणास्वामापक्कंचरतिविभ्रंतीगौः । विश्वंस्वाद्मसंभृतमुस्रियायांयत्सीमिंद्रोऽअदधाद्भोजनाय ॥ इंद्रदृह्यंयामको
शाऽअभूवन्यज्ञायशिक्षगृणतेसखिभ्यः । दुर्मायवोदुरेवामर्त्यासोनिषंगिणोरिपवोहंत्वासः ॥ ३ ॥ संघोषःशृण्वेवमैर
मित्रैर्जहीन्येष्वशनिंतपिष्ठां । वृश्चेमधस्ताद्विरुजासहस्वजहिरक्षोमघवन्रंधयस्व ॥ उद्वृहरक्षःसहमूलमिंद्रवृश्चामध्यंप्र
त्यग्रंशृणीहि । आकीवतःसललूकंचकर्थब्रह्मद्विषेतपुषिंहेतिमस्य ॥ स्वस्तयेवाजिभिश्चप्रणेतःसंयन्महीरिषऽआसत्सि
पूर्वीः । रायोवंतारोबृहतःस्यामास्मेऽअस्तुभगऽइंद्रप्रजावान् ॥ आनोभरभगमिंद्रद्युमंतंनितेदेष्णस्यधीमहिप्ररेके ।
ऊर्वऽइवपप्रथेकामोऽअस्मेतमापृणवसुपतेवसूनां ॥ इमंकामंमंदयागोभिरश्वैश्चंद्रवंताराधसापप्रथश्च । स्वर्यवोमति

भिस्तुभ्यंविप्राऽइंद्रायवाहःकुशिकासोऽअक्रन् ॥ आनोगोत्रादर्द्दृहिगोपतेगाःसमस्मभ्यंसनयोयंतुवाजाः । दिवक्षाऽ
असिवृषभसत्यशुष्मोस्मभ्यंसुमघवन्बोधिगोदाः+ ॥ शुनंहुवेममघवानमिंद्रमस्मिन्भरेनृतमंवाजसातौ । शृण्वंतमुग्रमू
तयेसमत्सुघ्नंतंवृत्राणिसंजितंधनानां ॥ ४ ॥ (३।३।२) शासद्वह्निर्दुहितुर्नप्त्यंगाद्विद्वाँऽऋतस्यदीधितिंसपर्यन् ।
पितायत्रदुहितुःसेकमृंजन्त्संशग्म्येनमनसादधन्वे+ ॥ नजामयेतान्वोरिक्थमारैक्चकारगर्भंसनितुर्निधानं । यदी
मातरोजनयंतवह्निमन्यःकर्तासुकृतोरन्यऽऋंधन्+ ॥ अग्निर्जज्ञेजुह्वा३रेजमानोमहस्पुत्राँऽअरुषस्यप्रयक्षे । महान्ग
र्भोमह्याजातमेषांमहीप्रवृद्धर्यश्वस्ययज्ञैः+ ॥ अभिजैत्रीरसचंतस्पृधानंमहिज्योतिस्तमसोनिरजानन् । तंजानतीःप्र
त्युदायन्नुषासःपतिर्गवामभवदेकऽइंद्रः ॥ वीळौसतीरभिधीराऽअतृंदन्प्राचाहिन्वन्मनसासप्तविप्राः । विश्वामविंद
न्पथ्यामृतस्यप्रजानन्नित्तानमसाविवेश ॥ ५ ॥ विदद्यदीसरमारुग्णमद्रेर्महिपाथःपूर्व्यंसध्र्यक्कः । अग्रंनयत्सुपद्यक्षरा
णामच्छारवंप्रथमाजानतीगात् ॥ अगच्छदुविप्रतमःसखीयन्नसूदयत्सुकृतेगर्भमद्रिः । ससानमर्योयुवभिर्मखस्यन्नथा
भवदंगिराःसद्योऽअर्चन् ॥ सतःसतःप्रतिमानंपुरोभूर्विश्वावेदजनिमाहंतिशुष्णं । प्रणोदिवःपदवीर्गव्युरर्चन्त्सखास
खीँऽरमुंचन्निरवद्यात्+ ॥ निर्गव्यतामनसासेदुरर्कैःकृण्वानासोऽअमृतत्वायगातुं । इदंचिन्नुसदनंभूर्येषांयेनमासाँऽ

(३।३।२) शासद्वह्निरितिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यैषीरथिःकुशिकइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

असिंपासन्नृतेन ॥ संपश्यमानाऽअमदन्नभिस्वंपयः प्रत्नस्यरेतसोदुघानाः । विरोदसीऽअतपद्घोषऽएषांजातेनिष्ठाम
दधुर्गोषुवीरान्+ ॥ ६ ॥ सजातेभिर्वृत्रहासेदुहव्यैरुदुस्रियाऽअसृजदिंद्रोऽअर्कैः । उरूच्यस्मैघृतवद्भरंतीमधुस्वाद्म
दुदुहेजेन्यागौः+ ॥ पित्रेचिच्चक्रुःसदनंसमस्मैमहित्विपीमत्सुकृतोविहिख्यन् । विष्कभ्नंतःस्कंभनेनाजनित्रीऽआसी
नाऽऊर्ध्वंरभसंविमिन्वन् ॥ महीयदिंधिषणाशिश्नथेधात्सद्योवृधंविभ्वं१रोदस्योः । गिरोयस्मिन्ननवद्याःसमीचीर्वि
श्वाऽइंद्रायतविषीरनुत्ताः ॥ मह्यातेसख्यंवश्मिशक्तीरावृत्रघ्नेनियुतोयंतिपूर्वीः । महिस्तोत्रमवऽआगन्मसूरेरस्माकंसुम
घवन्बोधिगोपाः+ ॥ महिक्षेत्रंपुरुश्चंद्रंविविद्वानादित्सखिभ्यश्चरथंसमैरत् । इंद्रोनृभिरजनद्दीद्यानःसाकंसूर्यमुषसंगा
तुमग्निं+ ॥ ७ ॥ अपश्चिदेपविभ्वो३दमूनाःप्रसध्रीचीरसृजद्विश्वश्चंद्राः । मध्वःपुनानाःकविभिःपवित्रैर्द्युभिर्हिन्वंत्य
क्तुभिर्धनुत्रीः ॥ अनुकृष्णेवसुधितीजिहातेऽउभेसूर्यस्यमंहनायजत्रे । परियत्तेमहिमानंवृजध्यैसखायऽइंद्रकाम्याऽ
ऋजिप्याः+ ॥ पतिर्भववृत्रहन्त्सूनृतानांगिरांविश्वायुर्वृषभोवयोधाः । आनोगहिसख्येभिःशिवेभिर्महान्महीभिरू
तिभिःसरण्यन्+ ॥ तमंगिरस्वन्नमसासपर्यन्नव्यंकृणोमिसन्यसेपुराजां । द्रुहोवियाहिबहुलाऽअदेवीःस्वश्चनोमघव
न्त्सातयेधाः ॥ मिहःपावकाःप्रततासअभूवन्त्स्वस्तिनःपिपृहिपारमासां । इंद्रत्वंरथिरःपाहिनोरिषोमक्षूमक्षूकृणुहि
गोजितोनः ॥ अदेदिष्टवृत्रहागोपतिर्गाऽअंतःकृष्णाँऽअरुषैर्धामभिर्गात् । प्रसूनृतादिशमानऽऋतेनदुरश्चविश्वाऽअ

वृणोदपस्वाः+ ॥ शुनंहुवेममघवानमिंद्र० ॥ ८ ॥ (३।३।३) इंद्रसोमंसोमपतेपिबेमंमाध्यंदिनंसवनंचारुयत्ते । प्रपुथ्याशिप्रेमघवन्नृजीषिन्विमुच्याहरीइहमादयस्व ॥ गवाशिरंमंथिनमिंद्रशुक्रंपिबासोमंररिमातेमदाय । ब्रह्मकृतामारुतेनागणेनसजोषारुद्रैस्तृपदावृषस्व ॥ येतेशुष्मंयेतविषीमवर्धन्नर्चंतइंद्रमरुतस्तओजः । माध्यंदिनेसवनेवज्रहस्तपिबारुद्रेभिःसगणःसुशिप्र ॥ तइन्वस्यमधुमद्विविप्रइंद्रस्यशर्धोमरुतोयआसन् । येभिर्वृत्रस्येषितोविवेदामर्मणोमन्यमानस्यमर्म ॥ मनुष्वदिंद्रसवनंजुषाणःपिबासोमंशश्वतेवीर्याय । सआववृत्स्वहर्यश्वयज्ञैःसरण्युभिरपोअर्णासिसर्षि ॥ ९ ॥ त्वमपोयद्धवृत्रंजघन्वाँअत्याँइवप्रासृजःसर्तवाजौ । शयानमिंद्रचरतावधेनवव्रिवांसंपरिदेवीरदेवं ॥ यजामइन्नमसावृद्धमिंद्रंबृहंतमृष्वमजरंयुवानं । यस्यप्रियेममतुर्यज्ञियस्यनरोदसीमहिमानंममाते ॥ इंद्रस्यकर्मसुकृतापुरूणिव्रतानिदेवानमिनंतिविश्वे । दाधारयःपृथिवींद्यामुतेमांजजानसूर्यमुषसंसुदंसाः ॥ अद्रोघसत्यंतवतन्महित्वंसद्योयज्जातोअपिबोहसोमं । नद्यावइंद्रतवसस्तओजोनाहानमासाःशरदोवरंत ॥ त्वंसद्योअपिबोजातइंद्रमदायसोमंपरमेव्योमन् । यद्धद्यावापृथिवीआविवेशीरथाभवःपूर्व्यःकारुधायाः ॥ १० ॥ अहन्नहिंपरिशयानमर्णओजायमानंतुविजाततव्यान् । नतेमहित्वमनुभूदधद्यौर्यदन्ययास्फिग्याक्षामवस्थाः ॥ यज्ञोहितइ

(३।३।३) इंद्रसोममितिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

इंद्रवर्धनोभूदुतप्रियःसुतसोमोमियेधः । यज्ञेनयज्ञमवयज्ञियःसन्यज्ञस्तेवज्रमहिहत्यंऽआवत् ॥ यज्ञेनेंद्रमवसाचक्रेऽ
अर्वागैनंसुम्नायनव्यसेववृत्यां । यःस्तोमेभिर्वावृधेपूर्व्येभिर्योमध्यमेभिरुतनूतनेभिः ॥ विवेपयन्माधिपणाजजानस्त
वैपुरापार्यादिंद्रमह्नः । अंहसोयत्रपीपरद्यथानोनावेवयांतमुभयेहवंते ॥ आपूर्णोऽअस्यकलशःस्वाहासेक्तेवकोशंसिसि
चेपिबध्यै । समुप्रियाऽआववृत्रन्मदायप्रदक्षिणिदभिसोमासऽइंद्रं ॥ नत्वागभीरःपुरुहूतसिंधुर्नाद्रयःपरिपंतोवरंत ।
इत्थासखिभ्यऽइषितोयदिंद्राद्दृह्ळंचिदरुजोभव्यमूर्वं+ ॥ शुनंहुवेम० ॥ ११ ॥ (३।३।४) प्रपर्वतानामुशतीऽउप
स्थादश्वेऽइवविषितेहासमाने । गावेवशुभ्रेमातरारिहाणेविपाट्छुतुद्रीपयसाजवेते ॥ इंद्रेषितेप्रसवंभिक्षमाणेऽअ
च्छासमुद्रंरथ्येवयाथः । समाराणेऽऊर्मिभिःपिन्वमानेऽअन्यावामन्यामप्येतिशुभ्रे ॥ अच्छासिंधुंमातृतमामयासं
विपाशमुर्वींसुभगामगन्म । वत्समिवमातरासंरिहाणेसमानंयोनिमनुसंचरंती ॥ एनावयंपयसापिन्वमानाऽअनुयो
निंदेवकृतंचरंतीः । नवर्तवेप्रसवःसर्गतक्तःकिंयुर्विप्रोनद्योजोहवीति ॥ रमध्वंमेवचसेसोम्यायऽऋतावरीरुपमुहूर्त
मेवैः । प्रसिंधुमच्छाबृहतीमनीषावस्युरह्वेकुशिकस्यसूनुः+ ॥ १२ ॥ इंद्रोऽअस्माँऽअरदद्वज्रबाहुरपाहन्वृत्रंपरिधिं

(३।३।४) प्रपर्वतानामितित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रःचतुर्थीषष्ठ्यष्टमीदशमीनानदीऋषकानद्योदेवताःएनावयमेतद्वच
आतेकारोरितितिसृर्णांविश्वामित्रोदेवताइंद्रोअस्मानितिद्वयोरिंद्रस्त्रिष्टुवंत्यानुष्टुप् ।

नदीनां । देवोनयत्सवितासुपाणिस्तस्यवयंप्रसवेयामऽउर्वीः+ ॥ प्रवाच्यंशश्वधावीर्यं१तदिंद्रस्यकर्मयदहिंविवृश्चत् ।
विवज्रेणपरिषदोजघानायन्नापोयनमिच्छमानाः ॥ एतद्वचोजरितर्मापिमृष्ठाऽआयत्तेघोषानुत्तरायुगानि । उक्थेषु
कारोप्रतिनोजुषस्वमानोनिकःपुरुषत्रानमस्ते ॥ ओषुस्वसारःकारवेशृणोतययौवोदूरादनसारथेन । निषूनमध्वंभव
तासुपाराऽअधोऽअक्षाःसिंधवःस्रोत्याभिः ॥ आतेकारोशृणवामावचांसिययाथदूरादनसारथेन । नितेनंसैपी
प्यानेवयोषामर्यायेवकन्याशश्वचैते ॥ १३ ॥ यदंगत्वाभरताःसंतरेयुर्गव्यन्ग्रामऽइषितऽइंद्रजूतः । अर्षादहप्र
सवःसर्गतक्तऽआवोवृणेसुमतिंयज्ञियानां ॥ अतारिषुर्भरतागव्यवःसमभक्तविप्रःसुमतिंनदीनां । प्रपिन्वध्वमिषयं
तीःसुराधाऽआवक्षणाःपृणध्वंयातशीभं ॥ उद्वऽऊर्मिःशम्याहंत्वापोयोक्त्राणिमुंचत । मादुष्कृतौव्येनसाघ्न्यौशूनमा
रतां ॥ १४ ॥ (३।३।५) इंद्रःपूर्भिदातिरद्दासमर्कैर्विदद्वसुर्दयमानोविशत्रून् । ब्रह्मजूतस्तन्वावावृधानोभूरिदात्र
ऽआपृणद्रोदसीऽउभे+ ॥ मखस्यतेतविषस्यप्रजूतिमियर्मिवाचममृतायभूषन् । इंद्रक्षितीनामसिमानुषीणांविशांदैवी
नामुतपूर्वयावा ॥ इंद्रोवृत्रमवृणोच्छर्धनीतिःप्रमायिनाममिनाद्वर्पणीतिः । अहन्व्यंसमुशधग्वनेष्वाविर्धेनाऽअकृ
णोद्राम्याणां ॥ इंद्रःस्वर्षाजनयन्नहानिजिगायोशिग्भिःपृतनाऽअभिष्टिः । प्रारोचयन्मनवेकेतुमह्नामाविंदज्ज्योतिर्बृ

(३।३।५) इंद्रःपूर्भिरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

हुतेरणाय ॥ इंद्रस्तुजोबर्हणाऽआविवेशनृवद्दधानोनर्यापुरूणि । अचेतयद्धियऽइमाजरित्रेप्रेमंवर्णमतिरच्छुक्रमासां
॥ १५ ॥ महोमहानिपनयंत्यस्येंद्रस्यकर्मसुकृतापुरूणि । वृजनेनवृजिनान्त्संपिपेपमायाभिर्दस्यूँरभिभूत्योजाः ॥ यु
धेंद्रोमह्नावरिवश्चकारदेवेभ्यःसत्पतिश्चर्षणिप्राः । विवस्वतःसदनेऽअस्यतानिविप्राऽउक्थेभिःकवयोगृणंति ॥ सत्रा
साहंवरेण्यंसहोदांससवांसंस्वरपश्चदेवीः । ससानयःपृथिवींद्यामुतेमामिंद्रंमदंत्यनुधीरणासः ॥ ससानात्याँऽउतसूर्यं
ससानेंद्रःससानपुरुभोजसंगां । हिरण्ययमुतभोगंससानहत्वीदस्यून्प्रार्यंवर्णमावत् ॥ इंद्रऽओषधीरसनोदहानिवन
स्पतीँरसनोदंतरिक्षं । विभेदवलंनुनुदेविवाचोथाभवद्दमिताभिक्रतूनां ॥ शुनंहुवेम० ॥ १६ ॥ (३।३।६) तिष्ठा
हरीरथऽआयुज्यमानायाहिवायुर्ननियुतोनोऽअच्छ । पिबास्यंधोऽअभिसृष्टोऽअस्मेऽइंद्रस्वाहाररिमातेमदाय ॥ उपा
जिरापुरुहूतायसप्तीहरीरथस्यधूर्ष्वायुनज्मि । द्रवद्यथासंभृतंविश्वतश्चिदुपेमंयज्ञमावहातऽइंद्रं ॥ उपोनयस्ववृषणा
तपुष्पोतेमवत्ववृषभस्वधावः । ग्रसेतामश्वाविमुचेहशोणादिवेदिवेसदृशीरद्धिधानाः ॥ ब्रह्मणातेब्रह्मयुजायुनज्मि
हरीसखायासधमादऽआशू । स्थिरंरथंसुखमिंद्राधितिष्ठन्प्रजानन्विद्वाँऽउपयाहिसोमं ॥ मातेहरीवृषणावीतपृष्ठानि
रीरमन्यजमानासोऽअन्ये । अत्यायाहिशश्वतोवयंतेरंसुतेभिःकृणवामसोमैः ॥ १७ ॥ तवायंसोमस्त्वमेह्यर्वाङ्शश्व

(३।३।६) तिष्ठाहरीइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

त्तमंसुमनाऽअस्यपाहि । अस्मिन्यज्ञेबर्हिष्यानिषद्यादधिष्वेमंजठरऽइंदुमिंद्र ॥ स्तीर्णंतेबर्हिःसुतऽइंद्रसोमःकृताधाना
ऽअत्तवेतेहरिभ्यां । तदोकसेपुरुशाकायवृष्णेमरुत्वतेतुभ्यंराताहवींषि ॥ इमंनरःपर्वतास्तुभ्यमापःसमिंद्रगोभिर्मधु
मंतमक्रन् । तस्यागत्यासुमनाऽऋष्वपाहिप्रजानन्विद्वान्पथ्या३ अनुस्वाः+ ॥ याँऽआभजोमरुतऽइंद्रसोमेयेत्वामवर्धं
न्नभवन्गणस्ते । तेभिरेतंसजोषावावशानो३ अग्नेःपिबजिह्वयासोममिंद्र ॥ इंद्रपिबस्वधयाचित्सुतस्याग्नेर्वापाहिजिह्वया
यजत्र । अध्वर्योर्वाप्रयतंशक्रहस्ताद्धोतुर्वायज्ञंहविषोजुषस्व ॥ शुनंहुवेम० ॥ १८ ॥ (३।३।७) इमामूषुप्रभृतिंसा
तयेधाःशश्वच्छश्वदूतिभिर्यादमानः । सुतेसुतेवावृधेवर्धनेभिर्यःकर्मभिर्महद्भिःसुश्रुतोभूत्+ ॥ इंद्रायसोमाःप्रदिवो
विदानाऽऋभुर्येभिर्वृषपर्वाविहायाः । प्रयम्यमानान्प्रतिषूगृभायेंद्रपिबवृषधूतस्यवृष्णः ॥ पिबावर्धस्वतवघासुतास
ऽइंद्रसोमासःप्रथमाऽउतेमे । यथापिबःपूर्व्याँऽइंद्रसोमाँऽएवापाहिपन्योऽअद्यानवीयान् ॥ महाँऽअमत्रोवृजनेविर
प्श्युग्रंशवःपत्यतेधृष्ण्वोजः । नाहविव्याचपृथिवीचनैनंयत्सोमासोहर्यश्वममंदन् ॥ महाँऽउग्रोवावृधेवीर्यायसमा
चक्रेवृषभःकाव्येन । इंद्रोभगोवाजदाऽअस्यगावःप्रजायंतेदक्षिणाऽअस्यपूर्वीः+ ॥ १९ ॥ प्रयत्सिंधवःप्रसवंयथाय
न्नापःसमुद्रंरथ्येवजग्मुः । अतश्चिदिंद्रःसदसोवरीयान्यदींसोमःपृणातिदुग्धोऽअंशुः+ ॥ समुद्रेणसिंधवोयादमानाऽ

(३।३।७) इमामूष्वित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रोदशम्याआंगिरसोघोरइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

इंद्रा॑यु॒सोम॑सु॒षु॒तं॒भर॑न्तः । अं॒शुं॑दु॑हंतिह॒स्तिनो॑भ॒रित्रै॒र्मध्व॑ःपुनंति॒धार॑यापु॒वित्रैः॑ ॥ हृ॒दाऽइ॑वकु॒क्षय॑ःसोम॒धाना॒ःसमी॑वि व्या॒चुसव॑नापु॒रूणि॑ । अन्ना॑यदि॑द्रः॑प्रथ॒मा॒व्या॒शं॒वृ॒त्रं॒जं॑घ॒न्वाँऽअ॑वृणीत॒सोम॑म् ॥ आतू॑भ॑र॒माकि॑रे॒तत्परि॑ष्ठाद्वि॒द्माहि॒त्वा वसु॑पतिं॒वसू॑नां । इंद्र॒यत्ते॒माहि॑नं॒दत्र॒मस्त्य॒स्मभ्यं॒तद्ध॑र्यश्व॒प्रयं॑धि ॥ अ॒स्मे॒प्रयं॑धिमघव॒न्नृजी॑षि॒न्निंद्र॒रायो॒वि॒श्ववा॑रस्य॒भूरेः॑ । अ॒स्मे॒श॒तंश॒रदो॑जी॒वसे॑धाऽअ॒स्मेऽवी॒रान्छश्व॑तऽइंद्रशिप्रिन् ॥ शु॒नंहु॑वेम० ॥ २० ॥ (३।३।८) वार्त्र॑हत्याय॒शव॑से॒पृ त॒ना॒षाह्या॑यच । इंद्र॒त्वाव॑र्तयामसि ॥ अ॒र्वा॒चीनं॑सु॒ते॒मन॒ऽउ॒तचक्षुः॑शतक्रतो । इंद्र॑कृ॒ण्वंतु॑वा॒घतः॑ ॥ नामा॑नि॒ते॒शतक्र तो॒विश्वा॑भिर्गी॒र्भिरी॑महे । इंद्रा॑भिमाति॒षाह्ये॑ ॥ पु॒रु॒ष्टु॒तस्य॒धाम॑भिःश॒तेन॑महयामसि । इंद्र॑स्यचर्ष॒णी॒धृतः॑ ॥ इंद्रं॑वृ॒त्रा य॒हंत॑वेपुरुहू॒तमुप॑ब्रुवे । भरे॑षु॒वाज॑सातये ॥ २१ ॥ वाजे॑षुसास॒हिर्भ॑व॒त्वामी॑महेशतक्रतो । इंद्र॑वृ॒त्राय॒हंत॑वे ॥ द्यु॒म्नेषु॑ पृ॒त॒नाज्ये॑पृ॒त्सु॒तू॒र्षु॒श्रव॑ःसुच । इंद्र॒साक्ष्वा॒भिमा॑तिषु ॥ शु॒ष्मिन्त॑मं॒न॒ऽऊ॒तये॑द्यु॒म्निनं॑पाहि॒जागृ॑विं । इंद्र॒सोमं॑शतक्रतो ॥ इं॒द्रि॒याणि॑शतक्र॒तो॒याते॒जने॑षु॒पंच॒सु । इंद्र॒तानि॑त॒ऽआवृ॑णे ॥ अग॑न्निंद्र॒श्रवो॑बृ॒हद्द्यु॒म्नंद॑धिष्वदु॒ष्टरं॑ । उ॒त्ते॒शुष्मं॑तिरामसि ॥ अ॒र्वा॒व॒तो॑न॒ऽआग॒ह्यथो॑शक्रपरा॒वतः॑ । उ॒लो॒को॒यस्ते॑ऽअद्रिव॒ऽइंद्रे॒हत॑त॒ऽआग॑हि ॥ २२ ॥ (३।३।९) अ॒भित॑ष्टे॑वदी

(३।३।८) वार्त्रहत्यायेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रोगायत्रीअंत्यानुष्टुप् । (३।३।९) अभितष्टेवेतिदशर्चस्यसूक्तस्य वैश्वामित्रःप्रजापतिरिंद्रस्त्रिष्टुप् (वाच्यःप्रजापतिर्वाविश्वामित्रोवा) ।

धयामनीषामत्योनवाजीसुधुरोजिहानः । अभिप्रियाणिमर्मृशत्पराणिकवीँऽरिच्छामि[illegible]सुमेधाः+ ॥ इनोतपृच्छ
जनिमाकवीनांमनोधृतःसुकृतस्तक्षतद्यां । इमाऽउतेप्रण्यो३वर्धमानामनोवाताऽअधनुधर्मणिग्मन् ॥ निषीमिदत्रगु
ह्यादधानाऽउतक्षत्रायरोदसीसमंजन् । संमात्राभिर्ममिरेयेमुरुर्वीऽअंतर्महीसमृतेधायसेधुः ॥ आतिष्ठंतंपरिविश्वेऽ
अभूषञ्छ्रियोवसानश्चरतिस्वरोचिः । महत्तद्वृष्णोऽअसुरस्यनामाविश्वरूपोऽअमृतानितस्थौ ॥ असूतपूर्वोवृषभोज्या
यानिमाऽअस्यशुरुधःसंतिपूर्वीः । दिवोनपाताविदथस्यधीभिःक्षत्रंराजानाप्रदिवोदधाथे ॥ २३ ॥ त्रीणिराजाना
विदथेपुरूणिपरिविश्वानिभूषथःसदांसि । अपश्यमत्रमनसाजगन्वान्व्रतेगंधर्वाँऽअपिवायुकेशान् ॥ तदिन्न्वस्यवृषभ
स्यधेनोरानामभिर्ममिरेसक्म्यंगोः । अन्यदन्यदसुर्यं१वसानानिमायिनोममिरेरूपमस्मिन् ॥ तदिन्न्वस्यसवितुर्नकि
र्मेहिरण्ययीममतिंयामशिश्रेत् । आसुष्टुतीरोदसीविश्वमिन्वेऽअपीवयोषाजनिमानिवव्रे ॥ युवंप्रत्नस्यसाधथोमहोय
द्दैवीस्वस्तिःपरिणःस्यातं । गोपाजिह्वस्यतस्थुषोविरूपाविश्वेपश्यंतिमायिनःकृतानि ॥ शुनंहुवेम० ॥ २४ ॥ (३।४।१)
इंद्रंमतिर्हृदऽआवच्यमानाच्छापतिंस्तोमतष्टाजिगाति । याजागृविर्विदथेशस्यमानेंद्रयत्तेजायतेविद्धितस्य ॥ दिव
श्चिदापूर्व्याजायमानाविजागृविर्विदथेशस्यमाना । भद्रावस्त्राण्यर्जुनावसानासेयमस्मेसनजापित्र्याधीः+ ॥ यमाचि

(३।४।१) इंद्रंमतिरितिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

दत्रंयमसूरंसूतजिह्वायाऽअग्रंपतदाह्यस्थात् । वपूंपिजातामिंथुनासंचेतेतमोहनातपुंषोबुभ्रऽएता ॥ नकिंरेषांनिंदिता मर्त्यैषुयेऽअस्माकंपितरोगोषुयोधाः । इंद्रऽएषांदृंहितामाहिंनावानुद्गोत्राणिंससृजेदंसनावान् ॥ सखाहुयत्रसखिभिर्न वंग्वैरभिज्वासत्वभिर्गाऽअनुग्मन् । सत्यंतदिंद्रोदुशभिर्दशंग्वैःसूर्यंविवेदुतमंसिक्षियंतं ॥ २५ ॥ इंद्रोमधुसंभृतमुस्त्रियां यांपद्वद्विवेदशफवन्नमेगोः । गुहाहितंगुह्यंगूळ्हमप्सुहस्तेदधेदक्षिणेदक्षिणावान् ॥ ज्योतिर्वृणीततमसोविजानन्नारेस्या मदुरितादभीकें । इमागिरःसोमपाःसोमवृद्धजुषस्वेंद्रपुरुतमंस्यकारोः+ ॥ ज्योतिर्यज्ञायरोदसीऽअनुष्यादारेस्यामदु रितस्यभूरेः । भूरिंचिद्धितुजतोमर्त्यस्यसुपारासोवसवोबर्हणावत् ॥ शुनं० ॥ २६॥ इतितृतीयाष्टकेद्वितीयोध्यायः॥ २ ॥

अष्टादशाध्याये वर्गाः २६ सूक्तानि १० ऋचः १३७ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं. ६१ नदीभ्य, ३ विश्वामित्रा. नदीभ्य. इंद्राये. २ विश्वामित्राये. नदीभ्य. विश्वामित्राये. नदीभ्य. ३ इंद्राये. ६३ ॥ तृतीयेद्वितीयः ॥ २ ॥

इंद्रत्वागायत्रंह्यातूनउपनआयाह्यष्टावयंतेपंचवार्हतंत्वामंद्रैर्युध्मस्यमरुत्वान्त्सद्योहशंसामहामिंद्रःस्वाहाचर्षणीधृतं द्वादशाद्यांत्यौतृचौजागतगायत्रौधानावंतमष्टौपूर्वार्धंगायत्रंषष्ठीजगतींद्रापर्वताचतुर्विंशतिराद्यैंद्रापार्वतीपंचदश्या दिद्वेवाचेससर्पर्यैचतस्रोरथागस्तुतयौत्याअभिशापार्थास्तावसिष्ठद्वेषिण्योनवसिष्ठाःशृण्वंतिदशमीषोळश्यौजगत्यौ त्रयोदशीगायत्रीद्वादशीविंशीद्वाविंश्योनुष्टुभौष्टादशीबृहतीमंमहेव्यधिकोक्तगोत्रःप्रजापतिर्हिवैश्वदेवंहोषसः ॥१॥

॥ हरिःओम् ॥ (३।४।२) इंद्रंत्वावृषभंवयंसुतेसोमेहवामहे । सपाहिमध्वोऽअंधसः ॥ इंद्रंक्रतुविदंसुतंसोमं हर्यपुरुष्टुत । पिबावृषस्वतातृपिं ॥ इंद्रप्रणोधितावानंयज्ञंविश्वेभिर्देवेभिः । तिरस्तवानविश्पते ॥ इंद्रसोमाःसुताऽ इमेतवप्रयंतिसत्पते । क्षयंचंद्रासऽइंदवः ॥ दधिष्वाजठरेसुतंसोममिंद्रवरेण्यं । तवद्युक्षासऽइंदवः ॥ १ ॥ गिर्वणः पाहिनःसुतंमधोर्धाराभिरज्यसे । इंद्रत्वादातमिद्यशः ॥ अभिद्युम्नानिवनिनऽइंद्रंसचंतेऽअक्षिता । पीत्वीसोमस्यवा वृधे ॥ अर्वावतोनऽआगहिपरावतश्चवृत्रहन् । इमाजुषस्वनोगिरः ॥ यदंतरापरावतमर्वावतंचहूयसे । इंद्रेहततऽ आगहि ॥ २ ॥ (३।४।३) आतूनऽइंद्रमद्र्यंग्घुवानःसोमपीतये । हरिभ्यांयाह्यद्रिवः ॥ सत्तोहोतानऽऋत्वियस्ति स्तिरेबर्हिरानुषक् । अयुज्रन्प्रातरद्रयः ॥ इमाब्रह्मब्रह्मवाहःक्रियंतऽआबर्हिःसीद । वीहिशूरपुरोळाशं ॥ रारंधिस वनेषुणऽएषुस्तोमेषुवृत्रहन् । उक्थेष्विंद्रगिर्वणः ॥ मतयःसोमपामुरुंरिहंतिशवसस्पतिं । इंद्रंवत्संनमातरः ॥ ३ ॥ समंदस्वाह्यंधसोराधसेतन्वामहे । नस्तोतारंनिदेकरः ॥ वयमिंद्रत्वायवोहविष्मंतोजरामहे । उतत्वमस्मयुर्वसो ॥ मारेऽअस्मद्विमुमुचोहरिप्रियार्वाङ्याहि । इंद्रस्वधावोमत्स्वेह+ ॥ अर्वांचंत्वासुखेरथेवहतामिंद्रकेशिना । घृतस्नूब

(३।४।२) इंद्रत्वेतिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रोगायत्री । (३।४।३) आतूनइंद्रेतिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्र इंद्रोगायत्री ।

हिंरासदे ॥ ४ ॥ (३।४।४) उपनःसुतमागहिसोममिंद्रगवाशिरं । हरिभ्यांयस्तेऽअस्मयुः+ ॥ तमिंद्रमदमागहिव
हिंष्ठांग्रावभिःसुतं । कुविन्न्वस्यतृप्णवः ॥ इंद्रमित्थागिरोममाच्छागुरिषिताऽइतः । आवृतेसोमपीतये ॥ इंद्रंसोम
स्यपीतयेस्तोमैरिहहवामहे । उक्थेभिःकुविदागमत् ॥ इंद्रसोमाःसुताऽइमेतान्दधिष्वशतक्रतो । जठरेवाजिनीवसो
॥ ५ ॥ विद्माहित्वाधनंजयंवाजेषुदधृषंकवे । अधातेसुम्नमीमहे ॥ इममिंद्रगवाशिरंयवाशिरंचनःपिव । आगत्यावृ
षभिःसुतं+ ॥ तुभ्येदिंद्रस्वऽओक्येसोमंचोदामिपीतये । एषरारंतुतेहृदि+ ॥ त्वांसुतस्यपीतयेप्रत्नमिंद्रहवामहे ।
कुशिकासोऽअवस्यवः ॥ ६ ॥ (३।४।५) आयाह्यर्वाङुपवंधुरेष्ठास्तवेदनुप्रदिवःसोमपेयं । प्रियासखायाविमुचोप
बर्हिस्त्वामिमेहव्यवाहोहवंते ॥ आयाहिपूर्वीरतिचर्षणीरॉऽअर्यऽआशिषऽउपनोहरिभ्यां । इमाहित्वामतयःस्तोमत
ष्टाऽइंद्रहवंतेसख्यंजुषाणाः+ ॥ आनोयज्ञंनमोवृधंसजोपाऽइंद्रदेवहरिभिर्याहितूयं । अहंहित्वामतिभिर्जोहवीमिघृ
तप्रयाःसधमादेमधूनां ॥ आचत्वामेतावृषणावहातोहरीसखायासुधुरास्वंगा । धानावदिंद्रःसवनंजुषाणःसखास
ख्युःशृणवद्वंदनानि ॥ कुविन्मागोपांकरसेजनस्यकुविद्राजानंमघवन्नृजीषिन् । कुविन्मऽऋषिंपपिवांसंसुतस्यकुविन्मे
वस्वोऽअमृतस्यशिक्षाः ॥ आत्वाबृहंतोहरयोयुजानाऽअर्वागिंद्रसधमादोवहंतु । प्रयेद्वितादिवऽऋंजंत्याताःसुसंमृ

(३।४।४)उपनइतिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रोगायत्री। (३।४।५) आयाह्यर्वाङित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप्।

घ्रासोवृषभस्यमूराः+ ॥ इंद्रपिबवृषधूतस्यवृष्णऽआयंतेश्येनऽउशतेजभार । यस्यमदेच्यावयसिप्रकृष्टीर्यस्यमदेऽअप
गोत्राववर्थ ॥ शुनंहुवेम० ॥ ९ ॥ (३।४।६) अयंतेऽअस्तुहर्यतःसोमऽआहरिभिःसुतः । जुषाणऽइंद्रहरिभिर्नऽ
आगह्यातिष्ठहरितंरथं ॥ हर्यन्नुषसमर्चयःसूर्यंहर्यन्नरोचयः । विद्वांश्चिकित्वान्हर्यश्ववर्धसऽइंद्रविश्वाऽअभिश्रियः ॥
द्यामिंद्रोहरिधायसंपृथिवीहरिवर्पसं । अधारयद्धरितोर्भूरिभोजनंययोरंतर्हरिश्चरत् ॥ जज्ञानोहरितोवृषाविश्वमाभा
तिरोचनं । हर्यश्वोहरितंधत्तऽआयुधमावज्रंबाह्वोर्हरिं ॥ इंद्रोहर्यंतमर्जुनंवज्रंशुक्रैरभीवृतं । अपावृणोद्धरिभिरद्रि
भिःसुतमुद्गाहरिभिराजत ॥ ८ ॥ (३।४।७) आमंद्रैरिंद्रहरिभिर्याहिमयूररोमभिः । मात्वाकेचिन्नियमन्विंनपा
शिनोतिधन्वेवतांऽइहि ॥ वृत्रखादोवलंरुजःपुरांदर्मोऽअपामजः । स्थातारथस्यहर्योरभिस्वरऽइंद्रोदृह्ळाचिदारुजः+ ॥
गंभीरांऽउदधींऽरिवक्रतुंपुष्यसिगाऽइव । प्रसुगोपायवसंधेनवोयथाह्रदंकुल्याऽइवाशत ॥ आनस्तुजंरयिंभराशंनप्र
तिजानते । वृक्षंपक्वंफलमंकीवधूनुहींद्रसंपारणंवसु ॥ स्वयुरिंद्रस्वराळसिस्मद्दिष्टिःस्वयशस्तरः । सवावृधानऽओज
सापुरुष्टुतभवानःसुश्रवस्तमः ॥ ९ ॥ (३।४।८) युध्मस्यतेवृषभस्यस्वराजऽउग्रस्ययूनःस्थविरस्यघृष्वेः । अजूर्यतो

(३।४।६) अयंतइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रोबृहती । (३।४।७) आमंद्रैरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्र
इंद्रोबृहती । (३।४।८) युध्मस्यतइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

वज्रिणोवीर्या३इणींद्रश्रुतस्यमहतोमहानि ॥ महाँऽअसिमहिषवृष्ण्येभिर्धनस्पृदुग्रसहमानोऽअन्यान् । एकोविश्वस्यभु
वनस्यराजासयोधयाचक्षययाचजनान् ॥ प्रमात्राभीरिरिचेरोचमानःप्रदेवेभिर्विश्वतोऽअप्रतीतः । प्रमज्मनादिवऽ
इंद्रःपृथिव्याःप्रोरोर्महोऽअंतरिक्षादृजीषी+ ॥ उरुंगभीरंजनुषाभ्यु१ग्रंविश्वव्यचसमवतंमतीनां । इंद्रंसोमासःप्रदिवि
सुतासःसमुद्रंनस्रवतऽआविशंति ॥ यंसोममिंद्रपृथिवीद्यावागर्भंनमाताबिभृतस्त्वाया । तंतेहिन्वंतितमुतेमृजंत्यध्व
र्यवोवृषभपातवाऽउ ॥ १० ॥ (३।४।९) मरुत्वाँऽइंद्रवृषभोरणायपिबासोममनुष्वधंमदाय । आसिंचस्वजठरेम
ध्वऽऊर्मित्वंराजासिप्रदिवःसुतानां ॥ सजोषाऽइंद्रसगणोमरुद्भिःसोमंपिबवृत्रहाशूरविद्वान् । जहिशत्रूँरपमृधोनुद
स्वाथाभयंकृणुहिविश्वतोनः ॥ उतऽऋतुभिर्ऋतुपाःपाहिसोममिंद्रदेवेभिःसखिभिःसुतंनः । याँऽआभजोमरुतोयेत्वा
न्वहन्वृत्रमदधुस्तुभ्यमोजः ॥ येत्वाहिहत्येमघवन्नवर्धन्येशांबरेहरिवोयेगविष्टौ । येत्वानूनमनुमदंतिविप्राःपिबेंद्रसो
मंसगणोमरुद्भिः ॥ मरुत्वंतंवृषभंवावृधानमकवारिंदिव्यंशासमिंद्रं । विश्वासाहमवसेनूतनायोग्रंसहोदामिहतंहुवेम
॥ ११ ॥ (३।४।१०) सद्योहजातोवृषभःकनीनःप्रभर्तुमावदंधसःसुतस्य । साधोःपिबप्रतिकामंयथातेरसाशिरःप्रथ
मंसोम्यस्य ॥ यज्जायथास्तदहरस्यकामेंशोःपीयूषमपिबोगिरिष्ठां । तंतेमातापरियोषाजनित्रीमहःपितुर्दमऽआसिंचद

(३।४।९) मरुत्वाँइंद्रेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् । (३।४।१०) सद्योहजातइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगाथिनो

ग्रे ॥ उपस्थायंमातरमन्नमैट्टतिग्ममपश्यदभिसोममूधः । प्रयावयन्नचरद्गृत्सोऽअन्यान्महानिचक्रेपुरुधप्रतीकः ॥ उ
ग्रस्तुराषाळभिभूत्योजायथावशंतन्वंचक्रऽएषः । त्वष्टारमिंद्रोजनुषाभिभूयामुष्यासोममपिबच्चमूषु ॥ शुनंहुवेम०
॥ १२ ॥ (३।४।११) शंसामहामिंद्रंयस्मिन्विश्वाऽआकृष्टयःसोमपाःकाममव्यन् । यंसुक्रतुंधिषणेविभ्वतष्टंघनंवृ
त्राणांजनयंतदेवाः+ ॥ यंनुनकिःपृतनासुस्वराजंद्विताततरतिनृतमंहरिष्ठां । इनतमःसत्वभिर्योहशूषैःपृथुज्रयाऽअमि
नादायुर्दस्योः ॥ सहावापृत्सुतरणिर्नार्वाव्यानशीरोदसीमेहनावान् । भगोनकारेहव्योमतीनांपितेवचारुःसुहवोवयो
धाः+ ॥ धर्तादिवोरजसस्पृष्टऽऊर्ध्वोरथोनवायुर्वसुभिर्नियुत्वान् । क्षपांवस्ताजनितासूर्यस्यविभक्ताभागंधिषणेववा
जं ॥ शुनंहुवेम० ॥ १३ ॥ (३।४।१२) इंद्रःस्वाहापिबतुयस्यसोमऽआगत्यातुम्रोवृषभोमरुत्वान् । ओरुव्यचाः
पृणतामेभिरन्नैरास्यहविस्तन्वंकाममृध्याः ॥ आतेसपर्यूजवसेयुनज्मिययोरनुप्रदिवःश्रुष्टिमावः । इहत्वाधेयुर्हर
यःसुशिप्रपिबात्वस्यसुषुतस्यचारोः ॥ गोभिर्मिमिक्षुंदधिरेसुपारमिंद्रंज्यैष्ठ्यायधायसेगृणानाः । मंदानःसोमंपपिवाँ
ऽऋजीषिन्त्समस्मभ्यंपुरुधागाऽइषण्य ॥ इमंकामंमंदयागोभिरश्वैश्चंद्रवताराधसापप्रथश्च । स्वर्यवोमतिभिस्तुभ्यंवि

विश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् । (३।४।११) शंसामहामितिपंचर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् । (३।४।१२) इंद्रःस्वाहेति
पंचर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

प्राऽइंद्रायवाहःकुशिकासोऽअक्रन् ॥ शुनंहुवेम० ॥ १४ ॥ (३।४।१३) चर्षणीधृतंमघवानमुक्थ्य१मिंद्रंगिरोबृहतीरभ्यनूषत । वावृधानंपुरुहूतंसुवृक्तिभिरमर्त्यंजरमाणंदिवेदिवे ॥ शतक्रतुमर्णवंशाकिनंनरंगिरोमऽइंद्रमुपयंति विश्वतः । वाजसनिंपूर्भिदंतूर्णिमप्तुरंधामसाचमभिषाचंस्वर्विदं ॥ आकुरेवसोर्जरितापनस्यतेनेहसःस्तुभऽइंद्रोदुवस्यति । विवस्वतःसदनऽआहिपिप्रियेसत्रासाहमभिमातिहनंस्तुहि ॥ नृणामुत्वानृतमंगीर्भिरुक्थैरभिप्रवीरमर्चतासबाधः । संसहसेपुरुमायोजिहीतेनमोऽअस्यप्रदिवऽएकऽईशे ॥ पूर्वीरस्यनिष्षिधोमर्त्येषुपुरूवसूनिपृथिवीबिभर्ति । इंद्रायद्यावऽओषधीरुतापोरयिंरक्षंतिजीरयोवनानि ॥ १५ ॥ तुभ्यंब्रह्माणिगिरऽइंद्रतुभ्यंसत्रादधिरेहरिवोजुषस्व । बोध्या३पिरवसोनूतनस्यसखेवसोजरितृभ्योवयोधाः ॥ इंद्रमरुत्वऽइहपाहिसोमंयथाशार्यातेऽअपिबःसुतस्य । तवप्रणीतीतवशूरशर्मन्नाविवासंतिकवयःसुयज्ञाः+ ॥ सवावशानऽइहपाहिसोमंमरुद्भिरिंद्रसखिभिःसुतंनः । जातंयत्त्वापरिदेवाऽअभूषन्महेभरायपुरुहूतविश्वे ॥ अप्तूर्येमरुतऽआपिरेषोमंदन्निंद्रमनुदातिवाराः । तेभिःसाकंपिबतुवृत्रखादःसुतंसोमंदाशुषःस्वेसधस्थे ॥ इदंह्यन्वोजसासुतंराधानांपते । पिबात्व१स्यगिर्वणः ॥ यस्तेऽअनुस्वधामसत्सुतेनि

(३।४।१३) चर्षणीधृतमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुप्आद्यास्तिस्रोजगत्यःअंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः ।

यच्छतन्वं । सत्वाममत्तुसोम्यं+ ॥ प्रतेऽअश्नोतुकुक्ष्योःप्रेंद्रब्रह्मणाशिरः । प्रबाहूशूरराधसे ॥ १६ ॥ (३।४।१४)
धानावंतंकरंभिणमपूपवंतमुक्थिनं । इंद्रप्रातर्जुषस्वनः ॥ पुरोळाशंपचत्यंजुषस्वेंद्रागुरस्वच । तुभ्यंहव्यानिसिस्रते ॥
पुरोळाशंचनोघसोजोषयासेगिरश्चनः । वधूयुरिवयोषणां ॥ पुरोळाशंसनश्रुतप्रातःसावेजुषस्वनः । इंद्रक्रतुर्हितेबृह
न्+ ॥ माध्यंदिनस्यसवनस्यधानाःपुरोळाशमिंद्रकृष्वेहचारुं । प्रयत्स्तोताजरितातूर्ण्यर्थोवृषायमाणउपगीर्भिरीट्टे
॥ १७ ॥ तृतीयेधानाःसवनेपुरुष्टुतपुरोळाशमाहुतंमामहस्वनः । ऋभुमंतंवाजवंतंत्वाकवेप्रयस्वंतउपशिक्षेमधीति
भिः ॥ पूषण्वतेतेचकृमाकरंभंहरिवतेहर्यश्वायधानाः । अपूपमद्धिसगणोमरुद्भिःसोमंपिबवृत्रहाशूरविद्वान्+ ॥ प्र
तिधानाभरततूयमस्मैपुरोळाशंवीरतमायनृणां । दिवेदिवेसदृशीरिंद्रतुभ्यंवर्धंतुत्वासोमपेयायधृष्णो ॥ १८ ॥
(३।४।१५) इंद्रापर्वताबृहतारथेनवामीरिषआवहतंसुवीराः । वीतंहव्यान्यध्वरेषुदेवावर्धेथांगीर्भिरिळयामदंता ॥
तिष्ठासुकंमघवन्मापरागाःसोमस्यनुत्वासुषुतस्ययक्षि । पितुर्नपुत्रःसिचमारभेतइंद्रस्वादिष्ठयागिराशचीवः ॥ शंसा

(३।४।१४) धानावतमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रइंद्रस्त्रिष्टुपूआद्याश्चतस्रोगायत्र्यःषष्ठीजगती । (३।४।१५) इंद्रापर्वते
तिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रऋषिरिंद्रोदेवताआद्यायाइंद्रापर्वतौपंचदश्यादिद्वयोःससर्परीवाक्तत्श्चतस्रणांरथांगानित्रिष्टुप्
शमीषोळश्यौजगत्यौद्वादशीद्वाविंश्योतुष्टुभःत्रयोदशीगायत्रीअष्टादशीबृहती ।

वाध्वर्योप्रतिमेगृणीहींद्रायवाहःकृणवावजुष्टं । एदंवर्हिर्यजमानस्यसीदाथाचभूदुक्थमिंद्रायशस्तं+ ॥ जायेदस्तंमघव
न्त्सेदुयोनिस्तदित्त्वायुक्ताहरयोवहंतु । यदाकदाचसुनवामसोममग्निष्ट्वादूतोधन्वात्यच्छ ॥ परायाहिमघवन्नाचयाहीं
द्रभ्रातरुभयत्रातेऽअर्थं । यत्रारथस्यबृहतोनिधानंविमोचनंवाजिनोरासभस्य ॥ १९ ॥ अपाःसोममस्तमिंद्रप्रयाहि
कल्याणीर्जायासुरणंगृहेते । यत्रारथस्यबृहतोनिधानंविमोचनंवाजिनोदक्षिणावत् ॥ इमेभोजाऽअंगिरसोविरूपादि
वस्पुत्रासोऽअसुरस्यवीराः । विश्वामित्रायददतोमघानिसहस्रसावेप्रतिरंतऽआयुः ॥ रूपंरूपंमघवाबोभवीतिमायाः
कृण्वानस्तन्वंपरिस्वां । त्रिर्यद्दिवःपरिमुहूर्तमागात्स्वैर्मंत्रैरनृतुपाऽऋतावा ॥ महाँऽऋषिर्देवजादेवजूतोस्तभ्नात्सिंधु
मर्णवंनृचक्षाः । विश्वामित्रोयदवहत्सुदासमप्रियायतकुशिकेभिरिंद्रः ॥ हंसाऽइवकृणुथश्लोकमद्रिभिर्मदंतोगीर्भिर
ध्वरेसुतेसचा । देवेभिर्विप्राऽऋषयोनृचक्षसोविपिबध्वंकुशिकाःसोम्यंमधु ॥ २० ॥ उपप्रेतकुशिकाश्चेतयध्वमश्वंरा
येप्रमुंचतासुदासः । राजावृत्रंजंघनत्प्रागपागुदगथायजातेवरऽआपृथिव्याः+ ॥ यऽइमेरोदसीऽउभेऽअहमिंद्रमतुष्ट
वं । विश्वामित्रस्यरक्षतिब्रह्मेदंभारतंजनं ॥ विश्वामित्राऽअरासतब्रह्मेंद्रायवज्रिणे । करदिन्नःसुराधसः ॥ किंतेकृण्वं
तिकीकटेपुगावोनाशिरंदुह्रेनतपंतिघर्मं । आनोभरप्रमगंदस्यवेदोनैचाशाखंमघवन्रंधयानः ॥ ससर्परीरमतिंबाधमा
नाबृहन्मिमायजमदग्निदत्ता । आसूर्यस्यदुहितांततानश्रवोदेवेष्वमृतमजुर्यं+ ॥ २१ ॥ ससर्परीरभरत्तूयमेभ्योधि

श्रवः॑पांच॑जन्यासुकृष्टिषु । साप॒क्ष्या॒३॑नव्य॒मायु॒र्दधा॑ना॒यांमे॑पलस्तिजमद॒ग्नयो॑द॒दुः ॥ स्थि॒रौगावौ॑भवतांवी॒ळुरक्षो॒मेषा
विवर्हि॒मायु॒गंवि॑शा॒रि । इंद्रः॑पात॒ल्येद॑द॒तांशरी॑तो॒रर॑िष्टनेमेऽअ॒भिनः॑सचस्व ॥ वलं॑धेहित॒नूषु॑नोवल॑मिंद्रान॒ळुत्सु॑नः ।
वलं॑तोकाय॒तन॑यायजी॒वसे॒त्वंहि॑वल॒दाऽअसि॑ ॥ अ॒भिव्य॑यस्वखदि॒रस्य॒सार॒मोजो॑धेहिस्पंद॒नेशिं॒शपा॑यां । अक्ष॑वीळो
वीळितवी॒ळय॑स्व॒मायामा॒द॒स्मादव॑जीहिपोनः ॥ अ॒यम॒स्मान्वन॒स्पति॒र्मा॒च॒हामा॒च॑रीरिषत् । स्व॒स्त्या॒गृ॒हेभ्य॒ऽआव॒साऽ
आवि॒मोच॑नात् ॥ २२ ॥ इंद्रो॒तिभि॑र्वहु॒लाभि॑र्नोऽअ॒द्यया॑च्छ्रेष्ठाभि॑र्मघवञ्छूरजिन्व । योनो॒द्वेष्ट्यध॑रः॒सस्प॑दीष्ट॒यमु॑द्वि
ष्मस्तमु॑प्रा॒णोज॑हातु ॥ प॒र॒शुंचि॒द्वि॑तप॑तिशिं॒व॒लंचि॒द्वि॒वृश्चति । उ॒खाचि॑दिंद्र॒येषं॑तीप्रय॑स्ता॒फेन॑मस्यति ॥ नसाय॑कस्यचि
किते॒जनासो॑ल॒धोधं॑नयंतिप॒शुमन्य॑मानाः । नावा॑जिनंवा॒जिना॑हासयंति॒नगर्द॒भंपु॒रोऽअश्वा॑न्नयंति ॥ इ॒मऽइं॑द्रभर॒तस्य॑
पु॒त्राऽअ॑पपि॒त्वंचि॑कितु॒र्नप्र॑पि॒त्वं । हि॒न्वंत्यश्व॒मर॑णं॒ननित्यं॒ज्यावा॒जंपरि॑णयंत्या॒जौ ॥ २३ ॥ (३।५।१) इ॒मंम॒हेवि॑द॒थ्या॑
य॒शू॒पंशश्व॑त्कृ॒त्वऽईड्या॑य॒प्रज॑भ्रुः । श्रृ॒णोतु॑नो॒दम्ये॑भि॒रनी॑कैः॒श्रृ॒णोत्व॒ग्निर्दि॒व्यैरज॑स्रः ॥ म॒हिम॒हेदि॒वेऽअ॑र्चापृथि॒व्यैका

(३।५।१) इमंमहइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रःप्रजापतिर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् । (सूक्तभेदप्रयोगपक्षेदेवताः क्रमेण—अग्निः १ विश्वेदेवाः २ द्यावापृथिवी १ विश्वे. १ सूर्यद्यावापृथिव्यः १ द्यावापृथिवी २ द्यौः १ विश्वेदेवाः १ सविता १ विश्वे. २ विष्णुः १ इंद्रः १ अश्विनौ १ विश्वेदेवाः ५ अग्निः १ एवं २२ ॥ उत्तरसूक्तेअखिलाअपिविश्वेदेवाः) ।

मोमऽइच्छन्चरतिप्रजानन् । ययोर्हस्तोमेविदथेषुदेवाःसपर्यवोमादयंतेसचायोः+ ॥ युवोर्ऋतंरोदसीसत्यमस्तुमहेषुणः
सुवितायप्रभूतं । इदंदिवेनमोऽअग्नेपृथिव्यैसपर्यामिप्रयसायामिरत्नं ॥ उतोहिवांपूर्व्याऽआविविद्रऽऋतावरीरोदसी
सत्यवाचः । नरश्चिद्वांसमिथेशूरसातौववंदिरेपृथिविवेविदानाः ॥ कोऽअद्धावेदकऽइहप्रवोचद्देवाँऽअच्छापथ्या३
कासमेति । ददृश्रऽएषामवमासदांसिपरेषुयागुह्येषुव्रतेषु ॥ २४ ॥ कविर्नृचक्षाऽअभिषीमचष्टऽऋतस्ययोनाविघृते
मदंती । नानाचक्रातेसदनंयथावेःसमानेनक्रतुनासंविदाने+ ॥ समान्यावियुतेदूरेऽअंतेध्रुवेपदेतस्थतुर्जागरूके । उ
तस्वसारायुवतीभवंतीऽआदुब्रुवातेमिथुनानिनाम ॥ विश्वेदेतेजनिमासंविविक्तोमहोदेवान्बिभ्रतीनव्यथेते । एज
द्ध्रुवंपत्यतेविश्वमेकंचरत्पतत्रिविषुणंविजातं+ ॥ सनापुराणमध्येम्यारान्महःपितुर्जनितुर्जामितन्नः । देवासोयत्रपनि
तारऽएवैरुरौपथिव्युतेतस्थुरंतः+ ॥ इमंस्तोमंरोदसीप्रब्रवीम्यृदूदराःशृणवन्नग्निजिह्वाः । मित्रःसम्राजोवरुणोयुवान
ऽआदित्यासःकवयःपप्रथानाः+ ॥ २५ ॥ हिरण्यपाणिःसवितासुजिह्वस्त्रिरादिवोविदथेपत्यमानः । देवेषुचसवितः
श्लोकमश्रेरादस्मभ्यमासुवसर्वताति ॥ सुकृत्सुपाणिःस्ववाँऽऋतावादेवस्त्वष्टावसेतानिनोधात् । पूषण्वंतऽऋभवोमा
दयध्वमूर्ध्वग्रावाणोऽअध्वरमतष्ट ॥ विद्युद्रथामरुतऽऋष्टिमंतोदिवोमर्याऽऋतजाताऽअयासः । सरस्वतीशृणवन्य
ज्ञियासोधातारयिंसहवीरंतुरासः ॥ विष्णुंस्तोमासःपुरुदस्ममर्काभगस्येवकारिणोयामनिग्मन् । उरुक्रमःककुहोयस्य

पूर्वीर्नमर्धंतियुवतयोजनित्रीः ॥ इंद्रोविश्वैर्वीर्यैः :पत्यमानऽउभेऽआपप्रौरोदसीमहित्वा । पुरंदरोवृत्रहाधृष्णुषेणः
संगृभ्यानऽआभराभूरिपश्वः+ ॥ २६ ॥ नासत्यामेपितराबंधुपृच्छासजात्यमश्विनोश्चारुनाम । युवंहिस्थोरयिदौनो
रयीणांदात्रंरक्षेथेऽअकवैरदब्धा ॥ महत्तद्वःकवयश्चारुनामयद्धदेवाभवथविश्वऽइंद्रे । सखऽऋभुभिःपुरुहूतप्रिये
भिरिमांधियंसातयेतक्षतानः ॥ अर्यमाणोऽअदितिर्यज्ञियासोऽदब्धानिवरुणस्यव्रतानि । युयोतनोऽअनपत्यानिगंतोः
प्रजावान्नःपशुमाँऽअस्तुगातुः+ ॥ देवानांदूतःपुरुधप्रसूतोऽनागान्नोवोचतुसर्वताता । शृणोतुनःपृथिवीद्यौरुतापःसूर्यो
नक्षत्रैरुर्व१ंतरिक्षं ॥ शृण्वंतुनोवृषणःपर्वतासोध्रुवक्षेमासऽइळयामदंतः । आदित्यैर्नोऽअदितिःशृणोतुयच्छंतुनोम
रुतःशर्मभद्रं+ ॥ सदासुगःपितुमाँऽअस्तुपंथामध्वादेवाऽओषधीःसंपिपृक्त । भगोमेऽअग्नेसख्येनमृध्याऽउद्रायोऽअ
श्यांसदनंपुरुक्षोः+ ॥ स्वदस्वहव्यासमिषोदिदीह्यस्मद्र्य१क्संमिमीहिश्रवांसि । विश्वाँऽअग्नेपृत्सुतान्जेषिशत्रूनहावि
श्वासुमनादीदिहीनः ॥ २७ ॥ (३।५।२) उषसःपूर्वाऽअधयद्व्यूषुर्महद्विजज्ञेऽअक्षरंपदेगोः । व्रतादेवानामुपनुप्र
भूषन्महद्देवानामसुरत्वमेकं ॥ मोषूणोऽअत्रजुहुरंतदेवामापूर्वेऽअग्नेपितरःपदज्ञाः । पुराण्योःसद्मनोःकेतुरंतर्महद्दे० ॥
विमेपुरुत्रापतयंतिकामाःशम्यच्छादीद्येपूर्व्याणि । समिद्धेऽअग्नावृतमिद्वदेममहद्दे० ॥ समानोराजाविभृतःपुरुत्रा

(३।५।२) उपसइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रःप्रजापतिर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

शयेशयासुप्रयुंतोवनानु । अन्यावत्संभरतिक्षेतिमातामहद्दे० ॥ आक्षितपूर्वास्वपराऽअनूरुत्सद्योजातासुतरुणीष्वंतः । अंतर्वतीःसुवतेऽअप्रवीतामहद्दे० ॥ २८ ॥ शयुःपरस्तादधनुद्विमातावंधनश्चरतिवत्सऽएकः । मित्रस्यतावरुणस्यव्रतानिमहद्दे० ॥ द्विमाताहोताविदथेषुसम्राळन्वग्रंचरतिक्षेतिबुध्नः । प्ररण्यानिरण्यवाचोभरंतेमहद्दे० ॥ शूरस्येवयुध्यतोऽअंतमस्यप्रतीचीनंददृशेविश्वमायत् । अंतर्मतिश्चरतिनिष्षिधंगोर्महद्दे० ॥ निवेवेतिपलितोदूतऽआस्वंतर्महाँश्चरतिरोचनेन । वपूंषिबिभ्रदभिनोविचष्टेमहद्दे० ॥ विष्णुर्गोपाःपरमंपातिपाथःप्रियाधामान्यमृतादधानः । अग्निष्टाविश्वाभुवनानिवेदमहद्दे० ॥ २९ ॥ नानाचक्रातेयम्या३वपूंषितयोरन्यद्रोचतेकृष्णमन्यत् । श्यावीचयदरुपीचस्वसारौमहद्दे० ॥ माताचयत्रदुहिताचधेनूसबर्दुघेधापयेतेसमीची । ऋतस्यतेसदसीळेऽअंतर्महद्दे० ॥ अन्यस्यावत्संरिहतीमिमायकयाभुवानिदधेधेनुरूधः । ऋतस्यसापयसापिन्वतेळामहद्दे० ॥ पद्यावस्तेपुरुरूपावपूंष्यूर्ध्वातस्थौत्र्यविंरेरिहाणा । ऋतस्यसद्मविचरामिविद्वान्महद्दे० ॥ पदेऽइवनिहितेदस्मेऽअंतस्तयोरन्यद्गुह्यमाविरन्यत् । सध्रीचीनापथ्या३साविषूचीमहद्दे० ॥ ३० ॥ आधेनवोधुनयंतामशिश्वीःसबर्दुघाःशशयाऽअप्रदुग्धाः । नव्यानव्यायुवतयोभवंतीर्महद्दे० ॥ यदन्यासुवृषभोरोरवीतिसोऽअन्यस्मिन्यूथेनिदधातिरेतः । सहिक्षपावान्त्सभगःसराजामहद्दे० ॥ वीरस्यनुस्वश्व्यंजनासःप्रनुवोचामविदुरस्यदेवाः । षोळ्हायुक्ताःपंचपंचावहंतिमहद्दे० ॥ देवस्त्वष्टास

वितावि॒श्वरू॑पः पु॒पोष॑ प्र॒जाः पु॑रु॒धाज॑जान । इ॒मा च॒ विश्वा॒ भुव॑नान्यस्य म॒हद्दे॰ ॥ म॒हीस॒मैर॑च्च॒म्वा॑स॒मी॒ची उ॒भे ते अ॑स्य वसु॑ना॒न्यृ॑ष्टे । शृ॒ण्वे वी॒रो वि॒न्दमा॑नो॒ वसू॑नि म॒हद्दे॰ ॥ इ॒मां च॑ नः पृथि॒वीं वि॒श्वधा॑या उ॒प॑क्षेति हि॒तमि॑त्रो॒ न राजा॑ । पु॒रः स॒दः श॑र्म॒सदो॒ न वी॒रा म॒हद्दे॰ ॥ नि॒ष्षिध्व॑रीस्त॒ ओष॑धीरु॒तापो॑ र॒यिं त॑ इंद्र पृथि॒वी बि॑भर्ति । सखा॑यस्ते वाम॒भाजः॑ स्याम म॒हद्दे॰ ॥ ३१ ॥ इतितृतीयाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

एकोनविंशाध्याये वर्गाः ३१ सूक्तानि १६ ऋचः १५८ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं. ९० इंद्रापर्वताभ्या. १ इंद्राये. १३ ससर्पर्यैवाचइ. २ रथागेभ्य. ४ इंद्राये. ४ विश्वान्देवान् ४४ [भे प अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्यः २ द्यावापृथिवीभ्या विश्वेभ्योदेवेभ्य. सूर्यद्यावापृथिवीभ्य. द्यावापृथिवीभ्या. २ द्यवइ विश्वेभ्योदेवेभ्य. सवित्रइद. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ विष्णवइ इंद्राये. अश्विभ्यामि विश्वेभ्योदेवेभ्य. ५ अग्नय विश्वेभ्योदेवेभ्य. २२ एवं ४४] ॥ इतितृतीयेतृतीयः ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

नताष्टौप्रमेषट्धेनुर्नवाश्विनंमित्रोमैत्रंचतुर्गायत्र्यंतमिहेहवःसप्तार्भवंजागतंतृचौत्यऐंद्रश्चोषउषस्त्यमिमाउव्यूनैंद्रावरुणवार्हस्पत्यपौष्णंसावित्रसौम्यमैत्रावरुणास्तृचांअंत्योजमदग्न्यार्षोवांचतुर्थ्याद्यागायत्र्यौयःपूजयितुंदेवपितृमनुष्यान्पेचआंत्राणिशुनःश्येनरूपेणेंद्रोवृत्त्यर्थमाहरन्मधुयस्यसवामदेवोगौतमश्चतुर्थंमंडलपश्यत्त्वांह्यग्नेविंशतिरष्यतिजगतीधृतिरुपाद्याश्वतस्रोवारुण्यश्चवांयोमर्त्येष्वावःषोळशाद्यारौद्रींकृणुष्वपंचोनाराक्षोघ्नं॥१॥

॥ हरिः ओम् ॥ (३।५।३) नतामिनंतिमायिनोनधीराव्रतादेवानांप्रथमाध्रुवाणि । नरोदसीऽअद्रुहावेद्याभिर्नपर्वतानिनमेतस्थिवांसः ॥ षड्भारॉऽएकोऽअचरन्विभर्त्यृतंवर्षिष्ठमुपगावऽआगुः । तिस्रोमहीरुपरास्तस्थुरत्यागुहाद्वेनिहितेदर्श्येका ॥ त्रिपाजस्योवृषभोविश्वरूपऽउतत्र्युधापुरुधप्रजावान् । त्र्यनीकःपत्यतेमाहिनावान्त्सरेतोधावृषभःशश्वतीनां ॥ अभीकऽआसांपदवीरबोध्यादित्यानामह्वेचारुनाम । आपश्चिदस्माऽअरमंतदेवीःपृथग्व्रजंतीःपरिषीमवृंजन् ॥ त्रीषधस्थासिंधवस्त्रिःकवीनामुतत्रिमाताविदथेषुसम्राट् । ऋतावरीर्योषणास्तिस्रोऽअप्यास्त्रिरादिवोविदथेपत्यमानाः ॥ त्रिरादिवःसवितर्वार्याणिदिवेदिवऽआसुवत्रिर्नोऽअह्नः । त्रिधातुरायऽआसुवावसूनिभगत्रातर्धिषणेसातयेधाः ॥ त्रिरादिवःसवितासोषवीतिराजानामित्रावरुणासुपाणी । आपश्चिदस्यरोदसीचिदुर्वीरत्नंभिक्षंतसवितुःसवाय ॥ त्रिरुत्तमादूणशारोचनानित्रयोराजंत्यसुरस्यवीराः । ऋतावानऽइषिराद्रूळभासस्त्रिरादिवोविदथेसंतुदेवाः+ ॥ १ ॥ (३।५।४) प्रमेविविक्वाँऽअविदन्मनीषांधेनुंचरंतींप्रयुतामगोपां । सद्यश्चिद्यादुदुहेभूरिधासेरिंद्रस्तदग्निः

(३।५।३) नतामिनंतीत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षेविभागःक्रमेण—विश्वेदेवाः १ सवत्सरादित्याः सिंधवः १ सविता १ विश्वेदेवाः २ एवमष्टौ) । (३।५।४) प्रमेविविक्वानितिपङ्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षेविश्वेदेवाः ४ अग्निः २ एवपट्) ।

पनितारोऽस्याः ॥ इंद्रःसुपूषावृषणासुहस्तादिवोनप्रीताःशशयंदुदुहे । विश्वेयदस्यांरणयंतदेवाःप्रवोत्रवसवःसुम्न
मश्यां ॥ याजामयोवृष्णऽइच्छंतिशक्तिंनमस्यंतीर्जानतेगर्भमस्मिन् । अच्छापुत्रंधेनवोवावशानामहश्चरंतिबिभ्रतंव
पूंषि ॥ अच्छाविवक्मिरोदसीसुमेकेग्राव्णोयुजानोऽअध्वरेमनीषा । इमाऽउतेमनवेभूरिवाराऽऊर्ध्वाभवंतिदर्शताय
जंत्राः ॥ यातेजिह्वामधुमतीसुमेधाऽअग्नेदेवेषूच्यतऽउरूची । तयेहविश्वाँऽअवसेयजत्रानासादयपाययाचामधूनि ॥
यातेऽअग्नेपर्वतस्येवधारासश्चंतीपीपयदेवचित्रा । तामस्मभ्यंप्रमतिंजातवेदोवसोरास्वसुमतिंविश्वजन्यां ॥ २ ॥
(३।५।५) धेनुःप्रत्नस्यकाम्यंदुहानांतःपुत्रश्चरतिदक्षिणायाः । आद्योतनिंवहतिशुभ्रयामोषसःस्तोमोऽअश्विनाव
जीगः ॥ सुयुग्वहंतिप्रतिवामृतेनोर्ध्वाभवंतिपितरेवमेधाः । जरेथामस्मद्विपणेर्मनीषांयुवोरवश्चकृमायातमर्वाक्+ ॥
सुयुग्भिरश्वैःसुवृतारथेनदस्राविमंशृणुतंश्लोकमद्रेः । किमंगवांप्रत्यवर्तिंगमिष्ठाहुर्विप्रासोऽअश्विनापुराजाः+ ॥ आ
मन्येथामागतंकच्चिदेवैर्विश्वेजनासोऽअश्विनाहवंते । इमाहिवांगोऽऋजीकामधूनिप्रमित्रासोनददुरुस्रोऽअग्रे॥ तिरः
पुरूचिदश्विनारजांस्यांगूषोवांमघवानाजनेषु । एहयातंपथिभिर्देवयानैर्दस्राविमेवांनिधयोमधूनां ॥ ३ ॥ पुराणमो
कःसख्यंशिवंवांयुवोर्नराद्रविणंजह्नाव्यां । पुनःकृण्वानाःसख्याशिवानिमध्वामदेमसहनूसमानाः+ ॥ अश्विनावा

(३।५।५) धेनुःप्रत्नस्येतिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोश्विनौत्रिष्टुप् ।

युनायुवंसुदक्षानियुद्भिश्चसजोषसायुवाना । नासत्यातिरोऽअह्न्यंजुषाणासोमंपिवतमस्रिधासुदानू ॥ अश्विनापरि
वामिषःपुरूचीरीयुर्गीर्भिर्यतमानाऽअमृध्राः । रथोहवामृतजाऽअद्रिजूतःपरिद्यावापृथिवीयातिसद्यः+ ॥ अश्विना
मधुषुत्तमोयुवाकुःसोमस्तंपातमागतंदुरोणे । रथोहवांभूरिवर्पःकरिक्रत्सुतावतोनिष्कृतमागमिष्ठः ॥ ४ ॥ (३।५।६)
मित्रोजनान्यातयतिब्रुवाणोमित्रोदाधारपृथिवीमुतद्याम् । मित्रःकृष्टीरनिमिषाभिचष्टेमित्रायहव्यंघृतवज्जुहोत ॥ प्रस
मित्रमर्तोऽअस्तुप्रयस्वान्यस्तऽआदित्यशिक्षतिव्रतेन । नहन्यतेनजीयतेत्वोतोनैनमंहोऽअश्नोत्यन्तितोनदूरात्+ ॥
अनमीवासऽइळयामदन्तोमितज्ञवोवरिमन्नापृथिव्याः । आदित्यस्यव्रतमुपक्षियन्तोवयंमित्रस्यसुमतौस्याम ॥ अयं
मित्रोनमस्यःसुशेवोराजासुक्षत्रोऽअजनिष्टवेधाः । तस्यवयंसुमतौयज्ञियस्यापिभद्रेसौमनसेस्याम ॥ महाँऽआदि
त्योनमसोपसद्योयातयज्जनोगृणतेसुशेवः । तस्माऽएतत्पन्यतमायजुष्टमग्नौमित्रायहविराजुहोत ॥ ५ ॥ मित्रस्य
चर्षणीधृतोवोदेवस्यसानसि । द्युम्नंचित्रश्रवस्तमम् ॥ अभियोमहिनादिवंमित्रोबभूवसप्रथाः । अभिश्रवोभिःपृथि
वीं+ ॥ मित्रायपंचयेमिरेजनाऽअभिष्टिशवसे । सदेवान्विश्वान्बिभर्ति ॥ मित्रोदेवेष्वायुषुजनायवृक्तबर्हिषे । इषऽ

(३।५।६) मित्रोजनानितिनवर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रोमित्रस्त्रिष्टुप् अत्याश्चतस्रोगायत्र्यः ।

इष्टव्रताऽअकः ॥ ६ ॥ (३।५।७) इहेहवोमनसाबंधुतानरऽउशिजोजग्मुरभितानिवेदसा । याभिर्मायाभिःप्रति जूतिवर्पसःसौधन्वनायज्ञियंभागमानश+ ॥ याभिःशचीभिश्चमसाँऽअपिंशतयाधियागामरिणीतचर्मणः । येनह रीमनसानिरतक्षततेनदेवत्वमृभवःसमानश ॥ इंद्रस्यसख्यमृभवःसमानशुर्मनोर्नपातोऽअपसोदधन्विरे । सौधन्व नासोऽअमृतत्वमेरिरेविष्ट्वीशमीभिःसुकृतःसुकृत्यया ॥ इंद्रेणयाथसरथंसुतेसचाँऽअथोवशानांभवथासहश्रिया । न वःप्रतिमैसुकृतानिवाघतःसौधन्वनाऽऋभवोवीर्याणिच ॥ इंद्रऽऋभुभिर्वाजवद्भिःसमुक्षितंसुतंसोममावृषस्वागभ स्त्योः । धियेषितोमघवन्दाशुषोगृहेसौधन्वनेभिःसहमत्स्वानृभिः ॥ इंद्रऽऋभुमान्वाजवान्मत्स्वेहनोस्मिन्त्सवनेश च्यापुरुष्टुत । इमानितुभ्यंस्वसराणियेमिरेव्रतादेवानांमनुषश्चधर्मभिः ॥ इंद्रऽऋभुभिर्वाजिभिर्वाजयन्निहस्तोमंजरि तुरुपयाहियज्ञियं । शतंकेतेभिरिषिरेभिरायवेसहस्रणीथोऽअध्वरस्यहोमनि ॥ ७ ॥ (३।५।८) उषोवाजेनवाजि निप्रचेताःस्तोमंजुषस्वगृणतोमघोनि । पुराणीदेवियुवतिःपुरंधिरनुव्रतंचरसिविश्ववारे ॥ उषोदेव्यमर्त्याविभाहिचं द्ररथासूनृताऽईरयंती । आत्वावहंतुसुयमासोऽअश्वाहिरण्यवर्णापृथुपाजसोये+ ॥ उषःप्रतीचीभुवनानिविश्वोर्ध्वाति

(३।५।७) इहेहवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रऋभवःअंत्यानातिसृणामिंद्रऋभवोजगती । (३।५।८) उषोवाजेनेति सप्तर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रउषास्त्रिष्टुप् ।

छस्यमृतस्यकेतुः । समानमर्थंचरणीयमानाचक्रमिवनव्यस्याववृत्स्व ॥ अवस्यूमेवचिन्वतीमघोन्युपायातिस्वसरस्य पत्नी । स्व१र्जनंतीसुभगासुदंसाऽआंताद्दिवःपप्रथऽआपृथिव्याः ॥ अच्छावोदेवीमुषसंविभातींप्रवोभरध्वंनमसा सुवृक्तिं । ऊर्ध्वंमधुधादिविपाजोऽअश्रेत्प्ररोचनारुरुचेरण्वसंदृक् ॥ ऋतावरीदिवोऽअर्कैरबोध्यारेवतीरोदसीचित्रमस्थात् । आयतीमग्नऽउषसंविभातींवाममेषिद्रविणंभिक्षमाणः ॥ ऋतस्यबुध्नऽउषसामिषण्यन्वृषामहीरोदसीऽआविवेश । महीमित्रस्यवरुणस्यमायाचंद्रेवभानुंविदधेपुरुत्रा ॥ ८ ॥ (३।५।९) इमाऽउवांभृमयोमन्यमानायुवावतेन तुज्याऽअभूवन् । क्व१त्यदिंद्रावरुणायशोवांयेनस्मासिनंभरथःसखिभ्यः ॥ अयमुवांपुरुतमोरयीयञ्छश्वत्तममवसे जोहवीति । सजोषाविंद्रावरुणामरुद्भिर्दिवापृथिव्याशृणुतंहवंमे ॥ अस्मेतदिंद्रावरुणावसुष्यादस्मेरयिर्मरुतःसर्ववीरः । अस्मान्वरूत्रीःशरणैरवंत्वस्मान्होत्राभारतीदक्षिणाभिः ॥ बृहस्पतेजुषस्वनोहव्यानिविश्वदेव्य । रास्वरत्नानि दाशुषे ॥ शुचिमर्कैर्बृहस्पतिमध्वरेषुनमस्यत । अनाम्योजऽआचके ॥ ९ ॥ वृषभंचर्षणीनांविश्वरूपमदाभ्यं । बृह

(३।५।९) इमाउवामित्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यगाथिनोविश्वामित्रः (अत्यतृचस्यजमदग्निर्वा) आद्यतिसृणामिंद्रावरुणौचतुर्थ्यादितिसृणावृहस्पतिःइयतइत्यादितिसृणांपूपातत्सवितुरित्यादितिसृणासवितासोमइत्यादितिसृणासोमआनइत्यादितिसृणांमित्रावरुणौदेवताः आद्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभःशिष्टाःपञ्चदशगायत्र्यः ।

स्पार्तिंवरेण्यं ॥ इयंतेपूषन्नाघृणेसुष्टुतिर्देवनव्यसी । अस्माभिस्तुभ्यंशस्यते ॥ तांजुषस्वगिरंममवाजयंतीमवाधियं ।
वधूयुरिवयोषणां ॥ योविश्वाभिविपश्यतिभुवनासंचपश्यति । सनःपूषाविताभुवत् ॥ तत्सवितुर्वरेण्यंभर्गोदेवस्य
धीमहि । धियोयोनःप्रचोदयात् ॥ १० ॥ देवस्यसवितुर्वयंवाजयंतःपुरंध्या । भगस्यरातिमीमहे ॥ देवंनरःसवि
तारंविप्रायज्ञैःसुवृक्तिभिः । नमस्यंतिधियेषिताः+ ॥ सोमोजिगातिगातुविद्देवानामेतिनिष्कृतं । ऋतस्ययोनिमा
सदं ॥ सोमोऽअस्मभ्यंद्विपदेचतुष्पदेचपशवे । अनमीवाऽइषस्करत् ॥ अस्माकमायुर्वर्धयन्नभिमातीःसहमानः ।
सोमःसधस्थमासदत् ॥ आनोमित्रावरुणाघृतैर्गव्यूतिमुक्षतं । मध्वारजांसिसुक्रतू ॥ उरुशंसानमोवृधामह्नादक्षस्य
राजथः । द्राघिष्ठाभिःशुचिव्रता ॥ गृणानाजमदग्निनायोनावृतस्यसीदतं । पातंसोममृतावृधा ॥ ११ ॥ (इतिवैश्वा
मित्रंतृतीयंमंडलंसमाप्तं अत्रसूक्तानि ६२)(४।१।१) त्वांह्यग्नेसदमित्समन्यवोदेवासोदेवमरतिंन्येरिरइतिक्रत्वान्ये
रिरे । अमर्त्यंयजतमर्त्येष्वादेवमादेवंजनतप्रचेतसंविश्वमादेवंजनतप्रचेतसं ॥ सभ्रातरंवरुणमग्नऽआववृत्स्वदेवाँऽ
अच्छासुमतीयज्ञवनसंज्येष्ठंयज्ञवनसं । ऋतावानमादित्यंचर्षणीधृतंराजानंचर्षणीधृतं ॥ सखेसखायमभ्याववृत्स्वाशुं

वामदेवेचतुर्थेमंडलेपंचानुवाकाः (३।१।१) त्वांह्यग्नइतिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निर्द्वितीयादिचतसृणामग्निवरुणौ
त्रिष्टुप्आद्यास्तिस्रःक्रमेणाष्टयतिजगतीधृतयः ।

नचक्रंरथ्यैवरंह्यास्मभ्यंदस्रंह्या । अग्नेमृळीकंवरुणेसचाविदोमरुत्सुविश्वभानुषु । तोकायतुजेशुशुचानशंकृध्यस्म
भ्यंदस्मशंकृधि ॥ त्वंनोऽअग्नेवरुणस्यविद्वान्देवस्यहेळोवयासिसीष्ठाः । यजिष्ठोवह्नितमःशोशुचानोविश्वाद्वेषांसिप्र
मुमुग्ध्यस्मत्+ ॥ सत्वंनोऽअग्नेवमोभवोतीनेदिष्ठोऽअस्याऽउषसोव्युष्टौ । अवयक्ष्वनोवरुणंरराणोवीहिमृळीकंसुहवो
नऽएधि ॥ १२ ॥ अस्यश्रेष्ठासुभगस्यसंदृग्देवस्यचित्रतमामर्त्येषु । शुचिघृतंनतप्तमघ्न्यायाःस्पार्हादेवस्यमंहनेवधे
नोः+ ॥ त्रिरस्यतापरमासंतिसत्यास्पार्हादेवस्यजनिमान्यग्नेः । अनंतेऽअंतःपरिवीतऽआगाच्छुचिःशुक्रोऽअर्योरोरु
चानः ॥ सदूतोविश्वेदभिवष्टिसद्माहोताहिरण्यरथोरंसुजिह्वः । रोहिदश्वोवपुष्योविभावासदारण्वःपितुमतीवसंस
त्+ ॥ सचेतयन्मनुषोयज्ञबंधुःप्रतंमह्यारशनयानयंति । सक्षेत्यस्यदुर्यासुसाधन्देवोमर्तस्यसधनित्वमाप ॥ सतूनोऽ
अग्निर्नयतुप्रजानन्नच्छारत्नंदेवभक्तंयदस्य । धियायद्विश्वेऽअमृताऽअकृण्वन्द्यौष्पिताजनितासत्यमुक्षन् ॥ १३ ॥
सजायतप्रथमःपस्त्यासुमहोबुध्नेरजसोऽअस्ययोनौ । अपादशीर्षागुहमानोऽअंतायोयुवानोवृषभस्यनीळे+ ॥ प्रशर्ध
ऽआर्तप्रथमंविपन्यॉऽऋतस्ययोनावृषभस्यनीळे । स्पार्होयुवावपुष्योविभावासप्तप्रियासोजनयंतवृष्णे ॥ अस्माकमत्र
पितरोमनुष्याऽअभिप्रसेदुरृतमाशुषाणाः । अश्मव्रजाःसुदुघावव्रेऽअंतरुदुस्राऽआजन्नुषसोहुवानाः+ ॥ तेमर्मृजत
दद्दवांसोऽअद्रिंतदेषामन्येऽअभितोविवोचन् । पश्वयंत्रासोऽअभिकारमर्चन्विदंतज्योतिश्चकृपंतधीभिः+ ॥ तेगव्य

तामनसाद्भ्रमुग्धंगायैमानंपरिषितमद्रिं । द्रुह्णंनरोवचसादैव्येनव्रजंगोमंतमुशिजोविवव्रुः ॥ १४ ॥ तेमन्वतप्रथमं
नामधेनोस्त्रिःसप्तमातुःपरमाणिविंदन् । तज्जानतीरभ्यनूषतव्राऽआविर्भुवदरुणीर्यशसागोः+ ॥ नेशत्तमोदुधितंरो
चतद्यौरुद्देव्याऽउषसोभानुरर्त । आसूर्योबृहतस्तिष्ठदज्राँऽऋजुमर्तेषुवृजिनाचपश्यन् ॥ आदित्पश्चाबुबुधानाव्यख्य
न्नादिद्रत्नंधारयंतद्युभक्तं । विश्वेविश्वासुदुर्यासुदेवामित्रधियेवरुणसत्यमस्तु ॥ अच्छावोचेयशुशुचानमग्निंहोतारंवि
श्वभरसंयजिष्ठं । शुच्यूधोऽअतृणन्नगवामंधोनपूतंपरिषिक्तमंशोः+ ॥ विश्वेषामदितिर्यज्ञियानांविश्वेषामतिथिर्मानु
षाणां । अग्निर्देवानामवऽआवृणानःसुमृळीकोभवतुजातवेदाः ॥ १५ ॥ (४।१।२) योमर्त्येष्वमृतऽऋतावादेवो
देवेष्वरतिर्निधायि । होतायजिष्ठोमह्नाशुचध्यैहव्यैरग्निर्मनुषऽईरयध्यै ॥ इहत्वंसूनोसहसोनोऽअद्यजातोजाताँऽउभ
याँऽअंतरग्ने । दूतऽईयसेयुयुजानऽऋष्वऽऋजुमुष्कान्वृषणःशुक्राँश्च ॥ अत्यावृधस्नूरोहिताघृतस्नूऽऋतस्यमन्येमनसा
जविष्ठा । अंतरीयसेऽअरुषायुजानोयुष्माँश्चदेवान्विशऽआचमर्तान् ॥ अर्यमणंवरुणंमित्रमेषामिंद्राविष्णूमरुतोऽ
अश्विनोत । स्वश्वोऽअग्नेसुरथःसुराधाऽएदुवहसुहविषेजनाय ॥ गोमाँऽअग्नेविमाँऽअश्वीयज्ञोनृवत्सखासदमिदप्रमृ
ष्यः । इळावाँऽएषोऽअसुरप्रजावान्दीर्घोरयिःपृथुबुध्नःसभावान् ॥ १६ ॥ यस्तऽइध्मंजभरत्सिष्विदानोमूर्धानंवा

(४।१।२) योमर्त्येष्वितिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् ।

ततपतेत्वाया । भुवस्तस्यस्वतवाँःपायुरग्नेविश्वस्मात्सीमघायतऽउरुष्य ॥ यस्तेभरादन्नियतेचिदन्नंनिशिषन्मन्द्रमतिं
थिमुदीरत् । आदेवयुरिनधतेदुरोणेतस्मिन्रयिर्ध्रुवोऽअस्तुदास्वान् ॥ यस्त्वादोषायऽउषसिप्रशंसात्प्रियंवात्वाकृणवते
तेहविष्मान् । अश्वोनस्वेदमऽआहेम्यावान्तमंहसःपीपरोदाश्वांसं ॥ यस्तुभ्यमग्नेऽअमृतायदाशद्दुवस्त्वेकृणवतेयत
स्रुक् । नसरायाशशमानोवियोषन्नैनमंहःपरिवरदघायोः+ ॥ यस्यत्वमग्नेऽअध्वरंजुजोषोदेवोमर्तस्यसुधितंरराणः ।
प्रीतेदसद्धोत्रासायविष्ठासामयस्यविधतोवृधासः ॥ १७॥ चित्तिमचित्तिंचिनवद्विविद्वान्पृष्ठेववीतावृजिनाचमर्तान् ।
रायेचनःस्वपत्यायदेवदितिंचरास्वादितिमुरुष्य ॥ कविंशशासुःकवयोदब्धानिधारयंतोदुर्यास्वायोः । अतस्त्वंदृ
श्याँऽअग्नऽएतान्पड्भिःपश्येरद्भुतॉऽअर्यऽएवैः ॥ त्वमग्नेवाघतेसुप्रणीतिःसुतसोमायविधतेयविष्ठ । रत्नंभरशशमानाय
घृष्वेपृथुश्चंद्रमवसेचर्षणिप्राः+ ॥ अधाहयद्वयमग्नेत्वायापड्भिर्हस्तेभिश्चकृमातनूभिः । रथंनक्रंतोऽअपसाभुरिजोर्ऋतं
येमुःसुध्यऽआशुषाणाः+ ॥ अधामातुरुषसःसप्तविप्राजायेमहिप्रथमावेधसोनॄन् । दिवस्पुत्राऽअंगिरसोभवेमाद्रिंरु
जेमधनिनंशुचंतः ॥ १८ ॥ अधायथानःपितरःपरासःप्रत्नासोऽअग्नऽऋतमाशुषाणाः । शुचीदयन्दीधितिमुक्थ
शासःक्षामाभिंदंतोऽअरुणीरपव्रन् ॥ सुकर्माणःसुरुचोदेवयंतोयोनदेवाजनिमाधमंतः । शुचंतोऽअग्निंववृधंतऽइंद्र
मूर्वंगव्यंपरिषदंतोऽअग्मन् ॥ आयूथेवक्षुमतिपश्वोऽअख्यद्देवानांयज्जनिमांत्युग्र । मर्तानांचिदुर्वशीरकृप्रन्वृधेचिद्

र्यऽउपरस्यायोः+ ॥ अकर्मतेस्वपसोऽअभूमऽऋतमवस्रन्नुषसोविभातीः । अनूनमग्निंपुरुधासुश्चंद्रंदेवस्यमर्मृजतश्चा
रुचक्षुः ॥ एतातेऽअग्नऽउचथानिवेधोवोचामकवयेताजुषस्व । उच्छोचस्वकृणुहिवस्यसोनोमहोरायःपुरुवारप्रयंधि
॥ १९ ॥ (४।१।३) आवोराजानमध्वरस्यरुद्रंहोतारंसत्ययजंरोदस्योः । अग्निंपुरातनयित्नोरचित्ताद्धिरण्यरूपमवसे
कृणुध्वं ॥ अयंयोनिश्चकृमायंवयंतेजायेवपत्यऽउशतीसुवासाः । अर्वाचीनःपरिवीतोनिषीदेमाऽउतेस्वपाकप्रतीचीः+ ॥
आशृण्वतेऽअदृपितायमन्मनृचक्षसेसुमृळीकायवेधः । देवायशस्तिममृतायशंसग्रावेववसोतामधुषुद्यमीळे+ ॥ त्वंचि
न्नःशम्याऽअग्नेऽअस्याऽऋतस्यबोध्यृतचित्स्वाधीः । कदातेऽउक्थासधमाद्यानिकदाभवंतिसख्यागृहेते ॥ कथाहत
द्वरुणायत्वमग्नेकथादिवेगर्हसेकन्नऽआगः । कथामित्रायमीळ्हुषेपृथिव्यैब्रवःकदर्यम्णेकद्भगाय ॥ २० ॥ कद्धिष्ण्यासु
वृधसानोऽअग्नेकद्वातायप्रतवसेशुभंये । परिज्मनेनासत्यायक्षेब्रवःकदग्नेरुद्रायनृघ्ने+ ॥ कथामहेपुष्टिंभरायपूष्णेकद्रु
द्रायसुमखायहविर्दे । कद्विष्णवऽउरुगायायरेतोब्रवःकदग्नेशरवेबृहत्यै+ ॥ कथाशर्धायमरुतामृतायकथासूरेबृहतेपृ
च्छ्यमानः । प्रतिब्रवोदितयेतुरायसाधादिवोजातवेदश्चिकित्वान्+ ॥ ऋतेनऽऋतंनियतमीळऽआगोरामासचामधु
मत्पक्वमग्ने । कृष्णासतीरुशताधासिनैषाजामर्येणपयसापीपाय ॥ ऋतेनहिष्मावृषभश्चिदक्तःपुमाँऽअग्निःपयसापृष्ठ्ये
(४।१।३) आवोराजानमितिपोडशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवआद्यायारुद्रोद्वितीयादीनामग्निस्त्रिष्टुप् ।

न । अस्पंदमानोऽअचरद्वयोधावृषाशुक्रंदुदुहेपृश्निरूधः ॥ २१ ॥ ऋतेनाद्रिंव्यसन्भिदंतःसमंगिरसोनवंतगोभिः । शुनंनरःपरिषदन्नुषासमाविःस्वरभवज्जातेऽअग्नौ+ ॥ ऋतेनंदेवीरमृताऽअमृक्ताऽअर्णोभिरापोमधुमद्भिरग्ने । वाजीनसर्गेषुप्रस्तुभानःप्रसदमित्स्रवितवेदधन्युः ॥ माकस्ययक्षंसदमिद्धुरोगामावेशस्यप्रमिनतोमापेः । माभ्रातुरग्नेऽअनृजोऋणंवेर्मासख्युर्दक्षंरिपोर्भुजेम ॥ रक्षाणोऽअग्नेतवरक्षणेभीरारक्षाणःसुमखप्रीणानः । प्रतिष्फुरविरुजवीड्वंहोजहिरक्षोमहिंचिद्वावृधानं+ ॥ एभिर्भवसुमनाऽअग्नेऽअर्कैरिमान्स्पृशमन्मभिःशूरवाजान् । उतब्रह्माण्यंगिरोजुषस्वसंतेशस्तिर्देववाताजरेत ॥ एताविश्वाविदुषेतुभ्यंवेधोनीथान्यग्नेनिण्यावचांसि । निवचनाकवयेकाव्यान्यशंसिषंमतिभिर्विप्रऽउक्थैः+ ॥ २२ ॥ (४।१।४) कृणुष्वपाजःप्रसितिंनपृथ्वींयाहिराजेवामवाँऽइभेन । तृष्वीमनुप्रसितिंद्रूणानोस्तासिविध्यरक्षसस्तपिष्ठैः ॥ तवभ्रमासऽआशुयापतंत्यनुस्पृशधृषताशोशुचानः । तपूंष्यग्नेजुह्वापतंगानसंदितोविसृजविष्वगुल्काः+ ॥ प्रतिस्पशोविसृजतूर्णितमोभवापायुर्विशोऽअस्याऽअदब्धः । योनोदूरेऽअघशंसोयोऽअंत्यग्नेमाकिष्टेव्यथिरादधर्षीत् ॥ उदग्नेतिष्ठप्रत्यातनुष्वन्य१मित्राँऽओषतात्तिग्महेते । योनोऽअरातिंसमिधानचक्रेनीचातंधक्ष्यतसंनशुष्कं ॥ ऊर्ध्वोभवप्रतिविध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्वदैव्यान्यग्ने । अवस्थिरातनुहियातुजूनांजामिमजामिंप्रमृणीहि

(४।१।४) कृणुष्वेतिपचदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोरक्षोहाग्निस्त्रिष्टुप् ।

शत्रून् ॥ २३ ॥ सतेजानातिसुमतिंयविष्ठ्यऽईवतेब्रह्मणेगातुमैरत् । विश्वान्यस्मैसुदिनानिरायोद्युम्नान्यर्योविदुरो
ऽअभिद्यौत् ॥ सेदग्नेऽअस्तुसुभगःसुदानुर्यस्त्वानित्येनहविषायऽउक्थैः । पिप्रीषतिस्वऽआयुषिदुरोणेविश्वेदस्मैसुदि
नासासदिष्टिः+ ॥ अर्चामितेसुमतिंघोष्यर्वाक्संतेवावाताजरतामियंगीः । स्वश्वास्त्वासुरथामर्जयेमास्मेक्षत्राणिधार
येरनुद्यून्+ ॥ इहत्वाभूर्याचरेदुपत्मन्दोषावस्तर्दीदिवांसमनुद्यून् । क्रीळन्तस्त्वासुमनसःसपेमाभिद्युम्नातस्थिवांसोज
नानां ॥ यस्त्वास्वश्वःसुहिरण्योऽअग्नऽउपयातिवसुमतारथेन । तस्यत्राताभवसितस्यसखायस्तऽआतिथ्यमानु
षग्जुजोषत् ॥ २४ ॥ महोरुजामिबंधुतावचोभिस्तन्मापितुर्गोतमादन्वियाय । त्वंनोऽअस्यवचसश्चिकिद्धिहोतर्यवि
ष्ठसुक्रतोदमूनाः ॥ अस्वप्नजस्तरणयःसुशेवाऽअतन्द्रासोवृकाऽअश्रमिष्ठाः । तेपायवःसध्र्यंचोनिषद्याग्नेतवनःपान्त्वमू
र ॥ येपायवोमामतेयंतेऽअग्नेपश्यंतोऽअंधंदुरितादरक्षन् । ररक्षतान्त्सुकृतोविश्ववेदादिप्संतऽइद्रिपवोनाहदेभुः ॥
त्वयावयंसधन्यं१स्त्वोतास्तवप्रणीत्यश्यामवाजान् । उभाशंसासूदयसत्यतातेनुष्ठुयाकृणुह्यह्रयाण ॥ अयातेऽअग्नेस
मिधाविधेमप्रतिस्तोमंशस्यमानंगृभाय । दहाशसोरक्षसःपाह्यं१स्मान्द्रुहोनिदोमित्रमहोऽअवद्यात्+ ॥ २५ ॥ इति
तृतीयाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥

विंशाध्यायेवर्गाः २५ सूक्तानि ११ ऋचः १३५ ॥ त्यागः ॥ विश्वेभ्योदेवेभ्य. १४ [भे प. विश्वेभ्यो. १ संवत्सरादित्येभ्य. ३ सिंधुभ्य. सवित्र. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ६ अग्नय. २ एव १४] अश्विभ्यामि. ९ मित्राय. ९ ऋभुभ्य. ४ इंद्रऋभुभ्य. ३ उषस. ७ इंद्रावरुणाभ्यामि. ३ बृहस्पतय. ३ पूष्णइ. ३ सवित्र.३ सोमाये. ३ मित्रावरुणाभ्या. ३ अग्नय. अग्नीवरुणाभ्या. ४ अग्नय. ३५ रुद्राये. अग्नय. १५ रक्षोघ्नेग्नय. १५ ॥ इतितृतीयेचतुर्थः ॥ ४ ॥

वैश्वानरायवैश्वानरीयंमूर्ध्वंऊष्वेकादशायमिहादौजगतींपंचानुष्टुभौदूतंवोष्टौगायत्रंत्वग्नेमृळाग्नेतमद्यपदपांक्तं पंचमीमहापदपंक्तिरंत्योष्णिक्चतुर्थीषष्ठ्युपांत्यावासप्तम्याःपंचकौमुख्यौतृतीयःसप्तकोनवकश्चाष्टम्याःपंचकः पादश्चतुष्कःसप्तकस्त्रैष्टुभश्चंभद्रंषड्यस्त्वांप्रत्यग्निःपंचलिंगोक्तदैवतंत्वेकैंप्रत्यग्निरग्निर्होतादशगायत्रंमृपिर्बोध दितिद्वाभ्यांसोमकंसाहदेव्यंमभ्यवदत्पराभ्यामस्याश्विनावायुरयाचतासत्यःसैकैंद्रंत्वंमहाँअसिन्नयामेकपदा यंपंथाःसप्तोनासंवादइंद्रादितिवामदेवानां ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् (४।१।५) वैश्वानरायमीळ्हुषेसजोषाःकथादाशेमाग्नयेबृहद्भाः । अनूनेनबृहतावक्षथेनोपस्तभाय दुपमिन्नरोधः ॥ मानिंदतयइमांमह्यंरातिंदेवोददौमर्त्यायस्वधावान् । पाकायगृत्सोअमृतोविचेतावैश्वानरोनृतं

(४।१।५) वैश्वानरायेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोवैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् ।

मोयह्वोऽअग्निः ॥ सामद्विबर्हामहितिग्मभृष्टिःसहस्ररेतावृषभस्तुविष्मान् । पदंनगोरपगूळ्हंविविद्वानग्निर्मह्यंप्रेदुवोचन्मनीषां ॥ प्रताँऽअग्निर्बभसत्तिग्मजंभस्तपिष्ठेनशोचिषायःसुराधाः । प्रयेमिनंतिवरुणस्यधामप्रियामित्रस्यचेततोध्रुवाणि ॥ अभ्रातरोनयोषणोव्यंतःपतिरिपोनजनयोदुरेवाः । पापासःसंतोऽअनृताऽअसत्याऽइदंपदमजनतागभीरं ॥ १ ॥ इदंमेऽअग्नेकियतेपावकामिनतेगुरुंभारंनमन्म । बृहद्दधाथधृषतागभीरंयह्वंपृष्ठंप्रयसासप्तधातु ॥ तमिन्न्वेइवसमनासमानमभिक्रत्वापुनतीधीतिरश्याः । ससस्यचर्मन्नधिचारुपृश्नेरग्रेरुपऽआरुपितंजबारु ॥ प्रवाच्यंवचसःकिंमेऽअस्यगुहाहितमुपनिणिग्वदंति । यदुस्रियाणामपवारिववन्पातिप्रियंरुपोऽअग्रंपदंवेः ॥ इदमुत्यन्महिमहामनीकंयदुस्रियासचतपूर्व्यंगौः । ऋतस्यपदेऽअधिदीद्यानंगुहारघुष्यद्रघुयद्विवेद ॥ अधद्युतानःपित्रोःसचासामनुतगुह्यंचारुपृश्नेः । मातुष्पदेपरमेऽअंतिषद्गोर्वृष्णःशोचिषःप्रयतस्यजिह्वा ॥ २ ॥ ऋतंवोचेनमसापृच्छ्यमानस्तवाशसाजातवेदोयदीदं । त्वमस्यक्षयसियद्धविश्वंदिवियदुद्रविणंयत्पृथिव्यां ॥ किंनोऽअस्यद्रविणंकद्धरत्नंविनोवोचोजातवेदश्चिकित्वान् । गुहाध्वनःपरमंयन्नोऽअस्यरेकुपदंननिदानाऽअगन्म ॥ कामर्यादावयुनाकद्धवाममच्छागमेमरघवोनवाजं । कदानोदेवीरमृतस्यपत्नीःसूरोवर्णेनततनन्नुषासः ॥ अनिरेणवचसाफल्ग्वेनप्रतीत्येनकृधुनातृपासः । अधातेऽअग्नेकिमिहावदंत्यनायुधासऽआसतासचंतां ॥ अस्यश्रियेसमिधानस्यवृष्णोवसोरनीकंदमऽआरुरोच ।

रुशद्वसानःसुदृशीकरूपःक्षितिर्नरायापुरुवारोऽअद्यौत् ॥ ३ ॥ (४।१।६) ऊर्ध्वऽऊपुणोऽअध्वरस्यहोतरग्नेतिष्ठदेवता
तायजीयान् । त्वंहिविश्वमभ्यसिमन्मप्रवेधसश्चित्तिरसिमनीषां+ ॥ अमूरोहोतान्यसादिविक्ष्वग्निर्मन्द्रोविदथेषुप्र
चेताः । ऊर्ध्वंभानुंसवितेवाश्रेन्मेतेवधूमंस्तभायदुपद्यां+ ॥ यतासुजूर्णीरातिनीघृताचीप्रदक्षिणिद्देवतातिमुराणः ।
उदुस्वरुर्नवजानाक्रःपश्वोऽअनक्तिसुधितःसुमेकः ॥ स्तीर्णेवर्हिषिसमिधानेऽअग्नाऽऊर्ध्वोऽअध्वर्युर्जुजुपाणोऽअस्था
त् । पर्यग्निःपशुपानहोतात्रिविष्ट्येतिप्रदिवऽउराणः+ ॥ परित्मनामितद्रुरेतिहोताग्निर्मन्द्रोमधुवचाऽऋतावा । द्रवंत्य
स्यवाजिनोनशोकाभयंतेविश्वाभुवनायदभ्राट् ॥ ४ ॥ भद्रातेऽअग्नेस्वनीकसंदृग्घोरस्यसतोविपुणस्यचारुः । नय
त्तेशोचिस्तमसावरंतनध्वस्मानस्तन्वीऽरेपऽआधुः ॥ नयस्यसातुर्जनितोरवारिनमातरापितरानूचिदिष्टौ । अधामि
त्रोनसुधितःपावकोऽग्निर्दीदायमानुषीषुविक्षु+ ॥ द्विर्यंपञ्चजीजनन्त्संवसानाःस्वसारोऽअग्निंमानुषीषुविक्षु । उपर्बुध
मथर्योऽनदंतंशुक्रंस्वासंपरशुंनतिग्मं+ ॥ तवत्येऽअग्नेहरितोघृतस्नारोहितासऽऋज्वंचःस्वंचः । अरुपासोवृषणऽऋजु
मुष्काऽआदेवतातिमह्वंतदस्माः+ ॥ येहत्येतेसहमानाऽअयासस्त्वेषासोऽअग्नेऽअर्चयश्चरंति । श्येनासोनदुवसना
सोऽअर्थंतुविष्वणसोमारुतंनशर्धः ॥ अकारिब्रह्मसमिधानतुभ्यंशंसात्युक्थंयजतेव्यूधाः । होतारमग्निंमनुषोनिषेदु

(४।१।६) ऊर्ध्वऊपुणइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् ।

नमस्यंतऽउशिजःशंसमायोः+ ॥ ५ ॥ (४।१।७) अयमिहप्रथमोधायिधातृभिर्होतायजिष्ठोऽअध्वरेष्वीड्यः । यम
प्नवानोभृगवोविरुरुचुर्वनेषुचित्रंविभ्वंविशेविशे ॥ अग्नेकदातऽआनुषग्भुवद्देवस्यचेतनं । अधाहित्वाजगृभ्रिरेमर्ता
सोविक्ष्वीड्यं ॥ ऋतावानंविचेतसंपश्यंतोद्यामिवस्तृभिः । विश्वेषामध्वराणांहस्कर्तारंदमेदमे ॥ आशुंदूतंविवस्वतो
विश्वायश्चर्षणीरभि । आजभ्रुःकेतुमायवोभृगवाणंविशेविशे ॥ तमींहोतारमानुषक्चिकित्वांसंनिषेदिरे । रण्वंपावक
शोचिषंयजिष्ठंसप्तधामभिः ॥ ६ ॥ तंशश्वतीषुमातृषुवनऽआवीतमश्रितं । चित्रंसंतंगुहाहितंसुवेदंकूचिदर्थिनं ॥
ससस्ययद्वियुतातस्मिन्नूधन्नृतस्यधामन्रणयंतदेवाः । महाँऽअग्निर्नमसारातहव्योवेरध्वरायसदमिदृतावा ॥ वेरध्वर
स्यदूत्यानिविद्वानुभेऽअंतारोदसीसंचिकित्वान् । दूतऽईयसेप्रदिवऽउराणोविदुष्टरोदिवऽआरोधनानि ॥ कृष्णंतऽ
एमरुशतःपुरोभाश्चरिष्ण्वर्चिर्वपुषामिदेकं । यदप्रवीतादधतेहगर्भंसद्यश्चिज्जातोभवसीदुदूतः+ ॥ सद्योजातस्यदद्द
शानमोजोयदस्यवातोऽअनुवातिशोचिः । वृणक्तितिग्मामतसेषुजिह्वांस्थिराचिदन्नादयतेविजंभैः ॥ तृषुयदन्नातृषु
णाववक्षतृषुंदूतंकृणुतेयह्वोऽअग्निः । वातस्यमेळिंसचतेनिजूर्वन्नाशुंनवाजयतेहिन्वेऽअर्वा ॥ ७ ॥ (४।१।८) दूतं

(४।१।७) अयमिहेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप्आद्याजगतीद्वितीयाद्याःपंचानुष्टुभः । (४।१।८) दूतंवइत्यष्टर्च
स्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोवैश्वानरोग्निर्गायत्री ।

वोविश्वेवेदसंहव्यवाहममर्त्यं । यजिष्ठमृंजसेगिरा+ ॥ सहिवेदावसुधितिंमहाँऽआरोधनंदिवः । सदेवाँऽएहवक्षति ॥ सवेददेवऽआनमंदेवाँऽऋतायतेदमे । दातिप्रियाणिचिद्वसु ॥ सहोतासेदुदूत्यंचिकित्वाँऽअंतरीयते । विद्वाँऽआरोधनंदिवः+ ॥ तेस्यामयेऽअग्नयेददाशुर्हव्यदातिभिः । यऽईंपुष्यंतऽइंधते ॥ तेरायातेसुवीर्यैःससवांसोविशृण्विरे । येऽअग्नादधिरेदुवः ॥ अस्मेरायोदिवेदिवेसंचरंतुपुरुस्पृहः । अस्मेवाजासऽईरतां ॥ सविप्रश्चर्षणीनांशवसामानुपाणां । अतिक्षिप्रेवविध्यति ॥ ८ ॥ (४।१।९) अग्नेमृळमहाँऽअसियऽईमादेवयुंजनं । इयेथबर्हिरासदं ॥ समानुषीषुदूळभोविक्षुप्रावीरमर्त्यः । दूतोविश्वेषांभुवत् ॥ ससद्मपरिणीयतेहोतामंद्रोदिविष्टिषु । उतपोतानिषीदति ॥ उतग्नाऽअग्निरध्वरऽउतोगृहपतिर्दमे । उतब्रह्मानिषीदति ॥ वेषिह्यध्वरीयतामुपवक्ताजनानां । हव्याचमानुषाणां ॥ वेषीद्वस्यदूत्यं१यस्यजुजोषोऽअध्वरं । हव्यंमर्तस्यवोढवे ॥ अस्माकंजोष्यध्वरमस्माकंयज्ञमंगिरः । अस्माकंशृणुधीहवं ॥ परितेदूळभोरथोस्माँऽअश्नोतुविश्वतः । येनरक्षसिदाशुषः ॥ ९ ॥ (४।१।१०) अग्नेतमद्याश्वंनस्तोमैःक्रतुंनभद्रंहृदिस्पृशं । ऋध्यामातऽओहैः ॥ अधाह्यग्नेक्रतोर्भद्रस्यदक्षस्यसाधोः । रथीरृतस्यबृहतोबभूथ ॥

(४।१।९) अग्नेमृळेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निर्गायत्री । (४।१।१०) अग्नेतमद्येत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निःपदपंक्तिःपंचमीमहापदपंक्तिःअंत्येद्वेउष्णिहौ ।

एभिर्नोऽअर्कैर्भवानोऽअर्वाङ्स्व१र्णज्योतिः । अग्नेविश्वेभिःसुमनाऽअनीकैः ॥ आभिष्टेऽअद्यगीर्भिर्गृणंतोग्नेदाशेम । प्रतेदिवोनस्तनयंतिशुष्माः ॥ तवस्वादिष्ठाग्नेसंदृष्टिरिदाचिदह्नऽइदाचिदक्तोः । श्रियेरुक्मोनरोचतऽउपाके ॥ घृतंनपूतंतनूररेपाःशुचिहिरण्यं । तत्तेरुक्मोनरोचतस्वधावः ॥ कृतंचिद्धिष्मासनेमिद्वेषोग्नऽइनोषिमर्तात् । इत्थायजमानादृतावः ॥ शिवानःसख्यासंतुभ्रात्राग्नेदेवेषुयुष्मे । सानोनाभिःसदनेसस्मिन्नूधन् ॥ १० ॥ (४।२।१) भद्रंतेऽअग्नेसहसिन्ननीकमुपाकऽआरोचतेसूर्यस्य । रुशद्दृशेददृशेनक्तयाचिदरूक्षितंदृशऽआरूपेऽअन्नं ॥ विषाह्यग्नेगृणतेमनीषांखंवेपसातुविजातस्तवानः । विश्वेभिर्यद्वावनःशुक्रदेवैस्तन्नोरास्वसुमहोभूरिमन्म ॥ त्वदग्नेकाव्यात्वन्मनीषास्त्वदुक्थाजायंतेराध्यानि । त्वदेतिद्रविणंवीरपेशाऽइत्थाधियेदाशुषेमर्ताय ॥ त्वद्वाजीवाजंभरोविहायाऽअभिष्टिकृज्जायतेसत्यशुष्मः । त्वद्रयिर्देवजूतोमयोभुस्त्वदाशुर्जूजुवांऽअग्नेऽअर्वा ॥ त्वामग्नेप्रथमंदेवयंतोदेवंमर्ताऽअमृतमंद्रजिह्वं । द्वेषोयुतमाविवासंतिधीभिर्दमूनसंगृहपतिममूरं ॥ आरेऽअस्मदमतिमारेऽअंहऽआरेविश्वांदुर्मतिंयन्निपासि । दोषाशिवःसहसःसूनोऽअग्नेयंदेवऽआचित्सचसेस्वस्ति ॥ ११ ॥ (४।२।२) यस्त्वामग्नऽइनधतेयतस्रुक्त्रिस्तेऽअन्नंकृणवत्सस्मिन्नहन् । ससुद्युम्नैरभ्यस्तुप्रसक्षत्तवक्रत्वाजातवेदश्चिकित्वान् ॥ इध्मंय

(४।२।१) भद्रंतइतिपड्टचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् । (४।२।२) यस्त्वामग्नइतिपड्टचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् ।

स्तंइ॒ध्मंज॒भर॑च्छश्रम॒णोम॒होऽअ॑ग्ने॒ऽअनी॑क॒मास॑पर्यन्। सइ॑धा॒नःप्र॑ति॒दो॒षाम॒पा॒सं॒पुष्यंन्र॒यिंसं॑चते॒घ्न॒न्न॒मित्रा॑न्॥ अ॒ग्निरी॑शे बृह॒तःक्ष॒त्रिय॑स्या॒ग्निर्वाज॑स्यपर॒मस्य॑रा॒यः । दधा॑ति॒रत्नं॑विध॒तेयवि॑ष्ठो॒व्या॑नु॒षङ्मर्त्या॑यस्व॒धावा॑न् ॥ यच्चि॒द्धिते॑पुरुष॒त्राय॑ वि॒ष्ठाचि॑त्तिभि॒श्चकृ॒माकच्चि॒दागः॑ । कृ॒धीष्व१स्माँऽअदि॑ते॒रना॑गा॒न्व्येनां॑सिशिश्र॒थो॒विष्व॑गग्ने ॥ म॒हश्चि॑दग्न॒ऽएन॑सोऽअ॒ भीक॑ऽऊ॒र्वाद्दे॒वाना॑मु॒तमर्त्या॑नां । मा॒ते॒सखा॑य॒ःसद॒मिद्रि॑षाम॒यच्छा॑तो॒काय॒तन॑याय॒शंयोः॑+ ॥ यथा॑ह॒त्यद्व॑सवोगौ॒र्यं॑चि त्प॒दिषि॒ताम॑मुंचतायजत्राः । ए॒वोष्व१स्मन्मुं॑चता॒व्यंह॒ःप्रता॑र्यग्नेप्रत॒रंन॒ऽआयुः॑ ॥ १२ ॥ (४।२।३) प्र॒त्य॒ग्निरु॒षसा॑ मग्र॑मख्यद्वि॒भाती॒नांसु॒मना॑रत्न॒धेयं॑ । या॒तम॑श्विनासु॒कृतो॑दुरो॒णमुत्सूर्यो॒ज्योति॑षादे॒वऽए॑ति ॥ ऊ॒र्ध्वभा॒नुंस॑वि॒तादे॒वो ऽअ॑श्रेद्द्र॒प्संद॑विंध्वद्ग॒वि॒पोनस॒त्वा॑ । अनु॑व्र॒तंवरु॑णोयं॑तिमि॒त्रोयत्सूर्यं॑दि॒व्या॑रो॒हयं॑ति ॥ यंसी॒मकृ॑ण्व॒न्तम॑सेवि॒पृचे॑ध्रु॒वक्षे॑ मा॒ऽअन॑वस्यंतो॒ऽअर्थं॑ । तंसूर्यं॑ह॒रितः॑स॒प्तय॒ह्वीःस्पशं॒विश्व॑स्य॒जग॑तोवहंति ॥ वहि॑ष्ठेभिर्वि॒हर॑न्यासि॒तंतु॑मव॒व्यय॒न्नसि॑तं दे॒ववस्मं । दवि॑ध्वतोर॒श्मयः॒सूर्य॑स्य॒चर्मे॑वावा॑धु॒स्तमो॒ऽअ॒प्स्व१॒न्तः॑+ ॥ अना॑यतो॒ऽअनि॑बद्धःक॒थायंन्य॒ङ्ङु॒त्तानो॑वप॒द्यते॒न । कया॑यातिस्व॒धया॒कोद॑दर्शदि॒वःस्कं॒भःसमृ॑तःपाति॒नाकं॑ ॥ १३ ॥ (४।२।४) प्र॒त्य॒ग्निरु॒षसो॒जात॑वेदा॒ऽअख्य॑द्दे॒वोरोच॑

(४।२।३) प्रत्यग्निरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निस्त्रिष्टुप् । (४।२।४) प्रत्यग्निरुषसइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवो-ग्निस्त्रिष्टुप् (अनयोःसूक्तयोःकेचिदाचार्यालिङ्गोक्तदेवताआहुःताश्चआद्यसूक्तेआद्यानातिसृणामग्निःचतुर्थ्याःसवितृवरुणमित्राःपंचम्याः

मानामहोभिः । आनासत्योरुगायारथेनेमंयज्ञमुपनोयातमच्छ ॥ ऊर्ध्वंकेतुंसवितादेवोऽअश्रेज्ज्योतिर्विश्वस्मैभुवनाय
कृण्वन् । आप्राद्यावापृथिवीऽअंतरिक्षंविसूर्योरश्मिभिश्चेकितानः ॥ आवहंत्यरुणीर्ज्योतिषागान्महीचित्रारश्मिभि
श्चेकिताना । प्रबोधयंतीसुवितायदेव्युषाऽईयतेसुयुजारथेन ॥ आवांवहिष्ठाऽइहतेवहंतुरथाऽअश्वासऽउषसोव्यु
ष्टौ । इमेहिवांमधुपेयायसोमाऽअस्मिन्यज्ञेवृषणामादयेथां ॥ अनायतो० ॥ १४ ॥ (४।२।५) अग्निर्होतानोऽअ
ध्वरेवाजीसन्परिणीयते । देवोदेवेषुयज्ञियः ॥ परित्रिविष्ट्यध्वरंयात्यग्नीरथीरिव । आदेवेषुप्रयोदधत् ॥ परिवाजप
तिःकविरग्निर्हव्यान्यक्रमीत् । दधद्रत्नानिदाशुषे ॥ अयंयःसृंजयेपुरोदैववातेसमिध्यते । द्युमाँऽअमित्रदंभनः ॥
अस्यघावीरऽईवतोग्नेरीशीतमर्त्यः । तिग्मजंभस्यमीळ्हुषः ॥ १५ ॥ तमर्वंतंनसानसिमरुषंनदिवःशिशुं । मर्मृज्यंतेदिवेदि
वे ॥ बोधद्यन्माहरिभ्यांकुमारःसाहदेव्यः । अच्छानहूतऽउदरं ॥ उततार्यजताहरीकुमारात्साहदेव्यात् । प्रयता
सद्यऽआददे ॥ एषवांदेवावश्विनाकुमारःसाहदेव्यः । दीर्घायुरस्तुसोमकः ॥ तंयुवंदेवावश्विनाकुमारंसाहदेव्यं ।
दीर्घायुषंकृणोतन ॥ १६ ॥ (४।२।६) आसत्योयातुमघवाँऽऋजीषीद्रवंत्वस्यहरयऽउपनः । तस्माऽइदंधःसुषुमा

सूर्यः । अपरसूक्तेक्रमेणअग्न्यश्विनःसूर्यउषाअश्व्युषसःसूर्यइत्येवंज्ञेयाः) । (४।२।५) अग्निर्होतेतिदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवो-
ग्निःसप्तम्यष्टम्योःसोमःअंत्ययोरश्विनौगायत्री । (४।२।६) आसत्योयात्वित्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

सुदक्षमिहाभिपित्वंकरतेगृणानः+ ॥ अवंस्यशूराध्वनोनांतेस्मिन्नोऽअद्यसवनेमंदध्यै । शंसात्युक्थमुशनेववेधाश्चिकितुषेऽअसुर्यायमन्म ॥ कविर्ननिण्यंविदथानिसाधन्वृषायत्सेकंविपिपानोऽअर्चात् । दिवऽइत्थाजीजनत्सप्तकारून्हाचिच्चक्रुर्वयुनागृणंतः ॥ स्व१र्यद्वेदिसुदृशीकमर्कैर्महिज्योतीरुरुचुर्यद्धवस्तोः । अंधातमांसिदुधिताविचक्षेनृभ्यश्चकारनृतमोऽअभिष्टौ ॥ ववक्षऽइंद्रोऽअमितमृजीष्यु१भेऽआपप्रौरोदसीमहित्वा । अतंश्चिदस्यमहिमाविरेच्यभियोविश्वाभुवनाबभूव ॥ १७ ॥ विश्वानिशक्रोनर्याणिविद्वानपोरिरेचसखिभिर्निकामैः । अश्मानंचिद्येबिभिदुर्वचोभिर्व्रजंगोमंतमुशिजोविवव्रुः ॥ अपोवृत्रंवव्रिवांसंपराहन्प्रावत्तेवज्रंपृथिवीसचेताः । प्राणांसिसमुद्रियाण्यैनोःपतिर्भवन्छवसाशूरधृष्णो ॥ अपोयदद्रिंपुरुहूतदर्दराविर्भुवत्सरमापूर्व्यंते । सनोनेतावाजमादर्षिभूरिंगोत्रारुजन्नंगिरोभिर्गृणानः+ ॥ अच्छाकविंनृमणोगाऽअभिष्टौस्वर्षातामघवन्नाधमानं । ऊतिभिस्तमिषणोद्युम्नहूतौनिमायावानब्रह्मादस्युरर्त ॥ आदस्युघ्नामनसायाह्यस्तंभुवत्तेकुत्सःसख्येनिकामः । स्वेयोनौनिषदतंसरूपाविवांचिकित्सदृतचिद्धनारी ॥ १८ ॥ यासिकुत्सेनसरथमवस्युस्तोदोवातस्यहर्योरीशानः । ऋज्रावाजंनगध्युंयुयूषन्कविर्यदहन्पार्यायभूषात् ॥ कुत्सायशुष्णमशुषंनिबर्हीःप्रपित्वेऽअह्नःकुयवंसहस्रा । सद्योदस्यून्प्रमृणकुत्स्येनप्रसूरश्चक्रंवृहतादभीके ॥ त्वंपिप्रुंमृगयंशूशुवांसमृजिश्वनेवैदथिनायरंधीः । पंचाशत्कृष्णानिवपःसहस्रात्कंनपुरोजरिमाविदर्दः ॥ सूरऽउपाकेतन्वं१द

धान्नोवियत्तेचेत्यमृतस्यवर्पः । मृगोनहस्तीतविषीमुषाणःसिंहोनभीमऽआयुधानिबिभ्रत् ॥ इंद्रंकामावसूयंतोऽअग्म
न्त्स्वर्मीळ्हेनसवनेचकानाः । श्रवस्यवःशशमानासऽउक्थैरोकोनरण्वासुदृशीवपुष्टिः+ ॥ १९ ॥ तमिद्वऽइंद्रंसुहवंहुवे
मयस्ताचकारनर्यापुरूणि । योमावतेजरित्रेगध्यंचिन्मक्षूवाजंभरतिस्पार्हराधाः ॥ तिग्मायदंतरशनिःपतातिकस्मि
न्चिच्छूरमुहुकेजनानां । घोरायदर्यसमृतिर्भवात्यधस्मानस्तन्वोबोधिगोपाः+ ॥ भुवोविताबामदेवस्यधीनांभुवःसखावृ
कोवाजसातौ । त्वामनुप्रमतिमाजगन्मोरुशंसोजरित्रेविश्वधस्याः ॥ एभिर्नृभिरिंद्रत्वायुभिष्ट्वामघवद्भिर्मघवन्विश्वऽ
आजौ । द्यावोनद्युम्नैरभिसंतोऽअर्यःक्षपोमदेमशरदश्चपूर्वीः+ ॥ एवेदिंद्रायवृषभायवृष्णेब्रह्माकर्मभृगवोनरथं । नू
चिद्यथानःसख्यावियोषदसन्नऽउग्रोवितातनूपाः+ ॥ नूष्टुतऽइंद्रनूगृणानऽइषंजरित्रेनद्योर्नपीपेः । अकारितेहरि
वोब्रह्मनव्यंधियास्यामरथ्यःसदासाः+ ॥ २० ॥ (४।२।७) त्वंमहाँऽइंद्रतुभ्यंहक्षाऽअनुक्षत्रंमंहनामन्यतद्यौः । त्वं
वृत्रंशवसाजघन्वान्त्सृजःसिंधूँरहिनाजग्रसानान्+ ॥ तवत्विषोजनिमन्रेजतद्यौरेजद्भूमिर्भियसास्वस्यमन्योः । ऋघायं
तसुभ्व१ःपर्वतासऽआर्दन्धन्वानिसरयंतऽआपः ॥ भिनद्गिरिंशवसावज्रमिष्णन्नाविष्कृण्वानःसहसानऽओजः । वधीं
वृत्रंवज्रेणमंदसानःसरन्नापोजवसाहतवृष्णीः ॥ सुवीरस्तेजनितामन्यतद्यौरिंद्रस्यकर्तास्वपस्तमोभूत् । यऽईंजजानस्वर्यं

(४।२।७) त्वंमहानित्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् असिक्न्यामित्येकपदाविराट् ।

सुवज्रमनपच्युतंसदसोनभूमं ॥ यऽएकऽइच्च्यावयतिप्रभूमाराजाकृष्टीनांपुरुहूतऽइंद्रः । सत्यमेनमनुविश्वेमदंतिरा
तिंदेवस्यगृणतोमघोनः ॥ २१ ॥ सत्रासोमाऽअभवन्नस्यविश्वेसत्रामदासोबृहतोमदिष्ठाः । सत्राभवोवसुपतिर्वसूनां
दत्रेविश्वाऽअधिथाऽइंद्रकृष्टीः+ ॥ त्वमधप्रथमंजायमानोमेविश्वाऽअधिथाऽइंद्रकृष्टीः । त्वंप्रतिप्रवतऽआशयानम
हिंवज्रेणमघवन्विवृश्चः ॥ सत्राहणंदाधृषिंतुम्रमिंद्रंमहामपारंवृषभंसुवज्रं । हंतायोवृत्रंसनितोतवाजंदातामघानिमघवा
सुराधाः ॥ अयंवृतश्चातयतेसमीचीर्यऽआजिषुमघवाशृण्वऽएकः । अयंवाजंभरतियंसनोत्यस्यप्रियासःसख्येस्याम ॥
अयंशृण्वेऽअधजयन्नुतघ्नन्नयमुतप्रकृणुतेयुधागाः । यदासत्यंकृणुतेमन्युमिंद्रोविश्वंदृळ्हंभयतऽएजदस्मात् ॥ २२ ॥
समिंद्रोगाऽअजयत्संहिरण्यासमश्वियामघवायोहपूर्वीः । एभिर्नृभिर्नृतमोऽअस्यशाकैरायोविभक्तासंभरश्चवस्वः ॥ कि
यत्स्विदिंद्रोऽअध्येतिमातुःकियत्पितुर्जनितुर्योजजान । योऽअस्यशुष्मंमुहुकैरियर्तिवातोनजूतःस्तनयद्भिरभ्रैः+ ॥ क्षि
यंतंत्वमक्षियंतंकृणोतीयर्तिरेणुंमघवासमोहं । विभंजनुरशनिमाँऽइवद्यौरुतस्तोतारंमघवावसौधात् ॥ अयंचक्रमिष
णत्सूर्यस्यन्येतशंरीरमतस्सस्रमाणं । आकृष्णऽईंजुहुराणोजिघर्तित्वचोबुध्नेरजसोऽअस्ययोनौ ॥ असिक्न्यांयजमानोन
होता ॥ २३ ॥ गव्यंतऽइंद्रंसख्यायविप्राऽअश्वायंतोवृषणंवाजयंतः । जनीयंतोजनिदामक्षितोतिमाच्यावयामोव
तेनकोशं ॥ त्रातानोबोधिददृशानऽआपिरभिख्यातामर्डितासोम्यानां । सखापितापितृतमःपितृणांकर्तेमुलोकमुश

तेवयोधाः+ ॥ सखीयतामविता बोधि सखा गृणान इंद्र स्तुवते वयो धाः । वयं ह्या ते चकृमा सबाधऽआभिः शमीभिर्महयं तऽइंद्र ॥ स्तुतऽइंद्रो मघवा यद्ध वृत्रा भूरीण्येको ऽअप्रतीनि हंति । अस्य प्रियो जरिता यस्य शर्मन्नकिर्देवा वारयंते न मर्ताः ॥ एवा नऽइंद्रो मघवा विरप्शी करत्सत्या चर्षणीधृदनर्वा । त्वं राजा जनुषां धेह्यस्मेऽअधि श्रवो माहिनं यज्जरित्रे+ ॥ इंद्र० ॥ २४ ॥ (४।२।८) अयं पंथाऽअनुवित्तः पुराणो यतो देवाऽउदजायंत विश्वे । अतश्चिदा जनिषीष्ट प्रवृद्धो मा मातरममुया पत्तवेकः ॥ नाहमतो निरया दुर्गहैतत्तिरश्चता पार्श्वान्निर्गमाणि । बहूनि मेऽअकृता कर्त्वानि युध्यै त्वेन सं त्वेन पृच्छै ॥ परायतीं मातरमन्वचष्ट न नानु गान्यनु नू गमानि । त्वष्टुर्गृहेऽअपिबत्सोममिंद्रः शतधन्यं चम्वोः सुतस्य ॥ किं सऽऋधक्कृणवद्यं सहस्रं मासो जभार शरदश्च पूर्वीः । नही न्वस्य प्रतिमानमस्त्यंतर्जातेषूत ये जनित्वाः ॥ अवद्यमिव मन्यमाना गुहाकरिंद्रं माता वीर्येणा न्यृष्टं । अथोदस्थात्स्वयमत्कं वसानऽआ रोदसीऽअपृणाज्जायमानः ॥ २५ ॥ एताऽअर्षंत्यललाभवंतीरृतावरीरिव संक्रोशमानाः । एता वि पृच्छ किमिदं भनंति कमापोऽअद्रिं परिधिं रुजंति ॥ किमु ष्विदस्मै निविदो भनंतेंद्रस्यावद्यं दिधिषंतऽआपः । ममैतान्पुत्रो महता वधेन वृत्रं जघन्वाँऽअसृजद्वि सिंधून् ॥ ममच्चन त्वा युवतिः

(४।२।८) अयंपंथाइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवऋपिःआद्यायाइंद्रऋषिःनहीन्वस्येत्यादिसार्धतिसृणामदितिर्ऋषिका आद्यायावामदेवोदेवता नाहमतइत्यादिपंचार्धर्चानामंत्यानांपण्णामृचांचेंद्रोदेवतानहीन्वस्येतिसार्धतिसृणांवामदेवोदेवतात्रिष्टुप् ।

परासममंच्चनत्वांकुषवांजगारं । ममंच्चिदापःशिशंवेममृब्च्युर्ममंच्चिदिंद्रःसहुसोदंतिष्ठत् ॥ ममंच्चनतेंमघवन्व्यंसोनि विविध्वाँऽअपहनूंजघानं । अधानिविद्धऽउत्तरोवभूवान्छिरोंदासस्यसंपिंणग्वधेनं ॥ गृष्टिःसंसूवस्थविंरंतवागामंनाधृ ष्यंवृषभंतुम्रमिंद्रं । अरींह्वंवत्संचरथांयमातास्वयंगातुंतन्वंऽइच्छमांनं ॥ उतमातामंहिपमन्ववेनदमीत्वांजहतिपुत्रदे वाः । अथांब्रवीद्वृत्रमिंद्रोहनिष्यन्त्सखेविष्णोवितरंविक्रमस्व ॥ कस्तेंमातरंविधवांमचक्रच्छयुंकस्त्वामंजिघांसच्चरं तं । कस्तेंदेवोऽअधिंमार्डीकऽआंसीद्यत्प्राक्षिणाःपितरंपादगृह्यं ॥ अवर्त्यांशुनंऽआंत्राणिपेचेनदेवेषुविविदेमर्डितारं । अपंश्यंजायाममंहीयमानामधांमेश्येनोमध्वाजंभार ॥ २६ ॥ इतितृतीयाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

एकविंशाध्यायेवर्गाः २६ सूक्तानि १४ ऋचः १४८ ॥ त्यागः ॥ वैश्वानरायाग्नय १५ अग्नय. ६१ सवितृवरुणमित्रेभ्य० सूर्या-ये ३ अग्न्यश्विभ्य सूर्याये. उषस. अश्व्युषोभ्य सूर्याये. अग्नय ६ सोमकाये. २ अश्विभ्या. २ इंद्राये. ४२ वामदेवाये. इंद्राये. २ इंद्रवामदेवाभ्या वामदेवाये. ३ इंद्राये ६ ॥ इतितृतीयेपचमः ॥ ५ ॥

एवैकादशानआयातुंयंनःकथोपांत्यस्तिस्रऋतुदेव्योवांकासुष्टुतिरुपांत्यानुष्टुप्कोअद्याष्टावहंमनुःसप्तांद्याभिस्ति सृभिरिंद्रमिवांत्मानमृषिस्तुष्टावेंद्रोवात्मानंपरानवाष्टौवाश्येनस्तुतिंर्गर्भेनुपंचांत्याशक्करींत्वायुजेंद्रासोमंवानः

स्तुतौनकिश्चतुर्विंशतिर्द्विश्चित्तृचउषस्यश्चगायत्र्यष्टम्यंत्येअनुष्टुभौकयापंचोनाभीषुपादनिचृदातूनश्चतुर्विंश
तिरंत्याभ्यामैंद्राश्वौस्तुतौ ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥
॥ हरिःओम् ॥ (४।२।९) एवात्वामिंद्रवज्रिन्नत्रविश्वेदेवासःसुहवासऊमाः । महामुभेरोदसीवृद्धमृष्वंनिरे
कमिद्वृणतेवृत्रहत्ये ॥ अवासृजंतजिव्रयोनदेवाभुवःसम्राळिंद्रसत्ययोनिः । अहन्नहिंपरिशयानमर्णःप्रवर्तनीररदोवि
श्वधेनाः ॥ अतृप्णुवंतंवियतमबुध्यमबुध्यमानंसुषुपाणमिंद्र । सप्तप्रतिप्रवतआशयानमहिंवज्रेणविरिणाअपर्व
न्+ ॥ अक्षोदयच्छवसाक्षामबुध्नंवार्णवातस्तविषीभिरिंद्रः । दृळ्हान्यौभ्नादुशमानओजोवाभिनत्ककुभःपर्वतानां ॥
अभिप्रदद्रुर्जनयोनगर्भंरथाइवप्रययुःसाकमद्रयः । अतर्पयोविसृतउब्जऊर्मीन्त्वंवृताँअरिणाइंद्रसिंधून् ॥ १ ॥
त्वंमहीमवनिंविश्वधेनांतुर्वीतयेवय्यायक्षरंतीं । अरमयोनमसैजदर्णःसुतरणाँअकृणोरिंद्रसिंधून् ॥ प्राग्रुवोनभन्वो३
नवक्वाध्वस्राअपिन्वद्युवतीरृतज्ञाः । धन्वान्यज्राँअपृणक्तृषाणाँअधोगिंद्रःस्तर्यो३दंसुपत्नीः ॥ पूर्वीरुषसःश
रदंश्चगूर्तावृत्रंजघन्वाँअसृजद्विसिंधून् । परिष्ठिताअतृणद्बद्बधानाःसीराइंद्रःस्रवितवेपृथिव्या+ ॥ वम्रीभिःपुत्र
मग्रुवोअदानंनिवेशनाद्धरिवआजभर्थ । व्यं१धोअख्यदहिमाददानोनिर्भूदुखच्छित्समरंतपर्व ॥ प्रतेपूर्वाणिकरं

(४।२।९) एवात्वामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

णानिविप्राविद्वाँऽआहविदुषेकरांसि । यथायथावृष्ण्यानिस्वगूर्तापांसिराजन्नर्याविवेषीः ॥ नूष्टुतऽइंद्र० ॥ २ ॥
(४।२।१०) आनऽइंद्रोदूरादानऽआसादभिष्टिकृदवसेयासदुग्रः । ओजिष्ठेभिर्नृपतिर्वज्रबाहुःसंगेसमत्सुतुर्वणिः
पृतन्यून्+ ॥ आनऽइंद्रोहरिभिर्यात्वच्छार्वाचीनोवसेराधसेच । तिष्ठातिवज्रीमघवाविरप्शीमंयज्ञमनुनोवाजसातौ ॥
इमंयज्ञंत्वमस्माकमिंद्रपुरोदधत्सनिष्यसिक्रतुंनः । श्वघ्नीववज्रिन्त्सनयेधनानांत्वयावयमर्यऽआजिंजयेम ॥ उशन्नुषु
णःसुमनाऽउपाकेसोमस्यनुसुषुतस्यस्वधावः । पाऽइंद्रप्रतिभृतस्यमध्वःसमंधसाममदःपृष्ठ्येन ॥ वियोररप्शऽऋषिभि
र्नवेभिर्वृक्षोनपक्वःसृण्योनजेता । मर्योनयोषामभिमन्यमानोच्छाविवक्मिपुरुहूतमिंद्रं ॥ ३ ॥ गिरिर्नयःस्वतवाँऽऋ
ष्वऽइंद्रःसनादेवसहसेजातऽउग्रः । आदर्तावज्रंस्थविरंनभीमऽउद्नेवकोशंवसुनान्यृष्टं ॥ नयस्यवर्ताजनुपान्वस्तिन
राधसऽआमरीतामघस्य । उद्वावृषाणस्तविषीवऽउग्रास्मभ्यंदद्धिपुरुहूतरायः+ ॥ ईक्षेरायःक्षयस्यचर्षणीनामुतव्रजम
पवर्तासिगोनां । शिक्षानरःसमिथेषुप्रहावान्वस्वोराशिमभिनेतासिभूरिं ॥ कयातच्छृण्वेशच्याशचिष्ठोययाकृणोतिमु
हुकाचिदृष्वः । पुरुदाशुषेविचयिष्ठोऽअंहोथादधातिद्रविणंजरित्रे+ ॥ मानोमर्धीराभरादद्धितन्नःप्रदाशुषेदातवेभूरियत्ते ।
नव्येदेष्णेशस्तेऽअस्मिन्तऽउक्थेप्रब्रवामवयमिंद्रस्तुवंतः ॥ नूष्टुतऽइंद्र० ॥ ४ ॥ (४।२।११) आयात्विंद्रोव

(४।२।१०) आनइंद्रइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् । (४।२।११) आयात्विंद्रइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमो

स्तुतौनकिश्चत्

तिरंत्याभ्यइहस्तुतःसधमादस्तुशूरः । वावृधानस्तविषीर्यस्यपूर्वीर्द्यौर्नक्षत्रमभिभूतिपुष्यात् ॥ तस्येदिहस्तवथवृष्ण्या

॥ नितुविद्युम्नस्यतुविराधसोनॄन् । यस्यक्रतुर्विदथ्योनसम्राट्साह्वान्तरुत्रोऽअभ्यस्तिकृष्टीः + ॥ आयात्विंद्रोदिवऽआ

पृथिव्यामक्षूसमुद्रादुतवापुरीषात् । स्वर्णरादवसेनोमरुत्वान्परावतोवासदनादृतस्य ॥ स्थूरस्यरायोबृहतोयऽईशेत

मुष्टवामविदथेष्विंद्रं । योवायुनाजयतिगोमतीषुप्रधृष्णुयानयतिवस्योऽअच्छ ॥ उपयोनमोनमसिस्तभायन्नियर्तिवा

चंजनयन्यजध्यै । ऋंजसानःपुरुवारऽउक्थैरेंद्रंकृण्वीतसदनेषुहोता ॥ ५ ॥ धिषायदिधिषण्यंतःसरण्यान्त्सदंतोऽ

अद्रिमौशिजस्यगोहे । आदुरोषाःपास्त्यस्यहोतायोनोमहान्त्संवरणेषुवह्निः ॥ सत्रायदींभार्वरस्यवृष्णःसिषक्तिशुष्मः

स्तुवतेभराय । गुहायदीमौशिजस्यगोहेप्रयद्धियेप्रायसेमदाय ॥ वियद्वरांसिपर्वतस्यवृण्वेपयोभिर्जिन्वेऽअपांजवां

सि । विदद्गौरस्यगवयस्यगोहेयदीवाजायसुध्योवहंति ॥ भद्रातेहस्तासुकृतोतपाणीप्रयंतारास्तुवतेराधऽइंद्र । का

तेनिषत्तिःकिमुनोममत्सिकिंनोदुदुहर्षसेदातवाऽउ ॥ एवावस्वऽइंद्रःसत्यःसम्राड्ढंतावृत्रंवरिवःपूरवेकः । पुरुष्टुतक्र

त्वानःशग्धिरायोभक्षीयतेवसोदैव्यस्य ॥ नूष्टुतऽइंद्र० ॥ ६ ॥ (४।३।१) यन्नऽइंद्रोजुजुषेयच्चवष्टितन्नोमहान्करं

तिशुष्म्यार्चित् । ब्रह्मस्तोमंमघवासोममुक्थायोऽअश्मानंशवसाबिभ्रदेति ॥ वृषावृषंधिंचतुरश्रिमस्यन्नुग्रोबाहुभ्यांनृ

वामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् । (४।३।१) यन्नइंद्रइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

तमः शचीवान् । श्रियेपरुष्णीमुषमाणऽऊर्णांयस्याःपर्वाणिसख्यायविव्ये+ ॥ योदेवोदेवतमोजायमानोमहोवाजेभि
र्महद्भिश्चशुष्मैः । दधानोवज्रंबाह्वोरुशंतंद्यामनेमेनरेजयत्प्रभूम ॥ विश्वारोधांसिप्रवतश्चपूर्वीर्द्यौर्ऋष्वाज्जनिमन्रेजत
क्षाः । आमातराभरतिशुष्म्यागोर्नृवत्परिज्मन्नोनुवंतवाताः ॥ तातूतऽइंद्रमहतोमहानिविश्वेष्वित्सवनेषुप्रवाच्या ।
यच्छूरधृष्णोधृषतादधृष्वानहिंवज्रेणशवसाविवेषीः ॥ ७ ॥ तातूतेसत्यातुविनृम्णविश्वाप्रधेनवःसिस्रतेवृष्णऽऊध्नः ।
अधाहत्वद्वृषमणोभियानाःप्रसिंधवोजवसाचक्रमंत ॥ अत्राहतेहरिवस्ताऽउदेवीरवोभिरिंद्रस्तवंतस्वसारः । यत्सीम
नुप्रमुचोबद्बधानादीर्घामनुप्रसितिंस्यंदयध्यै ॥ पिपीळेऽअंशुर्मद्योनसिंधुरात्वाशमीशशमानस्यशक्तिः । अस्मद्र्यक्शुशु
चानस्ययम्याऽआशुर्नरश्मिंतुव्योजसंगोः+ ॥ अस्मेवर्षिष्ठाकृणुहिज्येष्ठानृम्णानिसत्रासहुरेसहांसि । अस्मभ्यंवृत्रासुह
नानिरंधिजहिवधर्वनुषोमर्त्यस्य ॥ अस्माकमित्सुशृणुहित्वमिंद्रास्मभ्यंचित्राँऽउपमाहिवाजान् । अस्मभ्यंविश्वाऽइष
णःपुरंधीरस्माकंसुमघवन्बोधिगोदाः+ ॥ नूष्टुतऽइंद्र० ॥ ८ ॥ (४।३।१२) कथामहामवृधत्कस्यहोतुर्यज्ञंजुषाणोऽअ
भिसोममूधः । पिबन्नुशानोजुषमाणोऽअंधोववक्षऽऋष्वःशुचतेधनाय ॥ कोऽअस्यवीरःसधमादमापसमानंशसुमति
भिःकोऽअस्य । कदस्यचित्रंचिकितेकदूतीवृधेभुवच्छशमानस्ययज्योः ॥ कथाशृणोतिहूयमानमिंद्रःकथाशृण्वन्नवसा

(४।३।१२) कथामहामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् (अत्यानातिसृणांऋतंदेवतावा) ।

मस्यवेद । काऽअस्यपूर्वीरुपंमातयोहकथैनमाहुःपपुरिंजरित्रे+ ॥ कथाऽसवाधःशशमानोऽअस्यनशदभिद्रविणंदी
ध्यानः । देवोभुवन्नवेदामऽऋतानांनमोजगृभ्वाँऽअभियज्जुजोषत् ॥ कथाकदस्याऽउषसोव्युष्टौदेवोमर्तस्यसख्यंजु
जोष । कथाकदस्यसख्यंसखिभ्योयेऽअस्मिन्कामंसुयुजंततस्रे+ ॥ ९ ॥ किमादमत्रंसख्यंसखिभ्यःकदानुतेभ्रात्रंप्रब्र
वाम । श्रियेसुदृशोवपुरस्यसर्गाःस्व१र्णचित्रतममिषऽआगोः+ ॥ द्रुहंजिघांसन्ध्वरसमनिंद्रांतेतिक्तेतिग्मातुजसेऽअ
नीका । ऋणाचिद्यत्रऽऋणयानऽउग्रोदूरेऽअज्ञाताऽउषसोबबाधे+ ॥ ऋतस्यहिशुरुधःसंतिपूर्वीर्ऋतस्यधीतिर्वृजिनानि
हंति । ऋतस्यश्लोकोबधिरातर्तर्दकर्णाबुधानःशुचमानऽआयोः+ ॥ ऋतस्यदृळ्हाधरुणानिसंतिपुरूणिचंद्रावपुषेवपूं
षि । ऋतेनदीर्घमिषणंतपृक्षऽऋतेनगावऽऋतमाविवेशुः ॥ ऋतंयेमानऽऋतमिद्वनोत्यृतस्यशुष्मस्तुरयाऽउगव्युः ।
ऋतायपृथ्वीबहुलेगभीरेऽऋतायधेनूपरमेदुहाते ॥ नूष्टुतऽइंद्र० ॥ १० ॥ (४।३।३) कासुष्टुतिःशवसःसूनुमिंद्रम
वाचीनंराधसऽआववर्तत् । ददिर्हिवीरोगृणतेवसूनिसगोपतिर्निष्षिधांनोजनासः ॥ सवृत्रहत्येहव्यःसऽईड्यःससुष्टु
तऽइंद्रःसत्यराधाः । सयामन्नामघवामर्त्यायब्रह्मण्यतेसुष्वयेवरिवोधात् ॥ तमिन्नरोविह्वयंतेसमीकेरिरिक्वांसस्तन्वः
कृण्वतत्रां । मिथोयत्त्यागमुभयासोऽअग्मन्नरस्तोकस्यतनयस्यसातौ+ ॥ ऋतूयंतिक्षितयोयोगऽउग्राशुषाणासोमिथो

(४।३।२) कासुष्टुतिरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

ऽअर्णसातौ । संयद्विशोवंवृत्रंतयुध्माऽआदिन्नेमंऽइंद्रयंतेऽअभीके ॥ आदिद्धनेमंऽइंद्रियंयंजंतऽआदित्पक्तिःपुरोळा
शंरिरिच्यात् । आदित्सोमोविपपृच्च्यादसुष्वीनादिज्जुजोपवृषभंयजध्यै ॥ ११ ॥ कृणोत्यस्मैवरिवोयऽइत्थेंद्रायसोमं
मुशतेसुनोति । सध्रीचीनेनमनसाविवेनन्तमित्सखायंकृणुतेसमत्सु ॥ यऽइंद्रायसुनवत्सोममद्यपचात्पक्तीरुतभृज्जा
तिधानाः । प्रतिमनायोरुचथानिहर्यन्तस्मिन्दधद्वृषणंशुष्ममिंद्रः ॥ यदासमर्यंव्यचेदघावादीर्घंयदाजिमभ्यख्यद
र्यः । अचिक्रदद्वृषणंपत्न्यच्छादुरोणऽआनिशितंसोमसुद्भिः ॥ भूयसावस्नमचरत्कनीयोविक्रीतोऽअकानिषंपुनर्यन् ।
सभूयसाकनीयोनारिरेचीद्दीनादक्षाविदुहंतिप्रवाणं ॥ कऽइमंदशभिर्ममेंद्रंक्रीणातिधेनुभिः । यदावृत्राणिजंघनद
थैनंमेपुनर्ददत् ॥ नूष्टुतऽईद्र० ॥ १२ ॥ (४।३।४) कोऽअद्यनर्योदेवकामऽउशन्निंद्रस्यसख्यंजुजोप । कोवामहेव
सेपायीयसमिद्धेऽअग्नौसुतसोमऽईट्टे ॥ कोनानामवचसासोम्यायमनायुर्वाभवतिवस्तऽउस्राः । कऽइंद्रस्ययुज्यंकःस
खित्वंकोभ्रात्रंवष्टिकवयेकऽऊती ॥ कोदेवानामवोऽअद्यावृणीतेकऽआदित्यॉऽअदितिंज्योतिरीट्टे । कस्याश्विना
विंद्रोऽअग्निःसुतस्यांशोःपिबंतिमनसाविवेनं ॥ तस्माऽअग्निर्भारतःशर्मयंसज्ज्योक्पश्यात्सूर्यमुच्चरंतं । यऽइंद्रायसुन
वामेत्याहनरेनर्यायनृतमायनृणां ॥ नतांजिनंतिबहवोनदभ्राऽउर्वस्माऽअदितिःशर्मयंसत् । प्रियःसुकृत्प्रियऽइंद्रेम

(४।३।४) कोअद्येत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

नायुःप्रियःसुप्रावीःप्रियोऽअस्यसोमी ॥ १३ ॥ सुप्राव्यःप्राशुषाळेषवीरःसुष्वेःपक्तिंकृणुतेकेवलेंद्रः । नासुष्वेरापिर्न
सखानजामिर्दुष्प्राव्योवहंतेदवाचः ॥ नरेवतापणिनासख्यमिंद्रोऽसुन्वतासुतपाःसंगृणीते । आस्यवेदःखिदतिहंति
नग्नंविसुष्वयेपक्तयेकेवलोभूत् ॥ इंद्रंपरेवरेमध्यमासऽइंद्रंयांतोवसितासऽइंद्रं । इंद्रंक्षियंतऽउतयुध्यमानाऽइंद्रंनरो
वाजयंतोहवंते ॥ १४ ॥ (४।३।५) अहंमनुरभवंसूर्यश्चाहंकक्षीवाँऽऋषिरस्मिविप्रः । अहंकुत्समार्जुनेयंन्यृंजेहंक
विरुशनापश्यंतामा ॥ अहंभूमिमददामार्यायाहंवृष्टिंदाशुषेमर्त्याय । अहमपोऽअनयंवावशानाममदेवासोऽअनुकेत
मायन् ॥ अहंपुरोमंदसानोव्यैरंनवसाकंनवतीःशंबरस्य । शततमंवेश्यंसर्वतातादिवोदासमतिथिग्वंयदावं ॥ प्रसुष
विभ्योमरुतोविरस्तुप्रश्येनःश्येनेभ्यऽआशुपत्वा । अचक्रयायत्स्वधयासुपर्णोहव्यंभरन्मनवेदेवजुष्टं ॥ भरद्यदिविर
तोवेविजानःपथोरुणामनोजवाऽअसर्जि । तूयंययौमधुनासोम्येनोतश्रवोविविदेश्येनोऽअत्र ॥ ऋजीपीश्येनोददमा
नोऽअंशुंपरावतःशकुनोमंद्रंमदं । सोमंभरद्दादृहाणोदेवानांदिवोऽअमुष्मादुत्तरादादाय ॥ आदायश्येनोऽअभर

(४।३।५) अहंमनुरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवःआद्यानांतिसृणामात्मादेवताअंत्यानांचतसृणांश्येनस्त्रिष्टुप् (आद्यतृचेवा
मदेवेंद्रयोर्ऋषित्वविकल्पमाहुःकेचित्) ।

त्सोमंसहस्रंसवाँऽअयुतंचसाकं । अत्रापुरंधिरजहादरातीर्मदेसोमस्यमूराऽअमूरः ॥ १५ ॥ (४।३।६) गर्भेनुसन्न
न्वेषामवेदमहंदेवानांजनिमानिविश्वा । शतंमापुरऽआयसीररक्षन्नधश्येनोजवसानिरदीयं ॥ नघासमामपजोषंज
भाराभीमासत्वक्षंसावीर्येण । ईर्मापुरंधिरजहादरातीरुतवाताँऽअतरच्छूशुवानः ॥ अवयच्छ्येनोऽअस्वनीदधद्योर्वि
यद्यदिवातंऽऊहुःपुरंधिं । सृजद्यदस्माऽअवहक्षिपज्ज्यांकृशानुरस्तामनसाभुरण्यन्+ ॥ ऋजिप्यऽईमिंद्रावतोनभुज्युं
श्येनोर्जभारबृहतोऽअधिष्णोः । अंतःपतत्पतत्र्यस्यपर्णमधयामनिप्रसितस्यतद्वेः+ ॥ अधश्वेतंकलशंगोभिरक्तमापि
प्यानंमघवाशुक्रमंधः । अध्वर्युभिःप्रयतंमध्वोऽअग्रमिंद्रोमदायप्रतिधत्पिबध्यैशूरोमदायप्रतिधत्पिबध्यै ॥ १६ ॥
(४।३।७) त्वायुजातवतत्सोमसख्यऽइंद्रोऽअपोमनवेसस्रुतस्कः । अहन्नहिमरिणात्सप्तसिंधूनपावृणोदपिहितेवखा
नि ॥ त्वायुजानिखिदत्सूर्यस्येंद्रश्चक्रंसहसासद्यऽइंदो । अधिष्णुनाबृहतावर्तमानंमहोद्रुहोऽअपविश्वायुधायि ॥ अ
हन्निन्द्रोऽअदहदग्निरिंदोपुरादस्यून्मध्यंदिनादभीके । दुर्गेदुरोणेक्रत्वानयातांपुरूसहस्राशर्वानिबर्हीत् ॥ विश्वस्मा
त्सीमधमाँऽइंद्रदस्यून्विशोदासीरकृणोरप्रशस्ताः । अबाधेथाममृणतंनिशत्रूनविन्देथामपचितिंवधत्रैः ॥ एवासत्यंम

(४।३।६) गर्भेन्वितिपंचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवःश्येनस्त्रिष्टुवंत्याशकरी (परानवाष्टौवेत्यनुक्रमण्यामुक्तेरधश्वेतमित्यस्यापाक्षिकींद्रदेव
तायदिश्येनदेवतायाअष्टर्चत्वंस्वीकृतंचेत्) । (४।३।७) त्वायुजेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् (इंद्रासोमौवादेवते)

घवानायुवंतदिंद्रश्चसोमोर्वमश्व्यंगोः । आर्दर्द्दतमपिंहितान्यश्नारिरिचथुःक्षाश्चित्ततृदाना+ ॥ १७ ॥ (४।३।८)
आनःस्तुतऽउपवाजेभिरूतीऽइंद्रयाहिहरिभिर्मंदसानः । तिरश्चिदर्यःसवनापुरूण्यांगूषेभिर्गृणानःसत्यराधाः ॥ आ
हिष्मायातिनर्यश्चिकित्वान्हूयमानःसोतृभिरुपयज्ञं । स्वश्वोयोऽअभीरुर्मन्यमानःसुष्वाणेभिर्मदतिसंहवीरैः+ ॥ श्रा
वयेदस्यकर्णावाजयध्यैजुष्टामनुप्रदिशंमंदयध्यै । उद्वावृषाणोराधसेतुविष्मान्करन्नऽइंद्रःसुतीर्थाभयंच ॥ अच्छायो
गंतानाधमानमूतीऽइत्थाविप्रंहवमानंगृणंतं । उपत्मनिदधानोधुर्याशून्सहस्राणिशतानिवज्रबाहुः ॥ त्वोतासोमघ
वन्निंद्रविप्रावयंतेस्यामसूरयोगृणंतः । भेजानासोबृहद्दिवस्यरायऽआकाय्यस्यदावनेपुरुक्षोः+ ॥ १८ ॥ (४।३।९)
नकिरिंद्रत्वदुत्तरोनज्यायाँऽअस्तिवृत्रहन् । नकिरेवायथात्वं+ ॥ सत्राते ऽअनुकृष्टयोविश्वाचक्रेववावृतुः । सत्रामहाँऽ
असिश्रुतः+ ॥ विश्वेचनेदनात्वादेवासऽइंद्रयुयुधुः । यदहानक्तमातिरः ॥ यत्रोतबाधितेभ्यश्चक्रंकुत्साययुध्यते ।
मुषायऽइंद्रसूर्यं ॥ यत्रदेवाँऽऋघायतोविश्वाँऽअयुध्यऽएकऽइत् । त्वमिंद्रवनूँरहन् ॥ १९ ॥ यत्रोतमर्त्यायकमरिणा
ऽइंद्रसूर्यं । प्रावःशचीभिरेतशं ॥ किमादुतासिवृत्रहन्मघवन्मन्युमत्तमः । अत्राहदानुमातिरः ॥ एतद्घेदुतवीर्यं

(४।३।८) आनःस्तुतइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रस्त्रिष्टुप् । (४।३।९) नकिरिंद्रेतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यगौतमोवाम
देवइन्द्रःचतुर्दश्यादितिसृणामिंद्रोपसौगायत्रीअष्टम्यंत्येअनुष्टुभौ ।

मिंद्रचकर्थपौंस्यं । स्त्रियंयद्दुर्हणायुवंवधीर्दुहितरंदिवः ॥ दिवश्चिद्घादुहितरंमहान्महीयमानां । उपासमिंद्रसंपिण
क् ॥ अपोषाऽअनसस्सरत्संपिष्टादहविभ्युषी । नियत्सींशिश्नथद्वृषा ॥ २० ॥ एतदस्याऽअनःशयेसुसंपिष्टंविपा
श्या । ससारसींपरावतः ॥ उतसिंधुंविवाल्यंवितस्थानामधिक्षमि । परिष्ठाऽइंद्रमायया ॥ उतशुष्णस्यधृष्णुयाप्रमृ
क्षोऽअभिवेदनं । पुरोयदस्यसंपिणक् ॥ उतदासंकौलितरंबृहतःपर्वतादधि । अवाहन्निंद्रशंबरं ॥ उतदासस्यवर्चि
नःसहस्राणिशतावधीः । अधिपंचप्रधीऽरिव ॥ २१ ॥ उतत्यंपुत्रमग्रुवःपरावृक्तंशतक्रतुः । उक्थेष्विंद्रऽआभजत् ॥
उतत्यातुर्वशायदूऽअस्नातारशचीपतिः । इंद्रोविद्वाँऽअपारयत् ॥ उतत्यासद्यऽआर्यासरयोरिंद्रपारतः । अर्णाचि
त्ररथावधीः ॥ अनुद्वाजहितानयोधंश्रोणंचवृत्रहन् । नतत्तेसुम्नमष्टवे ॥ शतमश्मन्मयीनांपुरामिंद्रोव्यास्यत् । दि
वोदासायदाशुषे ॥ २२ ॥ अस्वापयद्दभीतयेसहस्रात्रिंशतंहथैः । दासानामिंद्रोमायया ॥ सघेदुतासिवृत्रहन्त्समा
नऽइंद्रगोपतिः । यस्ताविश्वानिचिच्युषे ॥ उतनूनंयदिंद्रियंकरिष्याऽइंद्रपौंस्यं । अद्यानकिष्टदामिनत् ॥ वामंवामं
तऽआदुरेदेवोददात्वर्यमा । वामंपूषावामंभगोवामंदेवःकरूळती ॥ २३ ॥ (४।३।१०) कयानश्चित्रऽआभुवदूतीस
दावृधःसखा । कथाशचिष्ठयावृता ॥ कस्त्वासत्योमदानांमंहिष्ठोमत्सदंधसः । दृह्लाचिदारुजेवसु ॥ अभीषुणःस

(४।३।१०) कयानइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रोगायत्रीतृतीयापादनिचृत् ।

खीनामविताजंरितॄणां । शतंभवास्यूतिभिः ॥ अभीनऽआववृत्स्वचक्रंनवृत्तमर्वतः । नियुद्भिश्चर्षणीनां+ ॥ प्रवता
हिक्रतूनामाहापदेवगच्छसि । अभक्षिसूर्येसचा ॥ २४ ॥ संयत्तऽइंद्रमन्यवःसंचक्राणिदधन्विरे । अधत्वेऽअधसूर्ये ॥
उतस्माहित्वामाहुरिन्मघवानंशचीपते । दातारमविदीधयुं ॥ उतस्मासद्यऽइत्परिशशमानायसुन्वते । पुरूचिन्मंहसे
वसु ॥ नहिष्मतिशतंचनराधोवरंतऽआमुरः । नच्यौत्नानिकरिष्यतः+ ॥ अस्माँऽअवंतुतेशतमस्मान्त्सहस्रमूतयः ।
अस्मान्विश्वाऽअभिष्टयः ॥ २५ ॥ अस्माँऽइहावृणीष्वसख्यायस्वस्तये । महोरायेदिवित्मते ॥ अस्माँऽअविड्ढिवि
श्वहेंद्ररायापरीणसा । अस्मान्विश्वाभिरूतिभिः ॥ अस्मभ्यंताँऽअपावृधिव्रजाँऽअस्तेऽवगोमतः । नवाभिरिंद्रोतिभिः ॥
अस्माकंधृष्णुयारथोद्युमाँऽइंद्रानपच्युतः । गव्युरश्वयुरीयते ॥ अस्माकमुत्तमंकृधिश्रवोदेवेषुसूर्य । वर्षिष्ठंद्यामिवोपरि
॥ २६ ॥ (४।३।११) आतूनऽइंद्रवृत्रहन्नस्माकमर्धमागहि । महान्महीभिरूतिभिः ॥ भृमिश्चिद्घासितूतुजिराचित्रचि
त्रिणीष्वा । चित्रंकृणोष्यूतये ॥ दभ्रेभिश्चिच्छशीयांसंहंसिव्राधंतमोजसा । सखिभिर्येत्वेसचा ॥ वयमिंद्रत्वेसचावयं
त्वाभिनोनुमः । अस्माँऽअस्माँऽइदुदव ॥ सनश्चित्राभिरद्रिवोनवद्याभिरूतिभिः । अनाधृष्टाभिरागहि ॥ २७ ॥
भूयामोषुत्वावतःसखायऽइंद्रगोमतः । युजोवाजायघृष्वये ॥ त्वंह्येकऽईशिषऽइंद्रवाजस्यगोमतः । सनोयंधिमहीमि

(४।३।११) आतूनइतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रोंत्ययोरिंद्राश्वौगायत्री ।

षं ॥ नत्वांवरंतेऽअन्यथायदित्संसिस्तुतोमघं । स्तोतृभ्यंऽइंद्रगिर्वणः ॥ अभित्वागोतंमागिरानूंषतप्रदावनें । इंद्रवा
जांयघृष्वंये ॥ प्रतेवोचामवीर्या३याम॑दसानऽआरुजः । पुरोदासीरभीत्यं ॥ २८ ॥ तातेंगृणंतिवेधसोयानिचकर्थ
पौंस्या । सुतेष्विंद्रगिर्वणः ॥ अवीवृधंतगोतमाऽइंद्रत्वेस्तोमवाहसः । ऐषुधावीरवद्यशः ॥ यच्चिद्धिशश्वंतामसींद्रसा
धारणस्त्वं । तंत्वावयंहवामहे ॥ अर्वाचीनोवसोभवास्मेसुमत्स्वांधंसः । सोमानामिंद्रसोमपाः ॥ अस्माकंत्वामतीना
मास्तोमऽइंद्रयच्छतु । अर्वागावर्तयाहरी ॥ पुरोळाशंचनोघसोजोषयासेगिरंश्चनः । वधूयुरिवयोषणां ॥ २९ ॥
सहस्रंव्यतीनांयुक्तानामिंद्रमीमहे । शतंसोमंस्यखार्यः ॥ सहस्रातेशतावयंगवामाच्यावयामसि । अस्मत्राराधऽएतु
ते ॥ दशतेकलशानांहिरण्यानामधीमहि । भूरिदाऽअसिवृत्रहन् ॥ भूरिंदाभूरिंदेहिनोमादभ्रंभूर्याभर । भूरिघेदिं
द्रदित्ससि ॥ भूरिदाह्यसिंश्रुतःपुरुत्राशूरवृत्रहन् । आनोभजस्वराधसि ॥ प्रतेबभ्रूविचक्षणशंसामिगोपणोनपात् ।
माभ्यांगाऽअनुशिश्रथः ॥ कनीनकेवविद्रधेनवेद्रुपदेऽअर्भके । बभ्रूयामेषुशोभेते ॥ अरंमऽउस्रयाम्णेरमनुस्रयाम्णे ।
बभ्रूयामेष्वस्रिधा ॥ ३० ॥ ॥ इतितृतीयाष्टकेषष्ठोध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥

द्वाविंशाध्यायेवर्गा. ३० सूक्तानि १४ ऋचः १५९ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं ५१ ऋताये ३ इंद्राये. २० आत्मन ३ सुपर्णात्मने
श्येनाये. ८ इद्राये इद्रासोमाभ्यामि ५ इद्राये. १३ इंद्रोषसाभ्यामि ३ इद्राये ५० इद्राश्वाभ्या. २ ॥ इतितृतीयेषष्ठः ॥ ६ ॥

प्रऋभुभ्यएकादशार्भवंवाऋभुर्विभ्वेहोपनवानश्वौंत्यात्रिष्टुंवुपनोष्टौचतुरनुष्टुवंतमुतोहिदशदाधिक्रांहिद्यावापृ
थिव्याद्याशुंपळंत्यानुष्टुब्दधिक्राव्णःपंचचतस्रौंत्याजगत्योंत्यासौरींद्राकोवामेकादशैंद्रावरुणंतुंममद्विताद‍शत्र
सदस्युःपौरुकुत्स्यःपळाद्याआत्मस्तवःकउश्रवत्सस्तंपुरुमीळ्हाजमीळ्हौसौहोत्रौत्वाश्विनंहिंतंवामेषस्यत्रिष्टुवंतमग्रं
वायव्याद्यैंद्रवायवंतुगायत्रंवायोचतुष्कमानुष्टुभंत्वाद्यावायव्यांविहिपंचवायव्यंमिदंवांषळैंद्राबार्हस्पत्यंगायत्रं
यस्तस्तंभैकादशवार्हस्पत्यंमंत्येऐंद्रौचोपांत्याजगती ॥ १ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (४।४।१) प्रऽऋभुभ्योदूतमिववाचमिष्यऽउपस्तिरेश्वैतरींधेनुमीळे । येवातजूतास्तरणिभिरे
वैःपरिद्यांसद्योऽअपसोंबभूवुः ॥ यदारमक्रन्नृभवःपितृभ्यांपरिविष्टीवेषणादंसनाभिः । आदिद्देवानामुपसख्यमाय
न्धीरासःपुष्टिमवहन्मनायै ॥ पुनर्येचक्रुःपितरायुवानासनायूपेवजरणाशयाना । तेवाजोविभ्वाँऋभुरिंद्रवंतोमधु
प्सरसोनोवंतुयज्ञं ॥ यत्संवत्समृभवोगामरक्षन्यत्संवत्समृभवोमाऽअपिंशन् । यत्संवत्समभरन्भासोऽअस्यास्ताभिःश
मीभिरमृतत्वमाशुः ॥ ज्येष्ठऽआहचमसाद्वाकरेतिकनीयान्त्रीन्कृणवामेत्याह । कनिष्ठऽआहचतुरस्करेतित्वष्टऽऋभव
स्तत्पनयद्वचोवः ॥ १ ॥ सत्यमूचुर्नरऽएवाहिचक्रुरनुस्वधामृभवोजग्मुरेतां । विभ्राजमानाँश्चमसाँऽअहेवावेनत्त्वष्टा

(४।४।१) प्रऋभुभ्यइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवऋभवस्त्रिष्टुप् ।

चतुरोदद्दश्वान् ॥ द्वादशद्यून्यदगोह्यस्यातिथ्येरणन्नृभवःससंतः । सुक्षेत्राकृण्वन्ननयंतासिंधून्धन्वातिष्ठन्नोषधीर्निम्नमापः ॥ रथंयेचक्रुःसुवृतंनरेष्ठांयेधेनुंविश्वजुवंविश्वरूपां । तऽआतक्षंत्वृभवोरयिंनःस्ववसःस्वपसःसुहस्ताः ॥ अपोह्येषामजुषंतदेवाऽअभिक्रत्वामनसादीध्यानाः । वाजोदेवानामभवत्सुकर्मेंद्रस्यऽऋभुक्षावरुणस्यविभ्वा ॥ येहरीमेधयोक्थामदंतऽइंद्रायचक्रुःसुयुजायेऽअश्वा । तेरायस्पोषंद्रविणान्यस्मेधत्तऽऋभवःक्षेमयंतोनमित्रं ॥ इदाह्नःपीतिमुतवोमदंधुर्नऽऋतेश्रांतस्यसख्यायदेवाः । तेनूनमस्मेऽऋभवोवसूनितृतीयेऽअस्मिन्त्सवनेदधात ॥ २ ॥ (४।४।२) ऋभुर्विभ्वावाजऽइंद्रोनोऽअच्छेमंयज्ञंरत्नधेयोपयात । इदाहिवोधिषणादेव्यह्नामधात्पीतिंसंमदाऽअग्मतावः ॥ विदानासोजन्मनोवाजरत्नाऽउतऽऋतुभिर्ऋभवोमादयध्वं । संवोमदाऽअग्मतसंपुरंधिःसुवीरामस्मेरयिमेरयध्वं ॥ अयंवोयज्ञऽऋभवोकारियमामनुष्वत्प्रदिवोदधिध्वे । प्रवोच्छाजुजुषाणासोऽअस्थुरभूतविश्वेऽअग्रियोतवाजाः ॥ अभूदुवोविधतेरत्नधेयमिदानरोदाशुषेमर्त्याय । पिबतवाजाऽऋभवोददेवोमहितृतीयंसवनंमदाय ॥ आवाजायातोपनऽऋभुक्षामहोनरोद्रविणसोगृणानाः । आवःपीतयोभिपित्वेऽअह्नामिमाऽअस्तंनवस्वऽइवग्मन् ॥ ३ ॥ आनपातःशवसोयातनोपेमंयज्ञंनमसाहूयमानाः । सजोषसःसूरयोयस्यचस्थमध्वःपातरत्नधाऽइंद्रवंतः ॥ सजोषाऽइंद्रवरुणेनसोमंस

(४।४।२) ऋभुर्विभ्वेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवऋभवस्त्रिष्टुप् ।

जोषाः पाहिगिर्वणोमरुद्भिः । अग्रेपाभिर्ऋतुपाभिःसजोषाग्नास्पत्नीभीरत्नधाभिःसजोषाः ॥ सजोषसऽआदित्यैर्मादयध्वं
सजोषसऽऋभवःपर्वतेभिः । सजोषसोदैव्येनासवित्रासजोषसःसिंधुभीरत्नधेभिः ॥ येऽअश्विनायेपितरायऽऊतीधेनुंत
तक्षुर्ऋभवोयेऽअश्वा । येऽअंसत्रायऽऋधग्रोदसीयेविभ्वोनरःस्वपत्यानिचक्रुः+ ॥ येगोमंतंवाजवंतंसुवीरंरयिंधत्थवसु
मंतंपुरुक्षुं । तेऽअग्रेपाऽऋभवोमंदसानाऽअस्मेधत्तयेचरातिंगृणंति ॥ नापाभूतनवोतीतृषामानिःशस्ताऽऋभवोयज्ञे
ऽअस्मिन् । समिंद्रेणमदथसंमरुद्भिःसंराजभीरत्नधेयायदेवाः ॥ ४ ॥ (४।४।३) इहोपयातशवसोनपातःसौधन्व
नाऽऋभवोमापभूत । अस्मिन्हिवःसवनेरत्नधेयंगमंत्विंद्रमनुवोमदासः ॥ आगन्नृभूणामिहरत्नधेयमभूत्सोमस्यसुषुतस्य
पीतिः । सुकृत्ययायत्स्वपस्ययाचँऽएकंविचक्रचमसंचतुर्धा ॥ व्यकृणोतचमसंचतुर्धासखेविशिक्षेत्यब्रवीत । अथैत
वाजाऽअमृतस्यपंथांगणंदेवानामृभवःसुहस्ताः ॥ किंमयःस्विच्चमसऽएषऽआसयंकाव्येनचतुरोविचक्र । अथासुनुध्वं
सवनंमदायपातऽऋभवोमधुनःसोम्यस्य ॥ शच्याकर्तपितरायुवानाशच्याकर्तचमसंदेवपानं । शच्याहरीधनुतरावत
ष्टेंद्रवाहावृभवोवाजरत्नाः ॥ ५ ॥ योवःसुनोत्यभिपित्वेऽअह्नांतीव्रंवाजासःसवनंमदाय । तस्मैरयिमृभवःसर्ववीरमा
तक्षतवृषणोमंदसानाः+ ॥ प्रातःसुतमपिबोहर्यश्वमाध्यंदिनंसवनंकेवलंते । समृभुभिःपिबस्वरत्नधेभिःसखीँऽर्याँऽइंद्र

(४।४।३) इहोपेतिनवर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवऋभवस्त्रिष्टुप् ।

चक्रुषेसुकृत्या ॥ येदेवासोऽअभवतासुकृत्याश्येनाऽइवेदधिदिविनिंषेद । तेरत्नंधातशवसोनपातःसौधन्वनाऽअभवतामृतासः ॥ यत्तृतीयंसवनंरत्नधेयमकृणुध्वंस्वपस्यासुहस्ताः । तदृभवःपरिषिक्तंवऽएतत्संमदेभिरिन्द्रियेभिःपिबध्वं ॥ ६ ॥ (४।४।४) अनश्वोजातोऽअनभीशुरुक्थ्योरथस्त्रिचक्रःपरिवर्ततेरजः । महत्तद्वोदेव्यस्यप्रवाचनंद्यामृभवःपृथिवींयच्चपुष्यथ ॥ रथंयेचक्रुःसुवृतंसुचेतसोविह्वरंतंमनसस्परिध्यया । ताँऽऊन्वस्यसवनस्यपीतयऽआवोवाजाऽऋभवोवेदयामसि ॥ तद्वोवाचाऽऋभवःसुप्रवाचनंदेवेषुविभ्वोऽअभवन्महित्वनं । जिव्रीयत्संतापितरासनाजुरापुनर्युवानाचरथायतक्षथ ॥ एकंविचक्रचमसंचतुर्वयंनिश्चर्मणोगामरिणीतधीतिभिः । अथादेवेष्वमृतत्वमानशश्रुष्टीवाजाऽऋभवस्तद्वऽउक्थ्यं ॥ ऋभुतोरयिःप्रथमश्रवस्तमोवाजश्रुतासोयमजीजनन्नरः । विभ्वतष्टोविदथेषुप्रवाच्योयंदेवासोवथासविचर्षणिः ॥ ७ ॥ सवाज्यर्वासऽऋषिर्वचस्ययासशूरोऽअस्तापृतनासुदुष्टरः । सरायस्पोषंससुवीर्यंदधेयंवाजोविभ्वाँऽऋभवोयमाविषुः ॥ श्रेष्ठंवःपेशोऽअधिधायिदर्शतंस्तोमोवाजाऽऋभवस्तंजुजुष्टन । धीरासोहिष्ठाकवयोविपश्चितस्तान्वऽएनाब्रह्मणावेदयामसि ॥ यूयमस्मभ्यंधिषणाभ्यस्परिविद्वांसोविश्वानर्याणिभोजना । द्युमंतंवाजंवृषशुष्ममुत्तममानोरयिमृभवस्तक्षतावयः ॥ इहप्रजामिहरयिंरराणाऽइहश्रवोवीरवत्तक्षतानः । येनवयंचि

(४।४।४) अनश्वोजातइतिनवर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवऋभवोजगत्यत्यात्रिष्टुप् ।

तयेमात्यन्यान्तंवाजैँश्चित्रमृभवोददानः ॥ ८ ॥ (४।४।५) उपनोवाजाऽअध्वरमृभुक्षादेवायातपथिभिर्देवयानैः ।
यथायज्ञंमनुषोविक्ष्वा३सुदधिध्वंरण्वाःसुदिनेष्वह्नाम् ॥ तेवोहृदेमनसेसंतुयज्ञाजुष्टासोऽअद्यघृतनिर्णिजोगुः । प्रवःसु
तासोहरयंतपूर्णाःक्रत्वेदक्षायहर्षयंतपीताः+ ॥ त्र्युदायंदेवहितंयथावःस्तोमोवाजाऽऋभुक्षणोददेवः । जुह्वेमनुष्वदु
परासुविक्षुयुष्मेसचावृहद्दिवेषुसोमम् ॥ पीवोऽअश्वाःशुचद्रथाहिभूतायःशिप्रावाजिनःसुनिष्काः । इंद्रस्यसूनोशवसो
नपातोनुवश्चेत्यग्रियंमदाय ॥ ऋभुमृभुक्षणोरयिंवाजेवाजिन्तमंयुजम् । इंद्रस्वंतंहवामहेसदासातममश्विनम् ॥ ९ ॥
सेदृभवोयमवथयूयमिंद्रश्चमर्त्यम् । सधीभिरस्तुसनितामेधसातासोऽअर्वता ॥ विनोवाजाऽऋभुक्षणःपथश्चितनयष्ट
वे । अस्मभ्यंसूरयःस्तुताविश्वाऽआशास्तरीषणि ॥ तंनोवाजाऽऋभुक्षणऽइंद्रनासत्यारयिम् । समश्वंचर्षणिभ्यऽआपु
रुशस्तऽमघत्तये ॥ १० ॥ (४।४।६) उतोहिवांदात्रासंतिपूर्वायापूरुभ्यस्त्रसदस्युर्नितोशे । क्षेत्रासांददथुरुर्वरासां
घनंदस्युभ्योऽअभिभूतिमुग्रम्+ ॥ उतवाजिनंपुरुनिष्षिध्वानंदधिक्रामुददथुर्विश्वकृष्टिम् । ऋजिप्यंश्येनंप्रुषितप्सुमाशुं
चर्कृत्यमर्योनृपतिंनशूरम् ॥ यंसीमनुप्रवतेवद्रवंतंविश्वःपूरुर्मदतिहर्षमाणः । पड्भिर्गृध्यंतंमेधयुंनशूरंरथतुरंवातमिवध्र

(४।४।५) उपनइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवऋभवस्त्रिष्टुप्अंत्याश्वतस्रोनुष्टुभः । (४।४।६) उतोहीतिदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमो
वामदेवोदधिक्रावाआद्यायाद्यावापृथिवीत्रिष्टुप् ।

जंतं ॥ यःस्मारुंधानोगध्यासमत्सुसनुतरश्चरतिगोपुगच्छन् । आविर्ऋजीकोविदथानिचिक्यत्तिरोऽअरतिंपर्यापऽआयोः+ ॥ उतस्मैनंवस्त्रमथिंनतायुमनुक्रोशंतिक्षितयोभरेषु । नीचायमानंजसुरिंनश्येनंश्रवश्चाच्छापशुमच्चयूथं+ ॥११॥ उतस्मासुप्रथमःसरिष्यन्निवेवेतिश्रेणिभीरथानां । स्रजंकृण्वानोजन्योनशुभ्वारेणुंरेरिहत्किरणंददश्वान्+ ॥ उतस्यवाजीसहुरिर्ऋतावाशुश्रूषमाणस्तन्वासमर्ये । तुरंयतीषुतुरयन्नृजिप्योधिभ्रुवोःकिरतेरेणुमृंजन्+ ॥ उतस्मास्यतन्यतोरिवद्योर्ऋघायतोऽअभियुजोभयंते । यदासहस्रमभिषीमयोधीदुर्वर्तुःस्माभवतिभीमऽऋंजन्+ ॥ उतस्मास्यपनयंतिजनाजूतिंकृष्टिप्रोऽअभिभूतिमाशोः । उतैनमाहुःसमिथेवियंतःपरादधिक्राऽअसरत्सहस्रैः ॥ आदधिक्राःशवसापंचकृष्टीःसूर्यऽइवज्योतिषापस्ततान । सहस्रसाःशतसावाज्यर्वापृणक्तुमध्वासमिमावचांसि ॥ १२ ॥ (४।४।७) आशुंदधिक्रांतमुनुष्टवामदिवस्पृथिव्याऽउतचर्किराम । उच्छंतीमामुपसःसूदयंत्वतिविश्वानिदुरितानिपर्षन् ॥ महश्चर्कर्म्यर्वतःक्रतुप्रादधिक्राव्णःपुरुवारस्यवृष्णः । यंपूरुभ्योदीदिवांसंनाग्निंददथुर्मित्रावरुणाततुरिं ॥ योऽअश्वस्यदधिक्राव्णोऽअकारीत्समिद्धेऽअग्नाऽउपसोव्युष्टौ । अनागसंतमदितिःकृणोतुसमित्रेणवरुणेनासजोषाः ॥ दधिक्राव्णऽइषऽऊर्जोमहोयदमन्महिमरुतांनामभद्रं । स्वस्तयेवरुणंमित्रमग्निंहवामहऽइंद्रंवज्रबाहुं ॥ इंद्रमिवेदुभयेविह्वयंतऽउदीरा

(४।४।७) आशुमितिपङ्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोदधिक्रावान्त्रिष्टुबन्त्यानुष्टुप् ।

णायज्ञमुपप्रयंतः । दुधिक्रामुसूदनंमर्त्यायदुदथुर्मित्रावरुणानोऽअश्वं ॥ दुधिक्राव्णोऽअकारिषंजिष्णोरश्वस्यवाजि
नः । सुरभिनोमुखाकरत्प्रणऽआयूंषितारिषत् ॥ १३ ॥ (४।४।८) दुधिक्राव्णऽइदुनुचर्किरामविश्वाऽइन्मामुष
सःसूदयंतु । अपामग्नेरुषसःसूर्यस्यबृहुस्पतेरांगिरसस्यजिष्णोः+ ॥ सत्वाभरिषोगविषोदुवन्यसच्छ्रवस्यादिषऽउषस
स्तुरण्यसत् । सत्योद्रवोद्रवरःपतंगरोदधिक्रावेषमूर्जस्वर्जनत् ॥ उतस्मास्यद्रवतस्तुरण्यतःपर्णनवेरनुवातिप्रगर्धिनः ।
श्येनस्येवध्रजतोऽअंकसंपरिंदधिक्राव्णःसहोर्जातरित्रतः ॥ उतस्यवाजीक्षिपणिंतुरण्यतिग्रीवायांबद्धोऽअपिकक्षऽआ
सनि । क्रतुंदधिक्राऽअनुसंतवीत्वत्पथामंकांस्यन्वापनीफणत् ॥ हंसःशुचिषद्वसुरंतरिक्षसद्धोतावेदिषदतिथिर्दुरोण
सत् । नृषद्वरसदृतसद्व्योमसदब्जागोजाऽऋतजाऽअद्रिजाऽऋतं ॥ १४ ॥ (४।४।९) इंद्राकोवांवरुणासुम्नमाप
स्तोमोहविष्मांऽअमृतोनहोता । योवांहृदिक्रतुमाँऽअस्मदुक्तःपस्पर्शदिंद्रावरुणानमस्वान् ॥ इंद्राहयोवरुणाचक्रऽआ
पीदेवौमर्तःसख्यायप्रयस्वान् । सहंतिवृत्रान्समिथेषुशत्रूनवोभिर्वामहद्भिःसप्रशृण्वे ॥ इंद्राहरत्नंवरुणाधेष्ठेत्थानृभ्यः
शशमानेभ्यस्ता । यदीसखायासख्यायसोमैःसुतेभिःसुप्रयसामादयैते ॥ इंद्रायुवंवरुणादिद्युमस्मिन्नोजिष्ठमुग्रानिव

(४।४।८) दधिक्राव्णइतिपचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोदधिक्रावाअंत्यायाःसूर्यस्त्रिष्टुपअंत्याश्चतस्रोजगत्यः । (४।४।९) इंद्रा-
कोवामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

धिष्टंवज्रं । योनोदुरेवोवृकतिर्दभीतिस्तस्मिन्मिमाथामभिभूत्योजः ॥ इंद्रायुवंवरुणाभूतमस्याधियःप्रेतारावृषभेवधे

नोः । सानोदुहीयद्यवसेवगत्वीसहस्रधारापयसामहीगौः+ ॥ १५ ॥ तोकेहितेतनयऽउर्वरासुसूरोदृशीकेवृषणश्चपौं

स्ये । इंद्रानोऽअत्रवरुणास्यातामवोभिर्दस्मापरितक्म्यायां ॥ युवामिध्यवसेपूर्व्यायपरिप्रभूतीगविषःस्वापी । वृणीम

हेसख्यायप्रियायशूरामंहिष्ठापितरेवशंभू+ ॥ तावांधियोवसेवाजयंतीराजिंनजग्मुर्युवयूःसुदानू । श्रियेनगावऽउप

सोममस्थुरिंद्रंगिरोवरुणंमेमनीषाः+ ॥ इमाऽइंद्रंवरुणंमेमनीषाऽअग्मन्नुपद्रविणमिच्छमानाः । उपेमस्थुर्जोष्टारऽइव

वस्वोरघ्वीरिवश्रवसोभिक्षमाणाः ॥ अश्व्यस्यत्मनारथ्यस्यपुष्टेर्नित्यस्यरायःपतयःस्याम । ताचक्राणाऽऊतिभिर्नव्य

सीभिरस्मत्रारायोनियुतःसचंतां ॥ आनोबृहंताबृहतीभिरूतीऽइंद्रयातंवरुणवाजसातौ । यद्दिद्यवःपृतनासुप्रक्रीळा

न्तस्यवांस्यामसनितारऽआजेः+ ॥ १६ ॥ (४।४।१०) ममद्विताराष्ट्रंक्षत्रियस्यविश्वायोर्विश्वेऽअमृतायथानः ।

क्रतुंसचंतेवरुणस्यदेवाराजामिकृष्टेरुपमस्यवव्रेः ॥ अहंराजावरुणोमह्यंतान्यसुर्याणिप्रथमाधारयंत । क्रतुंसचंते० ॥

अहमिंद्रोवरुणस्तेमहित्वोर्वीगंभीरेरजसीसुमेके । त्वष्टेवविश्वाभुवनानिविद्वान्त्समैरयंरोदसीधारयंच ॥ अहमपोऽअ

पिन्वमुक्षमाणाधारयंदिवंसदनऽऋतस्य । ऋतेनपुत्रोऽअदितेर्ऋतावोतत्रिधातुप्रथयद्विभूम ॥ मांनरःस्वश्वावाजयंतो

(४।४।१०) ममद्वितेतिदशर्चस्यसूक्तस्यपौरुकुत्स्यस्त्रसदस्युःआद्यानापण्णात्रसदस्युर्देवताअत्यानाचतसृणामिंद्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

मांवृताःसमरणेहवंते । कृणोम्याजिंमघवाहमिंद्रऽइयर्मिरेणुमभिभूत्योजाः ॥ १७ ॥ अहंताविश्वाचकरंनाकिर्मादैव्यं सहोवरतेऽअप्रतीतं । यन्मासोमासोममदन्यदुक्थोभेभयेतेरजसीऽअपारे+ ॥ विदुष्टेविश्वाभुवनानितस्यताप्रब्रवी षिवरुणायवेधः । त्वंवृत्राणिश्रृण्विषेजघन्वान्त्वंवृताँऽअरिणाऽइंद्रसिंधून् ॥ अस्माकमत्रपितरस्तऽआसन्त्सप्तऽऋष योदौर्गहेवध्यमाने । तऽआयजंतत्रसदस्युमस्याऽइंद्रंनवृत्रतुरमर्धदेवं+ ॥ पुरुकुत्सानीहिवामदाशद्धव्येभिरिंद्रावरु णानमोभिः । अथाराजानंत्रसदस्युमस्यावृत्रहणंददथुरर्धदेवं+ ॥ रायावयंससवांसोमदेमहव्येनदेवायवसेनगावः । तांधेनुमिंद्रावरुणायुवंनोविश्वाहाधत्तमनपस्फुरंतीं ॥ १८ ॥ (४।४।११) कऽउश्रवत्कतमोयज्ञियानांवंदारुदेवः कतमोजुषाते । कस्येमांदेवीममृतेषुप्रेष्ठांहृदिश्रेषामसुष्टुतिंसुहव्यां+ ॥ कोमृळातिकतमऽआगमिष्ठोदेवानामुकतमःशं भविष्ठः । रथंकमाहुर्द्रवदश्वमाशुंयंसूर्यस्यदुहितावृणीत ॥ मक्षूहिष्मागच्छथऽईवतोद्यूनिंद्रोनशक्तिंपरितक्म्यायां । दिवऽआजातादिव्यासुपर्णाकयाशचीनांभवथःशचिष्ठा ॥ कावांभूदुपमातिःकयानऽआश्विनागमथोहूयमाना । को वांमहश्चित्त्यजसोऽअभीकऽउरुष्यतंमाध्वीदस्रानऽऊती+ ॥ उरुवांरथःपरिनक्षतिद्यामायत्समुद्रादभिवर्ततेवां । म ध्वामाध्वीमधुवांप्रुषायन्यत्सींवांपृक्षोभुरजंतपक्वाः+ ॥ सिंधुर्हवांरसयासिंचदश्वान्घृणावयोऽरुषासःपरिग्मन् । तदूषु

(४।४।११) कउश्रवदितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यसौहोत्रौपुरुमीह्ळाजमीह्ळावश्विनौत्रिष्टुप् ।

वामजिरंचैतियानंयेनपतीभवथःसूर्यायाः ॥ इहेहयद्वांसमनापपृक्षेसेयमस्मेसुमतिर्वाजरत्ना । उरुष्यतंजरितारंयुवं हश्रितःकामोनासत्यायुवद्रिक् ॥ १९ ॥ (४।४।१२) तंवांरथंवयमद्याहुवेमपृथुज्रयमश्विनासंगतिंगोः । यःसूर्यां वहतिवंधुरायुर्गिर्वाहसंपुरुतमंवसूयुं ॥ युवंश्रियमश्विनादेवतातांदिवोनपातावनथःशचीभिः । युवोर्वपुरभिपृक्षःस चंतेवहंतियत्ककुहासोरथेवां ॥ कोवामद्याकरतेरातहव्यऽऊतयेवासुतपेयायवार्कैः । ऋतस्यवावनुषेपूर्व्यायनमोयेमा नोऽअश्विनाववर्तत् ॥ हिरण्ययेनपुरुभूरथेनेमंयज्ञंनासत्योपयातं । पिबाथऽइन्मधुनःसोम्यस्यदधथोरत्नंविधतेजना य ॥ आनोयातंदिवोऽअच्छापृथिव्याहिरण्ययेनसुवृतारथेन । मावामन्येनियमन्देवयंतःसंयद्ददेनाभिःपूर्व्यावां ॥ नूनोरयिंपुरुवीरंबृहंतंदस्रामिमाथामुभयेष्वस्मे । नरोयद्वामश्विनास्तोममावन्त्सधस्तुतिमाजमीह्ळासोऽअग्मन् ॥ इ हेहयद्वां० ॥ २० ॥ (४।४।१३) एषस्यभानुरुदियर्तियुज्यतेरथःपरिज्मादिवोऽअस्यसानवि । पृक्षासोऽअस्मि न्मिथुनाऽअधित्रयोदृतिस्तुरीयोमधुनोविरप्शते ॥ उद्वांपृक्षासोमधुमंतऽईरतेरथाऽअश्वासऽउषसोव्युष्टिषु । अपोर्णु वंतस्तमऽआपरीवृतंस्वर्णशुक्रंतन्वंतऽआरजः ॥ मध्वःपिबतंमधुपेभिरासभिरुतप्रियंमधुनेयुंजाथांरथं । आवर्तनिं मधुनाजिन्वथस्पथोदृतिंवहेथेमधुमंतमश्विना ॥ हंसासोयेवांमधुमंतोऽअस्रिधोहिरण्यपर्णाऽउहुवऽउषर्बुधः । उद

(४।४।१२) तवामितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यसौहोत्रौपुरुमीह्ळाजमीह्ळावश्विनौत्रिष्टुप् । (४।४।१३) एषस्यइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगौतमो

प्रुतोमंदिनोमंदिनिस्पृशोमध्वोनमक्षुःसवनानिगच्छथः ॥ स्वध्वरासोमधुमंतोऽअग्नयऽउस्राजरंतेप्रतिवस्तोरश्विना । यन्निक्तहस्तस्तरणिर्विचक्षणःसोमंसुषावमधुमंतमद्रिभिः ॥ आकेनिपासोऽअहभिर्दविध्वतःस्वर्णशुक्रंतन्वंतऽआरजः । सूरश्चिदश्वान्युयुजानऽईयतेविश्वाँऽअनुस्वधयाचेतथस्पथः+ ॥ प्रवामवोचमश्विनाधियंधारथःस्वश्वोऽअजरोयोऽअस्ति । येनसद्यःपरिरजांसियाथोहविष्मंतंतरणिंभोजमच्छ ॥ २१ ॥ (४।५।१) अग्रंपिबामधूनांसुतंवायोदिविष्टिषु । त्वंहिपूर्वपाऽअसि ॥ शतेनानोऽअभिष्टिभिर्नियुत्वाँऽइंद्रसारथिः । वायोसुतस्यतृंपतं ॥ आवांसहस्रंहरयऽइंद्रवायूऽअभिप्रयः । वहंतुसोमपीतये ॥ रथंहिरण्यवंधुरमिंद्रवायूस्वध्वरं । आहिस्थाथोदिविस्पृशं ॥ रथेनपृथुपाजसादाश्वांसमुपगच्छतं । इंद्रवायूऽइहागतं ॥ इंद्रवायूऽअयंसुतस्तंदेवेभिःसजोषसा । पिबतंदाशुषोगृहे ॥ इहप्रयाणमस्तुवामिंद्रवायूविमोचनं । इहवांसोमपीतये ॥ २२ ॥ (४।५।२) वायोशुक्रोऽअयामितेमध्वोऽअग्रंदिविष्टिषु । आयाहिसोमपीतयेस्पार्होदेवनियुत्वता ॥ इंद्रश्चवायवेषांसोमानांपीतिमर्हथः । युवांहियंतींदवोनिम्नमापोनसध्र्यक् ॥ वायविंद्रश्चशुष्मिणासरथंशवसस्पती । नियुत्वंतानऽऊतयऽआयातंसोमपीतये ॥ यावांसंतिपुरुस्पृहो

वामदेवोश्विनौजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । (४।५।१) अग्रंपिबेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रवायूआद्यायावायुर्गायत्री । (४।५।२) वायोशुक्रइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवइंद्रवायूआद्यायावायुरनुष्टुप् ।

नियुतोदाशुषेनरा । अस्मेतायज्ञवाहसेंद्रवायूनियच्छतं ॥ २३ ॥ (४।५।३) विहिहोत्राऽअवीताविपोनरायोऽअर्यः । वायवाचंद्रेणरथेनयाहिसुतस्यपीतये ॥ नियुवाणोऽअशस्तीर्नियुत्वाँऽइंद्रसारथिः । वायवा० ॥ अनुकृष्णेवसुधितीयेमातेविश्वपेशसा । वायवा० ॥ वहंतुत्वामनोयुजोयुक्तासोनवतिर्नव । वायवा० ॥ वायोशतंहरीणांयुवस्वपोष्याणां । उतवातेसहस्रिणोरथऽआयातुपाजसा ॥ २४ ॥ (४।५।४) इदंवामास्येहविःप्रियमिंद्राबृहस्पती । उक्थंमदश्चशस्यते ॥ अयंवांपरिषिच्यतेसोमऽइंद्राबृहस्पती । चारुर्मदायपीतये ॥ आनऽइंद्राबृहस्पतीगृहमिंद्रश्चगच्छतं । सोमपासोमपीतये ॥ अस्मेऽइंद्राबृहस्पतीरयिंधत्तंशतग्विनं । अश्वावंतंसहस्रिणं ॥ इंद्राबृहस्पतीवयंसुतेगीर्भिर्हवामहे । अस्यसोमस्यपीतये ॥ सोममिंद्राबृहस्पतीपिबतंदाशुषोगृहे । मादयेथांतदोकसा ॥ २५ ॥ (४।५।५) यस्तस्तंभसहसाविज्मोऽअंतान्बृहस्पतिस्त्रिषधस्थोरवेण । तंप्रत्नासऽऋषयोदीध्यानाःपुरोविप्रादधिरेमंद्रजिह्वं ॥ धुनेतयःसुप्रकेतंमदंतोबृहस्पतेऽअभियेनस्ततस्रे । पृषंतंसृप्रमदब्धमूर्वंबृहस्पतेरक्षतादस्ययोनिं ॥ बृहस्पतेयापरमापरावदतऽआतऽऋतस्पृशोनिषेदुः । तुभ्यंखाताऽअवताऽअद्रिदुग्धामध्वःश्चोतंत्यभितोविरप्शं ॥ बृहस्पतिःप्रथमंजाय

(४।५।३) विहिहोत्राइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोवायुरनुष्टुप् । (४।५।४) इदंवामितिषडृचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेव-इंद्राबृहस्पतीगायत्री । (४।५।५) यस्तस्तंभेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोबृहस्पतिरंत्ययोर्द्वयोरिंद्राबृहस्पतीत्रिष्टुप्दशमीजगती ।

मानोमहोज्योतिंषःपरमेव्यौमन् । सप्तास्यस्तुविजातोरवेंणविसप्तरश्मिरधमत्तमांसि ॥ ससुष्टुभासऋक्वंतागणेनव
लंरुरोजफलिगंरवेंण । बृहस्पतिंरुस्रियांहव्यसूदःकनिंक्रदद्वावंशतीरुदांजत् ॥ २६ ॥ एवापित्रेविश्वदेवायवृष्णेय
ज्ञैर्विधेमनमसाहविर्भिः । बृहस्पतेसुप्रजावीरवंतोवयंस्यामपतयोरयीणां+ ॥ सऽइद्राजाप्रतिंजन्यानिविश्वाशुष्मे
णतस्थावभिवीर्येण । बृहस्पतिंयःसुभृतंबिभर्तिवल्गूयतिवंदतेपूर्वभाजं ॥ सऽइत्क्षेतिसुधितऽओकसिस्वेतस्माऽइळा
पिन्वतेविश्वदानीम् । तस्मैविशःस्वयमेवानमंतेयास्मिन्ब्रह्माराजनिपूर्वऽएति ॥ अप्रतीतोजयतिसंधनानिप्रतिंजन्या
न्युतयासजंन्या । अवस्यवेयोवरिवःकृणोतिंब्रह्मणेराजातमवंतिदेवाः+ ॥ इंद्रश्चसोमंपिवतंबृहस्पतेस्मिन्यज्ञेमंदसा
नावृषण्वसू । आवांविशंत्विंदवःस्वाभुवोस्मेरयिंसर्ववीरंनियच्छतं ॥ बृहस्पतऽइंद्रवर्धतंनःसचासावांसुमतिर्भूत्वस्मे ।
अविष्टंधियोजिगृतंपुरंधीर्जजस्तमर्योवनुपामरातीः ॥ २७ ॥ इतितृतीयाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥

त्रयोविंशाध्यायेवर्गाः २७ सूक्तानि १८ ऋचः १४४ ॥ त्यागः ॥ ऋभुभ्य. ४८ द्याव्यापृथिवीभ्या. १ दधिक्राव्ण. १९ सूर्याये. १
इंद्रावरुणाभ्या. ११ त्रसदस्यव. ६ इंद्रावरुणाभ्या. ४ अश्विभ्या. २१ वायव. १ इंद्रवायुभ्या. ६ वायवे. इंद्रवायुभ्या. ३ वायव. ५
इंद्राबृहस्पतिभ्या. ६ बृहस्पतय. ९ इंद्राबृहस्पतिभ्या. २ ॥ इतितृतीयेसप्तमः ॥ ७ ॥

इदमुपस्त्यंतुंप्रतिष्यासप्तगायत्रैंतद्देवस्यसावित्रंतुजागतंमभूद्देवःपट्त्रिष्टुवंतंकोवोदशवैश्वदेवंत्रिगायत्र्यंतंतुम
हीसप्तद्यावापृथिवीयंक्षेत्रस्याष्टौतिस्रःक्षैत्रपत्याःशुनायैकापरापुरउष्णिक्सांत्याचशुनासीराभ्यांमुपांत्येसीतायै
तेचानुष्टुभांवाद्याचतुर्थीचसमुद्रादेकादशाग्नेयंजगत्यंतंसौर्यवापंवागव्यंवाघृतस्तुतिर्वानमोत्रिभ्योभौमोत्रिःपं
चमेमंडलेनुक्तगोत्रमात्रेयंविद्यात्पंक्त्यंतस्यचसूक्तस्यशेषमानुष्टुभंमवोधिद्वादशवुधविष्ठिरौकुमारंकुमारोवृशो
वाजानउभौवाशक्रयंतंकवीत्यृचोस्तुवृशएवंत्वमग्नेवसुश्रुतआद्याविराट्तृतीयामारुतरौद्रावैष्णवींत्वामग्नए
कादशसुसमिद्धायाप्रंगायत्रमग्निंतंदशपांक्तंसखायइषःपंक्त्यंतंत्वामग्नेसप्तजागतं ॥ १ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (४।५।६) इदमुत्यत्पुरुतमंपुरस्ताज्ज्योतिस्तमसोवयुनावदस्थात् । नूनंदिवोदुहितरोविभातीर्गातुंकृणवन्नुषसोजनाय ॥ अस्थुरुचित्राऽउषसःपुरस्तान्मिताऽइवस्वरवोध्वरेषु । व्यूव्रजस्यतमसोद्वारोच्छंतीरव्रन्छुचयःपावकाः+ ॥ उच्छंतीरद्यचितयंतभोजान्राधोदेयायोषसोमघोनीः । अचित्रेऽअंतःपणयःससंत्वबुध्यमानास्तमसोविमध्ये ॥ कुवित्सदेवीःसनयोनवोवायामोवभूयादुषसोवोऽअद्य । येनानवग्वेऽअंगिरेदशग्वेसप्तास्येरेवतीरेवदूष+ ॥ यूयंहिदेवीर्ऋतयुग्भिरश्वैःपरिप्रयाथभुवनानिसद्यः । प्रवोधयंतीरुपसःससंतंद्विपाच्चतुष्पाच्चरथायजीवं+ ॥ १ ॥

(* जननाम्नऋपेःपुत्रोजान इति सर्वा० भाष्यं । जार इति सायणः ।) (४।५।६) इदमुत्यदित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवउपास्त्रिष्टुप् ।

क्वस्विदासांकतमापुराणीययाविधानाविदधुर्ऋभूणां । शुभंयच्छुभ्राऽउषसश्चरंतिनविज्ञायंतेसदृशीरजुर्याः+ ॥ ताघा
ताभद्राऽउषसःपुरासुरभिष्टिद्युम्नाऽऋतजातसत्याः । यास्वीजानःशशमानऽउक्थैःस्तुवन्छंसंद्रविणंसद्यऽआप ॥ ता
ऽआचरंतिसमनापुरस्तात्समानतःसमनापप्रथानाः । ऋतस्यदेवीःसदसोबुधानागवांनसर्गाऽउषसोजरंते ॥ ताऽइं
न्वे३वसमनासमानीरमीतवर्णाऽउषसश्चरंति । गूहंतीरभ्वमसितंरुशद्भिःशुक्रास्तनूभिःशुचयोरुचानाः+ ॥ रयिंदि
वोदुहितरोविभातीःप्रजावंतंयच्छतास्मासुदेवीः । स्योनादावःप्रतिबुध्यमानाःसुवीर्यस्यपतयःस्याम ॥ तद्वोदिवोदु
हितरोविभातीरुपब्रुवऽउषसोयज्ञकेतुः । वयंस्यामयशसोजनेषुतद्द्यौश्चधत्तांपृथिवीचदेवी+ ॥ २ ॥ (४।५।७) प्र
तिष्यासूनरीजनीव्युच्छंतीपरिस्वसुः । दिवोऽअदर्शिदुहिता+ ॥ अश्वेवचित्रारुषीमातागवामृतावरी । सखाभूदश्वि
नोरुषाः+ ॥ उतसखास्यश्विनोरुतमातागवामसि । उतोषोवस्वऽईशिषे ॥ यावयद्द्वेषसंत्वाचिकित्वित्सूनृतावरि ।
प्रतिस्तोमैरभुत्स्महि ॥ प्रतिभद्राऽअदृक्षतगवांसर्गानरश्मयः । ओषाऽअप्राऽउरुज्रयः ॥ आपप्रुषीविभावरिव्याव
र्ज्योतिषातमः । उषोऽअनुस्वधामव ॥ आद्यांतनोषिरश्मिभिरांतरिक्षमुरुप्रियं । उषःशुक्रेणशोचिषा ॥३॥ (४।५।८)
तद्देवस्यसवितुर्वार्यंमहद्वृणीमहेऽअसुरस्यप्रचेतसः । छर्दिर्येनदाशुषेयच्छतित्मनातन्नोमहाँऽउदयान्देवोऽअक्तुभिः ॥

(४।५।७) प्रतिष्येतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवउषागायत्री । (४।५।८) तद्देवस्येतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवःसविताजगती ।

दिवोधर्ताभुवनस्यप्रजापतिःपिशंगंद्रापिंप्रतिमुंचतेकविः । विचक्षणःप्रथयन्नापृणन्नुर्वजीजनत्सवितासुम्नमुक्थ्यं* ॥
आप्रारजांसिदिव्यानिपार्थिवाश्लोकंदेवःकृणुतेस्वायधर्मणे । प्रबाहूऽअस्राक्सवितासवीमनिनिवेशयन्प्रसुवन्नक्तुभि
र्जगत् ॥ अदाभ्योभुवनानिप्रचाकशद्व्रतानिदेवःसविताभिरक्षते । प्रास्राग्बाहूभुवनस्यप्रजाभ्योधृतव्रतोमहोऽअज्म
स्यराजति ॥ त्रिरंतरिक्षंसवितामहित्वनात्रीरजांसिपरिभूस्त्रीणिरोचना । तिस्रोदिवःपृथिवीस्तिस्रऽइन्वतित्रिभिर्व्रतै
रभिनोरक्षतित्मना ॥ बृहत्सुम्नःप्रसवीतानिवेशनोजगतःस्थातुरुभयस्ययोवशी । सनोदेवःसविताशर्मयच्छत्वस्मेक्षया
यत्रिवरूथमंहसः ॥ आगन्देवऽऋतुभिर्वर्धतुक्षयंदधातुनःसवितासुप्रजामिषं । सनःक्षपाभिरहभिश्चजिन्वतुप्रजावंतं
रयिमस्मेसमिन्वतु ॥ ४ ॥ (४।५।९) अभूद्देवःसवितावंद्योनुनऽइदानीमह्नऽउपवाच्योनृभिः । वियोरत्नाभजंति
मानवेभ्यःश्रेष्ठंनोऽअत्रद्रविणंयथादधत् ॥ देवेभ्योहिप्रथमंयज्ञियेभ्योमृतत्वंसुवसिभागमुत्तमं । आदिद्दामानंसवि
तर्व्यूर्णुषेनूचीनाजीवितामानुषेभ्यः ॥ अचित्तीयच्चकृमादैव्येजनेदीनैर्दक्षैःप्रभूतीपूरुषत्वता । देवेषुचसवितर्मानुषेषु
चत्वंनोऽअत्रसुवतादनागसः ॥ नप्रमियेसवितुर्दैव्यस्यतद्यथाविश्वंभुवनंधारयिष्यति । यत्पृथिव्यावरिमन्नास्वंगुरि
र्वर्ष्मन्दिवःसुवतिसत्यमस्यतत्+ ॥ इंद्रज्येष्ठान्बृहद्भ्यःपर्वतेभ्यःक्षयाँऽएभ्यःसुवसिपस्त्यावतः । यथायथापतयंतोवि

(४।५।९) अभूदेवइतिपडृचस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवःसविताजगत्यत्यात्रिष्टुप् ।

येमिरऽएवैवतस्थुःसवितःसवायते ॥ येतेत्रिरहन्त्सवितःसवासोदिवेदिवेसौभगमासुवंति । इंद्रोद्यावापृथिवीसिंधुर
द्भिरादित्यैर्नोऽअदितिःशर्मयंसत् ॥ ५ ॥ (४।५।१०) कोवस्त्रातावसवःकोवरूताद्यावाभूमीऽअदितेत्रासीथां
नः । सहीयसोवरुणमित्रमर्तात्कोवोध्वरेवरिवोधातिदेवाः ॥ प्रयेधामानिपूर्व्याण्यर्चान्वियदुच्छान्वियोतारोऽअमू
राः । विधातारोवितेदधुरजस्राऽऋतधीतयोरुरुचंतदस्राः+ ॥ प्रपस्त्याउमदितिंसिंधुमर्कैःस्वस्तिमीळेसख्यायदेवीं ।
उभेयथानोऽअहनीनिपातऽउषासानक्ताकरतामदब्धे ॥ व्यर्यमावरुणश्चेतिपंथामिषस्पतिःसुवितंगातुमग्निः । इंद्रा
विष्णूनृवदुषुस्तवानाशर्मनोयंतममवद्वरूथं ॥ आपर्वतस्यमरुतामवांसिदेवस्यत्रातुरव्रिभगस्य । पात्पतिर्जन्यादंहसोनो
मित्रोमित्रियादुतनऽउरुष्येत् ॥ ६ ॥ नूरोदसीऽअहिनाबुध्न्येनस्तुवीतदेवीऽअप्येभिरिष्टैः । समुद्रंनसंचरणेसनिष्यवो
घर्मस्वरसोनद्योऽअपव्रन् ॥ देवैर्नोदेव्यदितिर्निपातुदेवस्त्रातात्रायतामप्रयुच्छन् । नहिमित्रस्यवरुणस्यधासिमर्हामि
सिप्रमियंसान्वग्नेः+ ॥ अग्निरीशेवसव्यस्याग्निर्महःसौभगस्य । तान्यस्मभ्यंरासते ॥ उपोमघोन्यावहसूनृतेवार्यं
पुरु । अस्मभ्यंवाजिनीवति ॥ तत्सुनःसविताभगोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । इंद्रोनोराधसागमत् ॥७॥ (४।५।११) मही

(४।५।१०) कोवस्त्रातेतिदशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्अंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः । (भेदपक्षे–विश्वेदेवाः ७ अग्निः १ उषाः १ विश्वेदेवाः १ एवंदश) । (४।५।११) महीइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोद्यावापृथिवीत्रिष्टुप्अंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः ।

द्यावापृथिवीऽइहज्येष्ठेरुचाभवतांशुचयद्भिरर्कैः । यत्सींवरिष्ठेबृहतीविमिन्वन्नुवद्धोक्षापप्रथानेभिरेवैः ॥ देवीदेवेभिर्यजतेयजत्रैरमिनतीतस्थतुरुक्षमाणे । ऋतावरीऽअद्रुहादेवपुत्रेयज्ञस्यनेत्रीशुचयद्भिरर्कैः+ ॥ सऽइत्स्वपाभुवनेष्वासयऽइमेद्यावापृथिवीजजान । उर्वीगभीरेरजसीसुमेकेऽअवंशेधीरःशच्यासमैरत् ॥ नूरोदसीबृहद्भिर्नोवरूथैःपत्नीवद्भिरिषयंतीसजोषाः । उरूचीविश्वेयजतेनिपातंधियास्यामरथ्यंःसदासाः+ ॥ प्रवांमहिद्यवीऽअभ्युपस्तुतिंभरामहे । शुचीऽउपप्रशस्तये ॥ पुनानेतन्वामिथःस्वेनदक्षेणराजथः । ऊह्याथेसनादृतं+ ॥ महीमित्रस्यसाधथस्तरंतीपिप्रतीऽऋतं । परियज्ञंनिषेदथुः ॥ ८ ॥ (४।५।१२) क्षेत्रस्यपतिनावयंहितेनेवजयामसि । गामश्वंपोषयित्न्वासनोमृळातीदृशे ॥ क्षेत्रस्यपतेमधुमंतमूर्मिंधेनुरिवपयोऽअस्मासुधुक्ष्व । मधुश्चुतंघृतमिवसुपूतमृतस्यनःपतयोमृळयंतु ॥ मधुमतीरोषधीर्द्यावऽआपोमधुमन्नोभवत्वंतरिक्षं । क्षेत्रस्यपतिर्मधुमान्नोऽअस्त्वरिष्यंतोऽअन्वेनंचरेम ॥ शुनंवाहाः

(४।५।१२) क्षेत्रस्येत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवआद्यानांतिसृणांक्षेत्रपतिर्देवताचतुर्थ्याःशुनःपंचम्यष्टम्योःशुनासीरौपष्ठीसप्तम्योःसीता आद्याचतुर्थीपष्ठीसप्तम्योनुष्टुभःपंचमीपुरउष्णिक्शेषात्रिष्टुभः (अत्रचतुर्थ्याःशुनोऽदंतः । तथाशुनासीरावित्यत्रकेचिद्वाय्वादित्यावित्युचारयन्तितन्नचतुरस्रं यतःवायुःशुनःसूर्यएवात्रसीरःशुनासीरौवायुसूर्यौवदंति । शुनासीरयास्कइंद्रंतुमेनेसूर्येंद्रौतौमन्यतेशाकपूणिरितिशुनासीरस्वरूपेशौनकेनाचार्यमतदर्शनव्याजेनवैविध्यंप्रतिपादितंतस्मात्प्रकृतिभूतशुनासीरशब्देनोच्चारणंयुक्तं) ।

शुनंनरः शुनंकृषतुलांगलं । शुनंवरत्रावध्यंतांशुनमष्ट्रामुदिंगय ॥ शुनासीराविमांवाचंजुषेथांयद्दिविचक्रथुःपयः । ते
नेमामुपसिंचतं ॥ अर्वाचीसुभगेभवसीतेवंदामहेत्वा । यथानःसुभगाससियथानःसुफलाससि ॥ इंद्रःसीतांनिगृह्णा
तुतांपूषानुयच्छतु । सानःपयस्वतीदुहामुत्तरामुत्तरांसमां ॥ शुनंनःफालाविकृषंतुभूमिंशुनंकीनाशाऽअभियंतुवाहैः ।
शुनंपर्जन्योमधुनापयोभिःशुनासीराशुनमस्मासुधत्तं ॥ ९ ॥ (४।५।१३) समुद्रादूर्मिर्मधुमाँऽउदारदुपांशुनासममृत
त्वमानट् । घृतस्यनामगुह्यंयदस्तिजिह्वादेवानाममृतस्यनाभिः ॥ वयंनामप्रब्रवामाघृतस्यास्मिन्यज्ञेधारयामानमो
भिः । उपब्रह्माशृणवच्छस्यमानंचतुःशृंगोवमीद्गौरऽएतत्+ ॥ चत्वारिशृंगात्रयोऽअस्यपादाद्वेशीर्षेसप्तहस्तासोऽ
अस्य । त्रिधाबद्धोवृषभोरोरवीतिमहोदेवोमर्त्याँऽआविवेश ॥ त्रिधाहितंपणिभिर्गुह्यमानंगविदेवासोघृतमन्वविंदन् ।
इंद्रऽएकंसूर्यऽएकंजजानवेनादेकंस्वधयानिष्टतक्षुः ॥ एताऽअर्षंतिहृद्यात्समुद्राच्छतव्रजारिपुणानावचक्षे । घृतस्यधा
राऽअभिचाकशीमिहिरण्ययोवेतसोमध्यऽआसां ॥ १० ॥ सम्यक्स्रवंतिसरितोनधेनाऽअंतर्हृदामनसापूयमानाः ।
एतेऽअर्षंत्यूर्मयोघृतस्यमृगाऽइवक्षिपणोरीषमाणाः ॥ सिंधोरिवप्राध्वनेशूघनासोवातप्रमियःपतयंतियह्वाः । घृतस्य
धाराऽअरुषोनवाजीकाष्ठाभिंदन्नूर्मिभिःपिन्वमानः ॥ अभिप्रवंतसमनेवयोषाःकल्याण्यः स्मयमानासोऽअग्निं । घृत

(४।५।१३) समुद्रादूर्मिरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यगौतमोवामदेवोग्निस्त्रिष्टुबंत्याजगती । (सूर्योवागावोवाघृतस्तुतिर्वादेवता) ।

स्यधाराःसमिधोनसंतताजुषाणोहर्यतिजातवेदाः ॥ कन्याऽइववहतुमेतवाऽउऽअंज्यंजानाऽअभिचाकशीमि । यत्र सोमःसूयतेयत्रयज्ञोघृतस्यधाराऽअभितत्पवंते ॥ अभ्यर्षतसुष्टुतिंगव्यमाजिमस्मासुभद्राद्रविणानिधत्त । इमंयज्ञंनय तदेवतानोघृतस्यधारामधुमत्पवंते ॥ धामन्तेविश्वंभुवनमधिश्रितमंतःसमुद्रेहृद्यंतरायुषि । अपामनीकेसमिथेयऽ आभृतस्तमश्यामममधुमंततऽऊर्मिं ॥ ११ ॥ (इतिवामदेवंचतुर्थंमंडलंसमाप्तं । अत्रसूक्तानि ५८)॥ (५।१।१) अ बोध्यग्निःसमिधाजनानांप्रतिधेनुमिवायतीमुषासं । यह्वाऽइवप्रवयामुज्जिहानाःप्रभानवःसिस्रतेनाकमच्छ ॥ अबोधि होतायजथायदेवानूर्ध्वोऽअग्निःसुमनाःप्रातरस्थात् । समिद्धस्यरुशददर्शिपाजोमहान्देवस्तमसोनिरमोचि ॥ यदींग णस्यरशनामजीगःशुचिरंक्तेशुचिभिर्गोभिरग्निः । आद्दक्षिणायुज्यतेवाजयंत्युत्तानामूर्ध्वोऽअधयज्जुहूभिः ॥ अग्निम च्छादेवयतांमनांसिचक्षूंषीवसूर्येसंचरंति । यदींसुवातेऽउषसाविरूपेश्वेतोवाजीजायतेऽअग्रेऽअह्नां ॥ जनिष्टहिजे न्योऽअग्रेऽअह्नांहितोहितेष्वरुषोवनेषु । दमेदमेसप्तरत्नादधानोग्निर्होतानिषसादायजीयान् ॥ अग्निर्होतान्यसीदद्य जीयानुपस्थेमातुःसुरभाऽउलोके । युवाकविःपुरुनिष्ठऽऋतावाधर्ताकृष्टीनामुतमध्यऽइद्धः ॥ १२ ॥ प्रणुत्यंविप्रम ध्वरेषुसाधुमग्निंहोतारमीळतेनमोभिः । आयस्ततानरोदसीऽऋतेननित्यंमृजंतिवाजिनंघृतेन ॥ मार्जाल्योमृज्यतेस्वे

आत्रेयेपंचमेमंडलेषडनुवाकाः । (५।१।१) अबोधीतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयौबुधगविष्ठिरावग्निस्त्रिष्टुप् ।

दमूना:कविप्रशस्तोऽअतिथिःशिवोनः । सहस्रशृंगोवृषभस्तदोजाविश्वाँऽअग्नेसहसाप्रास्यन्यान्+ ॥ प्रसद्योऽअग्नेऽ
अत्येष्यन्यानाविर्यस्मैचारुतमोबभूथ । ईळेन्योवपुष्योविभावाप्रियोविशामतिथिर्मानुषीणां ॥ तुभ्यंभरंतिक्षितयोय
विष्ठबलिमग्नेऽअंतितऽओतदूरात् । आभंदिष्ठस्यसुमतिंचिकिद्धिबृहत्तेऽअग्नेमहिशर्मभद्रं+ ॥ आद्यरथंभानुमोभानु
मंतमग्नेतिष्ठयजतेभिःसमंतं । विद्वान्पथीनामुर्व१तरिक्षमेहदेवान्हविरद्यायवक्षि ॥ अवोचामकवयेमेध्यायवचोवंदा
रुवृषभायवृष्णे । गविष्ठिरोनमसास्तोममग्नौदिवीवरुक्ममुरुव्यंचमश्रेत् ॥ १३ ॥ (५।१।२) कुमारंमातायुवतिः
समुब्धंगुहाबिभर्तिनददातिपित्रे । अनीकमस्यनमिनज्जनासःपुरःपश्यंतिनिहितमरतौ ॥ कमेतंत्वंयुवतेकुमारंपेषी
विभर्षिमहिषीजजान । पूर्वीर्हिगर्भःशरदोववर्धापश्यंजातंयदसूतमाता+ ॥ हिरण्यदंतंशुचिवर्णमारात्क्षेत्रादपश्यमा
युधामिमानं । ददानोऽअस्माऽअमृतंविपृक्वत्किंमामनिंद्राःकृणवन्ननुक्थाः+ ॥ क्षेत्रादपश्यंसनुतश्चरंतंसुमद्यूथंनपुरु
शोभमानं । नताऽअगृभ्रन्नजनिष्टहिषःपलिक्नीरिद्युवतयोभवंति ॥ केमेमर्यकंवियवंतगोभिर्नयेषांगोपाऽअरणश्चिदा
स । यईंजगृभुरवतेसृजंत्वाजातिपश्वऽउपनश्चिकित्वान्+ ॥ वसांराजानंवसतिंजनानामरातयोनिदधुर्मर्त्येषु । ब्रह्मा

(५।१।२) कुमारमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःकुमारःक्रमेतंविज्योतिपेत्यनयोर्जानोवृशोम्निस्त्रिष्टुप्अंत्याशक्करी (पाक्षिकोजारो
वृशःसर्वसूक्तेपि । अत्रसर्वानुक्रमभाष्येजननाम्नऋषेःपुत्रोजानइत्येवनिर्णीतम् । जरनाम्नऋषेःपुत्रोजारोवृशइतितुसायनभाष्यम् ।)

ण्यत्रेरवतंसृजंतुनिंदितारोनिंद्यासोभवंतु ॥ १४ ॥ शुनश्चिच्छेपंनिदितंसहस्राद्यूपादमुंचोऽअशमिष्टहिपः । एवास्म
दग्नेविमुमुग्धिपाशान्होतश्चिकित्वऽइहतूनिपद्य ॥ हृणीयमानोऽअपहिमदैयेःप्रमेदेवानांव्रतपाऽउवाच । इंद्रोविद्वाँ
ऽअनुहित्वाचचक्षतेनाहमग्नेऽअनुशिष्टऽआगाँ ॥ विज्योतिपाबृहताभात्यग्निराविर्विश्वानिकृणुतेमहित्वा । प्रादेवी
र्मायाःसहतेदुरेवाःशिशीतेशृंगेरक्षसेविनिक्षे ॥ उतस्वानासोदिविषंत्वग्नेस्तिग्मायुधारक्षसेहंतवाऽउ । मदेचिदस्यप्ररु
जंतिभामानवरंतेपरिवाधोऽअदेवीः ॥ एतंतेस्तोमंतुविजातविप्रोरथंनधीरःस्वपाऽअतक्षं । यदीदग्नेप्रतित्वंदेवहर्याः
स्वर्वतीरपऽएनाजयेम ॥ तुविग्रीवोवृषभोवावृधानोशत्र्व१र्यःसमजातिवेदः । इतीमम्ग्निममृताऽअवोचन्बर्हिष्मते
मनवेशर्मयंसद्धविष्मतेमनवेशर्मयंसत् ॥ १५ ॥ (५।१।३) त्वमग्नेवरुणोजायसेयत्त्वंमित्रोभवसियत्समिद्धः । त्वे
विश्वेसहसस्पुत्रदेवास्त्वमिंद्रोदाशुषेमर्त्याय ॥ त्वमर्यमाभवसियत्कनीनांनामस्वधावन्गुह्यंविभर्षि । अंजंतिमित्रंसु
धितंनगोभिर्यद्दंपतीसमनसाकृणोषि ॥ तवश्रियेमरुतोमर्जयंतरुद्रयत्तेजनिमचारुचित्रं । पदंयद्विष्णोरुपमंनिधायि
तेनपासिगुह्यंनामगोनां ॥ तवश्रियासुदृशोदेवदेवाःपुरूदधानाऽअमृतंसपंत । होतारमग्निंमनुषोनिषेदुर्दशस्यंतऽउ
शिजःशंसमायोः+ ॥ नत्वद्धोतापूर्वोऽअग्नेयजीयान्नकाव्यैःपरोऽअस्तिस्वधावः । विशश्चयस्याऽअतिथिर्भवासिसय

(५।१।३) त्वमग्नइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवसुश्रुतोग्निस्तृतीयायामरुद्रुद्रविष्णवस्त्रिष्टुबाद्याविराट् ।

ग्नेर्नवनवद्देवमर्तीन् ॥ वयमग्नेवनुयामत्वोतावसूयवोहविषाबुध्यमानाः । वयंसमर्येविदथेष्वह्नांवयंरायासहसस्पुत्रम
र्तीन् ॥ १६ ॥ योनऽआगोऽअभ्येनोभरात्यधीदघमघशंसेदधात । जहीचिकित्वोऽअभिशस्तिमेतामग्नेयोनोमर्चय
तिद्वयेन ॥ त्वामस्याव्युषिदेवपूर्वेदूतंकृण्वानाऽअयजंतहव्यैः । संस्थेयदग्नऽईयसेरयीणांदेवोमर्तैर्वसुभिरिध्यमानः ॥
अवस्पृधिपितरंयोधिविद्वान्पुत्रोयस्तेसहसःसूनऽऊहे । कदाचिकित्वोऽअभिचक्षसेनोग्नेकदाँऽऋतचिद्यातयासे ॥ भू
रिनामवंदमानोदधातिपितावसोयदितज्जोषयासे । कुविद्देवस्यसहसाचकानःसुम्नमग्निर्वनतेवावृधानः+ ॥ त्वमंगज
रितारंयविष्ठविश्वान्यग्नेदुरितातिपर्षि । स्तेनाऽअदृश्रन्रिपवोजनासोज्ञातकेतावृजिनाऽअभूवन् ॥ इमेयामासस्त्व
द्रिगभूवन्वसवेवातदिदागोऽअवाचि । नाहायमग्निरभिशस्तयेनोनरीषतेवावृधानःपरादात् ॥ १७ ॥ (५।१।४)
त्वामग्नेवसुपतिंवसूनामभिप्रमंदेऽअध्वरेषुराजन् । त्वयावाजंवाजयंतोजयेमाभिष्यामपृत्सुतीर्मर्त्यानां ॥ हव्यवाळ
ग्निरजरःपितानोविभुर्विभावासुदृशीकोऽअस्मे । सुगार्हपत्याःसमिषोदिदीह्यस्मद्र्यक्संमिमीहिश्रवांसि ॥ विशांक
विंविश्पतिंमानुषीणांशुचिंपावकंघृतपृष्ठमग्निं । निहोतारंविश्वविदंदधिध्वेसदेवेषुवनतेवार्याणि ॥ जुषस्वाग्नऽइळया
सजोषायतमानोरश्मिभिःसूर्यस्य । जुषस्वनःसमिधंजातवेदऽआचदेवान्हविरद्यायवक्षि ॥ जुष्टोदमूनाऽअतिथिर्दु

(५।१।४) त्वामग्नइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवसुश्रुतोग्निस्त्रिष्टुप् ।

रोणऽइमंनोयज्ञमुपयाहिविद्वान् । विश्वाऽअग्नेऽअभियुजोविहत्याशत्रूयतामाभराभोजनानि ॥ १८ ॥ वधेनदस्युं प्रहिचातयस्ववयःकृण्वानस्तन्वेऽस्वायै । पिपर्षियत्सहसस्पुत्रदेवान्त्सोऽअग्नेपाहिनृतमवाजेऽअस्मान् ॥ वयंतेऽअग्न ऽउक्थैर्विधेमवयंहव्यैःपावकभद्रशोचे । अस्मेरयिंविश्ववारंसमिन्वास्मेविश्वानिद्रविणानिधेहि ॥ अस्माकमग्नेऽअ ध्वरंजुषस्वसहसःसूनोत्रिषधस्थहव्यं । वयंदेवेषुसुकृतःस्यामशर्मणानस्त्रिवरूथेनपाहि ॥ विश्वानिनोदुर्गहाजातवेदः सिंधुंननावादुरितातिपर्षि । अग्नेऽअत्रिवन्नमसागृणानोऽस्माकंबोध्यविताकतनूनां ॥ यस्त्वाहृदाकीरिणामन्यमानोम र्त्यंमर्त्योजोहवीमि । जातवेदोऽयशोऽअस्मासुधेहिप्रजाभिरग्नेऽअमृतत्वमश्यां ॥ यस्मैत्वंसुकृतेजातवेदऽउलोकमग्ने कृणवःस्योनं । अश्विनंसपुत्रिणंवीरवंतंगोमंतंरयिंनशतेस्वस्ति ॥ १९ ॥ (५।१।५) सुसमिद्धायशोचिषेघृतंतीव्रंजु होतन । अग्नयेजातवेदसे ॥ नराशंसःसुषूदतीमंयज्ञमदाभ्यः । कविर्हिमधुहस्त्यः ॥ ईळितोऽअग्नऽआवहेंद्रंचित्रमि हप्रियं । सुखैरथेभिरूतये ॥ ऊर्णम्रदाविप्रथस्वाभ्यऽर्काऽअनूषत । भवानःशुभ्रसातये ॥ देवीर्द्वारोविश्रयध्वंसुप्रा यणानऽऊतये । प्रप्रयज्ञंपृणीतन ॥ २० ॥ सुप्रतीकेवयोवृधायह्वीऽऋतस्यमातरा । दोषामुपासमीमहे ॥ वातस्यप

(५।१।५) सुसमिद्धायेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवसुश्रुतःइध्मोनराशसइळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वतीळा- भारत्यस्त्वष्टावनस्पतिस्वाहाकृतयोगायत्री ।

तम॒द्यीळि॑तादै॒व्या॒होता॑रा॒मनु॑षः । इ॒मंनो॑य॒ज्ञमाग॑तं ॥ इ॒ळासर॑स्वतीम॒हीति॒स्रोदे॒वीर्म॑यो॒भुवः॑ । ब॒र्हिःसी॑दंत्व॒स्रिधः॑ ॥ शि॒वस्त्व॑ष्टरि॒हाग॑हिवि॒भुःपोष॑ऽउ॒तत्मना॑ । य॒ज्ञेय॑ज्ञे॒न॒ऽउद॑व ॥ यत्र॒वेत्थ॑वनस्पतेदे॒वानां॒गुह्या॒नामा॑नि । तत्र॑ह॒व्यानि॑गामय ॥ स्वाहा॒ग्नये॒वरु॑णाय॒स्वाहेंद्रा॑यम॒रुद्भ्यः॑ । स्वाहा॑दे॒वेभ्यो॑ह॒विः+ ॥ २१ ॥ (५।१।६) अ॒ग्निंतंम॑न्ये॒योवसु॒रस्तं॒यंयंति॑धे॒नवः॑ । अस्त॒मर्व॑न्तऽआ॒शवोस्तं॒नित्या॑सोवा॒जिन॒ऽइषं॑स्तो॒तृभ्य॒ऽआभ॑र ॥ सोऽअ॒ग्निर्यो॒वसु॑र्गृ॒णेसंयमा॒यंति॑धे॒नवः॑ । समर्वं॑तोरघु॒द्रुवः॒संसु॑जा॒तासः॑सू॒रय॒ऽइषं॑० ॥ अ॒ग्निर्हि॑वा॒जिनं॑वि॒शेद॒दा॑तिवि॒श्वच॑र्षणिः । अ॒ग्नीरा॒येस्वा॒भुवं॒सप्री॑तोयातिवार्य॒मिषं॑० ॥ आते॑ऽअग्न॒ऽइधीमहि॒द्युमं॑तं॑दे॒वाजरं॑ । यद्ध॒स्या॒तेप॒नीय॑सीस॒मिद्दी॒दय॑ति॒द्यवीषं॑० ॥ आते॑ऽअग्न॒ऽऋ॒चाह॒विःशु॒क्रस्य॑शोचिषस्पते । सुश्चं॑द्र॒दस्म॒विश्प॑ते॒हव्य॑वा॒ट्तुभ्यं॑हूयत॒ऽइषं॑० ॥ २२ ॥ प्रोत्येऽअग्न॒योग्निषु॒विश्वं॑पु॒ष्यंति॒वार्यं॑ । तेहिं॑न्विरे॒तऽइन्विरे॒तऽइष॒ण्यंत्या॒नुष॒गिषं॑० ॥ तव॒त्येऽअंग्नेऽअ॒र्चयो॒महिं॑व्राधंतवा॒जिनः॑ । येपत्व॑भिःश॒फानां॑व्र॒जाभु॒रंत॒गोना॒मिषं॑० ॥ नवा॑नोऽअग्न॒ऽआभ॑रस्तो॒तृभ्यः॑सुक्षि॒तीरिषः॑ । तेस्या॒मय॒ऽआनृ॒चुस्त्वादू॑तासो॒दमे॑दम॒ऽइषं॑० ॥ उ॒भेसु॑श्चंद्रस॒र्पिषो॒दर्वी॑श्रीणीष॒ऽआस॒नि॑ । उ॒तोन॒ऽउत्पु॑पूर्या॒ऽउ॒क्थेषु॑शवसस्पत॒ऽइषं॑० ॥ एवाँऽअ॒ग्निम॑जुर्य॒मुर्गी॒र्भिर्य॒ज्ञेभि॑रानु॒षक् । दध॑द॒स्मेसु॒वीर्य॑मु॒तत्यदा॒श्वश्व्य॒मिषं॑० ॥ २३ ॥ (५।१।७) सखा॑यः॒संवः॑स॒म्यंच॒मिषं॒स्तो

(५।१।६) अग्निंतमितिदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवसुश्रुतोग्निःपंक्तिः । (५।१।७) सखायःसमितिदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयइषोग्निरनुष्टुबंत्यापंक्तिः ।

मैंचाग्नये । वर्पिष्ठायक्षितीनामूर्जोनप्त्रेसहस्वते ॥ कुत्राचिद्यस्यसमृतौरण्वानरोनृषदने । अर्हैतश्चिद्यमिंधतेसंजन यंतिजंतवः ॥ संयदिषोवनामहेसंहव्यामानुषाणां । उतद्युम्नस्यशवसऽऋतस्यरश्मिमाददे ॥ सःस्माकृणोतिकेतु मानक्तंचिद्दूरऽआसते । पावकोयद्वनस्पतीन्प्रस्मामिनात्यजरः ॥ अवस्मयस्यवेपणेस्वेदंपथिषुजुह्वति । अभीमह स्वजेन्यंभूमापृष्ठेवरुरुहुः ॥ २४ ॥ यंमर्त्यःपुरुस्पृहंविददिश्वस्यधायसे । प्रस्वादनंपितूनामस्ततातिंचिदायवे ॥ सहिष्माधन्वाक्षितंदातानदात्यापशुः । हिरिश्मश्रुःशुचिदन्नृभुरनिभृष्टतविषिः ॥ शुचिःष्मयस्माऽअत्रिवत्प्रस्वधि तीवरीयते । सुषूरसूतमाताक्राणायदानशेभगं ॥ आयस्तेसर्पिरासुतेग्नेशमस्तिधायसे । ऐषुद्युम्नमुतश्रवऽआचित्तं मर्त्येषुधाः ॥ इतिचिन्मन्युमध्रिजस्त्वादातमापशुंददे । आदग्नेऽअपृणतोत्रिःसासह्याद्दस्यूनिषःसासह्यान्नॄन् ॥ २५ ॥ (५।१।८) त्वामग्नऽऋतायवःसमीधिरेप्रत्नंप्रत्नासऽऊतयेसहस्कृत । पुरुश्चंद्रंयजतंविश्वधायसंदमूनसंगृ हपतिंवरेण्यं ॥ त्वामग्नेऽअतिथिंपूर्व्यंविशःशोचिष्केशंगृहपतिंनिषेदिरे । बृहत्केतुंपुरुरूपंधनस्पृतंसुशर्माणंस्ववसंजर द्विषं ॥ त्वामग्नेमानुषीरीळतेविशोहोत्राविदंविविचिंरत्नधातमं । गुहासंतंसुभगविश्वदर्शतंतुविष्वणसंसुयजंघृतश्रि यं ॥ त्वामग्नेधर्णसिंविश्वधावयंगीर्भिर्गृणंतोनमसोपसेदिम । सनोजुषस्वसमिधानोऽअंगिरोदेवोमर्तस्ययशसासुदी

(५।१।८) त्वामग्नऽऋतायवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेयइषोग्निर्जगती ।

तिभिः ॥ त्वमग्नेपुरुरूपोविशेविशेवयोदधासिप्रत्नथापुरुष्टुत । पुरूण्यन्नासहसाविराजसित्विषिःसातेतित्विषाणस्य नाधृषे ॥ त्वामग्नेसमिधानंयविष्ठ्यदेवादूतंचक्रिरेहव्यवाहनं । उरुज्रयसंघृतयोनिमाहुतंत्वेषंचक्षुर्दधिरेचोदयन्मति ॥ त्वामग्नेप्रदिवऽआहुतंघृतैःसुम्नायवःसुषमिधासमीधिरे । सवावृधानऽओषधीभिरुक्षितोऽभिज्रयांसिपार्थिवाविति ष्ठसे ॥ २६ ॥ इतितृतीयाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

चतुर्विंशाध्यायेवर्गाः २६ सूक्तानि १६ ऋचः १५२ ॥ त्यागः ॥ उषस. १८ सवित्र. १३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. १० [मे. प. विश्वेभ्यो. ७ अग्नय. उषस. विश्वेभ्योदेवेभ्य.] द्यावापृथिवीभ्या. ७ क्षेत्रपतय. ३ शुनाये. शुनासीराभ्या. सीताया. २ शुनासीराभ्या. अग्नय. ३७ मरुद्रुद्रविष्णुभ्य. अग्नय. २० समिद्धायाग्नय. नराशंसाये. इळाये. बर्हिपद. देवीभ्योद्वार्भ्यइ. उषासानक्ताभ्या. दैवीभ्या- होतृभ्या. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्ट्र. वनस्पतय. स्वाहाकृतिभ्य. अग्नय. २७ ॥ इतितृतीयेऽष्टमः ॥ ८ ॥

॥ इति तृतीयोऽष्टकः समाप्तः ॥

अथ चतुर्थाष्टकप्रारंभः ॥

ॐत्वामग्नेगयोत्यापंचम्यौपंक्तीअग्नओजिष्ठमंत्याचतुर्थ्यौर्चजनस्यषट्सुतंभरोजागतंप्राग्नयेर्चंतोगायत्रंत्वाग्निंस्तो
मेनंप्रवेधसेपंचांगिरसोधरुणोबृहत्पूरुःपंक्त्यंतंह्यायज्ञैःप्रातर्मृक्तवाहाद्वितौभ्यवस्थावत्रिर्गायत्रावनुष्टुभौविरा
ड्रूपायमग्नेचतुष्कंप्रयस्वंतःपंक्त्यंतंहमनुष्वत्ससःप्रविश्वसामन्विश्वसामाग्नेद्युम्नोविश्वचर्षणिरग्नेत्वंगौपायना
लौपायनावांधुःसुबंधुःश्रुतबंधुर्विप्रबंधुश्चैकर्चाद्विपदमच्छावोनवंवसूयवआनुष्टुभमग्नेगायत्रमंत्यावैश्वदेव्य
नस्वंतापर्द्त्रैवृष्णःपौरुकुत्स्योद्वौत्र्यरुणत्रसदस्यूराजानौभारतश्चाश्वमेधोंत्यास्तिस्रोनुष्टुभोनात्मात्मनेदद्यादि
तिसर्वास्वत्रिंकेचिदंत्यैंद्राग्नींसमिद्धोविश्ववारात्रेयीत्रिष्टुब्जगतीत्रिष्टुवनुष्टुब्गायत्र्यौत्र्यर्यमापंचोनागौरिवीतिः
शाक्त्यऐंद्रंमुशनायदौशनसोवापादःक्रस्यवभ्रुर्ऋणंचयोप्यत्रराजास्तुतंइंद्रोरथायसप्तोनावस्युरुग्रमितिंकौत्स्यौ
शनसौवापादौपरैंद्राकौत्स्यदर्दद्वादशगातुः ॥ १ ॥

॥ श्रीगणेशायनमः ॥ हरिःओम् ॥ (५।१।९) त्वामंग्नेहुविष्मंतोदेवंमर्तासऽईळते । मन्यैत्वाजातवेदसंसहु ॥ व्यावंक्ष्यानुपक् ॥ अग्निर्होतादास्वतःक्षयस्यवृक्तवर्हिंषः । संयज्ञासश्चरंतियंसंवाजासःश्रवस्यवः ॥ उतस्मयंशिशुंय ॥ थानवंजनिष्टारणी । धर्तारंमानुषीणांविशामग्निंस्वध्वरं ॥ उतस्मदुर्गृभीयसेपुत्रोनह्वार्याणां । पुरूयोदग्धासिवनाग्ने ॥

(५।१।९) त्वामग्नइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोगयोग्निरनुष्टुप्पंचमीसप्तम्यौपंक्ती ।

पृशुर्नयवसे ॥ अधस्मयस्यार्चयःसम्यक्संयंतिधूमिनः । यदीमहत्रितोदिव्युपध्मातेवधमतिशिशीतेध्मातरीयथा ॥ तवाहमग्नऽऊतिभिर्मित्रस्यचप्रशस्तिभिः । द्वेषोयुतोनदुरितातुर्याममर्त्यानां ॥ तंनोऽअग्नेऽअभीनरोरयिंसहस्वऽआभर । सक्षेपयत्सपोषयद्भुवद्वाजस्यसातयऽउतैधिपृत्सुनोवृधे+ ॥ १ ॥ (५।१।१०) अग्नऽओजिष्ठमाभरद्युम्नमस्मभ्यमध्रिगो । प्रनोरायापरीणसारत्सिवाजायपंथां ॥ त्वंनोऽअग्नेऽअद्भुतक्रत्वादक्षस्यमंहना । त्वेऽअसुर्य१मारुहत्क्राणामित्रोनयज्ञियः ॥ त्वंनोऽअग्नऽएषांगयंपुष्टिंचवर्धय । येस्तोमेभिःप्रसूरयोनरोमघान्यानशुः+ ॥ येऽअग्नेचंद्रतेगिरःशुंभंत्यश्वराधसः । शुष्मेभिःशुष्मिणोनरोदिवश्चिद्येषांबृहत्सुकीर्तिर्बोधतित्मना ॥ तवत्येऽअग्नेऽअर्चयोभ्राजंतोयंतिधृष्णुया । परिज्मानोनविद्युतःस्वानोरथोनवाजयुः+ ॥ नूनोऽअग्नऽऊतयेसबाधसश्चरातये । अस्माकासश्चसूरयोविश्वाऽआशास्तरीषणि ॥ त्वंनोऽअग्नेऽअंगिरःस्तुतस्तवानऽआभर ॥ होतर्विभ्वासहंरयिंस्तोतृभ्यःस्तवसेचनऽउतैधिपृत्सुनोवृधे+ ॥ २ ॥ (५।१।११) जनस्यगोपाऽअजनिष्टजागृविरग्निःसुदक्षःसुवितायनव्यसे । घृतप्रतीकोबृहतादिविस्पृशाद्युमद्विभातिभरतेभ्यःशुचिः ॥ यज्ञस्यकेतुंप्रथमंपुरोहितमग्निंनरस्त्रिषधस्थेसमीधिरे । इंद्रेणदेवैःसरथं

(५।१।१०) अग्नओजिष्ठमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोगयोग्निरनुष्टुप्चतुर्थीसप्तम्यौपंक्ती । (५।१।११)जनस्येतिषड्चस्यसूक्तस्यात्रेयः सुतंभरोग्निर्जगती ।

सवर्हिंषिसीदन्निहोतायजथायसुक्रतुः ॥ असंमृष्टोजायसेमात्रोःशुचिर्मंद्रःकविरुदतिष्ठोविवस्वतः । घृतेनत्वावर्धयन्नग्नऽआहुतधूमस्तेकेतुरभवद्दिविश्रितः+ ॥ अग्निर्नोयज्ञमुपवेतुसाधुयाग्निंनरोविभरंतेगृहेगृहे । अग्निर्दूतोऽअभवद्धव्यवाहनोग्निंवृणानावृणतेकविक्रतुं ॥ तुभ्येदमग्नेमधुमत्तमंवचस्तुभ्यंमनीषाऽइयमस्तुशंहृदे । त्वांगिरःसिंधुमिवावनीर्महीरापृणंतिशवसावर्धयंतिच ॥ त्वामग्नेऽअंगिरसोगुहाहितमन्वविंदन्छिश्रियाणंवनेवने । सजायसेमथ्यमानःसहोमहत्त्वामाहुःसहसस्पुत्रमंगिरः ॥ ३ ॥ (५।१।१२) प्राग्नयेबृहतेयज्ञियायऽऋतस्यवृष्णेऽअसुरायमन्म । घृतंनयज्ञऽआस्येसुपूतंगिरंभरेवृषभायप्रतीचीं+ ॥ ऋतंचिकित्वऽऋतमिच्चिकिद्ध्यृतस्यधाराऽअनुतृंधिपूर्वीः । नाहंयातुंसहसानद्वयेनऽऋतंसपाम्यरुषस्यवृष्णः ॥ कयानोऽअग्नऽऋतयन्नृतेनभुवोनवेदाऽउचथस्यनव्यः । वेदामेदेवऽऋतुपाऽऋतूनांनाहंपतिंसनितुरस्यरायः+ ॥ केतेऽअग्नेरिपवेबंधनासःकेपायवःसनिषंतद्युमंतः । केधासिमग्नेऽअनृतस्यपांतिकऽआसंतोवचसःसंतिगोपाः+ ॥ सखायस्तेविषुणाऽअग्नऽएतेशिवासःसंतोऽअशिवाऽअभूवन् । अधूर्षतस्वयमेतेवचोभिर्ऋजूयतेवृजिनानिब्रुवंतः ॥ यस्तेऽअग्नेनमसायज्ञमीट्टऽऋतंसपात्यरुषस्यवृष्णः । तस्यक्षयःपृथुरासाधुरेतुप्रसर्स्राणस्यनहुषस्यशेषः ॥ ४ ॥ (५।१।१३) अर्चंतस्त्वाहवामहेर्चंतःसमिधीमहि । अग्नेऽअर्चंतऽऊतये ॥ अग्नेः

(५।१।१२) प्राग्नयइतिषड्चस्यसूक्तस्यात्रेयःसुतभरोग्निस्त्रिष्टुप् । (५।१।१३) अर्चंतइतिषड्चस्यसूक्तस्यात्रेयःसुतभरोग्निर्गायत्री ।

स्तोमंमनामहेसिध्रमद्यादिविस्पृशः । देवस्यद्रविणस्यवः ॥ अग्निर्जुषतनोगिरोहोतायोमानुषेष्वा । सयक्षद्दैव्यंजनं ॥
त्वमग्नेसप्रथाऽअसिजुष्टोहोतावरेण्यः । त्वयायज्ञंवितन्वते ॥ त्वामग्नेवाजसातमंविप्रावर्धन्तिसुष्टुतं । सनोरास्वसुवी
र्यं ॥ अग्नेनेमिरराँऽइवदेवाँस्त्वंपरिभूरसि । आराधश्चित्रमृंजसे ॥ ५ ॥ (५।१।१४ ॥ अग्निंस्तोमेनबोधयसमिधा
नोऽअमर्त्यं । हव्यादेवेषुनोदधत् ॥ तमध्वरेष्वीळतेदेवंमर्ताऽअमर्त्यं । यजिष्ठंमानुषेजने ॥ तंहिशश्वंतऽईळतेस्रुचा
देवंघृतश्चुता । अग्निंहव्यायवोळ्हवे ॥ अग्निर्जातोऽअरोचतघ्नन्दस्यूञ्ज्योतिषातमः । अविंदद्गाऽअपःस्वः+ ॥ अग्नि
मीळेन्यंकविंघृतपृष्ठंसपर्यत । वेतुमेशृणवद्धवं ॥ अग्निंघृतेनवावृधुःस्तोमेभिर्विश्वचर्षणिं । स्वाधीभिर्वचस्युभिः ॥
॥ ६ ॥ (५।२।१) प्रवेधसेकवयेवेद्यायगिरंभरेयशसेपूर्व्याय । घृतप्रसत्तोऽअसुरःसुशेवोरायोधर्ताधरुणोवस्वोऽअ
ग्निः+ ॥ ऋतेनऽऋतंधरुणंधारयंतयज्ञस्यशाकेपरमेव्योमन् । दिवोधर्मन्धरुणेसेदुषोनॄञ्जातैरजाताँऽअभियेननक्षुः+ ॥
अंहोयुवस्तन्वस्तन्वतेविवयोमहद्दुष्टरंपूर्व्याय । ससंवतोनवजातस्तुतुर्यात्सिंहंनक्रुद्धमभितःपरिष्ठुः ॥ मातेवयद्भरसेप
प्रथानोजनंजनंधायसेचक्षसेच । वयोवयोजरसेयद्दधानःपरित्मनाविषुरूपोजिगासि ॥ वाजोनुतेशवसस्पात्वंतमुरुं

(५।१।१४) अग्निंस्तोमेनेतिषळृचस्यसूक्तस्यात्रेयःसुतंभरोऽग्निर्गायत्री । (५।२।१) प्रवेधसइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोधरुणोऽग्निस्त्रिष्टुप् ।

दोधंधरुणंदेवरायः । पदंनतायुर्गुहादधानोमहोरायेचितयन्नत्रिमस्पः ॥ ७ ॥ (५।२।२२) बृहद्वयोहिभानवेचांदेवा याग्नये । यंमित्रंनप्रशस्तिभिर्मर्तासोदधिरेपुरः+ ॥ सहिद्युभिर्जनानांहोतादक्षस्यबाह्वोः । विहव्यमग्निरानुषग्भगोन वारमृण्वति ॥ अस्यस्तोमेमघोनःसख्येवृद्धशोचिपः । विश्वायस्मिन्तुविष्वणिसमर्येशुष्ममादधुः+ ॥ अधाह्यग्नऽएषां सुवीर्यस्यमंहना । तमिद्यह्वंनरोदसीपरिश्रवोबभूवतुः ॥ नूनऽएहिवार्यमग्नेगृणानऽआभर । येवयंयेचसूरयःस्वस्ति धामहेसचोतैधिपृत्सुनोवृधे+ ॥ ८ ॥ (५।२।३) आयज्ञैर्देवमर्त्यऽइत्थातव्यांसमूतये । अग्निंकृतेस्वध्वरेपूरुरीळी तावसे ॥ अस्यहिस्वयंशस्तरऽआसाविधर्मन्मन्यसे । तंनाकंचित्रशोचिषमंद्रंपरोमनीषया ॥ अस्यवासाऽउऽअर्चिषा यऽआयुक्ततुजागिरा । दिवोनयस्यरेतसाबृहच्छोचंत्यर्चयः ॥ अस्यक्रत्वाविचेतसोदस्मस्यवसुरथऽआ । अधाविश्वा सुहव्योग्निर्विक्षुप्रशस्यते ॥ नूनऽइद्धिवार्यमासासचंतसूरयः । ऊर्जोनपादभिष्टयेपाहिशग्धिस्वस्तयऽउतैधिपृत्सुनोवृ धे+ ॥ ९ ॥ (५।२।४) प्रातरग्निःपुरुप्रियोविशस्तवेतातिथिः । विश्वानियोऽअमर्त्योहव्यामर्तेषुरण्यति ॥ द्विता यमृक्तवाहसेस्वस्यदक्षस्यमंहना । इंदुंसधत्तऽआनुषक्स्तोताचित्तेऽअमर्त्य ॥ तंवोदीर्घायुशोचिषंगिराहुवेमघोनां ।

(५।२।२) बृहद्वयइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःपूरुरग्निरनुष्टुप्अंत्यापक्तिः । (५।२।३) आयज्ञैरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःपूरुरग्निरनु- ष्टुप्अंत्यापंक्तिः । (५।२।४) प्रातरग्निरितिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोमृक्तवाहाद्वितोग्निरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः ।

अरिष्टोयेषांरथोव्यश्वदावन्नीयते ॥ चित्रावायेषुदीधितिरासन्नुक्थापांतिये । स्तीर्णंबर्हिःस्वर्णरेश्रवांसिदधिरेपरि ॥ येमेपंचाशतंददुरश्वानांसधस्तुति । द्युमदग्नेमहिश्रवोबृहत्कृधिमघोनांनृवदमृतनृणां+ ॥ १० ॥ (५।२।५) अभ्यवस्थाःप्रजायंतेप्रवव्रेर्वव्रिश्चिकेत । उपस्थेमातुर्विचष्टे ॥ जुहुरेविचितयंतोनिमिषंनृम्णंपांति । आदृळ्हांपुरंविविशुः ॥ आश्वैत्रेयस्यजंतवोद्युमद्वर्धंतकृष्टयः । निष्कग्रीवोबृहदुक्थएनामध्वानवाजयुः+ ॥ प्रियंदुग्धंनकाम्यमजामिजाम्योःसचा । घर्मोनवाजजठरोदब्धःशश्वतोदभः ॥ क्रीळन्नोरश्मआभुवःसंभस्मनावायुनावेविदानः । ताअस्यसन्धृषजोनतिग्माःसुसंशितावक्ष्योवक्षणेस्थाः+ ॥ ११ ॥ (५।२।६) यमग्नेवाजसातमत्वंचिन्मन्यसेरयिं । तंनोगीर्भिःश्रवाय्यंदेवत्रापनयायुजं ॥ येअग्नेनेरयंतितेवृद्धाउग्रस्यशवसः । अपद्वेषोअपह्वरोन्यव्रतस्यसश्चिरे ॥ होतारंत्वावृणीमहेग्नेदक्षस्यसाधनं । यज्ञेषुपूर्व्यंगिराप्रयस्वंतोहवामहे ॥ इत्थायथातऊतयेसहसावन्दिवेदिवे । रायऋतायसुक्रतोगोभिःष्यामसधमादोवीरैःस्यामसधमादः ॥ १२ ॥ (५।२।७) मनुष्वत्त्वानिधीमहिमनुष्वत्समिधीमहि । अग्नेमनुष्वदंगिरोदेवान्देवयतेयज ॥ त्वंहिमानुषेजनेग्नेसुप्रीतइध्यसे । स्रुचस्त्वायंत्यानुषक्सुजातसर्पिरासु

(५।२।५) अभ्यवस्थाइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवव्रिरग्निःआद्येद्वेगायत्र्यौतृतीयाचतुर्थ्यावनुष्टुभौपंचमीविराड्रूपा ।(५।२।६)यमग्नइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयःप्रयस्वंतोग्निरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः ।(५।२।७) मनुष्वदितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयःससोग्निरनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः ।

ते ॥ त्वांविश्वेंसुजोपंसोदेवासोंदूतमंक्रत । सुपर्यंतस्त्वाकवेयज्ञेपुदेवमीळते ॥ देवंवोदेवयज्यययाग्निमीळीतमर्त्यः । समिद्धःशुक्रदीदिह्यृतस्ययोनिमासदःससस्ययोनिमासदः ॥ १३ ॥ (५।२।८) प्रविश्वसामन्नत्रिवदर्चापावकशोचिषे । योऽअध्वरेष्वीड्योहोतामंद्रतमोविशि ॥ न्य१ग्निंजातवेदसंदधातादेवमृत्विजं । प्रयज्ञऽएत्वानुपगद्यादेवव्यचस्तमः ॥ चिकित्विन्मनसंत्वादेवंमर्तासऽऊतयें । वरेण्यस्यतेवसऽइयानासोऽअमन्महि ॥ अग्नेचिकिध्य१स्यनंऽइदंवचःसहस्य । तंत्वासुशिप्रदंपतेस्तोमैर्वर्धंत्यत्रयोगीर्भिःशुंभंत्यत्रयः ॥ १४ ॥ (५।२।९) अग्नेसहंतमाभरद्युम्नस्यप्रासहारयिं । विश्वायश्चर्पणीरभ्या३सावाजेंपुसासहत् ॥ तमग्नेपृतनापहंरयिंसहस्वऽआभर । त्वंहिसत्योऽअद्भुतोदातावाजस्यगोमतः ॥ विश्वेहित्वासजोपसोजनासोवृक्तवर्हिषः । होतारंसद्मसुप्रियंव्यंतिवार्यापुरु ॥ सहिष्माविश्वचर्पणिरभिमातिसहोदधे । अग्नऽएपुक्षयेष्वारेवन्नःशुक्रदीदिहिद्युमत्पावकदीदिहि ॥१५॥ (५।२।१०) अग्नेत्वंनोऽअंतमऽउतत्राताशिवोभवावरूथ्यः ॥ वसुरग्निर्वसुश्रवाऽअच्छानक्षिद्युमत्तमंरयिंदाः ॥ सनोवोधिश्रुधीहवमुरुष्या

(५।२।८) प्रविश्वसामन्निति चतुर्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयोविश्वसामाग्निरनुष्टुप् अंत्यापक्तिः । (५।२।९) अग्नेसहंतमितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयोद्युम्नोविश्वचर्पणिरग्निरनुष्टुप्अत्यापंक्तिः । (५।२।१०) अग्नेत्वनइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यगौपायनालौपायनावावंधुःसुवंधुःश्रुतवधुर्विप्रवधुश्चक्रमेणर्पयोऽग्निर्द्विपदाविराट् ।

णोऽअघायतः संमस्मात् ॥ तंत्वाशोचिष्ठदीदिवः सुम्नायनूनमीमहेसखिभ्यः ॥१६॥ (५।२।११) अच्छावोऽअग्निमवसे देवंगासिसनोवसुः । रासत्पुत्रऽऋषूणामृतावापर्षतिद्विषः+ ॥ सहिसत्योयंपूर्वेचिद्देवासश्चिद्यमीधिरे । होतारंमन्द्रजिह्वमित्सुदीतिभिर्विभावसुं ॥ सनोधीतीवरिष्ठयाश्रेष्ठयाचसुमत्या । अग्नेरायोदिदीहिनःसुवृक्तिभिर्वरेण्य ॥ अग्निर्देवेषुराजत्यग्निर्मर्तेष्वाविशन् । अग्निर्नोहव्यवाहनोग्निंधीभिःसपर्यत ॥ अग्निस्तुविश्रवस्तमंतुविब्रह्माणमुत्तमं । अतूर्तंश्रावयत्पतिंपुत्रंददातिदाशुषे ॥ १७ ॥ अग्निर्ददातिसत्पतिंसासाहयोयुधानृभिः । अग्निरत्यंरघुष्यदंजेतारमपराजितं ॥ यद्वाहिष्ठंतदग्नयेबृहदर्चविभावसो । महिषीवत्वद्रयिस्त्वद्वाजाऽउदीरते ॥ तवद्युमंतोऽअर्चयोग्रावेवोच्यतेबृहत् । उतोतेतन्यतुर्यथास्वानोऽअर्तत्मनादिवः+ ॥ एवाँऽअग्निंवसूयवःसहसानंववंदिम । सनोविश्वाऽअतिद्विषःपर्षन्नावेवसुक्रतुः ॥ १८ ॥ (५।२।१२) अग्नेपावकरोचिषामन्द्रयादेवजिह्वया । आदेवान्वक्षियक्षिच ॥ तंत्वाघृतस्नवीमहेचित्रभानोस्वर्दृशं । देवाँऽआवीतयेवह ॥ वीतिहोत्रंत्वाकवेद्युमंतंसमिधीमहि । अग्नेबृहंतमध्वरे+ ॥ अग्नेविश्वेभिरागहिदेवेभिर्हव्यदातये । होतारंत्वावृणीमहे ॥ यजमानायसुन्वतऽआग्नेसुवीर्यंवह । देवैरासत्सिबर्हिषि

(५।२।११) अच्छावइतिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवसूयवोभिरनुष्टुप् । (५।२।१२) अग्नेपावकेतिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवसूयवोग्निरंत्यायाविश्वेदेवागायत्री ।

॥ १९ ॥ समिधानःसहस्रजिदग्नेधर्माणिपुष्यसि । देवानांदूतउक्थ्यः* ॥ न्य१ग्निंजातवेदसंहोत्रवाहंयविष्ठ्यं । दधातादेवमृत्विजं ॥ प्रयज्ञऽएत्वानुषगद्यादेवव्यचस्तमः । स्तृणीतबर्हिरासदे ॥ एदंमरुतोऽअश्विनामित्रःसीदंतुवरुणः । देवासःसर्वयाविशा+ ॥ २० ॥ (५।२।१३) अनस्वंतासत्पतिर्मामहेमेगावाचेतिष्ठोऽअसुरोमघोनः । त्रैवृष्णोऽअग्नेदशभिःसहस्रैर्वैश्वानरत्र्यरुणश्चिकेत ॥ योमेशताचविंशतिंचगोनांहरीचयुक्तासुधुराददाति । वैश्वानरसुष्टुतोवावृधानोग्नेयच्छत्र्यरुणायशर्म ॥ एवातेऽअग्नेसुमतिंचकानोनविष्ठायनवमंत्रसदस्युः । योमेगिरस्तुविजातस्यपूर्वीर्युक्तेनाभित्र्यरुणोगृणाति ॥ योमऽइतिंप्रवोचत्यश्वमेधायसूरये । ददद्दृचासनिंयतेददन्मेधामृतायते+ ॥ यस्यमापरुषाःशतमुद्धर्षयंत्युक्षणः । अश्वमेधस्यदानाःसोमाऽइवत्र्याशिरः ॥ इंद्राग्नीशतदाव्न्यश्वमेधेसुवीर्यं । क्षत्रंधारयतंबृहद्दिविसूर्यमिवाजरं ॥ २१ ॥ (५।२।१४) समिद्धोऽअग्निर्दिविशोचिरश्रेत्प्रत्यङ्ङुषसमुर्वियाविभाति । एतिप्रा

(५।२।१३) अनस्वंतेतिषड्चस्यसूक्तस्यत्रैवृष्णस्त्र्यरुणःपौरुकुत्स्यस्त्रसदस्युर्भारतोश्वमेधश्चैतेऋषयोऽग्निरंत्यायाइंद्राग्नीत्रिष्टुप् अंत्यास्तिस्रोनुष्टुभः । (अस्मिन्सूक्तेभौमोत्रिरेवदेवतेतिकेचित् अन्यथायोमेशताचविंशतिंचगोनामित्यादिदातृक्रियायाअनुपपत्तेः । नैतदन्येमन्यंतेआत्माध्यासपक्षस्वीकारेणतथाप्युपपत्तेः) । (५।२।१४) समिद्धइतिषड्चस्यसूक्तस्यात्रेयीविश्ववाराऋषिकाग्निः आद्याःक्रमेणत्रिष्टुब्जगतीत्रिष्टुबनुष्टुभःअंत्येद्वेगायत्र्यौ ।

चीविश्ववारानमोभिर्देवाँऽईळानाहुविषाघृताची ॥ समिध्यमानोऽअमृतस्यराजसिहविष्कृण्वंतंसचसेस्वस्तये । वि
श्वंसधत्तेद्रविणंयमिन्वस्यातिथ्यमग्नेनिचधत्तऽइत्पुरः ॥ अग्नेशर्धमहतेसौभगायतवद्युम्नान्युत्तमानिसंतु । संजास्प
त्यंसुयममाकृणुष्वशत्रूयतामभितिष्ठामहांसि ॥ समिद्धस्यप्रमहसोग्नेवंदेतवश्रियं । वृषभोद्युम्नवाँऽअसिसमध्वरेष्वि
ध्यसे ॥ समिद्धोऽअग्नऽआहुतदेवान्यक्षिस्वध्वर । त्वंहिहव्यवाळसि ॥ आजुहोतादुवस्यताग्निंप्रयत्यध्वरे । वृणी
ध्वंहव्यवाहनं ॥ २२ ॥ (५।२।१५) त्र्यर्यमामनुषोदेवतातात्रीरोचनादिव्याधारयंत । अर्चंतित्वामरुतःपूतदक्षा
स्त्वमेषामृषिरिंद्रासिधीरः ॥ अनुयदीमरुतोमंदसानमार्चन्निंद्रंपपिवांसंसुतस्य । आदत्तवज्रमभियदहिंहन्नपोयह्वीर
सृजत्सर्तवाऽउ ॥ उतब्रह्माणोमरुतोमेऽअस्येंद्रःसोमस्यसुषुतस्यपेयाः । तद्धिहव्यंमनुषेगाऽअविंददहन्नहिंपपिवाँऽइं
द्रोऽअस्य ॥ आद्रोदसीवितरंविष्कभायत्संविव्यानश्चिद्भियसेमृगंकः । जिगर्तिमिंद्रोऽअपजर्गुराणःप्रतिश्वसंतमवदा
नवंहन् ॥ अधक्रत्वामघवन्तुभ्यंदेवाऽअनुविश्वेऽअददुःसोमपेयं । यत्सूर्यस्यहरितःपतंतीःपुरःसतीरुपराऽएतशे
कः+ ॥ २३ ॥ नवयदस्यनवतिंचभोगान्त्साकंवज्रेणमघवाविवृश्चत् । अर्चंतींद्रंमरुतःसधस्थेत्रैष्टुभेनवचसाबाधत
द्यां+ ॥ सखासख्येऽअपचत्तूयमग्निरस्यक्रत्वामहिषात्रीशतानि । त्रीसाकमिंद्रोमनुषःसरांसिसुतंपिबद्वृत्रहत्यायसो

(५।२।१५) त्र्यर्यमेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्योगौरिवीतिरिंद्रः(उशनायदितिपादस्योशनावा)त्रिष्टुप् ।

मे ॥ त्रीयच्छतामहिषाणामघोमास्त्रीसरांसिमघवासोम्यापाः । कारंनविश्वेऽअह्वंतदेवाभरमिंद्रायंयदहिंजघानं ॥
उशनायत्संहस्यैः रयातंगृहमिंद्रजूजुवानेभिरश्वैः । वन्वानोऽअत्रंसरथंययाथकुत्सेनदेवैरवनोर्हशुष्णं ॥ प्रान्यच्चक्रम
वृहः सूर्यस्यकुत्सायान्यद्वरिवोयातवेकः । अनासोदस्यूँरमृणोवधेननिर्दुर्योणऽआवृणङ्मृध्रवाचः ॥ २४ ॥ स्तोमास
स्त्वागौरिवीतेरवर्धन्नरंधयोवैदथिनायपिप्रुं । आत्वामृजिश्वासख्यायचक्रेपचन्पक्तीरपिबःसोममस्य ॥ नवग्वासःसुत
सोमासऽइंद्रंदशग्वासोऽअभ्यर्चंत्यर्कैः । गव्यंचिदूर्वमपिधानवंतंतंचिन्नरःशशमानाऽअपव्रन् ॥ कथोनुतेपरिचरा
णिविद्वान्वीर्यामघवन्याचकर्थ । याचोनुनव्याकृणवःशविष्ठप्रेदुतातेविदथेषुब्रवाम ॥ एताविश्वाचकृवाँऽइंद्रभूर्यपरी
तोजनुषावीर्येण । याचिन्नुवज्रिन्कृणवोदधृष्वान्नतेवर्तातविष्याऽअस्तितस्याः ॥ इंद्रब्रह्मक्रियमाणाजुषस्वयातेशवि
ष्ठनव्याऽअकर्म । वस्त्रेवभद्रासुकृतावसूयूरथंनधीरःस्वपाऽअतक्षं ॥ २५ ॥ (५।२।१६) कं१स्यवीरःकोऽअपश्य
दिंद्रंसुखरथमीयमानंहरिभ्यां । योरायावज्रीसुतसोममिच्छन्तदोकोगंतापुरुहूतऽऊती ॥ अवाचचक्षंपदमस्यसस्व
रुग्रंनिधातुरन्वायमिच्छन् । अपृच्छमन्याँऽउततेमऽआहुरिंद्रंनरोबुबुधानाऽअशेम ॥ प्रनुवयंसुतेयातेकृतानींद्रब्रवा
मयानिनोजुजोषः । वेददविद्वान्छृणवच्चविद्वान्वहतेयंमघवासर्वसेनः ॥ स्थिरंमनश्चकृषेजातऽइंद्रवेषीदेकोयुधयेभू

(५।२।१६) कस्येतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोबभ्रुरिंद्रोत्यानाचतसृणामृणंचयेंद्रौदेवतेत्रिष्टुप् ।

स. ३०

यंसश्चित् । अश्मानंचिच्छवसादिद्युतोविविदोगवामूर्वमुस्रियाणां ॥ परोयत्त्वंपरमआजनिष्ठाःपरावतिश्रुत्यंनाम
बिभ्रत् । अतश्चिदिंद्रादभयंतदेवाविश्वाऽअपोऽअजयद्दासपत्नीः ॥ २६ ॥ तुभ्येदेतेमरुतःसुशेवाऽअर्चंत्यर्कंसुन्वं
त्यंधः । अहिमोहानमपऽआशयानंप्रमायाभिर्मायिनंसक्षदिंद्रः ॥ विपूमृधोजनुषादानमिन्वन्नहन्गवामघवन्त्संचका
नः । अत्रादासस्यनमुचेःशिरोयदवर्तयोमनवेगातुमिच्छन् ॥ युजंहिमामकृथाऽआदिदिंद्रशिरोदासस्यनमुचेर्मथा
यन् । अश्मानंचित्स्वर्यं१वर्तमानंप्रचक्रियेवरोदसीमरुद्भ्यः ॥ स्त्रियोहिदासऽआयुधानिचक्रेकिंमाकरन्नबलाऽअस्य
सेनाः । अंतर्ह्यख्यदुभेऽअस्यधेनेऽअथोपप्रैद्युधयेदस्युमिंद्रः ॥ समत्रगावोभितोनवंतेहेहवत्सैर्वियुतायदासन् । सं
ताऽइंद्रोऽअसृजदस्यशाकैर्यदींसोमासःसुषुताऽअमंदन् ॥ २७ ॥ यदींसोमाबभ्रुधूताऽअमंदन्नरोरवीद्वृषभःसादने
षु । पुरंदरःपपिवाँऽइंद्रोऽअस्यपुनर्गवामददादुस्रियाणां ॥ भद्रमिदंरुशमाऽअग्नेऽअक्रन्गवांचत्वारिददतःसहस्रा ।
ऋणंचयस्यप्रयतामघानिप्रत्यग्रभीष्मनृतमस्यनृणां ॥ सुपेशसंमावसृजंत्यस्तंगवांसहस्रैरुशमासोऽअग्ने । तीव्राऽइंद्र
ममंदुःसुतासोक्तोर्व्युष्टौपरितक्म्यायाः ॥ औच्छत्साराात्रीपरितक्म्यायाँऽऋणंचयेराजनिरुशमानां । अत्योनवा
जीरघुरज्यमानोबभ्रुश्चत्वार्यसनत्सहस्रा ॥ चतुःसहस्रंगव्यस्यपश्वःप्रत्यग्रभीष्मरुशमेष्वग्ने । घर्मश्चित्तप्तःप्रवृजेयऽ

आसीदयस्मयस्तम्वादामविप्राः ॥ २८ ॥ (५।२।१७) इंद्रोरथायप्रवतंकृणोतियमध्यस्थान्मघवावाजयंतं । यूथेवपश्वोव्युनोतिगोपाऽअरिष्टोयातिप्रथमःसिपासन् ॥ आप्रद्रवहरिवोमाविवेनःपिशंगरातेऽअभिनःसचस्व । नहित्वदिंद्रवस्योऽअन्यदस्त्यमेनांश्चिज्जनिवतश्चकर्थ ॥ उद्यत्सहःसहसऽआजनिष्टदेदिष्टऽइंद्रऽइंद्रियाणिविश्वा । प्राचोदयत्सुदुघावव्रेऽअंतर्विज्योतिपासंववृत्वत्तमोवः ॥ अनवस्तेरथमश्वायतक्षन्त्वष्टावज्रंपुरुहूतद्युमंतं । ब्रह्माणऽइंद्रंमहयंतोऽअर्कैरवर्धयन्नहयेहंतवाऽउ ॥ वृष्णेयत्तेवृषणोऽअर्कमर्चानिंद्रग्रावाणोऽअदितिःसजोषाः । अनश्वासोयेपवयोरथाऽइंद्रेषिताऽअभ्यवर्ततदस्यून् ॥ २९ ॥ प्रतेपूर्वाणिकरणानिवोचंप्रनूतनामघवन्याचकर्थ । शक्तीवोयद्विभरारोदसीऽउभेजयन्नपोमनवेदानुचित्राः ॥ तदिन्नुतेकरणंदस्मविप्राहिंयद्घ्नन्नोजोऽअत्रामिमीथाः । शुष्णस्यचित्परिमायाऽअगृभ्णाःप्रपित्वंयन्नपदस्यूँऽरसेधः ॥ त्वमपोयदवेतुर्वशायारमयःसुदुघाःपारऽइंद्र । उग्रमयातमवहोहकुत्संसंहयद्वामुशनारंतदेवाः+ ॥ इंद्राकुत्सावहमानारथेनावामत्याऽअपिकर्णवहंतु । निःषींमद्भ्योधमथोनिःषधस्थान्मघोनोहृदोवरथस्तमांसि ॥ वातस्ययुक्तान्सुयुजश्चिदश्वान्कविश्चिदेषोऽअजगन्नवस्युः । विश्वेतेऽअत्रमरुतःसखायऽ

(५।२।१७) इंद्रोरथायेतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोवस्युरिंद्र (उग्रमयातमित्यादिपादौकुत्सदैवत्यौउशनोदैवत्यौवा) नवम्याइंद्राकुत्सौत्रिष्टुप् ।

इंद्रंब्रह्माणितविषीमवर्धन् ॥ ३० ॥ सूरश्चिद्रथंपरितक्म्यायांपूर्वंकरदुपरंजूजुवांसं । भरच्चक्रमेतशःसंरिणातिपुरो दधत्सनिष्यतिक्रतुंनः ॥ आयंजनाऽअभिचक्षेजगामेंद्रःसखायंसुतसोममिच्छन् । वदन्ग्रावाववेदिंभ्रियातेयस्यजीर मध्वर्यवश्चरंति ॥ येचाकनंतचाकनंतनूतेमर्ताऽअमृतमोतेऽअंहऽआरन् । वावंधियज्यूँऽरुततेषुधेह्योजोजनेषुयेषुते स्याम ॥ ३१ ॥ (५।२।१८) अदर्दरुत्समसृजोविखानित्वमर्णवान्बद्बधानाँऽअरम्णाः । महांतमिंद्रपर्वतंवियद्वः सृजोविधाराऽअवदानवंहन् ॥ त्वमुत्साँऽऋतुभिर्बद्बधानाँऽअरंहऽऊधःपर्वतस्यवज्रिन् । अहिंचिदुग्रप्रयुतंशयानंज घन्वाँऽइंद्रतविषीमधत्थाः ॥ त्यस्यचिन्महतोनिर्मृगस्यवधर्जघानतविषीभिरिंद्रः । यऽएकऽइदप्रतिर्मन्यमानऽआद स्मादन्योऽअजनिष्टतव्यान् ॥ त्यंचिदेषांस्वधयामदंतंमिहोनपातंसुवृधंतमोगां । वृषप्रभर्मादानवस्यभामंवज्रेणवज्री निजघानशुष्णं ॥ त्यंचिदस्यक्रतुभिर्निषत्तममर्मणोविददिदस्यमर्म । यदींसुक्षत्रप्रभृतामदस्ययुयुत्संतंतमसिहर्म्येधाः + ॥ त्यंचिदित्थाकत्पयंशयानमसूर्येतमसिवावृधानं । तंचिन्मंदानोवृषभःसुतस्योच्चैरिंद्रोऽअपगूर्याजघान ॥ ३२ ॥ उ द्यदिंद्रोमहतेदानवायवधर्यमिष्टसहोऽअप्रतीतं । यदींवज्रस्यप्रभृतौददाभविश्वस्यजंतोरधमंचकार ॥ त्यंचिदर्णंमधु पंशयानमसिन्वंवव्रंमह्याददुग्रः । अपादमत्रंमहतावधेननिर्दुर्योणऽआवृणङ्मृध्रवाचं ॥ कोऽअस्यशुष्मंतविषींवरात

(५।२।१८) अदर्दरुत्समितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोगातुरिंद्रस्त्रिष्टुप् ।

ऽएकोधनाभरतेऽअप्रतीतः । इमेचिदस्यज्रयसोनुदेवीऽइंद्रस्यौजसोभियसाजिहाते ॥ न्यस्मैदेवीस्वधितिर्जिहीतऽइंद्रायगातुरुशतीवयेमे । संयदोजोयुवतेविश्वमाभिरनुस्वधाव्नेक्षितयोनमंत ॥ एकंनुत्वासत्पतिंपांचजन्यंजातंशृणोमियशसंजनेषु । तंमेजगृभ्रऽआशसोनविष्ठंदोषावस्तोर्हवमानासइंद्रं ॥ एवाहित्वामृतुथायातयंतंमघाविप्रेभ्योददतंशृणोमि । किंतेब्रह्माणोगृहतेसखायोयेत्वायानिदधुःकाममिंद्र ॥ ३३ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

चतुर्थाष्टकेसूक्तानि १३० ऋचः १२६९

पंचविंशाध्यायेवर्गाः ३३ सूक्तानि २४ ऋचः १६८ ॥ त्यागः ॥ अग्नयइद.१०० विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्नय.५ इंद्राग्निभ्या. अग्नय ६ इंद्राये.८ उशनइंद्राभ्या. इंद्राये १७ ऋणंचयेंद्राभ्या.४ इंद्राये.७ इंद्रकुत्सोशनोभ्य इंद्रकुत्साभ्या. इंद्राये.१६ ॥ इतिचतुर्थेप्रथमः ॥

महिदशप्राजापत्यःसंवरणोजातशत्रुंनवत्रिष्टुवंतंयस्तेष्टौप्रभूवसुरांगिरसःपंक्त्यंतंसआगमत्षट्तृतीयाजगतीसंभानुनापंचात्रिरुरोरानुष्टुभंयदिंद्रपंक्त्यंतमायाहिनवत्र्युष्णिगाद्यंत्यानुष्टुम्मध्येचसासौरीतदादीतिहासःस्तुतिकर्मत्वादत्रिरेवदेवःकोनुविंशतिर्वैश्वदेवंवैतत्षोळश्याद्यतिजगत्यांवंत्यैकपदाप्रशंतमाद्यूनैकादशीरौद्र्यांधेन

वस्त्र्यूनैतयोरुपांत्यैकपदातंप्रत्नथापंचोनाकाश्यपोवत्सारोन्येचऋषयोदृष्टलिंगाद्वित्रिष्टुबंतविदाएकादशसदापृ
णौहयोष्टौप्रतिक्षत्रौत्योद्वचोदेवपत्नीस्तवौत्यात्रिष्टुप्द्वितीयाच ॥ १ ॥ ॥ ॥
॥ हरिःओम् ॥ (५।३।१) महिंमहेतवसेदीध्येनॄनिंद्रायेत्थातवसेऽअतव्यान् । योऽअस्मैसुमतिंवाजसातौस्तु
तोजनेसमर्येश्चिकेत ॥ सत्वंनऽइंद्रधियसानोऽअर्कैर्हरीणांवृषन्योक्त्रमश्रेः । याऽइत्थामघवन्ननुजोषवक्षोऽअभिप्रार्यः
संक्षिजनान् ॥ नतेतऽइंद्राभ्य१स्मदृष्वायुक्तासोऽअब्रह्मतायदसन् । तिष्ठारथमधितंवज्रहस्तारश्मिंदेवयमसेस्वश्वः ॥
पुरूयत्तऽइंद्रसंत्युक्थागवेचकर्थोर्वरासुयुध्यन् । ततक्षेसूर्यायचिदोकसिस्वेवृषासमत्सुदासस्यनामचित् ॥ वयंतेतऽइं
द्रयेचनरःशर्धोजज्ञानायाताश्चरथाः । आसान्जगम्यादहिशुष्मसत्वाभगोनहव्यःप्रभृथेषुचारुः ॥ १ ॥ पपृक्षेण्यमिं
द्रत्वेह्योजोनृम्णानिचनृतमानोऽअमर्तः । सनऽएनींवसवानोरयिंदाःप्रार्यःस्तुषेतुविमघस्यदानं ॥ एवानऽइंद्रोतिभिं
रवपाहिगृणतःशूरकारून् । उतत्वचंददतोवाजसातौपिप्रीहिमध्वःसुषुतस्यचारोः ॥ उतत्येमापौरुकुत्स्यस्यसूरेस्त्रस
दस्योर्हिरणिनोरराणाः । वहंतुमादशश्येतासोऽअस्यगैरिक्षितस्यक्रतुभिर्नुसश्चे ॥ उतत्येमामारुताश्वस्यशोणाःक्रत्वा
मघासोविदथस्यरातौ । सहस्रामेच्यवतानोददानऽआनूकमर्योवपुषेनार्चत् ॥ उतत्येमाध्वन्यस्यजुष्टालक्ष्मण्यस्यसुरु

(५।३।१) महिमहइतिदशर्चस्यसूक्तस्यप्राजापत्यःसंवरणइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

चोयतांनाः । मुह्वारायःसंवरणस्यऽऋषेर्व्रजंनगावःप्रयंताऽअपिग्मन् ॥ २ ॥ (५।३।२) अजातशत्रुमजरास्वर्वत्य
नुस्वधामिताद्स्ममीयते । सुनोतनपचतब्रह्मवाहसेपुरुष्टुतायप्रतरंदधातन ॥ आयःसोमेनजठरमपिप्रतामंदतमघवा
मध्वोऽअंधसः । यदींमृगायहंतवेमहावधःसहस्रभृष्टिमुशनावधंयमत् ॥ योऽअस्मैघ्रंसऽउतवायऽऊधनिसोमंसुनो
तिभवतिद्युमाँऽअहं । अपापशक्रस्ततनुष्टिमूहतितनूशुभ्रंमघवायःकवासखः+ ॥ यस्यावधीत्पितरंयस्यमातरंयस्यश
क्रोभ्रातरंनातऽईषते । वेतीद्वस्यप्रयतायतंकरोनकिल्बिषादीषतेवस्वऽआकरः+ ॥ नपंचभिर्दशभिर्वष्ट्यारभंनासुन्व
तासचतेपुष्यताचन । जिनातिवेदमुयाहंतिवाधुनिरादेवयुंभजतिगोमतिव्रजे+ ॥ ३ ॥ वित्वक्षणःसमृतौचक्रमास
जोसुन्वतोविषुणःसुन्वतोवृधः । इंद्रोविश्वस्यदमितावीभीषणोयथावशंनयतिदासमार्यः ॥ समीपणेरजतिभोजनंमु
षेविदाशुषेभजतिसूनरंवसु । दुर्गेचनध्रियतेविश्वऽआपुरुजनोयोऽअस्यतविषीमचुक्रुधत् ॥ संयज्जनौसुधनौविश्वश
र्धसाववेदिंद्रोमघवागोषुशुभ्रिषु । युजंह्य१न्यमकृतप्रवेपन्युदींगव्यंसृजतेसत्वभिर्धुनिः ॥ सहस्रसामाग्निवेशिंगृणी
षेशत्रिमग्नऽउपमांकेतुमर्यः । तस्माऽआपःसंयतःपीपयंततस्मिन्क्षत्रममवत्त्वेषमस्तु ॥ ४ ॥ (५।३।३) यस्तेसाधिष्ठो

(५।३।२) अजातशत्रुमितिनवर्चस्यसूक्तस्यप्राजापत्यःसवरणइंद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । (५।३।३) यस्तेसाधिष्ठइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्या-
गिरसःप्रभूवसुरिंद्रोनुष्टुबंत्यापंक्तिः ।

वसुइंद्रक्रतुष्टमाभर । अस्मभ्यंचर्षणीसहंसस्निंवाजेषुदुष्टरं ॥ यदिंद्रतेचतस्रोयच्छूरसंतितिस्रः । यद्वापंचक्षितीना
मवस्तत्सुनऽआभर ॥ आतेवोवरेण्यंवृषन्तमस्यहूमहे । वृषजूतिर्हिजज्ञिषऽआभूभिरिंद्रतुर्वणिः ॥ वृषाह्यसिराधसे
जज्ञिषेवृष्णितेशवः । स्वक्षत्रंतेधृषन्मनःसत्राहमिंद्रपौंस्यं ॥ त्वंतमिंद्रमर्त्यममित्रयंतमद्रिवः । सर्वरथाशतक्रतोनिया
हिशवसस्पते ॥ ५ ॥ त्वामिद्वृत्रहन्तमजनासोवृक्तबर्हिषः । उग्रंपूर्वीषुपूर्व्यंहवंतेवाजसातये ॥ अस्माकमिंद्रदुष्टरंपु
रोयावानमाजिषु । सयावानंधनेधनेवाजयंतमवारथं ॥ अस्माकमिंद्रेहिनोरथमवापुरंध्या । वयंशविष्ठवार्यंदिविश्र
वोदधीमहिदिविस्तोमंमनामहे ॥ ६ ॥ (५।३।४) सऽआगमदिंद्रोयोवसूनांचिकेतद्दातुंदामनोरयीणां । धन्वचरो
नवंसंगस्तृषाणश्चकमानःपिबतुदुग्धमंशुं+ ॥ आतेहनूहरिवःशूरशिप्रेरुहत्सोमोनपर्वतस्यपृष्ठे । अनुत्वाराजन्नर्वतोन
हिन्वन्गीर्भिर्मदेमपुरुहूतविश्वे ॥ चक्रंनवृत्तंपुरुहूतवेपतेमनोभियामेऽअमतेरिदद्रिवः । रथादधित्वाजरितासदावृध
कुविन्नुस्तोषन्मघवन्पुरूवसुः ॥ एषग्रावेवजरितातऽइंद्रेयर्तिवाचंबृहदाशुषाणः । प्रसव्येनमघवन्यंसिरायःप्रदक्षिणि
द्धरिवोमाविवेनः ॥ वृषात्वावृषणंवर्धतुद्यौर्वृषावृषभ्यांवहसेहरिभ्यां । सनोवृषावृषरथःसुशिप्रवृषक्रतोवृषावज्रिन्भ
रेधाः ॥ योरोहितौवाजिनौवाजिनीवान्त्रिभिःशतैःसचमानावदिष्ट । यूनेसमस्मैक्षितयोनमंतांश्रुतरथायमरुतोदुवो

(५।३।४) सआगमदितिपड्चस्यसूक्तस्यागिरसःप्रभूवसुरिंद्रस्त्रिष्टुप्तृतीयाजगती ।

या॑ ॥ ७ ॥ (५।३।५) सं॒भा॒नुनां॒यत॑ते॒सूर्य॑स्या॒जुह्वा॒नोघृ॒तपृ॑ष्ठः॒स्वंचा॑ः । तस्मा॒ऽअमृ॑ध्राऽउ॒षसो॒व्यु॑च्छा॒न्यऽइंद्रा॑
यसु॒नवा॒मेत्याह॑ ॥ समि॑द्धाग्नि॒र्वनवत्स्ती॒र्णव॑र्हि॒र्युक्तग्रा॑वासु॒तसो॑मोजराते । ग्रावा॑णो॒यस्ये॒षि॒रंवदं॒त्ययंद॒ध्व॒र्युर्ह॒विषाव
सिं॑धुं ॥ व॒धूरि॒यंपति॑मि॒च्छंत्ये॑ति॒यऽईंवहा॑ते॒महि॑षीमिषि॒रां । आस्य॑श्रव॒स्याद्रथ॒ऽआच॑घोषात्पु॒रूस॒हस्रा॒परि॑वर्तयाते ॥
नसरा॒जाव्य॑थते॒यस्मि॒न्निंद्र॑स्ती॒व्रंसो॑मं॒पिब॑ति॒गोस॑खायं । आस॑त्व॒नैरज॑ति॒हंति॑वृ॒त्रंक्षेति॑क्षि॒तीः॒सु॒भगो॒नाम॒पुष्यन् ॥ पु
ष्यात्क्षेमे॑ऽअ॒भियोगे॑भवात्यु॒भेवृतौ॑संय॒तीसंज॑याति । प्रि॒यः॒सूर्ये॑प्रि॒योऽअ॒ग्नाभ॑वाति॒यऽइंद्रा॑यसु॒तसो॑मो॒दद॑ाशत् ॥ ८ ॥
(५।३।६) उ॒रोष्ट॑ऽइंद्र॒राध॑सोवि॒भ्वीरा॒तिः॒श॑तक्रतो । अधा॑नोविश्वचर्षणेद्यु॒म्नासु॑क्षत्रमंहय ॥ यदी॑मिंद्रश्र
वाय्य॒मिषं॑शविष्ठदधि॒षे । प॒प्रथे॑दी॒र्घ॒श्रुत्त॑मं॒हिर॑ण्यवर्णदु॒ष्टरं॑ ॥ शुष्मा॑सो॒येते॑ऽअद्रिवो॒मेहना॑केत॒साप॑ः । उ॒भादे॒वाव
भि॒ष्टये॑दि॒वश्च॒ग्मश्च॑राजथः ॥ उ॒तोनो॑ऽअ॒स्यकस्य॑चि॒द्दक्ष॑स्य॒तव॑वृत्रहन् । अ॒स्मभ्यं॑नृ॒म्णमाभ॑रा॒स्मभ्यं॑नृमणस्यसे ॥
नूतं॑ऽआ॒भिर॒भिष्टि॑भि॒स्तव॒शर्म॑ञ्छतक्रतो । इंद्र॒स्याम॑सु॒गोपाः॒शूर॒स्याम॑सु॒गोपा॑ः ॥ ९ ॥ (५।३।७) यदि॑द्रचित्र
मे॒हनास्ति॒त्वादा॑तमद्रिवः । राध॒स्तन्नो॑विदद्वसऽउभयाह॒स्त्याभ॑र ॥ यन्मन्य॑से॒वरे॑ण्य॒मिंद्र॑द्यु॒क्षंतदाभ॑र । वि॒द्याम

(५।३।५) सभानुनेतिपचर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिरिंद्रस्त्रिष्टुप् । (५।३।६) उरोष्टइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिरिंद्रोनुष्टुप् । (५।३।७) यदिंद्रेतिपचर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिरिंद्रोनुष्टुवंत्यापंक्तिः ।

तस्यंतेवयमकूपारस्यदावनें ॥ यत्तेदित्सुप्रराध्यंमनोऽअस्तिश्रुतंबृहत् । तेनंदृळ्हाचिंदद्रिवऽआवाजंदर्षिसातये ॥
मंहिष्ठंवोमघोनांराजानंचर्षणीनां । इंद्रमुपप्रशस्तयेपूर्वीभिर्जुजुषेगिरः ॥ अस्माऽइत्काव्यंवचऽउक्थमिंद्रायशंस्यं ।
तस्माऽउब्रह्मवाहसेगिरोवर्धंत्यत्रयोगिरःशुंभंत्यत्रयः ॥ १० ॥ (५।३।८) आयाह्यद्रिभिःसुतंसोमंसोमपतेपिब ।
वृषन्निंद्रवृषभिर्वृत्रहंतम ॥ वृषाग्रावावृषामदोवृषासोमोऽअयंसुतः । वृषन्निंद्र० ॥ वृषात्वावृषणंहुवेवज्रिन्चित्राभिरू
तिभिः । वृषन्निंद्र० ॥ ऋजीषीवज्रीवृषभस्तुराषाट्छुष्मीराजावृत्रहासोमपावा । युक्त्वाहरिभ्यामुपयासदर्वाङ्मा
ध्यंदिनेसवनेमत्सदिंद्रः ॥ यत्त्वासूर्यस्वर्भानुस्तमसाविंध्यदासुरः । अक्षेत्रविद्यथामुग्धोभुवनान्यदीधयुः ॥ ११ ॥
स्वर्भानोरधयदिंद्रमायाऽअवोदिवोवर्तमानाऽअवाहन् । गूळ्हंसूर्यंतमसापव्रतेनतुरीयेणब्रह्मणाविंददत्रिः ॥ मामामि
मंतवसंतमत्रऽइरस्याद्रुग्धोभियसानिगारीत् । त्वंमित्रोऽअसिसत्यराधास्तौमेहावतंवरुणश्चराजा ॥ ग्राव्णोब्रह्मायुयु
जानःसपर्यन्कीरिणादेवान्नमसोपशिक्षन् । अत्रिःसूर्यस्यदिविचक्षुराधात्स्वर्भानोरपमायाऽअघुक्षत् ॥ यंवैसूर्यंस्वर्भा
नुस्तमसाविंध्यदासुरः । अत्रयस्तमन्वविंदन्नह्य१न्येऽअशक्नुवन् ॥ १२ ॥ (५।३।९) कोनुवांमित्रावरुणावृताय

(५।३।८)आयाहीतिनवर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिःआद्यानाचतसृणामिंद्रःपचम्याःसूर्यःषष्ठ्यादिचतसृणामत्रिर्देवता आद्यास्तिस्रउष्णिहःपच-
म्यंत्येऽनुष्टुभौशिष्टास्त्रिष्टुभः।(५।३।९) कोनुवामितिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यभौमोत्रिर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप्षोडशीसप्तदश्यावतिजगत्यावंत्यैकपदा।

न्दिवोवामहःपार्थिवस्यवादे । ऋतस्यंवासदंसित्रासीथांनोयज्ञायतेवांपशुपोनवाजान् ॥ तेनोमित्रोवरुणोऽअर्यमायु
रिंद्रंऽऋभुक्षामरुतोजुषंत । नमोभिर्वायेदधतेसुवृक्तिस्तोमंरुद्रायमीढुषेसजोषाः ॥ आवांयेष्ठाश्विनाहुवध्यैवातस्यप
त्मन्नरथ्यस्यपुष्टौ । उतवांदिवोऽअसुरायमन्मप्रांधांसीवयज्यवेभरध्वं ॥ प्रसक्षणोदिव्यःकण्वहोतात्रितोदिवःसजोषा
वातोऽअग्निः । पूषाभगःप्रभृथेविश्वभोजाऽआजिंनजग्मुराश्वश्वतमाः ॥ प्रवोरयिंयुक्ताश्वंभरध्वंरायऽएषेवसेदधी
तधीः । सुशेवऽएवैरौशिजस्यहोतायेवऽएवामरुतस्तुराणां ॥ १३ ॥ प्रवोवायुंरथयुजंकृणुध्वंप्रदेवंविप्रंपनितारम
र्कैः । इषुध्यवऽऋतसापःपुरंधीर्वस्वीर्नोऽअत्रपत्नीराधियेधुः ॥ उपवऽएषेवंद्येभिःशूषैःप्रयह्वीदिवश्चितयद्भिरर्कैः । उ
षासानक्ताविदुषीवविश्वमाहावहतोमर्त्याययज्ञं ॥ अभिवोऽअर्चेपोष्यावतोनृन्वास्तोष्पतित्वष्टारंरराणः । धन्यास
जोषाधिषणानमोभिर्वनस्पतीँऽरोषधीरायऽएषे ॥ तुजेनस्तनेपर्वताःसंतुस्वैतवोयेवसवोनवीराः । पनितऽआप्त्योयज
तःसदानोवर्धान्नःशंसंनर्योऽअभिष्टौ ॥ वृष्णोऽअस्तोषिभूम्यस्यगर्भंत्रितोनपातमपांसुवृक्तिः । गृणीतेऽअग्निरेतरीनशू
षैःशोचिष्केशोनिरिणातिवना ॥ १४ ॥ कुथामहेरुद्रियायत्रवामकद्रायेचिकितुषेभगाय । आपऽओषधीरुतनोवंतु

(भेदपक्षे—मित्रावरुणौ १ विश्वेदेवाः १ अश्विनौ १ विश्वेदेवाः १ मरुतः १ विश्वेदेवाः १ उषासानक्ते १ विश्वेदेवाः २ अग्निः १
विश्वेदेवाः २ मरुतः १ विश्वेदेवाः १ भूमिः १ विश्वेदेवाः ३ भूमिः १ विश्वेदेवाः १ एवं २० ।

द्यौर्वनागिरयोवृक्षकेशाः ॥ शृणोतुनऽऊर्जांपतिर्गिरःसनभस्तरीयाँऽइषिरःपरिज्मा । शृण्वंत्वापःपुरोनशुभ्राःपरिस्रु
चोबबृहाणस्याद्रेः ॥ विदाचिन्नुमहांतोयेवऽएवाब्रवामदस्मावार्यंदधानाः । वयश्चनसुभ्व१आवयंतिक्षुभामर्तमनुय
तंवधस्नैः+ ॥ आदैव्यानिपार्थिवानिजन्मापश्चाच्छासुमखायवोचं । वर्धंतांद्यावोगिरश्चंद्राग्राऽउदावर्धंतामभिषाता
ऽअर्णाः ॥ पदेपदेमेजरिमानिधायिवरूत्रीवाशक्रायापायुभिश्च । सिषक्तुमातामहीरसानःस्मत्सूरिभिर्ऋजुहस्तऽऋजु
वनिः ॥ १५ ॥ कथादाशेमनमसासुदानूनेवयामरुतोऽअच्छोक्तौप्रश्रवसोमरुतोऽअच्छोक्तौ । मानोहिर्बुध्न्योरिषेधा
दस्माकंभूदुपमातिवनिः ॥ इतिचिन्नुप्रजायैपशुमत्यैदेवासोवनतेमर्त्योवऽआदेवासोवनतेमर्त्योवः । अत्राशिवांतन्वो
धासिमस्याजरांचिन्मेनिर्ऋतिर्जग्रसीत ॥ तांवोदेवाःसुमतिमूर्जयंतीमिषमश्यामवसवःशसागोः । सानःसुदानुर्मृळयं
तीदेवीप्रतिद्रवंतीसुवितायगम्याः ॥ अभिनऽइळायूथस्यमातास्मन्नदीभिरुर्वशीवागृणातु । उर्वशीवाबृहद्दिवागृणाना
भ्यूर्ण्वानाप्रभृथस्यायोः+ ॥ सिषक्तुनऽऊर्जव्यस्यपुष्टेः+ ॥ १६ ॥ (५।३।१०) प्रशंतमावरुणंदीधितीगीर्मित्रंभग
मदितिंनूनमश्याः । पृषद्योनिःपंचहोताशृणोत्ववतूर्तपंथाऽअसुरोमयोभुः+ ॥ प्रतिमेस्तोममदितिर्जगृभ्यात्सूनुंनमा

(५।३।१०) प्रशंतमेत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिर्विश्वेदेवाःएकादश्यारुद्रस्त्रिष्टुप्सप्तदश्येकपदा। (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः २ सविता १ इंद्रः १ विश्वेदेवाः१ इंद्रः१ बृहस्पतिः३ मरुतः१ रुद्रः१ विश्वेदेवाः१ पर्जन्यः२ मरुतः१ विश्वेदेवाः २ अश्विनौ १ एवं १८)।

ताहृद्यंसुशेवं । ब्रह्मंप्रियंदेवहितंयदस्त्यहंमित्रेवरुणेयन्मयोभु+ ॥ उदीरयकवितमंकवीनामुनत्तैनमभिमध्वाघृतेन ।
सनोवसूनिप्रयताहितानिचंद्राणिदेवःसविितासुवाति ॥ समिंद्रणोमनसानेषिगोभिःसंसूरिभिर्हरिवःसंस्वस्ति । संब्रह्म
णादेवहितंयदस्तिसंदेवानांसुमत्यायज्ञियानां ॥ देवोभगःसविताराायोऽअंशऽइंद्रोवृत्रस्यसंजितोधनानां । ऋभुक्षा
वाजऽउतवापुरंधिरवंतुनोऽअमृतासस्तुरासः ॥ १७ ॥ मरुत्वतोऽअप्रतीतस्यजिष्णोरजूर्यतःप्रब्रवामाकृतानि । नते
पूर्वेमघवन्नापरासोनवीर्यं१नूतनःकश्चनाप ॥ उपस्तुहिप्रथमंरत्नधेयंबृहस्पतिंसनितारंधनानां । यःशंसतेस्तुवतेशंभ
विष्ठःपुरूवसुरागमज्जोहुवानं ॥ तवोतिभिःसचमानाऽअरिष्टाबृहस्पतेमघवानःसुवीराः । येऽअश्वदाऽउतवासंतिगो
दायेवस्त्रदाःसुभगास्तेषुरायः ॥ विसर्माणंकृणुहिवित्तमेषांयेभुंजतेऽअपृणंतोनऽउक्थैः । अपव्रतान्प्रसवेवावृधानान्ब्र
ह्मद्विषःसूर्याद्यावयस्व ॥ यऽओहतेरक्षसोदेववीतावचक्रेभिस्तंमरुतोनियात । योवःशमीशशमानस्यनिंदात्तुच्छ्या
न्कामान्करतेसिष्विदानः+ ॥ १८ ॥ तमुष्टुहियःस्विषुःसुधन्वायोविश्वस्यक्षयतिभेषजस्य । यक्ष्वामहेसौमनसायरु
द्रंनमोभिर्देवमसुरंदुवस्य ॥ दमूनसोऽअपसोयेसुहस्तावृष्णःपत्नीर्नद्योविभ्वतष्टाः । सरस्वतीबृहद्दिवोतराकादशस्य
तीर्वरिवस्यंतुशुभ्राः+ ॥ प्रसूमहेसुशरणायमेधांगिरंभरेनव्यसींजायमानां । यऽआहनादुहितुर्वक्षणासुरूपामिनानोऽ
अकृणोदिदंनः ॥ प्रसुष्टुतिःस्तनयंतंरुवंतमिळस्पतिंजरितर्नूनमश्याः । योऽअब्दिमाँऽउदनिमाँऽइयर्तिप्रविद्युतारोद

सीऽउक्षमाणः ॥ एषःस्तोमोमारुतंशर्धोऽअच्छारुद्रस्यसूनूँर्युवन्यूँरुदश्याः । कामोरायेहवतेमास्वस्त्युपस्तुहिपृषदश्वाँऽअयासः ॥ प्रैषःस्तोमःपृथिवीमंतरिक्षंवनस्पतीँऽरोषधीरायेऽअश्याः । देवोदेवःसुहवोभूतुमह्यंमानोमातापृथिवीदुर्मतौधात् ॥ उरौदेवाऽअनिबाधेस्याम ॥ समश्विनोरवसानूतनेनमयोभुवासुप्रणीतीगमेम । आनोरयिंवहतमोतवीरानाविश्वान्यमृतासौभगानि ॥ १९ ॥ (५।३।११) आधेनवःपयसातूर्ण्यर्थाऽअमर्धंतीरुपनोयंतुमध्वा । महोरायेबृहतीःसप्तविप्रोमयोभुवोजरिताजोहवीति ॥ आसुष्टुतीनमसावर्तयध्यैद्यावावाजायपृथिवीऽअमृध्रे । पितामाताममधुवचाःसुहस्ताभरेभरेनोयशसावविष्टां ॥ अध्वर्यवश्चकृवांसोमधूनिप्रवायवेभरतचारुशुक्रं । होतेवनःप्रथमःपाह्यस्यदेवमध्वोररिमातेमदाय ॥ दशक्षिपोयुंजतेवाहूऽअद्रिंसोमस्ययाशमितारासुहस्ता । मध्वोरसंसुगभस्तिर्गिरिष्ठांचनिश्चदद्दुहेशुक्रमंशुः + ॥ असावितेजुजुषाणायसोमःक्रत्वेदक्षायबृहतेमदाय । हरीरथेसुधुरायोगेऽअर्वागिंद्रप्रियाकृणुहिहूयमानः ॥ २० ॥ आनोमहीमरमतिंसजोषाग्नांदेवींनमसारातहव्यां । मधोर्मदायबृहतीमृतज्ञामाग्नेवहपथिभिर्देवयानैः ॥ अंजंतियंप्रथयंतोनविप्रावपावंतंनाग्निनातपंतः । पितुर्नपुत्रऽउपसिप्रेष्ठऽआघर्मोऽअग्निमृतयन्नसादि ॥

(५।३।११) आधेनवइतिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप्षोडश्येकपदाविराट् (भेदपक्षे–नदी १द्यावापृथिवी १ वायुः१ सोमः १ इंद्रः १ अग्निः १ घर्मः १ अश्विनौ १ विश्वेदेवाः २ सरस्वती १ बृहस्पतिः १ अग्निः ३ विश्वेदेवाः १ अश्विनौ १ एवं १७) ।

अच्छामहीबृहतीशंतमागीर्दूतोनगंत्वश्विनाहुवध्यै । मयोभुवासरथायातमर्वाग्गंतंनिधिंधुरमाणिर्ननाभिं ॥ प्रतव्यं
सोनमऽउक्तिंतुरस्याहंपूष्णऽउतवायोरदिक्षि । याराधसाचोदितारामतीनांयावाजस्यद्रविणोदाऽउतत्मन्+ ॥ आनामं
भिर्मरुतोवक्षिविश्वानारूपेभिर्जातवेदोहुवानः । यज्ञंगिरोजरितुःसुष्टुतिंचविश्वेगंतमरुतोविश्वऽऊती+ ॥ २१ ॥ आ
नोदिवोबृहतःपर्वतादासरस्वतीयजतागंतुयज्ञं । हवंदेवीजुजुषाणाघृताचीशग्मांनोवाचमुशतीशृणोतु ॥ आवेधसं
नीलपृष्ठंबृहंतंबृहस्पतिंसदनेसादयध्वं । सादद्योनिंदमऽआदीदिवांसंहिरण्यवर्णमरुषंसपेम ॥ आधर्णसिर्बृहद्दिवोरराणो
विश्वेभिर्गंत्वोमभिर्हुवानः । ग्नावसानऽओषधीरमृध्रस्त्रिधातुशृंगोवृषभोवयोधाः+ ॥ मातुष्पदेपरमेशुक्रऽआयोर्विपन्यवोरास्पिरासोऽअग्मन् । सुशेव्यंनमसारातहव्याःशिशुंमृजंत्यायवोनवासे+ ॥ बृहद्वयोबृहतेतुभ्यमग्नेधियाजुरोमिथुनासःसचंत । देवोदेवःसुहवोभूतुमह्यंमानोमातापृथिवीदुर्मतौधात् ॥ उरौदेवाऽअनिबाधेस्याम ॥ समश्विनोरवसानूतनेनमयोभुवासुप्रणीतीगमेम । आनोरयिंवहतमोतवीरानाविश्वान्यमृतासौभगानि ॥२२॥(५।३।१२)
तंप्रत्नथापूर्वथाविश्वथेमथाज्येष्ठतातिंबर्हिषदंस्वर्विदं । प्रतीचीनंवृजनंदोहसेगिराशुंजयंतमनुयासुवर्धसे ॥ श्रियेसुदृ

(५।३।१२) तंप्रत्नथेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारोविश्वेदेवाजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ (भेदपक्षे—इंद्रः २ अग्निः १ सूर्यः १ अग्निः १ विश्वेदेवाः १ सूर्यः १ अग्निः १ सूर्यः २ विश्वेदेवाः २ सुतंभरः १ अग्निः २ एवं १५) ।

शीरुपरस्यया:स्वर्विरोचमानःककुभामचोदते । सुगोपाऽअसिनदभायसुकतोपरोमायाभिर्ऋतऽआसनामते ॥ अर्त्यं
हविःसंचतेसच्चधातुचारिष्टगातुःसहोतासहोभरिः । प्रसस्रीणोऽअनुवर्हिर्वृषाशिशुर्मध्येयुवाजरोविस्रुहाहितः+ ॥ प्र
वऽएतेसुयुजोयामन्निष्टयेनीचीरमुष्मैयम्यऽऋतावृधः । सुयंतुभिःसर्वशासैरभीशुभिःक्रिविर्नामानिप्रवणेमुषायति ॥
संजर्भुराणस्तरुभिःसुतेगृभंवयाकिनंचित्तगर्भासुसुस्वरुः । धारवाकेष्वृजुगाथशोभसेवर्धस्वपत्नीरभिजीवोऽअध्वरे+
॥ २३ ॥ यादृगेवददृशेतादृगुच्यतेसंच्छाययादधिरेसिध्रयाप्स्वा । महीमस्मभ्यमुरुषामुरुज्रयोवृहत्सुवीरमनपच्युतं
सहः ॥ वेत्यग्रुर्जनिवान्वाऽअतिस्पृधःसमर्यतामनसासूर्यःकविः । घ्रंसंरक्षंतंपरिविश्वतोगयमस्माकंशर्मवनवत्स्वाव
सुः ॥ ज्यायांसमस्ययतुनस्यकेतुनऽऋषिस्वरंचरतियासुनामते । यादृश्मिन्धायितमपस्ययाविदद्यऽउस्वयंवहतेसोऽ
अरंकरत् ॥ समुद्रमासामवतस्थेऽअग्रिमानरिष्यतिसवनंयस्मिन्नायता । अत्रानहार्दिक्रवणस्यरेजतेयत्रामतिर्विद्यते
पूतवंधनी ॥ सहिक्षत्रस्यमनसस्यचित्तिभिरेवावदस्ययजतस्यसध्रेः । अवत्सारस्यस्पृणवामरण्वभिःशविष्ठंवाजंविदुषा
चिदर्ध्यं ॥ २४ ॥ श्येनऽआसामदितिःकक्ष्योमदोविश्ववारस्ययजतस्यमायिनः । समन्यमन्यमर्थयंत्येतवेविदुर्विषा
णंपरिपानमंतिते+ ॥ सदापृणोयजतोविद्विषोवधीद्बाहुवृक्तःश्रुतवित्तर्योवःसचा । उभासवराप्रत्येतिभातिचयदींग
णंभजतेसुप्रयावभिः ॥ सुतंभरोयजमानस्यसत्पतिर्विश्वासामूधःसधियामुदंचनः । भरद्धेनूरसवच्छिश्रियेपयोनुब्रु

वाणोऽअध्यैतिनस्वपन्+ ॥ योजागारतमृचः कामयंतेयोजागारतमुसामानियंति । योजागारतमयंसोमऽआहतवाह
मस्मिसख्येन्योकाः ॥ अग्निर्जागारतमृचः कामयंतेग्निर्जागारतमुसामानियंति । अग्निर्जागारतमयंसोमऽआहतवाह
मस्मिसख्येन्योकाः ॥ २५ ॥ (परिशिष्टं ॥ जागर्षित्वंभुवनेजातवेदोजागर्षियत्रयजंतेहविष्मान् । इदंहविःश्रद्दधा
नोजुहोमितेनपासिगुह्यंनामगोनां ॥ (५।४।१) विदादिवोविष्यन्नद्रिमुक्थैरायत्याऽउपसोऽअर्चिनोगुः । अपावृ
तव्रजिनीरुत्स्वर्गाद्विदुरोमानुषीर्देवऽआवः ॥ विसूर्योऽअमतिंनश्रियंसादोर्वाद्गवांमाताजानतीगात् । धन्वर्णसोनद्य१ः
खादोऽअर्णाःस्थूणेवसुमिताहंहतद्यौः+ ॥ अस्माऽउक्थायपर्वतस्यगर्भोमहीनांजनुषेपूर्व्याय । विपर्वतोजिहीतसा
धतद्यौराविवासंतोदसयंतभूम ॥ सूक्तेभिर्वोवचोभिर्देवजुष्टैरिंद्रान्व१ग्नीऽअवसेहुवध्यै । उक्थेभिर्हिष्माकवयःसुय
ज्ञाऽआविवासंतोमरुतोयजंति ॥ एतोन्व१द्यसुध्योऽभवामप्रदुच्छुनामिनवामावरीयः । आरेद्वेषांसिसनुतर्दधामा
यामप्रांचोयजमानमच्छ ॥ २६ ॥ एताधियंकृणवामासखायोपयामाताँऽऋणुतव्रजंगोः । ययामनुर्विशिशिप्रंजिगाय
ययावणिग्वंकुरापापुरीषं ॥ अनूनोदत्रहस्तयतोऽअद्रिरार्चन्येनदशमासोनवग्वाः । ऋतंयतीसरमागाऽअविंदद्विश्वा

(५।४।१) विदादिवइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःसदापृणोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् । (भेदपक्षे—इद्रसूर्यौ १ विश्वेदेवाः २ इंद्राग्नी १ विश्वेदेवाः ६ आपः १ एवं ११ । अत्रसूक्तेसदापृणर्षेर्यजतइत्यादिलिंगोक्तऋषिभिःसमुच्चयइतिकेचित्) ।

निसत्यांगिंराश्चकार ॥ विश्वैऽअस्याव्युषिमाहिंनायाःसंयद्गोभिरंगिंरसोनवंत । उत्संऽआसांपरमेसधस्थंऽऋतस्यपथा
सरमांविदद्गाः+ ॥ आसूर्योयातुसप्ताश्वःक्षेत्रंयदस्योर्विंयादीर्घयाथे । रघुःश्येनःपतयदंधोऽअच्छायुवाकविर्दीदय
द्गोषुगच्छंन् ॥ आसूर्योऽअरुहच्छुक्रमर्णोयुक्तयद्धरितोंवीतपृष्ठाः । उद्गाननावंमनयंतधीराऽआशृण्वतीरापोऽअर्वा
गतिष्ठन् ॥ धियंवोऽअप्सुदंधिषेस्वर्षांययातरन्दशमासोनवंग्वाः । अयाधियास्यामदेवगोपाऽअयाधियातुतुर्यामा
त्यंहः ॥ २७ ॥ (५।४।२) हयोनविद्वाँऽअयुजिस्वयंधुरितांवहामिप्रतरंणीमवस्युवं । नास्यांवश्मिविमुचंनावृतंपु
नर्विद्वान्पथःपुरऽएतऽऋजुनेषति ॥ अग्नऽइंद्रवरुणमित्रदेवाःशर्धःप्रयंतमारुतोतविष्णो । उभानासंत्यारुद्रोऽअध
ग्नाःपूषाभगःसरस्वतीजुषंत ॥ इंद्राग्नीमित्रावरुणादितिंस्वःपृथिवींद्यांमरुतःपर्वताँऽअपः । हुवेविष्णुंपूषणंब्रह्मणस्प
तिंभगंनुशंसंसवितारमूतये ॥ उतनोविष्णुरुतवातोऽअस्त्रिधोद्रविणोदाऽउतसोमोमयस्करत् । उतऽऋभवऽउतराये
नोऽअश्विनोतत्वष्टोतविभ्वानुमंसते ॥ उतत्यन्नोमारुतंशर्धऽआगमद्दिविक्षयंयजतंबर्हिरासदे । बृहस्पतिःशर्मपूषोत
नोयमद्वरूथ्यं१वरुणोमित्रोऽअर्यमा+ ॥ उतत्येनःपर्वतासःसुशस्तयःसुदीतयोनद्य१स्त्रामणेभुवन् । भगोविभक्ताश

(५।४।२) हयोनेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःप्रतिक्षत्रोविश्वेदेवाजगतीसप्तम्यष्टम्योर्देवपत्न्यःद्वितीयांत्येत्रिष्टुभौ । (भेदपक्षे–विश्वेदेवाः ६ देवपत्न्यः २ एवं ८) ।

वसावसार्गमदुरुव्यचाऽअदितिःश्रोतुमेहवं ॥ देवानांपत्नीरुशतीरवंतुनःप्रावंतुनस्तुजयेवाजसातये । याःपार्थिवा सोयाऽअपामपिव्रतेतानोदेवीःसुहवाःशर्मयच्छत ॥ उतग्नाव्यंतुदेवपत्नीरिंद्राण्यग्नाय्यश्विनीराट् । आरोदसीवरु णानीश्रृणोतुव्यंतुदेवीर्यऽऋतुर्जनीनां ॥ २८ ॥ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥

षड्विंशाध्यायेवर्गाः २८ सूक्तानि १४ ऋचः १४६ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं ५२ सूर्याये अत्रय. ४ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३० [भे. प. मित्रावरुणाभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. अश्विभ्या विश्वेभ्योदेवेभ्य मरुद्भ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. उपासानक्ताभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ मरुद्भ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य. भूम्याइ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ भूम्याइ विश्वेभ्योदेवेभ्य ३ सवित्र. इंद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. इद्राये. बृहस्पतय. ३ मरुद्भ्य] रुद्राये विश्वेभ्योदेवेभ्य.५६ [भे. प. विश्वेभ्यो. पर्जन्याये. २ मरुद्भ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य २ अश्विभ्या. नद्याइ. द्यावापृथिवीभ्या. वायव. सोमाये. इद्राये. अग्नय घर्माये. अश्विभ्या विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ सरस्वत्या बृहस्पतय. अग्नय. ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. अश्विभ्या. इद्राये २ अग्नय सूर्याये अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य सूर्याये. अग्नय. सूर्याये. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य.२ सुतभराये. अग्नय. २ इंद्रसूर्याभ्यामि. विश्वेभ्योदेवेभ्य. २ इद्राग्निभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ६ अद्भ्यइ. विश्वे. ६] देवानापत्नीभ्य.२ ॥ इतिचतुर्थेद्वितीयः ॥

प्रयुंजतीसप्तप्रतिरथंःकदुपंचप्रतिभानुर्जागतंदेवंवःप्रतिभौत्यातृणपाणिर्विश्वंःस्वस्त्यात्रेयःपंक्त्यंतंमग्नेपंचोना चतुर्थ्यैंद्रवायवीवायव्यैकैंद्रवायव्यौचतस्रोगायत्र्यःपळुष्णिर्हस्तिस्रोजगत्यस्त्रिष्टुभोवांत्येअनुष्टुभौप्रस्यावाश्व

न्यूनाश्यावाश्वोमारुतंहर्तत्पंक्तिःषष्ठ्यंत्येचंकोवेदशोळशंककुब्बृहत्यनुष्टुप्पुरउष्णिक्ककुप्सतोबृहत्यौगायत्रीसतो
बृहतीककुभौगायत्रीसतोबृहत्यौककुप्सतोबृहतीप्रशर्धायपंचोनाजागतमुपांत्यात्रिष्टुप्प्रयज्यवोदशांत्यात्रिष्टुव
ग्नेनववार्हतंतृतीयासप्तम्यौसतोबृहत्यावारुद्रासोष्टौद्विरित्रिष्टुबंतंतमुप्रवस्त्रिष्टुबंतमीळेद्विजगत्यंतमाग्नेयंचवाके
छैकोनागायत्रंश्यावाश्वोत्रवैददश्वींतरंतपुरुमीह्ळौदाभ्र्यैरथवीतिंमरुतश्चदानतुष्टःप्रशशंसबुद्ध्वाचतरंतमहिषीं
शशीयसींपंचम्यनुष्टुप्नवमीसतोबृहत्यृतेननवश्रुतविन्मैत्रावरुणंवैतत् ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥
॥ हरिःॐम् ॥ ॥ (५।४।३) प्रयुंजतीदिवएतिब्रुवाणामहीमातादुहितुर्बोधयंती । आविवासंतीयुवतिर्म
नीषापितृभ्यऽआसदनेजोहुवाना ॥ अजिरासस्तदपऽईयमानाऽआतस्थिवांसोऽअमृतस्यनाभिं । अनंतासऽउरवो
विश्वतःसींपरिद्यावापृथिवीयंतिपंथाः ॥ उक्षासमुद्रोऽअरुषःसुपर्णःपूर्वस्ययोनिंपितुराविवेश । मध्येदिवोनिहितःपृ
श्निरश्माविचक्रमेरजसस्पात्यंतौ ॥ चत्वारऽईंबिभ्रतिक्षेमयंतोदशगर्भंचरसेधापयंते । त्रिधातवःपरमाऽअस्यगावो
दिवश्चरंतिपरिसद्योऽअंतान् ॥ इदंवपुर्निवचनंजनासश्चरंतियन्नद्यस्तस्थुरापः । द्वेयदींबिभृतोमातुरन्येऽइहेहजाते

(५।४।३) प्रयुंजतीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःप्रतिरथोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् । (भेदपक्षे—उषाः १ सूर्यरश्मयः १ सूर्यः ३ विश्वेदेवाः १ मित्रावरुणाग्नयः १ एवं ७) ।

यम्याउँसबंधू ॥ वितन्वतेधियोऽअस्माऽअपांसिवस्त्रांपुत्रायमातरोवयंति । उपप्रक्षेवृषणोमोदमानादिवस्पथावध्वो यंत्यच्छं ॥ तदस्तुमित्रावरुणातदग्नेशंयोरस्मभ्यमिदमस्तुशस्तं । अशीमहिगाधमुतप्रतिष्ठांनमोदिवेबृहतेसादनाय ॥ १ ॥ (५।४।४) कदुप्रियायधाम्नेमनामहेस्वक्षत्रायस्वयशसेमहेवयं । आमेन्यस्यरजसोयदभ्रऽआँऽअपोवृणा नावितनोतिमायिनी ॥ ताऽअत्नतवयुनंवीरवक्षणंसमान्यावृतयाविश्वमारजः । अपोऽअपाचीरपराऽअपेजतेप्रपूर्वा भिस्तिरतेदेवयुर्जनः ॥ आग्रावभिरहन्येभिरक्तुभिर्वरिष्ठंवज्रमाजिघर्तिमायिनि । शतंवायस्यप्रचरन्त्स्वेदमेसंवर्तय तोविचवर्तयन्नहा ॥ तामस्यरीतिंपरशोरिवप्रत्यनीकमख्यंभुजेऽअस्यवर्पसः । सचायदिपितुमंतमिवक्षयंरत्नंदधाति भरहूतयेविशे+ ॥ सजिह्वयाचतुरनीकऋंजतेचारुवसानोवरुणोयतन्नरिं । नतस्यविद्मपुरुषत्वतावयंयतोभगःसवि तादातिवार्यं ॥ २ ॥ (५।४।५) देवंवोऽअद्यसवितारमेषेभगंचरत्नंविभजंतमायोः । आवांनरापुरुभुजाववृत्यांदि वेदिवेचिदश्विनासखीयन्+ ॥ प्रतिप्रयाणमसुरस्यविद्वान्त्सूक्तैर्देवंसवितारंदुवस्य । उपब्रुवीतनमसाविजानञ्ज्येष्ठंच रत्नंविभजंतमायोः+ ॥ अदुत्रयादयतेवार्याणिपूषाभगोऽअदितिर्वस्तऽउस्रः । इंद्रोविष्णुर्वरुणोमित्रोऽअग्निरहानिभ

(५।४।४) कदुप्रियायेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःप्रतिभानुर्विश्वेदेवाजगती (भेदपक्षे—विद्युतोग्निः १ उषाः १ इंद्रसूर्यौ १ अग्निः २ एवं ५)।
(५।४।५) देवंवइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःप्रतिप्रभुर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप्अत्यात्तृणपाणिः (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः १ सूर्यः १ विश्वेदेवाः ३ एवं ५) ।

द्राजंनयंतदुस्राः+ ॥ तन्नोऽअनुर्वासंवितावरूथंतत्सिंधवऽइषयंतोऽअनुग्मन् । उपयद्वोचेऽअध्वरस्यहोतारायःस्यामपतयोवाजरत्नाः ॥ प्रयेवसुभ्यऽईवदानमोदुर्येमित्रेवरुणेसूक्तवाचः । अवैत्वभ्वंकृणुतावरीयोदिवस्पृथिव्योरवसामदेम ॥ ३ ॥ परिशिष्टं ॥ सूक्तांतेतृणान्यग्नावरण्येवोदकेपिवा ॥ यत्स्तृणैरध्ययनंतद्धीतंस्तृणानिभवतेभव ॥ वापीकूपतडागानांसमुद्रंगच्छस्वाहा ॥ ॥ (५।४।६) विश्वोदेवस्यनेतुर्मर्तोवुरीतसख्यं । विश्वोरायऽइषुध्यतिद्युम्नंवृणीतपुष्यसे ॥ तेतेदेवनेतर्येचेमाँऽअनुशसे । तेरायातेह्याउपृचेसचेमहिसचथ्यैः* ॥ अतोनऽआनृनतिथीनतःपत्नीर्दशस्यत । आरेविश्वंपथेष्ठांद्विषोयुयोतुयूयुविः ॥ यत्रवह्निरभिहितोदुद्रवद्द्रोण्यःपशुः । नृमणावीरपस्त्योर्णाधीरेवसनिता ॥ एषतेदेवनेतारथस्पतिःशंरयिः । शंरायेशंस्वस्तयऽइषःस्तुतोमनामहेदेवस्तुतोमनामहे ॥ ४ ॥ (५।४।७) अग्नेसुतस्यपीतयेविश्वरूमेभिरागहि । देवेभिर्हव्यदातये ॥ ऋतधीतयऽआगतसत्यधर्माणोऽअध्वरं । अग्नेःपिवतजि

(५।४।६) विश्वोदेवस्येतिपंचर्चस्यसूक्तस्यस्वस्त्यात्रेयोविश्वेदेवाअनुष्टुप्अंत्यापंक्तिः । (भेदपक्षे—सविता २ विश्वेदेवाः १ सविता २ एवं ५) (५।४।७) अग्नेसुतस्येतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यस्वस्त्यात्रेयोविश्वेदेवाश्चतुर्थीपष्ठीसप्तमीनामिंद्रवायूपंचम्यावायुःआद्याश्चतस्रोगायत्र्यःपंचम्यादिपञ्चुष्णिहःएकादश्यादितिस्रोजगत्यः (त्रिष्टुभोवा) अंत्येद्वेअनुष्टुभौ। (भेदपक्षे—अग्निः २ विश्वेदेवाः १ इंद्रवायू १ वायुः १ इंद्रवायू २ अग्निः ३ विश्वेदेवाः ५ एवं १५) ।

ह्वया ॥ विप्रेभिर्विप्रसंत्यप्रातर्यावभिरागहि । देवेभिःसोमपीतये ॥ अयंसोमश्चमूसुतोऽमत्रेपरिषिच्यते । प्रियऽइं द्रायवायवे ॥ वायवायाहिवीतयेजुषाणोहव्यदातये । पिबासुतस्यांधसोऽअभिप्रयः ॥ ५ ॥ इंद्रश्चवायवेषांसुतानां पीतिमर्हथः । तान्जुषेथामरेपसावभिप्रयः ॥ सुताऽइंद्रायवायवेसोमासोदध्याशिरः । निम्नंनयंतिसिंधवोभिप्रयः ॥ सजूर्विश्वेभिर्देवेभिरश्विभ्यामुषसासजूः । आयाह्यग्नेऽअत्रिवत्सुतेरण ॥ सजूर्मित्रावरुणाभ्यांसजूःसोमेनविष्णुना । आयाह्यग्नेऽअत्रिवत्सुतेरण ॥ सजूरादित्यैर्वसुभिःसजूरिंद्रेणवायुना । आयाह्यग्नेऽअत्रिवत्सुतेरण ॥ ६ ॥ स्वस्ति नोमिमीतामश्विनाभगःस्वस्तिदेव्यदितिरनर्वणः । स्वस्तिपूषाऽअसुरोदधातुनःस्वस्तिद्यावापृथिवीसुचेतुना ॥ स्वस्त येवायुमुपब्रवामहैसोमंस्वस्तिभुवनस्ययस्पतिः । बृहस्पतिंसर्वगणंस्वस्तयेस्वस्तयऽआदित्यासोभवंतुनः ॥ विश्वेदेवा नोऽअद्यास्वस्तयेवैश्वानरोवसुरग्निःस्वस्तये । देवाऽअवंत्वृभवःस्वस्तयेस्वस्तिनोरुद्रःपात्वंहसः ॥ स्वस्तिमित्रावरुणा स्वस्तिपथ्येरेवति । स्वस्तिनऽइंद्रश्चाग्निश्चस्वस्तिनोऽअदितेकृधि ॥ स्वस्तिपंथामनुचरेमसूर्याचंद्रमसाविव । पुनर्ददता घ्नताजानतासंगमेमहि ॥ ७ ॥ (परिशिष्टं ॥ ॥ स्वस्त्ययंनंताक्ष्यमरिष्टनेमिंमहद्भूतंवायसंदेवतानां । असुरघ्नमिं द्रसखंसमत्सुबृहद्यशोनावमिवारुहेम ॥ अंहोमुचमांगिरसंगयंचस्वस्त्यात्रेयंमनसाचताक्ष्यं । प्रयतपाणिःशरणंप्रपद्ये

स्वस्तिसँबाधेष्वभयंनोऽअस्तु ॥) (५।४।८) प्रश्यावाश्वधृष्णुयार्चामरुद्भिर्ऋक्वभिः । येऽअद्रोघमनुष्वधंश्रवोम
दंतियज्ञियाः ॥ तेहिस्थिरस्यशवसःसखायःसंतिधृष्णुया । तेयामन्नाधृषद्विनस्त्मनापांतिशश्वतः ॥ तेस्पंद्रासोनोक्ष
णोतिष्कंदंतिशर्वरीः । मरुतामधामहोदिविक्षमार्चमन्महे ॥ मरुत्सुवोदधीमहिस्तोमंयज्ञंचधृष्णुया । विश्वेयेमानुषा
युगापांतिमर्त्यंरिषः+ ॥ अर्हंतोयेसुदानवोनरोऽअसामिशवसः । प्रयज्ञंयज्ञियेभ्योदिवोऽअर्चामरुद्भ्यः ॥ ८ ॥ आरु
क्मैरायुधानरऽऋष्वाऽऋष्टीरसृक्षत । अन्वेनाँऽअहविद्युतोमरुतोजज्झतीरिवभानुरर्ततमनादिवः+ ॥ येवावृधंत
पार्थिवायऽउरावंतरिक्षऽआ । वृजनेवानदीनाँसधस्थेवामहोदिवः+ ॥ शर्धोमारुतमुच्छंससत्यशवसमृभ्वसं । उतस्म
तेशुभेनरःप्रस्पंद्रायुंजततमना ॥ उतस्मतेपरुष्ण्यामूर्णावसतशुंध्यवः । उतपव्यारथानामाद्रिंभिंदंत्योजसा ॥ आपथ
योविपथयोंतस्पथाऽअनुपथाः । एतेभिर्मह्यंनामभिर्यज्ञंविष्टारऽओहते ॥ ९ ॥ अधानरोन्योहतेधानियुतऽओहते ।
अधापारावताऽइतिचित्रारूपाणिदश्या ॥ छंदःस्तुभःकुभंन्यवऽउत्समाकीरिणोनृतुः । तेमेकेचिन्नतायवऽऊमाऽआ
सन्दृशित्विषे+ ॥ यऽऋष्वाऽऋष्टिविद्युतःकवयःसंतिवेधसः । तमृषेमारुतंगणंनमस्यारमयागिरा+ ॥ अच्छऽऋषे
मारुतंगणंदानामित्रंनयोषणा । दिवोवाधृष्णवऽओजसास्तुताधीभिरिषण्यत ॥ नूमन्वानऽएषांदेवाँऽअच्छानवक्ष

(५।४।८) प्रश्यावाश्वेतिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतोनुष्टुप्पष्ठीषोडशीसप्तदश्यःपंक्तयः ।

णां । दानासंचेतसूरिभिर्यामश्रुतेभिरंजिभिः ॥ प्रयेमेंत्रंध्वेपेगांवोचंतसूरयःपृश्निंवोचंतमातरं । अधापितरमिष्मिणं रुद्रंवोचंतशिक्कसः ॥ सप्तमेंसप्तशाकिनऽएकमेकाशतादंदुः । यमुनायामधिश्रुतमुद्राधोगव्यंमृजेनिराधोऽअश्व्यंमृजे ॥ १० ॥ (५।४।९) कोवेदजानमेषांकोवापुरासुम्नेष्वासमरुतां । यद्युयुज्रेकिलास्यः ॥ ऐतान्रथेंषुतस्थुषःकः शुश्रावकथाययुः । कस्मैसस्रुःसुदासेऽअन्वापयऽइळाभिर्वृष्टयःसह ॥ तेमऽआहुर्यऽआययुरुपद्युभिर्विभिर्मदे । न रोमयोंऽअरेपसऽइमान्पश्यन्निति॑ष्टुहि ॥ येऽअंजिषुयेवाशींषुस्वभानवःस्रक्षुरुक्मेषुखादिषु । श्रायारथेंषुधन्वसु ॥ युष्माकंस्मारथाँऽअनुमुदेदधेमरुतोजीरदानवः । वृष्टीद्यावोयतीरिंव ॥ ११ ॥ आयंनरःसुदानवोददाशुषेदिवःकोशमचुच्यवुः । विपर्जन्यंसृजंतिरोदसीऽअनुधन्वनायंतिवृष्टयः ॥ ततृदानाःसिंधवःक्षोदसारजःप्रसस्रुर्धेनवोयथा । स्यंनाऽअश्वाऽइवाध्वनोविमोचनेवियद्वर्तंतऽएन्यः ॥ आयातमरुतोदिवऽआंतरिंक्षादमादुत । मावस्थातपरावतः ॥ मावोरसानितभाकुभाक्रुमुर्मावःसिंधुर्निरीरमत् । मावःपरिंष्ठात्सरयुःपुरीषिण्यस्मेऽइत्सुम्नमस्तुवः ॥ तंवःशर्धंरथानांत्वेषंगणंमारुतंनव्यसीनां । अनुप्रयंतिवृष्टयः ॥ १२ ॥ शर्धंशर्धंवऽएषांव्रातंव्रातंगणंगणंसुशस्तिभिः । अनुक्रामे

(५।४।९) कोवेदेतिपोळशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतः क्रमेणककुप्बृहत्यनुष्टुप्पुरउष्णिक्ककुप्सतोबृहतीसतोबृहतीगायत्रीसतोबृहतीककुप्ककुब्गायत्रीसतोबृहतीसतोबृहतीककुप्सतोबृहत्यः ।

मधीतिभिः ॥ कस्माऽअद्यसुजातायरातहव्यायप्रयंयुः । एनायामेनमरुतः ॥ येनतोकायतनयायधान्यं१बीजंवह
ध्वेऽअक्षितं । अस्मभ्यंतद्धत्तनयद्वऽईमहेराधोविश्वायुसौभगं ॥ अतीयामनिदस्तिरःस्वस्तिभिर्हित्वावद्यमरातीः ।
वृष्टीशंयोरापऽउस्रिभेषजंस्याममरुतःसह ॥ सुदेवःसमहासतिसुवीरोनरोमरुतःसमर्त्यः । यंत्रायध्वेस्यामते ॥
स्तुहिभोजान्स्तुवतोऽअस्ययामनिरणन्गावोनयवसे । यतःपूर्वांऽइवसखीँरनुह्वयगिरागृणीहिकामिनः ॥ १३ ॥
(५।४।१०) प्रशर्धायमारुतायस्वभानवऽइमांवाचमनजापर्वतच्युते । घर्मस्तुभेदिवऽआपृष्ठयज्वनेद्युम्नश्रवसेमहिनृ
म्णमर्चत ॥ प्रवोमरुतस्तविषाऽउदन्यवोवयोवृधोऽअश्वयुजःपरिज्रयः । संविद्युतादधतिवाशतित्रितःस्वरंत्यापोव
नापरिज्रयः ॥ विद्युन्महसोनरोऽअश्मदिद्यवोवातत्विषोमरुतःपर्वतच्युतः । अब्दयाचिन्मुहुराह्रादुनीवृतस्तनयद
मारभसाऽउदोजसः ॥ व्यं१क्तून्रुद्राव्यहानिशिक्कसोव्यं१तरिक्षंविरजांसिधूतयः । वियदज्राँऽअजथनावऽईयथावि
दुर्गाणिमरुतोनाहरिष्यथ ॥ तद्वीर्यंवोमरुतोमहित्वनंदीर्घंततानसूर्योनयोजनं । एतानयामेऽअगृभीतशोचिषोनश्व
दांयन्न्ययातनागिरिं ॥ १४ ॥ अभ्राजिशर्धोमरुतोयदर्णसंमोषथावृक्षंकपनेववेधसः । अधस्मानोऽअरमतिंसजोष
सश्चक्षुरिवयंतमनुनेषथासुगं ॥ नसजीयतेमरुतोनहन्यतेनस्रेधतिनव्यथतेनरिष्यति । नास्यरायऽउपदस्यंतिनोतय

(५।४।१०) प्रशर्धायेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतोजगतीचतुर्दशीत्रिष्टुप् ।

ऽऋर्षिवायंराजानंवासुपूदथ ॥ नियुत्वंतोग्रामजितोयथानरोर्यमणोनमरुतःकवंधिनः । पिन्वंत्युत्संयदिनासोऽअ
स्वरन्व्युंदंतिपृथिवींमध्वोऽअंधसा ॥ प्रवत्वतीयंपृथिवीमरुद्भ्यःप्रवत्वतीद्यौर्भवतिप्रयद्भ्यः । प्रवत्वतीःपथ्याऽअंतरि
क्ष्याःप्रवत्वंतःपर्वताजीरदानवः ॥ यन्मरुतःसभरसःस्वर्णरःसूर्यऽउदितेमदथादिवोनरः । नवोश्वाःश्रथयंताहसिस्र
तःमद्योऽअस्याध्वनःपारमश्नुथ ॥ १५ ॥ अंसेषुवऽऋष्टयःपत्सुखादयोवक्षःसुरुक्मामरुतोरथेशुभः । अग्निभ्राजसो
विद्युतोगभस्त्योःशिप्राःशीर्षसुवितताहिरण्ययीः ॥ तंनाकमर्योऽअगृभीतशोचिषंरुशत्पिप्पलंमरुतोविधूनुथ । समं
च्यंतवृजनातित्विषंतयत्स्वरंतिघोषंविततमृतायवः ॥ युष्मादत्तस्यमरुतोविचेतसोरायःस्यामरथ्योऽवयस्वतः । नयो
युच्छतितिष्योऽयथादिवोऽस्मेरारंतमरुतःसहस्रिणं ॥ यूयंरयिंमरुतःस्पार्हवीरंयूयमृषिमवथसामविप्रं । यूयमर्वंतंभ
रतायवाजंयूयंधत्थराजानंश्रुष्टिमंतं ॥ तद्वोयामिद्रविणंसद्यऊतयोयेनास्वर्णततनामनॄँरभि । इदंसुमेमरुतोहर्यता
वचोयस्यतरेमतरसाशतंहिमाः ॥ १६ ॥ (५।४।११) प्रयज्यवोमरुतोभ्राजदृष्टयोबृहद्वयोदधिरेरुक्मवक्षसः । ई
यंतेऽअश्वैःसुयमेभिराशुभिःशुभंयातामनुरथाऽअवृत्सत ॥ स्वयंदधिध्वेतविषींयथाविदबृहन्महांतऽउर्वियाविराज
थ । उतांतरिक्षंममिरेव्योजसाशुभं० ॥ साकंजाताःसुभ्वःसाकमुक्षिताःश्रियेचिदाप्रतरंवावृधुर्नरः । विरोकिणःसूर्य

(५।४।११) प्रयज्यवइतिदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

स्येवरश्मयः शुभं० ॥ आभूषेण्यंवोमरुतोमहित्वनंदिदृक्षेण्यंसूर्यस्येवचक्षणं । उतोऽअस्माँऽअमृतत्वेदधातनशुभं० ॥ १७ ॥ यदश्वान्धूर्षुपृष
उदीरयथामरुतःसमुद्रतोयूयंवृष्टिंवर्षयथापुरीषिणः । नवोदस्राऽउपदस्यंतिधेनवःशुभं० ॥ यत्पूर्व्यंमरुतोयच्चनूतनंयदुद्यतेवसवोयच्चशस्यते । विश्वं
तीरयुग्ध्वंहिरण्ययान्प्रत्यत्कोँऽअमुग्ध्वं । विश्वाऽइत्स्पृधोमरुतोव्यस्यथशुभं० ॥ नपर्वतानन्नद्योवरंतवोयत्राचिध्वंम
रुतोगच्छथेदुतत् । उतद्यावापृथिवीयाथनापरिशुभं० ॥ यत्पूर्व्यंमरुतोयच्चनूतनंयदुद्यतेवसवोयच्चशस्यते । विश्वं
स्यतस्यभवथानवेदसःशुभं० ॥ मूळतंनोमरुतोमावधिष्टनास्मभ्यंशर्मबहुलंवियंतन । अधिस्तोत्रस्यसख्यस्यगातनशु
भं० ॥ यूयमस्मान्नयतवस्योऽअच्छानिरंहुतिभ्योमरुतोगृणानाः । जुषध्वंनोहव्यदातिंयजत्रावयंस्यामपतयोरयीणां
॥ १८ ॥ (५।४।१२) अग्नेशर्धंतमागणंपिष्टंरुक्मेभिरंजिभिः । विशोऽअद्यमरुतामवह्वयेदिवश्चिद्रोचनादधि ॥
यथाचिन्मन्यसेहृदातदिन्मेजग्मुराशसः । येतेनेदिष्ठंहवनान्यागमन्तान्वर्धभीमसंदृशः ॥ मीळ्हुष्मतीवपृथिवीपराहत
तामदंत्येत्यस्मदा । ऋक्षोनवोमरुतःशिमीवाँऽअमोदुध्रोगौरिवभीमयुः + ॥ नियेरिणंत्योजसावृथागावोनदुर्धुरः ।
अश्मानंचित्स्वर्यं१पर्वतंगिरिंप्रच्यावयंतियामभिः ॥ उत्तिष्ठनूनमेषांस्तोमैःसमुक्षितानां । मरुतांपुरुतममपूर्व्यंगवांस
र्गमिवह्वये ॥ १९ ॥ युङ्ध्वंह्यरुषीरथेयुङ्ध्वंरथेषुरोहितः । युङ्ध्वंहरीऽअजिराधुरिवोळ्हवेवहिष्ठाधुरिवोळ्हवे ॥ उत

(५।४।१२) अग्नेशर्धंतमितिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतोबृहतीतृतीयासप्तम्यौसतोबृहत्यौ ।

स्यवाज्यरुपस्तुविष्वणिरिहस्मधायिदर्शतः । मावोयामेषुमरुतश्चिरंकरत्प्रतंरथेषुचोदत ॥ रथंनुमारुतंवयंश्रवस्युमा
हुवामहे । आयस्मिन्तस्थौसुरणानिविभ्रतीसचामरुत्सुरोदसी+ ॥ तंवःशर्धरथेशुभंत्वेषंपनस्युमाहुवे । यस्मिन्त्सुजा
तासुभगामहीयतेसचामरुत्सुमीळ्हुषी+ ॥ २० ॥ (५।५।१) आरुद्रासइंद्रवंतःसजोषसोहिरण्यरथाःसुवितायगं
तन । इयंवोऽअस्मत्प्रतिहर्यतेमतिस्तृष्णजेनदिवऽउत्साऽउदन्यवे ॥ वाशीमंतऽऋष्टिमंतोमनीषिणःसुधन्वानऽइषुमं
तोनिषंगिणः । स्वश्वास्थसुरथाःपृश्निमातरःस्वायुधामरुतोयाथनाशुभं ॥ धूनुथद्यांपर्वतान्दाशुषेवसुनिवोवनाजिहते
यामनोभिया । कोपयथपृथिवींपृश्निमातरःशुभेयदुग्राःपृषतीरयुग्ध्वं ॥ वाततित्वषोमरुतोवर्षनिर्णिजोयमाऽइवसुस
दृशःसुपेशसः । पिशंगाश्वाऽअरुणाश्वाऽअरेपसःप्रत्वक्षसोमहिनाद्यौरिवोरवः ॥ पुरुद्रप्साऽअंजिमंतःसुदानवस्त्वेष
संदृशोऽअनवभ्रराधसः । सुजातासोजनुषारुक्मवक्षसोदिवोऽअर्काऽअमृतंनामभेजिरे ॥ २१ ॥ ऋष्टयोवोमरुतोऽ
अंसयोरधिसहऽओजोबाह्वोर्वोबलंहितं । नृम्णाशीर्षस्वायुधारथेषुवोविश्वावःश्रीरधितनूषुपिपिशे ॥ गोमदश्वावद्रथ
वत्सुवीरंचंद्रवद्राधोमरुतोददानः । प्रशस्तिंनःकृणुतरुद्रियासोभक्षीयवोवसोदैव्यस्य ॥ हयेनरोमरुतोमृळतानस्तुवी

(५।५।१) आरुद्रासइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

मघासोऽअमृताऽऋतज्ञाः । सत्यश्रुतःकवयोयुवानोबृहद्गिरयोबृहदुक्षमाणाः ॥ २२ ॥ (५।५।२) तमुनूनंतविषी
मंतमेषांस्तुषेगणंमारुतंनव्यसीनां । यऽआश्वश्वाऽअमवद्वहंतऽउतेशिरेऽअमृतस्यस्वराजः ॥ त्वेषंगणंतवसंखादिह
स्तंधुनिव्रतंमायिनंदातिवारं । मयोभुवोयेऽअमितामहित्वावंदस्वविप्रतुविराधसोनॄन्+ ॥ आवोयंतूदवाहासोऽअद्य
वृष्टिंयेविश्वेमरुतोजुनंति । अयंयोऽअग्निर्मरुतःसमिद्धऽएतंजुषध्वंकवयोयुवानः ॥ यूयंराजानमिर्यंजनायविभ्वतष्टं
जनयथायजत्राः । युष्मदेतिमुष्टिहाबाहुजूतोयुष्मत्सदश्वोमरुतःसुवीरः ॥ अराऽइवेदचरमाऽअहेवप्रप्रजायंतेऽअकं
वामहोभिः । पृश्नेःपुत्राऽउपमासोरभिष्ठाःस्वयामत्यामरुतःसंमिमिक्षुः ॥ यत्प्रायासिष्टपृषतीभिरश्वैर्वीळुपविभिर्मरु
तोरथेभिः । क्षोदंतऽआपोरिणतेवनान्यवोस्रियोवृषभःक्रंदतुद्यौः+ ॥ प्रथिष्टयामन्पृथिवीचिदेषांभर्तेवगर्भंस्वमिच्छ
वोधुः । वातान्ह्यश्वान्धुर्यायुयुज्रेवर्षंस्वेदंचक्रिरेरुद्रियासः ॥ हयेनरो० ॥२३॥ (५।५।३) प्रवःस्पळक्रन्सुवितायदाव
नेचीदिवेप्रपृथिव्याऽऋतंभरे । उक्षंतेऽअश्वान्तरुषंतऽआरजोनुस्वंभानुंश्रथयंतेऽअर्णवैः+ ॥ अमादेषांभियसाभूमिरेज
तिनौर्नपूर्णाक्षरतिव्यथिर्यती । दूरेदृशोयेचितयंतऽएमभिरंतर्महेविदथेयेतिरेनरः ॥ गवामिवश्रियसेशृंगमुत्तमंसूर्योन
चक्षूरजसोविसर्जने । अत्याऽइवसुभ्वश्चारवस्थनमर्याऽइवश्रियसेचेतथानरः ॥ कोवोमहांतिमहतामुदश्नवत्कस्का

(५।५।२) तमुनूनमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतस्त्रिष्टुप् । (५।५।३)प्रवःस्पळित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतोजगत्यंत्या

व्यामरुतः कोह्वपौंस्या । यूयंहभूमिंकिरणंनरेजथप्रयद्भरध्वेसुवितायदावने ॥ अश्वाऽइवेदरुपासःसवंधवःशूराऽइवप्रयु
धःप्रोतयुयुधुः । मर्याऽइवसुवृधोवावृधुर्नरःसूर्यस्यचक्षुःप्रमिनंतिवृष्टिभिः ॥ तेऽअज्येष्ठाऽअकनिष्ठासऽउद्भिदोमध्य
मासोमहसाविवावृधुः । सुजातासोजनुषापृश्निमातरोदिवोमर्याऽआनोऽअच्छाजिगातन ॥ वयोनयेश्रेणीःपप्तुरोजसां
तान्दिवोबृहतःसानुनस्परि । अश्वासऽएषामुभयेयथाविदुःप्रपर्वतस्यनभनूँरचुच्यवुः ॥ मिमातुद्यौरदितिर्वीतयेनःसं
दानुचित्राऽउषसोयतंतां । आचुच्यवुर्दिव्यंकोशमेतऽऋषेरुद्रस्यमरुतोगृणानाः+ ॥२४॥ (५।५।१४) ईळेऽअग्निंस्ववं
संनमोभिरिहप्रसत्तोविचयत्कृतंनः । रथैरिवप्रभरेवाजयद्भिःप्रदक्षिणिन्मरुतांस्तोममृध्यां ॥ आयेतस्थुःपृषतीषुश्रुता
सुसुखेषुरुद्रामरुतोरथेषु । वनाचिदुग्राजिहतेनिवोभियापृथिवीचिद्रेजतेपर्वतश्चित् ॥ पर्वतश्चिन्महिवृद्धोबिभायदि
वश्चित्सानुरेजतस्वनेवः । यत्क्रीळथमरुतऽऋष्टिमंतऽआपऽइवसध्र्यंचोधवध्वे ॥ वराऽइवेद्रैवतासोहिरण्यैरभि
स्वधाभिस्तन्वःपिपिश्रे । श्रियेश्रेयांसस्तवसोरथेषुसत्रामहांसिचक्रिरेतनूषु ॥ अज्येष्ठासोऽअकनिष्ठासऽएतेसंभ्रा
तरोवावृधुःसौभगाय । युवापितास्वपारुद्रऽएषांसुदुघापृश्निःसुदिनामरुद्भ्यः ॥ यदुत्तमेमरुतोमध्यमेवायद्वावमेसुभ
गासोदिविष्ठ । अतोनोरुद्राऽउतवान्वस्याग्नेवित्ताद्धविषोयद्यजाम ॥ अग्निश्चयन्मरुतोविश्ववेदसोदिवोवहध्वऽउत्त

त्रिष्टुप् । (५।५।१४) ईळेअग्निमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वोमरुतस्त्रिष्टुबंत्येद्वेजगत्यौ । (आग्नेयचवेत्यनुक्रमण्युक्तेरग्नामरुतोवा)।

रादधिष्णुभिः । तेमंदसानाधुनयोरिशादसोवामंधत्तयजमानायसुन्वते+ ॥ अग्नेमरुद्भिःशुभयद्भिर्ऋक्वभिःसोमंपिब मंदसानोगणश्रिभिः । पावकेभिर्विश्वमिन्वेभिरायुभिर्वैश्वानरप्रदिवाकेतुनासजूः+ ॥ २५ ॥ (५।५।५) केष्ठानरः श्रेष्ठतमायएकएकआयय । परमस्याःपरावतः ॥ क्वोश्वाःक्वाभीशवःकथंशेककथायय । पृष्ठेसदोनसोर्यमः ॥ जघनेचोदएषांविसक्थानिनरोयमुः । पुत्रकृथेनजनयः ॥ परावीरासएतनमर्यासोभद्रजानयः । अग्नितपोयथासथ ॥ सनत्साश्व्यंपशुमुतगव्यंशतावयं । श्यावाश्वस्तुताययादोर्वीरायोपबर्बृहत् ॥ २६ ॥ उतत्वास्त्रीशशीयसीपुंसोभवतिवस्यसी । अदेवत्रादराधसः ॥ वियाजानातिजसुरिंवितृष्यंतंविकामिनं । देवत्राकृणुतेमनः ॥ उतघानेमोअस्तुतःपुमाँइतिब्रुवेपणिः । सवैरदेयइत्समः+ ॥ उतमेरपद्युवतिर्ममंदुषीप्रतिश्यावायवर्तनिं । विरोहितापुरुमीह्लाययेमतुर्विप्रायदीर्घयशसे ॥ योमेधेनूनांशतंवैददश्विर्यथाददत् । तरंतइवमंहना ॥ २७ ॥ यईंवहंतआशुभिःपिबंतोमदिरंमधु । अत्रश्रवांसिदधिरे ॥ येषांश्रियाधिरोदसीविभ्राजंतेरथेष्वा । दिविरुक्मइवोपरि ॥

(५।५।५) केष्ठानरइत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यश्यावाश्वः आद्यानांचतसृणाय ईंवहंतइत्यादिपण्णांचमरुतःपंचम्यादिचतसृणांतरंतमहिषीशशीयसी उतमेरपदित्यस्याःपुरुमीह्लोयोमेधेनूनामित्यस्यास्तरतःएतंमेस्तोममित्यादितिसृणांरथवीतिर्गायत्रीपंचम्यनुष्टुप्नवमीसतोबृहती । (अत्रत्यौपुरुमीह्लतरंतौवैददश्वी रथवीतिर्दार्भ्यः) ।

युवासमारुतोगणस्त्वेषरथोऽअनेद्यः । शुभंयावाप्रतिष्कुतः ॥ कोवेदनूनमेषांयत्रामदंतिधूतयः । ऋतजाताऽअरेप
सः ॥ यूयंमर्तंविपन्यवःप्रणेतारऽइत्थाधिया । श्रोतारोयामहूतिषु ॥ २८ ॥ तेनोवसूनिकाम्यापुरुश्चंद्रारिशादसः ।
आयज्ञियासोववृत्तन ॥ एतंमेस्तोममूर्म्येदार्भ्यायपरावह । गिरोदेविरथीरिव ॥ उतमेवोचतादितिसुतसोमेरथवी
तौ । नकामोऽअपवेतिमे ॥ एषक्षेतिरथवीतिर्मघवागोमतीरनु । पर्वतेष्वपश्रितः ॥ २९ ॥ (५।५।६) ऋतेनऽऋ
तमपिहितंध्रुवंवांसूर्यस्ययत्रविमुचंत्यश्वान् । दशशतासहतस्थुस्तदेकंदेवानांश्रेष्ठंवपुषामपश्यं ॥ तत्सुवांमित्रावरु
णामहित्वमीर्मातस्थुषीरहभिर्दुदुह्रे । विश्वाःपिन्वथःस्वसरस्यधेनाऽअनुवामेकःपविरावर्वर्त ॥ अधारयतंपृथि
वीमुतद्यामित्रराजानावरुणामहोभिः । वर्धयतमोषधीःपिन्वतंगाऽअववृष्टिंसृजतंजीरदानू ॥ आवामश्वासःसुयु
जोवहंतुयतरश्मयऽउपयंत्वर्वाक् । घृतस्यनिर्णिगनुवर्ततेवामुपसिंधवःप्रदिविक्षरंति ॥ अनुश्रुताममतिंवर्धदुर्वी
वर्हिरिवयजुषारक्षमाणा । नमस्वंताधृतदक्षाधिगर्तेमित्रासाथेवरुणेळास्वंतः+ ॥ ३० ॥ अक्रविहस्तासुकृतेपरस्पायं
त्रासाथेवरुणेळास्वंतः । राजानाक्षत्रमहृणीयमानासहस्रस्थूणंविभृथःसहद्वौ+ ॥ हिरण्यनिर्णिगयोऽअस्यस्थूणावि
भ्राजतेदिव्य१श्वाजनीव । भद्रेक्षेत्रेनिमितातिल्विलेवासनेममध्वोऽअधिगर्त्यस्य ॥ हिरण्यरूपमुषसोव्युष्टावयःस्थू

(५।५।६) ऋतेनऋतमितिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्रुतविन्मित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

णमुदिता सूर्यस्य । आरोहथोवरुणमित्रगर्तमतश्चक्षाथेऽअदितिंदितिंच ॥ यद्बंहिष्ठंनातिविधेसुदानूऽअच्छिद्रंशर्मभुवनस्यगोपा । तेननोमित्रावरुणावविष्टंसिषासंतोजिगीवांसःस्याम ॥ ३१ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

सप्तविंशाध्यायेवर्गाः ३१ सूक्तानि १६ ऋचः १६१ ॥ त्यागः ॥ विश्वेभ्योदेवेभ्य. २५ [भे. प. उषसइ. सूर्यरश्मिभ्य. सूर्याये. ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. मित्रावरुणाभ्यामग्नय विद्युतेग्नय. उषस. इंद्रसूर्याभ्या. अग्नय २ विश्वेभ्यो. सूर्याये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ सवित्र. २ विश्वेभ्योदेवे. सवित्र. २ अग्नय. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य.] इंद्रवायुभ्या. वायव. इंद्रवायुभ्या. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ८ मरुद्भ्य. ११ अग्नामरुद्भ्य. ८ मरुद्भ्य. ४ तरंतमहिष्याशसीयस्याइ. ४ पुरुमीह्लाये. तरंताये. मरुद्भ्य. ६ रथवीतय. ३ मित्रावरुणाभ्या. ९ ॥ इतिचतुर्थेतृतीयः ॥

ऋतस्यसप्तार्चनानाजागतंवरुणंपंक्त्यंतंतुयश्चिकेतषड्तातहव्यंआचिकितानानुष्टुभंतुबळित्थापंचयजतंःप्रवोगायत्रंत्रीरोचनाचतुष्कमुरुचार्क्षिःपुरुरुणागायत्रंत्वानस्तृचंबाहुवृक्तआमित्रऔष्णिहंयदद्यदशपौरंआश्विनंतदानुष्टुभंतुकुष्ठःप्रतिनवावस्युःपांक्तमाभातिपंचात्रिःप्रातर्यावाणाश्विनौनवसप्तवभ्रिरुष्णिगादिंचतुर्थीत्रिष्टुप्पंचानुष्टुभौंत्याःपंचगर्भस्त्राविण्यउपनिषन्महेदशसत्यश्रवाउपस्यंतुपांक्तंद्युतद्यामानंषड्युंजतेपंचश्यावाश्वःसावित्रंतुजागतंतत्सवितुर्नवगायत्रंमाद्यानुष्टुवच्छदशात्रिःपार्जन्यमुपाद्यास्तिस्रोजगत्यउपांत्यानुष्टुव्बळित्थातृचंपार्थिवमानुष्टुभंप्रसम्राजेष्टौवारुणंमिंद्राग्नीपळैंद्राग्नमानुष्टुभंविराट्पूर्वांतंप्रवोनववैयामरुन्मारुतमतिजागतंबार्हस्पत्योभरद्वाजःषष्ठंमंडलमपश्यंत्त्वंह्यग्नेसप्तोना ॥ १ ॥

॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (५।५।७) ऋतंस्यगोपावधितिष्ठथोरथंसत्यंधर्माणापरमेव्योमनि । यमत्रमित्रावरुणावंथोयुवं तस्मैवृष्टिर्मधुमत्पिन्वतेदिवः+ ॥ सम्राजांवस्यभुवनस्यराजथोमित्रावरुणाविदथेस्वर्दृशा । वृष्टिंवांराधोऽअमृतत्व मीमहेद्यावापृथिवीविचरंतितन्यवः ॥ सम्राजोऽउग्रावृषभादिवस्पतीपृथिव्यामित्रावरुणाविचर्षणी । चित्रेभिरभ्रैरुप तिष्ठथोरवंद्यांवर्षयथोऽअसुरस्यमायया ॥ मायावांमित्रावरुणादिविश्रितासूर्योज्योतिश्चरतिचित्रमायुधं । तमभ्रेण वृष्ट्यागूहथोदिविपर्जन्यद्रप्सामधुमंतऽईरते ॥ रथंयुंजतेमरुतःशुभेसुखंशूरोनमित्रावरुणागविष्टिषु । रजांसिचित्रा विचरंतितन्यवोदिवःसम्राजापयसानऽउक्षतं ॥ वाचंसुमित्रावरुणाविरावतींपर्जन्यश्चित्रांवदतित्विषीमतीं । अभ्रा वसतमरुतःसुमाययाद्यांवर्षयतमरुणामरेपसं ॥ धर्मणामित्रावरुणाविपश्चिताव्रतारक्षेथेऽअसुरस्यमायया । ऋतेन विश्वंभुवनंविराजथःसूर्यमाधत्थोदिविचित्र्यंरथं ॥ १ ॥ (५।५।८) वरुणंवोरिशादसमृचामित्रंहवामहे । परिव्र जेवबाह्वोर्जगन्वांसास्वर्णरं ॥ ताबाहवासुचेतुनाप्रयंतमस्माऽअर्चते । शेवंहिजार्यंवांविश्वासुक्षासुजोगुवे ॥ यन्नूनम श्यांगतिंमित्रस्ययायांपथा । अस्यप्रियस्यशर्मण्यहिंसानस्यसश्चिरे+ ॥ युवाभ्यांमित्रावरुणोपमंधेयामृचा । यद्धक्षये

(५।५।७) ऋतस्यगोपाविति सप्तर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोर्चनानामित्रावरुणौजगती । (५।५।८) वरुणंवइति सप्तर्चस्यसूक्तस्यार्चनाना मित्रावरुणावनुष्टुवंत्यापंक्तिः ।

मघोनांस्तोतॄणांचस्पूर्धसे ॥ आनोमित्रसुदीतिभिर्वरुणश्चसधस्थऽआ । स्वेक्षयेमघोनांसखीनांचवृधसे ॥ युवंनोयेषुव
रुणक्षत्रंबृहच्चविभृथः । उरुणोवाजसातयेकृतंरायेऽस्वस्तये ॥ उच्छंत्यांमेयजतादेवक्षत्रेरुशद्गवि । सुतंसोमंनहस्ति
भिरापड्भिर्धावतंनराविभ्रतावर्चनानसं ॥ २ ॥ (५।५।९) यश्चिकेतससुक्रतुर्देवत्रासब्रवीतुनः । वरुणोयस्यदर्शतोमित्रो
वावनंतेगिरः ॥ ताहिश्रेष्ठवर्चसाराजानादीर्घश्रुत्तमा । तासत्पतीऽऋतावृधऽऋतावानाजनेजने ॥ तावामियानोवसेपू
र्वाऽउपब्रुवेसचा । स्वश्वासःसुचेतुनावाजाँऽअभिप्रदावने ॥ मित्रोऽअंहोश्चिदादुरुक्षयायगातुंवनते । मित्रस्यहिप्रतूर्व
तःसुमतिरस्तिविधतः+ ॥ वयंमित्रस्यावसिस्यामसप्रथस्तमे । अनेहसस्त्वोतयःसत्रावरुणशेषसः ॥ युवंमित्रेमंजनंयत
थःसंचनयथः । मामघोनःपरिख्यतंमोऽअस्माकमृषीणांगोपीथेनऽउरुष्यतं ॥ ३ ॥ (५।५।१०) आचिकितानसु
क्रतूदेवौमर्तरिशादसा । वरुणायऽऋतपेशसेदधीतप्रयसेमहे+ ॥ ताहिक्षत्रमविह्रुतंसम्यगसुर्य१माशाते । अधव्रतेव
मानुषंस्व१र्णधायिदर्शतं+ ॥ तावामेषेरथानामुर्वींगव्यूतिमेषां । रातहव्यस्यसुष्टुतिंदधृक्स्तोमैर्मनामहे ॥ अधाहि
काव्यायुवंदक्षस्यपूर्भिरद्भुता । निकेतुनाजनानांचिकेथेपूतदक्षसा ॥ तदृतंपृथिविबृहच्छ्रवऽएषऽऋषीणां । ज्रयसा

(५।५।९) यश्चिकेतेतिषड्टचस्यसूक्तस्यात्रेयोरातहव्योमित्रावरुणावनुष्टुब्वंत्यापंक्तिः । (५।५।१०) आचिकितानेतिषड्टचस्य
सूक्तस्यात्रेयोरातहव्योमित्रावरुणावनुष्टुप् ।

नावरैपृथ्वर्तिक्षरंतियामभिः ॥ आयद्वामीयचक्षसामित्रवयंचसूरयः । व्यचिष्ठेवहुपाय्येयतेमहिस्वराज्ये ॥ ४ ॥
(५।५।११) वळित्थादेवनिष्कृतमादित्यायजतंवृहत् । वरुणमित्रार्यमन्वर्षिष्ठंक्षत्रमाशाथे ॥ आयद्योनिंहिरण्ययं
वरुणमित्रसदथः । धर्तारांचर्षणीनांयंतंसुम्नंरिशादसा ॥ विश्वेहिविश्ववेदसोवरुणोमित्रोऽर्यमा । व्रतापदेवसश्चि
रेयांतिमर्त्यरिषः+ ॥ तेहिसत्याऽऋतस्पृशऽऋतावानोजनेजने । सुनीथासःसुदानवोंहोश्चिदुरुचक्रयः ॥ कोनुवांमि
त्रास्तुतोवरुणोवातनूनां । तत्सुवामेषतेमतिरत्रिभ्यऽएषतेमतिः+ ॥ ५ ॥ (५।५।१२) प्रवोमित्रायगायतवरुणा
यविपागिरा । महिंक्षत्रावृतंवृहत्+ ॥ सम्राजायाघृतयोनीमित्रश्चोभावरुणश्च । देवादेवेषुप्रशस्ता+ ॥ तानःशक्तंपा
र्थिवस्यमहोरायोदिव्यस्य । महिंवांक्षत्रंदेवेषु ॥ ऋतमृतेनसपंतेषिरंदक्षमाशाते । अद्रुहादेवौवर्धेते ॥ वृष्टिद्यावारीत्या
पेषस्पतीदानुमत्याः । वृहंतंगर्तमाशाते ॥ ६ ॥ (५।५।१३) त्रीरोचनावरुणत्रींऽरुतद्यूत्रीणिमित्रधारयथोरजांसि । वा
वृधानावमतिंक्षत्रियस्यानुव्रतंरक्षमाणावजुर्यं+ ॥ इरावतीर्वरुणधेनवोवांमधुमद्वांसिंधवोमित्रदुह्रे । त्रयस्तस्थुर्वृष
भासस्तिसृणांधिषणानांरेतोधाविद्युमंतः ॥ प्रातर्देवीमदितिंजोहवीमिमध्यंदिनऽउदितासूर्यस्य । रायेमित्रावरुणा

(५।५।११) वळित्थादेवेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोयजतोमित्रावरुणावनुष्टुप् । (५।५।१२) प्रवोमित्रायेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयो
यजतोमित्रावरुणौगायत्री । (५।५।१३) त्रीरोचनेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयउरुचक्रिर्मित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

सर्वतातेळेतोकायतनयायशंयोः ॥ याधर्तारारजसोरोचनस्योतादित्यादिव्यापार्थिवस्य । नवांदेवाऽअमृताऽआमिनंतिव्रतानिमित्रावरुणाध्रुवाणि ॥ ७ ॥ (५।५।१४) पुरूरुणाचिद्ध्यस्त्यवोनूनंवांवरुण । मित्रवंसिवांसुमतिं ॥ तावांसम्यगद्रुह्वाणेषमश्यामधायसे । वयंतेरुद्रास्याम ॥ पातंनोरुद्रापायुभिरुतत्रायेथांसुत्रात्रा । तुर्यामदस्यूंन्तनूभिः ॥ माकस्याद्भुतक्रतूयक्षंभुजेमातनूभिः । माशेषसामातनसा ॥ ८ ॥ (५।५।१५) आनोगंतंरिशादसावरुणमित्रबर्हणा । उपेमंचारुमध्वरं ॥ विश्वस्यहिप्रचेतसावरुणमित्रराजथः । ईशानापिप्यतंधियः ॥ उपनःसुतमागतंवरुणमित्रदाशुषः । अस्यसोमस्यपीतये ॥ ९ ॥ (५।६।१) आमित्रेवरुणेवयंगीर्भिर्जुहुमोऽअत्रिवत् । निबर्हिषिसदतंसोमपीतये ॥ व्रतेनस्थोध्रुवक्षेमाधर्मणायातयज्जना । निबर्हिषि० ॥ मित्रश्चनोवरुणश्चजुषेतांयज्ञमिष्टये । निबर्हिषिसदतांसोम० ॥१०॥ (५।६।१) यद्द्यस्थःपरावतियदर्वावत्यश्विना । यद्वापुरूपुरुभुजायदंतरिक्षऽआगतं ॥ इहत्यापुरुभूतमापुरूदंसांसिबिभ्रता । वरस्यायाम्यध्रिगूहुवेतुविष्टमाभुजे ॥ ईर्मान्यद्वपुषेवपुश्चक्रंरथस्ययेमथुः । पर्यु

(५।५।१४) पुरूरुणेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यात्रेयउरुचक्रिर्मित्रावरुणौगायत्री । (५।५।१५) आनोगंतमितितृचस्यसूक्तस्यात्रेयोवाहुवृक्तोमित्रावरुणौगायत्री । (५।५।१६) आमित्रइतितृचस्यसूक्तस्यात्रेयोवाहुवृक्तोमित्रावरुणावुष्णिक् । (५।६।१) यद्द्यस्थइतिदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःपौरोश्विनावनुष्टुप् ।

न्यानाहुंषायुगामहारजौसिदीयथः ॥ तदूपुवांमेनाकृतंविश्वायद्वामनुष्टवे । नानांजातावरेपसासमस्मेवंधुमेयंथुः ॥ आयद्वांसूर्यारथंतिष्ठंद्रघुष्यदंसदा । परिवामरुपावयोधृणावंरंतऽआतपः ॥ ११ ॥ युवोरत्रिश्चिकेततिनरासुम्नेनचेतसा । घर्मंयद्वामरेपसंनासत्यास्नाभुरण्यति ॥ उग्रोवांककुहोययिःशृण्वेयामेपुसंतनिः । यद्वांदंसोभिरश्विनात्रिर्नरावववर्तति ॥ मध्वंऽऊषुमधूयुवारुद्रासिषक्तिपिप्युषी । यत्समुद्रातिपर्षथःपक्काःपृक्षोभरंतवां ॥ सत्यमिद्वाऽउऽअश्विनायुवामाहुर्मयोभुवा । तायामन्यामहूतमायामन्नामृळयत्तमा ॥ इमाब्रह्माणिवर्धनाश्विभ्यांसंतुशंतमा । यातक्षामरथाँऽइवावोचामबृहन्नमः ॥ १२ ॥ (५।६।२) कूष्ठोदेवावश्विनाद्यादिवोमनावसू । तच्छ्रवथोवृषण्वसूऽअत्रिर्वामाविवासति ॥ कुहत्याकुहनुश्रुतादिविदेवानासत्या । कस्मिन्नायतथोजनेकोवांनदीनांसचा ॥ कंयाथःकंहगच्छथःकमच्छायुंजाथेरथं । कस्यब्रह्माणिरण्यथोवयंवामुश्मसीष्टये ॥ पौरंचिद्ध्युदप्रुतंपौरपौरायजिन्वथः । यदींगृभीततातयेसिंहमिवद्रुहस्पदे ॥ प्रच्यवानाज्जुजुरुषोवव्रिमत्कंनमुंचथः । युवायदीकृथःपुनराकाममृण्वेवध्वः ॥ १३ ॥ अस्तिहिवामिहस्तोतास्मसिवांसंदृशिश्रिये । नूश्रुतंमऽआगतमवोभिर्वाजिनीवसू ॥ कोवामद्यपुरूणामावव्नेमर्त्यानां । कोविप्रोविप्रवाहसाकोयज्ञैर्वाजिनीवसू ॥ आवांरथोरथानांयेष्ठोयात्वश्विना । पुरूचिदस्मयुस्तिरऽआंगूषोमर्त्येष्वा ॥

(५।६।२) कूष्ठोदेवावितिदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःपौरोश्विनावनुष्टुप् ।

शमूषुवांमधूयुवास्माकमस्तुचर्कृतिः । अर्वाचीनाविचेतसाविभिःश्येनेवदीयतं ॥ अश्विनायद्धकर्हिचिच्छुश्रूयातमिमंहवं । वस्वीरूषुवांभुजःपृंचंतिसुवांपृचः ॥ १४ ॥ (५।६।३) प्रतिप्रियतमंरथंवृषणंवसुवाहनं । स्तोतावामश्विनावृषिःस्तोमेनप्रतिभूषतिमाध्वीममश्रुतंहवं ॥ अत्यायातमश्विनातिरोविश्वाऽअहंसना । दस्राहिरण्यवर्तनीसुषुम्नासिंधुवाहसामाध्वी० ॥ आनोरत्नानिबिभ्रतावश्विनागच्छतंयुवं । रुद्राहिरण्यवर्तनीजुषाणावाजिनीवसूमाध्वी० ॥ सुष्टुभोवांवृषण्वसूरथेवाणीच्याहिता । उतवांककुहोमृगःपृक्षःकृणोतिवापुषोमाध्वी० ॥ बोधिन्मनसारथ्येषिराहवनश्रुता । विभिश्च्यवानमश्विनानियाथोऽअद्वयाविनंमाध्वी० ॥ १५ ॥ आवांनरामनोयुजोश्वासःप्रुषितप्सवः । वयोवहंतुपीतयेसहसुम्नेभिरश्विनामाध्वी० ॥ अश्विनावेहगच्छतंनासत्यामाविवेनतं । तिरश्चिदर्ययापरिवर्तिर्यातमदाभ्यामाध्वी० ॥ अस्मिन्यज्ञेऽअदाभ्याजरितारंशुभस्पती । अवस्युमश्विनायुवंगृणंतमुपभूषथोमाध्वी० ॥ अभूदुषारुशत्पशुराग्निरधाय्यृत्वियः । अयोजिवांवृषण्वसूरथोदस्रावमर्त्योमाध्वी० ॥ १६ ॥ (५।६।४) आभात्यग्निरुषसामनीकमुद्विप्राणांदेवयावाचोऽअस्थुः । अर्वाचानूनंरथ्येहयातंपीपिवांसमश्विनाघर्ममच्छ ॥ नसंस्कृतंप्रमिमीतोगमिष्ठांतिनूनमश्विनोपस्तुतेह । दिवाभिपित्वेवसागमिष्ठाप्रत्यवर्तिंदाशुषेशंभविष्ठा ॥ उतायातंसंगवेप्रातरह्नोमध्यं

दिनऽउदितासूर्यस्य । दिवानक्तमवसाशंतमेननेदानींपीतिरश्विनाततान ॥ इदंहिवांप्रदिविस्थानमोकऽइमेगृहाऽअश्विनेदंदुरोणं । आनोदिवोबृहतःपर्वतादाद्भ्योयातमिषमूर्जंवहंता ॥ समश्विनोरवसानूतनेनमयोभुवासुप्रणीतीगमेम । आनोरयिंवहतमोतवीरानाविश्वान्यमृतासौभगानि ॥ १७ ॥ (५।६।५) प्रातर्यावाणाप्रथमायजध्वंपुरागृध्रादररुपःपिवातः । प्रातर्हियज्ञमश्विनादधातेप्रशंसंतिकवयःपूर्वभाजः ॥ प्रातर्यजध्वमश्विनाहिनोतनसायमस्तिदेवयाऽअजुष्टं । उतान्योऽअस्मद्यजतेविचावःपूर्वःपूर्वोयजमानोवनीयान् ॥ हिरण्यत्वङ्मधुवर्णोघृतस्नुःपृक्षोवहन्नारथोवर्ततेवां । मनोजवाऽअश्विनावातरंहायेनातियाथोदुरितानिविश्वा ॥ योभूयिष्ठंनासत्याभ्यांविवेषचनिष्ठंपित्वोररतेविभागे । सतोकमस्यपीपरच्छमीभिरनूर्ध्वभासःसदमित्तुतुर्यात् ॥ समश्विनो० ॥ १८ ॥ (५।६।६) अश्विनावेहगच्छतंनासत्यामाविवेनतं । हंसाविवपततमासुताँऽउप ॥ अश्विनाहरिणाविवगौराविवानुयवसं । हंसाविव० ॥ अश्विनावाजिनीवसूजुषेथांयज्ञमिष्टये । हंसाविव० ॥ अत्रिर्यद्वामवरोहन्नृबीसमजोहवीन्नाधमानेवयोषा । श्येनस्यचिज्जवसानूतनेनागच्छतमश्विनाशंतमेन ॥ १९ ॥ विजिहीष्ववनस्पतेयोनिःसूष्यंत्याऽइव । श्रुतमेऽअश्विनाहवंस

(५।६।५) प्रातर्यावाणेतिपचर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिरश्विनौत्रिष्टुप् । (५।६।६) अश्विनावितिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःसप्तवध्रिरश्विनावनुष्टुप्आद्यास्तिस्रउष्णिहश्चतुर्थीत्रिष्टुप् (पंचम्यादिपंचगर्भस्राविण्यउपनिषदः) ।

सर्वांघ्रिंचमुंचतं ॥ भीतायनाधमानायऽऋष्ययेसप्तवध्रये । मायाभिरश्विनायुवंवृक्षंसंचविचाचथः ॥ यथावातःपुष्करिणींसमिंगयतिसर्वतः । एवातेगर्भऽएजतुनिरैतुदशमास्यः । यथावातोयथावनंयथासमुद्रऽएजति । एवात्वंदशमास्यसहावेहिजरायुणा ॥ दशमासांन्छशयानःकुमारोऽअधिमातरि । निरैतुजीवोऽअक्षतोजीवोजीवंत्याऽअधि ॥ २० ॥

(५।६।७) महेनोऽअद्यबोधयोषोरायेदिवित्मती । यथाचिन्नोऽअबोधयःसत्यश्रवसिवाय्येसुजातेऽअश्वसूनृते ॥ यासुनीथेशौचद्रथेव्यौच्छोदुहितर्दिवः । साव्युच्छसहीयसिसत्य० ॥ साभरद्वसुव्युच्छादुहितर्दिवः । योव्यौच्छःसहीयसिसत्य० ॥ अभियेत्वाविभावरिस्तोमैर्गृणंतिवह्नयः । मघैर्मघोनिसुश्रियोदामन्वंतःसुरातयःसुजाते० ॥ यच्चिद्धितेगणाऽइमेछदयंतिमघत्तये । परिचिद्वष्टयोदधुर्ददतोराधोऽअह्रयंसुजाते० ॥ २१ ॥ ऐषुधावीरवद्यशऽउषोमघोनिसूरिषु । येनोराधांस्यह्रयामघवानोऽअरासतसुजा० ॥ तेभ्योद्युम्नंबृहद्यशऽउषोमघोन्यावह । येनोराधांस्यश्व्यागव्याभजंतसूरयःसुजा० ॥ उतनोगोमतीरिषऽआवहादुहितर्दिवः । साकंसूर्यस्यरश्मिभिःशुक्रैःशोचद्भिरर्चिभिःसुजा०॥ व्युच्छादुहितर्दिवोमाचिरंतनुथाऽअपः । नेत्त्वास्तेनंयथारिपुंतपातिसूरोऽअर्चिषासुजा० ॥ एतावद्वेदुषस्त्वंभूयोवादातुमर्हसि । यास्तोतृभ्योविभावर्युच्छंतीनप्रमीयसेसुजा० ॥ २२ ॥ (५।६।८) द्युतद्यामानंबृहतीमृतेनऽऋतावरीमरुणप्सुं

(५।६।७) महेनइतिदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःसत्यश्रवाउषाःपंक्तिः । (५।६।८) द्युतद्यामानमितिषड्चस्यसूक्तस्यात्रेयःसत्यश्रवाउषास्त्रिष्टुप् ।

विभातीं । देवीमुपसंस्वरावहंतींप्रतिविप्रासोमतिभिर्जरंते ॥ एषाजनंदर्शतावोधयंतीसुगान्पथःकृण्वतीयात्यग्रे । बृहद्रथाबृहतीविश्वमिन्वोषाज्योतिर्यच्छत्यग्रेऽअह्नाम् ॥ एषागोभिररुणेभिर्युजानास्रेधंतीरयिमप्रायुचक्रे । पथोरदंतीसुवितायदेवीपुरुष्टुताविश्ववाराविभाति ॥ एषाव्येनीभवतिद्विवर्हाऽआविष्कृण्वानातन्वंपुरस्तात् । ऋतस्यपंथामन्वेतिसाधुप्रजानतीवनदिशोमिनाति ॥ एषाशुभ्रानतन्वोविदानोर्ध्वेवस्नातीदृशयेनोऽअस्थात् । अपद्वेषोवाधमानातमांस्युपादिवोदुहिताज्योतिषागात् ॥ एषाप्रतीचीदुहितादिवोनॄन्योषेवभद्रानिरिणीतेऽअप्सः । व्यूर्ण्वतीदाशुषेवार्याणिपुनर्ज्योतिर्युवतिःपूर्वथाकः ॥२३॥ (५।६।९) युंजतेमनऽउतयुंजतेधियोविप्राविप्रस्यबृहतोविपश्चितः । विहोत्रादधेवयुनाविदेकऽइन्महीदेवस्यसवितुःपरिष्टुतिः ॥ विश्वारूपाणिप्रतिमुंचतेकविःप्रासावीद्भद्रंद्विपदेचतुष्पदे । विनाकमख्यत्सवितावरेण्योनुप्रयाणमुषसोविराजति ॥ यस्यप्रयाणमन्वन्यऽइद्ययुर्देवादेवस्यमहिमानमोजसा । यःपार्थिवानिविममेसऽएतशोरजांसिदेवःसवितामहित्वना ॥ उतयासिसवितस्त्रीणिरोचनोतसूर्यस्यरश्मिभिःसमुच्यसि । उतरात्रीमुभयतःपरीयसऽउतमित्रोभवसिदेवधर्मभिः ॥ उतेशिषेप्रसवस्यत्वमेकऽइदुतपूषाभवसिदेवयामभिः । उतेदंविश्वंभुवनंविराजसिश्यावाश्वस्तेसवितःस्तोममानशे ॥ २४ ॥ (५।६।१०) तत्सवितुर्वृणीमहेवयंदेवस्यभोजनं । श्रे

(५।६।९) युजतेमनइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वःसविताजगती । (५।६।१०) तत्सवितुरितिनवर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वः

ष्टंसर्वधातमंतुरंभगस्यधीमहि ॥ अस्यहिस्वयशस्तरंसवितुःकच्चनप्रियं । नमिनंतिस्वराज्यं ॥ सहिरत्नानिदाशुषेसुवा
तिसविताभगः । तंभागंचित्रमीमहे ॥ अद्यानोदेवसवितःप्रजावत्सावीःसौभगं । परादुःष्वप्यंसुव ॥ विश्वानिदेव
सवितर्दुरितानिपरासुव । यद्भद्रंतन्नऽआसुव ॥ २५ ॥ अनागसोऽअदितयेदेवस्यसवितुःसवे । विश्वावामानिधीम
हि ॥ आविश्वदेवंसत्पतिंसूक्तैरद्यावृणीमहे । सत्यसवंसवितारं ॥ यऽइमेऽउभेऽअहनीपुरऽएत्यप्रयुच्छन् । स्वाधी
र्देवःसविता ॥ यऽइमाविश्वाजातान्याश्रावयतिश्लोकेन । प्रचसुवातिसविता ॥ २६ ॥ (५।६।११) अच्छा
वदतवसंगीर्भिराभिःस्तुहिपर्जन्यंनमसाविवास । कनिक्रदद्वृषभोजीरदानूरेतोदधात्योषधीषुगर्भं ॥ विवृक्षान्हंत्युतहं
तिरक्षसोविश्वंबिभायभुवनंमहावधात् । उतानागाऽईषतेवृष्ण्यावतोयत्पर्जन्यःस्तनयन्हंतिदुष्कृतः ॥ रथीवकशया
श्वाँऽअभिक्षिपन्नाविर्दूतान्कृणुतेवर्ष्याँ३ अह । दूरात्सिंहस्यस्तनथाऽउदीरतेयत्पर्जन्यःकृणुतेवर्ष्यं१नभः ॥ प्रवाता
वांतिपतयंतिविद्युतऽउदोषधीर्जिहतेपिन्वतेस्वः । इराविश्वस्मैभुवनायजायतेयत्पर्जन्यःपृथिवींरेतसावति ॥ यस्यव्र
तेपृथिवीनन्नमीतियस्यव्रतेशफवज्जर्भुरीति । यस्यव्रतऽओषधीर्विश्वरूपाःसनःपर्जन्यमहिशर्मयच्छ ॥ २७ ॥ दिवो
नोवृष्टिंमरुतोररीध्वंप्रपिन्वतवृष्णोऽअश्वस्यधाराः । अर्वाङेतेनस्तनयित्नुनेह्यपोनिषिंचन्नसुरःपितानः ॥ अभिक्रंद

सवितागायत्रीआद्यानुष्टुप् । (५।६।११) अच्छावदेतिदशर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिःपर्जन्यस्त्रिष्टुप्द्वितीयादितिस्रोजगत्योनवम्यनुष्टुप् ।

स्तनयगर्भमाधाऽउदन्वतापरिदीयारथेन । दृतिंसुकर्षविषितंन्यंचंसमाभवंतूद्वतोनिपादाः+ ॥ महांतंकोशमुदचानि षिंचस्यंदंतांकुल्याविषिताःपुरस्तात् । घृतेनद्यावापृथिवीव्युंधिसुप्रपाणंभवत्वघ्न्याभ्यः ॥ यत्पर्जन्यकनिक्रदत्स्तनयन्हंसिदुष्कृतः । प्रतीदंविश्वंमोदतेयत्किंचपृथिव्यामाधि ॥ अवर्षीवर्षमुदुषूगृभायाकुर्धन्वान्यत्येतवाऽउ । अजीजनऽओषधीभोजनायकमुतप्रजाभ्योविदोमनीषां+ ॥ २८ ॥ (५।६।१२) बळित्थापर्वतानांखिद्रंबिभर्षिपृथिवि । प्रयाभूमिंप्रवत्वतिमह्नाजिनोषिमहिनि ॥ स्तोमासस्त्वाविचारिणिप्रतिष्टोभंत्यक्तुभिः । प्रयावाजंनहेषंतंपेरुमस्यस्यर्जुनि ॥ दृह्लाचिद्यावनस्पतीन्क्ष्मयादर्धर्ष्योजसा । यत्तेऽअभ्रस्यविद्युतोदिवोवर्षतिवृष्टयः ॥ २९ ॥ ॥ (परिशिष्टं ॥ वर्षंतुतेविभावरि दिवोऽअभ्रस्यविद्युतः । रोहंतुसर्वबीजान्यवब्रह्मद्विषोजहि ॥) (५।६।१३) प्रसम्राजेबृहदर्चा गभीरंब्रह्मप्रियंवरुणायश्रुताय । वियोजघानशमितेवचर्मोपस्तिरेपृथिवींसूर्याय ॥ वनेषुव्यं१तरिक्षंततानवाजमर्वत्सु पयऽउस्रियासु । हृत्सुक्रतुंवरुणोऽअप्स्व१ग्निंदिविसूर्यमदधात्सोममद्रौ ॥ नीचीनवारंवरुणःकवंधंप्रससर्जरोदसीऽअंतरिक्षं । तेनविश्वस्यभुवनस्यराजायवंनवृष्टिर्व्युनत्तिभूम ॥ उनत्तिभूमिंपृथिवीमुतद्यांयदादुग्धंवरुणोवष्ट्यादित् । समभ्रेणवसतपर्वतासस्तविषीयंतःश्रथयंतवीराः ॥ इमामूष्वासुरस्यश्रुतस्यमहींमायांवरुणस्यप्रवोचं । मानेनेवतस्थि

(५।६।१२) बळित्थेतितृचस्यसूक्तस्यभौमोत्रिःपृथिव्यनुष्टुप् । (५।६।१३) प्रसम्राजइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभौमोत्रिर्वरुणस्त्रिष्टुप् ।

वाऽअंतरिक्षेवियोममेपृथिवींसूर्येण ॥ ३० ॥ इमामूनुकवितमस्यमायांमहींदेवस्यनकिरादधर्ष । एकंयदुद्नानपृणंत्ये
नीरासिंचंतीरवनयःसमुद्रं ॥ अर्यम्यंवरुणमित्र्यंवासखायंवासदमिद्भ्रातरंवा । वेशंवानित्यंवरुणारणंवायत्सीमागः
श्चकृमाशिश्रथस्तत् ॥ कितवासोयद्रिरिपुर्नदीवियद्वाघासत्यमुतयन्नविद्म । सर्वाताविष्यशिथिरेवदेवाधातेस्यामव
रुणप्रियासः ॥ ३१ ॥ (५।६।१३) इंद्राग्नीयमवथउभावाजेषुमर्त्यं । दृळ्हाचित्सप्रभेदतिद्युम्नावाणीरिवत्रितः ॥
यापृतनासुदुष्टरायावाजेषुश्रवाय्या । यापंचचर्षणीरभींद्राग्नीताहवामहे ॥ तयोरिदमवच्छवस्तिग्मादिद्युन्मघो
नोः । प्रतिद्रुणागभस्त्योर्गवांवृत्रघ्नऽएषते ॥ तावामेषेरथानामिंद्राग्नीहवामहे । पतींतुरस्यराधसोविद्वांसागिर्वणस्त
मा ॥ तावृधंतावनुद्यून्मर्तायदेवावदभा । अर्हंताचित्पुरोदधेंशेवदेवावर्वते ॥ एवेंद्राग्निभ्यामहाविहव्यंशूष्यंघृतंनपू
तमद्रिभिः । तासूरिषुश्रवोबृहद्रयिंगृणत्सुदिधृतमिषंगृणत्सुदिधृतं ॥ ३२ ॥ (५।६।१५) प्रवोमहेमतयोयंतुविष्ण
वेमरुत्वतेगिरिजाऽएवयामरुत् । प्रशर्धायप्रयज्यवेसुखादयेतवसेभंददिष्टयेधुनिव्रतायशवसे ॥ प्रयेजातामहिनायेच
नुस्वयंप्रविद्मनाब्रुवतऽएवयामरुत् । क्रत्वातद्वोमरुतोनाधृषेशवोदानामह्नातदेषामधृष्टासोनाद्रयः ॥ प्रयेदिवोबृह

(५।६।१४) इंद्राग्नीयमितिषडृचस्यसूक्तस्यभौमोत्रिरिंद्राग्न्यनुष्टुप्अंत्याविराट्पूर्वापंक्त्युत्तरावा । (५।६।१५) प्रवोमहइतिन-
वर्चस्यसूक्तस्यात्रेयएवयामरुन्मरुतोतिजगती ।

नयेषामिरीमध स्थ॒ऽइष्ट॒ऽआँऽअ॒ग्नयो॒नस्ववि॑द्युतः॒प्रस्पं॑द्रासो॒धुनी॑नां ॥
तःशृण्वि॒रगि॒रासु॒शुक्वा॑नःसुभ्वंऽएव॒यामरुत् । य॒दायु॑क्तत्मना॒स्वादधि॒ष्णुभि॒र्विष्प॑र्धसो॒विमहसो॒जिगा॑ति
सच॑क्रमेमह॒तोनि॒रुरुक्रमःसमा॒नस्मा॒त्सद॑सऽएव॒या॑मरुत् । येना॒सहंतऽऋंजत॒स्वरो॑चिषः॒स्थार॑श्मानोहि॒र
शेवृधोनृभिः॥ स्व॒नोनवो॑मवान्रेजय॒द्वृषा॒त्वे॒पोय॒यिस्त॒विषऽए॒वयामरुत् । स्थाता॒रो॒हिप्रसि॑तौ
ण्ययास्वायु॒धास॑ऽइ॒ष्मिणः ॥ ३३ ॥ अ॒पारो॑वोम॒र्मा॒वृद्धशवसस्त्वे॒षंशवो॑वत्वेव॒यामरुत् । दी
संद॑शि॒स्थन॒तेन॑ऽउरुष्यता॒निदः॑शुशु॒क्वांसो॒नाग्नयः ॥ तेरु॒द्रासः॒सुमखाऽअ॒ग्नयो॒यथातुवि॒द्युम्नाऽअ॑वंत्वेव॒यामरुत् ।
घंपृ॒थुपप्रथे॒सद्मपार्थि॒वंयेषा॒मज्मे॒ष्वामहःशर्धा॑स्यद्भु॒तैनसः ॥ अ॒द्वेषो॒नोमरुतोगा॒तुमेतं॒नश्रोता॒हव॑जरि॒तुरे॑व॒यामरुत् ।
विष्णोर्म॒हःसमन्यवोयुयोत॒नस्मद्र॒थ्यो॒नदं॒सनाप॒द्वेषां॑सि॒सनुतः ॥ गंता॒नोय॒ज्ञंय॑ज्ञियाःसु॒शमि॒श्रोता॒हव॑मर॒क्षऽए॒व
यामरुत् । ज्येष्ठा॑सो॒नपर्व॑तासो॒व्योम॑नियू॒यंतस्य॑प्रचेतसःस्यातदु॒र्धर्तवो॒नि॒दः ॥३४॥ (इत्यात्रेयंपंचमंमंडलंसमाप्तम् ॥
अत्रसूक्तानि ८७) ॥ ॥ (॥ परिशिष्टं ॥ हि॒रण्य॑वर्णां॒हरि॑णींसु॒वर्ण॑रज॒तस्र॑जां । चं॒द्रांहि॒रण्म॑यींल॒क्ष्मींजात॑वे
दोम॒ऽआव॑ह ॥ तांम॒ऽआव॑हजातवेदोल॒क्ष्मीमन॑पगा॒मिनीं॑ । यस्यां॒हिर॑ण्यंवि॒न्दे॒यंगाम॑श्वंपुरु॑षान॒हं ॥ अ॒श्व॒पू॒र्वांर॑थम॒ध्यां
ह॒स्तिना॑दप्र॒मोदि॑नीं । श्रियं॑दे॒वीमुप॑ह्वये॒श्रीर्मा॑दे॒वीजु॑षतां ॥ कां॒सो॒स्मि॒तांहिर॑ण्यप्राका॒रामा॒र्द्रांज्वल॑न्तींतृ॒प्तांत॒र्पय॑न्तीं ।
प॒द्मे॒स्थि॒तांप॒द्मव॑र्णांतामि॒होप॑ह्वये॒श्रियं॑ ॥ चं॒द्रांप्र॒भासां॑य॒शसा॒ज्वल॑न्तीं॒श्रियं॑लो॒केदे॒वजु॑ष्टामुदा॒रां । तांप॒द्मिनी॑मीं॒शरण॒म

प्रपद्येऽलक्ष्मीर्मेनश्यतांत्वांवृणे ॥ १ ॥ आदित्यवर्णेतपसोधिजातोवनस्पतिस्तववृक्षोथबिल्वः । तस्यफलानितपसानु
दंतुमायांतरायाश्चबाह्याऽअलक्ष्मीः ॥ उपैतुमांदेवसखःकीर्तिश्चमणिनासह । प्रादुर्भूतोस्मिराष्ट्रेस्मिन्कीर्तिमृद्धिंददातु
मे ॥ क्षुत्पिपासामलांज्येष्ठामलक्ष्मींनाशयाम्यहं । अभूतिमसमृद्धिंचसर्वांनिर्णुदमेगृहात् ॥ गंधद्वारांदुराधर्षांनित्यपु
ष्टांकरीषिणीं । ईश्वरींसर्वभूतानांतामिहोपह्वयेश्रियं ॥ मनसःकाममाकूतिंवाचःसत्यमशीमहि । पशूनांरूपमन्नस्यम
यिश्रीःश्रयतांयशः ॥ २ ॥ कर्दमेनप्रजाभूतामयिसंभवकर्दम । श्रियंवासयमेकुलेमातरंपद्ममालिनीं । आपःस्रजंतु
स्निग्धानिचिक्लीतवसमेगृहे । निचदेवींमातरंश्रियंवासयमेकुले ॥ आर्द्रांपुष्करिणींपुष्टिंसुवर्णांहेममालिनीं । सूर्यांहि
रण्मयींलक्ष्मींजातवेदोमऽआवह ॥ आर्द्रांयःकरिणींयष्टिंपिंगलांपद्ममालिनीं । चंद्रांहिरण्मयींलक्ष्मींजातवेदोमऽआव
ह ॥ तांमऽआवहजातवेदोलक्ष्मीमनपगामिनीं । यस्यांहिरण्यंप्रभूतंगावोदास्योश्वान्विंदेयंपुरुषानहं ॥ ३ ॥ यःशु
चिःप्रयतोभूत्वाजुहुयादाज्यमन्वहं । सूक्तंपंचदशर्चंचश्रीकामःसततंजपेत् ॥ पद्माननेपद्मऊरूपद्माक्षीपद्मसंभवे ।
तन्मेभजसिपद्माक्षीयेनसौख्यंलभाम्यहं ॥ अश्वदायीगोदायीधनदायीमहाधने । धनंमेजुषतांदेविसर्वकामांश्चदेहिमे ॥
पद्माननेपद्मविपद्मपत्रेपद्मप्रियेपद्मदलायताक्षि । विश्वप्रियेविश्वमनोनुकूलेत्वत्पादपद्मंमयिसंनिधत्स्व ॥ पुत्रपौत्रध
नंधान्यंहस्त्यश्वादिगवेरथं । प्रजानांभवसीमाताऽआयुष्मंतंकरोतुमे ॥ धनमग्निर्धनंवायुर्धनंसूर्योधनंवसुः । धनमिंद्रोबृ

हस्पतिर्वरुणंधनमस्तुते ॥ वैनतेयसोमंपिबसोमंपिबतुवृत्रहा । सोमंधनस्यसोमिनोमह्यंददातुसोमिनः ॥ नक्रोधोन
चमात्सर्यंनलोभोनाशुभामतिः । भवंतिकृतपुण्यानांभक्तानांश्रीसूक्तंजपेत् ॥ सरसिजनिलयेसरोजहस्तेधवलतरां
शुकगंधमाल्यशोभे । भगवतिहरिवल्लभेमनोज्ञेत्रिभुवनभूतिकरिप्रसीदमह्यं ॥ विष्णुपत्नींक्षमांदेवींमाधवींमाधवप्रि
यां । लक्ष्मींप्रियसखींदेवींनमाम्यच्युतवल्लभां ॥ महालक्ष्मीचविद्महेविष्णुपत्नीचधीमहि । तन्नोलक्ष्मीःप्रचोदयात् ॥
श्रीवर्चस्वमायुष्यमारोग्यमाविधाच्छोभमानंमहीयते । धान्यंधनंपशुंबहुपुत्रलाभंशतसंवत्सरंदीर्घमायुः ॥ ४ ॥
इतिपरिशिष्टं ॥ ६ ॥) (६।१।१) त्वंह्यग्नेप्रथमोमनोतास्याधियोऽअभवोदस्महोता । त्वंसींवृषन्नकृणोर्दुष्टरीतु
सहोविश्वस्मैसहसेसहध्यै ॥ अधाहोतान्यसीदोयजीयानिळस्पदऽइषयन्नीड्यःसन् । तंत्वानरःप्रथमंदेवयंतोमहोराये
चितयंतोऽअनुग्मन् ॥ वृतेवयंतंबहुभिर्वसव्यै३स्त्वेरयिंजागृवांसोऽअनुग्मन् । रुशंतमग्निंदर्शतंबृहंतंवपावंतंविश्वहा
दीदिवांसं ॥ पदंदेवस्यनमसाव्यंतःश्रवस्यवःश्रवऽआपन्नमृक्तं । नामानिचिद्दधिरेयज्ञियानिभद्रायांतेरणयंतसंदृ
ष्टौ ॥ त्वांवर्धंतिक्षितयःपृथिव्यांत्वांरायऽउभयासोजनानां । त्वंत्रातातरणेचेत्योभूःपितामातासदमिन्मानुषाणां
॥ ३५ ॥ सपर्येण्यःसप्रियोविक्ष्वग्निर्होतामंद्रोनिषसादायजीयान् । तंत्वावयंदमऽआदीदिवांसमुपज्ञुबाधोनमसा

 (६।१।१) त्वह्यग्नइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोग्निस्त्रिष्टुप् ।

सदेम ॥ तंत्वांवयंसुध्यो३ नव्यमग्नेसुम्नायवऽईमहेदेवयंतः ॥ त्वंविशोऽअनयोदीद्यानोदिवोऽअग्नेबृहतारोचनेन ॥
विशांकविंविश्पतिंशश्वतीनांनितोशनंवृषभंचर्षणीनां । प्रेतीषणिमिषयंतंपावकंराजन्तमग्निंयजतंरयीणां ॥ सोऽअ
ग्नऽईजेशशमेचमर्तोयस्तऽआनट्समिधाहव्यदातिं । यऽआहुतिंपरिवेदानमोभिर्विश्वेत्सवामादधतेत्वोतः ॥ अस्मा
ऽउतेमहिमहेविधेमनमोभिरग्नेसमिधोतहव्यैः । वेदीसूनोसहसोगीर्भिरुक्थैरातेभद्रायांसुमतौयतेम ॥ आयस्ततंथरोद
सीविभासाश्रवोभिश्चश्रवस्य१स्तरुत्रः । बृहद्भिर्वाजैःस्थविरेभिरस्मेरेवद्भिरग्नेवितरंविभाहि ॥ नृवद्वसोसदमिद्धेह्यस्मे
भूरितोकायतनयायपश्वः । पूर्वीरिषोबृहतीरारेऽअघाऽअस्मेभद्रासौश्रवसानिसंतु ॥ पुरूण्यग्नेपुरुधात्वायावसूनिरा
जन्वसुतातेऽअश्यां । पुरूणिहित्वेपुरुवारसंत्यग्नेवसुविधतेराजनित्वे ॥३६॥ इतिचतुर्थाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥४॥

अष्टाविंशाध्याये वर्गाः ३६ सूक्तानि २६ ऋचः १७७ ॥ त्यागः ॥ मित्रावरुणाभ्या.५० अश्विभ्या.४८ उपस.१६ सवित्र.१४
पर्जन्याये.१० पृथिव्या.३ वरुणाये.८ इद्राग्निभ्या.६ मरुद्भ्य ९ अग्नय.१३ ॥ इतिचतुर्थेचतुर्थः ॥

त्वंह्येकादशानुष्टुभंशक्यंतमग्नेऽष्टौयथाहोतर्द्वेसर्संप्रनव्यसामूर्धानंवैश्वानरीयंहिद्विजगत्यंतंपृक्षस्यांत्यात्रिष्टु
बंहश्चपुरोवोद्विपदांतंयजस्वपणमध्येत्वद्विश्वाग्नायआनुष्टुभंशक्यंतमिममूष्वेकोनावीतहव्यऋषिर्वाजागतंप्र

ग्दशम्यांस्तृतीयापंचदश्यौशक्वर्यौपष्ठ्यतिशक्वर्यनुष्टुंग्बृहत्याउपांत्यैत्वमग्नेष्टाचत्वारिंशद्गायत्रंवर्धमानाद्यापष्ठी
चंसप्तविंश्यनुष्टुप्त्रिष्टुप्पूर्वेचांत्ये ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (६।१।२) त्वंहिक्षैतंवद्यशोग्नेमित्रोनपत्यसे । त्वंविचर्षणेश्रवोवसोपुष्टिंनपुष्यसि ॥ त्वांहिष्मा चर्षणयोयज्ञेभिर्गीर्भिरीळते । त्वावाजीयात्यवृकोरजस्तूर्विश्वचर्षणिः ॥ सजोषस्त्वादिवोनरोयज्ञस्यकेतुमिंधते । यद्धस्यमानुषोजनःसुम्नायुर्जुह्वेऽअध्वरे ॥ ऋधद्यस्तेसुदानवेधियामर्तःशशमते । ऊतीषबृहतोदिवोद्विषोऽअंहोनतरति ॥ समिधायस्तऽआहुतिंनिशितिंमर्त्योनशत् ॥ वयावंतंसपुष्यतिक्षयमग्नेशतायुषं ॥ १ ॥ त्वेषस्तेधूमऽऋण्वति दिविषञ्छुक्रऽआततः । सूरोनहिद्युतात्वंकृपापावकरोचसे ॥ अधाहिविक्ष्वीड्योसिप्रियोनोऽअतिथिः । रण्वःपुरीवजूर्यःसूनुर्नत्रययाय्यः ॥ क्रत्वाहिद्रोणेऽअज्यसेग्नेवाजीनकृत्व्यः । परिज्मेवस्वधागयोत्योनह्वार्यःशिशुः ॥ त्वंत्याचिदच्युताग्नेपशुर्नयवसे । धामाहयत्तेऽअजरवनावृश्चंतिशिक्वसः ॥ वेषिह्यध्वरीयतामग्नेहोतादमेविशां । समृधोविश्पतेकृणुजुषस्वहव्यमंगिरः ॥ अच्छानोमित्रमहोदेवदेवानग्नेवोचःसुमतिंरोदस्योः । वीहिस्वस्तिंसुक्षितिंदिवोनॄन्द्विषो

(६।१।२) त्वंहिक्षैतवदित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निरनुष्टुबत्याशक्वरी ।

षोऽअंहांसिदुरितातरेमतातरेमतवावसातरेम ॥ २ ॥ (६।१।३) अग्नेसक्षेषदृतपाऽऋतेजाऽउरुज्योतिर्नशतेदेवयुष्टे ।
यंत्वंमित्रेणवरुणःसजोषादेवपासित्यजसामर्तमंहः ॥ ईजेयज्ञेभिःशशमेशमीभिर्ऋधद्वारायाग्नयेददाश । एवाचनतंय
शसामजुष्टिर्नांहोमर्तंनशतेनप्रदृप्तिः ॥ सूरोनयस्यदृशतिररेपाभीमायदेतिशुचतस्तऽआधीः । हेषस्वतःशुरुधोनायम
क्तोःकुत्राचिद्रण्वोवसतिर्वनेजाः+ ॥ तिग्मंचिदेममहिवर्पोऽअस्यभसदश्वोनयमसानऽआसा । विजेहमानःपरशुर्न
जिह्वांद्रविर्नद्रावयतिदारुधक्षत् ॥ सऽइदस्तेवप्रतिधादसिष्यञ्छिशीततेजोयसोनधाराम् । चित्रध्रजतिररतिर्योऽअ
क्तोर्वेर्नद्रुषद्वारघुपत्मजंहाः ॥ ३ ॥ सऽईंरेभोनप्रतिवस्तऽउस्राःशोचिषारारपीतिमित्रमहाः । नक्तंयऽईमरुषोयोदि
वानॄनमर्त्योऽअरुषोयोदिवानॄन्+ ॥ दिवोनयस्यविधतोनवीनोद्वृषारुक्षऽओषधीषुनूनोत् । घृणानयोध्रजसापत्मनाय
न्नारोदसीवसुनादंसुपत्नी ॥ धायोभिर्वायोयुज्येभिरर्कैर्विद्युन्नदविद्योत्स्वेभिःशुष्मैः । शर्धोवायोमरुतांततक्षऽऋभुर्न
त्वेषोरभसानोऽअद्यौत् ॥ ४ ॥ (६।१।४) यथाहोतर्मनुषोदेवतातायज्ञेभिःसूनोसहसोयजासि । एवानोऽअद्यस
मनासमानानुशन्नग्नऽउशतोयक्षिदेवान्+ ॥ सनोविभावाचक्षणिर्नवस्तोरग्निर्वन्दारुवेद्यश्चनोधात् । विश्वायुर्योऽअमृ
तोमर्त्येषूषर्भुद्भूदतिथिर्जातवेदाः ॥ द्यावोनयस्यपनयन्त्यभ्वंभासांसिवस्तेसूर्योनशुक्रः । वियऽइनोत्यजरःपावकोश्न

(६।१।३) अग्नेसक्षेषदित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप् । (६।१।४) यथाहोतरित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्नि-

स्यचिच्छिश्नथत्पूर्व्याणि ॥ वृन्नाहिसूनोऽअस्यंन्नसद्वाचक्रेऽअग्निर्जनुपाज्मान्नं । सत्वंनऽऊर्जंसनऽऊर्जंधाराजेवजेर
वृकेक्षेप्यंतः+ ॥ नितिक्त्रियोवारणमन्नमत्तिवायुर्नराष्ट्र्यत्यैत्यक्तून् । तुर्यामयस्तऽआदिशामरातीरत्योनह्रुतःपततः
परिह्रुत्+ ॥ ५ ॥ आसुर्योनभानुमद्भिरर्कैरग्नेततंथरोदसीविभासा । चित्रोनयत्परितमांस्यक्तःशोचिषापत्मन्नौशिजो
नदीयन् । त्वांहिमंद्रतममर्कशोकैर्ववृमहेमहिनःश्रोष्यंग्ने । इंद्रंनत्वाशवसादेवतावायुंपृणंतिराधसानृतमाः ॥ नूनो
ऽअग्नेवृकेभिःस्वस्तिवेषिरायःपथिभिःपर्ष्यंहः । तासूरिभ्योगृणतेरासिसुम्नंमदेमशतहिमाःसुवीराः ॥ ६ ॥ (६।१।५)
हुवेवःसूनुंसहसोयुवानमद्रोघवाचंमतिभिर्यविष्ठं । यऽइन्वतिद्रविणानिप्रचेताविश्ववाराणिपुरुवारोऽअध्रुक्+ ॥ त्वे
वसूनिपुर्वणीकहोतर्दोषावस्तोरेरिरेयज्ञियासः । क्षामेवविश्वाभुवनानियस्मिन्त्संसौभगानिदधिरेपावके+ ॥ त्वंविक्षु
प्रदिवःसीदऽआसुक्रत्वारथीरभवोवार्याणां । अतऽइनोषिविधतेचिकित्वोव्यानुषग्जातवेदोवसूनि ॥ योनःसनुत्यो
ऽअभिदासदग्नेयोऽअंतरोमित्रमहोवनुष्यात् । तमजरेभिर्वृषभिस्तवस्वैस्तपातपिष्ठतपसातपस्वान् ॥ यस्तेयज्ञेनसमि
धायऽउक्थैरर्केभिःसूनोसहसोददाशत् । समर्त्येष्वमृतप्रचेताराायाद्युम्नेनश्रवसाविभाति ॥ सतत्कृधीषितस्तूयमग्ने
स्पृधोबाधस्वसहसासहस्वान् । यच्छस्यसेद्युभिरक्तोवचोभिस्तज्जुषस्वजरितुर्घोषिमन्म ॥ अश्यामतंकाममग्नेतवोतीऽ

त्रिष्टुप् । (६।१।५) हुवेवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप् ।

अश्यामरयिंरयिवःसुवीरं । अश्यामवाजमभिवाजयंतोश्यामद्युम्नमजराजरंते॥७॥ (६।१।६) प्रनव्यसासहसःसूनुम
च्छायज्ञेनगातुमवइच्छमानः । वृश्चद्वनंकृष्णयामंरुशंतंवीतीहोतारंदिव्यंजिगाति ॥ सःश्वितानस्तन्यतूरोचनस्थाऽ
अजरेभिर्नानदद्भिर्यविष्ठः । यःपावकःपुरुतमःपुरूणिपृथून्यग्निरनुयातिभर्वन् ॥ वितेविष्वग्वातजूतासोऽअग्नेभामा
सःशुचेशुचयश्चरंति । तुविम्रक्षासोदिव्यानवग्वावनावनंतिधृषतारुजंतः ॥ येतेशुक्रासःशुचयःशुचिष्मःक्षांवपंतिवि
षितासोऽअश्वाः । अधभ्रमस्तऽउर्विंयाविभातियातयमानोऽअधिसानुपृश्नेः ॥ अधजिह्वापापतीतिप्रवृष्णोगोषुयुधो
नाशनिःसृजाना । शूरस्येवप्रसितिःक्षातिरग्नेर्दुर्वर्तुर्भीमोदयतेवनानि ॥ आभानुनापार्थिवानिज्रयांसिमहस्तोदस्यधृ
षतातंतंथ । सबाधस्वापभयासहोभिःस्पृधोवनुष्यन्वनुषोनिजूर्व ॥ सचित्रचित्रंचितयंतमस्मेचित्रक्षत्रचित्रतमंवयो
धां । चंद्ररयिंपुरुवीरंबृहंतंचंद्रचंद्राभिर्गृणतेयुवस्व ॥ ८ ॥ (६।१।७) मूर्धानंदिवोऽअरतिंपृथिव्यावैश्वानरमृतऽ
आजातमग्निं । कविंसम्राजमतिथिंजनानामासन्नापात्रंजनयंतदेवाः+ ॥ नाभिंयज्ञानांसदनंरयीणांमहामाहावमभि
संनवंत । वैश्वानरंरथ्यमध्वराणांयज्ञस्यकेतुंजनयंतदेवाः+ ॥ त्वद्विप्रोजायतेवाज्यग्नेत्वद्वीरासोऽअभिमातिषाहः ।
वैश्वानरत्वमस्मासुधेहिवसूनिराजन्स्पृहयाय्याणि ॥ त्वांविश्वेऽअमृतजायमानंशिशुंनदेवाऽअभिसंनवंते । तवक्रतु

.(६।१।६)प्रनव्यसेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप्।(६।१।७)मूर्धानमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोवैश्वानर

भिरमृतत्वमायन्वैश्वानरयत्पित्रोरदीदेः ॥ वैश्वानरतवतानिव्रतानिमहान्यग्नेनकिरादधर्ष । यज्जायमानःपित्रोरुप
स्थेविंदःकेतुंवयुनेष्वह्नाम् ॥ वैश्वानरस्यविमितानिचक्षसासानूनिदिवोऽअमृतस्यकेतुना । तस्येदुविश्वाभुवनाधिमूर्ध
निवयाऽइवरुरुहुःसप्तविस्रुहः ॥ वियोरजांस्यमिमीतसुक्रतुर्वैश्वानरोविदिवोरोचनाकविः । परियोविश्वाभुवनानिप
प्रथेदब्धोगोपाऽअमृतस्यरक्षिता ॥ ९ ॥ (६।१।८) पृक्षस्यवृष्णोऽअरुषस्यनूसहःप्रनुवोचंविदथाजातवेदसः ।
वैश्वानरायमतिर्नव्यसीशुचिःसोमऽइवपवतेचारुरग्नये ॥ सजायमानःपरमेव्योमनिव्रतान्यग्निर्व्रतपाऽअरक्षत । व्यं१
तरिक्षममिमीतसुक्रतुर्वैश्वानरोमहिनानाकमस्पृशत् ॥ व्यस्तभ्नाद्रोदसीमित्रोऽअद्भुतोऽन्तर्वावदकृणोज्ज्योतिषातमः ।
विचर्मणीवधिषणेऽअवर्तयद्वैश्वानरोविश्वमधत्तवृष्ण्यम् ॥ अपामुपस्थेमहिषाऽअगृभ्णतविशोराजानमुपतस्थुरृग्मि
यं । आदूतोऽअग्निमभरद्विवस्वतोवैश्वानरंमातरिश्वापरावतः ॥ युगेयुगेविदथ्यंगृणद्भ्योऽग्नेरयिंयशसंधेहिनव्यसीं ।
पव्येवराजन्नघशंसमजरनीचानिवृश्चवनिनंनतेजसा ॥ अस्माकमग्नेमघवत्सुधारयानामिक्षत्रमजरंसुवीर्यं । वयंजयेम
शतिनंसहस्रिणंवैश्वानरवाजमग्नेतवोतिभिः ॥ अदब्धेभिस्तवगोपाभिरिष्टेऽस्माकंपाहित्रिषधस्थसूरीन् । रक्षाचनोददु

त्रिष्टुब्वान्त्येद्वेजगत्यौ । (६।१।८) पृक्षस्येतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोवैश्वानरोग्निर्जगत्यन्त्यात्रिष्टुप् ।

षांशधीऽअग्नेवैश्वानरप्रचंतारीःस्तवानः ॥ १० ॥ (६।१।९) अहश्चकृष्णमहरर्जुनंचविवर्ततेरजसीवेद्याभिः । वै
श्वानरोजायमानोनराजावातिरज्ज्योतिषाग्निस्तमांसि ॥ नाहंतंतुंनविजानाम्योतुंनयंवयंतिसमरेतमानाः । कस्यस्वि
त्पुत्रऽइहवक्त्वानिपरोवदात्यवरेणपित्रा ॥ सऽइत्तंतुंसविजानात्योतुंसवक्त्वान्यृतुथावदाति । यऽईंचिकेतदमृत
स्यगोपाऽअवश्चरन्परोऽअन्येनपश्यन् ॥ अयंहोताप्रथमःपश्यतेममिदंज्योतिरमृतंमर्त्येषु । अयंसजज्ञेध्रुवऽआनिष
त्तोमर्त्यस्तन्वा३वर्धमानः ॥ ध्रुवंज्योतिर्निहितंदृशयेकंमनोजविष्ठंपतयत्स्वंतः । विश्वेदेवाःसमनसःसकेताऽएकंक्रतु
मभिवियंतिसाधु ॥ विमेकर्णापतयतोविचक्षुर्वी३दंज्योतिर्हृदयऽआहितंयत् । विमेमनश्चरतिदूरऽआधीःकिंस्विद्व
क्ष्यामिकिमुनूमंनिष्ये ॥ विश्वेदेवाऽअनमस्यन्भियानास्त्वामग्नेतमसितस्थिवांसं । वैश्वानरोवतूतयेनोमर्त्योवतूतये
नः ॥ ११ ॥ (६।१।१०) पुरोवोमंद्रंदिव्यंसुवृक्तिंप्रयतियज्ञेऽअग्निमध्वरेदधिध्वं । पुरऽउक्थेभिःसहिनोविभावा
स्वध्वराकरतिजातवेदाः ॥ तमुद्युमःपुर्वणीकहोतरग्नेऽअग्निभिर्मनुषऽइधानः । स्तोमंयमस्मैममतेवशूपंघृतंनशुचिमत
यःपवंते ॥ पीपायसःश्रवसामर्त्येषुयोऽअग्नयेददाशविप्रऽउक्थैः । चित्राभिस्तमूतिभिश्चित्रशोचिर्व्रजस्यसातागोमतो

(६।१।९) अहश्चकृष्णमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोवैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् । (६।१।१०) पुरोवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्य
बार्हस्पत्योभरद्वाजोग्निस्त्रिष्टुबंत्याद्विपदाविराट् ।

दधाति ॥ आयःपप्रौजायमानऽउर्वीदूरेदृशाभासाकृष्णाध्वा । अधबहुचित्तमऽऊर्म्यायास्तिरःशोचिषादृदृशेपाव

कः+ ॥ नूनंश्चित्रंपुरुवाजाभिरूतीऽअग्नेरयिंमघवद्भ्यश्चधेहि । येराधसाश्रवसाचात्यन्यान्त्सुवीर्येभिश्चाभिसंतिजना

न् ॥ इमंयज्ञंचनोधाऽअग्नऽउशन्यंतऽआसानोजुहुतेहविष्मान् । भरद्वाजेषुदधिषेसुवृक्तिमवीर्वाजस्यगध्यस्यसातौ+ ॥

विद्वेषांसीनुहिवर्धयेळांमदेमशतहिमाःसुवीराः ॥ १२ ॥ (६।१।११) यजस्वहोतरिषितोयजीयानग्नेबाधोमरुतां

नप्रयुक्ति । आनोमित्रावरुणानासत्याद्यावाहोत्रायपृथिवीववृत्याः ॥ त्वंहोतामंद्रतमोनोऽअध्रुगंतर्देवोविदथामर्त्ये

षु । पावकयाजुह्वा३वह्निरासाग्नेयजस्वतन्वं१तवस्वां+ ॥ धन्याचिद्धित्वेधिषणावष्टिप्रदेवान्जन्मगृणतेयजध्यै । वे

पिष्ठोऽअंगिरसांयद्धविप्रोमधुच्छंदोभनतिरेभऽइष्टौ+ ॥ अदिद्युतत्स्वपाकोविभावाग्नेयजस्वरोदसीऽउरूची । आयुं

नयंनमसारातहव्याऽअंजंतिसुप्रयसंपंचजनाः ॥ वृंजेहयन्नमसाबर्हिरग्नावयामिस्रुग्घृतवतीसुवृक्तिः । अम्यक्षिसद्मस

दनेपृथिव्याऽअश्रायियज्ञःसूर्येनचक्षुः ॥ दशस्यानःपुर्वणीकहोतर्देवेभिरग्नेऽअग्निभिरिधानः । रायःसूनोसहसोवाव

सानाऽअतिस्रसेमवृजनंनांहः ॥ १३ ॥ (६।१।१२) मध्येहोतादुरोणेबर्हिषोराळग्निस्तोदस्यरोदसीयजध्यै । अयं

ससूनुःसहसऽऋतावादूरात्सूर्योनशोचिषाततान ॥ आयस्मिन्त्वेस्वपाकेयजत्रयक्षद्राजन्त्सर्वतातेवनुद्यौः । त्रिषध

(६।१।११) यजस्वहोतरितिपङ्कृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप् । (६।१।१२) मध्येहोतेतिपङ्कृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्यो

स्थंस्ततुरुषोनजंहोहुव्यामुघानिमानुषायजंध्यै ॥ तेजिंष्ठायस्यारतिर्वनेराट्तोदोऽअध्वन्नवृधसानोऽअंद्यौत् । अद्रोघो नद्रवितांचेततित्मन्नमर्त्योवत्रऽओषधीषु ॥ सास्माकेभिरेतरीनशूषैरग्निष्टंवेदमुऽआजातवेदाः । द्रुन्नोवन्वन्क्रत्वाना वोंस्रःपितेवंजारयायिंयुज्ञैः+ ॥ अधंस्मास्यपनयंतिभासोवृथायत्तक्षंदनुयातिंपृथ्वीं । सद्योयस्पंद्रोविषितोधवीयानृ णोनतायुरतिधन्वाराट् ॥ सत्वंनोऽअर्वन्निदांयाविश्वेभिरग्नेऽअग्निभिरिधानः । वेर्षिरायोवियासिदुच्छुनामदेमश तहिंमाःसुवीराः ॥ १४ ॥ (६।१।१३) त्वद्विश्वांसुभगसौभंगान्यग्नेवियंतिवनिनोनवयाः । श्रुष्टीरयिर्वाजोवृत्रतू र्यंदिवोवृष्टिरीड्योरीतिरपां+ ॥ त्वंभगोनऽआहिरत्नमिपेपरिंज्मेवक्षयसिदुस्मवर्चाः । अग्नेमित्रोनबृहतऽऋतस्यासि क्षत्तावामस्यदेवभूरेंः ॥ ससत्पतिःशवसाहंतिवृत्रमग्नेविप्रोविपणेर्भतिंवाजं । यंत्वंप्रचेतऽऋतजातरायासजोषानप्त्रा पांहिनोषिं ॥ यस्तेंसूनोसहसोगीर्भिरुक्थैर्युज्ञैर्मर्तोनिशितिंवेद्यानट् । विश्वंसदेवप्रतिवारमग्नेधत्तेधान्यं१पत्यंतेवस व्यैः* ॥ तानृभ्यऽआसौश्रवसासुवीराग्नेसूनोसहसःपुष्यसेधाः । कृणोषियच्छवसाभूरिपश्वोवयोवृकायारयेजसु रये ॥ वद्मासूनोसहसोनोविहांयाऽअग्नेतोकंतनयंवाजिनोदाः । विश्वाभिर्गीर्भिरभिपूर्तिमश्यांमदेमशतहिंमाः सुवीराः ॥ १५ ॥ (६।१।१४) अग्नायोमर्त्योदुवोधियंजुजोषधीतिभिः । भसन्नुषप्रपूर्व्यऽइषंवुरीतावंसे ॥

भरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप् । (६।१।१३) त्वद्विश्वेतिपड्टचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निस्त्रिष्टुप् । (६।१।१४) अग्नायइतिषड्टचस्यसूक्तस्य

नानाह्य१ग्नेवसेस्पर्धंतेरायो

ऽअग्निरिद्धिप्रचेताऽअग्निर्वेधस्तमऽऋषिः । अग्निंहोतारमीळतेयज्ञेपुमनुपोविशः ॥ नानाह्य१ग्नेवसेस्पर्धंतेरायो ऽअर्यः । तूर्वंतोदस्युमायवोव्रतैःसीक्षंतोऽअव्रतं ॥ अग्निरप्सामृतीपहंवीरंददातिसत्पतिं । यस्यत्रसंतिशवसः संचक्षिशत्रवोभिया ॥ अग्निर्हिविद्मनानिदोदेवोमर्तमुरुष्यति । सहावायस्यावृतोरयिर्वाजेष्ववृतः ॥ अच्छानोमि त्रमहोदेवदेवानग्नेवोचःसुमतिंरोदस्योः । वीहिस्वस्तिंसुक्षितिंदिवोनृन्द्विपोऽअंहांसिदुरितातरेमतातरेमतवावसातरे म ॥ १६ ॥ (६।१।१५) इममूपुवोऽअतिथिमुषर्बुधंविश्वासांविशांपतिमृंजसेगिरा । वेतीद्दिवोजनुपाकच्चिदाशु चिर्ज्योक्चिदत्तिगर्भोयदच्युतं ॥ मित्रंनयंसुधितंभृगवोदधुर्वनस्पतावीड्यमूर्ध्वशोचिषं । सत्वंसुप्रीतोवीतहव्येऽअद्भु तप्रशस्तिभिर्महयसेदिवेदिवे ॥ सत्वंदक्षस्यावृकोवृधोभूरर्यःपरस्यांतरस्यतरुपः । रायःसूनोसहसोमर्त्येष्वाछर्दिर्यच्छ वीतहव्यायसप्रथोभरद्वाजायसप्रथः ॥ द्युतानंवोऽअतिथिंस्वर्णरमग्निंहोतारंमनुपःस्वध्वरं । विप्रंनद्युक्षवचसंसुवृक्ति भिर्हव्यवाहमरतिंदेवमृंजसे ॥ पावकयायश्चितयंत्याकृपाक्षामन्रुरुचऽउपसोनभानुना । तूर्वन्नयामन्नेतशस्यनूरणऽ आयोघृणेनततृपाणोऽअजरः ॥ १७ ॥ अग्निमग्निवःसमिधादुवस्यतप्रियंप्रियंवोऽअतिथिंगृणीषणि । उपवोगीर्भिर

वार्हस्पत्योभरद्वाजोऽग्निरनुष्टुबन्त्याशकरी । (६।१।१५) इममूष्विन्त्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यागिरसोवीतहव्यो (भरद्वाजोवा) ग्निर्ज गतीतृतीयापंचदश्यौशक्वर्यौपष्ठ्यतिशक्वरीसप्तदश्यनुष्टुप्अष्टादशीबृहतीदशम्याद्याःपचपोडश्येकोनविंशीचत्रिष्टुभः ।

मृतंविवासतदेवोदेवेषुवनतेहिवार्यंदेवोदेवेषुवनतेहिनोदुवः ॥ सभिद्धमग्निंसमिधागिरागृणेशुचिंपावकंपुरोऽध्वरे
ध्रुवं । विप्रंहोतारंपुरुवारमद्रुहंकविंसुम्नैरीमहेजातवेदसं ॥ त्वांदूतमग्नेऽअमृतंयुगेयुगेहव्यवाहंदधिरेपायुमीड्यं । दे
वासश्चमर्तासश्चजागृविंविभुंविश्पतिंनमसानिषेदिरे ॥ विभूषन्नग्नऽउभयाँऽअनुव्रतादूतोदेवानांरजसीसमीयसे ।
यत्तेधीतिंसुमतिमावृणीमहेऽधस्मानस्त्रिवरूथःशिवोभव ॥ तंसुप्रतीकंसुदृशंस्वञ्चमविद्वांसोविदुष्टरंसपेम । सयक्षद्वि
श्वावयुनानिविद्वान्प्रहव्यमग्निरमृतेषुवोचत् ॥ १८ ॥ तमग्नेपास्युततंपिपर्षियस्तऽआनट्कवयेशूरधीतिं । यज्ञस्यवा
निशितिंवोदितिंवातमित्पृणक्षिशवसोतराया ॥ त्वमग्नेवनुष्यतोनिपाहित्वमुनःसहसावन्नवद्यात् । संत्वाध्वस्मन्व
दभ्येतुपाथःसंरयिःस्पृहयाय्यःसहस्री ॥ अग्निर्होतागृहपतिःसराजाविश्वावेदजनिमाजातवेदाः । देवानामुतयोम
र्त्यानांयजिष्ठःसप्रयजतामृतावा ॥ अग्नेयदद्यविशोऽअध्वरस्यहोतःपावकशोचेवेष्ट्वंहियज्वा । ऋतायजासिमहिना
वियद्भूर्हव्यावहयविष्ठयातेऽअद्य ॥ अभिप्रयांसिसुधितानिहिख्योनित्वादधीतरोदसीयजध्यै । अवानोमघवन्वा
जसाताग्नेविश्वानिदुरितातरेमतातरेमतवावसातरेम ॥ १९ ॥ अग्नेविश्वेभिःस्वनीकदेवैरूर्णावन्तंप्रथमःसीदयोनिं ।
कुलायिनंघृतवन्तंसवित्रेयज्ञंनययजमानायसाधु ॥ इममुत्यमथर्ववदग्निंमन्थन्तिवेधसः । यमङ्कूयन्तमानयन्नमूरंश्या
व्याभ्यः ॥ जनिष्वादेववीतयेसर्वतातास्वस्तये । आदेवान्वक्ष्यमृताँऽऋतावृधोयज्ञंदेवेषुपिस्पृशः ॥ वयमुत्वागृह

पतेजनानामग्नेऽअकर्मसमिधावृहंतं । अस्थूरिनोगार्हपत्यानिसंतुतिग्मेनंनस्तेजसासंशिशाधि ॥ २० ॥ (६।२।१) आदेवान्वक्षियक्षि
त्वमग्नेयज्ञानाहोताविश्वेषांहितः । देवेभिर्मानुषेजने ॥ सनोमंद्राभिरध्वरेजिह्वाभिर्यजामहः । आदेवान्वक्षियक्षि
च ॥ वेत्थाहिवेधोऽअध्वनःपथश्चदेवांजसा । अग्नेयज्ञेषुसुक्रतो ॥ त्वामीळेऽअधद्विताभरतोवाजिभिःशुनं । ईजेय
ज्ञेषुयज्ञियं ॥ त्वमिमावार्यापुरुदिवोदासायसुन्वते । भरद्वाजायदाशुषे ॥ २१ ॥ त्वंदूतोऽअमर्त्यऽआवहादैव्यंज
नं । शृण्वन्विप्रस्यसुष्टुतिं ॥ त्वामग्नेस्वाध्योऽमर्तासोदेववीतये । यज्ञेषुदेवमीळते ॥ तवप्रयक्षिसंदृशमुतक्रतुंसुदा
नवः । विश्वेजुषंतकामिनः ॥ त्वंहोतामनुर्हितोवह्निरासाविदुष्टरः । अग्नेयक्षिदिवोविशः ॥ अग्नऽआयाहिवीतयेगृ
णानोहव्यदातये । निहोतासत्सिबर्हिषि ॥ २२ ॥ तंत्वासमिद्भिरंगिरोघृतेनवर्धयामसि । बृहच्छोचायविष्ठ्य ॥ स
नःपृथुश्रवाय्यमच्छादेवविवाससि । बृहदग्नेसुवीर्यं ॥ त्वामग्नेपुष्करादध्यथर्वानिरमंथत । मूर्ध्नोविश्वस्यवाघतः ॥
तमुत्वादध्यङ्ङृषिःपुत्रऽईधेऽअथर्वणः । वृत्रहणंपुरंदरं ॥ तमुत्वापाथ्योवृषासमीधेदस्युहंतमं । धनंजयंरणेरणे
॥ २३ ॥ एह्यूषुब्रवाणितेऽग्नऽइत्थेतरागिरः । एभिर्वर्धासऽइंदुभिः ॥ यत्रक्वचतेमनोदक्षंदधसऽउत्तरं । तत्रासदःकृ

(६।२।१) त्वमग्नेयज्ञानामित्यष्टाचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोग्निर्गायत्रीआद्यापष्ठ्यौवर्धमानेसप्तविंश्यनुष्टुप्पद्चत्वारिं
शीत्रिष्टुप्अत्येद्वेअनुष्टुभौ ।

णवसे ॥ नहितेपूर्तमक्षिपद्भुवन्नेमानांवसो । अथादुवोवनवसे ॥ आग्निरगामिभारतोवृत्रहापुरुचेतनः । दिवोदा
सस्यसत्पतिः ॥ सहिविश्वातिपार्थिवारयिंदाशन्महित्वना । वन्वन्नवातोऽअस्तृतः ॥ २४ ॥ सप्रत्नवन्नवीयसाग्नेद्यु
म्नेनसंयता । बृहत्ततंथभानुना । प्रवःसखायोऽअग्नयेस्तोमंयज्ञंचधृष्णुया । अर्चगायचवेधसे । सहियोमानुषायु
गासीद्धोताकविक्रतुः । दूतश्चहव्यवाहनः ॥ ताराजानाशुचिव्रतादित्यान्मारुतंगणं । वसोयक्षीहरोदसी ॥ वस्वी
तेऽअग्नेसंदृष्टिरिषयतेमर्त्याय । ऊर्जोनपादमृतस्य ॥ २५ ॥ क्रत्वादाऽअस्तुश्रेष्ठोद्यत्वावन्वन्त्सुरेक्णाः । मर्तऽआना
शसुवृक्तिं+ ॥ तेतेऽअग्नेत्वोताऽइषयंतोविश्वमायुः । तरंतोऽअर्योऽअरातीर्वन्वंतोऽअर्योऽअरातीः ॥ अग्निस्तिग्मेन
शोचिषायासद्विश्वंन्य1त्रिणं । अग्निर्नोवनतेरयिं+ ॥ सुवीरंरयिमाभरजातवेदोविचर्षणे । जहिरक्षांसिसुक्रतो ॥
त्वंनःपाह्यंहसोजातवेदोऽअघायतः । रक्षाणोब्रह्मणस्कवे ॥ २६ ॥ योनोऽअग्नेदुरेवऽआमर्तोवधायदाशति । तस्मा
न्नःपाह्यंहसः ॥ त्वंतंदेवजिह्वयापरिबाधस्वदुष्कृतं । मर्तोयोनोजिघांसति ॥ भरद्वाजायसप्रथःशर्मयच्छसहंत्य ।
अग्नेवरेण्यंवसु ॥ अग्निर्वृत्राणिजंघनद्द्रविणस्युर्विपन्यया । समिद्धःशुक्रऽआहुतः ॥ गर्भेमातुःपितुष्पिताविदिद्युता
नोऽअक्षरे । सीदन्नृतस्ययोनिमा+ ॥ २७ ॥ ब्रह्मप्रजावदाभरजातवेदोविचर्षणे । अग्नेयद्दीदयद्दिवि+ ॥ उपत्वार
ण्वसंदृशंप्रयस्वंतःसहस्कृत । अग्नेससृज्महेगिरः ॥ उपछायामिवघृणेरगन्मशर्मतेवयं । अग्नेहिरण्यसंदृशः ॥ यऽउ

ग्रऽइवशर्यहातिग्मशृंगोनवंसगः । अग्नेपुरोरुरोजिथ ॥ आयंहस्तेनखादिनंशिशुंजातंनबिभ्रति । विशामग्निंस्वध्व
रं+ ॥ २८ ॥ प्रदेवंदेववीतयेभरतावसुवित्तमं । आस्वेयोनौनिषीदतु ॥ आजातंजातवेदसिप्रियंशिशीताऽतिथिं ।
स्योनऽआगृहपतिं ॥ अग्नेयुक्ष्वाहियेतवाश्वासोदेवसाधवः । अरंवहंतिमन्यवे ॥ अच्छानोयाह्यावहाभिप्रयांसिवीत
ये । आदेवान्त्सोमपीतये ॥ उदग्नेभारतद्युमदजस्रेणदविद्युतत् । शोचाविभाह्यजर ॥ २९ ॥ वीतीयोदेवंमर्तोदु
वस्येदग्निमीळीताऽध्वरेहविष्मान् । होतारंसत्ययजंरोदस्योरुत्तानहस्तोनमसाविवासेत् ॥ आतेऽअग्नऽऋचाहविर्हृ
दातष्टंभरामसि । तेतेभवंतूक्षणऽऋषभासोवशाऽउत+ ॥ अग्निंदेवासोऽअग्रियमिंधतेवृत्रहन्तमं । येनावसून्याभृ
तातृह्वारक्षांसिवाजिना ॥ ३० ॥ इतिचतुर्थाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥

एकोत्रिंशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि १५ ऋचः १६० ॥ त्यागः ॥ अग्नय.४१ वैश्वानरायाग्नय २१ अग्नय.९८ ॥ इति

चतुर्थेपचमः ॥

एकएकादशसुतइद्दर्शवृषायातेनवश्रुधीनोष्टौकिमस्यांत्याचायमानस्याभ्यावर्तिनोदानस्तुतिरागावोगव्यंद्वि
पिबपंचोनैंद्रंत्रैष्टुभंद्विपदांतंतमुष्टुहिमहान्त्सत्तोनाद्यौर्नविपिप्रोविराळिमाउद्धादर्शनवम्येकादश्यौवैश्वदेव्यौय ॥ ॥ ॥
तीयैंद्रीचांत्यश्चपादोंत्यानुष्टुब्जागतस्तृचोद्वितीयादिः ॥ १ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (६।२।२) पिबासोममभियमुग्रतर्दऽऊर्वंगव्यंमहिगृणानऽइंद्र । वियोधृष्णोवधिषोवज्रहस्तवि
श्वावृत्रममित्रियाशवोभिः ॥ सऽईंपाहियऽऋजीषीतरुत्रोयःशिप्रवान्वृषभोयोमतीनां । योगोत्रभिद्वज्रभृद्योहरिष्ठाः
सऽइंद्रचित्राँऽअभितृंधिवाजान् ॥ एवापाहिप्रत्नथामंदतुत्वाश्रुधिब्रह्मवावृधस्वोतगीर्भिः । आविःसूर्यंकृणुहिपीपि
हीषोजहिशत्रूँरभिगाऽइंद्रतृंधि ॥ तेत्वामदाबृहदिंद्रस्वधावऽइमेपीताऽउक्षयंतद्युमंतं । महामनूनंतवसंविभूतिंमत्स
रासोजर्हृषंतप्रसाहं ॥ येभिःसूर्यमुषसंमंदसानोवासयोपदृह्लानिदर्द्रत् । महामद्रिंपरिगाऽइंद्रसंतंनुत्थाऽअच्युतंसद
सस्परिस्वात् ॥ १ ॥ तवक्रत्वातवतद्दंसनाभिरामासुपक्वंशच्यानिदीधः । और्णोर्दुरऽउस्रियाभ्योविदृह्लोदूर्वाद्गाऽ
असृजोऽअंगिरस्वान् ॥ पप्राथक्षांमहिदंसोव्युर्वीमुपद्यामृष्वोबृहदिंद्रस्तभायः । अधारयोरोदसीदेवपुत्रेप्रत्नेमातरा
यह्वीऽऋतस्य ॥ अधत्वाविश्वेपुरऽइंद्रदेवाऽएकंतवसंदधिरेभराय । अदेवोयदभ्यौहिष्टदेवान्त्स्वर्षातावृणतऽइंद्रम
त्र ॥ अधद्यौश्चित्तेऽअपसानुवज्राद्द्वितानमद्भियसास्वस्यमन्योः । अहिंयदिंद्रोऽअभ्योहसानंनिचिद्विश्वायुःशयथेज
घान ॥ अधत्वष्टातेमहऽउग्रवज्रंसहस्रभृष्टिंववृतच्छताश्रिं । निकाममरमणसंयेननवंतमहिंसंपिणगृजीषिन् ॥ २ ॥
वर्धान्यंविश्वेमरुतःसजोषाःपचच्छतंमहिषाँऽइंद्रतुभ्यं । पूषाविष्णुस्त्रीणिसरांसिधावन्वृत्रहणंमदिरमंशुमस्मै ॥ आ

(६।२।२) पिबासोममितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुबंत्याद्विपदात्रिष्टुप् ।

क्षोदोमहिंवृतंनदीनांपरिंष्ठितमसृजऽऊर्मिमपां । तासामनुप्रवतऽइंद्रपंथांप्रार्दयोनीचीरपसंःसमुद्रं ॥ एवाताविश्वा
चकृवांसमिंद्रंमहामुग्रमजुर्यंसंहोदां । सुवीरंत्वास्वायुधंसुवज्रमाब्रह्मनव्यमवसेववृत्यात् ॥ सनोवाजायश्रवसऽइषेचं
रायेधेहिद्युमतऽइंद्रविप्रान् । भरद्वाजेनृवतऽइंद्रसूरीन्दिविचंस्मैधिपार्येनऽइंद्र ॥ अयावाजंदेवहिंतंसनेममदेमशत
हिमाःसुवीराः ॥ ३ ॥ (६।२।२) तमुष्टुहियोऽअभिभूत्योजावन्वन्नवातःपुरुहूतऽइंद्रः । अषाळ्हमुग्रंसहमानमाभि
गीर्भिर्वर्धवृषभंचर्षणीनां ॥ सयुध्मःसत्वाखजकृत्समद्वातुविम्रक्षोनंदनुमाँऽऋजीषी । बृहद्रेणुश्च्यवनोमानुषीणामे
कःकृष्टीनामभवत्सहावा ॥ त्वंहनुत्यदंदमायोदस्यूँरेकःकृष्टीरवनोरार्याय । अस्तिस्विन्नुवीर्यंतत्तऽइंद्रनस्विदस्तितद
तुथाविवोचः ॥ सदिद्धितेतुविजातस्यमन्येसहःसहिष्ठतुरतस्तुरस्य । उग्रमुग्रस्यतवसस्तवीयोरध्रस्यरध्रतुरोबभूव ॥
तन्नःप्रत्नंसख्यमस्तुयुष्मेऽइत्थावदंद्भिर्वलमंगिरोभिः । हन्नच्युतच्युद्दस्मेषयंतमृणोःपुरोविदुरोऽअस्यविश्वाः ॥ ४ ॥
सहिधीभिर्हव्योऽअस्त्युग्रऽईशानकृन्महतिवृत्रतूर्ये । सतोकसातातनयेसवज्रीवितंतसाय्योऽअभवत्समत्सु ॥ सम
ज्मनाजनिममानुषाणाममर्त्येननाम्नातिप्रसंर्स्रे । सद्युम्नेनसशवसोतरायासवीर्येणनृतमःसमोकाः ॥ सयोनमुहेनमि
थूजनोभूत्सुमंतुनामाचुमुरिंधुनिंच । वृणक्पिप्रुंशंबरंशुष्णमिंद्रःपुरांच्यौत्नायशयथायनूचित् ॥ उदावतात्वक्षसाप

(६।२।३) तमुष्टुहीतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

न्यसाचवृत्रहत्यायरथमिंद्रतिष्ठ । धिष्ववज्रंहस्तऽआदक्षिणत्राभिप्रमंदपुरुदत्रमायाः+ ॥ अग्निर्नशुष्कंवनमिंद्रहेतीर
क्षोनिर्धक्ष्यशनिर्नभीमा । गंभीरयंऽऋष्वयायोरुरोजाध्वानयद्दुरितादंभयच्च ॥ ५ ॥ आसहस्रंपथिभिरिंद्ररायातुविं
द्युम्नतुविवाजेभिरर्वाक् । याहिसूनोसहसोयस्यनूचिददेवऽईशेपुरुहूतयोतोः ॥ प्रतुविद्युम्नस्यस्थविरस्यघृष्वेर्दिवोरर
प्शोमहिमापृथिव्याः । नास्यशत्रुर्नप्रतिमानमस्तिनप्रतिष्ठिःपुरुमायस्यसह्योः ॥ प्रतत्तेऽअद्याकरणंकृतंभूत्कुत्संयदायु
मंतिथिग्वमस्मै । पुरूसहस्रानिशिशाऽअभिक्षामुत्तूर्वयाणंधृषतानिनेथ ॥ अनुत्वाहिघ्नेऽअधदेवदेवामदन्विश्वेकवित
मंकवीनां । करोयत्रवरिवोबाधितायदिवेजनायतन्वेगृणानः+ ॥ अनुद्यावापृथिवीतत्तऽओजोमर्त्याजिहतऽइंद्रदे
वाः । कृष्वाकृत्नोऽअकृतंयत्तेऽअस्त्युक्थंनवीयोजनयस्वयज्ञैः+ ॥ ६ ॥ (६।२।४) महाँऽइंद्रोनृवदाचर्षणिप्राऽउ
तद्विवहींऽअमिनःसहोभिः । अस्मद्र्यग्वावृधेवीर्यायोरुःपृथुःसुकृतःकर्तृभिर्भूत् ॥ इंद्रमेवधिषणासातयेधाद्बृहंतमृष्व
मजरंयुवानं । अषाळ्हेनशवसाशूशुवांसंसद्यश्चिद्योवावृधेऽअसामि ॥ पृथूकरस्नाबहुलागभस्तीऽअस्मद्र्यक्संमिमीहि
श्रवांसि । यूथेवपश्वःपशुपादमूनाऽअस्मॉऽइंद्राभ्याववृत्स्वाजौ+ ॥ तंवऽइंद्रंचतिनमस्यशाकैरिहनूनंवाजयंतोहुवेम ।
यथाचित्पूर्वेजरितारऽआसुरनेद्याऽअनवद्याऽअरिष्टाः ॥ धृतव्रतोधनदाःसोमवृद्धःसहिवामस्यवसुनःपुरुक्षुः । संजग्मिरे

(६।२।४) महाँइंद्रइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

पृथ्व्याउ॒रायोऽअस्मिन्त्समुद्रेनसिंधवोयादमानाः ॥ ७ ॥ शविष्ठंनऽआभरशूरशवऽओजिष्ठमोजोऽअभिभूतऽउग्रं । विश्वाद्युम्नावृष्ण्यामानुषाणामस्मभ्यंदाहरिवोमादयध्यै ॥ यस्तेमदःपृतनाषाळमृध्रऽइंद्रतंनऽआभरशूशुवांसं । येन तोकस्यतनयस्यसातौमंसीमहिजिगीवांसस्त्वोताः ॥ आनोभरवृषणंशुष्ममिंद्रधनस्पृतंशूशुवांसंसुदक्षं । येनवंसामपृतनासुशत्रून्तवोतिभिरुतजामीँऽरजामीन् ॥ आतेशुष्मोवृषभऽएतुपश्चादोत्तरादधरादापुरस्तात् । आविश्वतोऽअभिसमेत्वर्वाङिंद्रद्युम्नंस्वर्वद्धेह्यस्मे ॥ नृवत्तऽइंद्रनृतमाभिरूतीवंसीमहिवामंश्रोमतेभिः । ईक्षेहिवस्वऽउभयस्यराजन्धारत्नंमहिस्थूरंबृहंतं ॥ मरुत्वंतंवृषभंवावृधानमकवारिंदिव्यंशासमिंद्रं । विश्वासाहमवसेनूतनायोग्रंसहोदामिहतंहुवेम ॥ जनंवज्रिन्महिचिन्मन्यमानमेभ्योनृभ्योरंधयायेष्वस्मि । अधाहित्वापृथिव्यांशूरसातौहवामहेतनयेगोष्वप्सु ॥ वयंतऽएभिःपुरुहूतसख्यैःशत्रोःशत्रोरुत्तरऽइत्स्याम । घ्नंतोवृत्राण्युभयानिशूरराया मदेमबृहतात्वोताः ॥ ८ ॥ (६।२।५) द्यौर्नयऽइंद्राभिभूमार्यस्तस्थौरयिःशवसापृत्सुजनान् । तंनःसहस्रभरमुर्वरासांदद्धिसूनोसहसोवृत्रतुरं ॥ दिवोनतुभ्यमन्विंद्रसत्रासुर्यंदेवेभिर्धायिविश्वं । अहिंयद्वृत्रमपोवव्रिवांसंहन्नृजीषिन्विष्णुनासचानः ॥ तूर्वन्नोजीयान्तवसस्तवीयान्कृतब्रह्मेंद्रोवृद्धमहाः । राजाभवन्मधुनःसोम्यस्यविश्वासांयत्पुरांदर्त्नुमावत् ॥ शतैरपद्रन्पणयऽ

(६।२।५) द्यौर्नयइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप्सप्तमीविराट्पंक्तिः ।

इंद्रात्रदशोंणयेकवयेर्कसातौ । वधैःशुष्णस्याशुषस्यमायाःपित्वोनारिरेचीत्किंचनप्र+ ॥ महोद्रुहोऽअपविश्वायुधायि
वज्रस्ययत्पतनेपादिशुष्णः । उरुषसरथंसारथयेकरिंद्रःकुत्सायसूर्यस्यसातौ+ ॥ ९ ॥ प्रश्येनोनमदिरमंशुमस्मैशिरो
दासस्यनमुचेर्मथायन् । प्रावन्नमींसाप्यंससंतंपृणग्रायासमिषासंस्वस्ति+ ॥ विपिप्रोरहिमायस्यदृह्ळाःपुरोवज्रिन्छव
सानदर्दः । सुदामन्तद्रेक्णोऽअप्रमृष्यमृजिश्वनेदात्रंदाशुषेदाः ॥ सवेंतसुंदशमायंदशोणिंतूतुजिमिंद्रःस्वभिष्टिसु
म्नः । आतुग्रंशश्वदिभंद्योतनायमातुर्नसीमुपसृजाऽइयध्यै ॥ सईस्पृधोवनतेऽअप्रतीतोविभ्रद्वज्रंवृत्रहणंगभस्तौ ।
तिष्ठद्धरीऽअध्यस्तेवगर्तेवचोयुजावहतऽइंद्रमृष्वं+ ॥ सनेमतेवसानव्यऽइंद्रप्रपूर्वस्तवंतऽएनायज्ञैः । ससयत्पुरःश
र्मशारदीर्दर्धन्दासीःपुरुकुत्सायशिक्षन् ॥ त्वंवृधऽइंद्रपूर्व्योभूर्वरिवस्यन्नुशनेकाव्याय । परानववास्त्वमनुदेयंमहेपि
त्रेददाथस्वन्नपातं ॥ त्वंधुनिरिंद्रधुनिमतीर्ऋणोरपःसीरानस्रवंतीः । प्रयत्समुद्रमतिशूरपर्षिपारयातुर्वशंयदुंस्वस्ति+ ॥
तवहत्यदिंद्रविश्वमाजौसस्तौधुनीचुमुरीयाहसिष्वप् । दीदयदित्तुभ्यंसोमेभिःसुन्वन्दभीतिरिध्मभृतिःपक्थ्य१र्कैः+
॥ १० ॥ (६।२।६) इमाऽउत्वापुरुतमस्यकारोर्हव्यंवीरहव्याहवंते । धियोरथेष्ठामजरंनवीयोरयिर्विभूतिरीयते
वचस्या+ ॥ तमुस्तुषऽइंद्रंयोविदानोगिर्वाहसंगीर्भिर्यज्ञवृद्धं । यस्यदिवमतिमह्नापृथिव्याःपुरुमायस्यरिरिचेमहि

(६।२।६) इमाउत्वेतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रोनवम्येकादश्योर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

त्वं+ ॥ सऽइत्तमोवयुनंततन्वत्सूर्येणवयुनंवच्चकार । कुदातेमर्ताऽअमृतस्यधामेयंक्षंतोनमिनंतिस्वधावः ॥ यस्ताच्चका
रसकुहस्विदिंद्रःकमाजनंचरतिकासुविक्षु । कस्तेयज्ञोमनसेशंवरायकोऽअर्कऽइंद्रकतमःसहोता ॥ इदाहितेवेविपतः
पुराजाःप्रत्नासऽआसुःपुरुकृत्सखायः । येमध्यमासऽउतनूतनासऽउतावमस्यपुरुहूतवोधि ॥ ११ ॥ तंपृच्छंतोवरा
सःपराणिप्रत्नातेऽइंद्रश्रुत्यानुयेमुः । अर्चामसिवीरब्रह्मवाहोयादेवविद्मतात्त्वामहांतं ॥ अभित्वापाजोरक्षसोवितस्थे
महिजज्ञानमभितत्सुतिष्ठ । तवप्रत्नेनयुज्येनसख्यावज्रेणधृष्णोऽअपतानुदस्व ॥ सतुश्रुधींद्रनूतनस्यब्रह्मण्यतोवीर
कारुधायः । त्वंह्याइपिःप्रदिविपितृणांशश्वद्बभूथसुहवऽएष्टौ ॥ प्रोतयेवरुणंमित्रमिंद्रंमरुतःकृष्वावसेनोऽअद्य ।
प्रपूषणंविष्णुमग्निंपुरंधिंसवितारमोषधीःपर्वतांश्च ॥ इमऽउत्वापुरुशाकप्रयज्योजरितारोऽअभ्यर्चंत्यर्कैः । श्रुधीहव
माहुवतोहुवानोनत्वावाँऽअन्योऽअमृतत्वदस्ति ॥ नूमऽआवाचमुपयाहिविद्वान्विश्वेभिःसूनोसहसोयजत्रैः । येऽअ
ग्निजिह्वाऽऋतसापऽआसुर्येमनुंचक्रुरुपरंदसाय ॥ सनोबोधिपुरऽएतासुगेपूतदुर्गेषुपथिकृद्विदानः । येऽअश्रमासऽउर
वोवहिष्ठास्तेभिर्नऽइंद्राभिवक्षिवाजं ॥ १२ ॥ (६।२।७) यऽएकुऽइद्धव्यश्चर्षणीनामिंद्रंतंगीर्भिरभ्यर्चऽआभिः ।
यःपत्यतेवृषभोवृष्ण्यावान्सत्यःसत्वापुरुमायःसहस्वान् ॥ तमुनःपूर्वेपितरोनवग्वाःसप्तविप्रासोऽअभिवाजयंतः ।

(६।२।७) यएकइदित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

नक्षद्दाभंततुरिंपर्वतेष्ठामद्रोघवाचंमतिभिःशविष्ठं ॥ तमीमहइंद्रमस्यरायःपुरुवीरस्यनृवतःपुरुक्षोः । योऽअस्कृधो
युरजरःस्वर्वान्तमाभरहरिवोमादयध्यै ॥ तन्नोविवोचोयदितेपुराचिज्जरितारऽआनशुःसुम्नमिंद्र । कस्तेभागःकिंव
योदुध्रखिद्वःपुरुहूतपुरूवसोसुरघ्नः+ ॥ तंपृच्छंतीवज्रहस्तंरथेष्ठामिंद्रंवेपीवक्करीयस्यनूगीः । तुविग्राभंतुविकूर्मिंरभो
दांगातुमिषेनक्षंतेतुम्रमच्छ ॥ १३ ॥ अयाहत्यंमाययावावृधानंमनोजुवास्वतवःपर्वतेन । अच्युताचिद्वीळितास्वोजो
रुजोविदृह्वाधृषताविरप्शिन् ॥ तंवोधियानव्यस्याशविष्ठंप्रत्नंप्रत्नवत्परितंसयध्यै । सनोवक्षदनिमानःसुवह्मेंद्रोविश्वा
न्यतिदुर्गहाणि ॥ आजनायद्रुहणेपार्थिवानिदिव्यानिदीपयोंतरिक्षा । तपावृषन्विश्वतःशोचिषातान्ब्रह्मद्विषेशोच
यक्षामपश्च ॥ भुवोजनस्यदिव्यस्यराजापार्थिवस्यजगतस्त्वेषसंदृक् । धिष्ववज्रंदक्षिणऽइंद्रहस्तेविश्वाऽअजुर्यदयसे
विमायाः+ ॥ आसंयतमिंद्रणःस्वस्तिंशत्रुतूर्यायबृहतीममृध्रां । ययादासान्यार्याणिवृत्राकरोवज्रिन्त्सुतुकानाहुषा
णि ॥ सनोनियुद्भिःपुरुहूतवेधोविश्ववाराभिरागहिप्रयज्यो । नयाऽअदेवोवरतेनदेवऽआभिर्याहितूयमामद्र्यद्रिक्+
॥ १४ ॥ (६।२।८) सुतऽइत्त्वंनिमिश्लऽइंद्रसोमेस्तोमेब्रह्माणिशस्यमानऽउक्थे । यद्वायुक्ताभ्यांमघवन्हरिभ्यांबिभ्रद्व
ज्रंबाह्वोरिंद्रयासि ॥ यद्वादिविपार्येसुष्विमिंद्रवृत्रहत्येवसिशूरसातौ । यद्वादक्षस्यबिभ्युषोऽअबिभ्यदरंधयःशर्धतऽ

(६।२।८) सुतइदितिदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

कर्तावीरायसुष्वयऽउलोकंदातावसुंस्तुवतेकीरये
इंद्रदस्यून् ॥ पातासुतमिंद्रोऽअस्तुसोमंप्रनेनीरुग्रोजरितारमूती । कर्तावीरंनर्यंसर्ववीरंश्रोताहवंगृणतःस्तोमवाहाः ॥ अ
चित् ॥ गंतेयांतिसवनाहरिभ्यांबभ्रिर्वज्रंपपिःसोमंददिर्गाः । कर्तावीरंनर्यंसर्ववीरंश्रोताहवंगृणतःस्तोमवाहाः ॥ १५ ॥
स्मैवयंयद्वावानतद्विविष्मऽइंद्राययोनःप्रदिवोऽअपस्कः । सुतेसोमेस्तुमसिशंसदुक्थेंद्रायब्रह्मवर्धनंयथासत् ॥ १५ ॥
ब्रह्माणिहिचकृषेवर्धनानितावत्तऽइंद्रमतिभिर्विविष्मः । सुतेसोमेसुतपाःशंतमानिरांद्याक्रियास्मवक्षणानियज्ञैः+ ॥
सनोबोधिपुरोळाशंरराणःपिबातुसोमंगोऽऋजीकमिंद्र । एदंबर्हिर्यजमानस्यसीदोरुंकृधित्वायतऽउलोकं+ ॥ समंद
स्वाह्यनुजोषमुग्रप्रत्वायज्ञासऽइमेऽअश्नुवंतु । प्रेमेहवासःपुरुहूतमस्मेऽआत्वेयंधीरवसऽइंद्रयम्याः ॥ तंवःसखायःसं
यथासुतेषुसोमेभिरीपृणताभोजमिंद्रं । कुवित्तस्माऽअसतिनोभरायनसुष्विमिंद्रोवसेमृधाति ॥ एवेदिंद्रःसुतेऽअस्ता
विसोमेभरद्वाजेषुक्षयदिन्मघोनः । असद्यथाजरित्रऽउतसूरिरिंद्रोरायोविश्ववारस्यदाता+ ॥ १६ ॥ (६।३।१) वृषा
मदऽइंद्रेश्लोकऽउक्थासचासोमेषुसुतपाऽऋजीषी । अर्चत्र्योमघवानृभ्यऽउक्थैर्द्युक्षोराजागिरामक्षितोतिः ॥ ततु
रिर्वीरोनर्योविचेताःश्रोताहवंगृणतऽउर्व्यूतिः । वसुःशंसोनरांकारुधायावाजीस्तुतोविदथेदातिवाजं ॥ अक्षोनच
क्र्योःशूरबृहन्प्रतेमह्नारिरिचेरोदस्योः । वृक्षस्यनुतेपुरुहूतवयाव्यू३तयोरुरुहुरिंद्रपूर्वीः+ ॥ शचीवतस्तेपुरुशाकशा
(६।३।१) वृषामदइतिदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

कागवामिवस्रुतयःसंचरणीः । वत्सानांनतंतयस्तऽइंद्रदामन्वंतोऽअदामानःसुदामन् ॥ अन्यद्द्यकर्वरमन्यदुश्वोस च्चसन्मुहुराचक्रिरिंद्रः । मित्रोनोऽअत्रवरुणश्चपूषार्योवशस्यपर्येतास्ति ॥ १७ ॥ वित्वदापोनपर्वतस्यपृष्ठादुक्थेभिरिं द्रानयंतयज्ञैः । तंत्वाभिःसुष्टुतिभिर्वाजयंतऽआजिंनजग्मुर्गिर्वाहोऽअश्वाः ॥ नयंजरंतिशरदोनमासानद्यावऽइंद्रम वकर्शयंति । वृद्धस्यचिद्वर्धतामस्यतनूःस्तोमेभिरुक्थैश्चशस्यमाना ॥ नवीळवेनमतेनस्थिरायनशर्धतेदस्युजूतायस्त वान् । अज्राऽइंद्रस्यगिरयश्चिदृष्वागंभीरेचिद्भवतिगाधमस्मै ॥ गंभीरेणनऽउरुणामत्रिन्प्रेषोयंधिसुतपावन्वाजा न् । स्थाऽऊषुऽऊर्ध्वऽऊतीऽअरिषण्यन्नक्तोर्व्युष्टौपरितक्म्यायां ॥ सचस्वनायमवसेऽअभीकऽइतोवातामिंद्रपाहिरि षः । अमाचैनमरण्येपाहिरिषोमदेमशतहिमाःसुवीराः ॥ १८ ॥ (६।३।२) यातऽऊतिरवमायापरमायामध्यमें द्रशुष्मिन्नस्ति । ताभिरूषुवृत्रहत्येवीर्नऽएभिश्चवाजैर्महान्नऽउग्र ॥ आभिःस्पृधोमिथतीररिषण्यन्नमित्रस्यव्यथयाम न्युमिंद्र । आभिर्विश्वाऽअभियुजोविषूचीरार्यायविशोवतारीर्दासीः ॥ इंद्रजामयऽउतयेजामयोर्वाचीनासोवनुषोयु युज्रे । त्वमेषांविथुराशवांसिजहिवृष्ण्यानिकृणुहीपराचः ॥ शूरोवाशूरंवनतेशरीरैस्तनूरुचातरुषियत्कृण्वैते । तोके वागोपुतनयेयदप्सुविक्रंदसीऽउर्वरासुब्रवैते ॥ नहित्वाशूरोनतुरोनधृष्णुर्नत्वायोधोमन्यमानोयुयोध । इंद्रनकिष्ट्वाप

(६।३।२) यातऊतिरितिनवर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

त्यस्त्येषांविश्वांजातान्यभ्यस्सितानि ॥ १९ ॥ सपत्यतऽउभयोर्नृम्णमयोर्यदीवेधसःसमिथेहवंते । वृत्रेवामहोनृवति
क्षयेवाव्यचस्वंतायदिविततसैतै ॥ अधस्मातेचर्षणयोयदेजानिद्रत्रातोतभवावरूता । अस्माकासोयेनृतमासोऽअर्यऽ
इंद्रसूरयोदधिरेपुरोनः ॥ अनुतेदायिमहऽइंद्रियायसत्रातेविश्वमनुवृत्रहत्यै । अनुक्षत्रमनुसहोयजत्रेंद्रदेवेभिरनुतेनृ
षह्यै ॥ एवानःस्पृधःसमजासमत्स्विंद्ररारंधिमिथतीरदेवीः । विद्यामवस्तोरवसागृणंतोभरद्वाजाऽउततऽइंद्रनूनं+
॥ २० ॥ (६।३।३) श्रुधीनऽइंद्रह्वयामसित्वामहोवाजस्यसातौवावृषाणाः । संयद्विशोयंतशूरसाताऽउग्रंनोवःपा
र्येऽअहन्दाः ॥ त्वांवाजीहवतेवाजिनेयोमहोवाजस्यगध्यस्यसातौ । त्वांवृत्रेष्विंद्रसत्पतिंतरुत्रंत्वांचष्टेमुष्टिहागोषुयुध्य
न् ॥ त्वंकविंचोदयोर्कसातौत्वंकुत्सायशुष्णंदाशुषेवर्क् । त्वंशिरोऽअमर्मणःपराहन्नतिथिग्वायशंस्यंकरिष्यन्+ ॥
त्वंरथंप्रभरोयोधमृष्वमावोयुध्यंतंवृषभंदशद्युं । त्वंतुग्रंवेतसवेसचाहन्त्वंतुजिंगृणंतमिंद्रतूतोः ॥ त्वंतदुक्थमिंद्रबर्ह
णाकःप्रयच्छतासहस्राशूरदर्षि । अवगिरेर्दासंशंवरंहन्प्रावोदिवोदासंचित्राभिरूती+ ॥ २१ ॥ त्वंश्रद्धाभिर्मंदसानः
सोमैर्दभीतयेचुमुरिमिंद्रसिष्वप् । त्वंरजिंपिठीनसेदशस्यन्षष्टिंसहस्राशच्यासचाहन् ॥ अहंचनतत्सूरिभिरानश्यांत
वज्यायऽइंद्रसुम्नमोजः । त्वयायत्स्तवंतेसधवीरवीरास्त्रिवरूथेननहुषाशविष्ठ ॥ वयंतेऽअस्यामिंद्रद्युम्नहूतौसखायः

(६।३।३) श्रुधीनइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

स्याममहिन्प्रेष्ठाः । प्रातर्दनिःक्षत्रश्रीरस्तुश्रेष्ठोघनेवृत्राणांसनयेधनानां ॥ २२ ॥ (६।३।४) किमस्यमदेकिम्वस्य
पीताविंद्रःकिमस्यसख्येचकार । रणावायेनिषदिकिंतेऽअस्यपुराविविद्रेकिमुनूतनासः ॥ सदस्यमदेसद्वस्यपीताविं
द्रःसदस्यसख्येचकार । रणावायेनिषदिसत्तेऽअस्यपुराविविद्रेसदुनूतनासः ॥ नहिनुतेमहिमनःसमस्यनमघवन्मघ
वत्त्वस्यविद्म । नराधसोराधसोनूतनस्येंद्रनाकिर्ददृशऽइंद्रियंते ॥ एतत्त्यत्तऽइंद्रियमचेतियेनावधीर्वरशिखस्यशेषः ।
वज्रस्ययत्तेनिहतस्यशुष्मात्स्वनाच्चिदिंद्रपरमोददार ॥ वधीदिंद्रोवरशिखस्यशेषोभ्यावर्तिनेचायमानायशिक्षन् । वृ
चीवतोयद्धरियूपीयायांहन्पूर्वेऽअर्धेभियसापरोदर्त् ॥ २३ ॥ त्रिंशच्छतंवर्मिणऽइंद्रसाकंयव्यावत्यांपुरुहूतश्रवस्या ।
वृचीवतःशरवेपत्यमानाःपात्राभिंदानान्यर्थान्यायन् ॥ यस्यगावावरुषासूयवस्यूऽअंतरूषुचरतोरेरिहाणा । ससृंज
यायतुर्वशंपरादाद्वृचीवतोदैववातायशिक्षन् ॥ द्वयाँऽअग्नेरथिनोविंशतिंगावधूमतोमघवामह्यंसम्राट् । अभ्यावर्ती
चायमानोददातिदूणाशेयंदक्षिणापार्थवानाम् ॥ २४ ॥ (६।३।५) आगावोऽअग्मन्नुतभद्रमक्रन्त्सीदंतुगोष्ठेरण
यंत्वस्मे । प्रजावतीःपुरुरूपाऽइहस्युरिंद्रायपूर्वीरुषसोदुहानाः ॥ इंद्रोयज्वनेपृणतेचशिक्षत्युपेद्ददातिनस्वंमुषायति ।

(६।३।४)किमस्यमदइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रःअंत्यायाश्चायमानोराजात्रिष्टुप्(चायमानस्यराज्ञोदानस्तुतिः)।(६।३।५)
आगावइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोगौस्त्रिष्टुप् (द्वितीयायाइंद्रश्चांत्यपादस्यच) द्वितीयाद्यास्तिस्रोजगत्योंत्यानुष्टुप् ।

भूयोभूयोरयिमिदस्यवर्धयन्नभिन्नेखिल्येनिदधातिदेवयुं ॥ नतानशंतिनदभातितस्करोनासामामित्रोव्यथिरादधर्ष ति । देवांश्चयाभिर्यजतेददातिचज्योगित्ताभिःसचतेगोपतिःसह ॥ नताअर्वारेणुककाटोऽअश्नुतेनसंस्कृतत्रमुपयंति ताऽअभि । उरुगायमभयंतस्यताऽअनुगावोमर्तस्यविचरंतियज्वनः ॥ गावोभगोगावऽइंद्रोमेऽअच्छान्गावःसोमस्य प्रथमस्यभक्षः । इमायागावःसजनासऽइंद्रऽइच्छामीद्धृदामनसाचिदिंद्रं ॥ यूयंगावोमेदयथाकृशंचिदश्रीरंचित्कृणुथासु प्रतीकं । भद्रंगृहंकृणुथभद्रवाचोबृहद्वोवयऽउच्यतेसभासु ॥ प्रजावतीःसूयवसंरिशंतीःशुद्धाऽअपःसुप्रपाणेपिबंतीः । मावस्तेनऽईशतमाघशंसःपरिवोहेतीरुद्रस्यवृज्याः ॥ उपेदमुपपर्चनमासुगोपूपपृच्यतां । उपऽऋषभस्यरेतस्युपेंद्रतव वीर्ये ॥ २५ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेपष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

त्रिंशाध्यायेवर्गाः २५ सूक्तानि १२ ऋचः १३२ ॥ त्याग ॥ इंद्रायेद ६४ विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये. ५५ चायमानाये. गोभ्यइ. गवेंद्राभ्या गोभ्य. ५ गवेंद्राभ्या. ॥ इतिचतुर्थेपष्ठः ॥

इंद्रंपड्भूयःपंचाभूरेकःसुहोत्रस्तुचतुर्थीशक्रर्यपूर्व्यायओजिष्ठःशुनहोत्रस्तुसंचत्वेकदानरस्तुंसत्रार्वागपान्मंद्र स्वेंद्रपिवाहेळमानःप्रत्यस्मैचतुष्कमानुष्टुभंबृहत्यंतंयस्यौष्णिहंयोरयिवश्चतुर्विंशतिःशंयुर्बार्हस्पत्योह्यादौपळनु ष्टुभस्तिस्रश्चविराजोमध्यमैववासांयआनयत्रयस्त्रिंशद्गायत्रंपुरूतममतिनिचृदधिबृबुःपादनिचृदंत्यानुष्टुप्तृचे

त्येबृबुस्तक्षादैवतंत्वामिद्धिषळूनाप्रागाथंस्वादुरेकत्रिंशद्वर्गैःपंचादौसौम्योगव्यूत्यर्धर्चोलिंगोक्तदैवतःप्रस्तो
कइतित्रिष्टुवनुष्टुब्गायत्रीद्विपदासाञ्जयस्यप्रस्तोकस्यदानस्तुतिःपरौतृचौरथदुंदुभिदैवत्यावैंद्रोंत्योर्धर्चौयुजा
नोबृहतीत्रिष्टुब्द्विपदादिवस्पृथिव्याजगती ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (६।३।६) इंद्रंवोनरःसख्यायसेपुर्महोयंतःसुमतयेचकानाः । महोहिदाताव्रज्रहस्तोऽअस्तिम
हामुरण्वमवसेयजध्वं ॥ आयस्मिन्हस्तेनर्यामिमिक्षुरारथेहिरण्ययेरथेष्ठाः । आरश्मयोगभस्त्योःस्थूरयोराध्वन्नश्वा
सोवृषणोयुजानाः+ ॥ श्रियेतेपादादुवऽआमिमिक्षुर्धृष्णुर्वज्रीशवसादक्षिणावान् । वसानोऽअत्कंसुरभिंदृशेकंस्व१
र्णनृतविषिरोबभूथ ॥ ससोमऽआमिश्लतमःसुतोभूद्यस्मिन्पक्तिःपच्यतेसंतिधानाः । इंद्रंनरःस्तुवंतोब्रह्मकाराऽउ
क्थाशंसंतोदेववाततमाः ॥ नतेऽअंतःशवसोधाय्यस्यवितुबाबधेऽरोदसीमहित्वा । आतासूरिःपृणतितूतुजानोयूथे
वाप्सुसमीजमानऽऊती+ ॥ एवेदिंद्रःसुहवऽऋष्वोऽअस्तूतीऽअनूतीहिरिशिप्रःसत्वा । एवाहिजातोऽअसमात्योजाःपु
रूचवृत्राहनतिनिदस्यून् ॥ १ ॥ (६।३।७) भूयऽइद्वावृधेवीर्यायँऽएकोऽअजुर्योदयतेवसूनि । प्ररिरिचेदिवऽइंद्रःपृथि
व्याऽअर्धमिदस्यप्रतिरोदसीऽउभे+ ॥ अधामन्येबृहदसुर्यमस्ययानिदाधारनकिरामिनाति । दिवेदिवेसूर्योदर्शतोभू

(६।३।६) इंद्रंवइतिषडृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् । (६।३।७) भूयइतिपचर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

निपर्वताऽअद्मसदोनसेदुस्त्व

द्विसद्मान्युर्वियासुक्रतुर्धात् ॥ अद्याचिन्नूचित्तदपोनदीनांयदाभ्योऽअरदोगातुमिंद्र । अहन्नहिंपरिशयानमर्णोवासृ

यांदृह्वानिसुक्रतोरजांसि ॥ सत्यमित्तन्नत्वावाँऽअन्योऽअस्तींद्रदेवोनमर्त्योज्यायान् । राजाभवोजगतश्चर्षणीनांसाकंसूर्यंजनय

जोऽअपोऽअच्छासमुद्रं ॥ त्वमपोविदुरोविषूचीरिंद्रदृह्ळमरुजःपर्वतस्य । राजाभवोजगतश्चर्षणीनांसाकंसूर्यंजनय

न्यामुपासं ॥ २ ॥ (६।३।१८) अभूरेकोरयिपतेरयीणामाहस्तयोरधिथाऽइंद्रकृष्टीः । वितोकेऽअप्सुतनयेचसूरेवो

चंतचर्षणयोविवाचः ॥ त्वद्भियेंद्रपार्थिवानिविश्वाच्युताचिच्च्यावयंतेरजांसि । द्यावाक्षामापर्वतासोवनानिविश्वंदृ

ह्ळंभयतेऽअज्मन्नाते ॥ त्वंकुत्सेनाभिशुष्णमिंद्राशुषंयुध्यकुयवंगविष्टौ । दशप्रपित्वेऽअधसूर्यस्यमुषायश्चक्रमविवेरपां

सि ॥ त्वंशतान्यवशंबरस्यपुरोजघंथाप्रतीनिदस्योः । अशिक्षोयत्रशच्याशचीवोदिवोदासायसुन्वतेसुतक्रेभरद्वाजाय

गृणतेवसूनि ॥ ससत्यसत्वन्महतेरणायरथमातिष्ठतुविनृम्णभीमं । याहिप्रपथिन्नवसोपमद्रिक्प्रचश्रुतश्रावयचर्षणि

भ्यः ॥ ३ ॥ (६।३।१९) अपूर्व्यापुरुतमान्यस्मैमहेवीरायतवसेतुराय । विरप्शिनेवज्रिणेशंतमानिवचांस्यासास्थ

विरायतक्षं ॥ समातरासूर्येणाकवीनामवासयद्रुजदद्रिंगृणानः । स्वाधीभिर्ऋक्वभिर्वावशानऽउदुस्रियाणामसृजन्नि

(६।३।१८) अभूरेकइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजःसुहोत्रइंद्रस्त्रिष्टुप्चतुर्थीशक्वरी (सुहोत्र.शुनहोत्रोनरोगर्गऋजिश्वाइत्येतेऋषयोबृह

स्पतेःपौत्राउतदौष्पतेर्भरतस्यपौत्राइतिविषयेइतिहासःश्रूयते) । (६।३।१९) अपूर्व्येतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजःसुहोत्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

दानं ॥ सवाहिंभिर्ऋक्वभिर्गोषुशश्वन्मितज्ञुभिःपुरुकृत्वाजिगाय । पुरःपुरोहासखिभिःसखीयन्दृह्लारुरोजकविभिःकविःसन्+ ॥ सनीव्याभिर्जरितारमच्छामहोवाजेभिर्महद्भिश्चशुष्मैः । पुरुवीराभिर्वृषभक्षितीनामागिर्वणःसुवितायप्रयाहि ॥ ससर्गेणशवसातक्तोऽअत्यैरपऽइंद्रोदक्षिणतस्तुराषाट् । इत्थासृजानाऽअनपावृदर्थंदिवेदिवेविविषुरप्रमृष्यं+ ॥ ४ ॥ (६।३।१०) यऽओजिष्ठऽइंद्रतंसुनोदामदोवृषन्त्स्वभिष्टिर्दास्वान् । सौवश्व्यंयोवनवत्स्वश्व्योवृत्रासमत्सुसासहदमित्रान् ॥ त्वांहीं३द्रावसेविवाचोहवंतेचर्षणयःशूरसातौ । त्वंविप्रेभिर्विपणीँऽरशायस्त्वोतऽइत्सनितावाजमर्वा ॥ त्वंताँऽइंद्रोभयाँऽअमित्रान्दासावृत्राण्यार्याचशूर । वधीर्वनेवसुधितेभिरत्कैरापृत्सुदर्षिनृणांनृतम ॥ सत्वंनऽइंद्राकवाभिरूतीसखाविश्वायुरविताव्रृधेभूः । स्वर्षातायद्धयामसित्वायुध्यंतोनेमधितापृत्सुशूर ॥ नूनंनऽइंद्रापरायचस्याभवामृळीकऽउतनोऽअभिष्टौ । इत्थागृणंतोमहिनस्यशर्मन्दिविष्यामपार्येगोषतमाः ॥ ५ ॥(६।३।११) सचत्वेजग्मुर्गिरऽइंद्रपूर्वीर्विचत्वद्यंतिविभ्वोमनीषाः । पुरानूनंचस्तुतयऽऋषीणांपस्पृध्रऽइंद्रेऽअध्युक्थार्का+ ॥ पुरुहूतोयःपुरुगूर्तऽऋभ्वाँऽएकःपुरुप्रशस्तोऽअस्तियज्ञैः । रथोनमहेशवसेयुजानो३स्माभिरिंद्रोऽअनुमाद्योभूत् । नयांहिंसंतिधीतयोनवाणीरिंद्रंनक्षंतीदभिवर्धयंतीः । यदिस्तोतारःशतंयत्सहस्रंगृणंतिगिर्वणसंशंतदस्मै ॥ अस्माऽएतद्दि

(६।३।१०) यओजिष्ठइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजःशुनहोत्रइंद्रस्त्रिष्टुप्। (६।३।११) सचत्वइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजःशुनहोत्र-

व्य१चैवंमासामिमिक्षऽइंद्रेन्ययामिसोमः । जनंनधन्वन्नभिसंयदापःसात्रावावृधुर्हवनानियज्ञैः+ ॥ अस्माऽएतन्मह्यां
गूषमस्माऽइंद्रायस्तोत्रंमतिभिरवाचि । असद्यथामहतिवृत्रतूर्यऽइंद्रोविश्वायुरविताव‍ृधश्च ॥ ६ ॥ (६।३।१२) कु
दाभुवन्रथक्षयाणिब्रह्मकुदास्तोत्रेसहस्रपोष्यंदाः । कुदास्तोमंवासयोस्यरायाकुदाधियःकरसिवाजरत्नाः ॥ कर्हिस्वि
त्तदिंद्रयन्नृभिर्नृन्वीरैर्वीरान्नीळयासेजयाजीन् । त्रिधातुगाऽअधिजयासिगोष्विंद्रद्युम्नंस्वर्वद्धेह्यस्मे+ ॥ कर्हिस्वित्त
दिंद्रयज्जरित्रेविश्वप्सुब्रह्मकृणवःशविष्ठ । कुदाधियोननियुतोयुवासेकुदागोमघाहवनानिगच्छाः ॥ सगोमघाजरित्रे
ऽअश्वश्चंद्रावाजश्रवसोऽअधिधेहिपृक्षः । पीपिहीषःसुदुघामिंद्रधेनुंभरद्वाजेषुसुरुचोरुरुच्याः ॥ तमानूनंवृजनमन्य
थाचिच्छूरोयच्छक्रविदुरोगृणीषे । मानिररंशुक्रदुघस्यधेनोरांगिरसान्ब्रह्मणाविप्रजिन्व ॥ ७ ॥ (६।३।१३) सत्राम
दासस्तवविश्वजन्याःसत्रारायोधयेपार्थिवासः । सत्रावाजानामभवोविभक्तायद्देवेषुधारयथाऽअसुर्यं ॥ अनुप्रयेजे
जनऽओजोऽअस्यसत्रादधिरेऽअनुवीर्याय । स्यूमगृभेदुधयेर्वतेचक्रतुर्वृजंत्यापिवृत्रहत्ये ॥ तंसध्रीचीरूतयोवृष्ण्यानि
पौंस्यानिनियुतःसश्चुरिंद्रं । समुद्रंनसिंधवऽउक्थशुष्माऽउरुव्यचसंगिरऽआविशंति ॥ सरायस्खामुपसृजागृणानः

इंद्रस्त्रिष्टुप्। (६।३।१२) कदाभुवन्नितिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजोनरइंद्रस्त्रिष्टुप्। (६।३।१३) सत्रामदासइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार-
द्वाजोनरइंद्रस्त्रिष्टुप्।

पुरुश्चंद्रस्यत्वमिंद्रवस्वः । पतिर्बभूथासमोजनानामेकोविश्वस्यभुवनस्यराजा ॥ सतुश्रुधिश्रुत्यायोदुवोयुर्द्यौर्नभूमाभि रायोऽअर्यः । असोयथानःशवसाचकानोयुगेयुगेवयसाचेकितानः ॥ ८ ॥ (६।३।१४) अर्वाग्रथंविश्ववारंतऽउग्रे द्रयुक्तासोहरयोवहंतु । कीरिश्चिद्धित्वाहवतेस्वर्वानृधीमहिसधमादस्तेऽअद्य+ ॥ प्रोद्रोणेऽहरयःकर्माग्मन्पुनानासऽ ऋज्यंतोऽअभूवन् । इंद्रोनोऽअस्यपूर्व्यःपपीयाद्युक्षोमदस्यसोम्यस्यराजा ॥ आसस्राणासःशवसानमच्छेंद्रंसुचक्रेरथ्या सोऽअश्वाः । अभिश्रवऽऋज्यंतोवहेयुर्नूचिन्नुवायोरमृतंविदस्येत् ॥ वरिष्ठोऽअस्यदक्षिणामियर्तींद्रोमघोनांतुविकूर्मि तमः । ययावज्रिवःपरियास्यंहोमघाचधृष्णोदयसेविसूरीन्+ ॥ इंद्रोवाजस्यस्थविरस्यदातेंद्रोगीर्भिर्वर्धतांवृद्धमहाः । इंद्रोवृत्रंहनिष्ठोऽअस्तुसत्वातासूरिःपृणतितूतुजानः ॥ ९ ॥ (६।३।१५) अपादितऽउदुनश्चित्रतमोमहींभर्षद्द्युम तीमिंद्रहूतिं । पन्यसींधीतिंदैव्यस्ययामन्जनस्यरातिंवनतेसुदानुः ॥ दूराच्चिदावसतोऽअस्यकर्णाघोषादिंद्रस्यतन्यति ब्रुवाणः । एयमेनंदेवहूतिर्ववृत्यान्मद्र्य१गिंद्रमियमृच्यमाना ॥ तंवोधियापरमयापुराजामजरमिंद्रमभ्यनूष्यर्कैः । ब्रह्माचगिरोदधिरेसमस्मिन्महांश्चस्तोमोऽअधिवर्धदिंद्रे ॥ वर्धाद्यंयज्ञऽउतसोमऽइंद्रंवर्धाद्ब्रह्मगिरऽउक्थाचमन्म । वर्धाहैनमुषसोयामन्नक्तोर्वर्धान्मासाःशरदोद्यावऽइंद्रं ॥ एवाजज्ञानंसहसेऽअसामिवावृधानंराधसेचश्रुताय । महा

(६।३।१४) अर्वाग्रथमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् । (६।३।१५) अपादितइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाज

मुग्रमवसेविप्रनूनमाविवासेमवृत्रतूयेषु ॥ १० ॥ (६।३।१६) मंद्रस्यकवेर्दिव्यस्यवह्नेर्विप्रमन्मनोवचनस्यमध्वः । रुजदरु
अपानस्तस्यसचनस्यदेवेषोयुवस्वगृणतेगोऽअग्राः ॥ अयमुशानःपर्यद्रिमुस्राऽऋतधीतिभिर्ऋतयुग्युजानः । इमंकेतुमं
गणंविवलस्यसानुंपर्णाऽवचोभिरभियोधदिंद्रः ॥ अयंद्योतयदद्युतोव्य१क्तून्दोषावस्तोःशरदऽइदुरिंद्र । अयमीयतऽऋतयु
दधुर्नूचिदह्रांशुचिजन्मनऽउपसंश्चकार ॥ अयंरोचयदरुचोरुचानो३ऽयंवासयद्व्यृ१तेनपूर्वीः । अपऽओषधीरविषा
ग्भिरश्वैःस्वर्विदानाभिनाचर्षणिप्राः ॥ नृगृणानोगृणतेप्रत्नराजन्निषःपिन्ववसुदेयायपूर्वीः । उत
वनानिगाऽअवतोनन्नृचसेरिरीहि ॥ ११ ॥ (६।३।१७) इंद्रपिबतुभ्यंसुतोमदायावस्यहरीविमुचासखाया । तमु
प्रगायगणऽआनिषद्यार्थायज्ञायगृणतेवयोधाः ॥ अस्यपिबयस्यजज्ञानऽइंद्रमदायक्रत्वेऽअपिबोविरप्शिन् । त्वाय
तेगावोनरऽआपोऽअद्रिरिंदुंसमह्यन्पीतयेसमस्मै ॥ समिद्धेऽअग्नौसुतऽइंद्रसोमऽआत्वावहंतुहरयोवहिष्ठाः । उपब्रह्माणिशृणवऽ
तामनसाजोहवीमींद्रायाहिसुवितायमहेनः ॥ आयाहिशश्वदुशतायायाथेंद्रमहामनसासोमपेयं । अतोनोयज्ञमवसेनियुत्वान्त्स
इमानोथातेयज्ञस्तन्वे३वयोधात् ॥ यदिंद्रदिविपार्येयदृधग्यद्वास्वेसदनेयत्रवासि । (६।३।१७) इंद्रपिबेतिपचर्चस्यसूक्तस्य

(६।३।१६) मंद्रस्यकवेरितिपचर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् । इंद्रस्त्रिष्टुप् । बार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

जोषाःपाहिगिर्वणोमरुद्भिः ॥ १२ ॥ (६।३।१८) अहेळमानऽउपयाहियज्ञंतुभ्यंपवंतऽइंदवःसुतासः । गावोन
वज्रिन्त्स्वमोकोऽअच्छेंद्रागहिप्रथमोयज्ञियानां ॥ यातेकाकुत्सुकृतायावरिष्ठाययाशश्वत्पिबसिमध्वऽऊर्मिं । तया
पाहिप्रतेऽअध्वर्युरस्थात्संतेवज्रोवर्ततामिंद्रगव्युः+ ॥ एषद्रप्सोवृषभोविश्वरूपऽइंद्रायवृष्णेसमकारिसोमः । एतंपि
बहरिवःस्थातरुग्रयस्येशिषेप्रदिवियस्तेऽअन्नं ॥ सुतःसोमोऽअसुतादिंद्रवस्यानयंश्रेयान्चिकितुषेरणाय । एतंतितिर्व
ऽउपयाहियज्ञंतेनविश्वास्तविषीरापृणस्व ॥ ह्वयामसित्वेंद्रयाह्यर्वाङरंतेसोमस्तन्वेभवाति । शतक्रतोमादयस्वासुते
षुप्रास्माँऽअवपृतनासुप्रविक्षु+ ॥ १३ ॥ (६।३।१९) प्रत्यस्मैपिपीषतेविश्वानिविदुषेभर । अरंगमायजग्मये
पश्चाद्दघ्वनेनरे ॥ एमेनंप्रत्येतनसोमेभिःसोमपातमं । अमत्रेभिर्ऋजीषिणमिंद्रंसुतेभिरिंदुभिः ॥ यदीसुतेभिरिंदु
भिःसोमेभिःप्रतिभूषथ ॥ वेदाविश्वस्यमेधिरोधृषत्तंतमिदेषते ॥ अस्माऽअस्माऽइदंधसोध्वर्योप्रभरासुतं । कुवित्सम
स्यजेन्यस्यशर्धतोभिशस्तेरवस्परत् ॥ १४ ॥ (६।३।२०) यस्यत्यच्छंबरंमदेदिवोदासायरंधयः । अयंससोमऽइंद्र
तेसुतःपिब ॥ यस्यतीव्रसुतंमदंमध्यमंतंचरक्षसे । अयंस० ॥ यस्यगाऽअंतरश्मनोमदेदृह्ळाऽअवासृजः । अयंस० ॥

(६।३।१८) अहेळमानइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रस्त्रिष्टुप् । (६।३।१९) प्रत्यस्माइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यबार्ह-
स्पत्योभरद्वाजइंद्रोनुष्टुब्वंत्याबृहती । (६।३।२०) यस्यत्यदितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रउष्णिक् ।

यस्यमंदानोऽअंधसोमाघोनंदधिपेशवः । अयंस० ॥ १५ ॥ (६।४।१) योरयिवोरयिंतमोयोद्युम्नैर्द्युम्नवत्तमः ।
सोमःसुतःसऽइंद्रतेस्तिस्वधापतेमदः ॥ यःशग्मस्तुविशग्मतेरायोदामामतीनां । सोमःसुतः० ॥ येनवृद्धोनशवसा
तुरोनस्वाभिरूतिभिः । सोमःसुतः० ॥ त्यमुवोऽअप्रहणंगृणीषेशवसस्पतिं । इंद्रंविश्वासाहंनरंमंहिष्ठंविश्वचर्षणिं ॥
यंवर्धयंतीद्गिरःपतिंतुरस्यराधसः । तमिन्न्वस्यरोदसीदेवीशुष्मंसपर्यतः ॥ १६ ॥ तद्वऽउक्थस्यबर्हणेंद्रायोपस्तृणी
षणि । विपोनयस्योतयोवियद्रोहंतिसक्षितः ॥ अविंददक्षंमित्रोनवीयान्पपानोदेवेभ्योवस्योऽअचैत् । ससवान्स्तौ
लाभिर्धौतरीभिरुरुष्यापायुरभवत्सखिभ्यः ॥ ऋतस्यपथिवेधाऽअपायिश्रियेमनांसिदेवासोऽअक्रन् । दधानोनाम
महोवचोभिर्वपुर्दृशयेवेन्योव्यावः ॥ द्युमत्तमंदक्षंधेह्यस्मेसेधाजनानांपूर्वीररातीः । वर्षीयोवयःकृणुहिशचीभिर्धनं
स्यसातावस्माँऽअविड्ढि ॥ इंद्रतुभ्यमिन्मघवन्नभूमवयंदात्रेहरिवोमाविवेनः । नाकिरापिर्ददृशेमर्त्यत्राकिमंगरध्रचोद
नंत्वाहुः ॥ १७ ॥ माजस्वनेवृषभनोररीथामातेरेवतःसख्येरिषाम । पूर्वीष्टऽइंद्रनिष्षिधोजनेषुजह्यसुष्वीन्प्रवृहापृ
णतः ॥ उदभ्राणीवस्तनयन्नियर्तींद्रोराधांस्यश्व्यानिगव्या । त्वमसिप्रदिवःकारुधायामात्वादामानऽआदभन्मघो

(६।४।१) योरयिवइतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्यःशयुरिंद्रस्त्रिष्टुनाद्याःषडनुष्टुभःसप्तम्यादितिस्रोविराट्पंक्तयः । (तिसृष्वष्टम्ये
वविराट्सप्तमीनवम्यौतुत्रिष्टुभावितिकेचित्) ।

नः ॥ अध्वर्योवीरप्रमहेसुतानामिंद्रायभरसह्यस्यराजा । यःपूर्व्याभिरुतनूतनाभिर्गीर्भिर्वावृधेगृणतामृषीणां ॥ अ
स्यमदेपुरुवर्पांसिविद्वानिंद्रोवृत्राण्यप्रतीजघान । तमुप्रहोषिमधुमंतमस्मैसोमंवीरायशिप्रिणेपिबध्यै ॥ पातासुतमिं
द्रोऽअस्तुसोमंहंतावृत्रंवज्रेणमंदसानः । गंतायज्ञंपरावतश्चिदच्छावसुर्धीनामविताकारुधायाः ॥ १८ ॥ इदंत्यत्पा
त्रमिंद्रपानमिंद्रस्यप्रियममृतमपायि । मत्सद्यथासौमनसायदेवंव्य१स्मद्द्वेषोयुयवद्व्यंहः ॥ एनामंदानोजहिशूरशत्रू
न्जामिमजामिंमघवन्नमित्रान् । अभिषेणाँऽअभ्या३देदिशानान्पराचऽइंद्रप्रमृणाजहीच ॥ आसुष्माणोमघवन्निंद्र
पृत्स्व१स्मभ्यंमहिवरिवःसुगंकः । अपातोकस्यतनयस्यजेषऽइंद्रसूरीन्कृणुहिस्मानोऽअर्धं+ ॥ आत्वाहरयोवृषणोयुजा
नावृषरथासोवृषरश्मयोत्याः । अस्मत्राचोवृषणोवज्रवाहोवृष्णेमदायसुयुजोवहंतु ॥ आतेवृषन्वृषणोद्रोणमस्थुर्घृत
प्रुषोनोर्मयोमदंतः । इंद्रप्रतुभ्यंवृषभिःसुतानांवृष्णेभरंतिवृषभायसोमं ॥ १९ ॥ वृषासिदिवोवृषभःपृथिव्यावृषा
सिंधूनांवृषभस्तियानां । वृष्णेतऽइंदुर्वृषभपीपायस्वादूरसोमधुपेयोवराय ॥ अयंदेवःसहसाजायमानऽइंद्रेणयुजाप
णिमस्तभायत् । अयंस्वस्यपितुरायुधानीदुरमुष्णादशिवस्यमायाः+ ॥ अयमकृणोदुषसःसुपत्नीरयंसूर्येऽअदधाज्ज्यो
तिरंतः । अयंत्रिधातुदिविरोचनेषुत्रितेषुविंददमृतंनिगूळ्हं ॥ अयंद्यावापृथिवीविष्कभायदयंरथमयुनक्सप्तरश्मिं ।
अयंगोषुशच्यापक्वमंतःसोमोदाधारदशयंत्रमुत्सं ॥ २० ॥ (परिशिष्टं ॥ ॥ चक्षुश्चश्रोत्रंचमनश्चवाक्चप्राणापानौदे

हऽइदंशरीरं ॥ द्यौप्रत्यंचावनुलोमौविसर्गौवेतत्वंमन्येदशयंत्रमुत्सं ॥ नखंश्चपृष्ठश्चकरौचवाहूजंघेचोरूऽउदरंशिरश्च ॥ रोमाणिमांसंरुधिरंस्थिमज्जमेतच्छरीरंजलवुद्बुदोपमं ॥ भ्रुवौललाटेचतथाचकर्णौहनूकपोलौछुवुकंस्तथाच । ओष्ठौचदंताश्चतथैवजिह्वामेतच्छरीरंमुखरंलकोशं ॥) (६।४।२) यऽआनयत्परावतःसुनीतीतुर्वशंयदुं । इंद्रःसनोयुवासखा ॥ अविप्रेचिद्वयोदधदनाशुनाचिदर्वता । इंद्रोजेताहितंधनं ॥ महीरस्यप्रणीतयःपूर्वीरुतप्रशस्तयः । नास्यक्षीयंतऽऊतयः । सखायोब्रह्मवाहसेर्चतप्रचगायत । सहिनःप्रमतिर्मही ॥ त्वमेकस्यवृत्रहन्नविताद्वयोरसि । उतेदृशेयथावयं ॥ २१ ॥ नयसीद्वतिद्विषःकृणोष्युक्थशंसिनः । नृभिःसुवीरऽउच्यसे ॥ ब्रह्माणंब्रह्मवाहसंगीर्भिःसखायमृग्मियं । गांनदोहसेहुवे ॥ यस्यविश्वानिहस्तयोरूचुर्वसूनिनिद्विता । वीरस्यपृतनापहः ॥ विद्वढानिचिदद्रिवोजनानांशचीपते । वृहमायाऽअनानत ॥ तमुत्वासत्यसोमपाऽइंद्रवाजानांपते । अहूमहिश्रवस्यवः ॥ २२ ॥ तमुत्वायःपुरासिथयोवानूनंहितेधने । हव्यःसःश्रुधीहवं ॥ धीभिरर्वद्भिरर्वतोवाजाँऽइंद्रश्रवाय्यान् । त्वयाजेष्महितंधनं ॥ अभूरुवीरगिर्वणोमहाँऽइंद्रधनेहिते । भरेवितंतसाय्यः ॥ यातऽऊतिरमित्रहन्मक्षूजवस्तमासति । तयानोहिनुहीरथं ॥ सरथेनरथीतमोस्माकेनाभियुग्वना । जेषिजिष्णोहितंधनं ॥ २३ ॥ यऽएकऽइत्तमुष्टुहिकृष्टीनांविच

(६।४।२) यआनयदितित्रयस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्यःशंयुरिंद्रोंत्यतृचस्यवृवुस्तक्षागायत्रीएकोनत्रिंश्यतिनिचृदेकत्रिंशीपादनिचृ

षणिः । पतिर्जज्ञेवृषक्रतुः ॥ योगृणतामिदासिथापिरूतीशिवःसखा । सत्वंनऽइंद्रमृळय ॥ धिष्ववज्रंगभस्त्योर
क्षोहत्यायवज्रिवः । सासहीष्ठाऽअभिस्पृधः ॥ प्रत्नंरयीणांयुजंसखायंकीरिचोदनं । ब्रह्मवाहस्तमंहुवे ॥ सहिविश्वा
निपार्थिवाँऽएकोवसूनिपत्यते । गिर्वणस्तमोऽअध्रिगुः ॥ २४ ॥ सनोनियुद्भिरापृणकामंवाजेभिरश्विभिः । गोम
द्भिर्गोपतेधृषत्+ ॥ तद्वोगायसुतेसचापुरुहूतायसत्वने । शंयद्गवेनशाकिने ॥ नघावसुर्नियमतेदानंवाजस्यगोमतः ।
यत्सीमुपश्रवद्गिरः ॥ कुवित्सस्यप्रहिव्रजंगोमंतंदस्युहागमत् । शचीभिरपनोवरत् ॥ इमाऽउत्वाशतक्रतोभिप्रणोनु
वुर्गिरः । इंद्रंवत्संनमातरः ॥ २५ ॥ दूणाशंसख्यंतवगौरसिवीरगव्यते । अश्वोऽअश्वायतेभव ॥ समंदस्वाह्यंध
सोराधसेतन्वामहे । नस्तोतारंनिदेकरः ॥ इमाऽउत्वासुतेसुतेनक्षंतेगिर्वणोगिरः । वत्संगावोनधेनवः ॥ पुरूतमंपुरू
णांस्तोतॄणांविवाचि । वाजेभिवाजयतां+ ॥ अस्माकमिंद्रभूतुतेस्तोमोवाहिष्ठोऽअंतमः । अस्मान्रायेमहेहिनु । अधि
बृबुःपणीनांवर्षिष्ठेमूर्धन्नस्थात् । उरुःकक्षोनगांग्यः+ ॥ यस्यवायोरिवद्रवद्भद्राराातिःसहस्रिणी । सद्योदानायमंहते ॥
तत्सुनोविश्वेऽअर्यऽआसदागृणंतिकारवः । बृबुंसहस्रदातमंसूरिंसहस्रसातमं ॥ २६ ॥ (६।४।३) त्वामिद्धिहवा
महेसातावाजस्यकारवः । त्वांवृत्रेष्विंद्रसत्पतिंनरस्त्वांकाष्ठास्वर्वतः ॥ सत्वंनश्चित्रवज्रहस्तधृष्णुयामहस्तवानोऽअ

दंत्यानुष्टुप् । (६।४।३) त्वामिद्धीतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्यःशंयुरिंद्रःअयुजोबृहत्यःयुजःसतोबृहत्यः ।

द्रिवः । गामश्वंरथ्यमिंद्रसंकिरसत्रावाजंनजिग्युषे ॥ यःसत्राहाविचर्षणिरिंद्रंतंहूमहेवयं । सहस्रमुष्कतुविनृम्णसत्पते
भवासमत्सुनोवृधे+ ॥ बाधसेजनान्वृषभेवमन्युनाघृषौमीळ्हऋचीषम । अस्माकंबोध्यविताम॒हाधनेतनूष्वप्सुसूर्ये ॥
इंद्रज्येष्ठंनआभरँओजिष्ठंपपुरिश्रवः । येनेमेचित्रवज्रहस्तरोदसीओभेसुशिप्रप्राः+ ॥ २७ ॥ त्वामुग्रमवसेचर्ष
णीसहंराजन्देवेषुहूमहे । विश्वासुनोविथुरापिब्दनावसोऽमित्रान्सुषहान्कृधि ॥ यदिंद्रनाहुषीष्वाँओजोनृम्णंचकृष्टि
षु । यद्वापंचक्षितीनांद्युम्नमाभरसत्राविश्वानिपौंस्या ॥ यद्वातृक्षौमघवन्द्रुह्यावाजनेयत्पूरौकच्चवृष्ण्यं । अस्मभ्यंतद्
रिरीहिसंनृषाह्येऽमित्रान्पृत्सुतुर्वणे ॥ इंद्रत्रिधातुशरणंत्रिवरूथंस्वस्तिमत् । छर्दिर्यच्छमघवद्भ्यश्चमह्यंचयावयादिद्युमे
भ्यः ॥ येगव्यतामनसाशत्रुमादभुरभिप्रघ्नंतिधृष्णुया । अधस्मानोमघवन्निंद्रगिर्वणस्तनूपाअंतमोभव ॥ २८ ॥
अधस्मानोवृधेभवेंद्रनायमवायुधि । यदंतरिक्षेपतयंतिपर्णिनोदिद्यवस्तिग्ममूर्धानः ॥ यत्रशूरासस्तन्वोवितन्वतेप्रि
याशर्मपितॄणां । अधस्मायच्छतन्वेतनेचछर्दिरचित्तंयावयद्वेषः ॥ यदिंद्रसर्गेअर्वतश्चोदयासेमहाधने । असमने
ऽअध्वनिवृजिनेपथिश्येनाँइवश्रवस्यतः+ ॥ सिंधूँरिवप्रवणआशुयायतोयदिक्लोशमनुष्वणि । आयेवयोनवर्वृत
त्यामिषिगृभीताबाह्वोर्गवि ॥ २९ ॥ (६।४।४) स्वादुष्किलायंमधुमाँउतायंतीव्रःकिलायंरसवाँउतायं ।

(६।४।४) स्वादुष्किलायमित्येकत्रिंशदृचस्यसूक्तस्यभारद्वाजोगर्गऋषिः आद्यानांपंचानांसोमोऽगन्तुनीलस्यादेनभूमींद्रा.अग्नोरुद्रत्यादि

उतोन्वंस्यपपिवांसमिंद्रंनकश्चनसंहतऽआहवेषु ॥ अयंस्वादुरिहमदिष्ठऽआसयस्येंद्रोवृत्रहत्येममाद । पुरूणियश्च्यौत्नाशंबरस्यविनवतिंनवचदेह्योऽहन् ॥ अयंमेपीतऽउदियर्तिवाचमयंमनीषामुशतीमजीगः । अयंषळुर्वीरमिमीतधीरोनयाभ्योभुवनंकच्चनारे ॥ अयंसयोवरिमाणंपृथिव्यावर्ष्माणंदिवोऽअकृणोदयंसः । अयंपीयूषंतिसृषुप्रवत्सुसोमोदाधारोर्वंतरिक्षं ॥ अयंविदच्चित्रदृशीकमर्णःशुक्रसद्मनामुषसामनीके । अयंमहान्महतास्कंभनेनोद्द्यामस्तभ्नाद्वृषभोमरुत्वान् ॥ २० ॥ धृषत्पिबकलशेसोममिंद्रवृत्रहाशूरसमरेवसूनां । माध्यंदिनेसवनऽआवृषस्वरयिस्थानोरयिमस्मासुधेहि ॥ इंद्रप्रणःपुरऽएतेवपश्यप्रनोनयप्रतरंवस्योऽअच्छ । भवासुपारोऽअतिपारयोनोभवासुनीतिरुतवामनीतिः ॥ उरुंनोलोकमनुनेषिविद्वान्त्स्वर्वज्ज्योतिरभयंस्वस्ति । ऋष्वातऽइंद्रस्थविरस्यबाहूऽउपस्थेयामशरणाबृहंता ॥ वरिष्ठेनऽइंद्रवंधुरेधावहिष्ठयोःशतावन्नश्वयोरा । इषमावक्षीपांवर्षिष्ठामानस्तारीन्मघवन्रायोऽअर्यः ॥ इंद्रमृळमह्यंजीवातुमिच्छचोदयधियमयसोनधारां । यत्किंचाहंत्वायुरिदंवदामितज्जुषस्वकृधिमादेववंतं ॥ २१ ॥ त्रातारमिंद्रमवितारमिंद्रंहवेहवेसुहवंशूरमिंद्रं । ह्वयामिशक्रंपुरुहूतमिंद्रंस्वस्तिनोमघवाधात्विंद्रः ॥

चतसृणाप्रस्तोकोवनस्पतइत्यादितिसृणांरथउपश्वासयेतिद्वयोर्दुंदुभिःआमूरजइत्यस्यादुंदुभींद्रौत्रिष्टुप् एकोनविंशीबृहतीत्रयोविंश्यनुष्टुप् चतुर्विंशीगायत्रीपंचविंशीद्विपदासप्तविंशीजगती ।

इंद्रः सुत्रामास्ववाँऽअवोभिः सुमृळीकोभवतुविश्ववेदाः । बाधतांद्वेषोऽअभयंकृणोतुसुवीर्यस्यपतयःस्याम ॥ तस्यव
यंसुमतौयज्ञियस्यापिभद्रेसौमनसेस्याम । ससुत्रामास्ववाँऽइंद्रोऽअस्मेऽआराच्चिद्द्वेषःसनुतर्युयोतु ॥ अवत्वेऽइंद्रप्र
वतोनोर्मिगिरोब्रह्माणिनियुतोधवंते । उरुनराधःसवनापुरूण्यपोगावज्रिन्युवसेसमिंदून् ॥ कईस्तवत्कः पृणात्को
यजातेयदुग्रमिन्मघवाविश्वहावेत् । पादाविवप्रहरन्नन्यमन्यंकृणोतिपूर्वमपरंशचीभिः ॥ ३२ ॥ शृण्वेवीरऽउग्रमु
ग्रंदमायन्नन्यमन्यमतिनेनीयमानः । एधमानद्विळुभयस्यराजाचोष्कूयतेविशऽइंद्रोमनुष्यान् ॥ परापूर्वेषांसख्या
वृणक्तिवितर्तुराणोऽअपरेभिरेति । अनानुभूतीरवधून्वानःपूर्वीरिंद्रःशरदस्ततरीति ॥ रूपंरूपंप्रतिरूपोबभूवतदस्य
रूपंप्रतिचक्षणाय । इंद्रोमायाभिःपुरुरूपऽईयतेयुक्ताह्यस्यहरयःशतादश ॥ युजानोहरितारथेभूरित्वष्टेहराजति ।
कोविश्वाहाद्विषतःपक्षऽआसतऽउतासीनेषुसूरिषु ॥ अगव्यूतिक्षेत्रमागन्मदेवाऽउर्वीसतीभूमिरंहूरणाभूत् । बृह
स्पतेप्रचिकित्सागविष्टावित्थासतेजरित्रऽइंद्रपंथां ॥ ३३ ॥ दिवेदिवेसदृशीरन्यमर्धंकृष्णाऽअसेधदपसद्मनोजाः ।
अहन्दासावृषभोवस्नयंतोदव्रजेवर्चिनंशबरंच ॥ प्रस्तोकऽइन्नुराधसस्तऽइंद्रदशकोशयीर्दशवाजिनोदात् । दिवोदा
सादतिथिग्वस्यराधःशांबरंवसुप्रत्यग्रभीष्म ॥ दशाश्वान्दशकोशान्दशवस्त्राधिभोजना । दशोहिरण्यपिंडान्दिवो
दासादसानिषं ॥ दशरथान्प्रष्टिमतःशतंगाऽअथर्वभ्यः । अश्वथःपायवेदात् ॥ महिराधोविश्वजन्यंदधानान्भर

द्वांजान्त्साज्रयोऽअभ्यंयष्ट ॥ ३४ ॥ वनस्पतेवीड्वंगोहिभूयाऽअस्मत्संखाप्रतरंणःसुवीरः । गोभिःसंनद्धोऽअसिवी ळयंस्वास्थातातेजयतुजेत्वानि ॥ दिवस्पृथिव्याःपर्योजऽउद्भृतंवनस्पतिभ्यःपर्याभृतंसहः । अपामोज्मानंपरिगो भिरावृतमिंद्रस्यवज्रंहविषारथंयज ॥ इंद्रस्यवज्रोमरुतामनीकंमित्रस्यगर्भोवरुणस्यनाभिः । सेमांनोहव्यदांतिंजुषा णोदेवरथप्रतिहव्यागृभाय ॥ उपश्वासयपृथिवीमुतद्यांपुरुत्रातेमनुतांविष्ठितंजगत् । सदुंदुभेसजूरिंद्रेणदेवैर्दूराद्द वीयोऽअपसेधशत्रून् ॥ आक्रंदयबलमोजोनऽआधानिष्टनिहिदुरितावाधमानः । अपप्रोथदुंदुभेदुच्छुनाऽइतऽइं द्रस्यमुष्टिरसिवीळयंस्व ॥ आमूरंजप्रत्यावर्तयेमाःकेतुमद्दुंदुभिर्वावदीति । समश्वपर्णाश्चरंतिनोनरोस्माकमिंद्ररथि नोजयंतु ॥ ३५ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ॥

एकत्रिंशाध्यायेवर्गाः ३५ सूक्तानि १९ ऋचः १७६ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेदं.१२८ बृबवेतक्ष्णइ.२ इंद्राये.१४ सोमाये.५ इद्राये.१४ देवभूमिबृहस्पतींद्रेभ्य. इंद्राये. प्रस्तोकाये.४ रथाये.३ दुंदुभ्या.२ दुंदुभींद्राभ्या. ॥ इतिचतुर्थसप्तमः ॥

यज्ञायज्ञाव्यधिकोशंयुस्तृणपाणिकंपृश्निसूक्तंप्रगाथौबृहतीमहासतोबृहतीमहावार्हतवार्हतौप्रगाथावित्याग्ने य्यःकाकुभःप्रगाथःपुरउष्णिग्बृहत्यतिजगतीतिमारुत्यौत्यास्तिस्रोवासांलिंगोक्तदेवताःकाकुभःप्रगाथःपुरउ ष्णिग्बृहतीतिपौष्ण्योबृहतीमहाबृहतीयवमध्यांत्यानुष्टुम्मारुत्यौत्याद्यावाभूम्योर्वापृश्नेर्वास्तुषेपंचोनत्रजिश्वा

हैवं॑श्वदेवंहृशकर्यतंत्रुवेवउदुत्यत्योळशंत्युष्णिगनुष्टुबंतंननंत्यूनामसम्याद्याः॰उगायत्र्यश्चतुर्दशीजगतीसुहोत्रा
दयोनुक्तगोत्राभारद्वाजाःपंत्रांबृहस्पतेदंष्णंतेनभरतस्वयंदजपाणंतद्गायनंत्रयापूषन्ननुष्टुप्संपूषन्नेतिद्वांप
ऋयेएनमंत्यानुष्टुबिंद्रान्नेंद्रंचशुक्रंचतुष्कंद्वितीयाजगतीप्रनुदशंद्राग्नंनुवाऽतंननुरनुष्टुबंतंअथतपंचोनागायत्रंतु
त्रित्रिष्टुबादिनिष्टुब्बृहत्यनुष्टुबंतमियंपळ्नासारस्वतंत्रिजगत्यादिजगतीनिष्टुनंतं ॥ १ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (६।४।५) य॒ज्ञायं॑ज्ञावोऽअ॒ग्नये॑गि॒रागि॑राच॒दक्ष॑से । प्रप्र॑व॒यम॒मृतं॑जा॒तवे॑दसंप्रि॒यंमि॒त्रंनशं॑सि
पं ॥ ऊ॒र्जोनपा॑तं॒सहि॒नायम॑स्म॒युर्दाशे॑मह॒व्यदा॑तये । भुव॒द्वाजे॑ष्वविता भुव॑द्वृ॒धऽउ॒तत्रा॒तात॒नूना॑म् ॥ वृ॒षा॒ह्य॑ग्नेऽअ॒ज
रो॑म॒हान्वि॒भास्य॒र्चिषा॑ । अज॑स्रेणशो॒चिषा॒शोशु॑चच्छुचेसुदी॒तिभिः॒सुदी॑दिहि ॥ म॒हो दे॒वान्य॑जसि॒यक्ष्या॑नु॒षक्तव॒क्रत्वो
तदं॒सना॑ । अ॒र्वाचः॑सींकृणुह्य॒ग्ने॑वसे॒रास्व॒वाजो॒तवं॑स्व ॥ यमापो॒ऽअद्र॑यो॒वना॒गर्भ॑मृ॒तस्य॒पिप्र॑ति । सह॑सा॒योम॑थि॒तोजाय॑ते
नृभिः॑पृथि॒व्याऽअधि॒सान॑वि ॥ १ ॥ आयः॑प॒प्रौभा॒नुना॒रोद॑सीऽउ॒भेधू॒मेन॑धावते॒दिवि॑ । ति॒रस्तमो॑ददृशऽऊर्म्या॒स्वा

(६।४।५) यज्ञायज्ञावइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्यःशंयुस्तृणपाणिःआग्नेयंत्वादिपञ्चानांमरुतस्ततश्चतुर्णां
पूषाततस्तृचस्यमरुतः (त्रयोदश्यादितिसृणामिंद्रार्यमपूषविष्णवोलिंगोक्ताःअत्यगोर्णा भूमीवापृथिव्यौ) आद्याबृहतीद्विती
यासतोबृहतीतृतीयाबृहतीचतुर्थीसतोबृहतीपञ्चमीबृहतीषष्ठीमहासतोबृहतीसप्तमीमहाबृहतीअष्टमीमहासतोबृहतीनवमीबृहतीदशमीस

श्यावास्वंरुषोवृषाश्यावाऽअंरुषोवृषां ॥ बृहद्भिरग्नेऽअर्चिभिःशुक्रेणदेवशोचिषा । भरद्वाजेसमिधानोयंविष्ठरेवन्नः शुक्रदीदिहिद्युमत्पावकदीदिहि ॥ विश्वासांगृहपतिर्विशामसित्वमग्नेमानुषीणां । शतंपूर्भिर्यविष्ठपाह्यंहंसःसमेद्धारं शतंहिमाःस्तोतृभ्योयेचददति ॥ त्वंनश्चित्रऽऊत्यावसोराधांसिचोदय । अस्यरायस्त्वमग्नेरथीरसिविदागाधंतुचेतु नः ॥ पर्षितोकंतनयंपर्तृभिष्ट्वमदब्धैरप्रयुत्वभिः । अग्नेहेळांसिदैव्यायुयोधिनोदेवानिह्वरांसिच ॥ २ ॥ आसखायः सबर्दुघांधेनुमजध्वमुपनव्यसावचः । सृजध्वमनपस्फुरां ॥ याशर्धायमारुतायस्वभानवेश्रवोमृत्युधुक्षत । यामृळी केमरुतांतुराणांयासुम्नैरेवयावरी ॥ भरद्वाजायावधुक्षतद्विता । धेनुंचविश्वदोहसमिषंचविश्वभोजसं ॥ तंवऽइंद्रंनसु क्रतुंवरुणमिवमायिनं । अर्यमणंनमंद्रंसृप्रभोजसंविष्णुंनस्तुषऽआदिशे ॥ त्वेषंशर्धोनमारुतंतुविष्वण्यनर्वाणंपूषणं संयथाशता । संसहस्राकारिषच्चर्षणिभ्यऽआँऽआविर्गूह्ळावसूकरत्सुवेदानोवसूकरत् ॥ आमापूषन्नुपद्रवशंसिषंनुतेऽ अपिकर्णऽआघृणे । अघाऽअर्योऽअरातयः ॥ ३ ॥ माकाकंवीरमुद्वृहोवनस्पतिमशस्तीर्विहिनीनशः । मोतसूरोऽ अहंऽएवाचनग्रीवाऽआदधतेवेः+ ॥ दृतेरिवतेवृकमस्तुसख्यं । अच्छिद्रस्यदधन्वतःसुपूर्णस्यदधन्वतः ॥ परोहिम

तोबृहतीएकादशीककुब्द्वादशीसतोबृहतीत्रयोदशीपुरउष्णिक्चतुर्दशीबृहतीपंचदश्यतिजगतीषोडशीककुप्सप्तदशीसतोबृहतीअष्टादशी पुरउष्णिक्एकोनविंशीबृहतीविंशीबृहतीएकविंशीमहाबृहतीयवमध्याद्वाविंश्यनुष्टुप् । (पृश्निसूक्तमिदं) ।

त्यैरसिंसमोदेवैरुतश्रिया । अभिख्यःपूपन्पृतनासुनस्त्वमवानूनंयथापुरा+ ॥ वामीवामस्यधूतयःप्रणीतिरस्तुसूनृता । देवस्यवामरुतोमर्त्यस्यवेजानस्यप्रयज्यवः ॥ सद्यश्चिद्यस्यचर्कृतिःपरिद्यांदेवोनैतिसूर्यः । त्वेषंशवोदधिरेनामयज्ञियंमरुतोवृत्रहंशवोज्येष्ठंवृत्रहंशवः ॥ सकृद्धद्यौरजायतसकृद्भूमिरजायत । पृश्न्यादुग्धंसकृत्पयस्तदन्योनानुजायते ॥ ४ ॥ परिशिष्टं ॥ सूक्तांतेतृणान्यग्नावरण्येवोदकेपिवा । यत्स्तृणंरध्ययनंतदधीतंस्तृणानिंभवतेभवं ॥ वापीकूपतडागानांसमुद्रंगच्छस्वाहा ॥) (६।४।६) स्तुपेजनंसुव्रतंनव्यसीभिर्गीर्भिर्मित्रावरुणासुम्नयंता । तऽआगमंतुतऽइहश्रुवंतुसुक्षत्रासोवरुणोमित्रोऽअग्निः+ ॥ विशोविंशऽईड्यमध्वरेष्वदृप्तक्रतुमरतिंयुवत्योः । दिवःशिशुंसहसःसूनुमग्निंयज्ञस्यकेतुमरुषंयजध्यै ॥ अरुषस्यदुहितराविरूपेस्तृभिरन्यापिपिशेसूरोऽअन्या । मिथस्तुराविचरंतीपावकेमन्मंश्रुतंनक्षतऽऋच्यमाने ॥ प्रवायुमच्छाबृहतीमनीषाबृहद्रयिंविश्ववारंरथप्रां । द्युतद्यामानियुतःपत्यमानःकविःकविमियक्षसिप्रयज्यो ॥ समेवपुश्छदयदश्विनोर्योरथोविरुक्मान्मनसायुजानः । येननरानासत्येषयध्यैवर्तिर्याथस्तनयायत्मनेच ॥ ५ ॥ पर्जन्यवातावृषभापृथिव्याःपुरीषाणिजिन्वतमप्यानि । सत्यश्रुतःकवयोयस्यगीर्भिर्ज

(६।४।६) स्तुपेजनमितिपचदशर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजऋजिश्वाविश्वेदेवास्त्रिष्टुबन्त्याशक्वरी (इतश्चत्वारिवैश्व. । भेदपक्षे—विश्वेदेवाः १ अग्निः १ अहोरात्रे १ वायुः १ अश्विनौ १ विश्वेदेवाः १ सरस्वती १ पूषा १ अग्नित्वष्टारौ १ रुद्रः १ मरुतः २ विष्णुः १ विश्वेदेवाः २ एवं १५)

गतःस्थातर्जगदाकृणुध्वं ॥ पावीरवीकन्याचित्रायुःसरस्वतीवीरपत्नीधियंधात् । ग्नाभिरच्छिद्रंशरणंसजोषादुराध र्षंगृणतेशर्मयंसत् ॥ पथस्पथःपरिपतिंवचस्याकामेनकृतोऽअभ्यानळर्कं । सनोरासच्छुरुधश्चंद्राग्राधियंधियंसीषधा तिप्रपूषा ॥ प्रथमभाजंयशसंवयोधांसुपाणिंदेवंसुगभस्तिमृभ्वं । होतायक्षद्यजतंपस्त्यानामग्निस्त्वष्टारंसुहवंविभा वा ॥ भुवनस्यपितरंगीर्भिराभीरुद्रंदिवावर्धयारुद्रमक्तौ । बृहंतमृष्वमजरंसुषुम्नमृधग्घुवेमकविनेषितासः ॥ ६ ॥ आयुवानःकवयोयज्ञियासोमरुतोगंतगृणतोवरस्यां । अचित्रंचिद्धिजिन्वथावृधंतऽइत्थानक्षंतोनरोऽअंगिरस्वत् ॥ प्रवीरायप्रतवसेतुरायाजायूथेवपशुरक्षिरस्तं । सर्पिस्पृशततिन्विश्रुतस्यस्तृभिर्ननाकंवचनस्यविपः ॥ योरजांसिविम मेपार्थिवानित्रिश्चिद्विष्णुर्मनवेबाधिताय । तस्यतेशर्मन्नुपदद्यमानेरायामदेमतन्वा३तनाच ॥ तन्नोहिर्बुध्न्योऽअद्भि रर्कैस्तत्पर्वतस्तत्सविताचनोधात् । तदोषधीभिरभिरातिपाचोभगःपुरंधिर्जिन्वतुप्रराये ॥ नूनोरयिंरथ्यंचर्षणिप्रां पुरुवीरंमहऽऋतस्यगोपां । क्षयंदाताजरंयेनजनान्त्स्पृधोऽअदेवीरभिचक्रमामविशऽआदेवीरभ्य३श्नवाम ॥ ७ ॥ (६।५।१) हुवेवोदेवीमदितिंनमोभिर्मृळीकायवरुणंमित्रमग्निं । अभिक्षदामर्यमणंसुशेवंत्रातॄन्देवान्त्सवितारंभगं

(६।५।१) हुवेवइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजऋजिश्वाविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे–विश्वे. १ सूर्यः १ द्यावापृथिवी १ मरुतः २ इंद्रः १ अपः १ सविता १ अग्निः १ अश्विनौ १ विश्वे० ५ एवं १५)।

च ॥ सुज्योतिषःसूर्यदक्षपितॄननागास्त्वेसुमहोवीहिदेवान् । द्विजन्मानोयऽऋतसापःसत्याःस्वर्वन्तोयजताऽअग्निजि
ह्वाः+ ॥ उतद्यावापृथिवीक्षत्रमुरुबृहद्रोदसीशरणंसुषुम्ने । महस्करथोवरिवोयथानोस्मेक्षयायधिषणेऽअनेहः+ ॥
आनोरुद्रस्यसूनवोनमन्तामद्याहूतासोवसवोधृष्टाः । यदीमर्भेमहतिवाहितासोबाधेमरुतोऽअह्वामदेवान्+ ॥ मिम्य
क्षयेषुरोदसीनुदेवीसिषक्तिपूषाऽअभ्यर्धयज्वा । श्रुत्वाहवंमरुतोयद्धयाथभूमारेजन्तेऽअध्वन्प्रविक्ते ॥ ८ ॥ अभि
त्यंवीरंगिर्वणसमर्चेन्द्रंब्रह्मणाजरितर्नवेन । श्रवदिद्धवमुपचस्तवानोरासद्वाजाँऽउपमहोगृणानः+ ॥ ओमानमापो
मानुषीरमृक्तंधाततोकायतनयायशंयोः । यूयंहिष्ठाभिषजोमातृतमाविश्वस्यस्थातुर्जगतोजनित्रीः ॥ आनोदेवःस
विताचायमाणोहिरण्यपाणिर्यजतोजगम्यात् । योदत्रवाँऽउषसोनप्रतीकंव्यूर्णुतेदाशुषेवार्याणि ॥ उतत्वंसूनोसह
सोनोऽअद्यादेवाँऽअस्मिन्नध्वरेववृत्याः । स्यामहंतेसदमिद्रातौतवस्यामग्नेऽवसासुवीरः ॥ उतत्यामेहवमाजग्म्यातंना
सत्याधीभिर्युवमङ्गविप्रा । अत्रिंनमहस्तमसोमुमुक्तंतूर्वतंनरादुरितादभीके ॥ ९ ॥ तेनोरायोद्युमतोवाजवतोदाता
रोभूतनृवतःपुरुक्षोः । दशस्यन्तोदिव्याःपार्थिवासोगोजाताऽअप्यामृळताचदेवाः ॥ तेनोरुद्रःसरस्वतीसजोषामीळ्हु
ष्मन्तोविष्णुर्मृळन्तुवायुः । ऋभुक्षावाजोदैव्योविधातापर्जन्यावातापिप्यतामिषंनः ॥ उतस्यदेवःसविताभगोनोपांन
पादवतुदानुपप्रिः । त्वष्टादेवेभिर्जनिभिःसजोषाद्यौर्देवेभिःपृथिवीसमुद्रैः+ ॥ उतनोहिर्बुध्न्यःशृणोत्वजऽएकपात्पृ

थिवीसंमुद्रः । विश्वेदेवाऽऋतावृधोहुवानास्तुतामंत्राःकविशस्ताऽअवंतु ॥ एवानपातोममतस्यधीभिर्भरद्वाजाऽअ
भ्यर्चंत्यर्कैः । ग्नाहुतासोवसवोधृष्टाविश्वेस्तुतासोभूतायजत्राः ॥१०॥ (६।५।२) उदुत्यच्चक्षुर्महिमित्रयोरॉऽएतिप्रियं
वरुणयोरदब्धं । ऋतस्यशुचिदर्शतमनीकंरुक्मोनदिवऽउदितावयौत् ॥ वेदयस्त्रीणिविदथान्येषांदेवानांजन्म
सनुतराचविप्रः । ऋजुमतेषुवृजिनाचपश्यन्नभिचष्टेसूरोऽअर्यऽएवान् ॥ स्तुषऽउवोमहऽऋतस्यगोपानदितिंमित्रंवरु
णंसुजातान् । अर्यमणंभगमदब्धधीतीनच्छावोचेसधन्यःपावकान्+ ॥ रिशादसःसत्पतीँऽरदब्धान्महोराज्ञःसुवस
नस्यदातॄन् । यूनःसुक्षत्रान्क्षयतोदिवोनॄनादित्यान्यास्यदितिंदुवोयु+ ॥ द्यौ३ष्पितःपृथिविमातरध्रुगग्नेभ्रातर्वसवो
मृळतानः । विश्वऽआदित्याऽअदितेसजोषाऽअस्मभ्यंशर्मबहुलंवियंत ॥ ११ ॥ मानोवृकायवृक्येसमस्माऽअघाय
तेरीरधतायजत्राः । यूयंहिष्ठारथ्योनस्तनूनांयूयंदक्षस्यवचसोवभूव+ ॥ मावऽएनोऽअन्यकृतंभुजेममातत्कर्मवसवो
यच्चयध्वे । विश्वस्यहिक्षयथविश्वदेवाःस्वयंरिपुस्तन्वंरीरिषीष्ट ॥ नमऽइदुग्रंनमऽआविवासेनमोदाधारपृथिवीमुत
द्यां । नमोदेवेभ्योनमऽईशऽएषांकृतंचिदेनोनमसाविवासे ॥ ऋतस्यवोरथ्यःपूतदक्षानृतस्यपस्त्यसदोऽअदब्धान् ।

(६।५।२) उदुत्यदितिषोळशर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजऋजिश्वाविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्त्रयोदश्याद्यास्तिस्रउष्णिहोंत्यानुष्टुप् । (भेदपक्षे–सूर्यः २
विश्वेदेवाः १० अग्निः १ सोमः १ विश्वेदेवाः २ एवं १६) ।

तॉऽआनमोंभिरुरुचक्षसोनृन्विश्वान्वऽआनमेमहोयजत्राः ॥ तेहिश्रेष्ठवर्चसस्तऽउनस्तिरोविश्वानिदुरितानयंति । सुक्षत्रासोवरुणोमित्रोऽअग्निर्ऋतधीतयोवक्मराजसत्याः ॥ १२ ॥ तेनऽइंद्रःपृथिवीक्षामवर्धन्पूषाभगोऽअदितिःपंचजनाः । सुशर्माणःस्ववसःसुनीथाभवंतुनःसुत्रात्रासःसुगोपाः+ ॥ नूसद्मानंदिव्यंनंशिदेवाभारद्वाजःसुमतिंयातिहोता । आसानेभिर्यजमानोमियेधैर्देवानांजन्मवसूयुर्ववंद ॥ अपत्यंवृजिनंरिपुंस्तेनमग्नेदुराध्यं । दविष्ठमस्यसत्पतेकृधीसुगं+ ॥ ग्रावाणःसोमनोहिकंसखित्वनायवावशुः । जहीन्य१त्रिणंपणिंवृकोहिषः+ ॥ यूयंहिष्ठासुदानवऽइंद्रज्येष्ठाऽअभिद्यवः । कर्तानोऽअध्वन्नासुगंगोपाऽअमा+ ॥ अपिपंथामगन्महिस्वस्तिगामनेहसं । येनविश्वाःपरिद्विषोवृणक्तिविंदतेवसु ॥ १३ ॥ (६।५।३) नतद्दिवानपृथिव्यानुमन्येनयज्ञेननोतशमीभिराभिः । उग्रंतुतंसुभ्व१ःपर्वतासोनिहीयतामतियाजस्ययष्टा+ ॥ अतिवायोमरुतोमन्यतेनोब्रह्मवायःक्रियमाणंनिनित्सात् । तपूंषितस्मैवृजिनानिसंतुब्रह्मद्विषमभितंशोचतुद्यौः+ ॥ किमंगत्वाब्रह्मणःसोमगोपांकिमंगत्वाहुरभिशस्तिपांनः । किमंगनःपश्यसिनिद्यमानान्ब्रह्मद्विषेतपुंषिंहेतिमस्य ॥ अवंतुमामुषसोजायमानाऽअवंतुमासिंधवःपिन्वमानाः । अवंतुमापर्वतासो

(६।५।३) नतद्दिवेतिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजऋजिश्वाविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्सप्तम्याद्याःषड्गायत्र्यश्चतुर्दशीजगती। (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः २ सोमः १ विश्वे० ८ अग्निः १ विश्वे० ३ अग्निपर्जन्यौ १ विश्वे० १ एवं १७)।

ध्रुवासोवँतुमापितरोदेवहूतौ ॥ विश्वदानींसुमनसःस्यामपश्येमनुसूर्यमुच्चरंतं । तथाकरद्वसुपतिर्वसूनांदेवाँऽओहा
नोवसागमिष्ठः ॥ १४ ॥ इंद्रोनेदिष्ठमवसागमिष्ठःसरस्वतीसिंधुभिःपिन्वमाना । पर्जन्योनऽओषधीभिर्मयोभुरग्निः
सुशंसःसुहवःपितेव ॥ विश्वेदेवासऽआगतशृणुतामऽइमंहवं । एदंबर्हिर्निषीदत ॥ योवोदेवाघृतस्नुनाहव्येनप्रतिभू
षति । तंविश्वऽउपगच्छथ ॥ उपनःसूनवोगिरःशृण्वंत्वमृतस्यये । सुमृळीकाभवंतुनः ॥ विश्वेदेवाऽऋतावृधऽऋतु
भिर्हवनश्रुतः । जुषंतांयुज्यंपयः ॥ १५ ॥ स्तोत्रमिंद्रोमरुद्गणस्त्वष्टृमान्मित्रोऽअर्यमा । इमाहव्याजुषंतनः ॥ इमं
नोऽअग्नेऽअध्वरंहोतर्वयुनशोयज । चिकित्वान्दैव्यंजनं ॥ विश्वेदेवाःशृणुतेमंहवंमेयेऽअंतरिक्षेयऽउपद्यविष्ठ । येऽ
अग्निजिह्वाऽउतवायजत्राऽआसद्यास्मिन्बर्हिषिमादयध्वं ॥ विश्वेदेवाममशृण्वंतुयज्ञियाऽउभेरोदसीऽअपांनपाच्चम
न्म । मावोवचांसिपरिचक्ष्याणिवोचंसुम्नेष्विद्वोऽअंतमामदेम ॥ येकेचज्मामहिनोऽअहिमायादिवोजज्ञिरेऽअपांस
धस्थे । तेऽअस्मभ्यमिषयेविश्वमायुःक्षपऽउस्रावरिवस्यंतुदेवाः ॥ अग्नीपर्जन्याववतंधियंमेस्मिन्हवेसुहवासुष्टुतिंनः ।
इळामन्योजनयद्गर्भमन्यःप्रजावतीरिषऽआधत्तमस्मे+ ॥ स्तीर्णेबर्हिषिसमिधानेऽअग्नौसूक्तेनमहानमसाविवासे ।
अस्मिन्नोऽअद्यविदथेयजत्राविश्वेदेवाहविषिमादयध्वं ॥ १६ ॥ (६।५।४) वयमुत्वापथस्पतेरथंनवाजसातये ।

(६।५।४) वयमुत्वेतिदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजःपूषागायत्रीअष्टम्यनुष्टुप् ।

धियेपूषन्नयुज्महि ॥ अभिनोनर्यंवसुवीरंप्रयंतदक्षिणं । वामंगृहपतिंनय ॥ आदित्संतंचिदाघृणेपूषन्दानायचो
दय । पणेश्चिद्विम्रदामनः ॥ विपथोवाजसातयेचिनुहिविमृधोजहि । साधंतामुग्रनोधियः ॥ परितृंधिपणीनामार
यहृदयाकवे । अथेमस्मभ्यंरंधय ॥ १७ ॥ विपूषन्नारयातुदपणेरिच्छहृदिप्रियं । अथे० ॥ आरिखकिकिराकृणुप
णीनांहृदयाकवे । अथे० ॥ यांपूषन्ब्रह्मचोदनीमारांबिभर्ष्याघृणे । तयासमस्यहृदयमारिखकिकिराकृणु ॥ याते
अष्ट्रागोऽओपशाघृणेपशुसाधनी । तस्यास्तेसुम्नमीमहे ॥ उतनोगोषणिंधियमश्वसांवाजसामुत । नृवत्कृणुहिवीत
ये ॥ १८ ॥ (६।५।५) संपूषन्विदुषानययोऽअंजसानुशासति । यऽएवेदमितिब्रवत् ॥ समुपूष्णागमेमहियोगृ
हॉऽअभिशासति । इमऽएवेतिचब्रवत् ॥ पूष्णश्चक्रंनरिष्यतिनकोशोवपद्यते । नोऽअस्यव्यथतेपविः+ ॥ योऽअस्मै
हविषाविधन्नतंपूषापिमृष्यते । प्रथमोविंदतेवसु ॥ पूषागाऽअन्वेतुनःपूषारक्षत्वर्वतः । पूषावाजंसनोतुनः ॥ १९ ॥
पूषन्ननुप्रगाऽइहियजमानस्यसुन्वतः । अस्माकंस्तुवतामुत+ ॥ माकिर्नेशन्माकींरिषन्माकींसंशारिकेवटे । अथा
रिष्टाभिरागहि ॥ शृण्वंतंपूषणंवयमिर्यमनष्टवेदसं । ईशानंरायऽईमहे ॥ पूषन्तवव्रतेवयंनरिष्येमकदाचन । स्तोता
रस्तऽइहस्मसि ॥ परिपूषापरस्ताद्धस्तंदधातुदक्षिणं । पुनर्नोनष्टमाजतु ॥ २० ॥ (६।५।६) एहिवांविमुचोनपा

(६।५।५) सपूषन्निति दशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजःपूषागायत्री । (६।५।६) एहिवामितिषड्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजःपूषा

दाघृणेसंसचावहै । रथीर्ऋतस्यनोभव ॥ रथीतमंकपर्दिनमीशानंराधसोमहः । रायःसखायमीमहे ॥ रायोधारा
स्याघृणेवसोराशिरजाश्व । धीवतोधीवतःसखा ॥ पूषणंन्व१जाश्वमुपस्तोपामवाजिनं । स्वसुर्योजारउच्यते ॥
मातुर्दिधिषुमब्रवंस्वसुर्जारःशृणोतुनः । भ्रातेंद्रस्यसखाममं ॥ आजासःपूषणंरथेनिशृंभास्तेजनश्रियं । देवंवहंतुवि
भ्रतः ॥२१॥ (६।५।७) यऽएनमादिदेशतिकरंभादितिपूषणं । नतेनदेवऽआदिशे ॥ उतघासरथीतमःसख्यासत्पतिर्यु
जा । इंद्रोवृत्राणिजिघ्नते ॥ उतादःपरुषेगविसूरश्चक्रंहिरण्ययं । न्यैरयद्रथीतमः ॥ यद्यत्वापुरुष्टुतब्रवामदस्रमंतुमः ।
तत्सुनोमन्मसाधय ॥ इमंचनोगवेषणंसातयेसीषधोगणं । आरात्पूषन्नसिश्रुतः+ ॥ आतेस्वस्तिमीमहऽआरेऽघा
मुपावसुं । अद्याचसर्वतातयेश्वश्चसर्वतातये ॥ २२ ॥ (६।५।८) इंद्रानुपूषणावयंसख्यायस्वस्तये । हुवेमवाजसा
तये ॥ सोममन्यऽउपासदत्पातवेचम्वोःसुतं । करंभमन्यऽइच्छति ॥ अजाऽअन्यस्यवह्नयोहरीऽअन्यस्यसंभृता ।
ताभ्यांवृत्राणिजिघ्नते ॥ यदिंद्रोऽअनयद्रितोमहीरपोवृषन्तमः । तत्रपूषाभवत्सचा ॥ तांपूष्णःसुमतिंवयंवृक्षस्यप्रव
यामिव । इंद्रस्यचारभामहे ॥ उत्पूषणंयुवामहेभीशूँऽरिवसारथिः । मह्याऽइंद्रंस्वस्तये ॥ २३ ॥ (६।५।९) शुक्रं

गायत्री । (६।५।७) यएनमितिषडृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजःपूषागायत्रीअत्यानुष्टुप् । (६।५।८) इंद्रान्वितिषडृचस्यसूक्तस्य
बार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रापूषणौगायत्री । (६।५।९) शुक्रंतइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजःपूषात्रिष्टुप्द्वितीयाजगती ।

तेऽअन्यद्यजतंतेऽअन्यद्विषुरूपेऽअहनीद्यौरिवासि । विश्वाहिमायाऽअवसिस्वधावोभद्रातेपूषन्निहरातिरस्तु ॥ अ
जाश्वःपशुपावाजपस्त्योधियंजिन्वोभुवनेविश्वेऽअर्पितः । अष्ट्रांपूषाशिथिरामुद्वरीवृजत्संचक्षाणोभुवनादेवऽईयते ॥ पूषासुवं
यास्तेपूषन्नावोऽअंतःसमुद्रेहिरण्ययीरंतरिक्षेचरंति । ताभिर्यासिदूत्यांसूर्यस्यकामेनकृतश्रवऽइच्छमानः ॥ २४ ॥ (६।५।१०)
धुर्दिवऽआपृथिव्याऽइळस्पतिर्मघवादस्मवर्चाः । यंदेवासोऽअददुःसूर्यायैकामेनकृतंतवसंस्वंचं ॥ वळित्थामहिमावामिंद्रा
प्रनुवोचासुतेपुवांवीर्या३यानिचक्रथुः । हतासौवांपितरोदिवशत्रवऽइंद्राग्नीजीवथोयुवं+ ॥ इं
ग्नीपनिष्ठऽआ । समानोवांजनिताभ्रातरायुवंयमाविहेहमातरा ॥ ओकिवांसासुतेसचाँऽअश्वासप्तीऽइवादने । इं
द्रान्व१ग्नीऽअवसेहवज्रिणावयंदेवाहवामहे ॥ यऽइंद्राग्नीसुतेषुवांस्तवत्तेष्वृतावृधा । जोषवाकंवदतःपज्रहोषिणान
देवाभसथश्चन+ ॥ इंद्राग्नीकोऽअस्यवांदेवौमर्तश्चिकेतति । विषूचोऽअश्वान्युयुजानऽईयतऽएकःसमानऽआरथे ॥ इंद्राग्नीऽआ
॥ २५ ॥ इंद्राग्नीऽअपादियंपूर्वागात्पद्वतीभ्यः । हित्वीशिरोजिह्वयावावदच्चरंत्रिंशत्पदान्यक्रमीत् ॥ इंद्राग्नीतपंतिमाघाऽअर्योऽअरातयः ।
हितंन्वतेनरोधन्वानिबाहोः । मानोऽअस्मिन्महाधनेपरावर्क्तंगविष्टिषु ॥ इंद्राग्नीयुवोरपिवसुदिव्यानिपार्थिवा । आनंऽइहप्रयच्छतंरयिंविश्वायुपोषसं ॥
अपद्वेषांस्याकृतंयुयुतंसूर्यादधि ॥ इंद्राग्नीयुवोरपिवसुदिव्यानिपार्थिवा । आनऽइहप्रयच्छतंरयिंविश्वायुपोषसं ॥

(६।५।१०) प्रनुवोचेतिदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्राग्नीबृहती अत्याश्चतस्रोनुष्टुभः ।

इंद्राग्नीऽउक्थवाहसास्तोमेभिर्हवनश्रुता । विश्वाभिर्गीर्भिरागतमस्यसोमस्यपीतये ॥ २६ ॥ (६।५।११) अथवृ
त्रमुतसनोतिवाजमिंद्रायोऽअग्नीसहुरीसपर्यात् । इरज्यंतावसव्यस्यभूरेःसहस्तमासहसावाजयंता ॥ तायोधिष्टम
भिगाऽइंद्रनूनमपःस्वरुषसोऽअग्नऽऊह्ळाः । दिशःस्वरुषसऽइंद्रचित्राऽअपोगाऽअग्नेयुवसेनियुत्वान् ॥ आवृत्रहणा
वृत्रहभिःशुष्मैरिंद्रयातंनमोभिरग्नेऽअर्वाक् । युवंराधोभिरकवेभिरिंद्राग्नेऽअस्मेभवतमुत्तमेभिः ॥ ताहुवेययोरिदंप
प्नेविश्वंपुराकृतं । इंद्राग्नीनमर्धतः ॥ उग्राविघनिनामृधऽइंद्राग्नीहवामहे । तानोमृळातऽईदृशे ॥ २७ ॥ हतोवृत्रा
ण्यार्याहतोदासानिसत्पती । हतोविश्वाऽअपद्विषः ॥ इंद्राग्नीयुवामिमे३भिस्तोमाऽअनूषत । पिबतंशंभुवासुतं ॥
यावांसंतिपुरुस्पृहोनियुतोदाशुषेनरा । इंद्राग्नीताभिरागतं ॥ ताभिरागच्छतंनरोपेदंसवनंसुतं । इंद्राग्नीसोमपीत
ये ॥ तमीळिष्वयोऽअर्चिषावनाविश्वापरिष्वजत् । कृष्णाकृणोतिजिह्वया ॥ २८ ॥ यऽइद्धऽआविवासतिसुम्नमिं
द्रस्यमर्त्यः । द्युम्नायसुतराऽअपः+ ॥ तानोवाजवतीरिषऽआशून्पिपृतमर्वतः । इंद्रमग्निंचवोह्ळवे ॥ उभावामिंद्रा
ग्नीऽआहुवध्याऽउभाराधसःसहमादयध्यै । उभादातारविषांरयीणामुभावाजस्यसातयेहुवेवां ॥ आनोगव्येभिर
श्व्यैर्वसव्यै३रुपगच्छतं । सखायौदेवौसख्यायशंभुवेंद्राग्नीताहवामहे ॥ इंद्राग्नीशृणुतंहवंयजमानस्यसुन्वतः । वीतं

(६।५।११) अथवृत्रमितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्राग्नीगायत्रीआद्यास्तिस्रस्त्रयोदशीचत्रिष्टुभःचतुर्दशीबृहत्यंत्यानुष्टुप् ।

हव्यान्यागतंपिबतंसोम्यंमधु ॥ २९ ॥ (६।५।१२) इयमददाद्रभसमृणच्युतंदिवोदासंवध्र्यश्वायदाशुषे । या
शश्वंतमाचखादावसंपणिंतातेदात्राणितविषासरस्वति ॥ इयंशुष्मेभिर्बिसखाइवारुजत्सानुगिरीणांतविषेभिरूर्मि
भिः । पारावतघ्नीमवसेसुवृक्तिभिःसरस्वतीमाविवासेमधीतिभिः ॥ सरस्वतिदेवनिदोनिबर्हयप्रजांविश्वस्यबृसयस्य
मायिनः । उतक्षितिभ्योवनीरविंदोविषमेभ्योऽअस्रवोवाजिनीवति ॥ प्रणोदेवीसरस्वतीवाजेभिर्वाजिनीवती ।
धीनामवित्र्यवतु ॥ यस्त्वादेविसरस्वत्युपब्रूतेधनेहिते । इंद्रंनवृत्रतूर्ये ॥ ३० ॥ त्वंदेविसरस्वत्यवावाजेषुवाजिनि ।
रदापूषेवनःसनिं ॥ उतस्यानःसरस्वतीघोराहिरण्यवर्तनिः । वृत्रघ्नीवष्टिसुष्टुतिं ॥ यस्याऽअनंतोऽअह्रुतस्त्वेषश्च
रिष्णुरर्णवः । अमश्चरतिरोरुवत् ॥ मानोविश्वाऽअतिद्विषःस्वसॄरन्याऽऋतावरी । अतन्नहेवसूर्यः ॥ उतनःप्रियाप्रिया
सुसप्तस्वसासुजुष्टा । सरस्वतीस्तोम्याभूत् ॥ ३१ ॥ आपप्रुषीपार्थिवान्युरुरजोऽअंतरिक्षं । सरस्वतीनिदस्पातु ॥
त्रिषधस्थासप्तधातुःपंचजातावर्धयंती । वाजेवाजेहव्याभूत् ॥ प्रयामहिम्नामहिनासुचेकितेद्युम्नेभिरन्याऽअपसाम
पस्तमा । रथऽइवबृहतीविभ्वनेकृतोपस्तुत्याचिकितुषासरस्वती ॥ सरस्वत्यभिनोनेषिवस्योमापस्फरीःपयसामानऽ
आधक् । जुषस्वनःसख्यावेश्यांचमात्वत्क्षेत्राण्यरणानिगन्म ॥ ३२ ॥ ॥ इतिचतुर्थाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥

(६।५।१२) इयमददादितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजःसरस्वतीगायत्रीआद्यास्तिस्रस्त्र्योदशीनजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

द्वात्रिंशाध्यायेवर्गाः ३२ सूक्तानि १४ ऋचः १६६ ॥ त्यागः ॥ अग्नय. १० मरुद्भ्य. ५ पूष्णइदं. ४ मरुद्भ्य. ३ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ६३ [मे. प. विश्वेभ्योदेवेभ्य. अग्नय. अहोरात्राभ्या. वायव. अश्विभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. सरस्वत्याइ. पूष्ण. अग्नयेत्वष्ट्रइ. रुद्राये. मरुद्भ्य. २ विष्णव. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ सूर्यायेदं. द्यावापृथिवीभ्या. मरुद्भ्य २ इंद्राये. अद्भ्य. सवित्र. अग्नय. अश्विभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ५ सूर्याये. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य. १० अग्नय. सोमाये. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ४ सोमाये. विश्वेभ्योदेवेभ्य ८ अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. ३ अग्निपर्जन्याभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य.] पूष्णइ. ३२ इंद्रापूषभ्या. ६ पूष्ण. ४ इंद्राग्निभ्या. २५ सरस्वत्याइ. १४ ॥ इतिचतुर्थेऽष्टमः ॥

॥ इतिचतुर्थाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ अथपंचमाष्टकप्रारंभः ॥

श्रीः ॥ स्तुपएकादशाश्विनंतुक्तत्यैकपदांतंत्रैष्टुभंमाद्याविराळुदुश्रियेपळुपस्यंत्वेपास्यावपुन्वेकादशमारुतंवि
श्वेपांमैत्रावरुणंश्रुष्टीवामैंद्रावरुणमुपांत्येजगत्यौसंवामष्टावैंद्रावैष्णवंघृतवतीपद्द्यावापृथिवीयंजागतमुदुष्यः
सावित्रंत्रित्रिष्टुवंतंमिंद्रासोमापंचैंद्रासोमंयोअद्रिभित्तृचंवार्हस्पत्यंसोमारुद्राचतुष्कंसोमारौद्रंजीमूतस्येवैकोना
पायुर्भारद्वाजःसंग्रामांगान्यृक्शोभितुष्टावर्वर्मधनुर्ज्यामार्त्नीइपुधिंजगत्यर्धंसारथिमर्धंरश्मीनश्वान्रथंरथगोपा
न्जगत्याद्यालिंगोक्तदेवताद्वाभ्यामिपून्प्रतोदंहस्तघ्नंद्वाभ्यामिपून्परा:पंक्त्यादयोलिंगोक्तदेवता:संग्रामाशिपो
त्यानुष्टुब्वृजीतआलाक्तेतिचद्वेद्वेयोव्य:संभूतौवसतीवरीपुगृह्यमाणासुपुष्करेस्थितवान्सर्वत:पुष्करंतत्रविश्वेदे
वाअधारयन्नुत्थापयतोमहत्तपश्चकारादृष्टमिंद्रमन्यैर्ऋपिभिर्योदृष्टवांस्तपसापूर्वंस्तोमभागान्परितुष्टःशक्रःप्रब्रूते
यस्यसगुणतोनामजज्ञेवसत:श्रैष्ठ्यकर्मणःससप्तमंमंडलंवसिष्ठोपश्यदग्निंपंचाधिकाविराजोष्टादशाद्याः ॥ १ ॥
श्रीगणेशायनमः ॥ ॥ हरिःओम् ॥ (६।६।१) स्तुपेनरादिवोऽअस्यप्रसंताश्विनाहुवेजरमाणोऽअर्कैः । पुरू
यासद्यऽउस्राव्युपिज्मोऽअंतान्युयूपतःपर्युरूवरांसि ॥ तायज्ञमाशुचिंभिश्चक्रमाणारथस्यभानुंरुरुचूरजोभिः । मनोजवे
वरांस्यमितामिमानापोधन्वान्यतियाथोऽअज्रान् ॥ ताहुत्यद्वार्तिर्यदरंध्रमुग्रेत्थाधियंऽऊहथुःशश्वदश्वैः ।
स्तुपेनरेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजोश्विनौत्रिष्टुप् ।

पष्ठेनुवाकेचतुर्दशसूक्तानि (६।६।१) स्तुपेनरेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजोश्विनौत्रिष्टुप् ।

भिरिषिरैःशयध्यैपरिव्यथिर्दाशुषोमर्त्यस्य ॥ तानव्यसोजरमाणस्यमन्मोपभूषतोयुयुजानसप्ती । शुभंपृक्षमिषमूर्जंव
हंताहोतायक्षत्प्रत्नोऽअध्रुग्युवाना ॥ तावल्गूदस्रापुरुशाकतमाप्रत्नानव्यसावचसाविवासे । याशंसतेस्तुवतेशंभवि
ष्ठाबभूवतुर्गृणतेचित्रराती ॥ १ ॥ ताभुज्युंविभिरद्भ्यःसमुद्रात्तुग्रस्यसूनुमूहथूरजोभिः । अरेणुभिर्योजनेभिर्भुजंताप
तत्रिभिरर्णसोनिरुपस्थात् ॥ विजयुषारथ्यायातमद्रिंश्रुतंहवंवृषणावध्रिमत्याः । दशस्यंताशयवेपिप्यथुर्गामितिच्य
वानासुमतिंभुरण्यू ॥ यद्रोदसीप्रदिवोऽअस्तिभूमाहेळोदेवानामुतमर्त्यत्रा । तदादित्यावसवोरुद्रियासोरक्षोयुजेतपु
रघंदधात ॥ यऽईंराजानावृतुथाविदधद्रजसोमित्रोवरुणश्चिकेतत् । गंभीरायरक्षसेहेतिमस्यद्रोघायचिद्वचसऽआन
वाय ॥ अंतरैश्चक्रैस्तनयायवर्तिर्द्युमतायातंनृवतारथेन । सनुत्येनत्यजसामर्त्यस्यवनुष्यतामपिशीर्षाववृक्तं ॥ आप
रमाभिरुतमध्यमाभिर्नियुद्भिर्यातमवमाभिरर्वाक् । दृह्ळस्यचिद्गोमतोविव्रजस्यदुरोवर्तंगृणतेचित्रराती ॥ २ ॥
(६।६।२) कं१त्यावल्गूपुरुहूताद्यदूतोनस्तोमोविदन्नमस्वान् । आयोऽअर्वाङ्नासत्याववर्तप्रेष्ठाह्यसथोऽअस्यमन्म
न् ॥ अरंमेगंतंहवनायास्मैगृणानायथापिबाथोऽअंधः । परिहत्यद्वर्तिर्याथोरिषोनयत्परोनांतरस्तुतुर्यात् + ॥ अका
रिवामंधसोवरीमन्नस्तारिबर्हिःसुप्रायणतमं । उत्तानहस्तोयुवयुर्ववंदावांनक्षंतोऽअद्रयऽआंजन् ॥ ऊर्ध्वोवामग्निरध्व

(६।६।२) कत्येत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोऽश्विनौत्रिष्टुप्आद्याविराळंत्यैकपदा ।

रेष्वस्थात्प्ररातिरैरतिजूर्णिनीघृताची । प्रहोतागूर्तमनाऽउराणोयुंक्तयोनासत्याहवीमन् ॥ आभिश्रियंदुहितासूर्यस्य
रथंतस्थौपुरुभुजाशतोतिं । प्रमायाभिर्मायिनाभूतमत्रनरानृतूजनिमन्यज्ञियानां ॥ ३ ॥ युवंश्रीभिर्दर्शताभिराभिः
शुभेपुष्टिमूहथुःसूर्यायाः । प्रवांवयोवपुषेनुपप्तन्नक्षद्वाणीसुष्टुताधिष्ण्यावां ॥ आवांवयोश्वासोवहिष्ठाऽअभिप्रयोना
सत्यावहंतु । प्रवांरथोमनोजवाऽअसर्जीषःपृक्षऽइषिधोऽअनुपूर्वीः ॥ पुरुहिवांपुरुभुजादेष्णंधेनुंनऽइषंपिन्वतमसक्रां । शुंग
क्रां । स्तुतश्चवांमाध्वीसुष्टुतिश्चरसाश्चयेत्रामनुंरातिमग्मन् ॥ उतमऽऋज्रेपुरयस्यरघ्वीसुमीळ्हेशतंपेरुकेचपृक्वा । शां
डोदाद्धिरणिनःस्मद्दिष्टीन्दशवशासोऽअभिषाचऽऋष्वान् ॥ संवांशतानासत्यासहस्राश्वानांपुरुपंथागिरेदात् ।
भरद्वाजायवीरनूगिरेदाद्धतारक्षांसिपुरुदंससास्युः ॥ आवांसुम्नेवरिमन्सूरिभिःष्यां ॥ ४ ॥ (६।६।३) उदुश्रिय
उषसोरोचमानाऽअस्थुरपांनोर्मयोरुशंतः । कृणोतिविश्वासुपथासुगान्यभूदुवस्वीदक्षिणामघोनी ॥ भद्राददृक्षऽउ
विंयाविभास्युत्तेशोचिर्भानवोद्यामपप्तन् । आविर्वक्षःकृणुषेशुंभमानोषोदेविरोचमानामहोभिः ॥ वहंतिसीमरुणा
सोरुशंतोगावःसुभगामुर्विंयाप्रथाना । अपेजतेशूरोऽअस्तेवशत्रून्बाधतेतमोऽअजिरोनवोळ्हा ॥ सुगोततेसुपथापर्वते
ष्ववातेऽअपस्तरसिस्वभानो । सानऽआवहपृथुयामन्नृष्वेरयिंदिवोदुहितरिषयध्यै ॥ सावहयोक्षभिरवातोषोनरंवहं

(६।६।३) उदुश्रियइतिपड्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजऋषिस्त्रिष्टुप् ।

सि॒जोष॒मनु॑ । त्वं दि॑वोदुहित॒र्या॑ह दे॒वीपू॒र्वहू॑तौमं॒हना॑दर्श॒ताभूः॑ ॥ उ॒त्तेवय॑श्चिद्व॒सतेर॑पप्तन्नर॑श्च॒येपि॑तु॒भाजो॒व्यु॑ष्टौ । अ॒मा॒स॒तेव॑हसि॒भूरि॑वा॒ममुषो॑देवदा॒शुषे॒मर्त्या॑य ॥ ५ ॥ (६।६।४) ए॒षास्या नो॑दुहि॒ता दि॑वो॒जाः क्षि॒तीरु॒च्छन्ती॒मानु॑षीरजी॒गः । याभा॒नुना॒रुश॑ता॒राम्या॒स्वज्ञा॑यि ति॒रस्तम॑सश्चिद॒क्तून्+ ॥ वित॑द्य॒ुरुरु॒णयु॒ग्भि॒रश्वै॑श्चि॒त्रंभा॑त्यु॒षस॑श्च॒न्द्ररथाः । अ॒ग्रं॑य॒ज्ञस्य॑बृह॒तोन॑यन्ती॒र्वि ता॑बाधन्ते॒तम॑ऽऊर्म्या॑याः ॥ श्रवो॒वाज॒मिष॒मूर्जं॒वह॑न्ती॒र्नि दा॒शुष॑ऽउषसो॒मर्त्या॑य । म॒घोनी॑र्वीरव॒त्पत्य॑माना॒ऽअवो॑धातविध॒तेर॒त्नम॒द्य+ ॥ इ॒दाहि वो॑विध॒तेर॒त्नमस्ती॒दावी॒राय॑दा॒शुष॑ऽउषासः । इ॒दाविप्रा॑य॒जर॑ते॒यदु॒क्था नि ष्म॑मा॒वते॑वहथा॒पुरा॑चित् ॥ इ॒दाहि त॑ऽउषोऽअद्रिसानोगो॒त्रागवा॒मंगि॑रसोगृ॒णन्ति॑ । व्य॑१र्केण॑बिभिदु॒र्ब्रह्म॑णाच स॒त्यानृ॒णाम॑भवद्दे॒वहू॑तिः ॥ उ॒च्छा दि॑योदुहितःप्रत्न॒वन्नो॑भरद्वाज॒वद्वि॑धते॑मघोनि । सु॒वीरं॑र॒यिंगृ॑ण॒ते रि॑रीह्युरुगा॒यमधि॑धेहि॒श्रवो॑नः ॥ ६ ॥ (६।६।५) वपु॒र्नुत॒च्चि॑कि॒तुषे॑चिदस्तुसमा॒नंनाम॑धे॒नुपत्य॑मानम् । मर्ते॑ष्व॒न्यद्दो॒हसे॑पी॒पाय॑स॒कृच्छु॒क्रंदु॑दु॒हे॒पृश्नि॒रूधः॑ ॥ येऽअ॒ग्नयो॒नशोशु॑च॒न्निधा॒नाद्वि॒र्यत्त्रि॒र्म॒रुतो॑वा॒वृधन्त॑ । अ॒रे॒णवो॑हिर॒ण्ययास॑ऽएषांसा॒कंनृ॒म्णैःपौंस्ये॑भिश्चभूवन् ॥ रु॒द्रस्य॒येमी॒ळ्हुषःसन्ति॑पु॒त्रा यांश्चो॒नुदाधृ॑वि॒र्भर॑ध्यै । वि॒दे हि मा॒ता म॒हो म॒हीषासेत्पृश्निःसु॒भ्वे॑३ गर्भ॒माधा॑त् ॥ न॒यऽईष॑न्तेज॒नुषोया॒न्व॑१न्तःसन्तो॑व॒द्यानि॑पुना॒नाः । निर्य॑द्दु॒हे शुच॑योनु॒जोष॒मनु॑श्रि॒यात॒न्व॑मु॒क्षमा॑णाः ॥

(६।६।४) एषास्येतिपङ्‍चस्य सूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजउषास्त्रिष्टुप् । (६।६।५) वपुर्न्वित्येकादशचेस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोमरुत-

मधूनयेयुद्धोक्मैचिदुयाऽआनामंधृणुमार्कनकभोनाः । नयंनोनाऽग्रनानोमुक्तानृभिन्नुदानुरगानकृयान् ॥ ७ ॥

तऽद्दुयाःशवमाधृणुणेणाऽत्रभेनुनगेदमीमृमेकः । [illegible] ॥ यनेनोनोम

रुतोयामोऽअस्त्यनुशश्रियमनुलारथीः । गुननुनोऽगनभीगुर्नुनूगिगेनीपुयानानिनाभन् ॥ नान्गुनोनलः

तान्वस्तिमरुतोयमवथनाजेमाता । नोफियाणोपुननंगुनगुन्नुनुनदनाणायुऽनभुणो ॥ मनिनननोणुननुनगना

रुतायुम्वनंनमभरध्वं । येमहामिमफेमान तिनेऽनंगणथ्रिमिगानें ॥ निर्गामनोऽनभुनंयगिपुनपनुनानो

जुहोऽहुनाग्नेः । अर्नानयोभुनयोनन्निगन्वानाननानोमुक्नोऽग्रहः ॥ नंगुननुनानननानाशिरुरगनननुननानि

वासे । द्विवःअथ्नावुयुनंयोमनीपागिन्योनाणऽहुयाऽिमृधन् ॥ ८ ॥ (२।३।५) [illegible] ननगनेत्रननगानिभिमि

त्रावरुणावाबुध्यें । मंयारुश्मवंनुमतुगभिष्ठाकाजनाऽनंमगानृभिःनं ॥ हुनंमह्राभन्नृणानिमननापोणंप्रियानम

मावृहिरच्छे । यंतनोमित्रावरुणानभृष्टव्हदियकानन्यमुदान् ॥ [illegible] मनोनभनवनननानभिनपयननानिनामा

ना । संयावंमःस्थोऽअपनैवजनान्कुधीयुतानयनथोमहित्वा ॥ अन्यानगायुगनापूननननहुनाननंभगनलनिभरे

ध्ये । प्रयामहिमुलाताजायमानाघोरामतोवरिपेनुनिदोगः ॥ विश्वेनह्राभुनुनानंमाना नृनंहुगानोऽभदंनु नानो

त्रिष्टुप् । (६।६।३) विश्नेपानितेकामननननूननाना नोभरग्रानोनिना कर्वा इतुः ।

पाः । परियद्भूथोरोदसीचिद्वुर्वीसंतिस्पशोऽअदब्धासोऽअमूराः ॥ ९ ॥ ताहिक्षत्रंधारयेथेऽअनुद्यून्दृंहेथेसानुमुप
मादिवद्योः । दृह्ळोनक्षत्रऽउतविश्वदेवोभूमिमातान्द्यांधासिनायोः+ ॥ ताविग्रंधैथेजठरंपृणध्याऽआयत्सद्मसभृत
यःपृणंति । नमृष्यंतेयुवतयोवाताविद्यत्पयोविश्वजिन्वाभरंते ॥ ताजिह्वयासदमेदंसुमेधाऽआयद्वांसत्योऽअरतिर्ऋ
तेभूत् । तद्वांमहित्वंघृतान्नावस्तुयुवंदाशुषेविचयिष्टमंहः ॥ प्रयद्वांमित्रावरुणास्पूर्धन्प्रियाधामयुवधितामिनंति ।
नयेदेवासऽओहसानमर्ताऽअयज्ञसाचोऽअप्योनपुत्राः+ ॥ वियद्वाचंकीस्तासोभरंतेशंसंतिकेचिन्निविदोमनानाः ।
आद्वांब्रवामसत्यान्युक्थानकिर्देवेभिर्यतथोमहित्वा+ ॥ अवोरित्थावांछर्दिषोऽअभिष्टौयुवोर्मित्रावरुणावस्कृधो
यु । अनुयद्गावःस्फुरानृजिप्यंधृष्णुंयद्रणेवृषणंयुनजन् ॥ १० ॥ (६।६।७) श्रुष्टीवांयज्ञऽउद्यतःसजोषामनुष्व
द्वृक्तबर्हिषोयजध्यै । आयऽइंद्रावरुणाविषेऽअद्यमहेसुम्नायमहऽआववर्तत् ॥ ताहिश्रेष्ठादेवताताजाशूराणांशवि
ष्ठाताहिभूतं । मघोनांमंहिष्ठातुविशुष्मऽऋतेनवृत्रतुरासर्वसेना ॥ तागृणीहिनमस्येभिःशूषैःसुम्नेभिरिंद्रावरुणाचका
ना । वज्रेणान्यःशवसाहंतिवृत्रंसिषक्त्यन्योवृजनेषुविप्रः ॥ ग्नाश्चयन्नरश्चवावृधंतविश्वेदेवासोनरांस्वगूर्ताः । प्रैभ्य
ऽइंद्रावरुणामहित्वाद्यौश्चपृथिविभूतमुर्वी+ ॥ सऽइत्सुदानुःस्ववांऽऋतावेंद्रायोवांवरुणदाशतित्मन् । इषासद्विष

(६।६।७) श्रुष्टीवामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजइंद्रावरुणौत्रिष्टुप्नवमीदशम्यौजगत्यौ ।

प्रथतंजीवसेनोरजांसि ॥ इंद्राविष्णूहविषावावृधानाग्राद्वानानमसारातहव्या । घृतासुतीद्रविणंधत्तमस्मेसमुद्रःस्थः
कुलशःसोमधानः ॥ इंद्राविष्णूपिबतंमध्वोऽअस्यसोमस्यदस्राजठरंपृणेथां । आवामंधांसिमदिराण्यग्मन्नुपब्रह्माणि
शृणुतंहवंमे ॥ उभाजिग्यथुर्नपराजयेथेनपराजिग्येकतरश्चनैनोः । इंद्रश्चविष्णोयदपस्पृधेथांत्रेधासहस्रंवितदैरये
थां ॥ १३ ॥ (६।६।९) घृतवतीभुवनानामभिश्रियोर्वीपृथ्वीमधुदुघेसुपेशसा । द्यावापृथिवीवरुणस्यधर्मणावि
ष्कंभितेऽअजरेभूरिरेतसा ॥ असश्चंतीभूरिधारेपयस्वतीघृतंदुहातेसुकृतेशुचिव्रते । राजंतीऽअस्यभुवनस्यरोदसीऽ
अस्मेरेतःसिंचतंयन्मनुर्हितं ॥ योवामृजवेक्रमणायरोदसीमर्तोददाशधिषणेससाधति । प्रप्रजाभिर्जायतेधर्मणस्प
रियुवोःसिक्ताविषुरूपाणिसव्रता ॥ घृतेनद्यावापृथिवीऽअभीवृतेघृतश्रियाघृतपृचाघृतावृधा । उर्वीपृथ्वीहोतृवूर्येपु
रोहितेतेऽइद्विप्राऽईळतेसुम्नमिष्टये ॥ मधुनोद्यावापृथिवीमिमिक्षतांमधुश्चुतामधुदुघेमधुव्रते । दधानेयज्ञंद्रविणंच
देवतामहिश्रवोवाजमस्मेसुवीर्यं ॥ ऊर्जंनोद्यौश्चपृथिवीचपिन्वतांपितामाताविश्वविदासुदंससा । संरराणेरोदसीवि
श्वशंभुवासनिंवाजंरयिमस्मेसमिन्वतां ॥ १४ ॥ (६।६।१०) उदुष्यदेवःसविताहिरण्ययावाहूऽअयंस्तसवनायसु

(६।६।९) घृतवतीइतिपडृचस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्योभरद्वाजोद्यावापृथिव्यौजगती । (६।६।१०) उदुष्येतिपडृचस्यसूक्तस्यवार्हस्पत्यो
भरद्वाजःसविताजगतीअंत्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः ।

मसत्पितानऽआरोदसीवृषभोरोरवीति ॥ जनायचिद्यऽईवतऽउलोकंबृहस्पतिर्देवहूतौचकार । घ्नन्वृत्राणिविपुरोदर्द रीतिजयञ्छत्रूँरमित्रान्पृत्सुसाहन् ॥ बृहस्पतिःसमजयद्वसूनिमहोव्रजान्गोमतोदेवऽएषः । अपःसिषासन्त्स्व१रप्रती तोबृहस्पतिर्हंत्यमित्रमर्कैः+ ॥१७॥ (६।६।१३) सोमारुद्राधारयेथामसुर्यं१प्रवामिष्टयोरमश्नुवंतु । दमेदमेसप्तरत्ना दधानाशंनोभूतंद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ सोमारुद्राविवृहतंविषूचीममीवायानोगयमाविवेश । आरेबाधेथांनिर्ऋतिंपराचैर स्मेभद्रासौश्रवसानिसंतु ॥ सोमारुद्रायुवमेतान्यस्मेविश्वातनूषुभेषजानिधत्तं । अवस्यतंमुंचतंयन्नोऽअस्तितनूषुबद्धंकृ तमेनोऽअस्मत्+ ॥ तिग्मायुधौतिग्महेतीसुशेवौसोमारुद्राविहसुमृळतंनः । प्रनोमुंचतंवरुणस्यपाशाद्गोपायतंनःसुमन स्यमाना ॥ १८ ॥ (६।६।१४) जीमूतस्येवभवतिप्रतीकंयद्वर्मीयातिसमदामुपस्थे । अनाविद्धयातन्वाजयत्वंसत्वा वर्मणोमहिमापिपर्तु ॥ धन्वनागाधन्वनाजिंजयेमधन्वनातीव्राःसमदोजयेम । धनुःशत्रोरपकामंकृणोतिधन्वनास

भरद्वाजोबृहस्पतिस्त्रिष्टुप् । (६।६।१३)सोमारुद्रेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजःसोमारुद्रौत्रिष्टुप् । (६।६।१४) जीमूतस्येवेत्येको नविंशत्यृचस्यसूक्तस्यभारद्वाजःपायुः आद्यानांनवानाक्रमेणवर्मधनुर्ज्याधनुष्कोटीपुधिःसारथीरश्मयोऽश्वारथोरथगोपाः दशम्याब्राह्मण पितृसोमपृथिवीपूषाणः एकादश्यादिद्वयोरिपवः त्रयोदश्याःप्रतोदः चतुर्दश्याहस्तत्राणं पंचदशीषोडश्योरिषवः सप्तदश्यायुद्धभूमिकवच ब्रह्मणस्पत्यदित्यः अष्टादश्यावर्मसोमवरुणाः अंत्यायादेवब्रह्माणित्रिष्टुप् । षष्ठीदशम्यौजगत्यौद्वादशीत्रयोदशीपंचदशीषोळश्यंत्याअनुष्टुभः

वीःप्रदिशोजयेम ॥ वक्ष्यंतीवेदागनीगंति कर्णंप्रियंसखायंपरिषस्वजाना । योषेवशिंक्तेविततााधिधन्वंज्याऽइयंसमनेपा-
रयंती ॥ तेऽआचरंतीसमनेवयोषामातेवपुत्रंबिभृतामुपस्थे । अपशत्रून्विध्यतांसंविदानेऽआर्त्नीऽइमेविष्फुरंतीऽअ-
मित्रान् ॥ बह्वीनांपिताबहुरस्यपुत्रश्चिश्चाकृणोतिसमनावगत्य । इषुधिःसंकाःपृतनाश्चसर्वाःपृष्ठेनिनद्धोजयतिप्रसूतः
॥ १९ ॥ रथेतिष्ठन्नयतिवाजिनःपुरोयत्रयत्रकामयतेसुषारथिः । अभीशूनांमहिमानंपनायतमनःपश्चादनुयच्छंतिर-
श्मयः ॥ तीव्रान्घोषान्कृण्वतेवृषपाणयोश्वारथेभिःसहवाजयंतः । अवक्रामंतःप्रपदैरमित्रान्क्षिणंतिशत्रूँरनपव्ययं-
तः ॥ रथवाहनंहविरस्यनामयत्रायुधंनिहितमस्यवर्म । तत्रारथमुपशग्मंसदेमविश्वाहावयंसुमनस्यमानाः ॥ स्वादु-
संसदःपितरोवयोधाःकृच्छ्रेश्रितःशक्तीवंतोगभीराः । चित्रसेनाऽइषुबलाऽअमृध्राःसतोवीराऽउरवोव्रातसाहाः ॥
ब्राह्मणासःपितरःसोम्यासःशिवेनोद्यावापृथिवीऽअनेहसा । पूषानःपातुदुरितादृतावृधोरक्षामाकिर्नोऽअघशंसऽई-
शत ॥ २० ॥ सुपर्णंवस्तेमृगोऽअस्यादंतोगोभिःसंनद्धापततिप्रसूता । यत्रानरःसंचविचद्रवंतितत्रास्मभ्यमिषवःशर्म
यंसन् ॥ ऋजीतेपरिवृंग्धिनोश्माभवतुनस्तनूः । सोमोऽअधिब्रवीतुनोऽदितिःशर्मयच्छतु ॥ आजंघंतिसान्वेषांजघनाँ।

सप्तदशीपक्तिः।(त्रयोदश्या.प्रतोदइस्तघ्नाश्चोदेवतेति केचित । चतुर्दश्याहस्तघ्न [illegible] चतुर्दश्या [illegible] मुक्त । प
रा:पंचयादयोलिंगोक्तदेवताइत्येनमनुक्रमण्यामलाभत्यो [illegible] इति केचिन्नसंगतेव [illegible] तस्यार [illegible] नाण

ऽउपजिघ्नते । अश्वाजनिप्रचेतसोश्वान्त्समत्सुचोदय ॥ आहिरिवभोगैःपर्येतिबाहुंज्यायाहेतिंपरिबाधमानः । हस्तघ्नो
विश्वावयुनानिविद्वान्पुमान्पुमांसंपरिपातुविश्वतः ॥ आलाक्तायारुरुशीर्ष्ण्यथोयस्याऽअयोमुखं । इदंपर्जन्यरेतस
ऽइष्वैदेव्यैबृहन्नमः ॥ २१ ॥ अवसृष्टापरापतशरव्येब्रह्मसंशिते । गच्छामित्रान्प्रपद्यस्वमामीषांकंचनोच्छिषः ॥
यत्रबाणाःसंपतंतिकुमाराविशिखाऽइव । तत्रानोब्रह्मणस्पतिरदितिःशर्मयच्छतुविश्वाहाशर्मयच्छतु ॥ मर्माणितेव
र्मणाच्छादयामिसोमस्त्वाराजामृतेनानुवस्तां । उरोर्वरीयोवरुणस्तेकृणोतुजयंतंत्वानुदेवामदंतु ॥ योनःस्वोऽअरणो
यश्चनिष्ट्योजिघांसति । देवास्तंसर्वेधूर्वंतुब्रह्मवर्ममममांतरं ॥ २२ ॥ (इतिभारद्वाजंषष्ठंमंडलंसमाप्तं अत्रसूक्तानि ७५)
(७।१।१) अग्निंनरोदीधितिभिररण्योर्हस्तच्युतीजनयंतप्रशस्तं । दूरेदृशंगृहपतिमथर्युं+ ॥ तमग्निमस्तेवसवोन्यृ
ण्वन्त्सुप्रतिचक्षमवसेकुतश्चित् । दक्षाय्योयोदमऽआसनित्यः ॥ प्रेद्धोऽअग्नेदीदिहिपुरोनोजस्रयासूर्म्यायविष्ठ ।
त्वांशश्वंतऽउपयंतिवाजाः ॥ प्रतेऽअग्नयोग्निभ्योवरंनिःसुवीरासःशोशुचंतद्युमंतः । यत्रानरःसमासतेसुजाताः+ ॥
दानोऽअग्नेधियारयिंसुवीरंस्वपत्यंसहस्यप्रशस्तं । नयंयावातरतियातुमावान् ॥ २३ ॥ उपयमेतियुवतिःसुदक्षंदो
पावस्तोर्हविष्मतीघृताची । उपस्वैनमरमतिर्वसूयुः+ ॥ विश्वाऽअग्नेपदहारातीर्येभिस्तपोभिरदहोजरूथं । प्रनिस्वरं

इतिशौनकः)।वासिष्ठेसप्तमेमंडलेषडनुवाकाः(७।१।१)अग्निंनरइतिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निर्विराट्अंत्याःसप्तत्रिष्टुभः।

स्यंसूनोसहसोनशंत ॥ समतोऽअग्नेस्वनीकरेवानमर्त्येयऽआजुहोतिहव्यं । सदेवतावसुवनिदधातियंसूरिरर्थीपृच्छमा
नऽएति ॥ महोनोऽअग्नेसुवितस्यविद्वान्रयिंसूरिभ्यऽआवहावृहंतं । येनवयंसहसावन्मदेमाविक्षितासऽआयुपासुवी
राः ॥ नूमेब्रह्माण्य० ॥ २७ ॥ इतिपंचमाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥ ॥ ॥

पंचमाष्टकेसूक्तानि १२९ ऋचः १२६३

त्रयस्त्रिंशाष्टकेवर्गाः २७ सूक्तानि १५ ऋचः १४३ ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्यामिद.२२ उषस.१२ मरुद्भ्य.११ मित्रावरुणाभ्या.११
इंद्रावरुणाभ्या.११ इंद्राविष्णुभ्या.८ द्यावापृथिवीभ्या.६ सवित्र.६ इंद्रासोमाभ्या.५ बृहस्पतय.३ सोमारुद्राभ्या.४ वर्मणइ.
धनुषइ. ज्यायाइ. धनुष्कोट्या. इपुध्याइ. सारथिरश्मिभ्य. अश्वेभ्य. रथाये. रथगोपेभ्य. ब्राह्मणपितृसोमद्यावापृथिवीपूषभ्य. इपुभ्य.२
प्रतोदाये. हस्तत्राणाये. इपुभ्य.२ युद्धभूमिकवचब्रह्मणस्पत्यदितिभ्य. वर्मसोमवरुणेभ्य. देवब्रह्मभ्य. अग्नये.२५ ॥ इतिपंचमेप्रथमः ॥
जुषस्वैकादशाप्रमाग्निंवोदशप्रवंःप्राग्नयेनववैश्वानरीयंतुंप्रसम्राजःसप्तप्रवोदेवमिंधेंबोधिषळुषोनपंचमहानगन्म
तृचंप्राग्नयेवैश्वानरीयंसमिधाबृहत्यांद्युपसद्यायपंचोनागायत्रमेनावोद्वादशप्रागार्थमग्नेभवसप्तद्वैपदंत्रैष्टुभंत्वे
हपंचाधिकैंद्रंसुदासःपैजवनस्यंचतस्रोंत्यादानस्तुतिर्यस्तिग्मशृंगएकादश ॥ २ ॥ ॥ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (७।२।२) जुषस्वनःसमिधमग्नेअद्यशोचाबृहद्यजतंधूममृण्वन् । उपस्पृशदिव्यंसानुस्तूपैः
संरश्मिभिस्ततनःसूर्यस्य ॥ नराशंसस्यमहिमानमेषामुपस्तोषामयजतस्ययज्ञैः । येसुक्रतवःशुचयोधियंधाःस्वदन्तिदे
वाउभयानिहव्या ॥ ईळेन्यंवोअसुरंसुदक्षमन्तर्दूतंरोदसीसत्यवाचम् । मनुष्वदग्निंमनुनासमिद्धंसमध्वरायसदमि
न्महेम ॥ सपर्यवोभरमाणाअभिज्ञुप्रवृञ्जतेनमसाबर्हिरग्नौ । आजुह्वानाघृतपृष्ठंपृषद्वदध्वर्यवोहविषामर्जयध्वम् ॥
स्वाध्योविदुरोदेवयन्तोऽशिश्रयूरथयुर्देवताता । पूर्वीशिशुंनमातरारिहाणेसमग्रुवोनसमनेष्वञ्जन् ॥ १ ॥ उतयोष
णेदिव्येमहीनउषासानक्तासुदुघेवधेनुः । बर्हिषदापुरुहूतेमघोनीआयज्ञियेसुवितायश्रयेताम् ॥ विप्रायज्ञेषुमानुषेषु
कारूमन्येवांजातवेदसायजध्यै । ऊर्ध्वंनोअध्वरंकृतंहवेषुतादेवेषुवनथोवार्याणि ॥ आभारतीभारतीभिःसजोषाः
इळादेवैर्मनुष्येभिरग्निः । सरस्वतीसारस्वतेभिरर्वाक्तिस्रोदेवीर्बर्हिरेदंसदन्तु ॥ तन्नस्तुरीपमधपोषयित्नुदेवत्वष्टर्वि
राणःस्यस्व । यतोवीरःकर्मण्यःसुदक्षोयुक्तग्रावाजायतेदेवकामः ॥ वनस्पतेऽवसृजोपदेवानग्निर्हविःशमितासूदयाति ।
सेदुहोतासत्यतरोयजातियथादेवानांजनिमानिवेद ॥ आयाह्यग्नेसमिधानोअर्वाङिन्द्रेणदेवैःसरथंतुरेभिः । बर्हिर्न

(७।२।२) जुषस्वैकादश [illegible] आस्तामदितिःसुपुत्रास्वाहादेवाअमृतामादयन्ताम् [illegible]
त्वष्टावनस्पतिःस्वाहाकृतयस्त्रिष्टुप् ।

नेऽआस्तामादितिःसुपुत्रास्वाहादेवाऽअमृतामादयंतां ॥ २ ॥ (७।१।३) अग्निंवोदेवमग्निभिःसजोषायजिष्ठंदूत
मध्वरेकृणुध्वं । योमर्त्येषुनिध्रुविर्ऋतावातपुर्मूर्धाघृतान्नःपावकः+ ॥ प्रोथदश्वोनयवसेविष्यन्यदामहःसंवरणाव्यस्था
त् । आदस्यवातोऽअनुवातिशोचिरधस्मतेव्रजनंकृष्णमस्ति ॥ उद्यस्यतेनवजातस्यवृष्णोग्नेचरंत्यजराऽइधानाः ।
अच्छाद्यामरुषोधूमऽएतिसंदूतोऽअग्नऽईयसेहिदेवान्+ ॥ वियस्यतेपृथिव्यांपाजोऽअश्रेत्तृषुयदन्नासमवृक्तजंभैः ।
सेनेवसृष्टाप्रसितिष्टऽएतियवंनदस्मजुह्वाविवेक्षि ॥ तमिद्दोषातमुषसियविष्ठमग्निमत्यंनमर्जयंतनरः । निशिशानाऽ
अतिथिमस्ययोनौदीदायशोचिराहुतस्यवृष्णः ॥ ३ ॥ सुसंदृक्तेस्वनीकप्रतीकंवियद्रुक्मोनरोचसऽउपाके । दिवोनते
तन्यतुरेतिशुष्मश्चित्रोनसूरःप्रतिचक्षिभानुं+ ॥ यथावःस्वाहाग्नयेदाशेमपरीळाभिर्घृतवद्भिश्चहव्यैः । तेभिर्नोऽअग्ने
ऽअमितैर्महोभिःशतंपूर्भिरायसीभिर्निपाहि ॥ यावातेसंतिदाशुषेऽअधृष्टागिरोवायाभिर्नृवतीरुरुष्याः । ताभिर्नः
सूनोसहसोनिपाहिस्मत्सूरीन्जरितॄन्जातवेदः ॥ निर्यत्पूतेवस्वधितिःशुचिर्गात्स्वयाकृपातन्वाऽरोचमानः । आयोमा
त्रोरुशेन्योजनिष्टदेवयज्यायसुक्रतुःपावकः+ ॥ एतानोऽअग्नेसौभगादिदीह्यपिक्रतुंसुचेतसंवतेम । विश्वास्तोतृभ्यो
गृणतेचसंतुयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ४ ॥ (७।१।४) प्रवःशुक्रायभानवेभरध्वंहव्यंमतिंचाग्नयेसुपूतं । योदै

(७।१।३) अग्निंवइतिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप्। (७।१।४) प्रवःशुक्रायेतिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्नि

विशऽआयन्नसिक्नीरसमनाजहतीर्भोजनानि । वैश्वानरपूरवेशोशुचानःपुरोयदग्नेदरयन्नदीदेः ॥ तवत्रिधातुपृथिवी ऽउतद्यौर्वैश्वानरव्रतमग्नेसचंत । त्वंभासारोदसीऽआततंथाजस्रेणशोचिषाशोशुचानः ॥ त्वामग्नेहरितोवावशाना गिरःसचंतेधुनयोघृताचीः । पतिंकृष्टीनांरथ्यंरयीणांवैश्वानरमुषसांकेतुमह्नां ॥ ७ ॥ त्वेऽअसुर्यं१वसवोन्यृण्वन्क्र तुंहितेमित्रमहोजुषंत । त्वंदस्यूँरोकसोऽअग्नऽआजऽउरुज्योतिर्जनयन्नार्याय ॥ सजायमानःपरमेव्योमन्वायुर्नपाथः परिपासिसद्यः । त्वंभुवनाजनयन्नभिक्रन्नपत्यायजातवेदोदशस्यन् ॥ तामग्नेऽअस्मेऽइषमेरयस्ववैश्वानरद्युमतीं जातवेदः । ययाराधःपिन्वसिविश्ववारपृथुश्रवोदाशुषेमर्त्याय ॥ तंनोऽअग्नेमघवद्भ्यःपुरुक्षुंरयिंनिवाजंश्रुत्यंयुवस्व । वैश्वानरमहिनःशर्मयच्छरुद्रेभिरग्नेवसुभिःसजोषाः ॥ ८ ॥ (७।१।६) प्रसम्राजोऽअसुरस्यप्रशस्तिंपुंसःकृष्टीनाम नुमाद्यस्य । इंद्रस्येवप्रतवसस्कृतानिवंदेदारुंवंदमानोविवक्मि ॥ कविंकेतुंधासिंभानुमद्रेर्हिन्वंतिशंराज्यंरोदस्योः । पुरंदरस्यगीर्भिराविवासेग्नेर्व्रतानिपूर्व्यामहानि ॥ न्यक्रतून्ग्रथिनोमृध्रवाचःपणीँरश्रद्धाँऽअवृधाँऽअयज्ञान् । प्रप्रता न्दस्यूँरग्निर्विवायपूर्वश्चकारापराँऽअयज्यून् ॥ योऽअपाचीनेतमसिमदंतीःप्राचीश्चकारनृतमःशचीभिः । तमीशा नंवस्वोऽअग्निंगृणीषेनानतंदमयंतंपृतन्यून् ॥ योदेह्योऽअनमयद्वधस्नैर्योऽअर्यपत्नीरुषसश्चकार । सनिरुध्यानहु

(७।१।६) प्रसम्राजइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोवैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप् ।

जानःपृथिव्यांकृष्णपविरोषधीभिर्ववक्षे ॥ कयानोऽअग्नेविवसःसुवृक्तिंकामुस्वधामृणवःशस्यमानः । कुदाभवेमपत
यःसुदत्ररायोवंतारोदुष्टरस्यसाधोः+ ॥ प्रप्रायमग्निर्भरतस्यशृण्वेवियत्सूर्योनरोचतेबृहद्भाः । अभियःपूरुंपृतनासुत
स्थौद्युतानोदैव्योऽअतिथिःशुशोच ॥ असन्नित्वेऽआहवनानिभूरिभुवोविश्वेभिःसुमनाऽअनीकैः । स्तुतश्चिदग्नेशृ
ण्विषेगृणानःस्वयंवर्धस्वतन्वंसुजात ॥ इदंवचःशतसाःसंसहस्रमुदग्नयेजनिषीष्टद्विबर्हाः । शंयत्स्तोतृभ्यऽआपयेभ
वातिद्युमदमीवचातनंरक्षोहा+ ॥ नूत्वामग्नऽईमहेवसिष्ठाऽईशानंसूनोसहसोवसूनां । इषंस्तोतृभ्योमघवद्भ्यऽआन
ड्यूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ११ ॥ (७।१।९) अबोधिजारऽउषसामुपस्थाद्धोतामंद्रःकवितमःपावकः । दधा
तिकेतुमुभयस्यजंतोर्हव्यादेवेषुद्रविणंसुकृत्सु ॥ ससुक्रतुर्योविदुरःपणीनांपुनानोऽअर्कंपुरुभोजसंनः । होतामंद्रोवि
शांदमूनास्तिरस्तमोददृशेराम्याणां ॥ अमूरःकविरदितिर्विवस्वान्त्सुसंसन्मित्रोऽअतिथिःशिवोनः । चित्रभानुरुषसां
भात्यग्रेपांगर्भःप्रस्व१आविवेश ॥ ईळेन्योवोमनुषोयुगेषुसमनगाऽअशुचज्जातवेदाः । सुसंदृशाभानुनायोविभातिप्र
तिगावःसमिधानंबुधंत ॥ अग्नेयाहिदूत्यं१मारिषण्योदेवाँऽअच्छाब्रह्मकृतागणेन । सरस्वतींमरुतोऽअश्विनापोय
क्षिदेवान्रत्नधेयायविश्वान् ॥ त्वामग्नेसमिधानोवसिष्ठोजरूथंहन्यक्षिरायेपुरंधिं । पुरुणीथाजातवेदोजरस्वयूयंपातस्व

(७।१।९) अबोधिजारइतिषडृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप् ।

स्तिभिःसदानः ॥ १२ ॥ (७।१।१०) उपोनजारःपृथुपाजोऽअश्रेद्दविद्युतद्दीद्यच्छोशुचानः । वृषाहरिःशुचिरा
भातिभासाधियोहिन्वानऽउशतीरजीगः ॥ स्वर्णवस्तोरुषसामरोचियज्ञंतन्वानाऽउशिजोनमन्म । अग्निर्जन्मानि
देवऽआविविद्वान्द्रवद्दूतोदेवयावावनिष्ठः ॥ अच्छागिरोमतयोदेवयंतीरग्निंयंतिद्रविणंभिक्षमाणाः । सुसंदृशंसुप्र
तीकंस्वंचंहव्यवाहमरतिंमानुषाणां ॥ इंद्रंनोऽअग्नेवसुभिःसजोषारुद्रंरुद्रेभिरावहाबृहंतं । आदित्येभिरदितिंविश्व
जन्यांबृहस्पतिमृक्वभिर्विश्ववारं । मंद्रंहोतारमुशिजोयविष्ठमग्निंविशऽईळतेऽअध्वरेषु । महिक्षपावाँऽअभवद्रयीणा
मतंद्रोदूतोयजथायदेवान् ॥ १३ ॥ (७।१।११) महाँऽअस्यध्वरस्यप्रकेतोनऽऋतेत्वदमृतामादयंते । आविश्वे
भिःसरथंयाहिदेवैर्न्यग्नेहोताप्रथमःसदेह ॥ त्वामीळतेऽअजिरंदूत्यायहविष्मंतःसदमिन्मानुषासः । यस्यदेवैरास
दोबर्हिरग्नेहान्यस्मैसुदिनाभवंति ॥ त्रिश्चिदक्तोःप्रचिकितुर्वसूनित्वेऽअंतर्दाशुषेमर्त्याय । मनुष्वदग्नऽइहयक्षिदेवा
न्भवानोदूतोऽअभिशस्तिपावा ॥ अग्निरीशेबृहतोऽअध्वरस्याग्निर्विश्वस्यहविषःकृतस्य । क्रतुंह्यस्यवसवोजुषंताथादे
वादधिरेहव्यवाहं ॥ आग्नेवहहविरद्यायदेवानिंद्रज्येष्ठासऽइहमादयंतां । इमंयज्ञंदिविदेवेषुधेहियूयंपातस्वस्तिभिः

(७।१।१०) उपोनजारइतिपचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोऽग्निस्त्रिष्टुप्। (७।१।११) महाँअसीतिपचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठो

सदानः ॥ १४ ॥ (७।१।१२) अगन्ममहानमसायविष्ठंयोदीदायसमिद्धःस्वेदुरोणे । चित्रभानुंरोदसीऽअंतरुर्वी स्वाहुतंविश्वतःप्रत्यंचं ॥ समह्नाविश्वादुरितानिसाह्वानग्निष्टवेदमऽआजातवेदाः । सनोरक्षिषद्दुरितादवद्यादस्मा न्गृणतऽउतनोमघोनः ॥ त्वंवरुणऽउतमित्रोऽअग्नेत्वांवर्धंतिमतिभिर्वसिष्ठाः । त्वेवसुसुषणनानिसंतुयूयंपातस्वस्ति भिःसदानः ॥ १५ ॥ (७।१।१३) प्राग्नयेविश्वशुचेधियंधेसुरघ्नेमन्मधीतिंभरध्वं । भरेहविर्नबर्हिषिप्रीणानोवै श्वानराययतयेमतीनां ॥ त्वमग्नेशोचिषाशोशुचानऽआरोदसीऽअपृणाजायमानः । त्वंदेवाँऽअभिशस्तेरमुंचोवै श्वानरजातवेदोमहित्वा ॥ जातोयदग्नेभुवनाव्यख्यःपशून्नगोपाऽइर्यःपरिज्मा । वैश्वानरब्रह्मणेविंदगातुंयूयंपातस्व स्तिभिःसदानः ॥ १६ ॥ (७।१।१४) समिधाजातवेदसेदेवायदेवहूतिभिः । हविर्भिःशुक्रशोचिषेनमस्विनोवयंदा शेमाग्नये ॥ वयंतेऽअग्नेसमिधाविधेमवयंदाशेमसुष्टुतीयजत्र । वयंघृतेनाध्वरस्यहोतर्वयंदेवहविषाभद्रशोचे ॥ आ नोदेवेभिरुपदेवहूतिमग्नेयाहिवषट्कृतिंजुषाणः । तुभ्यंदेवायदाशतःस्यामयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः॥१७॥ (७।१।१५) उपसद्यायमीळ्हुषऽआस्येजुहुताहविः । योनोनेदिष्ठमाप्यं ॥ यःपंचचर्षणीरभिनिषसाददमेदमे । कविर्गृहपतिर्युवा ॥

म्रिस्त्रिष्टुप्। (७।१।१२) अगन्मेतितृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुप् । (७।१।१३) प्राग्नयइतितृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठो वैश्वानरोग्निस्त्रिष्टुप्। (७।१।१४) समिधेतितृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निस्त्रिष्टुबाद्याबृहती। (७।१।१५) उपसद्यायेतिपंचदशर्चस्य

रत्नंयजमानायसुक्रतोत्वंहिरत्नधाऽअसि । आनंऽऋतेशिशीहिविश्वंमृत्विजंसुशंसोयश्चदक्षते ॥ २१ ॥ त्वेऽअग्नेस्वाहुतप्रियासःसंतुसूरयः । यंतारोयेमघवानोजनानामूर्वांदयंतगोनां ॥ येषामिळांघृतहस्तादुरोणऽआँऽअपिप्रातानिषीदंति । तांस्त्रायस्वसहस्यद्रुहोनिदोयच्छानःशर्मदीर्घश्रुत+ ॥ समंद्रयाचजिह्वयावह्निरासाविदुष्टरः । अग्नेरयिंमघवद्भ्योनऽआवहहव्यदातिंचसूदय ॥ येराधांसिददत्यश्व्यामघाकामेनश्रवसोमहः । तांऽअंहसःपिपृहिपर्तृभिष्टंशतंपूर्भिर्यविष्ठ्य ॥ देवोवोद्रविणोदाःपूर्णांविवष्ट्यासिचं । उद्वासिंचध्वमुपवापृणध्वमादिद्वोदेवऽओहते ॥ तंहोतारमध्वरस्यप्रचेतसंवह्निंदेवाऽअकृण्वत । दधातिरत्नंविधतेसुवीर्यमग्निर्जनायदाशुषे ॥ २२ ॥ (७।१।१७) अग्नेभवसुषमिधासमिद्धऽउतबर्हिरुर्वियाविस्तृणीतां ॥ उतद्वारऽउशतीर्विश्रयंतामुतदेवाँऽउशतऽआवहेह+ ॥ अग्नेवीहिहविषायक्षिदेवान्त्स्वध्वराकृणुहिजातवेदः ॥ स्वध्वराकरतिजातवेदायक्षद्देवाँऽअमृतान्पिप्रयच्च ॥ वंस्वविश्वावार्याणिप्रचेतःसत्याभवंत्वाशिषोनोऽअद्य+ ॥ त्वामुतेदधिरेहव्यवाहंदेवासोऽअग्नऽऊर्जऽआनपातं ॥ तेतेदेवायदाशतःस्याममहोनोरत्नाविदधऽइयानः+ ॥ २३ ॥ (७।२।१) त्वेहयत्पितरश्चिन्नऽइंद्रविश्वावामाजरितारोऽअसन्वन् । त्वेदियुजःसतोबृहत्यः ।

(७।१।१७) अग्नेभवेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोग्निर्द्विपदात्रिष्टुप् ॥ द्वितीयेनुवाकेषोडशसूक्तानि (७।२।१) त्वेहयदितिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रोंत्यानांचतसृणांसुदासस्त्रिष्टुप् ।

पुरुंविदथेमृध्रवाचं ॥ निगव्यवोनवोद्रुह्यवश्चषष्टिःशतासुषुपुःषट्सहस्रा । षष्टिर्वीरासोऽअधिषड्दुवोयुविश्वेदिंद्रस्य वीर्याकृतानि ॥ इंद्रेणैतेतृत्सवोवेविषाणाऽआपोनसृष्टाऽअधवंतनीचीः । दुर्मित्रासःप्रकलविन्मिमानाजहुर्विश्वानि भोजनासुदासे ॥ २६ ॥ अर्धवीरस्यशृतपामनिंद्रंपराशर्धंतंनुनुदेऽअभिक्षां । इंद्रोमन्युंमन्युम्योमिमायभेजेपथोवर्तनिंपत्यमानः ॥ आध्रेणचित्तद्वेकंचकारसिंह्यंचित्पेत्वेनाजघान । अवस्रक्तीर्वेश्यावृश्चदिंद्रःप्रायच्छद्विश्वाभोजना सुदासे ॥ शश्वंतोहिशत्रवोरारधुष्टेभेदस्यचिच्छर्धतोविंदरंधिं । मर्ताँऽएनःस्तुवतोयःकृणोतितिग्मंतस्मिन्निजहिवज्रमिंद्र ॥ आवदिंद्रंयमुनातृत्सवश्चप्रात्रभेदंसर्वतातामुषायत् । अजासश्चशिग्रवोयक्षवश्चबलिंशीर्षाणिजभ्रुरश्व्यानि ॥ नतंऽइंद्रसुमतयोनरायःसंचक्षेपूर्वाऽउषसोननूत्नाः । देवकंचिन्मान्यमानंजघंथावत्मनाबृहतःशंबरंभेत् ॥ २७ ॥ प्रयेगृहादममदुस्त्वायापराशरःशतयातुर्वसिष्ठः । नतेभोजस्यसख्यंमृषंताधासूरिभ्यःसुदिनाव्युच्छान् ॥ द्वेनप्तुर्देववतःशतेगोर्द्वारथावधूमंतासुदासः । अर्हन्नग्नेपैजवनस्यदानंहोतेवसद्मपर्येमिरेभन् ॥ चत्वारोमापैजवनस्यदानाःस्मदिष्टयःकृशनिनोनिरेके । ऋज्रासोमापृथिविष्ठाःसुदासस्तोकंतोकायश्रवसेवहंति ॥ यस्यश्रवोरोदसीऽअंतरुर्वीशीर्ष्णेशीर्ष्णेविबभाजाविभक्ता । सप्तेदिंद्रंनस्रवतोगृणंतिनियुध्यामधिमशिशादभीके ॥ इमंनरोमरुतःसश्चतानुदिवो

त्वां॒च॒शूरो॑वि॒ताच॑नृ॒णां॑ ॥ नूऽइं॑द्रशूर॒स्तव॑मानऽऊ॒तीब्रह्म॑जूतस्त॒न्वा॑वावृधस्व । उप॑नो॒वाजा॑न्मिमी॒ह्युप॒स्तीन्यू॒यंपा॑त स्व॒स्तिभि॒ःसदा॑नः ॥ ३० ॥ ॥ इतिपंचमाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥

चतुस्त्रिंशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि १८ ऋचः १५६ ॥ त्यागः ॥ समिद्धायाग्नय. नराशंसाये. इळाये. बर्हिषइ. देवीभ्योद्वार्भ्यइ. उपासानक्ताभ्या. दैवीभ्याहोतृभ्या. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्ट्र. वनस्पतय. स्वाहाकृतीभ्य. अग्नय.२० वैश्वानरायाग्नय.१६ अग्नय.३३ वैश्वानरायाग्नय.३ अग्नय.२७ इंद्राये.२१ सुदासायेद.४ इंद्राये.११ ॥ इतिपचमेद्वितीयः ॥

उग्रोदशासार्विंपिबनववैराजमृतेंत्यांमुदुपज्योनिरातेंनसोमःपंचैंद्रंनरोब्रह्माणोयंसोमआनंःप्रवोद्वादशगायत्रं त्रिविराळंतंमोषुसप्ताधिकाप्रगाथंतृतीयाद्विपदासौदासैरग्नौप्रक्षिप्यमाणाःशक्तिरंत्यंप्रगाथमालेभेसोर्धर्चउक्ते दह्यतंतंपुत्रोक्तंवसिष्ठःसमापयतेतिशाट्यायनकंवसिष्ठस्यैवहतपुत्रस्यार्षमितितांडकंश्चित्यंचःपळूनासंस्तवोव सिष्ठस्यसपुत्रस्येंद्रेणवासंवादःप्रथुकापंचाधिकावैश्वदेवंहांद्याएकाविंशतिर्द्विपदाअञ्जामहेरर्धर्चउत्तरोहिर्बुध्न्या यंशंनःपंचोनाशांतिः ॥ ३ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (७।२।३) उ॒ग्रोज॑ज्ञे वी॒र्या॑य स्व॒धावा॒न्चक्रि॒रपो॒नर्यो॒यत्क॑रि॒ष्यन् । जग्मि॒र्युवा॑नृ॒षद॑न॒मवो॑भिस्त्राता ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

(७।२।३) उग्रोजज्ञइतिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

नऽइंद्रऽएनंसोमहश्चित् ॥ हंतावृत्रमिंद्रःशूशुवानःप्रावीन्नुवीरोजरितारमूती । कर्तासुदासेऽअहवाऽउलोकंदातावसु
मुहुराद्दाशुषेभूत् ॥ युध्मोऽअनर्वाखजकृत्समद्वाशूरःसत्राषाड्जनुषेमषाळ्हः । व्यासऽइंद्रःपृतनाःस्वोजाऽअधाविश्वं
शत्रूयंतंजघान ॥ उभेचिदिंद्ररोदसीमहित्वापप्राथतविषीभिस्तुविष्मः । निवज्रमिंद्रोहरिवान्मिमिक्षन्त्समंधसाम
दैषुवाऽउवोच ॥ वृषाजजानवृषणंरणायतमुचिन्नारीनर्यंससूव । प्रयःसेनानीरधनृभ्योऽअस्तीनःसत्वागवेषणःसधृ
ष्णुः+ ॥ १ ॥ नूचित्सभ्रेषतेजनोनरेषन्मनोयोऽअस्यघोरमाविवासात् । यज्ञैर्यऽइंद्रेदधतेदुवांसिक्षयत्सरायऽऋतपा
ऽऋतेजाः+ ॥ यदिंद्रपूर्वोऽअपरायशिक्षन्नयज्ज्यायान्कनीयसोदेष्णं+ । अमृतऽइत्पर्यासीतदूरमाचित्रचित्र्यंभरार
यिंनः ॥ यस्तऽइंद्रप्रियोजनोददाशदसन्निरेकेऽअद्रिवःसखाते । वयंतेऽअस्यांसुमतौचनिष्ठाःस्यामवरूथेऽअघ्नतोनृपी
तौ ॥ एषःस्तोमोऽअचिक्रदद्वृषातऽउतस्तामुर्मघवन्नक्रपिष्ट । रायस्कामोजरितारंतऽआगन्त्वमंगशक्रवस्वऽआशको
नः ॥ सनऽइंद्रत्वयतायाऽइषेधास्त्मनाचयेमघवानोजुनंति । वस्वीषुतेजरित्रेऽअस्तुशक्तिर्यूयंपात० ॥२॥ (७।२।४)
असाविदेवंगोऋजीकमंधोन्यस्मिन्निंद्रोजनुषेमुवोच । बोधामसित्वाहर्यश्वयज्ञैर्बोधानःस्तोममंधसोमदेषु ॥ प्रयंति
यज्ञंविपयंतिबर्हिःसोममादोविदथेदुध्रवाचः । न्युभ्रियंतेयशसोगृभादादूरऽउपब्दोवृषणोनृषाचः ॥ त्वमिंद्रस्रवित

(७।२।४) असाविदेवमितिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

वाऽअपस्कुःपरिष्ठिताऽअहिनाशूरपूर्वीः । त्वद्वावक्रेरथ्यो३नधेनारेजंतेविश्वाकृत्रिमाणिभीषा ॥ भीमोविवेषायुधे
भिरेषामपांसिविश्वानर्याणिविद्वान् । इंद्रःपुरोजर्हृषाणोविदूधोद्विवज्रहस्तोमहिनाजघान ॥ नयातवऽइंद्रजूजुवुर्नो
नवंदनाशविष्ठवेद्याभिः । सशर्धदर्योविषुणस्यजंतोर्माशिश्नदेवाऽअपिगुर्ऋतंनः ॥ ३ ॥ अभिक्रत्वेंद्रभूरधज्मन्नतेवि
व्यङ्महिमानंरजांसि । स्वेनाहिवृत्रंशवसाजघंथनशत्रुरंतंविविदद्युधाते ॥ देवाश्चित्तेऽअसुर्याययूर्वेनुक्षत्रायममिरेस
हांसि । इंद्रोमघानिदयतेविषह्येंद्रंवाजस्यजोहुवंतसातौ ॥ कीरिश्चिद्धित्वामवसेजुहावेशानमिंद्रसौभगस्यभूरेः ।
अवोबभूथशतमूतेऽअस्मेऽअभिक्षत्तुस्त्वावतोवरूता ॥ सखायस्तऽइंद्रविश्वहस्यामनमोवृधासोमहिनातरुत्र । वन्वं
तुस्मातेवसासमीके३भीतिमर्योवनुषांशवांसि ॥ सनेऽइंद्रत्वयतायाऽइषेधास्त्मनाचयेमघवानोजुनंति । वस्वीषुतेज
रित्रेऽअस्तुशक्तिर्यूयं० ॥४॥(७।२।५)पिवासोममिंद्रमंदतुत्वायंतेसुषावहर्यश्वाद्रिः । सोतुर्बाहुभ्यांसुयतोनार्वा ॥ यस्ते
मदोयुज्यश्चारुरस्तियेनवृत्राणिहर्यश्वहंसि । सत्वामिंद्रप्रभूवसोममत्तु ॥ बोधासुमेमघवन्वाचमेमांयांतेवसिष्ठोऽअर्च
तिप्रशस्तिं । इमाब्रह्मसधमादेजुषस्व ॥ श्रुधीहवंविपिपानस्याद्रेर्बोधाविप्रस्याचंतोमनीषां । कृष्वादुवांस्यंतमासचे
मा ॥ नतेगिरोऽअपिमृष्येतुरस्यनसुष्टुतिमसुर्यस्यविद्वान् । सदातेनामस्वयशोविवक्मि ॥ ५ ॥ भूरिहितेसवना

(७।२।५) पिवासोममितिनवर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रोविराळंत्यात्रिष्टुप् ।

हिंःसोमपेयाययाहि । वहंतुत्वाहरयोमद्र्यंचमांगूपमच्छातवसंमदाय ॥ आनोविश्वाभिरूतिभिःसजोषाब्रह्मजुषाणो
हर्यश्वयाहि । वरीवृजत्स्थविरेभिःसुशिप्रास्मेदधद्वृषणंशुष्ममिंद्र ॥ एषःस्तोमोमहउग्रायवाहेधुरीऽवात्योनवाजयन्न
धायि । इंद्रत्वायमर्कईट्टेवसूनांदिवीवद्यामधिनःश्रोमतंधाः ॥ एवानइंद्रवार्यस्यपूर्धिप्रतेमहींसुमतिंवेविदाम ।
इषंपिन्वमघवद्भ्यःसुवीरांयूयंपात० ॥ ८ ॥ (७।२।८) आतेमहइंद्रोत्युग्रसमन्यवोयत्समरंतसेनाः । पतातिदि
द्युन्नर्यस्यबाह्वोर्मातेमनोविष्वद्र्यग्विचारीत् ॥ निदुर्गइंद्रश्नथिह्यमित्रांनभियेनोमर्तासोअमंति । आरेतंशंसंकृ
णुहिनिनित्सोरानोभरसंभरणंवसूनां ॥ शतंतेशिप्रिन्नूतयःसुदासेसहस्रंशंसाउतरातिरस्तु । जहिवधर्वनुषोमर्त्यस्या
स्मेद्युम्नमधिरत्नंचधेहि ॥ त्वावतोहींद्रक्रत्वेअस्मित्वावतोवितुःशूररातौ । विश्वेदहानितविषीवउग्रओकःकृणु
ष्वहरिवोनमर्धीः ॥ कुत्साएतेहर्यश्वायशूषमिंद्रेसहोदेवजूतमियानाः । सत्राकृधिसुहनाशूरवृत्रावयंतरुत्राःसनुया
मवाजं ॥ एवानइंद्रवार्यस्यपूर्धिप्रतेमहींसुमतिंवेविदाम । इषंपिन्वमघवद्भ्यःसुवीरांयूयंपात० ॥ ९ ॥ (७।२।९)
नसोमइंद्रमसुतोममादनाब्रह्माणोमघवानंसुतासः । यदींसबाधःपितरंनपुत्राःसमानदक्षाअवसेहवंते ॥ उक्थ
उक्थेसोमइंद्रंममादनीथेनीथेमघवानंसुतासः । तस्माउक्थंजनयेयज्जुजोपन्नृवन्नवीयःशृणवद्यथानः ॥ चकारताकृ

(७।२।८) आतेमहइतिपड्टचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।(७।२।९) नसोमइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

प्रतियच्चष्टेऽअनृतमनेनाऽअवद्विताव‍रुणोमायीनःसात् ॥ वोचेमेदिंद्रंमघवानमेनंमहोरायोराधसोयद्दद्नः । योऽ
अर्चतोब्रह्मकृतिमविष्ठोयूयंपात० ॥ १२ ॥ (७।२।१२) अयंसोमऽइंद्रतुभ्यंसुन्वऽआतुप्रयाहिहरिवस्तदोकाः ।
पिबात्वस्यसुषुतस्यचारोर्ददोमघानिमघवन्नियानः+ ॥ ब्रह्मन्वीरब्रह्मकृतिंजुषाणोर्वाचीनोहरिभिर्याहितूयं । अस्मि
न्नूषुसवनेमादयस्वोपब्रह्माणिशृणवऽइमानः ॥ कातेऽअस्त्यरंकृतिःसूक्तैःकदानूनंतेमघवन्दाशेम । विश्वामतीराततं
नेत्वायाधामऽइंद्रशृणवोहवेमा+ ॥ उतोघातेपुरुष्याऽइदासन्येषांपूर्वेषामशृणोर्ऋषीणां । अधाहंत्वामघवन्जोहवीमि
त्वंनइंद्रासिप्रमतिःपितेव ॥ वोचेमेदिंद्रंमघवानमेनंमहोरायोराधसोयद्दद्नः । योऽअर्चतोब्रह्मकृतिमविष्ठोयूयंपा
त० ॥ १३ ॥ (७।२।१३) आनोदेवशवसायाहिशुष्मिन्भवावृधऽइंद्ररायोऽअस्य । महेनृम्णायनृपतेसुवज्रमहि
क्षत्रायपौंस्यायशूर ॥ हवंतऽउत्वाहव्यंविवाचितनूषुशूराःसूर्यस्यसातौ । त्वंविश्वेषुसेन्योजनेषुत्वंवृत्राणिरंधयासुहं
तु ॥ अहायदिंद्रसुदिनाव्युच्छान्दधोयत्केतुमुपमंसमत्सु । न्यग्निःसीददसुरोनहोताहुवानोऽअत्रसुभगायदेवान्+ ॥
वयंतेतऽइंद्रयेचदेवस्तवंतशूरददतोमघानि । यच्छासूरिभ्यऽउपमंवरूथंस्वाभुवोजरणामश्नवंत ॥ वोचेमेदिंद्रंमघवा

(७।२।१२) अयंसोमइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् । (७।२।१३) आनोदेवइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरु-
णिर्वसिष्ठइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

नमेनंमुहोरायोराधंसोयद्ददन्नः । योऽअर्चतोत्रह्मकृतिमविष्ठोयूयंपात० ॥ १४ ॥ (७।२।१४) प्रवृऽइंद्रायमादनं हर्यश्वायगायत । सखायःसोमुपाव्ने ॥ शंसेदुक्थंसुदानवऽउतद्युक्षंयथानरः । चकृमासत्यराधसे ॥ त्वंनंऽइंद्रवाजयुस्त्वंगव्युःशतक्रतो । त्वंहिरण्ययुर्वसो ॥ वयमिंद्रत्वायवोभिप्रणोनुमोवृषन् । विद्धीत्वं१स्यनोवसो ॥ मानोनिदेचवक्तवेयोरंधीरराव्णे । त्वेऽअपिक्रतुर्मम ॥ त्वंवर्मासिसप्रथःपुरोयोधश्चवृत्रहन् । त्वयाप्रतिंत्रुवेयुजा+ ॥ १५ ॥ महाँऽउतासियस्यतेनुस्वधावरीसहः । मम्नातेऽइंद्ररोदसी ॥ तंत्वामरुत्वतीपरिभुवद्वाणीसयावरी । नक्षमाणासहद्युभिः ॥ ऊर्ध्वासस्त्वान्विंदवोभुवन्दस्ममुपद्यवि । संतेनमंतकृष्टयः ॥ प्रवोमहेमहिवृधेभरध्वंप्रचेतसेप्रसुमतिंकृणुध्वं । विशःपूर्वीःप्रचराचर्षणिप्राः+ ॥ उरुव्यचसेमहिनेसुवृक्तिमिंद्रायत्रह्मजनयंतविप्राः । तस्यव्रतानिनमिनंतिधीराः ॥ इंद्रंवाणीरनुत्तमन्युमेवसत्राराजानंदधिरेसहध्यै । हर्यश्वायवर्हयासमापीन्+ ॥ १६ ॥ (७।२।१५) मोषुत्वावाघतश्चनारेऽअस्मन्निरीरमन् । आरात्ताच्चित्सधमादंनऽआगहीहवासन्नुपश्रुधि ॥ इमेहितेत्रह्मकृतःसुतेसचाम

(७।२।१४) प्रवइंद्रायेतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रोगायत्र्यत्यास्तिस्रोविराजः । (७।२।१५) मोषुत्वेतिसप्तविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रः प्रथमाचतुर्थीपष्ठ्यादियुगृचश्चबृहत्यःद्वितीयापचम्याद्ययुगृचश्चसतोबृहत्यःरायस्कामइतितृतीयाद्विपदाविराट् (इंद्रक्रतुनइत्यर्चोवासिष्ठःशक्तिऋषिरितिशाट्यायनब्राह्मण, इंद्रक्रतुनइत्यृग्द्वयात्मकस्यशक्तिऋषिरितिताण्डकब्राह्मणं ।)

धौनमक्षऽआसते । इंद्रंकामंजरितारोवसूयवोरथंनपादमादधुः ॥ रायस्कामोवज्रहस्तंसुदक्षिणंपुत्रोनपितरंहुवे ॥
इमऽइंद्रायसुन्विरेसोमासोदध्याशिरः । ताँऽआमदायवज्रहस्तपीतयेहरिभ्यांयाह्योकऽआ ॥ श्रवच्छुत्कर्णऽईयतेव
सूनांनूचिन्नोमर्धिषद्गिरः । सद्यश्चिद्यःसहस्राणिशतादददन्नकिर्दित्संतमामिनत् ॥ १७ ॥ सवीरोऽअप्रतिष्कुतऽइंद्रे
णशूशुवेनृभिः । यस्तेगभीरासवनानिवृत्रहन्त्सुनोत्याचधावति ॥ भवावरूथंमघवन्मघोनांयत्समजासिशर्धतः । वि
त्वाहतस्यवेदनंभजेमह्यादूणाशोभरागयं ॥ सुनोतासोमपाव्नेसोममिंद्रायवज्रिणे । पचतापक्तीरवसेकृणुध्वमित्पृणन्नि
त्पृणतेमयः ॥ मास्रेधतसोमिनोदक्षतामहेकृणुध्वंरायऽआतुजे । तरणिरिज्जयतिक्षेतिपुष्यतिनदेवासःकवत्नवे ॥
नकिःसुदासोरथंपर्यासनरीरमत् । इंद्रोयस्यावितायस्यमरुतोगमत्सगोमतिव्रजे ॥ १८ ॥ गमद्वाजंवाजयन्निंद्रम
र्त्योयस्यत्वमविताभुवः । अस्माकंबोध्यवितारथानामस्माकंशूरनृणां ॥ उदिन्न्वस्यरिच्यतेंशोधनंनजिग्युषः । यऽ
इंद्रोहरिवान्नदभंतितंरिपोदक्षंदधातिसोमिनि ॥ मंत्रमखर्वंसुधितंसुपेशसंदधातयज्ञियेष्वा । पूर्वीश्चनप्रसितयस्तरंति
तंयऽइंद्रेकर्मणाभुवत् ॥ कस्तमिंद्रत्वावसुमामर्त्योदधर्षति । श्रद्धाऽइत्तेमघवन्पार्येदिविवाजीवाजंसिषासति ॥ म
घोनःस्मवृत्रहत्येषुचोदययेददतिप्रियावसु । तवप्रणीतीहर्यश्वसूरिभिर्विश्वातरेमदुरिता ॥ १९ ॥ तवेदिंद्रावमंव
सुत्वंपुष्यसिमध्यमं । सत्राविश्वस्यपरमस्यराजसिनकिष्ट्वागोषुवृण्वते ॥ त्वंविश्वस्यधनदाऽअसिश्रुतोयऽईंभवंत्याज

यः । तवायंविश्वः पुरुहूतपार्थिवोवस्युर्नामभिक्षते ॥ यदिंद्रयावतस्त्वमेतावदहमीशीय । स्तोतारमिद्दिधिषेयरदाव

सोनपापत्वायरासीय ॥ शिक्षेयमिन्महयतेदिवेदिवेरायऽआकुहचिद्विदे । नहित्वदन्यन्मघवन्नऽआप्यंवस्योऽअ

स्तिपिताचन ॥ तरणिरित्सिषासतिवाजंपुरंध्यायुजा । आवऽइंद्रंपुरुहूतंनमेगिरानेमिंतष्टेवसुद्रवं ॥ २० ॥ नदुष्टु

तीमर्त्योविंदतेवसुनस्रेधंतंरयिर्नशत् । सुशक्तिरिन्मघवन्तुभ्यंमावतेदेष्णंयत्पार्येदिवि ॥ अभित्वाशूरनोनुमोदु

ग्धाऽइवधेनवः । ईशानमस्यजगतःस्वर्दृशमीशानमिंद्रतस्थुषः ॥ नत्वावाँऽअन्योदिव्योनपार्थिवोनजातोनजनि

ष्यते । अश्वायंतोमघवन्निंद्रवाजिनोगव्यंतस्त्वाहवामहे ॥ अभीषतस्तदाभरेंद्रज्यायःकनीयसः । पुरूवसुर्हिमघव

न्त्सनादसिभरेभरेचहव्यः ॥ पराणुदस्वमघवन्नमित्रान्त्सुवेदानोवसूकृधि । अस्माकंबोध्यविताममहाधनेभवावृधःसखी

नां ॥ इंद्रक्रतुंनऽआभरपितापुत्रेभ्योयथा । शिक्षाणोऽअस्मिन्पुरुहूतयामनिजीवाज्योतिरशीमहि ॥ मानोऽअज्ञा

ताववृजनादुराध्योमाशिवासोऽअवक्रमुः । त्वयावयंप्रवतःशश्वतीरपोतिशूरतरामसि ॥ २१ ॥ (७।२।१६) श्वि

त्यंचोमादक्षिणतस्कपर्दाधियंजिन्वासोऽअभिहिप्रमंदुः । उत्तिष्ठन्वोचेपरिबर्हिषोनृन्नमेदूरादवितवेवसिष्ठाः ॥ दूरा

(७।२।१६) श्वित्यंचइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठऋषिःआद्यानापचानावसिष्ठपुत्राऋषयःआद्यानानवानावसिष्ठपुत्रा

देवताःअत्यानापचानावसिष्ठोदेवतात्रिष्टुप् (आद्यानांनवानामिंद्रोदेवताअंत्यानापंचानावसिष्ठोदेवताव्यत्यासेनमिथस्तोवाऋपी) ।

दिंद्रंमनयुन्नासुतेनंतिरोवैशंतमतिपांतमुग्रं । पाशंद्युम्नस्यवायुतस्यसोमांत्सुतादिंद्रोऽवृणीतावसिंष्ठान् ॥ एवेन्नुकंसिं
धुमेभिस्ततारेवेन्नुकंभेदमेभिर्जघान । एवेन्नुकंदाशराज्ञेसुदासंप्रावदिंद्रोब्रह्मणावोवसिष्ठाः ॥ जुष्टीनरोब्रह्मणावःपि
तॄणामक्षमव्ययंनकिलारिषाथ । यच्छक्करीषुबृहुतारवेणेंद्रेशुष्ममदधातावसिष्ठाः ॥ उद्द्यामिवेत्तृष्णजोनाथितासो
दीधयुर्दाशराज्ञेवृतासः । वसिंष्ठस्यस्तुवतऽइंद्रोऽअश्रोदुरुंतृत्सुभ्योऽअकृणोदुलोकं ॥ २२ ॥ दंडाऽइवेद्गोऽअज
नासऽआसन्परिच्छिन्नाभरताऽअर्भकासः । अभवच्चपुरऽएतावसिंष्ठऽआदित्तृत्सूनांविशोऽअप्रथंत ॥ त्रयःकृण्वंति
भुवनेषुरेतस्तिस्रःप्रजाऽआर्याज्योतिरग्राः । त्रयोघर्मासऽउषसंसचंतेसर्वाँऽइत्ताँऽअनुंविदुर्वसिंष्ठाः ॥ सूर्यस्येववक्ष
थोज्योतिरेषांसमुद्रस्येवमहिमागंभीरः । वातस्येवप्रजवोनान्येनस्तोमोवसिष्ठाऽअन्वेतवेवः ॥ तऽइन्निण्यंहृदयस्यप्र
केतैःसहस्रवल्शमभिसंचरंति । यमेनंततंपरिधिंवयंतोऽप्सरसऽउपसेदुर्वसिंष्ठाः ॥ विद्युतोज्योतिःपरिसंजिहानंमि
त्रावरुणायदपश्यतांत्वा । तत्तेजन्मोतैकंवसिष्ठागस्त्योयत्त्वाविशऽआजभार ॥ २३ ॥ उतासिमैत्रावरुणोवसिष्ठोर्व
श्याब्रह्मन्मनसोधिजातः । द्रप्संस्कन्नंब्रह्मणादैव्येनविश्वेदेवाःपुष्करेत्वाददंत ॥ सप्रकेतऽउभयस्यप्रविद्वान्त्सहस्र
दानऽउतवासदानः । यमेनंततंपरिधिंवयिष्यन्नप्सरसःपरिजज्ञेवसिंष्ठः ॥ सत्रेहजाताविषितानमोभिःकुंभेरेतःसि
षिचतुःसमानं । ततोहमानऽउदियायमध्यात्ततोजातमृषिमाहुर्वसिंष्ठं ॥ उक्थभृतंसामभृतंबिभर्तिग्रावाणंबिभ्रत्प्र

तपॅतिशत्रुंस्वंर्णभूमांमहासेॅनासोऽअमेॅभिरेषां ॥ आयन्नः पत्नीर्गमन्त्यच्छात्वष्टांसुपाणिर्दधातुवीरान् + ॥ २६ ॥ वरूत्री
प्रतिनः स्तोमंत्वष्टांजुषेतस्यादुस्मेऽअरमंतिर्वसूयुः + ॥ तानोरासत्रातिषाचोवसून्यारोदसीवरुणानीशृणोतु । वरूत्री
भिः सुशरणोनोऽअस्तुत्वष्टांसुदत्रोविदधातुरायः ॥ तन्नोरायः पर्वतास्तन्नऽआपस्तद्रातिषाचऽओषधीरुतद्यौः । वन
स्पतिभिः पृथिवीसजोषांऽउभेरोदसीपरिपासतोनः ॥ अनुतदुर्वीरोदसीजिहातामनुद्युक्षोवरुणऽइंद्रसखा । अनुवि
श्वेमरुतोयेसहासोरायः स्यामधरुणंधियध्यै ॥ तन्नऽइंद्रोवरुणोमित्रोऽअग्निरापऽओषधीर्वनिनोजुषंत । शर्मन्त्स्याम
मरुतामुपस्थेयूयंपात० ॥ २७ ॥ (७।३।२) शंनऽइंद्राग्नीभवतामवोभिः शंनऽइंद्रावरुणारातहव्या । शमिंद्रासोमा
सुवितायशंयोः शंनऽइंद्रापूषणावाजसातौ ॥ शंनोभगः शमुनः शंसोऽअस्तुशंनः पुरंधिः शमुसंतुरायः । शंनः सत्यस्यसु
यमस्यशंसः शंनोऽअर्यमापुरुजातोऽअस्तु ॥ शंनोधाताशमुधर्तानोऽअस्तुशंनऽउरूचीभवतुस्वधाभिः । शंरोदसीबृ
हतीशंनोऽअद्रिः शंनोदेवानांसुहवानिसंतु ॥ शंनोऽअग्निर्ज्योतिरनीकोऽअस्तुशंनोमित्रावरुणावश्विनाशं । शंनः सु
कृतांसुकृतानिसंतुशंनऽइषिरोऽअभिवातुवातः ॥ शंनोद्यावापृथिवीपूर्वहूतौशमंतरिक्षंदृशयेनोऽअस्तु । शंनऽओष
धीर्वनिनोभवंतुशंनोरजसस्पतिरस्तुजिष्णुः + ॥ २८ ॥ शंनऽइंद्रोवसुभिर्देवोऽअस्तुशमादित्येभिर्वरुणः सुशंसः ॥ शं

(७।३।२) शंनइंद्राग्नीइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् । (अत्रसूक्तेसर्वेपिविश्वेदेवाः) ।

नोरुद्रोरुद्रेभिर्जलाषः शंनस्त्वष्टाग्नाभिरिहश्रृणोतु ॥ शंनःसोमोभवतुब्रह्मशंनःशंनोग्रावाणःशमुसंतुयज्ञाः । शंनःस्व
रूणांमितयोभवंतुशंनःप्रस्व१ःशम्वस्तुवेदिः ॥ शंनःसूर्यंऽउरुचक्षाऽउदेतुशंनश्चतस्रःप्रदिशोभवंतु । शंनःपर्वताध्रुव
योभवंतुशंनःसिंधवःशमुसंत्वापः ॥ शंनोऽअदितिर्भवतुव्रतेभिःशंनोभवंतुमरुतःस्वर्काः । शंनोविष्णुःशमुपूषानोऽ
अस्तुशंनोभवित्रंशम्वस्तुवायुः+ ॥ शंनोदेवःसवितात्रायमाणःशंनोभवंतूषसोविभातीः । शंनःपर्जन्योभवतुप्रजाभ्यः
शंनःक्षेत्रस्यपतिरस्तुशंभुः+ ॥ २९ ॥ शंनोदेवाविश्वदेवाभवंतुशंसरस्वतीसहधीभिरस्तु । शमभिषाचःशमुरातिषा
चःशंनोदिव्याःपार्थिवाःशंनोऽअप्याः ॥ शंनःसत्यस्यपतयोभवंतुशंनोऽअर्वतःशमुसंतुगावः । शंनऽऋभवःसुकृतः
सुहस्ताःशंनोभवंतुपितरोहवेषु ॥ शंनोऽअजऽएकपाद्देवोऽअस्तुशंनोहिर्बुध्न्य१ःशंसमुद्रः । शंनोऽअपांनपात्पेरुरस्तु
शंनःपृश्निर्भवतुदेवगोपा ॥ आदित्यारुद्रावसवोजुषंतेदंब्रह्मक्रियमाणंनवीयः । शृण्वंतुनोदिव्याःपार्थिवासोगोजा
ताऽउतयेयज्ञियासः ॥ येदेवानांयज्ञियायज्ञियानांमनोर्यजत्राऽअमृताऽऋतज्ञाः । तेनोरासंतामुरुगायमद्ययूयंपात०
॥ ३० ॥ (अथपरिशिष्टं ॥ शंवतीःपारयंत्येतेतंपृच्छंतिवचोयुजा । अभ्यारंतंयमाकेतुंयऽएवेदमितिब्रवन् ॥ भा
साकेतुंपरिस्रुतंभारतीर्ब्रह्मवर्धनीः । संजानानामहीमातायऽएवेदमितिब्रवत् ॥ इंद्रस्तंकिंविभुंप्रभुंभानुनेयंसरस्वतीं ।
येनसूर्यमरोचयद्येनेमेरोदसीऽउभे ॥ जुषस्वाग्नेऽअंगिरःकाण्वंमेध्यातिथिं । मात्वासोमस्यबर्बृहत्सुतस्यमधुमत्तमः ॥

त्वमग्नेऽअंगिरः शोचस्वदेववीतमः । आशंतमशंतमाभिरभिष्टिभिःशांतिःस्वस्तिमकुर्वत ॥ शंनःकनिक्रदद्देवःपर्जन्योऽभिवर्षतु । शंनोद्यावापृथिवीशंप्रजाभ्यःशंनएधिद्विपदेशंचतुष्पदे ॥१॥) इतिपंचमाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

पंचत्रिंशाध्यायेवर्गा. ३० सूक्तानि १६ ऋचः १६५ ॥ त्यागः ॥ इंद्रायेद. १११ वसिष्ठपुत्रेभ्य. ९ वसिष्ठाये. ५ विश्वेभ्योदेवेभ्य. १५ [भे. प. देवेभ्य. अब्भ्यइ. इंद्राये. २ यज्ञाये. ३ देवेभ्य. २ वरुणाये. देवेभ्य. ३ अग्नय. अपांनप्त्रेग्नय.] अहयेग्नय अहयेबुध्न्यायाग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य.२३ [भे. प. देवेभ्य. २ देवपत्नीत्वष्टृभ्य. त्वष्ट्रे. विश्वेभ्योदेवेभ्यः १९] ॥ इतिपंचमेतृतीयः ॥

प्रब्रह्मनवावोष्टांवुदुष्यःसावित्रंमंत्येवाजिन्यौभगमितिभागोवार्धर्चैऊर्ध्वःसप्तवैश्वदेवंत्वोश्रुष्टिःप्रातर्भार्गंजगत्याद्यालिंगोक्तदेवतांत्योपस्यांप्रब्रह्माणःषड्वैश्वदेवंतुप्रवःपंचदधिक्रांदाधिक्रैंजगत्याद्यालिंगोक्तदेवतांदेवश्वतुष्कंसावित्रंमिमारौद्रंत्रिष्टुबंतमापोयमापमृभुक्षणआर्भवंमंत्यावैश्वदेवीवांसमुद्रज्येष्ठाआपमामांमैत्रावरुण्याग्नेयीवैश्वदेवींनदीस्तुतिर्जागतंमंत्यातिजगतीशक्करीवांदित्यानांतृचमादित्यंत्वादित्यासःप्रद्यावाद्यावापृथिवीयंवास्तोर्वास्तोष्पत्यममीवहाष्टौवास्तोष्पत्यांद्यागायत्रीशेपास्त्र्युपरिष्टाद्बृहत्यादयोनुष्टुभःप्रस्वापिन्यउपनिषत्कईपंचाधिकामारुतंहाद्याएकादशद्विपदामध्वःसप्तप्रसाकमुक्षेपंक्त्यंत्रायध्वेद्वादशंत्रिप्रगाथादिंनवम्याद्यागायत्र्योंत्यानुष्टुंब्रौद्रीमृत्युविमोचनी ॥ ४ ॥

॥ ॥ ॥ ॥

स्तवध्यैरथौवाजाऽऋभुक्षणोऽअमृक्तः । अभित्रिपृष्ठैःसवनेषुसोमैर्मदेसुशिप्रामहभिःपृणध्वं ॥ यूयंहरत्नंमघवत्सुध
त्थस्वर्दृशऽऋभुक्षणोऽअमृक्तं । संयज्ञेषुस्वधावंतःपिबध्वंविनोराधांसिमतिभिर्दयध्वं ॥ उवोचिथहिमघवन्देष्णंम
होऽअर्भस्यवसुनोविभागे । उभातेपूर्णावसुनागभस्तीनसूनृतानियमतेवसव्या ॥ त्वमिंद्रस्वयशाऽऋभुक्षावाजोनसा
धुरस्तमेष्यृक्वा । वयंनुतेदाश्वांसःस्यामब्रह्मकृण्वंतोहरिवोवसिष्ठाः ॥ सनितासिप्रवतोदाशुषेचिद्याभिर्विवेषोहर्यश्व
धीभिः । ववन्मानुतेयुज्याभिरूतीकदानऽइंद्ररायऽआदशस्येः ॥ ३ ॥ वासयसीववेधसस्त्वंनःकदानऽइंद्रवचसोबु
बोधः । अस्तंतात्याधियारयिंसुवीरंपृक्षोनोऽअर्वान्युहीतवाजी ॥ अभियंदेवीनिर्ऋतिश्चिदीशेनक्षंतऽइंद्रंशरदःसुपृ
क्षः । उपत्रिबंधुर्जरदष्टिमेत्यस्ववेशंयंकृणवंतमर्ताः ॥ आनोराधांसिसवितःस्तवध्याऽआरायोयंतुपर्वतस्यरातौ । स
दानोदिव्यःपायुःसिषक्तुयूयंपात० ॥ ४ ॥ (७।३।५) उदुष्यदेवःसविताययामहिरण्ययीममतिंयामशिश्रेत् ।
नूनंभगोहव्योमानुषेभिर्वियोरत्नापुरूवसुर्दधाति ॥ उदुतिष्ठसवितःश्रुध्य१स्यहिरण्यपाणेप्रभृतावृतस्य । व्यु१र्वीपृ
थ्वीममतिंसृजानऽआनृभ्योमर्तभोजनंसुवानः ॥ अपिष्टुतःसवितादेवोऽअस्तुयमाचिद्विश्वेवसवोगृणंति । सनःस्तो
मान्नमस्य१श्चनोधाद्विश्वेभिःपातुपायुभिर्निसूरीन् ॥ अभियंदेव्यदितिर्गृणातिसवंदेवस्यसवितुर्जुषाणा । अभिसम्रा

(७।३।५) उदुष्यदेवइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःआद्यानांषण्णांसवितांअंत्ययोर्द्वयोर्वाजिनस्त्रिष्टुप् (भगमित्यर्धर्चस्यभगोवा)।

जोवरुणोगृणंत्यभिमित्रासोऽअर्यमासजोषाः ॥ अभियेमिथोवनुषःसपंतेरातिंदिवोरातिपाचःपृथिव्याः ॥ अहिर्बु

ध्न्यऽउतनःशृणोतुवरूत्र्येकंधेनुभिर्निपातु ॥ अनुतन्नोजास्पतिर्मंसीष्टरत्नंदेवस्यसवितुरियानः । भगमुग्रोवसेजोहवी

तिभगमनुग्रोऽअधयातिरत्नं ॥ शंनोभवंतुवाजिनोहवेषुदेवतातामितद्रवःस्वर्काः । जंभयंतोहिंवृकंरक्षांसिसनेम्यस्म

द्युयवन्नमीवाः ॥ वाजेवाजेवतवाजिनोनोधनेषुविप्राऽअमृताऽऋतज्ञाः । अस्यमध्वःपिवतमादयध्वंतृप्तायातपथिभि

र्देवयानैः ॥ ५ ॥ (७।३।६) ऊर्ध्वोऽअग्निःसुमतिंवस्वोऽअश्रेत्प्रतीचीजूर्णिंर्देवतातिमेति । भेजातेऽअद्रीरथ्येव

पंथामृतंहोतानऽइषितोयजाति ॥ प्रवांवृजेसुप्रयावर्हिरेषामाविश्पतीवबीरिटऽइयाते । विशामक्तोरुषसःपूर्वहूतौवा

युःपूषास्वस्तयेनियुत्वान् ॥ ज्मयाऽअत्रवसवोरंतदेवाऽउरावंतरिक्षेमर्जयंतशुभ्राः । अर्वाक्पथऽउरुज्रयःकृणुध्वंश्रो

तादूतस्यजग्मुषोनोऽअस्य ॥ तेहियज्ञेषुयज्ञियासऽऊमाःसधस्थंविश्वेऽअभिसंतिदेवाः । तॉऽअध्वरऽउशतोयक्ष्यग्ने

श्रुष्टीभगंनासत्यापुरंधिं ॥ आग्नेगिरोदिवऽआपृथिव्यामित्रंवहवरुणमिंद्रमग्निं । आर्यमणमदितिंविष्णुमेषांसरस्व

तीमरुतोमादयंतां ॥ ररेहव्यंमतिभिर्यज्ञियानांनक्षत्कामंमर्त्यानामसिन्वन् । धातारयिमविदस्यंसदासांसक्षीमहियु

ज्यैभिर्नुदेवैः ॥ नूरोदसीऽअभिष्टुतेवसिष्ठैरृतावानोवरुणोमित्रोऽअग्निः । यच्छंतुचंद्राऽउपमंनोऽअर्कंयूयंपात०

(७।३।६) ऊर्ध्वोअग्निरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे–विश्वेदेवाः१ वायुपूषणौ १ विश्वेदेवाः ५ एवं ७)।

॥ ६ ॥ (७।३।७) ओश्रुष्टिर्विदथ्या३ समेतुप्रतिस्तोमंदधीमहितुराणां । यदुद्यदेवःसवितासुवातिस्यामास्यरत्नि
नोविभागे+ ॥ मित्रस्तन्नोवरुणोरोदसीचद्युभक्तमिंद्रोऽअर्यमाददातु । दिदेष्टुदेव्यादितीरेक्णोवायुश्चयन्नियुवैतेभग
श्च ॥ सेदुग्रोऽअस्तुमरुतःसशुष्मीयंमर्त्यंपृषदश्वाऽअवाथ । उतेमग्निःसरस्वतीजुनंतिनतस्यरायःपर्येतास्ति ॥ अयं
हिनेतावरुणऽऋतस्यमित्रोराजानोऽअर्यमापोधुः । सुहवादेव्यदितिरनर्वातेनोऽअंहोऽअतिपर्षन्नरिष्टान् ॥ अस्यदेव
स्यमीळ्हुषोवयाविष्णोरेषस्यप्रभृथेहविर्भिः । विदेहिरुद्रोरुद्रियंमहित्वंयासिष्टंवर्तिरश्विनाविरावत् ॥ मात्रपूषन्नाघृ
णऽइरस्योवरूत्रीयद्रातिपाचश्चरासन् । मयोभुवोनोऽअर्वतोनिपांतुवृष्टिंपरिज्मावातोददातु ॥ नूरोदसीऽअभिष्टुते
वसिष्ठैर्ऋतावानोवरुणोमित्रोऽअग्निः । यच्छंतुचंद्राऽउपमंनोऽअर्कंयूयंपात० ॥ ७ ॥ (७।३।८) प्रातर
ग्निंप्रातरिंद्रंहवामहेप्रातर्मित्रावरुणाप्रातरश्विना । प्रातर्भगंपूषणंब्रह्मणस्पतिंप्रातःसोममुतरुद्रंहुवेम ॥ प्रातर्जितंभग
मुग्रंहुवेमवयंपुत्रमदितेर्योविधर्ता । आध्रश्चिद्यंमन्यमानस्तुरश्चिद्राजाचिद्यंभगंभक्षीत्याह ॥ भगप्रणेतर्भगसत्यराधो
भगेमांधियमुदवाददन्नः । भगप्रणोजनयगोभिरश्वैर्भगप्रनृभिर्नृवंतःस्याम ॥ उतेदानींभगवंतःस्यामोतप्रपित्वऽउत

(७।३।७) ओश्रुष्टिरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (अत्राखिलाविश्वेदेवाः) । (७।३।८) प्रातरग्निमितिसप्तर्च
स्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोभगः आद्यायाअग्नींद्रमित्रावरुणाश्विभगपूषब्रह्मणस्पतिरुद्रादेवताःअंत्यायाउषा आद्याजगतीशेषास्त्रिष्टुभः ।

नोनशाखाः ॥ प्रयज्ञऽएंतुहेत्वोनसप्तिरुद्यच्छध्वंसमनसोघृताचीः । स्तृणीतबर्हिरध्वरायसाधूर्ध्वाशोचींषिदेवयून्यं
स्थुः ॥ आपुत्रासोनमातरंविभृत्राःसानौदेवासोबर्हिषःसदंतु । आविश्वाचीविदथ्यामनक्त्वग्नेमानोदेवतातामृधं
स्कः ॥ तेसींषपंतजोषमायजंत्राऽऋतस्यधाराःसुदुघादुहानाः । ज्येष्ठंवोऽअद्यमहऽआवसूनामागंतनसमनसोयति
ष्ठ+ ॥ एवानोऽअग्नेविक्ष्वादशस्यत्वयावयंसहसावन्नास्क्राः । रायायुजासधमादोऽअरिष्टायूयंपात० ॥ १० ॥
(७।३।११) दधिक्रांवःप्रथममश्विनोषसमग्निंसमिद्धंभगमूतयेहुवे । इंद्रंविष्णुंपूषणंब्रह्मणस्पतिमादित्यान्द्यावापृ
थिवीऽअपःस्वः* ॥ दधिक्रामुनमसाबोधयंतऽउदीराणायज्ञमुपप्रयंतः । इळांदेवींबर्हिषिसादयंतोश्विनाविप्रासुहवा
हुवेम ॥ दधिक्रावाणंबुबुधानोऽअग्निमुपब्रुवऽउषसंसूर्यंगां । ब्रध्नंमांश्चतोर्वरुणस्यबभ्रुंतेविश्वास्मद्दुरितायावयंतु ॥
दधिक्रावाप्रथमोवाज्यर्वाग्रेरथानांभवतिप्रजानन् । संविदानऽउषसासूर्येणादित्येभिर्वसुभिरंगिरोभिः ॥ आनोदधि
क्राःपथ्यामनक्त्वृतस्यपंथामन्वेतवाऽउ । शृणोतुनोदैव्यंशर्धोऽअग्निःशृण्वंतुविश्वेमहिषाऽअमूराः ॥ ११ ॥

विश्वेदेवाः २ अग्निः १ एवं ५)। (७।३।११) दधिक्रावइतिपचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोदधिक्रा आद्यायादधिक्राश्च्युषो
ग्निभगेंद्रविष्णुपूषब्रह्मणस्पत्यादित्यद्यावापृथिव्यापस्त्रिष्टुबाद्याजगती ।

(७।३।१२) आदेवोयांतुसवितासुरत्नोंतरिक्षप्रावहमानोऽअश्वैः । हस्तेदधानोनर्यापुरूणिनिवेशयन्चप्रसुवन्चभूम ॥
उदस्यबाहूशिथिराबृहंताहिरण्ययादिवोऽअंताँऽअनष्टां । नूनंसोऽअस्यमहिमापनिष्टसूरश्चिदस्माऽअनुदादपस्यां ॥
सघानोदेवःसवितासहावासाविपद्वसुपतिर्वसूनि । विश्रयमाणोऽअमतिमुरूचींमर्तभोजनमधरासतेनः ॥ इमागिरः
सवितारंसुजिह्वंपूर्णगभस्तिमीळतेसुपाणिं । चित्रंवयोबृहदस्मेदधातुयूयंपात० ॥ १२ ॥ (७।३।१३) इमारुद्राय
स्थिरधन्वनेगिरःक्षिप्रेषवेदेवायस्वधाव्ने । अपाह्ळायसहमानायवेधसेतिग्मायुधायभरताशृणोतुनः ॥ सहिक्षयेणक्ष
म्यस्यजन्मनःसाम्राज्येनदिव्यस्यचेतति । अवन्नवंतीरुपनोदुरश्चरानमीवोरुद्रजासुनोभव ॥ यातेदिद्युदवसृष्टादिव
स्परिक्ष्मयाचरतिपरिसावृणक्तुनः । सहस्रंतेस्वपिवातभेषजामानस्तोकेषुतनयेषुरीरिषः ॥ मानोवधीरुद्रमापरादा
मातेभूमप्रसितौहीळितस्य । आनोभजबर्हिषिजीवशंसेयूयंपात० ॥ १३ ॥ (७।३।१४) आपोयंवःप्रथमंदेवयंतऽ
इंद्रपानमूर्मिमकृण्वतेळः । तंवोवयंशुचिमरिप्रमद्यघृतप्रुषंमधुमंतंवनेम ॥ तमूर्मिमापोमधुमत्तमंवोनपादवत्वाशुहे
मा । यस्मिन्निंद्रोवसुभिर्मादयातेतमश्यामदेवयंतोवोऽअद्य ॥ शतपवित्राःस्वधयामदंतीर्देवीर्देवानामपियंतिपा

(७।३।१२) आदेवइतिचतुरृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःसवितात्रिष्टुप् । (७।३।१३) इमारुद्रायेतिचतुरृचस्यसूक्तस्यमैत्रा
वरुणिर्वसिष्ठोरुद्रोजगत्यन्त्यात्रिष्टुप् । (७।३।१४) आपोयवइतिचतुरृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठआपस्त्रिष्टुप् ।

थः । ताऽइंद्रस्यनमिनंतिव्रतानिसिंधुभ्योहव्यंघृतवज्जुहोत ॥ याःसूर्योरश्मिभिराततानयाभ्यऽइंद्रोऽअरदद्गातुमू
र्मिं । तेसिंधवोवरिवोधातनानोयूयंपात० ॥ १४ ॥ (७।३।१५) ऋभुक्षणोवाजामादयध्वमस्मेनरोमघवानःसुतस्य ।
आवोर्वाचःक्रतवोनयातांविभ्वोरथंनर्यंवर्तयंतु ॥ ऋभुर्ऋभुभिरभिवःस्यामविभ्वोविभुभिःशवसाशवांसि । वाजोऽअ
स्माँऽअवतुवाजसाताविंद्रेणयुजातरुषेमवृत्रं ॥ तेचिद्धिपूर्वीरभिसंतिशासाविश्वाँऽअर्यऽउपरतातिवन्वन् । इंद्रो
विभ्वाँऽऋभुक्षावाजोऽअर्यःशत्रोर्मिथत्याकृणवन्विनृम्णं ॥ नूदेवासोवरिवःकर्तनानोभूतनोविश्वेवसेसजोषाः । सम
स्मेऽइषंवसवोददीरन्यूयंपात० ॥ १५ ॥ (७।३।१६) समुद्रज्येष्ठाःसलिलस्यमध्यात्पुनानायंत्यनिविशमानाः ।
इंद्रोयावज्रीवृषभोरराद्ताऽआपोदेवीरिहमामवंतु ॥ याऽआपोदिव्याऽउतवास्रवंतिखनित्रिमाऽउतवायाःस्वयंजाः ।
समुद्रार्थायाःशुचयःपावकास्ताऽआपो० ॥ यासांराजावरुणोयातिमध्येसत्यानृतेऽअवपश्यन्जनानां । मधुश्चुतःशुच
योयाःपावकास्ताऽआपो० ॥ यासुराजावरुणोयासुसोमोविश्वेदेवायासूर्जंमदंति । वैश्वानरोयास्वग्निःप्रविष्टस्ताऽ
आपो० ॥ १६ ॥ (७।३।१७) आमांमित्रावरुणेहरक्षतंकुलाययद्विश्वयन्मानऽआगन् । अजकावंदुर्दशीकंतिरो

(७।२।१५) ऋभुक्षणइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठऋभवस्त्रिष्टुप्अत्यायाविश्वेदेवावा । (७।३।१६) समुद्रज्येष्ठाइतिचतुर्ऋचस्य
सूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठआपस्त्रिष्टुप् । (७।३।१७) आमामितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमित्रावरुणावग्निर्विश्वेदेवानद्यइति-

योगृणंतःपुरोमहीदधिरेदेवपुत्रे ॥ प्रपूर्वजेपितरानव्यसीभिर्गीर्भिःकृणुध्वंसदनेऽऋतस्य । आनोद्यावापृथिवीदैव्येन जनेनयातंमहिवांवरूथं ॥ उतोहिवांरत्नधेयानिसंतिपुरूणिद्यावापृथिवीसुदासे । असेधत्तंयदसदस्कृधोयुयूयंपात० ॥ २० ॥ (७।३।२१) वास्तोष्पतेप्रतिजानीह्यस्मान्त्स्वावेशोऽअनमीवोभवानः । यत्त्वेमहेप्रतितन्नोजुषस्वशंनोभव द्विपदेशंचतुष्पदे ॥ वास्तोष्पतेप्रतरणोनऽएधिगयस्फानोगोभिरश्वेभिरिंदो । अजरासस्तेसख्येस्यामपितेवपुत्रान्प्रतिनोजुषस्व ॥ वास्तोष्पतेशग्मयासंसदातेसक्षीमहिरण्वयागातुमत्या । पाहिक्षेमऽउतयोगेवरंनोयूयंपात० ॥ २१ ॥ (७।३।२२) अमीवहावास्तोष्पतेविश्वारूपाण्याविशन् । सखासुशेवऽएधिनः ॥ यदर्जुनसारमेयदतःपिशंगयच्छसे । वीवभ्राजंतऽऋष्टयऽउपस्रक्वेषुबप्सतोनिषुस्वप ॥ स्तेनंरायसारमेयतस्करंवापुनःसर । स्तोतॄनिंद्रस्यरायसिकिमस्मान्दुच्छुनायसे० ॥ त्वंसूकरस्यदर्दृहितववदर्दर्तुसूकरः । स्तोतॄनिंद्रस्यरायसिकिमस्मा० ॥ सस्तुमातासस्तुपितासस्तुश्वासस्तुविश्पतिः । ससंतुसर्वेज्ञातयःसस्त्वयमभितोजनः ॥ यऽआस्तेयश्चचरतियश्चपश्यतिनोजनः । तेषांसंहन्मोऽअक्षाणियथेदंहर्म्यंतथा ॥ सहस्रशृंगोवृषभोयःसमुद्रादुदाचरत् । तेनासहस्येनावयंनिजनान्त्स्वापयामसि ॥

(७।३।२१) वास्तोष्पतइतितृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोवास्तोष्पतिस्त्रिष्टुप् । (७।३।२२) अमीवहेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःआद्यायावास्तोष्पतिःद्वितीयादिसप्तानांप्रस्वापिनीआद्यागायत्रीततस्तिस्रउपरिष्टाद्बृहत्यःअंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः ।

संमिश्लाऽओजोभिरुग्राः+ ॥ उग्रंवऽओजःस्थिराशवांस्यधामरुद्भिर्गणस्तुविष्मान् ॥ शुभ्रोवःशुष्मःक्रुध्मीमनांसि धुनिर्मुनिरिवशर्धस्यधृष्णोः+ ॥ सनेम्यस्मद्युयोतदिद्युंमावोदुर्मतिरिहप्रणङ्गः ॥ प्रियावोनामहुवेतुराणामायत्तृपन्मरुतोवावशानाः+ ॥ २३ ॥ स्वायुधासऽइष्मिणःसुनिष्काऽउतस्वयंतन्वःशुंभमानाः ॥ शुचीवोहव्यामरुतःशुचीनांशुचिंहिनोम्यध्वरंशुचिभ्यः । ऋतेनसत्यमृतसापऽआयञ्छुचिजन्मानःशुचयःपावकाः ॥ अंसेष्वामरुतःखादयोवोवक्षःसुरुक्माऽउपशिश्रियाणाः । विविद्युतोनवृष्टिभीरुचानाऽअनुस्वधामायुधैर्यच्छमानाः ॥ प्रबुध्न्यावऽईरतेमहांसिप्रनामानिप्रयज्यवस्तिरध्वं । सहस्रियंदम्यंभागमेतंगृहमेधीयंमरुतोजुषध्वं ॥ यदिस्तुतस्यमरुतोऽअधीथेत्थाविप्रस्यवाजिनोहवीमन् । मक्षूरायःसुवीर्यस्यदातनूचिद्यमन्यऽआदभदरावा ॥ २४ ॥ अत्यासोनयेमरुतःस्वंचोयक्षदृशोनशुभयंतमर्याः । तेहर्म्येष्ठाःशिशवोनशुभ्रावत्सासोनप्रक्रीळिनःपयोधाः+ ॥ दशस्यंतोनोमरुतोमृळंतुवरिवस्यंतोरोदसीसुमेके । आरेगोहानृहावधोवोऽअस्तुसुम्नेभिरस्मेवसवोनमध्वं ॥ आवोहोताजोहवीतिसत्तःसत्राचींरातिंमरुतोगृणानः । यऽईवतोवृषणोऽअस्तिगोपाःसोऽअद्वयावीहवतेवऽउक्थैः+ ॥ इमेतुरंमरुतोरामयंतीमेसहःसहसऽआनमंति । इमेशंसंवनुष्यतोनिपांतिगुरुद्वेपोऽअररुपेदधंति ॥ इमेरध्रंचिन्मरुतोजुनंतिभृमिंचिद्यथावसवोजुषंत । अपबाधध्वंवृषणस्तमांसिधत्तविश्वंतनयंतोकमस्मे ॥ २५ ॥ मावोदात्रान्मरुतोनिररामममापश्चाद्दध्मरथ्योविभागे । आनःस्पा

(७।४।३) प्रसाकमुक्षेऽअर्चतागणाययोदैव्यस्यधाम्नस्तुविष्मान् । उतक्षोदंतिरोदसीमहित्वानक्षंतेनाकंनिर्ऋतेरवं
शात् ॥ जनूश्चिद्वोमरुतस्त्वेष्येणभीमासस्तुविमन्यवोयासः । प्रयेमहोभिरोजसोनसंतिविश्वोवोयामन्भयतेस्वर्दृ
क् ॥ बृहद्वयोमघवद्भ्योदधातजुजोषन्निन्मरुतःसुष्टुतिंनः । गतोनाध्वाविर्तिरातिजंतुंप्रणःस्पार्हाभिरूतिभिस्तिरेत ॥
युष्मोतोविप्रोमरुतःशतस्वीयुष्मोतोऽअर्वासहुरिःसहस्री । युष्मोतःसम्राळुतहंतिवृत्रंप्रतद्वोऽअस्तुधूतयोदेष्णं ॥
तांऽआरुद्रस्यमीळ्हुषोविवासेकुविन्नंसंतेमरुतःपुनर्नः । यत्सस्वर्ताजिहीळिरेयदाविरवतदेनऽईमहेतुराणां ॥ प्रसावो
चिसुष्टुतिर्मघोनामिदंसूक्तंमरुतोजुषंत । आराच्चिद्द्वेषोवृषणोयुयोतयूयंपात० ॥ २८ ॥ (७।४।४) यंत्रायध्वऽ
इदमिदंदेवासोयंचनयथ । तस्माऽअग्नेवरुणमित्रार्यमन्मरुतःशर्मयच्छत ॥ युष्माकंदेवाऽअवसाहनिप्रियऽईजान
स्तरतिद्विषः । प्रसक्षयंतिरतेविमहीरिषोयोवोवरायदाशति ॥ नहिवश्चरमंचनवसिष्ठःपरिमंसते । अस्माकमद्यमरु
तःसुतेसचाविश्वेपिवतकामिनः ॥ नहिवऽऊतिःपृतनासुमर्धतियस्माऽअराध्वंनरः । अभिवऽआवर्त्सुमतिर्नवीयसी
तूयंयातपिपीषवः ॥ ओषुघृष्विराधसोयातनांधांसिपीतये । इमावोहव्यामरुतोररेहिकंमोष्वन्यत्रगंतन ॥ आचं

(७।४।३) प्रसाकमुक्षइतिषडृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमरुतस्त्रिष्टुप् । (७।४।४) यंत्रायध्वइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमरुतोंत्यायारुद्रः आद्यातृतीयापंचम्योबृहत्यः द्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यःसतोबृहत्यःसप्तम्यष्टम्यौत्रिष्टुभौनवम्याद्यास्तिस्रोगायत्र्योंत्यानुष्टुप् ।

यदद्यमैत्रावरुणंतुर्वैसौर्याद्योद्द्वांसप्तोत्सूर्यःषळाद्यास्तिस्रःसौर्यैउद्वेतीतिचार्धपंचमादिविपंचप्रतिवांप्रमित्रयोरे कोनागायत्रंदशम्यादयस्त्रयःप्रगाथाःपुरउष्णिक्कतुर्थ्याद्यादशादित्यास्तिस्रःसौर्यःप्रतिवांदशाश्विनंतुतदाशु भ्रानवसप्ताद्याविराजआवांरथोष्टावाविश्ववाराःसप्तापस्वसुःपळागोमतापंचांतारिष्मेमाउवांषट्प्रागाथंव्यु षाअष्टाउषस्यंतुवांउदुसप्तोपोरुरुचेपट्प्रतिपंचव्युषाःप्रतितृचं ॥ ५ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (७।४।५) यदद्यसूर्यब्रवोनागाऽउद्यन्मित्रायवरुणायसत्यं । वयंदेवत्रादितेस्यामतवप्रियासो ऽअर्यमन्गृणंतः ॥ एषस्यमित्रावरुणानृचक्षाऽउभेऽउदेतिसूर्योऽअभिज्मन् । विश्वस्यस्थातुर्जगतश्चगोपाऽऋजुमर्तेषु वृजिनाचपश्यन् ॥ अयुक्तसप्तहरितःसधस्थाद्याऽईवहंतिसूर्यंघृताचीः । धामानिमित्रावरुणायुवाकुःसंयोयूथेवज निमानिचष्टे ॥ उद्वांपृक्षासोमधुमंतोऽअस्थुरासूर्योऽअरुहच्छुक्रमर्णः । यस्माऽआदित्याऽअध्वनोरदंतिमित्रोऽअर्य मावरुणःसजोषाः ॥ इमेचेतारोऽअनृतस्यभूरेर्मित्रोऽअर्यमावरुणोहिसंति । इमऽऋतस्यवावृधुर्दुरोणेशग्मासःपु त्राऽअदितेरदब्धाः ॥ इमेमित्रोवरुणोदूळभासोचेतसंचिच्चितयंतिदक्षैः । अपिक्रतुंसुचेतसंवतंतस्तिरश्चिदंहःसुपथा नयंति ॥ १ ॥ इमेदिवोऽअनिमिषापृथिव्याश्चिकित्वांसोऽअचेतसंनयंति । प्रब्राजेचिन्नद्योगाधमस्तिपारंनोऽअ

(७।४।५) यदद्येतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमित्रावरुणावाद्यायाःसूर्यस्त्रिष्टुप् ।

स्य विष्पितस्य पर्षन् ॥ यद्गोपावददितिः शर्म भद्रं मित्रो यच्छन्ति वरुणः सुदासे । तस्मिन्ना तोकं तनयं दधाना मा कर्म देवहेळ-
नं तुरासः ॥ अव वेदिं होत्राभिर्यजेत रिपः काश्चिद्वरुणध्रुतः सः । परि द्वेषोभिरर्यमा वृणक्तूरुं सुदासे वृषणा उ लोकं ॥
सस्वश्चिद्धि समृतिस्त्वेष्येषामपीच्येन सहसा सहन्ते । युष्मद्भिया वृषणो रेजमाना दक्षस्य चिन्महिना मृळता नः ॥ यो ब्रह्म-
णे सुमतिमायजाते वाजस्य सातौ परमस्य रायः । सीक्षन्त मन्युं मघवानो अर्य उरु क्षयाय चक्रिरे सुधातु ॥ इयं देव पुरोहिति-
र्युवभ्यां यज्ञेषु मित्रावरुणावकारि । विश्वानि दुर्गा पिपृतं तिरो नो यूयं पात॰ ॥ २ ॥ (७।४।८) उद्वां चक्षुर्वरुण सु-
प्रतीकं देवयोरेति सूर्यस्ततन्वान् । अभि यो विश्वा भुवनानि चष्टे स मन्युं मर्त्येष्वा चिकेत ॥ प्र वां स मित्रावरुणावृतावा वि-
प्रो मन्मानि दीर्घश्रुदियर्ति । यस्य ब्रह्माणि सुक्रतू अवाथ आ यत्क्रत्वा न शरदः पृणैथे ॥ प्रोरोर्मित्रावरुणा पृथिव्याः प्र
दिव ऋष्वाद्बृहतः सुदानू । स्पशो दधाथे ओषधीषु विक्ष्वृधग्यतो अनिमिषं रक्षमाणा ॥ शंसा मित्रस्य वरुणस्य धाम
शुष्मो रोदसी बद्बधे महित्वा । अयन्मासा अयज्वनामवीराः प्र यज्ञमन्मा वृजनं तिराते ॥ अमूरा विश्वा वृषणाविमा वां
न यासु चित्रं ददृशे न यक्षं । द्रुहः सचन्ते अनृता जनानां न वां निण्यान्यचिते अभूवन् ॥ समु वां यज्ञं महयं नमोभिर्हुवे वां

(७।४।६) उद्वां चक्षुरिति सप्तर्चस्य सूक्तस्य मैत्रावरुणिर्वसिष्ठो मित्रावरुणौ त्रिष्टुप् ।

मित्रावरुणासुवार्धः । प्रवांमन्मान्यृचसेनवानिकृतानिब्रह्मजुजुषन्निमानि ॥ इयंदेवपुरोहितिः० ॥ ३ ॥ (७।४।७)
उत्सूर्योबृहदर्चींष्यश्रेत्पुरुविश्वाजनिममानुषाणां । समोदिवादद्दशेरोचमानःक्रत्वाकृतःसुकृतःकर्तृभिर्भूत् ॥ ससूर्य
प्रतिपुरोनउद्गाएभिःस्तोमेभिरेतशेभिरेवैः । प्रनोमित्रायवरुणायवोचोनागसोअर्यम्णेअग्नयेच ॥ विनःसहस्रं
शुरुधोरदंत्वृतावानोवरुणोमित्रोअग्निः । यच्छंतुचंद्राउपमंनोअर्कमानःकामंपूपुरंतुस्तवानाः ॥ द्यावाभूमीअ
दितेत्रासीथांनोयेवांजज्ञुःसुजनिमानऋष्वे । माहेळेभूमवरुणस्यवायोर्मामित्रस्यप्रियतमस्यनृणां ॥ प्रवाहवासिसृतंजी
वसेनआनोगव्यूतिमुक्षतंघृतेन । आनोजनेश्रवयतंयुवानाश्रुतंमेमित्रावरुणाहवेमा ॥ नूमित्रोवरुणोअर्यमानस्त्मने
तोकायवरिवोदधंतु । सुगानोविश्वासुपथानिसंतुयूयंपात० ॥४॥ (७।४।८) उद्वेतिसुभगोविश्वचक्षाःसाधारणःसूर्योमा
नुषाणां । चक्षुर्मित्रस्यवरुणस्यदेवश्चर्मेवयःसमविव्यक्तमांसि ॥ उद्वेतिप्रसवीताजनानांमहान्केतुरर्णवःसूर्यस्य । समानं
चक्रंपर्याविवृत्सन्यदेतशोवहतिधूर्षुयुक्तः । विभ्राजमानउपसामुपस्थाद्रेभैरुदेत्यनुमद्यमानः । एषमेदेवःसविताच
च्छंदयःसमानंनप्रमिनातिधाम ॥ दिवोरुक्मउरुचक्षाउदेतिदूरेअर्थस्तरणिर्भ्राजमानः । नूनंजनाःसूर्येणप्रसूताअ

(७।४।७) उत्सूर्यइतिषड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठआद्यानांतिसृणांसूर्यस्ततस्तिसृणांमित्रावरुणौत्रिष्टुप् । (७।४।८) उद्वेती
तिषड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःआद्यानांसार्धचतसृणांसूर्यस्ततोमित्रावरुणौत्रिष्टुप् ।

एषःस्तोमो० ॥ ७ ॥(७।४।११) प्रमित्रयोर्वरुणयोःस्तोमोनऽएतुशूष्यः। नमस्वान्तुविजातयोः ॥ याधारयंतदेवाः
सुदक्षादक्षपितरा । असुर्यायप्रमहसा ॥ तानःक्षितिपातनूपावरुणजरितृणां । मित्रसाधयतंधियः ॥ यदद्यसूरऽउदि
तेनागामित्रोऽअर्यमा । सुवातिसविताभगः ॥ सुप्रावीरस्तुसक्षयःप्रनुयामन्त्सुदानवः । येनोऽअंहोतिपिप्रति ॥ ८ ॥
उतस्वराजोऽअदितिरदब्धस्यव्रतस्यये । महोराजानऽईशते ॥ प्रतिवांसूरऽउदितेमित्रंगृणीषेवरुणं । अर्यमणंरिशा
दसं ॥ रायाहिरण्ययामतिरियमवृकायशवसे । इयंविप्रामेधसातये ॥ तेस्यामदेववरुणतेमित्रसूरिभिःसह । इपंस्व
श्र्धीमहि ॥ वहवःसूरचक्षसोग्निजिह्वाऽऋतावृधः । त्रीणियेयेमुर्विदथानिधीतिभिर्विश्वानिपरिभूतिभिः ॥ ९ ॥
वियेदधुःशरदंमासमादहर्यज्ञमक्तुंचादृचं । अनाप्यंवरुणोमित्रोऽअर्यमाक्षत्रंराजानऽआशत ॥ तद्वोऽअद्यमनामहे
सूक्तैःसूरऽउदिते । यदोहतेवरुणोमित्रोऽअर्यमायूयमृतस्यरथ्यः ॥ ऋतावानऽऋतजाताऽऋतावृधोघोरासोऽअनृ
तद्विपः । तेपांवःसुम्नेसुच्छर्दिष्टमेनरःस्यामयेचसूरयः ॥ उदुत्यद्दर्शतंवपुर्दिवऽएतिप्रतिह्वरे । यदीमाशुर्वहतिदेवऽ
एतशोविश्वस्मैचक्षसेऽअरं ॥ शीर्ष्णःशीर्ष्णोजगतस्तस्थुपस्पतिंसमयाविश्वमारजः । सप्तस्वसारःसुवितायसूर्यंवहं

(७।४।११) प्रमित्रयोरित्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोमित्रावरुणौचतुर्थ्यादिदशानामादित्यःचतुर्दश्यादितिसृणां सूर्योगायत्रीदशमीद्वादशीचतुर्दश्योर्बृहत्यःएकादशीत्रयोदशीपंचदश्यःसतोबृहत्यःपोडशीपुरउष्णिक् ।

तिहुरितोरथे ॥ १० ॥ तच्चक्षुर्देवहितंशुक्रमुच्चरत् । पश्येमशरदःशतंजीवेमशरदःशतं ॥ काव्येभिरदाभ्याया
तंवरुणद्युमत् । मित्रश्चसोमपीतये ॥ दिवोधामभिर्वरुणमित्रश्चायातमद्रुहा । पिबतंसोममातुजी ॥ आयातंमि
त्रावरुणाजुषाणावाहुतिंनरा । पातंसोममृतावृधा ॥ ११ ॥ (७।४।१२) प्रतिवांरथंनृपतीजरध्यैहविष्मतामन
सायज्ञियेन । योवांदूतोनधिष्ण्यावजीगरच्छासूनुर्नपितराविवक्मि ॥ अशोच्यग्निःसमिधानोऽअस्मेऽउपोऽअदृश्र
न्तमसश्चिदंताः । अचेतिकेतुरुषसःपुरस्ताच्छ्रियेदिवोदुहितुर्जायमानः ॥ अभिवांनूनमश्विनासुहोतास्तोमैःसिषक्ति
नासत्याविवक्वान् । पूर्वीभिर्यातंपथ्याभिरर्वाक्स्वर्विदावसुमतारथेन ॥ अवोर्वांनूनमश्विनायुवाकुर्हुवेयद्वांसुतेमाध्वी
वसूयुः । आवांवहंतुस्थविरासोऽअश्वाःपिबाथोऽअस्मेसुषुतामधूनि ॥ प्राचीमुदेवाश्विनाधियंमेऽमृध्रांसातयेकृतंवसू
युं । विश्वाऽअविष्टंवाजऽआपुरंधीस्तानःशक्तंशचीपतीशचीभिः ॥ १२ ॥ अविष्टंधीष्वश्विनानऽआसुप्रजावद्रेतोऽ
अह्रयंनोऽअस्तु । आवांतोकेतनयेतूतुजानाःसुरत्नासोदेववीतिंगमेम ॥ एषस्यवांपूर्वगत्वेवसख्येनिधिर्हितोमाध्वी
रातोऽअस्मे । अहेळतामनसायातमर्वागश्नंताहव्यंमानुषीषुविक्षु ॥ एकस्मिन्योगेभुरणासमानेपरिवांसप्तस्रवतोर
थोगात् । नवायंतिसुभ्वोदेवयुक्तायेवांधूर्षुतरणयोवहंति ॥ असश्चतामघवद्भ्योहिभूतंयेरायामघदेयंजुनंति । प्रयेबं

(७।४।१२) प्रतिवामितिदशर्चंसूक्तंमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोऽश्विनौत्रिष्टुप् ।

धुसूनृताभिस्तिरंतेगव्यापृंचंतोऽश्व्यामघानि ॥ नूमेहवमाशृणुतंयुवानायासिष्टंवर्तिरश्विनाविरावत् । धत्तंरत्नानि
जरतंचसूरीन्यूयंपात० ॥ १३ ॥ (७।४।१३) आशुभ्राायातमश्विनास्वश्वागिरोदस्राजुजुषाणायुवाकोः । हव्यानि
चप्रतिभृतावीतंनः ॥ प्रवामंधांसिमद्यान्यस्थुररंगंतंहविषोवीतयेमे । तिरोऽअर्योहवनानिश्रुतंनः ॥ प्रवांरथोमनो
जवाऽइयर्तितिरोरजांस्यश्विनाशतोतिः । अस्मभ्यंसूर्यावसूऽइयानः+ ॥ अयंहयद्वांदेवयाऽउऽअद्रिरूर्ध्वोविवक्ति
सोमसुद्युवभ्यां । आवल्गूविप्रोववृतीतहव्यैः+ ॥ चित्रंहयद्वांभोजनंन्वस्तिन्यत्रयेमहिष्वंतंयुयोतं । योवामोमानंद
धंतेप्रियःसन्+ ॥ १४ ॥ उतत्यद्वांजुरतेऽअश्विनाभूच्च्यवानायप्रतीत्यंहविर्दे । अधियद्वर्पऽइतऽऊतिधत्थः+ ॥ उत
त्यंभुज्युमश्विनासखायोमध्येजहुर्दुरेवासःसमुद्रे । निरींपर्षदरावायोयुवाकुः ॥ वृकायचिज्जसमानायशक्तमुतश्रुतं
शयवेहूयमाना । यावघ्न्यामपिन्वतमपोनस्तर्यंचिच्छक्त्यश्विनाशचीभिः ॥ एषस्यकारुर्जरतेसूक्तैरग्रेबुधानऽउषसां
सुमन्मा । इषातंवर्धदघ्न्यापयोभिर्यूयंपात० ॥ १५ ॥ (७।४।१४) आवांरथोरोदसीबद्धधानोहिरण्ययोवृषभि
र्यात्वश्वैः । घृतवर्तनिःपविभीरुचानऽइषांवोळ्हानृपतिर्वाजिनीवान् ॥ सपप्रथानोऽअभिपंचभूमात्रिवंधुरोमनसायातु

(७।४।१३) आशुभ्रेतिनवर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप्आद्याःसप्तविराजः । (७।४।१४) आवांरथइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्य
मैत्रावरुणिर्वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ।

तुयुक्तः । विशोयेनगच्छथोदेवयंतीःकुत्राचिद्याममश्विनादधाना ॥ स्वश्वायशसायातमर्वाग्दस्रानिधिंमधुमंतंपिबा
थः । विवांरथोवध्वायादमानोंतान्दिवोबाधतेवर्तनिभ्यां ॥ युवोःश्रियंपरियोषावृणीतसूरोदुहितापरितक्म्यायां ।
यद्देवयंतमवथःशचीभिःपरिघ्रंसमोमनावांवयोगात् ॥ योहस्यवांरथिरावस्तऽउस्रारथोयुजानःपरियातिवर्तिः । तं
नःशंयोरुषसोव्युष्टौन्यश्विनावहतंयज्ञेऽअस्मिन् ॥ नरागौरेवविद्युतंतृषाणास्माकमद्यसवनोपयातं । पुरुत्राहिवांम
तिभिर्हवंतेमावामन्येनियमन्देवयंतः ॥ युवंभुज्युमवविद्धंसमुद्रऽउदूहथुरर्णसोऽअस्रिधानैः । पतत्रिभिरश्रमैरव्य
थिभिर्दंसनाभिरश्विनापारयंता ॥ नूमेहवमाशृणुतंयुवानायासिष्टंवर्तिरश्विनाविरावत् । धत्तंरत्नानिजरतंचसूरी
न्यूयंपात० ॥ १६ ॥ (७४।१५) आविश्ववाराश्विनागतंनःप्रतत्स्थानमवाचिवांपृथिव्यां । अश्वोनवाजीशुनपृ
ष्ठोऽअस्थादासत्सेदध्रुवसेनयोनिं ॥ सिषक्तिसावांसुमतिश्चनिष्ठातापिघर्मोमनुषोदुरोणे । योवांसमुद्रान्त्सरितःपि
पर्त्येतग्वाचिन्नसुयुजायुजानः ॥ यानिस्थानान्यश्विनादधाथेदिवोयह्वीष्वोषधीषुविक्षु । निपर्वतस्यमूर्धनिसदंतेषं
जनायदाशुषेवहंता ॥ चनिष्टंदेवाऽओषधीष्वप्सुयद्योग्याऽअश्नवैथेऽऋषीणां । पुरूणिरत्नादधतौन्यस्मेऽअनुपूर्वा
णिचख्यथुर्युगानि ॥ शुश्रुवांसाचिदश्विनापुरूण्यभिब्रह्माणिचक्षाथेऽऋषीणां । प्रतिप्रयातंवरमाजनायास्मेवामस्तु

(७४।१५) आविश्ववारेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप् ।

सुमतिश्चनिष्ठा ॥ योवांयज्ञोनासत्याहविष्मान्कृतब्रह्मासमर्योऽभवाति । उपप्रयातंवरमावसिष्ठमिमाब्रह्माण्यृच्यंते
युवभ्यां ॥ इयंमनीषाऽइयमश्विनागीरिमांसुवृक्तिंवृषणाजुषेथां । इमाब्रह्माणियुवयून्यग्मन्यूयंपात० ॥ १७ ॥
(७।५।१) अपस्वसुरुषसोनग्जिहीतेरिणक्तिकृष्णीररुषायपंथां । अश्वामघागोमघावांहुवेमदिवानक्तंशरुमस्मद्युयोतं ॥
उपायातंदाशुषेमर्त्यायरथेनवाममश्विनावहंता । युयुतमस्मदनिरामिमीवांदिवानक्तंमाध्वीत्रासीथांनः ॥ आवांरथं
मवमस्यांव्युष्टौसुम्नायवोवृषणोवर्तयंतु । स्यूमगभस्तिमृतयुग्भिरश्वैराश्विनावसुमंतंवहेथां ॥ योवांरथोनृपतीऽअस्ति
वोळ्हात्रिवंधुरोवसुमाँऽउस्रयामा । आनऽएनानासत्योपयातमभियद्वांविश्वप्स्न्योजिगाति ॥ युवंच्यवानंजरसोऽमुमुक्तं
निपेदवऽऊहथुराशुमश्वं । निरंहसस्तमसःस्पर्तमत्रिंनिजाहुषंशिथिरेधातमंतः ॥ इयंमनीषा० ॥ १८ ॥ (७।५।२)
आगोमतानासत्यारथेनाश्वावतापुरुश्चंद्रेणयातं । अभिवांविश्वानियुतःसचंतेस्पार्हयाश्रियातन्वाशुभाना ॥ आनो
देवेभिरुपयातमर्वाक्सजोषसानासत्यारथेन । युवोर्हिनःसख्यापित्र्याणिसमानोबंधुरुततस्यवित्तं ॥ उदुस्तोमासोऽ
अश्विनोरबुध्रन्जामिब्रह्माण्युषसश्चदेवीः । आविवासन्रोदसीधिष्ण्येमेऽअच्छाविप्रोनासत्याविवक्ति ॥ विचेदुच्छंत्यश्वि
नाऽउषासःप्रवांब्रह्माणिकारवोभरंते । ऊर्ध्वंभानुंसविताददेवोऽअश्रेद्बृहदग्नयःसमिधाजरंते ॥ आपश्चातान्नासत्यापु

(७।५।१) अपस्वसुरितिषडृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोश्विनौत्रिष्टुप्। (७।५।२) आगोमतेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोश्विनौ

रस्तादाश्विनायातमधरादुदक्तात् । आविश्वतःपाञ्चजन्येनरायायूयंपात० ॥ १९ ॥ (७।५।३) अतारिष्मतमस
स्पारमस्यप्रतिस्तोमंदेवयंतोदधानाः । पुरुदंससापुरुतमापुराजामर्त्याहवतेऽश्विनागीः ॥ न्युप्रियोमनुषःसादिहो
तानासत्यायोयजतेवंदतेच । अश्नीतंमध्वोऽअश्विनाउपाकआवांवोचेविदथेषुप्रयस्वान् ॥ अहेमयज्ञंपथामुराणाऽ
इमांसुवृक्तिंवृषणाजुषेथां । श्रुष्टीवेवप्रेषितोवामबोधिप्रतिस्तोमैर्जरमाणोवसिष्ठः ॥ उपत्यावह्नीगमतोविशंनोरक्षोह
णासंभृतावीळुपाणी । समंधांस्यग्मतमत्सराणिमानोमर्धिष्टमागतंशिवेन ॥ आपश्चातान्नासत्या० ॥ २० ॥ (७।५।४)
इमाउवांदिविष्टयउस्राहवंतेऽअश्विना । अयंवामह्वेऽवसेशचीवसूविशंविशंहिगच्छथः ॥ युवंचित्रंददथुर्भोजनंनरा
चोदेथांसूनृतावते । अर्वाग्रथंसमनसानियच्छतंपिबतंसोम्यंमधु ॥ आयातमुपभूषतंमध्वःपिबतमश्विना । दुग्धंपयो
वृषणाजेन्यावसूमानोमर्धिष्टमागतं ॥ अश्वासोयेवामुपदाशुषोगृहंयुवांदीयंतिबिभ्रतः । मक्षूयुभिर्नराहयेभिरश्वि
नादेवायातमस्मयू ॥ अधाहयंतोऽअश्विनापृक्षःसचंतसूरयः । तायंसतोमघवद्भ्योध्रुवंयशश्छर्दिरस्मभ्यंनासत्या ॥
प्रयेययुरवृकासोरथाऽइवनृपातारोजनानां । उतस्वेनशवसाशूशुवुर्नरऽउतक्षियंतिसुक्षितिं ॥ २१ ॥ (७।५।५) व्युषा

[illegible] । त्रिष्टुप् । (७।५।२) [illegible] । त्रिष्टुप् ।
त्रिष्टुप् । (७।५।३) अतारिष्मेति [illegible] । (७।५।४) [illegible]
[illegible] बृहती द्वितीयाचतुर्थीषष्ठ्यःसतोबृहत्यः । (७।५।५) [illegible]

ऽआवोदिविजाऽऋतेनाविष्कृण्वानामहिमानमागात् । अपद्रुहस्तमऽआवरजुष्टमंगिरस्तमापथ्याऽअजीगः ॥ महे
नोऽअद्यसुवितायबोध्युषोमहेसौभगायप्रयंधि । चित्रंरयिंयशसंधेह्यस्मेदेविमर्तेषुमानुषिश्रवस्युं ॥ एतेत्येभान
वोदर्शतायाश्चित्राऽउपसोऽअमृतासऽआगुः । जनयंतोदैव्यानिव्रतान्यापृणंतोऽअंतरिक्षाव्यस्थुः ॥ एषास्यायुजाना
पराकात्पंचक्षितीःपरिसद्योजिगाति । अभिपश्यंतीवयुनाजनानांदिवोदुहिताभुवनस्यपत्नी ॥ वाजिनीवतीसूर्यस्ययो
षाचित्रामघारायऽईशेवसूनां । ऋषिष्टुताजरयंतीमघोन्युषाऽउच्छतिवह्निभिर्गृणाना ॥ प्रतिद्युतानामरुषासोऽअ
श्वाश्चित्राऽअदृश्रन्नुषसंवहंतः । यातिशुभ्राविश्वपिशारथेनदधातिरत्नंविधतेजनाय ॥ सत्यासत्येभिर्महतीमहद्भिर्दे
वीदेवेभिर्यजतायजत्रैः । रुजद्दृह्लानिददुस्रियाणांप्रतिगावऽउपसंवावशंत ॥ नूनोगोमद्वीरवद्धेहिरत्नमुषोऽअश्वाव
त्पुरुभोजोऽअस्मे । मानोबर्हिःपुरुषतानिदेकर्यूयंपात० ॥ २२ ॥ (७।५।६) उदुज्योतिरमृतंविश्वजन्यंविश्वानरः
सवितादेवोऽअश्रेत् । क्रत्वादेवानामजनिष्टचक्षुराविरकर्भुवनंविश्वमुषाः ॥ प्रमेपंथादेवयानाऽअदृश्रन्नमर्धंतोवसु
भिरिष्कृतासः । अभूदुकेतुरुपसःपुरस्तात्प्रतीच्यागादधिहर्म्येभ्यः ॥ तानीदहानिबहुलान्यासन्याप्राचीनमुदितासू
र्यस्य । यतःपरिजारऽइवाचरंत्युषोददृक्षेनपुनर्यतीव ॥ तऽइद्देवानांसधमादऽआसन्नृतावानःकवयःपूर्व्यासः । गूह्ळं

(७।५।६) उदुज्योतिरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठउषात्रिष्टुप् ।

ज्योतिः पितरो ऽअन्वविन्दन्त्सत्यमन्त्रा ऽअजनयन्नुषासं ॥ समान ऽऊर्वे ऽअधि संगतासः संजानते न यतन्ते मिथस्ते । ते देवा
नां न मिनन्ति व्रतान्यमर्धन्तो वसुभिर्यादमानाः ॥ प्रति त्वा स्तोमैरीळते वसिष्ठा ऽउषर्बुधः सुभगे तुष्टुवांसः । गवां नेत्री वाज
पत्नी न ऽउच्छोषः सुजाते प्रथमा जरस्व ॥ एषा नेत्री राधसः सूनृतानामुषा ऽउच्छन्ती रिभ्यते वसिष्ठैः । दीर्घश्रुतं रयिमस्मे
दधाना यूयं पात० ॥ २३ ॥ (७।५।७) उपो रुरुचे युवतिर्न योषा विश्वं जीवं प्रसुवन्ती चरायै । अभूदग्निः समिधे मानु
षाणामकर्ज्योतिर्बाधमाना तमांसि ॥ विश्वं प्रतीची सप्रथा ऽउदस्थाद्रुशद्वासो बिभ्रती शुक्रमश्वैत् । हिरण्यवर्णा सुदृशी
कसंदृग्गवां माता नेत्र्यह्नामरोचि ॥ देवानां चक्षुः सुभगा वहन्ती श्वेतं नयन्ती सुदृशीकमश्वं । उषा ऽअदर्शि रश्मिभिर्व्यक्ता
चित्रामघा विश्वमनु प्रभूता ॥ अन्तिवामा दूरे ऽअमित्रमुच्छोर्वीं गव्यूतिमभयं कृधी नः । यावय द्वेष ऽआभरा वसूनि चोद
य राधो गृणते मघोनि ॥ अस्मे श्रेष्ठेभिर्भानुभिर्वि भाह्युषो देवि प्रतिरन्ती न ऽआयुः । इषं च नो दधती विश्ववारे गोमदश्वाव
द्रथवच्च राधः ॥ यां त्वा दिवो दुहितर्वर्धयन्त्युषः सुजाते मतिभिर्वसिष्ठाः । सास्मासु धा रयिमृष्वं बृहन्तं यूयं पात० ॥२४॥
(७।५।८) प्रति केतवः प्रथमा ऽअदृश्रन्नूर्ध्वा ऽअस्या ऽअञ्जयो वि श्रयन्ते । उषो ऽअर्वाचा बृहता रथेन ज्योतिष्मता वाम
मस्मभ्यं वक्षि ॥ प्रति षीमग्निर्जरते समिद्धः प्रति विप्रासो मतिभिर्गृणन्तः । उषा याति ज्योतिषा बाधमाना विश्वा तमांसि दु

(७।५।७) उपो रुरुच इति पड़ृचस्य सूक्तस्य मैत्रावरुणिर्वसिष्ठ उषास्त्रिष्टुप् । (७।५।८) प्रति केतव इति पञ्चर्चस्य सूक्तस्य मैत्रावरुणि-

रितापदेवी+ ॥ एताऽउत्याःप्रत्यंदृश्रन्पुरस्ताज्ज्योतिर्यच्छंतीरुषसोविभातीः । अजीजनन्त्सूर्यंयज्ञमग्निमपाचीनंतमो ऽअगादजुष्टं ॥ अचैतिदिवोदुहितामघोनीविश्वेपश्यंत्युषसंविभातीं । आस्थाद्रथंस्वधयायुज्यमानमायमश्वासःसुयु जोवहंति ॥ प्रतित्वाद्यसुमनसोबुधंतास्माकासोमघवानोवयंच । तिल्विलायध्वमुषसोविभातीर्यूयंपात० ॥ २५ ॥ (७।५।९) व्युषाऽआवःपथ्याजनानांपंचक्षितीर्मानुषीर्बोधयंती । सुसंदृग्भिरुक्षभिर्भानुमश्रेद्विसूर्योरोदसीचक्ष साव: ॥ व्यंजतेदिवोऽअंतेष्वक्तून्विशोनयुक्ताऽउषसोयतंते । संतेगावस्तमऽआवर्तयंतिज्योतिर्यच्छंतिसवितेवबा हू+ ॥ अभूदुषाऽइंद्रतमामघोन्यजीजनत्सुवितायश्रवांसि । विदिवोदेवीदुहितादधात्यंगिरस्तमासुकृतेवसूनि ॥ ता वंदुषोराधोऽअस्मभ्यंरास्वयावत्स्तोतृभ्योऽअरदोगृणाना । यांत्वाजज्ञुर्वृषभस्यारवेणविदृह्ळस्यदुरोऽअद्रेरौर्णोः ॥ देवं देवंराधसेचोदयंत्यस्मद्र्यक्सूनृताऽईरयंती । व्युच्छंतीनःसनयेधियोधायूयंपात० ॥ २६ ॥ (७।५।१०) प्रतिस्तो मेभिरुषसंवसिष्ठागीर्भिर्विप्रासःप्रथमाऽअबुध्रन् । विवर्तयंतींरजसीसमंतेऽआविष्कृण्वतींभुवनानिविश्वा ॥ एषास्या नव्यमायुर्दधानागूढ्वीतमोज्योतिषोषाऽअबोधि । अग्रऽएतियुवतिरह्रयाणाप्राचिकितत्सूर्यंयज्ञमग्निं+ ॥ अश्वावती

वसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् । (७।५।९) व्युषाआवइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् । (७।५।१०) प्रतिस्तोमेभिरितितृच-स्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठउषास्त्रिष्टुप् ।

गोमतीर्नऽउ॒षासो॑वी॒रव॑ती॒:सद॑मुच्छंतुभ॒द्राः । घृतंदुहा॑नावि॒श्वत॒ःप्रपी॑तायू॒यंपा॑त० ॥ २७ ॥ ॥ इतिपंचमाष्टके

पंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

सप्तत्रिंशाध्यायेवर्गाः ३७ सूक्तानि २१ ऋच १५० ॥ त्याग ॥ सूर्याये. मित्रावरुणाभ्या १८ सूर्याये.३ मित्रावरुणाभ्या.३

सूर्याये.४ सूर्यमित्रावरुणेभ्य. मित्रावरुणाभ्या.१४ आदित्येभ्य.१० सूर्याये.३ मित्रावरुणाभ्या ३ अश्विभ्या.५६ उषस ३४

॥ इतिपंचमेपचमः ॥

प्रत्युपद्मागाथमिंद्रावरुणादशैंद्रावरुणंहजागतंतुंयुवांनरावांपंचपुनीषेधीराष्टौवारुणंहरदत्तसप्तप्रशुंध्युवंमंत्या

पाशविमोचनीमोषुपंचगायत्रंजगत्यंतंप्रवीरयासप्तवायव्यंहैंद्रश्चयाद्विवदुक्ताःकुविदंगावायोपंचशुचिंन्वष्टावैं

द्राग्नंर्विंयंवांद्वादशगायत्रमंत्यानुष्टुप्प्रक्षोदसापद्सारस्वतंतुंतृतीयासरस्वतेबृहदुप्रगाथःप्रस्तारपंक्तिःपरास्ति

स्रोगायत्र्यःसरस्वतेयज्ञेदशैंद्र्यादिर्बार्हस्पत्यमंत्यैंद्रीचंतृतीयानवम्यावैंद्राब्राह्मणस्पत्येअध्वर्यवःसप्तोक्तदेवतांत्या

परोवैष्णवंतूरुमित्यैंद्रश्चतिस्रोनूमर्तः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (७।५।११) प्रत्युंऽअदर्श्यायत्युं१च्छंतींदुहि॒तादि॒वः । अपो॒महिंव्ययतिचक्षसेतमो॒ज्योतिंष्क्

(७।५।११) प्रत्युअदर्शातिपड्टचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठउषाबृहतीद्वितीयाचतुर्थीपष्ठ्यःसतोबृहत्यः ।

णोतिसूनरी ॥ उदुस्रियाः सृजतेसूर्यः सचाँऽउद्यन्नक्षत्रमर्चिवत् । तवेदुषोव्युषिसूर्यस्यचसंभक्तेनगमेमहि ॥ प्रतित्वा
दुहितर्दिवऽउषोजीराऽअभुत्स्महि । यावहंसिपुरुस्पार्हंवनन्वतिरत्नंनदाशुषेमयः ॥ उच्छंतीयाकृणोषिमंहनामहिप्र
ख्यैदेविस्वर्दृशे । तस्यास्तेरत्नभाजऽईमहेवयंस्याममातुर्नसूनवः ॥ तच्चित्रंराधऽआभरोषोयद्दीर्घश्रुत्तमं । यत्तेदिवो
दुहितर्मर्तभोजनंतद्रास्वभुनजामहै ॥ श्रवःसूरिभ्योऽअमृतंवसुत्वनंवाजाँऽअस्मभ्यंगोमतः । चोदयित्रीमघोनःसूनृ
तावत्युषाऽउच्छदपस्रिधः ॥ १ ॥ (७५।१२) इंद्रावरुणायुवमध्वरायनोविशेजनायमहिशर्मयच्छतं । दीर्घप्रय
ज्युमतियोवनुष्यतिवयंजयेमपृतनासुदूढ्यः* ॥ सम्राळन्यःस्वराळन्यऽउच्यतेवांमहांताविंद्रावरुणामहावसू । विश्वे
देवासःपरमेव्योमनिसंवामोजोवृषणासंबलंदधुः ॥ अन्वपांखान्यतृंतमोजसासूर्यमैरयतंदिविप्रभुं । इंद्रावरुणामदे
ऽअस्यमायिनोपिन्वतमपितःपिन्वतंधियः ॥ युवामिद्युत्सुपृतनासुवह्नयोयुवांक्षेमस्यप्रसवेमितज्ञवः । ईशानावस्वऽ
उभयस्यकारवऽइंद्रावरुणासुहवाहवामहे ॥ इंद्रावरुणायदिमानिचक्रथुर्विश्वाजातानिभुवनस्यमज्मना । क्षेमेणमि
त्रोवरुणंदुवस्यतिमरुद्भिरुग्रःशुभमन्यऽईयते ॥ २ ॥ महेशुल्कायवरुणस्यनुत्विषऽओजोमिमातेध्रुवमस्ययत्स्वं । अ
जामिमन्यःश्नथयंतमातिरद्दभ्रेभिरन्यःप्रवृणोतिभूयसः ॥ नतमंहोनदुरितानिमर्त्यमिंद्रावरुणानतपःकुतश्चन ।

(७५।१२) इंद्रावरुणेतिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रावरुणौजगती ।

सुदासेऽइंद्रावरुणावशिक्षतं । श्वित्यंचोयत्रनमसाकपर्दिनोधियाधीवंतोऽअसपंततृत्सवः ॥ वृत्राण्यन्यःसमिथेषुजि
घ्नतेव्रतान्यन्योऽअभिरक्षतेसदा । हवामहेवांवृषणासुवृक्तिभिरस्मेऽइंद्रावरुणाशर्मयच्छतं ॥ अस्मेऽइंद्रोवरुणोमित्रोऽअ
र्यमाद्युम्नंयच्छंतुमहिशर्मसप्रथः । अवध्रंज्योतिरदितेर्ऋतावृधोदेवस्यश्लोकंसवितुर्मनामहे ॥ ५ ॥ (७।५।१४) आ
वांराजानावध्वरेववृत्यांहव्येभिरिंद्रावरुणानमोभिः । प्रवांघृताचीबाह्वोर्दधानापरित्मनाविषुरूपाजिगाति ॥ युवोरा
ष्ट्रंबृहदिन्वतिद्यौर्यौसेतृभिररज्जुभिःसिनीथः । परिनोहेळोवरुणस्यवृज्याऽउरुंनऽइंद्रःकृणवदुलोकं ॥ कृतंनोयज्ञं
विदथेषुचारुंकृतंब्रह्माणिसूरिषुप्रशस्ता । उपोरयिर्देवजूतोनऽएतुप्रणःस्पार्हाभिरूतिभिस्तिरेतं ॥ अस्मेऽइंद्रावरुणा
विश्ववारंरयिंधत्तंवसुमंतंपुरुक्षुं । प्रयऽआदित्योऽअनृतामिनात्यमिताशूरोदयतेवसूनि ॥ इयमिंद्रंवरुणमष्टमेगीःप्रा
वत्तोकेतनयेतूतुजाना । सुरत्नासोदेववीतिंगमेमयूयंपात० ॥ ६ ॥ (७।५।१५) पुनीषेवामरक्षसंमनीषांसोममिं
द्रायवरुणायजुह्वत् । घृतप्रतीकामुषसंनदेवींतानोयामन्नुरुष्यतामभीके ॥ स्पर्धंतेवाऽउदेवहूयेऽअत्रयेषुध्वजेषुदिद्य
वःपतंति । युवंताँऽइंद्रावरुणावमित्रान्हतंपराचःशर्वाविषूचः ॥ आपश्चिद्धिस्वयशसःसदःसुदेवीरिंद्रंवरुणंदेवताधुः ।
कृष्टीरन्योधारयतिप्रविक्तावृत्राण्यन्योऽअप्रतीनिहंति ॥ ससुक्रतुर्ऋतचिदस्तुहोतायऽआदित्यशवसावांनमस्वान् ।

(७।५।१४) आवांराजानावितिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रावरुणौत्रिष्टुप् । (७।५।१५) पुनीषेवामितिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणि

आववर्तदवसेवांहविष्मानसदित्ससुवितायप्रयस्वान् ॥ इयमिंद्रंवरुणमष्टमेगीःप्रावत्तोकेतनयेतूतुजाना । सुरत्नासो देववीतिंगमेमयूयंपात० ॥ ७ ॥ (७।५।१३) धीरात्वस्यमहिनाजनूंषिवियस्तस्तंभरोदसीचिदुर्वी । प्रनाकमृष्वंनु नुदेबृहंतंद्वितानक्षत्रंपप्रथच्चभूम ॥ उतस्वयातन्वासंवदेतत्कदान्वंतर्वरुणेभुवानि । किंमेहव्यमहृणानोजुषेतक दामृळीकंसुमनाऽअभिख्यं ॥ पृच्छेतदेनोवरुणदिदृक्षूपोएमिचिकितुषोविपृच्छं । समानमिन्मेकवयश्चिदाहुरयं हतुभ्यंवरुणोहृणीते ॥ किमागऽआसवरुणज्येष्ठंयत्स्तोतारंजिघांससिसखायं । प्रतन्मेवोचोदूळभस्वधावोऽवत्वाने नानमसातुरऽइयां ॥ अवद्रुग्धानिपित्र्यासृजानोऽवयावयंचकृमातनूभिः । अवराजन्पशुतृपंनतायुंसृजावत्संनदाम्नो वसिष्ठं ॥ नसःस्वोदक्षोवरुणध्रुतिःसासुरामन्युर्विभीदकोऽअचित्तिः । अस्तिज्यायान्कनीयसउपारेस्वप्नश्चनेदनृ तस्यप्रयोता ॥ अरंदासोनमीळ्हुषेकराण्यहंदेवायभूर्णयेऽनागाः । अचेतयदचितोदेवोअर्योगृत्संरायेकवितरोजुना ति ॥ अयंसुतुभ्यंवरुणस्वधावोहृदिस्तोमऽउपश्रितश्चिदस्तु । शंनःक्षेमेशमुयोगेनोऽअस्तुयूयंपातस्वस्तिभिः० ॥ ८ ॥ (७।५।१७) रदत्पथोवरुणःसूर्यायप्रार्णांसिसमुद्रियानदीनां । सर्गोनसृष्टोऽअर्वतीर्ऋतायन्चकारमहीरवनीरहभ्यः ॥ आत्मातेवातोरजऽआनवीनोत्पशुर्नभूर्णिर्यवसेससवान् । अंतर्महीबृहतीरोदसीमेविश्वातेधामवरुणप्रियाणि ॥ परि वसिष्ठरुद्रावरुणौनिषुरू । (७।५।१६) धीरात्विदस्य [illegible] । (७।५।१७) [illegible]

स्पशोवरुणस्यस्मादिष्टाऽउभेपश्यंतिरोदसीसुमेके । ऋतावानःकवयोयज्ञधीराःप्रचेतसोयऽइषयंतमन्म ॥ उवाचमेव
रुणोमेधिरायत्रिःसप्तनामाघ्न्याबिभर्ति । विद्वान्पदस्यगुह्यानवोचद्युगायविप्रऽउपरायशिक्षन् ॥ तिस्रोद्यावोनिहिता
ऽअंतरस्मिन्तिस्रोभूमीरुपराःषड्विधानाः । गृत्सोराजावरुणश्चक्रऽएतंदिविप्रेंखंहिरण्ययंशुभेकं ॥ अवसिंधुंवरुणो
द्यौरिवस्थाद्द्रप्सोनश्वेतोमृगस्तुविष्मान् । गंभीरशंसोरजसोविमानःसुपारक्षत्रःसतोऽअस्यराजा ॥ योमृळयातिचक्रु
षेचिदागोवयंस्यामवरुणेऽअनागाः । अनुव्रतान्यदितेर्ऋधंतोयूयंपात० ॥ ९ ॥ (७।५।१८) प्रशुंध्युवंवरुणायप्रे
ष्ठांमतिंवसिष्ठमीळ्हुषेभरस्व । यईमर्वांचंकरतेयजत्रंसहस्रामघंवृषणंबृहंतं ॥ अधान्वस्यसंदृशंजगन्वानग्नेरनीकंवरुण
स्यमंसि । स्वर्यदश्मन्नधिपाऽउऽअंधोभिमावपुर्दृशयेनिनीयात् ॥ आयद्रुहाववरुणश्चनावंप्रयत्समुद्रमीरयावमध्यं ।
अधियदपांस्नुभिश्चरावप्रप्रेंखऽईंखयावहैशुभेकं ॥ वसिष्ठंहवरुणोनाव्याधादृषिंचकारस्वपामहोभिः । स्तोतारंविप्रः
सुदिनत्वेऽअह्नांयान्नुद्यावस्ततनन्यादुषासः ॥ क्वत्यानिनौसख्याबभूवुःसचावहेयदवृकंपुराचित् । बृहंतंमानंवरुण
स्वधावःसहस्रद्वारंजगमागृहंते ॥ यऽआपिर्नित्योवरुणप्रियःसन्त्वामागांसिकृणवत्सखाते । मातऽएनस्वंतोयक्षिन्भु
जेमयंधिष्माविप्रःस्तुवतेवरूथं ॥ ध्रुवासुत्वासुक्षितिषुक्षियंतोव्यस्मत्पाशंवरुणोमुमोचत् । अवोवन्वानाऽअदितेरु

मैत्रावरुणिर्वसिष्ठोवरुणस्त्रिष्टुप् । (७।५।१८) प्रशुंध्युवमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोवरुणस्त्रिष्टुबंत्याजगती । (अत्यापाशवि-

पस्थाद्यूयंपात० ॥ १० ॥ (७।५।१९) मोपुवरुणमृन्मयंगृहंराजन्नहंगमं । मृळासुक्षत्रमृळय ॥ यदेमिप्रस्फुरन्निव दृतिर्नध्मातोऽअद्रिवः । मृळा० ॥ क्रत्वःसमहदीनताप्रतीपंजगमाशुचे । मृळा० ॥ अपांमध्येतस्थिवांसंतृष्णाविद ज्जरितारं । मृळा० ॥ यत्किंचेदंवरुणदैव्येजनेभिद्रोहंमनुष्याश्चरामसि । अचित्तीयत्तवधर्मायुयोपिममानस्तस्मादे नसोदेवरीरिषः ॥ ११ ॥ (७।६।१) प्रवीरयाशुचयोदद्रिरेवामध्वर्युभिर्मधुमंतःसुतासः । वहवायोनियुतोयाह्य च्छापिबासुतस्यांधसोमदाय ॥ ईशानायप्रहुतिंयस्तऽआनट्शुचिंसोमंशुचिपास्तुभ्यंवायो । कृणोपितंमर्त्येषुप्रशस्तं जातोजातोजायतेवाज्यस्य ॥ रायेनुयंजज्ञतूरोदसीमेरायेदेवीधिषणाधातिदेवं । अधवायुंनियुतःसश्चतस्वाऽउतश्वे तंवसुधितिंनिरेके ॥ उच्छन्नुषसःसुदिनाऽअरिप्राऽउरुज्योतिर्विविदुर्दीध्यानाः । गव्यंचिदूर्वमुशिजोविवव्रुस्तेषामनुप्र दिवःसस्रुरापः । तेसत्येनमनसादीध्यानाःस्वेनयुक्तासःक्रतुनावहंति । इंद्रवायूवीरवाहंरथंवामीशानयोरभिपृक्षःस चंते ॥ ईशानासोयेदधतेस्वर्णोगोभिरश्वेभिर्वसुभिर्हिरण्यैः । इंद्रवायूसूरयोविश्वमायुरर्वद्भिर्वीरैःपृतनासुसह्युः ॥ अर्वंतोनश्रवसोभिक्षमाणाऽइंद्रवायूसुष्टुतिभिर्वसिष्ठाः । वाजयंतःस्ववसेहुवेमयूयंपात० ॥ १२ ॥ (७।६।२) कुवि

मोचनीतिगुणः) (७।५।१९) मोपुवरुणेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोवरुणोगायत्र्यंत्याजगती । (७।६।१) प्रवीरयेतिसप्तर्चस्य सूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःआद्यानांचतसृणांवायुरंत्यानांतिसृणामिंद्रवायूत्रिष्टुप् । (७।६।२) कुविदंगेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठ

दुंगनमसायेवृधासःपुरादेवाऽअनवद्यासऽआसन् । तेवायवेमनवेबाधितायावासयन्नुपसंसूर्येण ॥ उशंतादूतानदभा यगोपामासश्चपाथःशरदश्चपूर्वीः । इंद्रवायूसुष्टुतिर्वामियानामार्डीकमीट्टेसुवितंचनव्यं ॥ पीवोऽअन्नांरयिवृधःसुमे धाःश्वेतःसिषक्तिनियुतामभिश्रीः । तेवायवेसमनसोवितस्थुर्विश्वेन्नरःस्वपत्यानिचक्रुः ॥ यावत्तरस्तन्वो३ यावदोजो यावन्नरश्चक्षसादीध्यानाः । शुचिंसोमंशुचिपापातमस्मेऽइंद्रवायूसदतंबर्हिरेदं ॥ नियुवानानियुतःस्पार्हवीराऽइंद्रवायू सरथंयातमर्वाक् । इदंहिवांप्रभृतंमध्वोऽअग्रमधप्रीणानाविमुमुक्तमस्मे ॥ यावांशतंनियुतोयाःसहस्रमिंद्रवायूविश्व वाराःसचंते । आभिर्यातंसुविदत्राभिरर्वाक्पातंनराप्रतिभृतस्यमध्वः ॥ अर्वंतोनश्रवसोभिक्षमाणाऽइंद्रवायूसुष्टुति भिर्वसिष्ठाः । वाजयंतःस्ववसेहुवेमयूयंपात० ॥ १३ ॥ (७।६।२) आवायोभूषशुचिपाऽउपनःसहस्रंतेनियुतोवि श्ववार । उपोतेऽअंधोमद्यमयामियस्यदेवदधिषेपूर्वपेयं ॥ प्रसोताजीरोऽअध्वरेष्वस्थात्सोममिंद्रायवायवेपिबध्यै । प्रयद्वांमध्वोऽअग्रियंभरंत्यध्वर्यवोदेवयंतःशचीभिः ॥ प्रयाभिर्यासिदाश्वांसमच्छानियुद्भिर्वायविष्टयेदुरोणे । निनो रयिंसुभोजसंयुवस्वनिवीरंगव्यमश्व्यंचराधः ॥ येवायवऽइंद्रमादनासऽआदेवासोनितोशनासोऽअर्यः । घ्नंतोवृत्रा णिसूरिभिःष्यामसासह्वांसोयुधानृभिरमित्रान् ॥ आनोनियुद्भिःशतिनीभिरध्वरंसहस्रिणीभिरुपयाहियज्ञं । वायो

इंद्रवायूआद्यातृतीययोर्वायुस्त्रिष्टुप् । (७।६।२) आवायवितिपंचर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोवायुर्द्वितीयाचतुर्थ्योरिंद्रवायूत्रिष्टुप् ।

ऽऽसिन्ल निमाद्यन्वगृयंगोत० ॥ १४ ॥ (७।३।४) गुर्िनुन्नोगंन ां ानन्ुद्रोगो [illegible] ाणां । कुमाि
वांमुन्नाजोनीमिनानानुग्रऽङ्‍ग्रुनें यां ॥ नानांनर्गोनानाुि िनुनंनांकुतगानंनानुरांनां । गणंलीनोय
नमलुभूंरःपूंकं ानल्लुशा िस्युगः ॥ जांेनुयनि्रेगािजेनुगुािभिगुा असंनिमिन्नानां । ंरांशान्तनगानु ननु
नेमाणाऽ्स्रुग्नीजोलनोनरल्ने ॥ गािजिन्पु असंनिमिन्ननानुउन्त्रांगिनुमनं भारं । ंगुनिान नुराभ:नुगाने
प्रनोनन्चेभिन्निरतंदुणा. + ॥ नंयनगलीभिं नुनीन्या माननननुरनाग्र नानानंनं । नित्तिर्थशिनुमानेउ ुन्नानागुान: ।
नोमसुतानेनन ॥ १५ ॥ उत्माननुनोनंनुनिनुर्ऩनुउनगंर्गनाननुनागंयां । नन्निमाग:रनानान्नुलेऩ नंनुनाि
न्निवैतृनीयुयाजे: ॥ नोऽअ्मरउनानमंगानमिं ेन्नाामर नंगुाभिरोरे: । ंसेनोरियुनिन्नु पगि जननंपानं०
तिःशिश्रथंतु ॥ एनाऽनेरऽआशुगाणानंउर्द्धिनेरो.ननाभंनागुाानं् । गुणुनरनिनुनुनिरांशीन
॥ १६ ॥ (७।३।५) उ्यंगांनुस्यनन्नंनुउरउगशीणुनन्तुति: । गुच्यानृश्वरंगाननि ॥ ुनेउ्युपानननांनुर
नंतंगिरः । उंगानागीन्यतंनियंः ॥ मापांननायंनानुनंद्रांगोनामिशलनगं । नानांरंरनंलिंः ॥ नुनागोनानानमं ॥ ना
त्सुंनुक्तिमेर्यामनः । प्रियावेनांऽअनुस्नं ॥ नाहिन लुऽऊंकेनऽनुयाशिमांनकुलगं । [illegible]
(७।३।४) मुनिनिलाह ानृनुन्नभैत्रानरु । ।शिवः नां। १२। (७।३।५) ३ंगानि [illegible]

वांगीभिर्विपन्यवः प्रयस्वंतोहवामहे । मेधसातासनिष्यवः ॥ १७ ॥ इंद्राग्नीऽअवसागतमस्मभ्यंचर्पणीसहा । मा नोदुःशंसऽईशत ॥ माकस्यनोऽअररुपोधूर्तिःप्रणङ्मर्त्यस्य । इंद्राग्नीशर्मयच्छतं ॥ गोमद्धिरण्यवद्वसुयद्वामश्वावदीमहे । इंद्राग्नीतद्वनेमहि ॥ यत्सोमऽआसुतेनरऽइंद्राग्नीऽअजोहवुः । सप्तीवंतासपर्यवः ॥ उक्थेभिर्वृत्रहंतमायामंदानाचिदागिरा । आंगूषैराविवासतः ॥ ताविद्दुःशंसंमर्त्यंदुर्विद्वांसंरक्षस्विनं । आभोगंहन्मनाहतमुदधिंहन्मनाहतं ॥ १८ ॥ (७।६।६) प्रक्षोदसाधायसासस्रऽएषासरस्वतीधरुणमायसीपूः । प्रवावधानारथ्येवयातिविश्वाऽअपोमहिनासिंधुरन्याः+ ॥ एकाचेतत्सरस्वतीनदीनांशुचिर्यतीगिरिभ्यऽआसमुद्रात् । रायश्चेतंतीभुवनस्यभूरेर्घृतंपयोदुदुहेनाहुपाय ॥ सवावृधेनर्योयोषणासुवृपाशिशुर्वृपभोयज्ञियासु । सवाजिनंमघवद्भ्योदधातिविसातयेतन्वंमामृजीत ॥ उतस्यानःसरस्वतीजुपाणोपश्रवत्सुभगायज्ञेऽअस्मिन् । मितज्ञुभिर्नमस्यैरियानारायायुजाचिदुत्तरासखिभ्यः ॥ इमाजुह्वानायुष्मदानमोभिःप्रतिस्तोमंसरस्वतिजुपस्व । तवशर्मन्प्रियतमेदधानाऽउपस्थेयामशरणंनवृक्षं+ ॥ अयमुतेसरस्वतिवसिष्ठोद्वारावृतस्यसुभगेव्यावः । वर्धशुभ्रेस्तुवतेरासिवाजान्यूयंपात० ॥ १९ ॥ (७।६।७) बृहदु

गायत्र्यंत्यानुष्टुप्। (७।६।६)प्रक्षोदसेतिपड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःसरस्वतीतृतीयायाःसरस्वांस्त्रिष्टुप्। (७।६।७) बृहदुगायिपइतिपड्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःसरस्वतीअंत्यानांतिसृणांसरस्वान्आद्याबृहतीद्वितीयासतोबृहतीतृतीयाप्रस्तारपंक्तिःअंत्यास्तिस्रोगायत्र्यः।

गायिपेवचौमुर्यौनदीनां । सरस्वतीमिन्महयासुवृक्तिभिःस्तोमैर्वसिष्ठरोदसी ॥ उभेयत्तेमहिनाशुभ्रेऽअंधसीऽअ
धिक्षियंतिपूरवः । सानोबोध्यवित्रीमरुत्सखाचोदराधोमघोनां ॥ भद्रमिद्भद्राकृणवत्सरस्वत्यकवारीचेततिवाजिनी
वती । गृणानाजमदग्निवत्स्तुवानाचवसिष्ठवत् ॥ जनीयंतोन्वग्रवःपुत्रीयंतःसुदानवः । सरस्वंतंहवामहे ॥ येतेस
रस्वऽऊर्मयोमधुमंतोघृतश्चुतः । तेभिर्नोऽविताभव ॥ पीपिवांसंसरस्वतःस्तनंयोविश्वदर्शतः । भक्षीमहिप्रजामिषं
॥ २० ॥ (७।६।८) यज्ञेदिवोनृषदनेपृथिव्यानरोयत्रदेवयवोमदंति । इंद्राययत्रसवनानिसुन्वेगमन्मदायप्रथमंवय
श्च ॥ आदैव्यावृणीमहेऽवांसिबृहस्पतिर्नोमहऽआसखायः । यथाभवेममीढुषेऽअनागायोनोदातापरावतःपितेव ॥
तमुज्येष्ठंनमसाहविर्भिःसुशेवंब्रह्मणस्पतिंगृणीषे । इंद्रंश्लोकोमहिदैव्यःसिषक्तुयोब्रह्मणोदेवकृतस्यराजा ॥ सऽआ
नोयोनिंसदतुप्रेष्ठोबृहस्पतिर्विश्ववारोयोऽअस्ति । कामोरायःसुवीर्यस्यतंदात्पर्षन्नोऽअतिसश्चतोऽअरिष्टान् ॥ तमानो
ऽअर्कममृतायजुष्टमिमेधासुरमृतासःपुराजाः । शुचिक्रंदंयजतंपस्त्यानांबृहस्पतिमनर्वाणंहुवेम ॥ २१ ॥ तंशग्मा
सोऽअरुषासोऽअश्वाबृहस्पतिंसहवाहोवहंति । सहश्चिद्यस्यनीलवत्सधस्थंनभोनरूपमरुषंवसानाः ॥ सहिशुचिःशत
पत्रःसशुंध्युर्हिरण्यवाशीरिषिरःस्वर्षाः । बृहस्पतिःसस्वावेशऽऋष्वःपुरुसखिभ्यऽआसुतिंकरिष्ठः ॥ देवीदेवस्यरोदे

(७।६।८) यज्ञेदिवऽइतिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठऋषिः [illegible] इंद्राब्रह्मणस्पतीअंत्यायाइंद्राबृहस्पती त्रिष्टुप्

सीजानित्रीबृहस्पतीवावृधतुर्महित्वा । दक्षाय्यायदक्षतासखायःकरद्ब्रह्मणेसुतरासुगाधा ॥ इयंवांब्रह्मणस्पतेसुवृक्तिर्ब्रह्मेंद्रायवज्रिणेऽकारि । अविष्टंधियोजिगृतंपुरंधीर्जजस्तमर्योवनुषामरातीः ॥ बृहस्पतेयुवमिंद्रश्चवस्वोदिव्यस्येशाथेऽउतपार्थिवस्य । धत्तंरयिंस्तुवतेकीरयेचिद्यूयंपात० ॥ २२ ॥ (७।६।९) अध्वर्यवोरुणंदुग्धमंशुंजुहोतनवृषभायक्षितीनां । गौराद्वेदीयाँऽअवपानमिंद्रोविश्वाहेद्यातिसुतसोममिच्छन् ॥ यद्दधिषेप्रदिविचार्वन्नंदिवेदिवेपीतिमिदस्यवक्षि । उतहृदोतमनसाजुषाणऽउशन्निंद्रप्रस्थितान्पाहिसोमान् ॥ जज्ञानःसोमंसहसेपपाथप्रतेमातामहिमानमुवाच । एंद्रपप्राथोर्वं१तरिक्षंयुधादेवेभ्योवरिवश्चकर्थ ॥ यद्योधयामहतोमन्यमानान्त्साक्षामतान्बाहुभिःशाशदानान् । यद्वानृभिर्वृतऽइंद्राभियुध्यास्तंत्वयाजिंसौश्रवसंजयेम ॥ प्रेंद्रस्यवोचंप्रथमाकृतानिप्रनूतनामघवायाचकार । यदेददेवीरसहिष्टमायाऽअथाभवत्केवलःसोमोऽअस्य ॥ तवेदंविश्वमभितःपशव्यं१यत्पश्यसिचक्षसासूर्यस्य । गवामसिगोपतिरेकऽइंद्रभक्षीमहितेप्रयतस्यवस्वः ॥ बृहस्पतेयुवमिंद्रश्चवस्वोदिव्यस्येशाथेऽउतपार्थिवस्य । धत्तंरयिंस्तुवतेकीरयेचिद्यूयंपात० ॥ २३ ॥ (७।६।१०) परोमात्रयातन्वावृधाननतेमहित्वमन्वश्नुवंति । उभेते

(७।६।९) अध्वर्यवइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठइंद्रोंत्यायाइंद्राबृहस्पतीत्रिष्टुप् । (७।६।१०) परोमात्रयेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविष्णुःउरुंयज्ञायेतितिसृणामिंद्राविष्णूत्रिष्टुप् ।

विम्नरजांसीपृथिव्याविष्णोदेवत्वंगर्भमस्यविलरे ॥ नतेविष्णोजायमानोनजातोदेवमहिम्नःपरमंतमाप । उदस्तभ्नाना
कंमृष्वंबृहंतंदाधर्थप्राचींककुभंपृथिव्याः+ ॥ इरावतीधेनुमतीहिभूतंसूयवसिनीमनुषेदशस्या । व्यस्तभ्नारोदसीवि
ष्णवेतेदाधर्थपृथिवीमभितोमयूखैः ॥ उरुंयज्ञायचक्रथुरुलोकंजनयंतासूर्यमुषासमग्निं । दासस्यचिद्वृषशिप्रस्यमाया
जघ्नथुर्नरापृतनाज्येषु ॥ इंद्राविष्णूदृंहिताःशंबरस्यनवपुरोनवतिंचश्नथिष्टं । शतंवर्चिनःसहस्रंचसाकंहथोअप्रत्य
सुरस्यवीरान्+ ॥ इयंमनीषाबृहतीबृहंतोरुक्रमातवसावर्धयंती । ररेवांस्तोमंविदथेषुविष्णोपिन्वतमिषोवृजनेष्विंद्र ॥
वर्षट्तेविष्णवासआकृणोमितन्मेजुषस्वशिपिविष्टहव्यं । वर्धंतुत्वासुष्टुतयोगिरोमेयूयंपात० ॥ २४ ॥ (७।३।११)
नूमर्तोदयतेसनिष्यन्योविष्णवउरुगायायदाशत् । प्रयःसत्राचामनसायजातएतावंतंनर्यमाविवासात् ॥ त्वंवि
ष्णोसुमतिंविश्वजन्यामप्रयुतामेवयावोमतिंदाः । पर्चोयथानःसुवितस्यभूरेरश्वावतःपुरुश्चंद्रस्यरायः+ ॥ त्रिर्देवःपृ
थिवीमेषएतांविचक्रमेशतर्चसंमहित्वा । प्रविष्णुरस्तुतवसस्तवीयान्त्वेषंह्यस्यस्थविरस्यनाम ॥ विचक्रमेपृथिवीमे
षएतांक्षेत्रायविष्णुर्मनुषेदशस्यन् । ध्रुवासोअस्यकीरयोजनासउरुक्षितिंसुजनिमाचकार ॥ प्रतत्तेअद्यशिपिवि
ष्टनामार्यःशंसामिवयुनानिविद्वान् । तंत्वागृणामितवसमतव्यान्क्षयंतमस्यरजसःपराके+ ॥ किमित्तेविष्णोपरिचक्ष्यं

(७।६।११) नूमर्तइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठोविष्णुस्त्रिष्टुप् ।

भूप्रयद्वंवक्षेशिपिविष्टोऽअस्मि । मावर्पोऽअस्मदर्पगूहऽएतद्यदुन्यरूपःसमिथेवभूर्थ ॥ वषट्तेविष्णवासऽआकृणो
मितन्मेजुषस्वशिपिविष्टहव्यं । वर्धंतुत्वासुष्टुतयोगिरोमेयूयंपात० ॥ २५ ॥ इतिपंचमाष्टकेषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

अष्टत्रिंशाध्यायेवर्गाः २५ सूक्तानि २० ऋचः १४५ ॥ त्यागः ॥ उपस.६ इंद्रावरुणाभ्या.३० वरुणाये.२७ वायव. ४ इंद्र-
वायुभ्या.३ वायव. इंद्रवायुभ्या. वायव. इंद्रवायुभ्या.४ वायव इंद्रवायुभ्या. वायव. इंद्रवायुभ्या. वायव. इंद्राग्निभ्या.२० सरस्वत्या.२
सरस्वत. सरस्वत्या.६ सरस्वत.३ इंद्राये. बृहस्पतय. इंद्राब्रह्मणस्पतिभ्या. बृहस्पतय.५ इंद्राब्रह्मणस्पतिभ्या. इंद्राबृहस्पतिभ्या.
इंद्राये.६ इंद्राबृहस्पतिभ्या. विष्णव.३ इंद्राविष्णुभ्या.३ विष्णव.८ ॥ इतिपंचमेषष्ठः ॥

तिस्रःपद्पार्जन्यंतुंपर्जन्यायतृचंगायत्रंद्वितीयापादनिचृदंतेकुमारआग्नेयोपश्यद्वसिष्ठएववावृष्टिकामःसंवत्स
रंदशपर्जन्यस्तुतिंःसंहृष्टान्मंडूकांस्तुष्टावाद्यानुष्टुविंद्रासोमापंचाधिकेंद्रासोमंराक्षोघ्नंशापाभिशापप्रायंपद्सप्त
वाद्याजगत्यएकविंशीत्रयोविंश्यौचाष्टादशीमारुतीचंदशमीचतुर्दश्यावाग्नेय्यौदैव्यैकादश्यंत्यानुष्टुन्नवमीद्वा
दशीत्रयोदशीसौम्यःसप्तदशीग्राव्ण्यष्टमीषोळश्यावैंद्र्यौप्रवर्तयेतिचतस्रऐंद्र्योमानोरक्षइत्यृषेरात्मानआशीरुत्त
रोर्धर्चःपृथिव्यंतरिक्षंदैवतंःपरंगायत्रंप्राग्वत्सप्रैंक्रौपिश्चानुक्तगोत्रःप्राड्भत्स्यात्काण्वोष्टमंमंडलंमाचिच्चतुस्त्रिंशं
न्मेधातिथिमेध्यातिथीऐंद्रंवार्हतंद्विप्रगाथादिद्वित्रिष्टुवंतमाद्यंद्वृचंप्रगाथोपश्यत्सघोरःसन्भ्रातुःकण्वस्यपुत्रता

*अत्रांतरिक्षंद्यौरितिदैवतइतिपाठोस्तिसचमानोरक्षइतिमंत्रेद्योर्देवत्वेनग्रहणाभावादुपेक्ष्यःवसिष्ठाशीःपृथिव्यंतरिक्षदेवतात्रयमेवात्रयुक्तं।

मगात्स्नायोगिश्चासंगोयःस्त्रीभूत्वापुमानभूत्समेध्यातिथयेदानंदत्त्वास्तुहिस्तुहीतिचतसृभिरात्मानंतुष्टावपत्नी
चास्यांगिरसीशश्वतीपुंस्त्वमुपलभ्यैनंप्रीतात्वयातुष्टावेदंवसोद्विचत्वारिंशन्मेधातिथिरांगिरसश्चप्रियमेधःस्वा
दवोनुष्टुब्वंत्याभ्यांमेधातिथिर्विभिंदोदानंतुष्टावपिबचतुर्विंशतिर्मेध्यातिथिःप्रागाथंत्वनुष्टुब्गायत्र्यौबृहतीत्वा
त्याःकौरयाणस्यपाकस्थाम्नोदानस्तुतिर्यदिंद्रसैकादेवातिथिस्तृचोत्यःपुरउष्णिगंतःकुरुंगस्यदानस्तुतिस्तत्प्
वांश्चतस्रःपौष्णयोवा ॥ ७ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (७।६।१२) तिस्रोवाचःप्रवदज्योतिरग्रायाऽएतद्दुहेमधुदोघमूधः । सवत्संकृण्वन्गर्भमोषधी
नांसद्योजातोवृषभोरोरवीति ॥ योवर्धनऽओषधीनांयोऽअपांयोविश्वस्यजगतोदेवऽईशे । सत्रिधातुशरणंशर्मयंसत्त्रि
वर्तुज्योतिःस्वभिष्ट्य१स्मे ॥ स्तरीरुत्वद्भवतिसूतऽउत्वद्यथावशंतन्वंचक्रऽएषः । पितुःपयःप्रतिगृभ्णातिमातातेनपि
तावर्धतेतेनपुत्रः+ ॥ यस्मिन्विश्वानिभुवनानितस्थुस्तिस्रोद्यावस्त्रेधामस्रुरापः । त्रयःकोशासऽउपसेचनासोमध्वः
श्चोतंत्यभितोविरप्शं+ ॥ इदंवचःपर्जन्यायस्वराजेहृदोऽअस्त्वंतरंतज्जुजोषत् । मयोभुवोवृष्टयःसंत्वस्मेसुपिप्पलाऽ
ओषधीर्देवगोपाः ॥ सरेतोधावृषभःशश्वतीनांतस्मिन्नात्माजगतस्तस्थुषश्च । तन्मऽऋतंपातुशतशारदाययूयंपात० ॥

(७।६।१२) तिस्रोवाचइतिषडृचस्यसूक्तस्यात्रेयःकुमारःपर्जन्यस्त्रिष्टुप्) (तिस्रोवाचःपर्जन्यायेतिसूक्तंयोवृष्टिकामोवसिष्ठःपार्श्विकः ।

॥ १ ॥ (७।६।१३) पर्जन्यायप्रगायतदिवस्पुत्रायमीळ्हुषे । सनोयवसमिच्छतु ॥ योगर्भमोषधीनांगवांकृणोत्यर्वतां । पर्जन्यःपुरुषीणां ॥ तस्माऽइदास्येहविर्जुहोतामधुमत्तमं । इळांनःसंयतंकरत् ॥ २ ॥ (७।६।१४) संवत्सरंशशयानाब्राह्मणाव्रतचारिणः । वाचंपर्जन्यजिन्वितांप्रमंडूकाऽअवादिषुः ॥ दिव्याऽआपोऽअभियदेनमायन्दृतिंनशुष्कंसरसीशयानं । गवामहनमायुर्वत्सिनीनांमंडूकानांवग्नुरत्रासमेति ॥ यदीमेनाँऽउशतोऽअभ्यवर्षीत्तृष्यावतःप्रावृष्यागतायां । अक्खलीकृत्यापितरंनपुत्रोऽअन्योऽअन्यमुपवदंतमेति ॥ अन्योऽअन्यमनुगृभ्णात्येनोरपांप्रसर्गेयदमंदिषातां । मंडूकोयदभिवृष्टःकनिष्कन्पृश्निःसंपृंक्तेहरितेनवाचं ॥ यदेषामन्योऽअन्यस्यवाचंशाक्तस्येववदतिशिक्षमाणः । सर्वंतदेषांसमृधेवपर्वयत्सुवाचोवदथनाध्यप्सु ॥ ३ ॥ गोमायुरेकोऽअजमायुरेकःपृश्निरेकोहरितऽएकऽएषां । समानंनामबिभ्रतोविरूपाःपुरुत्रावाचंपिपिशुर्वदंतः ॥ ब्राह्मणासोऽअतिरात्रेनसोमेसरोनपूर्णमभितोवदंतः । संवत्सरस्यतदहःपरिष्ठयन्मंडूकाःप्रावृषीणंबभूव ॥ ब्राह्मणासःसोमिनोवाचमक्रतब्रह्मकृण्वंतःपरिवत्सरीणं । अध्वर्यवोघर्मिणःसिष्विदानाऽआविर्भवंतिगुह्यानकेचित् ॥ देवहितिंजुगुपुर्द्वादशस्यऽऋतुंनरोनप्रमिनंत्येते । संवत्सरेप्रावृ

(७।६।१३) पर्जन्यायेतितृचस्यसूक्तस्याग्नेयःकुमारःपर्जन्योगायत्री । (७।६।१४) संवत्सरमितिदशर्चस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःपर्जन्यस्तुतिसंहृष्टमंडूकास्त्रिष्टुबाद्यानुष्टुप् ।

गोमांगुरन्नाद्रुनमोगुरतुलगृश्रिरद्रुकार्मितोनोनगूनि । गत्रांगुंद्रुकादर्दतः

प्यागंतायांतुसाघुमीऽअश्रुननेनिमुगं+ ॥ उगुलुदिगद्रुकोगृगमार्दगालुरि । मर्गोकुत्स्वंतुत्स्वंनि

शुतानिसहस्रमुनिप्रातिरंतुऽआयुः ॥ ४ ॥ (परिशिष्टं ॥ रंद्रांनोमातपतंरक्षऽउद्रुजतंन्यर्पयतंदृणाननमोद्रृधः । परोशृणानिमणितोन्योपतं

गृह्यंचतुरःपरः ॥) (७।६।१५) रंद्रांनोमामघशंसमुभ्यंगृपंनपुर्यगन्तुचरुर्गश्रिनाऽउन । त्रुम्रद्विषंकुव्यादेघोरचक्षसे

सुतंनुदेथांनिर्शिगोतमुनिर्णाः ॥ रंद्रांनोमामघुश्रंसमभ्यंगृपंनपुर्यगन्तुचरुगश्रिरा ष्यतं । यथानातःपुनरेकृतनोदयुत्त

द्रेपोधत्तमननायांकिमीदिने ॥ रंद्रांनोमादुकृतोत्रनेऽअंतरनारंभणेतमसिप्रविध्यतं । उत्तोश्तंमृत्यंशुपर्नेभ्योथनुर

द्धामस्तुसहंसेमन्युमच्छवंः ॥ रंद्रांमोमावर्तयतंदिवोवधंसंपृथिव्याऽअघशंसायतर्णं । तपुर्वधेभिरजरेभिरत्रिणोनिपर्शाने

क्षौवावृथानंनिजुर्वधः ॥ रंद्रासोमावर्तयतंदिवस्पर्यग्नितप्तेभिर्युवमश्महन्मभिः । तपुर्वधेभिरजरेभिरत्रिणोनिपर्शाने

विध्यतंयंतुनिस्वरं+ ॥ ५ ॥ रंद्रांनोमापरिवांभूतुविश्वतऽइयंमतिःकक्ष्याश्वेववाजिना । यावांहोत्रांपरिहिनोमिमेधय

ग्रेमात्रह्माणिनृपतीवजिन्वतं ॥ प्रतिस्मरेथांतुजयद्भिरेवैर्हतंद्रुहोरक्षसोभंगुरावतः । रंद्रांसोमादुष्कृतेमासुगंभूद्योनेः

(७।६।१५) इंद्रासोमेतिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्य ... [illegible]

द्रःनवमीद्वादशीनयोदशीनांसोमः ... [illegible]

थिव्यतरिक्षाणि आद्या.पंचदशीद्वाविंशीत्रयोविंशयो ... [illegible]

कुदाचिदभिदासंतिद्रुहा+ ॥ योमापाकेनमनसाचरंतमभिचष्टेऽअनृतेभिर्वचोभिः । आपऽइवकाशिनासंगृभीताऽ
असन्नस्त्वासतऽइंद्रवक्ता+ ॥ येपाकशंसंविहरंतऽएवैर्येवाभद्रंदूषयंतिस्वधाभिः । अहयेवातान्प्रददातुसोमऽआवा
दधातुनिर्ऋतेरुपस्थे ॥ योनोरसंदिप्संतिपित्वोऽअग्नेयोऽअश्वानांयोगवांयस्तनूनां । रिपुःस्तेनःस्तेयकृद्दभ्रमेतुनिषही
यतांतन्वा३तनांच ॥ ६ ॥ परःसोऽअस्तुतन्वा३तनाचतिस्रःपृथिवीरधोऽअस्तुविश्वाः । प्रतिशुष्यतुयशोऽअस्यदे
वायोनोदिवादिप्संतियश्चनक्तं ॥ सुविज्ञानंचिकितुषेजनायसच्चासच्चवचसीपस्पृधाते । तयोर्यत्सत्यंयतरदृजीयस्तदि
त्सोमोवतिहंत्यासत् ॥ नवाऽउसोमोवृजिनंहिनोतिनक्षत्रियंमिथुयाधारयंतं । हंतिरक्षोहंत्यासद्वदंतमुभाविंद्रस्यप्रसि
तौशयाते ॥ यदिवाहमनृतदेवऽआसमोघंवादेवाँऽअप्यूहेऽअग्ने । किमस्मभ्यंजातवेदोहृणीषेद्रोघवाचस्तेनिर्ऋथंसचं
तां ॥ अद्यामुरीययदियातुधानोऽअस्मियदिवायुस्ततपपूरुषस्य । अधासवीरैर्दशभिर्वियूयायोमामोघंयातुधानेत्याह
॥ ७ ॥ योमायातुंयातुधानेत्याहयोवारक्षाःशुचिरस्मीत्याह । इंद्रस्तंहंतुमहतावधेनविश्वस्यजंतोरधमस्पदीष्ट ॥ प्र
याजिगातिखर्गलेवनक्तमपद्रुहातन्वं१गूहमाना । वव्राँऽअनंताँऽअवसापदीष्टग्रावाणोघ्नंतुरक्षसऽउपब्दैः+ ॥ वि
तिष्ठध्वंमरुतोविक्ष्वि१च्छतगृभायतरक्षसःसंपिनष्टन । वयोयेभूत्वीपतयंतिनक्तभिर्येवारिपोदधिरेदेवेऽअध्वरे+ ॥
प्रवर्तयदिवोऽअश्मानमिंद्रसोमशितंमघवन्त्संशिशाधि । प्राक्तादपाक्तादधरादुदक्तादभिजहिरक्षसःपर्वतेन ॥ एत

तये । अस्माकंब्रह्मेदमिंद्रभूतुतेह्याविश्वांचवर्धनं ॥ वितर्तूर्यंतेमघवन्विपश्चितोर्योविपोजनानां । उपक्रमस्वपुरुरूप
माभरवाजंनेदिष्ठमूतयें ॥ महेचनत्वामद्रिवःपराशुल्कायदेयां । नसहस्रायनायुतायवज्रिवोनशतायशतामघ ॥१०॥
वस्याँऽइंद्रासिमेपितुरुतभ्रातुरभुंजतः । माताचमेछदयथःसमावसोवसुत्वनायराधसे ॥ क्वेयथक्वेदसिपुरुत्राचिद्धिते
मनः । अलर्षियुध्मखजकृत्पुरंदरप्रगायत्राऽअगासिषुः ॥ प्रास्मैगायत्रमर्चतवावातुर्यःपुरंदरः । याभिःकाण्वस्योपब
र्हिरासदंयासद्वज्रीभिनत्पुरः ॥ येतेसंतिदशग्विनःशतिनोयेसहस्रिणः । अश्वासोयेतेवृषणोरघुद्रुवस्तेभिर्नस्तूयमा
गहि ॥ आत्व१द्यसबर्दुघांहुवेगायत्रवेपसं । इंद्रंधेनुंसुदुघामन्यामिषमुरुधारामरंकृतं ॥ ११ ॥ यत्तुदत्सूरऽएतशंवं
कूवातस्यपर्णिना । वहत्कुत्समार्जुनेयंशतक्रतुःत्सरद्गंधर्वमस्तृतं ॥ यऽऋतेचिदभिश्रिषःपुराजत्रुभ्यऽआतृदः । सं
धातासंधिंमघवापुरूवसुरिष्कर्ताविह्रुतंपुनः ॥ माभूमनिष्टयाऽइवेंद्रत्वदरणाऽइव । वनानिनप्रजहितान्यद्रिवोदुरोषा
सोऽअमन्महि ॥ अमन्महीदनाशवोनुग्रासश्चवृत्रहन् । सकृत्सुतेमहताशूरराधसानुस्तोमंमुदीमहि ॥ यदिस्तोमंमम
श्रवदस्माकमिंद्रमिंदवः । तिरःपवित्रंससृवांसऽआशवोमंदंतुतुग्र्यावृधः ॥ १२ ॥ आत्व१द्यसधस्तुतिंवावातुःसख्यु
रागहि । उपस्तुतिर्मघोनांप्रत्वावत्वधातेवश्मिसुष्टुतिं ॥ सोताहिसोममद्रिभिरेमेनमप्सुधावत । गव्यावस्त्रेववास
यंतऽइन्नरोनिर्धुक्षन्वक्षणाभ्यः ॥ अधज्मोऽअधवादिवोबृहतोरोचनादधि । अयावर्धस्वतन्वागिराममाजातासुक्र

दृश्रोपुरस्तादनस्थऽऊरुरर्वरंवमाणः । शश्वतीनार्यभिचक्ष्याहसुभद्रमर्यभोजनंविभर्षि ॥ १६ ॥ (८।१।२) इदंवं
सोसुतमंधः पिबासुपूर्णमुदरं । अनाभयिन्ररिमाते ॥ नृभिर्धूतःसुतोऽअश्नैरव्योवारैःपरिपूतः । अश्वोननिक्तोनदी
षु ॥ तंतेयवंयथागोभिःस्वादुमकर्मश्रीणंतः । इंद्रत्वास्मिन्त्सधमादे ॥ इंद्रऽइत्सोमपाऽएकऽइंद्रःसुतपाविश्वायुः ।
अंतर्देवान्मर्त्यांश्च ॥ नयंशुक्रोनदुराशीर्नतृप्राऽउरुव्यचसं । अपस्पृण्वतेसुहार्दं ॥ १७ ॥ गोभिर्यदीमन्येऽअस्मन्मृ
गंनव्रामृगयंते । अभित्सरंतिधेनुभिः ॥ त्रयऽइंद्रस्यसोमाःसुतासःसंतुदेवस्य । स्वेक्षयेसुतपाव्नः ॥ त्रयःकोशासः
श्चोतंतितिस्रश्चम्वः सुपूर्णाः । समानेऽअधिभार्मन् ॥ शुचिरसिपुरुनिःष्ठाःक्षीरैर्मध्यतऽआशीर्तः । दध्नामंदिष्ठःशूर
स्य ॥ इमेतऽइंद्रसोमास्तीव्राऽअस्मेसुतासः । शुक्राऽआशिरंयाचंते ॥ १८ ॥ ताँऽआशिरंपुरोळाशमिंद्रेमंसो
मंश्रीणीहि । रेवंतंहित्वाशृणोमि ॥ हृत्सुपीतासोयुध्यंतेदुर्मदासोनसुरायां । ऊधर्ननग्नाजरंते ॥ रेवाँऽइद्रेवतःस्तोता
स्यात्वावतोमघोनः । प्रेदुहरिवःश्रुतस्य ॥ उक्थंचनशस्यमानमगोरिरराचिकेत । नगायत्रंगीयमानं ॥ मानऽइंद्र
पीयत्नवेमाशर्धतेपरादाः । शिक्षाशचीवःशचीभिः ॥ १९ ॥ वयमुत्वातदिदर्थाऽइंद्रत्वायंतःसखायः । कण्वाऽउ

(८।१।२) इदंवसोसुतमितिद्विचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यमेधातिथिरांगिरसःप्रियमेधश्चेत्युभावृषीअंत्ययोर्द्वयोःकाण्वोमेधातिथिर्ऋषिरिंद्रः अंत्ययोर्विभिंदुर्गायत्रीअष्टाविंश्यनुष्टुप् । (विभिंदोर्दानस्तुतिः)

कथेभिर्जरंते ॥ नघेमन्यदापपनवज्रिन्नपसोनविष्टौ । तवेदुस्तोमंचिकेत ॥ इच्छंतिदेवाःसुन्वंतंनस्वप्नायस्पृहयंति ।
यंतिप्रमादमतंद्राः ॥ ओषुप्रयाहिवाजेभिर्माहृणीथाऽअभ्यस्मान् । महाँऽइवयुवजानिः ॥ मोष्वद्यदुर्हणावान्त्सा
यंकरदारेऽअस्मत् । अश्रीरऽइवजामाता ॥ २० ॥ विद्माह्यस्यवीरस्यभूरिदावरीसुमतिं । त्रिषुजातस्यमनांसि ॥
आतूषिंचकण्वमंतंनघाविद्मशवसानात् । यशस्तरंशतमूतेः ॥ ज्येष्ठेनसोतरिंद्रायसोमंवीरायशक्राय । भरापिबन्नर्याय ॥
योवेदिष्ठोऽअव्यथिष्वश्वावंतंजरितृभ्यः । वाजंस्तोतृभ्योगोमंतं । पन्यंपन्यमित्सोतारऽआधावतमद्याय । सोमंवीराय
शूराय ॥ २१ ॥ पातावृत्रहासुतमाघागमन्नारेऽअस्मत् । नियमतेशतमूतिः ॥ एहहरीब्रह्मयुजाशग्मावक्षतःसखा
यं । गीर्भिःश्रुतंगिर्वणसं ॥ स्वादवःसोमाऽआयाहिश्रीताःसोमाऽआयाहि । शिप्रिन्नृषीवःशचीवोनायमच्छासधमा
दं ॥ स्तुतश्चयास्त्वावर्धंतिमहेराधसेनृम्णाय । इंद्रंकारिणंवृधंतः ॥ गिरश्चयास्तेगिर्वाहऽउक्थाचतुभ्यंतानि । सत्रा
दधिरेशवांसि ॥ २२ ॥ एवेदेषतुविकूर्मिर्वाजाँऽएकोवज्रहस्तः । सनादमृक्तोदयते ॥ हंतावृत्रंदक्षिणेनेंद्रःपुरूपुरुहूतः ।
महान्महीभिःशचीभिः ॥ यस्मिन्विश्वाश्चर्षणयऽउतच्यौलाज्रयांसिच । अनुघेन्मंदीमघोनः ॥ एषऽएतानिचकारें
द्रोविश्वायोतिशृण्वे । वाजदावामघोनां ॥ प्रभर्तारथंगव्यंतमपाकाच्चिद्यमवति । इनोवसुसहिवोह्ळा ॥ २३ ॥
सनितावित्रोऽअर्वद्भिर्हंतावृत्रंनृभिःशूरः । सत्योविताविधंतं ॥ यजध्वैनंप्रियमेधाऽइंद्रंसत्राचामनसा । योभूत्सोमैः

सत्यमद्धा ॥ गाथश्रवसंसत्पतिंश्रवस्काममंपुरुत्मानं । कण्वासोगातवाजिनं ॥ यऽऋतेचिद्गास्पदेभ्योदात्सखानृभ्यःश
चीवान् ॥ येऽअस्मिन्काममश्रियन् ॥ इत्थाधीवंतमद्रिवःकाण्वंमेध्यातिथिं । मेषोभूतोऽ३भियन्नयः ॥ शिक्षाविभिं
दोऽअस्मैचत्वार्ययुतादददत् । अष्टापरःसहस्रा ॥ उतसुत्येपयोवृधामाकीरणस्यनप्त्या । जनित्वनायमामहे ॥ २४ ॥
(८।१।३) पिबासुतस्यरसिनोमत्स्वानऽइंद्रगोमतः । आपिनोबोधिसधमाद्योवृधेऽ३स्माँऽअवंतुतेधियः ॥ भूयाम
तेसुमतौवाजिनोवयंमानःस्तरभिमातये । अस्मान्चित्राभिरवतादभिष्टिभिरानःसुम्नेषुयामय ॥ इमाऽउत्वापुरूवसो
गिरोवर्धंतुयाममं । पावकवर्णाःशुचयोविपश्चितोभिस्तोमैरनूषत ॥ अयंसहस्रमृषिभिःसहस्कृतःसमुद्रऽइवपप्रथे ।
सत्यःसोऽअस्यमहिमागृणेशवोयज्ञेषुविप्रराज्ये ॥ इंद्रमिद्देवतातयऽइंद्रंप्रयत्यध्वरे । इंद्रंसमीकेवनिनोहवामहऽइंद्रं
धनस्यसातये ॥ २५ ॥ इंद्रोमह्नारोदसीपप्रथच्छवऽइंद्रःसूर्यमरोचयत् । इंद्रेहविश्वाभुवनानियेमिरऽइंद्रेसुवानास
ऽइंदवः ॥ अभित्वापूर्वपीतयऽइंद्रस्तोमेभिरायवः । समीचीनासऽऋभवःसमस्वरन्रुद्रागृणंतपूर्व्यं ॥ अस्येदिंद्रोवावृ
धेवृष्ण्यंशवोमदेसुतस्यविष्णवि । अद्यातमस्यमहिमानमायवोनुष्टुवंतिपूर्वथा ॥ तत्त्वायामिसुवीर्यंतद्ब्रह्मपूर्वचित्तये ।

(८।१।३) पिबासुतस्येतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वोमेध्यातिथिरिंद्रःअंत्यचतसृणांपाकस्थामादेवता प्रथमाद्येकोनविंशत्यंताअयुजो
बृहत्यःद्वितीयादिविंशत्यंतायुजःसतोबृहत्यःअंत्याश्चतस्रःक्रमेणानुष्टुब्गायत्र्यौबृहतीच ।

येनायतिभ्योभृगंत्र रनेतिग्लिगेलप्रकल्पमालि न ॥ गेनांनमुप्रनगुंगोनुगिरुलमल्विनुगिलेग गः । नुगः नोऽ [illegible]
ह्रिमाननुनशेयंक्षोणीरनुनकृ: ॥ २६ ॥ गुग्यीनंऽ [illegible] निर्वाणिनुर्णि । [illegible] ॥
सोमायपृथ्वी ॥ गुग्भीनोऽग्लगलंगुंग्माणिगुणिणोऽग्रगिणाननः । [illegible] ॥ [illegible]
कनल्योऽअतुनीनानुरोगृणीनुमलीः । कुगीनोस्मनह्रिमानंलिंद्धिगंलगृणांऽ [illegible] ॥ [illegible] । [illegible]
णिःकोयिप्रंऽओकने । कृलाकवंमरनविंक्रमुन्नुनःकृ [illegible] ॥ [illegible] । [illegible]
नितांधनुमाऽअंतिनोनयोनालुगंनुारलोऽगा ॥ २७ ॥ [illegible] । [illegible]
भिमुंह्यंतऽग्रायवंःप्रियमेगाणोऽअम्नगन् ॥ [illegible] । [illegible] ॥
उग्रऽकृप्येभिरागंति ॥ [illegible] । [illegible] ॥ [illegible]
निरिंद्रवृत्तीम्यांगुगंधनुंम्योऽगस्कुरः । निरनुंदगुनृगंनरनुागिनोनि [illegible] ॥ [illegible]
योनिःमोमंऽद्रंह्निवोरनः । निरतारिकाद्भमोगुनामा. कूर्मा म्रुगीमं ॥ २८ ॥ [illegible] । [illegible] ॥ न
याणः । विश्वंपात्मनालोभिंछमुणेयद्वृति गावंमानं ॥ [illegible] । [illegible] । नुगीनुमिह्रो
साऽअन्येदग्ग्रमतिद्युरुवहंतिनलेयः । अन्तनयोनतुर्य्यं ॥ [illegible] । [illegible]

हिंतस्यपाकस्थामानंभोजंदातारमब्रवं ॥ २९ ॥ (८।१।४) यदिंद्रप्रागपागुदङ्न्यग्वाहूयसेनृभिः । सिमापुरूनृषू
तोऽअस्यानवेसिप्रशर्धतुर्वशे ॥ यद्वारुमेरुशमेश्यावकेकृपऽइंद्रमादयसेसचा । कण्वासस्त्वाब्रह्मभिःस्तोमवाहसऽइंद्राय
च्छंत्यागहि ॥ यथागौरोऽअपाकृतंतृष्यन्नेत्यवेरिणं । आपित्वेनःप्रपित्वेतूयमागहिकण्वेषुसुसचापिब ॥ मंदंतुत्वा
मघवन्निंद्रेंदवोराधोदेयायसुन्वते । आमुष्यासोममपिबश्चमूसुतंज्येष्ठंतद्दधिषेसहः ॥ प्रचक्रेसहसासहोबभंजमन्युमो
जसा । विश्वेतऽइंद्रपृतनायवोयहोनिवृक्षाऽइवयेमिरे ॥ ३० ॥ सहस्रेणेवसचतेयवीयुधायस्तऽआनळुपस्तुतिं । पुत्रं
प्रावर्गंकृणुतेसुवीर्येदाश्नोतिनमऽउक्तिभिः ॥ माभेममाश्रमिष्मोग्रस्यसख्येतव । महत्तेवृष्णोऽअभिचक्ष्यंकृतंपश्येमतु
र्वशंयदुं ॥ सव्यामनुस्फिग्यंवावसेवृषानदानोऽअस्यरोषति । मध्वासंपृक्ताःसारघेणधेनवस्तूयमेहिद्रवापिब ॥ अश्वी
रथीसुरूपऽइद्गोमाँऽइदिंद्रतेसखा । श्वात्रभाजावयसासचतेसदाचंद्रोयातिसभामुप ॥ ऋश्योनतृष्यन्नवपानमागहि
पिबासोमंवशाँऽअनु । निमेघमानोमघवन्दिवेदिवऽओजिष्ठंदधिषेसहः ॥ ३१ ॥ अध्वर्योद्रावयात्वंसोममिंद्रःपिपास
ति । उपनूनंयुयुजेवृषणाहरीऽआचजगामवृत्रहा ॥ स्वयंचित्समन्यतेदाशुरिर्जनोयत्रासोमस्यतृंपसि । इदंतेऽअ

(८।१।४) यदिंद्रेत्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिरिंद्रःअत्यातिसृणांकुरुंगः अयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यःअंत्यापुरउष्णिक्
(प्रपूपणमित्यादिचतसृणांपूपादेवतावा) ।

दूरादेकान्नचत्वारिंशद्ब्रह्मातिथिराश्विनंद्विबृहत्यनुष्टुब्वंतमंत्याःपंचार्धर्चाश्चैद्यस्यकशोर्दानस्तुतिर्महाँइंद्रोष्टाच त्वारिंशद्वत्सस्त्वचौत्यस्तिरिंदिरस्यपार्श्वव्यस्यदानस्तुतिःप्रयद्वःषट्त्रिंशत्पुनर्वत्सोमारुतंमानस्त्र्यधिकासध्वंस आश्विनंह्यानुष्टुभंत्वानूनंसैकाशशकर्णौत्येगायत्र्याउपाद्येचांद्याचतुर्थीषष्ठीचतुर्दश्याद्येचबृहत्यःपंचमीककुब्द शम्याद्यास्त्रिष्टुब्विराड्जगत्यौयत्स्थःषट्प्रगाथोपश्यद्बृहतीमध्येज्योतिरनुष्टुब्वास्तारपंक्तिःप्रगाथस्त्वमग्नेदशव त्संआग्नेयंगायत्रंत्यादैवीत्रिष्टुब्वाद्याप्रतिष्ठोपाद्यावर्धमाना ॥ ८ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (८।१।५) दूरादिहेवयत्सत्यरुणप्सुरशिश्वितत् । विभानुंविश्वधातनत् ॥ नूवद्दस्रामनोयुजा रथेनपृथुपाजसा । सचेथेअश्विनोषसं ॥ युवाभ्यांवाजिनीवसूप्रतिस्तोमाअदृक्षत । वाचंदूतोयथोहिषे ॥ पुरुप्रि याणऽऊतयेपुरुमंद्रापुरूवसू । स्तुषेकण्वासोअश्विना ॥ मंहिष्ठावाजसातमेषयंताशुभस्पती । गंताराद्दाशुषोगृहं ॥ १ ॥ तासुदेवायदाशुषेसुमेधामवितारिणीं । घृतैर्गव्यूतिमुक्षतं ॥ आनःस्तोममुपद्रवत्तूयंश्येनेभिराशुभिः । यात मश्वेभिरश्विना ॥ येभिस्तिस्रःपरावतोदिवोविश्वानिरोचना । त्रीँरक्तून्परिदीयथः ॥ उतनोगोमतीरिषउतसाती

(८।१।५) दूरादिहेवेत्येकोनचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वोब्रह्मातिथिरश्विनौ यथाचिच्चैद्यःकशुरित्यादिसार्धद्वयोःकशुर्गायत्रीअंत्या स्तिस्रःक्रमेणबृहत्यावनुष्टुप्च ।

त्पूर्वीरश्वंतावश्विना । इषोदासीरमर्त्या ॥ आनोद्युम्नैराश्रवोभिरारायायातमश्विना । पुरुश्चंद्रानासत्या ॥ एहवांप्रु
षितप्सवोवयोवहंतुपर्णिनः । अच्छास्वध्वरंजनं ॥ रथंवामनुगायसंयइषावर्ततेसह । नचक्रमभिबाधते ॥ हिरण्य
येनरथेनद्रवत्पाणिभिरश्वैः । धीजवनानासत्या ॥ ७ ॥ युवंमृगंजागृवांसंस्वदथोवावृषण्वसू । तानःपृंक्तमिषार
यिं+ ॥ तावेऽअश्विनासनीनांविद्यातंनवानां । यथाचिच्चैद्यःकशुःशतमुष्ट्रानांददत्सहस्रादशगोनां ॥ योमेहिरण्यसं
दृशोदशराज्ञोऽअमंहत । अधस्पदाऽइच्चैद्यस्यकृष्टयश्चर्मम्नाऽअभितोजनाः ॥ माकिरेनापथागाद्येनेमेयंतिचेदयः ।
अन्योनेत्सूरिरोहतेभूरिदावत्तरोजनः ॥ ८ ॥ (८।२।१) महाँऽइंद्रोयऽओजसापर्जन्योवृष्टिमाँऽइव । स्तोमैर्वत्स
स्यवावृधे ॥ प्रजामृतस्यपिप्रतःप्रयद्भरंतवह्नयः । विप्राऽऋतस्यवाहसा ॥ कण्वाऽइंद्रंयदक्रतस्तोमैर्यज्ञस्यसाधनं ।
जामिब्रुवतऽआयुधं ॥ समस्यमन्यवेविशोविश्वानमंतकृष्टयः । समुद्रायेवसिंधवः ॥ ओजस्तदस्यतित्विषऽउभेयत्स
मवर्तयत् । इंद्रश्चर्मेवरोदसी ॥ ९ ॥ विचिद्वृत्रस्यदोधतोवज्रेणशतपर्वणा । शिरोबिभेदवृष्णिना ॥ इमाऽअभिप्र
णोनुमोविपामग्रेषुधीतयः । अग्नेःशोचिर्नदिद्युतः ॥ गुहासतीरुपत्मनाप्रयच्छोचंतधीतयः । कण्वाऽऋतस्यधारया ॥
प्रतमिंद्रनशीमहिरयिंगोमंतमश्विनं । प्रब्रह्मपूर्वचित्तये ॥ अहमिद्धिपितुष्परिमेधामृतस्यजग्रभ । अहंसूर्यइवाजनि ॥

(८।२।१) महाँइंद्रइत्यष्टाचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वोवत्सइंद्रोत्यतिसृणातिरिंदिरोगायत्री । (पार्शव्यस्यदानस्तुतिः)

उतप्रवर्धयामतिं+ ॥ उतब्रह्मण्यावयंतुभ्यंप्रवृद्धवज्रिवः । विप्राऽअतक्ष्मजीवसे ॥ अभिकण्वाऽअनूषतापोनप्रवता
यतीः । इंद्रंवनन्वतीमतिः+ ॥ इंद्रमुक्थानिवावृधुःसमुद्रमिवसिंधवः । अनुत्तमन्युमजरं ॥ १५ ॥ आनोया
हिपरावतोहरिभ्यांहर्यताभ्यां । इममिंद्रसुतंपिब ॥ त्वामिद्वृत्रहंतमजनासोवृक्तबर्हिषः । हवंतेवाजसातये ॥
अनुत्वारोदसीऽउभेचक्रंनवर्त्येतशं । अनुसुवानासऽइंदवः ॥ मंदस्वासुस्वर्णरऽउतेंद्रशर्यणावति । मत्स्वाविवस्वतो
मती+ ॥ वावृधानऽउपद्यविवृषावज्र्यरोरवीत् । वृत्रहासोमपातमः ॥ १६ ॥ ऋषिर्हिपूर्वजाऽअस्येकऽईशानऽओ
जसा । इंद्रचोष्कूयसेवसु ॥ अस्माकंत्वासुताँऽउपवीतपृष्ठाऽअभिप्रयः । शतंवहंतुहरयः ॥ इमांसुपूर्व्यांधियंमधोर्घृत
स्यपिप्युषीं । कण्वाऽउक्थेनवावृधुः ॥ इंद्रमिद्विमहीनांमेधेवृणीतमर्त्यः । इंद्रंसनिष्युरूतये ॥ अर्वाचंत्वापुरुष्टुतप्रि
यमेधस्तुताहरी । सोमपेयायवक्षतः ॥ शतमहंतिरिंदिरेसहस्रंपर्शावाददे । राधांसियाद्वानां ॥ त्रीणिशतान्यर्वतां
सहस्रादशगोनां । ददुष्पज्रायसाम्ने ॥ उदानट्ककुहोदिवमुष्ट्रांच्चतुर्युजोददत् । श्रवसायाद्वंजनं ॥ १७ ॥ (८।२।२)
प्रयद्वस्त्रिष्टुभमिषंमरुतोविप्रोऽअक्षरत् । विपर्वतेषुराजथ ॥ यदंगतविषीयवोयामंशुभ्राऽअचिध्वं । निपर्वताऽअहा
सत ॥ उदीरयंतवायुभिर्वाश्रासःपृश्निमातरः । धुक्षंतपिप्युषीमिषं ॥ वपंतिमरुतोमिहंप्रवेपयंतिपर्वतान् । यद्यामं

(८।२।२) प्रयद्वइतिपदर्न्निशद्वचस्यसूक्तस्यकाण्वःपुनर्वत्सोमरुतोगायत्री ।

यांतिवायुभिः ॥ नियद्यामांयवोगिरिर्निंसिंधवोविधर्मणे । महेशुष्मांययेमिरे+ ॥ १८ ॥ युष्मॉऽउनक्तमूतयेयुष्मा न्दिवाहवामहे । युष्मान्प्रयत्यध्वरे+ ॥ उदुत्येऽअरुणप्सवश्चित्रायामेभिरीरते । वाश्राऽअधिष्णुनादिवः+ ॥ सृजं तिंरश्मिमोजसापंथांसूर्याययातवे । तेभानुभिर्वितस्थिरे ॥ इमांमेमरुतोगिरमिमंस्तोममृभुक्षणः । इमंमेवनताहवं ॥ त्रीणिसरांसिपृश्नयोदुदुह्रेवज्रिणेमधु । उत्संकवंधमुद्रिणं ॥ १९ ॥ मरुतोयद्धवोदिवःसुम्नायंतोहवामहे । आतूनऽ उपगंतन ॥ यूयंहिष्ठासुदानवोरुद्राऽऋभुक्षणोदमे । उतप्रचेतसोमदे ॥ आनोरयिंमदच्युतंपुरुक्षुंविश्वधायसं । इयं र्तामरुतोदिवः+ ॥ अधीवयद्गिरीणांयामंशुभ्राऽअचिध्वं । सुवानैर्मंदध्वऽइंदुभिः ॥ एतावतश्चिदेषांसुम्नंभिक्षेतम र्त्यः । अदाभ्यस्यमन्मभिः ॥ २० ॥ येद्रप्साऽइवरोदसीधमंत्यनुवृष्टिभिः । उत्संदुहंतोऽअक्षितं ॥ उदुस्वानेभिरी रतऽउद्रथैरुदुवायुभिः । उत्स्तोमैःपृश्निमातरः ॥ येनावतुर्वशंयदुंयेनकण्वंधनस्पृतं । रायेसुतस्यधीमहि ॥ इमाऽउ वःसुदानवोघृतंनपिप्युषीरिषः । वर्धान्काण्वस्यमन्मभिः ॥ क्वनूनंसुदानवोमदथावृक्तबर्हिषः । ब्रह्माकोवःसपर्यति ॥ २१ ॥ नहिष्मयद्धवःपुरास्तोमेभिर्वृक्तबर्हिषः । शर्धाऽऋतस्यजिन्वथ ॥ समुत्येमहतीरपःसंक्षोणीसमुसूर्यं । संव ज्रंपर्वशोदधुः ॥ विवृत्रंपर्वशोययुर्विपर्वतॉऽअराजिनः । चक्राणावृष्णिपौंस्यं ॥ अनुत्रितस्ययुध्यतःशुष्ममावन्नुतक्र तुं । अन्विंद्रंवृत्रतूर्ये ॥ विद्युद्धस्ताऽअभिद्यवःशिप्राःशीर्षन्हिरण्ययीः । शुभ्राव्यंजतश्रिये+ ॥ २२ ॥ उशनायत्प

रावतऽउक्ष्णोरंध्रमयातन । द्यौर्नचक्रदद्भिया+ ॥ आनोमखस्यदावनेश्वैर्हिरण्यपाणिभिः । देवासऽउपगंतन ॥ यदे
षांपृषतीरथेप्रष्टिर्वहतिरोहितः । यांतिशुभ्रारिणन्नपः+ ॥ सुषोमेशर्यणावत्यार्जीकेपस्त्यावति । ययुर्निचक्रयानरः ॥
कदागच्छाथमरुतऽइत्थाविप्रंहवमानं । मार्डीकेभिर्नाधमानं ॥ २३ ॥ कद्धनूनंकधप्रियोयदिंद्रमजहातन । कोवः
सखित्वऽओहते ॥ सहोषुणोवज्रहस्तैःकण्वासोऽअग्निंमरुद्भिः । स्तुषेहिरण्यवाशीभिः ॥ ओषुवृष्णःप्रयज्यूनानव्य
सेसुविताय । ववृत्यांचित्रवाजान् ॥ गिरयश्चिन्निजिहतेपर्शानासोमन्यमानाः । पर्वताश्चिन्नियेमिरे ॥ आक्ष्णयावा
नोवहंत्यंतरिक्षेणपततः । धातारःस्तुवतेवयः ॥ अग्निर्हिजानिपूर्व्यश्छंदोनसूरोऽअर्चिषा । तेभानुभिर्वितस्थिरे
॥ २४ ॥ (८।२।३) आनोविश्वाभिरूतिभिरश्विनागच्छतंयुवं । दस्राहिरण्यवर्तनीपिबतंसोम्यंमधु ॥ आनूनंया
तमश्विनारथेनसूर्यत्वचा । भुजीहिरण्यपेशसाकवीगंभीरचेतसा ॥ आयातंनहुपस्पर्यांतरिक्षात्सुवृक्तिभिः । पिबा
थोऽअश्विनामधुकण्वानांसवनेसुतं+ ॥ आनोयातंदिवस्पर्यांतरिक्षादधप्रिया । पुत्रःकण्वस्यवामिहसुषावसोम्यंम
धु ॥ आनोयातमुपश्रुत्यश्विनासोमपीतये । स्वाहास्तोमस्यवर्धनाप्रकवीधीतिभिर्नरा ॥ २५ ॥ यच्चिद्धिवांपुरऽऋष
योजुहूरेवसेनरा । आयातमश्विनागतमुपेमांसुष्टुतिंमम ॥ दिवश्चिद्रोचनादध्यानोगंतंस्वर्विदा । धीभिर्वत्सप्रचेतसा

(८।२।३) आनोविश्वाभिरितित्रयोविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वःसध्वंसोश्विनावनुष्टुप् ।

स्तोमेभिर्हवनश्रुता ॥ किमन्येपर्यासतेस्मत्स्तोमेभिरश्विना । पुत्रःकण्वस्यवामृषिर्गीर्भिर्वत्सोऽअवीवृधत् ॥ आवांविप्रऽ
इहावसेहुवत्स्तोमेभिरश्विना । अरिप्रावृत्रहंतमातानोभूतंमयोभुवा ॥ आयद्वांयोषणारथमतिष्ठद्वाजिनीवसू । विश्वान्य
श्विनायुवंप्रधीतान्यगच्छतं ॥ २६ ॥ अतःसहस्रनिर्णिजारथेनायातमश्विना । वत्सोवांमधुमद्वचोशंसीत्काव्यःक
विः ॥ पुरुमंद्रापुरूवसूमनोतरारयीणां । स्तोमंमेऽअश्विनाविममभिवह्नीऽअनूषातां ॥ आनोविश्वान्यश्विनाधत्तंरा
धांस्यह्रया । कृतंनऽऋत्वियावतोमानोरीरधतंनिदे ॥ यन्नासत्यापरावतियद्वास्थोऽअध्यंबरे । अतःसहस्रनिर्णिजा
रथेनायातमश्विना ॥ योवांनासत्यावृषिर्गीर्भिर्वत्सोऽअवीवृधत् । तस्मैसहस्रनिर्णिजमिषंधत्तंघृतश्चुतं ॥ २७ ॥ प्रा
स्माऽऊर्जंघृतश्चुतमश्विनायच्छतंयुवं । योवांसुम्नायतुष्टवद्वसूयाद्दानुनस्पती ॥ आनोगंतंरिशादसेमंस्तोमंपुरुभुजा ।
कृतंनःसुश्रियोनरेमादातमभिष्टये ॥ आवांविश्वाभिरूतिभिःप्रियमेधाऽअहूषत । राजंतावध्वराणामश्विनायामहू
तिषु ॥ आनोगंतंमयोभुवाश्विनाशंभुवायुवं । योवांविपन्यूधीतिभिर्गीर्भिर्वत्सोऽअवीवृधत् ॥ याभिःकण्वंमेधाति
थिंयाभिर्वशंदशव्रजं । याभिर्गोशर्यमावतंताभिर्नोवतंनरा ॥ २८ ॥ याभिर्नरात्रसदस्युमावतंकृत्व्येधने । ताभिः
ष्वस्माँऽअश्विनाप्रावतंवाजसातये ॥ प्रवांस्तोमाःसुवृक्तयोगिरोवर्धंत्वश्विना । पुरुत्रावृत्रहंतमातानोभूतंपुरुस्पृ

हो ॥ त्रीणिपदान्यश्विनोराविःसांतिगुहापरः । कवीऽऋतस्यपत्मभिरर्वाग्जीवेभ्यस्परि ॥ २९ ॥ (८।२।४) आ
नूनमश्विनायुवंवत्सस्यगंतमवसे । प्रास्मैयच्छतमवृकंपृथुच्छर्दिर्युयुतंयाऽअरातयः ॥ यदंतरिक्षेयद्दिवियत्पंचमानुषाँ
ऽअनु । नृम्णंतद्धत्तमश्विना ॥ येवांदंसांस्यश्विनाविप्रासःपरिमामृशुः । एवेत्काण्वस्यबोधतं ॥ अयंवांघर्मोऽअश्वि
नास्तोमेनपरिषिच्यते । अयंसोमोमधुमान्वाजिनीवसूयेनवृत्रंचिकेतथः ॥ यदप्सुयद्वनस्पतौयदोषधीषुपुरुदंससाकृ
तं । तेनमाविष्टमश्विना ॥ ३० ॥ यन्नासत्याभुरण्यथोयद्वादेवभिषज्यथः । अयंवांवत्सोमतिभिर्नविंधतेहविष्मंतं
हिगच्छथः ॥ आनूनमश्विनोरृषिःस्तोमंचिकेतवामया । आसोमंमधुमत्तमंघर्मंसिंचादथर्वणि ॥ आनूनंरघुवर्तनिं
रथंतिष्ठाथोऽअश्विना । आवांस्तोमाऽइमेममनभोनचुच्यवीरत ॥ यदद्यवांनासत्योक्थैराचुच्युवीमहि । यद्वावाणी
भिरश्विनेवेत्काण्वस्यबोधतं ॥ यद्वांकक्षीवाँऽउतयद्व्यश्वऽऋषिर्यद्वांदीर्घतमाजुहाव । पृथीयद्वांवैन्यःसादनेष्वेवेदतो
ऽअश्विनाचेतयेथां ॥ ३१ ॥ यातंछर्दिष्पाऽउतनःपरस्पाभूतंजगत्पाऽउतनस्तनूपा । वर्तिस्तोकायतनयाययातं ॥
यदिंद्रेणसरथंयाथोऽअश्विनायद्वावायुनाभवथःसमोकसा । यदादित्येभिरृभुभिःसजोषसायद्वाविष्णोर्विक्रमणेषुति

(८।२।४) आनूनमित्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वःशशकर्णोश्विनावनुष्टुप् आद्याचतुर्थीषष्ठीचतुर्दशीपंचदश्योबृहत्यःद्वितीयातृतीया
विंश्येकविंश्योगायत्र्यःपंचमीककुप्दशमीत्रिष्टुबेकादशीविराड्द्वादशीजगती ।

स्वधाभिरधितिष्ठथोरथमतऽआयातमश्विना ॥ ३४ ॥ (८।२।६) त्वमग्नेव्रतपाऽअसिदेवऽआमर्त्येष्वा । त्वंयज्ञेष्वीड्यः ॥ त्वमसिप्रशस्योविदथेषुसहंत्य । अग्नेरथीरध्वराणां ॥ सत्वमस्मदपद्विषोयुयोधिजातवेदः । अदेवीरग्नेऽअरातीः ॥ अंतिचित्संतमहयज्ञंमर्तस्यरिपोः । नोपवेषिजातवेदः ॥ मर्ताऽअमर्त्यस्यतेभूरिनाममनामहे । विप्रासोजातवेदसः ॥ ३५ ॥ विप्रंविप्रासोवसेदेवंमर्तासऽऊतये । अग्निंगीर्भिर्हवामहे ॥ आतेवत्सोमनोयमत्परमाच्चित्सधस्थात् । अग्नेत्वांकामयागिरा+ ॥ पुरुत्राहिसदृङ्ङसिविशोविश्वाऽअनुप्रभुः । समत्सुत्वाहवामहे ॥ समत्स्वग्निमवसेवाजयंतोहवामहे । वाजेषुचित्रराधसं ॥ प्रत्नोहिकमीड्योऽअध्वरेषुसनाच्चहोतानव्यश्चसत्सि । स्वांचाग्नेतन्वंपिप्रयस्वास्मभ्यंचसौभगमायजस्व ॥ ३६ ॥ इतिपंचमाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ इतिपंचमोऽष्टकः ॥ ५ ॥

चत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ३६ सूक्तानि ७ ऋचः १८३ ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्या.३६ अश्विकशुभ्य. कशव.२ इंद्राये.४५ तिरिंदिराये.३ मरुद्भ्य.३६ अश्विभ्या.५० अग्नय.१० ॥ इतिपंचमेऽष्टमः ॥

(८।२।६) त्वमग्नइतिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोवत्सोऽग्निर्गायत्रीप्रथमाप्रतिष्ठाद्वितीयावर्धमानांत्यात्रिष्टुप् ।

॥ इतिपंचमाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ अथषष्ठाष्टकप्रारंभः ॥

मैरिंद्रस्यवावृधेमिमीतऽइत् ॥ सुनिर्मित्रस्यपप्रथऽइंद्रःसोमस्यपीतये । प्राचीवाशीवसुन्वतेमिमीतऽइत् ॥ यंविप्राऽ
उक्थवाहसोभिप्रमंदुरायवः । घृतंनपिप्यऽआसन्यृतस्ययत् ॥ उतस्वराजेऽअदितिःस्तोममिंद्रायजीजनत् । पुरुप्र
शस्तमूतयऽऋतस्ययत् ॥ अभिवह्नयऽऊतयेनूषतप्रशस्तये । नदेवविव्रताहरीऽऋतस्ययत् ॥ ३ ॥ यत्सोममिंद्रविष्णवियु
द्वाघत्रितऽआप्त्ये । यद्वामरुत्सुमंदसेसमिंदुभिः ॥ यद्वाशक्रपरावतिसमुद्रेऽअधिमंदसे । अस्माकमित्सुतेरणासमिंदुभिः ॥
यद्वासिसुन्वतोवृधोयजमानस्यसत्पते । उक्थेवायस्यरण्यसिसमिंदुभिः ॥ देवंदेवंवोवसऽइंद्रमिंद्रंगृणीषणि । अ
धायज्ञायतुर्वणेव्यानशुः ॥ यज्ञेभिर्यज्ञवाहसंसोमेभिःसोमपातमं । होत्राभिरिंद्रंवावृधुर्व्यानशुः ॥ ४ ॥ महीरस्यप्र
णीतयःपूर्वीरुतप्रशस्तयः । विश्वावसूनिदाशुषेव्यानशुः ॥ इंद्रंवृत्रायहंतवेदेवासोदधिरेपुरः । इंद्रंवाणीरनूषतास
मोजसे ॥ महांतंमहिनावयंस्तोमेभिर्हवनश्रुतं । अर्कैरभिप्रणोनुमःसमोजसे ॥ नयंविविक्तोरोदसीनांतरिक्षाणिवज्रि
णं । अमादिदस्यतित्विषेसमोजसः ॥ यदिंद्रपृतनाज्येदेवास्त्वादधिरेपुरः । आदित्तेहर्यताहरीववक्षतुः ॥ ५ ॥ यं
दावृत्रंनदीवृतंशवसावज्रिन्नवधीः । आदित्ते० ॥ यदातेविष्णुरोजसात्रीणिपदाविचक्रमे । आदित्ते० ॥ यदातेहर्य
ताहरीवावृधातेदिवेदिवे । आदित्तेविश्वाभुवनानियेमिरे ॥ यदातेमारुतीर्विशस्तुभ्यमिंद्रनियेमिरे । आदित्ते० ॥
यदासूर्यममुंदिविशुक्रंज्योतिरधारयः ॥ आदित्ते० ॥ इमांतऽइंद्रसुष्टुतिंविप्रऽइयर्तिधीतिभिः । जामिंपदेवपिप्रतींप्रा

सुतासऽइंदवः । इंद्रेहविष्मतीर्विशोऽअराणिषुः ॥ तमिद्विप्राऽअवस्यवःप्रवत्वतीभिरूतिभिः । इंद्रंक्षोणीरवर्धयन्वयाऽ
इव ॥ त्रिकद्रुकेषुचेतनंदेवासोयज्ञमत्नत । तमिद्वर्धंतुनोगिरःसदावृधं ॥ स्तोतायत्तेऽअनुव्रतऽउक्थान्यृतुथादधे ।
शुचिःपावकऽउच्यतेसोऽअद्भुतः ॥ तदिद्रुद्रस्यचेततियह्वंप्रत्नेषुधामसु । मनोयत्राविततद्धुर्विचेतसः ॥ १० ॥ यदि
मेसख्यमावरऽइमस्यपाह्यंधसः । येनविश्वाऽअतिद्विषोऽअतारिम ॥ कदातऽइंद्रगिर्वणःस्तोताभवातिशंतमः ।
कदानोगव्येऽअश्व्येवसौदधः ॥ उततेसुष्टुताहरीवृषणावहतोरथं । अजुर्यस्यमदिंतमंयमीमहे ॥ तमीमहेपुरुष्टुतंयह्वं
प्रत्नाभिरूतिभिः । निर्बर्हिषिप्रियेसदद्धद्विता+ ॥ वर्धस्वासुपुरुष्टुतऽऋषिष्टुताभिरूतिभिः । धुक्षस्वपिप्युषीमिषम
वाचनः ॥ ११ ॥ इंद्रत्वमवितेदसीत्थास्तुवतोऽअद्रिवः । ऋतादियर्मितेधियंमनोयुजं ॥ इहत्यासधमाद्यायुजानः
सोमपीतये । हरीऽइंद्रप्रतद्वसूऽअभिस्वर ॥ अभिस्वरंतुयेतवरुद्रासःसक्षतश्रियं । उतोमरुत्वतीर्विशोऽअभिप्रयः ॥
इमाऽअस्यप्रतूर्तयःपदंजुषंतयद्दिवि । नाभायज्ञस्यसंदधुर्यथाविदे+ ॥ अयंदीर्घायचक्षसेप्राचिप्रयत्यध्वरे । मिमीते
यज्ञमानुषग्विचक्ष्य ॥ १२ ॥ वृषायमिंद्रतेरथऽउतोतेवृषणाहरी । वृषात्वंशतक्रतोवृषाहवः ॥ वृषाग्रावावृषामदोवृ
षासोमोऽअयंसुतः । वृषायज्ञोयमिन्वसिवृषाहवः ॥ वृषात्वावृषणंहुवेवज्रिन्चित्राभिरूतिभिः । वावंथहिप्रतिष्टुतिं

नृपाहलोः ॥ १२ ॥ (८।३।२) यदिंद्राऽङ्गयथा गीर्गीगृनम्बुडाकृउडह् । न्नोलाभेगोगेगास्तान् ॥ शिंगमर्मीदिन्नी

यंशर्चीपतेमनीपिणो । गह्रांगोगलिःसां ॥ ग्रेनुईडंक्रनूकूलाग अंमानायमुन्नतं । गामः गिग्युर्गीदुके ॥ ननोतुनो

स्त्रिरागंमुडअंद्रंदुगेनमर्लीः । यद्विलंगिल्ननोगुरं ॥ गुब्रडंद्रंम ग ग्रु गन्रुगिंग्यवंनेगन् । नुकाणडओगुग्रंदुि

॥ १४ ॥ न्नागुगानस्लेनुनंगिग्रागनलांनिग्गुं । क्रलिगिंग्रालंणामिंः ॥ कांगुनरिंमसदिमुन्नडुनोगेसगोनुना ।

संद्रोयदभिनहूकं ॥ उग्राडओनुद्गगेरोन्यडग्रा गि कृणनगुःमतीः । आनींनुनुनं ॥ ईद्रंगशेनुनाक्रुिोहूरा

निंदंखुितानिन । खुिराणिगिनगेराणुदं ॥ ग्रगागूंगिमंदंनिन्नोर्गडंद्राग्नियवं । मिलेगदांडअयानिगुः ॥ १५ ॥

लंहिस्तांमुवधंनडअंद्रास्युंरथुनधंनः । न्नोनुगागनभंद्वकुन् ॥ अंद्रभिंकुगिनुाकरीनोमुगांयाधनः । उगंनुगंनुरा

धंसं ॥ अपांफेनेनुनमुनेःशिरंडअंद्रोदंबर्तगः । थिश्रायदलोयुःस्पर्धः ॥ गानाांगकुगिलंन्नतुडअंद्रुगगुककेलनः ।

अन्नुदस्यूँडरभूनुथाः ॥ अमुन्नागिंद्रमंनसंदुग्रिग्रंनोंक्वंनाडाग्रः । सोमुगाडअत्तरोभानन् ॥ १६ ॥ (८।३।३) तम्बुभि

प्रगायतपुरुहूतंपुरुष्टुतं । इंद्रंगीर्भिस्तविषमाविवासत ॥ यस्यंद्विनर्हणोनुकृत्यनोंद्रुभाग्रगोदंनी । गिरांरत्रांडञ्जपःस्व

(८।३।२) गहिद्राकनिगिपरग गंमामूकनकाण गगनोगोपूकनभ ह्रिनाागेमानी । (८।३।३) तनभीगिरनोग्नगांन

सूकसकाण्मायनोगोपूरलाग्रमूक्तिनाा द्रउग्गिह ।

वृषत्वना+ ॥ सराजसिपुरुष्टुतँऽएकोवृत्राणिजिघ्नसे । इंद्रजैत्राश्रवस्याचयंतवे ॥ तंतेमदंगृणीमसिवृषणंपृत्सुसास हिं । उलोककृत्नुमद्रिवोहरिश्रियं ॥ येनज्योतींष्यायवेमनवेचविवेदिथ । मंदानोऽअस्यबर्हिषोविराजसि ॥ १७ ॥ तदद्याचित्तऽउक्थिनोनुष्टुवंतिपूर्वथा । वृषपत्नीरपोजयादिवेदिवे ॥ तवत्यदिंद्रियंबृहत्तवशुष्ममुतक्रतुं । वज्रंशिशा तिधिषणावरेण्यं ॥ तवद्यौरिंद्रपौंस्यंपृथिवीवर्धतिश्रवः । त्वामापःपर्वतासश्चहिन्विरे ॥ त्वांविष्णुर्बृहन्क्षयोमित्रोगृ णातिवरुणः । त्वांशर्धोमदत्यनुमारुतं ॥ त्वंवृषाजनानांमंहिष्ठऽइंद्रजज्ञिषे । सत्राविश्वास्वपत्यानिंदधिषे ॥ १८ ॥ सत्रात्वंपुरुष्टुतँऽएकोवृत्राणितोशसे । नान्यऽइंद्रात्करणंभूयऽइन्वति ॥ यदिंद्रमन्मशस्त्वानानाहवंतऽऊतये । अ स्माकेभिर्नृभिरत्रास्वर्जय ॥ अरंक्षयायनोमहेविश्वारूपाण्याविशन् । इंद्रंजैत्रायहर्षयाशचीपतिं ॥ १९ ॥ (८।३।४) प्रसम्राजंचर्षणीनामिंद्रंस्तोतानव्यंगीर्भिः । नरंनृषाहंमंहिष्ठं ॥ यस्मिन्नुक्थानिरण्यंतिविश्वानिचश्रवस्या । अपामवो नसमुद्रे+ ॥ तंसुष्टुत्याविवासेज्येष्ठराजंभरेकृत्नुं । महोवाजिनंसनिभ्यः ॥ यस्यानूनागभीरामदाऽउरवस्तरुत्राः । हर्षुमंतःशूरसातौ ॥ तमिद्धनेषुहितेष्वधिवाकायहवंते । येषामिंद्रस्तेजयंति ॥ तमिच्च्यौत्नैरार्यंतितंकृतेभिश्चर्षणयः । एषऽइंद्रोवरिवस्कृत+ ॥ २० ॥ इंद्रोब्रह्मेंद्रऽऋषिरिंद्रःपुरूपुरुहूतः । महान्महीभिःशचीभिः ॥ सःस्तोम्यःसहव्यः

(८।३।४) प्रसम्राजमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वइरिंबिठिरिंद्रोगायत्री ।

सत्यः सत्वा तुविकूर्मिः । एकश्चित्सन्नभिभूतिः ॥ नमः कभिर्नमामभिर्नमोभिर्गोर्वणः ॥ इन्द्रं गीर्भिर्गिरः ॥ प्रणेता
र्नस्यो ऽअच्छा कर्तारं ज्योतिः समत्सु । सासह्वांसं युधामित्रान् ॥ सनः पप्रिः पारयाति स्वस्ति नावा पुरुहूतः । इन्द्रो विश्वा
अतिद्विषः ॥ स त्वं न ऽइन्द्र वाजेभिर्दशस्या च गातुया च । अच्छा च नः सुम्नं नेषि ॥ २१ ॥ (८।३।५) आ नो याहि सुपमा
हित ऽइन्द्र सोमं पिबा ऽइमम् । एदं बर्हिः सदो मम ॥ आ त्वा ब्रह्मयुजा हरी वहतामिन्द्र केशिना । उप ब्रह्माणि नः शृणु ॥ ब्र
ह्माणस्त्वा वयं युजा सोमपामिन्द्र सोमिनः । सुतावन्तो हवामहे ॥ आ नो याहि सुतावतो ऽस्माकं सुष्टुतीरुप । पिबा सु शिप्रि
न्नन्धसः ॥ आ ते सिञ्चामि कुक्ष्योरनु गात्रा वि धावतु । गृभाय जिह्वया मधु ॥ २२ ॥ स्वादुष्टे ऽअस्तु संसुदे मधुमान्तन्वे३ तव । सोमः शमस्तु ते हृदे ॥ अयमु त्वा विचर्षणे जनीरिवाभि संवृतः । प्र सोम ऽइन्द्र सर्पतु ॥ तुविग्रीवो वपोदरः सुबा
हुरन्धसो मदे । इन्द्रो वृत्राणि जिघ्नते ॥ इन्द्र प्रेहि पुरस्त्वं विश्वस्येशान ओजसा । वृत्राणि वृत्रहञ्जहि ॥ दीर्घस्ते ऽअस्त्वङ्कु
शो येना वसु प्रयच्छसि । यजमानाय सुन्वते ॥ २३ ॥ अयं त ऽइन्द्र सोमो निपूतो ऽअधि बर्हिषि । एहीमस्य द्रवा पिब ॥ शा
चिगो शाचिपूजनायं रणाय ते सुतः । आखण्डल प्र हूयसे ॥ यस्ते शृङ्गवृषो नपात्प्रणपात्कुण्डपाय्यः । न्यस्मिन्दध्र ऽआ
…

(८।३।५) आयाहीति पञ्चदश …
तेति शौनकः । उपारायाम …

मर्नः ॥ वास्तोष्पतेध्रुवास्थूणांसत्रंसोम्यानां । द्रप्सोभेत्तापुरांशश्वतीनामिंद्रोमुनीनांसखा ॥ पृदाकुसानुर्यजतोगवेषणऽएकःसन्नभिभूयसः । भूर्णिमश्वंनयत्तुजापुरोगृभेंद्रंसोमस्यपीतये ॥ २४ ॥ (८।३।६) इदंहनूनमेषांसुम्नंभिक्षेतमर्त्यः । आदित्यानामपूर्व्यंसवीमनि ॥ अनर्वाणोह्येषांपंथाऽआदित्यानां । अदब्धाःसंतिपायवःसुगेवृधः ॥ तत्सुनःसविताभगोवरुणोमित्रोऽअर्यमा । शर्मयच्छंतुसप्रथोयदीमहे ॥ देवेभिर्देव्यदितेरिष्टभर्मन्नागहि । स्मत्सूरिभिःपुरुप्रियेसुशर्मभिः ॥ तेहिपुत्रासोऽअदितेर्विदुर्द्वेषांसियोतवे । अंहोश्चिदुरुचक्रयोनेहसः ॥ २५ ॥ अदितिर्नोदिवापशुमदितिर्नक्तमद्वयाः । अदितिःपात्वंहसःसदावृधा ॥ उतस्यानोदिवामतिरदितिरूत्यागमत् । साशंतातिमयस्करदपस्रिधः ॥ उतत्यादैव्याभिषजाशंनःकरतोऽअश्विना । युयुयातामितोरपोऽअपस्रिधः ॥ शमग्निरग्निभिःकरच्छंनस्तपतुसूर्यः । शंवातोवात्वरपाऽअपस्रिधः ॥ अपामीवामपस्रिधमपसेधतदुर्मतिं । आदित्यासोयुयोतनानोऽअंहसः ॥ २६ ॥ युयोताशरुमस्मदाँऽआदित्यासऽउतामतिं । ऋधग्द्वेषःकृणुतविश्ववेदसः ॥ तत्सुनःशर्मयच्छतादित्यायन्मुमोचति । एनस्वंतंचिदेनसःसुदानवः ॥ योनःकश्चिद्रिरिक्षतिरक्षस्त्वेनमर्त्यः । स्वैःपऽएवैरिरिषीष्टयुर्जनः ॥ समित्तमघमश्नवद्दुःशंसंमर्त्यंरिपुं । योऽअस्मत्रादुर्हणावाँऽउपद्वयुः+ ॥ पाकत्रास्थनदेवाहृत्सुजानीथमर्त्यं । उपद्वयुंचा

(८।३।६) इदंहेतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वइरिंबिठिरादित्याःचतुर्थीपष्ठीसप्तमीनामदितिःअष्टम्याअश्विनौनवम्याअग्निसूर्यानिला

द्वयुंचवसवः ॥ २७ ॥ आशर्मपर्वतानामोतापांवृणीमहे । द्यावाक्षामारेऽअस्मद्रपस्कृतं ॥ तेनोभद्रेणशर्मणायुष्मा
कंनावावसवः । अतिविश्वानिदुरितापिपर्तन ॥ तुचेतनायुतत्सुनोद्राघीयऽआयुर्जीवसे । आदित्यासःसुमहसःकृ
णोतन ॥ यज्ञोहीळोवोऽअंतरऽआदित्याऽअस्तिमृळत । युष्मेऽइद्वोऽअपिष्मसिसजात्ये ॥ बृहद्वरूथंमरुतांदेवंत्रा
तारमश्विना । मित्रमीमहेवरुणंस्वस्तये ॥ अनेहोमित्रार्यमन्नृवद्वरुणशंस्यं । त्रिवरूथंमरुतोयंतनश्छर्दिः+ ॥ येचि
द्धिमृत्युबंधवऽआदित्यामनवःस्मसि । प्रसूनऽआयुर्जीवसेतिरतन ॥ २८ ॥ (८।३।७) तंगूर्धयास्वर्णरंदेवासोदे
वमरतिंदधन्विरे । देवत्राहव्यमोहिरे ॥ विभूतरातिंविप्रचित्रशोचिषमग्निमीळिष्वयंतुरं । अस्यमेधस्यसोम्यस्यसो
भरेप्रेमध्वरायपूर्व्यं ॥ यजिष्ठंत्वाववृमहेदेवंदेवत्राहोतारममर्त्यं । अस्ययज्ञस्यसुक्रतुं ॥ ऊर्जोनपातंसुभगंसुदीदितिम
ग्निंश्रेष्ठशोचिषं । सनोमित्रस्यवरुणस्यसोऽअपामासुम्नंयक्षतेदिवि+ ॥ यःसमिधायऽआहुतीयोवेदेनददाशमर्तोऽअ
ग्नये । योनमसास्वध्वरः+ ॥ २९ ॥ तस्येदर्वंतोरंहयंतऽआशवस्तस्यद्युम्नितमंयशः । नतमंहोदेवकृतंकुतश्चननमर्त्यकृ

उष्णिक् । (८।३।७) तंगूर्धयेतिसप्तत्रिंशद्दृचस्यसूक्तस्यकाण्वःसोभरिरग्निः चतुस्त्रिंशीपंचत्रिंश्योरादित्याअंत्ययोर्द्वयोस्त्रसदस्युःप्रथमा
दिपंचविंश्यंताअयुजःककुभःद्वितीयादिषड्विंश्यंतायुजःसतोबृहत्यः पितुर्नेतिसप्तविंशीद्विपदाअष्टाविंशीत्रिंशीद्वात्रिंशीपद्भिश्यःककुभः
एकोनत्रिंश्येकात्रिंशीत्रयस्त्रिंशीपंचत्रिंश्यःसतोबृहत्यःचतुस्त्रिंश्युष्णिक्सप्तत्रिंशीपंक्तिः ।

तंनशत् ॥ स्वग्नयोवोऽअग्निभिःस्यामसूनोसहसऽऊर्जांपते । सुवीरस्त्वमस्मयुः+ ॥ प्रशंसमानोऽअतिथिर्नमित्रियो
ग्नीरथोनवेद्यः । त्वेक्षेमासोऽअपिसंतिसाधवस्त्वंराजारयीणां+ ॥ सोऽअद्धादाश्वध्वरोग्नेमर्तःसुभगसप्रशंस्यः । सधी
भिरस्तुसनिता ॥ यस्यत्वमूर्ध्वोऽअध्वरायतिष्ठसिक्षयद्वीरःससाधते । सोऽअर्वद्भिःसनितासविपन्युभिःसशूरैःसनि
ताकृतं+ ॥ ३० ॥ यस्याग्निर्वपुर्गृहेस्तोमंचनोदधीतविश्ववार्यः । हव्यावावेविषद्विषः ॥ विप्रस्यवास्तुवतःसहसोय
होमक्षूतमस्यरातिषु । अवोदेवमुपरिमर्त्यंकृधिवसोविविदुषोवचः ॥ योऽअग्निंहव्यदातिभिर्नमोभिर्वासुदक्षमाविवा
सति । गिरावाजिरशोचिषं ॥ समिधायोनिशितीदाशददितिंधामभिरस्यमर्त्यः । विश्वेत्सधीभिःसुभगोजनाँऽअति
द्युम्नैरुद्नऽइवतारिषत् ॥ तदग्नेद्युम्नमाभरयत्सासहत्सदनेकंचिदत्रिणं । मन्युंजनस्यदूढ्यः* ॥ ३१ ॥ येनचष्टेवरु
णोमित्रोऽअर्यमायेननासत्याभगः । वयंतत्तेशवसागातुवित्तमाऽइंद्रत्वोताविधेमहि ॥ तेघेदग्नेस्वाध्योऽयेत्वाविप्रनि
दधिरेनृचक्षसं । विप्रासोदेवसुक्रतुं ॥ तऽइद्वेदिंसुभगतऽआहुतिंतेसोतुंचक्रिरेदिवि । तऽइद्वाजेभिर्जिग्युर्महद्धनंये
त्वेकामंन्येरिरे+ ॥ भद्रोनोऽअग्निराहुतोभद्रारातिःसुभगभद्रोऽअध्वरः । भद्राऽउतप्रशस्तयः ॥ भद्रंमनःकृणुष्ववृ
त्रतूर्येयेनासमत्सुसासहः । अवस्थिरातनुहिभूरिशर्धतांवनेमातेऽअभिष्टिभिः ॥ ३२ ॥ ईळेगिरामनुर्हितंयंदेवादूत
मरतिंन्येरिरे । यजिष्ठंहव्यवाहनं ॥ तिग्मजंभायतरुणायराजतेप्रयोगायस्यग्नये । यःपिंशतेसूनृताभिःसुवीर्यमग्निर्घृते

तामारिषण्यतप्रस्थावानोमापस्थातासमन्यवः । स्थिराचिन्नमयिष्णवः ॥ वीळुपविभिर्मरुतऽऋभुक्षणऽआरुद्रासःसु
दीतिभिः । इषानोऽअद्यागतापुरुस्पृहोयज्ञमासोभरीयवः ॥ विद्माहिरुद्रियाणांशुष्ममुग्रंमरुतांशिमीवतां । विष्णोरे
षस्यमीळ्हुषः ॥ विद्वीपानिपापतंतिष्ठदुच्छुनोभेयुजंतरोदसी । प्रधन्वान्यैरतशुभ्रखादयोयदेजथस्वभानवः ॥ अच्यु
ताचिद्वोऽअज्मन्नानानदतिपर्वतासोवनस्पतिः । भूमिर्यामेषुरेजते ॥ ३६ ॥ अमायवोमरुतोयातवेद्यौर्जिहीतऽउत्तरावृ
हत् । यत्रानरोदेदिशतेतनूष्वात्वक्षांसिबाह्वोजसः ॥ स्वधामनुश्रियंनरोमहित्वेषाऽअमवंतोवृषप्सवः । वहंतेऽअह्रुत
प्सवः ॥ गोभिर्वाणोऽअज्यतेसोभरीणांरथेकोशेहिरण्यये । गोबंधवःसुजातासऽइषेभुजेमहांतोनःस्परसेनु ॥ प्रति
वोवृषदंजयोवृष्णेशर्धायमारुताभरध्वं । हव्यावृषप्रयाव्णे ॥ वृषणश्वेनमरुतोवृषप्सुनारथेनवृषनाभिना । आश्ये
नासोनपक्षिणोवृथानरोहव्यानोवीतयेगत ॥ ३७ ॥ समानमंज्येषांविभ्राजंतेरुक्मासोऽअधिबाहुषु । दविद्युत
त्यृष्टयः ॥ तऽउग्रासोवृषणऽउग्रबाहवोनकिष्टनूषुयेतिरे । स्थिराधन्वान्यायुधारथेषुवोनीकेष्वधिश्रियः ॥ ये
षामर्णोनसप्रथोनामत्वेषंशश्वतामेकमिद्भुजे । वयोनपित्र्यंसहः ॥ तान्वंदस्वमरुतस्ताँऽउपस्तुहितेषांहिधुनीनां ।
अराणांनचरमस्तदेषांदानामह्नातदेषां ॥ सुभगःसर्वऽऊतिष्वासपूर्वासुमरुतोव्युष्टिषु । योवानूनमुतासति ॥ ३८ ॥
यस्यवायूयंप्रतिवाजिनोनरऽआहव्यावीतयेगथ । अभिषद्युम्नैरुतवाजसातिभिःसुम्नावोधूतयोनशत् ॥ यथारुद्रस्य

सूनवोदिवोवशंत्यसुरस्यवेधसः । युवांनस्तथेदसत् ॥ येचाहंतिमरुतःसुदानवःस्मन्मीळ्हुषश्चरंतिये । अतश्चिदानउपवस्यसाहृदायुवानआववृध्वं ॥ यूनऊषुनविष्ठयावृष्णःपावकाँअभिसोभरेगिरा । गायगाइवचर्कृषत् ॥ साहायेसंतिमुष्टिहेवहव्योविश्वासुपृत्सुहोतृषु । वृष्णश्चंद्रान्नसुश्रवस्तमान्गिरावंदस्वमरुतोअह ॥ ३९ ॥ गावश्चिद्धासमन्यवःसजात्येनमरुतःसबंधवः । रिहतेककुभोमिथः ॥ मर्तश्चिद्वोनृतवोरुक्मवक्षसउपभ्रातृत्वमायति । अधिनोगातमरुतःसदाहिवआपित्वमस्तिनिध्रुवि ॥ मरुतोमारुतस्यनआभेषजस्यवहतासुदानवः । यूयंसखायःसप्तयः ॥ याभिःसिंधुमवथयाभिस्तूर्वथयाभिर्दशस्यथाक्रिविं । मयोनोभूतोतिभिर्मयोभुवःशिवाभिरसचद्विषः ॥ यत्सिंधौयदसिक्न्यांयत्समुद्रेषुमरुतःसुबर्हिषः । यत्पर्वतेषुभेषजं ॥ विश्वंपश्यंतोबिभृथातनूष्वातेनानोअधिवोचत । क्षमारपोमरुतआतुरस्यनइष्कर्ताविह्रुतंपुनः ॥ ४० ॥ इतिषष्ठाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ ॥

षष्ठाष्टकेसूक्तानि १२४ ऋचः १६५०

एतत्त्र्यधिकाशीत्तिवर्गाः. ४० सूक्तानि ० ऋचः २०९ ॥ नाम. ॥ [illegible].१२१ [[illegible]. [illegible].११९ [illegible]. इत्यादि.] आदितोऽग्न.३ अग्निनाइ.१ आदितोऽग्न.१ आदित्या.२ अग्नि ॥. [illegible]. आदितोऽग्न.१३ आश्च.३३ आदितोऽग्न.२ सदस्पा.२ मरुत.२६ ॥ इतिप्रथमः ॥

वयमुव्यूनाँत्येद्वृचेचित्रस्यदानस्तुतिरोत्यमाश्विनंत्रिप्रगाथादिंबृहत्यनुष्टुवेकादश्याद्यैककुम्मध्येज्योतिषींईळि
ष्वात्रिंशाद्धिश्वमनावैयश्वंआग्नेयमौष्णिहहंसखायस्तृचोत्यःसौषाम्णस्यवरोदानस्तुतिरंत्यानुष्टुसावांचतुर्विंशति
मैत्रावरुणंदशम्याद्यास्तिस्रोवैश्वदेव्यउपांत्योष्णिग्गर्भायुवोःपंचाधिकाव्यश्वोवांगिरसआश्विनंविंश्याद्यावाय
व्यास्तत्पूर्वाश्चतस्रोगायत्र्योंत्यैकविंश्यौचाविंश्यनुष्टुवंग्निरुक्थेव्यधिकामनुर्वैवस्वतोवैश्वदेवंहप्रगाथंयेत्रिंशतिपं
चोपांत्यापुरउष्णिग्वभ्रुर्दशकश्यपोवामारीचोद्वैपदंनहिवश्चतुष्कंपुरउष्णिग्बृहत्यनुष्टुवंतंथोयजातिव्यूनांत्रेज्या
स्तवोयजमानप्रशंसाचयेत्यादिपंचदंपत्योःशिष्टास्तदाशिषोनुष्टुप्चतुष्पंक्त्यंतंनवम्यनुष्टुव्दशमीपादनिचृत्॥२॥
॥ हरिःओम् ॥ (८।४।१) वयमुत्वामपूर्व्यस्थूरंनकच्चिद्भरंतोवस्यवः । वाजेचित्रंहवामहे ॥ उपत्वाकर्मन्नूतये
सनोयुवोग्रश्चक्रामयोधृषत् । त्वामिद्ध्यवितारंववृमहेसखायऽइंद्रसानसिं ॥ आयाहीमऽइंदवोश्वपतेगोपतऽउर्व
रापते । सोमंसोमपतेपिव ॥ वयंहित्वावंधुमंतमबंधवोविप्रासऽइंद्रयेमिम । यातेधामानिवृषभतेभिरागहिविश्वेभिः
सोमपीतये ॥ सीदंतस्तेवयोयथागोश्रीतेमधौमदिरेविवक्षणे । अभित्वामिंद्रनोनुमः ॥ १ ॥ अच्छाचत्वैनानमसाव
दामसिकिंमुहुश्चिद्विदीधयः । संतिकामासोहरिवोददिष्ट्वंस्मोवयंसंतिनोधियः ॥ नूत्नाऽइदिंद्रतेवयमूतीऽअभूमनहि

चतुर्थेनुवाकेदशसूक्तानि (८।४।१) वयमुत्वेत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःसोभरिरिंद्रोंत्ययोर्द्वयोश्विनः अयुजःककुभोयुजःसतोबृहत्यः ।

तिभिः सोभरे विद्वेषसमनेहसं ॥ इहत्या पुरुभूतमा देवा नमोभिरश्विना । अर्वाचीना स्ववसे करामहे गंतारा दाशुषो गृहं ॥ युवो रथस्य परि चक्रमीयत ईर्मान्यद्वामिषण्यति । अस्माँ अच्छा सुमतिर्वां शुभस्पती आ धेनुरिव धावतु ॥ रथो यो वां त्रिवंधुरो हिरण्याभीशुरश्विना । परि द्यावापृथिवी भूषति श्रुतस्तेन नासत्या गतं ॥ ५ ॥ दशस्यंता मनवे पूर्व्यं दिवि यवं वृकेण कर्षथः । ता वामद्य सुमतिभिः शुभस्पती अश्विना प्र स्तुवीमहि ॥ उप नो वाजिनीवसू यातमृतस्य पथिभिः । येभिस्तृक्षिं वृषणा त्रासदस्यवं महे क्षत्राय जिन्वथः ॥ अयं वामद्रिभिः सुतः सोमो नरा वृषण्वसू । आ यातं सोमपीतये पिबतं दाशुषो गृहे ॥ आ हि रुहतमश्विना रथे कोशे हिरण्यये वृषण्वसू । युंजाथां पीवरीरिषः ॥ याभिः पक्थमवथो याभिरध्रिगुं याभिर्बभ्रुं विजोषसं । ताभिर्नो मक्षू तूयमश्विना गतं भिषज्यतं यदातुरं ॥ ६ ॥ यदध्रिगावो अध्रिगू इदा चिदह्नो अश्विना हवामहे । वयं गीर्भिर्विपन्यवः ॥ ताभिरा यातं वृषणोप मे हवं विश्वप्सुं विश्ववार्यं । इषा मंहिष्ठा पुरुभूतमा नरा याभिः क्रिविं वावृधुस्ताभिरा गतं ॥ ताविदा चिदहानां तावश्विना वंदमान उप ब्रुवे । ता ऊ नमोभिरीमहे ॥ ताविद्दोषा ता उषसि शुभस्पती ता यामन्रुद्रवर्तनी । मा नो मर्ताय रिपवे वाजिनीवसू परो रुद्रावति ख्यतं ॥ आ सुग्म्याय सुग्म्यं प्राता रथेनाश्विना वा सक्षणी । हुवे पितेव सोभरी ॥ ७ ॥ मनोजवसा वृषणा मदच्युता मक्षुंगमाभिरूतिभिः । आरात्ताच्चिद्भूतमस्मे अवसे पूर्वीभिः पुरुभोजसा ॥ आ नो अश्वावदश्विना वर्तिर्यासिष्टं मधुपातमा नरा । गो

मंहिष्ठाहिरण्यवत् ॥ सुप्रानरीमुनीथेंमुधुवार्थमनोभूरुष्टंरक्षुस्विनो । अस्मिन्नागोमागानेंवाजिनोमूविश्वांनुमानिधीम
हि ॥ ८ ॥ (८।४।२) ऊँक्षिव्याग्निमतींव्यं१य जंस्यजातवेदसं । चरिष्णुधूममगृभीतशोचिषं ॥ ऊमानंविश्वचर्षे
णोग्निंविश्वमनोगिरा । उतस्तुषेविष्पर्धसोरथांनां ॥ येषांमाबाधऋग्मियंऽइषःपृक्षश्चनिग्रभे । उपविदावाजिंदित
वसुं ॥ उदस्यशोचिरस्थादीदियुषोव्यं१जरं । तपुर्जम्भस्यसुद्युतोगणश्रियः ॥ उद्युतिष्ठस्वध्वरस्तवानोदेव्याकृपा ।
अभिख्याभासानृहताशुक्र शोचिः ॥ ९ ॥ अग्नेयाहिसुशस्तिभिर्हव्याजुह्वानऽआनुषक् । यथादूतोबभूथहव्यवाहनः ॥
अग्निंवःपूर्व्यंहुवेहोतारंचर्षणीनां । तमयावाचागृणेतमुवःस्तुषे ॥ यज्ञेभिरद्भुतक्रतुंयंकृपासूदयन्तऽइत् । मित्रंनजने
सुधितमृतावनि ॥ ऋतावानमृतायवोयज्ञस्यसाधनंगिरा । उपोऽएनंजुजुषुर्नमसस्पदे ॥ अच्छानोऽअंगिरस्तमंय
ज्ञासोयन्तुसंयतः । होतायोऽअस्तिविक्ष्वायशस्तमः ॥ १० ॥ अग्नेतवत्येऽअजरेंधानासोबृहद्भाः । अश्वाऽइववृषण
स्तविषीयवः ॥ सत्वंनऊर्जांपतेरयिंरास्वसुवीर्यं । प्रावनस्तोकेतनयेसमत्स्वा ॥ यद्वाऽउविश्पतिःशितःसुप्रीतोम
नुषोविशि । विश्वेदग्निःप्रतिरक्षांसिसेधति ॥ श्रुष्ट्यग्नेनवस्यमेस्तोमस्यवीरविश्पते । निमायिनस्तपुषारक्षसोदह ॥
नतस्यमाययाचनरिपुरीशीतमर्त्यः । योऽअग्नयेददाशहव्यदातिभिः ॥ ११ ॥ व्यश्वस्त्वावसुविदमुक्षण्युरप्रीणादृ

(८।४।३) ऊँक्षिनेतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यविरूपोविरूपआङ्गिरसऋषिः ।

षिः । महोरायेतमुत्वासमिधीमहि ॥ उशनाकाव्यस्त्वानिहोतारमसादयत् । आयजिंत्वामनवेजातवेदसं ॥ विश्वेहि त्वासजोषसोदेवासोदूतमक्रत । श्रुष्टीदेवप्रथमोयज्ञियोभुवः ॥ इमंघावीरोऽअमृतंदूतंकृण्वीतमर्त्यः । पावकंकृष्णवर्तनिंविहायसं ॥ तंहुवेमयतस्रुचःसुभासंशुक्रशोचिषं । विशामग्निमजरंप्रत्नमीड्यं ॥ १२ ॥ योऽअस्मैहव्यदातिभिराहुतिंमर्तोविधत्। भूरिपोषंसधत्तेवीरवद्यशः ॥ प्रथमंजातवेदसमग्निंयज्ञेषुपूर्व्यं । प्रतिस्रुगेतिनमसाहविष्मती ॥ आभिर्विधेमाग्नयेज्येष्ठाभिर्व्यश्ववत् । मंहिष्ठाभिर्मतिभिःशुक्रशोचिषे ॥ नूनमर्चविहायसेस्तोमेभिःस्थूरयूपवत् । ऋषेवैयश्वदम्यायाग्नये ॥ अतिथिंमानुषाणांसूनुंवनस्पतीनां । विप्राऽअग्निमवसेप्रत्नमीळते ॥ १३ ॥ महोविश्वाँऽअभिषतोऽ३भिहव्यानिमानुषा । अग्नेनिषत्सिनमसाधिबर्हिषि ॥ वंस्वानोवार्यापुरुवंस्वरायःपुरुस्पृहः । सुवीर्यस्यप्रजावतोयशस्वतः ॥ त्वंवरोसुषाम्णेऽग्नेजनायचोदय । सदावसोरातिंयविष्ठशश्वते ॥ त्वंहिसुप्रतूरसित्वंनोगोमतीरिषः । महोरायःसातिमग्नेऽअपावृधि ॥ अग्नेत्वंयशाऽअस्यामित्रावरुणावह । ऋतावानासम्राजापूतदक्षसा ॥ १४ ॥

(८।४।४) सखायऽआशिषामहिब्रह्मेन्द्रायवज्रिणे । स्तुषऽऊषुवोनृतमायधृष्णवे ॥ शवसाह्यसिश्रुतोवृत्रहत्येनवृत्रहा । मघैर्मघोनोऽअतिशूरदाशसि ॥ सनःस्तवानऽआभररयिंचित्रश्रवस्तमं । निरेकेचिद्योहरिवोवसुर्ददिः+ ॥

(८।४।४) सखायइतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यवैयश्वोविश्वमनाइन्द्रोंत्यतृचस्यवरुरुष्णिगंत्यानुष्टुप् (वरुःसौपाम्णोयंराजा) ।

आनिरेकगुनप्रियमिंद्रगपिनानीना । पुनार्मुज्योनरंगानुदापार्थर ॥ नर्मोनुजानमांगुंर्हर्मीरंतदागुरः । नांगिना
भौतस्तिोर्णमिदि्रु ॥ २१ ॥ आगुणौमिनिनुरंगुनिमृणोन्मदिा । भान्नाफार्मंजनिनुरुगमर्न पुण ॥ निर्मानि
निश्मर्मनमोगिनोनुनर्लंनन । उग्रंमणंगनुगिर्णितोगतिः ॥ पुमंदनुन्नर्नुं रुनिनुनांमंनननुंनं । नौ.मुगहर्मो
पुरुक्तराम्न ॥ इंद्रगगालमिनिर्मेरीनिंनगुरोगर्नः । मर्थूमगुनि.पुंकरगगनें ॥ भार्गुन्नमनकुमांर्नुनमुगगानि ।
इस्रांभक्रुनमनरन्नमुगर्ननं ॥ १३ ॥ नृदगुन्नांनिरमिुनर्मोनमगुगंनं. । मर्मनगुंगिनननंदकुर्तिनिंदः ॥
नर्मोगनर्तिोनदुर्ग्यविलामिगभंमे । गनेमुन्नागुगनिननागिगंग. ॥ पंदुनिरांगनिनलुनिर्गनिनुोगनंगदु । प्रगनिना
चोदयातेमर्ज्जिनुनां ॥ उग्रोर्नगणांगनिंक गिनंमनरं । नूनं हुनिनुनुगोदशुभर्मरो ॥ कुर्मोगगगुगननुरोगुर्निनिर
स्तात् । नर्मांगुर्गानगथ्रानभुंस्नो ॥ १७ ॥ मनुनगोंगनिर्नेनिनिनगा रगोदगनिः । फुगानिगुनि.ननंनगुनांनुं
धः ॥ उंद्रस्थानरिणानां हिटपुन्नेन्नुनि । इर्मानगुगनानमुंरुनां ॥ नंगोगानांनुनाननिमर्किगनिगगुनयः । अगाम्नु
भियुंजेभिर्वानुगेन्यं ॥ प्नोनिन्मुलनगनुननांनु.न्नोनुनरं । क्रुयांगिनिगादशुगनन्लिंकुदगन् ॥ नगोन्मागगुनि
पैपुत्रानुदस्नुंननं. । पृतान्यादीयोमथुनमरोनन ॥ १८ ॥ यन्नागिनानिगुंगोदुनगगु.गंनिये । न्योनिनिनिन्नं
मुभ्यलिद्रांणा ॥ सुर्गीद्रंव्यमुनदनुमिनुानिनुंयमं । गुगेगयुनंनंमानुंनिदुगुगं ॥ पुगानुनगुर्नुनुन्निं र्थनदनुगुनं

नवं । सुविद्वांसंचर्कृत्यंचरणीनां ॥ वेत्थाहिनिर्ऋतीनांवज्रहस्तपरिवृजं । अहरहःशुंध्युःपरिपदामिव ॥ तदिंद्रावऽ
आभरयेनादंसिष्ठकृत्वने । द्विताकुत्सायशिश्नथोनिचोदय ॥ १९ ॥ तमुत्वानूनमीमहेनव्यंदंसिष्ठसन्यसे । सत्वंनो
विश्वाऽअभिमातीःसक्षणिः ॥ यऽऋक्षादंहसोमुचद्योवार्यात्सप्तसिंधुषु । वधर्दासस्यतुविनृम्णनीनमः ॥ यथावरो
सुषाम्णेसनिभ्यऽआवहोरयिं । व्यश्वेभ्यःसुभगेवाजिनीवति ॥ आनार्यस्यदक्षिणाव्यश्वाँऽएतुसोमिनः । स्थूरंचरा
धःशतवत्सहस्रवत् ॥ यत्त्वापृच्छादीजानःकुहयाकुहयाकृते । एषोऽअपश्रितोवलोगोमतीमवतिष्ठति ॥ २० ॥
(८।४।५) तावांविश्वस्यगोपादेवादेवेषुयज्ञिया । ऋतावानायजसेपूतदक्षसा ॥ मित्रातनानरथ्याउवरुणोयश्चसु
क्रतुः । सनात्सुजातातनयाधृतव्रता ॥ तामाताविश्ववेदसासुर्यायप्रमहसा । महीजजानादितिर्ऋतावरी ॥ महांता
मित्रावरुणासम्राजादेवावसुरा । ऋतावानावृतमाघोषतोबृहत्+ ॥ नपाताशवसोमहःसूनूदक्षस्यसुक्रतू । सुप्रदानूऽ
इषोवास्त्वधिक्षितः ॥ २१ ॥ संयादानूनियेमथुर्दिव्याःपार्थिवीरिषः । नभस्वतीरावांचरंतुवृष्टयः ॥ अधियाबृहतो
दिवोउभियूथेवपश्यतः । ऋतावानासम्राजानमसेहिता+ ॥ ऋतावानानिषेदतुःसाम्राज्यायसुक्रतू । धृतव्रताक्षत्रिया
क्षत्रमाशतुः ॥ अक्ष्णश्चिद्गातुवित्तरानुल्बणेनचक्षसा । निचिन्मिषंतानिचिरानिचिक्यतुः ॥ उतनोदेव्यदितिरुरुष्य

(८।४।५) तावाविश्वस्येतिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यवैयश्वोविश्वमनामित्रावरुणौद्वाभ्यादितिस्तिसृणांविश्वेदेवाउष्णिक्ककुपात्योष्णिग्गर्भा ।

ण्वौमन्महेतनेनासत्या । अवोभिर्याथोवृषणावृषण्वसू ॥ तावांमद्यहवामहेहव्येभिर्वाजिनीवसू । पूर्वीरिषऽइषयंताव
तिंक्षपः+ ॥ आवांवाहिष्ठोऽअश्विनारथोयातुश्रुतोनरा । उपस्तोमान्तुरस्यदर्शथःश्रिये+ ॥ जुहुराणाचिदश्विनाम
न्येथांवृषण्वसू । युवंहिरुद्रापर्षथोऽअतिद्विषः ॥ २६ ॥ दस्राहिविश्वमानुषङ्मक्षूभिःपरिदीयथः । धियंजिन्वाम
धुवर्णाशुभस्पती ॥ उपनोयातमश्विनारायाविश्वपुषासह । मघवानासुवीरावनपच्युता ॥ आमेऽअस्यप्रतीच्य1मिं
द्रंनासत्यागतं । देवादेवेभिरद्यसचनस्तमा ॥ वयंहिवांहवामहऽउक्षण्यंतोव्यश्ववत् । सुमतिभिरुपविप्राविहागतं ॥
अश्विनास्वृषेस्तुहिकुवित्तेश्रवतोहवं । नेदीयसःकूळयातःपणीँऽरुत+ ॥ २७ ॥ वैयश्वस्यश्रुतंनरोतोमेऽअस्यवेदथः ।
सजोषसावरुणोमित्रोऽअर्यमा+ ॥ युवादत्तस्यधिष्ण्यायुवानीतस्यसूरिभिः । अहरहर्वृषणामह्यंशिक्षतं ॥ योवांय
ज्ञेभिरावृतोधिवस्त्रावधूरिव । सपर्यंताशुभेचक्रातेऽअश्विना ॥ योवामुरुव्यचस्तमंचिकेततिनृपाय्यं । वर्तिरश्विनापरि
यातमस्मयू+ ॥ अस्मभ्यंसुवृषण्वसूयातंवर्तिर्नृपाय्यं । विषुद्रुहेवयज्ञमूहथुर्गिरा+ ॥२८॥ वाहिष्ठोवांहवानांस्तोमोदूतोहुव
न्नरा । युवाभ्यांभूत्वश्विना ॥ यददोदिवोऽअर्णवऽइषोवामदथोगृहे । श्रुतमिन्मेऽअमर्त्या ॥ उतस्याश्वेतयावरीवाहिष्ठा
वांनदीनां । सिंधुर्हिरण्यवर्तनिः ॥ स्मदेतयासुकीर्त्याश्विनाश्वेतयाधिया । वहेथेशुभ्रयावाना ॥ युक्ष्वाहित्वंरथासहायु
वस्वपोष्यावसो । आन्नोवायोमधुपिबास्माकंसवनागहि ॥ २९ ॥ तववायवृतस्पतेत्वष्टुर्जामातरद्भुत । अवांस्यावृणीमहे ॥

अस्ताप्यैं। प्रणः पूर्वस्मैसुवितायवोचतमक्षूसुम्नायनव्यसे॥३२॥इदाहिवऽउपस्तुतिमिदावामस्यभक्तये। उपवोविश्ववेदसोनमस्युराँऽअसृक्ष्यन्यामिव॥उदुष्यवः सवितासुप्रणीतयोस्थादूर्ध्वोवरेण्यः। निद्विपादश्चतुष्पादोऽअर्थिनोविश्रन्पतयिष्णवः॥ देवंदेवंवोवसेदेवंदेवमभिष्टये। देवंदेवंहुवेमवाजसातयेगृणंतोदेव्याधिया॥ देवासोहिष्मामनवेसमन्यवोविश्वेसाकंसरातयः। तेनोऽअद्यतेऽअपरंतुचेतुनोभवंतुवरिवोविदः॥ प्रवःशंसाम्यद्रुहःसंस्थऽउपस्तुतीनां। नतंधूर्तिर्वरुणमित्रमर्त्यंयोवोधामभ्योविधत्॥ प्रसक्षयंतिरतेविमहीरिषोयोवोवरायदाशति। प्रप्रजाभिर्जायतेधर्मणस्परिष्टःसर्वऽएधते॥३३॥ ऋतेसाविंदतेयुधःसुगेभिर्यात्यध्वनः। अर्यमामित्रोवरुणःसरातयोयंत्रायंतेसजोषसः॥ अज्रेचिदस्मैकृणुथान्यंचनंदुर्गेचिदासुसरणं। एषाचिदस्मादशनिःपरोनुसास्रेधंतीविनश्यतु॥ यदद्यसूर्यऽउद्यतिप्रियक्षत्राऽऋतंदध। यन्निम्रुचिप्रबुधिविश्ववेदसोयद्वामध्यंदिनेदिवः॥ यद्वाभिपित्वेऽअसुराऋतंयतेछर्दिर्येमविदाशुषे। वयंतद्वोवसवोविश्ववेदसऽउपस्थेयाममध्यऽआ॥ यदद्यसूरऽउदितेयन्मध्यंदिनऽआतुचि। वामंधत्थमनवेविश्ववेदसोजुह्वानायप्रचेतसे॥ वयंतद्वःसम्राजऽआवृणीमहेपुत्रोनबहुपाय्यं। अश्यामतदादित्याजुह्वतोहविर्येनवस्योनशामहै॥३४॥ (८।४।८) येत्रिंशतित्रयस्परोदेवासोबर्हिरासदन्। विदन्नहद्वितासनन्॥ वरुणोमित्रोऽ

(८।४।८) येत्रिंशतीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैवस्वतोमनुर्विश्वेदेवागायत्रीचतुर्थीपुरउष्णिक्।

अर्य॒मा स॒म्राति॑षा॒चो॑ऽअ॒ग्नयः॑ । पत्नी॑वंतो॒ वष॑ट्कृताः ॥ तेनो॑ गो॒पाऽअ॑पा॒च्यास्त॑ऽउ॒दुक्त॑ऽइ॒त्थान्य॑क् । पु॒रस्ता॒त्सर्वै॑याविशा॑ ॥ य॒था॒ वशं॑ति दे॒वास्त॒थेद॑स॒त्तदे॑षां॒ नकि॒रामि॑नत् । अरा॑वा च॒न मर्त्यः॑ ॥ स॒प्ता॒नां॑ स॒प्तऽऋ॒ष्टयः॑ स॒प्तद्यु॒म्नान्ये॑षां । स॒प्तोऽअधि॒ श्रियो॑ धिरे ॥ ३५ ॥ (८।४।९) ब॒भ्रुरेको॒ विषु॑णः सू॒नरो॒ युवां॒ज्यं॑क्ते हि॒रण्य॑यं ॥ योनि॒मेक॒ऽआ स॑साद॒ द्योत॑नों॒ तर्दे॒वेषु॒ मेधि॑रः ॥ वाशी॒मेको॑ बिभर्ति॒ हस्त॑ऽआय॒सीमं॒तर्दे॒वेषु॒ निध्रु॑विः ॥ वज्र॒मेको॑ बिभर्ति॒ हस्त॒ऽआहि॑तं॒ तेन॑ वृ॒त्राणि॑ जिघ्नते ॥ ति॒ग्ममेको॑ बिभर्ति॒ हस्त॑ऽआयु॒धं शुचि॑रु॒ग्रो जला॑षभेषजः ॥ प॒थऽएकः॑ पीपाय॒ तस्क॑रो यथाँऽए॒ष वे॑द नि॒धीनां॑ ॥ त्रीण्येक॑ऽउरुगा॒यो वि च॑क्रमे॒ यत्र॑ दे॒वासो॒ मद॑ति ॥ विभि॒र्द्वा च॑रत॒ऽएक॑या स॒ह प्र प्र॑वा॒सेव॑ वसतः ॥ सदो॒ द्वा च॑क्राते॒ऽउ॒प॒मा दि॒वि स॒म्राजा॑ स॒र्पिरा॑सुती ॥ अर्च॑त॒ऽएके॒ महि॒ साम॑ मन्वत॒ तेन॒ सूर्य॑मरोचयन् ॥ ३६ ॥ (८।४।१०) न॒हि वो॒ऽअस्त्य॑र्भ॒को देवा॑सो॒ न कु॑मार॒कः । विश्वे॑ स॒तोम॑हांत॒ऽइत् ॥ इति॒ स्तु॒तासो॑ऽअसथा रिशादसो॒ ये स्थ त्रय॑श्च त्रिं॒शच्च॑ । मनो॑र्देवा यज्ञियासः ॥ तेन॑स्त्राध्वं॒ ते॑ऽवत॒ तऽउ॑ नो॒ऽअधि॑ वोचत । मा नः॑ प॒थः पित्र्या॑न्मान॒वादधि॑ दू॒रं नै॑ष्ट परा॒वतः॑ ॥ ये दे॑वा

(८।४।९) बभ्रुरेकइतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैवस्वतोमनुर्विश्वेदेवाद्विपदाविराट् । (भेदपक्षे—सोमः १ अग्निः १ त्वष्टा १ इंद्रः १ रुद्रः १ पूषा १ विष्णुः १ अश्विनौ १ मित्रावरुणौ १ अश्विनौ १ एवंदश । अस्मिन्मारीचः कश्यपर्षिः पाक्षिकः) । (८।४।१०) नहिव इतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यवैवस्वतोमनुर्विश्वेदेवागायत्रीपुरउष्णिग्बृहत्यनुष्टुभः ।

सऽइहस्थनविश्वैवैश्वानराऽऊत । असमभ्यंशर्मसप्रथोगवेश्वाययच्छत ॥ ३७ ॥ (८।५।१) योयजातियजातऽइ त्सुनवच्चपचातिच । ब्रह्मेदिंद्रस्यचाकनत् ॥ पुरोळाशंयोऽअस्मैसोमंररतऽआशिरं । पादित्तंशक्रोऽअंहसः ॥ तस्य द्युमाँऽअसद्रथोदेवजूतःसशूशुवत् । विश्वावन्वन्नमित्रिया ॥ अस्यप्रजावतीगृहेसश्चंतीदिवेदिवे । इळाधेनुमतीदुहे ॥ यादंपतीसमनसासुनुतऽआचधावतः । देवासोनित्ययाशिरा ॥ ३८ ॥ प्रतिप्राशव्याँऽइतःसम्यंचाबर्हिराशाते । नतावाजेषुवायतः ॥ नदेवानामपिह्नुतःसुमतिंनजुगुक्षतः । श्रवोबृहद्विवासतः ॥ पुत्रिणाताकुमारिणाविश्वमायुर्व्यश्नुतः । उभाहिरण्यपेशसा ॥ वीतिहोत्राकृतद्वसूदशस्यंतामृतायकं । समूधोरोमशंहतोदेवेषुकृणुतोदुवः ॥ आशर्मपर्वतानांवृणीमहेनदीनां । आविष्णोःसचाभुवः ॥ ३९ ॥ ऐतुपूषारयिर्भगःस्वस्तिसर्वधातमः । उरुरध्वास्वस्तये ॥ अरमतिरनर्वणोविश्वोदेवस्यमनसा । आदित्यानामनेहऽइत्[+] ॥ यथानोमित्रोऽअर्यमावरुणःसंतिगोपाः । सुगाऽऋतस्यपंथाः ॥ अग्निंवःपूर्व्यंगिरादेवमीळेवसूनां । सपर्यंतःपुरुप्रियंमित्रंनक्षेत्रसाधसं ॥ मक्षूदेववतोरथःशूरोवापृत्सु

पंचमेनुवाकेद्वादशसूक्तानि(८।५।१) योयजातीत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यवैवस्वतोमनुः यज्ञोदेवतातृतीयादिद्वयोर्यजमानःपंचम्यादीनांदंपती दशम्यादिनवानांदंपत्याशिषोगायत्रीनवमीचतुर्दश्यावनुष्टुभौदशमीपादनिचृदंत्याश्चतस्रःपंक्तयः(प्रथमयोर्द्वयोरिंद्रोदेवतेतिकेचित् दशम्या यजमानपत्न्याशीःततोद्वयोःपूषाततएकस्यामित्रार्यमवरुणाःततएकस्याअग्निःअंत्यचतसृणांयजमानइतिशौनकाद्यभिप्रायेणकेचिदाहुः)।

कार्सुचित् । देुवानांयऽइन्मनोयजंमानुऽइयंक्षत्युभीदयंज्वनोभुवत् ॥ नयंजमानरिष्यमिनर्मुन्वानुनदेवयो । देुवा नांय० ॥ नकिुष्टंकर्मणानशुनप्रयोपुनयोपति । देुवानांय० ॥ असुदत्रंसुवीर्यमुतत्यदाुश्वभ्र्यं । देुवनांय० ॥ ४० ॥
॥ ॥ ॥ ॥ ॥
इतिपष्ठाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

द्विचत्वारिंशा-यायेनर्गाः ४० सूक्तानि ११ ऋचः २०४ ॥ लाग ॥ इद्राग्ने १६ चित्राग्ने.२ अश्विभ्या १८ अग्ना.३० इंद्राग्ने.२७ द्विचत्वारिंशा-यायेनर्गाः ... विश्वेभ्योदेवेभ्य.४१ [गे. प. विश्वेभ्यो-वराइद ३ मित्रावरुणाभ्या ९ विश्वेभ्योदेवेभ्य.३ मित्रावरुणाभ्या.१२ अश्विभ्या.१९ वायव.६ विश्वेभ्योदेवेभ्य.४१ [गे. प. विश्वेभ्यो-वराइद ३ मित्रावरुणाभ्या ९ विश्वेभ्योदेवेभ्य.३ मित्रावरुणाभ्या. अश्विभ्या विश्वेभ्योदेवेभ्य.४] यज्ञाय.२ दे २७ सोमाये. अग्नय. त्वष्ट्र इद्राये. रुद्राय. पूष्ण. विष्णव अश्विभ्या. मित्रावरुणाभ्या. अश्विभ्या विश्वेभ्योदेवेभ्य.४] यज्ञाय.२ यजमानाय २ दंपतीभ्या.५ दंपत्याशीर्भ्य ९ ॥ इतिपष्ठेद्वितीयः ॥

प्रकृतानित्रिंशन्मेधातिथिर्वयंघकोनामेध्यातिथिर्वाहितंत्रिगायत्र्यनुष्टुबंतमंद्रयाहिष्यूनांनीपातिथिरानुष्टुभंतृचों त्योगायत्रंस्तंसहस्रंवसुरोचिपोगिरमोपश्यन्नग्निनाचतुर्विंशतिःश्यावाश्वआश्विनमुंपरिष्टाज्ज्योतिपपंक्तिमहा बृहतीपंक्त्यंतमवितासिसप्तशाक्करंमहापंक्त्यंतप्रेदंमहापांक्तमाद्यातिजगतीयज्ञस्यदशैंद्राग्नमंग्निमस्तोपिनाभा कंआग्नेयंमहापांक्तंहींद्राग्नीद्वादशैंद्राग्नमंत्यात्रिष्टुप्द्वितीयाशक्वर्यंसाऊपुदशवारुणंत्वंस्तभ्नात्पळर्चनानावात्रैष्टु

भंमंत्यंवातृचमाश्विनंमानुष्टुभमपश्यद्दिमेत्रयस्त्रिंशद्विरूपआंगिरसआग्नेयंतुसमिधाग्निंत्रिंशदाघद्विचत्वारिंश
त्रिशोकआद्याग्नेंद्री ॥ ३ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

हरिःओम् ॥ (८।५।२) प्रकृतान्यृजीषिणःकण्वाऽइंद्रस्यगाथया । मदेसोमस्यवोचत ॥ यःसृविंदमनर्श
निंपिप्रुंदासमहीशुवं । वधीदुग्रोरिणन्नपः+ ॥ न्यर्बुदस्यविष्टपंवर्ष्माणंबृहतस्तिर । कृषेतदिंद्रपौंस्यं ॥ प्रतिश्रुताय
वोधृषत्तूर्णाशंनगिरेरधि । हुवेसुशिप्रमूतये ॥ सगोरश्वस्यविव्रजंमंदानःसोम्येभ्यः । पुरंनशूरदर्षसि ॥ १ ॥ यदिमे
रारणःसुतऽउक्थेवादधसेचनः । आरादुपस्वधागहि ॥ वयंघातेऽअपिष्मसिस्तोतारऽइंद्रगिर्वणः । त्वंनोजिन्वसोम
पाः+ ॥ उतनःपितुमाभरसंरराणोऽअविक्षितं । मघवन्भूरितेवसु ॥ उतनोगोमतस्कृधिहिरण्यवतोऽअश्विनः ।
इळाभिःसंरभेमहि ॥ बृहदुक्थंहवामहेसृप्रकरस्नमूतये । साधुकृण्वंतमवसे ॥ २ ॥ यःसंस्थेचिच्छतक्रतुरादींकृणो
तिवृत्रहा । जरितृभ्यःपुरूवसुः ॥ सनःशक्रश्चिदाशकद्दानवाँऽअंतराभरः । इंद्रोविश्वाभिरूतिभिः ॥ योरायो३ऽवनिर्म
हान्त्सुपारःसुन्वतःसखा । तमिंद्रमभिगायत ॥ आयंतारंमहिस्थिरंपृतनासुश्रवोजितं । भूरेरीशानमोजसा ॥ नकि
रस्यशचीनांनियंतासूनृतानां । नकिर्वक्तानदादिति ॥ ३ ॥ ननूनंब्रह्मणामृणंप्राशूनामस्तिसुन्वतां । नसोमोऽअप्र

(८।५।२) प्रकृतानीतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यकाण्वोमेधातिथिरिंद्रोगायत्री ।

तार्पपे ॥ पन्यऽइद्दुपंगायतपन्यऽउक्थानिशंसत । ब्रह्माकृणोतपन्यऽद्दत्+ ॥ पन्यऽआदर्दिरच्छतासहस्रावाज्यवृ
तः । इंद्रोयोयज्वनोवृधः ॥ विपूचरस्वधाऽअनुकृष्टीनामन्वाहुवः । इंद्रपिबमुतानां ॥ पिवस्वधैनवानामुतयस्तुग्र्ये
सचा । उतायमिंद्रयस्तव ॥ ४ ॥ अतीहिमन्युषाविणंसुषुवांसमुपारणे । इमंरातंमुतंपिब ॥ इहितिस्रःपरावतऽइहि
पंचजनाँऽअति । धेनाऽइंद्रावचाकशत् ॥ सूर्योरश्मिंयथासृजात्वायच्छंतुमेगिरः । निम्नमापोनसध्र्यक्+ ॥ अध्व
र्यवातुहिषिंचसोमंवीरायशिप्रिणे । भरासुतस्यपीतये ॥ यऽउद्नःफलिगंभिनन्न्यग्सिंधूँरवासृजत् । योगोषुपक्वं
धारयत् ॥ ५ ॥ अहन्वृत्रमृचीषमऽऔर्णवाभमहीशुवं । हिमेनाविध्यदर्बुदं ॥ प्रवऽउग्रायनिष्टुरेषाळ्हायप्रसक्षिणे ।
देवत्तंब्रह्मगायत ॥ योविश्वान्यभिव्रतासोमस्यमदेऽअंधसः । इंद्रोदेवेषुचेतति ॥ इहत्यासधमाद्याहरीहिरण्यकेश्या । वोळ्हामभिप्रयोहितं+ ॥ अर्वाचंत्वापुरुष्टुतप्रियमेधस्तुताहरी । सोमपेयायवक्षतः ॥ ६ ॥ (८।५।३)
वयंघत्वासुतावंतऽआपोनवृक्तबर्हिषः । पवित्रस्यप्रस्रवणेषुवृत्रहन्परिस्तोतारऽआसते ॥ स्वरंतित्वासुतेनरोवसोनिरेकऽ
उक्थिनः । कदासुतंतृषाणऽओकऽआगमऽइंद्रस्वब्दीववंसगः ॥ कण्वेभिर्धृष्णवाधृषद्वाजंदर्षिसहस्रिणं । पिशंगरूपंमघवन्विचर्षणेमक्षूगोमंतमीमहे ॥ पाहिगायांधसोमदऽइंद्रायमेध्यातिथे । यःसंमिश्लोहर्योर्यःसुतेसचा

(८।५।३) वयंघेत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यकाण्वोमेध्यातिथिरिंद्रोबृहतीपोदश्गाद्यास्तिस्रोगायत्र्योन्त्यानुष्टुप् ।

वज्रीरथोहिरण्ययः ॥ यःसुषव्यःसुदक्षिणऽइनोयःसुक्रतुर्गृणे । यऽआकरःसहस्रायःशतामघऽइंद्रोयःपूर्भिदारितः+
॥ ७ ॥ योधृषितोयोवृतोयोऽअस्तिश्मश्रुषुश्रितः । विभूतद्युम्नश्च्यवनःपुरुष्टुतःक्रत्वागौरिवशाकिनः+ ॥
कईवेदसुतेसचापिबंतंकद्वयोदधे । अयंयःपुरोविभिनत्त्योजसामंदानःशिप्र्यंधसः ॥ दानामृगोनवारणःपुरुत्राचरथं
दधे । नकिष्ट्वानियमदासुतेगमोमहाँश्चरस्योजसा ॥ यऽउग्रःसन्ननिःष्टृतःस्थिरोरणायसंस्कृतः । यदिस्तोतुर्मघवाशृ
णवद्धवंनेंद्रोयोषत्यागमत् ॥ सत्यमित्थावृषेदसिवृषजूतिर्नोवृतः । वृषाह्युग्रशृण्विषेपरावतिवृषोऽअर्वावतिश्रुतः
॥ ८ ॥ वृषणस्तेऽअभीशवोवृषाकशाहिरण्ययी । वृषारथोमघवन्वृषणाहरीवृषात्वंशतक्रतो ॥ वृषासोतासुनोतुते
वृषन्नृजीपिन्नाभर । वृषादधन्वेवृषणंनदीष्वातुभ्यंस्थातर्हरीणां ॥ एंद्रयाहिपीतयेमधुशविष्ठसोम्यं । नायमच्छा
मघवाशृणवद्गिरोब्रह्मोक्थाचसुक्रतुः ॥ वहंतुत्वारथेष्ठामाहरयोरथयुजः । तिरश्चिदर्यसवनानिवृत्रहन्नन्येषांयाशतक्र
तो ॥ अस्माकमद्यांतमंस्तोममधिष्वमहामह । अस्माकंतेसवनासंतुशंतमामदायद्युक्षसोमपाः ॥ ९ ॥ नहिषस्तवनोम
मंशास्त्रेऽअन्यस्यरण्यति । योऽअस्मान्वीरऽआनयत् ॥ इंद्रश्चिद्घातदब्रवीत्स्त्रियाऽअशास्यंमनः । उतोऽअहक्रतुंर
घुं+ ॥ सतीचिद्घामदच्युतामिथुनावहतोरथं । एवेद्धूर्वृष्णऽउत्तरा ॥ अधःपश्यस्वमोपरिसंतरांपादकौहर । मातेक

नहुकोईशुन्ल्गीहिनुबाभ्रीं न ॥ २० ॥ (८।५।४) [illegible]गिभिर्नगृकण्वास्मुनिं । द्विनोऽअधुग्यनानं तोद्गिर्युर्वदिनानगो ॥ आ[illegible]नर्दन्निनोमीगोगणयन्नु । द्विनो० ॥ [illegible]मिर्ग्रागुरांन नृनुनेर्कः । द्विनो० ॥ आत्वा कण्वाऽऽअवनेत्वतीनाजमातये । द्विनो० ॥ [illegible]मिनेनुनागा[illegible]णोनपृनुणाम्थं । द्विनो० ॥ २१ ॥ सत्पुरंधिनुंऽआगंहिनिश्चत्तो[illegible]निऽक्रतवे । द्विनो० ॥ [illegible]नाकिम[illegible]तेगनांमघ । द्विनो० ॥ आत्वाको तामनुहिंतोदेवनांबदी[illegible]ः । द्विनो० ॥ आत्वामद्युच्युतानरीश्मेनेपुद्वे[illegible]नः । द्विनो० ॥ [illegible]ऽआपरिम्वा हासोमस्यपीतये । द्विनो० ॥ २२ ॥ [illegible]नोया[illegible]कुत्स्यग्येनुगणयाऽइहुः । द्विनो० ॥ [illegible]गमुलोंगाद्विनंभुंनंनभ्रू ताभ्यः । द्विनो० ॥ आयातिपर्वतेभ्यःसमुद्रस्या[illegible]ः ॥ द्विनो० ॥ आनोगव्यान्यश्व्यानुस्वांगृद्दहिं । द्वि नो० ॥ आनःसहस्रशोभरायुतानिशतानिच । द्विनो० ॥ [illegible]निरः । [illegible] ॥ यऽऋज्रानातंरंहसोकुणनोरघुप्यदः । [illegible]ः ॥ [illegible]तिर्पुद्रनंके[illegible]गुपं । तिद्रुनंस्समध्यऽ आ ॥ २३ ॥ (८।५।५) अग्निनेंद्रेण गरुणेनविष्णुनाद्विलंकृद्भिर्वसुभिःनजाभुवां । मजोंपाऽउपसासूर्येणचसोमं
(८।५।४) [illegible]
सोमायज्ञ०(८।५।५) अग्निंन्द्रेणेति [illegible] ।

पिबतमश्विना ॥ विश्वाभिर्धीभिर्भुवनेनवाजिनादिवापृथिव्याद्रिभिःसचाभुवा । सजोषसा० ॥ विश्वैर्देवैस्त्रिभिरेकादशैरिहाद्भिर्मरुद्भिर्भृगुभिःसचाभुवा । सजोषसा० ॥ जुषेथांयज्ञंबोधतंहवस्यमेविश्वेहदेवौसवनावगच्छतं । सजोषसाऽउषसासूर्येणचेषंनोवोळ्हमश्विना ॥ स्तोमंजुषेथांयुवशेवकन्यनांविश्वेहदेवौसवनावगच्छतं । सजोषसा० ॥ गिरोजुषेथामध्वरंजुषेथांविश्वेहदेवौसवनावगच्छतं । सजोषसा० ॥ १४ ॥ हारिद्रवेवपतथोवनेदुपसोमंसुतंमहिषेवावगच्छथः । सजोषसाऽउषसासूर्येणचत्रिर्वर्तिर्यातमश्विना ॥ हंसाविवपतथोऽअध्वगाविवसोमंसुतंमहिषेवावगच्छथः । सजोषसा० ॥ श्येनाविवपतथोहव्यदातयेसोमंसुतंमहिषेवावगच्छथः । सजोषसा० ॥ पिबतंचतृप्णुतंचाचगच्छतंप्रजांचधत्तंद्रविणंचधत्तं । सजोषसाऽउषसासूर्येणचोर्जंनोधत्तमश्विना ॥ जयतंचप्रस्तुतंचप्रचावतंप्रजांचधत्तंद्रविणंचधत्तं । सजोषसा० ॥ हतंचशत्रून्यततंचमित्रिणःप्रजांचधत्तंद्रविणंचधत्तं ॥ सजोषसा० ॥ १५ ॥ मित्रावरुणवंताऽउतधर्मवंतामरुत्वंताजरितुर्गच्छथोहवं । सजोषसाऽउषसासूर्येणचादित्यैर्यातमश्विना ॥ अंगिरस्वंताऽउतविष्णुवंतामरुत्वंताजरितुर्गच्छथोहवं । सजोषसा० ॥ ऋभुमंतावृषणावाजवंतामरुत्वंताजरितुर्गच्छथोहवं । सजोषसा० ॥ ब्रह्मजिन्वतमुतजिन्वतंधियोहतंरक्षांसिसेधतममीवाः । सजोषसाऽउषसासूर्येणचसोमंसुन्वतोऽअश्विना ॥ क्षत्रंजिन्वतमुतजिन्वतंनॄन्हतंरक्षांसिसेधतममीवाः । सजोषसा० ॥ धेनूर्जिन्वतमुतजिन्वतंविशोहतंरक्षां

॥ १६ ॥ अभीरितश्शृणुनंपर्ज्ञोमंगुनिंस्यानाऽऽलसगुन्तोमंदन्नुना । मुजोगेमाडत्रु
मिमेनंतमभीवाः । मुजोगेमा० ॥ १६ ॥ अभीरितश्शृणुनंपर्ज्ञोमंगुनिंस्यानाऽऽलसगुन्तोमंदन्नुना । मुजोगेमा० ॥ स्रुमींड
सासूर्यंणनाम्भिनातिरोऽत्तुं ॥ मर्गीडअनगृ तंमुष्टतीनर्गस्यानाऽऽलसगुन्तोमंदन्नुना । मुजोगेमा० ॥ अागमंनिगच्छतंगिनिंनोऽगमधुं । आनो
रिंनगच्छतमश्वरांडउराश्यानाऽऽस्समुन्तोमंदन्नुना । मुजोगेमा० ॥ नमोगाऽऽप्रस्मिंनंडअ नुम्नेगगिराणम्यानितथं । आयान० ॥
तमश्विनागंनमवस्युनीमलंकुवेभुत्तंरन्मानिबुरामुपं ॥ नमोगाऽऽप्रस्मिंनंडअ नुम्नेगगिराणम्यानितयं । आयान० ॥ १७ ॥ (८।५।६) जनितागिंसुन्नानोऽऽगंगिरानोमुंमदो
स्वाहाकृतस्यतृंपतंमुतस्यंदेवानंभगः । आयान० ॥ १७ ॥ (८।५।६) जनितागिंसुन्नानोऽऽगंगिरानोमुंमदो ॥ प्रान्नोतान्मगव
युकंशंतकतो । यंतेंभागमधारयन्निश्वाःसेनानःपुनेनाऽऽत्रयःसमांनृजिनगुम्नोाऽऽज्ञसते ॥ प्रान्नोतान्मगव । यंतेभा
नवत्वांपिबामोमुंमदायुकंशंतकतो । यंतेंभाग० ॥ कृराद्विरोडअनुस्मोतान्वापिबानोमुंमदायुकंशंतकतो । यंतेंभाग० ॥ जनिताश्वानाजनितागामसिगिरि
ग० ॥ जनिताद्विवोजंनितापृथिव्याःपिबानोगोमुंमदायुकंशंतकतो । यंतेंभाग० ॥ जनिताश्वानाजनितागामसिगिरि
ग० ॥ जनिताद्विवोजंनितापृथिव्याःपिबानोगोमुंमदायुकंशंतकतो । यंतेंभाग० ॥ अनींणाम्नोमंमच्चिनोमुंमदकुरुपिबानोमुंमदायुकंशंतकतो । यंतेंभाग० ॥
द्यासोमुंमदायुकंशंतकतो । यंतेंभाग० ॥ अनींणाम्नोमंमच्चिनोमुहमकुरुपनुनदेम्नुमाविश्वतमेकुडउत्रगाउज्ञनमाणिवृधे
श्यानाऽऽस्सुन्वतस्यंश्शृणुनयाश्शृंगोरन्तःकर्माणिकृण्वतः । प्रतुनदेम्नुमाविश्वतमेकुडउत्रगायउज्ञनमाणिवृधे । माध्यंदिनस्यसवन
स्यानाऽऽस्सुन्वतस्यंश्शृणुनयाश्शृंगोरन्तःकर्माणिकृण्वतः । शचीपतउत्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्यसवनस्यानागाउत्रो-
यन् ॥ १८ ॥ (८।५।७) मेदंनरोवृत्रतूर्येनाविश्रमर्यन्तःशचीपतउत्रविश्वाभिरूतिभिः । (८।५।७) गोन्तितिनमनस्स्वसूनन्यागोगाउत्रोगाउत्रो-

(८।५।६) जनितानीतिमतनस्यसूनन्याऽऽगःस्यानाऽऽद्यजकयंनायदापतिः।

स्यवृत्रहन्ननेद्यपिबासोमंस्यवज्रिवः ॥ सेहानऽउग्रपृतनाऽअभिद्रुहःशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्य० ॥
एकराळस्यभुवनस्यराजसिशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्य० ॥ सस्थावानायवयसित्वमेकऽइच्छचीप
तऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्य० ॥ क्षेमस्यचप्रयुजश्चत्वमीशिषेशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदि
नस्य० ॥ क्षत्रायत्वमवसिनत्वमाविथशचीपतऽइंद्रविश्वाभिरूतिभिः । माध्यंदिनस्य० ॥ श्यावाश्वस्यरेभतस्तथाश्रृ
णुयथाश्रृणोरत्रेःकर्माणिकृण्वतः । प्रत्रसदस्युमाविथत्वमेकऽइन्नृपाह्यऽइंद्रक्षत्राणिवर्धयन् ॥ १९ ॥ (८।५।८)
यज्ञस्यहिस्थऽऋत्विजासस्नीवाजेषुकर्मसु । इंद्राग्नीतस्यबोधतं ॥ तोशासारथयावानावृत्रहणापराजिता । इंद्राग्नी० ॥
इदंवांमदिरंमध्वधुक्षन्नद्रिभिर्नरः । इंद्राग्नी० ॥ जुषेथांयज्ञमिष्टयेसुतंसोमंसधस्तुती । इंद्राग्नीऽआगतंनरा ॥ इमा
जुषेथांसवनायेभिर्हव्यान्यूहथुः । इंद्राग्नी० ॥ इमांगायत्रवर्तनिंजुषेथांसुष्टुतिंमम । इंद्राग्नी० ॥ २० ॥ प्रातर्याव
भिरागतंदेवेभिर्जेन्यावसू । इंद्राग्नीसोमपीतये ॥ श्यावाश्वस्यसुन्वतोत्रीणाश्रृणुतंहवं । इंद्राग्नी० ॥ एवावामह्वऽऊ
तयेयथाहुवंतमेधिराः । इंद्राग्नी० ॥ आहंसरस्वतीवतोरिंद्राग्न्योरवोवृणे । याभ्यांगायत्रमृच्यते ॥ २१ ॥ (८।५।९)
अग्निमस्तोष्यृग्मियमग्निमीळायजध्यै । अग्निर्देवाँऽअनक्तुनऽउभेहिविदथेकविरंतश्चरतिदूत्यंनभंतामन्यकेसमे ॥

महापंक्तिराद्यातिजगती । (८।५।८) यज्ञस्येतिदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वइंद्राग्नीगायत्री । (८।५।९) अग्निमितदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वो

न्यग्नेनव्यसावचस्तनूपुशंसमेषां । न्यरातीरराव्णांविश्वाऽअर्योऽअरातीरितोयुच्छंत्वामुरोनभैता० ॥ अग्नेमन्मानि
तुभ्यंकंघृतंनजुह्वऽआसनि । सदेवेपुप्रचिकिद्धित्वंह्यसिपूर्व्यःशिवोदूतोविवस्वतोनभैता० ॥ तत्तदग्निर्वयोदधेयथाय
थाकृपण्यति । ऊर्जाहुतिर्वसूनांशंचयोश्चमयोदधेविश्वस्यैदेवहूत्यैनभैता० ॥ सचिकेतसहीयसाग्निश्चित्रेणकर्मणा ।
सहोताशश्वतीनांदक्षिणाभिरभीवृतऽइनोतिचप्रतीव्य१नभैता० ॥ २२ ॥ अग्निर्जातादेवानामग्निर्वेदमर्तानामपी
च्यं । अग्निःसद्रविणोदाऽअग्निर्द्वारान्यूर्णुतेस्वाहुतोनवीयसानभैता० ॥ अग्निर्देवेपुसंवसुःसविक्षुयज्ञियास्वा । सम्
दाकाव्यापुरुविश्वंभूमेवपुष्यतिदेवोदेवेपुयज्ञियोनभैता० ॥ योऽअग्निःसप्तमानुपःश्रितोविश्वेपुसिंधुपु । तमागन्मत्रि
पस्त्यंमंधातुर्दस्युहंतममग्निंयज्ञेपुपूर्व्यंनभैता० ॥ अग्निस्त्रीणित्रिधातून्याक्षेतिविदथाकविः । सत्रीँऽरेकादशाँऽइहय
क्षच्चपिप्रयच्चनोविप्रोदूतःपरिष्कृतोनभैता० ॥ त्वंनोऽअग्नऽआयुपुत्वंदेवेपुपूर्व्यवस्वऽएकऽइरज्यसि । त्वामापःपरिस्रु
तःपरियंतिस्वसेतवोनभैता० ॥२३॥(८।५।१०)इंद्राग्नीयुवंसुनःसहंतादासथोरयिं । येनदृह्लासमत्स्वावीळुचित्साहिषीम
ह्यग्निर्वनेववातऽइन्नभैता० ॥ नहिवांवव्रयामहेथेंद्रमिद्यजामहेशविष्ठंनृणांनरं । सनःकदाचिदर्वतागमदावाजसातयेगम
दामेधसातयेनभैता० ॥ ताहिमध्यंभराणामिंद्राग्नीऽअधिक्षितः । ताऽउकवित्वनाकवीपृच्छ्यमानासखीयतेसंधीतमश्नुतं

नाभाकोग्निर्महापंक्तिः । (८।५।१०) इंद्राग्नीइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोनाभाकइंद्राग्नीमहापंक्तिर्द्वितीयागकर्यंत्यात्रिष्टुप् ।

नरानभंता०॥अभ्यर्चनभाकुवदिंद्राग्नीयुजसागिरा॥ययोर्विश्वमिदंजगदियंद्यौःपृथिवीमह्यु१पस्थेविभृतोवसुनभंता०॥
प्रब्रह्माणिनभाकुवदिंद्राग्निभ्यामिरज्यत । यासप्तबुध्नमर्णवंजिह्मबारमपोर्णुतऽइंद्रऽईशानऽओजसानभंता० ॥ अपि
वृश्चपुराणवद्व्रततेरिवगुष्पितमोजोदासस्यदंभय । वयंतदस्यसंभृतंवस्विंद्रेणविभजेमहिनभंता० ॥ २४ ॥ यदिंद्राग्नीज
नाऽइमेविह्वयंतेतनागिरा । अस्माकेभिर्नृभिर्वयंसासह्यामपृतन्यतोवनुयामवनुष्यतोनभंता० ॥ यानुश्वेताववोदि
वऽउच्चरातऽउपद्युभिः । इंद्राग्न्योरनुव्रतमुहानायंतिसिंधवोयान्सींबंधादमुंचतानभंता० ॥ पूर्वीष्टऽइंद्रोपमातयः
पूर्वीरुतप्रशस्तयःसूनोहिन्वस्यहरिवः । वस्वोवीरस्यापृचोयानुसाधंतनोधियोनभंता० ॥ तंशिशीतासुवृक्तिभिस्त्वेषं
सत्वानमृग्मियं । उतोनुचिद्यऽओजसाशुष्णस्यांडानिभेदतिजेषत्स्वर्वतीरपोनभंता० ॥ तंशिशीतास्वध्वरंसत्यंसत्वा
नमृत्वियं । उतोनुचिद्यऽओहतऽआंडाशुष्णस्यभेदत्यजैःस्वर्वतीरपोनभंता० ॥ एवेंद्राग्निभ्यांपितृवन्नवीयोमंधातृवदं
गिरस्वदवाचि । त्रिधातुनाशर्मणापातमस्मान्वयंस्यामपतयोरयीणां॥२५॥(८।५।११)अस्माऽऊषुप्रभूतयेवरुणायमरु
द्भ्योर्चाविदुष्टरेभ्यः । योधीतामानुषाणांपश्वोगाऽइवरक्षतिनभंता० ॥ तमूषुसमनागिरापितृणांचमन्मभिः । नाभाक
स्यप्रशस्तिभिर्यःसिंधूनामुपोदयेसप्तस्वसासमध्यमोनभंता० ॥ सक्षपःपरिषस्वजेन्यु१स्रोमाययादधेसविश्वंपरिदर्श

(८।५।११) अस्माऊष्विितिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वोनाभाकोवरुणोमहापक्तिः ।

तः । तसुनेनीग्नुं नुनमुगक्लिवोऽ [illegible] नुनभंता० ॥ गः कृतु भोनि [illegible] गुश्चानभि [illegible] नः । नमानां पूर्व्यपर्कनम्
रुणासुनस्त्वंमतिगोणाऽ [illegible] योनभंता० ॥ गोभुनाभुं नानानंऽ [illegible] णांनणि [illegible] नुनानानिगुणो । गः कृणि॰ [illegible]
पुरूपं यांरिनपुन्यतिनभंता० ॥ २६ ॥ गम्भिनि [illegible] नि [illegible] नानि [illegible] ना । [illegible] नानंणनेन [illegible] गोन
मयुनैयुजेऽअश्वांऽअयुअनुनभंता० ॥ गऽआम्न [illegible] णानंगि [illegible] नाम्मंणां । [illegible] निनंगु [illegible] णन्यपणेगनं
विश्वं तुवाऽअनुनुतंनभंता० ॥ ननंपृक्रोऽ [illegible] नंनुग [illegible] नेनिनि [illegible] तुरं । नमानाऽश्रनिनांपु [illegible] णा
वा कृणाकं [illegible] भंता० ॥ यसंश्येनानि [illegible] णानित्रोभ्यांगभि [illegible] नः । [illegible] णिपृथनु [illegible] मानाभिर
न्यातिनभंता० ॥ यः श्वेतांऽआंभिनिणि [illegible] कृणाऽअनुनुना । नभानंगुर्व्यभमन [illegible] भेनु [illegible] ऽश्रु [illegible] न गामगं
स्युनभंता० ॥ २७ ॥ (८।५।१२) अनं [illegible] नमुंरांनि [illegible] ऽअभिभीन [illegible] णांगृभिन्याः । आनीं [illegible] गामु
नंनानिमवाडिभ्वेत्तानिवकुणास्यनुतानि ॥ [illegible] णांनकंननमन्या [illegible] नुनम्नगोणा । नन. अनंनिवकंयुंविनन
स्पातंनोद्यावापृथिवीऽतुपस्थे ॥ [illegible] भिर्यशिभ्रमाणम्पद [illegible] निकृणनंदिशानि । ययानिनि [illegible] नानरंमनन
मौणुमधिनावंकुतेम ॥ आवाद्यावाणोऽ [illegible] नागभिर्मिगांऽअनुन्वतुः । नानंलानामंगीनवुंनभंता० ॥ गर्यांनाम

(८।५।१२) अनश्चा [illegible] नमनुगन [illegible] नानाना [illegible] नानाना [illegible] नानाना [illegible] नानाति
नृणामभिनोगगामित्रनिवुगोंणानिम्नोतुदुमः ।

त्रिरश्विनागीर्भिर्विप्रोऽअजोहवीत् । नासत्यासोमपीतयेनभंता० ॥ एवावामह्वऽऊतयेयथाहुवंतमेधिराः । नासत्या
सोमपीतयेनभंता० ॥ २८ ॥ (८।६।१) इमेविप्रस्यवेधसोग्नेरस्तृतयज्वनः । गिरःस्तोमासऽईरते ॥ अस्मैतेप्रतिह
र्यतेजातवेदोविचर्षणे । अग्नेजनामिसुष्टुतिं ॥ आरोकाऽइवघेदहतिग्माऽअग्नेतवत्विषः । दद्भिर्वनानिबप्सति ॥
हरयोधूमकेतवोवातजूताऽउपद्यवि । यतंतेवृथगग्नयः ॥ एतेत्येवृथगग्नयऽइद्धासःसमदृक्षत । उषसामिवकेत
वः ॥ २९ ॥ कृष्णारजांसिपत्सुतःप्रयाणेजातवेदसः । अग्निर्यद्रोधतिक्षमि ॥ धासिंकृण्वानऽओषधीर्बप्सदग्निर्नवा
यति । पुनर्यंतरुणीरपि ॥ जिह्वाभिरहनंनमदर्चिषाजंजणाभवन् । अग्निर्वनेषुरोचते ॥ अप्स्वग्नेसधिष्टवसौषधीरनु
रुध्यसे । गर्भेसंजायसेपुनः ॥ उदग्नेतवतद्धृतादर्चीरोचतऽआहुतं । निंसानंजुह्वोमुखे ॥ ३० ॥ उक्षान्नायवशान्नाय
सोमपृष्ठायवेधसे । स्तोमैर्विधेमाग्नये ॥ उतत्वानमसावयंहोतर्वरेण्यक्रतो । अग्नेसमिद्भिरीमहे ॥ उतत्वाभृगुवच्छु
चेमनुष्वदग्नऽआहुत । अंगिरस्वद्धवामहे ॥ त्वंह्यग्नेऽअग्निनाविप्रोविप्रेणसन्त्सता । सखासख्यासमिध्यसे ॥ सत्वं
विप्रायदाशुषेरयिंदेहिसहस्रिणं । अग्नेवीरवतीमिषं ॥ ३१ ॥ अग्नेभ्रातःसहस्कृतरोहिदश्वशुचिव्रत । इमंस्तोमंजुष
स्वमे ॥ उतत्वाग्नेममस्तुतोवाश्रायप्रतिहर्यते । गोष्ठंगावऽइवाशत ॥ तुभ्यंताऽअंगिरस्तमविश्वाःसुक्षितयःपृथक् ।

षष्ठेनुवाकेपद्रसूक्तानि (८।६।१) इमेविप्रस्येतित्रयस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्यांगिरसोविरूपोग्निर्गायत्री ।

अग्नेकामायेमिरे ॥ अग्निंधीभिर्मनीषिणोमेधिरासोविपश्चितः । अद्मसद्यायहिन्विरे ॥ तंत्वामज्मेषुवाजिनंतन्वानाऽ
अग्नेऽअध्वरं । वह्निंहोतारमीळते ॥ ३२ ॥ पुरुत्राहिसदङ्ङसिविशोविश्वाऽअनुप्रभुः । समत्सुत्वाहवामहे ॥ तमीळिष्व
यऽआहुतोग्निर्विभ्राजतेघृतैः । इमंनःशृणवद्धवं ॥ तंत्वावयंहवामहेशृण्वंतंजातवेदसं । अग्नेघ्नंतमपद्विषः ॥ विशांराजा
नमद्भुतमध्यक्षंधर्मणामिमं । अग्निमीळेसऽउश्रवत् ॥ अग्निंविश्वायुवेपसंमर्यनवाजिनंहितं । सप्तिंनवाजयामसि ॥ ३३ ॥
घ्नन्मृध्राण्यपद्विषोदहन्रक्षांसिविश्वहा । अग्नेतिग्मेनदीदिहि ॥ यंत्वाजनासऽइंधतेमनुष्वदंगिरस्तम । अग्नेसबोधिमे
वचः ॥ यदग्नेदिविजाऽअस्यप्सुजावासहस्कृत । तंत्वागीर्भिर्हवामहे ॥ तुभ्यंघेत्तेजनाऽइमेविश्वाःसुक्षितयःपृथक् ।
धासिंहिन्वंत्यत्तवे ॥ तेघेदग्नेस्वाध्योहाविश्वानृचक्षसः । तरंतःस्यामदुर्गहा ॥ ३४ ॥ अग्निंमंद्रंपुरुप्रियंशीरंपावकशो
चिषं । हृद्भिर्मंद्रेभिरीमहे ॥ सत्वमग्नेविभावसुःसृजन्त्सूर्योनरश्मिभिः । शर्धन्तमांसिजिघ्नसे ॥ तत्तेसहस्वऽईमहे
दात्रंयन्नोपदस्यति । त्वदग्नेवार्यंवसु ॥ ३५ ॥ (८।६।२) समिधाग्निंदुवस्यतघृतैर्बोधयतातिथिं । आस्मिन्हव्या
जुहोतन ॥ अग्नेस्तोमंजुषस्वमेवर्धस्वानेनमन्मना । प्रतिसूक्तानिहर्यनः ॥ अग्निंदूतंपुरोदधेहव्यवाहमुपब्रुवे । देवाँऽ
आसादयादिह ॥ उत्तेबृहंतोऽअर्चयःसमिधानस्यदीदिवः । अग्नेशुक्रासऽईरते ॥ उपत्वाजुह्वोमममघृताचीर्यंतुहर्य

(८।६।२) समिधाग्निमितित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यागिरसोविरूपोग्निर्गायत्री ।

त । अग्नेहव्याजुषस्वनः ॥ ३६ ॥ मंद्रंहोतारमृत्विजंचित्रभानुंविभावसुं । अग्निमीळेसउश्रवत् ॥ प्रत्नंहोतारमी
ड्यंजुष्टमग्निंकविक्रतुं । अध्वराणामभिश्रियं ॥ जुषाणोअंगिरस्तमेमाहव्यान्यानुषक् । अग्नेयज्ञंनयऋतुथा ॥
समिधानउसंत्यशुक्रशोचइहावह । चिकित्वान्दैव्यंजनं ॥ विप्रंहोतारमद्रुहंधूमकेतुंविभावसुं । यज्ञानांकेतुमीम
हे ॥ ३७ ॥ अग्नेनिपाहिनस्त्वंप्रतिष्मदेवरीषतः । भिंधिद्वेषःसहस्कृत ॥ अग्निःप्रत्नेनमन्मनाशुंभानस्तन्वंस्वां । कु
विर्विप्रेणवावृधे ॥ ऊर्जोनपातमाहुवेग्निंपावकशोचिषं । अस्मिन्यज्ञेस्वध्वरे ॥ सनोमित्रमहस्त्वमग्नेशुक्रेणशोचि
षा । देवैरासत्सिबर्हिषि ॥ योअग्निंतन्वोदमेदेवंमर्तःसपर्यति । तस्माइद्दीदयद्वसु ॥ ३८ ॥ अग्निर्मूर्धादिवःककु
त्पतिःपृथिव्याअयं । अपांरेतांसिजिन्वति ॥ उदग्नेशुचयस्तवशुक्राभ्राजंतईरते । तवज्योतींष्यर्चयः ॥ ईशिषेवा
र्यस्यहिदात्रस्याग्नेस्वर्पतिः । स्तोतास्यांतवशर्मणि ॥ त्वामग्नेमनीषिणस्त्वांहिन्वंतिचित्तिभिः । त्वांवर्धंतुनोगिरः ॥
अदब्धस्यस्वधावतोदूतस्यरेभतःसदा । अग्नेःसख्यंवृणीमहे ॥ ३९ ॥ अग्निःशुचिव्रततमःशुचिर्विप्रःशुचिःकविः ।
शुचीरोचतआहुतः ॥ उतत्वाधीतयोममगिरोवर्धंतुविश्वहा । अग्नेसख्यस्यबोधिनः ॥ यदग्नेस्यामहंत्वंत्वंवाघास्या
अहं । स्युष्टेसत्याइहाशिषः ॥ वसुर्वसुपतिर्हिकमस्यग्नेविभावसुः । स्यामतेसुमतावपि ॥ अग्नेधृतव्रतायतेसमुद्रायें
वसिंधवः । गिरोवाश्रासईरते ॥ ४० ॥ युवानंविश्पतिंकविंविश्वादंपुरुवेपसं । अग्निंशुंभामिमन्मभिः ॥ यज्ञानां

रथ्येवयंतिग्मजंभायवीळवे । स्तोमैरिषेमाग्नये ॥ अयमग्नेत्वेऽअपिजरिताभूतुसंत्य । तस्मैपावकमृळय ॥ धीरोह्यस्य
द्मसद्विप्रोनजागृविःसदा । अग्नेदीदयसिद्यवि ॥ पुराग्नेदुरितेभ्यःपुरामृध्रेभ्यःकवे । प्रणऽआयुर्वसोतिर ॥ ४१ ॥
(८।६।३) आघायेऽअग्निमिंधतेस्तृणंतिबर्हिरानुषक् । येषामिंद्रोयुवासखा ॥ बृहन्निदिध्मऽएषांभूरिशस्तंपृथुःस्व
रुः । येषामिंद्रोयुवासखा ॥ अयुद्धऽइद्युधावृतंशूरऽआजतिसत्वभिः । येषामिंद्रोयुवासखा ॥ आबुंदंवृत्रहाददेजा
तःपृच्छद्विमातरं । कऽउग्राःकेहशृण्विरे ॥ प्रतित्वाशवसीवदद्गिरावप्सोनयोधिषत् । यस्तेशत्रुत्वमाचके ॥ ४२ ॥
उतत्वंमघवञ्छृणुयस्तेवष्टिववक्षितत् । यद्वीळयासिवीळुतत् ॥ यदाजिंयात्याजिकृदिंद्रःस्वश्वयुरुप । रथीतमोर
थीनां ॥ विषुविश्वाऽअभियुजोवज्रिन्विष्वग्यथावृह । भवानःसुश्रवस्तमः ॥ अस्माकंसुरथंपुरऽइंद्रःकृणोतुसातये ।
नयंधूर्वंतिधूर्तयः ॥ वृज्यामतेपरिद्विषोऽरंतेशक्रदावने । गमेमेदिंद्रगोमतः ॥ ४३ ॥ शनैश्चिद्यंतोऽअद्रिवोऽश्वावंतः
शतग्विनः । विवक्षणाऽअनेहसः ॥ ऊर्ध्वाहितेदिवेदिवेसहस्रासूनृताशता । जरितृभ्योविमंहते ॥ विद्माहित्वाधनं
जयमिंद्रदृळ्हाचिदारुजं । आदारिणंयथागयं ॥ ककुहंचित्त्वाकवेमंदंतुधृष्णविंदवः । आत्वापणिंयदीमहे ॥ यस्तेरे
वाँऽअदाशुरिःप्रममर्षमघत्तये । तस्यनोवेदऽआभर ॥ ४४ ॥ इमऽउत्वाविचक्षतेसखायऽइंद्रसोमिनः । पुष्टावंतोयथापशुं ।
(८।६।३) [illegible]

थापृथुं ॥ उतत्वावधिरंवयंश्रुत्कर्णसंतमूतये । दूरादिहहवामहे ॥ यच्छुश्रूयाइमंहवंदुर्मर्षचक्रियाउत । भवे रापिर्नोअंतमः ॥ यच्चिद्धितेअपिव्यथिर्जगन्वांसोअमन्महि । गोदाइदिंद्रबोधिनः ॥ आत्वारंभंनजिव्रयोरर भ्माशवसस्पते । उश्मसित्वासधस्थआ ॥ ४५ ॥ स्तोत्रमिंद्रायगायतपुरुनृम्णायसत्वने । नकिर्यंवृण्वतेयुधि ॥ अभित्वावृषभासुतेसुतंसृजामिपीतये । तृंपाव्यश्नुहीमदं ॥ मात्वामूराअविष्यवोमोपहस्वानआदभन् । माकीब्र ह्मद्विषोवनः ॥ इहत्वागोपरीणसामहेमंदंतुराधसे । सरोगौरोयथापिब ॥ यावृत्रहापरावतिसनानवाचचुच्युवे । तासंसत्सुप्रवोचत ॥ ४६ ॥ अपिबत्कद्रुवःसुतमिंद्रःसहस्रबाह्वे । अत्रादेदिष्टपौंस्यं ॥ सत्यंतत्तुर्वशेयदौविदानो अह्नवाय्यं । व्यानट्तुर्वणेशमि ॥ तरणिंवोजनानांत्रदंवाजस्यगोमतः । समानमुप्रशंसिषं ॥ ऋभुक्षणंनवर्तवउक्थे षुतुग्र्यावृधं । इंद्रंसोमेसचासुते ॥ यःकृंतदिद्वियोन्यंत्रिशोकायगिरिंपृथुं । गोभ्योगातुंनिरेतवे ॥ ४७ ॥ यद्दधि षेमनस्यसिमंदानःप्रेदियक्षसि । मातत्करिंद्रमृळय ॥ दभ्रंचिद्धित्वावतःकृतंशृण्वेअधिक्षमि । जिगात्विंद्रतेमनः ॥ तवेदुताःसुकीर्तयोसन्नुतप्रशस्तयः । यदिंद्रमृळयासिनः ॥ मानएकस्मिन्नागसिमाद्वयोरुतत्रिषु । वधीर्माशूरभूरि षु ॥ बिभयाहित्वावतउग्रादभिप्रभंगिणः । दस्मादहमृतीषहः ॥ ४८ ॥ मासख्युःशूनमाविदेमापुत्रस्यप्रभूवसो । आवृत्वद्भूतुतेमनः ॥ कोनुमर्याअमिथितःसखासखायमब्रवीत् । जहाकोअस्मदीषते ॥ एवारेवृषभासुतेसिन्व

न्भूयांवयः । श्वघ्नीवंनिवताचरन् ॥ आतंऽगुतावंचोयुगानंरांगृभ्णोगृमद्रधा । यद्वीन्नाग्य्म्ऽन्यद्दः ॥ भिंधिविश्वा ऽअपद्विषःपरिवाधोजहीमृधः । वसुंस्पार्हंतदाभंर ॥ यद्वीळाविंद्रयत्स्थिरेयत्पर्शानेपराभृतं । वसुं० ॥ यस्यतेविश्व मानुषोभूरेर्दत्तस्यवेदंति । वसुं० ॥ ४९ ॥ इतिषष्ठाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥

त्रिचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ४९ सूक्तानि १४ ऋच. २५८ ॥ नाग ॥ इंद्राग्ने ६७ अग्निम्ना.२४ इंद्राग्ने.१५ इन्द्राग्निभ्ना.१० अमप. इन्द्राग्निभ्या.१२ वरुणाये.१३ अग्निभ्या ३ अग्न.६३ अग्निभ्या इन्द्राग्ने.४१ ॥ गोपिषेतृतीय ॥

त्वावतस्त्रयस्त्रिंशद्वशोश्व्यं आसआदिकानीतस्यंपृथुश्रवमोदानस्तुतिंरायापादनिनृत्पंचम्यादिककुब्गायत्रीं बृहत्यनुष्टुप्सतोबृहतीगायत्रींविपरीतोत्तराप्रगाथोंद्विपदाचतुर्विंशिकांबृहतीपिपीलिकमध्याककुम्न्यंकुशिरा विराड्जगत्युपरिष्टाद्बृहतीबृहत्योविषमपदोत्तरापंक्तिःसंस्तारपंक्तिगायत्रीपंक्तिःप्रगाथौवायव्योर्चंगायत्रीद्वि पदोष्णिक्पंक्तिर्वायव्यागायत्रीमहिषोब्धूनांत्रितआप्त्यआदित्येभ्योत्यादुःस्वमघ्नंःपंचोपमेपिमद्यापांक्तंस्यादोः पंचोनाप्रगाथःसौम्यंत्रैष्टुभंपंचमीजगत्यभिप्रदशप्रस्कण्वःप्रागाथंतंत्वसुश्रुतंपुष्टिगुर्यथामनांश्रुष्टिगुर्यथामना वायुरुपमंत्वाष्टौमेध्यंएतत्तेमातरिश्वानोविश्वइतिवैश्वदेवःप्रगाथोभूरीत्पंचककुभःप्रस्कण्वस्यदानस्तुतिर्गायत्रं तुंतृतीयांत्येअनुष्टुभौप्रतितेपृषध्रोत्याग्निसौरीपंक्तिर्युवंदेवाचतुष्कंमेध्यआश्विनंत्रैष्टुभंयमृत्विजस्तृचंवैश्वदेवं

माद्यऋत्विक्स्तुतिर्वैमानिवांसप्तसुपर्णऐंद्रावरुणंजागतमंग्नआविंशतिर्भर्गःप्रागाथंआग्नेयंप्रागाथंतूभयंब्रूनो
प्रोअस्मैद्वादशप्रगाथःपांक्तंसप्तम्याद्यास्तिस्रोबृहत्यःसपूर्व्योगायत्रमाद्याचतुर्थ्यादिद्वेसप्तमीचानुष्टुभौगायत्रं
त्यादैवीत्रिष्टुबुत्त्वायदिंद्रतरोभिःपंचोनाकलिःप्रागाथःप्रागाथंमंत्यानुष्टुप्त्यांनुसैकामत्स्यःसांमदोमैत्रावरुणि
र्मान्योवावहवोवामत्स्याजालनद्धाआदित्यानस्तुवन्दंशम्याद्यास्तिस्रोप्यदितेः ॥ ४ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (८।६।४) त्वावतःपुरूवसोवयमिंद्रप्रणेतः । स्मसिस्थातर्हरीणां ॥ त्वांहिसत्यमद्रिवोविद्मदा तारमिषां । विद्मदातारंरयीणां+ ॥ आयस्तेमहिमानंशतमूतेशतक्रतो । गीर्भिर्गृणंतिकारवः ॥ सुनीथोघासमर्त्यो यंमरुतोयमर्यमा । मित्रःपांत्यद्रुहः ॥ दधानोगोमदश्ववत्सुवीर्यमादित्यजूतएधते । सदारायापुरुस्पृहा ॥ १ ॥ त मिंद्रंदानमीमहेशवसानमभीर्वं । ईशानंरायईमहे ॥ तस्मिन्हिसंत्यूतयोविश्वाअभीरवःसचा । तमावहंतुस ॥ ॥

(८।६।४) त्वावतइतित्रयस्त्रिंशदृचस्यसूक्तस्याश्व्योवशऋषिःपृथुश्रवादेवता आद्यानाविंशत्यृचामिंद्रोदेवताआनोवायवित्यादिचत स्रणांशतंदासइत्यस्याश्ववायुर्देवता आद्यापादनिचृत्द्वितीयादितिस्रोगायत्र्यःपचम्याद्याःक्रमेणककुब्गायत्रीबृहत्यनुष्टुप्सतोबृहतीगायत्री बृहतीविपरीताद्विपदागायत्रीबृहतीपिपीलिकमध्याककुन्न्यंकुशिराविराड्जगत्युपरिष्टाद्बृहतीबृहतीविषमपदाबृहतीपंक्तिसंस्तारपंक्तिगाय- त्रीपंक्तिबृहतीसतोबृहतीबृहतीसतोबृहतीगायत्रीद्विपदाविराडुष्णिक्पंक्तिगायत्र्यः । (पृथुश्रवाःकानीतोराजातस्यदानस्तुतिः) ।

मुश्रानेमिंनिवावृतुः ॥ दानासःपृथुश्रवसःकानीतस्यसुराधसः । रथंहिरण्ययंददन्मंहिष्ठःसूरिरभूद्वर्षिष्ठमकृतश्रवः ॥
आनोवायोमहेतनेयाहिमखायपाजसे । वयंहितेचकृमाभूरिदावनेसद्यश्चिन्महिदावने ॥ ५ ॥ योऽअश्वेभिर्वहतेव
स्तऽउस्रास्त्रिःसप्तसप्ततीनां । एभिःसोमेभिःसोमसुद्भिःसोमपादानायशुक्रपूतपाः ॥ योमऽइमंचिदुत्मनामंदच्चित्रंदाव
ने । अरट्वेऽअक्षेनहुषेसुकृत्वनिसुकृत्तरायसुक्रतुः ॥ उचथ्येवपुषियःस्वराळुतवायोघृतस्नाः । अश्वेषितंरजेषितंशुनेषितं
प्राज्मतदिदन्नुतत् ॥ अधप्रियमिषिरायषष्टिंसहस्रासनं । अश्वानामिन्नवृष्णां ॥ गावोनयूथमुपयंतिवध्रयऽउपमायंति
वध्रयः ॥ अधयच्चारथेगणेशतमुष्ट्राँऽअचिक्रदत् । अधश्वित्नेषुविंशतिंशता ॥ शतंदासेबल्बूथेविप्रस्तरुक्षऽआददे । तेते
वायविमेजनामदंतींद्रगोपामदंतिदेवगोपाः॥अधस्यायोषणामहीप्रतीचीवशमश्व्यं।अधिरुक्माविनीयते॥६॥(८।६।५)
महिवोमहतामवोवरुणमित्रदाशुषे । यमादित्याऽअभिद्रुहोरक्षथानेमघंनशदनेहसोवऽऊतयःसुऽऊतयोवऽऊतयः ॥
विदादेवाऽअघानामादित्यासोऽअपाकृतिं । पक्षावयोयथोपरिव्यस्मेशर्मयच्छतानेहसो० ॥ व्यस्मेऽअधिशर्मत
त्पक्षावयोनयंतन । विश्वानिविश्ववेदसोवरूथ्यामनामहेनेहसो० ॥ यस्माऽअरासतक्षयंजीवातुंचप्रचेतसः । मनो
र्विश्वस्यघेदिमऽआदित्याराययईशतेनेहसो० ॥ परिणोवृणजन्नघादुर्गाणिरथ्योयथा । स्यामेदिंद्रस्यशर्मण्यादित्या

(८।६।५) महिवइत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यात्यक्षितआदित्याअंत्यपंचानामादित्योपसोमहापंक्तिः । (अंत्याःपंचदुःस्वप्नघ्न्यः) ।

नामृतांसनेन्नो० ॥ ७ ॥ परि[illegible]ना [illegible] । [illegible]

नो० ॥ नतं[illegible] । [illegible] ॥ [illegible]नो० ॥ [illegible]

[illegible] । [illegible]नो० ॥ [illegible] ।

[illegible]नो० ॥ [illegible] । [illegible]

तनानेन्नो० ॥ ८ ॥ आ[illegible] । [illegible]नो० ॥

[illegible] । [illegible]नो० ॥ [illegible]

[illegible] । [illegible]नो० ॥ [illegible] । [illegible]

भानय[illegible]नो० ॥ [illegible] । [illegible]नो०

॥ ९ ॥ तद[illegible] । [illegible]नो० ॥ [illegible]

[illegible]मसि । [illegible]नो० ॥ [illegible] । [illegible]

[illegible]नो० ॥ १० ॥ (८।६।६) [illegible] ।

(८।३।६) [illegible] ।

विश्वेयंदेवाऽउतमर्त्यासोमधुब्रुवंतोऽअभिसंचरंति ॥ अंतश्चप्रागाऽअदितिर्भवास्यवयाताहरंसोदैव्यस्य । इंदुविंद्र
स्यसख्यंजुषाणःश्रौष्टीवधुरमनुरायऽऋध्याः ॥ अपामसोमममृताऽअभूमागन्मज्योतिराविंदामदेवान् । किंनूनम
स्मान्कृणवदरातिःकिमुधूर्तिरमृतमर्त्यस्य ॥ शंनोभवहृदऽआपीतऽइंदोपितेवसोमसूनवेसुशेवः । सखेवसख्यऽउरुशं
सधीरःप्रणऽआयुर्जीवसेसोमतारीः ॥ इमेमापीतायशसऽउरुष्यवोरथंनगावःसमनाहपर्वसु । तेमारक्षंतुविस्रसश्चरि
त्रादुतमास्रामाद्यवयंत्विंदवः ॥ ११ ॥ अग्निंनमामथितंसंदिदीपःप्रचक्षयकृणुहिवस्यसोनः । अथाहितेमदऽआसो
ममन्येरेवाऽइवप्रचरापुष्टिमच्छ ॥ इषिरेणतेमनसासुतस्यभक्षीमहिपित्र्यस्येवरायः । सोमराजन्प्रणऽआयूंषितारीर
हानीवसूर्योवासराणि ॥ सोमराजन्मृळयानःस्वस्तितवस्मसिव्रत्यास्तस्यविद्धि । अलर्तिदक्षऽउतमन्युरिंदोमानोऽ
अर्योऽअनुकामंपरादाः ॥ त्वंहिनस्तन्वःसोमगोपागात्रेगात्रेनिषसत्थानृचक्षाः । यत्तेवयंप्रमिनामव्रतानिसनोमृळसु
षखादेववस्यः ॥ ऋदूदरेणसख्यासचेययोमानरिष्येद्धर्यश्वपीतः । अयंयःसोमोन्यधाय्यस्मेतस्माऽइंद्रंप्रतिरमेम्यायुः
॥ १२ ॥ अपत्याऽअस्थुरनिराऽअमीवानिरत्रसन्तामिपीचीरभैषुः । आसोमोऽअस्माँऽअरुहद्विहायाऽअगन्मयत्रप्र
तिरंतऽआयुः ॥ योनऽइंदुःपितरोहृत्सुपीतोमर्त्योमर्त्याँऽआविवेश । तस्मैसोमायहविषाविधेममृळीकेऽअस्यसुमतौ
स्याम ॥ त्वंसोमपितृभिःसंविदानोनुद्यावापृथिवीऽआततंथ । तस्मैतऽइंदोहविषाविधेमवयंस्यामपतयोरयीणां ॥

त्रातारो देवा अधि वोचता नो मा नो निद्रा ईशत मोत जल्पिः । वयं सोमस्य विश्वह प्रियासः सुवीरासो विदथमा वदेम ॥ त्वं नः सोम विश्वतो वयोधास्त्वं स्वर्विदा विशा नृचक्षाः । त्वं न इन्द ऊतिभिः सजोषाः पाहि पश्चातादुत वा पुरस्तात् ॥ १३ ॥

(अथ वालखिल्यानि ॥ (१) अभि प्र वः सुराधसमिन्द्रमर्च यथा विदे । यो जरितृभ्यो मघवा पुरूवसुः सहस्रेणेव शिक्षति ॥ शतानीकेव प्र जिगाति धृष्णुया हन्ति वृत्राणि दाशुषे । गिरेरिव प्र रसा अस्य पिन्विरे दत्राणि पुरुभोजसः ॥ आ त्वा सुतास इन्दवो मदा य इन्द्र गिर्वणः । आपो न वज्रिन्नन्वोक्यं सरः पृणन्ति शूर राधसे ॥ अनेहसं प्रतरणं विवक्षणं मध्वः स्वादिष्ठमीं पिब । आ यथा मन्दसानः किरासि नः प्र क्षुद्रेव त्मना धृषत् ॥ आ नः स्तोममुप द्रवद्धियानो अश्वो न सोतृभिः । यं ते स्वधावन्त्स्वदयन्ति धेनव इन्द्र कण्वेषु रातयः ॥ १४ ॥ उग्रं न वीरं नमसोप सेदिम विभूतिमक्षितावसुम् । उद्रीव वज्रि

---

१ अथ [illegible] पारायणपाठे [illegible] अनुसारेण [illegible] ।

(१) अभि प्र व इति [illegible] प्रस्कण्व [illegible] ।

न्नवतोनासिंचतेक्षरंतींद्रधीतयः ॥ यद्धनूनंयद्वायज्ञेयद्वापृथिव्यामधि । अतोनोयज्ञमाशुभिर्महेमतऽउग्रऽउग्रेभिराग
हि ॥ अजिरासोहरयोयेतऽआशवोवाताऽइवप्रसक्षिणः । येभिरपत्यंमनुषःपरीयसेयेभिर्विश्वंस्वर्दृशे ॥ एतावतस्तऽ
ईमहऽइंद्रसुम्नस्यगोमतः । यथाप्रावोमघवन्मेध्यातिथिंयथानीपातिथिंधने ॥ यथाकण्वेमघवन्त्रसदस्यवियथापक्थे
दशव्रजे । यथागोशर्येऽअसनोर्ऋजिश्वनींद्रगोमद्धिरण्यवत् ॥ १५ ॥ (२) प्रसुश्रुतंसुराधसमर्चाशक्रमभिष्टये ।
यःसुन्वतेस्तुवतेकाम्यंवसुसहस्रेणेवमंहते ॥ शतानीकाहेतयोऽअस्यदुष्टराऽइंद्रस्यसमिषोमहीः । गिरिर्नभुज्मामघव
त्सुपिन्वतेयदींसुताऽअमंदिषुः ॥ यदींसुतासऽइंदवोभिप्रियममंदिषुः । आपोनधायिसवनंमऽआवसोदुघाऽइवोपदा
शुषे ॥ अनेहसंवोहवमानमूतयेमध्वःक्षरंतिधीतयः । आत्वावसोहवमानासऽइंदवऽउपस्तोत्रेषुदधिरे
स्वध्वरऽईयानोऽअत्योनतोशते । यंतेस्वदावन्त्स्वदंतिगूर्तयःपौरेछंदयसेहवे ॥ १६ ॥ प्रवीरमुग्रंविविचिंधनस्पृतंवि
भूतिंराधसोमहः । उद्रीवव्रज्रिन्नवतोवसुत्वनासदापीपेथदाशुषे ॥ यद्धनूनंपरावतियद्वापृथिव्यांदिवि । युजानऽइं
द्रहरिभिर्महेमतऽऋष्वऽऋष्वेभिरागहि ॥ रथिरासोहरयोयेतेऽअस्रिधऽओजोवातस्यपिप्रति । येभिर्निदस्युंमनुषो
निघोषयोयेभिःस्वःपरीयसे ॥ एतावतस्तेवसोविद्यामशूरनव्यसः । यथाप्रावऽएतशंकृत्व्येधनेयथावशंदशव्रजे ॥

(२) प्रसुश्रुतमितिदशर्चस्यसूक्तस्यपुष्टिर्गुर्वद्रः अयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

षस्यायौमादयसेसचा ॥ पृषध्रेमेध्येमातरिश्वनींद्रसुवानेऽअमंदथाः । यथासोमंदशशिप्रेदशोण्येस्यूमरश्मावृजूनसि ॥ यऽउक्थाकेवलादुधेयःसोमंधृषितापिबत् । यस्मैविष्णुस्त्रीणिपदाविचक्रमऽउपमित्रस्यधर्मभिः ॥ यस्यत्वमिंद्रस्तोमेषुचाकनोवाजेवाजिन्छतक्रतो । तंत्वावयंसुदुघामिवगोदुहोजुहूमसिश्रवस्यवः ॥ योनोदातासनःपितामहाँऽउग्रऽईशानकृत् । अयामन्नुग्रोमघवापुरूवसुर्गोरश्वस्यप्रदातुनः ॥ २० ॥ यस्मैत्वंवसोदानायमंहसेसरायस्पोषमिन्वति वसूयवोवसुपतिंशतक्रतुंस्तोमैरिंद्रंहवामहे ॥ कदाचनप्रयुच्छस्युभेनिपासिजन्मनी । तुरीयादित्यहवनंतऽइंद्रियमातस्थावमृतंदिवि ॥ यस्मैत्वंमघवन्निंद्रगिर्वणःशिक्षोशिक्षसिदाशुषे । अस्माकंगिरऽउतसुष्टुतिंवसोकण्ववच्छृणुधीहवं ॥ अस्ताविमन्मपूर्व्यंब्रह्मेंद्रायवोचत । पूर्वीर्ऋतस्यबृहतीरनूषतस्तोतुर्मेधाऽअसृक्षत ॥ समिंद्रोरायोबृहतीरधूनुतसंक्षोणीसमुसूर्यं । संशुक्रासःशुचयःसंगवाशिरःसोमाऽइंद्रममंदिषुः ॥ २१ ॥ (५) उपमंत्वामघोनांज्येष्ठंचवृषभाणां । पूर्भित्तमंमघवन्निंद्रगोविदमीशानंरायऽईमहे ॥ यऽआयुंकुत्समतिथिग्वमर्दयोवावृधानोदिवेदिवे । तंत्वावयंहर्यश्वंशतक्रतुंवाजयंतोहवामहे ॥ आनोविश्वेषांरसंमध्वःसिंचंत्वद्रयः । येपरावतिसुन्विरेजनेष्वायेऽअर्वावतींदवः ॥ विश्वाद्वेषांसिजहिचावचाकृधिविश्वेसन्वंत्वावसु । शीष्टेषुचित्तेमदिरासोऽअंशवोयत्रासोमस्यतृंपसि ॥ २२ ॥ इंद्रने

(५) उपमत्वेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यमेध्यइंद्रःअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

(७) भूरीदिंद्रस्यवीर्यं१व्यख्यंमभ्यायति । राधस्तेदस्यवेवृक ॥ शतंश्वेतासऽउक्षणोदिवितारोनरोचंते । महादि
वंनतस्तभुः ॥ शतंवेणून्छतंशुनःशतंचर्माणिम्लातानि । शतंमेबल्बजस्तुकाऽअरुषीणांचतुःशतं ॥ सुदेवाःस्थका
ण्वायनावयोवयोविचरंतः । अश्वासोनचंक्रमत ॥ आदित्सातस्यचर्किरन्नानूनस्यमहिश्रवः । श्यावीरतिध्वसन्पथ
श्चक्षुषाचनसंनशे ॥ २६ ॥ (८) प्रतितेदस्यवेवृकराधोऽअदर्श्यह्रयं । द्यौर्नप्रथिनाशवः ॥ दशमह्यंपौतक्रतःसह
स्रादस्यवेवृकः । नित्याद्रायोऽअंमहत ॥ शतंमेगर्दभानांशतमूर्णावतीनां । शतंदासाँऽअतिस्रजः ॥ तत्रोऽअपिप्रा
णीयतपूतक्रतायैव्यक्ता । अश्वानामिन्नयूथ्यां ॥ अचेत्यग्निश्चिकितुर्हव्यवाट्ससुमद्रथः । अग्निःशुक्रेणशोचिषाबृह
त्सूरोऽअरोचतदिविसूर्योऽअरोचत ॥ २९ ॥ (९) युवंदेवाक्रतुनापूर्व्येणयुक्तारथेनतविषंयजत्रा । आगच्छतं
नासत्याशचीभिरिदंतृतीयंसवनंपिबाथः ॥ युवांदेवास्त्रयऽएकादशासःसत्याःसत्यस्यददृशेपुरस्तात् । अस्माकंयज्ञंस
वनंजुषाणापातंसोममश्विनादीद्यग्नी ॥ पनाय्यंतदश्विनाकृतंवांवृषभोदिवोरजसःपृथिव्याः । सहस्रंशंसाऽउतयेगविं
ष्टौसर्वाँऽइत्ताँऽउपयातापिबध्यै ॥ अयंवांभागोनिहितोयजत्रेमागिरोनासत्योपयातं । पिबतंसोमंमधुमंतमस्मेप्रदा

(७) भूरीदितिपंचर्चस्यसूक्तस्यकृशइंद्रोगायत्रीतृतीयापंचम्यावनुष्टुभौ । (८) प्रतितइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यपृषध्रइंद्रोंत्यायाअग्नि
सूर्यौगायत्र्यंत्यापंक्तिः । (९) युवंदेवेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यमेध्योश्विनौत्रिष्टुप् ।

नेषुधत्तं । प्रजापुष्टिंभूतिमस्मासुधत्तंदीर्घायुत्वायप्रतिरतंनऽआयुः ॥ ३१ ॥ इतिवालखिल्यानि ॥) (८।७।१) अच्छाहित्वासहसःसूनो
अग्नऽआयाह्यग्निभिर्होतारंत्वावृणीमहे । आत्वामनक्तुप्रयताहविष्मतीयजिष्ठंबर्हिरासदे ॥ अग्नेकुविर्वेधाऽअसिहोतापावकयक्ष्यः । मं
ऽअंगिरःस्रुचश्चरंत्यध्वरे । ऊर्जोनपातंघृतकेशमीमहेग्निंयज्ञेषुपूर्व्यं+ ॥ अद्रोघमावहोशतोयविष्ठ्यदेवाँऽअजस्रवीतये । अभिप्रयांसिसु
द्रोयजिष्ठोऽअध्वरेष्वीड्योविप्रेभिःशुक्रमन्मभिः ॥ त्वमित्सप्रथाऽअस्यग्नेत्रातर्ऋतस्कविः । त्वांविप्रासःसमिधानदीदिवऽआवि
धितावसोगहिमंदस्वधीतिभिर्हितः+ ॥ शोचाशोचिष्ठदीदिहिविशेमयोरास्वस्तोत्रेमहाँऽअसि । देवानांशर्मन्ममसंतुसूरयःशत्रूषाहः
वासंतिवेधसः ॥ ३२ ॥ यथाचिद्वृद्धमतसमग्नेसंजूर्वसिक्षमि । एवादहमित्रमहोयोऽअस्मध्रुग्दुर्मन्माकश्चवेनति ॥ मानोमर्तायरि
स्वग्नयः ॥ पाहिगीर्भिस्तिसृभिरूर्जांपतेपाहिचतसृभिर्वसो ॥ पाहिनोऽअग्नऽएकयापाह्यु
पवेरक्षस्विनेमाघशंसायरीरधः । अस्रेधद्भिस्तरणिभिर्यविष्ठ्यशिवेभिःपाहिपायुभिः ॥ पाहिविश्वस्माद्रक्षसोऽअराव्णःप्रस्मवाजेषुनोव
तद्द्वितीयया । पाहिगीर्भिस्तिसृभिरूर्जांपतेपाहिचतसृभिर्वसो ॥
त्वामिद्धिनेदिष्ठंदेवतातयऽआपिंनक्षामहेवृधे+ ॥ ३३ ॥ आनोऽअग्नेवयोवृधंरयिंपावकशंस्यं । रास्वाचनऽउपमा
तेपुरुस्पृहंसुनीतीस्वयशस्तरं ॥ येनवंसामपृतनासुशर्धतस्तरंतोऽअर्यऽआदिशः । सत्वंनोवर्धप्रयसाशचीवसोजिन्वा

सप्तमेनुवाकेदशसूक्तानि (८।७।१) अग्नआयाहीतिविंशत्यृचस्यसूक्तस्यप्रागाथोभर्गोग्निःअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

धियोनन्नुविदः ॥ शिशानो वृषभो यथाग्निः शृङ्गे दविध्वत् । तिग्मा अस्य हनवो न प्रतिधृषे सुजम्भः सहसो यहुः ॥ नहि
तेऽअग्ने वृषभ प्रतिधृषे जम्भासो यद्वितिष्ठसे । स त्वं नो होतः सुहुतं हविष्कृधि वंस्वा नो वार्या पुरु ॥ शेषे वनेषु मात्रोः सं त्वा
मर्तास इन्धते । अतन्द्रो हव्या वहसि हविष्कृत आदिद्देवेषु राजसि ॥ ३४ ॥ सप्त होतारस्तमिदीळते त्वाग्ने सुत्यजमह्रयं ।
भिनत्स्यद्रिं तपसा वि शोचिषा प्राग्ने तिष्ठ जनाँ अति ॥ अग्निमग्निं वो अध्रिगुं हुवेम वृक्तबर्हिषः । अग्निं हितप्रयसः शश्वती
ष्वा होतारं चर्षणीनां ॥ केतेन शर्मन्त्सचते सुषामण्यग्ने तुभ्यं चिकित्वना । इषण्ययानः पुरुक्षुमाभर वाजं नेदिष्ठमूतये ॥
अग्ने जरितर्विश्पतिस्तेपानो देव रक्षसः । अप्रोषिवान्गृहपतिर्महाँ असि दिवस्पायुर्दुरोणयुः ॥ मा नो रक्ष आ वेशीदा
घृणीवसो मा यातुर्यातुमावतां । परोगव्यूत्यनिरामप क्षुधमग्ने सेध रक्षस्विनः ॥ ४० ॥ (८।७।१) उभयं शृणवच्च न इन्
द्रोऽअर्वागिदं वचः । सत्राच्या मघवा सोमपीतये धिया शविष्ठ आ गमत् ॥ तं हि स्वराजं वृषभं तमोजसे धिषणे निष्टतक्ष
तुः । उतोपमानां प्रथमो नि षीदसि सोमकामं हि ते मनः ॥ आ वृषस्व पुरूवसो सुतस्येन्द्रान्धसः । विद्मा हि त्वा हरिवः पृत्सु सासहि
मधृष्टं चिदधृष्वणिं ॥ अप्रामिसत्य मघवन्तथेदसदिन्द्र क्रत्वा यथा वशः । सनेम वाजं तव शिप्रिन्नवसा मक्षू चिद्यन्तो
अद्रिवः ॥ शग्ध्यू३षु शचीपत इन्द्र विश्वाभिरूतिभिः । भगं न हि त्वा यशसं वसुविदमनु शूर चरामसि ॥ ३६ ॥ पौरोऽ

(८।७।२) [illegible]

अश्वस्यपुरुकृद्गवामस्युत्सोदेवहिरण्ययः । नकिर्हिदानंपरिमर्धिषत्त्वेयद्यद्यामितदाभर ॥ त्वंह्येहिचेरवेविदाभगंवसु
त्तये । उद्वावृषस्वमघवन्गविष्टयउदिंद्राश्वमिष्टये ॥ त्वंपुरूसहस्राणिशतानिचयूथादानायमंहसे । आपुरंदरंचकृ
मविप्रवचसऽइंद्रंगायंतोवसे ॥ अविप्रोवायदविधद्विप्रोवेंद्रतेवचः । सप्रममंदत्त्वायाशतक्रतोप्राचामन्योऽअहंसन ॥
उग्रबाहुर्म्रक्षकृत्वापुरंदरोयदिमेशृणवद्धवं । वसूयवोवसुपतिंशतक्रतुंस्तोमैरिंद्रंहवामहे ॥ ३७ ॥ नपापासोमनामहे
नारायासोनजल्हवः । यदिन्विंद्रंवृषणंसचासुतेसखायंकृणवामहै ॥ उग्रंयुयुज्मपृतनासुसासहिमृणकातिमदाभ्यं ।
वेदाभृमंचित्सनितारथीतमोवाजिनंयमिदूनशत् ॥ यतऽइंद्रभयामहेततोनोऽअभयंकृधि । मघवञ्छग्धितवतन्नऽ
ऊतिभिर्विद्विषोविमृधोजहि ॥ त्वंहिराधस्पतेराधसोमहःक्षयस्यासिविधतः । तंत्वावयंमघवन्निंद्रगिर्वणःसुतावंतोह
वामहे ॥ इंद्रःस्पळुतवृत्रहापरस्पानोवरेण्यः । सनोरक्षिषच्चरमंसमध्यमंसपश्चात्पातुनःपुरः+ ॥ ३८ ॥ त्वंनःपश्चा
दधरादुत्तरात्पुरऽइंद्रनिपाहिविश्वतः । आरेऽअस्मत्कृणुहिदैव्यंभयमारेहेतीरदेवीः ॥ अद्याद्याश्वश्वऽइंद्रत्रास्वपरे
चनः । विश्वाचनोजरितॄन्त्सत्पतेऽअहादिवानक्तंचरक्षिषः ॥ प्रभंगीशूरोमघवातुवीमघःसंमिश्लोवीर्यायकं । उभाते
बाहूवृषणाशतक्रतोनियावज्रंमिमिक्षतुः ॥ ३९ ॥ (८।७।३) प्रोऽअस्माऽउपस्तुतिंभरतायज्जुजोषति । उक्थैरिंद्र

(८।७।३) प्रोअस्माइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रगाथइंद्रःपङ्क्तिःसप्तम्याद्यास्तिस्रोबृहत्यः ।

स्यमाहिंनुंवयोवर्धतिसोमिनोभद्राऽइंद्रस्यरातयः ॥ अयुजोऽअसमोनृभिरेकःकृष्टीरयास्यः । पूर्वीरतिप्रवावृधेविश्वा जातान्योजसाभद्रा० ॥ अहितेनचिदर्वताजीरदानुःसिपासति । प्रवाच्यमिंद्रतत्तववीर्याणिकरिष्यतोभद्रा० ॥ धृपताश्चिद्धृपन्मनःकृणोपी आयाहिकृणवामतऽइंद्रब्रह्माणिवर्धना । येभिःशविष्ठचाकनोभद्रमिहश्रवस्यतेभद्रा० ॥ अवचष्टऽऋचीषमोवताँऽइवमानुषः । जुष्ट्वीदक्षस्यसोमि द्रयत्त्वं । तीव्रैःसोमैःसपर्यतोनमोभिःप्रतिभूषतोभद्रा० ॥ अवचष्टऽऋचीषमो... भुवोविश्वस्यगोपतिःपुरुष्टुतभद्रा० ॥ विदे नःसखायंकृणुतेयुजंभद्रा० ॥ ४० ॥ विश्वेतऽइंद्रवीर्यदेवाऽअनुक्रतुंददुः । समनेवव्रपुष्यतःकृणवन्मानुषायुगा । विदे गणेतदिंद्रतेशवऽउपमंदेवतातये । यद्धंसिवृत्रमोजसाशचीपतेभद्रा० ॥ भूरिंगोभूरिंवावृधुर्मघवन्तवशर्मणिभद्रा० ॥ तदिंद्रश्रेतंनमधश्रुतोभद्रा० ॥ उज्जातमिंद्रतेगवऽउच्चामुत्तवक्रतुं । सत्यमिद्वाऽउतंवयमिंद्रस्तवा अहंचत्वंचवृत्रहन्त्संयुज्यावसनिभ्यऽआ । अरातीवाचिदद्रिवोनुनौशूरमंसतेभद्रा० ॥ ४१ ॥ (८।७।४) सपूर्व्योमहानांवेनःक्रतुभिरान मनानृतं । महाँऽअसुन्वतोवधोभूरिज्योतींपिसुन्वतोभद्रा० ॥ दिवोमानंनोत्सदन्त्सोमपृष्ठासोऽअद्रयः । उक्थाब्रह्मचशंस्या ॥ जे । यस्यद्वारामनुष्पितादेवेषुधियऽआनजे ॥ सप्रत्नथाकविवृधऽइंद्रोवाकस्यवक्षणिः । शिवोऽअर्क सविद्वाँऽअंगिरोभ्यऽइंद्रोगाऽअवृणोदप । स्तुषेतदस्यपौंस्यं ॥

(८।७।४) सपूर्व्यइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रगाथइंद्रोंत्यायादेवागायत्रीआद्याचतुर्थीपंचमीसप्तम्योनुष्टुभःअंत्यात्रिष्टुप् ।

स्यहोमन्यसत्रागंत्ववसे ॥ आदूनुतेऽअनुक्रतुंस्वाहावरस्ययज्यवः । श्वात्रमर्काऽअनूषतेंद्रगोत्रस्यदावने ॥ इंद्रेवि
श्वानिवीर्याकृतानिकर्त्वानिच । यमर्काऽअध्वरंविदुः+ ॥ ४२ ॥ यत्पांचजन्ययाविशेंद्रेघोषाऽअसृक्षत । अस्तृणाद्ब
र्हणाविपोऽर्योमानस्यसक्षयः ॥ इयमुतेऽअनुष्टुतिश्चकृषेतानिपौंस्या । प्रावश्चक्रस्यवर्तनिं+ ॥ अस्यवृष्णोव्योदनऽउ
रुक्रमिष्टजीवसे । यवंनपश्वऽआददे ॥ तद्दधानाऽअवस्यवोयुष्माभिर्दक्षपितरः । स्याममरुत्वतोवृधे+ ॥ वळृत्विया
यधाम्नऽऋक्वभिःशूरनोनुमः । जेषामेंद्रत्वयायुजा+ ॥ अस्मेरुद्रामेहनापर्वतासोवृत्रहत्येभरहूतौसजोषाः । यःशंसते
स्तुवतेधायिपज्रऽइंद्रज्येष्ठाऽअस्माँऽअवंतुदेवाः+ ॥ ४३ ॥ (८।७।५) उत्त्वामंदंतुस्तोमाःकृणुष्वराधोऽअद्रिवः ।
अवब्रह्मद्विषोजहि ॥ पदापणींरराधसोनिबाधस्वमहाँऽअसि । नहित्वाकश्चनप्रति ॥ त्वमीशिषेसुतानामिंद्रत्वमसु
तानां । त्वंराजाजनानां ॥ एहिप्रेहिक्षयोदिव्याघोषन्चर्षणीनां । ओभेपृणासिरोदसी ॥ त्यंचित्पर्वतंगिरिंशतवंतंस
हस्रिणं । विस्तोतृभ्योरुरोजिथ ॥ वयमुत्वादिवासुतेवयंनक्तंहवामहे । अस्माकंकाममापृण ॥ ४४ ॥ क्व१स्यवृषभो
युवातुविग्रीवोऽअनानतः । ब्रह्माकस्तंसपर्यति ॥ कस्यस्वित्सवनंवृषाजुजुष्वाँऽअवगच्छति । इंद्रंकऽउस्विदाचके ॥
कंतेदानाऽअसक्षतवृत्रहन्कंसुवीर्या । उक्थेकऽउस्विदंतमः ॥ अयंतेमानुषेजनेसोमःपूरुषुसूयते । तस्येहिप्रद्रवापि

(८।७।५) उत्त्वामंदंत्वितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्य काण्वःप्रगाथइंद्रोगायत्री ।

व ॥ अयंतेशर्यणावंतेसुषोमायामधिप्रियः । आर्जीकीयेमदिन्तमः ॥ तमद्यराधसेमहेचारुंमदायघृष्वये । एहीमिंद्र द्रवापिब ॥ ४५ ॥ (८।७।६) यदिंद्रप्रागपागुदङ्न्यग्वाहूयसेनृभिः । आयाहितूयमाशुभिः ॥ यद्वाप्रस्रवणेदिवोमादयासेस्वर्णरे । यद्वासमुद्रेऽअंधसः ॥ आत्वागीर्भिर्महामुरुंहुवेगामिवभोजसे । इंद्रसोमस्यपीतये ॥ आतऽइंद्रमहिमानंहरयोदेवतेमहः । रथेवहंतुबिभ्रतः ॥ इंद्रंगृणीषऽउस्तुषेमहाँऽउग्रऽईशानकृत् । एहिनःसुतंपिब ॥ सुतावंतस्त्वावयंप्रयस्वंतोहवामहे । इदंनोबर्हिरासदे ॥ ४६ ॥ यच्चिद्धिशश्वतामसीद्रसाधारणस्त्वम् । तंत्वावयंहवामहे ॥ इदंतेसोम्यंमध्वधुक्षन्नद्रिभिर्नरः । जुषाणऽइंद्रतत्पिब ॥ विश्वाँऽअर्योविपश्चितोतिख्यस्तूयमागहि । अस्मेधेहिश्रवोबृहत् ॥ दातामेपृषतीनांराजाहिरण्यवीनां । मादेवामघवारिषत् ॥ सहस्रेपृषतीनामधिश्चंद्रंबृहत्पृथु । शुक्रंहिरण्यमाददे ॥ नपातोदुर्गहस्यमेसहस्रेणसुराधसः । श्रवोदेवेष्वक्रत ॥ ४७ ॥ (८।७।७) तरोभिर्वोविदद्वसुमिंद्रंसबाधऽऊतये । बृहद्गायंतःसुतसोमेऽअध्वरेहुवेभरंनकारिणं ॥ नयंदुध्रावरंतेनस्थिरामुरोमदेसुशिप्रमंधसः । यऽआदृत्याशशमानायसुन्वतेदाताजरित्रऽउक्थ्यं ॥ यःशक्रोमृक्षोऽअश्व्योयोवाकीजोहिरण्ययः । सऽऊर्वस्यरेजयत्यपावृतिमिंद्रोगव्यस्यवृत्रहा ॥

(८।७।६) यदिंद्रेतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःप्रगाथइंद्रोगायत्री । (८।७।६) तरोभिरितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यप्रागाथःकलिरिंद्रः प्रथमादित्रयोदश्यंताअयुजोबृहत्यःद्वितीयादियुजःसतोबृहत्योंत्यानुष्टुप् ।

यत्पावृतिमिंद्रोगव्यंस्यवृत्रहा+ ॥ निखातंचिद्यःपुरुसंभृतंवसूदिद्वपंतिदाशुषे । वज्रीसुशिप्रोहर्यश्वऽइत्करदिंद्रःक्र
त्वायथावशत् ॥ यद्वावंथपुरुष्टुतपुराचिच्छूरनृणां । वयंतत्तऽइंद्रसंभरामसियज्ञमुक्थंतुरंवचः ॥ ४८ ॥ सचासोमे
षुपुरुहूतवज्रिवोमदायद्युक्षसोमपाः । त्वमिद्धिब्रह्मकृतेकाम्यंवसुदेष्ठःसुन्वतेभुवः ॥ वयमेनमिदाह्योपीपेमेहवज्रिणं ।
तस्माऽउऽअद्यसमनासुतंभरानूनंभूषतश्रुते+ ॥ वृकश्चिदस्यवारणऽउरामथिरावयुनेषुभूषति । सेमंनःस्तोमंजुजुषाणऽ
आगहींद्रप्रचित्रयाधिया+ ॥ कदून्वं१स्याकृतमिंद्रस्यास्तिपौंस्यं । केनोनुकंश्रोमतेननशुश्रुवेजनुषःपरिवृत्रहा+ ॥
कदूमहीरधृष्टाऽअस्यतविषीःकदुवृत्रघ्नोऽअस्तृतं । इंद्रोविश्वान्बेकनाटाँऽअहर्दृशऽउतक्रत्वापणीँऽरभि+ ॥ ४९ ॥
वयंघातेऽअपूर्व्येंद्रब्रह्माणिवृत्रहन् । पुरूतमासःपुरुहूतवज्रिवोभृतिंनप्रभरामसि ॥ पूर्वीश्चिद्धित्वेतुविकूर्मिन्नाशसोह
वंतऽइंद्रोतयः । तिरश्चिदर्यःसवनावसोगहिशविष्ठश्रुधिमेहवं ॥ वयंघातेत्वेऽइद्विंद्रविप्राऽअपिष्मसि । नहित्वद
न्यःपुरुहूतकश्चनमघवन्नस्तिमर्डिता+ ॥ त्वंनोऽअस्याऽअमतेरुतक्षुधोऽभिशस्तेरवस्पृधि । त्वंनऽऊतीतवचित्रयाधि
याशिक्षाशचिष्ठगातुवित्+ ॥ सोमऽइद्धःसुतोऽअस्तुकलयोमाबिभीतन । अपेदेषध्वस्मायतिस्वयंघैषोऽअपायति
॥ ५० ॥ (८।७।८) त्यान्नुक्षत्रियाँऽअवऽआदित्यान्याचिषामहे । सुमृळीकाँऽअभिष्टये ॥ मित्रोनोऽअत्यंहुतिंवरु

(८।७।८)त्यान्विलेकविंशत्यृ.सू सांमदोमत्स्यआदित्यादशम्यादितिस्तृणामदितिर्गायत्री(मैत्रावरुणिर्मान्योवद्वोवामत्स्याजालनद्धाऋप.)

णःपर्षदर्यमा । आदित्यासोयथाविदुः ॥ तेषांहिचित्रमुक्थ्यंवरूथमस्तिदाशुषे । आदित्यानामरंकृते ॥ महिवो
महतामवोवरुणमित्रार्यमन् । अवांस्यावृणीमहे ॥ जीवान्नोऽअभिधेतनादित्यासःपुराहथात् । कद्धस्थहवनश्रुतः ॥
॥ ५१ ॥ यद्वःश्रान्तायसुन्वतेवरूथमस्तियच्छर्दिः । तेनानोऽअधिवोचत ॥ अस्तिदेवाऽअंहोरुर्वस्तिरत्नमनागसः ।
आदित्याऽअद्भुतैनसः ॥ मानःसेतुःसिषेदयंमहेवृणक्तुनस्परि । इन्द्रऽइद्धिश्रुतोवशी ॥ मानोमृचारिपूणांवृजिना
नामविष्यवः । देवाऽअभिप्रमृक्षत ॥ उतत्वामदितेमह्यहंदेव्युपब्रुवे । सुमृळीकामभिष्टये ॥ ५२ ॥ पर्षिदीनेगभीर
आँऽउग्रपुत्रेजिघांसतः । माकिस्तोकस्यनोरिषत् ॥ अनेहोनऽउरुव्रजऽउरूचिविप्रसर्तवे । कृधितोकायजीवसे ॥
येमूर्धानःक्षितीनामदब्धासःस्वयशसः । व्रतारक्षन्तेऽअद्रुहः ॥ तेनऽआस्नोवृकाणामादित्यासोमुमोचत । स्तेनंबद्ध
मिवादिते ॥ अपोषुणऽइयंशरुरादित्याऽअपदुर्मतिः । अस्मदेत्वजघ्नुषी ॥ ५३ ॥ शश्वद्धिवःसुदानवऽआदित्याऽ
ऊतिभिर्वयं । पुरानूनंबुभुज्महे ॥ शश्वन्तंहिप्रचेतसःप्रतियन्तंचिदेनसः । देवाःकृणुथजीवसे ॥ तत्सुनोनव्यंसन्यसऽ
आदित्यायन्मुमोचति । बन्धाद्बद्धमिवादिते ॥ नास्माकमस्तितत्तरऽआदित्यासोऽअतिष्कदे । यूयमस्मभ्यंमृळत ॥
मानोहेतिर्विवस्वतऽआदित्याःकृत्रिमाशरुः । पुरानुजरसोवधीत् ॥ विषुद्वेषोव्यंहतिमादित्यासोविसंहितं । विष्व
ग्विवृहतारपः ॥ ५४ ॥ ॥ इतिषष्ठाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥

चतुश्चत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ५४ सूक्तानि ११ ऋचः १८८ ॥ त्यागः ॥ इंद्राये.२० पृथुश्रवस.४ वायव.४ पृथुश्रवसे.३ वायव. पृथुश्रवसे. आदित्येभ्य.१३ आदित्योषोभ्य.५ सोमाये.१५ अग्नय.२० इंद्राये.४१ देवेभ्य. इंद्राये.३९ आदित्येभ्य.९ अदित्या.३ आदित्येभ्य ९ ॥ इतिपष्ठेचतुर्थः ॥

आत्वैकोनाप्रियमेधआदावनुष्टुम्मुखास्तृचाश्चत्वारौत्याःषळृक्षाश्वमेधयोर्दानस्तुतिःप्रप्रव्यूनानुष्टुभंद्विबृहत्यंतं द्वितीयोष्णिक्चतुर्थ्याद्यास्तिस्रोगायत्र्यःपोळश्येकादश्यौपंक्तीअपाद्वैश्वदेवोर्धर्चस्त्रयोवारुणायोराजापंचोना पुरुहन्मावार्हतंत्रिप्रगाथाद्युष्णिगनुष्टुप्पुरउष्णिगंतंत्वंनःसुदीतिपुरुमीह्लौतयोर्वान्यतरआग्नेयंतुत्रिप्रगाथांतंह विर्व्यूनाहर्यतःप्रागाथोहविषांस्तुतिर्वौदीराथांगोपवनआत्रेयःसप्तवध्रिर्वाश्विनंविशोविशोवःपंचोनाग्नेयंत्वनुष्टु म्मुखास्तृचाश्चत्वारौत्यास्तिस्रोनुष्टुभआर्क्षस्यश्रुतर्वणोदानस्तुतिर्युक्ष्वाहिपोळशविरूपइमंनुद्वादशकुरुसुतिःका ण्वोजज्ञानएकादशप्रगाथांतंपुरोळाशंदशनृहत्यंतंमयंकुत्सुर्नवक्तुभार्गवःसौम्यमंत्यानुष्टुम्नह्यन्यंदशैकद्यूनौध सोगायत्रंत्यादैवीत्रिष्टुवातूनोनवकुसीदीकाण्वः ॥ ५ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (८।७।९) आ॒त्वा॒रथं॒यथो॒तये॑सु॒म्नाय॑वर्तयामसि । तु॒वि॒कू॒र्मिमृ॑ती॒षह॒मिंद्र॒शवि॑ष्ठ॒सत्प॑ते ॥ तु

॥ ॥ ॥

(८।७।९)आत्वेत्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यांगिरसःप्रियमेधइंद्रश्चतुर्दश्यादिषण्णामृक्षाश्वमेधौगायत्रीआद्याचतुर्थीसप्तमीदशम्योनुष्टुभः ।

विशुष्म तुविक्रतो शचीवो विश्वया मते । आ पप्राथ महित्वना ॥ यस्य ते महिना महः परि ज्मायन्तमीयतुः । हस्ता वज्रं हि-
रण्ययम् ॥ विश्वानरस्य वस्पतिमनानतस्य शवसः । एवैश्च चर्षणीनामूती हुवे रथानाम् ॥ अभिष्टये सदावृधं स्वर्मीळ्हेषु यं न-
रः । नाना हवन्त ऊतये ॥ १ ॥ परोमात्रमृचीषममिन्द्रमुग्रं सुराधसम् । ईशानं चिद्वसूनाम् ॥ तंतमिद्राधसे मह इन्द्रं चो-
दामि पीतये । यः पूर्व्यामनुष्टुतिमीशे कृष्टीनां नृतुः ॥ न यस्य ते शवसान सख्यमानंश मर्त्यः । नकिः शवांसि ते नशत् ॥
त्वोतासस्त्वा युजाप्सु सूर्ये महद्धनम् । जयेम पृत्सु वज्रिवः ॥ तं त्वा यज्ञेभिरीमहे तं गीर्भिर्गिर्वणस्तम । इन्द्र यथा चिदाविथ
वाजेषु पुरुमाय्यम् ॥ २ ॥ यस्य ते स्वादु सख्यं स्वाद्वी प्रणीतिरद्रिवः । यज्ञो वितन्तसाय्यः ॥ उरु णस्तन्वे तन उरु क्षयाय न-
स्कृधि । उरु णो यन्धि जीवसे ॥ उरुं नृभ्य उरुं गव उरुं रथाय पन्थाम् । देववीतिं मनामहे ॥ उप मा षड् द्वाद्वा नरः सोमस्य हर्
ष्या । तिष्ठन्ति स्वादुरातयः ॥ ऋज्राविन्द्रोत आ ददे हरी ऋक्षस्य सूनवि । आश्वमेधस्य रोहिता ॥ ३ ॥ सुरथाँ आ-
तिथिग्वे स्वभीशूँरार्क्षे । आश्वमेधे सुपेशसः ॥ षळश्वाँ आतिथिग्व इन्द्रोते वधूमतः । सचा पूतक्रतौ सनम् ॥ ऐषु चेतद्वृ-
षण्वत्यन्तरृज्रेष्वरुषी । स्वभीशुः कशावती ॥ न युष्मे वाजबन्धवो निनित्सुश्चन मर्त्यः । अवद्यमधि दीधरत् ॥ ४ ॥
(८।७।१०) प्रप्र वस्त्रिष्टुभमिषं मन्दद्वीरायेन्दवे । धिया वो मेधसातये पुरंध्या विवासति ॥ नदं व ओदतीनां नदं यो-

(८।७।१०) प्रप्र व इत्यष्टादशर्चस्य सूक्तस्याङ्गिरसः प्रियमेध ऋषिः [illegible]

युवतीनां । पतिंवोऽअघ्न्यानांधेनूनामिषुध्यसि ॥ ताऽअस्यसूददोहसःसोमंश्रीणंतिपृश्नयः । जन्मन्देवानांविशस्त्रि
ष्वारोचनेदिवः ॥ अभिप्रगोपतिंगिरेंद्रमर्चयथाविदे । सूनुंसत्यस्यसत्पतिं ॥ आहरयःससृज्रिरेरुषीरधिबर्हिषि । य
त्राभिसंनवामहे ॥ ५ ॥ इंद्रायगावऽआशिरंदुदुह्रेवज्रिणेमधु । यत्सीमुपह्वरेविदत् ॥ उद्यद्ब्रध्नस्यविष्टपंगृहमिंद्र
श्चगन्वहि । मध्वःपीत्वासचेवहित्रिःसप्तसख्युःपदे ॥ अर्चतप्रार्चतप्रियमेधासोऽअर्चत । अर्चंतुपुत्रकाऽउतपुरंन
धृष्ण्वर्चत ॥ अवस्वरातिगर्गरोगोधापरिसनिष्वणत् । पिंगापरिचनिष्कददिंद्रायब्रह्मोद्यतं ॥ आयत्पतंत्येन्यःसुदु
घाऽअनपस्फुरः । अपस्फुरंगृभायतसोममिंद्रायपातवे ॥ ६ ॥ अपादिंद्रोऽअपादग्निर्विश्वेदेवाऽअमत्सत । वरुणऽ
इदिहक्षयत्तमापोऽअभ्यनूषतवत्संसंशिश्वरीरिव ॥ सुदेवोऽअसिवरुणयस्यतेसप्तसिंधवः । अनुक्षरंतिकाकुदंसूर्म्यंसु
षिरामिव ॥ योव्यतींरफाणयत्सुयुक्ताँऽउपदाशुषे । तक्वोनेतातदिद्वपुरुपमायोऽअमुच्यत ॥ अतीदुशक्रऽओहत
ऽइंद्रोविश्वाऽअतिद्विषः । भिनत्कनीनऽओदनंपच्यमानंपरोगिरा ॥ अर्भकोनकुमारकोधितिष्ठन्नवंरथं । सपक्षन्म
हिषंमृगंपित्रेमात्रेविभुक्रतुं ॥ आतूसुशिप्रदंपतेरथंतिष्ठाहिरण्ययं । अधद्युक्षंसचेवहिसहस्रपादमरुषंस्वस्तिगामनेह
सं ॥ तंघेमित्थानमस्विनऽउपस्वराजमासते । अर्थंचिदस्यसुधितंयदेतवऽआवर्तयंतिदावने ॥ अनुप्रत्नस्यौकसःप्रि

ण्णिकुचतुर्थ्याद्यास्तिस्रोगायत्र्यःएकादशीपोळश्यौपंक्तीअंत्येद्वेबृहत्यौ ।

यमेधान्डएता । पूर्तीमिनम्रगंनितुकोंसिोत्रिवंनन्ऽआगन ॥ ७ ॥ (८।८।१) गंगानांन ग्णिनागनानांभिर
धिगुः। विश्वांमानकलापुर्ननानां येष्ठोयो वृत्रागृणे ॥ इन्द्रंतंशुंभपुरुहन्मन्न विसंन्द्विनाविधर्तरि। हस्ताय वज्रःप्रति
धायिदर्शतोमहोदिवेनसूर्यः ॥ नकिष्टकर्मणानशद्यश्चकारसदावृधं । इन्द्रंनयज्ञैर्विश्वगूर्तमृभ्वसमधृष्टंधृष्ण्वोजसं ॥
अषाळ्हमुग्रंपृतनासुसासहिंयस्मिन्महीरुरुज्रयः । संधेनवोजायमानेअनोनवुर्द्यावःक्षामोअनोनवुः ॥ यद्द्याव इन्द्रते
शतंशतंभूमीरुतस्युः । नत्वावज्रिन्सहस्रंसूर्याअनुनजातमष्टरोदसी ॥ ८ ॥ आपप्राथमहिनावृष्ण्यावृषन्विश्वाशविष्ठ
शवसा । अस्मांअवमघवन्गोमतिव्रजेवज्रिञ्चित्राभिरूतिभिः ॥ नसीमदेवआपदिषंदीर्घायोमर्त्यः । एतग्वा
चिद्यएतशायुयोजतेहरीइन्द्रोयुयोजते ॥ तंवोमहोमहाय्यमिन्द्रंदानायसक्षणिं । योगाधेषुयआरणेषुहव्योवाजेष्वस्ति
हव्यः ॥ उदूषुणोवसोमहेमृशस्वशूरराधसे । उदूषुमह्यैमघवन्मघत्तयउदिन्द्रश्रवसेमहे ॥ त्वंनइन्द्रऋतयुस्त्वा
निदोनितृंपसि । मध्येवसिष्वतुविनृम्णोर्वोर्निदासंशिश्नथोहथैः ॥ १० ॥ अन्यव्रतममानुषमयज्वानमदेवयुं । अव
स्वःसखादुधुवीतपर्वतःसुघ्नायदस्युंपर्वतः ॥ त्वंनइन्द्रासांहस्तेशविष्ठदावने । धानानांनसंगृभायास्मयुर्द्विःसंगृभाय

अष्टमेऽनुवाकेऽष्टादश सूक्तानि (८।८।१) योराजेति पञ्चदशर्चं प्रथमं सूक्तं आङ्गिरसस्य पुरुहन्मन आर्षं ऐन्द्रं
ञ्चोऽस्य पुरुहन्मन्नाद्वासुरउष्णिक् ।

स्पृयुः+ ॥ सखायःक्रतुमिच्छतकथाराधामशरस्य । उपस्तुतिंभोजःसूरिर्योऽअह्रयः ॥ भूरिभिःसमहऽऋषिभिर्बर्हि
ष्मद्भिःस्तविष्यसे। यदित्थमेकमेकमिच्छरवत्सान्पराददः ॥ कर्णगृह्यामघवाशौरदेव्योवत्संनस्त्रिभ्यऽआनयत् । अजां
सूरिर्नधातवे ॥ १० ॥ (८।८।२) त्वंनोऽअग्नेमहोभिःपाहिविश्वस्याऽअरातेः । उततद्विषोमर्त्यस्य ॥ नहिमन्युः
पौरुषेयऽईशेहिवःप्रियजात । त्वमिदसिक्षपावान् ॥ सनोविश्वेभिर्देवेभिरूर्जोनपाद्भद्रशोचे । रयिंदेहिविश्ववारं ॥
नतमग्नेऽअरातयोमर्तंयुवंतरायः । यंत्रायसेदाश्वांसं ॥ यंत्वंविप्रमेधसातावग्नेहिनोषिधनाय । सतवोतीगोषुगंता
॥ ११ ॥ त्वंरयिंपुरुवीरमग्नेदाशुषेमर्ताय । प्रणोनयवस्योऽअच्छ ॥ उरुष्याणोमापरादाऽअघायतेजातवेदः । दुरा
ध्ये३मर्ताय ॥ अग्नेमाकिष्टेदेवस्यरातिमदेवोयुयोत । त्वमीशिषेवसूनां ॥ सनोवस्वऽउपमास्यूर्जोनपान्माहिनस्य ।
सखेवसोजरितृभ्यः ॥ अच्छानःशीरशोचिषंगिरोयंतुदर्शतम् । अच्छायज्ञासोनमसापुरूवसुंपुरुप्रशस्तमूतये ॥ १२ ॥
अग्निंसूनुंसहसोजातवेदसंदानायवार्याणां । द्वितायोभूदमृतोमर्त्येष्वाहोतामंद्रतमोविशि+ ॥ अग्निंवोदेवयज्यया
ग्निंप्रयत्यध्वरे । अग्निंधीषुप्रथममग्निमर्वत्यग्निंक्षैत्रायसाधसे ॥ अग्निरिषांसख्येददातुनऽईशेयोवार्याणां । अग्निंतोके

(८।८।२) त्वंनोअग्नइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यसुदीतिपुरुमीह्लावग्निर्गायत्री दशमीद्वादशीचतुर्दश्योबृहत्यः एकादशीत्रयोदशीपंचद-
शः सतोबृहत्यः । (अत्रसुदीतिपुरुमीह्लयोरन्यतरोवाऋषिः) ।

सोमस्यमित्रावरुणोदितासूरऽआददे । तदातुरस्यभेषजं+ ॥ उतोन्वस्ययत्पदंहर्यतस्यनिधान्यं । परिद्यांजिह्वयातनत ॥ १७ ॥ (८।८।४) उदीराथामृतायतेयुंजाथामश्विनारथं । अंतिषद्भूतुवामवः ॥ निमिषश्चिज्जवीयसारथेनायातमश्विना । अंति० ॥ उपस्तृणीतमत्रयेहिमेनघर्ममश्विना । अंति० ॥ कुहस्थःकुहजग्मथुःकुहश्येनेवपेतथुः । अंति० ॥ यदद्यकर्हिकर्हिचिच्छुश्रूयातमिमंहवं । अंति० ॥ १८ ॥ अश्विनायामहूतमानेदिष्ठंयाम्याप्यं । अंति०॥ अवंतमत्रयेगृहंकृणुतंयुवमश्विना । अंति० ॥ वरेथेऽअग्निमातपोवदतेवल्ग्वत्रये । अंति० ॥ प्रसप्तवध्रिराशसाधारामग्नेरशायत । अंति० ॥ इहागतंवृषण्वसूश्रृणुतंमऽइमंहवं । अंति० ॥ १९ ॥ किमिदंवांपुराणवज्जरतोरिवशस्यत । अंति० ॥ समानंवांसजात्यंसमानोबंधुरश्विना । अंति० ॥ योवांरजांस्यश्विनारथोवियातिरोदसी । अंति० ॥ आनोगव्येभिरश्व्यैःसहस्रैरुपगच्छतं । अंति० ॥ मानोगव्येभिरश्व्यैःसहस्रेभिरतिख्यतं । अंति० ॥ अरुणप्सुरुषाऽअभूदकर्ज्योतिर्ऋतावरी । अंति० ॥ अश्विनासुविचाकशद्वृक्षंपरशुमाँऽइव । अंति० ॥ पुरंनधृष्णवारुजकृष्णयावाधितोविशा । अंति० ॥ २० ॥ (८।८।५) विशोविशोवोऽअतिथिंवाजयंतःपुरुप्रियं । अग्निंवोदुर्यंवचःस्तुषेशूष

(८।८।४) उदीराथामित्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोगोपवनोश्विनौगायत्री । (सप्तवध्रिर्वाऋषिः) (८।८।५) विशोविशइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यात्रेयोगोपवनोग्निरंत्यतिसृणाश्रुतर्वागायत्री आद्याचतुर्थीसप्तमीदशम्यस्त्रयोदश्यादितिसप्तश्चानुष्टुभः ।

स्यमन्मभिः ॥ यंजनासोहविष्मंतोमित्रंनसर्पिरासुतिं । प्रशंसंतिप्रशस्तिभिः ॥ पन्यांसंजातवेदसंयोदेवतात्युद्यता ।
हव्यान्यैरयद्दिवि ॥ आगन्मवृत्रहंतमंज्येष्ठमग्निमानवं । यस्यश्रुतर्वाबृहन्नार्क्षोऽअनीकऽएधते ॥ अमृतंजातवेदसं
तिरस्तमांसिदर्शतं । घृताहवनमीड्यं ॥ २१ ॥ सबाधोयंजनाऽइमेऽग्निंहव्येभिरीळते । जुह्वानासोयतस्रुचः ॥
इयंतेनव्यसीमतिरग्नेऽअधाय्यस्मदा । मंद्रसुजातसुक्रतोमूरदस्मातिथे ॥ मातेऽअग्नेशंतमाचनिष्ठाभवतुप्रिया ।
तयावर्धस्वसुष्टुतः ॥ साद्युम्नैर्द्युम्निनीबृहदुपोपश्रवसिश्रवः । दधीतवृत्रतूर्ये ॥ अश्वमिद्गांरथप्रांत्वेषमिंद्रंनसत्पतिं ।
यस्यश्रवांसितूर्वथपन्यंपन्यंचकृष्टयः ॥ २२ ॥ यंत्वागोपवनोगिराचनिष्ठदग्नेऽअंगिरः । सपावकश्रुधीहवं ॥ यंत्वा
जनासऽईळतेसबाधोवाजसातये । सबोधिवृत्रतूर्ये ॥ अहंहुवानऽआर्क्षेश्रुतर्वणिमदच्युति । शर्धांसीवस्तुकाविनांमृ
क्षाशीर्षाचतुर्णां ॥ माचत्वारऽआशवःशविष्ठस्यद्रवित्नवः । सुरथासोऽअभिप्रयोनक्षन्वयोनतुग्र्यं ॥ सत्यमित्त्वाम
हेनदिपरुष्ण्यवदेदिशं । नेमापोऽअश्वदातरःशविष्ठादस्तिमर्त्यः ॥ २३ ॥ (८।८।६) युक्ष्वाहिदेवहूतमाँऽअश्वाँऽ
अग्नेरथीरिव । निहोतापूर्व्यःसदः ॥ उतनोदेवदेवाँऽअच्छावोचोविदुष्टरः । श्रद्विश्वावार्याकृधि ॥ त्वंहयद्यविष्ठ्य
सहसःसूनवाहुत । ऋतावायज्ञियोभुवः ॥ अयमग्निःसहस्रिणोवाजस्यशतिनस्पतिः । मूर्धाकवीरयीणां ॥ तंनेमि

(८।८।६) युक्ष्वाहीतिषोळशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोविरूपोऽग्निर्गायत्री ।

सूभवौयथानमस्वसहूतिभिः । नेदीयोयज्ञमंगिरः ॥ २४ ॥ तस्मैनूनमभिद्यवेवाचाविरूपनित्यया । वृष्णेचोदस्वसु
ष्टुतिं+ ॥ कमुष्विदस्यसेनयाग्नेरपाकचक्षसः । पणिंगोषुस्तरामहे ॥ मानोदेवानांविशःप्रस्नातीरिवोस्राः । कृशंनहा
सुरघ्न्याः ॥ मानःसमस्यदूढ्य१ःपरिद्वेषसोऽअंहतिः । ऊर्मिर्ननावमावधीत् ॥ नमस्तेऽअग्नऽओजसेगृणंतिदेवकृष्ट
यः । अमैरमित्रमर्दय ॥ २५ ॥ कुवित्सुनोगविष्टयेऽग्नेसंवेषिषोरयिं । उरुकृदुरुणस्कृधि ॥ मानोऽअस्मिन्महाधनेप
रावर्ग्भारभृद्यथा । संवर्गंसंरयिंजय ॥ अन्यमस्मद्भियाऽइयमग्नेसिषक्तुदुच्छुना । वर्धानोऽअमवच्छवः ॥ यस्याजु
षन्नमस्विनःशमीमदुर्मखस्यवा । तंघेदग्निर्वृधावति ॥ परस्याऽअधिसंवतोवराँऽअभ्यातर । यत्राहमस्मितांऽअव ॥
विद्माहितेपुरावयमग्नेपितुर्यथावसः । अधातेसुम्नमीमहे ॥ २६ ॥ (८।८।७) इमंनुमायिनंहुवऽइंद्रमीशानमोज
सा । मरुत्वंतंनवृंजसे ॥ अयमिंद्रोमरुत्सखाविवृत्रस्याभिनच्छिरः । वज्रेणशतपर्वणा ॥ वावृधानोमरुत्सखेंद्रोविवृ
त्रमैरयत् । सृजन्त्समुद्रियाऽअपः+ ॥ अयंहयेनवाऽइदंस्वर्मरुत्वताजितं । इंद्रेणसोमपीतये ॥ मरुत्वंतमृजीषिण
मोजस्वंतंविरप्शिनं । इंद्रंगीर्भिर्हवामहे ॥ इंद्रंप्रत्नेनमन्मनामरुत्वंतंहवामहे । अस्यसोमस्यपीतये ॥ २७ ॥ मरुत्वाँ
ऽइंद्रमीढ्वःपिबासोमंशतक्रतो । अस्मिन्यज्ञेपुरुष्टुत ॥ तुभ्येदिंद्रमरुत्वतेसुताःसोमासोऽअद्रिवः । हृदाहूयंतऽउक्थि

(८।८।७) इमंन्वितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःकुरुसुतिरिंद्रोगायत्री ।

नः ॥ पिबेदिंद्रमरुत्सखासुतंसोमंदिविष्टिषु । वज्रंशिशानऽओजसा ॥ उत्तिष्ठन्नोजसासहपीत्वीशिप्रेऽअवेपयः । सोममिंद्रचमूसुतं ॥ अनुत्वारोदसीऽउभेक्रक्षमाणमकृपेतां । इंद्रयद्दस्युहाभवः ॥ वाचमष्टापदीमहंनवस्रक्तिमृत स्पृशं । इंद्रात्परितन्वंममे ॥ २२ ॥ (८।८।८) जज्ञानोनुशतक्रतुर्विपृच्छदितिमातरं । कऽउग्राःकेहश्रृण्विरे ॥ आदींशवस्यब्रवीदौर्णवाभमहीशुवम् । तेपुत्रसंतुनिष्टुरः ॥ समित्तान्वृत्रहाखिदत्खेऽअराँऽइवखेदया । प्रवृद्धोदस्यु हाभवत् ॥ एकयाप्रतिधापिबत्साकंसरांसित्रिंशतं । इंद्रःसोमस्यकाणुका ॥ अभिगंधर्वमतृणदबुध्नेषुरजःस्वा । इंद्रोब्रह्मभ्यऽइद्वृधे ॥ २९ ॥ निराविध्यद्गिरिभ्यऽआधारयत्पक्वमोदनं । इंद्रोबुंदंस्वाततं ॥ शतब्रध्नऽइषुस्तवसहस्रपर्णऽएकऽइत् । यमिंद्रचकृषेयुजं ॥ तेनस्तोतृभ्यऽआभरनृभ्योनारिभ्योऽअत्तवे । सद्योजातऽऋभुष्ठिर ॥ एता च्यौत्नानितेकृतावर्षिष्ठानिपरीणसा । हृदावीड्वधारयः ॥ विश्वेत्ताविष्णुराभरदुरुक्रमस्त्वेषितः । शतंमहिषान्क्षीर पाकमोदनंवराहमिंद्रऽएमुषं ॥ तुविक्षंतेसुकृतंसमयंधनुःसाधुर्बुंदोहिरण्ययः । उभातेबाहूरण्यासुसंस्कृतऽऋदूपेचि दृदूवृधा ॥ ३० ॥ (८।८।९) पुरोळाशंनोऽअंधसऽइंद्रसहस्रमाभर । शताचशूरगोनां ॥ आनोभरव्यंजनंगामश्व

(८।८।८) जज्ञानइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःकुरुसुतिरिंद्रोगायत्र्यंत्यावृहती ।

(८।८।९) पुरोळाशमितिदशर्चस्यसूक्तस्यकाण्वःकुरुसुतिरिंद्रोगायत्रीअस्येद्वेबृहतीसतोबृहत्यौ ।

मभ्यंजनं । सचामनाहिरण्ययां ॥ उतनंःकर्णशोभनापुरूणिधृष्णवाभर । त्वंहिशृण्विषेवसो ॥ नकीवृधीकऽइंद्रते
नसुषानसुदाऽउत । नान्यस्त्वच्छूरवाघतः ॥ नकीमिंद्रोनिकर्तवेनशक्रःपरिशक्तवे । विश्वंशृणोतिपश्यति ॥ ३१ ॥
समन्युंमर्त्यानामदब्धोनिचिकीषते । पुरानिदश्चिकीषते ॥ क्रत्वऽइत्पूर्णमुदरंतुरस्यास्तिविधतः । वृत्रघ्नःसोमपाव्नः ॥
त्वेवसूनिसंगताविश्वाचसोमसौभगा । सुदात्वपरिह्वृता ॥ त्वामिद्यवयुर्ममकामोगव्युर्हिरण्ययुः । त्वामश्वयुरेषते ॥
तवेदिंद्राहमाशसाहस्तेदात्रंचनाददे । दिनस्यवामघवन्त्संभृतस्यवापूर्धियवस्यकाशिना ॥ ३२ ॥ (८।८।१०)
अयंकृत्नुरगृभीतोविश्वजिदुद्भिदित्सोमः । ऋषिर्विप्रःकाव्येन ॥ अभ्यूर्णोतियन्नग्नंभिषक्तिविश्वंयत्तुरं । प्रेमंधःख्य
न्निःश्रोणोभूत ॥ त्वंसोमतनूकृद्भ्योद्वेषोभ्योन्यकृतेभ्यः । उरुयंतासिवरूथं ॥ त्वंचित्तीतवदक्षैर्दिवऽआपृथिव्याऽ
ऋजीषिन् । यावीरघस्यचिद्द्वेषः ॥ अर्थिनोयंतिचेदर्थंगच्छानिद्दुदुषोरातिं । ववृज्युस्तृष्यतःकामं ॥ ३३ ॥ विदद्य
त्पूर्व्यंनष्टमुदीमृतायुमीरयत् । प्रेमायुस्तारीदतीर्णं ॥ सुशेवोनोमृळयाकुरदृप्तक्रतुरवातः । भवानःसोमशंहृदे ॥
मानःसोमसंवीविजोमाविवीभिपथाराजन् । मानोहार्दित्विषावधीः ॥ अवयत्स्वेसधस्थेदेवानांदुर्मतीरीक्षे । राजन्न

(८।८।१०) अयंकृत्नुरितिनवर्चस्यसूक्तस्यकृत्नुर्भार्गवःसोमोगायत्र्यंत्यानुष्टुप् ।

पुद्धिर्पःमेध्यमीळ्होऽअपुत्तिधःमेध ॥ ३४ ॥ (८।८।११) नुर्गांनुन्यंगुळाकरंमर्गिनारंशनकनो । रांनंऽउंद्रनृळय ॥
योनःशश्वत्पुराविथामृध्रोवाजंमातये । मत्वंनंऽइंद्रनृळर ॥ किमुंगरध्रुनोदंनःमुन्वानस्याभिनंदंगि । कुवित्स्विक्षणुः
शकः ॥ इंद्रप्रणोरथंमवपुश्चाचित्संतंमद्रिवः । पुरस्तादेनंमेकृधि ॥ हंतोनुकिमासमेप्रथुमंनोरथंकृधि । उपुमंबांनुपु
श्रवः ॥ ३५ ॥ अवानोनायुंरथंमुकरत्तेकिमितारिं । अस्मान्त्सुजिग्युषस्कृधि ॥ इंद्रदृत्यस्वपूर्दसिभुद्रातंऽपुनिनि
प्कृतं । इयधीसुत्तियासती ॥ मार्मीमेतूगाऽआभार्गुर्वीकाष्ठाहिनंभन् । मुगाइद्वाऽअरुमनोः ॥ तुरीयंनामंयुजियंयु
दाकरुस्तदुश्मसि । आदित्पतिर्नऽओहसे ॥ अनीनृवछोऽअनृताऽअमंदीर्नकुरुमैताऽइतयाश्रुंदीः । तस्मांऽइंद्रा
धःकृणुतप्रशस्तंप्रातर्मक्षूधियावंसुर्जगम्यात् ॥ २६ ॥ (८।१।२) आतूर्नऽइंद्रक्षुमंतंचित्रंग्राभंसंगृभाय । मुहाहु
स्तीदक्षिणेन ॥ विद्माहित्वातुविकूर्मितुविदेष्णंतुवीमघं । तुविमात्रमवोभिः ॥ नुहित्वाशूरदेवानमर्तासोदित्संतं ।
भीमंनगांवारयंते ॥ एतोन्विंद्रंस्तवामेशानंवस्वःस्वराजं । नराधंमामधिरनः ॥ प्रस्तोगुदुगासिदुन्नुत्पामगीयमा
नं । अभिराधसाजुगुरत् ॥ ३७ ॥ आनोभरदक्षिणेनाभिसुव्येनप्रमृश । इंद्रमानोवसोर्निर्भाक् ॥ उपक्रमस्वाभर

(८।८।११) नान्यमिविद्गर्भस्यमूक्षनोपमणपूरिद्रीलागाराणागरगरा।पुत् ॥ ननमेतु।काचोरनमूजानि (८।१।२)
आतूनऽइविनवर्चसपूक्तसकाण्व.कुसीगिद्रोगायनी ।

धृषताधृष्णोजनानाम् । अदाशूष्टरस्यवेदः ॥ इंद्रयऽउनुतेऽअस्तिवाजोविप्रेभिःसनित्वः । अस्माभिःसुतंसनुहि ॥ सद्योजुवस्तेवाजाऽअस्मभ्यंविश्वश्चंद्राः । वशैश्चमक्षूजरंते ॥ ३८ ॥ इतिषष्ठाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥

पंचचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ३८ सूक्तानि १४ ऋचः १९५ ॥ त्यागः ॥ इंद्राये.१३ ऋक्षाश्वमेधाभ्या.६ इंद्राये.१० विश्वदेववरुणेभ्य. वरुणाये. इंद्राये.२१ अग्नय.३३ अश्विभ्या.१८ अग्नय १२ श्रुतर्वणाये.३ अग्नय.१६ इंद्राये.३३ सोमाये.९ इंद्राये.९ देवेभ्य. इंद्राये.९ ॥ इतिषष्ठेपंचमः ॥

आप्रदेवानांवैश्वदेवंप्रेष्ठमुशनाकाव्यआग्नेयंमामेकृष्णआश्विनंद्युभाहिपंचविश्वकोवाकार्ष्णिजागतंद्युम्नीपङ्वा सिष्ठोवाद्युम्नीकःप्रियमेधोवाप्रागाथंहंतंवोदसंनोधावृहदिंद्रायसप्तनृमेधपुरुमेधौव्यनुष्टुब्बृहत्यंतंमानोविश्वा सुपट्कन्यावाःसप्तात्रेय्यपालेतिहासऐंद्रंआनुष्टुभंद्विपंक्त्यादिंपांतंत्रयस्त्रिंशच्छुतकक्षःसुकक्षोवाद्यानुष्टुबुद्धच तुस्त्रिंशत्सुकक्षोंत्यैंद्राभंर्वीगौर्धयतिद्वादशबिंदुःपूतदक्षोवामारुतंमात्वानवतिरश्चींरांगिरसआनुष्टुभंमस्मैसैका द्युतानोवामारुतस्त्रैष्टुभंचतुर्थींविराळिष्यामितिमारुतःपादःपरैंद्रावार्हस्पत्यायाइंद्रपंचोनारेभःकाश्यपोवार्ह तमतिजगत्युपरिष्टाद्बृहत्यावतिजगतींत्रिष्टुव्जगतीत्यंततः ॥ ६ ॥ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (८।९।२) आमन्द्रैः [illegible] । [illegible] ॥ [illegible]
सुतासोमादयिष्णवः । पिबां [illegible] ॥ [illegible] । [illegible] ॥ [illegible]
हिन्वु [illegible] । उप [illegible] ॥ [illegible] । [illegible]
॥ १ ॥ इंद्रंश्रुभिमु [illegible] । [illegible] ॥ [illegible] । [illegible]
त्वमीशिषे ॥ योऽअप्सुचंद्रमाऽइव [illegible] । गिरि० ॥ [illegible] । गिरि० ॥ २ ॥
(८।९।३) देवानामिद्वोमहत्तदावृणीमहे [illegible] । [illegible] ॥ [illegible] ।
वृधासश्चप्रचेतसः ॥ अतिनो [illegible] । [illegible] ॥ [illegible] ।
वामंध्यावृणीमहे ॥ [illegible] । [illegible] ॥ ३ ॥ [illegible]
क्षियंतोयांतोऽअध्वना । देवाँ [illegible] ॥ [illegible] । [illegible] ॥ [illegible]
त्वंसुदानवोधंद्धितामंमान्या । मातुर्गर्भेभरामहे ॥ [illegible] । [illegible]

(८।९।२) [illegible] गायत्री । (८।९।३) [illegible]
गायत्री । (भेदपक्षे–[illegible] ३ [illegible] १ [illegible])

॥ ४ ॥ (८।९।४) प्रेष्ठंवोऽअतिथिंस्तुषेमित्रमिवप्रियं । अग्निंरथंनवेद्यं ॥ कविमिवप्रचेतसंयंदेवासोऽअधद्विता । निमर्त्येष्वादधुः+ ॥ त्वंयविष्ठदाशुषोनॄंःपाहिशृणुधीगिरः । रक्षातोकमुततमना ॥ कयातेऽअग्नेऽअंगिरऽऊर्जोनपा दुपस्तुतिं । वरायदेवमन्यवे ॥ दाशेमकस्यमनसायज्ञस्यसहसोयहो । कदुवोचऽइदंनमः ॥ ५ ॥ अधात्वंहिनस्करो विश्वाऽअस्मभ्यंसुक्षितीः । वाजद्रविणसोगिरः ॥ कस्यनूनंपरीणसोधियोजिन्वसिदंपते । गोषातायस्यतेगिरः ॥ तं मर्जयंतसुक्रतुंपुरोयावानमाजिषु । स्वेषुक्षयेषुवाजिनं ॥ क्षेतिक्षेमेभिःसाधुभिर्नकिर्यंघ्नंतिहंतियः । अग्नेसुवीरऽएध ते ॥ ६ ॥ (८।९।५) आमेहवंनासत्याश्विनागच्छतंयुवं । मध्वःसोमस्यपीतये ॥ इमंमेस्तोममश्विनेमंमेशृणुतंह वं । मध्वःसो० ॥ अयंवांकृष्णोऽअश्विनाहवतेवाजिनीवसू । मध्वःसो० ॥ शृणुतंजरितुर्हवंकृष्णस्यस्तुवतोनरा । म ध्वःसो० ॥ छर्दिर्यंतमदाभ्यंविप्रायस्तुवतेनरा । मध्वःसो० ॥ ७ ॥ गच्छतंदाशुषोगृहमित्थास्तुवतोऽअश्विना । मध्वःसो० ॥ युंजाथांरासभंरथेवीड्वंगेवृषण्वसू । मध्वःसो० ॥ त्रिवंधुरेणत्रिवृतारथेनायातमश्विना । मध्वःसो० ॥ नूमे गिरोनासत्याश्विनाप्रावतंयुवं । मध्वःसो० ॥ ८ ॥ (८।९।६) उभाहिदस्राभिषजामयोभुवोभादक्षस्यवचसोवभूव

(८।९।४) प्रेष्ठंवइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाव्यउशनाअग्निर्गायत्री । (८।९।५) आमेहवमितिनवर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकृष्णोश्विनौ- गायत्री । (८।९।६) उभाहीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकृष्णोश्विनौजगती । (अत्रकार्ष्णिर्विश्वकऋषिःपाक्षिकः) ।

षीभिरावृतंगिरिंनपुरुभोजसं । क्षुमंतंवाजंशतिनंसहस्रिणंमक्षूगोमंतमीमहे ॥ नत्वावृहंतोऽअद्रयोवरंतऽइंद्रवीळवः । यद्दित्ससिस्तुवतेमावतेवसुनकिष्टदामिनातिते ॥ योद्धासिक्रत्वाशवसोतदंसनाविश्वाजाताभिमज्मना । आत्वाय मर्कऽऊतयेववर्ततियंगोतमाऽअजीजनन् ॥ प्रहिरिरिक्षऽओजसादिवोऽअंतेभ्यस्परि । नत्वाविव्याचरजऽइंद्रपार्थिवमनुस्वधांववक्षिथ ॥ नकिःपरिष्टिर्मघवन्मघस्यतेयद्दाशुषेदशस्यसि । अस्माकंवोध्युचथस्यचोदितामंहिष्ठोवाजसातये ॥ ११ ॥ (८।९।९) बृहदिंद्रायगायतमरुतोवृत्रहंतमं । येनज्योतिरजनयन्नृतावृधोदेवंदेवायजागृवि ॥ अपाधमदभिशस्तीरशस्तिहाथेंद्रोद्युम्न्याभवत् । देवास्तऽइंद्रसख्यायेमिरेबृहद्भानोमरुद्गण ॥ प्रवऽइंद्रायबृहतेमरुतोब्रह्मार्चत । वृत्रंहनतिवृत्रहाशतक्रतुर्वज्रेणशतपर्वणा ॥ अभिप्रभरधृषताधृषन्मनःश्रवश्चित्तेऽअसद्बृहत् । अर्षत्वापोजवसाविमातरोहनोवृत्रंजयास्वः ॥ यज्जायथाऽअपूर्व्यमघवन्वृत्रहत्याय । तत्पृथिवीमप्रथयस्तदस्तभ्नाऽउतद्यां ॥ तत्तेयज्ञोऽअजायततदर्कऽउतहस्कृतिः । तद्विश्वमभिभूरसियज्जातंयच्चजंत्वं ॥ आमासुपक्वमैरयऽआसूर्यंरोहयोदिवि । घर्मंनसामंतपतासुवृक्तिभिर्जुष्टंगिर्वणसेबृहत् ॥ १२ ॥ (८।९।१०) आनोविश्वासुहव्यऽइंद्रःस

(८।९।९) बृहदिंद्रायेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यांगिरसौनृमेधपुरुमेधावृषीइंद्रोदेवतागायत्रीछंदः ।
(८।९।१०) आनोविश्वास्वितिषडृचस्यसूक्तस्यांगिरसौनृमेधपुरुमेधाविंद्रोबृहती द्वितीयाचतुर्थ्यौसतोबृहत्यौपंचमीषष्ठ्यावनुष्टुभौ । आनोविश्वास्वितिपडृचस्यसूक्तस्यांगिरसौनृमेधपुरुमेधाविंद्रःअयुजोबृहत्योयुजःसतोबृहत्यः ।

मत्सु भूषतु । उप ब्रह्माणि सवनानि वृत्रहा परमज्या ऋचीषमः ॥ त्वं दाता प्रथमो राधसामस्यसि सत्य ईशानकृत् ।
तुविद्युम्नस्य युज्या वृणीमहे पुत्रस्य शवसो महः ॥ ब्रह्माणि त इन्द्र गिर्वणः क्रियन्ते अनतिद्भुता । इमा जुषस्व हर्यश्व योजनं
इन्द्र या ते अमन्महि ॥ त्वं हि सत्यो मघवन्ननानतो वृत्रा भूरि न्यृञ्जसे । स त्वं शविष्ठ वज्रहस्त दाशुषेऽर्वाञ्चं रयिमा कृधि ॥ त्व
मिन्द्र यशा अस्यृजीषी शवसस्पते । त्वं वृत्राणि हंस्यप्रतीन्येक इदनुत्ता चर्षणीधृता ॥ तमु त्वा नूनमसुर प्रचेतसं राधो भा
गमिवेमहे । महीव कृत्तिः शरणा त इन्द्र प्र ते सुम्ना नो अश्नवन् ॥ २३ ॥ (८।९।११) कन्या वारवायती सोममपि स्रुता
विदत् । अस्तं भरन्त्यब्रवीदिन्द्राय सुनवै त्वा शक्राय सुनवै त्वा ॥ असौ य एषि वीरको गृहंगृहं विचाकशत् । इमं जम्भसुतं
पिब धानावन्तं करम्भिणमपूपवन्तमुक्थिनम् ॥ आ चन त्वा चिकित्सामोऽधि चन त्वा नेमसि । शनैरिव शनकैरिवेन्द्रायेन्दो परि
स्रव ॥ कुविच्छकत्कुवित्करत्कुविन्नो वस्यसस्करत् । कुवित्पतिद्विषो यतीरिन्द्रेण संगमामहै ॥ इमानि त्रीणि विष्टपा तानीन्द्र
वि रोहय । शिरस्ततस्योर्वरामादिदं म उपोदरे ॥ असौ च या न उर्वरादिमां तन्वं मम । अथो ततस्य यच्छिरः सर्वा ता
रोमशा कृधि ॥ खे रथस्य खेऽनसः खे युगस्य शतक्रतो । अपालामिन्द्र त्रिष्पूत्व्यकृणोः सूर्यत्वचम् ॥ २४ ॥ (८।९।१२) पान्त

(८।९।११) कन्या वा इति सप्तर्चस्य सूक्तस्य आत्रेय्यपालेन्द्रोऽनुष्टुप् अन्त्ये पङ्क्ती । (८।९।१२) पान्तमिति त्रयस्त्रिंशदृचस्य सूक्तस्याङ्गिरसः
श्रुतकक्ष इन्द्रो गायत्र्यन्त्यानुष्टुप् (सुकक्षो वा ऋषिः) ।

मावोऽअंधसऽइंद्रमभिप्रगायत । विश्वासाहँशतक्रतुंमांहिंष्ठंचर्षणीनां ॥ पुरुहूतंपुरुष्टुतंगाथान्यँसनश्रुतं । इंद्रऽइतिब्रवीतन ॥ इंद्रऽइन्नोमहानांदातावाजानांनृतुः । महाँऽअभिज्ञ्वायमत् ॥ अपादुशिप्र्यंधसःसुदक्षस्यप्रहोषिणः । इंदोरिंद्रोयवाशिरः ॥ तम्वभिप्रार्चतेंद्रंसोमस्यपीतये । तदिद्ध्यस्यवर्धनं ॥ १५ ॥ अस्यपीत्वामदानांदेवोदेवस्यौजसा । विश्वाभिभुवनाभुवत् ॥ त्यमुवःसत्रासाहंविश्वासुगीर्ष्वायतं । आच्यावयस्यूतये ॥ युध्मंसंतमनर्वाणंसोमपामनपच्युतं । नरमवार्यक्रतुं ॥ शिक्षाणऽइंद्ररायऽआपुरुविद्वाँऽऋचीषम । अवानःपार्येधने ॥ अतश्चिदिंद्रणऽउपायाहिशतवाजया । इषासहस्रवाजया ॥ १६ ॥ अयामधीवतोधियोर्वद्भिःशक्रगोदरे । जयेमपृत्सुवज्रिवः ॥ वयमुत्वाशतक्रतोगावोनयवसेष्वा । उक्थेषुरणयामसि ॥ विश्वाहिमर्त्यत्वनानुकामाशतक्रतो । अगन्मवज्रिन्नाशसः ॥ त्वेसुपुत्रशवसोवृत्रन्कामकातयः । नत्वामिंद्रातिरिच्यते ॥ सनोवृषन्त्सनिष्ठयासंघोरयाद्रवित्वा । धियाविड्ढिपुरंध्या ॥ १७ ॥ यस्तेनूनंशतक्रतविंद्रद्युम्नितमोमदः । तेननूनंमदेमदेः ॥ यस्तेचित्रश्रवस्तमोयऽइंद्रवृत्रहन्तमः । यऽओजोदातमोमदः ॥ विद्माहियस्तेऽअद्रिवस्त्वादत्तःसत्यसोमपाः । विश्वासुदस्मकृष्टिषु ॥ इंद्रायमद्वनेसुतंपरिष्टोभंतुनोगिरः । अर्कमर्चंतुकारवः ॥ यस्मिन्विश्वाऽअधिश्रियोरणंतिसप्तसंसदः । इंद्रंसुतेहवामहे ॥ १८ ॥ त्रिकद्रुकेषुचेतनंदेवासोयज्ञमत्नत । तमिद्वर्धंतुनोगिरः ॥ आत्वाविशंत्विंदवःसमुद्रमिवसिंधवः । नत्वामिंद्रातिरिच्यते ॥ विव्यक्थमहिनावृष

न्भुतंमोमंस्य जागृवे । य उद्धेन्द्रतुरेगुते ॥ अनेन उंद्रकृभय्येनोमेभिनानुराजन् । नरं गागंम्यु उंरेः ॥ अगमन्योग
गायतिश्रुतकंश्रो उअरंगवो । अगुमिंद्रस्युगान्ने ॥ अरंकिग्मांनुनेंगुणोमोंमंग्निक्रगांगि । अरंतद्य कतुराने ॥ १९ ॥
पराकात्तांच्चिदद्रिवुस्त्वानंक्षंतनुगिरः । अरंगमागनेंगुम् ॥ पुगागिंगींगम्गुंगाशुंगे उद्रामिग । पुगातेगव्युंगवनेः ॥
एवारातिस्तुवीमघविश्वेभिर्धायिधातृभिः । अधांचिदिंद्रमेसचा ॥ मोगुगुलंवेतंद्रुगुंगोगामानापने । गत्वांनुत
स्तुगोमंतः ॥ मानंडंद्राभ्यांदिशःसूरोऽअक्तुभ्वायंमन् । नायु यातिंमुनत् ॥ नर्ग्रेमाःभ्यूनायुगंगानिगुगीगिदि
स्पृधः । त्वमसा कृतमंस्ससि ॥ त्वामिंद्रायोंनुनोनुंसल गर्व । ननांदउंद्रकाग्वं ॥ २० ॥ (८।९२।२२)
उद्धेदुभिश्रुतामंघवृषभंनर्यापसं । अस्तारमेषिसूर्य ॥ नवयोनंवतिंपुरोविभेदबाह्वोजसा । अहिंचवृत्रहावधीत् ॥
मन्डउंद्रःशिवःसखाश्वांवद्गोमद्यवमत् । उरुधारेवदोहते ॥ यदद्य कच्च वृत्रहन्नुदगांअभिसूर्य । सर्वंतदिंद्रतेवशे ॥
यद्वाप्रवृद्धसत्पतेनमराऽइतिमन्यसे । उतोतत्सत्यमित्तवं ॥ २१ ॥ येसोमासःपरावतियेऽअर्वावतिसुन्विरे । सर्वास्
त्ताँऽइंद्रगच्छसि ॥ तमिंद्रंवाजयामसिमहेवृत्रायहंतवे । सवृषावृषभोभुवत् ॥ इंद्रःसदामनेकृतऽओजिष्ठःसमदेहि
तः । द्युम्नीश्लोकीससोम्यः ॥ गिरावज्रोनसंभृतःसबलोऽअनपच्युतः । ववक्षऽउग्रोऽअस्तृतः ॥ दुर्गेचिन्नःसुग

(८।९२।२३) उद्वेदभिनिचतुर्विंश इंद्रास्य यादिरन मुर ऽउंगानाऽइंगोगायत्री ।

कृधिगृणानऽइंद्रगिर्वणः । त्वंचमघवन्वशः ॥ २२ ॥ यस्यतेनूचिदादिशंनमिनंतिस्वराज्यं । नदेवोनाध्रिगुर्जनः ॥ अधातेऽअप्रतिष्कुतंदेवीशुष्मंसपर्यतः । उभेसुशिप्ररोदसी ॥ त्वमेतदधारयःकृष्णासुरोहिणीषुच । परुष्णीषुरुशत्पयः ॥ वियदहेरधत्विषोविश्वेदेवासोऽअक्रमुः । विदन्मृगस्यताँऽअमः ॥ आदुमेनिवरोभुवद्वृत्रहादिष्टपौंस्यं । अजातशत्रुरस्तृतः ॥ २३ ॥ श्रुतंवोवृत्रहन्तमंप्रशर्धंचर्षणीनां । आशुषेराधसेमहे+ ॥ अयाधियाचगव्ययापुरुणामन्पुरुष्टुत । यत्सोमेसोमऽआभवः ॥ वोधिन्मनाऽइदस्तुनोवृत्रहाभूर्यासुतिः । शृणोतुशक्रऽआशिषं ॥ कयात्वंनऽऊत्याभिप्रमंदसेवृषन् । कयास्तोतृभ्यऽआभर ॥ कस्यवृषासुतेसचानियुत्वान्वृषभोरणत् । वृत्रहासोमपीतये ॥ २४ ॥ अभीषुणस्त्वंरयिंमंदसानःसहस्रिणं । प्रयंतावोधिदाशुषे ॥ पत्नीवंतःसुताऽइमऽउशंतोयंतिवीतये । अपांजग्मिर्निचुंपुणः+ ॥ इष्टाहोत्राऽअसृक्षतेंद्रंवृधासोऽअध्वरे । अच्छावभृथमोजसा ॥ इहत्यासधमाद्याहरीहिरण्यकेश्या । वोह्वामभिप्रयोहितं+ ॥ तुभ्यंसोमाःसुताऽइमेस्तीर्णंबर्हिर्विभावसो । स्तोतृभ्यऽइंद्रमावह ॥ २५ ॥ आतेदक्षंविरोचनादधद्रत्नाविदाशुषे । स्तोतृभ्यऽइंद्रमर्चत ॥ आतेदधामींद्रियमुक्थाविश्वाशतक्रतो । स्तोतृभ्यऽइंद्रमृळय ॥ भद्रंभद्रंनऽआभरेषमूर्जंशतक्रतो । यदिंद्रमृळयासिनः ॥ सनोविश्वान्याभरसुवितानिशतक्रतो । यदिंद्र० ॥ त्वामिद्वृत्रहन्तमसुतावंतोहवामहे । यदिंद्रमृळयासिनः ॥ २६ ॥ उपनोहरिभिःसुतंयाहिमदानांपते । उप

तं । त्वंहिशश्वतीनांपतीराजाविशामसि ॥ श्रुधीहवंतिरश्च्याऽइंद्रयस्त्वासपर्यति । सुवीर्यस्यगोमतोरायस्पूर्धिमहा ऽअसि ॥ इंद्रयस्तेनवीयसींगिरंमंद्रामजीजनत् । चिकित्विन्मनसंधियंप्रत्नामृतस्यपिप्युषीं ॥ ३० ॥ तमुष्टवामयं गिरऽइंद्रमुक्थानिवावृधुः । पुरूण्यस्यपौंस्यासिषासंतोवनामहे ॥ एतोन्विंद्रंस्तवामशुद्धंशुद्धेनसाम्ना । शुद्धैरुक्थै र्वावृध्वांसंशुद्धऽआशीर्वान्ममत्तु ॥ इंद्रशुद्धोनऽआगहिशुद्धःशुद्धाभिरूतिभिः । शुद्धोरयिंनिधारयशुद्धोममद्धिसो म्यः+ ॥ इंद्रशुद्धोहिनोरयिंशुद्धोरत्नानिदाशुषे । शुद्धोवृत्राणिजिघ्नसेशुद्धोवाजंसिषाससि ॥ ३१ ॥ (८।१०।३) अस्माऽउषासऽआतिरंतयाममिंद्रायनक्तमूर्म्याःसुवाचः । अस्माऽआपोमातरःसप्ततस्थुर्नृभ्यस्तरायसिंधवःसुपाराः+ ॥ अतिविद्धाविथुरेणाचिदस्त्रात्रिःसप्तसानुसंहितागिरीणां । नतद्देवोनमर्त्यस्तुतुर्याद्यानिप्रवृद्धोवृषभश्चकार ॥ इंद्रस्य वज्रऽआयसोनिमिश्लऽइंद्रस्यबाह्वोर्भूयिष्ठमोजः । शीर्षन्निंद्रस्यक्रतवोनिरेकऽआसन्नेषंतश्रुत्याऽउपाके+ ॥ मन्ये त्वायज्ञियंयज्ञियानांमन्येत्वाच्यवनमच्युतानां । मन्येत्वासत्वनामिंद्रकेतुंमन्येत्वावृषभंचर्षणीनां+ ॥ आयद्वज्रंबा ह्वोरिंद्रधत्सेमदच्युतमहयेहंतवाऽउ । प्रपर्वताऽअनवंतप्रगावःप्रब्रह्माणोऽअभिनक्षंतऽइंद्रं ॥ ३२ ॥ तमुष्टवामयऽ इमाजजानविश्वाजातान्यवराण्यस्मात् । इंद्रेणमित्रंदिधिषेमगीर्भिरुपोनमोभिर्वृषभंविशेम ॥ वृत्रस्यत्वाश्वसथादी

(८।१०।३) अस्माइत्येकविंशत्यृचस्यसूक्तस्यांगिरसस्तिरश्चीरिंद्रश्चतुर्दश्याइंद्रामरुतःपंचदश्याइंद्रावृहस्पतीत्रिष्टुप्चतुर्थीविराट्(गुतानोवाऋ.)

पमाणाविश्वेदेवाऽअंजहुर्येसखायः । मरुद्भिरिंद्रसख्यंतेऽअस्त्वथेमाविश्वाःपृतनाजयासि ॥ त्रिःषष्टिस्त्वामरुतोवा
वृधानाऽउस्राऽइवराशयोयज्ञियासः । उपत्वेमःकृधिनोभागधेयंशुष्मंतऽएनाहविषाविधेम ॥ तिग्ममायुधंमरुताम
नीकंकस्तऽइंद्रप्रतिवज्रंदधर्ष । अनायुधासोऽअसुराऽअदेवाश्चक्रेणताँऽअपवपऽऋजीषिन् ॥ महऽउग्रायतवसेसुवृ
क्तिंप्रेरयशिवतमायपश्वः । गिर्वाहसेगिरऽइंद्रायपूर्वीर्धेहितन्वेकुविदंगवेदत् ॥ ३३ ॥ उक्थवाहसेविभ्वेमनीषांद्रु
णानपारमीरयानदीनाँ । निस्पृशधियातन्विश्रुतस्यजुष्टतरस्यकुवि० ॥ तद्विविड्ढियत्तऽइंद्रोजुजोषत्स्तुहिसुष्टुतिंनम
साविवास । उपभूषजरितर्मारुवण्यःश्रावयावाचंकुवि० ॥ अवद्रप्सोऽअंशुमतीमतिष्ठदियानःकृष्णोदशभिःसहस्रैः ।
आवत्तमिंद्रःशच्याधमंतमपस्नेहितीर्नृमणाऽअधत्त ॥ द्रप्समपश्यंविषुणेचरंतमुपह्वरेनद्योऽअंशुमत्याः । नभोनकृ
ष्णमवतस्थिवांसमिष्यामिवोवृषणोयुध्यताजौ ॥ अधद्रप्सोऽअंशुमत्याऽउपस्थेधारयत्तन्वंतित्विषाणः । विशोऽ
अदेवीरभ्याचरंतीर्बृहस्पतिनायुजेंद्रःससाहे ॥ ३४ ॥ त्वंहत्यत्सप्तभ्योजायमानोशत्रुभ्योऽअभवःशत्रुरिंद्र । गूह्ळे
द्यावापृथिवीऽअन्वविंदोविभुमद्भ्योभुवनेभ्योरणंधाः ॥ त्वंहत्यदप्रतिमानमोजोवज्रेणवज्रिन्धृषितोजघंथ । त्वंशुष्ण
स्यावातिरोवधत्रैस्त्वंगाऽइंद्रशच्येदविंदः ॥ त्वंहत्यद्वृषभचर्षणीनांघनोवृत्राणांतविषोबभूथ । त्वंसिंधूँऽरसृजस्तस्त
भानान्त्वमपोऽअजयोदासपत्नीः ॥ ससुक्रतूरणितायःसुतेष्वनुत्तमन्युर्योऽअहेवरेवान् । यऽएकऽइन्नर्यपांसिकर्तास

वृत्रहाप्रतीदन्यमाहुः ॥ सवृत्रहेंद्रश्चर्षणीधृत्तंसुष्टुत्याहव्यंहुवेम । सप्रावितामघवानोधिवक्तासवाजस्यश्रवस्यस्यदा
ता ॥ सवृत्रहेंद्रऽऋभुक्षाःसद्योजज्ञानोहव्योबभूव । कृण्वन्नपांसिनर्यापुरूणिसोमोनपीतोहव्यःसखिभ्यः ॥ ३५ ॥
(८।१०।४) याऽइंद्रभुजऽआभरःस्वर्वाँऽअसुरेभ्यः । स्तोतारमिन्मघवन्नस्यवर्धययेचत्वेवृक्तबर्हिषः ॥ यमिंद्रद
धिषेत्वमश्वंगांभागमव्ययं । यजमानेसुन्वतिदक्षिणावतितस्मिन्तंधेहिमापणौ ॥ यऽइंद्रसस्त्यव्रतोनुष्वापमदेवयुः ।
स्वैःषऽएवैर्मुमुरत्पोष्यंरयिंसनुतर्धेहितंततः ॥ यच्छक्रासिपरावतियदर्वावतिवृत्रहन् । अतस्त्वागीर्भिर्द्युगदिंद्रकेशि
भिःसुतावाँऽआविवासति ॥ यद्वासिरोचनेदिवःसमुद्रस्याधिविष्टपि । यत्पार्थिवेसदनेवृत्रहन्तमयदंतरिक्षऽआग
हि ॥ ३६ ॥ सनःसोमेषुसोमपाःसुतेषुशवसस्पते । मादयस्वराधसासूनृतावतेंद्ररायापरीणसा ॥ मानंऽइंद्रपरावृ
णग्भवानःसधमाद्यः । त्वंनऽऊतीत्वमिन्नऽआप्यंमानंऽइंद्रपरावृणक् ॥ अस्मेऽइंद्रसचासुतेनिषदापीतयेमधु । कृ
धीजरित्रेमघवन्नवोमहदस्मेऽइंद्रसचासुते ॥ नत्वादेवासऽआशतनमर्त्यासोऽअद्रिवः । विश्वाजातानिशवसाभिभू
रसिनत्वादेवासऽआशत ॥ विश्वाःपृतनाऽअभिभूतरंनरंसजूस्ततक्षुरिंद्रंजजनुश्चराजसे । क्रत्वावरिष्ठंवरऽआमुरिमु
तोग्रमोजिष्ठंतवसंतरस्विनं ॥ ३७ ॥ समींरेभासोऽअस्वरन्निंद्रंसोमस्यपीतये । स्वर्पतिंयदींवृधेधृतव्रतोह्योजसासमू

(८।१०।४) याइंद्रेतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोरेभइंद्रोबृहतीदशम्याद्याःक्रमेणातिजगत्युपरिष्टाद्बृहत्योजगतीत्रिष्टुप्जगत्यः ।

तिभिः ॥ नेमिंनमंतिचक्षसामेषंविप्राऽअभिस्वरां । सुदीतयोवोऽअद्रुहोपिकर्णेतरस्विनःसमृक्वभिः ॥ तमिंद्रंजोहवीमिमघवानमुग्रंसत्रादधानमप्रतिष्कुतंशवांसि । मंहिष्ठोगीर्भिराचयज्ञियोववर्तद्रायेनोविश्वासुपथाकृणोतुवज्री ॥ त्वंपुरऽइंद्रचिकिदेनाव्योजसाशविष्ठशक्रनाशयध्यै । त्वद्विश्वानिभुवनानिवज्रिन्द्यावारेजेतपृथिवीचभीषा ॥ तन्मऽऋतमिंद्रशूरचित्रपात्वपोनवज्रिन्दुरितातिपर्षिभूरिं । कदानंऽइंद्ररायऽआदशस्येर्विश्वप्स्न्यस्यस्पृहयाय्यस्यराजन् ॥ ३८ ॥ इतिषष्ठाष्टकेषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

षट्चत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ३८ सूक्तानि १६ ऋच. १९७ ॥ त्यागः ॥ इंद्राये.९ विश्वेभ्योदेवेभ्य.९ [मे. प. विश्वेभ्योदे.३ अर्यमवरुणाभ्यामि. विश्वेभ्योदेवेभ्य.५] अग्नय. ९ अश्विभ्यामि.२० इंद्राये.९२ इद्रर्भुभ्य. मरुद्भ्य.१२ इंद्राये.२२ इंद्रामरुद्भ्य. इंद्राबृहस्पतिभ्या. इंद्रायेदं.२१ ॥ इतिषष्ठेषष्ठः ॥

इंद्रायद्वादशनृमेधऔष्णिहंसप्तम्युपांत्येचककुभौत्यानवम्यौपुरउष्णिहौत्वामिदाष्टौप्रागाथमयंतेद्वादशनेमोभार्गवस्त्रैष्टुभंपष्ठीजगतींपरास्तिस्रोनुष्टुभोयमितिद्वृचेनेंद्रआत्मानमस्तौदुपांत्येवाच्यावृधक्षोळशजमदग्निर्भार्गवोमैत्रावरुणंप्रागाथंत्रित्रिष्टुबंततृतीयादिगायत्रींपरासतोबृहतींस्तोत्रंराजस्वृक्सपादादित्याश्विन्यौवायव्येसौर्यौबृहत्युपस्यांसूर्यप्रभास्तुतिर्वीपावमानीगव्येत्वमग्नेद्व्यधिकाभार्गवःप्रयोगोवार्हस्पत्योवाग्निःपावकःसहस

स्तुतयोर्वाग्न्योर्गृहपतिर्यविष्ठयोर्वान्यतरआग्नेयंत्वदर्शिषड्नासोभरिर्वार्हतंपंचमीविराड्रूपासप्तम्याद्ययुजः
सतोबृहत्योष्टम्यादियुजःककुब्भसीयसीककुवनुष्टुवंत्याग्निमारुतीनवमंमंडलंपावमानंसौम्यंस्वादिष्ठयादशम
धुच्छंदाःपवस्वमेधातिथिरेषशुनःशेपःसनहिरण्यस्तूपःसमिद्धएकादशकाश्यपोसितोदेवलोर्वाविंशतिःसूक्ता
न्याद्यमाप्रियंश्चतुरनुष्टुवंतंमंद्रयानवासृग्रमेतेसोमाःपरिप्रियाप्रस्वानासउपासैसोमाअसृग्रं ॥ ७ ॥

हरिःओम् ॥ (८।१०।५) इंद्रायसामगायतविप्रायबृहतेबृहत् । धर्मकृतेविपश्चितेपनस्यवे ॥ त्वमिंद्राभिभूर
सित्वंसूर्यमरोचयः । विश्वकर्माविश्वदेवोमहाँऽअसि ॥ विभ्राजन्ज्योतिषास्वर्१रगच्छोरोचनंदिवः । देवास्तऽइंद्रस
ख्यायेमिरे ॥ एंद्रनोगधिप्रियःसत्राजिदगोह्यः । गिरिर्नविश्वतस्पृथुःपतिर्दिवः+ ॥ अभिहिसत्यसोमपाऽउभेबभू
थरोदसी । इंद्रासिसुन्वतोवृधःपतिं० ॥ त्वंहिशश्वतीनामिंद्रदर्तापुरामसि । हंतादस्योर्मनोर्वृधःपति० ॥ १ ॥ अ
धाहींद्रगिर्वणऽउपत्वाकामान्महःससृज्महे । उदेवयंतऽउदभिः ॥ वार्णत्वायव्याभिर्वर्धतिशूरब्रह्माणि । वावृध्वांसं
चिदद्रिवोदिवेदिवे॥ युंजंतिहरीऽइपिरस्यगाथयोरौरथऽउरुयुगे। इंद्रवाहावचोयुजा ॥ त्वंनऽइंद्राभरॅऽओजोनृम्णंशत
क्रतोविचर्षणे । आवीरंपृतनाषहं ॥ त्वंहिनःपितावसोत्वंमाताशतक्रतोबभूविथ । अधातेसुम्नमीमहे ॥ त्वांशुष्मिन्पुरु

(८।१०।५) इंद्रायसामेतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोनृमेधइंद्रउष्णिक्सप्तमीदशम्येकादश्यःककुभोनवम्यंत्यपुरउष्णिहौ ।

हृतवाजयंतुसुपंथ्युवेशतक्रतो । सनोरास्नसुवीर्यं ॥ २ ॥ (८।१०।६) त्वामिदाह्योनरोऽपीप्यन्वज्रिन्भूर्णयः । सऽ
इंद्रस्तोमवाहसामिहश्रुध्युपस्वसरमागहि ॥ मत्स्वासुशिप्रहरिवस्तदीमहेत्वेऽआभूषंतिवेधसः । तवश्रवांस्युपमान्यु
क्थ्यासुतेष्विंद्रगिर्वणः ॥ श्रायंतऽइवसूर्यंविश्वेदिंद्रस्यभक्षत । वसूनिजातेजनमानऽओजसाप्रतिभागंनदीधिम ॥
अनर्शरातिंवसुदामुपस्तुहिभद्राऽइंद्रस्यरातयः । सोऽअस्यकामंविधतोनरोषतिमनोदानायचोदयन् ॥ त्वमिंद्रप्रतूर्तिष्व
भिविश्वाऽअसिस्पृधः । अशस्तिहाजनिताविश्वतूरसित्वंतूर्यतरुष्यतः ॥ अनुतेशुष्मंतुरयंतमीयतुःक्षोणीशिशुंनमात
रा । विश्वास्तेस्पृधःश्नथयंतमन्यवेवृत्रंयदिंद्रतूर्वसि ॥ प्रइतऽऊतीवोऽअजरंप्रहेतारमप्रहितं । आशुंजेतारंहेतारंरथीतं
ममतूर्तंतुग्र्यावृधं ॥ इष्कर्तारमनिष्कृतंसहस्कृतंशतमूतिंशतक्रतुं । समानमिंद्रमवसेहवामहेवसवानंवसूजुवं ॥ ३ ॥
(८।१०।७) अयंतऽएमितन्वापुरस्ताद्विश्वेदेवाऽअभिमायंतिपश्चात् । यदामह्यंदीधरोभागमिंद्रादिन्मयाकृण
वोवीर्याणि ॥ दधामितेमधुनोभक्षमग्रेहितस्तेभागःसुतोऽअस्तुसोमः । असश्चत्वंदक्षिणतःसखामेऽधावृत्राणिजंघनाव

(८।१०।६) त्वामिदेत्यष्टर्चस्य सूक्तस्यांगिरसो नृमेध ऋषिः इंद्रो देवता अयुजो बृहत्यो युजः सतोबृहत्यः । (८।१०।७) अयंत इति द्वादशर्चस्य सूक्तस्य
भार्गवो नेम ऋषिः अयंत इति द्वयोरिंद्र ऋषिः इंद्रो देवता [illegible] सुपर्णो देवता [illegible] त्रिष्टुप्
षष्ठी जगती सप्तम्याद्यास्तिस्रोऽनुष्टुभः ।

भूरि ॥ प्रसुस्तोमंभरतवाजयंतऽइंद्रायसत्यंयदिसत्यमस्ति । नेंद्रोऽअस्तीतिनेमऽउत्वऽआहकईंददर्शकमभिष्टवाम ॥ अयमस्मिजरितःपश्यमेहविश्वाजातान्यभ्यस्मिमह्ना । ऋतस्यमाप्रदिशोवर्धयंत्यादर्दिरोभुवनादर्दरीमि ॥ आयन्मा वेनाऽअरुहन्नृतस्यँऽएकमासीनंहर्यतस्यपृष्ठे । मनश्चिन्मेहृदऽआप्रत्यवोचदचिक्रदन्छिशुमंतःसखायः ॥ विश्वेत्ताते सवनेषुप्रवाच्यायाचकर्थमघवन्निंद्रसुन्वते । पारावतंयत्पुरुसंभृतंवस्वपावृणोःशरभायऽऋषिबंधवे ॥ ४ ॥ प्रनूनंधा वतापृथङ्नेहयोवोऽअवावरीत् । निषींवृत्रस्यमर्मणिवज्रमिंद्रोऽअपीपतत् ॥ मनोजवाऽअयमानऽआयसीमतरत्पुरं । दिवंसुपर्णोगत्वायसोमंवज्रिणऽआभरत् ॥ समुद्रेऽअंतःशयतऽउद्नावज्रोऽअभीवृतः । भरंत्यस्मैसंयतःपुरःप्रस्रवणा बलिं+ ॥ यद्वाग्वदंत्यविचेतनानिराष्ट्रीदेवानांनिषसादमंद्रा । चतस्रऽऊर्जंदुदुहेपयांसिक्वस्विदस्याःपरमंजगाम ॥ देवींवाचमजनयंतदेवास्तांविश्वरूपाःपशवोवदंति । सानोमंद्रेषमूर्जंदुहानाधेनुर्वागस्मानुपसुष्टुतैतु ॥ सखेविष्णोवि तरंविक्रमस्वद्यौर्देहिलोकंवज्रायविष्कभे । हनाववृत्रंरिणचावसिंधूनिंद्रस्ययंतुप्रसवेविसृष्टाः ॥ ५ ॥ (८।१०।८) ऋधं

(८।१०।८) ऋधगित्थेतिपोळशर्चस्यसूक्तस्यभार्गवोजमदग्निर्ऋषिर्मित्रावरुणौदेवते पंचम्यामित्रावरुणादित्यादेवताःषष्ठ्याआदि त्याःसप्तम्यष्टम्योरश्विनौनवमीदशम्योर्वायुरेकादशीद्वादश्योःसूर्यस्त्रयोदश्याउषाश्चतुर्दश्याःपवमानस्ततोद्वयोर्गौर्बृहती द्वितीयाचतुर्थी- षष्ठ्यष्टम्यःसतोबृहत्यःतृतीयागायत्र्यंत्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः ।

गित्थासमर्त्यः शशमेदेवतातये । योनूनंमित्रावरुणावभिष्टयऽआचक्रेहव्यदातये ॥ ताहिक्षत्राऽउरुचक्षसानरा
राजानादीर्घश्रुत्तमा । तावाहुतानदंसनारथयतःसाकंसूर्यस्यरश्मिभिः ॥ प्रयोनांमित्रावरुणाजिरोदूतोऽअद्रवत् ।
अयःशीर्षामदेरघुः ॥ नयःसंपृच्छेनपुनर्हवीतवेनसंवादायरमते । तस्मान्नोऽअद्यसमृतेरुरुष्यतंबाहुभ्यांनऽउरुष्यतं ॥
प्रमित्रायप्रार्यम्णेसचथ्यमृतावसो । वरूथ्यंवरुणेछन्द्यंवचःस्तोत्रंराजसुगायत ॥ ६ ॥ तेहिन्विरेऽअरुणंजेन्यंवस्वे
कंपुत्रंतिसृणां । तेधामान्यमृतामर्त्यानामदब्धाऽअभिचक्षते ॥ आमेवचांस्युद्यताद्युमत्तमानिकर्त्वा । उभायातंना
सत्यासजोषसाप्रतिहव्यानिवीतये ॥ रातिंयद्वामरक्षसंहवामहेयुवाभ्यांवाजिनीवसू । प्राचींहोत्रांप्रतिरन्ताविन्नरा
गृणानाजमदग्निना ॥ आनोयज्ञंदिविस्पृशंवायोयाहिसुमन्मभिः । अंतःपवित्रऽउपरिश्रीणानोऽयंशुक्रोऽअयामि
ते ॥ वेत्यध्वर्युःपथिभीरजिष्ठैःप्रतिहव्यानिवीतये । अथानियुत्वऽउभयस्यनःपिबशुचिंसोमंगवाशिरं ॥ ७ ॥ बण्म
हाँऽअसिसूर्यबळादित्यमहाँऽअसि । महस्तेसतोमहिमापनस्यतेद्धादेवमहाँऽअसि ॥ बट्सूर्यश्रवसामहाँऽअसिसत्रा
देवमहाँऽअसि । मह्नादेवानामसुर्यःपुरोहितोविभुज्योतिरदाभ्यं ॥ इयंयानीच्यर्किणीरूपारोहिण्याकृता । चित्रेव
प्रत्यदर्श्यायत्यन्तर्दशसुबाहुषु ॥ प्रजाहतिस्रोऽअत्यायमीयुर्न्यन्याऽअर्कमभितोविविश्रे । बृहद्धतस्थौभुवनेष्वन्तः
पवमानोहरितऽआविवेश ॥ मातारुद्राणांदुहितावसूनांस्वसादित्यानाममृतस्यनाभिः । प्रनुवोचंचिकितुषेजनाय

मागामनागामदितिंवधिष्ट ॥ वचोविदंवाचमुदीरयंतींविश्वाभिर्धीभिरुपतिष्ठमानां । देवींऽदेवेभ्यःपर्येयुषींगामा मावृक्तमर्त्योदभ्रचेताः ॥ ८ ॥ (८।१०।९) त्वमग्नेबृहद्वयोदधासिदेवदाशुषे । कविर्गृहपतिर्युवा ॥ सनऽईळानयासहदेवाँऽअग्नेदुवस्युवा । चिकिद्विभानवावह ॥ त्वयाहस्विद्युजावयंचोदिष्ठेनयविष्ठ्य । अभिष्मोवाजसातये ॥ और्वभृगुवच्छुचिमप्नवानवदाहुवे । अग्निंसमुद्रवाससं ॥ हुवेवातस्वनंकविंपर्जन्यक्रंद्यंसहः । अग्निं० ॥ ९ ॥ आसवंसवितुर्यथाभगस्येवभुजिंहुवे । अग्निं० ॥ अग्निंवोवृधंतमध्वराणांपुरूतमं । अच्छानप्त्रेसहस्वते ॥ अयंयथानऽआभुवत्त्वष्टारूपेवतक्ष्या । अस्यक्रत्वायशस्वतः ॥ अयंविश्वाऽअभिश्रियोग्निर्देवेषुपत्यते । आवाजैरुपनोगमत् ॥ विश्वेषामिहस्तुहिहोतॄणांयशस्तमं । अग्निंयज्ञेषुपूर्व्यं+ ॥ १० ॥ शीरंपावकशोचिषंज्येष्ठोयोदमेष्वा । दीदायदीर्घश्रुत्तमः ॥ तमर्वंतंनसानसिंगृणीहिविप्रशुष्मिणं । मित्रंनयातयज्जनं ॥ उपत्वाजामयोगिरोदेदिशतीर्हविष्कृतः । वायोरनीकेऽअस्थिरन् ॥ यस्यत्रिधात्ववृतंबर्हिस्तस्थावसंदिनं । आपश्चिन्निदधापदं+ ॥ पदंदेवस्यमीळ्हुषोनाधृष्टाभिरूतिभिः । भद्रासूर्यऽइवोपदृक्+ ॥ ११ ॥ अग्नेघृतस्यधीतिभिस्तेपानोदेवशोचिषा । आदेवान्वक्षियक्षिच ॥ तंत्वाजनं

(८।१०।९) त्वमग्नइतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यभार्गवःप्रयोगोग्निर्गायत्री । अस्मिन्सूक्तेएतदृषयोविकल्प्यते—बार्हस्पत्योग्निःपावकः यद्वासहसःपुत्रौगृहपतियविष्ठौअनयोरन्यतरोवा)।

तमातरः कविर्देवानोऽअंगिरः । [illegible] ॥ प्रनेतमंत्ना [illegible] वरेण्यं । [illegible] ॥ नहिमेऽअस्त्यघ्न्यानस्वधितिर्वननति । अथैतादृग्भरामिते ॥ यदग्नेकानिकानिचिदातेदारूणिदध्मसि । ताजुषस्वयविष्ठ्य ॥ यदत्त्युपजिह्विकायद्वम्रोऽअतिसर्पति । सर्वंतदस्तुतेघृतं ॥ अग्निमिंधानोमनसाधियंसचेतमर्त्यः । अग्निमीधेविवस्वभिः ॥ १२ ॥ (८।१०।१०) अदर्शिगातुवित्तमोयस्मिन्व्रतान्यादधुः । उपोषुजातमार्यस्यवर्धनमग्निंनक्षंतनोगिरः ॥ प्रदैवोदासोऽअग्निर्देवाँऽअच्छानमज्मना । अनुमातरंपृथिवींविवावृतेतस्थौनाकस्यसानवि ॥ यस्माद्रेजंतकृष्टयश्चर्कृत्यानिकृण्वतः । सहस्रसांमेधसाताविवत्मनाग्निंधीभिःसपर्यत ॥ प्रयंरायेनिनीषसिमर्तोयस्तेवसोदाशत् । सवीरंधत्तेऽअग्नऽउक्थशंसिनंत्मनासहस्रपोषिणं ॥ सदृळ्हेचिदभितृणत्तिवाजमर्वतासधत्तेऽअक्षितिश्रवः । त्वेदेवत्रासदापुरूवसोविश्वावामानिधीमहि ॥ १३ ॥ योविश्वादयतेवसुहोतामंद्रोजनानां । मधोर्नपात्राप्रथमान्यस्मैप्रस्तोमायंत्यग्नये ॥ अश्वंनगीर्भीरथ्यंसुदानवोमर्मृज्यंतेदेवयवः । उभेतोकेतनयेदस्मविश्पतेपर्षिराधोमघोनां ॥ प्रमंहिष्ठायगायतऽऋताव्नेबृहतेशुक्रशोचिषे । उपस्तुतासोऽअग्नये ॥ आवंसतेमघवावीरवद्यशःसमिद्धोद्युम्न्याहुतः । कुविन्नोऽ

(८।१०।१०) अस्यांतिचतुर्दशर्चस्य सूक्तस्य काण्वः सोभरिरृषिः [illegible]
ऽष्टम्यादियुजः क्रमेण ककुप् ह्रसीयसी ककुप् अनुष्टुभः ।

अस्यसुमतिर्नवीयस्यच्छावाजेभिरागमत् ॥ प्रेष्ठमुप्रियाणांस्तुह्यासावातिथिं । अग्निंरथानांयमं ॥ १४ ॥ उदितायो निदितावेदितावस्वायज्ञियोववर्तति । दुष्टरायस्यप्रवणेनोर्मयोधियावाजंसिषासतः ॥ मानोहृणीतामतिथिर्वसुरग्निः पुरुप्रशस्तऽएषः । यःसुहोतास्वध्वरः+ ॥ मोतेरिषन्येऽअच्छोक्तिभिर्वसोग्नेकेभिश्चिदेवैः । कीरिश्चिद्धित्वामीट्टेदूत्यां यरातहव्यःस्वध्वरः+ ॥ आग्नेयाहिमरुत्सखारुद्रेभिःसोमपीतये । सोभर्याऽउपसुष्टुतिंमादयस्वस्वर्णरे ॥ १५ ॥ ॥ (इतिप्रागाथमष्टमंमंडलंअत्रसूक्तानि ९२) ॥ (९।१।१) स्वादिष्ठयामदिष्ठयापवस्वसोमधारया । इंद्रायपातवेसु तः+ ॥ रक्षोहाविश्वचर्षणिरभियोनिमयोहतं । द्रुणासधस्थमासदत् ॥ वरिवोधातमोभवमंहिष्ठोवृत्रहन्तमः । पर्षि राधोमघोनाम् ॥ अभ्यर्षमहानांदेवानांवीतिमंधसा । अभिवाजमुतश्रवः ॥ त्वामच्छाचरामसितदिदर्थंदिवेदिवे । इंदोत्वेनऽआशसः ॥ १६ ॥ पुनातिंतेपरिस्रुतंसोमंसूर्यस्यदुहिता । वारेणशश्वतातना ॥ तमीमण्वीःसमर्यऽआगृ भ्णंतियोषणोदश । स्वसारःपार्येदिवि+ ॥ तमींहिन्वंत्यग्रुवोधमंतिवाकुरंदृतिं । त्रिधातुवारणंमधु ॥ अभीडमम घ्न्याऽउतश्रीणंतिधेनवःशिशुं । सोममिंद्रायपातवे ॥ अस्येदिंद्रोमदेष्वाविश्वावृत्राणिजिघ्नते । शूरोमघाचमंह

पावमानेनवमेमंडलेसप्तानुवाकाःतत्रप्रथमेनुवाकेचतुर्विंशतिसूक्तानि (९।१।१) स्वादिष्ठयेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोमधुच्छंदाः पवमानसोमोगायत्री ।

ते ॥ १७ ॥ (९।१।२) पवस्व देववीरति पवित्रं सोम रंह्या । इन्द्रमिन्दो वृषा विश ॥ आ वच्यस्व महि प्सरो वृषेन्दो द्युम्नवत्तमः । आ योनिं धर्णसिः सदः ॥ अधुक्षत प्रियं मधु धारा सुतस्य वेधसः । अपो वसिष्ट सुक्रतुः ॥ महान्तं त्वा महीरन्वापो अर्षन्ति सिन्धवः । यद्गोभिर्वासयिष्यसे ॥ समुद्रो अप्सु मामृजे विष्टम्भो धरुणो दिवः । सोमः पवित्रे अस्मयुः ॥ १८ ॥ अचिक्रदद्वृषा हरिर्महान्मित्रो न दर्शतः । सं सूर्येण रोचते ॥ गिरस्त इन्द ओजसा मर्मृज्यन्ते अपस्युवः । याभिर्मदाय शुम्भसे ॥ तं त्वा मदाय घृष्वय उ लोककृत्नुमीमहे । तव प्रशस्तयो महीः ॥ अस्मभ्यमिन्दविन्द्रयुर्मध्वः पवस्व धारया । पर्जन्यो वृष्टिमाँ इव ॥ गोषा इन्दो नृषा अस्यश्वसा वाजसा उत । आत्मा यज्ञस्य पूर्व्यः ॥ १९ ॥ (९।१।३) एष देवो अमर्त्यः पर्णवीरिव दीयति । अभि द्रोणान्यासदम् ॥ एष देवो विपा कृतोऽति ह्वरांसि धावति । पवमानो अदाभ्यः ॥ एष देवो विपन्युभिः पवमान ऋतायुभिः । हरिर्वाजाय मृज्यते ॥ एष विश्वानि वार्या शूरो यन्निव सत्वभिः । पवमानः सिषासति ॥ एष देवो रथर्यति पवमानो दशस्यति । आविष्कृणोति वग्वनुम् ॥ २० ॥ एष विप्रैरभिष्टुतोऽपो देवो वि गाहते । दधद्रत्नानि दाशुषे ॥ एष दिवं वि धावति तिरो रजांसि धारया । पवमानः कनिक्रदत् ॥ एष दिवं व्यासरत्तिरो रजांस्यस्पृतः

(९।१।२) पवस्वेति दशर्चस्य सूक्तस्य काण्वो मेधातिथिः पवमानः सोमो गायत्री । (९।१।३) एष इति दशर्चस्य सूक्तस्य आजीगर्तिः शुनःशेपः कृत्रिमो वैश्वामित्रो देवरातः पवमानः सोमो गायत्री ।

तः । पवमानःस्वध्वरः+ ॥ एषप्रत्नेनजन्मनादेवोदेवेभ्यःसुतः । हरिःपवित्रेऽअर्षति ॥ एषऽउस्यपुरुव्रतोजज्ञानोज नयन्निषः । धारयापवतेसुतः+ ॥ २१ ॥ (९।११४) सनाचसोमजेषिचपवमानमहिश्रवः । अथानोवस्यसस्कृधि ॥ सनाज्योतिःसनास्व१र्विश्वाचसोमसौभगा । अथा० ॥ सनादक्षमुतक्रतुमपसोममृधोजहि । अथा० ॥ पवीतारःपुनीतनसोममिंद्रायपातवे । अथा० ॥ त्वंसूर्येनऽआभजतवक्रत्वातवोतिभिः । अथा० ॥ २२ ॥ तवक्रत्वातवोतिभिर्ज्योक्पश्येमसूर्यं । अथा० ॥ अभ्यर्षस्वायुधसोमद्विबर्हसंरयिं । अथा० ॥ अभ्य१र्षानपच्युतोरयिंसमत्सुसासहिः । अथा० ॥ त्वांयज्ञैरवीवृधन्पवमानविधर्मणि । अथा० ॥ रयिंनश्चित्रमश्विनमिंदोविश्वायुमाभर । अथा० ॥ २३ ॥ (९।११५) समिद्धोविश्वतस्पतिःपवमानोविराजति । प्रीणन्वृषाकनिक्रदत् ॥ तनूनपात्पवमानःशृंगेशिशानोऽअर्षति । अंतरिक्षेणरारजत् ॥ ईळेन्यःपवमानोरयिर्विराजतिद्युमान् । मधोर्धाराभिरोजसा ॥ बर्हिःप्राचीनमोजसापवमानस्तृणन्हरिः । देवेषुदेवऽईयते ॥ उदातैर्जिहतेबृहद्द्वारोदेवीर्हिरण्ययीः । पवमानेनसुष्टु

(९।११४) सनाचेतिदशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपःपवमानसोमोगायत्री । (९।११५) समिद्धइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःक्रमेणेध्मस्तनूनपादिळोबर्हिर्देवीर्द्वारउपासानक्तादैव्यौहोतारौतिस्रोदेव्यःसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिःस्वाहाकृतयोगायत्री- अंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः । (इतआरभ्यविंशतिसूक्तेपुकाश्यपोदेवलोऽसितेनसहविकल्पते) ।

ते । हविर्हविष्षुवंद्यः ॥ प्रयुजोवाचोऽअग्रियोवृषावचक्रदुद्वनै । सद्माभिसत्योऽअध्वरः+ ॥ परियत्काव्याकविर्नृ
म्णावसानोऽअर्षति । स्वर्वाजीसिषासति ॥ पवमानोऽअभिस्पृधोविशोराजेवसीदति । यदीमृण्वंतिवेधसः ॥ २८ ॥
अव्योवारेपरिप्रियोहरिर्वनेषुसीदति । रेभोवनुष्यतेमती+ ॥ सवायुमिंद्रमश्विनासाकंमदेनगच्छति । रणायोऽअस्य
धर्मभिः ॥ आमित्रावरुणाभगंमध्वःपवंतऽऊर्मयः । विदानाऽअस्यशक्मभिः ॥ अस्मभ्यंरोदसीरयिंमध्वोवाजस्य
सातये । श्रवोवसूनिसंजितं ॥ २९ ॥ (९।१।८) एतेसोमाऽअभिप्रियमिंद्रस्यकाममक्षरन् । वर्धतोऽअस्यवी
र्य* ॥ पुनानासश्चमूषदोगच्छंतोवायुमश्विना । तेनोधांतुसुवीर्यं ॥ इंद्रस्यसोमराधसेपुनानोहार्दिचोदय । ऋतस्य
योनिमासदं ॥ मृजंतित्वादशक्षिपोहिन्वंतिसप्तधीतयः । अनुविप्राऽअमादिषुः ॥ देवेभ्यस्त्वामदायकंसृजानमति
मेष्यः । संगोभिर्वासयामसि ॥ ३० ॥ पुनानःकलशेष्वावस्त्राण्यरुषोहरिः । परिगव्यान्यव्यत ॥ मघोनऽआपव
स्वनोजहिविश्वाऽअपद्विषः । इंदोसखायमाविश ॥ वृष्टिंदिवःपरिस्रवद्युम्नंपृथिव्याऽअधि । सहोनःसोमपृत्सुधाः ॥
नृचक्षसंत्वावयमिंद्रपीतंस्वर्विदं । भक्षीमहिप्रजामिषं ॥ ३१ ॥ (९।१।९) परिप्रियादिवःकविर्वयांसिनप्त्योर्हि
तः । सुवानोयातिकविक्रतुः ॥ प्रप्रक्षयायपन्यसेजनायजुष्टोऽअद्रुहे । वीत्यर्षचनिष्ठया ॥ ससूनुर्मातराशुचिर्जातो

(९।१।८) एतेसोमाइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।९) परिप्रियेतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमान

अयुः । देवंदेवायदेवयु+ ॥ सनःपवस्वशंगवेशंजनायशमर्वते । शंराजन्नोषधीभ्यः ॥ बभ्रवेनुस्वतवसेरुणायदिवि
स्पृशे । सोमायगाथमर्चत ॥ हस्तच्युतेभिरद्रिभिःसुतंसोमंपुनीतन । मधावाधावतामधु ॥ ३६ ॥ नमसेदुपसीदत
दध्नेदभिश्रीणीतन । इंदुमिंद्रेदधातन ॥ अमित्रहाविचर्षणिःपवस्वसोमशंगवे । देवेभ्योऽअनुकामकृत+ ॥ इंद्राय
सोमपातवेमदायपरिषिच्यसे । मनश्चिन्मनसस्पतिः ॥ पवमानसुवीर्यंरयिंसोमरिरीहिनः । इंदविंद्रेणनोयुजा+
॥ ३७ ॥ (९।१।१२) सोमाऽअसृग्रमिंदवःसुताऽऋतस्यसादने । इंद्रायमधुमत्तमाः ॥ अभिविप्राऽअनूषतगावो
वत्संनमातरः । इंद्रंसोमस्यपीतये ॥ मदच्युत्क्षेतिसादनेसिंधोरूर्माविपश्चित् । सोमोगौरीऽअधिश्रितः+ ॥ दिवो
नाभाविचक्षणोव्योवारेमहीयते । सोमोयःसुक्रतुःकविः+ ॥ यःसोमःकलशेष्वाँऽअंतःपवित्रऽआहितः । तमिंदुः
परिषस्वजे ॥ ३८ ॥ प्रवाचमिंदुरिष्यतिसमुद्रस्याधिविष्टपि । जिन्वन्कोशंमधुश्चुतं ॥ नित्यस्तोत्रोवनस्पतिर्धीना
मंतःसबर्दुघः । हिन्वानोमानुषायुगा+ ॥ अभिप्रियादिवस्पदासोमोहिन्वानोऽअर्षति । विप्रस्यधारयाकविः+ ॥
आपवमानधारयरयिंसहस्रवर्चसं । अस्मेऽइंदोस्वाभुवं ॥ ३९ ॥ इतिपष्ठाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ ॥

(९।१।१२) सोमाअसृग्रमितिनवर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री ।

सप्तचत्वारिंशाध्यायेवर्गाः ३९ सूक्तानि १८ ऋच. १९८ ॥ त्यागः ॥ इंद्राग्ने.२७ सुपर्णाय.१ तत्राय.१ गाचे.२ इंद्राये. मित्राव-रुणाभ्या.४ मित्रावरुणादित्येभ्य. आदित्येभ्य. अश्विभ्या.२ वायन.२ सूर्याये.२ उपम. पवमानाये. गाद०२ अग्नय.३५ अग्ना-मरुद्भ्य. पवमानायसोमाये.४० समिद्धायाग्नय. तनूनपात. इळाये बर्हिषइ. देवीभ्योद्वार्भ्य उषासानक्ताभ्या. दैवीभ्याहोतृभ्याप्रचेतोभ्या. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्ट्र. वनस्पतय. स्वाहाकृतीभ्य. पवमानायसोमाये.६२ ॥ इतिगणेनसम ॥

सोमःपरिप्राष्टावेपधियाप्रतेप्रनिम्नेनेवंपरिसुवानःसर्त्तयत्सोमप्रकर्विरेतेधावन्त्येतेसोमासःमोमाअसृग्रंप्रसोमा सःपवस्वपद्द्दढच्युतंआगस्त्यस्तममृक्षंतेधमवाहोदार्ढच्युर्तएपकविर्नृमेधएपवाजीप्रियमेधःप्रास्यनृमेधःप्रधारा विंदुःप्रसोमासोगोतमःप्रसोमासःश्यावाश्वःप्रसोमासस्त्रितःप्रसुवानआनःपवस्वप्रभूवसुरसर्जिसमुतोरुगणं ॥ ॥ एपउस्यआशुर्पवृहन्मतिःपुनानःप्रयेगावोमेध्यातिथिर्जनयन्योअत्यइव ॥ ८ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (९।१।१३) सोमःपुनानोऽर्पतिसहस्रधारोऽअत्यविः । वायोरिंद्रस्यनिष्कृतं ॥ पवमानमवस्यवोविप्रमभिप्रगायत । सुष्वाणंदेववीतये ॥ पवंतेवाजसातयेसोमाःसहस्रपाजसः । गृणानादेववीतये ॥ उतनोवाजसातयेपवस्ववृहतीरिपः । द्युमदिंदोसुवीर्यं ॥ तेनःसहस्रिणंरयिंपवंतामासुवीर्यं । सुवानादेवासऽइंदवः ॥

(९।१।१३) सोमःपुनानइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोऽसितःपवमानसोमोगायत्री ।

॥ १ ॥ अत्याहियानानहेतृभिरसृग्रंवाजसातये । विवारमव्यमाशवः ॥ वाश्राऽअर्षंतींदवोभिवत्संनधेनवः । दुध न्विरेगभस्त्योः ॥ जुष्टऽइंद्रायमत्सरःपवमानकनिंक्रदत् । विश्वाऽअपद्विषोजहि ॥ अपघ्नंतोऽअराव्णःपवमानाः स्वर्दृशः । योनावृतस्यसीदत ॥ २ ॥ (९।१।१४) परिप्रासिष्यदत्कविःसिंधोरूर्मावधिश्रितः । कारंबिभ्रत्पुरुस्पृ हं ॥ गिरायदीसबंधवःपंचव्राताऽअपस्यवः । परिष्कृण्वंतिधर्णसिं+ ॥ आदस्यशुष्मिणोरसेविश्वेदेवाऽअमत्सत । यदीगोभिर्वसायते ॥ निरिणानोविधावतिजहच्छर्याणितान्वा । अत्रासंजिघ्रतेयुजा+ ॥ नप्तीभिर्योविवस्वतःशुभ्रो नमामृजेयुवा । गाःकृण्वानोननिर्णिजं ॥ ३ ॥ अतिश्रितीतिरश्चतागव्याजिगात्यण्व्या । वग्नुमियर्तियंविदे+ ॥ अ भिक्षिपःसमग्मतमर्जयंतीरिषस्पतिं । पृष्ठागृभ्णतवाजिनः ॥ परिदिव्यानिमर्मृशद्विश्वानिसोमपार्थिवा । वसूनि याह्यस्मयुः+ ॥ ४ ॥ (९।१।१५) एषधियायात्यण्व्याशूरोरथेभिराशुभिः । गच्छन्निंद्रस्यनिष्कृतं+ ॥ एषपुरूधि यायतेबृहतेदेवतातये । यत्रामृतासऽआसते ॥ एषहितोविनीयतेंतःशुभ्रावतापथा । यदीतुंजंतिभूर्णयः ॥ एषशृं गाणिदोधुवच्छिशीतेयूथ्योवृषा । नृम्णादधानऽओजसा ॥ एषरुक्मिभिरीयतेवाजीशुभ्रेभिरंशुभिः । पतिःसिंधू नांभवन् ॥ एषवसूनिपिब्दनापरुषाययिवाँऽअति । अवशादेषुगच्छति ॥ एतंमृजंतिमर्ज्यमुपद्रोणेष्वायवः । प्रच

(९।१।१४) परिप्रेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।१५) एषधियेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितः

ऋाणंमतीरिपः ॥ एतमुत्यंदशक्षिपोमृजंतिसप्तधीतयः । स्वायुधंमदिंतमं ॥ ५ ॥ (९।१।२६) प्रतेसोतारऽओ
ण्योउरसंमदायघृष्वये । सर्गोनतक्त्येतशः ॥ क्रत्वादक्षस्यरथ्यमपोवसानमंधसा । गोषामण्वेषुसश्चिम ॥ अनेसम
ष्मुदुष्टरंसोमंपवित्रऽआसृज । पुनीहींद्रायपातवे ॥ प्रपुनानस्यचेतसासोमःपवित्रेऽअर्षति । क्रत्वासधस्थमासदत्+ ॥
प्रत्नानमोभिरिंदवऽइंद्रंसोमाऽअसृक्षत । महेभरायकारिणः ॥ पुनानोरूपेऽअव्ययेविश्वाऽअर्षन्नभिश्रियः । शूरोन
गोषुतिष्ठति ॥ दिवोनसानुपिप्युषीधारासुतस्यवेधसः । वृथापवित्रेऽअर्षति । तंसोमविपश्चितंतनापुनानऽआयु
षु । अव्योवारंविधावसि ॥ ६ ॥ (९।१।२७) प्रनिम्नेनेवसिंधवोघ्नंतोवृत्राणिभूर्णयः । सोमाऽअसृग्रमाशवः ॥
अभिसुवानासऽइंदवोवृष्टयःपृथिवीमिव । इंद्रंसोमासोऽअक्षरन् ॥ अत्यूर्मिर्मत्सरोमदःसोमःपवित्रेऽअर्षति । विघ्
न्रक्षांसिदेवयुः+ ॥ आकलशेषुधावतिपवित्रेपरिषिच्यते । उक्थैर्यज्ञेषुवर्धते ॥ अतित्रीसोमरोचनारोहन्नभ्राजसेदि
वं । कृण्वन्त्सूर्यंनचोदयः ॥ अभिविप्राऽअनूषतमूर्धन्यज्ञस्यकारवः । दधानाश्चक्षसिप्रियं+ ॥ तमुत्वावाजिनंनरो
धीभिर्विप्राऽअवस्यवः । मृजंतिदेवतातये ॥ मधोर्धारामनुक्षरतीव्रःसधस्थमासदः । चारुर्ऋतायपीतये ॥ ७ ॥

पवमानसोमोगायत्री । (९।१।२६) प्रतेसोतारऽइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।२७) प्रनिम्नेनेत्य
ष्टर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री ।

(९।१।१८) परिसुवानोगिरिष्ठाःपवित्रेसोमोऽअक्षाः । मदेषुसर्वधाऽअसि ॥ त्वंविप्रस्त्वंकविर्मधुप्रजातमंधसः । मदेषु० ॥ तवविश्वेसजोषसोदेवासःपीतिमाशत । मदेषु० ॥ आयोविश्वानिवार्यावसूनिहस्तयोर्दधे । मदेषु० ॥ यऽइमेरोदसीमहीसंमातरेवदोहते । मदेषु० ॥ परियोरोदसीऽउभेसद्योवाजेभिरर्षति । मदेषु० ॥ सशुष्मीकलशेष्वापुनानोऽअचिक्रदत् । मदेषु० ॥ ८ ॥ (९।१।१९) यत्सोमचित्रमुक्थ्यंदिव्यंपार्थिवंवसु । तन्नःपुनानऽआभर ॥ युवंहिस्थःस्वर्पतीऽइंद्रश्चसोमगोपती । ईशानापिप्यतंधियः ॥ वृषापुनानऽआयुषुस्तनयन्नधिबर्हिषि । हरिःसन्योनिमासदत् ॥ अवावशंतधीतयोवृषभस्याधिरेतसि । सूनोर्वत्सस्यमातरः ॥ कुविद्वृषण्यंतीभ्यःपुनानोगर्भमादधत् । याःशुक्रंदुहतेपयः ॥ उपशिक्षापतस्थुषोभियसमाधेहिशत्रुषु । पवमानविदारयिं ॥ निशत्रोःसोमवृष्ण्यंनिशुष्मंनिवयस्तिर । दूरेवासतोऽअंतिवा ॥ ९ ॥ (९।१।२०) प्रकविर्देववीतयेव्योवारेभिरर्षति । साह्वान्विश्वाऽअभिस्पृधः ॥ सहिष्माजरितृभ्यऽआवाजंगोमंतमिन्वति । पवमानःसहस्रिणं ॥ परिविश्वानिचेतसामृशसेपवसेमती । सनःसोमश्रवोविदः ॥ अभ्यर्षबृहद्यशोमघवद्भ्योध्रुवंरयिं । इषंस्तोतृभ्यऽआभर ॥ त्वंराजेवसुव्रतोगिरःसोमा

(९।१।१८) परिसुवानइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।१९) यत्सोमेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।२०) प्रकविरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री ।

मवर्तिरुप्सुदुष्टरोमृज्यमानोगभस्त्योः । सोमश्चमूषुसीदति ॥ क्रीळुर्मखोनमंहयुः प

वित्रेशिथ । पुनानोवर्हेऽअद्भुत ॥ मवर्तिरुप्सुदुष्टरोमृज्यमानोगभस्त्योः । सोमश्चमूषुसीदति ॥ (९।१।२१) एतेधावन्तीन्दवःसोमाऽइन्द्रायघृष्वयः । मत्सरासः

वित्रंसोमगच्छसि । दधत्स्तोत्रेसुवीर्यं ॥ १० ॥ (९।१।२१) एतेधावन्तीन्दवःसोमाऽइन्द्रायघृष्वयः । मत्सरासः

स्वर्विदः ॥ प्रवृण्वन्तोऽअभियुजःसुष्वयेवरिवोविदः । स्वयंस्तोत्रेवयस्कृतः ॥ वृथाक्रीळन्तऽइन्दवःसधस्थमभ्येकमित् ।

सिन्धोरूर्मा व्यक्षरन् ॥ एतेविश्वानिवार्यापवमानासऽआशत । हिताननसप्तयोरवे ॥ आस्मिन्पिशङ्गमिन्दवोदधाताव्र

नमादिशे । योऽअस्मभ्यमरावा ॥ ऋभुर्नरथ्यंनवंदधाताकेतमादिशे । शुक्राःपवध्वमर्णसा ॥ एतऽउत्येऽअवीवश

न्काष्ठांवाजिनोऽअक्रत । सतःप्रासाविषुर्मतिं ॥ ११ ॥ (९।१।२२) एतेसोमासऽआशवोरथाऽइवप्रवाजिनः । सर्गाः

सर्गाःसृष्टाऽअहेषत ॥ एतेवाताऽइवोरवःपर्जन्यस्येववृष्टयः । अग्नेरिवभ्रमावृथा ॥ एतेपूताविपश्चितःसोमासोद

ध्याशिरः । विपाव्यानशुर्धियः ॥ एतेमृष्टाऽअमर्त्याःससृवांसोनशश्रमुः । इयक्षन्तःपथोरजः ॥ एतेपृष्ठानिरोदसोर्वि

प्रयन्तोव्यानशुः । उतेदमुत्तमंरजः ॥ तन्तुंतन्वानमुत्तममनुप्रवतऽआशत । उतेदमुत्तमाय्यं ॥ त्वंसोमपणिभ्यऽआ

वसुगव्यानिधारयः । ततंतन्तुमचिक्रदः ॥ १२ ॥ (९।१।२३) सोमाऽअसृग्रमाशवोमधोर्मदस्यधारया । अभिवि

(९।१।२१) एतेधावन्तीतिमन्त्रस्यसूक्तस्यकाश्यपोऽसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।२२) एतेसोमासऽइतिमन्त्रस्यसूक्तस्य काश्यपोऽसितःपवमानसोमोगायत्री । (९।१।२३) सोमाऽअसृग्रमितिमन्त्रस्यसूक्तस्य काश्यपोऽसितःपवमानसोमोगायत्री ।

श्वानिकाव्या ॥ अनुप्रत्नासऽआयवः पदंनवीयोऽअक्रमुः । रुचेजनंतसूर्यं ॥ आपवमाननोभरार्योऽअदाशुषोगयं ।
कृधिप्रजावतीरिषः ॥ अभिसोमासऽआयवःपवंतेमद्यंमदं । अभिकोशंमधुश्चुतं ॥ सोमोऽअर्षतिधर्णसिर्दधानऽइंद्रि
यंरसं । सुवीरोऽअभिशस्तिपाः+ ॥ इंद्रायसोमपवसेदेवेभ्यःसधमाद्यः । इंदोवाजंसिषाससि ॥ अस्यपीत्वामदाना
मिंद्रोवृत्राण्यप्रति । जघानजघनच्चनु+ ॥ १३ ॥ (९।१।२४) प्रसोमासोऽअधन्विषुःपवमानासऽइंदवः । श्रीणा
नाऽअप्सुमृंजत ॥ अभिगावोऽअधन्विषुरापोनप्रवतायतीः । पुनानाऽइंद्रमाशत ॥ प्रपवमानधन्वसिसोमेंद्रायपा
तवे । नृभिर्यतोविनीयसे ॥ त्वंसोमनृमादनःपवस्वचषणीसहे । सस्निर्योऽअनुमाद्यः ॥ इंदोयदद्रिभिःसुतःपवित्रं
परिधावसि । अरमिंद्रस्यधाम्ने ॥ पवस्ववृत्रहन्तमोक्थेभिरनुमाद्यः । शुचिःपावकोऽअद्भुतः ॥ शुचिःपावकऽउच्य
तेसोमःसुतस्यमध्वः । देवावीरघशंसहा+ ॥ १४ ॥ (९।२।१) पवस्वदक्षसाधनोदेवेभ्यःपीतयेहरे । मरुद्भ्योवाय
वेमदः ॥ पवमानधियाहितोऽभियोनिंकनिक्रदत् । धर्मणावायुमाविश ॥ संदेवैःशोभतेवृषाकविर्योनावधिप्रियः ।
वृत्रहादेववीतमः ॥ विश्वारूपाण्याविशन्पुनानोयातिहर्यतः । यत्रामृतासऽआसते ॥ अरुषोजनयन्गिरःसोमःपव

(९।१।२४) प्रसोमासइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोसितःपवमानसोमोगायत्री ॥ द्वितीयेनुवाके पद्त्रिंशत्सूक्तानि । (९।२।१)
पवस्वेतिपडृचस्यसूक्तस्यागस्त्योदृळ्हच्युतःपवमानसोमोगायत्री ।

आपस्त्वमदिन्तपवित्रंधारयाकरे । अर्कस्यघोनिमासदं ॥ १५ ॥ (९।२।२)
तऽआयुपक् । इंद्रंगच्छन्कविक्रतुः ॥ तंगावोऽअभ्यनूषतसहस्रधारमक्षितं । इंदुंधर्त्तारम्
तममृक्षंतवाजिनमुपस्थेऽअदितेरधि । विप्रासोऽअण्व्याधिया+ ॥ तंगावोऽअभ्यनूषत ... । इंदुंधर्त्तारमा
रमादिवः+ ॥ तंवेधामेधयाह्यन्पवमानमधिद्यवि । धर्णसिंभूरिधायसं ॥ तमह्यन्भुरिजोर्धिया संवसानंविवस्वतः ।
पतिंवाचोऽअदाभ्यं ॥ तंसानावधिजामयोहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । हर्यतंभूरिचक्षसं ॥ तंत्वाहिन्वंतिवेधसः पवमानगि
रावृधं । इंदविंद्रायमत्सरं+ ॥ १६ ॥ (९।१।३) एषकविरभिष्टुतः पवित्रेऽअधितोशते । पुनानोघ्नन्नपस्रिधः ॥
एषऽइंद्रायवायवेस्वर्जित्परिषिच्यते । पवित्रेदक्षसाधनः ॥ एषनृभिर्विनीयतेदिवोमूर्धावृषासुतः । सोमोवनेषुविश्व
वित्+ ॥ एषगव्युरचिक्रदत्पवमानोहिरण्ययुः । इंदुःसत्राजिदस्तृतः ॥ एषसूर्येणहासतेपवमानोऽअधिद्यवि ।
पवित्रेमत्सरोमदः ॥ एषशुष्म्यसिष्यदद्दंतरिक्षेवृषाहरिः । पुनानऽइंदुरिंद्रमा+ ॥ १७ ॥ (९।२।४) एषवाजीहि
तोनृभिर्विश्वविन्मनसस्पतिः । अव्योवारंविधावति ॥ एषपवित्रेऽअक्षरत्सोमोदेवेभ्यःसुतः । विश्वाधामान्याविश
न्+ ॥ एषदेवःशुभायतेधियोनावमर्त्यः । वृत्रहादेववीतमः ॥ एषवृषाकनिक्रदद्दशभिर्जामिभिर्यतः । अभिद्रोणा

(९।२।२) तममृक्षतेतिपङ्क्त्यासूक्तस्य ... गानमोनोगायत्री । (९।२।३) एषकविरिति ... सूक्तस्य ... गानमोनोगायत्री ।
नृमेधःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।४) एषवाजीति ... सूक्तस्य ... गानमोनोगायत्री ।

निधावति ॥ एषसूर्यमरोचयत्पवमानोविचर्षणिः । विश्वाधामानिविश्ववित् ॥ एषशुष्म्यदाभ्यःसोमःपुनानोऽर्षति । देवावीरघशंसहा ॥ १८ ॥ (९।२।५) प्रास्यधाराऽअक्षरन्वृष्णःसुतस्यौजसा । देवाँऽअनुप्रभूषतः ॥ सप्तिंमृजंतिवेधसोगृणंतःकारवोगिरा । ज्योतिर्जज्ञानमुक्थ्यं ॥ सुषहासोमतानितेपुनानायप्रभूवसो । वर्धासमुद्रमुक्थ्यं ॥ विश्वावसूनिसंजयन्पवस्वसोमधारया । इनुद्वेषांसिसध्र्यक् ॥ रक्षासुनोऽअररुषःस्वनात्समस्यकस्यचित् । निदोयत्रमुमुच्महे ॥ एंदोपार्थिवंरयिंदिव्यंपवस्वधारया । द्युमंतंशुष्ममाभर ॥ १९ ॥ (९।२।६) प्रधाराऽअस्यशुष्मिणोवृथापवित्रेऽअक्षरन् । पुनानोवाचमिष्यति ॥ इंदुर्हियानःसोतृभिर्मृज्यमानःकनिक्रदत् । इयर्तिवग्नुमिंद्रियं ॥ आनःशुष्मंनृषाह्यंवीरवंतंपुरुस्पृहं । पवस्वसोमधारया ॥ प्रसोमोऽअतिधारयापवमानोऽअसिष्यदत् । अभिद्रोणान्यासदं ॥ अप्सुत्वामधुमत्तमंहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । इंदविंद्रायपीतये ॥ सुनोतामधुमत्तमंसोममिंद्रायवज्रिणे । चारुंशर्धायमत्सरं ॥ २० ॥ (९।२।७) प्रसोमासःस्वाध्यः पवमानासोऽअक्रमुः । रयिंकृण्वंतिचेतनं ॥ दिवस्पृथिव्याऽअधिभवेंदोद्युम्नवर्धनः । भवावाजानांपतिः ॥ तुभ्यंवाताऽअभिप्रियस्तुभ्यमर्षंतिसिंधवः ।

(९।२।५) प्रास्यधाराइतिपड्‌चस्यसूक्तस्यांगिरसोनृमेधःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।६) प्रधाराइतिपड्‌चस्यसूक्तस्यांगिरसोबिंदुःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।७) प्रसोमासइतिपड्‌चस्यसूक्तस्यराहूगणोगोतमःपवमानसोमोगायत्री ।

सोमवर्धतितेमहः ॥ आप्यायस्वसमेतुतेविश्वतःसोमवृष्ण्यं । भवावाजस्यसंगथे ॥ तुभ्यंगावोघृतंपयोबभ्रोदुदुह्रे

ऽअक्षितं । वर्षिष्ठेऽअधिनाकवि ॥ स्वायुधस्यतेसतोभुवनस्यपतेवयं । इंदोसखित्वमुश्मसि ॥ २१ ॥ (९।२।८)

प्रसोमासोमदच्युतःश्रवसेनोमघोनः । सुताविदथेऽअक्रमुः ॥ आदींत्रितस्ययोषणोहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । इंदुमिंद्रा

यपीतये ॥ आदींहंसोयथागणंविश्वस्यावीवशन्मतिं । अत्योनगोभिरज्यते ॥ उभेसोमावचाकशन्मृगोनतक्तोऽअर्षे

सि । सीदन्नृतस्ययोनिमा ॥ अभिगावोऽअनूषतयोषाजारमिवप्रियं । अगन्नाजिंयथाहितं ॥ अस्मेधेहिद्युमद्यशो

मघवन्द्भ्यश्चमह्यंच । सनिंमेधामुतश्रवः ॥ २२ ॥ (९।२।९) प्रसोमासोविपश्चितोपांनयंत्यूर्मयः । वनानिमहिषाऽ

इव ॥ अभिद्रोणानिबभ्रवःशुक्राऽऋतस्यधारया । वाजंगोमंतमक्षरन् ॥ सुताऽइंद्रायवायवेवरुणायमरुद्भ्यः ।

सोमाऽअर्षंतिविष्णवे ॥ तिस्रोवाचऽउदीरतेगावोमिमंतिधेनवः । हरिरेतिकनिक्रदत् ॥ अभिब्रह्मीरनूषतयह्वीर्ऋतस्य

मातरः । मर्मृज्यंतेदिवःशिशुं ॥ रायःसमुद्रांश्चतुरोस्मभ्यंसोमविश्वतः । आपवस्वसहस्रिणः ॥ २३ ॥ (९।२।१०)

प्रसुवानोधारयातनेंदुर्हिन्वानोऽअर्षति । रुजद्दृढाव्योजसा ॥ सुतऽइंद्रायवायवेवरुणायमरुद्भ्यः । सोमोऽअर्षति

(९।२।८) प्रसोमासइतिपञ्चर्चस्यसूक्तस्यात्रेयःश्यावाश्वःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।९) प्रसोमासइतिपञ्चर्चस्यसूक्तस्याङ्गिरसः-

पवमानसोमोगायत्री । (९।२।१०) प्रसुवानइतिपञ्चर्चस्यसूक्तस्याङ्गिरसःपवमानसोमोगायत्री ।

विष्णवे ॥ वृषाणंवृषभिर्यतंसुन्वंतिसोममद्रिभिः । दुहंतिशक्मनापयः ॥ भुवत्त्रितस्यमर्ज्योभुवदिंद्रायमत्सरः । सं
रूपैरज्यतेहरिः ॥ अभीमृतस्यविष्टपंदुहतेपृश्निमातरः । चारुप्रियतमंहविः+ ॥ समेनमह्रुताइमागिरोऽअर्षंतिस
सुतः । धेनूर्वाश्रोऽअवीवशत् ॥ २४ ॥ (९।२।११) आनःपवस्वधारयापवमानरयिंपृथुं । ययाज्योतिर्विदा
सिनः ॥ इंदोसमुद्रमींखयपवस्वविश्वमेजय । रायोधर्तानऽओजसा ॥ त्वयावीरेणवीरवोभिष्यामपृतन्यतः । क्षरा
णोऽअभिवार्यं ॥ प्रवाजमिंदुरिष्यतिसिषासन्वाजसाऽऋषिः । व्रताविदानऽआयुधा ॥ तंगीर्भिर्वाचमींखयंपुनानं
वासयामसि । सोमंजनस्यगोपतिं ॥ विश्वोयस्यव्रतेजनोदाधारधर्मणस्पतेः । पुनानस्यप्रभूवसोः ॥ २५ ॥ (९।२।१२)
असर्जिरथ्योयथापवित्रेचम्वोःसुतः । कार्ष्मन्वाजीन्यक्रमीत् ॥ सवह्निःसोमजागृविःपवस्वदेववीरति । अभिकोशं
मधुश्चुतं ॥ सनोज्योतींषिपूर्व्यपवमानविरोचय । क्रत्वेदक्षायनोहिनु ॥ शुंभमानऽऋतायुभिर्मृज्यमानोगभस्त्योः ।
पवतेवारेऽअव्यये ॥ सविश्वादाशुषेवसुसोमोदिव्यानिपार्थिवा । पवतामांतरिक्ष्या ॥ आदिवस्पृष्ठमश्वयुर्गव्ययुः
सोमरोहसि । वीरयुःशवसस्पते ॥ २६ ॥ (९।२।१३) ससुतःपीतयेवृषासोमःपवित्रेऽअर्षति । विघ्नन्रक्षांसिदेवयुः+ ॥

(९।२।११) आनःपवस्वेतिषडृचस्यसूक्तस्यांगिरसःप्रभूवसुःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१२) असर्जीतिषडृचस्यसूक्तस्यांगिरसः
प्रभूवसुःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१३) ससुतइतिषडृचस्यसूक्तस्यांगिरसोरहूगणःपवमानसोमोगायत्री ।

ऽअक्रमीदुभिविश्वामृधोविचर्षणिः । शुंभंतिविप्रंधीतिभिः ॥ आयोनिंमरुणोरुहद्गमदिंद्रंवृषासुतः । ध्रुवेसदंसिसी दति ॥ नूनोंरयिंमहामिंदोस्मभ्यंसोमविश्वतः । आपंवस्वसहस्रिणं ॥ विश्वांसोमपवमानद्युम्नानींदुवाभर । वि दाःसहस्रिणीरिषः ॥ सनःपुनानऽआभररयिंस्तोत्रेसुवीर्यं । जरितुर्वर्धयागिरः ॥ पुनानऽइंदुवाभरसोमद्विबर्हसंरयिं । वृषन्निंदोनऽउक्थ्यं ॥ ३० ॥ (९।२।१७) प्रयेगावोनभूर्णयस्त्वेषाऽअयासोऽअक्रमुः । घ्नंतःकृष्णामपत्वचं ॥ सुवितस्यंमनामहेतिसेतुंदुराव्यं । साह्वांसोदस्युमव्रतं+ ॥ शृण्वेवृष्टेरिवस्वनःपवमानस्यशुष्मिणः । चरंतिविद्युतो दिवि+ ॥ आपंवस्वमहीमिषंगोमदिंदोहिरण्यवत् । अश्वावद्वाजवत्सुतः+ ॥ सपंवस्वविचर्षणऽआमहीरोदसीपृण । उषाःसूर्योनरश्मिभिः ॥ परिंणःशर्मयंत्याधारयासोमविश्वतः । सरारसेवविष्टपं ॥ ३१ ॥ (९।२।१८) जनयं न्रोचनादिवोजनयन्नप्सुसूर्यं । वसानोगाऽअपोहरिः ॥ एषप्रत्नेनमन्मनादेवोदेवेभ्यस्परि । धारयापवतेसुतः+ ॥ वावृधानायतूर्वयेपवंतेवाजसातये । सोमाःसहस्रपाजसः ॥ दुहानःप्रत्नमित्पयःपवित्रेपरिषिच्यते । क्रंदंन्देवाँऽअ जीजनत् ॥ अभिविश्वानिवार्याभिदेवाँऽऋतावृधः । सोमःपुनानोऽअर्षति ॥ गोमन्नःसोमवीरवदश्वावद्वाजवत्सुतः

(९।२।१७) प्रयेगावइतिपङ्चस्यसूक्तस्यकाण्वोमेध्यातिथिःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।१८) जनयन्निति पङ्चस्यसूक्तस्य काण्वोमेध्यातिथिःपवमानसोमोगायत्री ।

॥ इतिषष्ठाष्टकः समाप्तः ॥

॥ अथसप्तमाष्टकप्रारंभः ॥

ॐ प्रणोयास्यःसपवस्वासृग्रन्नयासोमःपंचकविर्भार्गवस्तंत्वापवस्वोत्तेशुष्मासउचथ्योध्वर्योपरिद्युक्षंउत्तेचतु
ष्कमवत्सारोस्यप्रत्नांयवंयवंपरिसोमःप्रतेधारास्तरत्सपवस्वप्रगायत्रेणोपांत्यापुरउष्णिगयावीतीत्रिंशदमहीयु
रेतेऽअसृग्रंजमदग्निरापवस्वनिध्रुविःकाश्यपोवृपासोमकश्यपः ॥ १ ॥ ॥ ॥

हरिःओम् ॥ (९।२।२०) प्रणंऽइंदोमहेतनंऽऊर्मिंनविभ्रदर्षसि । अभिदेवाँऽअयास्यः ॥ मतीजुष्टोधियाहितःसोमोहिन्वेपरावति । विप्रस्यधारयाकविः ॥ अयंदेवेषुजागृविःसुतऽएतिपवित्रऽआ । सोमोयातिविचर्षणिः ॥ सनःपवस्ववाजयुश्चक्राणश्चारुमध्वरं । बर्हिष्माँऽआविवासति ॥ सनोभगायवायवेविप्रवीरःसदावृधः । सोमोदेवेष्वायमत् ॥ सनोऽअद्यवसुत्तयेक्रतुविद्गातुवित्तमः । वाजंजेषिश्रवोबृहत् ॥ १ ॥ (९।२।२१) सपवस्वमदायकंनृचक्षादेववीतये । इंदविंद्रायपीतये ॥ सनोऽअर्षाभिदूत्यं त्वमिंद्रायतोशसे । देवान्त्सखिभ्यऽआवरं ॥ उतत्वामरुणंवयंगोभिरंज्मोमदायकं । विनोरायेदुरोवृधि ॥ अत्यूपवित्रमक्रमीद्वाजीधुरंनयामनि । इंदुर्देवेषुपत्यते ॥ समीसखायोऽअस्वरन्वनेक्रीळंतमत्यविं । इंदुंनावाऽअनूषत ॥ तयापवस्वधारयाययापीतोविचक्षसे । इंदोस्तोत्रेसु

(९।२।२०) प्रणइंदवितिषड्टचस्यसूक्तस्यांगिरसोयास्यःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।२१) सपवस्वेतिषड्टचस्यसूक्तस्यांगिरसोयास्यःपवमानसोमोगायत्री ।

वीर्यं ॥ २ ॥ (९।२।२२) असृग्रन्देववीतयेत्यासः कृत्व्याऽइव । क्षरंतः पर्वतावृधः ॥ परिष्कृतासऽइंदवोयोषेवपि त्न्यावती । वायुंसोमाऽअसृक्षत ॥ एतेसोमासऽइंदवः प्रयस्वंतश्चमूसुताः । इंद्रंवर्धंतिकर्मभिः ॥ आधावतासुहस्त्यः शुक्रागृभ्णीतमंथिना । गोभिःश्रीणीतमत्सरं ॥ सपवस्वधनंजयप्रयंताराधसोमहः । अस्मभ्यंसोमगातुवित् ॥ एतंमृजंतिमर्ज्यंपवमानंदशक्षिपः । इंद्रायमत्सरंमदं ॥ ३ ॥ (९।२।२३) अयासोमःसुकृत्ययामहश्चिदभ्यवर्धत । मंदानऽउद्वृषायते ॥ कृतानीदस्यकर्त्वाचेतंतेदस्युतर्हणा । ऋणाचधृष्णुश्चयते ॥ आत्सोमऽइंद्रियोरसोवज्रःसहस्रसाभुवत् । उक्थंयदस्यजायते ॥ स्वयंकविर्विधर्तरिविप्रायरत्नमिच्छति । यदीमर्मृज्यतेधियः ॥ सिषासतूरयीणांवाजेष्वर्वतामिव । भरेषुजिग्युपामसि ॥ ४ ॥ (९।२।२४) तंत्वानृम्णानिबिभ्रतंसधस्थेषुमहोदिवः । चारुंसुकृत्ययेमहे ॥ संवृक्तधृष्णुमुक्थ्यंमहामहिव्रतंमदं । शतंपुरोरुरुक्षणिं ॥ अतस्त्वारयिमभिराजानंसुक्रतोदिवः । सुपर्णोऽअव्यथिर्भरत् ॥ विश्वस्माऽइत्स्वर्दृशेसाधारणंरजस्तुरं । गोपामृतस्यविर्भरत् ॥ अधाहिन्वानऽइंद्रियंज्यायोमहित्वमानशे । अभिष्टिकृद्विचर्षणिः ॥ ५ ॥ (९।२।२५) पवस्वदृष्टिमासुनोपामूर्मिंदिवस्परि । अ

(९।२।२२) असृग्रमितिपङ्चस्यसूक्तस्यांगिरसोयास्यःपवमानसोमोगायत्री ।(९।२।२३) अयासोमइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःकविःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।२४)तंत्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःकविःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।२५) पवस्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्य

युक्ष्माबृहतीरिषः ॥ तयापवस्वधारयाययागावऽइहागमन्। जन्यासऽउपनोगृहं ॥ घृतंपवस्वधारयायज्ञेषुदेववीतमः। अस्मभ्यंवृष्टिमापव ॥ सनंऽऊर्जेव्यं१व्ययंपवित्रंधावधारया। देवासःशृणवन्हिकं ॥ पवमानोऽअसिष्यदद्रक्षांस्यपजंघनत्। प्रत्नवद्रोचयन्रुचः ॥ ६ ॥ (९।२।२६) उत्तेशुष्मासऽईरतेसिंधोरूर्मेरिवस्वनः। वाणस्यचोदयापविं ॥ प्रसवेतऽउदीरतेतिस्रोवाचोमखस्युवः । यदव्यऽएषिसानवि ॥ अव्योवारेपरिप्रियंहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । पवमानंमधुश्चुतं ॥ आपवस्वमदिंतमपवित्रंधारयाकवे । अर्कस्ययोनिमासदं ॥ सपवस्वमदिंतमगोभिरंजानोऽअक्तुभिः । इंदविंद्रायपीतये ॥ ७ ॥ (९।२।२७) अध्वर्योऽअद्रिभिःसुतंसोमंपवित्रऽआसृज । पुनीहींद्रायपातवे ॥ दिवःपीयूषमुत्तमंसोममिंद्रायवज्रिणे । सुनोतामधुमत्तमं ॥ तवत्यऽइंदोऽअंधसोदेवामधोर्व्यश्नते । पवमानस्यमरुतः ॥ त्वंहिसोमवर्धयन्त्सुतोमदायभूर्णये । वृषन्त्स्तोतारमूतये ॥ अभ्यर्षविचक्षणपवित्रंधारयासुतः । अभिवाजमुतश्रवः ॥ ८ ॥ (९।२।२८) परिद्युक्षःसनद्रयिर्भरद्वाजंनोऽअंधसा । सुवानोऽअर्षपवित्रऽआ ॥ तवप्रत्नेभिरध्वभिरव्योवारेपरिप्रियः । सहस्रधारोयात्तना ॥ चरुर्नयस्तमींखयेंदोनदानमींखय । वधैर्वधस्नवींखय ॥ निशुष्ममिंदवेषांपुरुहूत

भार्गवःकविःपवमानसोमोगायत्री।(९।२।२६) उत्तेशुष्मासइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यागिरसउचथ्यःपवमानसोमोगायत्री। (९।२।२७)अध्वर्योइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यागिरसउचथ्यःपवमानसोमोगायत्री।(९।२।२८)परिद्युक्षइतिपचर्चस्यसूक्तस्यागिरसउचथ्यःपवमानसोमोगायत्री

जनानां । योऽअस्माँऽआदिदेशति ॥ शतंनऽइंदऽऊतिभिःसहस्रंवाशुचीनां । पवस्वमंहयद्रयिः ॥ ९ ॥ (९।२।२९) उत्तेशुष्मासोऽअस्थूरक्षोभिंदंतोऽअद्रिवः । नुदस्वयाःपरिस्पृधः ॥ अयानिजघ्निरोजसारथसंगेधनेहिते । स्तवाऽअ बिभ्युषाहृदा+ ॥ अस्यव्रतानिनाधृषेपवमानस्यदूढ्या । रुजयस्त्वापृतन्यति ॥ तंहिन्वंतिमदच्युतंहरिंनदीषुवाजिनं । इंदुमिंद्रायमत्सरं+ ॥१०॥ (९।२।३०) अस्यप्रत्नामनुद्युतंशुक्रंदुदुह्रेऽअह्रयः । पयःसहस्रसामृषिं । अयंसूर्यऽइवोपदृगयं सरांसिधावति । सप्तप्रवतऽआदिवं ॥ अयंविश्वानितिष्ठतिपुनानोभुवनोपरि । सोमोदेवोनसूर्यः ॥ परिणोदेववीतये वाजाँऽअर्षसिगोमतः । पुनानऽइंदविंद्रयुः+ ॥ ११ ॥ (९।२।३१) यवंयवंनोऽअंधसापुष्टंपुष्टंपरिस्रव । सोमवि श्वाचसौभगा ॥ इंदोयथातवस्तवोयथातेजातमंधसः । निबर्हिषिप्रियेसदः ॥ उतनोगोविदश्वावित्पवस्वसोमांध सा । मक्षूतमेभिरहभिः ॥ योजिनातिनजीयतेहंतिशत्रुमभीत्य । सपवस्वसहस्रजित् ॥ १२ ॥ (९।२।३२) परि सोमऽऋतंबृहदाशुःपवित्रेऽअर्षति । विघ्नन्रक्षांसिदेवयुः ॥ यत्सोमोवाजमर्षतिशतंधाराऽअपस्युवः । इंद्रस्यसख्य

(९।२।२९) उत्तेशुष्मासइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।३०) अस्यप्रत्नामितिचतुर्ऋचस्य सूक्तस्यकाश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।३१) यवंयवमितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।३२) परिसोमइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्री ।

मांविशन्' ॥ अभित्वायोपंणोदर्शजारंनकुन्यांनूपत । मृज्यसेसोमसातये ॥ त्वमिंद्रायविष्णवेस्वादुरिंदोपरिस्रव ।
नन्त्स्तोतृन्पाह्यंहसः ॥ १३ ॥ (९।२।३३) प्रतेधाराऽअसश्चतोदिवोनयंतिवृष्टयः । अच्छावाजंसहस्रिणं ॥ अ
भिप्रियाणिकाव्याविश्वाचक्षाणोऽअर्षति । हरिस्तुंजानऽआयुधा ॥ समर्मृजानऽआयुभिरिभोराजेवसुव्रतः ।
श्येनोनवंसुषीदति ॥ सनोविश्वादिवोवसूतोपृथिव्याऽअधि । पुनानऽइंदवाभर ॥ १४ ॥ (९।२।३४) तरत्समं
दीधावतिधारासुतस्यांधसः । तरत्समंदीधावति ॥ उस्रावेदवसूनांमर्तस्यदेव्यवसः । तरत्स० ॥ ध्वस्रयोःपुरुपंत्यो
रासहस्राणिदद्महे । तरत्स० ॥ आययोस्त्रिंशतंतनासहस्राणिचदद्महे । तरत्स० ॥ १५ ॥ (९।२।३५) पवस्व
गोजिदश्वजिद्विश्वजित्सोमरण्यजित् । प्रजावद्रत्नमाभर ॥ पवस्वाद्भ्योऽअदाभ्यःपवस्वौषधीभ्यः । पवस्वधिषणा
भ्यः ॥ त्वंसोमपवमानोविश्वानिदुरितातर । कविःसीदनिबर्हिषि ॥ पवमानःस्वर्विदोजायमानोभवोमहान् । इंदो
विश्वाँऽअभीदसि ॥ १६ ॥ (९।२।३६) प्रगायत्रेणगायतपवमानंविचर्षणिं । इंदुंसहस्रचक्षसं ॥ तंत्वासहस्रचक्ष

(९।२।३३) प्रतेधाराइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्री । (९।२।३४) तरत्समंदीतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्य काश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्री।(९।२।३५) पवस्वेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्री। (९।२।३६)प्रगाय त्रेणेतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाश्यपोवत्सारःपवमानसोमोगायत्रीतृतीयापुरउष्णिक् ।

सुमथोसहस्रभर्णसं । अतिवारमपाविषुः ॥ अतिवारान्पवमानोऽअसिष्यदत्कुलशाँऽअभिधावति । इंद्रस्यहार्द्यावि‌शन् ॥ इंद्रस्यसोमराधसेशंपवस्वविचर्षणे । प्रजावद्रेतऽआभर ॥ १७ ॥ (९।३।१) अयावीतीपरिस्रवयस्तऽइंदोमदेष्वा । अवाहन्नवतीर्नव ॥ पुरःसद्यऽइत्थाधियेदिवोदासायशंबरं । अधत्यंतुर्वशंयदुं ॥ परिणोऽअश्वमश्वविद्गोमदिंदोहिरण्यवत् । क्षरासहस्रिणीरिषः ॥ पवमानस्यतेवयंपवित्रमभ्युंदतः । सखित्वमावृणीमहे ॥ येतेपवित्रमूर्मयोभिक्षरंतिधारया । तेभिर्नःसोममृळय ॥ १८ ॥ सनःपुनानऽआभररयिंवीरवतीमिषं । ईशानःसोमविश्वतः ॥ एतमुत्यंदशक्षिपोमृजंतिसिंधुमातरं । समादित्येभिरख्यत ॥ समिंद्रेणोतवायुनासुतऽएतिपवित्रऽआसंसूर्यस्यरश्मिभिः ॥ सनोभगायवायवेपूष्णेपवस्वमधुमान् । चारुर्मित्रेवरुणेच ॥ उच्चातेजातमंधसोदिविषद्भूम्याददे । उग्रंशर्ममहिश्रवः ॥ १९ ॥ एनाविश्वान्यर्यऽआद्युम्नानिमानुषाणां । सिषासंतोवनामहे ॥ सनऽइंद्राययज्यवेवरुणायमरुद्भ्यः । वरिवोवित्परिस्रव ॥ उपोषुजातमप्तुरंगोभिर्भंगंपरिष्कृतं । इंदुंदेवाऽअयासिषुः ॥ तमिद्वर्धंतुनोगिरोवत्संसंशिश्वरीरिव । यऽइंद्रस्यहृदंसनिः ॥ अर्षाणःसोमशंगवेधुक्षस्वपिप्युषीमिषं । वर्धासमुद्रमुक्थ्यं* ॥ २० ॥ पवमानोऽअजीजनद्दिवश्चित्रंनतन्यतुं । ज्योतिर्वैश्वानरंबृहत् ॥ पवमानस्यतेरसोमदोराजन्नदुच्छुनः ।

तृतीयेनुवाकेसप्तसूक्तानि (९।३।१) अयावीतीतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यांगिरसोऽमहीयुःपवमानसोमोगायत्री ।

पवमानरसस्तवदक्षोविराजतिद्युमान् । ज्योतिर्विश्वंस्वर्दृशे+ ॥ यस्तेमदोवरेण्यस्तेनापवस्वांध
विवारमव्यमर्षति ॥ पवमानरसस्तवदक्षोविराजतिद्युमान् । ज्योतिर्विश्वंस्वर्दृशे ॥ गोपाऽउऽअश्वसाऽअसि ॥ २१ ॥ संमिश्लोऽअ
सा । देवावीरघशंसहा+ ॥ जघ्निर्वृत्रममित्रियंसस्निर्वाजंदिवेदिवे । गोपाऽउऽअश्वसाऽअसि ॥ वव्रिवांसंमहीरपः+ ॥
रुपोभवसूपस्थाभिर्नधेनुभिः । सीदन्छ्येनोनयोनिमा+ ॥ सपवस्वयऽआविथेंद्रंवृत्रायहंतवे । वव्रिवांसंमहीरपः ॥ सोमंव्रतेषुजा
सुवीरासोवयंधनाजयेमसोममीढ्वः । पुनानोवर्धनोगिरः ॥ त्वोतासस्तवावसास्यामवन्वंतऽआमुरः । सोमंव्रतेषुजा
गृहि ॥ अपघ्नन्पवतेमृधोपसोमोऽअराव्णः । गच्छन्निंद्रस्यनिष्कृतं+ ॥ २२ ॥ महोनोरायऽआभरपवमानजहीमृ
धः । रास्वेंदोवीरवद्यशः ॥ नत्वाशतंचनह्रुतोराधोदित्संतमामिनन् । यत्पुनानोमखस्यसे ॥ पवस्वेंदोवृषासुतःकृधी
नौयशसोजने । विश्वाऽअपद्विषोजहि ॥ अस्यतेसख्येवयंतवेंदोद्युम्नऽउत्तमे । सासह्यामपृतन्यतः+ ॥ यातेभीमा
न्यायुधातिग्मानिसंतिधूर्वणे । रक्षासमस्यनोनिदः+ ॥ २३ ॥ (९।३।२) एतेऽअसृग्रमिंदवस्तिरःपवित्रमाशवः ।
विश्वान्यभिसौभगा ॥ विघ्नंतोदुरितापुरुसुगातोकायवाजिनः । तनाकृण्वंतोऽअर्वते ॥ कृण्वंतोवरिवोगवेभ्यर्षंतिसु
ष्टुतिं । इळामस्मभ्यंसंयतं ॥ असाव्यंशुर्मदायाप्सुदक्षोगिरिष्ठाः । श्येनोनयोनिमासदत् ॥ शुभ्रमंधोदेववातमप्सु
धूतोनृभिःसुतः । स्वदंतिगावःपयोभिः ॥ २४ ॥ आदीमश्वंनहेतारोशूशुभन्नमृताय । मध्वोरसंसधमादे ॥ यास्ते

(९।३।२) एतेअसृग्रमितितिंत्रिशदृचस्यसूक्तस्यभार्गवोजमदग्निःपवमानसोमोगायत्री ।

धारामधुश्चुतोसंग्रमिंदऽऊतये । ताभिःपवित्रमासदः ॥ सोऽअर्षेंद्रायपीतयेतिरोरोमाण्यव्यया । सीदन्योनावने ष्वा ॥ त्वमिंदोपरिस्रवस्वादिष्ठोऽअंगिरोभ्यः । वरिवोविद्घृतंपयः ॥ अयंविचर्षणिर्हितःपवमानःसचेतति । हिन्वानऽआप्यंबृहत् ॥ २५ ॥ एषवृषावृषव्रतःपवमानोऽअशस्तिहा । करद्वसूनिदाशुषे ॥ आपवस्वसहस्रिणंर यिंगोमंतमश्विनं । पुरुश्चंद्रंपुरुस्पृहं ॥ एषस्यपरिषिच्यतेमर्मृज्यमानऽआयुभिः । उरुगायःकविक्रतुः ॥ सहस्रोतिः शतामघोविमानोरजसःकविः । इंद्रायपवतेमदः ॥ गिराजातऽइहस्तुतऽइंदुरिंद्रायधीयते । विर्योनावसतावि॑व ॥ २६ ॥ पवमानःसुतोनृभिःसोमोवाजमिवासरत् । चमूषुशक्मनासदं ॥ तंत्रिपृष्ठेत्रिवंधुरेरथेयुंजंतियातवे । ऋषी णांसप्तधीतिभिः ॥ तंसोतारोधनस्पृतमाशुंवाजाययातवे । हरिंहिनोतवाजिनं ॥ आविशन्कलशंसुतोविश्वाऽअर्षन्न भिश्रियः । शूरोनगोषुतिष्ठति ॥ आतऽइंदोमदायकंपयोदुहंत्यायवः । देवादेवेभ्योमधु ॥ २७ ॥ आनःसोमंपवि त्रऽआसृजतामधुमत्तमं । देवेभ्योदेवश्रुत्तमं ॥ एतेसोमाऽअसृक्षतगृणानाःश्रवसेमहे । मदिन्तमस्यधारया ॥ अभि गव्यानिवीतयेनृम्णापुनानोऽअर्षसि । सनद्वाजःपरिस्रव ॥ उतनोगोमतीरिषोविश्वाऽअर्षपरिष्टुभः । गृणानोजमद ग्निना ॥ पवस्ववाचोऽअग्रियःसोमचित्राभिरूतिभिः । अभिविश्वानिकाव्या ॥ २८ ॥ त्वंसमुद्रियाऽअपोग्रियोवाच ऽईरयन् । पवस्वविश्वमेजय ॥ तुभ्येमाभुवनाकवेमहिम्नेसोमतस्थिरे । तुभ्यमर्षतिसिंधवः ॥ प्रतेदिवोनवृष्टयोधा

इंद्रायेंदुंपुनीतनोग्रंदक्षायसाधनं । ईशानंवीतिरांधसं ॥ पवमानऽऋतःकविः

रायंत्यसश्वतः । अभिशुक्रामुपस्तिरं ॥ इंद्रायेंदुंपुनीतनोग्रंदक्षायसाधनं । ईशानंवीतिराधसं ॥ पर्वमानऽऋतःकविः । अस्मेश्रवांसि

रायंत्यसश्वतः । अभिशुक्रामुपस्तिरं ॥ २९ ॥ (९।३।२) आपवस्वसहस्रिणंरयिंसोमसुवीर्यं । अस्मेश्रवांसि

सोमःपवित्रमासदत् । दर्धत्स्तोत्रेसुवीर्यं ॥ २९ ॥ सुतऽइंद्रायविष्णवेसोमःकलशेऽअक्षरत् ।

धारय ॥ इषमूर्जंचपिन्वसऽइंद्रायमत्सरिन्तमः । चमूष्वानिषीदसि ॥ इंद्रंवर्धंतोऽअसुरंःकृण्वंतोवि

मधुमाँऽअस्तुवायवे ॥ एतेऽअसृग्रमाशवोतिह्वरांसिबभ्रवः । सोमाऽऋतस्यधारया ॥ अयापवस्वधार

श्वमार्यं । अपघ्नंतोऽअराव्णः ॥ ३० ॥ सुताऽअनुस्वमारजोभ्यर्षंतिबभ्रवः । इंद्रंगच्छंतऽइंदवः ॥ उतत्या

यायया सूर्यमरोचयः । हिन्वानोमानुपीरपः ॥ अयुक्तसूरऽएतशंपवमानोमनावधि । अंतरिंक्षेणयातवे ॥ अव्योवारेंषुसिंचत

हरितोदशसूरोऽअयुक्तयातवे । इंदुरिंद्रऽइतिब्रुवन् ॥ परीतोवायवेसुतंगिरऽइंद्रायमत्सरं । अभ्यर्षसहस्रिणंरयिंगोमंतमश्विनं । अभि

॥ ३१ ॥ पवमानविदारयिमस्मभ्यंसोमदुष्टरं । योदूणाशोवनुष्यता ॥ एतेधामान्यार्याशुक्राऽऋतस्यधारया ।

वाजमुतश्रवः ॥ सोमोदेवोनसूर्योद्रिभिःपवतेसुतः । दधानःकलशेरसं ॥ प्रसोममधुमत्तमोरायेऽ

वाजंगोमंतमक्षरन् ॥ सुताऽइंद्रायवज्रिणेसोमासोदध्याशिरः । पवित्रमत्यक्षरन् ॥ ३२ ॥ आपवस्वहिरण्य

अर्षपवित्रऽआ । मदोयोदेववीतमः ॥ तमीमृजंत्यायवोहरिंनदीषुवाजिनं । इंदुमिंद्रायमत्सरं ॥

(९।३।२) आपवस्वेतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यकाश्यपोनिध्रुविःपवमानसोमोगायत्री ।

वृदश्वावत्सोमवीरवत् । वाजंगोमंतमाभर ॥ परिवाजेनवाजयुमव्योवारेषुसिंचत । इंद्रायमधुमत्तमं ॥ कविंमृजंति
मर्ज्यंधीभिर्विप्राऽअवस्यवः । वृषाकनिक्रदर्षति ॥ ३३ ॥ वृषणंधीभिरप्तुरंसोममृतस्यधारया । मतीविप्राःसमस्वर
न् ॥ पवस्वदेवायुषगिंद्रंगच्छतुतेमदः । वायुमारोहधर्मणा ॥ पवमाननितोशसेरयिंसोमश्रवाय्यं । प्रियःसमुद्रमा
विश ॥ अपघ्नन्पवसेमृधःक्रतुवित्सोममत्सरः । नुदस्वादेवयुंजनं ॥ पवमानाऽअसृक्षतसोमाःशुक्रासऽइंदवः । अभि
विश्वानिकाव्या ॥ ३४ ॥ पवमानासऽआशवःशुभ्राऽअसृग्रमिंदवः । घ्नंतोविश्वाऽअपद्विषः ॥ पवमानादिवस्पर्यं
तरिक्षादसृक्षत । पृथिव्याऽअधिसानवि ॥ पुनानःसोमधारयेंदोविश्वाऽअपस्रिधः । जहिरक्षांसिसुक्रतो ॥ अपघ्न
न्त्सोमरक्षसोभ्यर्षकनिक्रदत् । द्युमंतंशुष्ममुत्तमं ॥ अस्मेवसूनिधारयसोमदिव्यानिपार्थिवा । इंदोविश्वानिवार्या
॥ ३५ ॥ (९।३।४) वृषासोमद्युमाँऽअसिवृषादेववृषव्रतः । वृषाधर्माणिदधिषे ॥ वृष्णस्तेवृष्ण्यंशवोवृषावनंवृषा
मदः । सत्यंवृषन्वृषेदसि ॥ अश्वोनचक्रदोवृषासंगाऽइंदोसमर्वतः । विनोरायेदुरोवृधि ॥ असृक्षतप्रवाजिनोगव्या
सोमासोऽअश्वया । शुक्रासोवीरयाशवः ॥ शुंभमानाऽऋतायुभिर्मृज्यमानागभस्त्योः । पवंतेवारेऽअव्यये ॥ ३६ ॥
तेविश्वादाशुषेवसुसोमादिव्यानिपार्थिवा । पवंतामांतरिक्ष्या ॥ पवमानस्यविश्ववित्प्रतेसर्गाऽअसृक्षत । सूर्यस्येवन

(९।३।४) वृषासोमेतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यमारीचःकश्यपःपवमानसोमोगायत्री ।

हिन्वानोवाचमिष्यसिपवमानविधर्मणि ।
रश्मयः ॥ केतुंकृण्वन्दिवस्परिविश्वारूपाभ्यर्षसि । समुद्रःसौमपिन्वसे ॥ हिन्वानोवाचमिष्यसिपवमानविधर्मणि । ऊर्मिर्यस्तेपवित्रऽआदेवावीः
अक्रान्देवोनसूर्यः ॥ इंदुःपविष्टचेतनःप्रियःकवीनांमती । सृजदश्वंरथीरिव ॥ ३७ ॥ ऊर्मिर्यस्तेपवित्रऽआदेवावीः पर्यक्षरत् । सीदन्नृतस्ययोनिमा ॥ सनोऽअर्षपवित्रऽआमदोयोदेववीतमः । इंदविंद्रायपीतये ॥ इषेपवस्वधारया
पर्यक्षरत् । सीदन्नृतस्ययोनिमा ॥ पुनानोवारिवस्कृध्यूर्जंजनायगिर्वणः । हरेसृजानऽआशिरं ॥ पुना
मृज्यमानोमनीषिभिः । इंदोरुचाभिगाऽइहि ॥ पुनानोवारिवस्कृध्यूर्जंजनायगिर्वणः । प्रहिन्वानासऽइंदवोच्छासमुद्रमाशवः । धि
नोदेववीतयऽइंद्रस्ययाहिनिष्कृतं । द्युतानोवाजिभिर्यतः ॥ ३८ ॥ प्रहिन्वानासऽइंदवोच्छासमुद्रमाशवः । परिणोयाह्यस्मयुर्विश्वावसू
याजुताऽअसृक्षत ॥ मर्मृजानासऽआयवोवृथासमुद्रमिंदवः । अग्मन्नृतस्ययोनिमा ॥ परिणोयाह्यस्मयुर्विश्वावसू
न्योजसा । पाहिनःशर्मवीरवत् ॥ मिमातिवह्निरेतशःपदंयुजानऽऋक्वभिः । प्रयत्समुद्रऽआहितः ॥ आयद्योनिंहि
रण्ययमाशुर्ऋतस्यसीदति । जहात्यप्रचेतसः ॥ ३९ ॥ अभिवेनाऽअनूषतेयक्षंतिप्रचेतसः । मज्जंत्यविचेतसः ॥
इंद्रायेंदोमरुत्वतेपवस्वमधुमत्तमः । ऋतस्ययोनिमासदं ॥ तंत्वाविप्रावचोविदःपरिष्कृण्वंतिवेधसः । संत्वामृजंत्या
यवः ॥ रसंतेमित्रोऽअर्यमापिबंतिवरुणःकवे । पवमानस्यमरुतः ॥ त्वंसोमविपश्चितंपुनानोवाचमिष्यसि । इंदोस
हस्रभर्णसं ॥ ४० ॥ उतोसहस्रभर्णसंवाचंसोममखस्युवं । पुनानऽइंदवाभर ॥ पुनानऽइंदवेषांपुरुहूतजनानां ।
प्रियःसमुद्रमाविश ॥ दविद्युतत्यारुचापरिष्टोभंत्याकृपा । सोमाःशुक्रागवाशिरः ॥ हिन्वानोहेतृभिर्यतऽआवाजं

वाज्यंक्रमीत् । सीदंतोवनुषोयथा ॥ क्रुधक्सोमस्वस्तयेसंजग्मानोदिवःकविः । पवस्वसूर्योदृशे ॥ ४१ ॥ इतिस
प्तमाष्टकेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥

सप्तमाष्टकेसूक्तानि ११६ ऋचः १२६३

एकोनपंचाशाध्यायेवर्गाः ४१ सूक्तानि २१ ऋचः २०० ॥ त्यागः ॥ पवमानायसोमायेदं २०० ॥ इतिसप्तमेप्रथमः ॥
हिन्वंतिभृगुर्वारुणिर्जमदग्निर्वापवस्वंशतंवैखानसाअष्टादश्यनुष्टुप्परास्तिस्रआग्नेय्यस्त्वंसोमासिद्वात्रिंशद्भर
द्वाजःकश्यपोगोतमोत्रिर्विश्वामित्रोजमदग्निर्वसिष्ठइतीहतृचाःसप्तर्षयःशेषेपवित्रोवसिष्ठोवोभौवापवस्वसो
मतिस्रोनित्यद्विपदागायत्र्योऽवितानस्तिस्रःपौष्ण्योवायत्तेपवित्रंपंचाग्नेय्यःसावित्र्यग्निसावित्रीवैश्वदेवीवासा
मंत्याश्त्रिशीपुरउष्णिक्संसविंश्यनुष्टुब्वंत्येचतेपावमान्यध्येतृस्तुतीजागतमूर्ध्वंप्रागुशनसःप्रदेवंदशवत्सप्रिर्भा
लंदनस्त्रिष्टुब्वंतंहेपुर्नहिरण्यस्तूपौत्येत्रिष्टुभौत्रिरस्मैरेणुरादक्षिणानवऋषभस्तौवैश्वामित्रौहारिंहरिमंतःस्वकेपवि
त्रःशिशुर्नकक्षीवांस्त्रिष्टुब्वष्टम्याभिप्रियाणिपंचकविः ॥ २ ॥
॥ हरिःओम् ॥ (९।३।५) हिन्वंतिसूरमुस्रयःस्वसारोजामयस्पतिं । महामिंदुंमहीयुवः ॥ पवमानरुचारुचा

(९।३।५) हिन्वंतीतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यवारुणिर्भृगुःपवमानसोमोगायत्री । (अत्रभार्गवोजमदग्निःपाक्षिकः) ।

देवोदेवेभ्यस्परि । विश्वावसून्याविश ॥ आपवमानसुष्टुतिंवृष्टिंदेवेभ्योदुवः । इषेपवस्वसंयतं ॥ वृषाह्यसिभानुना

द्युमंतंत्वाहवामहे । पवमानःस्वाध्यः ॥ आपवस्वसुवीर्यंमंदमानःस्वायुध । इहोष्विदुवागहि ॥ १ ॥ यदद्भिःप

रिषिच्यसेमृज्यमानोगभस्त्योः । द्रुणासधस्थमश्नुषे ॥ प्रसोमायव्यश्ववत्पवमानायगायत । महेसहस्रचक्षसे ॥ य

स्यवर्णमधुश्चुतंहरिंहिन्वंत्यद्रिभिः । इंदुमिंद्रायपीतये ॥ तस्यतेवाजिनोवयंविश्वाधनानिजिग्युषः । सखित्वमावृणी

महे ॥ वृषापवस्वधारयामरुत्वतेचमत्सरः । विश्वादधानऽओजसा ॥ २ ॥ तंत्वाधर्तारमोण्यो३ःपवमानस्वर्दृशं ।

हिन्वेवाजेषुवाजिनं ॥ अयाचित्तोविपानयाहरिःपवस्वधारया । युजंवाजेषुचोदय ॥ आनऽइंदोमहीमिषंपवस्वविश्वद

र्शतः । अस्मभ्यंसोमगातुवित् ॥ आकलशाऽअनूषतेंदोधाराभिरोजसा । एंद्रस्यपीतयेविश ॥ यस्यतेमद्यंरसंतीव्रं

दुहंत्यद्रिभिः । सपवस्वाभिमातिहा ॥ ३ ॥ राजामेधाभिरीयतेपवमानोमनावधि । अंतरिक्षेणयातवे ॥ आनऽ

इंदोशतग्विनंगवांपोषंस्वश्व्यं । वहाभगत्तिमूतये ॥ आनःसोमसहोजुवोरूपंनवर्चसेभर । सुष्वाणोदेववीतये ॥ अ

र्षासोमद्युमत्तमोभिद्रोणानिरोरुवत् । सीदञ्छ्येनोनयोनिमा ॥ अप्साऽइंद्रायवायवेवरुणायमरुद्भ्यः । सोमोऽअ

र्षतिविष्णवे ॥ ४ ॥ इषंतोकायनोदधदस्मभ्यंसोमविश्वतः । आपवस्वसहस्रिणं ॥ येसोमासःपरावतियेऽर्वावति

सुन्विरे । येवादःशर्यणावति ॥ यऽआर्जीकेषुकृत्वसुयेमध्येपस्त्यानां । येवाजनेषुपंचसु ॥ तेनोवृष्टिंदिवस्परिपवंता

मासुवीर्यं । सुवानादेवासऽइंदवः ॥ पवंतेहर्यतोहरिर्गृणानोजमदग्निना । हिन्वानोगोरधित्वचि ॥ ५ ॥ प्रशुक्रा
सोवयोजुवोहिन्वानासोनसप्तयः । श्रीणानाऽअप्सुमृंजत ॥ तंत्वासुतेष्वाभुवोहिन्विरेदेवतातये । सपवस्वानयारु
चा ॥ आतेदक्षंमयोभुवंवह्निमद्यावृणीमहे । पांतमापुरुस्पृहं ॥ आमंद्रमावरेण्यमाविप्रमामनीषिणं । पांतमा० ॥
आरयिमासुचेतुनमासुक्रतोतनूष्वा । पांतमा० ॥ ६ ॥ (९।३।६) पवस्वविश्वचर्षणेभिविश्वानिकाव्या । सखासखि
भ्यऽईड्यः ॥ ताभ्यांविश्वस्यराजसियेपवमानधामनी । प्रतीचीसोमतस्थतुः ॥ परिधामानियानितेत्वंसोमासिविश्व
तः । पवमानऽऋतुभिःकवे ॥ पवस्वजनयन्निषोभिविश्वानिवार्या । सखासखिभ्यऽऊतये ॥ तवशुक्रासोऽअर्चयो
दिवस्पृष्ठेवितन्वते । पवित्रंसोमधामभिः ॥ ७ ॥ तवेमेसप्तसिंधवःप्रशिषंसोमसिस्रते । तुभ्यंधावंतिधेनवः ॥ प्रसो
मयाहिधारयासुतऽइंद्रायमत्सरः । दधानोऽअक्षितिश्रवः ॥ समुत्वाधीभिरस्वरन्हिन्वतीःसप्तजामयः । विप्रमाजा
विवस्वतः ॥ मृजंतित्वासमग्रुवोव्येजीरावधिष्वणि । रेभोयदज्यसेवने ॥ पवमानस्यतेकवेवाजिन्त्सर्गाऽअसृक्षत ।
अर्वतोनश्रवस्यवः ॥ ८ ॥ अच्छाकोशंमधुश्चुतमसृग्रंवारेऽअव्यये । अवावशंतधीतयः ॥ अच्छासमुद्रमिंदवोस्तंगावोन

(९।३।६) पवस्वेतित्रिंशदृचस्यसूक्तस्यशतंवैखानसाःपवमानसोमएकोनविंश्यादितिसृणामग्निःपवमानोगायत्र्यष्टादश्यनुष्टुप् (शतं
वैखानसाएतेस्वायंभुवाःअतएषांगोत्रंनास्तिएवमग्रेपिनारायणादयऊह्याः) ।

धेनवः । अग्मंनृतस्ययोनिमा+ ॥ प्रणऽइंदोमहेरणऽआपोऽअर्षंतिसिंधवः । यद्गोभिर्वासयिष्यसे ॥ अस्यतेसख्येवयमि
यक्षंतस्त्वोतयः । इंदोसखित्वमुश्मसि ॥ आपवस्वगविष्टयेमहेसोमनृचक्षसे । एंद्रस्यजठरेविश ॥ ९ ॥ महाँऽअसिसो
मज्येष्ठऽउग्राणामिंदऽओजिष्ठः । युध्वासन्छश्वंजिगेथ ॥ यऽउग्रेभ्यश्चिदोजीयान्छूरेभ्यश्चिच्छूरतरः । भूरिदाभ्य
श्चिन्मंहीयान् ॥ त्वंसोमसूरऽएषस्तोकस्यसातातनूनां । वृणीमहेसख्यायवृणीमहेयुज्याय ॥ अग्नऽआयूंषिपवसऽ
आसुवोर्जमिषंचनः । आरेबाधस्वदुच्छुनां ॥ अग्निरृषिःपवमानःपांचजन्यःपुरोहितः । तमीमहेमहागयं+ ॥१०॥
अग्नेपवस्वस्वपाऽअस्मेवर्चःसुवीर्यं । दधद्रयिंमयिपोषं ॥ पवमानोऽअतितिस्रिधोभ्यर्षतिसुष्टुतिं । सूरोनविश्वदर्शतः ॥
सर्ममृजानऽआयुभिःप्रयस्वान्प्रयसेहितः । इंदुरत्योविचक्षणः+ ॥ पवमानऽऋतंबृहच्छुक्रंज्योतिरजीजनत् । कृष्णा
तमांसिजंघनत् ॥ पवमानस्यजंघ्नतोहरेश्चंद्राऽअसृक्षत । जीराऽअजिरशोचिषः ॥ ११ ॥ पवमानोरथीतमःशुभ्रे
भिःशुभ्रशस्तमः । हरिश्चंद्रोमरुद्गणः ॥ पवमानोव्यश्नवद्रश्मिभिर्वाजसातमः । दधत्स्तोत्रेसुवीर्यं ॥ प्रसुवानऽइंदु
रक्षाःपवित्रमत्यव्ययं । पुनानऽइंदुरिंद्रमा ॥ एषसोमोऽअधित्वचिगवांक्रीळत्यद्रिभिः । इंद्रंमदायजोहुवत् ॥ यस्य
तेद्युम्नवत्पयःपवमानाभृतंदिवः । तेननोमृळजीवसे ॥ १२ ॥ (९।३।७) त्वंसोमासिधारयुर्मंद्रऽओजिष्ठोऽअध्व

(९।३।७) त्वंसोमासीतिद्वात्रिंशदृचस्यसूक्तस्याद्यानासप्तानातृचानाभरद्वाजकश्यपगोतमात्रिविश्वामित्रजमदग्निवसिष्ठाऋषयःशिष्टाना

रे । पवस्वमंहयद्रयिः ॥ त्वंसुतोनृमादनोदधन्वान्मत्सरिन्तमः । इंद्रायसूरिरंधसा ॥ त्वंसुष्वाणोऽअद्रिभिरभ्य
र्षकनिक्रदत् । द्युमंतंशुष्ममुत्तमं ॥ इंदुर्हिन्वानोऽअर्षतितिरोवाराण्यव्यया । हरिर्वाजमचिक्रदत् ॥ इंदोव्यव्यम
र्षसिविश्रवांसिविसौभगा । विवाजान्त्सोमगोमतः ॥ १३ ॥ आनऽइंदोशतग्विनंरयिंगोमंतमश्विनं । भरासोमस
हस्रिणं ॥ पवमानासऽइंदवस्तिरःपवित्रमाशवः । इंद्रंयामेभिराशत ॥ ककुहःसोम्योरसऽइंदुरिंद्रायपूर्व्यः । आ
युःपवतऽआयवे ॥ हिन्वंतिसूरमुस्रयःपवमानंमधुश्चुतं । अभिगिरासमस्वरन् ॥ अवितानोऽअजाश्वःपूषायामनिया
मनि । आभक्षत्कन्यासुनः ॥ १४ ॥ अयंसोमःकपर्दिनेघृतंनपवतेमधु । आभ० ॥ अयंतऽआघृणेसुतोघृतंनपव
तेशुचि । आभ० ॥ वाचोजंतुःकवीनांपवस्वसोमधारया । देवेषुरत्नधाऽअसि ॥ आकलशेषुधावतिश्येनोवर्मविगा
हते । अभिद्रोणाकनिक्रदत् ॥ परिप्रसोमतेरसोसर्जिकलशेसुतः । श्येनोनतक्तोऽअर्षति ॥ १५ ॥ पवस्वसोममंदय
न्निंद्रायमधुमत्तमः । असृग्रन्देववीतयेवाजयंतोरथाऽइव ॥ तेसुतासोमदिन्तमाःशुक्रावायुमसृक्षत ॥ ग्राव्णातुन्नोऽ

मागिरसःपवित्रऋषिः (अत्रवसिष्ठोवापवित्रवसिष्ठौवेतिविपक्षौ) पवमानसोमोदेवता दशम्यादितिसृणापूषावा यत्तेपवित्रमित्या-
दिपंचानामग्निःअंत्ययोर्द्वयोःपावमान्यधेतागायत्री षोडश्याद्यास्तिस्रोद्विपदागायत्र्यःत्रिंशीपुरउष्णिक्सप्तविंश्येकात्रिंशीद्वात्रिंश्योनुष्टुभः
(पंचविंश्यादितिसृणांक्रमात्सविताग्निसवितारौविश्वेदेवाइतिदेवताअग्निनासहविकल्पंते) ।

रक्षोहावारमव्ययँ ॥ १६ ॥
अभिष्टुतःपवित्रंसोमगच्छसि । दधत्स्तोत्रेसुवीर्यँ ॥ एषतुन्नोऽअभिष्टुतःपवित्रमतिगाहते । रक्षोहावारमव्ययँ ॥ १६ ॥ यःपोतासंपुनातु
यदंतियच्चदूरकेभयंविंदतिमामिह । पवमानवितज्जहि ॥ पवमानःसोऽअद्यनःपवित्रेणविचर्षणिः । यःपोतासंपुनातु
नः ॥ यत्तेपवित्रमर्चिष्यग्नेविततमंतरा । ब्रह्मतेनपुनीहिनः ॥ यत्तेपवित्रमर्चिवदग्नेतेनपुनीहिनः । ब्रह्मसवैःपुनीहिनः ॥
उभाभ्यांदेवसवितःपवित्रेणसवेनच । मांपुनीहिविश्वतः ॥ १७ ॥ त्रिभिष्ट्वंदेवसवितर्वर्षिष्ठैःसोमधामभिः । अग्नेदक्षैःपु
नीहिनः ॥ पुनंतुमांदेवजनाःपुनंतुवसवोधिया । विश्वेदेवाःपुनीतमाजातवेदःपुनीहिमा ॥ प्रप्यायस्वप्रस्यंदस्वसोमवि
श्वेभिरंशुभिः । देवेभ्यऽउत्तमंहविः+ ॥ उपप्रियंपनिप्नतंयुवानमाहुतीवृधँ । अगन्मविभ्रतोनमः ॥ अलाय्यस्यपरशुर्न
नाशतमापवस्वदेवसोम । आखुंचिदेवदेवसोम ॥ यःपावमानीरध्येत्यृषिभिःसंभृतंरसँ । सर्वंसपूतमश्नातिस्वदितमात
रिश्वना ॥ पावमानीर्योऽअध्येत्यृषिभिःसंभृतंरसँ । तस्मैसरस्वतीदुहेक्षीरंसर्पिर्मधूदकं ॥ १८ ॥ (परिशिष्टं ॥ पावमा
नीःस्वस्त्ययनीःसुदुघाहिघृतश्चुतः । ऋषिभिःसंभृतोरसोब्राह्मणेष्वमृतँहितं ॥ पावमानीर्दिशंतुनऽइमंलोकमथोऽअमुं ।
कामान्त्समर्धयंतुनोदेवीर्देवैःसमाहिताः ॥ येनदेवाःपवित्रेणात्मानंपुनतेसदा । तेनसहस्रधारेणपावमान्यःपुनंतुमां ॥
प्राजापत्यंपवित्रंशतोद्यामंहिरण्मयँ । तेनब्रह्मविदोवयंपूतंब्रह्मपुनीमहे ॥ इंद्रःपुनीतीसहमापुनातुसोमःस्वस्त्यावरु
णःसमीच्या । यमोराजाप्रमृणाभिःपुनातुमाजातवेदामूर्जयँत्यापुनातु ॥ ऋषयस्तुतपस्तेपुःसर्वेस्वर्गंजिगीषवः । तप

सत्तपसोऽयंतुपावमानीर्ऋचोब्रवीत् ॥ १ ॥ यन्मेगर्भेवसतःपापमुग्रंयज्जायमानस्यचकिंचिदन्यत् । जातस्यचयच्चा
पिचवर्धतोमेतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ मातापित्रोर्यन्नकृतंवचोमेयत्स्थावरंजंगममावभूव । विश्वस्यतत्प्रहृषितंव
चोमेतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ गोघ्नात्तस्करत्वात्स्त्रीवधाद्यच्चकिल्बिषं । पापकंचचरणेभ्यस्तत्पावमानीभिरहंपु
नामि ॥ ब्रह्मवधात्सुरापानात्स्वर्णस्तेयाद्वृषलिगमनमैथुनसंगमात् । गुरोर्दाराधिगमनाच्चतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥
बालघ्नान्मातृपितृवधाद्भूमितस्करात्सर्ववर्णगमनमैथुनसंगमात् । पापेभ्यश्चप्रतिग्रहात्सद्यःप्रहरतिसर्वदुष्कृतंतत्पाव
मानीभिरहंपुनामि ॥ क्रयविक्रयाद्योनिदोषाद्भक्षाद्भोज्यात्प्रतिग्रहात् । असंभोजनाच्चापिनृशंसंतत्पावमानीभिरहंपु
नामि ॥ २ ॥ दुर्यष्टंदुरधीतंपापंयच्चाज्ञानतोकृतं । अयाजिताश्चासंयाज्यास्तत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ अमंत्रमन्नंय
त्किंचिद्धूयतेचहुताशने । संवत्सरकृतंपापंतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ ऋतस्ययोनंयोमृतस्यधामविश्वादेवेभ्यःपुण्य
गंधाः । तानऽआपःप्रवहंतुपापंशुद्धागच्छामिसुकृतामुलोकंतत्पावमानीभिरहंपुनामि ॥ पावमानीःस्वस्त्ययनीर्या
भिर्गच्छतिनांदनं । पुण्यांश्चभक्षान्भक्षयत्यमृतत्वंचगच्छति ॥ पावमानीःपितॄन्देवान्ध्यायेद्यश्चसरस्वतीं । पितॄंस्त
स्योपवर्तेतक्षीरंसर्पिर्मधूदकं ॥ पावमानंपरंब्रह्मशुक्रंज्योतिःसनातनं । ऋषींस्तस्योपतिष्ठेतक्षीरंसर्पिर्मधूदकं ॥ पाव
मानंपरंब्रह्मयेपठंतिमनीषिणः । सप्तजन्मभवेद्विप्रोधनाढ्योवेदपारगाः ॥ दशोत्तराण्यृचांश्चैवपावमानीःशतानिषट् ।

एतज्जुहुन्जपेन्मंत्रंघोरंमृत्युभयंहरेत् ॥ ३ ॥ इतिपरि०) (९।४।१) प्रदेवमच्छामधुमंतऽइंदवोसिष्यदंतगावऽआ
नधेनवः । बर्हिषदोवचनावंतऽऊधभिःपरिस्रुतमुस्रियानिर्णिजंधिरे ॥ सरोरुवदभिपूर्वाऽअचिक्रददुपारुहःश्रथयं
स्वादतेहरिः । तिरःपवित्रंपरियन्नुरुज्रयोनिशर्याणिदधतेदेवऽआवरं ॥ वियोममेयम्यासंयतीमदःसाकंवृधापयं
सापिन्वदक्षिता । महीऽअपारेरजसीविवेविददभिव्रजन्नक्षितंपाजऽआददे ॥ समातराविचरन्वाजयन्नपःप्रमेधिरः
स्वधयापिन्वतेपदं । अंशुर्यवेनपिपिशेयतोनृभिःसंजामिभिर्नसतेरक्षतेशिरः ॥ संदक्षेणमनसाजायतेकविर्ऋतस्यग
र्भोनिहितोयमापरः । यूनाहसंताप्रथमंविजज्ञतुर्गुहाहितंजनिमनेममुद्यतं ॥ १९ ॥ मंद्रस्यरूपंविविदुर्मनीषिणः
श्येनोयदंधोऽअभरत्परावतः । तंमर्जयंतसुवृधंनदीष्वाँऽउशंतमंशुंपरियंतमृग्मियं ॥ त्वांमृजंतिदशयोषणःसुतंसोम
ऽऋषिभिर्मतिभिर्धीतिभिर्हितं । अव्योवारेभिरुतदेवहूतिभिर्नृभिर्यतोवाजमादर्षिसातये ॥ परिप्रयंतंवय्यंसुषंसदं
सोमंमनीषाऽअभ्यनूषतस्तुभः । योधारयामधुमाँऽऊर्मिणादिवऽइयर्तिवाचंरयिषाळमर्त्यः ॥ अयंदिवऽइयर्तिविश्व
मारजःसोमःपुनानःकलशेषुसीदति । अद्भिर्गोभिर्मृज्यतेऽअद्रिभिःसुतःपुनानऽइंदुर्वरिवोविदत्प्रियं ॥ एवानःसो

प्रदेवमितिदशर्चस्यसूक्तस्यभालंदनोवत्सप्रिःपवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

चतुर्थेनुवाकेऽष्टादशसूक्तानि (९।४।१)

मपरिषिच्यमानोवयोदधच्चित्रतमंपवस्व । अद्वेषेद्यावापृथिवीहुवेमदेवाधत्तरयिमस्मेसुवीरं ॥ २० ॥ (९१४१२) इषुर्न
धन्वन्प्रतिधीयतेमतिर्वत्सोनमातुरुपसर्ज्यूधनि । उरुधारेवदुहेऽअग्रऽआयत्यस्यव्रतेष्वपिसोमऽइष्यते ॥ उपो
मतिःपृच्यतेसिच्यतेमधुमंद्राजनीचोदतेऽअंतरासनि । पवमानःसंतनिःप्रघ्नतामिवमधुमान्द्रप्सःपरिवारमर्षति ॥
अव्येवधूयुःपवतेपरित्वचिश्रथ्नीतेनप्तीरदितेर्ऋतंयते । हरिरक्रान्यजतःसंयतोमदोनृम्णाशिशानोमहिषोनशोभते ॥
उक्षामिमातिप्रतियंतिधेनवोदेवस्यदेवीरुपयंतिनिष्कृतं । अत्यक्रमीदर्जुनंवारमव्ययमत्कंनन्निक्तंपरिसोमोऽअव्यत ॥
अमृक्तेनरुशतावाससाहरिरमर्त्योनिर्णिजानःपरिव्यत । दिवस्पृष्ठंबर्हणानिर्णिजेकृतोपस्तरणंचम्वोर्नभस्मयं ॥ २१ ॥
सूर्यस्येवरश्मयोद्रावयित्नवोमत्सरासःप्रसुपःसाकमीरते । तंतुंततंपरिसर्गासऽआशवोनेंद्रादृतेपवतेधामकिंचन ॥
सिंधोरिवप्रवणेनिम्नऽआशवोवृषच्युतामदासोगातुमाशत । शंनोनिवेशेद्विपदेचतुष्पदेस्मेवाजाःसोमतिष्ठंतुकृष्टयः ॥
आनःपवस्ववसुमद्धिरण्यवदश्वावद्गोमद्यवमत्सुवीर्यं । यूयंहिसोमपितरोममस्थनदिवोमूर्धानःप्रस्थितावयस्कृतः ॥
एतेसोमाःपवमानासऽइंद्रंरथाऽइवप्रययुःसातिमच्छ । सुताःपवित्रमतियंत्यव्यंहित्वीवव्रिंहरितोवृष्टिमच्छ ॥ इंद्रविं

(९१४१२) इषुर्नेतिदशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोहिरण्यस्तूपःपवमानसोमोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

द्रांयबृहतेपवस्वसुमृळीकोऽअनवद्योरिशादाः। भरांचंद्राणिगृणतेवसूनिदेवैर्द्यावापृथिवीप्रावतंनः॥ २२ ॥ (९।४।३)
त्रिरस्मैसप्तधेनवोदुदुह्रेसत्यामाशिरंपूर्व्येव्योमनि । चत्वार्यन्याभुवनानिनिर्णिजेचारूणिचक्रेयदृतैरवर्धत ॥ सभि
क्षमाणोऽअमृतस्यचारुणऽउभेद्यावाकाव्येनाविशश्रथे । तेजिष्ठाऽअपोमंहनापरिव्यततयदीदेवस्यश्रवसासदोविदुः+ ॥
तेऽअस्यसंतुकेतवोमृत्यवोदाभ्यासोजनुषीऽउभेऽअनु । येभिर्नृम्णाचदेव्याचपुनतऽआदिद्राजानंमननाऽअगृभ्णत ॥
समृज्यमानोदशभिःसुकर्मभिःप्रमध्यमासुमातृषुप्रमेसचा । व्रतानिपानोऽअमृतस्यचारुणऽउभेनृचक्षाऽअनुपश्यते
विशौ ॥ सर्ममृजानऽइंद्रियायधायसऽओभेऽअंतारोदसीहर्षतेहितः । वृषाशुष्मेणबाधतेविदुर्मतीरादेदिशानःशर्य
हेवशुरुधः ॥ २३ ॥ समातरानदद्दशानऽउस्रियोनानंददेतिमरुतामिवस्वनः । जानन्नृतंप्रथमंयत्स्वर्णरंप्रशस्तयेकम
वृणीतसुक्रतुः ॥ रुवतिभीमोवृषभस्तविष्ययाशृंगेशिशानोहरिणीविचक्षणः । आयोनिंसोमःसुकृतंनिषीदतिगव्ययी
त्वग्भवतिनिर्णिगव्ययी ॥ शुचिःपुनानस्तन्वमरेपसमव्येहरिर्न्यधाविष्टसानवि । जुष्टोमित्रायवरुणायवायवेत्रिधा
तुमधुक्रियतेसुकर्मभिः ॥ पवस्वसोमदेववीतयेवृषेंद्रस्यहार्दिसोमधानमाविश । पुरानोबाधाद्दुरितातिपारयक्षेत्रविद्धि
दिशऽआहाविपृच्छते ॥ हितोनसप्तिरभिवाजमर्षेंद्रस्येंदोजठरमापवस्व । नावानसिंधुमतिपर्षिविद्वाञ्छूरोनयुध्यन्न

(९।४।३) त्रिरस्माइतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोरेणुःपवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप्।

वनोनिदर्पः ॥ २४ ॥ (९।४।४) आदक्षिणासृज्यतेशुष्म्या३सदंवेतिद्रुहोरक्षसःपातिजागृविः । हरिरोपशंकृणु
तेनभस्पयऽउपस्तिरेचम्वो३ब्रह्मनिर्णिजे ॥ प्रकृष्टिहेवशूषऽएतिरोरुवदसुर्यं१वर्णंनिरिणीतेऽअस्यतं । जहातिवव्रिंपि
तुरेतिनिष्कृतमुपप्रुतंकृणुतेनिर्णिजंतना ॥ अद्रिभिःसुतःपवतेगभस्त्योवृषायतेनभसावेपतेमती । समोदतेनसंतेसा
धतेगिरानेनिक्तेऽअप्सुयजतेपरीमणि ॥ परिद्युक्षंसहसःपर्वतावृधंमध्वःसिंचंतिहर्म्यस्यसक्षणिं । आयस्मिन्गावःसुहु
तादऽऊधनिमूर्धन्छ्रीणंत्यग्रियंवरीमभिः ॥ समीरथंनभुरिजोरहेषतदशस्वसारोऽअदितेरुपस्थऽआ । जिगादुपज्रय
तिगोरपीच्यंपदंयदस्यमतुथाऽअजीजनन् ॥ २५ ॥ श्येनोनयोनिंसदनंधियाकृतंहिरण्ययमासदंदेवऽएषति । एरि
णंतिबर्हिषिप्रियंगिराश्वोनदेवाँऽअप्येतियज्ञियः ॥ पराव्यक्तोऽअरुषोदिवःकविर्वृषात्रिपृष्ठोऽअनविष्टगाऽअभि ।
सहस्रणीतिर्यतिःपरायतीरेभोनपूर्वीरुषसोविराजति ॥ त्वेषंरूपंकृणुतेवर्णोऽअस्यसयत्राशयत्समृतासेधतिस्रिधः ।
अप्सायातिस्वधयादैव्यंजनंसंसुष्टुतीनसतेसंगोऽअग्रया ॥ उक्षेवयूथापरियन्नरावीदधित्विषीरधितसूर्यस्य । दिव्यः
सुपर्णोवचक्षतक्षांसोमःपरिक्रतुनापश्यतेजाः+ ॥ २६ ॥ (९।४।५) हरिंमृजंत्यरुषोनयुज्यतेसंधेनुभिःकलशेसोमो

(९।४।४) आदक्षिणेतिनवर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रऋषभःपवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । (९।४।५) हरिंमृजंतीतिनवर्चस्यसूक्तस्यां
गिरसोहरिमंतःपवमानसोमोजगती ।

ऽअज्यते । उद्वाचमीरयतिहिन्वतेमतीपुरुष्टुतस्यकतिचित्परिप्रियः ॥ साकंवदंतिबहवोमनीषिणऽइंद्रस्यसोमंजठरेय
दादुहुः । यदीमृजंतिसुगभस्तयोनरःसनीळाभिर्दशभिःकाम्यंमधु ॥ अरममाणोऽअत्येतिगाऽअभिसूर्यस्यप्रियंदुहि
तुस्तिरोरवं । अन्वस्मैजोषमभरद्विनंगृसःसंद्धयीभिःस्वसृभिःक्षेतिजामिभिः ॥ नृधूतोऽअद्रिषुतोबर्हिषिप्रियःपतिर्गि
वांप्रदिवऽइंदुर्ऋत्वियः । पुरंधिवान्मनुषोयज्ञसाधनःशुचिर्धियापवतेसोमऽइंद्रते ॥ नृबाहुभ्यांचोदितोधारयासुतो
नुष्वधंपवतेसोमऽइंद्रते । आप्राःक्रतून्समजैरध्वरेमतीर्वेर्नद्रुषच्चम्वो३ रासदद्धरिः ॥ २७ ॥ अंशुंदुहंतिस्तनयंतम
क्षितंकविंकवयोपसोमनीषिणः । समीगावोमतयोयंतिसंयतऽऋतस्ययोनासदनेपुनर्भुवः ॥ नाभापृथिव्याधरुणोम
होदिवो३पामूर्मौसिंधुष्वंतरुक्षितः । इंद्रस्यवज्रोवृषभोविभूवसुःसोमोहृदेपवतेचारुमत्सरः+ ॥ सतूपवस्वपरिपार्थिवं
रजस्तोत्रेशिक्षन्नाधून्वतेचसुक्रतो । मानोनिर्भागवसुनःसादनस्पृशोरयिंपिशंगंबहुलंवसीमहि ॥ आतूनऽइंदोशतदा
त्वश्व्यंसहस्रदातुपशुमद्धिरण्यवत् । उपमास्वबृहतीरेवतीरिषोधिस्तोत्रस्यपवमाननोगहि ॥ २८ ॥ (९।४।६) स्त्रके
द्रप्सस्यधमतःसमस्वरन्नृतस्ययोनासमरंतनाभयः ।. त्रीन्त्समूर्ध्नोऽअसुरश्चक्रऽआरभेसत्यस्यनावःसुकृतमपीपरन् ॥
सम्यक्सम्यंचोमहिषाऽअहेषतसिंधोरूर्मावधिवेनाऽअवीविपन् । मधोर्धाराभिर्जनयंतोऽअर्कमित्प्रियामिंद्रस्यतन्वं

(९।४।६) स्त्रकेद्रप्सस्येतिनवर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःपवित्रःपवमानसोमोजगती ।

मवीवृधन् ॥ पवित्रवंतः परिवाचमासतेपितैषांप्रत्नोऽअभिरक्षतिव्रतं । महःसमुद्रंवरुणस्तिरोदधेधीराऽइच्छेकुर्धरुणे
ष्वारभं ॥ सहस्रधारेवतेसमस्वरन्दिवोनाकेमधुजिह्वाऽअसश्चतः । अस्यस्पशोननिमिषंतिभूर्णयःपदेपदेपाशिनःसं
तिसेतवः ॥ पितुर्मातुरध्यायेसमस्वरन्नृचाशोचंतःसंदहंतोऽअव्रतान् । इंद्रद्विष्टामपधमंतिमाययात्वचमसिक्नींभूम
नोदिवस्परि ॥ २९ ॥ प्रत्नान्मानादध्यायेसमस्वरन्छ्लोकयंत्रासोरभसस्यमंतवः । अपानक्षासोबधिराऽअहासतऋ
तस्यपंथांनतरंतिदुष्कृतः ॥ सहस्रधारेवितेपवित्रऽआवाचंपुनंतिकवयोमनीषिणः । रुद्रासऽएषामिषिरासोऽअद्रु
हःस्पशःस्वंचःसुदृशोनृचक्षसः ॥ ऋतस्यगोपानदभायसुक्रतुस्त्रीषपवित्राहृद्यंतरादधे । विद्वान्त्सविश्वाभुवनाभि
पश्यत्यवाजुष्टान्विध्यतिकर्तेऽअव्रतान्+ ॥ ऋतस्यतंतुर्विततःपवित्रऽआजिह्वायाऽअग्रेवरुणस्यमायया । धीराश्चित्त
त्समिनक्षंतऽआशतात्राकर्तमवपदात्यप्रभुः ॥ ३० ॥ (९।४।७) शिशुर्नजातोवचक्रदद्वनेस्वर्यद्वाज्यरुषःसिषा
सति । दिवोरेतसासचतेपयोवृधातमीमहेसुमतीशर्मसप्रथः ॥ दिवोयस्कंभोधरुणःस्वाततऽआपूर्णोऽअंशुःपर्येतिवि
श्वतः । सेमेमहीरोदसीयक्षदावृतासमीचीनेदाधारसमिषःकविः+ ॥ महिप्सरःसुकृतंसोम्यंमधूर्वीगव्यूतिरदितेर्ऋ
तंयते । ईशेयोवृष्टेरितऽउस्रियोवृषापांनेतायऽइतऽऊतिर्ऋग्मियः ॥ आत्मन्वन्नभोदुह्यतेघृतंपयऽऋतस्यनाभिरमृतं

(९।४।७) शिशुर्नेतिनवर्चस्यसूक्तस्यदैर्घतमसःकक्षीवान्पवमानसोमोजगत्यष्टमीत्रिष्टुप् ।

अरावीदंशुःसचमानऽऊर्मिणादेवाव्यं१मनुषेपि
विजायते । समीचीनाःसुदानवःप्रीणंतितंनरोहितमवंमेहंतिपेरवः ॥ ३१ ॥ सहस्रधारेवताऽअसश्चतस्तृतीयेसंतुर
न्वतित्वचं । दधातिगर्भमदितेरुपस्थऽआयेनतोकंचतनयंचधामहे ॥ श्वेतंरूपंकृणुतेयत्सिषासतिसोमोमीढ्वाँऽ
जसिप्रजावतीः । चतस्रोनाभोनिहिताऽअवोदिवोहविर्भरंत्यमृतंघृतश्चुतः ॥ अधश्वेतंकलशंगोभिरक्तंकार्ष्मन्नावाज्य
असुरोवेदभूमनः । धियाशमीसचतेसेमभिप्रवद्दिवस्कवंधमवदर्पदुद्रिणं ॥ अद्भिःसोमपपृचानस्यतेरसोव्योवारंविपव
क्रमीत्ससवान् । आहिन्विरेमनसादेवयंतःकक्षीवतेशतहिमायगोनां ॥ ३२ ॥ (९।४।८) अभिप्रियाणिपवतेच
मानधावति । समृज्यमानःकविभिर्मदिन्तमस्वदस्वेंद्रायपवमानपीतये ॥ ऋतस्यजिह्वापवतेम
नोहितोनामानियह्वोऽअधियेषुवर्धते । आसूर्यस्यबृहतोबृहन्नधिरथंविष्वंचमरुहद्विचक्षणः+ ॥ अवद्युतानःकु
धुप्रियंवक्तापतिर्धियोऽअस्याऽअदाभ्यः । दधातिपुत्रःपित्रोरपीच्यं१नामतृतीयमधिरोचनेदिवः+ ॥ अद्रि
लशाँऽअचिक्रदन्नृभिर्येमानःकोशऽआहिरण्यये । अभीमृतस्यदोहनाऽअनूषताधित्रिपृष्ठऽउषसोविराजति ॥ अद्रि
भिःसुतोमतिभिश्चनोहितःप्ररोचयन्रोदसीमातराशुचिः । रोमाण्यव्यासमयाविधावतिमधोर्धारापिन्वमानादिवेदिवे

(९।४।८) अभिप्रियाणीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःकविःपवमानसोमोजगती ।

वे ॥ परिसोमप्रधन्वास्वस्तयेनृभिः पुनानोऽअभिवासयाशिरं । येतेमदाऽआहनसोविहायसस्तेभिरिंद्रंचोदयदातवे ॥
मघं+ ॥ ३३ ॥ इतिसप्तमाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥
पंचाशाध्यायेवर्गाः ३३ सूक्तानि ११ ऋचः १६३ ॥ त्यागः ॥ पवमानायसोमाये.४८ अग्नयेपवमानाये.३ पवमानायसोमाये.३१ ॥
[भे. प. पवमानायसो.१८ पूष्णेपवमानायसोमाये ३ पवमानायसोमाये.१०] अग्नयेपवमानाये.५ [भे. प. अग्नयेप.२ सवित्र. अग्नि-
सवितृभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य.] पवमानायसोमाये.३ पावमान्यध्येतृभ्यइ.२ पवमानायसोमाये. ७१ ॥ इतिसप्तमेद्वितीयः ॥
धर्तेंप्रराजाचोदसः सोमस्यवसुर्भारद्वाजः प्रसोमस्यासावीतितित्रिष्टुवंतंप्रतेष्टाचत्वारिंशद्दपिगणादशर्चीअकृष्टामापाः प्रथमेसिकतानिवावरीद्विती
द्रायद्वादशवेनोभार्गवोद्वित्रिष्टुवंतंप्रतेष्टाचत्वारिंशद्दपिगणादशर्चीअकृष्टामापाः प्रथमेसिकतानिवावरीद्विती
येपृश्नियोजास्तृतीयेंत्रयश्चतुर्थेत्रेः पंचांत्यागृत्समदः प्रतुनवोशनायंसोमोष्टौप्रोस्यसप्तप्रहिन्वानः पङ्वसिष्ठः ॥ ३ ॥
॥ हरिः ओम् ॥ (९।४।९) धर्तादिवः पवतेकृत्व्योरसोदक्षोदेवानामनुमाद्योनृभिः । हरिः सृजानोऽअत्योनस
त्वभिर्वृथापाजांसिकृणुतेनदीष्वा+ ॥ शूरोनधत्तऽआयुधागभस्त्योः स्वः सिषासन्नथिरोगविष्टिषु । इंद्रस्यशुष्ममी
रयन्नपस्युभिरिंदुर्हिन्वानोऽअज्यतेमनीषिभिः ॥ इंद्रस्यसोमपवमानऽऊर्मिणातविष्यमाणोजठरेष्वाविश । प्रणः पि

(९।४।९) धर्तेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार्गवः कविः पवमानसोमोजगती ।

विश्वस्यराजापवतेस्वर्दृशऽऋतस्यधीतिमृषिषाळवीवशत् ।
न्वविद्युदभ्रेवरोदसीधियानवाजाँऽउपमासिशश्वतः ॥ वृषेवयूथापरिकोशमर्षस्यपामुपस्थेवृषभःकनिक्रदत् । सइंद्राय
यःसूर्यस्यासिरेणमृज्यतेपितामतीनामसमष्टकाव्यः ॥ १ ॥ (९।४।१०) एषप्रकोशेमधुमाँऽअचिक्रददिंद्रस्यवज्रोवपुषोवपुष्ट
पवसेमत्सरिन्तमोयथाजेपामसमिथेत्वोतयः ॥ सपूर्व्यःपवतेयंदिवस्परिश्येनोमथायदिषितस्तिरोर
रः । अभीमृतस्यसुदुघाघृतश्चुतोवाश्राऽअर्षतिपयसेवधेनवः ॥ तेनःपूर्वासऽउपरासऽइंदवोमहेवाजायधन्वंतुगो
जः । समध्वऽआयुवतेवेविजानऽइत्कृशानोरस्तुर्मनसाहविभ्युषा ॥ अयंनोविद्वान्वनवद्वनुष्यतऽइंदुःसत्राचामनसापुरुष्टु
मंते । ईक्षेण्यासोऽअह्योऽ३ नचारवोब्रह्मब्रह्मयेजुजुषुर्हविर्हविः ॥ चक्रिर्दिवःपवतेकृत्व्योरसोमहाँऽअदब्धोवरुणोहुरुग्य
तः । इनस्ययःसदनेगर्भमादधेगवामुरुब्जमभ्यर्षतिव्रजं ॥ २ ॥ (९।४।११) प्रराजावाचंजनयन्नसिष्यददपो
ते । असाविमित्रोवृजनेषुयज्ञियोत्योनयूथेवृषयुःकनिक्रदत् ॥ इंद्रायसोमपरिषिच्यसे
वसानोऽअभिगाऽइयक्षति । गृभ्णातिरिप्रमविरस्यतान्वाशुद्धोदेवानामुपयातिनिष्कृतं ॥ समुद्रियाऽअप्सरसोम
नृभिर्नृचक्षाऽऊर्मिःकविरज्यसेवने । पूर्वीर्हितेस्रुतयःसंतियातवेसहस्रमश्वाहरयश्चमूपदः ॥ गोजिन्नःसोमर
नीषिणमासीनाऽअंतरभिसोममक्षरन् । ताऽईंहिन्वंतिहर्म्यस्यसक्षणियाचंतेसुम्नंपवमानमक्षितं ॥

(९।४।१०) एषइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःकविःपवमानसोमोजगती। (९।४।११) प्रराजेतिपचर्चस्यसूक्तस्यभार्गव.कवि.पवमानसोमो

थुजिद्धिरण्युजित्स्वर्जिदब्जित्पवतेसहस्त्रजित् । यंदेवासश्चक्रिरेपीतयेमदंस्वादिष्ठंद्रप्समरुणंमयोभुवं ॥ एतानिसोम पवमानोऽअस्मयुःसत्यानिकृण्वन्द्रविणान्यर्षसि । जहिशत्रुमंतिकेदूरकेचयऽउर्वींगव्यूतिमभयंचनस्कृधि ॥ ३ ॥ (९।४।१२) अचोदसोनोधन्वंत्विंदवःप्रसुवानासोबृहद्दिवेषुहरयः । विचनशन्नऽइषोऽअरातयोर्योनशंतसनिषंत नोधियः ॥ प्रणोधन्वंत्विंदवोमदच्युतोधनावायेभिरर्वतोजुनीमसि । तिरोमर्तस्यकस्यचित्परिह्वृतिंवयंधनानिविश्व धाभरेमहि ॥ उतस्वस्याऽअरात्याऽअरिर्हिषऽउतान्यस्याऽअरात्यावृकोहिषः । धन्वन्नतृष्णासमरीततांऽअभिसोम जहिपवमानदुराध्यः* ॥ दिवितेनाभापरमोयऽआददेपृथिव्यास्तेरुरुहुःसानविक्षिपः । अद्रयस्त्वाबप्सतिगोरधित्व च्यं१प्सुत्वाहस्तैर्दुदुहुर्मनीषिणः ॥ एवातऽइंदोसुभ्वंसुपेशसंरसंतुंजंतिप्रथमाऽअभिश्रियः । निदंनिदंपवमाननिता रिषऽआविस्तेशुष्मोभवतुप्रियोमदः ॥ ४ ॥ (९।४।१३) सोमस्यधारापवतेनृचक्षसऽऋतेनदेवान्हवतेदिवस्परि । बृहस्पतेरवथेनाविदिद्युतेसमुद्रासोनसवनानिविव्यचुः ॥ यंत्वावाजिन्नघ्न्याऽअभ्यनूषतायोहतंयोनिमारोहसिद्युमा न् । मघोनामायुःप्रतिरन्महिश्रवऽइंद्रायसोमपवसेवृषामदः ॥ एंद्रस्यकुक्षापवतेमदिन्तमऽऊर्जंवसानःश्रवसेसुमंग

जगती । (९।४।१२) अचोदसइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःकविःपवमानसोमोजगती । (९।४।१३) सोमस्येतिपंचर्चस्यसूक्तस्य भारद्वाजोवसुःपवमानसोमोजगती ।

तंत्वादेवेभ्योमधुमत्तमंनरःसहस्रधारंदुहतेदशक्षि
लः । प्रत्यङ्सविश्वाभुवनाभिपप्रथेक्रीळन्हरिरत्यःस्यंदतेवृषा ॥ तंत्वाहस्तिनोमधुमंतमद्रिभिर्दुहंत्यप्सुवृ
षः । नृभिःसोमप्रच्युतोग्रावभिःसुतोविश्वान्देवाँऽआपवस्वासहस्रजित् ॥ (९।४।१४) प्रसोमस्यपवमानस्यो
र्मयःइंद्रंस्ययंतिजठरंसुपेशसः । दध्नायदीमुन्नीतायशसागवांदानायशूरमुदमंदिषुःसुताः ॥ अच्छाहिसोमःकलशाँ
ऽअसिष्यददत्योनवोळ्हारघुवर्तनिर्वृषा । अथादेवानामुभयस्यजन्मनोविद्वाँऽअश्नोत्यमुतऽइतश्चयत् ॥ आनःसोमप
वमानःकिरावस्विंदोभवमघवाराधसोमहः । शिक्षावयोधोवसवेसुचेतुनामानोगयमारेऽअस्मत्परासिचः ॥ आनःपू
षापवमानःसुरातयोमित्रोगच्छंतुवरुणःसजोषसः । बृहस्पतिर्मरुतोवायुरश्विनात्वष्टासवितासुयमासरस्वती ॥ उ
भेद्यावापृथिवीविश्वमिन्वेऽअर्यमादेवोऽअदितिर्विधाता । भगोनृशंसऽउर्वन्तरिक्षंविश्वेदेवाःपवमानंजुषंत ॥ ६ ॥
(९।४।१५) असर्जिसोमोऽअरुषोवृषाहरीराजेवदस्मोऽअभिगाऽअचिक्रदत् । पुनानोवारंपर्येत्यव्ययंश्येनोनयो
निंघृतवंतमासदं ॥ कविर्वेधस्यापर्येषिमाहिनमत्योनमृष्टोऽअभिवाजमर्षसि । अपसेधन्दुरितासोममृळयघृतंवसानः
भंदशक्षिपः । इंद्रंसोममादयन्दैव्यंजनंसिंधोरिवोर्मिःपवमानोऽअर्षसि ॥ ५ ॥

(९।४।१४) प्रसोमस्येतिपचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजोवसुःपवमानसोमोजगत्यानिष्टुप् । (९।४।१५) असर्जीतिपंचर्चस्यसूक्तस्य
भारद्वाजोवसुःपवमानसोमोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

पारंयासिनिर्णिजं ॥ पर्जन्यःपितामहिषस्यपर्णिनोनाभापृथिव्यागिरिषुक्षयंदधे । स्वसारऽआपोऽअभिगाऽउतासर
न्त्संग्रावभिर्नसतेवीतेऽअध्वरे ॥ जायेवपत्यावधिशेवमंहसेपज्रायागर्भशृणुहिब्रवीमिते । अंतर्वाणीषुप्रचरासुजी
वसेनिंद्योवृजनेसोमजागृहि ॥ यथापूर्वेभ्यःशतसाऽअमृध्रःसहस्रसाःपर्ययावाजमिंदो । एवापवस्वसुवितायनव्यसेत
वव्रतमन्वापःसचंते ॥ ७ ॥ (९।४।१६) पवित्रंतेविततंब्रह्मणस्पतेप्रभुर्गात्राणिपर्येषिविश्वतः । अतप्ततनूर्नतदा
मोऽअश्नुतेशृतासऽइद्वहंतस्तत्समाशत ॥ तपोष्पवित्रंविततंदिवस्पदेशोचंतोऽअस्यतंतवोव्यस्थिरन् । अवंत्यस्यपवी
तारमाशवोदिवस्पृष्ठमधितिष्ठंतिचेतसा ॥ अरूरुचदुषसःपृश्निरग्रियऽउक्षाबिभर्तिभुवनानिवाजयुः । मायाविनोममिरे
ऽअस्यमाययानृचक्षसःपितरोगर्भमादधुः ॥ गंधर्वऽइत्थापदमस्यरक्षतिपातिदेवानांजनिमान्यद्भुतः । गृभ्णातिरिपुं
निधयानिधापतिःसुकृत्तमामधुनोभक्षमाशत ॥ हविर्हविष्मोमहिसद्मदैव्यंनभोवसानःपरियास्यध्वरं । राजापवित्रर
थोवाजमारुहःसहस्रभृष्टिर्जयसिश्रवोबृहत् ॥ ८ ॥ (९।४।१७) पवस्वदेवमादनोविचर्षणिरप्साऽइंद्रायवरुणाय
वायवे । कृधीनोऽअद्यवरिवःस्वस्तिमदुरुक्षितौगृणीहिदैव्यंजनं ॥ आयस्तस्थौभुवनान्यमर्त्योविश्वानिसोमःप

(९।४।१६) पवित्रंतइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःपवित्रःपवमानसोमोजगती । (९।४।१७) पवस्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवाच्यः
प्रजापतिःपवमानसोमोजगती ।

रितान्यर्षति । शृण्वन्मंतृतंविनृतंमभिष्टयऽइंदुःसिषक्त्युषसंनसूर्यः ॥ आ यो गोभिः सृज्यतऽओषधीष्वा देवानां सु
म्नऽइषयन्नुपावसुः । आ विद्युता पवते धारया सुतऽइंद्रं सोमो मादयन्दैव्यं जनं ॥ एष स्य सोमः पवते सहस्रजिद्धिन्वानो
वाचमिषिरामुषर्बुधं । इंदुः समुद्रमुदियर्ति वायुभिरेंद्रस्य हार्दि कलशेषु सीदति ॥ अभि त्यं गावः पयसा पयोवृधं सोमं श्री
णंति मतिभिः स्वर्विदं । धनंजयः पवते कृत्व्यो रसो विप्रः कविः काव्येना स्वर्चनाः ॥ ९ ॥ (९।४।१८) [illegible]
पुतः परिस्रवापामीवाभवतूर्वसामासुह । [illegible] ॥ अस्मान्त्समर्ये पवमा
नचोदय दक्षो देवानामसि हि प्रियो मदः । जहि शत्रूँरभ्या भंदनायतः पिबेंद्र सोममव नो मृधो जहि ॥ अदब्धऽइंदो पवसे
मदिन्तमऽआत्मेंद्रस्य भवसि धासिरुत्तमः । अभि स्वरंति बहवो मनीषिणो राजानमस्य भुवनस्य निंसते ॥ सहस्रणीथः
शतधारोऽअद्भुतऽइंद्रायेंदुः पवते काम्यं मधु । जयन्क्षेत्रमभ्यर्षा जयन्नपऽउरुं नो गातुं कृणु सोम मीढ्वः ॥ कनिक्रदत्कल
शे गोभिरज्यसे व्यव्ययं समया वारमर्षसि । मर्मृज्यमानोऽअत्यो न सानसिरिंद्रस्य सोम जठरे समक्षरः ॥ स्वादुः पवस्व
दिव्याय जन्मने स्वादुरिंद्राय सुहवीतुनाम्ने । स्वादुर्मित्राय वरुणाय वायवे बृहस्पतये मधुमाँऽअदाभ्यः ॥ १० ॥ अ
त्यं मृजंति कलशे दश क्षिपः प्र विप्राणां मतयो वाचऽईरते । पवमानाऽअभ्यर्षंति सुष्टुतिमेंद्रं विशंति मदिरासऽइंदवः ॥

(९।४।१८) [illegible] ।

पवमानोऽअभ्यर्षासुवीर्यमुर्वींगव्यूतिंमहिशर्मसप्रथः । मार्किर्नोऽअस्यपरिषूतिरीशतेंदोजयेमत्वयाधनंधनं ॥ अधि
द्यामस्थाद्वृषभोविचक्षणोरूरुचद्विदिवोरोचनाकविः । राजापवित्रमत्येतिरोरुवद्दिवःपीयूषंदुहतेनृचक्षसः ॥ दिवो
नाकेमधुजिह्वाऽअसश्चतोवेनादुहन्त्युक्षणंगिरिष्ठां । अप्सुद्रप्संवावृधानंसमुद्रऽआसिंधोरूर्मामधुमंतंपवित्रऽआ+ ॥
नाकेसुपर्णमुपपप्तिवांसंगिरोवेनानामकृपंतपूर्वीः । शिशुंरिहंतिमतयःपनिप्नतंहिरण्ययंशकुनंक्षामणिस्थां+ ॥ ऊर्ध्वो
गंधर्वोऽअधिनाकेऽअस्थाद्विश्वारूपाप्रतिचक्षाणोऽअस्य । भानुःशुक्रेणशोचिषाव्यद्यौत्प्रारूरुचद्रोदसीमातराशुचिः
॥ ११ ॥ (९।५।१) प्रतेऽआशवःपवमानधीजवोमदाऽअर्षंतिरघुजाऽइवत्मना । दिव्याःसुपर्णामधुमंतऽइंदवो
मदिन्तमासःपरिकोशमासते ॥ प्रतेमदासोमदिरासऽआशवोसृक्षतरथ्यासोयथापृथक् । धेनुर्नवत्संपयसाभिवज्रि
णमिंद्रमिंदवोमधुमंतऽऊर्मयः ॥ अत्योनहियानोऽअभिवाजमर्षस्वर्वित्कोशंदिवोऽअद्रिमातरं । वृषापवित्रेऽअधि
सानोऽअव्ययेसोमःपुनानऽइंद्रियायधायसे ॥ प्रतऽआश्विनीःपवमानधीजुवोदिव्याऽअसृग्रन्पयसाधरीमणि । प्रां

पंचमेनुवाकेएकादशसूक्तानि (९।५।१) प्रतआशवइत्यष्टाचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यआद्यानांदशानामकृष्टामाषाऋषयःएकादश्यादि
दशानांसिकतानिवावरीएकविंश्यादिदशानांपृश्नियोजाःएकत्रिंश्यादिदशानामत्रयःएकचत्वारिंश्यादिपंचानांभौमोत्रिःअंत्यानांतिसृणां
शौनकोगृत्समदःपवमानसोमोजगती ।

तर्क्षयः स्थाविरीरसृक्षतयेत्वामृजंत्यृषिषाणवेधसः ॥ विश्वाधामानिविश्वचक्षऽऋभ्वसः प्रभोस्तेसतः परियंतिकेतवः ।
व्यानशिः पवसेसोमधर्मभिः पतिर्विश्वस्यभुवनस्यराजसि ॥ १२ ॥ उभयतः पवमानस्यरश्मयोध्रुवस्यसतः परियंतिके
तवः । यदीपवित्रेऽअधिमृज्यतेहरिः सत्तानियोनाकुलशेषुसीदति ॥ यज्ञस्यकेतुः पवतेस्वध्वरः सोमोदेवानामुपयाति
निष्कृतं । सहस्रधारः परिकोशमर्षतिवृषापवित्रमत्येतिरोरुवत् ॥ राजासमुद्रंनद्योविगाहतेपामूर्मिसचतेसिंधुषुश्रि
तः । अध्यस्थात्सानुपवमानोऽअव्ययंनाभापृथिव्याधरुणोमहोदिवः+ ॥ दिवोनसानुस्तनयन्नचिक्रदद्द्यौश्चयस्यपृ
थिवीचधर्मभिः । इंद्रस्यसख्यंपवतेविवेविदत्सोमः पुनानः कलशेषुसीदति ॥ ज्योतिर्यज्ञस्यपवतेमधुप्रियंपितादेवा
नांजनिताविभूवसुः । दधातिरत्नंस्वधयोरपीच्यंमदिन्तमोमत्सरऽइंद्रियोरसः ॥ १३ ॥ अभिक्रंदन्कलशंवाज्यर्ष
तिपतिर्दिवः शतधारोविचक्षणः । हरिर्मित्रस्यसदनेषुसीदतिमर्मृजानोविभिः सिंधुभिर्वृषा ॥ अग्रेसिंधूनांपवमानोऽ
अर्षत्यग्रेवाचोऽअग्रियोगोषुगच्छति । अग्रेवाजस्यभजतेमहाधनंस्वायुधः सोतृभिः पूयतेवृषा ॥ अयंमतवान्छकुनोय
थाहितोव्येससारपवमानऽऊर्मिणा । तवक्रत्वारोदसीऽअंतराकवेशुचिर्धियापवतेसोमऽइंद्रते ॥ द्रापिंवसानोयज
तोदिविस्पृशमंतरिक्षप्राभुवनेष्वर्पितः । स्वर्जज्ञानोनभसाभ्यक्रमीत्प्रत्नमस्यपितरमाविवासति ॥ सोऽअस्यविशेमहि
शर्मयच्छतियोऽअस्यधामप्रथमंव्यानशे । पदंयदस्यपरमेव्योमन्यतोविश्वाऽअभिसंयातिसंयतः ॥ १४ ॥ प्रोऽअं

यासीदिंदुरिंद्रस्यनिष्कृतंसखासख्युर्नप्रमिनातिसंगिरः । मर्यऽइवयुवतिभिःसमर्षतिसोमःकलशेशतयाम्नापथा+ ॥
प्रवोधियोमंद्रयुवोविपन्युवःपनस्युवःसंवसनेष्वक्रमुः । सोमंमनीषाऽअभ्यनूषतस्तुभोभिधेनवःपयसेमशिश्रयुः ॥
आनःसोमसंयतंपिप्युषीमिषमिंदोपवस्वपवमानोऽअस्रिधं । यानोदोहतेत्रिरहन्नसश्चुषीक्षुमद्वाजवन्मधुमत्सुवीर्यं ॥
वृषामतीनांपवतेविचक्षणःसोमोऽअह्नःप्रतरीतोषसोदिवः । क्राणासिंधूनांकलशाँऽअवीवशदिंद्रस्यहार्द्याविशन्मनी
षिभिः ॥ मनीषिभिःपवतेपूर्व्यःकविर्नृभिर्यतःपरिकोशाँऽअचिक्रदत् । त्रितस्यनामजनयन्मधुक्षरदिंद्रस्यवायोःस
ख्यायकर्तवे ॥ १५ ॥ अयंपुनानऽउषसोविरोचयदयंसिंधुभ्योऽअभवदुलोककृत् । अयंत्रिःसप्तदुदुहानऽआशिरं
सोमोहृदेपवतेचारुमत्सरः+ ॥ पवस्वसोमदिव्येषुधामसुसृजानऽइंदोकलशेपवित्रऽआ । सीदन्निंद्रस्यजठरेकनिक्रद
न्नृभिर्यतःसूर्यमारोहयोदिवि+ ॥ अद्रिभिःसुतःपवसेपवित्रऽआँऽइंदविंद्रस्यजठरेष्वाविशन् । त्वंनृचक्षाऽअभवोवि
चक्षणसोमगोत्रमंगिरोभ्योवृणोरप ॥ त्वांसोमपवमानंस्वाध्योनुविप्रासोऽअमदन्नवस्यवः । त्वांसुपर्णऽआभरद्दिव
स्परींदोविश्वाभिर्मतिभिःपरिष्कृतं ॥ अव्येपुनानंपरिवारऽऊर्मिणाहरिंनवंतेऽअभिसप्तधेनवः । अपामुपस्थेऽअध्या
यवःकविमृतस्ययोनामहिषाऽअहेषत ॥ १६ ॥ इंदुःपुनानोऽअतिगाहतेमृधोविश्वानिकृण्वन्त्सुपथानियज्यवे ।
गाःकृण्वानोनिर्णिजंहर्यतःकविरत्योनक्रीळन्परिवारमर्षति ॥ असश्चतःशतधाराऽअभिश्रियोहरिंनवंतेवताऽउग्र

न्युर्वः । क्षिपोमृजंतिपरिगोभिरावृतंतृतीयेपृष्ठेऽअधिरोचनेदिवः+ ॥ तवेमाःप्रजादिव्यस्यरेतसस्त्वंविश्वस्यभुवन
स्यराजसि । अथेदंविश्वंपवमानतेवशेत्वमिंदोप्रथमोधामधाऽअसि ॥ त्वंसमुद्रोऽअसिविश्ववित्कवेतवेमाःपंचप्रदि
शोविधर्मणि । त्वंद्यांचपृथिवींचातिजभ्रिषेतवज्योतींषिपवमानसूर्यः ॥ त्वंपवित्रेरजसोविधर्मणिदेवेभ्यःसोमपव
मानपूयसे । त्वामुशिजःप्रथमाऽअगृभ्णततुभ्येमाविश्वाभुवनानियेमिरे ॥ १७ ॥ प्ररेभऽएत्यतिवारमव्ययंवृषाव
नेष्ववचक्रदद्धरिः । संधीतयोवावशानाऽअनूषतशिशुंरिहंतिमतयःपनिप्रतं ॥ ससूर्यस्यरश्मिभिःपरिव्यततंतुंत
न्वानस्त्रिवृतंयथाविदे । नयन्नृतस्यप्रशिषोनवीयसीःपतिर्जनीनामुपयातिनिष्कृतं+ ॥ राजासिंधूनांपवतेपतिर्दिवऽ
ऋतस्ययातिपथिभिःकनिक्रदत् । सहस्रधारःपरिषिच्यतेहरिःपुनानोवाचंजनयन्नुपावसुः ॥ पवमानमह्यर्णोविधावसि
सूरोनचित्रोऽअव्ययानिपव्यया । गभस्तिपूतोनृभिरद्रिभिःसुतोमहेवाजायधन्यायधन्वसि ॥ इषमूर्जंपवमानाभ्यर्ष
सिश्येनोनवंसुकलशेषुसीदसि । इंद्रायमद्वामद्योमदःसुतोदिवोविष्टंभऽउपमोविचक्षणः+ ॥ १८ ॥ सप्तस्वसारोऽअभि
मातरःशिशुंनवंजज्ञानंजेन्यंविपश्चितं । अपांगंधर्वंदिव्यंनृचक्षसंसोमंविश्वस्यभुवनस्यराजसे ॥ ईशानऽइमाभुवना
निवीयसेयुजानऽइंदोहरितःसुपर्ण्यः । तास्तेक्षरंतुमधुमद्घृतंपयस्तवव्रतेसोमतिष्ठंतुकृष्टयः ॥ त्वंनृचक्षाऽअसिसोमवि
श्वतःपवमानवृषभताविधावसि । सनःपवस्ववसुमद्धिरण्यवद्वयंस्यामभुवनेषुजीवसे ॥ गोवित्पवस्ववसुविद्धिरण्य

विद्वैतोधाऽइंदोभुवनेष्वर्पितः । त्वंसुवीरोऽअसिसोमविश्ववित्तंत्वाविप्राऽउपगिरेमऽआसते ॥ उन्मध्वऽऊर्मिर्वनना
ऽअतितिष्ठिपदुपोवसानोमहिषोविगाहते । राजापवित्ररथोवाजमारुहत्सहस्रभृष्टिर्जयतिश्रवोबृहत् ॥ १९ ॥ सभृं
दनाऽउदियर्तिप्रजावतीर्विश्वायुर्विश्वाःसुभराऽअहर्दिवि । ब्रह्मप्रजावद्रयिमश्वपस्त्यंपीतऽइंदविंद्रमस्मभ्यंयाचता
त् ॥ सोऽअग्रेऽअह्नांहरिर्हर्यतोमदःप्रचेतसाचेतयतेऽअनुद्युभिः । द्वाजनायातयन्नंतरीयतेनराचशंसंदैव्यंचधर्त
रि ॥ अंजतेव्यंजतेसमंजतेक्रतुंरिहंतिमधुनाभ्यंजते । सिंधोरुच्छ्वासेपतयंतमुक्षणंहिरण्यपावाःपशुमासुगृभ्णते ॥
विपश्चितेपवमानायगायतमहीनधारात्यन्धोऽअर्षति । अहिर्नजूर्णामतिसर्पतित्वचमत्योनक्रीळन्नसरद्वृषाहरिः ॥
अग्रेगोराजाप्यस्तविष्यतेविमानोऽअह्नांभुवनेष्वर्पितः । हरिर्घृतस्नुःसुदृशीकोऽअर्णवोज्योतीरथःपवतेरायऽओक्यः ॥
॥ २० ॥ असर्जिस्कंभोदिवऽउद्यतोमदःपरित्रिधातुर्भुवनान्यर्षति । अंशुंरिहंतिमतयःपनिप्नतंगिरायदिनिर्णिजमृ
ग्मिणोययुः ॥ प्रतेधाराऽअत्यण्वानिमेष्यःपुनानस्यसंयतोयंतिरंहयः । यद्गोभिरिंदोचम्वोःसमज्यसऽआसुवानः
सोमकलशेषुसीदसि ॥ पवस्वसोमक्रतुविन्नऽउक्थ्योव्योवारेपरिधावमधुप्रियं । जहिविश्वान्रक्षसऽइंदोऽअत्रिणोबृ
हद्वदेमविदथेसुवीराः ॥ २१ ॥ (९१५।२) प्रतुद्रवपरिकोशंनिषीदनृभिःपुनानोऽअभिवाजमर्ष । अश्वंनत्वावा

(९१५।२) प्रतुद्रवेतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाव्यउशनापवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

पितादेवानांजनितासु जिनैर्मर्जयंतोच्छावर्हीरशनाभिर्नयंति ॥ स्वायुधःपवतेदेवऽइंदुरशस्तिहावृजनंरक्षमाणः । सचिद्धिवेदनिहितंयदा दक्षौविष्टंभोदिवोधरुणःपृथिव्याः ॥ ऋषिर्विप्रःपुरएताजनानामृभुर्धीरऽउशनाकाव्येन । सहस्रसाःशतसाभूरिदावाश सामपीच्यंगुह्यंनामगोनां ॥ एषस्यतेमधुमाँऽइंद्रसोमोवृषावृष्णेपरिपवित्रेऽअक्षाः । पवित्रेभिःपवमानाऽअसृग्र श्वत्तमंबर्हिरावाज्यंस्थात् ॥ एतेसोमाऽअभिगव्यासहस्रामहेवाजायामृतायश्रवांसि । अथाभरश्येनभृत न्छ्रवस्यवोनपृतनाजोऽअत्याः ॥ २२ ॥ परिहिष्मापुरुहूतोजनानांविश्वासरद्भोजनापूयमानः । तिग्मेशिशानोमहिषो प्रयांसिरयिंतुंजानोऽअभिवाजमर्ष ॥ एषसुवानःपरिसोमःपवित्रेसर्गोनसृष्टोऽअदधावदर्वा । दिवोनविद्युत्स्तनयंत्यभ्रैःसोम नश्रृंगेगागव्यन्नभिशूरोनसत्वा ॥ एगायंयौपरमादंतरद्रेःकूचित्सतीरूर्वेगाविवेद । पूर्वीरिपोबृहतीर्जीरदानोशिक्षाशचीव स्यतेपवतऽइंद्रधारा ॥ उतस्मराशिंपरियासिगोनामिंद्रेणसोमसरथंपुनानः । त्वंहयंचकृपेत्वंववृषऽइं स्तवताऽउपस्तुत् ॥ २३ ॥ (९।५।३) अयंसोमऽइंद्रतुभ्यंसुन्वेतुभ्यंपवतेत्वमस्यपाहि । आदींविश्वानहव्यानिजातास्वर्षाताव दुंमदायुयुज्यायसोमं ॥ सऽईरथोनभुरिषाळयोजिमहःपुरूणिसातयेवसूनि । विश्ववारोद्रविणोदाऽइवत्मन्पूषेवधीज नेऽऊर्ध्वानवंत ॥ वायुर्नयोनियुत्वाँऽइष्टयामानासत्येवहवऽआशंभविष्ठः ।

(९।५।३) अयसोमइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकाव्यउशनापवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

वनोसिसोम ॥ इंद्रोनयोमहाकर्माणिचक्रिर्हंतावृत्राणामसिसोमपूर्भित् । पैद्वोनहित्वमहिनाम्नांहंताविश्वस्यासिसोम
दस्योः ॥ अग्निर्नयोवनऽआसृज्यमानोवृथापाजांसिकृणुतेनदीषु । जनोनयुध्वामहतऽउपब्दिरियर्तिसोमःपवमानऽ
ऊर्मिं+ ॥ एतेसोमाऽअतिवाराण्यव्यादिव्यानकोशासोऽअभ्रवर्षाः । वृथासमुद्रंसिंधवोननीचीःसुतासोऽअभिकल
शाँऽअसृग्रन् ॥ शुष्मीशर्धोनमारुतंपवस्वानभिशस्तादिव्यायथाविट् । आपोनमक्षूसुमतिर्भवानःसहस्राप्साःपृतना
षाण्नयज्ञः+ ॥ राज्ञोनुतेवरुणस्यव्रतानिबृहद्गभीरंतवसोमधाम । शुचिष्ट्वमसिप्रियोनमित्रोदक्षाय्योऽअर्यमेवासिसो
म ॥ २४ ॥ (९।५।४) प्रोस्यवह्निःपथ्याभिरस्यान्दिवोनवृष्टिःपवमानोऽअक्षाः । सहस्रधारोऽअसदन्न्यस्मेमा
तुरुपस्थेवनऽआचसोमः ॥ राजासिंधूनामवसिष्टवासऽऋतस्यनावमारुहद्रजिष्ठां । अप्सुद्रप्सोवावृधेश्येनजूतोदुहऽ
ईंपितादुहऽईंपितुर्जां+ ॥ सिंहंनसंतमध्वोऽअयासंहरिमरुषंदिवोऽअस्यपतिं । शूरोयुत्सुप्रथमःपृच्छतेगाऽअस्यच
क्षसापरिपात्युक्षा+ ॥ मधुपृष्ठंघोरमयासमश्वंरथेयुंजंत्युरुचक्रऽऋष्वं । स्वसारऽईंजामयोमर्जयंतिसनाभयोवाजिन
मूर्जयंति ॥ चतस्रऽईंघृतदुहःसचंतेसमानेऽअंतर्धरुणेनिषत्ताः । ताऽईंमर्षंतिनमसापुनानास्ताऽईंविश्वतःपरिषंति
पूर्वीः+ ॥ विष्टंभोदिवोधरुणःपृथिव्याविश्वाऽउतक्षितयोहस्तेऽअस्य । असत्तऽउत्सोगृणतेनियुत्वान्मध्वोऽअंशुःप

(९।५।४) प्रोस्यवह्निरितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकाव्यउशनापवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

वतऽइंद्रियायं ॥ यन्वन्नवांतोऽअभिदेववींतिमिंद्रायसोमवृत्रहापवस्व । शग्धिमहः पुरुश्चंद्रस्यरायः सुवीर्यस्यपतयः स्याम ॥ २५ ॥ (९।५।५) प्रहिन्वानोजनितारोदस्योरथोनवाजंसनिष्यन्नयासीत् । इंद्रंगच्छन्नायुधासंशिशानो विश्वावसुहस्तयोरादधानः ॥ अभित्रिपृष्ठंवृषणंवयोधामांगूषाणामवावशंतवाणीः । वनावसानोवरुणोनसिंधून्विरं लधादयतेवार्याणि ॥ शूरग्रामः सर्ववीरः सहावान्जेतापवस्वसनिताधनानि । तिग्मायुधः क्षिप्रधन्वासमत्स्वषाढः सा ह्वान्पृतनासुशत्रून् ॥ उरुगव्यूतिरभयानिकृण्वन्त्संमीचीनेऽआपवस्वापुरंधी । अपः सिषासन्नुषसः स्वर्गाः संचिक्र दोमहोऽअस्मभ्यंवाजान् ॥ मत्सिसोमवरुणंमत्सिमित्रंमत्सींद्रमिंदोपवमानविष्णुं । मत्सिशर्धोमारुतंमत्सिदेवान्म त्सिमहामिंद्रमिंदोमदाय ॥ एवाराजेवक्रतुमांऽअमेनविश्वाघनिघ्नद्दुरितापवस्व । इंदोसूक्तायवचसेवयोधायूयंपा तस्वस्तिभिःसदानः ॥ २६ ॥ ॥ इतिसप्तमाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥

एकपचाशाध्यायेवर्गाः २६ सूक्तानि १५ ऋच १३५ ॥ त्याग ॥ पवमानायसोमायेद १३५ ॥ इतिसप्तमेतृतीयः ॥

असर्जिकश्यपःपरिसुवानःसाकमुक्षःपंचनोधाअधियत्कण्वःकनिक्रंतिप्रस्कण्वःप्रसेनानीश्चतुर्विंशतिर्दिवोदासिः प्रतर्दनोस्यप्रेपाष्टापंचाशदाद्यंतृचंवसिष्ठोपश्यदुत्तरांनवपृथग्वासिष्ठाइंद्रप्रमतिर्वृषगणोमन्युरुपमन्युर्व्याघ्रपा

(९।५।५) प्रहिन्वानइतिपङ्कृचस्यसूक्तस्यमैत्रावरुणिर्वसिष्ठःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

च्छार्क्किः कर्णश्रुन्मृळीकोवसुक्रइतिचतुर्दशपराशरोंत्याःकुत्सोभिनोद्वादशांबरीषऋजिश्वाचानुष्टुभंहबृहत्युपां ॥
त्याहर्यतायाष्टौरेभसूनूकाश्यपौबृहत्याद्याभीनवंतेनव ॥ ४ ॥ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (९।५।६) असर्जिवक्वारथ्येयथाजौधियामनोताप्रथमोमनीषी । दशस्वसारोऽअधिसानोऽ
अव्येजंतिवह्निंसदनान्यच्छ ॥ वीतीजनस्यदिव्यस्यकव्यैरधिसुवानोनहुष्येभिरिंदुः । प्रयोनृभिरमृतोमर्त्यैभिर्मर्मृ
जानोविभिर्गोभिरद्भिः+ ॥ वृषावृष्णेरोरुवदंशुरस्मैपवमानोरुशदीर्तेपयोगोः । सहस्रमृक्वापथिभिर्वचोविदध्वस्म
भिःसूरोऽअण्वंवियाति ॥ रुजादृह्ळाचिद्रक्षसःसदांसिपुनानऽइंदऽऊर्णुहिविवाजान् । वृश्चोपरिष्टात्तुजतावधेनयेऽ
अंतिदूरादुपनायमेषां ॥ सप्रत्नवन्नव्यसेविश्ववारसूक्तायपथःकृणुहिप्राचः । येदुःषहासोवनुषाबृहंतस्तांस्तेऽअश्याम
पुरुकृत्पुरुक्षो ॥ एवापुनानोऽअपःस्वर्गाऽअस्मभ्यंतोकातनयानिभूरि । शंनःक्षेत्रमुरुज्योतींषिसोमज्योङ्नःसूर्यंदृश
येरिरीहि ॥ १ ॥ (९।५।७) परिसुवानोहरिरंशुःपवित्रेरथोनसर्जिसनयेहियानः । आपच्छ्लोकमिंद्रियंपूयमानःप्र
तिदेवाँऽअजुषतप्रयोभिः ॥ अच्छानृचक्षाऽअसरत्पवित्रेनामदधानःकविरस्ययोनौ । सीदन्होतेवसदनेचमूषूपेमग्म
नृषयःसप्तविप्राः ॥ प्रसुमेधागातुविद्विश्वदेवःसोमःपुनानःसदऽएतिनित्यं । भुवद्विश्वेषुकाव्येषुरंतानुजनान्यततेपं

(९।५।६) असर्जीतिषडृचस्यसूक्तस्यमारीचःकश्यपःपवमानसोमस्त्रिष्टुप्। (९।५।७)परिसुवानइतिपडृचस्यसूक्तस्यमारीचःकश्यपःपवमा

तवत्येसौमपवमाननिण्येविश्वेंदेवास्त्रयंऽएकादशासंः । दशस्वधाभिरधिमानोऽअव्येमृजंतित्वानद्यःसप्त
चधीरः ॥ तवत्येसौमपवमाननिण्येविश्वेंदेवास्त्रयंऽएकादशासंः । ज्योतिर्यदह्नेऽअकृणोदुलोकंप्रावन्मनंदस्यवेकरभीकं ॥
यह्वीः+ ॥ तन्नुसत्यंपवमानस्यास्तुयत्रविश्वेंकारवःसंनसंत । ज्योतिर्यदह्नेऽअकृणोदुलोकंप्रावन्मनुंदस्यवेकरभीकं ॥ २ ॥
परिसद्मेवपशुमातिहोताराजानसत्यःसमितीरियानः । सोमःपुनानःकलशाँऽअयासीत्सीदन्मृगोनमहिषोवनेषु ॥ २ ॥
(९।५।८) साकमुक्षोमर्जयंतस्वसारोदशधीरस्यधीतयोधनुत्रीः । हरिःपर्यद्रवज्जाःसूर्यस्यद्रोणंननक्षेऽअत्योनवा
जी+ ॥ संमातृभिर्नशिशुर्वावशानोवृषादधन्वेपुरुवारोऽअद्भिः । मर्योनयोषामभिनिष्कृतंयन्त्संगच्छतेकलशऽउस्त्रि
यांभिः ॥ उतप्रपिप्यऽऊधरघ्न्यायाऽइंदुर्धाराभिःसचतेसुमेधाः । मूर्धानंगावःपयसाचमूष्वभिश्रीणंतिवसुभिर्ननि
क्तैः+ ॥ सनोदेवेभिःपवमानरदेंदोरयिमश्विनंवावशानः । रथिरायतामुशतीपुरंधिरस्मद्र्यगादावनेवसूनां ॥ नू
नोरयिमुपमास्वनृवंतंपुनानोवाताप्यंविश्वश्चंद्रं । प्रवंदितुरिंदोतार्यायुःप्रातर्मक्षुधियावसुर्जगम्यात् ॥ ३ ॥ (९।५।९)
अधियदस्मिन्वाजिनीवशुभःस्पर्धंतेधियःसूर्येनविशः । अपोवृणानःपवतेकवीयन्व्रजंनपशुवर्धनायमन्म ॥ छिता
व्यूर्ण्वन्नमृतस्यधामस्वर्विदेभुवनानिप्रथंत । धियःपिन्वानाःस्वसरेनगावऽऋतायंतीरभिवावश्रऽइंदुं ॥ परियत्कविः

नसोमस्त्रिष्टुप् । (९।५।८) साकमुक्षइतिपचर्चस्यसूक्तस्यगौतमोनोधा.पवमानसोमस्त्रिष्टुप् । (९।५।९) अधियदितिपंचर्चस्यसूक्तस्य
घोरःकण्वःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

काव्याभर्तेशूरोनरथोभुवनानिविश्वा। देवेषुयशोमर्तायभूषन्दक्षायरायःपुरुभूषुनव्यः॥ श्रियेजातःश्रियऽआनिरीया
यश्रियंवयोजरितृभ्योदधाति। श्रियंवसानाऽअमृतत्वमायन्भवंतिसत्यासमिथामितद्रौ ॥ इषमूर्जमभ्यर्षाश्वंगामुरु
ज्योतिःकृणुहिमत्सिदेवान्। विश्वानिहिसुषहातानितुभ्यंपवमानबाधसेसोमशत्रून्॥४॥(९।५।१०) कनिक्रंतिहरि
रासृज्यमानःसीदन्वनस्यजठरेपुनानः। नृभिर्यतःकृणुतेनिर्णिजंगाऽअतोमतीर्जनयतस्वधाभिः॥ हरिःसृजानःपथ्या
मृतस्येयर्तिवाचमरितेवनावं। देवोदेवानांगुह्यानिनामाविष्कृणोतिबर्हिषिप्रवाचे ॥ अपामिवेदूर्मयस्तर्तुराणाःप्रमनी
षाऽईरतेसोममच्छ। नमस्यंतीरुपचयंतिसंचाचविशंत्युशतीरुशंतं॥ तंमर्मृजानंमहिषंनसानावंशुंदुहंत्युक्षणंगिरिष्ठां।
तंवावशानंमतयःसचंतेत्रितोबिभर्तिवरुणंसमुद्रे॥ इष्यन्वाचमुपवक्तेवहोतुःपुनानऽइंदोविष्यामनीषां। इंद्रश्चयत्क्ष
यथःसौभगायसुवीर्यस्यपतयःस्याम॥५॥ (९।५।११) प्रसेनानीःशूरोऽअग्रेरथानांगव्यन्नेतिहर्षतेऽअस्यसेना।
भद्रान्कृण्वन्निंद्रहवान्त्सखिभ्यऽआसोमोवस्त्रारभसानिदत्ते ॥ समस्यहरिंहरयोमृजंत्यश्वहयैरनिशितंनमोभिः।
आतिष्ठतिरथमिंद्रस्यसखाविद्वाँऽएनासुमतिंयात्यच्छ॥ सनोदेवदेवतातेपवस्वमहेसोमप्सरसऽइंद्रपानः। कृण्वन्न

(९।५।१०) कनिक्रंतीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यकण्वःप्रस्कण्वःपवमानसोमस्त्रिष्टुप्। (९।५।११) प्रसेनानीरितिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्य दैवोदासिःप्रतर्दनःपवमानसोमस्त्रिष्टुप्।

पोवर्पयन्ध्यामुतेमामुरोरानोवरिवस्यापुनानः ॥ अजीतयेहतयेपवस्वस्वस्तयेसर्वतातयेबृहते । तदुशंतिविश्वऽइमेस
खायस्तदहंवश्मिपवमानसोम ॥ सोमःपवतेजनितामतीनांजनितादिवोजनितापृथिव्याः । जनिताग्नेर्जनितासूर्यस्य
जनितेंद्रस्यजनितोतविष्णोः ॥ ६ ॥ ब्रह्मादेवानांपदवीःकवीनामृषिर्विप्राणांमहिषोमृगाणां । श्येनोगृध्राणांस्वधितिर्व
नानांसोमःपवित्रमत्येतिरेभन् ॥ प्रावीविपद्वाचऽऊर्मिनसिंधुर्गिरःसोमःपवमानोमनीषाः । अंतःपश्यन्वृजनेमावरा
ण्यातिष्ठतिवृषभोगोषुजानन् ॥ समत्सरःपृत्सुवन्वन्नवातःसहस्ररेताऽअभिवाजमर्ष । इंद्रायेंदोपवमानोमनीष्यं
शोरूर्मिमीरयगाऽइषण्यन् ॥ परिप्रियःकलशेदेववातऽइंद्रायसोमोरण्योमदाय । सहस्रधारःशतवाजऽइंदुर्वाजीन
सप्तिःसमनाजिगाति ॥ सपूर्व्योवसुविज्जायमानोमृजानोऽअप्सुदुदुहानोऽअद्रौ । अभिशस्तिपाभुवनस्यराजाविद
द्गातुंब्रह्मणेपूयमानः ॥ ७ ॥ त्वयाहिनःपितरःसोमपूर्वेकर्माणिचक्रुःपवमानधीराः । वन्वन्नवातःपरिधीँऽरपोर्णुवीरे
भिरश्वैर्मघवाभवानः ॥ यथापवथामनवेवयोधाऽअमित्रहावरिवोविद्धविष्मान् । एवापवस्वद्रविणंदधानऽइंद्रेसंति
ष्ठजनयायुधानि ॥ पवस्वसोममधुमाँऽऋतावापोवसानोऽअधिसानोऽअव्ये । अवद्रोणानिघृतवांतिसीदमदिन्तमो
मत्सरऽइंद्रपानः ॥ वृष्टिंदिवःशतधारःपवस्वसहस्रसावाजयुर्देववीतौ । संसिंधुभिःकलशेवावशानःसमुस्रियाभिः
प्रतिरन्नऽआयुः ॥ एपस्यसोमोमतिभिःपुनानोत्योनवाजीतरतीदरातीः । पयोनदुग्धमदितेरिषिरमुर्विवगातुःसुयमो

नवोह्ला ॥ ८ ॥ स्वायुधःसोतृभिःपूयमानोभ्यर्षगुह्यंचारुनाम । अभिवाजंसप्तिरिवश्रवस्याभिवायुमभिगादेवसोम ॥ शिशुंजज्ञानंहर्यतंमृजंतिशुंभंतिवह्निंमरुतोगणेन । कविर्गीर्भिःकाव्येनाकविःसन्त्सोमःपवित्रमत्येतिरेभन् ॥ ऋषिमनायऽऋषिकृत्स्वर्षाःसहस्रणीथःपदवीःकवीनां । तृतीयंधाममहिषःसिषासन्त्सोमोविराजमनुराजतिष्टुप्+ ॥ चमूषच्छ्येनःशकुनोविभृत्वागोविंदुर्द्रप्सऽआयुधानिबिभ्रत् । अपामूर्मिंसचमानःसमुद्रंतुरीयंधाममहिषोविवक्ति ॥ मर्योनशुभ्रस्तन्वंमृजानोत्योनसृत्वासनयेधनानां । वृषेवयूथापरिकोशमर्षन्कनिक्रदच्चम्वो३राविवेश ॥ ९ ॥ पवस्वेंदोपवमानोमहोभिःकनिक्रदत्परिवाराण्यर्ष । क्रीळन्चम्वो३राविशपूयमानऽइंद्रंतेरसोमदिरोममत्तु ॥ प्रास्यधाराबृहतीरसृग्रन्नक्तोगोभिःकलशाँऽआविवेश । सामकृण्वन्त्सामन्योविपश्चित्क्रंदन्नेत्यभिसख्युर्नजामिं+ ॥ अपघ्नन्नेषिपवमानशत्रून्प्रियांनजारोऽअभिगीतऽइंदुः । सीदन्वनेषुशकुनोनपत्वासोमःपुनानःकलशेषुसत्ता ॥ आतेरुचःपवमानस्यसोमयोषेवयंतिसुदुघाःसुधाराः । हरिरानीतःपुरुवारोऽअप्स्वचिक्रदत्कलशेदेवयूनां+ ॥ १० ॥ (९।६।१) अस्य

षष्ठेनुवाकेसप्तसूक्तानि (९।६।१) अस्यप्रेत्यष्टपंचाशदृचस्यसूक्तस्याद्यानांतिसृणांमैत्रावरुणिर्वसिष्ठश्चतुर्थ्यादितिसृणांवासिष्ठइंद्रप्रमतिः ततःद्वितीयादिनवर्चानांपवमानसोमस्त्रिष्टुप् सप्तम्यादितिसृणावासिष्ठोवृषगणोदशम्यादितिसृणांवासिष्ठोमन्युस्त्रयोदश्यादितिसृणांवासिष्ठउपमन्युःषोडश्यादितिसृणांवासिष्ठोव्याघ्रपादेकोनविंश्यादितिसृणांवासिष्ठःशक्तिर्द्वाविंश्यादितिसृणांवासिष्ठःकर्णश्रुत्पंचविंश्यादि

भद्रावस्त्रासमन्या३ सुतःपवित्रंपर्यैतिरेभन्मितेवसद्मपशुमांतिहोता ॥ समुप्रियोमृज्यते प्रेषाहेमनापूयमानोदेवोदेवेभिःसमंपृक्तरसं । आवच्यस्वचम्वोःपूयमानोविचक्षणोजागृविर्देववीतौ ॥ प्रगायताभ्यर्चामदे वसानोमहान्कविर्निवचनानिशंसन् । अभिस्वरधन्वापूयमानोयूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ इंदुर्देवानामुपसख्यमाय सानोऽअव्येयशस्तरोयशसांक्षैतोऽअस्मे । स्वादुःपवातेऽअतिपारमव्यमासीदातिकलशंदेवयुर्नः ॥ स्तोत्रेरायेहरीरर्षापुनानऽइंद्रं वान्त्सोमंहिनोतमहुतेधनाय । नृभिःस्तवानोऽअनुधामपूर्वमगन्निंद्रंमहतेसौभगाय ॥ ११ ॥ प्रकाव्यमुशनेवब्रुवाणोदेवोदेवानांज न्त्सहस्रधारःपवतेमदाय । देवैर्याहिसरथंराधोऽअच्छायूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ प्रहंसासस्तृपलंमन्युमच्छामादस्तंवृषगणाऽ मदोगच्छतुतेभराय । महिव्रतःशुचिवंधुःपावकःपदावराहोऽअभ्यैतिरेभन् ॥ सरंहतऽउरुगायस्यजूतिंवृथाक्रीळंतंमिमतेनगावः । हंतिर निंमाविवक्ति । आंगूष्यं१पवमानंसखायोदुर्मर्षंसाकंप्रवदंतिवाणं+ ॥ इंदुर्वाजीपवतेगोन्योघाऽइंद्रेसोमःसहऽइन्वन्मदाय । इंदु अयासुः । परीणसंकृणुतेतिग्मश्रृंगोदिवाहरिर्ददृशेनक्तमृज्रः+ ॥ अधधारयामध्वापृचानस्तिरोरोमपवतेऽअद्रिदुग्धः । क्षोबाधतेपर्यरातीर्वरिवःकृण्वन्वृजनस्यराजा ॥ १२ ॥

तिसृणावासिष्ठोमृळीकोष्टविंश्यादितिसृणांवासिष्ठोवसुकएकत्रिंश्यादिचतुर्दशानांशात्त्यःपराशरःपंचचत्वारिंश्यादिचतुर्दशानामांगिर

सःकुत्सऋषयःपवमानसोमस्त्रिष्टुप् ।

रिंद्रस्यसख्यंजुषाणोदेवोदेवस्यमत्सरोमदाय ॥ अभिप्रियाणिपवतेपुनानोदेवोदेवान्त्स्वेनरसेनपृंचन् । इंदुर्धर्माण्यृ
तुथावसानोदशक्षिपोऽअव्यतसानोऽअव्ये ॥ वृषाशोणोऽअभिकनिक्रदद्गानदयन्नेतिपृथिवीमुतद्यां । इंद्रस्येवव्रग्नु
राश्रृण्वऽआजौप्रचेतयन्नर्षतिवाचमेमां ॥ रसाय्यःपयसापिन्वमानऽईरयन्नेषिमधुमंतमंशुं । पवमानःसंतनिमेषि
कृण्वन्निंद्रायसोमपरिषिच्यमानः ॥ एवापवस्वमदिरोमदायोदग्राभस्यनमयन्वधस्नैः । परिवर्णभरमाणोरुशंतंगव्यु
र्नोऽअर्षपरिसोमसिक्तः ॥ १३ ॥ जुष्टीनऽइंदोसुपथासुगान्युरौपवस्ववरिवांसिकृण्वन् । घनेवविष्वग्दुरितानिवि
घ्नन्नधिष्णुनाधन्वसानोऽअव्ये ॥ वृष्टिंनोऽअर्षदिव्यांजिगत्नुमिळावतीशंगयींजीरदानुं । स्तुकेववीताधन्वाविचिन्व
न्वंधूँऽरिमाँऽअवराँऽइंदोवायून् ॥ ग्रंथिंनविष्यग्रथितंपुनानऽऋजुंचगातुंवृजिनंचसोम । अत्योनक्रदोहरिरासृजा
नोमर्योदेवधन्वपस्त्यावान् ॥ जुष्टोमदायदेवतातऽइंदोपरिष्णुनाधन्वसानोऽअव्ये । सहस्रधारःसुरभिरदब्धःपरिस्र
ववाजसातौनृपह्ये ॥ अरश्मानोयेरथाऽअयुक्ताऽअत्यासोनससृजानासऽआजौ । एतेशुक्रासोधन्वंतिसोमादेवासस्ताँ
ऽउपयातापिबध्यै ॥ १४ ॥ एवानऽइंदोऽअभिदेववीतिंपरिस्रवनभोऽअर्णश्चमूषु । सोमोऽअस्मभ्यंकाम्यंबृहंतंरयिंददा
तुवीरवंतमुग्रं ॥ तक्षद्यदीमनसोवेनतोवाग्ज्येष्ठस्यवाधर्मणिक्षोरनीके । आदीमायन्वरमावावशानाजुष्टंपतिंकलशे
गावऽइंदुं ॥ प्रदानुदोदिव्योदानुपिन्वऽऋतमृतायपवतेसुमेधाः । धर्माभुवद्वृजन्यस्यराजाप्ररश्मिभिर्दशभिर्भारिभूम ॥

पवित्रेभिःपवमानोनृचक्षाराजादेवानामुतमर्त्यानां । द्विताभुवद्रयिपतीरयीणामृतंभरत्सुभृतंचार्विंदुः ॥ अर्वोऽइव
वंसेसातिमच्छेंद्रस्यवायोरभिवीतिमर्ष । सनःसहस्राबृहतीरिषोदाभवासोमद्रविणोवित्पुनानः+ ॥ १५ ॥ देवाव्यो
नःपरिषिच्यमानाःक्षयंसुवीरंधन्वंतुसोमाः । आयज्यवःसुमतिंविश्ववाराहोतारोनदिविजयोमंद्रतमाः ॥ एवादेवदे
वतातेपवस्वमहेसोमप्सरसेदेवपानः । महश्चिद्धिष्मसिहिताःसमर्येकृधिसुष्ठानेरोदसीपुनानः+ ॥ अश्वोनक्रंदोवृष
भिर्युजानःसिंहोनभीमोमनसोजवीयान् । अर्वाचीनैःपथिभिर्येरजिष्ठाऽआपवस्वसौमनसंनऽइंदो ॥ शतंधारादेवजा
ताऽअसृग्रन्त्सहस्रमेनाःकवयोमृजंति । इंदोसनित्रंदिवऽआपवस्वपुरऽएतासिमहतोधनस्य ॥ दिवोनसर्गाऽअससृ
ग्रमह्नांराजानमित्रंप्रमिनातिधीरः । पितुर्नपुत्रःक्रतुभिर्यतानऽआपवस्वविशेऽअस्याऽअजीतिं ॥ १६ ॥ प्रतेधाराम
धुमतीरसृग्रन्वारान्यत्पूतोऽअत्येष्यव्यान् । पवमानपवसेधामगोनांजज्ञानःसूर्यमपिन्वोऽअर्कैः+ ॥ कनिक्रददनुपंथा
मृतस्यशुक्रोविभास्यमृतस्यधाम । सऽइंद्रायपवसेमत्सरवान्हिन्वानोवाचंमतिभिःकवीनां+ ॥ दिव्यःसुपर्णोवचक्षि
सोमपिन्वन्धाराःकर्मणादेववीतौ । एंदोविशकलशंसोमधानंक्रंदन्निहिसूर्यस्योपरश्मिं+ ॥ तिस्रोवाचऽईरयतिप्रवह्नि
ऋतस्यधीतिंब्रह्मणोमनीषां । गावोयंतिगोपतिंपृच्छमानाःसोमंयंतिमतयोवावशानाः+ ॥ सोमंगावोधेनवोवावशा
नाःसोमंविप्रामतिभिःपृच्छमानाः । सोमःसुतःपूयतेऽअज्यमानःसोमेऽअर्कास्त्रिष्टुभःसंनवंते ॥ १७ ॥ एवानःसोम

रिंद्रस्यसख्यंजुषाणःपवस्वपूयमानःस्वस्ति । इंद्रमाविशबृहतारवेणवर्धयावाचंजनयापुरंधिं ॥ आजागृविर्विप्रऋता
तुथावसानोदर्शानोअसदच्चमूषु । सपंतियंमिथुनासोनिकामाअध्वर्यवोरथिरासःसुहस्ताः ॥ सपुनानउपसूरेन
राश्रप्रआजौदसीविषआवः । प्रियाचिद्यस्यप्रियसासऊतीसतूधनंकारिणेनप्रयंसत् ॥ सवर्धितावर्धनःपूयमा
नःसोमोमीढ्वाँअभिनोज्योतिषावीत् । येनानःपूर्वेपितरःपदज्ञाःस्वर्विदोअभिगाअद्रिमुष्णन् ॥ अक्रान्त्समुद्रः
प्रथमेविधर्मन्जनयन्प्रजाभुवनस्यराजा । वृषापवित्रेअधिसानोअव्येबृहत्सोमोवावृधेसुवानइंदुः ॥ १८ ॥ मह
तत्सोमोमहिषश्चकारापांयद्गर्भोवृणीतदेवान् । अदधादिंद्रेपवमानओजोजनयत्सूर्येज्योतिरिंदुः ॥ मत्सिवायुमिष्ट
येराधसेचमत्सिमित्रावरुणापूयमानः । मत्सिशर्धोमारुतंमत्सिदेवान्मत्सिद्यावापृथिवीदेवसोम ॥ ऋजुःपवस्ववृजि
नस्यहंतापामीवांबाधमानोमृधश्च । अभिश्रीणन्पयःपयसाभिगोनामिंद्रस्यत्वंतववयंसखायः ॥ मध्वःसूदंपवस्वव
स्वउत्संवीरंचनआपवस्वाभगंच । स्वदस्वेंद्रायपवमानइंदोरयिंचनआपवस्वासमुद्रात् ॥ सोमःसुतोधारया
त्योनहित्वासिंधुर्ननिम्नमभिवाज्यक्षाः । आयोनिंवन्यमसदत्पुनानःसमिंदुर्गोभिरसरत्समद्भिः ॥ १९ ॥ एषस्यते
पवतइंद्रसोमश्चमूषुधीरउशतेतवस्वान् । स्वर्चक्षारथिरःसत्यशुष्मःकामोनयोदेवयतामसर्जि ॥ एषप्रत्नेनवयसापु
नानस्तिरोवर्पांसिदुहितुर्दधानः । वसानःशर्मत्रिवरूथमप्सुहोतेवयातिसमनेषुरेभन् ॥ नूनस्त्वंरथिरोदेवसोमपरिस्र

अभिवायुंवीत्यर्षागृणानो३भिमि
वरुणौःपूयमानः । अप्सुस्वादिंष्ठोमधुमाँऽऋतावादेवोनयःसवितासत्यमंन्मा ॥ अभिवस्त्रासुवसनान्यर्षाभिधेनूःसुदुघाःपूयमा
त्रावरुणापूयमानः । अभीनरंधीजवनंरथेष्ठामभीद्रंवृषणंवज्रबाहुं ॥ अभीनोऽअर्षदिव्यावसून्यभिविश्वापार्थिवापूय
नः । अभिचंद्राभर्तवेनोहिरंण्याभ्यश्वान्रथिनोदेवसोम ॥ २० ॥ अयापवापवस्वैनावसूनिमाँश्चत्वऽइंदोसरसिप्रधन्व । त्र
मानः । अभियेनद्रविणमश्नवामाभ्यार्षेयंजमदग्निवन्नः ॥ अयापवापवस्वैनावसूनिमाँश्चत्वऽइंदोसरसिप्रधन्व । पष्टिंसहस्रानिगुतो
ध्नश्चिदत्रवातोनजूतःपुरुमेधश्चित्तकवेनरंदात् ॥ उतनंऽएनापवयापवस्वाधिश्रुतेश्रवाय्यस्यतीर्थे । अस्वापयन्निगुतंस्नेहयच्चापामि
वसूनिवृक्षंनपक्वंधूनवद्रणाय ॥ महीमेऽअस्यवृषनामशूषेमाँश्चत्वेवापृशनेवावधत्रे । असिभगोऽअसिंदात्रस्यदातासिमघ
त्राँऽअपाचितोऽअचेतः+ ॥ संत्रीपवित्राविततान्येष्यन्वेकंधावसिपूयमानः । असिभगोऽअसिंदात्रस्यदातासिमघ
वामघवद्भ्यऽइंदो ॥ २१ ॥ एषविश्ववित्पवतेमनीषीसोमोविश्वस्यभुवनस्यराजा । द्रप्साँऽईरयन्विदथेष्विंदुर्विवार
मव्यंसमयातियाति ॥ इंदुंरिहंतिमहिषाऽअदब्धाःपदेरेभंतिकवयोनगृध्राः । हिन्वंतिधीरादशभिःक्षिपाभिःसमंज
तेरूपमपांरसेन ॥ त्वयावयंपवमानेनसोमभरेकृतंविचिनुयामशश्वत् । तन्नोमित्रो० ॥ २२ ॥ (९।६।२) अभि
नोवाजसातंमरयिमर्षपुरुस्पृहं । इंदोसहस्रभर्णसंतुविद्युम्नंविभ्वासहं ॥ परिष्यसुवानोऽअव्ययंरथेनवर्माव्यत ।

(९।६।२) अभिनइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यावरीपक्रजिश्वानौपवमानसोमोनुष्टुब्नेकादशीबृहती ।

इंदुरभिद्रुणाहितोहियानोधाराभिरक्षाः ॥ परिष्यसुवानोऽअक्षाऽइंदुरव्येमदच्युतः । धारायऽऊर्ध्वोऽअध्वरेभ्राजा नैतिगव्ययुः+ ॥ सहित्वंदेवशश्वतेवसुमर्तायदाशुषे । इंदोसहस्रिणंरयिंशतात्मानंविवाससि ॥ वयंतेऽअस्यवृत्रह न्वसोवस्वःपुरुस्पृहः । निनेदिष्ठतमाऽइषःस्यामसुम्नस्याध्रिगो ॥ द्विर्यंपंचस्वयशसंस्वसारोऽअद्रिसंहतं । प्रियमिंद्र स्यकाम्यंप्रस्नापयंत्यूर्मिणं ॥ २३ ॥ परित्यंहर्यतंहरिंबभ्रुंपुनंतिवारेण । योदेवान्विश्वाँऽइत्परिमदेनसहगच्छति ॥ अस्यवोह्यवसापांतोदक्षसाधनं । यःसूरिषुश्रवोबृहद्दधेस्व१र्णहर्यतः+ ॥ सवांयज्ञेषुमानवीऽइंदुर्जनिष्टरोदसी । देवो देवीगिरिष्ठाऽअस्रेधंतंतुविष्वणि ॥ इंद्रायसोमपातवेवृत्रघ्नेपरिषिच्यसे । नरेचदक्षिणावतेदेवायसदनासदे ॥ तेप्र त्नासोव्युष्टिषुसोमाःपवित्रेऽअक्षरन् । अपप्रोथंतःसनुतर्हुरश्चितःप्रातस्ताँऽअप्रचेतसः ॥ तंसखायःपुरोरुचंयूयंवयंच सूरयः । अश्यामवाजगंध्यंसनेमवाजपस्त्यं ॥ २४ ॥ (९।६।३) आहर्यतायधृष्णवेधनुस्तन्वंतिपौंस्यं । शुक्रांवं यंत्यसुरायनिर्णिजेविपामग्रेमहीयुवः ॥ अधक्षपापरिष्कृतोवाजाँअभिप्रगाहते । यदीविवस्वतोधियोहरिंहिन्वंति यातवे ॥ तमस्यमर्जयामसिमदोयऽइंद्रपातमः । यंगावऽआसभिर्दधुःपुरानूनंचसूरयः ॥ तंगाथयापुराण्यापुनान मभ्यनूषत । उतोकृपंतधीतयोदेवानांनामबिभ्रतीः ॥ तमुक्षमाणमव्ययेवारेपुनंतिधर्णसिं । दूतंनपूर्वचित्तयऽआ

(९।६।३) आहर्यतायेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपौरेभसूनूपवमानसोमोनुष्टुबाद्याबृहती ।

शासतेमनीपिणंः ॥ २५ ॥ सपुंनानोमदिन्तंमः सोमंश्चमूर्पुसीदति । पशौनरेतंऽआदधत्पतिर्वचस्यतेधियः ॥ समृ ज्यतेसुकर्मभिर्देवोदेवेभ्यंःसुतः । विदेयदासुसंदृदिर्महीरपोविगाहते ॥ सुतऽइंदोपवित्रऽआनृभिर्यतोविनीयसे । इंद्रायमत्सरिन्तमश्चमूष्वानिषींदसि ॥ २६ ॥ (९।६।४) अभीनवंतेऽअद्रुहंःप्रियमिंद्रस्यकाम्यं । वत्संनपूर्वऽआ युंनिजातंरिंहंतिमातरः ॥ पुनानऽइंदुवाभंरसोमंद्विवर्हंसंरयिं । त्वंवसूनिपुष्यसिविश्वानिदाशुपोगृहे ॥ त्वंधियंम नोयुजंसृजावृष्टिंनतंन्यतुः । त्वंवसूनिपार्थिवादिव्याचंसोमपुष्यसि ॥ परिंतेजिग्युषोयथाधारासुतस्यधावति । रंहं माणाव्य1व्ययंवारंवाजीवसानसिः ॥ क्रत्वेदक्षायनःकवेपवस्वसोमधारंया । इंद्रायपातवेसुतोमित्रायवरुणायच ॥ २७ ॥ पवंस्ववाजसातंमःपवित्रेधारंयासुतः । इंद्रायसोमविष्णवेदेवेभ्योमधुमत्तमः ॥ त्वांरिंहंतिमातरोहरिंपवि त्रेऽअद्रुहंः । वत्संजातंनधेनवःपवमानविधर्मणि ॥ पवमानमहिश्रवश्चित्रेभिर्यासिरश्मिभिः । शर्धन्तमांसिजिघ्नसे विश्वानिदाशुपोगृहे ॥ त्वंद्यांचंमहिव्रतपृथिवींचातिजभ्रिषे । प्रतिंद्रापिमंमुंचथाःपवमानमहित्वना ॥ २८ ॥ इति सप्तमाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

द्विपचाशाध्यायेवर्गाः २८ सूक्तानि १० ऋचः १३८ ॥ त्यागः ॥ पवमानायसोमायेद. १३८ ॥ इतिसप्तमेचतुर्थ ॥

(९।६।४) अभीनवतइतिनवर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपौरेभसूनूपवमानसोमोनुष्टुप् ।

पुरोजितीषोळशांधीगुः श्यावाश्विर्ययातिर्नाहुषोनहुषोमानवोमनुः सांवरणइतितृचाः शेषेप्रजापतिंरुपाद्येगाय
त्र्यौकाणाष्टौत्रितऔष्णिहंवैप्रपुनानायषड्ढितआप्त्यः सखायःपर्वतनारदौकाश्यपौद्वेशिखंडिन्यौवाप्सरसौ
तंवइंद्रमच्छषळूनाग्निश्चाक्षुषश्चक्षुर्मानवोमनुराप्सवइतितृचाः पंचाग्निःपरीतःषड्विंशतिःसप्तऋषयःप्रागाथंतृ
तीयाषोळश्यौद्विपदेअष्टम्याद्येचबृहत्यौपवस्वषोळशगौरिवीतिर्द्वेचंशक्तिरेकामूरुर्ऋजिश्वोर्ध्वसद्माकृतयशा
ऋणंचयंइत्यृषयोद्वेचास्तिस्रःशक्तिःकाकुभाःप्रागाथाःसमुन्वेगायत्रीयवमध्यापरासतोबृहतीपरिद्व्यधिकाग्न
यौधिष्ण्याऐश्वरयोद्वेपदंपर्यूषुद्वादशत्र्यरुणत्रसदस्यूराजानौतिस्रोनुष्टुभःपिपीलिकमध्याषळूर्ध्वबृहत्यस्तिस्र
श्चविराजोयारुचातृचमनानतःपारुच्छेपिरात्यष्टिर्नानानंचतुष्कंशिशुःपाङ्क्तंहिंशर्यणावत्येकादशकश्यपोयइंदो
श्चतुष्कंदशमंमंडलमग्नेसप्तत्रितःपिप्रीहीनःप्रतएकः ॥ ५ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (९।६।५) पुरोजितीवोऽअंधसः सुतायमादयित्नवे। अपश्वानंश्नथिष्टनसखायोदीर्घजिह्व्यं ॥ योधा
रंयापावकयापरिप्रस्यंदतेसुतः । इंदुरश्वोनकृत्व्यः ॥ तंदुरोषमभीनरः सोमंविश्वाच्याधिया । यज्ञंहिन्वंत्यद्रिभिः ॥

(९।६।५) पुरोजितीतिषोळशर्चस्यसूक्तस्याद्यानांतिसृणांश्यावाश्विरंधीगुश्चतुर्थ्यादितिसृणानाहुषोययातिःसप्तम्यादितिसृणांमान
वोनहुषोदशम्यादितिसृणांसांवरणोमनुस्त्रयोदश्यादिचतसृणांवैश्वामित्रःप्रजापतिःपवमानसोमोनुष्टुप्द्वितीयातृतीयेगायत्र्यौ ।

पवित्रवंतोऽअक्षरन्देवान्गच्छंतुवोमदाः ॥ इंदुरिंद्रायपवतऽइतिदे
सुतासोमधुमत्तमाःसोमाऽइंद्रायमंदिनः । पवित्रवंतोऽअक्षरन्देवान्गच्छंतुवोमदाः ॥ इंदुरिंद्रायपवतऽइतिदे
वासोऽअब्रुवन् । वाचस्पतिर्मखस्यतेविश्वस्येशानऽओजसा ॥ १ ॥ सहस्रधारःपवतेसमुद्रोवाचमींखयः । सोमःप
तीरयीणांसखेंद्रस्यदिवेदिवे ॥ अयंपूषारयिर्भगःसोमःपुनानोऽअर्पति । पतिर्विश्वस्यभूमनोव्यख्यद्रोदसीऽउभे+ ॥
समुप्रियाऽअनूषतगावोमदायघृष्वयः । सोमासःकृण्वतेपथःपवमानासऽइंदवः ॥ यऽओजिष्ठस्तमाभरपवमानश्रवा
य्यं । यःपंचचर्षणीरभिरयिंयेनवनामहै ॥ सोमाःपवंतऽइंदवोस्मभ्यंगातुवित्तमाः । मित्राःसुवानाऽअरेपसःस्वाध्यः
स्वर्विदः ॥ २ ॥ सुष्वाणासोव्यद्रिभिश्चितानागोरधित्वचि । इषमस्मभ्यमभितःसमस्वरन्वसुविदः ॥ एतेपूताविं
पश्चितःसोमासोदध्याशिरः । सूर्यासोनदर्शतासोजिगत्नवोध्रुवाघृते+ ॥ प्रसुन्वानस्यांधसोमर्तोनवृततद्वचः । अप
श्वानमराधसंहतामखंनभृगवः ॥ आजामिरत्केऽअव्यतभुजेनपुत्रऽओण्योः । सरज्जारोनयोषणांवरोनयोनिमास
दं ॥ सवीरोदक्षसाधनोवियस्तस्तंभरोदसी । हरिःपवित्रेऽअव्यतवेधानयोनिमासदं ॥ अव्योवारेभिःपवतेसोमोग
व्येऽअधित्वचि । कनिक्रदद्वृषाहरिरिंद्रस्याभ्येतिनिष्कृतं+ ॥ ३ ॥ (९।६।६) क्राणाशिशुर्महीनांहिन्वन्नृतस्यदी
धितिं । विश्वापरिप्रियाभुवदधद्विता+ ॥ उपत्रितस्यपाष्योऽरभक्तयद्गुहापदं । यज्ञस्यसप्तधामभिरधप्रियं+ ॥ त्री

(९।६।६) क्राणाशिशुरित्यष्टर्चस्यसूक्तस्याद्यस्त्रितःपवमानसोमउष्णिक् ।

णिंत्रितस्यधारयापृष्ठेष्वेरयारयिं । मिमीतेऽअस्ययोजनाविसुक्रतुः ॥ जज्ञानंसप्तमातरोवेधामशासतश्रिये । अयंध्रुवोरयीणांचिकेतयत् ॥ अस्यव्रतेसजोषसोविश्वेदेवासोऽअद्रुहः । स्पार्हाभवंतिरंतयोजुषंतयत् ॥ ४ ॥ यमीगर्भमृतावृधोदृशेचारुमजीजनन् । कविंमंहिष्ठमध्वरेपुरुस्पृहं ॥ समीचीनेऽअभित्मनायह्वीऽऋतस्यमातरा । तन्वानायज्ञमानुषग्यदंजते ॥ क्रत्वाशुक्रेभिरक्षभिर्ऋणोरपव्रजंदिवः । हिन्वन्नृतस्यदीधितिंप्राध्वरे ॥ ५ ॥ (९।६।७) प्रपुनानायवेधसेसोमायवचऽउद्यतं । भृतिंनभरामतिभिर्जुजोषते ॥ परिवाराण्यव्ययागोभिरंजानोऽअर्षति । त्रीषधस्थापुनानःकृणुतेहरिः ॥ परिकोशंमधुश्चुतमव्ययेवारेऽअर्षति । अभिवाणीर्ऋषीणांसप्तनूषत ॥ परिणेतामतीनांविश्वदेवोऽअदाभ्यः । सोमःपुनानश्चम्वोर्विशद्धरिः ॥ परिदैवीरनुस्वधाऽइंद्रेणयाहिसरथं । पुनानोवाघद्वाघद्भिरमर्त्यः ॥ परिसप्तिर्नवाजयुर्देवोदेवेभ्यःसुतः । व्यानशिःपवमानोविधावति ॥ ६ ॥ (९।७।१) सखायऽआनिषीदतपुनानायप्रगायत । शिशुंनयज्ञैःपरिभूषतश्रिये ॥ समीवत्संनमातृभिःसृजतागयसाधनं । देवाव्यं१मदमभिद्विशवसं ॥ पुनातादक्षसाधनंयथाशर्धायवीतये । यथामित्रायवरुणायशंतमः ॥ अस्मभ्यंत्वावसुविदमभिवाणीरनूषत । गोभिं

(९।६।७) प्रपुनानायेतिषड्टचस्यसूक्तस्याद्योद्वितःपवमानसोमउष्णिक् ॥ सप्तमेनुवाकेएकादशसूक्तानि (९।७।१) सखायइतिपड्टचस्यसूक्तस्यकाश्यपौपर्वतनारदौपवमानसोमउष्णिक् (शिखंडिन्यावप्सरसौऋपिकेत्रपाक्षिके किंचपर्वतनारदौकाण्वावपि) ।

छ्रेवर्णमभिवासयामसि ॥ सनोमदानांपतऽइंदोदेवप्सराऽअसि । सखैवसख्यैगातुवित्तमोभव ॥ सनेमिकृध्य१स्म
दारक्षसंकंचिदत्रिणं । अपादेवंद्वयुमंहोयुयोधिनः ॥ ७ ॥ (९।७।२) तंवःसखायोमदायपुनानमभिगायत । शि
शुंनयज्ञैःस्वदयंतगूर्तिभिः ॥ संवत्सऽइवमातृभिरिंदुर्हिन्वानोऽअज्यते । देवावीर्मदोमतिभिःपरिष्कृतः ॥ अयंदक्षा
यसाधनोयंशर्धायवीतये । अयंदेवेभ्योमधुमत्तमःसुतः+ ॥ गोमन्नऽइंदोऽअश्ववत्सुतःसुदक्षधन्व । शुचिंतेवर्णमधि
गोषुदीधरं ॥ सनोहरीणांपतऽइंदोदेवप्सरस्तमः । सखैवसख्येनर्योरुचेभव ॥ सनेमित्वमस्मदाॅऽअदेवंकंचिदत्रिणं ।
साह्वाॅऽइंदोपरिवाधोऽअपद्वयुं+ ॥ ८ ॥ (९।७।३) इंद्रमच्छसुताऽइमेवृषणंयंतुहरयः । श्रुष्टीजातासऽइंदवःस्व
र्विदः ॥ अयंभरायसानसिरिंद्रायपवतेसुतः । सोमोजैत्रस्यचेततियथाविदे+ ॥ अस्येदिंद्रोमदेष्वाग्राभंगृभ्णीतसा
नसिं । वज्रंचवृषणंभरत्समप्सुजित्+ ॥ प्रधन्वासोमजागृविरिंद्रायेंदोपरिस्रव । द्युमंतंशुष्ममाभरास्वर्विदं ॥ इंद्रा
यवृषणंमदंपवस्वविश्वदर्शतः । सहस्रयामापथिकृद्विचक्षणः+ ॥ ९ ॥ अस्मभ्यंगातुवित्तमोदेवेभ्योमधुमत्तमः ।
सहस्रंयाहिपथिभिःकनिक्रदत् ॥ पवस्वदेववीतयऽइंदोधाराभिरोजसा । आकलशंमधुमान्त्सोमनःसदः ॥ तवद्र

(९।७।२) तवइतिषड्ऋचस्यसूक्तस्यपर्वतनारदौपवमानसोमउष्णिक् । (९।७।३) इद्रमच्छेतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्याद्यानातिसृणा
चाक्षुपोग्निश्चतुर्थ्यादितिसृणामानवश्चक्षुःसप्तम्यादितिसृणामाप्सवोमनुर्दशम्यादिपंचानांचाक्षुपोग्निःपवमानसोमउष्णिक् ।

प्सा॒ऽउ॒द॒प्रु॒त॒ऽइंद्रं॒मदा॑यवावृधुः । त्वांदे॒वासो॒ऽअ॒मृता॑य॒कंप॑पुः ॥ आनः॑सु॒तास॒ऽइंद॑वः पु॒ना॒नाधा॑वतार॒यिं । वृ॒ष्टिद्या॑वोरी॒त्याप॑ःस्व॒र्विदः॑ ॥ सोमः॑पु॒ना॒न॒ऽऊ॒र्मिणाव्यो॒वारं॒विधा॑वति । अग्रे॑वा॒चः पव॑मानः॒कनि॑क्रदत् ॥ १० ॥ धी॒भिर्हि॑न्वंतिवा॒जिनं॒वने॒क्रीळं॑त॒मत्य॑विं । अ॒भित्रि॑पृ॒ष्ठंम॒तयः॑स॒मस्व॑रन् ॥ अस॑र्जिक॒लशाँ॒ऽअ॒भिमी॒ळ्हेसप्ति॒र्नवा॑ज॒युः । पु॒नानो॒वाचं॑ज॒नयं॑न्नसिष्यदत् ॥ पव॑तेहर्य॒तोहरि॒रति॒ह्वरां॑सि॒रंह्या॑ । अ॒भ्यर्ष॑न्स्तो॒तृभ्यो॑वी॒रव॒द्यशः॑ ॥ अ॒यापव॑स्वदेव॒युर्मधो॒र्धारा॑ऽअसृक्षत । रेभ॑न्प॒वित्रं॒पर्ये॑षिवि॒श्वतः॑ ॥ ११ ॥ (९।७।४) परी॒तोषिं॑चतासु॒तंसोमो॒यऽउ॑त्त॒मंह॒विः । द॒ध॒न्वाँयोनर्योऽअ॒प्स्व१॒॑न्तराासु॒षाव॒सोम॒मद्रि॑भिः ॥ नू॒नंपु॑ना॒नोऽवि॑भिः॒परि॑स्र॒वाद॑ब्धः सु॒र॒भिंत॑रः । सु॒तेचि॒त्त्वाप्सुम॑दामो॒ऽअंध॑सा श्री॒णंतो॒गोभि॒रुत्त॑रं ॥ परि॑सुवा॒नश्चक्ष॑सेदेव॒माद॑नः॒क्रतु॒रिंदु॑र्विचक्ष॒णः+ ॥ पु॒ना॒नः सो॑म॒धार॑या॒पोवसा॑नो॒ऽअर्षसि । आर॑त्न॒धायोनि॑मृ॒तस्य॑सीद॒स्युत्सो॑देवहिर॒ण्ययः॑ ॥ दु॒हा॒नऽऊध॑र्दि॒व्यंमधु॑प्रि॒यंप्र॒त्नंस॒धस्थ॒मास॑दत् । आ॒पृच्छ्यं॑ध॒रुणं॑वा॒ज्य॑र्षति॒नृभि॑र्धू॒तोवि॑चक्ष॒णः+ ॥ १२ ॥ पु॒नानः॒सोम॒जागृ॑वि॒रव्यो॒वारे॒परि॑प्रि॒यः । त्वंविप्रो॑ऽअभ॒वोंगि॑रस्तमो॒मध्वा॑

(९।७।४) परीतइतिपड्विंशत्यृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्योभरद्वाजोमारीचःकश्यपोराहूगणोगोतमोभौमोत्रिर्गाथिनोविश्वामित्रोभार्गवोजमदग्निर्मैत्रावरुणिर्वसिष्ठऋषयःपवमानसोमोदेवता आद्याचतुर्थीषष्ठ्यष्टमीनवमीदशमीद्वादशीचतुर्दश्यःसप्तदश्याद्ययुजश्चबृहत्यःद्वितीयापंचमीसप्तम्येकादशीत्रयोदशीपंचदश्योष्टादश्यादियुजश्चसतोबृहत्यःतृतीयाषोडशीचद्विपदाविराट् ।

यज्ञमिमिक्षनः ॥ सोमोमीढ्वान्पवतेगातुवित्तमऽऋषिर्विप्रोविचक्षणः ॥ त्वंकविरभवोदेववीतमऽआसूर्यंरोहयोदिवि ॥ अनूपेगोमान्गोभिर
सोमऽउपुवाणःसोतृभिरधिष्णुभिरवीनां । अश्वयेवहरितायातिधारयामंद्रयायातिधारया ॥ आसोमसुवानोऽअद्रिभिस्तिरोवाराण्यव्य
क्षाःसोमोदुग्धाभिरक्षाः । समुद्रंनसंवरणान्यग्मन्मंदीमदायतोशते ॥ १३ ॥ समामृजेतिरोऽअण्वानिमेष्योमीढ्वेसप्तिर्नवाजयुः । अ
या । जनोनपुरिचम्वोर्विशद्धरिःसदोवनेषुदधिषे ॥ प्रसोमदेववीतयेसिंधुर्नपिप्येऽअर्णसा । अंशोःपयसामदिरोन
नुमाद्यःपवमानोमनीषिभिःसोमोविप्रेभिर्ऋक्वभिः ॥ प्रसोमदेववीतयेसिंधुर्नपिप्येऽअर्णसा । तमींहिन्वंत्यपसोयथारथंनदीष्वा
जागृविरच्छाकोशंमधुश्चुतं ॥ आहर्यतोऽअर्जुनेऽअत्केऽअव्यतप्रियःसूनुर्नमर्ज्यः । तरत्समुद्रंपव
गभस्त्योः ॥ अभिसोमासऽआयवःपवंतेमद्यंमदं । समुद्रस्याधिविष्टपिमनीषिणोमत्सरासःस्वर्विदः ॥ नृभिर्येमानोहर्य
मानऽऊर्मिणाराजादेवऽऋतंबृहत् । अर्षन्मित्रस्यवरुणस्यधर्मणाप्रहिन्वानऽऋतंबृहत् ॥ १४ ॥ सहस्रधारोऽअत्यव्यमर्षतितमींमृजंत्याय
तोविचक्षणोराजादेवःसमुद्रियः ॥ इंद्रायपवतेमदःसोमोमरुत्वतेसुतः । सहस्रधारोऽअत्यव्यमर्षतितमींमृजंत्याय
वः ॥ पुनानश्चमूजनयन्मतिंकविःसोमोदेवेषुरण्यति । अपोवसानःपरिगोभिरुत्तरःसीदन्वनेष्वव्यत ॥ तवाहंसोम
रारणसख्यऽइंदोदिवेदिवे । पुरूणिबभ्रोनिचरंतिमामवपरिधींऽरतितांऽइहि ॥ उताहंनक्तमुतसोमतेदिवासख्याय
वभ्रऽऊधनि । घृणातपंतमतिसूर्यंपरःशकुनाऽइवपप्तिम ॥ १५ ॥ मृज्यमानःसुहस्त्यसमुद्रेवाचमिन्वसि । रयिंपि

शंगोवहुलंपुरुस्पृहंपवमानाभ्यर्षसि ॥ मृजानोवारेपवमानोऽअव्ययेवृषावचक्रदोवने । देवानांसोमपवमाननिष्कृतं गोभिरंजानोऽअर्षसि ॥ पवस्ववाजसातयेभिविश्वानिकाव्या । त्वंसमुद्रंप्रथमोविधारयोदेवेभ्यःसोममत्सरः+ ॥ सतूपवस्वपरिपार्थिवंरजोदिव्याचसोमधर्मभिः । त्वांविप्रासोमतिभिर्विचक्षणशुभ्रंहिन्वंतिधीतिभिः ॥ पवमाना ऽअसृक्षतपवित्रमतिधारया । मरुत्वंतोमत्सराऽइंद्रियाहयामेधामभिप्रयांसिच ॥ अपोवसानःपरिकोशमर्षती दुहियानःसोतृभिः । जनयन्ज्योतिर्मदनाऽअवीवशद्गाःकृण्वानोननिर्णिजं ॥ १६ ॥ (९।७।५) पवस्वमधु मत्तमऽइंद्रायसोमक्रतुवित्तमोमदः । महिद्युक्षतमोमदः ॥ यस्यतेपीत्वावृषभोवृषायतेस्यपीतास्वर्विदः । ससु प्रकेतोऽअभ्यक्रमीदिषोच्छावाजंनैतशः ॥ त्वंह्यं१गदैव्यापवमानजनिमानिद्युमत्तमः । अमृतत्वायघोषयः ॥ ये नानवग्वोदध्यङ्ङपोर्णुतेयेनविप्रासऽआपिरे । देवानांसुम्नेऽअमृतस्यचारुणोयेनश्रवांस्यानशुः+ ॥ एषस्यधारयासुतो व्योवारेभिःपवतेमदिन्तमः । क्रीळन्नूर्मिरपामिव ॥ १७ ॥ यऽउस्रियाऽअप्याऽअंतरश्मनोनिर्गाऽअकृंतदोजसा ।

(९।७।५) पवस्वेतिपोळशर्चस्यसूक्तस्याद्ययोर्द्वयोःशात्त्योगौरिवीतिस्तृतीयायावसिष्ठःशक्तिश्चतुर्थ्यादिद्वयोरांगिरसउरुःषष्ठ्यादि- द्वयोर्भारद्वाजऋजिश्वाष्टम्यादिद्वयोरांगिरसऊर्ध्वसद्मादशम्यादिद्वयोरांगिरसःकृतयशाद्वादश्यादिद्वयोर्ऋणंचयश्चतुर्दश्यादितिसृणांवासि ष्ठःशक्तिरित्यृषयःपवमानसोमोदेवता अयुजःककुभोयुजःसतोबृहत्यःससुन्वेयइतियवमध्यागायत्री ।

आसौतापारिषिंचताश्वंनस्तोमंमप्तुरंरजस्तुरं । वनक्रक्षमुदप्रुतं ॥
अभिव्रजंतंल्लिपेगव्यमश्व्यंवर्मीवधृष्णवारुज ॥ ऋतेनयऽऋतजातोविवावृधेराजादेवऽऋतंबृहत् ॥ अभिद्युम्नंबृहद्य
सहस्रंधारंवृषभंपयोवृधंप्रियंदेवायजन्मने । ऋतेनयऽऋतजातोविवावृधेराजादेवऽऋतंबृहत् । विशांवह्निर्नविश्पतिः । वृष्टिंदिवः
शुऽइपस्पतेदिदीहिदेवदेवयुः । विकोशंमध्यमंयुव ॥ आवच्यस्वसुदक्षचम्वोःसुतोविशांवह्निर्नविश्पतिः । विश्वावसूनिविभ्रतं ॥
पवस्वरीतिमपांजिन्वागविष्टयेधियः ॥ १८ ॥ एतमुत्यंमदच्युतंसहस्रधारंवृषभंदिवोदुहुः । सर्सुन्वेयोवसूनांयो
वृषाविजज्ञेजनयन्नमर्त्यःप्रतपन्ज्योतिपातमः ॥ ससुष्टुतःकविभिर्निर्णिजंदधेत्रिधात्वस्यदंससा ॥ सर्सुन्वेयोवसूनांयो
रायामनेतायऽइळानां । सोमोयःसुक्षितीनां ॥ यस्यनऽइंद्रःपिबाद्यस्यमरुतोयस्यवार्यमणाभगः । आयेनमित्रावरु
णाकरामहुऽएंद्रमवसेमहे ॥ इंद्रायसोमपातवेनृभिर्यतःस्वायुधोमदिन्तमः । पवस्वमधुमत्तमः ॥ इंद्रस्यहार्दि
सोमधानमाविशसमुद्रमिवसिंधवः । जुष्टोमित्रायवरुणायवायवेदिवोविष्टंभऽउत्तमः ॥ १९ ॥ (९।७।६)
परिप्रधन्वेंद्रायसोमस्वादुर्मित्रायपूष्णेभगाय ॥ इंद्रस्तेसोमसुतस्यपेयाःक्रत्वेदक्षायविश्वेचदेवाः ॥ एवामृतायम
हेक्षयायसशुक्रोऽअर्पदिव्यःपीयूषः ॥ पवस्वसोममहान्त्समुद्रःपितादेवानांविश्वाभिधाम ॥ शुक्रःपवस्वदेवेभ्यःसोम
दिवेपृथिव्यैशंचप्रजायै ॥ दिवोधर्तासिशुक्रःपीयूषःसत्येविधर्मन्वाजीपवस्व ॥ पवस्वसोमद्युम्नीसुधारोमहामवीनाम
(९।७।६) परिप्रेतिद्वाविंशत्यृचस्यसूक्तस्यैश्वरयोधिष्ण्याग्नयःपवमानसोमोद्विपदाविराट् ।

नुपूर्व्यः+ ॥ नृभिर्येमानोजज्ञानःपूतःक्षरद्विश्वानिमंद्रःस्वर्वित्+ ॥ इंदुःपुनानःप्रजामुराणःकरद्विश्वानिद्रविणानि
नः ॥ पवस्वसोमक्रत्वेदक्षायाश्वोननिक्तोवाजीधनाय ॥ २० ॥ तंतेसोतारोरसंमदायपुनंतिसोमंमहेद्युम्नाय ॥ शिशुं
जज्ञानंहरिंमृजंतिपवित्रेसोमंदेवेभ्यइंदुं ॥ इंदुःपविष्टचारुर्मदायापामुपस्थेकविर्भगाय ॥ बिभर्तिचार्विंद्रस्यनाम
येनविश्वानिवृत्राजघान ॥ पिबंत्यस्यविश्वेदेवासोगोभिःश्रीतस्यनृभिःसुतस्य ॥ प्रसुवानोअक्षाःसहस्रधारस्तिरःप
वित्रंविवारमव्यम् ॥ सवाज्यक्षाःसहस्ररेताअद्भिर्मृजानोगोभिःश्रीणानः+ ॥ प्रसोमयाहींद्रस्यकुक्षानृभिर्येमानो
अद्रिभिःसुतः+ ॥ असर्जिवाजीतिरःपवित्रमिंद्रायसोमःसहस्रधारः ॥ अंजंत्येनंमध्वोरसेनेंद्रायवृष्णइंदुंमदाय ॥
देवेभ्यस्त्वावृथापाजसेपोवसानंहरिंमृजंति ॥ इंदुरिंद्रायतोशतेनितोशतेश्रीणन्नुग्रोरिणन्नपः+ ॥ २१ ॥ (९।७।७)
पर्यूषुप्रधन्ववाजसातयेपरिवृत्राणिसक्षणिः । द्विषस्तरध्याऋणयानईयसे ॥ अनुहित्वासुतंसोममदामसिमहेसम
र्यराज्ये । वाजाँअभिपवमानप्रगाहसे ॥ अजीजनोहिपवमानसूर्यंविधारेशक्मनापयः । गोजीरयारंहमाणःपुरंध्या ॥
अजीजनोअमृतमर्त्येष्वाँऋतस्यधर्मन्नमृतस्यचारुणः । सदासरोवाजमच्छासनिष्यदत् ॥ अभ्यभिहिश्रवसाततृ

(९।७।७) पर्यूष्वितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यत्र्यरुणत्रसदस्यूराजानौपवमानसोमःआद्यास्तिस्रोनुष्टुभःपिपीलिकमध्याःचतुर्थ्यादिषळूर्ध्वबृहत्योऽत्यास्तिस्रोविराजः ।

दिंथोत्संनकंचिज्जनपानमक्षितं । शर्याभिर्नभरमाणोगभस्त्योः ॥ आदींकेचित्पश्यमानासऽआप्यंवसुरुचोदिव्याऽ
अभ्यनूषत । वारंनदेवःसविताव्यूर्णुते ॥ २२ ॥ त्वेसोमप्रथमावृक्तबर्हिषोमहेवाजायश्रवसेधियंदधुः । सत्वंनोवी
रवीर्यायचोदय ॥ दिवःपीयूषंपूर्व्यंयदुक्थ्यंमहोगाहाद्दिवऽआनिरधुक्षत । इंद्रमभिजायमानंसमस्वरन् ॥ अधय
दिमेपवमानरोदसीऽइमाचविश्वाभुवनाभिमज्मना । यूथेननिःष्ठावृषभोवितिष्ठसे ॥ सोमःपुनानोऽअव्ययेवारेशिशु
र्नक्रीळन्पवमानोऽअक्षाः । सहस्रधारःशतवाजऽइंदुः ॥ एषपुनानोमधुमाँऽऋतावेंद्रायेंदुःपवतेस्वादुरूर्मिः । वाज
सनिर्वरिवोविद्वयोधाः+ ॥ सपवस्वसहमानःपृतन्यून्त्सेधन्रक्षांस्यपदुर्गहाणि । स्वायुधःसासह्वान्त्सोमशत्रून् ॥ २३ ॥
(९।७।८) अयारुचाहरिण्यापुनानोविश्वाद्वेषांसितरतिस्वयुग्वभिःसूरोनिस्वयुग्वभिः । धारासुतस्यरोचतेपुनानो
अरुषोहरिः । विश्वायद्रूपापरियात्यृक्वभिःसप्तास्येभिरृक्वभिः ॥ त्वंत्यत्पणीनांविदोवसुसंमातृभिर्मर्जयसिस्वऽआद
मऽऋतस्यधीतिभिर्दमे । परावतोनसामतद्यत्रारणंतिधीतयः । त्रिधातुभिररुषीभिर्वयोदधेरोचमानोवयोदधे ॥
पूर्वामनुप्रदिशंयातिचेकितत्संरश्मिभिर्यततेदर्शतोरथोदैव्योदर्शतोरथः । अग्मन्नुक्थानिपौंस्येंद्रंजैत्रायहर्षयन् ।

(९।७।८) अयारुचेतितृचस्यसूक्तस्यपारुच्छेपिरनानतःपवमानसोमोत्यष्टिः ।

वज्रश्च्यद्ध्वंथोऽअनपच्युतासमत्स्वनपच्युता ॥ २४ ॥ (९।७।९) नानानंवाऽउंनोधियोविव्रतानिजनानां । तक्षारिष्टंरुतंभिषग्ब्रह्मासुन्वंतमिच्छतींद्रायेंदोपरिस्रव ॥ जरतीभिरोषधीभिःपर्णेभिःशकुनानां । कार्मारोऽअश्मभि द्युभिर्हिरण्यवंतमिच्छतीं० ॥ कारुरहंततोभिषगुपलप्रक्षिणीननना । नानाधियोवसूयवोनुगाऽइवतस्थिमेंद्रा० ॥ अ श्वोवोढासुखंरथंहसनामुपमंत्रिणः । शेपोरोमण्वंतौभेदौवारिन्मंडूकऽइच्छतीं० ॥ २५ ॥ (९।७।१०) शर्यणावे तिसोममिंद्रःपिवतुवृत्रहा । वलंदधानऽआत्मनिकरिष्यन्वीर्यंमहदिंद्रा० ॥ आपवस्वदिशांपतऽआर्जीकात्सोममी ढ्वः । ऋतवाकेनसत्येनश्रद्धयातपसासुतऽइंद्रा० ॥ पर्जन्यवृद्धंमहिषंतंसूर्यस्यदुहिताभरत् । तंगंधर्वाःप्रत्यगृभ्णन्तं सोमेरसमादधुरिंद्रा० ॥ ऋतंवदन्नृतद्युम्नसत्यंवदन्त्सत्यकर्मन् । श्रद्धांवदन्त्सोमराजन्धात्रासोमपरिष्कृतऽइंद्रा० ॥ सत्यमुग्रस्यबृहतःसंस्रवंतिसंस्रवाः । संयंतिरसिनोरसाःपुनानोब्रह्मणाहरऽइंद्रा० ॥ २६ ॥ यत्रब्रह्मापवमानछंदस्यां३ वाचंवदन् । ग्राव्णासोमेमहीयतेसोमेनानंदंजनयन्निंद्रा० ॥ यत्रज्योतिरजस्रंयस्मिँल्लोकेस्वर्हितं । तस्मिन्मांधेहिप वमानामृतेलोकेऽअक्षितऽइंद्रा० ॥ यत्रराजावैवस्वतोयत्रावरोधनंदिवः । यत्रामूर्यह्वतीरापस्तत्रमाममृतंकृधींद्रा० ॥

(९।७।९) नानानमितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यागिरसःशिशुःपवमानसोमःपंक्तिः । (९।७।१०) शर्यणावतीत्येकादशर्चस्यसूक्तस्य मारीचःकश्यपःपवमानसोमःपंक्तिः ।

यत्रानुकामंचरणंत्रिनाकेत्रिदिवेदिवः । लोकायत्रज्योतिष्मंतस्तत्रमाममृतंकृधींद्रा० ॥ यत्रकामानिकामाश्चयत्रब्रध्न
स्यविष्टपं । स्वधाचयत्रतृप्तिश्चतत्रमाममृतंकृधींद्रा० ॥ यत्रानंदाश्चमोदाश्चमुदःप्रमुदऽआसते । कामस्ययत्राप्ताःका
मास्तत्रमाममृतंकृधींद्रा० ॥ २७ ॥ (९।७।११) यऽइंदोःपवमानस्यानुधामान्यक्रमीत् । तमाहुःसुप्रजाऽइतिय
स्तेसोमाविधन्मनऽइंद्रा० ॥ ऋषेमंत्रकृतांस्तोमैःकश्यपोद्धर्धयन्गिरः । सोमंनमस्यराजानंयोजज्ञेवीरुधांपतिरिंद्रा० ॥
सप्तदिशोनानासूर्याःसप्तहोतारऋत्विजः । देवाऽआदित्यायेसप्ततेभिःसोमाभिरक्षनऽइंद्रा० ॥ यत्तेराजञ्छृतंहविस्ते
नसोमाभिरक्षनः । अरातीवामानस्तारीन्मोचनःकिंचनाममदिंद्रा० ॥ २८ ॥ (इतिपावमानंनवमंमंडलंसमाप्तं
सूक्तानि ११४ ॥) (॥ परिशिष्टं ॥ यत्रतत्परमंपदंविष्णोर्लोकेमहीयते । देवैःसुकृतकर्मभिस्तत्रमाममृतंकृधीं
द्रा० ॥ यत्रतत्परमाव्ययंभूतानामधिपातिं । भावभावीचयोगीश्चतत्रमाममृतंकृधींद्रा० ॥ यत्रलोकास्तनूत्यजः
श्रद्धयातपसाजिताः । तेजश्चयत्रब्रह्मचतत्रमाममृतंकृधींद्रा० ॥ यत्रदेवामहात्मानःसेंद्राश्चमरुद्गणाः । ब्रह्मा
चयत्रविष्णुश्चतत्रमाममृतंकृधींद्रा० ॥ यत्रगंगाचयमुनायत्रप्राचीसरस्वती । यत्रसोमेश्वरोदेवस्तत्रमाममृतं

(९।७।११) यइंदोरितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यमारीचःकश्यपःपवमानसोमःपंक्तिः ।

कृधींद्रा० ॥ १ ॥) (१०।१।१) अग्रेबृहन्नुषसामूर्ध्वोऽअस्थान्निर्जगन्वान्तमसोज्योतिषागात् । अग्निर्भानुनारुशतास्वंगऽआजातोविश्वासद्मान्यप्राः ॥ सजातोगर्भोऽअसिरोदस्योरग्नेचारुर्विभृतऽओषधीषु । चित्रःशिशुःपरितमांस्यक्तून्प्रमातृभ्योऽअधिकनिक्रदद्गाः ॥ विष्णुरित्थापरममस्यविद्वान्जातोबृहन्नभिपातितृतीयं । आसायदस्यपयोऽअक्रतस्वंसचेतसोऽअभ्यर्चंत्यत्र ॥ अतऽउत्वापितुभृतोजनित्रीरन्नावृधंप्रतिचरंत्यन्नैः । ताऽईंप्रत्येषिपुनरन्यरूपाऽअसित्वंविक्षुमानुषीषुहोता ॥ होतारंचित्ररथमध्वरस्ययज्ञस्ययज्ञस्यकेतुंरुशंतं । प्रत्यर्धिदेवस्यदेवस्यमह्नाश्रियात्वग्निमतिथिंजनानां ॥ सतुवस्त्राण्यधपेशनानिवसानोऽअग्निर्नाभापृथिव्याः । अरुषोजातःपदऽइळायाःपुरोहितोराजन्यक्षीहदेवान्+ ॥ आहिद्यावापृथिवीऽअग्नऽउभेसदापुत्रोनमातराततंथ । प्रयाह्यच्छोशतोयविष्ठाथावहसहस्येहदेवान्+ ॥ २९ ॥ (१०।१।२) पिप्रीहिदेवाँऽउशतोयविष्ठविद्वाँऽऋतूँऽऋतुपतेयजेह । येदैव्याऽऋत्विजस्तेभिरग्नेत्वंहोतॄणामस्यायजिष्ठः ॥ वेषिहोत्रमुतपोत्रंजनानांमंधातासिद्रविणोदाऽऋतावा । स्वाहावयंकृणवामाहवींषिदेवोदे

दशमेमंडलेदशानुवाकाः । तत्रप्रथमेनुवाकेषोडसूक्तानि । (१०।१।१) अग्नेबृहन्नितिसप्तर्चस्यसूक्तस्याप्त्यस्त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ।
(१०।१।२) पिप्रीहीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्याप्त्यस्त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ।

वान्यजत्वग्निरर्हन् ॥ आदेवानामपिपंथामगन्मयच्छक्नवामतदनुप्रवोळ्हुं । अग्निर्विद्वान्त्सयजात्सेदुहोतासोऽध्वरा
न्त्सऽऋतून्कल्पयाति ॥ यद्वोवयंप्रमिनामव्रतानिविदुषांदेवाऽअविदुष्टरासः । अग्निष्टद्विश्वमापृणातिविद्वान्येभि
र्देवाँऽऋतुभिःकल्पयाति ॥ यत्पाकत्रामनसादीनदक्षानयज्ञस्यमन्वतेमर्त्यासः । अग्निष्टद्धोताक्रतुविद्विजानन्यजि
ष्ठोदेवाँऽऋतुशोयजाति ॥ विश्वेषांह्यध्वराणामनीकंचित्रंकेतुंजनितात्वाजजान । सऽआयजस्वनृवतीरनुक्षाःस्पार्हा
ऽइषःक्षुमतीर्विश्वजन्याः ॥ यंत्वाद्यावापृथिवीयंत्वापस्त्वष्टायंत्वासुजनिमाजजान । पंथामनुप्रविद्वान्पितृयाणंद्युम
दग्नेसमिधानोविभाहि ॥ ३० ॥ (१०।१।३) इनोराजन्नरतिःसमिद्धोरौद्रोदक्षायसुषुमाँऽअदर्शि । चिकिद्विभा
तिभासाबृहतासिक्नीमेतिरुशतीमपाजन् ॥ कृष्णांयदेनीमभिवर्पसाभूज्जनयन्योषांबृहतःपितुर्जा । ऊर्ध्वंभानुंसूर्यस्य
स्तभायन्दिवोवसुभिररतिर्विभाति ॥ भद्रोभद्रयासचमानऽआगात्स्वसारंजारोऽअभ्येतिपश्चात् । सुप्रकेतैर्द्युभिरग्नि
र्वितिष्ठन्नुशद्भिर्वर्णैरभिराममस्थात् ॥ अस्ययामासोबृहतोनवग्नूनिधानाऽअग्नेःसख्युःशिवस्य । ईड्यस्यवृष्णोबृहतः
स्वासोभामासोयामन्नक्तवश्चिकित्रे ॥ स्वनानयस्यभामासःपवंतेरोचमानस्यबृहतःसुदिवः । ज्येष्ठेभिर्यस्तेजिष्ठैःक्री
ळुमद्भिर्वर्षिष्ठेभिर्भानुभिर्नक्षतिद्यां[1] ॥ अस्यशुष्मासोददृशानपवेर्जेहमानस्यस्वनयन्नियुद्भिः । प्रत्नेभिर्योरुशद्भिर्देव

(१ नात्रस्वाहाकारःकिंतुमत्रांतएवहविःप्रक्षेपः ।) (१०।१।३) इनोराजन्नितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यात्यत्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ।

तमोविरेभिर्द्रिरतिर्भातिविभ्वा ॥ सऽआवक्षिमहिनऽआचसत्तिदिवस्पृथिव्योरतिर्युवत्योः । अग्निःसुतुकःसुतुके
भिरश्वैरभस्वद्भीरभस्वाँऽएहगम्याः ॥ ३१ ॥ (१०।११४) प्रतेयक्षिप्रतऽइयर्मिमन्मभुवोयथावंद्योनोहवेषु । धन्व
न्निवप्रपाऽअसित्वमग्नऽइयक्षवेपूरवेप्रत्नराजन् ॥ यंत्वाजनासोऽअभिसंचरंतिगावऽउष्णमिवव्रजंयविष्ठ । दूतोदेवा
नामसिमर्त्यानामंतर्महाँश्चरसिरोचनेन ॥ शिशुंनत्वाजेन्यंवर्धयंतीमाताबिभर्तिसचनस्यमाना । धनोरधिप्रवताया
सिहर्यन्निजिगीषसेपशुरिवावसृष्टः ॥ मूराऽअमूरनवयंचिकित्वोमहित्वमग्नेत्वमंगवित्से । शयेवव्रिश्चरतिजिह्वयादन्रेरि
ह्यतेयुवतिंविश्पतिःसन्+ ॥ कूचिज्जायतेसनयासुनव्योवनेतस्थौपलितोधूमकेतुः । अस्नातापोवृषभोनप्रवेतिसचेत
सोयंप्रणयंतमर्ताः ॥ तनूत्यजेवतस्करावनर्गूरशनाभिर्दशभिरभ्यधीतां । इयंतेऽअग्नेनव्यसीमनीषायुक्ष्वारथंनशुच
यद्भिरंगैः ॥ ब्रह्मचतेजातवेदोनमश्चेयंचगीःसदमिद्वर्धनीभूत् । रक्षाणोऽअग्नेतनयानितोकारक्षोतनस्तन्वोऽअप्रयु
च्छन् ॥ ३२ ॥ (१०।११५) एकःसमुद्रोधरुणोरयीणामस्मद्धृदोभूरिजन्माविचष्टे । सिषक्त्यूधर्निण्योरुपस्थऽउ
त्सस्यमध्येनिहितंपदंवेः+ ॥ समानंनीळंवृषणोवसानाःसंजग्मिरेमहिषाऽअर्वतीभिः । ऋतस्यपदंकवयोनिपांतिगुहा
नामानिदधिरेपराणि ॥ ऋतायिनीमायिनीसंदधातेमित्वाशिशुंजज्ञतुर्वर्धयंती । विश्वस्यनाभिंचरतोध्रुवस्यकवेश्चित्तं

(१०।११४) प्रतइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्याप्त्यस्त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् । (१०।११५) एकःसमुद्रइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्याप्त्यस्त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ।

तुंमनसावियंतः ॥ ऋतस्यहिवर्तनयःसुजातमिषोवाजायप्रदिवःसचंते । अधीवासंरोदसीवावसानेघृतैरन्नैर्वावृधाते

मधूनां ॥ सप्तस्वसृररुषीर्वावशानोविद्वान्मध्वउज्जभाराद्दृशेकं । अंतर्येमेऽअंतरिक्षेपुराजाऽइच्छन्वव्रिमविदत्पूषण

स्य ॥ सप्तमर्यादाःकवयस्ततक्षुस्तासामेकामिदभ्यंहुरोगात् । आयोर्हस्कंभऽउपमस्यनीळेपथांविसर्गेधरुणेषुतस्थौ ॥

असच्चसच्चपरमेव्योमन्दक्षस्यजन्मन्नदितेरुपस्थे । अग्निर्हनःप्रथमजाऽऋतस्यपूर्वऽआयुनिवृषभश्चधेनुः+ ॥ ३३ ॥

इतिसप्तमाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

त्रिपचाशाध्यायेवर्गाः ३३ सूक्तानि १९ ऋचः १८९ ॥ त्याग ॥ पवमानायसोमाये. १५४ अग्नयइदं. ३५ ॥ इतिसप्तमेपंचमः ॥

अयंस्वस्तिप्रकेतुनानवत्रिशिरास्त्वाष्ट्रस्तृचोंत्यऐंद्रंआपोहिसिंधुद्वीपोवांबरीपआपंगायत्रंत्यनुष्टुबंतंपंचमीवर्ध

मानासप्तमीप्रतिष्ठाचित्पळूनवैवस्वतयोर्यमयम्योःसंवादःषष्ठ्ययुग्भिर्यमीमिथुनार्थयमंप्रोवाचसतांनवमीयु

ग्भिरनिच्छन्प्रत्याचष्टेवृषानवांगिर्हविर्धानंआग्नेयंतुत्रिनिष्टुबंतंद्यावायुजेपंचविवस्वान्वादित्योहाविर्धानंजग

त्यंतंपरेयिवांसंपोळशयमोयामंषष्ठीलिंगोक्तदेवतापराश्चतिस्रःपित्र्यावांतृचःश्वभ्यांपराऽअनुष्टुभोबृहत्युपां

त्यायामायनाःपरेपंचोदीरतांषळूनाशंखःपित्र्यंजगत्येकादशीमैनंदमनऽआग्नेयंचतुरनुष्टुबंतंत्वष्टादेवश्रवांद्वे

सरण्यूदेवतेपौष्णयश्चतस्रःसारस्वत्यस्तिस्रःपंचाप्योद्रप्सस्तिस्रःसौम्योवांत्येअनुष्टुभाउपांत्यापुरस्ताद्बृहतीवापरं

मृत्योःसंकुसुर्कश्चतस्रोमृत्युदेवताःपराधात्रीपरात्वाष्ट्रीपराःपितृमेधाएकादशीप्रस्तारपङ्क्तिर्जगत्युपांत्यांत्यानुष्टुप्
प्राजापत्यावासानिरुक्ता ॥ ६ ॥
॥ हरिःॐम् ॥ (१०।१।६) अयंसयस्यशर्मन्नवोभिरग्नेरेधतेजरिताभिष्टौ । ज्येष्ठेभिर्योभानुभिर्ऋषूणांपर्येतिपरि
वीतोविभावा ॥ योभानुभिर्विभावाविभात्यग्निर्देवेभिर्ऋतावाजस्रः । आयोविवायसख्यासखिभ्योपरिह्वृतोऽअत्यो
नसप्तिः ॥ ईशेयोविश्वस्यादेववीतेरीशेविश्वायुरुषसोव्युष्टौ । आयस्मिन्मनाहवींष्यग्नावरिष्टरथःस्कभ्नातिशूषैः+ ॥
शूषेभिर्वृधोजुषाणोऽअर्कैर्देवाँऽअच्छारघुपत्वाजिगाति । मंद्रोहोतासजुह्वा३ यजिष्ठःसंमिश्लोऽअग्निराजिघर्तिदेवा
न्+ ॥ तमुस्रामिंद्रंनरेजमानमग्निंगीर्भिर्नमोभिराकृणुध्वं । आयंविप्रासोमतिभिर्गृणंतिजातवेदसंजुह्वंसहानां ॥ संय
स्मिन्विश्वावसूनिजग्मुर्वाजेनाश्वाःसप्तीवंतऽएवैः । अस्मेऽऊतीरिंद्रवाततमाऽअर्वाचीनाऽअग्नऽआकृणुष्व ॥ अधा
ह्यग्नेमह्नानिषद्यासद्योजज्ञानोहव्योबभूथ । तंतेदेवासोऽअनुकेतमायन्नधावर्धंतप्रथमासऊमाः ॥ १ ॥ (१०।१।७)
स्वस्तिनोदिवोऽअग्नेपृथिव्याविश्वायुर्धेहियजथायदेव । सचेमहितवदस्मप्रकेतैरुरुष्याणऽउरुभिर्देवशंसैः ॥ इमाऽ
अग्नेमतयस्तुभ्यंजातागोभिरश्वैरभिगृणंतिराधः । यदातेमर्तोऽअनुभोगमानड्वसोदधानोमतिभिःसुजात ॥ अग्निं

(१०।१।६) अयंसइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्याप्त्यस्त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् । (१०।१।७) स्वस्तिनइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्याप्त्यस्त्रितोग्निस्त्रिष्टुप् ।

मन्येपितरमग्निमापिमग्निंभ्रातरंसदमित्सखायं । अग्नेरनीकंबृहतःसपर्यंदिविशुक्रंयजतंसूर्यस्य ॥ सिध्राऽअग्नेधियो

ऽअस्मेसनुत्रीर्यंत्रायसेदमऽआनित्यहोता । ऋतावासरोहिदश्वःपुरुक्षुर्द्युभिरस्माऽअहभिर्वाममस्तु ॥ द्युभिर्हितंमित्र

मिवप्रयोगंप्रत्नमृत्विजमध्वरस्यजारं । वाहुभ्यामग्निमायवोजनंतविक्षुहोतारंन्यसादयंत ॥ स्वयंयजस्वदिविदेवदे

वान्किंतेपाकःकृणवदप्रचेताः । यथायजऽऋतुभिर्देवदेवानेवायजस्वतन्वंसुजात ॥ भवानोऽअग्नेवितोतगोपाभवावय

स्कृदुतनोवयोधाः । रास्वाचनःसुमहोहव्यदातिंत्रास्वोतनस्तन्वोअप्रयुच्छन् ॥ २ ॥ (१०।१।८) प्रकेतुनाबृह

तायात्यग्निरारोदसीवृषभोरोरवीति । दिवश्चिदंताँऽउपमाँऽउदानळपामुपस्थेमहिषोववर्ध ॥ मुमोदगर्भोवृषभःककु

द्मानस्रेमावत्सःशिमीवाँऽअरावीत् । सदेवतात्युद्यतानिकृण्वन्त्स्वेषुक्षयेषुप्रथमोजिगाति ॥ आयोमूर्धानंपित्रोररं

ब्धन्यध्वरेदधिरेसूरोऽअर्णः । अस्यपत्मन्नरुषीरश्वबुध्नाऽऋतस्ययोनौतन्वोजुषंत ॥ उपऽउषोहिवसोऽअग्रमेपित्वंय

मयोरभवोविभावा । ऋतायसप्तदधिषेपदानिजनयन्मित्रंतन्वेस्वायै ॥ भुवश्चक्षुर्महऽऋतस्यगोपाभुवोवरुणोयदृता

यवेषि । भुवोऽअपांनपाज्जातवेदोभुवोदूतोयस्यहव्यंजुजोषः ॥ ३ ॥ भुवोयज्ञस्यरजसश्चनेतायत्रानियुद्भिःसचसे

शिवाभिः । दिविमूर्धानंदधिषेस्वर्षांजिह्वामग्नेचकृषेहव्यवाहं ॥ अस्यत्रितःक्रतुनावव्रेऽअंतरिच्छन्धीतिंपितुरेवैःपरं

(१०।१।८) प्रकेतुनेतिनवर्चस्यसूक्तस्यत्वाष्ट्रस्त्रिशिराअग्निःअत्यतृचस्त्रैंद्रत्रिष्टुप् ।

स्य । सचस्यमानः पित्रोरुपस्थेजामिब्रुवाणऽआयुधानिवेति ॥ सपित्र्याण्यायुधानिविद्वानिंद्रैषितऽआप्त्योऽअभ्ययु
ध्यत् । त्रिशीर्षाणंसप्तरश्मिंजघन्वान्त्वाष्ट्रस्यचिन्निःससृजेत्रितोगाः ॥ भूरीदिंद्रऽउदिनंक्षंतमोजोवाभिनत्सत्पति
र्मन्यमानं । त्वाष्ट्रस्यचिद्विश्वरूपस्यगोनामाचक्राणस्त्रीणिशीर्षापरावर्क् ॥ ४ ॥ (१०।१।९) आपोहिष्ठामयोभुव
स्तानऽऊर्जेदधातन । महेरणायचक्षसे ॥ योवःशिवतमोरसस्तस्यभाजयतेहनः । उशतीरिवमातरः ॥ तस्माऽअरंग
मामवोयस्यक्षयायजिन्वथ । आपोजनयथाचनः ॥ शंनोदेवीरभिष्टयऽआपोभवंतुपीतये । शंयोरभिस्रवंतुनः ॥ ई
शानावार्याणांक्षयंतीश्चर्षणीनां । अपोयाचामिभेषजं ॥ अप्सुमेसोमोऽअब्रवीदंतर्विश्वानिभेषजा । अग्निंचविश्वशं
भुवं ॥ आपःपृणीतभेषजंवरूथंतन्वेमम । ज्योक्चसूर्यंदृशे ॥ इदमापःप्रवहतयत्किंचदुरितंमयि । यद्वाहमभि
दुद्रोहयद्वाशेपऽउतानृतं ॥ आपोऽअद्यान्वचारिषंरसेनसमगस्महि । पयस्वानग्नऽआगहितंमासंसृजवर्चसा ॥ (प
रिशिष्टं ॥ ससृषीस्तदपसोदिवानक्तंचससृषीः । वरेण्यक्रतूरहमादेवीरवसेहुवे) ॥ ५ ॥ (१०।१।१०) ओचि

(१०।१।९) आपोहिष्ठेतिनवर्चस्यसूक्तस्यावरीपःसिंधुद्वीपआपोगायत्रीपंचमीवर्धमानासप्तमीप्रतिष्ठात्येद्वेअनुष्टुभौ। आपोहिसिंधुद्वीपोवा
वरीषइत्येवमनुक्रमण्यांसिंधुद्वीपस्यपाक्षिकत्वस्वीकारेपूर्वोक्तस्त्रिशिराःप्राप्नोतितथापिप्रयोक्तृभिःसिंधुद्वीपएवाद्रियते। (१०।१।१०)ओचि
दितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यनवमीवर्ज्यानामयुजांपष्ठ्याश्चवैवस्वतीयमीऋषिकायमोदेवतापष्ठीवर्ज्यानांयुजानवम्याश्चवैवस्वतोयमीत्रिष्टुप् ।

त्सखायंसख्याववृत्यांतिरःपुरूचिदर्णवंजगन्वान् । पितुर्नपातमादधीतवेधाऽअधिक्षमिप्रतरंदीध्यानः ॥ नतेसखास
ख्यंवष्ट्येतत्सलक्ष्मायद्विषुरूपाभवाति । महस्पुत्रासोऽअसुरस्यवीरादिवोधर्तारऽउर्वियापरिख्यन् ॥ उशन्तिघातेऽ
अमृतासऽएतदेकस्यचित्त्यजसंमर्त्यस्य । नितेमनोमनसिधाय्यस्मेजन्युःपतिस्तन्व१माविविश्याः ॥ नयत्पुराचकृमा
कद्धनूनमृतावदन्तोऽअनृतंरपेम । गंधर्वोऽअप्स्वप्याचयोषासानोनाभिःपरमंजामितन्नौ ॥ गर्भेनुनौजनितादम्प
तीकर्देवस्त्वष्टासवितविश्वरूपः । नकिरस्यप्रमिनन्तिव्रतानिवेदनावस्यपृथिवीऽउतद्यौः ॥ ६ ॥ कोऽअस्यवेदप्र
थमस्याह्नःकऽईंददर्शकऽइहप्रवोचत् । बृहन्मित्रस्यवरुणस्यधामकदुब्रवऽआहनोवीच्यानॄन् ॥ यमस्यमायम्यं१
कामऽआगन्त्समानेयोनौसहशेय्याय । जायेवपत्येतन्वंरिरिच्यांविचिद्वृहेवरथ्येवचक्रा ॥ नतिष्ठन्तिननिमिषं
त्येतेदेवानांस्पशऽइहयेचरन्ति । अन्येनमदाहनोयाहितूयंतेनविवृहरथ्येवचक्रा ॥ रात्रीभिरस्माऽअहभिर्दशस्येत्सू
र्यस्यचक्षुर्मुहुरुन्मिमीयात् । दिवापृथिव्यामिथुनासबन्धूयमीर्यमस्यबिभृयादजामि ॥ आघातागच्छानुत्तरायुगानि
यत्रजामयःकृणवन्नजामि । उपबर्बृहिवृषभायबाहुमन्यमिच्छस्वसुभगेपतिंमत् ॥ ७ ॥ किंभ्रातासद्यदनाथंभवा
तिकिमुस्वसायन्निरृतिर्निगच्छात् । काममूताबह्वे३तद्रपामितन्वामेतन्व१ंसंपिपृग्धि ॥ नवाऽउतेतन्वातन्व१ंसंपपृ
च्यापापमाहुर्यःस्वसारंनिगच्छात् । अन्येनमत्प्रमुदःकल्पयस्वनतेभ्रातासुभगेवष्ट्येतत् ॥ वतोवतासियमनैवतेम

नोहृदयंचाविदाम । अन्याकिलत्वांकक्ष्येवयुक्तंपरिष्वजातेलिबुजेववृक्षं+ ॥ अन्यमूषुत्वंयम्यन्यऽउत्वांपरिष्वजाते
लिबुजेववृक्षं । तस्यवात्वंमनऽइच्छासवातवाधाकृणुष्वसंविदंसुभद्रां ॥ ८ ॥ (१०।१।११) वृषावृष्णेदुदुहेदोह
सादिवःपयांसियह्वोऽअदितेरदाभ्यः । विश्वंसवेदवरुणोयथाधियासयज्ञियोयजतुयज्ञियाँऽऋतून्+ ॥ रपद्गंधर्वीर
प्याचयोषणानदस्यनादेपरिपातुमेमनः । इष्टस्यमध्येऽअदितिर्निधातुनोभ्रातानोज्येष्ठःप्रथमोविवोचति ॥ सोचि
न्नुभद्राक्षुमतीयशस्वत्युषाऽउवासमनवेस्वर्वती । यदीमुशंतमुशतामनुक्रतुमग्निंहोतारंविदथायजीजनन् ॥ अधत्यंद्र
प्संविभ्वंविचक्षणंविराभरदिषितःश्येनोऽअध्वरे । यदीविशोवृणतेदस्ममार्याऽअग्निंहोतारमधधीरजायत ॥ सदा
सिरण्वोयवसेवपुष्यतेहोत्राभिरग्नेमनुषःस्वध्वरः । विप्रस्यवायच्छशमानऽउक्थ्यं१वाजंससवाँऽउपयासिभूरिभिः
॥ ९ ॥ उदीरयपितराजारऽआभगमियक्षतिहर्यतोहृत्तऽइष्यति । विवक्तिवह्निःस्वपस्यतेमखस्तविष्यतेऽअसुरोवेप
तेमती+ ॥ यस्तेऽअग्नेसुमतिंमर्तोऽअक्षत्सहसःसूनोऽअतिसप्रशृण्वे । इषंदधानोवहमानोऽअश्वैरासद्युमाँऽअमवान्भू
षतिद्यून्+ ॥ यदग्नऽएषासमितिर्भवातिदेवीदेवेषुयजतायजत्र । रत्नाचयद्विभजासिस्वधावोभागंनोऽअत्रवसुमंतं
वीतात् ॥ श्रुधीनोऽअग्नेसदनेसधस्थेयुक्ष्वारथममृतस्यद्रवित्नुं । आनोवहरोदसीदेवपुत्रेमाकिर्देवानामपभूरिहस्याः

(१०।१।११) वृषावृष्णइतिनवर्चस्यसूक्तस्यांगिर्हविर्धानोऽग्निर्जगतीअत्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः ।

॥ १० ॥ (१०।१।१२) द्यावाहक्षामाप्रथमेऽऋतेनाभिश्रावेभवतःसत्यवाचा । देवोयन्मर्ताञ्यजथायकृण्वन्त्सी दद्धोताप्रत्यङ्स्वमसुंयन्⁺ ॥ देवोदेवान्परिभूर्ऋतेनवहानोहव्यंप्रथमश्चिकित्वान् । धूमकेतुःसमिधाभाऽऋजीकोमं द्रोहोतानित्योवाचायजीयान् ॥ स्वावृग्देवस्यामृतंयदीगोरतोजातासोधारयंतऽउर्वी । विश्वेदेवाऽअनुतत्तेयजुर्गुर्दु हेयदेनीदिव्यंघृतंवाः⁺ ॥ अर्चामिवांवर्धायापोघृतस्नूद्यावाभूमीशृणुतंरोदसीमे । अहायद्यावोसुनीतिमयन्मध्वानो ऽअत्रपितराशिशीतां ॥ किंस्विन्नोराजाजगृहेकदस्यातिव्रतंचकृमाकोविवेद । मित्रश्चिद्धिष्माजुहुराणोदेवाञ्छ्लोको नयातामपिवाजोऽअस्ति ॥ ११ ॥ दुर्मन्त्वत्रामृतस्यनामसलक्ष्मायद्विषुरूपाभवाति । यमस्ययोमनवतेसुमन्त्वग्नेतमृ ष्वपाह्यप्रयुच्छन् ॥ यस्मिन्देवाविदथेमादयन्तेविवस्वतःसदनेधारयन्ते । सूर्येज्योतिरदधुर्मास्य१क्तून्परिद्योतनिंचर तोऽअजस्रा ॥ यस्मिन्देवामन्मनिसंचरन्त्यपीच्ये३ नवयमस्यविद्म । मित्रोनोऽअत्रादितिरनागान्त्सवितादेवोवरुणा यवोचत् ॥ श्रुधीनोऽअग्नेसदनेसधस्थेयुक्ष्वारथममृतस्यद्रवित्नुं । आनोवहरोदसीदेवपुत्रेमाकिर्देवानामपभूरिहस्याः ॥ १२ ॥ (१०।१।१३) युजेवांब्रह्मपूर्व्यंनमोभिर्विश्लोकऽएतुपथ्येवसूरेः । शृण्वंतुविश्वेऽअमृतस्यपुत्राऽआयेधा

(१०।१।१२) द्यावाहेतिनवर्चस्यसूक्तस्यहविर्धानोग्निस्त्रिष्टुप् । (१०।१।१३) युजेवामितिपञ्चर्चस्यसूक्तस्यादित्योविवस्वान्हविर्धान-

त्रिष्टुवंत्याजगती ।

मानिदिव्यानितस्थुः ॥ यमेऽइवयतमानेयदैतंप्रवांभरन्मानुषादेवयंतः । आसीदतंस्वमुलोकंविदानेस्वासस्थेभवत
मिंदवेनः ॥ पंचपदानिरुपोऽअन्वरोहंचतुष्पदीमन्वेमिव्रतेन । अक्षरेणप्रतिमिमऽएतामृतस्यनाभावधिसंपुनामि
देवेभ्यःकमवृणीतमृत्युंप्रजायैकममृतंनावृणीत । बृहस्पतिंयज्ञमकृण्वतऽऋषिंप्रियांयमस्तन्वं१प्रारिरेचीत् ॥ सप्तक्ष
रंतिशिशवेमरुत्वतेपित्रेपुत्रासोऽअप्यवीवतन्नृतं । उभेऽइदस्योभयस्यराजतऽउभेयतेतेऽउभयस्यपुष्यतः ॥ १३ ॥
(१०।१।१४) परेयिवांसंप्रवतोमहीरनुबहुभ्यःपंथामनुपस्पशानं । वैवस्वतंसंगमनंजनानांयमंराजानंहविषादुव
स्य ॥ यमोनोगातुंप्रथमोविवेदनैषागव्यूतिरपभर्तवाऽउ । यत्रानःपूर्वेपितरःपरेयुरेनाजज्ञानाःपथ्याअनुस्वाः ॥
मातलीकव्यैर्यमोऽअंगिरोभिर्बृहस्पतिर्ऋक्वभिर्वावृधानः । यांश्चदेवावावृधुर्येचदेवान्त्स्वाहान्येस्वधयान्येमदंति ॥
इमंयमप्रस्तरमाहिसीदांगिरोभिःपितृभिःसंविदानः । आत्वामंत्राःकविशस्तावहंत्वेनाराजन्हविषामादयस्व ॥
गिरोभिरागहियज्ञियेभिर्यमवैरूपैरिहमादयस्व । विवस्वंतंहुवेयःपितातेस्मिन्यज्ञेबर्हिष्यानिषद्य ॥ अं
नःपितरोनवग्वाऽअथर्वाणोभृगवःसोम्यासः । तेषांवयंसुमतौयज्ञियानामपिभद्रेसौमनसेस्याम ॥ ३८ ॥

(१०।१।१४) परेयिवांसमितिपोळशर्चस्यसूक्तस्यवैवस्वतोयमऋषिःयमोदेवतापष्ठ्याअंगिरःपित्रथर्वभृगुसोमाःदशम्यादितिसृणां श्वानौत्रिष्टुप्त्रयोदशीचतुर्दशीषोडश्योनुष्टुभःपंचदशीबृहती (प्रेहिप्रेहीत्यादितिसृणांपितृदेवतावैकल्पिकी) ।

पूर्व्येभिर्यत्रानःपूर्वेपितरःपरेयुः । उभाराजानास्वधयामदंतायमंपश्यासिवरुणंचदेवं+ ॥ संगच्छस्वपितृभिःसंयमेने
ष्टापूर्तेनपरमेव्योमन् । हित्वायावद्यंपुनरस्तमेहिसंगच्छस्वतन्वासुवर्चाः ॥ अपेतवीतविचसर्पतातोऽस्माऽएतंपितरो
लोकमक्रन् । अहोभिरद्भिरक्तुभिर्व्यक्तंयमोददात्यवसानमस्मै ॥ अतिद्रवसारमेयौश्वानौचतुरक्षौशबलौसाधुनाप
था । अथापितॄन्त्सुविदत्राँऽउपेहियमेनयेसधमादंमदंति ॥ १५ ॥ यौतेश्वानौयमरक्षितारौचतुरक्षौपथिरक्षीनृचक्ष
सौ । ताभ्यामेनंपरिदेहिराजन्त्स्वस्तिचास्माऽअनमीवंचधेहि ॥ उरूणसावसुतृपाऽउदुंबलौयमस्यदूतौचरतोजनाँऽ
अनु । तावस्मभ्यंदृशयेसूर्यायपुनर्दातामसुमद्येहभद्रं+ ॥ यमायसोमंसुनुतयमायजुहुताहविः । यमंहयज्ञोगच्छत्य
ग्निर्दूतोऽअरंकृतः ॥ यमायघृतवद्धविर्जुहोतप्रचतिष्ठत । सनोदेवेष्वायमद्दीर्घमायुःप्रजीवसे ॥ यमायमधुमत्तमंरा
ज्ञेहव्यंजुहोतन । इदंनमऽऋषिभ्यःपूर्वजेभ्यःपूर्वेभ्यःपथिकृद्भ्यः ॥ त्रिकद्रुकेभिःपततिषळुर्वीरेकमिद्बृहत् । त्रिष्टुब्गा
यत्रीछंदांसिसर्वातायमऽआहिता ॥ १६ ॥ (१०।१।१५) उदीरतामवरऽउत्परासऽउन्मध्यमाःपितरःसोम्यासः ।
असुंयऽईयुरवृकाऽऋतज्ञास्तेनोवंतुपितरोहवेषु ॥ इदंपितृभ्योनमोऽअस्त्वद्ययेपूर्वासोयऽउपरासऽईयुः । येपार्थिवे
रजस्यानिषत्तायेवानूनंसुवृजनासुविक्षु ॥ आहंपितॄन्त्सुविदत्राँऽअवित्सिनपातंचविक्रमणंचविष्णोः । बर्हिषदोयेस्व

(१०।१।१५) उदीरतामितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्ययामायनःशंखःपितरस्त्रिष्टुबेकादशीजगती ।

धयासुतस्यभजंतपित्वस्तऽइहागमिष्ठाः ॥ बर्हिषदःपितरऽऊत्य१र्वागिमावोहव्याचकृमाजुषध्वं । तऽआगतावसाशं
तमेनाथानःशंयोररपोदधात ॥ उपहूताःपितरःसोम्यासोबर्हिष्येषुनिधिषुप्रियेषु । तऽआगमंतुतऽइहश्रुवंत्वधिब्रुवं
तुतेवंत्वस्मान् ॥ १७ ॥ आच्याजानुदक्षिणतोनिषद्येमंयज्ञमभिगृणीतविश्वे । माहिंसिष्टपितरःकेनचिन्नोयद्वऽआ
गःपुरुषताकराम ॥ आसीनासोऽअरुणीनामुपस्थेरयिंधत्तदाशुषेमर्त्याय । पुत्रेभ्यःपितरस्तस्यवस्वःप्रयच्छततऽइहोर्जंद
धात ॥ येनःपूर्वेपितरःसोम्यासोनूहिरेसोमपीथंवसिष्ठाः । तेभिर्यमःसंरराणोहवींष्युशन्नुशद्भिःप्रतिकाममत्तु ॥ ये
तातृषुर्देवत्राजेहमानाहोत्राविदःस्तोमतष्टासोऽअर्कैः । आग्नेयाहिसुविदत्रेभिरर्वाङ्सत्यैःकव्यैःपितृभिर्घर्मसद्भिः ॥
येसत्यासोहविरदोहविष्पाऽइंद्रेणदेवैःसरथंदधानाः । आग्नेयाहिसहस्रंदेववंदैःपरैःपूर्वैःपितृभिर्घर्मसद्भिः ॥ १८ ॥
अग्निष्वात्ताःपितरऽएहगच्छतसदःसदःसदतसुप्रणीतयः । अत्ताहवींषिप्रयतानिबर्हिष्यथारयिंसर्ववीरंदधातन ॥
त्वमग्नऽईळितोजातवेदोवाड्ढव्यानिसुरभीणिकृत्वी । प्रादाःपितृभ्यःस्वधयातेऽअक्षन्नद्धित्वंदेवप्रयताहवींषि ॥ येचेह
पितरोयेचनेहयाँश्चविद्मयाँऽउचनप्रविद्म । त्वंवेत्थयतितेजातवेदःस्वधाभिर्यज्ञंसुकृतंजुषस्व ॥ येऽअग्निदग्धायेऽअ
नग्निदग्धामध्येदिवःस्वधयामादयंते । तेभिःस्वराळसुनीतिमेतांयथावशंतन्वंकल्पयस्व ॥ १९ ॥ (१०।११।६) मैनं
(१०।११।६) मैनमितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्ययामायनोदमनोग्निस्त्रिष्टुबंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः ।

मग्नेविदहोमाभिशोचोमास्यत्वचंचिक्षिपोमाशरीरं । यदाशृतंकृणवोजातवेदोथेमेनंप्रहिणुतात्पितृभ्यः ॥ शृतंयु दाकरसिजातवेदोथेमेनंपरिदत्तात्पितृभ्यः । यदागच्छात्यसुनीतिमेतामथादेवानांवशनीर्भवाति ॥ सूर्यंचक्षुर्गच्छतु वातमात्माद्यांचगच्छपृथिवीचधर्मणा । अपोवागच्छयदितत्रतेहितमोषधीषुप्रतितिष्ठाशरीरैः ॥ अजोभागस्तपसातं तपस्वतंतेशोचिस्तपतुतंतेऽअर्चिः । यास्तेशिवास्तन्वोजातवेदस्ताभिर्वहैनंसुकृतामुलोकं+ ॥ अवसृजपुनरग्नेपितृभ्यो यस्तऽआहुतश्चरतिस्वधाभिः । आयुर्वसानऽउपवेतुशेषः संगच्छतांतन्वाजातवेदः ॥ २० ॥ यत्तेकृष्णःशकुनऽआतु तोदपिपीलःसर्पऽउतवाश्वापदः । अग्निष्टद्विश्वादगदंकृणोतुसोमश्चयोब्राह्मणाँऽआविवेश ॥ अग्नेर्वर्मपरिगोभिर्व्यय स्वसंप्रोर्णुष्वपीवसामेदसाच । नेत्त्वाधृष्णुर्हरसाजर्हृषाणोदधृग्विधक्ष्यन्पर्यंखयाते ॥ इममग्नेचमसंमाविजिह्वरःप्रियो देवानामुतसोम्यानां । एषयश्चमसोदेवपानस्तस्मिन्देवाऽअमृतामादयंते ॥ क्रव्यादमग्निंप्रहिणोमिदूरंयमराज्ञोगच्छ तुरिप्रवाहः । इहैवायमितरोजातवेदादेवेभ्योहव्यंवहतुप्रजानन्+ ॥ योऽअग्निःक्रव्यात्प्रविवेशवोगृहमिमंपश्यन्नि तरंजातवेदसं । तंहरामिपितृयज्ञायदेवंसघर्ममिन्वात्परमेसधस्थे ॥ २१ ॥ योऽअग्निःक्रव्यवाहनःपितॄन्यक्षदृतावृ धः । प्रेदुहव्यानिवोचतिदेवेभ्यश्चपितृभ्यऽआ ॥ उशंतस्त्वानिधीमह्युशंतःसमिधीमहि । उशन्नुशतऽआवहपितॄन्ह विषेऽअत्तवे ॥ यंत्वमग्नेसमदहस्तमुनिर्वापयापुनः । कियाम्ब्वत्ररोहतुपाकदूर्वाव्यल्कशा ॥ शीतिकेशीतिकावतिह्लादि

दिकेह्लादिकावति । मंडूक्याइसुसंगमऽइमंस्वंग्निंहर्षय ॥ २२ ॥ (१०।२।१) त्वष्टादुहित्रेवहतुंकृणोतीतीदं विश्वंभुवनंसमेति । यमस्यमातापर्युह्यमानामहोजायाविवस्वतोननाश ॥ अपागूहन्नमृतांमर्त्येभ्यःकृत्वीसवर्णामददु र्विवस्वते । उताश्विनावभरद्यत्तदासीदजहादुद्वामिथुनासरण्यूः+ ॥ पूषात्वेतश्च्यावयतुप्रविद्वाननष्टपशुर्भुवनस्यगो पाः । सत्वैतेभ्यःपरिददत्पितृभ्योग्निर्देवेभ्यःसुविदत्रियेभ्यः ॥ आयुर्विश्वायुःपरिपासतित्वापूषात्वापातुप्रपथेपुर स्तात् । यत्रासतेसुकृतोयत्रतेययुस्तत्रत्वादेवःसवितादधातु ॥ पूषेमाऽआशाऽअनुवेदसर्वाःसोऽअस्माँऽअभयतमेन नेषत् । स्वस्तिदाऽआघृणिःसर्ववीरोप्रयुच्छन्पुरऽएतुप्रजानन्+ ॥ २३ ॥ प्रपथेपथामजनिष्टपूषाप्रपथेदिवःप्रपथेपृथि व्याः । उभेऽअभिप्रियतमेसधस्थेऽआचपराचचरतिप्रजानन्+ ॥ सरस्वतींदेवयंतोहवंतेसरस्वतीमध्वरेतायमाने । सरस्वतींसुकृतोऽअह्वयंतसरस्वतीदाशुषेवार्यंदात् ॥ सरस्वतियासरथंययाथस्वधाभिर्देविपितृभिर्मदंती । आसद्या स्मिन्बर्हिषिमादयस्वानमीवाऽइषऽआधेह्यस्मे+ ॥ सरस्वतींयांपितरोहवंतेदक्षिणायज्ञमभिनक्षमाणाः । सहस्रार्घमि ळोऽअत्रभागंरायस्पोषंयजमानेषुधेहि ॥ आपोऽअस्मान्मातरःशुंधयंतुघृतेननोघृतप्वःपुनंतु । विश्वंहिरिप्रंप्रवहंतिदेवी

द्वितीयेनुवाकेत्रयोदशसूक्तानि (१०।२।१) त्वष्टादुहित्रइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्ययामायनोवेदश्रवाऋषिःआद्ययोर्द्वयोःसरण्यूदेवताततश्चत सृणापूषाततस्तिसृणांसरस्वतीततःपंचानामापस्त्रिष्टुप्अंत्येद्वेअनुष्टुभौ(द्रप्सश्चस्कन्देतितिसृणांसोमोदेवतावाउपांत्यापुरस्ताद्बृहतीवेतिच)।

रुदिदाभ्यः शुचिरापूतऽएमि ॥ २४ ॥ द्रप्सश्चस्कंदप्रथमाँऽअनुद्यूनिमंचयोनिमनुयश्चपूर्वः । समानंयोनिमनुसं

चरंतंद्रप्संजुहोम्यनुसप्तहोत्राः ॥ यस्तेद्रप्सःस्कंदतियस्तेऽअंशुर्बाहुच्युतोधिषणायाऽउपस्थात् । अध्वर्योर्वापरिवायःप

वित्रात्तंतेजुहोमिमनसावषट्कृतं ॥ यस्तेद्रप्सःस्कन्नोयस्तेऽअंशुरवश्चयःपरःस्रुचा । अयंदेवोबृहस्पतिःसंतंसिंचतुराध

से ॥ पयस्वतीरोषधयःपयस्वन्मामकंवचः । अपांपयस्वदित्पयस्तेनमासहशुंधत ॥ २५ ॥ (१०।२।२) परंमृत्यो

ऽअनुपरेहिपंथांयस्तेस्वऽइतरोदेवयानात् । चक्षुष्मतेशृण्वतेतेब्रवीमिमानःप्रजांरीरिषोमोतवीरान्⁺ ॥ मृत्योःपदं

योपयंतोयदैतद्राघीयऽआयुःप्रतरंदधानाः । आप्यायमानाःप्रजयाधनेनशुद्धाःपूताभवतयज्ञियासः ॥ इमेजीवावि

मृतैराववृत्रन्नभूद्भद्रादेवहूतिर्नोऽअद्य । प्रांचोऽअगामनृतयेहसायद्राघीयऽआयुःप्रतरंदधानाः ॥ इमंजीवेभ्यःपरि

धिंदधामिमैषांनुगादपरोऽअर्थमेतं । शतंजीवंतुशरदःपुरूचीरंतर्मृत्युंदधतांपर्वतेन ॥ यथाहान्यनुपूर्वंभवंतियथऽ

ऋतवऽऋतुभिर्यंतिसाधु । यथानपूर्वमपरोजहात्येवाधातरायूंषिकल्पयैषां⁺ ॥ २६ ॥ आरोहतायुर्जरसंवृणानाऽअ

नुपूर्वंयतमानायतिष्ठ । इहत्वष्टासुजनिमासजोषादीर्घमायुःकरतिजीवसेवः ॥ इमानारीरविधवाःसुपत्नीरांजनेनस

(१०।२।२) परमृत्योइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्ययामायनःसंकुसुकःआद्यानाचतसृणामृत्युःपचम्याधातापष्ठ्यास्त्वष्टाशिष्टानापितृमेधा

त्रिष्टुपएकादशीप्रस्तारपंक्तिःत्रयोदशीजगत्यत्येद्वेअनुष्टुभौ (अत्यायाःप्रजापतिर्वादेवता) ।

पिंपासंविशंतु । अनश्रवोऽनमीवाःसुरत्नाऽआरोहंतुजनयोयोनिमग्रे ॥ उदीर्ष्वनार्यभिजीवलोकंगतासुमेतमुपशेषऽए
हिं । हस्तग्राभस्यदिधिषोस्तवेदंपत्युर्जनित्वमभिसंबभूथ ॥ धनुर्हस्तादाददानोमृतस्यास्मेक्षत्रायवर्चसेबलाय । अत्रैव
त्वमिहवयंसुवीराविश्वाःस्पृधोऽअभिमातीर्जयेम ॥ उपसर्पमातरंभूमिमेतामुरुव्यचसंपृथिवींसुशेवां । ऊर्णम्रदायुव
तिर्दक्षिणावतऽएषात्वापातुनिर्ऋतेरुपस्थात् ॥ २७ ॥ उच्छ्वंचस्वपृथिविमानिबाधथाःसूपायनास्मैभवसूपवंचना ।
मातापुत्रंयथासिचाभ्येनंभूमऽऊर्णुहि ॥ उच्छ्वंचमानापृथिवीसुतिष्ठतुसहस्रंमितऽउपहिश्रयंतां । तेगृहासोघृतश्चुतो
भवंतुविश्वाहास्मैशरणाःसंत्वत्र ॥ उत्तेस्तभ्नामिपृथिवींत्वत्परीमंलोगंनिदधन्मोऽअहंरिषं । एतांस्थूणांपितरोधारयं
तुतेत्रायमःसादनातेमिनोतु ॥ प्रतीचीनेमामहनीष्वाःपर्णमिवादधुः । प्रतीचींजग्रभावाचमश्वंरशनयायथा ॥ २८ ॥
इतिसप्तमाष्टकेषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

चतुःपंचाशाध्यायेवर्गाः २८ सूक्तानि १३ ऋचः १४१ ॥ त्यागः ॥ अग्नय. २० इंद्राये. ३ अम्व्याइ. ९ यमाये. यम्याइ. यमाये.
यम्याइ. यमाये. ३ यम्या. ३ यमाये. यम्या. यमाये. यम्या. अग्नय. १८ हविर्धानाये. ५ यमाये. ५ अगिरःपित्रथर्वभृगुसोमेभ्यः.
यमाये. ३ श्वानाभ्यामि. ३ यमाये. ४ पितृभ्य. १४ अग्नय. १४ सरण्यव. २ पूष्ण. ४ सरस्वत्या. ३ अम्व्य. ५ मृत्यव. ४ धात्रइ.
त्वष्ट्रइ. पितृमेधाये. ८ ॥ इतिसप्तमेपष्ठः ॥

निवर्तध्वमष्टोमथितोभृगुर्वा(त्रा)ऋषिर्भार्गवऋष [illegible]

सोत्तराणर्ध्वोनिमदःप्राजापत्योवा [illegible]

वंत्येविराड्त्रिष्टुभोवाग्निनाष्टा [illegible]

हेससाद्यांत्येनिष्टुभोपंचम्य [illegible]

नवर्पाणमानुष्टुभेमाद्यानानुष्यो [illegible] ॥

सूक्तस्यप्रथमयेंद्रस्य [illegible] ॥ ७ ॥ [illegible] ॥

पमपोनप्त्रीयंवानि [illegible] । [illegible] ।

॥ हरिःओम् (१०।२।३) निर्वर्तध्वं [illegible] ॥ पुनरेना [illegible] ॥

पुनरेनानिवर्तयपुनरेनान्याकुरु । इंद्र एणानियच्छत्वग्निरेनाउपाजतु । [illegible] ।

इहैवाग्नेनिधारयेहतिष्ठतुयारयिः ॥ यन्नियानं [illegible] । ([illegible]

(१०।२।३) निवर्तध्व [illegible]) ।

[illegible]

यउदानड्व्ययनंयउदानट्परायणं । आवर्तननिवर्तनमपिगोपानिवर्ततां ॥ आनिवर्तनिवर्तयपुनर्नइंद्रगादेहि । जीवाभिर्भुनजामहै ॥ परिवोविश्वतोदधऊर्जाघृतेनपयसा । येदेवाःकेचयज्ञियास्तेरय्यासंसृजंतुनः ॥ आनिवर्त नवर्तयनिनिवर्तनवर्तय । भूम्याश्चतस्रःप्रदिशस्ताभ्यएनानिवर्तय ॥ १ ॥ (१०।२४) भद्रंनोअपिवातयमनः ॥ अग्निमीळेभुजांयविष्ठंशासामित्रंदुर्धरीतुं । यस्यधर्मन्त्स्वरेनीःसपर्यंतिमातुरूधः ॥ यमासाकृपनीळंभासाकेतुंवर्धयंति । भ्राजतेश्रेणिदन् ॥ अर्योविशांगातुरेतिप्रयदानड्दिवोअंतान् । कविरभ्रंदीद्यानः ॥ जुषद्धव्यामानुषस्योर्ध्वस्तस्थावृभ्वायज्ञे । मिन्वन्त्सद्मपुरएति ॥ सहिक्षेमोहविर्यज्ञःश्रुष्टीदस्यगातुरेति । अग्निंदेवावाशीमंतं ॥ २ ॥ यज्ञासाहंदुवइषेग्निंपूर्वस्यशेवस्य । अद्रेःसूनुमायुमाहुः ॥ नरोयेकेचास्मदाविश्वेत्तेवामआस्युः । अग्निंहविषावर्धंतः ॥ कृष्णःश्वेतोरुषोयामोअस्यब्रध्नऋज्रउतशोणोयशस्वान् । हिरण्यरूपंजनिताजजान ॥ एवातेअग्नेविमदोमनीषामूर्जोनपादमृतेभिःसजोषाः । गिरआवक्षत्सुमतीरियानइषमूर्जंसुक्षितिंविश्वमाभाः ॥ ३ ॥ (१०।२५) आग्निंनस्ववृक्तिभिर्होतारंत्वावृणीमहे । यज्ञायस्तीर्णबर्हिषेविवोमदेशीरंपावकशोचिषंविवक्षसे ॥ त्वामुतेस्वाभुवः

(१०।२४) भद्रमितिदशर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदोग्निर्गायत्रीआद्यैकपदाविराद्द्वितीयानुष्टुबंत्येविराट्त्रिष्टुभौ (भद्रंनःप्रभृतिसप्तसूक्तेषु यऐंद्रोविमदःसप्राजापत्योवैकल्पिकः किंचवासुक्रोवसुकृद्वा) । (१०।२५) आग्निंनेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदोग्निरास्तारपंक्तिः ।

शुंभंत्यश्वराधसः । वेतित्वामुपसेचनीविवोमदऋजीतिरग्नआहुतिर्विव० ॥ त्वेधर्माणआसतेजुहूभिःसिंचतीरिव ।
कृष्णारूपाण्यर्जुनाविवोमदेविश्वाअधिश्रियोधिषेविव० ॥ यमग्नेमन्यसेरयिंसहसावन्नमर्त्य । तमानोवाजसातयेवि
वोमदेयज्ञेषुचित्रमाभराविव० ॥ अग्निर्जातोअथर्वणाविदद्विश्वानिकाव्या । भुवद्दूतोविवस्वतोविवोमदेप्रियोयमस्यका
म्योविव० ॥४॥ त्वांयज्ञेष्वीळतेऽग्नेप्रयत्यध्वरे । त्वंवसूनिकाम्याविवोमदेविश्वादधासिदाशुषेविव० ॥ त्वांयज्ञेष्वृत्विजंचारु
मग्नेनिषेदिरे । घृतप्रतीकंमनुषोविवोमदेशुक्रंचेतिष्ठमक्षभिर्विव० ॥ अग्नेशुक्रेणशोचिषोरुप्रथयसेबृहत् । अभिक्रंदन्वृषा
यसेविवोमदेगर्भंदधासिजामिषुविव० ॥ ५ ॥ (१०।२।६) कुहश्रुतइंद्रःकस्मिन्नद्यजनेमित्रोनश्रूयते । ऋषीणां
वायःक्षयेगुहावाचर्कृषेगिरा ॥ इहश्रुतइंद्रोअस्मेअद्यस्तवेवज्र्यृचीषमः । मित्रोनयोजनेष्वायशश्चक्रेअसा
म्या ॥ महोयस्पतिःशवसोअसाम्यामहोनृम्णस्यतूतुजिः । भर्तावज्रस्यधृष्णोःपितापुत्रमिवप्रियं ॥ युजानोअ
श्वावातस्यधुनीदेवोदेवस्यवज्रिवः । स्यंतापथाविरुक्मतासृजानःस्तोष्यध्वनः ॥ त्वंत्याचिद्वातस्याश्वागाऋज्रात्म
नावहध्यै । ययोर्देवोनमर्त्योयंतानकिर्विदाय्यः ॥ ६ ॥ अधग्मंताउशनापृच्छतेवांकदर्थानआगृहं । आजग्मथुःपरा
काद्दिवश्चग्मश्चमर्त्यं ॥ आनइंद्रपृक्षसेऽस्माकंब्रह्मोद्यतं । तत्त्वायाचामहेऽवःशुष्णंयद्धन्नमानुषं ॥ अकर्मादस्युरभि

(१०।२।६) कुहश्रुतइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्य ... इंद्रः पुरस्ताद्बृहती ... त्रिष्टुप् ।

नोऽअमंतुरन्यव्रतोऽअमानुषः । त्वंतस्यामित्रहन्वधर्दासस्यदंभय ॥ त्वंनऽइंद्रशूरशूरैरुतंत्वोतासोबर्हणा । पुरुत्रा
तेविपूर्तयोनवंतक्षोणयोयथा ॥ त्वंतान्वृत्रहत्येचोदयोनृन्कार्पाणेशूरवज्रिवः । गुहायदींकवीनांविशांनक्षत्रशवसां
॥ ७ ॥ मक्षूतातंऽइंद्रदानाप्नसऽआक्षाणेशूरवज्रिवः । यद्धशुष्णस्यदंभयोजातंविश्वंसयावभिः ॥ माकुध्र्यगिंद्रशू
रवस्वीरस्मेभूवन्नभिष्टयः । वयंवयंतऽआसांसुम्नेस्यामवज्रिवः ॥ अस्मेतातंऽइंद्रसंतुसत्याहिंसंतीरुपस्पृशः । विद्या
मयासांभुजोधेनूनांनवज्रिवः ॥ अहस्तायदपदीवर्धतक्षाःशचीभिर्वेद्यानां । शुष्णंपरिप्रदक्षिणिद्विश्वायवेनिशिश्नथः ॥
पिबापिबेदिंद्रशूरसोमंमारिषण्योवसवानवसुःसन् । उतत्रायस्वगृणतोमघोनोमहश्चरायोरेवतस्कृधीनः ॥ ८ ॥
(१०।२।७) यजामहऽइंद्रंवज्रदक्षिणंहरीणांरथ्यं१विव्रतानां । प्रश्मश्रुदोधुवदूर्ध्वथाभूद्विसेनाभिर्दयमानोविरा
धंसा ॥ हरीन्वस्ययावनेविदेवस्विंद्रोमघैर्मघवावृत्रहाभुवत् । ऋभुर्वाजऽऋभुक्षाःपत्यतेशवोवक्षणौमिदासस्यनामचि
त् ॥ यदावज्रंहिरण्यमिदथारथंहरीयमस्यवहतोविसूरिभिः । आतिष्ठतिमघवासनश्रुतऽइंद्रोवाजस्यदीर्घश्रवसस्प
तिः ॥ सोचिन्नुवृष्टिर्यूथ्या३स्वासचाँऽइंद्रःश्मश्रूणिहरिताभिप्रुष्णुते । अववेतिसुक्षयंसुतेमधूदिद्धूनोतिवातोयथाव
नं ॥ योवाचाविवाचोमृध्रवाचःपुरूसहस्राशिवाजघान । तत्तदिदस्यपौंस्यंगृणीमसिपितेवयस्तविषींवावृधेशवः ॥
(१०।२।७) यजामहइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदइंद्रोजगत्याद्यात्येत्रिष्टुभौपंचम्यभिसारिणी ।

वि० ॥ तवत्येसौमशक्तिभिर्निकामासोव्यृण्विरे । गृत्संस्यधीरास्तवसोविवोमदेंव्रजंगोमंतमश्विनंविवक्षसे ॥ ११ ॥
पशुंनःसोमरक्षसिपुरुत्राविष्ठितंजगत् । समाकृणोषिजीवसेविवोमदेविश्वासंपश्यन्भुवनावि० ॥ त्वंनःसोमविश्वतो
गोपाऽअदाभ्योभव । सेधराजन्नपस्रिधोविवोमदेमानोदुःशंसऽईशताविं० ॥ त्वंनःसोमसुक्रतुर्वयोधेयायजागृहि ।
क्षेत्रवित्तरोमनुषोविवोमदेद्रुहोनःपाह्यंहसोवि० ॥ त्वंनोवृत्रहंतमेंद्रस्येंदोशिवःसखा । यत्सींहवंतेसमिथेविवोमदेयु
ध्यमानास्तोकसातौवि० ॥ अयंघसतुरोमदऽइंद्रस्यवर्धतप्रियः । अयंकक्षीवतोमहोविवोमदेमतिंविप्रस्यवर्धयद्वि० ॥
अयंविप्रायदाशुषेवाजाँऽइयर्तिगोमतः । अयंसप्तभ्यऽआवरंविवोमदेप्रांधंश्रोणंचतारिषद्वि० ॥ १२ ॥ (१०।२।१०)
प्रह्यच्छामनीषाःस्पार्हायंतिनियुतः । प्रदस्रानियुद्रथःपूषाऽअविष्टुमाहिनः ॥ यस्यत्यन्महित्वंवाताप्यमयंजनः ।
विप्रऽआवंसद्धीतिभिश्चिकेतसुष्टुतीनां ॥ सवेदसुष्टुतीनामिंदुर्नपूषावृषा । अभिप्सुरःप्रुषायतिव्रजंनऽआप्रुषायति ॥
मंसीमहित्वावयमस्माकंदेवपूषन् । मतीनांचसाधनंविप्राणांचाधवं+ ॥ प्रत्यर्धिर्यज्ञानामश्वहयोरथानां । ऋषिःस
योमनुर्हितोविप्रस्ययावयत्सखः+ ॥ १३ ॥ आधीषमाणायाःपतिःशुचायाश्चशुचस्यच । वासोवायोवीनामावासां
सिमर्मृजत् ॥ इनोवाजानांपतिरिनःपुष्टीनांसखा । प्रश्मश्रुहर्यतोदूधोद्विवृथायोऽअदाभ्यः ॥ आतेरथस्यपूषन्नजा

(१०।२।१०) प्रह्यच्छेतिनवर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोविमदःपूषानुष्टुप्आद्याचतुर्थ्यावुष्णिहौ ।

धुरंववृत्युः । विश्वंस्यार्थिनःसखांसनोजाऽअनेंपच्युतः ॥ अस्माकंमर्जारथ्यंपृणाऽअंविष्टुमाहिनः । भुवद्वाजानांवृध
ऽइमंनंःश्रृणवद्धवं ॥ १४ ॥ (१०।२।११) असत्सुमेंजरितःसाभिवेगोयत्सुन्वतेयजमानायशिक्षं । अनांशीदांम
हर्मस्मिप्रहंतांसत्यध्वृतंवृजिनायंतंमाभुं+ ॥ यदीदुहंयुधयेंसंनयान्यदेवयून्तन्वा३ शूशुजानान् । अमातेतुम्रंवृषभंप
चानितीव्रंसुतंपंचदशंनिषिंचं ॥ नाहंतंवेंदुयऽइतिब्रवीत्यदेवयून्त्समरंणेजघन्वान् । यदावाख्यत्समरंणमृघांवदादि
द्धंमेवृषभाप्रब्रुवंति ॥ यदज्ञातेषुवृजनेष्वासंविश्वेसतोमघवानोमऽआसन् । जिनामिवेत्क्षेमऽआसंतमाभुंप्रतांक्षिंणां
पर्वतेपादगृह्यं ॥ नवाऽउमांवृजनेवारयंतेनपर्वतासोयदहंमनस्ये । मर्मस्वनात्कृधुकर्णोभयातऽएवेदनुद्यून्किरणःस
मेंजात् ॥ १५ ॥ दर्शन्न्वत्रश्रृतपाँऽअनिंद्रान्वाहुक्षदःशरवेपत्यंमानान् । घृषुंवायेनिंनिदुःसखांयमध्यून्वेंषुपवयोंव
वृत्युः ॥ अभूर्वौंक्षीव्युं१आयुरानड्दर्षन्नुपूर्वोऽअपरोनुदर्षत् । द्वेपवस्तेपरितनभूतोयोऽअस्यापारेरजसोविवेषं ॥ गा
वोयवंप्रयुताऽअर्योऽअक्षन्ताऽअपश्यंसहगोंपाश्चरंतीः । हव्राऽइदर्योऽअभितःसमांयन्कियदासुस्वर्पतिश्छंदयाते ॥
संयद्ध्यंयवसादोजनानामहंयवादऽउर्वजेऽअंतः । अत्रांयुक्तोंवसातारंमिच्छादथोऽअयुंक्तंयुनजद्ववन्वान्+ ॥ अत्रे
दुंमेमंसस्सेसत्यमुक्तंद्विपाच्चयच्चतुष्पात्संसृजानि । स्त्रीभियोंऽअत्रवृषणंपृतन्यादयुंद्धोऽअस्यविभंजानिवेदः ॥ १६ ॥

(१०।२।११) असत्स्वितिचतुर्विंशत्यृचस्यसूक्तस्येंद्रोवसुक्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

यस्यानक्षादुहिताजात्वासकस्तांविद्वाँऽअभिमन्यातेऽअंधां । कतरोमेनिंप्रतितंमुंचातेयऽईंवहातेयऽईंवावरेयात् ॥
कियतीयोषामर्यतोवधूयोःपरिप्रीतापन्यसावार्येण । भद्रावधूर्भवतियत्सुपेशाःस्वयंसामित्रंवनुतेजनेचित् ॥ पत्तोजं
गारप्रत्यंचमत्तिशीर्ष्णाशिरःप्रतिदधौवरूथं । आसीनऽऊर्ध्वामुपसिक्षिणातिन्यङ्ङुत्तानामन्वेतिभूमिं ॥ बृहन्नच्छा
योऽअपलाशोऽअर्वातस्थौमाताविषितोऽअत्तिगर्भः । अन्यस्यावत्संरिहतीमिमायकयाभुवानिदधेधेनुरूधः ॥ सप्त
वीरासोऽअधरादुदायन्नष्टोत्तरात्तात्समजग्मिरन्ते । नवपश्चातात्स्थिविमंतऽआयन्दशप्राक्सानुवितिरंत्यश्नः ॥ १७ ॥
दशानामेकंकपिलंसमानंतंहिन्वंतिक्रतवेपार्याय । गर्भंमातासुधितंवक्षणास्ववेनंतंतुषयंतीबिभर्ति ॥ पीवानंमेषमप
चंतवीरान्युप्ताऽअक्षाऽअनुदीवऽआसन् । द्वाधनुंबृहतीमप्स्वंतःपवित्रवंताचरतःपुनंता ॥ विक्रोशनासोविष्वंच
ऽआयन्पचातिनेमोनहिपक्षदर्धः । अयंमेदेवःसवितातदाहद्र्वन्नऽइद्वनवत्सर्पिरन्नः ॥ अपश्यंग्राममंवहमानमाराद्च
क्रयास्वधयावर्तमानं । सिषक्त्यर्यःप्रयुगाजनानांसद्यःशिश्नाप्रमिनानोनवीयान् ॥ एतौमेगावौप्रमरस्ययुक्तौमोषुप्र
सेधीर्मुहुरिन्ममंधि । आपश्चिदस्यविनशंत्यर्थंसूरश्चमर्कऽउपरोबभूवान् ॥ १८ ॥ अयंयोवज्रःपुरुधाविवृत्तोवःसूर्य
स्यबृहतःपुरीषात् । श्रवऽइदेनापरोऽअन्यदस्तितदव्यथीजरिमाणस्तरंति ॥ वृक्षेवृक्षेनियतामीमयद्गौस्ततोवयःप्रप
तान्पूरुषादः । अथेदंविश्वंभुवनंभयातऽइंद्रायसुन्वदृषयेचशिक्षत् ॥ देवानांमानेप्रथमाऽअतिष्ठन्कृंतत्रादेषामुपरा

दधतोवक्षणासुयत्राकृपीटमनुतद्दहंति ॥ शशःक्षुरंप्रत्यंचंजगारादिंलोगेनव्यभेदमारात् । बृहंतंचिद्दहतेरंधयानिव
यद्वत्सोवृषभंशूशुवानः ॥ सुपर्णऽइत्थानखमासिषायावरुद्धःपरिपदंनसिंहः । निरुद्धश्चिन्महिषस्तर्ष्यावान्गोधात
स्माऽअयथंकर्षदेतत्+ ॥ तेभ्योगोधाऽअयथंकर्षदेतद्येब्रह्मणःप्रतिपीयंत्यन्नैः । सिमऽउक्ष्णोवसृष्टाँऽअदंतिस्वयंबला
नितन्वःशृणानाः+ ॥ एतेशमीभिःसुशमीऽअभूवन्येहिन्विरेतन्वः सोमऽउक्थैः । नृवद्वदन्नुपनोमाहिवाजान्दि
विश्रवोदधिषेनामवीरः+ ॥ २१ ॥ (१०।२।१३) वनेनवायोन्यधायिचाकन्छुचिर्वांस्तोमोभुरणावजीगः । यस्ये
दिंद्रःपुरुदिनेषुहोतानृणांनर्योनृतमःक्षपावान् ॥ प्रतेऽअस्याऽउषसःप्रापरस्यानृतौस्यामनृतमस्यनृणां । अनुत्रिशो
कःशतमावहन्नृन्कुत्सेनरथोयोऽअसत्ससवान्+ ॥ कस्तेमदऽइंद्ररंत्योभूद्दुरोगिरोऽअभ्युग्रोविधाव । कद्वाहोऽअ
र्वागुपमामनीषाऽआत्वाशक्यामुपमंराधोऽअन्नैः ॥ कदुद्युम्नमिंद्रत्वावतोनृन्कयाधियाकरसेकन्नऽआगन् । मित्रोन
सत्यऽउरुगायभृत्याऽअन्नेसमस्ययदसन्मनीषाः+ ॥ प्रेरयसूरोऽअर्थंनपारंयेऽअस्यकामंजनिधाऽइवग्मन् । गिरश्चये
तेतुविजातपूर्वीर्नरऽइंद्रप्रतिशिक्षंत्यन्नैः ॥ २२ ॥ मात्रेनुतेसुमितेऽइंद्रपूर्वीद्यौर्मज्मनापृथिवीकाव्येन । वरायतेघृ
तवंतःसुतासःस्वाद्मन्भवंतुपीतयेमधूनि ॥ आमध्वोऽअस्माऽअसिचन्नमत्रमिंद्रायपूर्णंसहिसत्यराधाः । सवावृधेव

(१०।२।१३) वनेनेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोवसुक्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

रिंमनापृथिव्याऽअभि कल्यानर्यः पांसश्च ॥ ब्यानुकिंट्टः पुतना, स्वोजाऽजासोंगनंनेनुग्ग्यानंपूर्वाः । आस्मारभुंनपृतं
नासुतिष्ठयंभद्रयासुमत्याचोदयामि ॥ २३ ॥ (१०।३।१) प्रदेनुनात्रलोगानुरेतापोऽअक्रामनंनोनप्रयुक्ति ।
महीमित्रस्यवरुणस्यधार्मिगृशुक्रयंनेरीग्गागुक्ति ॥ अधोगनोदिविनंतोभिताक्रापऽनोनुतीरिंतः । सर्वोददद्गिमि
श्चष्टेऽअरुणःसुपर्णस्तमास्यं नमामिंप्रार्गुलस्ताः ॥ अनेथंगोपऽतानगक्रमपानगानलुविगायजधं । अपांनपान्नमधुंनतीरपो
द्यासुपूतंतस्मैनोमंमधुंमंतंमुनोत ॥ योऽग्निर्मोदीदेयदम्वंतुनर्गसिप्रांगुऽर्कनेऽन नुरंगु । तांऽगं नयोऽअपोऽअक्रा
द्वावाभिरिद्रोवावृधेनीयांन ॥ याभिःसोमोमोदतेहर्षतेनकल्याणीभिर्युवतिभिर्नमर्यः । संजानतेमनंनाम
परेहियदामिंचाऽओपधीभिः पुनीतात् ॥ २४ ॥ एतेयनेगुनयोनमतयदीमुजन्तुश्ननीरेलाच्छं । तस्माऽइंद्रायम
चिंतिविध्वर्यवोधिपणापश्चहेवीः ॥ योनोगुताम्योऽअकृणोलुलोकंयोगुताऽअभिशंस्तेर्मुंचत् । कृनपृष्ठमीन्यमंचरे
धुंमंतमांभिदेनुमादंनंप्रहिणोतनाप ॥ प्रास्मैहिनोतमधुंमंतमांभगभांयोवं सिन्धुनोम तुऽइलं ः । मरुच्युतमांशानंनंभोजांपरिंत्रितंतु
प्यापोरेवतीःशृणुताहवंमे ॥ तंसिंधवोमत्सरामिंद्रपानंमांमप्रलेतयऽउभेऽयंति । क्षपुंजानित्रीभुंवनस्यपत्नीगोविदम्वसनृधःसयो
त्रिचरंतमुत्सं ॥ आवर्षृततीरधनुद्विधारांगोपुयुधोनानियवंचरंती । ऽपनलिपादगम्मसूक्तेऽत्र कागआपनिष्टुप् ।

तृतीयेनुवाकेनयोदशसूक्तानि (१०।३।१)

नीः ॥ २५ ॥ हिनोतानोऽअध्वरंदेवयज्याहिनोतब्रह्मसनयेधनानां । ऋतस्ययोगेविष्यध्वमूधःश्रुष्टीवरीर्भूतनास्म
भ्यमापः ॥ आपोरेवतीःक्षयथाहिवस्वःक्रतुंचभद्रंबिभृथामृतंच । रायश्चस्थःस्वपत्यस्यपत्नीःसरस्वतीतद्गृणतेवयोधा
त् ॥ प्रतियदापोऽअदृश्रमायतीर्घृतंपयांसिबिभ्रतीर्मधूनि । अध्वर्युभिर्मनसासंविदानाऽइंद्रायसोमंसुषुतंभरंतीः ॥
एमाऽअग्मन्रेवतीर्जीवधन्याऽअध्वर्यवःसादयतासखायः । निबर्हिषिधत्तनसोम्यासोपांनप्त्रासंविदानासऽएनाः ॥
आग्मन्नापऽउशतीर्बर्हिरेदंन्यध्वरेऽअसदन्देवयंतीः । अध्वर्यवःसुनुतेंद्रायसोममभूदुवःसुशकादेवयज्या ॥ २६ ॥
(१०।३।२) आनोदेवानामुपवेतुशंसोविश्वेभिस्तुरैरवसेयजत्रः । तेभिर्वयंसुषखायोभवेमतरंतोविश्वादुरितास्या
म ॥ परिचिन्मर्तोद्रविणंममन्यादृतस्यपथानमसाविवासेत् । उतस्वेनक्रतुनासंवदेतश्रेयांसंदक्षंमनसाजगृभ्यात् ॥
अधायिधीतिरससृग्रमंशास्तीर्थेनदस्ममुपयंत्यूमाः । अभ्यानश्मसुवितस्यशूषंनवेदसोऽअमृतानामभूम ॥ नित्यश्चा
कन्यात्स्वपतिर्दमूनायस्माऽउदेवःसविताजजान । भगोवागोभिरर्यमेमनज्यात्सोऽअस्मैचारुश्छदयदुतस्यात् ॥ इयं
साभूयाऽउषसामिवक्षायद्धक्षुमंतःशवसासमायन् । अस्यस्तुतिंजरितुर्भिक्षमाणाऽआनःशग्मासऽउपयंतुवाजाः
॥ २७ ॥ अस्येदेषासुमतिःपप्रथानाभवत्पूर्व्याभूमनागौः । अस्यसनीळाऽअसुरस्ययोनौसमानऽआभरणेबिभ्रमा

(१०।३।२)आनोदेवानामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यैलूषःकवषोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे-विश्वेदेवाः ९अश्वत्थगर्भाशमी १उषोम्नी १एवं११)।

णाः ॥ किंस्विद्वनंकऽउसवृक्षऽआसयतोद्यावापृथिवीनिष्टतक्षुः । संतस्थानेऽअजरेऽइतऽऊतीऽअहानिपूर्वीरुपसोज
रंत ॥ नैतावदेनापरोऽअन्यदस्त्युक्षासद्यावापृथिवीबिभर्ति । त्वचंपवित्रंकृणुतस्वधावान्यदींसूर्यनहरितोवहंति ॥
स्तेगोनक्षामत्येतिपृथ्वींमिहंनवातोविहवातिभूमं । मित्रोयत्रवरुणोऽअज्यमानोग्निर्वनेनव्यसृष्टशोकं ॥ स्तरीर्यत्सूत
सद्योऽअज्यमानाव्यथिरव्यथीःकृणुतस्वगोपा । पुत्रोयत्पूर्वःपित्रोर्जनिष्टशम्यांगौर्जगारयद्धपृच्छान् ॥ उतकण्वंनृ
पदःपुत्रमाहुरुतश्यावोधनमादत्तवाजी । प्रकृष्णायरुशदपिन्वतोधर्ऋतमत्रनकिरस्माऽअपीपेत् ॥ २८ ॥ (१०।३।३)
प्रसुग्मंताधियसानस्यसक्षणिर्वरेभिर्वरॉऽअभिपुप्रसीदतः । अस्माकमिंद्रऽउभयंजुजोषतियत्सोम्यस्यांधसोबुबोधति ॥
वींद्रयासिदिव्यानिरोचनाविपार्थिवानिरजसापुरुष्टुत । येत्वावहंतिमुहुरध्वरॉऽउपतेसुवन्वंतुवग्वनॉऽअराधसः ॥
तदिन्मेच्छन्त्सद्वपुषोवपुष्टरंपुत्रोयज्जानंपित्रोरधीयति । जायापतिंवहतिवग्नुनासुमत्पुंसऽइद्भद्रोवहतुःपरिष्कृतः ॥
तदित्सधस्थमभिचारुदीधयगावोयच्छासन्वहतुंनधेनवः । मातायन्मंतुर्यूथस्यपूर्व्याभिवाणस्यसप्तधातुरिज्जनः ॥
प्रवोच्छारिरिचेदेवयुष्पदमेकोरुद्रेभिर्यातितुर्वणिः । जरावायेष्वमृतेषुदावनेपरिवऽऊमेभ्यःसिंचतामधु ॥ २९ ॥
निधीयमानमपगूढमप्सुप्रमेदेवानांव्रतपाऽउवाच । इंद्रोविद्वॉऽअनुहित्वाचचक्षतेनाहमग्नेऽअनुशिष्टऽआगां ॥ अक्षेत्र

(१०।३।३) प्रसुग्मतेतिनवर्चस्यसूक्तस्यैलूषःकवषइंद्रोजगतीअत्याश्चतस्त्रस्त्रिष्टुभः ।

वित्क्षेत्रविद्ध्यप्राट्सप्रैतिक्षेत्रविदानुशिष्टः । एतद्वैभद्रमनुशासनस्योतस्तुतिंविंदत्यंजसीनां ॥ अद्येदुप्राणीदममन्निमा हापीवृतोऽअधयन्मातुरूधः । एमैनमापजरिमायुवानमहेळन्वसुःसुमनाबभूव ॥ एतानिभद्राकलशक्रियामकुरुश्रवण ददतोमघानि । दानऽइद्वोमघवानःसोऽअस्त्वयंचसोमोहृदियंबिभर्मि ॥ ३० ॥ इतिसप्तमाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

पचपचाशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि १४ ऋचः १५३ ॥ त्यागः ॥ अग्न्योग्नीपोमाभ्या. अग्न्य ७ अग्नय १८ इद्राये.२५ अश्विभ्या.३ सोमाये.११ पूष्ण.९ इंद्राये.२५ वसुक्राये. इद्राये.३ वसुक्राये. इद्राये. वसुक्राये. इंद्राये. वसुक्राये. इद्राये. वसुक्राये. इंद्राये ८ अग्न्य.१५ विश्वेभ्योदेवेभ्य.११ [भे प. विश्वेभ्योदे.९ अश्वत्थगर्भायेशम्याइ. उपसेग्नय] इद्राये.९ ॥ इतिसप्तमेसप्तमः ॥

प्रमाद्यावैश्वदेव्यैंद्रःप्रगाथःपरागायत्र्योद्वेकुरुश्रवणस्त्रासदस्यवस्यदानस्तुतिःपराभिर्मृतेमित्रातिथौराज्ञित त्स्नेहाद्दगिरुपमश्रवसंपुत्रमस्वव्यशोकयत्प्रावेपाःपळूनांमौजवान्वाक्षोक्षकृपिप्रशंसाचाक्षकितवनिंदाचसप्तमी जगत्यंबुधंलुशोधानाकोवैश्वदेवंतुद्वित्रिष्टुवंतंतूपासानक्तानमोद्वादशसौर्योभितपाःसौर्यंजागतंवैत्रिष्टुब्दशभ्य स्मिन्नःपंचमुष्कवानिंद्रोयोवांपळूनाकाक्षीवतीघोपाश्विनंहित्रिष्टुवंतंरथंयांतंसमानंतृचंसुहस्त्योघौपेयोस्तेवैका दशकृष्णोच्छामेद्वित्रिष्टुवंतंत्वायातुत्रित्रिष्टुवादिंदिवसरिद्वादशवत्सप्रिराग्नेयंतु ॥ ८ ॥ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (१०।३४) प्रमायुयुजे प्रयुजोजनानांवहामिस्मपूषणमंतरेण । विश्वेदेवासोऽअधमामरक्षन्दुः
शासुरागादितिघोषऽआसीत् ॥ संमातपंत्यभितःसपत्नीरिवपर्शवः । निबाधतेऽअमतिर्नग्नताजसुर्वेर्नवेवीयतेम
तिः+ ॥ मूषोनशिश्नाव्यदंतिमाध्यःस्तोतारंतेशतक्रतो । सकृत्सुनोमघवन्निंद्रमृळयाधापितेवनोभव ॥ कुरुश्रवण
मावृणिराजानंत्रासदस्यवं । मंहिष्ठंवाघतामृषिः ॥ यस्यमाहुरितोरथैतिस्रोवहंतिसाधुया । स्तवैसहस्रदक्षिणे ॥ १ ॥
यस्यप्रस्वादसोगिरऽउपमश्रवसःपितुः । क्षेत्रंनरण्वमूचुषे ॥ अधिपुत्रोपमश्रवोनपान्मित्रातिथेरिहि । पितुष्टेऽअ
स्मिवंदिता+ ॥ यदीशीयामृतानामुतवामर्त्यानां । जीवेदिन्मघवाममं ॥ नदेवानामतिंव्रतंशतात्माचनजीवति । तथा
युजाविवावृते ॥ २ ॥ (१०।३५) प्रावेपामाबृहतोमादयंतिप्रवातेजाऽइरिणेववृतानाः । सोमस्येवमौजवतस्यभ
क्षोविभीदकोजागृविर्मह्यमच्छान् ॥ नमामिमेथनजिहीळऽएषाशिवासखिभ्यऽउतमह्यमासीत् । अक्षस्याहमेकपर
स्यहेतोरनुव्रतामपजायामरोधं ॥ द्वेष्टिश्वश्रूरपजायारुणद्धिननाथितोविंदतेमर्डितारं । अश्वस्येवजरतोवस्न्यस्यनाहं

(१०।३४) प्रमायुयुजइतिनवर्चस्यसूक्तस्यैलूषःकवषऋषिःआद्यायाविश्वेदेवाःततोद्वयोरिंद्रःचतुर्थीपंचम्योःकुरुश्रवणःषष्ठ्यादिचतसृ
णामुपश्रवा आद्यात्रिष्टुप्द्वितीयाबृहतीतृतीयासतोबृहतीशेषाःषड्गायत्र्यः । (१०।३५) प्रावेपाइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यमौजवानक्ष
ऋषिःआद्यासप्तमीनवमीद्वादशीनामक्षादेवताःत्रयोदश्याःकृषिःशिष्टानामक्षनिंदादेवतात्रिष्टुप्सप्तमीजगती ।

विंदामिकितवस्यभोगं ॥ अन्येजायांपरिमृशंत्यस्ययस्यागृधद्वेदनेवाज्य१क्षः । पितामाताभ्रातरऽएनमाहुर्नजानी
मोनयताबद्धमेतं+ ॥ यदादीध्येनदविषाण्येभिःपरायद्भ्योवहीयेसखिभ्यः । न्युप्ताश्चबभ्रवोवाचमक्रतँऽएमीदेषांनि
ष्कृतंजारिणीव ॥ ३ ॥ सभामेतिकितवःपृच्छमानोजेष्यामीतितन्वा३शूशुजानः । अक्षासोऽअस्यवितिरंतिकामंप्र
तिदीव्नेदधतऽआकृतानि ॥ अक्षासऽइदंकुशिनोनितोदिनोनिकृत्वानस्तपनास्तापयिष्णवः । कुमारदेष्णाजयतःपुन
र्हणोमध्वासंपृक्ताःकितवस्यबर्हणा ॥ त्रिपंचाशःक्रीळतिव्रातऽएषांदेवऽइवसवितासत्यधर्मा । उग्रस्यचिन्मन्यवेनान
मंतेराजाचिदेभ्योनमऽइत्कृणोति ॥ नीचावर्तंतऽउपरिस्फुरंत्यहस्तासोहस्तवंतंसहंते । दिव्याऽअंगाराऽइरिणेन्यु
प्ताःशीताःसंतोहृदयंनिर्दहंति ॥ जायातप्यतेकितवस्यहीनामातापुत्रस्यचरतःक्वस्वित् । ऋणावाबिभ्यद्धनमिच्छमा
नोन्येषामस्तमुपनक्तमेति ॥ ४ ॥ स्त्रियंदृष्ट्वायकितवंततापान्येषांजायांसुकृतंचयोनिं । पूर्वाह्णेऽअश्वान्युयुजेहिबभ्रू
न्त्सोऽअग्नेरंतेवृषलःपपाद ॥ योवःसेनानीर्महतोगणस्यराजाव्रातस्यप्रथमोबभूव । तस्मैकृणोमिनधनारुणध्मिदशा
हंप्राचीस्तदृतंवदामि ॥ अक्षैर्मादीव्यःकृषिमित्कृषस्ववित्तेरमस्वबहुमन्यमानः । तत्रगावःकितवतत्रजायातन्मेविच
ष्टेसवितायमर्यः+ ॥ मित्रंकृणुध्वंखलुमृळतानोमानोघोरेणचरताभिधृष्णु । निवोनुमन्युर्विशतामरातिरन्योबभ्रू

णांप्रसितौन्वस्तु ॥ ५ ॥ (१०।३।६) अबुंध्रमुत्यऽइंद्रंवंतोऽअग्नयोज्योतिर्भरंतऽउषसोव्युंष्टिषु । महीद्यावापृथि
वीचेततामपोद्यादेवानामवऽआवृणीमहे ॥ दिवस्पृथिव्योरवऽआवृणीमहेमातॄन्त्सिंधून्पर्वतान्छर्यणावतः । अना
गास्त्वंसूर्यमुषासमीमहेभद्रंसोमःसुवानोऽअद्याकृणोतुनः ॥ द्यावानोऽअद्यपृथिवीऽअनागसोमहीत्रायेतांसुवितायं
मातरा । उषाऽउच्छंत्यपबाधतामघंस्वस्त्य१ग्निंसमिधानमीमहे ॥ इयंनऽउस्राप्रथमासुदेव्यंरेवत्सनिभ्योरेवतीव्यु
च्छतु । आरेमन्युंदुर्विदत्रस्यधीमहिस्वस्त्य१ग्निं० ॥ प्रयाःसिस्रतेसूर्यस्यरश्मिभिर्ज्योतिर्भरंतीरुषसोव्युंष्टिषु । भद्रा
नोऽअद्यश्रवसेव्युच्छतस्वस्त्य१ग्निं० ॥ ६ ॥ अनमीवाऽउषसऽआचरंतुनऽउदग्नयोजिहतांज्योतिषाबृहत् । आयु
क्षातामश्विनातूतुजिंरथंस्वस्त्य१ग्निं० ॥ श्रेष्ठंनोऽअद्यसवितर्वरेण्यंभागमासुवसहिरत्नधाऽअसि । रायोजनित्रींधि
षणामुपब्रुवेस्वस्त्य१ग्निं० ॥ पिपर्तुमातहृतस्यप्रवाचनंदेवानांयन्मनुष्याऽअमन्महि । विश्वाऽइदुस्राःस्पळुदेतिसूर्यः
स्वस्त्य१ग्निं० ॥ अद्वेषोऽअद्यबर्हिषःस्तरीमणिग्राव्णांयोगेमन्मनःसाधऽईमहे । आदित्यानांशर्मणिस्थाभुरण्यसिस्व
स्त्य१ग्निं० ॥ आनोबर्हिःसधमादेबृहद्दिविदेवाँऽईळेसादयासप्तहोतॄन् । इंद्रंमित्रंवरुणंसातयेभगंस्वस्त्य१ग्निं० ॥ ७ ॥ तऽ
आदित्याऽआगंतासर्वतातयेवृधेनोयज्ञमवतासजोषसः । बृहस्पतिंपूषणमश्विनाभगंस्वस्त्य१ग्निं० ॥ तन्नोदेवायच्छत

(१०।३।६) अबुध्रमितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यधानाकोलुशोविश्वेदेवाजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ (भेद-विश्वेदेवाः३उषसोग्निः२विश्वेदेवाः९एवं१४)

सुप्रवाचनंछर्दिरादित्याःसुभरंनृपाय्यं । पश्वेतोकायतनयायजीवसेस्वस्त्यग्निं० ॥ विश्वेऽअद्यमरुतोविश्वऽऊती
विश्वेभवंत्वग्नयःसमिद्धाः । विश्वेनोदेवाऽअवसागमंतुविश्वमस्तुद्रविणंवाजोऽअस्मे ॥ यंदेवासोवथवाजसातौयं
त्रायध्वेयंपिपृथात्यंहः । योवोगोपीथेनभयस्यवेदतेस्यामदेववीतयेतुरासः ॥ ८ ॥ (१०।३।७) उषासानक्ताबृह
तीसुपेशसाद्यावाक्षामावरुणोमित्रोऽअर्यमा । इंद्रंहुवेमरुतःपर्वतॉऽअपऽआदित्यान्द्यावापृथिवीऽअपःस्वः* ॥ द्यौ
श्चनःपृथिवीचप्रचेतसऽऋतावरीरक्षतामंहसोरिषः । मादुर्विदत्रानिर्ऋतिर्नऽईशततद्देवानामवोऽअद्यावृणीमहे ॥
विश्वस्मान्नोऽअदितिःपात्वंहसोमातामित्रस्यवरुणस्यरेवतः । स्वर्वज्ज्योतिरवृकंनशीमहितद्दे० ॥ ग्रावावदन्नपरक्षां
सिसेधतुदुःष्वप्न्यंनिर्ऋतिंविश्वमत्रिणं । आदित्यंशर्ममरुतामशीमहितद्दे० ॥ एंद्रोबर्हिःसीदतुपिन्वतामिळाबृहस्पतिः
सामभिर्ऋक्कोऽअर्चतु । सुप्रकेतंजीवसेमन्मधीमहितद्दे० ॥ ९ ॥ दिविस्पृशंयज्ञमस्माकमश्विनाजीराध्वरंकृणुतंसुम्नमिष्ट
ये । प्राचीनरश्मिमाहुतंघृतेनतद्दे० ॥ उपह्वयेसुहवंमारुतंगणंपावकमृष्वंसख्यायशंभुवं । रायस्पोषंसौश्रवसायधीम
हितद्दे० ॥ अपांपेरुंजीवधन्यंभरामहेदेवाव्यंसुहवमध्वरश्रियं । सुरश्मिंसोममिंद्रियंयमीमहितद्दे० ॥ सनेमतत्सुस
नितासनित्वभिर्वयंजीवाजीवपुत्राऽअनागसः । ब्रह्मद्विषोविष्वगेनोभरेरततद्दे० ॥ येस्थामनोयज्ञियास्तेशृणोतनयद्वो

(१०।३।७) उपासानक्तेतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यधानाकोलुशोविश्वेदेवाजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः १३ सविता १ एवं १४)।

देवाऽईमहेतद्ददातन । जैत्रंक्रतुंरयिमद्वीरवद्यशस्तदे० ॥ १० ॥ महद्द्यमंहतामावृणीमहेवोदेवानांबृहतामनर्वणां । यथावसुंवीरजातंनशामहेतदे० ॥ महोऽअग्नेःसमिधानस्यशर्मण्यनागामित्रेवरुणेस्वस्तये । श्रेष्ठेस्यामसवितुःसवीमनितदे० ॥ येसवितुःसत्यसवस्यविश्वेमित्रस्यव्रतेवरुणस्यदेवाः । तेसौभगंवीरवद्गोमदप्नोदधातनद्रविणंचित्रमस्मे ॥ सवितापश्चातात्सवितापुरस्तात्सवितोत्तरात्तात्सविताधरात्तात् । सवितानःसुवतुसर्वतातिंसवितानोरासतांदीर्घमायुः ॥ ११ ॥ (१०।३।८) नमोमित्रस्यवरुणस्यचक्षसेमहोदेवायतदृतंसपर्यत । दूरेदृशेदेवजातायकेतवेदिवस्पुत्रायसूर्यायशंसत ॥ सामासत्योक्तिःपरिपातुविश्वतोद्यावाचयत्रततनन्नहानिच । विश्वमन्यन्निविशतेयदेजतिविश्वाहापोविश्वाहोदेतिसूर्यः ॥ नतेऽअदेवःप्रदिवोनिवासतेयदेतशेभिःपतरैरथर्यसि । प्राचीनमन्यदनुवर्ततेरजऽउदन्येनज्योतिपायासिसूर्य ॥ येनसूर्यज्योतिपाबाधसेतमोजगच्चविश्वमुदियर्षिभानुना । तेनास्मद्विश्वामनिरामनाहुतिमपामीवामपदुःष्वप्न्यंसुव ॥ विश्वस्यहिप्रेषितोरक्षसिव्रतमहेळयन्नुच्चरसिस्वधाऽअनु । यदद्यत्वासूर्योपब्रवामहैतंनोदेवाऽअनुमंसीरतक्रतुं ॥ तंनोद्यावापृथिवीतन्नऽआपइंद्रःशृण्वंतुमरुतोहवंवचः । माशूनेभूमसूर्यस्यसंदृशिभद्रंजीवंतोजरणामशीमहि ॥ १२ ॥ विश्वाहात्वासुमनसःसुचक्षसःप्रजावंतोऽअनमीवाऽअनागसः । उद्यंतंत्वामित्रमहोदिवे

(१०।३।८) नमोमित्रस्येतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यसौर्योभितपाःसूर्योजगतीन्त्यमीत्रिष्टुप् ।

दिवेज्योग्जीवाःप्रतिपश्येमसूर्य ॥ महिज्योतिर्बिभ्रतंत्वाविचक्षणभास्वंतंचक्षुषेचक्षुषेमयः । आरोहंतंबृहतःपाजस
स्परिवयंजीवाःप्रतिपश्येमसूर्य ॥ यस्यतेविश्वाभुवनानिकेतुनाप्रचेरतेनिचविशंतेऽअक्तुभिः । अनागास्त्वेनहरिके
शसूर्याह्नाह्नानोवस्यसावस्यसोदिहि ॥ शंनोभवचक्षसाशंनोऽअह्नाशंभानुनाशंहिमाशंघृणेन । यथाशमध्वन्छमसद्दु
रोणेतत्सूर्यद्रविणंधेहिचित्रं+ ॥ अस्माकंदेवाऽउभयायजन्मनेशर्मयच्छतद्विपदेचतुष्पदे । अदत्पिबदूर्जयमानमाशि
तंतदस्मेशंयोररपोदधातन ॥ यद्वोदेवाश्चकृमजिह्वयागुरुमनसोवाप्रयुतीदेवहेळनं । अरावायोनोऽअभिदुच्छुनायते
तस्मिन्तदेनोवसवोनिधेतन ॥ १३ ॥ (१०।३।९) अस्मिन्नऽइंद्रपृत्सुतौयशस्वतिशिमीवतिक्रंदसिप्रावसातये । स्या
यत्रगोपाताधृषितेषुखादिषुविष्वक्पतंतिदिद्यवोनृषाह्ये ॥ सनःक्षुमंतंसदनेव्यूर्णुहिगोऽअर्णसंरयिमिंद्रश्रवाय्यं । अस्मा
मंतेजयतःशक्रमेदिनोयथावयमुश्मसितद्वसोकृधि ॥ योनोदासऽआर्योवापुरुष्टुतादेवऽइंद्रयुधयेचिकेतति । तं
भिष्टेसुषहाःसंतुशत्रवस्त्वयावयंतान्वनुयामसंगमे+ ॥ योदभ्रेभिर्हव्योयश्चभूरिभिर्योऽअभीकेवरिवोविन्नृषाह्ये । प्रमुंचस्व
विंखादेसस्मिमद्यश्रुतंनरमर्वाचमिंद्रमवसेकरामहे ॥ स्ववृजंहित्वामहमिंद्रशुश्रवानानुदंवृषभरध्रचोदनं ।

(१०।३।९) अस्मिन्नइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यमुष्कवानिंद्रइंद्रोजगती ।

परिकुत्सादिहागंहिकिमुत्वावान्मुष्कयोर्बद्धऽआसते ॥ १४ ॥ (१०३।१०) योवांपरिज्मासुवृदश्विनारथोदोषा

मुपासोहव्योहविष्मता । शश्वत्तमासस्तमुवामिदंवयंपितुर्ननामसुहवंहवामहे ॥ चोदयतंसूनृताःपिन्वतंधियऽउत्पुरं

धीरीरयतंतदुश्मसि । यशसंभागंकृणुतंनोऽअश्विनासोमंनचारुंमघवत्सुनस्कृतं ॥ अमाजुरश्चिद्भवथोयुवंभगोनाशो

श्चिदवितारापमस्यचित् । अंधस्यचिन्नासत्याकृशस्यचिद्युवामिदाहुर्भिषजारुतस्यचित् ॥ युवंच्यवानंसनयंयथारथं

पुनर्युवानंचरथायतक्षथुः । निष्टौग्र्यमूहथुरद्भ्यस्परिविश्वेत्तावांसवनेषुप्रवाच्या ॥ पुराणावांवीर्याउप्रब्रवाजनेथोहा

सथुर्भिषजामयोभुवा । तावांनुनव्यावर्वसेकरामहेयंनासत्याश्रदरिर्यथादधत् ॥ १५ ॥ इयंवामह्वेशृणुतंमेऽअश्वि

नापुत्रायैवपितरामह्यंशिक्षतं । अनापिरज्ञाऽअसजात्यामतिःपुरातस्याऽअभिशस्तेरवस्पृतं ॥ युवंरथेनविमदायशुं

ध्युवंन्यूहथुःपुरुमित्रस्ययोषणां । युवंहवंवध्रिमत्याऽअगच्छतंयुवंसुषुतिंचक्रथुःपुरंधये ॥ युवंविप्रस्यजरणामुपेयुषःपु

नःकलेरकृणुतंयुवद्वयः । युवंवंदनमृश्यदादुदूपथुर्युवंसद्योविश्पलामेतवेकृथः ॥ युवंहरेभंवृषणागुहाहितमुदैरयतंम

मृवांसमश्विना । युवमृवीसमुततप्तमत्रयऽओमन्वंतंचक्रथुःसप्तवध्रये ॥ युवंश्वेतंपेदवेश्विनाश्वंनवभिर्वाजैर्नवतीचं

वाजिनं । चर्कृत्यंददथुर्द्रावयत्सखंभगंननृभ्योहव्यंमयोभुवं ॥ १६ ॥ नतंराजानावदितेकुतश्चननांहोऽअश्नोति

(१०३।१०) योवामितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यकाक्षीवतीघोषाश्विनौजगत्यत्यात्रिष्टुप् ।

दुरितंनकिंर्भयं । यमश्विनासुहवारुद्रवर्तनीपुरोरथंकृणुथःपत्न्यासह ॥ आतेनयातंमनसोजवीयसारथंयंवामृभवश्च
क्रुरश्विना । यस्ययोगेदुहिताजायतेदिवऽउभेऽअहनीसुदिनेविवस्वतः ॥ तावर्तिर्यातंजयुषाविपर्वतमपिन्वतंशयवे
धेनुमश्विना । वृकस्यचिद्वर्तिकामंतरास्याद्युवंशचीभिर्ग्रसिताममुंचतं ॥ एतंवांस्तोममश्विनावकर्मातक्षामभृगवोन
रथं । न्यमृक्षामयोषणांनमर्येनित्यंनसूनुंतनयंदधानाः ॥ १७ ॥ (१०।३।११) रथंयांतंकुहकोहवांनराप्रतिद्युमंतं
सुवितायभूषति । प्रातर्यावाणंविभ्वंविशेविशेवस्तोर्वस्तोर्वहमानंधियाशमि ॥ कुहस्विद्दोषाकुहवस्तोरश्विनाकुहाभि
पित्वंकरतःकुहोषतुः । कोवांशयुत्राविधवेवदेवरंमर्यंनयोषाकृणुतेसधस्थऽआ ॥ प्रातर्जरेथेजरणेवकापयावस्तोर्व
स्तोर्यजतागच्छथोगृहं । कस्यध्वस्राभवथःकस्यवानराराजपुत्रेवसवनावगच्छथः ॥ युवांमृगेववारणामृगण्यवोदोषा
वस्तोर्हविषानिह्वयामहे । युवंहोत्रामृतुथाजुह्वतेनरेषंजनायवहथःशुभस्पती ॥ युवांहघोषापर्यश्विनायतीराज्ञऽऊचे
दुहितापृच्छेवांनरा । भूतंमेऽअह्नऽउतभूतमक्तवेश्वावतेरथिनेशक्तमर्वते ॥ १८ ॥ युवंकवीष्ठःपर्यश्विनारथंविशोन
कुत्सोजरितुर्नशायथः । युवोर्हमक्षापर्यश्विनामध्वासाभरतनिष्कृतंनयोषणा ॥ युवंहभुज्युंयुवमश्विनावशंयुवंशिंजा
रमुशनामुपारथुः । युवोररावापरिसख्यमासतेयुवोरहमवसासुम्नमाचके ॥ युवंहकृशंयुवमश्विनाशयुंयुवंविधंतंविध

(१०।३।११) रथंयांतमितिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यकाक्षीवतीघोषाश्विनौजगती ।

जनिंष्टयोपापतयत्कनीनकोविचारुहन्वीरुधोंदं वामुरुष्यथः । युवंसनिभ्यंःस्तनयन्तमश्विनापंव्रजमूर्णुथःसप्तास्यं ॥ जीवंरुदंतिविमयंतेऽअध्वरेदीर्घामनुप्रसिं सनाऽअनुं । आस्मैरीयंतेनिवनेवसिंधवोस्माऽअहेभवतितत्पतित्वनं ॥ १९ ॥ नतस्यविद्मतदुषुप्रवोचतयुवाहं तिंदीधियुर्नरः । वामंपितृभ्योयऽइदंसमेरिरेमयःपतिंभ्योजनयःपरिष्वजे ॥ आवामगन्त्सुमतिर्वाजिनीवसून्यं यद्युवत्याःक्षेतियोनिंषु । प्रियोस्रियस्यवृषभस्यरेतिनोगृहंगमेमाश्विनातदुश्मसि ॥ तामंदसानामनुंपोदुरो श्विनाहृत्सुकामाऽअयंसत । अभूंतंगोपामिथुनाशुभस्पतीप्रियाऽअर्यम्णोदुर्योऽअशीमहि ॥ कंस्विदद्यकतमास्वश्विना णऽआधत्तंरयिंसहवीरंवचस्यवे । कृतंतीर्थंसुप्रपाणंशुभस्पतीस्थाणुंपथेष्ठामपदुर्मतिंहतं ॥ २० ॥ (१०।३।१२) विक्षुदस्रामादयेतेशुभस्पती । कऽईंनियेमेकतमस्यंजग्मतुर्विप्रस्यवायजमानस्यवागृहं ॥ प्रा समानमुत्यंपुरुहूतमुक्थ्यंरथंत्रिचक्रंसवनागनिग्मतं । परिज्मानंविदथ्यंसुवृक्तिभिर्वयंव्युष्टाऽउपसोहवामहे ॥ अ तर्युजंनासत्याधितिष्ठथःप्रातर्यावाणंमधुवाहनंरथं । विशोयेनगच्छथोयज्वरीर्नराकीरेश्चिद्यज्ञंहोतृमंतमश्विना ॥ ध्वर्युवामधुपाणिंसुहस्त्यंमग्निधंवाधृतदक्षंदमूनसं । विप्रस्यवायत्सवनानिगच्छथोतऽआयातंमधुपेयमश्विना ॥ २१ ॥ (१०।३।१३) अस्तेवसुप्रतरंलायमस्यन्भूयंन्निवप्रभरास्तोममस्मै । वाचाविप्रास्तरतवाचंमर्योनिरामयजरितःसोम

(१०।३।१२) समानमितितृचस्यसूक्तस्यघौपेयःसुहस्त्योश्विनौजगती। (१०।३।१३) अस्तेवेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यागिरसःकृष्णइंद्रस्त्रिष्टुप्।

ऽइंद्रं ॥ दोहेनगामुपशिक्षासखायंप्रबोधयजरितर्जारमिंद्रं । कोशंनपूर्णंवसुनान्यृष्टमाच्यावयमघदेयायशूरं ॥ कि मंगत्वामघवन्भोजमाहुःशिशीहिमाशिशयंत्वाशृणोमि । अप्नस्वतीममधीरस्तुशक्रवसुविदंभगमिंद्राभरानः ॥ त्वांज नाममसत्येष्विंद्रसंतस्थानाविह्वयंतेसमीके । अत्रायुजंकृणुतेयोहविष्मान्नासुन्वतासख्यंवष्टिशूरः ॥ धनंनस्पंद्रंवहुलं योऽअस्मैतीव्रान्त्सोमाँऽआसुनोतिप्रयस्वान् । तस्मैशत्रून्त्सुतुकान्प्रातरह्नोनिस्वष्ट्रान्युवतिहंतिवृत्रं ॥ २२ ॥ यस्मिं न्वयंदधिमाशंसमिंद्रेयःशिश्रायमघवाकाममस्मे । आराच्चित्सन्भयतामस्यशत्रुर्न्यस्मैद्युम्नाजन्यानमंतां ॥ आराच्छ त्रुमपबाधस्वदूरमुग्रोयःशंवःपुरुहूततेन । अस्मेधेहियवमद्गोमदिंद्रकृधीधियंजरित्रेवाजरत्नां ॥ प्रयमंतर्वृषसवासोऽ अग्मन्तीव्राःसोमावहुलान्तासऽइंद्रं । नाहदामानंमघवानियंसन्निसुन्वतेवहतिभूरिवामं ॥ उतप्रहामतिदीव्याजया तिकृतंयच्छ्वघ्नीविचिनोतिकाले । योदेवकामोनधनारुणद्धिसमित्तंरायासृजतिस्वधावान् ॥ गोभिष्टरेमामतिंदुरेवांय वेनक्षुधंपुरुहूतविश्वां । वयंराजभिःप्रथमाधनान्यस्माकेनवृजनेनाजयेम ॥ बृहस्पतिर्नःपरिपातुपश्चादुतोत्तरस्मादध रादघायोः । इंद्रःपुरस्तादुतमध्यतोनःसखासखिभ्योवरिवःकृणोतु ॥ २३ ॥ (१०।४।१) अच्छामऽइंद्रंमतयःस्व र्विदःसध्रीचीर्विश्वाऽउशतीरनूपत । परिष्वजंतेजनयोयथापतिंमर्यंनशुंध्युंमघवानमूतये ॥ नघात्वद्रिगपवेतिमेमन

चतुर्थेनुवाकेष्टादशसूक्तानि । (१०।४।१) अच्छामइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसःकृष्णइंद्रोजगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ ।

राजेवदस्तनिषदोधिवर्हिष्यस्मिन्त्सुसोमैवपानमस्तुते ॥ विपूवृदिंद्रोऽअमतेरुतक्षुधःस
स्त्वेऽइत्कामैपुरुहूतशिश्रय । राजेवदस्मनिपदोधिवर्हिष्यस्मिन्त्सुसोमैवपानमस्तुते ॥ वयोनवृक्षंसुपलाशमासद
ऽइद्रायोमघवावस्वऽईशते । तस्येदिमेप्रवणेसप्तसिंधवोवयोवर्धतिवृषभस्यशुष्मिणः ॥ कृतंनश्वघ्नीविचिनोतिदेव
न्त्सोमासऽइंद्रंमंदिनंश्चमूपदः । प्रैपामनीकंशवसादविद्युतद्विदत्स्व१र्मनवेज्योतिरार्यं ॥ २४ ॥ विशंविशंमघवापर्य
नेसंवर्गयन्मघवासूर्यजयत् । नतत्तेऽअन्योऽअनुवीर्यंशकन्नपुराणोमघवन्नोतनूतनः ॥ आपोनसिंधुम
शायतजनानांधेनाऽअवचाकशद्वृषा । यस्याहंशक्रःसवनेपुरण्यतिसतीत्रैःसोमैःसहतेपृतन्यतः+ ॥ वृषानक्रु
भियत्समक्षरन्त्सोमासऽइंद्रंकुल्याऽइवह्रदं । वर्धंतिविप्रामहोऽअस्यसादनेयवंनवृष्टिर्दिव्येनदानुना ॥ उज्जा
द्धःपतयद्रजःस्वायोऽअर्यपत्नीरकृणोदिमाऽअपः । ससुन्वतेमघवाजीरदानवेविंदज्ज्योतिर्मनवेहविष्मते ॥
यतांपरशुर्ज्योतिपासहभूयाऽऋतस्यसुदुघापुराणवत् । विरोचतामरुषोभानुनाशुचिःस्व१र्णशुक्रंशुशुचीतसत्पतिः ॥
गोभिष्टरेमामतिंदुरेवांयवेनक्षुधंपुरुहूतविश्वां । वयंराजभिःप्रथमाधनान्यस्माकेनवृजनेनाजयेम ॥ वृहस्पतिर्नःप
रिंपातुपश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः । इंद्रःपुरस्तादुतमध्यतोनःसखासखिभ्योवरिवःकृणोतु ॥ २५ ॥ (१०।४।२)
आयात्विंद्रःस्वपतिर्मदाययोधर्मणातूतुजानस्तुविष्मान् । प्रत्वक्षाणोऽअतिविश्वासहांस्यपारेणमहतावृष्ण्येन ॥

(१०।४।२) आयात्वित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यागिरसःकृष्णइंद्रोजगतीआद्यास्तिस्रोंत्येद्वेचत्रिष्टुभः ।

सुष्ठामारथः सुयमाहरीतेमिम्यक्षवज्रोनृपतेगभस्तौ । शीभंराजन्सुपथायाह्यर्वाङ्वर्धामतेपपुषोवृष्ण्यानि ॥ ऐंद्र
वाहोनृपतिंवज्रबाहुमुग्रमुग्रासस्तविषासऽएनं । प्रत्वक्षसंवृषभंसत्यशुष्ममेमस्मत्रासधमादोवहंतु ॥ एवापतिंद्रो
णसाचंसचेतसमूर्जःस्कंभंधरुणऽआवृषायसे । ओजःकृष्वसंगृभायत्वेऽअप्यसोयथाकेनिपानामिनोवृधे ॥ गर्भ
अस्मेवसून्याहिशंसिषस्वाशिषंभरमायाहिसोमिनः । त्वमीशिषेसास्मिन्नासत्सिबर्हिष्यनाधृष्यातवपात्राणिधर्मणा
॥ २६ ॥ पृथक्प्रायन्प्रथमादेवहूतयोकृण्वतश्रवस्यानिदुष्टरा । नयेशेकुर्यज्ञियांनावमारुहमीर्मैवतेन्यविशंतके
पयः ॥ एवैवापागपरेसंतुदूढ्योश्वायेषांदुर्युजऽआयुयुज्रे । इत्थायेप्रागुपरेसंतिदावनेपुरूणियत्रवयुनानिभोजना ॥
गिरीँरज्रान्रेजमानाँऽअधारयद्द्यौःक्रंदद्न्तरिक्षाणिकोपयत् । समीचीनेधिषणेविष्कभायतिवृष्णःपीत्वामदऽउ
क्थानिशंसति ॥ इमंबिभर्मिसुकृतंतेऽअंकुशंयेनारुजासिमघवञ्छफारुजः । अस्मिन्त्सुतेसवनेऽअस्त्वोक्यंसुतऽइष्टौ
मघवन्बोध्याभगः ॥ गोभिष्टरेमामतिंदुरेवांयवेनक्षुधंपुरुहूतविश्वां । वयंराजभिःप्रथमाधनान्यस्माकेनवृजनेनाजये
म ॥ बृहस्पतिर्नःपरिपातुपश्चादुतोत्तरस्मादधरादघायोः । इंद्रःपुरस्तादुतमध्यतोनःसखासखिभ्योवरिवःकृणो
तु ॥ २७ ॥ (१०।४।३) दिवस्परिप्रथमंजज्ञेऽअग्निरस्मद्द्वितीयंपरिजातवेदाः ॥ तृतीयमप्सुनृमणाऽअजस्रमिंधान

(१०।४।३) दिवस्परीतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यभालंदनोवत्सप्रिरग्निस्त्रिष्टुप् ।

ऽएनंजरतेस्वाधीः+ ॥ विद्मातेऽअग्नेत्रेधात्रयाणिविद्मातेधामविभृतापुरुत्रा । विद्मातेनामपरमंगुहायद्विद्मातमु
त्संयतऽआजगंथ ॥ समुद्रेत्वानृमणाऽअप्स्वंतर्नृचक्षाऽईधेदिवोऽअग्नऽऊधन् । तृतीयेत्वारजसितस्थिवांसमपामु
पस्थेमहिषाऽअवर्धन् ॥ अक्रंददग्निःस्तनयन्निवद्यौःक्षामारेरिहद्वीरुधःसमंजन् । सद्योजज्ञानोविहीमिद्धोऽअख्यदा
रोदसीभानुनाभात्यंतः+ ॥ श्रीणामुदारोधरुणोरयीणांमनीषाणांप्रार्पणःसोमगोपाः । वसुःसूनुःसहसोऽअप्सुराजा
विभात्यग्रेऽउषसामिधानः+ ॥ विश्वस्यकेतुर्भुवनस्यगर्भऽआरोदसीऽअपृणाज्जायमानः । वीळुंचिदद्रिमभिनत्परा
यन्जनायदग्निमयजंतपंच ॥ २८ ॥ उशिक्पावकोऽअरतिःसुमेधामर्तेष्वग्निरमृतोनिधायि । इयर्तिधूममरुषंभरिभ्र
दुच्छुक्रेण[illegible]द्यामिनक्षन् ॥ दृशानोरुक्मऽउर्वियाव्यद्यौदुर्मर्षमायुःश्रियेरुचानः । अग्निरमृतोऽअभवद्वयोभि
र्यदन्[illegible]जनयत्सुरेताः ॥ यस्तेऽअद्यकृणवद्भद्रशोचेपूपंदेवघृतवंतमग्ने । प्रतंनयप्रतरंवस्योऽअच्छाभिसुम्नंदेवभक्तंय
विष्ठ ॥ आतंभजसौश्रवसेष्वग्नऽउक्थऽउक्थऽआभजशस्यमाने । प्रियःसूर्येप्रियोऽअग्नाभवात्युज्जातेनभिनददुज्जनि
त्वैः ॥ त्वामग्नेयजमानाऽअनुद्यून्विश्वावसुदधिरेवार्याणि । त्वयासहद्रविणमिच्छमानाव्रजंगोमंतमुशिजोविवव्रुः ॥
अस्ताव्यग्निर्नरांसुशेवोवैश्वानरऽऋषिभिःसोमगोपाः । अद्वेषेद्यावापृथिवीहुवेमदेवाधत्तरयिमस्मेसुवीरं ॥ २९ ॥
॥ ॥ इतिसप्तमाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

पद्पंचाशाध्यायेवर्गाः २९ सूक्तानि १३ ऋचः १४४ ॥ त्यागः ॥ विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये.२ कुरुश्रवणाये.२ उपमश्रवस.४ अक्षेभ्य. अक्षकितवाये.५ अक्षेभ्य. अक्षकितवाये. अक्षेभ्य. अक्षकितवाये.२ अक्षेभ्य. कृष्याइ. अक्षकितवाये. विश्वेभ्योदेवेभ्य.२८ [भे. प. विश्वेभ्योदे.३ उषसेग्नय.२ विश्वेभ्योदेवेभ्य.२२ सवित्र. १] सूर्याये.१२ इंद्राये.५ अश्विभ्यामि.३१ इंद्राये.३३ अग्नय.१२ ॥ इतिसप्तमेष्टमः ॥

॥ इतिसप्तमाष्टकःसमाप्तः ॥

॥ इतिसप्तमाष्टकः समाप्तः ॥

॥ अथाष्टमाष्टकप्रारंभः ॥

ॐ प्रहोतादशजगृभ्माष्टौसप्तगुर्वैकुंठमिंद्रंतुष्टावविकुंठानामासुरींद्रतुल्यंपुत्रमिच्छंतीमहत्तपस्तेपेतस्याःस्वयमे
वेंद्रःपुत्रोजज्ञेससप्तगुस्तुतिसंहृष्टआत्मानमुत्तरैस्त्रिभिस्तुष्टावाहंभुवमेकादशांत्येत्रिष्टुभौसप्तमीचाहंदामंत्यो
पाद्येचत्रिष्टुभौप्रवोमहेसप्तद्विजगत्याद्यंतकेतेभिसारिण्यौवपट्कारेणवृक्णेषुभ्रातृपुंसौचीकोग्निरपःप्रविश्यदे
वैःसमवददुत्तरैस्त्रिभिर्महत्तन्नवात्रयुजोग्निवाक्यंविश्वइत्युत्तरंचपट्कमयुजोदेवानांयमैच्छामेत्युत्तरंचैकादश
कैतदद्येतितुट्टृचोग्नेस्तंतुमाद्याजगत्योष्टमीवर्जैतांसुपट्बृहदुक्थोवामदेव्योवादूरेष्टाविदंतेसप्तवैश्वदेवंतुचतु
र्थ्याद्यास्तिस्रोजगत्यःपराणिचत्वारिसूक्तान्युक्ताऋपयोद्विपदेत्वत्रिमंडलेथहैक्ष्वाकोराजासमातिंगौपायनान्वं
क्ष्वादीन्पुरोहितांस्त्यक्त्वान्यौमायाविनौश्रेष्ठतमौमत्वापुरोदधेतमितरेक्रुद्धाअभिचेरुरथतौमायाविनौसुबंधोः
प्राणानाचिक्षिपतुरथास्यभ्रातरस्त्रयोमाप्रगामेतिपट्कंगायत्रंस्वस्त्ययनंजप्त्वायत्तइतिद्वादशर्चमानुष्टुभंमनआ
वर्तनंजेपुःप्रतारीतिदशर्चंचतस्रोनिर्ऋत्यपनोदार्थंजेपुश्चतुर्थ्यांसोमंचास्तुवन्मृत्योरपगमायोत्तराभ्यांदेवीमसु
नीतिंसप्तम्यांलिंगोक्तदेवताःशिष्टाभिःपङ्क्तिमहापङ्क्तिपङ्क्त्युत्तराभिर्द्यावापृथिव्यौसमिंद्रेतींद्रंचार्धर्चेनाजनमि
तिद्वादशर्चंआनुष्टुभंचतसृभिरसमातिमस्तुवन्पंचम्येंद्रंपथ्यागस्त्यस्यस्वसामातैपांराजानमस्तौत्पराभिःसुबं

धोर्जीवमाह्वयँस्तमंत्ययालब्धसंज्ञमस्पृशन्पंचाद्यागायत्र्यौष्ट्म्याद्येपङ्क्तीइदमित्थासप्ताधिकानाभानेदिष्ठोमानवोवैश्वदेवंतत् ॥ १ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (१०।४।४) प्रहोताजातोमहान्नभोविन्नृपद्मासीददपामुपस्थे । दधिर्योधायिसतेवयांसियंतावसुविंदन् ॥ निविधतेतनूपाः+ ॥ इमंविधंतोऽअपांसधस्थेपशुंननष्टंपदैरनुग्मन् । गुहाचतंतमुशिजोनमोभिरिच्छंतोधीराभृगवोविंदन् ॥ इमंत्रितोभूर्यविंददिच्छन्वैभूवसोमूर्धन्यघ्न्यायाः । सशेवृधोजातऽआहर्म्येषुनाभिर्युवाभवतिरोचनस्य ॥ मंद्रंहोतारमुशिजोनमोभिःप्रांचंयज्ञंनेतारमध्वराणां । विशामकृण्वन्नरतिंपावकंहव्यवाहंदधतोमानुषेषु ॥ प्रभूर्जयंतंमहांविपोधांमूराऽअमूरंपुरांदर्माणं । नयंतोगर्भंवनांधियंधुर्हिरिश्मश्रुंनार्वाणंधनर्चं ॥ १ ॥ निपस्त्यासुत्रितःस्तभूयन्परिवीतोयोनौसीददंतः । अतःसंगृभ्याविशांदमूनाविधर्मणायंत्रैरीयतेनॄन्+ ॥ अस्याजरासोदमामरित्राऽअर्चद्धूमासोऽअग्नयःपावकाः । श्वितीचयःश्वात्रासोभुरण्यवोवनर्षदोवायवोनसोमाः ॥ प्रजिह्वयाभरतेवेपोऽअग्निःप्रवयुनानिचेतसापृथिव्याः । तमायवःशुचयंतंपावकंमंद्रंहोतारंदधिरेयजिष्ठं ॥ द्यावायमग्निंपृथिवीजनिष्टामापस्त्वष्टाभृगवोयंसहोभिः । ईळेन्यंप्रथमंमातरिश्वादेवास्ततक्षुर्मनवेयजत्रं ॥ यंत्वादेवादधिरेहव्यवाहंपुरुस्पृहोमानुषासोय

(१०।४।४) प्रहोतेतिदशर्चस्यसूक्तस्यभालंदनोवत्सप्रिरग्निस्त्रिष्टुप् ।

सयामंत्रग्नेस्तुवतेवयोधाःप्रदेवयन्यशसःसंहिपूर्वीः+ ॥ २ ॥ (१०।४।५) जगृभ्मातेदक्षिणमिंद्रहस्तंवसूय
जंतं । सयामंत्रग्नेस्तुवतेवयोधाःप्रदेवयन्यशसःसंहिपूर्वीः ॥ स्वायुधंस्ववसंसुनीथंचतुःसमुद्रंधरुणं
वोवसुपतेवसूनां । विद्माहित्वागोपतिंशूरगोनामस्मभ्यंचित्रंवृषणंरयिंदाः ॥ श्रुतऽऋपिमुग्रमभिमाति
रयीणां । चर्कृत्यंशंस्यंभूरिवारमस्मभ्यं० ॥ सुब्रह्माणंदेववंतंबृहंतमुरुंगभीरंपृथुबुध्नमिंद्र । अश्वावंतंर
पाहमस्मभ्यं० ॥ सनद्वाजंविप्रवीरंतरुत्रंधनस्पृतंशूशुवांसंसुदक्षं । दस्युहनंपूर्भिदमिंद्रसत्यमस्मभ्यं० ॥
थिनंवीरवंतंसहस्रिणंशतिनंवाजमिंद्र । भद्रव्रातंविप्रवीरंस्वर्षामस्मभ्यं० ॥ ३ ॥ प्रसप्तगुमृतधीतिंसुमेधांबृहस्पतिम
तिरच्छाजिगाति । यऽआंगिरसोनमसोपसद्योस्मभ्यं० ॥ वनीवानोममदूतासऽइंद्रंस्तोमाश्चरंतिसुमतीरियानाः ।
हृदिस्पृशोमनसावच्यमानाऽअस्मभ्यं० ॥ यत्त्वायामिदद्धितन्नऽइंद्रबृहंतंक्षयमसमंजनानां । अभितद्यावापृथिवी
गृणीतामस्मभ्यं० ॥ ४ ॥ (१०।४।६) अहंभुवंवसुनःपूर्व्यस्पतिरहंधनानिसंजयामिशश्वतः । मांहवंतेपितरंनजं
तवोहंदाशुषेविभजामिभोजनं ॥ अहमिंद्रोरोधोवक्षोऽअथर्वणस्त्रितायगाऽअजनयमहेरधि । अहंदस्युभ्यःपरिनृम्ण
मादंदेगोत्राशिक्षन्दधीचेमातरिश्वने ॥ मह्यंत्वष्टावज्रमतक्षदायसंमयिदेवासोवृजन्नपिक्रतुं । ममानीकंसूर्यस्येवदुष्टरं

(१०।४।५) जगृम्भेत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यसप्तगुर्वैकुंठइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१०।४।६) अहंभुवमित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवैकुंठइंद्रोवैकुंठइंद्रो
जगतीसप्तमीदशम्येकादश्यस्त्रिष्टुभः ।

मामायैतिक्रुतंनकत्वैंनच ॥ अहमेतंगव्ययमश्व्यंपशुंपुरीषिणंसायकेनाहिरण्ययं । पुरूसहस्रानिशिशामिदाशुषेयन्मा
सोमासऽउक्थिनोऽअमंदिषुः ॥ अहमिंद्रोनपराजिग्यऽइद्धनंनमृत्यवेवतस्थेकदाचन । सोममिन्मासुन्वंतोयाचताव
सुनमेपूरवःसख्येरिषाथन ॥ ५ ॥ अहमेतान्छाश्वसतोद्वाद्वेंद्रंयेवज्रंयुधयेकृण्वत । आह्वयमानाँऽअवहन्मनाहनंदृ
ळ्हावदन्ननमस्युर्नमस्विनः ॥ अभीइदमेकमेकोऽअस्मिनिष्षाळभीद्वाकिमुत्रयःकरंति । खलेनपर्षान्प्रतिहन्मिभूरिकिं
मानिंदंतिशत्रवोनिंद्राः+ ॥ अहंगुंगुभ्योऽअतिथिग्वमिष्करमिषंनवृत्रतुरंविक्षुधारयं । यत्पर्णयघ्नऽउतवाकरंजहेप्रा
हंमहेवृत्रहत्येऽअशुश्रवि ॥ प्रमेनमीसाप्यऽइषेभुजेभूद्गवामेषेसख्याकृणुतद्विता । दिद्युंयदस्यसमिथेषुमंहयमादिदे
न्नंशंस्यमुक्थ्यंकरं ॥ प्रनेमस्मिन्ददृशेसोमोऽअंतर्गोपानेममाविरस्थाकृणोति । सतिग्मशृंगंवृषभंयुयुत्सन्द्रुहस्तस्थौ
बहुलेवद्धोऽअंतः+ ॥ आदित्यानांवसूनांरुद्रियाणांदेवोदेवानांनमिनामिधाम । तेमाभद्रायशवसेततक्षुरपराजितम
स्तृतमषाळ्हं ॥ ६ ॥ (१०।४।७) अहंदांगृणतेपूर्व्यंवस्वहंब्रह्मकृणवंमह्यंवर्धनं । अहंभुवंयजमानस्यचोदितायज्व
नःसाक्षिविश्वस्मिन्भरे ॥ मांधुरिंद्रंनामदेवतादिवश्चग्मश्चापांचजंतवः । अहंहरीवृषणाविव्रतारघूऽअहंवज्रंशवसेधृ
ष्ण्वाददे ॥ अहमत्कंकवयेशिश्नथंहथैरहंकुत्समावमाभिरूतिभिः । अहंशुष्णस्यश्नथितावधर्यमंनयोररऽआर्यंनामद

(१०।४।७) अहंदामित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवैकुंठइंद्रोवैकुंठइंद्रोजगतीद्वितीयांत्येत्रिष्टुभौ ।

अहंपितेववेतसूँरभिष्टयेतुग्रंकुत्सांयस्मर्दिभंचरंधयं । अहंभुवंयजमानस्यराजनिप्रयद्भरेतुजयेनप्रियाधृषे ॥ ७ ॥ अ
स्यवे ॥ अहंपितेववेतसूँरभिष्टयेतुग्रंकुत्सांयस्मर्दिभंचरंधयं । अहंत्रेशंनम्रमायवेकरमहंसव्याययपङ्गृभिमरंधयं ॥ ७ ॥ अ
अहंरंधयंमृगयंश्रुतर्वणेयन्माजिहीतवयुनाचनानुपक् । अहंत्वेशंनम्रमायवैकरमहंसव्यायपङ्गृभिमरंधयं ॥ अहंसूर्यस्यपरि
हंसयोनववास्त्वंबृहद्रथंसंवृत्रेवदासंवृत्रहारुजं । यद्वर्धयंतंप्रथयंतमानुषग्दूरेपारेरजसोरोचनाकरं ॥ अहंसमहानहु
याम्याशुभिःप्रैतशेभिर्वहमानऽओजसा । यन्मासावोमनुषऽआहनिर्णिजऽऋधक्कृषेदासंकृत्व्यंहथैः ॥ अहंसप्तस्रवतोधारयंवृ
षोनहुष्टरःप्राश्रावयंशवसातुर्वशंयदुं । अहंन्य१न्यंसहसासहस्करंनवव्राधतोनवतिंचवक्षयं ॥ अहंतदासुधारयंयदासु
पादविल्वःपृथिव्यांसीराऽअधि । अहमर्णांसिविर्तिरामिसुक्रतुर्युधाविदंमनवेगातुमिष्टये ॥ एवादेवाँऽइंद्रोविव्येनॄन्प्रच्यौ
नदेवश्वनत्वष्टाधारयद्रुशत् । स्पार्हंगवामूधःसुवक्षणास्वामधोर्मधुश्वात्र्यंसोमंमाशिरं ॥ ८ ॥ (१०।४।८) प्रवोमहेमंदमाना
त्वेनमघवासत्यराधाः । विश्वेत्तातेहरिवःशचीवोभितुरासःस्वयशोगृणंति ॥ सोचिन्नुसख्यानर्यऽइन
यांधसोर्चाविश्वानरायविश्वाभुवे । इंद्रस्ययस्यसुमखंसहोमहिश्रवोनृम्णंचरोदसीसपर्यतः ॥ केतेनरऽइंद्रयेतऽइषेयेतेसु
स्तुतश्चकृत्यऽइंद्रोमावतेनरे । विश्वासुधूर्षुवाजकृत्येषुसत्पतेवृत्रेवाप्स्व१भिशूरमंदसे ॥ भुवस्त्वमिंद्रब्रह्मणामहान्भुवोविश्वे
म्नसंधन्य१मियक्षान् । केतेवाजायासुर्यायहिन्विरेकेऽअप्सुस्वासूर्वरासुपौंस्ये ॥ भुवस्त्वमिंद्रब्रह्मणामहान्भुवोविश्वेषु सवनेषु यज्ञियः । भुवो नॄँश्च्यौत्नो विश्वस्मिन्भरे ज्येष्ठश्च मंत्रो विश्वचर्षणे ॥ केतेवाजायासुर्यायहिन्विरेकेऽअप्सुस्वासूर्वरासुपौंस्ये ॥

(१०।४।८) प्रवोमहइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवैकुंठइंद्रोवैकुंठइंद्रोजगतीतृतीयाचतुर्थ्यावभिसारिण्यौपंचमीत्रिष्टुप् ।

षुसवनेषुयुज्ञियः । भुवोनॄंश्च्यौलोविश्वस्मिन्भरेज्येष्ठश्चमंत्रोविश्वचर्षणे ॥ अवानुकंज्यायान्यज्ञवनसोमहींतऽओमा त्रांकुष्टयोविदुः । असोनुकमजरोवर्धाश्चविश्वेदेतासवनातूतुमाकृषे ॥ एताविश्वासवनातूतुमाकृषेस्वयंसूनोसहसोया निंदधिषे । वरायतेपात्रंधर्मणेतनायज्ञोमंत्रोब्रह्मोद्यतंवचः ॥ येतेविप्रब्रह्मकृतःसुतेसचावसूनांचवसुनश्चदावने । प्रतेसुम्नस्यमनसापथाभुवन्मदेसुतस्यसोम्यस्यांधसः ॥ ९ ॥ (१०।४।९) महत्तदुल्बंस्थविरंतदासीद्येनाविष्टितःप्र विवेशिथापः । विश्वाऽअपश्यद्बहुधातेऽअग्नेजातवेदस्तन्वोदेवऽएकः ॥ कोमाददर्शकतमःसदेवोयोमेतन्वोबहुधाप र्यपश्यत् । क्वाहमित्रावरुणाक्षियंत्यग्नेर्विश्वाःसमिधोदेवयानीः ॥ ऐच्छामत्वाबहुधाजातवेदःप्रविष्टमग्नेऽअप्स्वोष धीषु । तंत्वायमोऽअचिकेच्चित्रभानोदशांतरुष्यादतिरोचमानं ॥ होत्रादहंवरुणबिभ्यदायन्नेदेवमायुनजन्नत्रदेवाः । तस्यमेतन्वोबहुधानिविष्टाऽएतमर्थंनचिकेताहमग्निः+ ॥ एहिमनुर्देवयुर्यज्ञकामोरंकृत्यातमसिक्षेष्यग्ने । सुगान्पथः कृणुहिदेवयानान्वहहव्यानिसुमनस्यमानः ॥ १० ॥ अग्नेःपूर्वेभ्रातरोऽअर्थमेतंरथीवाध्वानमन्वावरीवुः । तस्मा द्भियावरुणदूरमायंगौरोनक्षेप्नोरविजेज्यायाः ॥ कुर्मस्तऽआयुरजरंयदग्नेयथायुक्तोजातवेदोनरिष्याः । अथावहासि सुमनस्यमानोभागंदेवेभ्योहविषःसुजात ॥ प्रयाजान्मेऽअनुयाजांश्चकेवलानूर्जस्वंतंहविषोदत्तभागं । घृतंचापांपुरु

(१०।४।९) महत्तदितिनवर्चस्यसूक्तस्यद्वितीयादियुगृचासौचीकोग्निऋषिःअयुजादेवाऋपयःयुजांदेवादेवताःअयुजामग्निर्देवतात्रिष्टुप् ।

पंचौषधीनामग्नेश्चदीर्घमायुरस्तुदेवाः ॥ तवप्रयाजाऽअनुयाजाश्चकेवलऽऊर्जस्वंतोहविषःसंतुभागाः । तवाग्नेयज्ञो३
यमस्तुसर्वस्तुभ्यंनमंतांप्रदिशश्चतस्रः ॥ ११ ॥ (१०।४।१०) विश्वेदेवाःशास्तनमायथेहहोतावृतोमनवैयन्निष
द्य । प्रमेब्रूतभागधेयंयथावोयेनपथाहव्यमावोवहानि ॥ अहंहोतान्यसीदंयजीयान्विश्वेदेवामरुतोमाजुनंति । अह
रहरश्विनाध्वर्यवंवांब्रह्मासमिद्भवतिसाहुतिर्वां ॥ अयंयोहोताकिरुसयमस्यकमप्यूहेयत्समंजंतिदेवाः । अहरहर्जाय
तेमासिमास्यथादेवादधिरेहव्यवाहं ॥ मांदेवादधिरेहव्यवाहमपम्लुक्तंबहुकृच्छ्राचरंतं । अग्निर्विद्वान्यज्ञंनःकल्पया
तिपंचयामंत्रिवृतंसप्ततंतुं ॥ आवोयक्ष्यमृतत्वंसुवीरंयथावोदेवावरिवःकराणि । आबाह्वोर्वज्रमिंद्रस्यधेयामथेमावि
श्वाःपृतनाजयाति ॥ त्रीणिशतात्रीसहस्राण्यग्निंत्रिंशच्चदेवानवचासपर्यन् । औक्षन्घृतैरस्तृणन्बर्हिरस्माऽआदिद्धो
तारंन्यसादयंत ॥ १२ ॥ (१०।४।११) यमैच्छाममनसासो३यमागाद्यज्ञस्यविद्वान्परुषश्चिकित्वान् । सनोयक्षद्देव
तातायजीयान्निहिषत्सदंतरःपूर्वोऽअस्मत् ॥ अराधिहोतानिषदायजीयानभिप्रयांसिसुधितानिहिख्यत् । यजामहैय
ज्ञियान्हंतदेवाँऽईळामहाऽईड्यांऽआज्येन ॥ साध्वीमकर्देववीतिंनोऽअद्ययज्ञस्यजिह्वामविदामगुह्यां । सऽआयुरागा

(१०।४।१०) विश्वेदेवाइतिषडृचस्यसूक्तस्यसौचीकोग्निर्देवास्त्रिष्टुप् । (१०।४।११) यमैच्छामेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यदेवाऋषयः
चतुर्थीपंचम्योःसौचीकोग्निर्ऋषिःअग्निर्देवताचतुर्थीपंचम्योर्देवादेवताजगतीअश्मन्वतीरितित्रिष्टुप् ।

त्सुरभिर्वसानोभद्रामकर्देववहूतिंनोऽअद्य+ ॥ तदद्यवाचःप्रथमंमंसीययेनासुराँऽअभिदेवाऽअसाम । ऊर्जादऽउतयज्ञि
यासःपंचजनाममहोत्रंजुषध्वं॥पंचजनाममहोत्रंजुषंतांगोजाताऽउतयेयज्ञियासः । पृथिवीनःपार्थिवात्पात्वंहसोंतरिक्षं
दिव्यात्पात्वस्मान्+॥१३॥ तंतुंतन्वन्नजसोभानुमन्विहिज्योतिष्मतःपथोरक्षधियाकृतान् । अनुल्बणंवयतजोगुवामपो
मनुर्भवजनयादैव्यंजनं ॥ अक्षानहोनह्यतनोतसोम्याऽइष्कृणुध्वंरशनाऽओतपिंशत । अष्टावंधुरंवहताभितोरथंयेन
देवासोऽअनयन्नभिप्रियं+ ॥ अश्मन्वतीरीयतेसंरभध्वमुत्तिष्ठतप्रतरतासखायः । अत्राजहामयेऽअसन्नशेवाःशिवा
न्वयमुत्तरेमाभिवाजान् ॥ त्वष्टामायावेदपसामपस्तमोबिभ्रत्पात्रादेवपानानिशंतमा । शिशीतेनूनंपरशुंस्वायसंयेनवृ
श्चादेतशोब्रह्मणस्पतिः ॥ सतोनूनंकवयःसंशिशीतवाशीभिर्याभिरमृतायतक्षथ । विद्वांसःपदागुह्यानिकर्तनयेनदे
वासोऽअमृतत्वमानशुः+ ॥ गर्भेयोषामदधुर्वत्समासन्यपीच्येनमनसोतजिह्वया । सविश्वाहासुमनायोग्याऽअभिसि
षासनिर्वनतेकारऽइज्जितिं ॥ १४ ॥ (१०।४।१२) तांसुतेकीर्तिंमघवन्महित्वायत्त्वाभीतेरोदसीऽअह्वयेतां । प्रा
वोदेवाँऽआतिरोदासमोजःप्रजायैत्वस्यैयदशिक्षऽइंद्र ॥ यदचरस्तन्वावावृधानोबलानींद्रप्रब्रुवाणोजनेषु । माये
त्सातेयानियुद्धान्याहुर्नाद्यशत्रुंननुपुराविवित्से ॥ कऽउनुतेमहिमनःसमस्यास्मत्पूर्वऽऋषयोंतमापुः । यन्मातरंचपितरं

(१०।४।१२) तांसुतइतिपङृचस्यसूक्तस्यवामदेव्योबृहदुक्थइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

चत्वारिंतेऽअसुर्याणिनामादाभ्यानिमहिषस्यसंति । त्वमंगतानिविश्वानिवि

चसाकमर्जनयथास्तन्व१ःस्वायाः ॥ चत्वारितेऽअसुर्याणिनामादाभ्यानिमहिपस्यसंति । काममिन्मेमघवन्मावितारी

त्सेयेभिःकर्माणिमघवन्चकर्थ ॥ त्वंविश्वादधिषेकेवलानियान्याविर्याचगुहावसूनि । अधप्रियंशूषमिंद्रायमन्म

स्त्वमाज्ञातात्वमिंद्रासिदाता+ ॥ योऽअदधाज्ज्योतिषिज्योतिरंतर्योऽअसृजन्मधुनासंमधूनि । अर्हयेतावयोधै । उदस्तभ्नाःपृ

ब्रह्मकृतोबृहदुक्थादवाचि ॥ १५ ॥ (१०।४।१३) दूरेतन्नामगुह्यंपराचैर्यंत्त्वाभीतेऽअह्वयेतांवयोधै । प्रत्नंजातंज्योति

थिवींद्यामभीकेभ्रातुःपुत्रान्मघवन्तित्विषाणः+ ॥ महत्तन्नामगुह्यंपुरुस्पृग्येनभूतंजनयोयेनभव्यं । चतुस्त्रिंशतापुरुधाविचष्टे

र्यदस्यप्रियंप्रियाःसमविशंतपंच ॥ आरोदसीऽअपृणादोतमध्यंपंचदेवाँऽऋतुशःसप्तसप्त । यत्तेजामित्वमवरंपरस्यामहन्महु

सरूपेणज्योतिषाविव्रतेन ॥ यदुषऽऔच्छःप्रथमाविभानामजनयोयेनपुष्टस्यपुष्टं । देवस्यपश्यकाव्यंमहित्वाद्यामुमारसह्यःसमा

त्याऽअसुरत्वमेकं ॥ विधुंदद्राणंसमनेबहूनांयुवानंसंतंपलितोजगार । यच्चिकेतसत्यमित्तन्नमोघंवसुस्पार्हमुतजे

न ॥ १६ ॥ शाक्मनाशाकोऽअरुणःसुपर्णऽआयोमहःशूरःसनादनीळः । येकर्मणःक्रियमाणस्यमह्नऽऋतेकर्ममुदजायंतदे

तोतदाता ॥ ऐभिर्ददेवृष्ण्यापौंस्यानियेभिरौक्षद्वृत्रहत्यायवज्री । पीत्वीसोमस्यदिवऽआवृधानःशूरोनिर्युधाधम

वाः+ ॥ युजाकर्माणिजनयन्विश्वौजाऽअशस्तिहाविश्वमनास्तुराषाट् ।

(१०।४।१३) दूरेतदित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवामदेव्योबृहदुक्थइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

द्दस्यून ॥ १७ ॥ (१०।४।१४) इदंतऽएकंपरऽऊंतऽएकंतृतीयेनज्योतिषासंविशस्व । संवेशनेतन्वे१श्चारुरेधिप्रि
योदेवानांपरमेजनित्रे ॥ तनूष्टेवाजिन्तन्वं१नयंतीवाममस्मभ्यंधातुशर्मतुभ्यं । अह्रुतोमहोधरुणायदेवान्दिवीव
ज्योतिःस्वमामिमीयाः ॥ वाज्यसिवाजिनेनासुवेनीःसुवितःस्तोमंसुवितोदिवंगाः । सुवितोधर्मंप्रथमानुसत्यासुवितोदे
वान्सुवितोनुपत्म ॥ महिम्नऽएषांपितरश्चनेशिरेदेवादेवेष्वदधुरपिक्रतुं । समविव्यचुरुतयान्यत्विषुरैषांतनूषुनिवि
विशुःपुनः ॥ सहोभिर्विश्वंपरिचक्रमूरजःपूर्वाधामान्यमितामिमानाः । तनूषुविश्वाभुवनानियेमिरेप्रासारयंतपुरुध
प्रजाऽअनु ॥ द्विधासूनवोसुरंस्वर्विदमास्थापयंततृतीयेनकर्मणा । स्वांप्रजांपितरःपित्र्यंसहऽआवरेष्वदधुस्तंतुमात
तं ॥ नावानक्षोदःप्रदिशःपृथिव्याःस्वस्तिभिरतिदुर्गाणिविश्वा । स्वांप्रजांबृहदुक्थोमहित्वावरेष्वदधादापरेषु ॥ १८ ॥
(१०।४।१५) माप्रगामपथोवयंमायज्ञादिंद्रसोमिनः । मांतस्थुर्नोऽअरातयः ॥ योयज्ञस्यप्रसाधनस्तंतुर्देवेष्वात
तः । तमाहुतंनशीमहि ॥ मनोन्वाहुवामहेनाराशंसेनसोमेन । पितॄणांचमन्मभिः ॥ आतंऽएतुमनःपुनःक्रत्वेदक्षाय

(१०।४।१४) इदंतइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवामदेव्योबृहदुक्थोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्चतुर्थ्यादितिस्रोजगत्यः । (१०।४।१५) माप्रगामे
तिपडृचस्यसूक्तस्यगौपायनावंधुःश्रुतवंधुर्विप्रवंधुर्विश्वेदेवागायत्री । (भेदपक्षे—इंद्रः१ अग्निस्तंतुः१ विश्वेदेवाः३ सोमः१ एवं६ । माप्रगामे
तिसूक्तानांबंध्वाद्याःऋषयइत्यार्षानुक्रमण्यांशौनकः) । अत्रैषांगौपायनत्वमेवनलौपायनत्वं तथासुबंधोर्लोपश्च सर्वा. भा.) ।

जीवसे । ज्योक्चसूर्यंदृशे ॥ पुनर्नःपितरोमनोददातुदैव्योजनः । जीवंव्रातंसचेमहि ॥ वयंसोमव्रतेतवमनस्तनू
पुविभ्रतः । प्रजावंतःसचेमहि ॥ १९ ॥ (१०।४।१६) यत्तेयमंवैवस्वतंमनोजगामदूरकं । तत्तऽआवर्तयामसीह
क्षयायजीवसे ॥ यत्तेदिवंयत्पृथिवींमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेभूमिंचतुर्भृष्टिंमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥
यत्तेचतस्रःप्रदिशोमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेसमुद्रमर्णवंमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेमरीचीःप्रवतोमनो
जगामदूरकं । तत्त० ॥ २० ॥ यत्तेऽअपोयदोषधीर्मनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेसूर्यंयदुषसंमनोजगामदूरकं ।
तत्त० ॥ यत्तेपर्वतान्बृहतोमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेविश्वमिदंजगन्मनोजगामदूरकं० । तत्त० ॥ यत्तेऽपराः
परावतोमनोजगामदूरकं । तत्त० ॥ यत्तेभूतंचभव्यंचमनोजगामदूरकं ॥ तत्त० ॥ २१ ॥ (१०।४।१७) प्रता
र्यायुःप्रतरंनवीयःस्थातारेवक्रतुमतारथस्य । अधच्यवानऽउत्तवीत्यर्थंपरातरंसुनिर्ऋतिर्जिहीतां ॥ सामन्नुरायेनिधि
मन्वन्नंकरामहेसुपुरुधश्रवांसि । तानोविश्वानिजरितामंमत्तुपरा० ॥ अभीष्व१र्यःपौंस्यैर्भवेमद्यौर्नभूमिंगिरयोना

(१०।४।१६) यत्तेयममितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यगौपायनाबंधुःश्रुतबंधुर्विप्रबंधुर्मनोनुष्टुप् । (१०।४।१७) प्रतार्यायुरितिदशर्चस्य
सूक्तस्यगौपायनाबंध्वादयऋषयः आद्यानांचतसृणानिर्ऋतिर्देवताचतुर्थ्यानिर्ऋतिसोमौपंचमीपष्ठयोरसुनीतिर्देवीसप्तम्याःपृथिवीद्यावंतरि
क्षसोमपूषपथ्यास्वस्तयोदेवताःअंत्यानांतिसृणाद्यावापृथिव्यौत्रिष्टुप् अंत्यार्धर्चस्येंद्रः अंत्यास्तिस्रःक्रमेणपंक्तिमहापंक्तिपंक्त्युत्तराः ।

ञ्जान् । तानो॒विश्वा॑निजरि॒ता॑चि॑केतपरा० ॥ मोषु॒णः॑सोममृ॒त्यवे॒परा॑दाः॒पश्ये॑म॒नुसूर्य॑मु॒च्चर॑न्तं । द्युभि॑र्हि॒तोज॒रि॒मासू नो॑ऽअस्तुपरा० ॥ असु॑नीते॒मनो॑ऽअ॒स्मासु॑धारयजी॒वात॑वे॒सुप्रति॑रान॒ऽआयुः॑ । रारं॒धिनः॒सूर्य॑स्यसं॒दृशि॑घृ॒तेन॒त्वंतन्वं॑व र्धयस्व ॥ २२ ॥ असु॑नीते॒पुन॑र॒स्मासु॒चक्षुः॒पुनः॑प्रा॒णमि॒हनो॑धेहि॒भोगं॑ । ज्योक्प॑श्येम॒सूर्य॑मु॒च्चर॑न्त॒मनु॑मते॒मृ॒ळया॑नःस्व स्ति+ ॥ पुन॑र्नो॒ऽअसुं॑पृथि॒वीद॑दातु॒पुन॒र्द्यौर्दे॒वीपुन॑र॒न्तरि॑क्षं । पुन॑र्नः॒सोम॑स्त॒न्वं॑ददातु॒पुनः॑पू॒षाप॒थ्यां॒३॒॑यास्व॒स्तिः+ ॥ शंरोद॑सीसु॒बंध॑वेय॒ह्वीऽऋ॒तस्य॑मा॒तरा॑ । भर॑ता॒मप॑यद्र॒पो॒द्यौः॑पृथिवि॒क्षमा॒र॒पोमोषु॒ते॑किंच॒नाम॑मत् ॥ अव॑द्व॒केऽअव त्रि॒कादि॒वश्चर॑न्तिभे॒षजा॑ । क्ष॒माच॑रि॒ष्ण्वे॑क॒कंभर॑ता॒मप॑यद्र॒पो॒द्यौः॑पृथिवि॒क्षमा॒र॒पोमोषु॒ते॑किंच॒नाम॑मत् ॥ सम॑द्र॒रय् गाम॑न॒ड्वाहं॒यऽआव॑हदु॒शीन॒रा॑ण्या॒ऽअनः॑ । भर॑ता॒मप॑यद्र॒पो॒द्यौः॑पृथिवि॒क्षमा॒र॒पोमोषु॒ते॑किंच॒नाम॑मत् ॥ २३ ॥
(१०।४।१८) आज॒नंत्वे॒पसं॒दृशं॑माहीना॒नामुप॑स्तुतं । अग॑न्म॒बिभ्र॑तो॒नमः॑ ॥ अस॑मा॒तिंनि॒तोश॑नं॒त्वे॒षंनि॑य॒यिनं॒ रथं॑ । भ॒जेर॑थस्य॒सत्प॑तिं ॥ योज॒ना॑न्महि॒षो॒ऽई॒वाति॒त॒स्थौपवी॒रवान् । उ॒ताप॑वीर॒वान्यु॒धा+ ॥ यस्यै॒क्ष्वा॒कुरुप॑व्र॒ते॒रे वान्म॒रा॒य्ये॒धते॑ । दि॒वी॑व॒पंच॑कृ॒ष्टयः॑ ॥ इन्द्र॑क्ष॒त्राऽस॑माति॒पु॒रथं॑प्रो॒ष्ठेषु॑धारय । दि॒वी॑व॒सूर्यं॑दृ॒शे+ ॥ अ॒गस्त्य॑स्य॒नद्भ्यः॒स

(१०।४।१८) आजनमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यगौपायनाबंध्वादयऋषयःपष्ठ्याअगस्त्यस्वसाऋषिकाआद्यानांचतसृणांषष्ठ्याश्चासमाति र्देवतापंचम्याइंद्रःसप्तम्यादिपंचानांजीवःद्वादश्याहस्तोऽनुष्टुप् आद्याःपंचगायत्र्यःअष्टमीनवम्यौपंक्ती ।

द्यौयुनक्षिरोहिता । पुणीन्यंक्रमीरभिविश्वान्राजन्नराधसः ॥ २४ ॥ अयंमातायंपितायंजीवातुरागमत् । इदंतवप्र सर्पणंसुबंधवेहिनिरिहि ॥ यथायुगंवरत्रयानह्यंतिधरुणायकं । एवादाधारतेमनोजीवातवेनमृत्यवेथोऽअरिष्टतात ये ॥ यथेयंपृथिवीमहीदाधारेमान्वनस्पतीन् । एवादाधार० ॥ यमादहंवैवस्वतात्सुबंधोर्मनऽआभरं । जीवातवेनमृ त्यवेथो० ॥ न्यग्वातोववातिन्यक्तपतिसूर्यः । नीचीनमघ्न्यादुहेन्यग्भवतुतेरपः ॥ अयंमेहस्तोभगवानयंमेभगव त्तरः । अयंमेविश्वभेषजोयंशिवाभिमर्शनः ॥ २५ ॥ (१०।५।१) इदमित्थारौद्रंगूर्तवचाब्रह्मक्रत्वाशच्यामंतरा जौ ॥ क्राणायदस्यपितरामंहनेष्ठाःपर्षत्पक्थेऽअहन्नासप्तहोतॄन् ॥ सऽइद्दानायदभ्यायवन्वन्च्यवानःसूदैरमिमीतवे दिं । तूर्वयाणोगूर्तवचस्तमःक्षोदोनरेतऽइतऽऊतिसिंचत् ॥ मनोनयेपुहवनेपुतिग्मंविपःशच्यावनुथोद्रवंता । आयः शर्याभिस्तुविनृम्णोऽअस्याश्रीणीतादिशंगभस्तौ ॥ कृष्णायद्गोष्वरुणीपुसीदद्दिवोनपाताश्विनाहुवेवां । वीतंमेयज्ञ मागतंमेऽअन्नंववन्वांसानेषमस्मृतध्रू ॥ प्रथिष्टयस्यवीरकर्ममिष्णदनुष्ठितंनुनर्योऽअपौहत् । पुनस्तदावृहतियत्कना

(१०।५।१) इदमित्थेतिसप्तविंशत्यृचस्यसूक्तस्यमानवोनाभानेदिष्ठोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् (भेदपक्षे—रुद्रः २ पंचमेनुवाकेष्टसूक्तानि । (१०।५।१) इदमित्थेतिसप्तविंशत्यृचस्य...

अश्विनौ२रुद्रः२विश्वेदेवाः१वास्तोष्पतिरुद्रौ१वास्तोष्पत्यग्नी१अंगिरसः १ इंद्रः ३अग्निः१नासत्येंद्राः१ सोमः१अग्निः १ आदित्यनाभाने दिष्ठौ१नाभानेदिष्ठधेनू१अग्निः१इंद्राग्नी१इंद्रः१मित्रावरुणनाभानेदिष्ठाः१वरुणः१मित्रावरुणौ१वरुणः १ देवाः१ एवं २७) ।

यांदुहितुराऽअनुंभृतमनर्वा+ ॥ २६ ॥ मध्यायत्कर्त्वमभंवदभीकेकामंकृण्वानेपितरींयुवत्यां । मनानग्रेतोजहतुर्वि
यंतासानौनिषिंक्तंसुकृतस्ययोनौ ॥ पितायत्स्वांदुहितरंमधिष्कन्क्ष्मयारेतःसंजग्मानोनिषिंचत् । स्वाध्योजनयन्ब्रह्म
देवावास्तोष्पतिंव्रतपांनिरंतक्षन् ॥ सऽईंवृषानफेनमस्यदाजौस्मदापरैदपदभ्रचेताः । सरत्पदानदक्षिणापरावृङ्न
तानुमेपृशन्यौजगृभ्रे ॥ मक्षूनवह्निःप्रजायाऽउपब्दिरग्निंननग्नऽउपसीददूधः । सनितेध्मंसनितोतवाजंसधर्ताजज्ञे
सहसायवीयुत्+ ॥ मक्षूकनायाःसख्यंनवग्वाऽऋतंवदंतऽऋतयुक्तिमग्मन् । द्विवर्हसोयऽउपगोपमागुरदक्षिणासोऽ
अच्युतादुदुक्षन् ॥ २७ ॥ मक्षूकनायाःसख्यंनवीयोराधोनरेतंऋतमित्तुरण्यन् । शुचियत्तेरेक्णऽआयंजंतसवर्दु
घायाःपयंऽउस्रियायाः ॥ पश्वायत्पश्वावियुतावुधंतेतिब्रवीतिवक्तरीरराणः । वसोर्वसुत्वाकारवोनेहाविश्वंविवेष्टिद्र
विणमुपक्षु+ ॥ तदिन्न्वस्यपरिषद्वानोऽअग्मन्पुरूसदंतोनार्षदंविभित्सन् । विशुष्णस्यसंग्रथितमनर्वाविदत्पुरुप्रजा
तस्यगुहायत्+ ॥ भगोंहनामोतयस्यदेवाःस्वर्णयेत्रिषधस्थेनिषेदुः । अग्निर्हनामोतजातवेदाःश्रुधीनोहोतर्ऋतस्य
होताध्रुक् ॥ उतत्यामेरौद्रावर्चिमंतानासत्याविंद्रगूर्तयेयजध्यै । मनुष्वद्वृक्तवर्हिषेरराणामंदूहितप्रयसाविक्षुयज्यू
॥ २८ ॥ अयंस्तुतोराजावंदिवेधाऽअपश्चविप्रस्तरतिःस्वसेतुः । सकक्षीवंतंरेजयत्सोऽअग्निंनेमिंनचक्रमर्वतोरघुद्रु+ ॥
सद्विवंधुर्वैतरणोयष्टासवर्धुंधेनुमस्वंदुहध्यै । संयन्मित्रावरुणावृंजऽउक्थैर्ज्येष्ठेभिरर्यमणंवरूथैः ॥ तद्वंधुःसूरिर्दिवि

तैधियंधानाभ्रानेदिंष्ठोरपतिप्रवेनन् । सानोनाभिःपरमास्यवाघाहंतत्पश्चाकतिथश्चिदास ॥ इयंमेनाभिरिहमेसधस्थ
मिमेमेदेवाऽअयमस्मिसर्वः । द्विजाऽअहंप्रथमजाऽऋतस्येदंधेनुरदुहज्जायमाना ॥ अधासुमंद्रोऽअरतिर्विभावावस्य
तिद्विवर्तनिर्वनेपाट् । ऊर्ध्वायच्छ्रेणिर्नशिशुर्दन्मक्षूस्थिरंशेवृधंसूतमाता ॥ २९ ॥ अधागावऽउपमातिंकनायाऽअ
नुश्वांतस्यकस्यचित्परैयुः । श्रुधित्वंसुद्रविणोनस्त्वंयालाश्वघ्नस्यवावृधेसूनृताभिः ॥ अधत्वमिंद्रविद्ध्य१स्मान्महोरा
येनृपतेवज्रबाहुः । रक्षाचनोमघोनःपाहिसूरीनंनेहसस्तेहरिवोऽअभिष्टौ ॥ अधयद्राजानागविष्टौसरत्सरण्युःकारवे
जरण्युः । विप्रःप्रेष्ठःसह्येषांवभूवपराचवक्षदुतपर्षदेनान् ॥ अधान्वस्यजेन्यस्यपुष्टौवृथारेभंतऽईमहेतद्नु । सरण्युरं
स्यसूनुरश्वोविप्रश्चासिश्रवसश्चसातौ ॥ युवोर्यदिसख्यायास्मेशर्धायस्तोमंजुजुषेनमस्वान् । विश्वत्रयस्मिन्नागिरःस
मीचीःपूर्वीर्वगातुदाशसूनृतायै ॥ सगृणानोऽअद्भिर्देववानितिसुबंधुर्नमसासूक्तैः । वर्धदुक्थैर्वचोभिराहिनूनंव्यध्वे
तिपर्यसऽउस्त्रियायाः ॥ तऽऊषुणोमहोयंजत्राभूतदेवासऽऊतयेसजोषाः । येवाजाँऽअनयताविर्यंतोयेस्थानिचेता ॥ ॥ ॥
रोऽअमूराः ॥ ३० ॥ इत्यष्टमाकेप्रथमोऽध्यायः ॥ ॥

अष्टमाष्टकेसूक्तानि १४५ ऋचः १२९३

अग्नय. देवेभ्य. अग्नय.

वैकुंठायेंद्राये.३७ अग्नय.१० ॥ त्याग. ॥

सप्तपंचाशाध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि १६ ऋचः १६१

देवेभ्य. अग्नय. देवेभ्य. अग्नय. देवेभ्य. अग्नय. देवेभ्य.६ अग्नय.३ देवेभ्य.२ अग्नय.६ इंद्राये.१४ विश्वेभ्योदेवेभ्य.१३ [भे. प. विश्वेभ्योदे.७ इंद्राये. अग्नयेतंतव. विश्वेभ्योदेवेभ्य.३ सोमाये.] मनसइदं.१२ निर्ऋतय.३ निर्ऋतिसोमाभ्या. असुनीत्या.२ पृथिवीद्यंतरिक्षसोमपूषपथ्यास्वस्तिभ्य. द्यावापृथिवीभ्या.२ इंद्रद्यावापृथिवीभ्य. असमातय.४ इंद्राये. असमातय. जीवायेदं.५ हस्ताये. विश्वेभ्योदेवेभ्य.२७ [भे. प. रुद्राये.२ अश्विभ्या.२ रुद्राये.२ विश्वेभ्योदेवेभ्य. वास्तोष्पतयेरुद्राये. वास्तोष्पत्यग्निभ्या. अंगिरोभ्य. इंद्राये.३ अग्नय. नासत्येंद्रेभ्य. सोमाये. अग्नय. आदित्यनाभानेदिष्ठेभ्य. नाभानेदिष्ठधेनुभ्या. अग्नय. इंद्राग्निभ्या. इंद्राये. मित्रावरुणनाभानेदिष्ठेभ्य. वरुणाये. मित्रावरुणाभ्या.२ देवेभ्य.] ॥ इत्यष्टमेप्रथमः ॥

येयज्ञेनैकादशाद्याःषळंगिरसांस्तुतिर्वीत्यात्रिष्टुपूपंचम्यनुष्टुप्प्रगाथोनुष्टुभौगायत्रींचतस्रोंत्याःसावर्णेर्दानस्तुतिःपरावतरूयूनागयःप्लातोद्विन्त्रिष्टुवंतंतुंस्वस्तिनस्त्रिष्टुब्वासासहोत्तरयापथ्यास्वस्तिदेवत्याकथायांमेत्रिष्टुवग्निरिंद्रःपंचोनावसुकर्णोवासुक्रस्त्रिष्टुवंतंतुदेवान्हुवइमांधियंद्वादशायास्योवार्हस्पत्यंतूंदप्लुतोभद्राःसुमित्रोवाध्र्यश्वंऽआग्नेयंद्विजगत्यादीमांमएकादशाप्रंबृहस्पतेबृहस्पतिर्ज्ञानंतुष्टावनवमीजगती ॥ ३ ॥

॥ हरिःओम् ॥ (१०।५।२) येयज्ञेनदक्षिणयासमक्ताऽइंद्रस्यसख्यममृतत्वमानश ॥

(१०।५।२) येयज्ञेनेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यमानवोनाभानेदिष्ठोविश्वेदेवाःप्रनूनमित्यादिचतसृणांसावर्णिर्जगतीपंचम्यष्टमीनवम्यो- । तेभ्योभद्रमंगिरसोवोऽ

अस्तुप्रतिगृभ्णीतमानवंसुमेधसः ॥ यऽउदाजन्पितरोगोमयंवस्वृतेनाभिंदन्परिवत्सरेवलं । दीर्घायुत्वमंगिरसोवोऽ अस्तुप्रतिं० ॥ यऽऋतेनसूर्यमारोहयन्दिव्यप्रथयन्पृथिवींमातरंवि । सुप्रजास्त्वमंगिरसोवोऽअस्तुप्रतिं० ॥ अयंना भावदतिवल्गुवोगृहेदेवपुत्राऽऋपयस्तच्छृणोतन । सुब्रह्मण्यमंगिरसोवोऽअस्तुप्रतिं० ॥ विरूपासऽइदृपयस्तऽइद्गं भीरवेपसः । तेऽअंगिरसःसूनवस्तेऽअग्नेःपरिजज्ञिरे ॥ १ ॥ येऽअग्नेःपरिजज्ञिरेविरूपासोदिवस्परि । नवग्वोनुद शग्वोऽअंगिरस्तमःसचादेवेषुमंहते ॥ इंद्रेणयुजानिःसृजंतवाघतोव्रजंगोमंतमश्विनं । सहस्रंमेददतोऽअष्टकर्ण्यः श्रवोदेवेष्वक्रत ॥ प्रनूनंजायतामयंमनुस्तोक्मेवरोहतु । यःसहस्रंशताश्वंसद्योदानायमंहते ॥ नतमश्नोतिकश्चनदि वऽइवसान्वारभं । सावर्ण्यस्यदक्षिणाविसिंधुरिवपप्रथे ॥ उतदासापरिविषेस्मद्दिष्टीगोपरीणसा । यदुस्तुर्वश्चमाम हे ॥ सहस्रदाग्रामणीर्मारिषन्मनुःसूर्येणास्ययतमानैतुदक्षिणा । सावर्णेर्देवाःप्रतिरंत्वायुर्यस्मिन्नश्रांताऽअसनामवा

नुष्टुभःपष्ठीबृहतीसप्तमीसतोबृहतीदशमीगायत्रीअंत्यात्रिष्टुप् (भेदपक्षे—अंगिरसः६विश्वेदेवाः १सावर्णिः ४ एवं ११ । अंगिरसोनुक्रम ण्यांपाक्षिकाउक्ताः) । येयज्ञेनेतिचतसृणात्रिष्टुप्छंदस्त्वंकश्चिद्ब्रूतेतद्दृढुविरुद्धं । विरोधास्तु—पळंगिरसास्तुतिर्वोत्यात्रिष्टुविस्यनुक्रमाच्छेपा जगत्यइतिपरिभाषान्याघातएकः । तासांत्रिष्टुप्छंदस्त्वेनादेशपरिभाषयातासामत्यायाश्चत्रिष्टुस्वेसिद्धेत्यात्रिष्टुबितिसिद्धानुवादलक्षणदोषा विष्करणंद्वितीयः । दशमीत्वस्यगायत्रीजगत्यन्याविनोत्तमामितिशौनकवचनाज्ञानेनस्वेच्छयाव्याख्यानमितितृतीयश्चेति ।)

जैं ॥ २ ॥ (१०।५।३) परावतोयेदिधिषंतऽआप्यंमनुप्रीतासोजनिमाविवस्वतः । ययातेयेनहुष्यस्यबर्हिषिदेवा
ऽआसंतेतेऽअधिब्रुवंतुनः ॥ विश्वाहिवोनमस्यानिवंद्यानामानिदेवाऽउतयज्ञियानिवः । येस्थजाताऽअदितेरद्भ्यस्प
रियेपृथिव्यास्तेमऽइहश्रुताहवं ॥ येभ्योमातामधुमत्पिन्वतेपयःपीयूषंद्यौरदितिरद्रिबर्हाः । उक्थशुष्मान्वृषभरा
न्त्स्वप्नसस्ताँऽआदित्याँऽअनुमदास्वस्तये ॥ नृचक्षसोऽअनिमिषंतोऽअर्हणाबृहद्देवासोऽअमृतत्वमानशुः ॥ ज्योतीर
थाऽअहिमायाऽअनागसोदिवोवर्ष्माणंवसतेस्वस्तये ॥ सम्राजोयेसुवृधोयज्ञमाययुरपरिह्वृतादधिरेदिविक्षयं । ताँऽ
आविवासनमसासुवृक्तिभिर्महोऽआदित्याँऽअदितिंस्वस्तये ॥ ३ ॥ कोवःस्तोमंराधतियंजुजोषथविश्वेदेवासोमनुषो
यतिष्ठन । कोवोऽध्वरंतुविजाताऽअरंकरद्योनःपर्षदत्यंहःस्वस्तये ॥ येभ्योहोत्रांप्रथमामायेजेमनुःसमिद्धाग्निर्मनसास
प्तहोतृभिः । तऽआदित्याऽअभयंशर्मयच्छतसुगानःकर्तसुपथास्वस्तये ॥ यऽईशिरेभुवनस्यप्रचेतसोविश्वस्यस्थातुर्ज
गतश्चमंतवः । तेनःकृतादकृतादेनसस्पर्यद्यादेवासःपिपृतास्वस्तये ॥ भरेष्विंद्रंसुहवंहवामहेंहोमुचंसुकृतंदैव्यंजनं ।
अग्निंमित्रंवरुणंसातयेभगंद्यावापृथिवीमरुतःस्वस्तये ॥ सुत्रामाणंपृथिवींद्यामनेहसंसुशर्माणमदितिंसुप्रणीतिं । दैवीं

(१०।५।३) परावतइतिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यगयःप्लातोविश्वेदेवाःपंचदशीषोडश्योःपथ्यास्वस्तिर्जगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौस्वस्तिस्त्रिष्टुब्वा ।
(भेदपक्षे–विश्वेदेवाः९दिवः१विश्वेदेवाः४पथ्यास्वस्ति२विश्वेदेवाः१एवं१७)। गयःप्लातइत्यत्रप्लातोगयोविश्वेदेवाइत्यपिकचित्प्रयुंजते)।

विश्वेयजत्राऽअधिवोचतोतयेत्रायध्वंनोदुरेवायाऽअभिह्रुतः । नावंस्वरित्रामनागसमस्रवंतीमारुहेमास्वस्तये ॥ ४ ॥ अपामीवामपविश्वामनाहुतिमपारातिंदुर्विदत्रामघायतः । सत्ययावोदेवहूत्याहुवेमशृण्वतोदेवाऽअवसेस्वस्तये ॥ अरिष्टःसमर्तोविश्वऽएधतेप्रप्रजाभिर्जायतेधर्मणस्परि । आरेदेवाद्वेषोऽअस्मद्युयोतनोरुणःशर्मयच्छतास्वस्तये ॥ यंदेवासोवथवाजसातौयंशूरसातामरुतोहितेधने । प्रा यर्मादित्यासोनयथासुनीतिभिरतिविश्वानिदुरितास्वस्तये ॥ स्वस्तिनःपथ्यासुधन्वसुस्वस्त्यप्सुवृजनेस्वर्वति । स्वस्तिनःपु तर्यावाणंरथमिंद्रसानुसिमरिष्यंतमारुहेमास्वस्तये ॥ स्वस्तिरिद्धिप्रपथेश्रेष्ठारेक्णस्वत्यभियावाममेति । सानोऽअमासोऽअर त्रकुथेपुयोनिपुस्वस्तिरायेमरुतोदधातन ॥ ईशानासोनरोऽअम गोनिपातुस्वावेशाभवतुदेवगोपा ॥ एवाप्लुतेःसूनुरवीवृधद्वोविश्वऽआदित्याऽअदितेमनीपी । को ल्येनास्ता विजनोदिव्योगयेन ॥ ५ ॥ (१०।५।४) कथादेवानांकतमस्ययामनिसुमंतुनामशृण्वतांमनामहे । त्येनास्ता विजनोदिव्योगयेन ॥ ऋतूयंतिक्रतवोहृत्सुधीतयोवेनंतिवेनाःपतयंत्यादिशः । मृळातिकतमोनोमयस्करत्कतमऽऊतीऽअभ्याववर्तति ॥ नराशंसंपूषणमगोह्यमग्निंदेवेद्धमभ्यर्चसेगिरा । नर्माडितांविद्यतेऽअन्यऽएभ्योदेवेषुमेऽअधिकामाऽअयंसत ॥

(१०।५।४) कथादेवानामितिसप्तदशर्चस्यसूक्तस्यगयःप्लातोविश्वेदेवाजगतीद्वादशीपोडशीसप्तदश्यस्त्रिष्टुभः (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः४ आदित्यार्यमणः१ विश्वेदेवाः३ नद्यः१ विश्वेदेवाः४द्यावापृथिव्यौ१विश्वेदेवाः३एवं१७) ।

सूर्यामासाचंद्रमसायमंदिवित्रितंवातमुषसमक्तुमश्विना ॥ कथाकविस्तुवीरवान्कयागिराबृहस्पतिर्वावृधतेसुवृक्ति
भिः । अजऽएकपात्सुहवेभिर्ऋक्वभिरहिःशृणोतुबुध्न्यो३हवीमनि ॥ दक्षस्यवादितेजन्मनिव्रतेराजानामित्रावरुणाविं
वाससि । अतूर्तपंथाःपुरुरथोऽअर्यमासप्तहोताविषुरूपेषुजन्मसु ॥ ६ ॥ तेनोऽअर्वंतोहवनश्रुतोहवंविश्वेशृण्वंतुवा
जिनोमितद्रवः । सहस्रसामेधसाताविवत्मनामहोयेधनंसमिथेषुजभ्रिरे ॥ प्रवोवायुंरथयुजंपुरंधिंस्तोमैःकृणुध्वंस
ख्यायपूषणं । तेहिदेवस्यसवितुःसवीमनिक्रतुंसचंतेसचितःसचेतसः ॥ त्रिःसप्तसस्रानद्योमहीरपोवनस्पतीन्पर्वताँऽ
अग्निमूतये । कृशानुमस्तॄन्तिष्यंसधस्थऽआरुद्रंरुद्रेषुरुद्रियंहवामहे ॥ सरस्वतीसरयुःसिंधुरूर्मिभिर्महोमहीरवसायंतु
वक्षणीः । देवीरापोमातरःसूदयित्न्वोघृतवत्पयोमधुमन्नोऽअर्चत ॥ उतमाताबृहद्दिवाशृणोतुनस्त्वष्टादेवेभिर्जनिं
भिःपितावचः । ऋभुक्षावाजोरथस्पतिर्भगोरण्वःशंसःशशमानस्यपातुनः ॥ ७ ॥ रण्वःसंदृष्टौपितुमाँऽइवक्षयोभद्रा
रुद्राणांमरुतामुपस्तुतिः । गोभिःष्यामयशसोजनेष्वासदादेवासऽइळयासचेमहि ॥ यांमेधियंमरुतऽइंद्रदेवाऽअद
दातवरुणमित्रयूयं । तांपीपयतपयसेवधेनुंकुविद्गिरोऽअधिरथेवहाथ ॥ कुविदंगप्रतियथाचिदस्यनःसजात्यस्यमरु
तोबुबोधथ । नाभायत्रप्रथमंसंनसामहेतत्रजामित्वमदितिर्दधातुनः ॥ तेहिद्यावापृथिवीमातरामहीदेवीदेवान्जन्म
नायज्ञियेऽइतः । उभेबिभृतऽउभयंभरीमभिःपुरूरेतांसिपितृभिश्चसिंचतः ॥ विषाहोत्राविश्वमश्नोतिवार्यंबृहस्पतिं

ग्रावायत्रंमधुपुदुच्यतेबृहदवींवशंतमतिभिर्मनीषिणः ॥ एवाकुविस्तुवीरवाँऽऋतज्ञाद्रविणस्युरर्मतिःपनीयसी । ग्रावायत्रमधुपुदुच्यतेबृहदवीवशंतमतिभिर्मनीषिणः ॥ एवाप्लुतेःसूनुरवीवृधद्बोविश्वऽआदित्याऽद्रविणसश्चकानः । उक्थेभिरत्रमतिभिश्चविप्रोपीपयद्वयोर्दिव्यानिजन्म ॥ ८॥ (१०।५।५) अग्निरिंद्रोवरुणोमित्रोऽअर्यमाअदितेमनीषी । ईशानासोनरोऽअमर्त्येनास्ताविजनोदिव्योगयेन ॥ इंद्राग्नीवृत्रहत्येपुसवायुःपूषासरस्वतीसजोषसः । आदित्याविष्णुर्मरुतःस्वर्बृहत्सोमोरुद्रोऽअदितिर्ब्रह्मणस्पतिः ॥ तेषांहिमह्नामहुतात्पतीमिथोहिन्वानातन्वा३समोकसा । अंतरिक्षंमह्यापप्रुरोजसासोमोघृतश्रीर्महिमानमीरयन् ॥ स्वर्णरमंतारिमंनर्वणांस्तोमाँऽइयंभ्यृतज्ञाऽऋतावृधाँ । येऽअप्सुवमर्णवंचित्रराधसस्तेनोरासंतांमहयेसुमित्र्याः+ ॥ मित्रार्यशिक्षक्षाणिरोचनाद्यावाभूमीपृथिवींस्कंभुरोजसा । पृक्षाऽइवमहयंतःसुरातयोदेवाःस्तवंतेमनुपायसूरयः ॥ ९ ॥ यागौवरुणायदाशुषेयासम्राजामनसानप्रयुच्छतः । ययोर्धामधर्मणारोचतेबृहद्ययोरुभेरोदसीनाधसीवृतौ ॥ दिवक्षवैतनिपर्येतिनिष्कृतंपयोदुहानाव्रतनीरवारतः । साप्रब्रुवाणावरुणायदाशुषेदेवेभ्योदाशद्धविषाविवस्वते ॥ सोऽअग्निजिह्वाऽऋतावृधऽऋतस्ययोनिंविमृशंतऽआसते । द्यांस्कभित्व्य१पऽआचक्रुरोजसायज्ञंजनित्वीतन्वी३नि

(१०।५।५) अग्निरिंद्रइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवासुक्रोवसुकर्णोविश्वेदेवाजगत्यंत्यात्रिष्टुप् । (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः ४मित्रावरुणौ१गौः१विश्वेदेवाः१द्यावापृथिव्यौ१विश्वेदेवाः३अश्विनौ१विश्वेदेवाः३एवं१५) ।

मांमृजुः ॥ परिक्षितापितरापूर्वजावरीऽऋतस्ययोनाक्षयतःसमोकसा । द्यावापृथिवीवरुणायसव्रतेघृतवत्पयोमहि
षायपिन्वतः ॥ पर्जन्यावातावृषभापुरीषिणेंद्रवायूवरुणोमित्रोऽअर्यमा । देवाँऽआदित्याँऽअदितिंहवामहेयेपार्थि
वासोदिव्यासोऽअप्सुये+ ॥ त्वष्टारंवायुमृभवोयऽओहतेदैव्याहोताराऽउषसंस्वस्तये । बृहस्पतिंवृत्रखादंसुमेधस
मिंद्रियंसोमंधनसाऽउऽईमहे ॥ १० ॥ ब्रह्मगामश्वंजनयंतऽओषधीर्वनस्पतीन्पृथिवींपर्वताँऽअपः । सूर्यंदिविरोह
यंतःसुदानवऽआर्याव्रताविसृजंतोऽअधिक्षमि ॥ भुज्युमंहसःपिपृथोनिरश्विनाश्यावंपुत्रंवध्रिमत्याऽअजिन्वतं । क
मद्युवंविमदायोहथुर्युवंविष्णाप्वं१ विश्वकायावसृजथः ॥ पावीरवीतन्यतुरेकपादजोदिवोधर्तासिंधुरापःसमुद्रियः ।
विश्वेदेवासःशृणवन्वचांसिमेसरस्वतीसहधीभिःपुरंध्या ॥ विश्वेदेवाःसहधीभिःपुरंध्यामनोर्यजत्राऽअमृताऽऋत
ज्ञाः । रातिषाचोऽअभिषाचःस्वर्विदःस्व१ गिरोब्रह्मसूक्तंजुषेरत ॥ देवान्वसिष्ठोऽअमृतान्ववंदेयेविश्वाभुवनाभिप्र
तस्थुः । तेनोरासंतामुरुगायमद्ययूयंपातस्वस्तिभिःसदानः ॥ ११ ॥ (१०।५।६) देवान्हुवेबृहच्छ्रवसःस्वस्तयेज्योति
ष्कृतोऽअध्वरस्यप्रचेतसः । येवावृधुःप्रतरंविश्ववेदसऽइंद्रज्येष्ठासोऽअमृताऽऋतावृधः ॥ इंद्रप्रसूतावरुणप्रशिष्टा
येसूर्यस्यज्योतिषोभागमानशुः । मरुद्गणेवृजनेमन्मधीमहिमाघोनेयज्ञंजनयंतसूरयः ॥ इंद्रोवसुभिःपरिपातुनोगयं

(१०।५।६)देवान्हुवइतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवासुक्रोवसुकर्णोविश्वेदेवाजगत्यंत्यात्रिष्टुप्(पक्षे-विश्वेदेवाः६अग्नीषोमौ१विश्वेदेवाः८एवं१५)।

रुद्रोरुद्रेभिर्देवोमृळयातिनस्त्वष्टानोग्नाभिःसुवितायजिन्वतु ॥ अदितिर्द्यावापृ
मादित्यैर्नोऽअदितिःशर्मयच्छतु । रुद्रोरुद्रेभिर्देवोमृळयातिनस्त्वष्टानोग्नाभिःसुवितायजिन्वतु ॥ सरस्वान्धी
थिवीऽऋतंमहदिंद्राविष्णूमरुतःस्वर्बृहत् । देवाँऽआदित्याँऽअवसेहवामहेवसून्रुद्रान्त्सवितारंसुदंससं ॥ १२ ॥
भिर्वरुणोधृतव्रतःपूषाविष्णुर्महिमावायुरश्विना । ब्रह्मकृतोऽअमृताविश्ववेदसःशर्मनोयंसन्त्रिवरूथमंहसः ॥
वृषायज्ञोवृषणःसंतुयज्ञियावृषणोदेवावृषणोहविष्कृतः । वृषणाद्यावापृथिवीऽऋतावरीवृषापर्जन्योवृषणोवृषस्तुभः ॥
अग्नीषोमावृषणावाजसातयेपुरुप्रशस्तावृषणाऽउपब्रुवे । यावीजिरेवृषणोदेवयज्ययातानःशर्मत्रिवरूथंवियंसतः ॥
धृतव्रताःक्षत्रियायज्ञनिष्कृतोबृहद्दिवाऽअध्वराणामभिश्रियः । अग्निहोतारऋतसापोऽअद्रुहोपोऽअसृजन्ननुवृत्र
तूर्ये ॥ द्यावापृथिवीजनयन्नभिव्रतापऽओषधीर्वनिनानियज्ञिया । अंतरिक्षंस्व१रापप्रुरूतयेवशंदेवासस्तन्वी३ निमा
मृजुः ॥ धर्तारोदिवऽऋभवःसुहस्तावातापर्जन्यामहिषस्यतन्यतोः । आपऽओषधीःप्रतिरंतुनोगिरोभगोरातिर्वाजि
नोयंतुमेहवं ॥ १३ ॥ समुद्रःसिंधूरजोऽअंतरिक्षमजऽएकपात्तनयित्नुरर्णवः । अहिर्बुध्न्यःशृणवद्वचांसिमेविश्वेदेवा
सऽउतसूरयोमम ॥ स्यामवोमनवोदेववीतयेप्रांचंनोयज्ञंप्रणयतसाधुया । आदित्यारुद्रावसवःसुदानवऽइमाब्रह्मश
स्यमानानिजिन्वत ॥ दैव्याहोताराप्रथमापुरोहितऽऋतस्यपंथामन्वेमिसाधुया । क्षेत्रस्यपतिंप्रतिवेशमीमहेविश्वान्देवाँ
ऽअमृताँऽअप्रयुच्छतः ॥ वसिष्ठासःपितृवद्वाचमक्रतदेवाँऽईळानाऽऋषिवत्स्वस्तये । प्रीताऽइवज्ञातयःकाममेत्या

स्मेदेवासोवधूनुतावसु ॥ देवान्वसिष्ठोऽअमृतान्ववंदेयेविश्वाभुवनाभिप्रतस्थुः । तेनोरासंतामुरुगायमद्ययूयंपात
स्वस्तिभिःसदानः ॥ १४ ॥ (१०।५।७) इमांधियंसप्तशीर्ष्णींपितानऽऋतप्रजातांबृहतीमविंदत् । तुरीयंस्विज्ज
नयद्विश्वजन्योयास्यऽउक्थमिंद्रायशंसन् ॥ ऋतंशंसंतऽऋजुदीध्यानादिवस्पुत्रासोऽअसुरस्यवीराः । विप्रंपदमंगि
रसोदधानायज्ञस्यधामप्रथमंमनंत ॥ हंसैरिवसखिभिर्वावदद्भिरश्मन्मयानिनहनाव्यस्यन् । बृहस्पतिरभिकनिक्र
दद्गाऽउतप्रास्तौदुच्चविद्वाँऽअगायत् ॥ अवोद्वाभ्यांपरऽएकयागागुहातिष्ठंतीरनृतस्यसेतौ । बृहस्पतिस्तमसिज्यो
तिरिच्छन्नुदुस्राऽआकर्विहितिस्रऽआवः ॥ विभिद्यापुरंशयथेमपाचींनिस्त्रीणिसाकमुदधेरकृंतत् । बृहस्पतिरुषसंसू
र्यंगामर्कंविवेदस्तनयन्निवद्यौः+ ॥ इंद्रोवलंरक्षितारंदुघानांकरेणेवविचकर्तारवेण । स्वेदांजिभिराशिरमिच्छमानो
रोदयत्पणिमागाऽअमुष्णात् ॥ १५ ॥ सऽईंसत्येभिःसखिभिःशुचद्भिर्गोधायसंविधनसैरदर्दः । ब्रह्मणस्पतिर्वृषभि
र्वराहैर्घर्मस्वेदेभिर्द्रविणंव्यानट् ॥ तेसत्येनमनसागोपतिंगाऽइयानासऽइषणयंतधीभिः । बृहस्पतिर्मिथोऽअवद्यपे
भिरुदुस्रियाऽअसृजतस्वयुग्भिः ॥ तंवर्धयंतोमतिभिःशिवाभिःसिंहमिवनानदतंसधस्थे । बृहस्पतिंवृषणंशूरसातौ
भरेभरेऽअनुमदेमजिष्णुं+ ॥ यदावाजमसनद्विश्वरूपमाद्यामरुक्षदुत्तराणिसद्म । बृहस्पतिंवृषणंवर्धयंतोनानासंतो

(१०।५।७) इमांधियमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोऽयास्योबृहस्पतिस्त्रिष्टुप् ।

विभ्रतोज्योतिरासा+ ॥ सत्यामाशिषंकृणुतावयोधैकीरिंचिद्ध्यवथस्वेभिरेवैः । पश्चामृधोऽअपभवंतुविश्वास्तद्रोद
सीश्रृणुतंविश्वमिन्वे+ ॥ इंद्रोमहामहतोऽअर्णवस्यविमूर्धानमभिनदर्बुदस्य । अहन्नहिमरिणात्सप्तसिंधून्देवैर्द्यावा
पृथिवीप्रावतंनः ॥ १६ ॥ (१०।५।८) उदप्रुतोनवयोरक्षमाणावावदतोऽअभ्रियस्येवघोषाः । गिरिभ्रजोनोर्म
योमदंतोबृहस्पतिमभ्यर्१कांऽअनावन् ॥ संगोभिरांगिरसोनक्षमाणोभगऽइवेदर्यमणंनिनाय । जनेमित्रोनदंपतीऽ
अनक्तिबृहस्पतेवाजयाशूँरिवाजौ+ ॥ साध्वर्याऽअतिथिनीरिपिराःस्पार्हाःसुवर्णाऽअनवद्यरूपाः । बृहस्पतिःपर्वते
भ्योवितूर्यानिर्गाऽऊपेयवमिवस्थिविभ्यः ॥ आप्रुपायन्मधुंनऽऋतस्ययोनिमवक्षिपन्नर्कऽउल्कामिवद्योः । बृहस्प
तिरुद्धरन्नश्मनोगाभूम्याऽउद्नेववित्वचंबिभेद ॥ अपज्योतिंपातमोऽअंतरिक्षादुद्नःशीपालमिववातऽआजत् । बृह
स्पतिरनुमृश्यावलस्याभ्रमिववातऽआचक्रऽआगाः+ ॥ यदावलस्यपीयतोजसुंभेद्बृहस्पतिरग्नितपोभिरर्कैः । दद्भि
र्नजिह्वापरिविष्टमाददाविर्निधीँरकृणोदुस्रियाणां ॥ १७ ॥ बृहस्पतिरमंतहित्यदासांनामस्वरीणांसदनेगुहायत् ।
आंडेवभित्त्वाशकुनस्यगर्भमुदुस्रियाःपर्वतस्यत्मनाजत् ॥ अश्नापिनद्धंमधुपर्यपश्यन्मत्स्यंनदीनऽउदनिक्षियंतं । नि
ष्टज्जभारचमसंनवृक्षाद्बृहस्पतिर्विरवेणाविकृत्य ॥ सोपामविंदत्सःस्व१ःसोऽअग्निंसोऽअर्केणविबबाधेतमांसि । बृह

(१०।५।८) उदप्रुतइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यागिरसोयास्योबृहस्पतिस्त्रिष्टुप् ।

स्पतिर्गोवपुषोवलस्यनिर्मज्जानंनपर्वणोजभार ॥ हिमेवपर्णामुषितावनानिबृहस्पतिनाकृपयद्वलोगाः । अनानुकृत्य
मपुनश्चकारयात्सूर्यामासामिथऽउच्चरातः ॥ अभिश्यावंनकृशनेभिरश्वंनक्षत्रेभिःपितरोद्यामपिंशन् । रात्र्यांतमोऽ
अदधुर्ज्योतिरहन्बृहस्पतिर्भिनदद्रिंविददगाः+ ॥ इदमकर्मनमोऽअभ्रियाययःपूर्वीरन्वानोनवीति । बृहस्पतिःसहि
गोभिःसोऽअश्वैःसवीरेभिःसनृभिर्नोवयोधात् ॥ १८ ॥ (१०।६।१) भद्राऽअग्नेर्वध्र्यश्वस्यसंदृशोवामीप्रणीतिः
सुरणाऽउपेतयः । यदींसुमित्राविशोऽअग्रऽइंधतेघृतेनाहुतोजरतेदविद्युतत् ॥ घृतमग्नेर्वध्र्यश्वस्यवर्धनंघृतमन्नंघृत
म्वस्यमेदनं । घृतेनाहुतऽउर्वियाविपप्रथेसूर्यऽइवरोचतेसर्पिरासुतिः ॥ यत्तेमनुर्यदनीकंसुमित्रःसमीधेऽअग्नेतदिदं
नवीयः । सरेवच्छोचसगिरोजुषस्वसवाजंदर्षिसऽइहश्रवोधाः ॥ यंत्वापूर्वमीळितोवध्र्यश्वःसमीधेऽअग्नेसऽइदंजुष
स्व । सनःस्तिपाऽउतभवातनूपादात्रंरक्षस्वयदिदंतेऽअस्मे+ ॥ भवाद्युम्नीवाध्र्यश्वोतगोपामात्वातारीदभिमातिर्जना
नां । शूरऽइवधृष्णुश्च्यवनःसुमित्रःप्रनुवोचंवाध्र्यश्वस्यनाम ॥ समज्र्यापर्वत्यावसूनिदासावृत्राण्यार्याजिगेथ ।
शूरऽइवधृष्णुश्च्यवनोजनानांत्वमग्नेपृतनायूँरभिष्याः ॥ १९ ॥ दीर्घतंतुर्बृहदुक्षायमग्निःसहस्रस्तरीःशतनीथऽऋ
भ्वा । द्युमान्द्युमत्सुनृभिर्मृज्यमानःसुमित्रेषुदीदयोदेवयत्सु ॥ त्वेधेनुःसुदुघाजातवेदोसश्चतेवसमनासबर्धुक् । त्वं

षष्ठेनुवाकेषोडशसूक्तानि (१०।६।१) भद्राअग्नेरितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवाध्र्यश्वःसुमित्रोग्निस्त्रिष्टुबाद्येद्वेजगत्यौ ।

नृभिर्दक्षिणावद्भिरग्नेसुमित्रेभिरिध्यसेदेवयद्भिः ॥ देवाश्चित्तेऽअमृताजातवेदोमहिमानंवाध्र्यश्वप्रवोचन् । यत्संपृ
च्छंमानुषीर्विशऽआयन्त्वंनृभिरजयस्त्वावृधेभिः ॥ पितेवपुत्रमबिभरुपस्थेत्वामग्नेवध्र्यश्वःसपर्यन् । जुषाणोऽअस्य
समिधंयविष्ठोतपूर्वाँऽअवनोर्व्राधतश्चित् ॥ शश्वदग्निर्वध्र्यश्वस्यशत्रून्नृभिर्जिगायसुतसोमवद्भिः । समनंचिददहश्चि
त्रभानोवव्राधंतमभिनद्वृधश्चित् ॥ अयमग्निर्वध्र्यश्वस्यवृत्रहासनकात्प्रेद्धोनमसोपवाक्यः । सनोऽअजामीँरुतवावि
जामीनभितिष्ठशर्धतोवाध्र्यश्व ॥ २० ॥ (१०।६।२) इमांमेऽअग्नेसमिधंजुषस्वेळस्पदेप्रतिहर्याघृताचीं । वर्ष्मं
न्पृथिव्याःसुदिनत्वेऽअह्नामूर्ध्वोभवसुक्रतोदेवयज्या+ ॥ आदेवानामग्रयावेहयातुनराशंसोविश्वरूपेभिरश्वैः । ऋत
स्यपथानमसामियेधोदेवेभ्योदेवतमःसुषूदत् ॥ शश्वत्तममीळतेदूत्यायहविष्मन्तोमनुष्यासोऽअग्निं । वहिष्ठैरश्वैःसु
वृतारथेनादेवान्वक्षिनिषदेहहोता ॥ विप्रथतांदेवजुष्टंतिरश्चादीर्घंद्राघ्मासुरभिभूत्वस्मे । अहेळतामनसादेवबर्हिरि
न्द्रज्येष्ठाँऽउशतोयक्षिदेवान् ॥ दिवोवासानुस्पृशतावरीयःपृथिव्यावामात्रयाविश्रयध्वं । उशतीर्द्वारोमहिनामह
द्भिर्देवंरथंरथयुर्धारयध्वं ॥ २१ ॥ देवीदिवोदुहितरासुशिल्पेऽउषासानक्तासदतांनियोनौ । आवांदेवासऽउशती

(१०।६।२) इमांमइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवाध्र्यश्वःसुमित्रइध्मोनराशंसइळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौप्रचेतसौसरस्व
तीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पतिःस्वाहाकृतयस्त्रिष्टुप् ।

उशंतऽउरौसीदंतुसुभगेऽउपस्थे ॥ ऊर्ध्वोग्रावाबृहदग्निःसमिद्धःप्रियाधामान्यदितेरुपस्थे । पुरोहितावृत्विजायज्ञेऽ
अस्मिन्विदुष्टराद्रविणमायजेथां ॥ तिस्रोदेवीर्बर्हिरिदंवरीयऽआसीदतचकृमावःस्योनं । मनुष्वद्यज्ञंसुधिताहवींषी
ळांदेवीघृतपदीजुषंत ॥ देवत्वष्टर्यद्धचारुत्वमानड्यदंगिरसामभवःसचाभूः । सदेवानांपाथऽउपप्रविद्वानुशन्यक्षि
द्रविणोदःसुरत्नः ॥ वनस्पतेरशनयानियूयादेवानांपाथऽउपवक्षिविद्वान् । स्वदातिदेवःकृणवद्धवींष्यवतांद्यावापृ
थिवीहवंमे ॥ आग्नेवहवरुणमिष्टयेनऽइंद्रंदिवोमरुतोऽअंतरिक्षात् । सीदंतुबर्हिर्विश्वऽआयजत्राःस्वाहादेवाऽअमृ
तामादयंतां ॥ २२ ॥ (१०।६।३) बृहस्पतेप्रथमंवाचोऽअग्रंयत्प्रैरतनामधेयंदधानाः । यदेषांश्रेष्ठंयदरिप्रमासी
त्प्रेणातदेषांनिहितंगुहाविः+ ॥ सक्तुमिवतितउनापुनंतोयत्रधीरामनसावाचमक्रत । अत्रासखायःसख्यानिजान
तेभद्रैषांलक्ष्मीर्निहिताधिवाचि+ ॥ यज्ञेनवाचःपदवीयमायन्तामन्वविंदन्नृषिषुप्रविष्टां । तामाभृत्याव्यदधुःपुरुत्रा
तांसप्तरेभाऽअभिसंनवंते ॥ उतत्वःपश्यन्नददर्शवाचमुतत्वःशृण्वन्नशृणोत्येनां । उतोत्वस्मैतन्वंविसस्रेजायेवपत्य
ऽउशतीसुवासाः ॥ उतत्वंसख्येस्थिरपीतमाहुर्नैनंहिन्वंत्यपिवाजिनेषु । अधेन्वाचरतिमाययैषवाचंशुश्रुवाँऽअफ
लामपुष्पां+ ॥ २३ ॥ यस्तित्याजसचिविदंसखायंनतस्यवाच्यपिभागोऽअस्ति । यदींशृणोत्यलकंशृणोतिनहिप्रवेद

(१०।६।३) बृहस्पतइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोबृहस्पतिर्ज्ञानंत्रिष्टुप्नवमीजगती ।

सुकृतस्यपंथां ॥ अक्षण्वंतःकर्णवंतःसखायोमनोजवेष्वसमावभूवुः । आद्घ्नासऽउपकक्षासऽउत्वेह्रदाऽईवस्नात्वाऽ
उत्वेदद्दश्रे ॥ हृदातष्टेषुमनसोजवेषुयद्ब्राह्मणाःसंयजंतेसखायः । अत्राहत्वंविजहुर्वेद्याभिरोहब्रह्माणोविचरंत्युत्वे ॥
इमेयेनार्वाङ्नपरश्चरंतिनब्राह्मणासोनसुतेकरासः । तऽएतेवाचमभिपद्यपापयासिरीस्तंत्रंतन्वतेऽअप्रजज्ञयः ॥ सर्वेनं
दंतियशसागतेनसभासाहेनसख्यासखायः । किल्बिषस्पृत्पितुषणिर्ह्येषामरंहितोभवतिवाजिनाय ॥ ऋचांत्वःपोष
मास्तेपुपुष्वान्गायत्रंत्वोगायतिशक्करीषु । ब्रह्मात्वोवदतिजातविद्यांयज्ञस्यमात्रांविमिमीतऽउत्वः ॥ २४ ॥ ॥ इत्य
ष्टमाष्टकेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अष्टपंचाशाध्यायेवर्गाः २४ सूक्तानि १० ऋचः १३३ ॥ त्याग. ॥ विश्वेभ्योदेवेभ्य ७ [भे. प. अगिरोभ्य.६ विश्वेभ्योदेवेभ्य १] सावर्णय.४ विश्वेभ्योदेवेभ्य १४ [भे. प. विश्वेभ्योदे.९ दिवे. विश्वेभ्योदेवेभ्य.४] पथ्यायैस्वस्तय.२ विश्वेभ्योदे ४७ [भे. प. विश्वेभ्योदे ४ अदित्यर्यमभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य ३ नदीभ्य विश्वेभ्योदे.४ द्यावापृथिवीभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य ७ मित्रावरुणाभ्या गवइ. विश्वेभ्योदेवेभ्य द्यावापृथिवीभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य ३ अश्विभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य.९ अग्नीषोमाभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य.८] बृहस्पतय.२४ अग्नय.१२ समि-द्धायाग्नय. नराशंसाये. इळाये. बर्हिषइ. देवीभ्योद्वार्भ्यइ. उपासानक्ताभ्या. देवीभ्याहोतृभ्याप्रचेतोभ्या. सरस्वतीळाभारतीभ्य. त्वष्ट्रइ वनस्पतय. स्वाहाकृतीभ्य. ज्ञानाये ११ ॥ इत्यष्टमेद्वितीयः ॥

देवानांनवलौक्योवाबृहस्पतिर्दाक्षायण्यदितिर्वादैवमानुष्टुभंजनिष्ठाएकादशगौरिवीतिर्वसूनांषट्प्रसुनवासिंधुक्षि
त्प्रैयमेधोनदीस्तुतिर्जागतंत्वावोष्टौसर्पऐरावतोजरत्कर्णोग्राव्णोस्तौदभ्रप्रुषःस्यूमरश्मिर्भार्गवोमारुतंतुपंचमी
जगतीविप्रासोद्वितीयापंचम्याद्याश्चतिस्रोजगत्योपश्यंसप्तसौचीकोग्निर्वैश्वानरोवासप्तिर्वावाजंभरऽआग्नेयंत्वं
ग्निःसप्तिंयइमाविश्वाविश्वकर्माभौवनोवैश्वकर्माणंतुद्वितीयाविराड्रूपाचक्षुषोयस्तेमन्योमन्युस्तापसोमान्यवं
त्वाद्याजगतीत्वयामन्योचतुर्जगत्यंतंसत्येनसप्तचत्वारिंशत्सावित्रीसूर्यात्मदैवतमानुष्टुभंपंचभिःसोममस्तौत्प
राभिःस्वविवाहंसप्तदश्यादेवान्परयासोमार्कौपरयाचंद्रमसंपरानृणांविवाहमंत्राआशीःप्रायाःपरादेहीतिद्वेव
धूवासःसंस्पर्शानिंदार्थेपरायक्ष्मनाशिनीदंपत्योर्नवोनवस्तिस्त्रोनृक्षरागृभ्णामीतिद्वेद्वेयदश्विनापूर्पाघोरचक्षुरि
तित्रिष्टुभस्तृष्टमुरोबृहतीपूर्वापरमिहप्रियमानःप्रजांजगत्यः ॥ ३ ॥

॥ हरिः ओम् ॥ (१०।६।४) देवानांनुवयंजानाप्रवोचामविपन्यया । उक्थेषुशस्यमानेषुयःपश्यादुत्तरेयुगे+ ॥
ब्रह्मणस्पतिरेतासंकर्मारऽइवाधमत् । देवानांपूर्व्येयुगेसतःसदजायत ॥
देवानांयुगेप्रथमेसतःसदजायत । तदाशाऽअन्वजायंततदुत्तानपदस्परि ॥
भूर्जज्ञऽउत्तानपदोभुवऽआशाऽअजायंत । अदितेर्दक्षोऽअजायतदक्षाद्व

(१०।६।४) देवानामितिनवर्चस्यसूक्तस्यलौक्योबृहस्पतिर्देवाअनुष्टुप् ।(आंगिरसोवाबृहस्पतिऋषिर्दाक्षायण्यदितिर्वाऋषिका) ।

अदितिर्ह्यजनिष्टदक्षयादुहितातव । तांदेवाऽअन्वंजायंतभद्राऽअमृतवंधवः ॥ १ ॥ यद्देवाऽअदः दितिःपरि ॥ सलिलेसुसंरब्धाऽअतिष्ठत । अत्रावोनृत्यंतामिवतीव्रोरेणुरपायत ॥ यद्देवायतयोयथाभुवनान्यपिन्वत । अत्रास मुद्रऽआगूढ्हमासूर्यमजभर्तन ॥ अष्टौपुत्रासोऽअदितेर्येजातास्तन्व१स्परि । देवाँऽउपप्रैत्सप्तभिःपरामार्ताडमास्य त् ॥ सप्तभिःपुत्रैरदितिरुपप्रैत्पूर्व्यंयुगं । प्रजायैमृत्यवेत्वत्पुनर्मार्ताडमाभरत् ॥ २ ॥ (१०।६।५) जनिष्ठाऽउग्रः सहसेतुरायमंद्रऽओजिष्ठोवहुलाभिमानः । अवर्धन्निंद्रंमरुतश्चिदत्रमातायद्वीरंदधनद्धनिष्ठा ॥ द्रुहोनिपत्तापृशनी चिदेवैःपुरूशंसेनवावृधुष्टऽइंद्रं । अभीवृतेवतामहापदेनध्वांतात्प्रपित्वादुदरन्तगर्भाः ॥ ऋष्वातेपादाप्रयज्जिगास्यव र्धन्वाजाऽउतयेचिदत्र । त्वमिंद्रसालावृकान्सहस्रमासन्दधिषेऽअश्विनावववृत्याः ॥ समनातूर्णिरुपयासियज्ञमाना सत्यासख्यायवक्षि । वसाव्यामिंद्रधारयःसहस्राश्विनाशूरददतुर्मघानि ॥ मन्दमानऽऋतादधिप्रजायैसखिभिरिंद्र ऽइषिरेभिरर्थं । आभिर्हिमायाऽउपदस्युमागान्मिहःप्रतम्राऽअवपत्तमांसि ॥ ३ ॥ सनामानाचिद्ध्वसयोन्यस्माऽअ वाहन्निंद्रऽउषसोयथानः । ऋष्वैरगच्छःसखिभिर्निकामैःसाकंप्रतिष्ठाहृद्याजघंथ ॥ त्वंजघंथनमुचिंमखस्युंदासंकृ ण्वानऽऋषयेविमायं । त्वंचकर्थमनवेस्योनान्पथोदेवत्रान्जसेवयानान् ॥ त्वमेतानिपप्रिषेविनामेशानऽइंद्रदधिषे

(१०।६।५) जनिष्ठाइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यशाक्त्योगौरिवीतिरिंद्रस्त्रिष्टुप् ।

गभस्तौ । अनुत्वादेवाःशवसामदंत्युपरिबुध्नान्वनिनंश्चकर्थ ॥ चक्रंयदस्याप्स्वानिषत्तमुतोतदस्मैमध्विच्चच्छद्यात् । पृथिव्यामतिषितंयदूधःपयोगोष्वदधाऽओषधीषु ॥ अश्वादियायेतियद्वदंत्योजसोजातमुतमन्यऽएनं । मन्योरियाय हर्म्येषुतस्थौयतःप्रजज्ञऽइंद्रोऽअस्यवेद ॥ वयःसुपर्णाऽउपसेदुरिंद्रंप्रियमेधाऽऋषयोनाधमानाः । अपध्वांतमूर्णुहिपूर्धिचक्षुर्मुमुग्ध्य१स्मान्निधयेवबद्धान्+ ॥ ४ ॥ (१०।६।६) वसूनांवाचर्कृषऽइयक्षन्धियावायज्ञैर्वारोदस्योः । अर्वंतोवायेरयिमंतःसातौवनुंवायेसुश्रुणंसुश्रुतोधुः+ ॥ हवऽएषामसुरोनक्षतद्यांश्रवस्यतामनसानिंसतक्षां । चक्षाणायत्रसुवितायदेवाद्यौर्नवारेभिःकृणवंतस्वैः+ ॥ इयमेषाममृतानांगीःसर्वतातायेकृपणंतरंतं । धियंचयज्ञंचसाधंतस्तेनोधांतुवसव्य१मसामि ॥ आतत्तऽइंद्रायवःपनंताभियऽऊर्वंगोमंतंतितृत्सान् । सकृत्स्वं१येपुरुपुत्रांमहींसहस्रधारांबृहतींदुदुक्षन् ॥ शचीवऽइंद्रमवसेकृणुध्वमनानतंदमयंतंपृतन्यून् । ऋभुक्षणंमघवानंसुवृक्तिंभर्तायोवज्रंनर्यंपुरुक्षुः+॥ यद्वावानंपुरुतमंपुराषाळावृत्रहेंद्रोनामान्यप्राः । अचेतिप्रासहस्पतिस्तुविष्मान्यदीमुश्मसिकर्तवेकरत्तत्+ ॥५॥ (१०।६।७) प्रसुवऽआपोमहिमानमुत्तमंकारुर्वोचातिसदनेविवस्वतः । प्रसप्तसप्तत्रेधाहिचक्रमुःप्रसृत्वरीणामतिसिंधुरोजसा॥ प्रतेरदद्वरुणोयातवेपथःसिंधोयद्वाजाँऽअभ्यद्रवस्त्वं। भूम्याऽअधिप्रवतायासिसानुनायदेषामग्रंजगतामिर

(१०।६।६) वसूनामितिपड्चस्यसूक्तस्यशाक्त्योगौरिवीतिरिंद्रस्त्रिष्टुप् ।(१०।६।७)प्रसुवइतिनवर्चस्यसूक्तस्यप्रैयमेधःसिंधुक्षित्नद्योजगती ।

दिवि स्वनो यतते भूम्योपर्यनन्तं शुष्ममुदियर्ति भानुना । अभ्रादिव प्र स्तनयन्ति वृष्टयः सिन्धुर्यदेति वृषभो न रोरुवत् ॥ अभि त्वा सिन्धो शिशुमिन्न मातरो वाश्रा अर्षन्ति पयसेव धेनवः । राजेव युध्वा नयसि त्वमित्सिचौ यदासामग्रं प्रवतामिनक्षसि ॥ इमं मे गङ्गे यमुने सरस्वति शुतुद्रि स्तोमं सचता परुष्ण्या । असिक्न्या मरुद्वृधे वितस्तयार्जीकीये शृणुह्या सुषोमया ॥ ६ ॥ (परिशिष्टं ॥ सितासिते सरिते यत्र संगथे तत्राप्लुतासो दिवमुत्पतन्ति । ये वै तन्वं१ विसृजन्ति धीरास्ते जनासो अमृतत्वं भजन्ते ॥ १ ॥) तृष्टामया प्रथमं यातवे सजूः सुसर्त्वा रसया श्वेत्या त्या । त्वं सिन्धो कुभया गोमतीं क्रुमुं मेहत्न्वा सरथं याभिरीयसे ॥ ऋजीत्येनी रुशती महित्वा परि ज्रयांसि भरते रजांसि । अदब्धा सिन्धुरपसामपस्तमाश्वा न चित्रा वपुषीव दर्शता ॥ स्वश्वा सिन्धुः सुरथा सुवासा हिरण्ययी सुकृता वाजिनीवती । ऊर्णावती युवतिः सीलमावत्युताधि वस्ते सुभगा मधुवृधं ॥ सुखं रथं युयुजे सिन्धुरश्विनं तेन वाजं सनिषदस्मिन्नाजौ । महान्ह्यस्य महिमा पनस्यतेऽदब्धस्य स्वयशसो विरप्शिनः ॥ ७ ॥ (१०।६।८) आ व ऋञ्जस ऊर्जां व्युष्टिष्विन्द्रं मरुतो रोदसी अनक्तन । उभे यथा नो अहनी सचाभुवा सदःसदो वरिवस्यात उद्भिदा ॥ तदु श्रेष्ठं सवनं सुनोतनात्यो न हस्तयतो अद्रिः सोतरि । विदद्ध्य१र्यो अभिभूति पौंस्यं महो राये चित्तरुते यदर्वतः ॥ तदिद्ध्यस्य सवनं विवेरपो यथा पुरा मनवे गातुमश्रेत् । गोअर्णसि त्वाष्ट्रे अ

(१०।६।८) आव ऋञ्जस इत्यष्टर्चस्य सूक्तस्यैरावतो जरत्कर्णः सर्पो ग्रावाणो जगती ।

श्वंनिर्णिजिप्रेमध्वरेष्वध्वरोंऽअशिश्रयुः ॥ अपहतरक्षसोभंगुरावंतःस्कभायतनिर्ऋतिंसेधतामतिं । आनोरयिंसर्ववी
रंसुनोतनदेवाव्यंभरतश्लोकमद्रयः ॥ दिवश्चिदावोमवत्तरेभ्योविभ्वनाचिदाश्वपस्तरेभ्यः । वायोश्चिदासोमरभस्त
रेभ्योग्नेश्चिदर्चपितुकृत्तरेभ्यः ॥ ८ ॥ भुरंतुनोयशसःसोत्वंधसोग्रावाणोवाचादिवितादिवित्मता । नरोयत्रदुहतेका
म्यंमध्वाघोषयंतोऽअभितोमिथस्तुरः ॥ सुन्वंतिसोमंरथिरासोऽअद्रयोनिरस्यरसंगविषोदुहंतिते । दुहंत्यूधरुपसेच
नायकंनरोहव्यानमर्जयंतऽआसभिः ॥ एतेनरःस्वपसोऽअभूतनयऽइंद्रायसुनुथसोममद्रयः । वामंवामंवोदिव्या
यधाम्नेवसुवसुवःपार्थिवायसुन्वते ॥ ९ ॥ (१०।६।९) अभ्रप्रुषोनवाचाप्रुषावसुहविष्मंतोनयज्ञाविजानुषः । सुमारु
तंनब्रह्माणमर्हसेगणमस्तोष्येषांनशोभसे ॥ श्रियेमर्यासोऽअंजींरकृण्वतसुमारुतंनपूर्वीरतिक्षपः । दिवस्पुत्रासऽ
एतानयेतिरऽआदित्यासस्तेऽअक्रानवावृधुः ॥ प्रयेदिवःपृथिव्यानबर्हणात्मनारिरिच्रेऽअभ्रान्नसूर्यः । पाजस्वंतो
नवीराःपनस्यवोरिशादसोनमर्याऽअभिद्यवः ॥ युष्माकंबुध्नेऽअपांनयामनिविथुर्यतिनमहीश्रथर्यति । विश्वप्सुर्यज्ञो
ऽअर्वागयंसुवःप्रयस्वंतोनसत्राचऽआगत ॥ यूयंधूर्षुप्रयुजोनरश्मिभिर्ज्योतिष्मंतोनभासाव्युष्टिषु । श्येनासोनस्वय
शसोरिशादसःप्रवासोनप्रसितासःपरिप्रुषः ॥ १० ॥ प्रयद्वहध्वेमरुतःपराकाद्यूयंमहःसंवरणस्यवस्वः । विदानासो

(१०।६।९) अभ्रप्रुषइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःस्यूमरश्मिर्मरुतस्त्रिष्टुप्पंचमीजगती ।

वसवोराध्यंस्याराच्चिद्द्वेषःसनुतर्युयोत ॥ यऽउदृचियज्ञेऽअध्वरेष्ठामरुद्भ्योनमानुषोददाशत् । रेवत्सवयोदधतेसुवीरंस
देवानामपिगोपीथेऽअस्तु ॥ तेहियज्ञेषुयज्ञियासऽऊमाऽआदित्येननाम्नाशंभविष्ठाः । तेनोवंतुरथतूर्मनीषांमहश्चयाम
न्नध्वरेचकानाः+ ॥ ११ ॥ (१०।६।१०) विप्रासोनमन्मभिःस्वाध्योदेवाव्योऽनयज्ञैःस्वप्नसः । राजानोनचित्राः
सुसंदृशःक्षितीनांनमर्याऽअरेपसः ॥ अग्निर्नयेभ्राजसारुक्मवक्षसोवातासोनस्वयुजःसद्यऽऊतयः । प्रज्ञातारोनज्ये
ष्ठाःसुनीतयःसुशर्माणोनसोमाऽऋतंयते+ ॥ वातासोनयेधुनयोजिगत्नवोऽग्नीनांनजिह्वाविरोकिणः । वर्मण्वंतोनयो
धाःशिमीवंतःपितॄणांनशंसाःसुरातयः ॥ रथानांनयेऽराःसनाभयोजिगीवांसोनशूराऽअभिद्यवः । वरेयवोनमर्याघृ
तप्रुषोऽभिस्वर्तारोऽअर्कंनसुष्टुभः ॥ अश्वासोनयेज्येष्ठासऽआशवोदिधिषवोनरथ्यःसुदानवः । आपोननिम्नैरुदभिर्जि
गत्नवोविश्वरूपाऽअंगिरसोऽनसामभिः ॥ १२ ॥ ग्रावाणोनसूरयःसिंधुमातरऽआदर्दिरासोऽअद्रयोनविश्वहा ।
शिशूलानक्रीळयःसुमातरोमहाग्रामोनयामन्नुतत्विषा+ ॥ उषसांनकेतवोऽध्वरश्रियःशुभंयवोनांजिभिर्व्यश्वितन् ।
सिंधवोनययियोभ्राजदृष्टयःपरावतोनयोजनानिममिरे ॥ सुभागान्नोदेवाःकृणुतासुरत्नानस्मान्स्तोतॄन्मरुतोवावृधा

(१०।६।१०) विप्रासइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभार्गवःस्यूमरश्मिर्मरुतस्त्रिष्टुप्द्वितीयापंचम्याद्याश्चतस्रश्चजगत्यः ।

नाः । अधिस्तोत्रस्यसख्यस्यगातसनाद्विवोरत्नधेयानिसंति ॥ १३ ॥ (१०।६।११) अपश्यमस्यमहतोमहित्वम
मर्त्यस्यमर्त्यासुविक्षु । नानाहनूविभृतेसंभरेतेऽअसिन्वतीबप्सतीभूर्यत्तः ॥ गुहाशिरोनिहितमृधगक्षीऽअसिन्वन्न
त्तिजिह्वयावनानि । अत्राण्यस्मैपड्भिःसंभरंत्युत्तानहस्तानमसाधिविक्षु+ ॥ प्रमातुःप्रतरंगुह्यमिच्छन्कुमारोनवीरुधः
सर्पदुर्वीः । ससंनपक्वमविदच्छुचंतंरिरिह्वांसंरिपऽउपस्थेऽअंतः+ ॥ तद्वामृतंरोदसीप्रब्रवीमिजायमानोमातरागर्भो
ऽअत्ति । नाहंदेवस्यमर्त्यश्चिकेताग्निरंगविचेताःसप्रचेताः ॥ योऽअस्माऽअन्नंतृष्वाऽदधात्याज्यैर्घृतैर्जुहोतिपुष्यति ।
तस्मैसहस्रमक्षभिर्विचक्षेग्नेविश्वतःप्रत्यङ्ङसित्वं+ ॥ किंदेवेषुत्यजऽएनश्चकर्थाग्नेपृच्छामिनुत्वामविद्वान् । अक्रीळन्क्री
ळन्हरिरत्तवेदन्विपर्वशश्चकर्तगामिवासिः+ ॥ विषूचोऽअश्वान्युयुजेवनेजाऽऋजीतिभीरशनाभिर्गृभीतान् । चक्ष
देमित्रोवसुभिःसुजातःसमानृधेपर्वभिर्वावृधानः+ ॥ १४ ॥ (१०।६।१२) अग्निःसप्तिंवाजंभरंददात्यग्निर्वीरंश्रु
त्यंकर्मनिःष्ठां । अग्नीरोदसीविचरत्समञ्जन्नग्निर्नारींवीरकुक्षिंपुरंधिं ॥ अग्नेरप्नसःसमिदस्तुभद्राग्निर्महीरोदसीऽआवि
वेश । अग्निरेकंचोदयत्समत्स्वग्निर्वृत्राणिदयतेपुरूणि ॥ अग्निर्हत्यंजरतःकर्णमावाग्निरद्भ्योनिरदहज्जरूथं । अग्निरत्रिं

(१०।६।११) अपश्यमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यसौचीकोग्निरग्निस्त्रिष्टुप् (वैश्वानरोग्निर्वाजंभरःसप्तिरितीमावृषीपाक्षिकौ) । (१०।६।१२)
अग्निःसप्तिमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यसौचीकोग्निरग्निस्त्रिष्टुप् (वैश्वानरोग्निर्वाजंभरःसप्तिरितीमावृषीपाक्षिकौ) ।

घर्मेऽउरुष्यदुंतरग्निर्नृमेधंप्रजयासृजत्सं+ ॥ अग्निर्दाद्द्रविणंवीरपेशाऽअग्निरृषिंयःसहस्रासनोति । अग्निर्दिविहव्यमा
ततानाग्नेधामानिविभृतापुरुत्रा+ ॥ अग्निमुक्थैरृषयोविह्वयंतेऽग्निंनरोयामनिबाधितासः । अग्निंवयोऽअंतरिक्षेपतं
तोऽग्निःसहस्रापरियातिगोनां ॥ अग्निंविशऽईळतेमानुषीर्याऽअग्निंमनुषोनहुषोविजाताः । अग्निर्गान्धर्वींपथ्यामृतस्याग्ने
गव्यूतिर्घृतऽआनिषत्ता ॥ अग्नयेब्रह्मऽऋभवस्ततक्षुरग्निंमहामवोचामासुवृक्तिं । अग्नेप्रावजरितारंयविष्ठाग्नेमहिद्रवि
णमायजस्व ॥ १५ ॥ (१०।६।१३) यऽइमाविश्वाभुवनानिजुह्वदृषिर्होतान्यसीदत्पितानः । सऽआशिषाद्रविण
मिच्छमानःप्रथमच्छदवराँऽआविवेश ॥ किंस्विदासीदधिष्ठानमारंभणंकतमत्स्वित्कथासीत् । यतोभूमिंजनयन्वि
श्वकर्माविद्यामौर्णोन्महिनाविश्वचक्षाः ॥ विश्वतश्चक्षुरुतविश्वतोमुखोविश्वतोबाहुरुतविश्वतस्पात् । संबाहुभ्यांध
मतिसंपतत्रैर्द्यावाभूमीजनयन्देवएकः ॥ किंस्विद्वनंकऽउसवृक्षऽआसयतोद्यावापृथिवीनिष्टतक्षुः । मनीषिणोमन
सापृच्छतेदुतद्यदध्यतिष्ठद्भुवनानिधारयन् ॥ यातेधामानिपरमाणियावमायामध्यमाविश्वकर्मन्नुतेमा । शिक्षासखि
भ्योहविषिस्वधावःस्वयंयजस्वतन्वंवृधानः+ ॥ विश्वकर्मन्हविषावावृधानःस्वयंयजस्वपृथिवीमुतद्यां । मुह्यंत्वन्येऽ
अभितोजनासऽइहास्माकंमघवासूरिरस्तु ॥ वाचस्पतिंविश्वकर्माणमूतयेमनोजुवंवाजेऽअद्याहुवेम । सनोविश्वानि

(१०।६।१३) यइमाविश्वेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यभौवनोविश्वकर्माविश्वकर्मात्रिष्टुप्द्वितीयाविराड्रूपा ।

हवनानिजोपद्भिश्वशंभूरवसेसाधुकर्मा ॥ १६ ॥ (१०।६।१४) चक्षुपःपितामनसाहिधीरोघृतमेनेऽअजनन्नम्नमाने । यदेदंताऽअदहंतपूर्वऽआदिद्द्यावापृथिवीऽअप्रथेतां ॥ विश्वकर्माविमनाऽआद्विहायाधातावि धातापरमोतसंदृक् । तेपामिष्टानिसमिपामदंतियत्रासप्तऽऋपीन्परऽएकमाहुः+ ॥ योनःपिताजनितायोविधाताधामानिवेदभुवनानिविश्वा । योदेवानांनामधाऽएकएवतंसंप्रश्नंभुवनायंत्यन्या+ ॥ तऽआयजंतद्रविणंसमस्माऽऋपयःपूर्वेजरितारोनभूना । असूर्तेसूर्तेरजसिनिपत्तेयेभूतानिसमकृण्वन्निमानि ॥ परोदिवापरऽएनापृथिव्यापरोदेवेभिरसुरैर्यदस्ति । कंस्विद्गर्भंप्रथमंदध्रऽआपोयत्रदेवाःसमपश्यंतविश्वे ॥ तमिद्गर्भंप्रथमंदध्रऽआपोयत्रदेवाःसमगच्छंतविश्वे । अजस्यनाभावध्येकमर्पितंयस्मिन्विश्वानिभुवनानितस्थुः+ ॥ नतंविदाथयऽइमाजजानान्यद्युष्माकमंतरंबभूव । नीहारेणप्रावृताजल्प्याचासुतृपऽउक्थशासश्चरंति ॥ १७ ॥ (१०।६।१५) यस्तेमन्योविधद्वज्रसायकसहऽओजःपुष्यतिविश्वमानुपक् । साह्यामदासमार्यंत्वयायुजासहस्कृतेनसहसासहस्वता ॥ मन्युरिंद्रोमन्युरेवासदेवोमन्युर्होतावरुणोजातवेदाः । मन्युंविशऽईळतेमानुपीर्याःपाहिनोमन्योतपसासजोपाः ॥ अभीहिमन्योतवसस्तवीयान्तपसायुजाविजहिश

(१०।६।१४) चक्षुपइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यभौवनोविश्वकर्माविश्वकर्मात्रिष्टुप् । (१०।६।१५) यस्तेमन्यवितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यतापसोमन्युर्मन्युस्त्रिष्टुवाद्याजगती ।

त्रून् । अमित्रहावृत्रहादस्युहाचविश्वावसून्याभरात्वंनः ॥ त्वंहिमन्योऽअभिभूत्योजाःस्वयंभूर्भामोऽअभिमातिषा
हः । विश्वचर्षणिःसहुरिःसहावानस्मास्वोजःपृतनासुधेहि ॥ अभागःसन्नपपरेतोऽअस्मितवक्रत्वातविषस्यप्रचेतः ।
तंत्वामन्योऽअक्रतुर्जिहीळाहंस्वातनूर्बलदेयायमेहि ॥ अयंतेऽअस्म्युपमेह्यर्वाङ्प्रतीचीनःसहुरेविश्वधायः । मन्यो
वज्रिन्नभिमामाववृत्स्वहनावदस्यूँरुतबोध्यापेः+ ॥ अभिप्रेहिदक्षिणतोभवामेधावृत्राणिजंघनावभूरि । जुहोमितेध
रुणंमध्वोऽअग्रमुभाऽउपांशुप्रथमापिबाव ॥ १८ ॥ (१०।६।१६) त्वयामन्योसरथमारुजन्तोहर्षमाणासोधृषिता
मरुत्वः । तिग्मेषवऽआयुधासंशिशानाऽअभिप्रयन्तुनरोऽअग्निरूपाः ॥ अग्निरिवमन्योत्विषितःसहस्वसेनानीर्नःसहु
रेहूतऽएधि । हत्वायशत्रून्विभजस्ववेदऽओजोमिमानोविमृधोनुदस्व ॥ सहस्वमन्योऽअभिमातिमस्मेरुजन्मृणन्प्र
मृणन्प्रेहिशत्रून् । उग्रंतेपाजोनन्वारुरुध्रेवशीवशंनयसऽएकजत्वं+ ॥ एकोबहूनामसिमन्यवीळितोविशंविशंयुधयेसं
शिशाधि । अकृत्तरुक्त्वयायुजावयंद्युमन्तंघोषंविजयायकृण्महे ॥ विजेषकृदिन्द्रऽइवानवब्रवो३ऽस्माकंमन्योऽअधिपा
भवेह । प्रियंतेनामसहुरेगृणीमसिविद्मातमुत्संयतऽआबभूथ ॥ आभूत्यासहजावज्रसायकसहोबिभर्ष्यभिभूतऽउत्त
रं । क्रत्वानोमन्योसहमेद्येधिमहाधनस्यपुरुहूतसंसृजि ॥ संसृष्टंधनमुभयंसमाकृतमस्मभ्यंदत्तांवरुणश्चमन्युः । भि

(१०।६।१६) त्वयामन्यवितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यतापसोमन्युर्मन्युर्जगतीआद्यास्तिस्रस्त्रिष्टुभः ।

यंदधानाहृदयेषुशत्रवःपराजितासोऽअपनिलयंतां ॥ १९ ॥ (१०।७।१) सत्येनोत्तभिताभूमिःसूर्येणोत्तभिताद्यौः। ऋतेनादित्यास्तिष्ठंतिदिविसोमोऽअधिश्रितः ॥ सोमेनादित्याबलिनःसोमेनपृथिवीमही । अथोनक्षत्राणामेषामुपस्थे सोमऽआहितः ॥ सोमंमन्यतेपपिवान्यत्संपिंषंत्योषधिं । सोमंयंब्रह्माणोविदुर्नतस्याश्नातिकश्चन ॥ आच्छद्विधानैर्गुपितोबार्हतैःसोमरक्षितः । ग्राव्णामिच्छृण्वन्तिष्ठसिनतेऽअश्नातिपार्थिवः ॥ यत्त्वादेवप्रपिबंतिततऽआप्यायसेपुनः । वायुःसोमस्यरक्षितासमानांमासऽआकृतिः ॥ २० ॥ रैभ्यासीदनुदेयीनाराशंसीन्योचनी । सूर्यायाभद्रमिद्वासोगाथयैतिपरिष्कृतं ॥ चित्तिराऽउपबर्हणंचक्षुराऽअभ्यंजनं । द्यौर्भूमिःकोशऽआसीद्यदयात्सूर्यापतिं ॥ स्तोमाऽआसन्प्रतिधयःकुरीरंछंदऽओपशः । सूर्यायाऽअश्विनावराग्निरासीत्पुरोगवः ॥ सोमोवधूयुरभवदश्विनास्तामुभावरा । सूर्यांयत्पत्येशंसंतींमनसासविताददात् ॥ मनोऽअस्याऽअनऽआसीद्द्यौरासीदुतच्छदिः । शुक्रावनड्वाहावास्तां

सप्तमेनुवाकेषट्सूक्तानि । (१०।७।१) सत्येनेतिसप्तचत्वारिंशदृचस्यसूक्तस्यसूर्यासावित्रीऋषिकापंचानांसोमोदेवतातत एकादशानांसूर्याविवाहःसप्तदश्यादेवाःअष्टादश्याःसोमार्कौएकोनविंश्याश्चंद्रमाःततोनवानांनृणांविवाहमंत्राआशीःप्रायाः ततोद्वयोर्वधूर्वासोदेवताएकत्रिंश्यायक्ष्महाशिष्टानामृचांसूर्यासावित्रीअनुष्टुप्चतुर्दशीएकोनविंश्यादितिस्रस्त्रयोर्विंशीचतुर्विंशीषड्विंशीषट्त्रिंशीसप्तत्रिंशीचतुश्चत्वारिंश्यश्चत्रिष्टुभःअष्टादशीसप्तविंशीत्रिचत्वारिंश्यश्चजगत्यःचतुस्त्रिंश्युरोबृहती ।

ऋक्सामाभ्यामभिहितौगावौतिसामनावितः । श्रोत्रेतेचक्रेऽआस्तांदिविपंथाश्चराचरः+ ॥
यदयात्सूर्यागृहं+ ॥ २१ ॥ अनोमनस्मयंसूर्यारोहत्प्रयतीपतिं ॥ सूर्यायावहतुःप्रागात्सवितायमवा
शुचीतेचक्रेयात्याव्यानोऽअक्षऽआहतः । यदश्विनापृच्छमानावयातंत्रिचक्रेणवहतुंसूर्यायाः । विश्वेदेवाऽअनु
सृजत् । अघासुहन्यंतेगावोर्जुन्योःपर्युह्यते ॥ यदयातंशुभस्पतीवरेयंसूर्यामुप । क्वैकंचक्रंवामासीत्क्वदेष्ट्रायतस्थथुः ॥२२॥
तद्वामजानन्पुत्रःपितरावववृणीतपूषा+ ॥ अथैकंचक्रंयद्गुहातदद्धातयऽइद्विदुः ॥ सूर्यायैदेवेभ्योमित्रायवरुणायच । ये
द्वेतेचक्रेसूर्येब्रह्माणऽऋतुथाविदुः । पूर्वापरंचरतोमाययैतौशिशूक्रीळंतौपरियातोऽअध्वरं । विश्वान्यन्योभुवनाभि
भूतस्यप्रचेतसऽइदंतेभ्योकरंनमः ॥ नवोनवोभवतिजायमानोह्नांकेतुरुषसामेत्यग्रं । भागंदेवेभ्योविदधात्यायन्प्रचं
चष्टेऽऋतूंरन्योविदधज्जायतेपुनः ॥ सुकिंशुकंशल्मलिंविश्वरूपंहिरण्यवर्णंसुवृतंसुचक्रं । आरोहसूर्येऽअमृतस्यलोकंस्योनंपत्येव
द्रमास्तिरतेदीर्घमायुः ॥ उदीर्ष्वातःपतिवतीह्येषाविश्वावसुंनमसागीर्भिरीळे । अन्यामिच्छपितृपदंव्यक्तांसतेभागोज
हतुंकृणुष्व ॥ २३ ॥ उदीर्ष्वातोविश्वावसोनमसेळामहेत्वा । अन्यामिच्छप्रफर्व्यंसंजायांपत्यासृज ॥ अनृक्षराऽऋज
नुषातस्यविद्धि ॥ सर्मर्यमासंभगोनोनिनीयात्संजास्पत्यंसुयममस्तुदेवाः ॥ प्रत्वामुंचामिवरुण
वः संतुपंथायेभिःसखायोयंतिनोवरेयं । ऋतस्ययोनौसुकृतस्यलोकेरिष्टांत्वासहपत्यादधामि ॥ प्रेतोमुंचामिनामुतःसुब
स्यपाशाद्येनत्वावध्नात्सवितासुशेवः ।

द्धाममुतस्करं । यथेयमिंद्रमीढ्वः सुपुत्रासुभगासति ॥ २४ ॥ पूषात्वेतोनयतुहस्तगृह्याश्विनात्वाप्रवहतांरथेन । गृहान्गच्छगृहपत्नीयथासोवशिनीत्वंविदथमावदासि ॥ इहप्रियंप्रजयातेसमृध्यतामस्मिन्गृहेगार्हपत्यायजागृहि । एनापत्यातन्वं१संसृजस्वाधाजिव्रीविदथमावदाथः ॥ नीललोहितंभवतिकृत्यासक्तिर्व्यज्यते । एधंतेऽअस्याज्ञातयःपतिर्बंधेषुबध्यते ॥ परादेहिशामुल्यंब्रह्मभ्योविभजावसु । कृत्यैषापद्वतीभूत्व्याजायाविशतेपतिं ॥ अश्रीरातनूर्भवतिरुशंतीपापयामुया । पतिर्यद्वध्वो३वाससास्वमंगमभिधित्सते ॥ २५ ॥ येवध्वश्चंद्रंवहतुंयक्ष्मायंतिजनादनु । पुनस्तान्यज्ञियादेवानयंतुयतऽआगताः ॥ माविदन्परिपंथिनोयऽआसीदंतिदंपती । सुगेभिर्दुर्गमतीतामपद्रान्त्वरातयः ॥ सुमंगलीरियंवधूरिमांसमेतपश्यत । सौभाग्यमस्यैदत्वायाथास्तंविपरेतन ॥ तृष्टमेतत्कटुकमेतदपाष्ठवद्विषवन्नैतदत्तवे । सूर्यांयोब्रह्माविद्यात्सऽइद्वाधूयमर्हति ॥ आशसनंविशसनमथोऽअधिविकर्तनं । सूर्यायाःपश्यरूपाणितानिब्रह्मातुशुंधति ॥ २६ ॥ गृभ्णामितेसौभगत्वायहस्तंमयापत्याजरदष्टिर्यथासः । भगोऽअर्यमासवितापुरंधिर्मह्यंत्वादुर्गार्हपत्यायदेवाः+ ॥ तांपूषञ्छिवतमामेरयस्वयस्यांबीजंमनुष्या३वपंति । यानऽऊरूऽउशतीविश्रयातेयस्यामुशंतःप्रहरामशेपं ॥ तुभ्यमग्रेपर्यवहन्सूर्यांवहतुनासह । पुनःपतिभ्योजायांदाऽअग्नेप्रजयासह+ ॥ पुनःपत्नीमग्निरदादायुषासहवर्चसा । दीर्घायुरस्यायःपतिर्जीवातिशरदःशतं+ ॥ सोमःप्रथमोविविदेगंधर्वोविविदऽउत्तरः । तृतीयोऽ

अग्निष्टेपतिंस्तुरीयस्तेमनुष्यजाः+ ॥ २७ ॥ सोमोंददद्गंधर्वायगंधर्वोददद्ग्नये । र्यिंचपुत्रांश्चादादग्निर्मह्यमथोऽइ
मां+ ॥ इहैवस्तंमावियौष्टंविश्वमायुर्व्यश्नुतं । क्रीळंतौपुत्रैर्नप्तृभिर्मोदमानौस्वेगृहे+ ॥ आनःप्रजांजनयतुप्रजापतिरा
जरसायसमनक्त्वर्यमा । अदुर्मंगलीःपतिलोकमाविशशंनोभवद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ इमांत्वमिंद्रमीढ्वःसुपुत्रांसुभगांकृणु ।
शुभ्यंःसुमनाःसुवर्चाः । वीरसूर्देवकामास्योनाशंनोभवद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ इमांत्वमिंद्रमीढ्वःसुपुत्रांसुभगांकृणु ।
दशास्यांपुत्रानाधेहिपतिमेकादशंकृधि ॥ सम्राज्ञीश्वशुरेभवसम्राज्ञीश्वश्र्वांभव । ननांदरिसम्राज्ञीभवसम्राज्ञीऽअ
धिदेवृषु ॥ समंजंतुविश्वेदेवाःसमापोहृदयानिनौ । संमातरिश्वासंधातासमुदेष्ट्रीदधातुनौ ॥ २८ ॥ (॥ परिशि
ष्टं ॥ ॥ अविधवाभववर्षाणिशतंसाग्रंतुसुव्रता । तेजस्वीचयशस्वीचधर्मपत्नीपतिव्रता ॥ जनयद्बहुपुत्राणिमाच
दुःखंलभेत्कंचित् । भर्तातेसोमपानित्यंभवेद्धर्मपरायणः ॥ अष्टपुत्राभवत्वंचसुभगाचपतिव्रता । भर्तुश्चैवपितुर्भ्रातु
र्हृदयानंदिनीसदा ॥ इंद्रस्यतुयथेंद्राणीश्रीधरस्ययथाश्रिया । शंकरस्ययथागौरीतद्वद्भर्तुरपिभर्तरि ॥ अत्रेर्यथानुसू
यास्याद्वसिष्ठस्याप्यरुंधती । कौशिकस्ययथासतीतथात्वमपिभर्तरि ॥ ध्रुवैधिपोष्यामयिमह्यंत्वादाद्बृहस्पतिः ।
मयापत्याप्रजावतीसंजीवशरदःशतं ॥) इत्यष्टमाष्टकेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ ॥ ॥

एकोनषष्ट्यध्यायेवर्गाः २८ सूक्तानि १४ ऋचः १४८॥ त्यागः॥ देवेभ्य.९ इंद्राये.१७ नदीभ्य.९ ग्रावभ्य.८ मरुद्भ्य.१६ अग्नय. १४ विश्वकर्मण.१४ मन्यव.१४ सोमाये.५ सूर्याविवाहाये.११ देवेभ्य. सोमार्काभ्या. चंद्रमस. सूर्यासावित्र्या.९ वधूवाससइ.२ दंपती- राजयक्ष्मघ्नइ. सूर्यासावित्र्या.१६ ॥ इत्यष्टमेतृतीयः ॥

विहित्र्यधिकैंद्रोवृषाकपिरिंद्राणींद्रश्चसमूदिरेपाङ्क्तंरक्षोहणंपंचाधिकापायुराग्नेयंराक्षोघ्नंचतुरनुष्टुबंतंहविरेको नांगिरसोमूर्धन्वान्वामदेव्योवासौर्यवैश्वानरीयमिंद्रंस्तवव्यूनारेणुःपंचम्यैंद्रासोमीसहस्रशीर्षापोळशनारायणः पौरुषमानुष्टुभंत्रिष्टुबंतंतुसंजागृवद्भिःपंचोनारुणोवैतहव्यआग्नेयंयज्ञस्यशार्यातोमानवोवैश्वदेवंतुजागतंमहि तान्वःपार्थ्यःप्रस्तारपाङ्क्तंपुरस्ताद्बृहत्यंतंत्रयोदश्युपाद्येचानुष्टुभौनवम्यक्षरैःपङ्क्तिरेकादशीन्यंकुसारिणीप्रैतेष ळूनासर्पोर्बुदःकाद्रवेयोग्राव्णोस्तौत्सप्तम्यंत्येत्रिष्टुभौपंचमीच ॥ ४ ॥

॥ हरिःॐम् ॥ (१०।७२) विहिसोतोरसृक्षतनेंद्रंदेवममंसत । यत्रामदद्वृषाकपिरर्यःपुष्टेषुमत्सखाविश्वस्मा ॥

(१०।७२) विहिसोतोरितित्रयोविंशत्यृचस्यसूक्तस्यआद्याष्टम्येकादशीद्वादशीचतुर्दशीनामेकोनविंश्यादिचतस्रूणांचेंद्रऋषिःसप्त मीत्रयोदशीत्रयोविंशीनामैंद्रोवृषाकपिऋपिःशिष्टानामेकादशर्चामिंद्राणीऋपिकाइंद्रःपंक्तिः । (अत्रयस्यवाक्यमितिपरिभाषांस्वीकृत्य- इंद्रेंद्राणीवृषाकपीनांविभागशोदेवतात्वंकेचिन्मन्यंतेतन्नाप्यकारादिविरुद्धं) ।

दिंद्रऽउत्तरः ॥ पराहींद्रधावसिवृषाकपेरतिव्यथिः । नोऽअहप्रविंदस्यन्यत्रसोमपीतयेविश्व० ॥ किमयंत्वांवृषाकपिश्च
कारहरितोमृगः । यस्माऽइरस्यसीदुन्वं१ योंवापुष्टिमद्वसुविश्व० ॥ यमिमंत्वंवृषाकपिंप्रियमिंद्राभिरक्षसि । श्वान्वस्यजं
भिषदपिकर्णेवराहयुविश्व० ॥ प्रियातष्टानिमेकपिर्व्यक्ताव्यदूदुषत् । शिरोन्वस्यराविषंनसुगंदुष्कृतेभुवंविश्व० ॥ १ ॥
नमत्स्त्रीसुभसत्तरानसुयाशुतराभुवत् । नमत्प्रतिच्यवीयसीनसक्थ्युद्यमीयसीविश्व० ॥ उवेऽअंबसुलाभिकेयथैवांगभं
विष्यति । भसन्मेऽअंबसक्थिमेशिरोमेवीवहृष्यतिविश्व० ॥ किंसुबाहोस्वंगुरेपृथुष्टोपृथुजाघने । किंशूरपत्नि
नस्त्वमभ्यमीषिवृषाकपिंविश्व० ॥ अवीरामिवमामयंशरारुरभिमन्यते । उताहमस्मिवीरिणींद्रपत्नीमरुत्सखावि
श्व० ॥ संहोत्रंस्मपुरानारीसमनंवावगच्छति । वेधाऽऋतस्यवीरिणींद्रपत्नीमहीयतेविश्व० ॥ २ ॥ इंद्राणीमासु
नारिषुसुभगामहमश्रवं । नह्यस्याऽअपरंचनजरसामरतेपतिर्विश्व० ॥ नाहमिंद्राणिरारणसख्युर्वृषाकपेर्ऋते । यस्ये
दमप्यंहविःप्रियंदेवेषुगच्छतिविश्व० ॥ वृषाकपायिरेवतिसुपुत्रऽआदुसुस्नुषे । घसत्तऽइंद्रऽउक्षणःप्रियंकाचित्करंह
विर्विश्व० ॥ उक्ष्णोहिमेपंचदशसाकंपचंतिविंशतिं । उताहमद्मिपीवऽइदुभाकुक्षीपृणंतिमेविश्व० ॥ वृषभोनतिग्मशृं
गोंतर्यूथेषुरोरुवत् । मंथस्तऽइंद्रशंहृदेयंतेसुनोतिभावयुर्विश्व० ॥ ३ ॥ नसेशेयस्यरंबतेंतरासक्थ्या३ कपृत् । सेदीशे
यस्यरोमशंनिषेदुषोविजृंभतेविश्व० ॥ नसेशेयस्यरोमशंनिषेदुषोविजृंभते । सेदीशेयस्यरंबतेंतरासक्थ्या३ कपृद्विश्व० ॥

अयमिंद्रवृषाकपिः परस्वंतंहतंविंदत्। असिंसूनांनवंचरुमादेधस्यानऽआचितंविश्वं०॥ अयमेमिविचाकशद्विचिन्वन्दा
समार्यं। पिबामिपाकसुत्वनोभिधीरमचाकशंविश्वं०॥ धन्वंचयत्कृंतत्रंचकतिंस्वित्तावियोजना। नेदीयसोवृषाकपे
स्तमेहिंगृहाँऽउपविश्वं०॥ पुनरेहिवृषाकपेसुविताकल्पयावहै। यऽएषःस्वप्ननंशनोस्तमेपिपथापुनर्विश्वं०॥ यदुदंचोवृ
पाकपेगृहमिंद्राजगंतन। क्व१स्यपुल्वघोमृगःकमगंजनयोपनोविश्वं०॥ पर्शुर्हनाममानवीसाकंससूवविंशतिं। भद्रंभ
लत्यस्याऽअभूद्यस्याऽउदरमामयद्विश्वं०॥४॥(१०।७१३) रक्षोहणंवाजिनमाजिघर्मिमित्रंप्रथिष्ठमुपयामिशर्म। शिशा
नोऽअग्निःक्रतुभिःसमिद्धःसनोदिवासरिषःपातुनक्तं॥ अयोदंष्ट्रोऽअर्चिषायातुधानानुपस्पृशजातवेदःसमिद्धः। आजि
ह्वयामूरदेवान्रभस्वक्रव्यादोवृक्त्व्यपिधत्स्वासन्॥ उभोभयाविन्नुपधेहिदंष्ट्राहिंस्रःशिशानोवरंपरंच। उतांतरिक्षेपरि
याहिराजन्जंभैःसंधेह्यभियातुधानान्॥ यज्ञैरिषूःसंनममानोऽअग्नेवाचाशल्याँऽअशनिभिर्दिहानः। ताभिर्विध्यहृद
येयातुधानान्प्रतीचोबाहून्प्रतिभङ्ध्येषां॥ अग्नेत्वचंयातुधानस्यभिंधिहिंस्राशनिर्हरसाहंत्वेनं। प्रपर्वाणिजातवेदःशृ
णीहिक्रव्यात्क्रविष्णुर्विचिनोतुवृक्णं॥५॥ यत्रेदानींपश्यसिजातवेदस्तिष्ठंतमग्नऽउतवाचरंतं। यद्वांतरिक्षेपथिभिःपतं
तंतमस्ताविध्यशर्वाशिशानः॥ उतालब्धंस्पृणुहिजातवेदऽआलेभानादृष्टिभिर्यातुधानात्। अग्नेपूर्वोनिजहिशोशुचानऽ

(१०।७१३) रक्षोहणमितिपंचविंशत्यृचस्यसूक्तस्यभारद्वाजःपायूरक्षोहाग्निस्त्रिष्टुप्अंत्याश्चतस्रोनुष्टुभः।

आमादः क्ष्विंकास्तमदंत्वेनीः ॥ इहप्रब्रूहियतमःसोऽअग्नेयोयातुधानोयऽइदंकृणोति । तमारभस्वसमिधायविष्ठनृच
क्षसश्चक्षुषेरंधयैनं ॥ तीक्ष्णेनाग्नेचक्षुषारक्षयज्ञंप्रांचंवसुभ्यःप्रणयप्रचेतः । हिंस्रंरक्षांस्यभिशोशुचानंमात्वादभन्यातुधा
नानृचक्षः ॥ नृचक्षारक्षःपरिपश्यविक्षुतस्यत्रीणिप्रतिशृणीह्यग्रा । तस्याग्नेपृष्टीर्हरसाशृणीहित्रेधामूलंयातुधानस्यवृ
श्च ॥ ६ ॥ त्रिर्यातुधानःप्रसितिंतऽएत्वृतंयोऽअग्नेऽअनृतेनहंति । तमर्चिषास्फूर्जयन्जातवेदःसमक्षमेनंगृणतेनिवृ
ङ्धि ॥ तदग्नेचक्षुःप्रतिधेहिरेभेशफारुजंयेनपश्यसियातुधानं । अथर्ववज्ज्योतिषादैव्येनसत्यंधूर्वंतमचितंन्योष ॥ यद
ग्नेऽअद्यमिथुनाशपातोयद्वाचस्तृष्टंजनयंतरेभाः । मन्योर्मनसःशरव्या जायतेयातयाविध्यहृदयेयातुधानान् ॥ परांशृ
णीहितपसायातुधानान्पराग्नेरक्षोहरसाशृणीहि । परार्चिषामूरदेवाञ्छृणीहिपरासुतृपोऽअभिशोशुचानः ॥ पराद्य
देवावृजिनंशृणंतुप्रत्यगेनंशपथायंतुतृष्टाः । वाचास्तेनंशरवऽऋच्छंतुमर्मन्विश्वस्यैतुप्रसितिंयातुधानः ॥ ७ ॥ यःपौ
रुषेयेणक्रविषासमंक्तेयोऽअश्व्येनपशुनायातुधानः । योऽअघ्न्यायाभरतिक्षीरमग्नेतेषांशीर्षाणिहरसापिवृश्च ॥ संवत्स
रीणंपयऽउस्रियायास्तस्यमाशीद्यातुधानोनृचक्षः । पीयूषमग्नेयतमस्तितृप्सात्तंप्रत्यंचमर्चिषाविध्यमर्मन् ॥ विषंगवां
यातुधानाःपिबंत्वावृश्च्यंतामदितयेदुरेवाः । परैनान्देवःसविताददातुपराभागमोषधीनांजयंतां ॥ सनादग्नेमृणसि
यातुधानान्नत्वारक्षांसिपृतनासुजिग्युः । अनुदहसहमूरान्क्रव्यादोमातेहेत्यामुक्षतदैव्यायाः ॥ त्वंनोऽअग्नेऽअध

रादुदक्तात्त्वंपश्चादुतरक्षापुरस्तात् । प्रतितेतेऽअजरासस्तपिंष्ठाऽअघशंसंशोशुचतोदहंतु ॥ ८ ॥ पश्चात्पुरस्तादधरादुदक्तात्कविःकाव्येनपरिपाहिराजन् । सखेसखायमजरोजरिम्णेग्नेमर्ताँऽअमर्त्यस्त्वंनः ॥ परित्वाग्नेपुरंवयंविप्रंसहस्यधीमहि । धृषद्वर्णंदिवेदिवेहंतारंभंगुरावतां ॥ विषेणभंगुरावतःप्रतिष्मरक्षसोदह । अग्नेतिग्मेनशोचिषातपुरग्राभिर्ऋष्टिभिः ॥ प्रत्यग्नेमिथुनादहयातुधानाकिमीदिना । संत्वाशिशामिजागृह्यदब्धंविप्रमन्मभिः ॥ प्रत्यग्नेहरसाहरःशृणीहिविश्वतःप्रति । यातुधानस्यरक्षसोबलंविरुजवीर्यं ॥ ९ ॥ (१०।७।४) हविष्पांतमजरंस्वर्विदिदिविस्पृश्याहुतंजुष्टमग्नौ । तस्यभर्मणेभुवनायदेवाधर्मणेकंस्वधयापप्रथंत ॥ गीर्णंभुवनंतमसापगूह्ळमाविःस्वरभवज्जातेऽअग्नौ । तस्यदेवाःपृथिवीद्यौरुतापोरणयन्नोषधीःसख्येऽअस्य ॥ देवेभिर्न्विषितोयज्ञियेभिरग्निंस्तोषाण्यजरंबृहंतं । योभानुनापृथिवींद्यामुतेमामाततानरोदसीऽअंतरिक्षं ॥ योहोतासीत्प्रथमोदेवजुष्टोयंसमांजन्नाज्येनावृणानाः । सपतत्रीत्वरंस्थाजगद्यच्छ्वात्रमग्निरकृणोज्जातवेदाः ॥ यज्जातवेदोभुवनस्यमूर्धन्नतिष्ठोऽअग्नेसहरोचनेन । तंत्वाहेममतिभिर्गीर्भिरुक्थैःसयज्ञियोऽअभवोरोदसिप्राः+ ॥ १० ॥ मूर्धाभुवोभवतिनक्तमग्निस्ततःसूर्योजायतेप्रातरुद्यन् । मा

(१०।७।४) हविष्पांतमित्येकोनविंशत्यृचस्यसूक्तस्यांगिरसोमूर्धन्वान्सूर्यवैश्वानरौत्रिष्टुप् । (मरीचिः—हविष्पांतंद्विदैवत्यंसौर्यवैश्वानरीयकमितिद्विदेवतेअत्र । तेनसूर्यवैश्वानरइत्यमेगुंणइतिवदंतःपरास्ताः) ।

यामृतुयज्ञियानामेतामपोयत्तूर्णिश्चरतिप्रजानन्+ ॥ दृशेन्योयोमहिनासमिद्धोरोचतदिवियोनिर्विभावा । तस्मिन्न
ग्नौसूक्तवाकेनदेवाहविर्विश्वऽआजुहवुस्तनूपाः+ ॥ सूक्तवाकंप्रथममादिदग्निमादिद्धविरजनयंतदेवाः । सऽएषांय
ज्ञोऽअभवत्तनूपास्तंद्यौर्वेदतंपृथिवीतमापः ॥ यंदेवासोजनयंताग्निंयस्मिन्नाजुहवुर्भुवनानिविश्वा । सोऽअर्चिषापृथिवीं
द्यामुतेमामृजूयमानोऽअतपन्महित्वा+ ॥ स्तोमेनहिदिविदेवासोऽअग्निमजीजनञ्छक्तिभीरोदसिप्रां । तमूऽअकृ
ण्वन्त्रेधाभुवेकंसऽओषधीःपचतिविश्वरूपाः ॥ ११ ॥ यदेदेनमदधुर्यज्ञियासोदिविदेवाःसूर्यमादितेयं । यदाच
रिष्णूमिथुनावभूतामादित्प्रापश्यन्भुवनानिविश्वा ॥ विश्वस्माऽअग्निंभुवनायदेवावैश्वानरंकेतुमह्नामकृण्वन् ।
आयस्ततानोषसोविभातीरपोऽऊर्णोतितमोऽअर्चिषायन्+ ॥ वैश्वानरंकवयोयज्ञियासोग्निंदेवाऽअजनयन्नजुर्यं ।
नक्षत्रंप्रत्नममिनच्चरिष्णुयक्षस्याध्यक्षंतविषंबृहन्तं ॥ वैश्वानरंविश्वहादीदिवांसंमन्त्रैरग्निंकविमच्छावदामः । योमहि
म्नापरिबभूवोर्वीऽउतावस्तादुतदेवःपरस्तात् ॥ द्वेस्रुतीऽअशृणवंपितृणामहंदेवानामुतमर्त्यानां । ताभ्यामिदंविश्व
मेजत्समेतियदन्तरापितरंमातरंच ॥ १२ ॥ द्वेसमीचीबिभृतश्चरन्तंशीर्षतोजातंमनसाविमृष्टं । सप्रत्यङ्विश्वाभुव
नानितस्थावप्रयुच्छन्तरणिर्भ्राजमानः ॥ यत्रावदेतेऽअवरःपरश्चयज्ञन्योःकतरोनौविवेद । आशेकुरित्सधमादंस
खायोनक्षन्तयज्ञंकऽइदंविवोचत् ॥ कत्यग्नयःकतिसूर्यासःकत्युषासःकत्युस्विदापः । नोपस्पिजंवःपितरोवदामिपृ

च्छामिंवःकवयोविृझनेकं+ ॥ यावन्मात्रमुषसोनप्रतीकंसुपर्ण्योृवसंतेमातरिश्वः । तावद्दधात्युपयज्ञमायन्ब्राह्म
णोहोतुरवरोनिषीदन् ॥ १३ ॥ (१०।७५) इंद्रंस्तवानृतमंयस्यमह्नाविंवबाधेरोचनाविज्मोऽअंतान् । आयःप
प्रौचर्पणीधृद्वरोभिःप्रसिंधुभ्योरिरिचानोमहित्वा+ ॥ससूर्यःपर्युरूवरांस्येंद्रोववृत्याद्रथ्येवचक्रा । अतिष्ठंतमपस्यं१
नसर्गंकृष्णातमांसित्विष्याजघान ॥ समानमस्माऽअनपावृदर्चक्ष्मयादिवोऽअसंमंब्रह्मनव्यं । वियःपृष्ठेवजनिमा
न्यर्यऽइंद्रश्चिकायनसखायमीषे+ ॥ इंद्रायगिरोऽअनिशितसर्गाऽअपःप्रेरयंसगरस्यबुध्नात् । योऽअक्षेणेवचक्रिया
शचीभिर्विष्वक्तस्तंभपृथिवीमुतद्यां+ ॥ आपांतमन्युस्तृपलप्रभर्माधुनिःशिमीवाञ्छरुमांऽऋजीषी । सोमोविश्वान्य
तसावनानिनार्वागिंद्रंप्रतिमानानिदेभुः ॥ १४ ॥ नयस्यद्यावापृथिवीनधन्वनांतरिक्षंनाद्रयःसोमोऽअक्षाः । यद
स्यमन्युरधिनीयमानःशृणातिवीळुरुजातिस्थिराणि ॥ जघानवृत्रंस्वधितिर्वनेवरुरोजपुरोऽअरदन्नसिंधून् । विभेद
गिरिंनवमिन्नकुंभमागाऽइंद्रोऽअकृणुतस्वयुग्भिः ॥ त्वंहत्यदृणयाऽइंद्रधीरोसिर्नपर्ववृजिनाशृणासि । प्रयेमित्रस्य
वरुणस्यधामयुजंनजनामिनंतिमित्रं+ ॥ प्रयेमित्रंप्रार्यमणंदुरेवाःप्रसंगिरःप्रवरुणंमिनंति । न्य१मित्रेषुवधमिंद्रतुम्रं
वृषन्वृषाणमरुषंशिशीहि ॥ इंद्रोदिवऽइंद्रऽईशेपृथिव्याऽइंद्रोऽअपामिंद्रऽइत्पर्वतानां । इंद्रोवृधामिंद्रऽइन्मेधिरा

(१०।७५) इंद्रंस्तवेत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोरेणुरिंद्रःपंचम्याइंद्रासोमौत्रिष्टुप् ।

णामिंद्रः क्षेमेयोगेहव्यऽइंद्रः ॥ १५ ॥ प्राकुभ्यऽइंद्रःप्रवृधोऽअहंभ्यःप्रांतरिक्षात्प्रसंमुद्रस्यधासेः । प्रवातंस्यप्रथंसः प्रज्मोऽअंतात्प्रसिंधुभ्योरिरिचेप्रक्षितिभ्यः ॥ प्रशोशुचत्याऽउपसोनकेतुरसिन्वातैवर्ततामिंद्रहेतिः । अश्मेवविध्य दिवऽआसृजानस्तपिष्ठेनहेषसाद्रोघमित्रान् ॥ अन्वहमासाऽअन्विद्वनान्यन्वोषधीरनुपर्वतासः । अन्विंद्रंरोदसी वावशानेऽअन्वापोऽअजिहतजायमानं ॥ कर्हिस्वित्सातंऽइंद्रचेत्यासदघस्ययद्भिनदोरक्षऽएषत् । मित्रक्रुवोयच्छस नेनगावःपृथिव्याऽआपृगमुयाशयंते ॥ शत्रूयंतोऽअभियेनस्ततस्नेमहिव्राधंतऽओगणासऽइंद्र । अंधेनामि त्रास्तमसासचंतांसुज्योतिपोऽअक्तवस्ताँऽअभिष्युः ॥ पुरूणिहित्वासवनाजनानांब्रह्माणिमंदन्गृणतामृषीणां । इमामाघोषन्नवसासहूतिंतिरोविश्वाँऽअर्चतोयाह्यर्वाङ् ॥ एवातेवयमिंद्रभुंजतीनांविद्यामसुमतीनांनवानां । विद्यामवस्तोरवसागृणंतोविश्वामित्राऽउततऽइंद्रनूनं ॥ शुनंहुवेममघवानमिंद्रमस्मिन्भरेनृतमंवाजसातौ । शृण्वंत मुग्रमूतयेसमत्सुघ्नंतंवृत्राणिसंजितंधनानां ॥ १६ ॥ (१०।७।६) सहस्रशीर्षापुरुषःसहस्राक्षःसहस्रपात् । सभूमिं विश्वतोवृत्वात्यतिष्ठद्दशांगुलं ॥ पुरुषऽएवेदंसर्वंयद्भूतंयच्चभव्यं । उतामृतत्वस्येशानोयदन्नेनातिरोहति ॥ एता वानस्यमहिमातोज्यायांश्चपूरुषः । पादोस्यविश्वाभूतानित्रिपादस्यामृतंदिवि ॥ त्रिपादूर्ध्वऽउदैत्पुरुषःपादोस्येहा

(१०।७।६) सहस्रशीर्षेतिपोळशर्चस्यसूक्तस्यनारायणःपुरुषोनुष्टुबंत्यात्रिष्टुप् ।

भवत्पुनः । ततोविष्वङ्व्यक्रामत्साशनानशनेऽअभि+ ॥ तस्माद्विराळजायतविराजोऽअधिपूरुषः । सजातोऽअ
त्यरिच्यतपश्चाद्भूमिमथोपुरः+ ॥ १७ ॥ यत्पुरुषेणहविषादेवायज्ञमतन्वत । वसंतोऽअस्यासीदाज्यंग्रीष्मऽइध्मः
शरद्धविः+ ॥ तंयज्ञंबर्हिषिप्रौक्षन्पुरुषंजातमग्रतः । तेनदेवाऽअयजंतसाध्याऽऋषयश्चये+ ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः सं
भृतंपृषदाज्यं । पशून्तांश्चक्रेवायव्यानारण्यान्ग्राम्याश्चये+ ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतऽऋचःसामानिजज्ञिरे । छंदांसिज
ज्ञिरेतस्माद्यजुस्तस्मादजायत ॥ तस्मादश्वाऽअजायंतयेकेचोभयादतः । गावोहजज्ञिरेतस्मात्तस्माज्जाताऽअजावयः
॥ १८ ॥ यत्पुरुषंव्यदधुःकतिधाव्यकल्पयन् । मुखंकिमस्यकौबाहूकाऽऊरूपादाऽउच्येते ॥ ब्राह्मणोस्यमुखमासी
द्बाहूराजन्यःकृतः । ऊरूतदस्ययद्वैश्यःपद्भ्यांशूद्रोऽअजायत ॥ चंद्रमामनसोजातश्चक्षोःसूर्योऽअजायत । मुखादिं
द्रश्चाग्निश्चप्राणाद्वायुरजायत ॥ नाभ्याऽआसीदंतरिक्षंशीर्ष्णोद्यौःसमवर्तत । पद्भ्यांभूमिर्दिशःश्रोत्रात्तथालोकाँऽ
अकल्पयन् ॥ सप्तास्यासन्परिधयस्त्रिःसप्तसमिधःकृताः । देवायद्यज्ञंतन्वानाऽअबध्नन्पुरुषंपशुं+ ॥ यज्ञेनयज्ञमय
जंतदेवास्तानिधर्माणिप्रथमान्यासन् । तेहनाकंमहिमानःसचंतयत्रपूर्वेसाध्याःसंतिदेवाः+ ॥ १९ ॥ (१०।८।१)
संजागृवद्भिर्जरमाणऽइध्यतेदमेदमूनाऽइषयन्निळस्पदे । विश्वस्यहोताहविषोवरेण्योविभुर्विभावासुषखासखीयते+ ॥

अष्टमेनुवाकेनवसूक्तानि । (१०।८।१) संजागृवद्भिरितिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यवैतहव्योरुणोग्निर्जगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

जनंजनंजन्योनातिमन्यतेविशऽआक्षेतिविश्योऽ३ विशंविशं ॥
सदर्शतश्रीरतिथिर्गृहेगृहेवनेवनेशिश्रियेतक्ववीरिव । वसुर्वसूनांक्षयसित्वमेकऽइद्द्यावाचयानिपृथिवीचपुष्य
सुदक्षोदक्षैःक्रतुनासिसुक्रतुरग्नेकविःकाव्येनासिविश्ववित् । आतेचिकित्रऽउपसामिवेतयोरेपसःसूर्यस्येवरश्मयः ॥
तः ॥ प्रजानन्नग्नेतवयोनिमृत्वियमिळायास्पदेघृतवंतमासदः । यदोपधीरभिसृष्टोवनानिचपरिस्वयंचिनुपेऽअन्नमास्ये
तघश्रियोवपुर्षैस्येवविद्युतश्चित्राश्चिकित्रऽउपसांनकेतवः । तमित्समानंवनिनश्चवीरुधोंतर्वतीश्चसुवतेचवि
॥ २० ॥ तमोपधीर्दधिरेगर्भमृत्वियंतमापोऽअग्निंजनयंतमातरः । आतेयतंतेरथ्योऽ३ यथापृथक्शर्धांस्यग्नेऽअजरा
श्वहा ॥ वातोपधूतऽइषितोवशाँऽअनुतृपुयदन्नावेविपद्वितिष्ठसे । तमिद्भैहुविष्यासमानमित्तमिन्महेवृणतेना
णिधक्षतः ॥ मेधाकारंविदथस्यप्रसाधनमग्निंहोतारंपरिभूतमंमतिं । यद्देवयंतोदधतिप्रयांसितेहविष्मंतोमनवोवृक्तबर्हिं
न्यंत्वत् ॥ त्वामिदत्रवृणतेत्वायवोहोतारमग्नेविदथेषुवेधसः । तवप्रशास्त्रंत्वमध्वरीयसिब्रह्माचासिगृहपतिश्चनोदमे
षः ॥ तवाग्नेहोत्रंतवपोत्रमृत्वियंतवनेष्ट्रंत्वमग्निदृतायतः । तस्यहोताभवसियासिदूत्य१मुपब्रूषेयजस्यध्व
॥ २१ ॥ यस्तुभ्यमग्नेऽअमृतायमर्त्यःसमिधादाशदुतवाहविष्कृति । वसूयवोवसवेजातवेदसेवृद्धासुचिद्वर्धनो
रीयसि ॥ इमाऽअस्मैमतयोवाचोऽअस्मदाँऽऋचोगिरःसुष्टुतयःसमग्मत । भूयाऽअंतराहृद्यस्यनिस्पृशेजायेवपत्यऽ
...नाकनंत ॥ इमांप्रत्नायसुष्टुतिंनवीयसींवोचेयमस्माऽउशतेशृणोतुनः ।

उशतीसुवासाः ॥ यस्मिन्नश्वासऽऋषभासऽउक्षणोवशामेषाऽअवसृष्टासऽआहुताः । कीलालपेसोमपृष्ठायवेधसेहृदा
मतिंजनयेचारुमग्नये ॥ अहाव्यग्नेहविरास्येतेस्रुचीवघृतंचम्वीवसोमः । वाजसनिंरयिमस्मेसुवीरंप्रशस्तंधेहियशसंबृ
हंतं ॥ २२ ॥ (१०।८।२) यज्ञस्यवोरथ्यंविश्पतिंविशांहोतारमक्तोरतिथिंविभावसुं । शोचन्छुष्कासुहरिणीषुजर्भुरद्वृ
षाकेतुर्यजतोद्यामशायत ॥ इममंजस्पामुभयेऽअकृण्वतधर्माणमग्निंविदथस्यसाधनं । अक्तुंनयह्वमुषसःपुरोहितंतनू
नपातमरुषस्यनिंसते ॥ वळ्स्यनीथाविपणेश्चमन्महेवयाऽअस्यप्रहुताऽआसुरत्तवे । यदाघोरासोऽअमृतत्वमाशता
दिज्जनस्यदैव्यस्यचर्किरन् ॥ ऋतस्यहिप्रसितिर्द्यौरुरुव्यचोनमोमह्य१रमतिःपनीयसी । इंद्रोमित्रोवरुणःसंचिकित्रि
रेथोभगःसवितापूतदक्षसः ॥ प्ररुद्रेणययिनायंतिसिंधवस्तिरोमहीमरमतिंदधन्विरे । येभिःपरिज्मापरियन्नुरुज्रयो
विरोरुवज्जठरेविश्वमुक्षते ॥ २३ ॥ क्राणारुद्रामरुतोविश्वकृष्टयोदिवःश्येनासोऽअसुरस्यनीळयः । तेभिश्चष्टेवरुणो
मित्रोऽअर्यमेंद्रोदेवेभिर्वशेभिरर्वशः ॥ इंद्रेभुजंशशमानासऽआशतसूरोदृशीकेवृषणश्चपौंस्ये । प्रयेन्वस्याहणाततक्षि
रेयुजंवज्रंनृषदनेषुकारवः ॥ सूरश्चिदाहरितोऽअस्यरीरमदिंद्रादाकश्चिद्भयतेतवीयसः । भीमस्यवृष्णोजठरादभिश्व
सोदिवेदिवेसहुरिस्तन्नबाधितः ॥ स्तोमंवोऽअद्यरुद्रायशिक्वसेक्षयद्वीरायनमसादिदिष्टन । येभिःशिवःस्ववाँऽएव

(१०।८।२) यज्ञस्येतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यमानवःशार्यातोविश्वेदेवाजगती ।

यावभिर्दिवःसिषक्तिस्वयशानिकामभिः ॥ तेहिप्रजायाऽअभरन्तविश्रवोबृहस्पतिर्वृषभःसोमजामयः । यज्ञैरथर्वाप्र
थमोविधारयद्देवादक्षैर्भृगवःसंचिकित्रिरे ॥ २४ ॥ तेहिद्यावापृथिवीभूरिरेतसानराशंसश्चतुरंगोयमोऽदितिः । देव
स्त्वष्टाद्रविणोदाऽऋभुक्षणःप्ररोदसीमरुतोविष्णुरर्हिरे ॥ उतस्यनऽउशिजामुर्वियाकविरहिःशृणोतुबुध्न्योहवीमनि ।
सूर्यामासाविचरन्तादिविक्षिताधियाशमीनहुषीऽअस्यबोधतं ॥ प्रनःपूषाचरथंविश्वदेव्योपांनपादवतुवायुरिष्टये ।
आत्मानंवस्योऽअभिवातमर्चततदश्विनासुहवायामनिश्रुतं ॥ विशामासामभयानामधिक्षितंगीर्भिरुस्वयशसंगृणी
मसि । ग्नाभिर्विश्वाभिरदितिमनर्वणमक्तोर्युवानंनृमणाऽअधापतिं ॥ रेभदत्रजनुषापूर्वोऽअंगिराग्रावाणऽऊर्ध्वाऽ
अभिचक्षुरध्वरं ॥ येभिर्विहायाऽअभवद्विचक्षणःपाथःसुमेकंस्वधितिर्वनन्वति ॥ २५ ॥ (१०।८।३) महिद्यावा
पृथिवीभूतमुर्वीनारीयह्वीनरोदसीसदंनः । तेभिर्नःपातंसह्यसऽएभिर्नःपातंशूषणि ॥ यज्ञेयज्ञेसमर्त्योदेवान्त्सपर्य
ति । यःसुम्नैर्दीर्घश्रुत्तमऽआविवासात्येनान् ॥ विश्वेषामिरज्यवोदेवानांवार्महः । विश्वेहिविश्वमहसोविश्वेयज्ञेषु
यज्ञियाः ॥ तेघाराजानोऽअमृतस्यमंद्राऽअर्यमामित्रोवरुणःपरिज्मा । कद्रुद्रोनृणांस्तुतोमरुतःपूषणोभगः ॥ उत

(१०।८।३) महीतिपंचदशर्चस्यसूक्तस्यपाथ्यस्तान्वोविश्वेदेवाःप्रस्तारपंक्तिर्द्वितीयात्रयोदश्यनुष्टुभौनवम्यक्षरैःपंक्तिरेकादशीन्य
कुसारिण्यंत्यापुरस्ताद्बृहती ।

नोनक्तमपांवृणवसूसूर्यामासासदनायसधन्यां । सचायत्साद्येषामहिर्बुध्नेषुबुध्न्यः* ॥ २६ ॥ उतनोदेवावश्विनाशु
भस्पतीधामभिर्मित्रावरुणाऽउरुष्यतां । महःसरायऽएषतेतिधन्वेवदुरिता+ ॥ उतनोरुद्राचिन्मृळतामश्विनाविश्वेदे
वासोरथस्पतिर्भगः । ऋभुर्वाजऽऋभुक्षणःपरिज्माविश्ववेदसः ॥ ऋभुर्ऋभुक्षाऽऋभुर्विधतोमदऽआतेहरीजूजुवान
स्यर्वाजिनां । दुष्टरंयस्यसामचिदृधग्यज्ञोनमानुषः ॥ क्रधीनोऽअह्रयोदेवसवितःसचस्तुषेमघोनां । सहोनऽइंद्रोव
ह्निभिर्न्येषांचर्षणीनांचक्रंरश्मिंनयोयुवे ॥ ऐषुद्यावापृथिवीधातंमहदस्मेवीरेषुविश्वचर्षणिश्रवः । पृक्षंवाजस्यसातये
पृक्षंरायोततुर्वणे ॥ २७ ॥ एतंशंसमिंद्रास्मयुष्ट्वंकूचित्संतंसहसावन्नभिष्टयेसदापाह्यभिष्टये । मेदतांवेदतावसो ॥
एतंमेस्तोमंतनानसूर्येद्युतद्यामानंवावृधंतनूणां । संवननंनाश्व्यंतष्टेवानपच्युतं ॥ वावर्तयेपांरायायुक्तैषांहिरण्ययी ।
नेमधितानपौंस्यावृथेवविष्टांता ॥ प्रतदुःशीमेपृथवानेवेनेप्ररामेवोचमसुरेमघवत्सु । येयुक्त्वायपंचशतास्मयुपथावि
श्राव्यैषां ॥ अधीन्वत्रसप्ततिंचसप्तच । सद्योदिदिष्टतान्वःसद्योदिदिष्टपार्थ्यःसद्योदिदिष्टमायवः+ ॥ २८ ॥ (१०।८।४)
ऐतेवदंतुप्रवयंवदामग्रावभ्योवाचंवदतावदद्भ्यः । यदद्रयःपर्वताःसाकमाशवःश्लोकंघोषंभरथेंद्रायसोमिनः ॥ एतेव
दंतिशतवत्सहस्रवदभिक्रंदंतिहरितेभिरासभिः । विष्ट्वीग्रावाणःसुकृतःसुकृत्ययाहोतुश्चित्पूर्वेहविरद्यमाशत ॥ एतेव

(१०।८।४) ऐतइतिचतुर्दशर्चस्यसूक्तस्यकाद्रवेयोर्बुदःसर्पोग्रावाणोजगतीपंचमीसप्तमीचर्तुदश्यस्त्रिष्टुभः ।

दंत्यविंदन्ननामधुन्यूंखयंतेऽअधिपक्कऽआमिषि । वृक्षस्यशाखामरुणस्यबप्सतस्तेसूभर्वावृषभाःप्रेमराविषुः ॥ बृहद्व
दंतिमदिरेणमंदिनेंद्रंक्रोशंतोविदन्ननामधु । संरभ्याधीराःस्वसृभिरनर्तिषुराघोषयंतःपृथिवीमुपब्दिभिः ॥ सुपर्णा
वाचमक्रतोपद्यव्याखरेकृष्णाऽइषिराऽअनर्तिषुः । न्यं१ङ्नियंत्युपरस्यनिष्कृतंपुरूरेतोदधिरेसूर्यश्वितः ॥ २९ ॥ उ
ग्राऽइवप्रवहंतःसमायमुःसाकंयुक्तावृषणोबिभ्रतोधुरः । यच्छ्वसंतोजग्रसानाऽअराविषुःशृण्वऽएषांप्रोथथोऽअर्वता
मिव ॥ दशावनिभ्योदशकक्ष्येभ्योदशयोक्त्रेभ्योदशयोजनेभ्यः । दशाभीशुभ्योऽअर्चताजरेभ्योदशधुरोदशयुक्तावा
हद्भ्यः ॥ तेऽअद्रयोदशयंत्रासऽआशवस्तेषामाधानंपर्येतिहर्यतं । तऽऊंसुतस्यसोम्यस्यांधसोंशोःपीयूषंप्रथमस्यभेजिरे ॥
तेसोमादोहरीऽइंद्रस्यनिंसतेंशुंदुहंतोऽअध्यासतेगवि । तेभिर्दुग्धंपपिवान्त्सोम्यंमध्विंद्रोवर्धतेप्रथतेवृषायते ॥ वृषा
वोऽअंशुर्नकिलारिषाथनेळावंतःसदमित्स्थनाशिताः । रैवत्येवमहसाचारवःस्थनयस्यग्रावाणोऽअजुषध्वमध्वरं
॥ ३० ॥ तृदिलाऽअतृदिलासोऽअद्रयोश्रमणाऽअशृथिताऽअमृत्यवः । अनातुराऽअजराःस्थामविष्णवःसुपीवसो
ऽअतृपिताऽअतृष्णजः ॥ ध्रुवाऽएववःपितरोयुगेयुगेक्षेमकामासःसदसोनयुंजते । अजुर्यासोहरिषाचोहरिद्रवऽआ
द्यांरवेणपृथिवीमशुश्रवुः ॥ तदिद्वदंत्यद्रयोविमोचनेयामन्नंजस्पाऽइवघेदुपब्दिभिः । वपंतोबीजमिवधान्याकृतःपृं

चंतिसोमंनमिनंतिवप्सतः ॥ सुतेऽअध्वरेऽअधिवाचमक्रताक्रीळयोनमातरंतुदंतः । विपूमुंचासुपुवुपोमनीपांविवर्तं
तामद्र्यश्चार्यमानाः ॥ ३१ ॥ इत्यष्टमाष्टकेचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ ॥ ॥ ॥

पष्ठ्यध्यायेवर्गाः ३१ सूक्तानि ९ ऋचः १६० ॥ त्यागः ॥ इंद्राये २३ रक्षोघ्नेग्नय.२५ सूर्यवैश्वानराये.१९ इंद्राये.४ इंद्रासोमाभ्या.
इंद्राये १३ पुरुपाये १६ अग्नय.१५ विश्वेभ्योदेवेभ्य.३० [मे. प. विश्वेभ्योदे.१ अग्नय.३ विश्वेभ्योदेवेभ्य.३ इंद्राये. विश्वेभ्योदवेभ्य.७
द्यावापृथिवीभ्या. विश्वेभ्योदेवेभ्य.६ इंद्राये विश्वेभ्योदेवेभ्य. द्यावापृथिवीभ्या. इंद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य.४] ग्रावभ्यइदं १४॥ इत्यष्टमेचतुर्थः ॥

हयेब्धूनोर्वशीमैळःपुरूरवाःपूर्वोपितान्कामान्पुनरासाद्यावरोद्धुमैच्छंत्सातमनिच्छंतीप्रत्याचष्टेहयऽइपुर्याकदा
सुदेवौंतरिक्षप्रांसचेतिंतिसस्रश्चैलवाक्यंशिष्टाऽउर्वश्याःप्रतेसप्तोनावरुःसर्वहरिवैंद्रोहरिस्तुतिंर्द्विंत्रिष्टुवंतंयाऽओ
पधीस्तुयधिकार्थर्वणोभिपगोपधिस्तुतिरानुष्टुभंबृहस्पतेद्वादशार्ष्टिपेणोदेवार्पिर्वृष्टिकामोदेवांस्तुष्टावकंनोवम्नो
वैखानसंइंद्रदुवस्युर्वांदनोवैश्वदेवंतुत्रिष्टुवंतमुद्गुध्यध्वंबुधःसौम्यंऋत्विक्स्तुतिर्वांनवम्यंत्येजगत्यौपंचमीबृहती
गायत्र्योर्मध्येप्रतेमुद्गलोभार्म्यश्वोद्रुघणेनऋपभेणचाजिंजिगायेतिद्रौघणंवांद्यातृतीयांत्यावृहत्यऽआशुःसप्तोनैं
द्रोप्रतिरथश्चतुर्थीवार्हस्पत्योपांत्याप्वादेंव्यंत्यानुष्टुम्मारुतीवांसाव्येकादशाष्टकौवैश्वामित्रःकदाकौत्सोदुर्मित्रो
नाम्नासुमित्रोगुणतःसुमित्रोवानाम्नादुर्मित्रोगुणतऽऔष्णिहंहरीवज्रंपिपीलिकमध्येत्रिष्टुवंत्याद्यागायत्रीवा॥५॥

हरिः ओम् ॥ (१०।८।५) हयेजायेमनसातिष्ठघोरेवचांसिमिश्राकृणवावहैनु । ननौमंत्राऽअनुदितासऽएतेम यस्करन्परतरेचनाहन् ॥ किमेतावाचाकृणवातवाहंप्राक्रमिषमुषसामग्रियेव । पुरूरवःपुनरस्तंपरेहिदुरापनावातऽ इवाहमस्मि ॥ इषुर्नश्रियऽइषुधेरसनागोषाःशतसानरंहिः । अवीरेक्रतौविदविद्युतन्नोरानमायुंचितयंतधुनयः ॥ त्रिःस्मान्हः श्नथयोवैतसेनोतस्मेव्यत्यैपृणासि । पुरूरवोनुतेकेतमायंराजामेवीरतन्वस्तदासीः ॥ १ ॥ यासुजूर्णिःश्रेणिःसु सावसुदधतीश्वशुरायवयऽउषोयदिवष्ट्यंतिगृहात् । अस्तंननक्षेयस्मिन्चाकन्दिवानक्तंश्नथितावैतसेन ॥ त्रिःस्मान्हः म्नऽआपिर्हदेचक्षुर्नग्रंथिनीचरण्युः । ताऽअंजयोरुणयोनसस्नुःश्रियेगावोनधेनवोनवंत ॥ समस्मिन्जायमानऽआसत ग्नाऽउतेमवर्धन्नद्यःस्वगूर्ताः । महेयत्त्वापुरूरवोरणायावर्धयन्दस्युहत्यायदेवाः ॥ सचायदासुजहतीष्वत्कममा नुपीषुमानुपोनिषेवे । अपस्मत्तरसंतीनभुज्युस्ताऽअत्रसन्रथस्पृशोनाश्वाः ॥ यदासुमर्तोऽअमृतासुनिस्पृक्संक्षोणी भिःक्रतुभिर्नपृंक्ते । ताऽआतयोनतन्वःशुंभतस्वाऽअश्वासोनक्रीळयोदंदशानाः ॥ विद्युन्नयापतंतीदविद्योद्भरंतीमेऽ अप्याकाम्यानि । जनिष्टोऽअपोनर्यःसुजातःप्रोर्वशीतिरतदीर्घमायुः ॥ २ ॥ जज्ञिषऽइत्थागोपीथ्यायहिदधाथत

(१०।८।५) हयेजायेइत्यष्टादशर्चस्यसूक्तस्यआद्यातृतीयाषष्ठीनवम्यादिचतसृणाचतुर्दशीसप्तदशीलेवंनवानामैलःपुरूरवाऋपिरुर्वशी देवता शिष्टानामुर्वशीऋपिकापुरूरवादेवतात्रिष्टुप् ।

त्पुरूरवोमऽओर्जः । अशासंत्वाविदुषीसस्मिन्नहन्नमऽआशृणोःकिमभुग्वदासि ॥ कदासूनुःपितरंजातऽइच्छाच्चक्रंनाश्रुवर्तयद्विजानन् । कोदंपतीसमनसावियूयोदधयदग्निःश्वशुरेषुदीदयत् ॥ प्रतिब्रवाणिवर्तयतेऽअश्रुचक्रंनक्रंदद्द्राध्येशिवायै । प्रतत्तेहिनवायत्तेऽअस्मेपरेह्यस्तंनहिमूरमापः ॥ सुदेवोऽअद्यप्रपतेदनावृत्परावतंपरमांगंतवाऽउ । अधाशयीतनिर्ऋतेरुपस्थेधैनंवृकारभसासोऽअद्युः+ ॥ पुरूरवोमामृथामाप्रपप्तोमात्वावृकासोऽअशिवासऽउक्षन् । नवैस्त्रैणानिसख्यानिसंतिसालावृकाणांहृदयान्येता+ ॥ ३ ॥ यद्विरूपाचरंमर्त्येष्ववसंरात्रीःशरदश्चतस्रः । घृतस्यस्तोकंसकृदह्नऽआश्नांतादेवेदंतातृपाणाचरामि ॥ अंतरिक्षप्रांरजसोविमानीमुपशिक्षाम्युर्वशींवसिष्ठः । उपत्वाराति:सुकृतस्यतिष्ठान्निवर्तस्वहृदयंतप्यतेमे ॥ इतित्वादेवाऽइमऽआहुरैळयथैमेतद्भवसिमृत्युबंधुः । प्रजातेदेवान्हविषायजातिस्वर्गऽउत्वमपिमादयासे ॥ ४ ॥ (१०।८।६) प्रतेमहेविदथेशंसिषंहरीप्रतेवन्वेवनुषोहर्यतंमदं । घृतंनयोहरिभिश्चारुसेचतऽआत्वाविशंतुहरिवर्पसंगिरः ॥ हरिंहियोनिमभियेसमस्वरन्हिन्वंतोहरीदिव्यंयथासदः । आयंपृणंतिहरिभिर्नधेनवऽइंद्रायशूषंहरिवंतमर्चत ॥ सोऽअस्यवज्रोहरितोयऽआयसोहरिर्निकामोहरिरागभस्त्योः ।

(१०।८।६) प्रतइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोवरुर्हरिर्जगत्यंत्येद्वेत्रिष्टुभौ (ऐंद्रःसर्वहरिर्वैपरत्र । हरिरितींद्रनाम । शौनकस्तुमुखतएवैतत्सूक्तमैंद्रमित्याह । हरिरितींद्राश्चनामेतिचकश्चित् । एवंहरिशब्दार्थेविप्रतिपत्तावप्याकरोदितहरिशब्दोच्चारणंयुक्तमुत्पश्यामः)।

द्युम्नीसुशिप्रोहरिंमन्युसायकुऽइंद्रेनिरूपाहरिंतामिमिक्षिरे ॥ दिविनकेतुरधिधायिहर्यतोविव्यचद्वज्रोहरितोनरंह्या ।
तुददाहिंहरिंशिप्रोयऽआयसःसहस्रशोकाऽअभवद्धरिंभरः+ ॥ त्वंत्वमहर्यथाऽउपस्तुतःपूर्वेभिरिंद्रहरिकेशयज्वभिः ।
त्वंहर्यसितवविश्वमुक्थ्य१मसामिराधोहरिजातहर्यतं+ ॥ ५ ॥ तावज्रिणंमंदिनंस्तोम्यंमदुऽइंद्रंरथेवहतोहर्यताहरी ।
पुरूण्यस्मैसवनानिहर्यतऽइंद्रायसोमाहरयोदधन्विरे ॥ अरंकामायहरयोदधन्विरेस्थिरायहिन्वन्हरयोहरीतुरा ।
अर्वद्भिर्योहरिभिर्जोषमीयतेसोऽअस्यकामंहरिवंतमानशे ॥ हरिश्मशारुर्हरिकेशऽआयसस्तुरस्पेयेयोहरिपाऽअवर्धत ।
अर्वद्भिर्योहरिभिर्वाजिनीवसुरतिविश्वादुरितापारिषद्धरी ॥ स्रुवेवयस्यहरिणीविपेततुःशिप्रेवाजायहरिणीदविध्वतः ।
प्रयत्कृतेचमसेमर्मृजद्धरीपीत्वामदस्यहर्यतस्यांधसः ॥ उतस्मसद्महर्यतस्यपस्त्योऽरत्योनवाजंहरिवाँऽअचिक्रदत् ।
महीचिद्धिधिषणाहर्यदोजसाबृहद्वयोदधिषेहर्यतश्चिदा+ ॥६॥ आरोदसीहर्यमाणोमहित्वानव्यंनव्यंहर्यसिमन्मनुप्रियं ।
प्रपस्त्यमसुरहर्यतंगोराविष्कृधिहरयेसूर्याय ॥ आत्वाहर्यतंप्रयुजोजनानांरथेवहंतुहरिशिप्रमिंद्र । पित्रायथाप्रतिभृत
स्यमध्वोहर्यन्यज्ञंसधमादेदशोणिं ॥ अपाःपूर्वेषांहरिवःसुतानामथोऽइदंसवनंकेवलंते । ममद्धिसोमंमधुमंतमिंद्रसत्रावृ
षन्जठरऽआवृषस्व ॥७॥ (१०।८७) याऽओषधीःपूर्वाजातादेवेभ्यस्त्रियुगंपुरा । मनैनुबभ्रूणामहंशतंधामानिसप्तचं॥

(१०।८७) याओषधीरितित्रयोविंशत्यृचस्यसूक्तस्याथर्वणोभिषगोषधयोनुष्टुप् ।

शतंवोऽअंबधामानिसहस्रमुतवोरुहः । अधाशतक्रत्वोयूयमिमंमेऽअगदंकृत ॥ ओषधीःप्रतिमोदध्वंपुष्पवतीःप्रसूव
रीः । अश्वाऽइवसजित्वरीर्वीरुधःपारयिष्ण्वः ॥ ओषधीरितिमातरस्तद्वोदेवीरुपब्रुवे । सनेयमश्वंगांवासऽआत्मा
नंतवपूरुष ॥ अश्वत्थेवोनिषदनंपर्णेवोवसतिष्कृता । गोभाजऽइत्किलासथयत्सनवथपूरुषं ॥ ८ ॥ यत्रौषधीःसमग्मत
तराजानःसमिताविव । विप्रःसउच्यतेभिषग्रक्षोहामीवचातनः ॥ अश्वावतींसोमावतीमूर्जयंतीमुदोजसं । आवि
त्सिसर्वाऽओषधीरस्माऽअरिष्टतातये ॥ उच्छुष्माऽओषधीनांगावोगोष्ठादिवेरते । धनंसनिष्यंतीनामात्मानंतवपू
रुष ॥ इष्कृतिर्नामवोमाताथोयूयंस्थनिष्कृतीः । सीराःपतत्रिणीस्थनयदामयतिनिष्कृथ ॥ अतिविश्वाःपरिष्ठाःस्ते
नऽइवव्रजमक्रमुः । ओषधीःप्राचुच्यवुर्यत्किंचतन्वो३रपः ॥ ९ ॥ यदिमावाजयन्नहमोषधीर्हस्तऽआदधे । आत्मा
यक्ष्मस्यनश्यतिपुराजीवगृभोयथा ॥ यस्यौषधीःप्रसर्पथांगमंगंपरुष्परुः । ततोयक्ष्मंविबाधध्वऽउग्रोमध्यमशीरिव ॥
साकंयक्ष्मप्रपतचाषेणकिकिदीविना । साकंवातस्यध्राज्यासाकंनश्यनिहाकया ॥ अन्यावोऽअन्यामवत्वन्यान्यस्या
ऽउपावत । ताःसर्वाःसंविदानाऽइदंमेप्रावतावचः ॥ याःफलिनीर्याऽअफलाऽअपुष्पायाश्चपुष्पिणीः । बृहस्पतिप्र
सूतास्तानोमुंचंत्वंहसः ॥ १० ॥ मुंचंतुमाशपथ्या३दथोवरुण्यादुत । अथोयमस्यपड्वीशात्सर्वस्माद्देवकिल्बिषात् ॥
अवपतंतीरवदन्दिवऽओषधयस्परि । यंजीवमश्नवामहैनसरिष्यातिपूरुषः ॥ याऽओषधीःसोमराज्ञीर्बह्वीःशतविच

क्षणाः । तासांत्वमस्युत्तमारंकामायशंहृदे+ ॥ याऽओषधीःसोमराज्ञीर्विष्ठिताःपृथिवीमनु । बृहस्पतिप्रसूताऽअस्यै
संदत्तवीर्यं ॥ मावोरिषत्खनितायस्मैचाहंखनामिवः । द्विपच्चतुष्पदस्माकंसर्वमस्त्वनातुरं+ ॥ याश्चेदमुपशृण्वंति
याश्चदूरंपरागताः । सर्वाःसंगत्यवीरुधोऽस्यैसंदत्तवीर्यं ॥ ओषधयःसंवदंतेसोमेनसहराज्ञा । यस्मैकृणोतिब्राह्मणस्तंरा
जन्पारयामसि ॥ त्वमुत्तमास्योषधेतववृक्षाऽउपस्तयः । उपस्तिरस्तुसोऽस्माकंयोऽअस्माँऽअभिदासति ॥ ११ ॥
॥ (१०।८।८) बृहस्पतेप्रतिमेदेवतामिहिमित्रोवायद्वरुणोवासिपूषा । आदित्यैर्वायद्वसुभिर्मरुत्वान्त्सपर्जन्यंशंतनवे
वृषाय ॥ आदेवोदूतोऽअजिरश्चिकित्वान्त्वद्देवापेऽअभिमामगच्छत् । प्रतीचीनःप्रतिमामाववृत्स्वदधामितेद्युमतीं
वाचमासन्+ ॥ अस्मेधेहिद्युमतींवाचमासन्बृहस्पतेऽअनमीवामिषिरां । ययावृष्टिंशंतनवेवनावदिवोद्रप्सोमधुमाँऽ
आविवेश ॥ आनोद्रप्सामधुमंतोविशंत्विंद्रदेह्यधिरथंसहस्रं । निषीदहोत्रमृतुथायजस्वदेवान्देवापेहविषासपर्य ॥
आर्ष्टिषेणोहोत्रमृषिर्निषीदन्देवापिर्देवसुमतिंचिकित्वान् । सऽउत्तरस्मादधरंसमुद्रमपोदिव्याऽअसृजद्वर्ष्याऽअ
भि+ ॥ अस्मिन्समुद्रेऽअध्युत्तरस्मिन्नापोदेवेभिर्निवृताऽअतिष्ठन् । ताऽअद्रवन्नार्ष्टिषेणेनसृष्टादेवापिनाप्रेषितामृक्षि

(१०।८।८) बृहस्पतइतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यार्ष्टिषेणोदेवापिर्देवास्त्रिष्टुप् । (शौनकस्त्वस्मिन्सूक्तेआद्यानांचतसृणांबृहस्पतिस्ततश्चत-
सृणांदेवास्ततःपंचानामग्निरित्येवंदेवताव्यवस्थामाह) ।

णीषु ॥ १२ ॥ यद्देवापिः शंतनवे पुरोहितो होत्राय वृतः कृपयन्नदीधेत् । देवश्रुतं वृष्टिवनिं रराणो बृहस्पतिर्वाचमस्मा ऽअयच्छत् ॥ यं त्वा देवापिः शुशुचानो ऽअग्न ऽआर्ष्टिषेणो मनुष्यः समीधे । विश्वेभिर्देवैरनुमद्यमानः प्र पर्जन्यमीरया वृष्टिमंतं ॥ त्वां पूर्व ऽऋषयो गीर्भिरायन्त्वामध्वरेषु पुरुहूत विश्वे । सहस्राण्यधिरथान्यस्मे ऽआ नो यज्ञं रोहिदश्वोप याहि ॥ एतान्यग्ने नवतिर्नव त्वे ऽआहुतान्यधिरथा सहस्रा । तेभिर्वर्धस्व तन्वः शूर पूर्वीर्दिवो नो वृष्टिमिषितो रिरीहि ॥ एतान्यग्ने नवतिं सहस्रा सं प्र यच्छ वृष्ण ऽइंद्राय भागं । विद्वान्पथ ऽऋतुशो देवयानानप्यौलानं दिवि देवेषु धेहि ॥ अग्ने बाधस्व वि मृधो वि दुर्गहापामीवामप रक्षांसि सेध । अस्मात्समुद्राद्बृहतो दिवो नोपां भूमानमुप नः सृजेह ॥ १३ ॥ (१०।८१) कन्नश्चित्रमिषण्यसि चिकित्वान्पृथुग्मानं वाश्रं वावृधध्यै । कत्तस्य दातु शवसो व्युष्टौ तक्षद्वज्रं वृत्रतुरमपिन्वत् ॥ स हि द्युता विद्युता वेति साम पृथुं योनिमसुरत्वा ससाद । स सनीळेभिः प्रसहानो ऽअस्य भ्रातुर्न ऽऋते सप्तथस्य मायाः ॥ स वाजं यातापदुष्पदा यन्त्स्वर्षाता परि षदत्सनिष्यन् । अनर्वा यच्छतदुरस्य वेदो घ्नञ्छिश्नदेवाँ ऽअभि वर्पसा भूत् ॥ स यह्व्यो ३ वनीर्गोष्वर्वा जुहोति प्रधन्यासु सस्रिः । अपादो यत्र युज्यासो ऽरथा द्रोण्यश्वास ऽईरते घृतं वाः ॥ स रुद्रेभिरशस्तवार ऽऋभ्वा हित्वी गयमारेऽअवद्य ऽआगात् । वम्रस्य मन्ये मिथुना विवव्री ऽअन्नमभीत्यारोदयन्मुषायन् ॥ स ऽइद्दासं तुवी

(१०।८१) कन्नइति द्वादशर्चस्य सूक्तस्य वैखानसो वम्र इंद्रस्त्रिष्टुप् ।

।अस्यत्रितोन्वोजसावृधानोविपावराहमयोऽअग्रयाहन् ॥ १४ ॥ सद्गुर्ह्वणेमनु

रखंपतिर्दन्पंळक्षंत्रिशीर्पाणंदमन्यत् । अस्यत्रितोन्वोजंसावृधानोविपावराहमयोऽअग्रयाहन् ॥ सोऽअभ्रियोनयवंस

रखंपतिर्दन्पंळक्षंत्रिशीर्पाणंदमन्यत् । सनृतमोनहुषोस्मत्सुजातःपुरोभिनदर्हन्दस्युहत्यै ॥ सत्राधतःशवसानेभिरस्यकु

पऽऊर्ध्वसानऽआसाविपदर्शसानायशरुं । उपयत्सीदुदिंदुंशरीरैः श्येनोयोपाष्टिर्हतिदस्यून् ॥ अयंदशस्यन्नर्येभिरस्यदस्मो

ऽउदन्यन्क्षयायगातुंविदन्नोऽअस्मे । अयंकुविमनयच्छस्यमानमत्कंयोऽअस्यसनितोतनृणां ॥ अस्यस्तोमेभिरौशिजऽऋजिश्वाव्रजंदर

त्सायशुष्णंकृपणेपरादात् । अयंकनीनऽऋतुपाऽअवेद्यमिमीतारुंयश्चतुष्पात् ॥ एवामहोऽअसुरवक्षथायवम्रकःपड्भि

देवेभिर्वरुणोनमायी । अयंकनीनऽऋतुपाऽअवेद्यमिमीतारुंयश्चतुष्पात् ॥ एवामहोऽअसुरवक्षथायवम्रकःपड्भि

यद्धूपभेणपिप्रोः । सुत्वायद्यजतोदीदयद्गीःपुरऽइयानोऽअभिवर्पसाभूत् ॥ १५ ॥ (१०।९।१) इंद्रदृह्यमघवन्त्वा

रुपसर्पादिंद्रं । सऽइयानःकरतिस्वस्तिमस्माऽइषमूर्जंसुक्षितिंविश्वमाभाः ॥ भरायसुभरतभा

वदिक्षुजऽइहस्तुतःसुतपावोधिनोवृधे । देवेभिर्नःसवितापावतुश्रुतमासर्वंतातिमदितिंवृणीमहे ॥ आनोदेवःसवितासाविपद्वयऽऋजूय

गमृत्वियंप्रवायवेशुचिपेक्रंददिंष्टये । गौरस्ययःपयसःपीतिमानशऽआसर्व० ॥ इंद्रोऽअस्मेसुमनाऽअस्तुविश्वहाराजासोमःसुवितस्या

तेयजमानायसुन्वते । यथादेवान्प्रतिभूर्पेमपाकवदासर्व० ॥

नवमेनुवाकेत्रयोदशसूक्तानि (१०।९।१) इंद्रदृह्येतिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यवादनोदुवस्युर्विश्वेदेवाजगत्यंत्यात्रिष्टुप् (भेदपक्षे—विश्वेदेवाः १० इंद्राविती१ इंद्रः१ एवं१२) ।

पुनः । यथायथामित्रधितानिसंदधुरासर्व० ॥ इंद्रऽउक्थेनशवसापरुर्दधेबृहस्पतेप्रतरीतास्यायुपः । यज्ञोमनुः
प्रमतिर्नःपिताहिकमासर्व० ॥ इंद्रस्यनुसुकृतंदैव्यंसहोग्निर्गृहेजरितामेधिरःकविः । यज्ञश्चभूद्विदथेचारुरंतमऽआस
र्व० ॥ १६ ॥ नवोगुहाचकमभूरिदुष्कृतंनाविष्ट्यंवसवोदेवहेळनं । माकिर्नोदेवाऽअनृतस्यवर्पसऽआसर्व० ॥ अपा
मीवांसविताराविपत्र्यंभ्वरीयऽइदपसेधन्त्वद्रयः । ग्रावायत्रमधुषुदुच्यतेबृहदासर्व० ॥ ऊर्ध्वोग्रावावसवोस्तुसोत
रिविश्वाद्वेषांसिसनुतर्युयोत । सनोदेवःसवितापायुरीड्यऽआसर्व० ॥ ऊर्जंगावोयवसेपीवोऽअत्तनऽऋतस्ययाःसद
नेकोशेऽअङ्ध्वे । तनूरेवतन्वोऽअस्तुभेषजमासर्व० ॥ क्रतुप्रावाजरिताशश्वतामवऽइंद्रऽइद्भद्राप्रमतिःसुतावतां ।
पूर्णमूधर्दिव्यंयस्यसिक्तयऽआसर्व० ॥ चित्रस्तेभानुःक्रतुप्राऽअभिष्टिःसंतिस्पृधोजरणिप्राऽअधृष्टाः । रजिष्ठयार
ज्यापश्वऽआगोस्तूतूर्षतिपर्यग्रंदुवस्युः+ ॥ १७ ॥ (१०।९।२) उद्बुध्यध्वंसमनसःसखायःसमग्निमिंध्वंबहवःसनी
ळाः । दधिक्रामग्निमुषसंचदेवीमिंद्रावतोवसेनिह्वयेवः ॥ मंद्राकृणुध्वंधियऽआतनुध्वंनावमरित्रपरणींकृणुध्वं । इ
ष्कृणुध्वमायुधारंकृणुध्वंप्रांचंयज्ञंप्रणयतासखायः ॥ युनक्तसीराावियुगातनुध्वंकृतेयोनौवपतेहबीजं । गिराचश्रुष्टिः

(१०।९।२) उद्बुध्यध्वमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यसौम्योबुधोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप्चतुर्थ्याद्यागायत्र्यौपंचमीबृहतीनवमीद्वादश्यौजगत्यौ (ऋत्विजोदेवतावा) ।

सभरा ऽ असन्नोनेदीय ऽ इत्सृण्यः पक्कमेयात् ॥ सीरायुंजंतिकवयोयुगावितन्वतेपृथक् । धीरादेवेषुसुम्नया ॥ निरा
हावान्कृणोतनसंवरत्रादधातन । सिंचामहा ऽ अवतमुद्रिणंवयंसुपेकमनुपक्षितं ॥ इष्कृताहावमवतंसुवरत्रंसुपेचनं ।
उद्रिणंसिंचे ऽ अक्षितं ॥ १८ ॥ प्रीणीताश्वान्हितंजयाथस्वस्तिवाहंरथमित्कृणुध्वं । द्रोणाहावमवतमश्मचक्रमंसत्र
कोशंसिंचतानृपाणं ॥ व्रजंकृणुध्वंसहिवोनृपाणोवर्मसीव्यध्वंबहुलापृथूनि । पुरःकृणुध्वमायसीरधृष्टामावःसुस्रोच्च
मसोदृंहतातं ॥ आवोधियंयज्ञियांवर्त ऽ ऊतयेदेवादेवींयजतांयज्ञियामिह । सानोदुहीयद्यवसेवगत्वीसहस्रधाराप
यसामहीगौः ॥ आतूषिंचहरिमींद्रोरुपस्थेवाशीभिस्तक्षताश्मन्मयीभिः । परिष्वजध्वंदशकक्ष्याभिरुभेधुरौप्रतिव
ह्नियुनक्त ॥ उभेधुरौवह्निरापिब्दमानोंतर्योनेवचरतिद्विजानिः । वनस्पतिंवन ऽ आस्थापयध्वंनिषूदधिध्वमखनंत ऽ
उत्सं ॥ कपृन्नरःकपृथमुद्दधातनचोदयतखुदतवाजसातये । निष्टिग्र्यःपुत्रमाच्यावयोतय ऽ इंद्रंसबाध ऽ इहसोमपीत
ये ॥ १९ ॥ (१०।९।३) प्रतेरथंमिथूकृतमिंद्रोवतुधृष्णुया । अस्मिन्नाजौपुरुहूतश्रवाय्येधनभक्षेषुनोव ॥ उत्स

(१०।९।३) प्रतेरथमितिद्वादशर्चस्यसूक्तस्यभार्म्यश्वोमुद्गलोद्रुघणस्त्रिष्टुप्आद्यातृतीयात्यावृहत्यः । (प्रतेरथमितिसूक्तदेवतात्वे
विप्रतिपत्तिःपरस्परमाचार्याणां । उक्तंचशौनकेन—प्रेतीतिहाससूक्तंतुमन्यतेशाकटायनः । यास्कोद्रौघणमैंद्रंवावैश्वदेवंतुशौनकः । आजान
वेनंभार्म्यश्वइंद्रासोमौतुमुद्गलइति ।)

वातोवहतिवासौऽअस्याऽअधिरथंयदजयत्सहस्रं । रथीरभून्मुद्गलानीगविष्टौभरेकृतंव्यचेदिंद्रसेना ॥ अंतर्यच्छ
जिघांसतोवज्रमिंद्राभिदासतः । दासस्यवामघवन्नार्यस्यवासनुतर्यवयावधं ॥ उद्नोह्रदमपिबज्जर्हृषाणःकूटंस्मतृंहद
भिमातिमेति । प्रमुष्कभारःश्रवऽइच्छमानोजिरंबाहूऽअभरत्सिषासन् ॥ न्यक्रंदयन्नुपयंतऽएनममेहयन्वृषभंमध्य
ऽआजेः । तेनसूभर्वंशतवत्सहस्रंगवांमुद्गलःप्रधनेजिगाय ॥ ककर्दवेवृषभोयुक्तऽआसीदवावचीत्सारथिरस्यकेशी ।
दुधेर्युक्तस्यद्रवतःसहानसऽऋच्छंतिष्मानिष्पदोमुद्गलानीं ॥ २० ॥ उतप्रधिमुदहन्नस्यविद्वानुपायुनग्वंसगमत्रशि
क्षन् । इंद्रऽउदावत्पतिमघ्न्यानामरंहतपद्याभिःककुद्मान् ॥ शुनमष्ट्राव्यचरत्कपर्दीवरत्रायांदार्वानह्यमानः । नृम्णा
निकृण्वन्बहवेजनायगाःपस्पशानस्तविषीरधत्त ॥ इमंतंपश्यवृषभस्ययुंजंकाष्ठायामध्येद्रुघणंशयानं । येनजिगायश
तवत्सहस्रंगवांमुद्गलःपृतनाज्येषु ॥ आरेऽअघाकोन्वीत्थाददर्शयंयुंजंतितम्वास्थापयंति । नास्मैतृणंनोदकमाभर
न्त्युत्तरोधुरोवहतिप्रदेदिशत् ॥ परिवृक्तेवपतिविद्यमानट्पीप्याना कूचक्रेणेवसिंचन् । एषैष्याचिद्रथ्याजयेमसुमंगलंसि
नवदस्तुसातं ॥ त्वंविश्वस्यजगतश्चक्षुरिंद्रासिचक्षुषः । वृषायदाजिंवृषणासिषाससिचोदयन्वध्रिणायुजा ॥ २१ ॥
(१०।९।४) आशुःशिशानोवृषभोनभीमोघनाघनःक्षोभणश्चर्षणीनां । संक्रंदनोनिमिषऽएकवीरःशतंसेनाऽअज

(१०।९।४) आशुःशिशानइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यैंद्रोप्रतिरथइंद्रश्चतुर्थ्याबृहस्पतिर्द्वादश्याअप्वादेव्यंत्यायामरुतस्त्रिष्टुबंत्यानुष्टुप् ।

यत्साकमिंद्रः ॥ संक्रंदनेनानिमिषेणजिष्णुनायुत्कारेणदुश्च्यवनेनधृष्णुना । तदिंद्रेणजयततत्सहध्वंयुधोनरऽइषुह
स्तेनवृष्णा ॥ सऽइषुहस्तैःसनिषंगिभिर्वशीसंस्रष्टासयुधऽइंद्रोगणेन । संसृष्टजित्सोमपाबाहुशर्ध्यू१ग्रधन्वाप्रतिहि
ताभिरस्ता ॥ बृहस्पतेपरिदीयारथेनरक्षोहामित्राँऽअपबाधमानः । प्रभंजन्त्सेनाःप्रमृणोयुधाजयन्नस्माकमेध्यविता
रथानां ॥ बलविज्ञायःस्थविरःप्रवीरःसहस्वान्वाजीसहमानऽउग्रः । अभिवीरोऽअभिसत्वासहोजाजैत्रमिंद्ररथमातिष्ठ
गोवित्+ ॥ गोत्रभिदंगोविदंवज्रबाहुंजयंतमज्मप्रमृणंतमोजसा । इमंसजाताऽअनुवीरयध्वमिंद्रंसखायोऽअनुसंरभ
ध्वं ॥ २२ ॥ अभिगोत्राणिसहसागाहमानोदयोवीरःशतमन्युरिंद्रः । दुश्च्यवनःपृतनाषाळयुध्योऽस्माकंसेनाऽअव
तुप्रयुत्सु+ ॥ इंद्रऽआसांनेताबृहस्पतिर्दक्षिणायज्ञःपुरऽएतुसोमः । देवसेनानामभिभंजतीनांजयंतीनांमरुतोयंत्व
ग्रं ॥ इंद्रस्यवृष्णोवरुणस्यराज्ञऽआदित्यानांमरुतांशर्धऽउग्रं । महामनसांभुवनच्यवानांघोषोदेवानांजयतामुदस्था
त् ॥ उद्धर्षयमघवन्नायुधान्युत्सत्वनांमामकानांमनांसि । उद्वृत्रहन्वाजिनांवाजिनान्युद्रथानांजयतांयंतुघोषाः ॥
अस्माकमिंद्रःसमृतेषुध्वजेष्वस्माकंयाऽइषवस्ताजयंतु । अस्माकंवीराऽउत्तरेभवंत्वस्माँऽउदेवाऽअवताहवेषु ॥ अमी
षांचित्तंप्रतिलोभयंतीगृहाणांगान्यप्वेपरेहि । अभिप्रेहिनिर्दहहृत्सुशोकैरंधेनामित्रास्तमसासचंतां ॥ प्रेताजयतानर

(आशुःशिशानःसूक्तोपांत्यायाआप्वादेवीत्यनुक्रमण्यांमप्वादेवीतिशौनकीये)

इंद्रोवः शर्मयच्छतु । उग्रावःसंतुबाहवोनाधृष्यायथासथ ॥ ॥ (परिशिष्टं ॥ असौयासेनामरुतःपरेषामभ्यैतिनऽओज
सास्पर्धमाना । तांगूहततमसापव्रतेनयथामीषांऽअन्योऽअन्यंनजानात् ॥ अंधाऽअमित्राभवताशीर्षाणाऽअहयऽइव ।
तेषांवोऽअग्निदग्धानामग्निमूढानामिंद्रोहंतुवरंवरं) ॥ २३ ॥ (१०।९।५) असाविसोमःपुरुहूततुभ्यंहरिभ्यांयज्ञ
मुपयाहितूयं । तुभ्यंगिरोविप्रवीराऽइयानादधन्विरऽइंद्रपिबासुतस्य ॥ अप्सुधूतस्यहरिवःपिबेहनृभिःसुतस्यजठरं
पृणस्व । मिमिक्षुर्यमद्रयऽइंद्रतुभ्यंतेभिर्वर्धस्वमदमुक्थवाहः ॥ प्रोग्रांपीतिंवृष्णऽइयर्मिसत्यांप्रयैसुतस्यहर्यश्वतुभ्यं ।
इंद्रधेनाभिरिहमादयस्वधीभिर्विश्वाभिःशच्यागृणानः+ ॥ ऊतीशचीवस्तववीर्येणवयोदधानाऽउशिजऽऋतज्ञाः ।
प्रजावदिंद्रमनुषोदुरोणेतस्थुर्गृणंतःसधमाद्यासः ॥ प्रणीतिभिष्टेहर्यश्वसुष्टोःसुषुम्नस्यपुरुरुचोजनासः ।
विंतिरेदधानाःस्तोतारऽइंद्रतवसूनृताभिः ॥ २४ ॥ उपब्रह्माणिहरिवोहरिभ्यांसोमस्ययाहिपीतयेसुतस्य । इंद्रत्वा
यज्ञःक्षममाणमानट्दाश्वाँऽअस्यध्वरस्यप्रकेतः+ ॥ सहस्रवाजमभिमातिषाहंसुतेरणंमघवानंसुवृक्तिं । उपभूषंतिगि
रोऽअप्रतीतामिंद्रंनमस्याजरितुःपनंत ॥ सप्तापोदेवीःसुरणाऽअमृक्तायाभिःसिंधुमतरऽइंद्रपूर्भित् । नवतिंस्रोत्यान
वचस्रवंतीर्देवेभ्योगातुंमनुषेचविंदः ॥ अपोमहीरभिशस्तेरमुंचोजागरास्वधिदेवऽएकः । इंद्रयास्त्वंवृत्रतूर्येचकर्थ

(१०।९।५). असावीत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रोष्टकइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

ताभिर्विश्वायुस्तन्वंपुपुष्याः ॥ वीरेण्यःक्रतुरिंद्रःसुशस्तिरुतापिधेनापुरुहूतमींट्टे । आर्दयद्वृत्रमकृणोदुलोकंससाहेशक्रःपृतनाऽअभिष्टिः+ ॥ शुनंहुवेममघवानमिंद्रमस्मिन्भरेनृतमंवाजसातौ । शृण्वंतमुग्रमूतयेसमत्सुघ्नंतंवृत्राणिसंजितंधनानां ॥ २५ ॥ (१०।९।६) कुदावसोस्तोत्रंहर्यतऽआवश्मशारुधद्वाः । दीर्घंसुतंवाताप्याय ॥ हरीयस्यसुयुजाविव्रतावेरर्वतानुशेपा । उभारजीनकेशिनापतिर्दन्+ ॥ अपयोरिंद्रःपापजऽआमर्तोनशश्रमाणोविभीवान् । शुभेयद्युयुजेतविषीवान् ॥ सचायोरिंद्रश्चकृषऽऑऽउपानसःसपर्यन् । नदयोर्विव्रतयोःशूरऽइंद्रः ॥ अधियस्तस्थौकेशवंताव्यचस्वंतानपुष्टै । वनोतिशिप्राभ्यांशिप्रिणीवान् ॥ २६ ॥ मास्तौहृष्वौजाऽऋष्वेभिस्ततक्षशूरःशवसा । ऋभुर्नक्रतुभिर्मातरिश्वा ॥ वज्रंयश्चक्रेसुहनायदस्यवेहिरीमशोहिरीमान् । अरुतहनुरद्भुतंनरजः ॥ अवनोवृजिनाशिशीह्यृचावनेमानृचः । नाब्रह्मायज्ञऽऋधग्जोषतित्वे+ ॥ ऊर्ध्वायत्तेत्रेतिनीभूद्यज्ञस्यधूर्षुसद्मन् । सजूर्नावंस्वयशसंसचायोः+ ॥ श्रियेतेपृश्निरुपसेचनीभूच्छ्रियेदर्विररेपाः । ययास्वेपात्रेसिंचसऽउत्+ ॥ शतंवायदसुर्यप्रतित्वासुमित्रऽइत्थास्तौहुर्मित्रऽइत्थास्तौत् । आवोयदस्युहत्येकुत्सपुत्रंप्रावोयदस्युहत्येकुत्सवत्सं+ ॥ २७ ॥ इत्यष्टमाष्टकेपंचमोऽध्यायः ॥ ५ ॥

(१०।९।६) कदेत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकौत्सोदुर्मित्रइंद्रउष्णिक्आद्यागायत्रीवाद्वितीयासप्तम्यौपिपीलिकमध्येअत्यात्रिष्टुप् ।

एकषष्ट्याध्यायेवर्गाः २७ सूक्तानि ११ ऋचः १४९ ॥ त्यागः ॥ उर्वश्या. पुरूरवस. उर्वश्या. पुरूरवस.२ उर्वश्या. पुरूरवस. उर्वश्या.३ पुरूरवस. उर्वश्या. पुरूरवस. उर्वश्या. पुरूरवस.२ उर्वश्या. पुरूरवस. इंद्राये.१३ ओषधीभ्य.२३ देवेभ्य. १२ [भे. प. बृहस्पतय.३ देवेभ्य.४ अग्नय.५] इंद्राये.१२ विश्वेभ्योदेवेभ्य.२४ [भे. प. विश्वेभ्योदे.१० इंद्रादितिभ्या. इंद्राये. ऋत्विज.१२] द्रुघणाये.१२ इंद्राये.३ बृहस्पतय. इंद्राये.७ अप्वायैदेव्याइ. मरुद्भ्य. इंद्राये.२२ ॥ इत्यष्टमेपंचमः ॥

उभौभूतांशःकाश्यपआश्विनमाविर्दिव्योदक्षिणावाप्राजापत्यादक्षिणांतद्दातृन्वास्तौचतुर्थीजगतीकिमिच्छंती पणिभिरसुरैर्निगूढागाअन्वेष्टुंसरमांदेवशुनीमिंद्रेणप्रहितामयुग्भिःपणयोमित्रीयंतःप्रोचुःसातान्युग्माभिः रनिच्छंतीप्रत्याचष्टेतेवदन्त्सप्तजुहूर्ब्रह्मजायाब्राह्मोवोर्ध्वनाभवैश्वदेवंत्र्यनुष्टुबंतंसमिद्धऽएकादशजमदग्निस्त त्सुतोवारामआप्रियंःपरेचत्वारोवैरूपामनीपिणोदशाष्टादंष्ट्रइंद्रपिवनभःप्रभेदनस्तमस्यशतप्रभेदनोत्यात्रिष्टुप् घर्मासश्चित्तापसोवाघर्मावैश्वदेवंचतुर्थीजगतीचित्रऽइन्नववार्ष्टिहव्यउपस्तुतंआग्नेयंजागतंत्रिष्टुप्शकर्यंतांपिव स्थौरोग्नियुतोग्नियूपोवानवाउभिक्षुर्धनान्नदानप्रशंसाचाद्येजगत्यावग्नेहंस्युरुक्षयऽआमहीयवंऽआग्नेयंराक्षोघ्नं गायत्रंत्वितिवैसस्तोनेंद्रोलवआत्मानंतुष्टाव ॥ ६ ॥

॥ ॥ ॥

हरिःओम् ॥ (१०।९।७) उभाऽउंनूनंतदिदर्थयेथेवितन्वाथेधियोवस्त्रापसेव । सध्रीचीनायातवेप्रेमजीगःसुदिनेवपृक्षऽआतंसयेथे ॥ उष्टारेवफर्वरेषुश्रयेथेप्रायोगेवश्वात्र्याशासुरेथः । दूतेवहिष्ठोयशसाजनेषुमापस्थातंमहिषेवावपानात् ॥ साकंयुजाशकुनस्येवपक्षापश्वेवचित्रायजुरागमिष्टं । अग्निरिवदेवयोर्दीदिवांसापरिज्मानेवयजथःपुरुत्रा ॥ आपीवोऽअस्मेपितरेवपुत्रोग्रेवरुचानृपतीवतुर्यै । इर्येवपुष्ट्यैकिरणेवभुज्यैश्रुष्टीवानेवहवमागमिष्टं ॥ वंसगेवपूषर्याशिंबाताँमित्रेवऽऋताशतराशातंपंता । वाजेवोच्चावयसाघर्म्येष्ठामेषेवेषासपर्या३पुरीषा ॥ १ ॥ सृण्येवजर्भरींतुर्फरीतूनैतोशेवंतुर्फरीपर्फरीका । उदन्यजेवजेमनामदेरूतामेजराय्वजरंमरायु ॥ पज्रेवचर्चरंजारंमरायुक्षद्मेवार्थेषुतर्तरीथऽउग्रा । ऋभूनापत्खरमज्राखरज्रुर्वायुर्नपर्फरत्क्षयद्रयीणां ॥ घर्मेवमधुजठरेसनेरूभगेवितातुर्फरीफारिवारं । पतरेवचचरा चंद्रनिर्णिङ्मनऽऋंगामननन्या३नजग्मी ॥ बृहंतेवगंभरेषुप्रतिष्ठांपादेवगाधंतरतेविदाथः । कर्णेवशासुरनुहिस्मराथोंशेवनोभजतंचित्रमप्नः ॥ आरंगरेवमध्वेरयेथेसारघेवगविनीचीनबारे । कीनारेवस्वेदमासिष्विदानाक्षामेवोर्जासूयवसात्संचेथे ॥ ऋध्यामस्तोमंसनुयामवाजमानोमंत्रंसरथेहोपयातं । यशोनपक्वंमधुगोष्वंतराभूतांशोऽअश्विनोःकाममप्राः ॥ (परिशिष्टं ॥ हविर्भिरेकेस्वरितःसचंतेसुन्वंतऽएकेसवनेषुसोमान् । शचीर्मदंतऽउत

(१०।१।७) उभाउनूनमित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यकाश्यपोभूतांशोश्विनौत्रिष्टुप् ।

दक्षिणाभिर्नोजिह्मायंत्योनरकेपताम) ॥ २ ॥ (१०।९।८) आविरभून्महिमाघोनमेषांविश्वंजीवंतमसोनिरमोचि । महिज्योतिःपितृभिर्दत्तमागादुरुःपंथादक्षिणायाऽअदर्शि ॥ उच्चादिविदक्षिणावंतोऽअस्थुर्येऽअश्वदाःसहतेसूर्येण । हिरण्यदाऽअमृतत्वंभजंतेवासोदाःसोमप्रतिरंतऽआयुः ॥ दैवीपूर्तिर्दक्षिणादेवयज्यानकवारिभ्योनहितेपृणंति । अथानरःप्रयतदक्षिणासोवद्यभियाबहवःपृणंति ॥ शतधारंवायुमर्कस्वर्विदंनृचक्षसस्तेऽअभिचक्षतेहविः । येपृणंतिप्रचयच्छंतिसंगमेतेदक्षिणांदुहतेसप्तमातरं ॥ दक्षिणावान्प्रथमोहूतऽएतिदक्षिणावान्ग्रामणीरग्रमेति । तमेवमन्येनृपतिंजनानांयःप्रथमोदक्षिणामाविवाय ॥ ३ ॥ तमेवऽऋषिंतमुब्रह्माणमाहुर्यज्ञन्यंसामगामुक्थशासं । सशुक्रस्यतन्वोवेदतिस्रोयःप्रथमोदक्षिणयारराध ॥ दक्षिणाश्वंदक्षिणागांददातिदक्षिणाचंद्रमुतयद्धिरण्यं । दक्षिणान्नंवनुतेयोनऽआत्मादक्षिणांवर्मकृणुतेविजानन् ॥ नभोजामम्रुर्नन्यर्थमीयुर्नरिष्यंतिनव्यथंतेहभोजाः । इदंयद्विश्वंभुवनंस्वश्चैतत्सर्वंदक्षिणैभ्योददाति ॥ भोजाजिग्युःसुरभिंयोनिमग्रेभोजाजिग्युर्वध्वंयासुवासाः । भोजाजिग्युरंतःपेयंसुरायाभोजाजिग्युर्येऽअहूताःप्रयंति ॥ भोजायाश्वंसंमृजंत्याशुंभोजायास्तेकन्याशुंभमाना । भोजस्येदंपुष्करि

(१०।९।८) आविरित्येकादशर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोदिव्योदक्षिणात्रिष्टुप्चतुर्थीजगती । (प्राजापत्यादक्षिणानाम्नीऋषिकावादक्षिणादातारोवादेवता) ।

णीवँवेश्मपरिष्कृतंदेवमानेवचित्रं ॥ भोजमश्वाःसुष्ठुवाहोवहतिसुवृद्रथोवर्ततेदक्षिणायाः । भोजंदेवासोवताभरेषु भोजःशत्रून्समनीकेषुजेता ॥ ४ ॥ (१०।१०८) किमिच्छंतीसरमाप्रेदमानड्दूरेह्यध्वाजगुरिःपराचैः । कास्मेहितिःकापरितक्म्यासीत्कथंरसायाअतरःपयांसि ॥ इंद्रस्यदूतीरिषिताचरामिमहइच्छंतीपणयोनिधीन्वः । अतिष्कदोभियसातन्नआवत्तथारसायाअतरंपयांसि ॥ कीदृङ्ङिंद्रःसरमेकादृशीकायस्येदंदूतीरसरःपराकात् । आचगच्छान्मित्रमेनादधामाथागवांगोपतिर्नोभवाति ॥ नाहंतंवेदद्भ्यंदभत्सयस्येदंदूतीरसरंपराकात् । नतंगूहंतिस्रवतोगभीराहताइंद्रेणपणयःशयध्वे ॥ इमागावःसरमेयाऐच्छःपरिदिवोअंतान्सुभगेपतंती । कस्तएनाअवसृजादयुध्व्युतास्माकमायुधासंतितिग्मा ॥ ५ ॥ असेन्यावःपणयोवचांस्यनिषव्यास्तन्वःसंतुपापीः । अधृष्टोवएतवाअस्तुपंथाबृहस्पतिर्वउभयानमृळात् ॥ अयंनिधिःसरमेअद्रिबुध्नोगोभिरश्वेभिर्वसुभिन्यृष्टः । रक्षंतितंपणयोयेसुगोपारेकुपदमलकमाजगंथ ॥ एहगमन्नृषयःसोमशिताअयास्योअंगिरसोनवग्वाः । तएतमूर्वंविभजंतगोनामथैतद्वचःपणयोवमन्नित् ॥ एवाचत्वंसरमआजगंथप्रबाधितासहसादैव्येन । स्वसारंत्वाकृणवैमापुनर्गाः

(१०।१०८) किमिच्छंतीत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यायुजापणिनामासुराऋषयःयुजामेकादश्याश्चसरमानाम्नीदेवशुनीऋषिकाअयुजासरमादेवतायुजामेकादश्याश्चपणयस्त्रिष्टुप् ।

अपंतेगवांसुभगेभजाम ॥ नाहंवेदभ्रातृत्वंनोस्वसृत्वमिंद्रोविदुरंगिरसश्चघोराः । गोकामामेऽअच्छदयन्यदायमपातंऽइतपणयोवरीयः ॥ दूरमितपणयोवरीयऽउद्गावोयंतुमिनतीर्ऋतेन । बृहस्पतिर्याऽअविंदन्निगूह्ळाःसोमोग्रावाणऽऋषयश्चविप्राः ॥ ६ ॥ (१०।९।१०) तेवदन्प्रथमाब्रह्मकिल्बिषेकूपारःसलिलोमातरिश्वा । वीळुहरास्तपऽउग्रोमयोभूरापोदेवीःप्रथमजाऽऋतेन ॥ सोमोराजाप्रथमोब्रह्मजायांपुनःप्रायच्छदहृणीयमानः । अन्वर्तितावरुणोमित्रऽआसीदग्निर्होताहस्तगृह्यानिनाय ॥ हस्तेनैवग्राह्यऽआधिरस्याब्रह्मजायेयमितिचेदवोचन् । नदूतायप्रह्येतस्थऽएषातथाराष्ट्रंगुपितंक्षत्रियस्य ॥ देवाऽएतस्यामवदंतपूर्वेसप्तऽऋषयस्तपसेयेनिषेदुः । भीमाजायाब्राह्मणस्योपनीतादुर्धांदधातिपरमेव्योमन् ॥ ब्रह्मचारीचरतिवेविषद्विषःसदेवानांभवत्येकमंगं । तेनजायामन्वविंदद्बृहस्पतिःसोमेननीतांजुह्वं१नदेवाः ॥ पुनर्वैदेवाऽअददुःपुनर्मनुष्याऽउत । राजानःसत्यंकृण्वानाब्रह्मजायांपुनर्ददुः ॥ पुनर्दायब्रह्मजायांकृत्वीदेवैर्निकिल्बिषं । ऊर्जंपृथिव्याभक्त्वायोरुगायमुपासते ॥ ७ ॥ (१०।९।११) समिद्धोऽअद्यमनुषो

(१०।९।१०) तेवदन्नितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यब्रह्मजायाजुहूर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुबंत्येद्वेअनुष्टुभौ । (ब्राह्मोवोर्ध्वनाभऋषिः) (१०।९।११) समिद्धइत्येकादशर्चस्यसूक्तस्यभार्गवोजमदग्निरिध्मस्तनूनपादिळोबर्हिर्देवीर्द्वारउषासानक्तादैव्यौहोतारौसरस्वतीळाभारत्यस्त्वष्टावनस्पति-स्वाहाकृतयस्त्रिष्टुप् । (जामदग्निःपरशुरामोवा)

दुरोणेदेवोदेवान्यजसिजातवेदः । आचवहमित्रमहश्चिकित्वान्त्वंदूतःकविरसिप्रचेताः ॥ तनूनपात्पथऽऋतस्ययाना्न्मध्वासमंजन्त्स्वदयासुजिह्व । मन्मानिधीभिरुतयज्ञमृन्धन्देवत्राचकृणुह्यध्वरंनः ॥ आजुह्वानऽईड्योवंद्यश्चायाह्यग्नेवसुभिःसजोषाः । त्वंदेवानामसियह्वहोतासऽएनान्यक्षीषितोयजीयान् ॥ प्राचीनंबर्हिःप्रदिशापृथिव्यावस्तोरस्यावृज्यतेऽअग्रेऽअह्नां । व्युप्रथतेवितरंवरीयोदेवेभ्योऽअदितयेस्योनं+ ॥ व्यचस्वतीरुर्वियाविश्रयंतांपतिभ्योनजनयःशुंभमानाः । देवीर्द्वारोबृहतीर्विश्वमिन्वादेवेभ्योभवतसुप्रायणाः+ ॥ ८ ॥ आसुष्वयंतीयजतेऽउपाकेऽउषासानक्तासदतांनियोनौ । दिव्येयोषणेबृहतीसुरुक्मेऽअधिश्रियंशुक्रपिशंदधाने ॥ दैव्याहोताराप्रथमासुवाचामिमानायज्ञंमनुषोयजध्यै । प्रचोदयंताविदथेषुकारूप्राचीनंज्योतिःप्रदिशादिशंता ॥ आनोयज्ञंभारतीतूयमेत्विळामनुष्वदिहचेतयंती । तिस्रोदेवीर्बर्हिरेदंस्योनंसरस्वतीस्वपसःसदंतु ॥ यऽइमेद्यावापृथिवीजनित्रीरूपैरपिंशद्भुवनानिविश्वा । तमद्यहोतरिषितोयजीयान्देवंत्वष्टारमिहयक्षिविद्वान्+ ॥ उपावसृजत्मन्यासमंजन्देवानांपाथऽऋतुथाहवींषि । वनस्पतिःशमितादेवोऽअग्निःस्वदंतुहव्यंमधुनाघृतेन ॥ सद्योजातोव्यमिमीतयज्ञमग्निर्देवानामभवत्पुरोगाः । अस्यहोतुःप्रदिश्यृतस्यवाचिस्वाहाकृतंहविरदंतुदेवाः+ ॥ ९ ॥ (१०।९।१२) मनीषिणःप्रभरध्वंमनीषां

(१०।९।१२) मनीषिणइतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैरूपोघ्रादंष्ट्रइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

यथायथामतयः संतिनृणां । इंद्रसत्यैरेरयामाकृतेभिःसहिवीरोगिर्वणस्युर्विदानः ॥ ऋतस्यहिसदसोधीतिरद्यौत्संगा
ष्टेयोवृषभोगोभिरानट् । उदतिष्ठत्तविषेणारवेणमहांतिचित्संविव्याचारजांसि ॥ इंद्रःकिलश्रुत्याऽअस्यवेदसहिजि
ष्णुःपथिकृत्सूर्याय । आन्मेनांकृण्वन्नच्युतोभुवद्गोःपतिर्दिवःसनजाऽअप्रतीतः ॥ इंद्रोमह्नामहतोऽअर्णवस्यव्रतामि
नादंगिरोभिर्गृणानः । पुरूणिचिन्नितताणारजांसिदाधारयोधरुणंसत्यताता ॥ इंद्रोदिवःप्रतिमानंपृथिव्याविश्वावे
दसवनाहंतिशुष्णं । महींचिद्द्यामातनोत्सूर्येणचास्कंभचित्कंभनेनस्कभीयान् ॥ १० ॥ वज्रेणहिवृत्रहावृत्रमस्तरदेवस्यशू
शुवानस्यमायाः । विधृष्णोऽअत्रधृषताजघंथाथाभवोमघवन्बाह्वोजाः ॥ सचेतयदुषसःसूर्येणचित्रामस्यकेतवोरामविं
दन् । आयन्नक्षत्रंददृशेदिवोनपुनर्यतोनकिरद्धानुवेद ॥ दूरंकिलप्रथमाजग्मुरासामिंद्रस्ययाःप्रसवेसस्रुरापः । क्व
स्विदग्रंक्वबुध्नऽआसामापोमध्यंक्ववोनूनमंतः ॥ सृजःसिंधूँरहिनाजग्रसानाँऽआदिदेताःप्रविविज्रेजवेन । मुमुक्षमा
णाऽउतयामुमुच्रेधेदेतानरमंतेनितिक्ताः ॥ सध्रीचीःसिंधुमुशतीरिवायन्त्सनाज्जारऽआरितःपूर्भिदासां । अस्तमा
तेपार्थिवावसून्यस्मेजग्मुःसूनृताऽइंद्रपूर्वीः+ ॥ ११ ॥ (१०।९।१३) इंद्रपिबप्रतिकामंसुतस्यप्रातःसावस्तवहिपू
र्वपीतिः । हर्षस्वहंतवेशूरशत्रूनुक्थेभिष्टेवीर्याप्रब्रवाम ॥ यस्तेरथोमनसोजवीयानेंद्रतेनसोमपेयाययाहि । तूयमाते

(१०।९।१३) इंद्रपिबेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैरूपोनभःप्रभेदनइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

हरयः प्रद्रवंतु येभिर्यासि वृषभिर्मंदमानः ॥ हरित्वता वर्चसा सूर्यस्य श्रेष्ठै रूपैस्तन्वं स्पर्शयस्व । अस्माभिरिंद्र सखिभि
र्हुवानः सध्रीचीनो मादयस्वा निपद्य ॥ यस्य त्यत्ते महिमानं मदेष्विमे मही रोदसी नाविविक्तां । तदोक आ हरिभिरिंद्र यु
क्तैः प्रियेभिर्याहि प्रियमन्नमच्छ ॥ यस्य शश्वत्पपिवाँ इंद्र शत्रूननानुकृत्या रण्या चकर्थ । स ते पुरंधिं तविषीमियर्ति स ते
मदाय सुत इंद्र सोमः ॥ १२ ॥ इदं ते पात्रं सनवित्तमिंद्र पिबा सोमम्एना शतक्रतो । पूर्ण आहावो मदिरस्य मध्वो यं विश्व इदभिहर्यंति देवाः ॥ वि हि त्वामिंद्र पुरुधा जनासो हितप्रयसो वृषभ ह्वयंते । अस्माकं ते मधुमत्तमानीमा भुवन्त्सवना तेषु हर्य ॥ प्र त इंद्र पूर्व्याणि प्र नूनं वीर्या वोचं प्रथमा कृतानि । सतीनमन्युरश्रथायो अद्रिं सुवेदनामकृणोर्ब्रह्मणे गां ॥ नि षु सीद गणपते गणेषु त्वामाहुर्विप्रतमं कवीनां । न ऋते त्वत्क्रियते किंचनारे महामर्कं मघवन्चित्रमर्च ॥ अभिख्या नो मघवन्नाधमानान्त्सखे बोधि वसुपते सखीनां । रणं कृधि रणकृत्सत्यशुष्माभक्ते चिदा भजा राये अस्मान् ॥ १३ ॥ (१०।१०।१) तमस्य द्यावापृथिवी सचेतसा विश्वेभिर्देवैरनु शुष्ममावतां । यदैत्कृण्वानो महिमानमिंद्रियं पीत्वी सोमस्य क्रतुमाँ अवर्धत ॥ तमस्य विष्णुर्महिमानमोजसांशुं दधन्वान्मधुनो वि रप्शते । देवेभिरिंद्रो मघवा सया वभिर्वृत्रं जघन्वाँ अभवद्वरेण्यः ॥ वृत्रेण यदहिना बिभ्रदायुधा समस्थिथा युधये शंसमाविदे । विश्वे ते अत्र मरुतः स

दशमेनुवाके षोडश सूक्तानि (१०।१०।१) तमस्येति दशर्चस्य सूक्तस्य वैरूपः शतप्रभेदनो जगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

हत्मनावर्धन्नुग्रमहिमानमिंद्रियं ॥ जज्ञानऽएवव्यबाधतस्पृधःप्रापश्यद्वीरोऽअभिपौंस्यंरणं । अवृश्चदद्रिमवसस्य
दःसृजदस्तभ्नान्नाकंस्वपस्ययापृथुं ॥ आदिंद्रःसत्रातविषीरपत्यतवरीयोद्यावापृथिवीऽअबाधत । अवाभरद्धृषितो
वज्रमायसंशेवंमित्रायवरुणायदाशुषे ॥ १४ ॥ इंद्रस्यात्रतविषीभ्योविरप्शिनऽऋघायतोऽअरंहयंतमन्यवे । वृत्रंय
दुग्रोव्यवृश्चदोजसापोबिभ्रंतंतमसापरीवृतं ॥ यावीर्याणिप्रथमानिकर्त्वामहित्वेभिर्यतमानौसमीयतुः । ध्वांतंतमो
वदध्वसेहतऽइंद्रोमह्नापूर्वहूतावपत्यत ॥ विश्वेदेवासोऽअधवृष्ण्यानितेवर्धयन्त्सोमवत्यावचस्यया । रुद्धंवृत्रमहि
मिंद्रस्यहन्मनाग्निर्नजंभैस्तृष्वन्नमावयत् ॥ भूरिदक्षेभिर्वचनेभिर्ऋक्वभिःसख्येभिःसख्यानिप्रवोचत । इंद्रोधुनिंचचु
मुरिंचदंभयंछ्रद्धामनस्याशृणुतेदभीतये ॥ त्वंपुरूण्याभरास्वश्व्यायेभिर्मंसैनिवचनानिशंसन् । सुगेभिर्विश्वादुरि
तातरेमविदोषुणऽउर्वियागाधमद्य ॥ १५ ॥ (१०।१०।२) घर्मासमंताञ्त्रिवृतंव्यापतुस्तयोर्जुष्टिंमातरिश्वाजगा
म । दिवस्पयोदिधिषाणाऽअवेषन्विदुर्देवाःसहसामानमर्कं ॥ तिस्रोदेष्ट्रायनिर्ऋतीरुपासतेदीर्घश्रुतोविहिजानंति
वह्नयः । तासांनिचिक्युःकवयोनिदानंपरेषुयागुह्येषुव्रतेषु ॥ चतुष्कपर्दायुवतिःसुपेशाघृतप्रतीकावयुनानिवस्ते ।
तस्यांसुपर्णावृषणानिषेदतुर्यत्रदेवादधिरेभागधेयं ॥ एकःसुपर्णःससमुद्रमाविवेशसऽइदंविश्वंभुवनंविचष्टे । तंपाके

(१०।१०।२) घर्मेतिदशर्चस्यसूक्तस्यवैरूपःसध्रिर्विश्वेदेवास्त्रिष्टुप्चतुर्थीजगती । (तापसोघर्मोवाऋषिः)

नमनसापश्यमंतितस्तंमातारेह्लिसऽउंरेह्लिमातरं ॥ सुपर्णंविप्राःकवयोवचोंभिरेकंसंतंबहुधाकल्पयंति । छंदांसिचद
धतोऽअध्वरेषुग्रहान्त्सोमस्यमिमतेद्वादश ॥ १६ ॥ षट्त्रिंशांश्चचतुरःकल्पयंतश्छंदांसिचदधतऽआद्वादशं । यज्ञंवि
मायकवयोमनीषऽऋक्सामाभ्यांप्ररथंवर्तयंति ॥ चतुर्दशान्येमहिमानोऽअस्यतंधीरावाचाप्रणयंतिसप्त । आप्नानं
तीर्थंकऽइहप्रवोंचद्येनपथाप्रपिबंतेसुतस्य ॥ सहस्रधापंचदशान्युक्थायावद्द्यावापृथिवीतावदित्तत् । सहस्रधामहि
मानःसहस्रंयावद्ब्रह्मविष्ठितंतावतीवाक्+ ॥ कश्छंदसांयोगमावेदधीरःकोधिष्ण्यांप्रतिवाचंपपाद । कमृत्विजामष्टमं
शूरमाहुर्हरीऽइंद्रस्यनिचिकायकःस्वित् ॥ भूम्याऽअंतंपर्येकेचरंतिरथस्यधूर्षुयुक्तासोऽअस्थुः । श्रमंस्यदायंविभंजं
त्येभ्योयदायमोभवतिहर्म्येहितः+ ॥ १७ ॥ (१०।१०।३) चित्रऽइच्छिशोस्तरुणस्यवक्षथोनयोमातरावप्येतिधा
तवे । अनूधायदिजीजनदधाचनुववक्षसद्योमहिदूत्यं चरंन् ॥ अग्निर्हनामधायिदन्नपस्तमःसंयोवनायुवतेभस्मना
दता । अभिप्रमुराजुह्वास्वध्वरऽइनोनप्रोथमानोयवसेवृषा ॥ तंवोविंनद्रुपदंदेवमंधसऽइंदुंप्रोथंतंप्रवपंतमर्णवं । आ
सावह्निंनशोचिषाविरप्शिनंमहिव्रतंनसरजंतमध्वनः ॥ वियस्यतेज्रयसानस्याजरधक्षोर्नवाताःपरिसंत्यच्युताः ।
आरण्वासोयुयुधयोनसत्वनंत्रितंनशंतप्रशिषंतऽइष्टये ॥ सऽइदग्निःकण्वतमःकण्वसखार्यःपरस्यांतरस्यतरुषः । अ

(१०।१०।३) चित्रइतिनवर्चस्यसूक्तस्यवार्ष्टिहव्यउपस्तुतोग्निर्जगतीअष्टमीनवम्यौत्रिष्टुप्शकर्यौ ।

ग्निः पातु गृणतोऽअग्निः सूरीनग्निर्ददातु तेषामवो नः ॥ १८ ॥ वाजिन्तमाय सह्यसे सुपित्र्य तृषु च्यवानो ऽअनु जातवेदसे । अनुद्रे चिद्यो धृषता वरं सते महिन्तमाय धन्वनेदविष्यते+ ॥ एवाग्निर्मर्तैः सह सूरिभिर्वसुः ष्टवे सहसः सूनरो नृभिः । मित्रासो न ये सुधिताऽऋतायवो द्यावो न द्युम्नैरभि सन्ति मानुषान् ॥ ऊर्जो नपात्सहसावन्निति त्वोपस्तुतस्य वन्दते वृषा वाक् । त्वां स्तोषाम त्वया सुवीरा द्राघीयऽआयुः प्रतरं दधानाः ॥ इति त्वाग्ने वृष्टिहव्यस्य पुत्राऽउपस्तुतासऽऋषयोऽवोचन् । तांश्च पाहि गृणतश्च सूरीन्वषड्वषळित्यूर्ध्वासोऽअनक्षन्नमो नमऽइत्यूर्ध्वासोऽअनक्षन् ॥ १९ ॥ (१०।१०।४) पिबा सोममहतऽइंद्रियाय पिबा वृत्राय हंतवे शविष्ठ । पिब राये शवसे हूयमानः पिब मध्वस्तृपदिंद्रा वृषस्व ॥ अस्य पिब क्षुमतः प्रस्थितस्येंद्र सोमस्य वरमा सुतस्य । स्वस्तिदा मनसा मादयस्वार्वाचीनो रेवते सौभगाय ॥ ममत्तु त्वा दिव्यः सोमऽइंद्र ममत्तु यः सूयते पार्थिवेषु । ममत्तु येन वरिवश्चकर्थ ममत्तु येन निरिणासि शत्रून् ॥ आ द्विबर्हाऽअमिनो यात्विंद्रो वृषा हरिभ्यां परिषिक्तमंधः । गव्या सुतस्य प्रभृतस्य मध्वः सत्रा खेदामरुशहा वृषस्व ॥ नि तिग्मानि भ्राशयन्भ्राश्यान्यव स्थिरा तनुहि यातुजूनां । उग्राय ते सहो बलं ददामि प्रतीत्या शत्रून्विगदेषु वृश्च ॥ २० ॥ व्य१र्यऽइंद्र तनुहि श्रवांस्योजः स्थिरेव धन्वनोऽभिमातीः । अस्मद्र्यग्वावृधानः सहोभिरनिभृष्टस्तन्वं वावृधस्व ॥ इदं हविर्मघवन्तुभ्यं रातं प्रति सम्राळहृणानो गृ

(१०।१०।४) पिबेति नवर्चस्य सूक्तस्य गौरीविति ऋषिः ... इंद्रस्त्रिष्टुप् । (अग्नियूपोवाकृषिः)

भाय । तुभ्यंसुतोमघवन्तुभ्यंपक्वो३ऽद्धींद्रपिबंचप्रस्थितस्य ॥ अद्धीदिंद्रप्रस्थितेमाहवींषिचनोदधिष्वपचुतोतसोमं ।
प्रयस्वंतःप्रतिहर्यामसित्वासत्याःसंतुयजमानस्यकामाः ॥ प्रेंद्राग्निभ्यांसुवचस्यामियर्मिसिंधाविवप्रेरयंनावमर्कैः । अ
र्याऽइवपरिचरंतिदेवायेऽअस्मभ्यंधनदाऽउद्भिदश्च ॥ २१ ॥ (१०।१०१५) नवाऽउदेवाःक्षुधमिद्वधंददुरुताशि
तमुपगच्छंतिमृत्यवः । उतोरयिःपृणतोनोपदस्यत्युतापृणन्मर्डितारंनविंदते ॥ यऽआध्रायचकमानायपित्वोन्नवा
न्त्सन्रफितायोपजग्मुषे । स्थिरंमनःकृणुतेसेवतेपुरोतोचित्समर्डितारंनविंदते ॥ सऽइद्भोजोयोगृहवेददात्यन्नकामा
यचरतेकृशाय । अरमस्मैभवतियामहूताऽउतापरीषुकृणुतेसखायं ॥ नससखायोनददातिसख्येसचाभुवेसचमाना
यपित्वः । अपास्मात्प्रेयान्नतदोकोऽअस्तिपृणंतमन्यमरणंचिदिच्छेत् ॥ पृणीयादिन्नाधमानायतव्यान्द्राघीयांसमनु
पश्येतपंथां । ओहिवर्ततेरथ्येवचक्रान्यमन्यमुपतिष्ठंतरायः ॥ २२ ॥ मोघमन्नंविंदतेऽअप्रचेताःसत्यंब्रवीमिवधऽ
इत्सतस्य । नार्यमणंपुष्यतिनोसखायंकेवलाघोभवतिकेवलादी ॥ कृषन्नित्फालऽआशितंकृणोतियन्नध्वानमपवृ
ङ्क्तेचरित्रैः । वदन्ब्रह्मावदतोवनीयान्पृणन्नापिरपृणंतमभिष्यात् ॥ एकपाद्भूयोद्विपदोविचक्रमेद्विपात्त्रिपादमभ्येति
पश्चात् । चतुष्पादेतिद्विपदामभिस्वरेसंपश्यन्पंक्तीरुपतिष्ठमानः ॥ समौचिद्धस्तौनसमंविविष्टःसंमातराचिन्नसमंदु

(१०।१०१५) नवाइतिनवर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोभिक्षुर्धनान्नदानंत्रिष्टुवाद्येजगत्यौ ।

हाते । यमयोश्चिन्नसमावीर्याणिज्ञातीचित्संतौनसमंपृणीतः ॥ २३ ॥ (१०।१०।६) अग्नेहंसिन्यत्रिणंदीद्यन्मर्त्ये ष्वा । स्वेक्षयेशुचिव्रत ॥ उतिष्ठसिस्वाहुतोघृतानिप्रतिमोदसे । यत्त्वास्रुचःसमस्थिरन् ॥ सऽआहुतोविरोचतेग्निरी ळेन्योगिरा । स्रुचाप्रतीकमज्यते ॥ घृतेनाग्निःसमज्यतेमधुप्रतीकऽआहुतः । रोचमानोविभावसुः ॥ जरमाणःस मिध्यसेदेवेभ्योहव्यवाहन । तंत्वाहवंतमर्त्याः ॥ २४ ॥ तंमर्ताऽअमर्त्यंघृतेनाग्निंसपर्यत । अदाभ्यंगृहपतिं ॥ अ दाभ्येनशोचिषाग्नेरक्षस्त्वंदह । गोपाऽऋतस्यदीदिहि ॥ सत्वमग्नेप्रतीकेनप्रत्योषयातुधान्यः । उरुक्षयेषुदीद्यत् ॥ तंत्वागीर्भिरुरुक्षयाहव्यवाहंसमीधिरे ॥ यजिष्ठंमानुषेजने ॥ २५ ॥ (१०।१०।७) इतिवाऽइतिमेमनोगामश्वंस नुयामिति । कुवित्सोमस्यापामिति ॥ प्रवाताऽइवदोधतऽउन्मापीताऽअयंसत । कुवि० ॥ उन्मापीताऽअयंसतर थमश्वाऽइवाशवः । कुवि० ॥ उपमामतिरस्थितवाश्रापुत्रमिवप्रियं । कुवि० ॥ अहंतष्टेवबंधुरंपर्यचामिहृदामतिं । कुवि० ॥ नहिमेऽअक्षिपच्चनाच्छान्त्सुःपंचकृष्टयः । कुवि० ॥ २६ ॥ नहिमेरोदसीऽउभेऽअन्यंपक्षंचनप्रति । कुवि० ॥ अभिद्यांमहिनाभुवमभीइमांपृथिवींमहीं । कुवि० ॥ हंताहंपृथिवीमिमांनिदधानीहवेहवा । कुवि० ॥

(१०।१०।६) अग्नेहंसीतिनवर्चस्यसूक्तस्यामहीयवउरुक्षयोरक्षोहाग्निर्गायत्री । (१०।१०।७) इतिवाइतित्रयोदशर्चस्यसूक्तस्यैंद्रो लवोगायत्री ।

ओपमित्पृथिवीमहंजंघनानीहवेहवा । कुवि० ॥ दिविमेऽअन्यःपक्षोऽधोऽअन्यमचीकृपं । कुवि० ॥ अहमस्मि महामहोभिनभ्यमुदीपितः । कुवि० ॥ गृहोयाम्यरंकृतोदेवेभ्योहव्यवाहनः । कुवि० ॥ २७ ॥ इत्यष्टमाष्टके षष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥

द्विपष्टयध्यायेवर्गाः २७ सूक्तानि १४ ऋचः १४० ॥ त्याग. ॥ अश्विभ्या ११ दक्षिणाया. ११ सरमाया. पणिभ्य. सरमाया. पणिभ्य. सरमाया. पणिभ्य. सरमाया. पणिभ्य. सरमाया. पणिभ्य. २ विश्वेभ्योदेवेभ्य. ७ समिद्धायाग्नय. तनूनपात. इळाये. वर्हिप. देवीभ्योद्वार्भ्य. उपासानक्ताभ्या. देवीभ्याहोतृभ्याप्रचेतोभ्या. सरस्वतीळाभारतीभ्य त्वष्ट्र. वनस्पतय. स्वाहाकृतीभ्य. इद्राये. ३० विश्वे-भ्योदेवेभ्य. १० [भे. प विश्वेभ्योदे. ३ परमात्मनइंद्राये. २ यज्ञायपरमात्मन. २ मध्यमायैवाच. गायत्र्यादिछदोभ्य. विश्वेभ्योदेवेभ्य] अग्नय. ९ इद्राये. ९ धनान्नाय. ९ रक्षोघ्नेग्नय. ९ ऐंद्रायलवाये १३ ॥ इत्यष्टमेपष्ट ॥

तदिन्नवाथर्वणोबृहद्दिवोहिरण्यगर्भोदश हिरण्यगर्भःप्राजापत्यःकायंवसुंनाष्टौचित्रमहावासिष्ठआग्नेयंजागतं माद्यांपंचमींचतैयंवेनोवैन्यमिमंनोनवैंद्युत्तमानिहवोग्निवरुणसोमानामाद्याग्नेयींतिस्रश्चाग्नेरात्मस्तवःशिष्टाय थानिपातंसप्तमीजगत्यहमष्टौवागांभृण्यात्मानंतुष्टावंद्वितीयाजगतींनतंशैलूपिःकुल्मलबर्हिषोवामदेव्योवांहो मुग्वैश्वदेवंमुपरिष्टाद्बार्हतंमंत्यात्रिष्टुप्रात्रीकुशिकःसौभरोरात्रिर्वाभारद्वाजीरात्रिस्तवंगायत्रंममाग्नेनवविह

व्यौवैश्वदेवंजगत्यंतंनासत्सप्तप्रजापतिःपरमेष्ठीभाववृत्तंतुंयोयज्ञोयज्ञःप्राजापत्यौजगत्याद्यापप्राचःसुकीर्तिः
काक्षीवतोमध्येनुष्टुप्सोत्तराचाश्विन्यावीजानंशकपूतोनामेधौमैत्रावरुणंन्यंकुसारिण्याद्यालिंगोक्तदेवतांत्या
महासतोबृहत्युपाद्योपांत्येप्रस्तारपंक्तीशेपाविराड्रूपाःप्रोषुसुदाःपैजवनःशाकरमहापांक्तावाद्यौतृचौत्रिष्टुवंतमु
भेयन्मांधातायौवनाश्वौमहापांक्तपंक्तिरंत्यांतामध्यधागोधापश्यद्यस्मिन्कुमारोयामायनोयाममानुष्टुभंहिंके
शीमुनयोवातरशनाजूतिर्वातजूतिर्विप्रजूतिर्वृषाणकःकरिक्रतएतशऋश्यशृंगश्चैकर्चाःकैशिनमुतदेवाःसप्तऋ
पर्यएकर्चावैश्वदेवंतवत्येषळंगऽऔरवोजागतंसूर्यरश्मिर्देवगंधर्वोविश्वावसुरात्मानमस्तौत्पूर्वार्धंसवितारमग्ने
तवाग्निःपावकआग्नेयंविष्टारपंक्तीतिस्रःसतोबृहत्यउपरिष्टाज्ज्योतिरग्नेअच्छाग्निस्तापसोवैश्वदेवमानुष्टुभंह्यम
ष्टौद्व्यृचाःशार्ङ्गाजरितांद्रोणःसारिसृक्वःस्तंवमित्रश्चाग्नेयमाद्येजगत्यौचतस्रस्त्रिष्टुभः ॥ ७ ॥ ॥ ॥

हरिःओम् (१०।१०।८) तदिदासभुवनेषुज्येष्ठंयतोजज्ञऽउग्रस्त्वेषनृम्णः । सद्योजज्ञानोनिरिणातिशत्रूननुयं
विश्वेमदंत्यूमाः ॥ वावृधानःशवसाभूर्योजाःशत्रुर्दासायभियसंदधाति । अव्यनच्चव्यनच्चसस्निसंतेनवंतप्रभृतामदे
षु ॥ त्वेक्रतुमपिवृंजंतिविश्वेद्विर्यदेतेत्रिर्भवंत्यूमाः । स्वादोःस्वादीयःस्वादुनासृजासमदःसुमधुमधुनाभियोधीः ॥

(१०।१०।८) तदिदितिनवर्चस्यसूक्तस्याथर्वणोबृहद्दिवइंद्रस्त्रिष्टुप् ।

इर्तिचिद्धित्वाधनाजयंतंमदेमदेऽअनुमदंतिविप्राः । ओजीयोधृष्णोस्थिरमातनुष्वमात्वादभन्यातुधानादुरेवाः ॥
त्वयावयंशाशद्महेरणेषुप्रपश्यंतोयुधेन्यानिभूरि । चोदयामितऽआयुधावचोभिःसंतेशिशामिब्रह्मणावयांसि ॥ १ ॥ नितद्दधिषेवरंपरं
स्तुषेय्यंपुरुवर्पसमृभ्वमिनतममाप्त्यमाप्त्यानां । आदर्षतेशवसासप्तदानून्प्रसाक्षतेप्रतिमानानिभूरि ॥ इमाब्रह्मबृहद्दिवोऽविवक्तींद्राय
चयस्मिन्नाविथावसादुरोणे । आमातरास्थापयसेजिगत्नूऽअतऽइनोपिकर्वरापुरूणि ॥ इमाब्रह्मबृहद्दिवोऽअथर्वावोच
शूषमग्रियःस्वर्षाः । महोगोत्रस्यक्षयतिस्वराजोदुरश्चविश्वाऽअवृणोदपस्वाः+ ॥ एवामहान्बृहद्दिवोऽअथर्वावोच
त्स्वांतन्वमिंद्रमेव । स्वसारोमातरिभ्वरीररिप्राहिन्वंतिचशवसावर्धयंतिच ॥ २ ॥ (१०।१०।९) हिरण्यगर्भः
समवर्ततताग्रेभूतस्यजातःपतिरेकऽआसीत् । सदाधारपृथिवींद्यामुतेमांकस्मैदेवायहविषाविधेम ॥ यऽआत्मदाबल
दायस्यविश्वऽउपासतेप्रशिषंयस्यदेवाः । यस्यछायामृतंयस्यमृत्युःकस्मै० ॥ यःप्राणतोनिमिषतोमहित्वैकऽइद्राजा
जगतोबभूव । यऽईशेऽअस्यद्विपदश्चतुष्पदःकस्मै० ॥ यस्येमेहिमवंतोमहित्वायस्यसमुद्रंरसयासहाहुः । यस्येमाः
प्रदिशोयस्यबाहूकस्मै० ॥ येनद्यौरुग्रापृथिवीचदृह्ळायेनस्वःस्तभितंयेननाकः । योऽअंतरिक्षेरजसोविमानःकस्मै०
॥ ३ ॥ यंक्रंदसीऽअवसातस्तभानेऽअभ्यैक्षेतांमनसारेजमाने । यत्राधिसूरऽउदितोविभातिकस्मै० ॥ आपोहयद्बृ

(१०।१०।९) हिरण्यगर्भइतिदशर्चस्यसूक्तस्यप्राजापत्योहिरण्यगर्भःप्रजापतिस्त्रिष्टुप् ।

हतीर्विश्वमायन्गर्भंदधानाजनयंतीरग्निं । ततोदेवानांसमवर्ततासुरेकःकस्मै० ॥ यश्चिदापोमहिनापर्यपश्यद्दक्षंदधा
नाजनयंतीर्यज्ञं । योदेवेष्वधिदेवएकआसीत्कस्मै० ॥ मानोहिंसीज्जनितायःपृथिव्यायोवादिवंसत्यधर्माजजान ।
यश्चापश्चंद्राबृहतीर्जजानकस्मै० ॥ प्रजापतेनत्वदेतान्यन्योविश्वाजातानिपरिताबभूव । यत्कामास्तेजुहुमस्तन्नोअ
स्तुवयंस्यामपतयोरयीणां ॥ ४ ॥ (१०।१०।१०) वसुंनचित्रमहसंगृणीषेवामंशेवमतिथिमद्विषेण्यं । सरासते
शुरुधोविश्वधायसोग्निर्होतागृहपतिःसुवीर्यं ॥ जुषाणोअग्नेप्रतिहर्यमेवचोविश्वानिविद्वान्वयुनानिसुक्रतो । घृतनि
र्णिग्ब्रह्मणेगातुमेरयतवदेवाअजनयन्ननुव्रतम् ॥ सप्तधामानिपरियन्नमर्त्योदाशद्दाशुषेसुकृतेमामहस्व । सुवीरेण
रयिणाग्नेस्वाभुवायस्तआनट्समिधातंजुषस्व ॥ यज्ञस्यकेतुंप्रथमंपुरोहितंहविष्मंतईळतेसप्तवाजिनं । शृण्वंतमग्निं
घृतपृष्ठमुक्षणंपृणंतंदेवंपृणतेसुवीर्यं ॥ त्वंदूतःप्रथमोवरेण्यःसहूयमानोअमृतायमत्स्व । त्वांमर्जयन्मरुतोदाशुषोगृ
हेत्वांस्तोमेभिर्भृगवोविरुरुचुः ॥ ५ ॥ इषंदुहन्सुदुघांविश्वधायसंयज्ञप्रियेयजमानायसुक्रतो । अग्नेघृतस्नुस्त्रिर्ऋता
निदीद्यद्वर्तिर्यज्ञंपरियन्त्सुक्रतूयसे ॥ त्वामिदस्याउषसोव्युष्टिषुदूतंकृण्वानाअयजंतमानुषाः । त्वांदेवामहया
य्यायवावृधुराज्यमग्नेनिमृजंतोअध्वरे ॥ नित्वावसिष्ठाअहंतवाजिनंगृणंतोअग्नेविदथेषुवेधसः । रायस्पोषंय

(१०।१०।१०) वसुमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यवासिष्ठश्चित्रमहाअग्निर्जगतीआद्यापंचम्यौत्रिष्टुभौ ।

जमानेपुधारययूयं० ॥ ६ ॥ (१०।१०।११) अयंवेनश्चोदयत्पृश्निगर्भाज्योतिर्जरायूरजसोविमाने । इममपांसंग
मेसूर्यस्यशिशुन्नविप्रामतिभीरिहंति ॥ समुद्रादूर्मिमुदियर्तिवेनोनभोजाःपृष्ठंहर्यतस्यदर्शि । ऋतस्यसानावधिविष्टपि
भ्राट्समानंयोनिमभ्यनूपतव्राः+ ॥ समानंपूर्वीरभिवावशानास्तिष्ठन्वत्सस्यमातरःसनीळाः । ऋतस्यसानावधिचक्र
माणारिहंतिमध्वोऽअमृतस्यवाणीः ॥ जानंतोरूपमकृपंतविप्रामृगस्यघोषंमहिपस्यहिग्मन् । ऋतेनयंतोऽअधिसिंधुम
स्थुर्विदद्गंधर्वोऽअमृतानिनाम ॥ अप्सराजारमुपसिष्मियाणायोपाविभर्तिपरमेव्योमन् । चरत्प्रियस्ययोनिषुप्रियः
सन्सीदत्पक्षेहिरण्ययेसवेनः+ ॥ ७ ॥ नाकेसुपर्णमुपयत्पतंतंहृदावेनंतोऽअभ्यचक्षतत्वा । हिरण्यपक्षंवरुणस्यदूतंय
मस्ययोनौशकुनंभुरण्युं+ ॥ ऊर्ध्वोगंधर्वोऽअधिनाकेऽअस्थात्प्रत्यङ्चित्राविभ्रदस्यायुधानि । वसानोऽअत्कंसुरभिं
दृशेकंस्वर्णनामजनतप्रियाणि ॥ द्रप्सःसमुद्रमभियज्जिगातिपश्यन्गृध्रस्यचक्षसाविधर्मन् । भानुःशुक्रेणशोचिषा
चकानस्तृतीयेचक्रेरजसिप्रियाणि ॥ ८ ॥ (१०।१०।१२) इमंनोऽअग्नऽउपयज्ञमेहिपंचयामंत्रिवृतंसप्ततंतुं । अ
सोहव्यवाळुतनःपुरोगाज्योगेवदीर्घतमऽआशयिष्ठाः ॥ अदेवाद्देवःप्रचतागुहायन्प्रपश्यमानोऽअमृतत्वमेमि । शि

(१०।१०।११) अयमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यभार्गवोवेनोवेनस्त्रिष्टुप्। (१०।१०।१२) इमंनइतिनवर्चस्यसूक्तस्याद्यायाःपंचम्यादिचतसृणांचा
ग्निवरुणसोमाऋषयःद्वितीयादितिसृणामग्निर्ऋषिःआद्यानाचतसृणामग्निःपंचमीसप्तम्यष्टमीनांवरुणःषष्ठ्याःसोमोनवम्याःसोमेंद्रौत्रिष्टुप्-

वंयत्संतमशिवोजहामिस्वात्सख्यादरणींनाभिमेमि ॥ पश्यन्नन्यस्याऽअतिथिंवयायाऽऋतस्यधामविमिमेपुरूणि । शंसामिपित्रेऽअसुरायशेवमयज्ञियाद्यज्ञियंभागमेमि ॥ बह्वीःसमाऽअकरमंतरस्मिन्निंद्रंवृणानःपितरंजहामि । अग्निः सोमोवरुणस्तेच्यवंतेपर्यावर्द्राष्ट्रंतदवाम्यायन् ॥ निर्मायाऽउत्येऽअसुराऽअभूवन्त्वंचमावरुणकामयासे । ऋतेनराजन्नृतंविविंचन्ममराष्ट्रस्याधिपत्यमेहि ॥ ९ ॥ इदंस्वरिदमिदासवाममयंप्रकाशऽउर्वं१तरिक्षं । हनाववृत्रंनिरेहि सोमहविष्वासंतंहविषायजाम ॥ कविःकवित्वादिविरूपमासजदप्रभूतीवरुणोनिरपःसृजत् । क्षेमंकृण्वानाजनयोनसिंधवस्ताऽअस्यवर्णंशुचयोभरिभ्रति ॥ ताऽअस्यज्येष्ठमिंद्रियंसचंतेताऽईमाक्षेतिस्वधयामदंतीः । ताऽईंविशोनराजानंवृणानावीभत्सुवोऽअपवृत्रादतिष्ठन् ॥ बीभत्सूनांसयुजंहंसमाहुरपांदिव्यानांसख्येचरंतं । अनुष्टुभमनुचर्चूर्यमाणमिंद्रंनिचिक्युःकवयोमनीषा ॥ १० ॥ (१०।१०।१३) अहंरुद्रेभिर्वसुभिश्चराम्यहमादित्यैरुतविश्वदेवैः । अहंमित्रावरुणोभाबिभर्म्यहमिंद्राग्नीऽअहमश्विनोभा ॥ अहंसोममाहनसंबिभर्म्यहंत्वष्टारमुतपूषणंभगं । अहंदधामिद्रविणंहविष्मतेसुप्राव्येयजमानायसुन्वते ॥ अहंराष्ट्रीसंगमनीवसूनांचिकितुषीप्रथमायज्ञियानां । तांमादेवाव्यदधुःपुरुत्राभूरिस्थात्रांभूर्यावेशयंतीं ॥ मयासोऽअन्नमत्तियोविपश्यतियःप्राणितियऽईंशृणोत्युक्तं । अमंतवोमां

सप्तमीजगती । (१०।१०।१३) अहंरुद्रेभिरित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यांभृणिर्वागाम्भृणिर्वाक्त्रिष्टुप्द्वितीयाजगती ।

तऽउपक्षियंतिश्रुधिश्रुतश्रद्धिवंतेवदामि ॥ अहमेवस्वयमिदंवदामिजुष्टंदेवेभिरुतमानुषेभिः । यंकामयेतंतमुग्रंकृ
णोमितंब्रह्माणंतमृषिंतंसुमेधां+ ॥ ११ ॥ अहंरुद्रायधनुरातनोमिब्रह्मद्विषेशरवेहंतवाऽउ । अहंजनायसमदंकृणोम्य
हंद्यावापृथिवीऽआविवेश ॥ अहंसुवेपितरमस्यमूर्धन्ममयोनिरप्स्वंतःसमुद्रे । ततोवितिष्ठेभुवनानुविश्वोतामूंद्यांव
र्ष्मणोपस्पृशामि ॥ अहमेववातऽइवप्रवाम्यारभमाणाभुवनानिविश्वा । परोदिवापरऽएनापृथिव्यैतावतीमहिनासं
वभूव ॥ १२ ॥ (१०।१०।१४) नतमंहोनदुरितंदेवासोऽअष्टमर्त्यं । सजोषसोयमर्यमामित्रोनयंतिवरुणोऽअति
द्विषः ॥ तद्धिवयंवृणीमहेवरुणमित्रार्यमन् । येनानिरंहसोयूयंपाथनेथाचमर्त्यमतिद्विषः ॥ तेनूनंनोयमूतयेवरुणो
मित्रोऽर्यमा । नयिष्ठाऽउनोनेषणिपर्षिष्ठाऽउनःपर्षण्यतिद्विषः ॥ यूयंविश्वंपरिपाथवरुणोमित्रोऽर्यमा । युष्मा
कंशर्मणिप्रियेस्यामसुप्रणीतयोतिद्विषः ॥ आदित्यासोऽअतिस्रिधोवरुणोमित्रोऽर्यमा । उग्रंमरुद्भीरुद्रंहुवेमेंद्रमग्निं
स्वस्तयेतिद्विषः ॥ नेतारऽऊषुणस्तिरोवरुणोमित्रोऽर्यमा । अतिविश्वानिदुरिताराजानश्चर्षणीनामतिद्विषः ॥ शुनम
स्मभ्यमूतयेवरुणोमित्रोऽर्यमा । शर्मयच्छंतुसप्रथऽआदित्यासोयदीमहेऽअतिद्विषः ॥ यथाहत्यद्वसवोगौर्यंचित्प

(१०।१०।१४) नतमित्यष्टर्चस्यसूक्तस्यशैलूषिःकुल्मलबर्हिषोविश्वेदेवाउपरिष्टाद्बृहत्यंत्यात्रिष्टुप् । (अत्रवामदेव्योंहोमुक्पाक्षिकऋषिः ।
कुल्मलबर्हिषइत्यदंतंप्रातिपदिकं) ।

दिषितामममुंचतायजत्राः । एवोष्व१स्मन्मुंचताव्यंहः प्रतार्यग्नेप्रतरन्नऽआयुः ॥ १३ ॥ (१०।१०।१५) रात्रीव्य ख्यदायतीपुरुत्रादेव्य१क्षभिः । विश्वाऽअधिश्रियोधित ॥ ओर्वप्राऽअमर्त्यानिवतोदेव्यु१द्वतः । ज्योतिषावाधते तमः ॥ निरुस्वसारमस्कृतोषसंदेव्यायती । अपेदुहासतेतमः ॥ सानोऽअद्ययस्यावयंनितेयामन्नविक्ष्महि । वृक्षेनवे सतिवयः ॥ निग्रामासोऽअविक्षतनिपद्वंतोनिपक्षिणः । निश्येनासश्चिदर्थिनः ॥ यावयावृक्य१ंवृकंयवयस्तेनमूर्म्ये । अथानःसुतराभव ॥ उपमापेपिशत्तमःकृष्णंव्यक्तमस्थित । उषऽऋणेवयातय ॥ उपतेगाऽइवाकरंवृणीष्वदुहितर्दिवः । रात्रिस्तोमंनजिग्युषे ॥१४॥ (परिशिष्टं॥ आरात्रिपार्थिवंरजःपितरःप्रायुधामभिः । दिवःसदांसिबृहतीवितिष्ठसऽआ त्वेषंवर्ततेतमः॥ येतेरात्रीनृचक्षसोयुक्तासोनवतिर्नव । अशीतिःसंत्वष्टाऽउतोतेसप्तसप्ततीः॥ रात्रींप्रपद्येजननींसर्वभू तनिवेशनीं । भद्रांभगवतींकृष्णांविश्वस्यजगतोनिशां ॥ संवेशिनींसंयमिनींग्रहनक्षत्रमालिनीं । प्रपन्नोहंशिवांरात्रीं भद्रेपारमशीमहिभद्रेपारमशीमह्योंनमः ॥ १ ॥ स्तोष्यामिप्रयतोदेवींशरण्यांवहृचप्रियां । सहस्रसंमितांदुर्गांजातवेद सेसुनवामसोमं ॥ शांत्यर्थंतद्द्विजातीनामृषिभिःसोमपाश्रिताः । ऋग्वेदेत्वंसमुत्पन्नारातीयतोनिर्दहातिवेदः ॥ येत्वां देविप्रपद्यंतिब्राह्मणाहव्यवाहनीं । अविद्यावहुंविद्यावासनःपर्षदतिदुर्गाणिविश्वा ॥ येऽअग्निवर्णांशुभांसौम्यकीर्त

(१०।१०।१५) रात्रीत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यसौभरःकुशिकोरात्रिर्गायत्री । (अत्रभारद्वाजीरात्रिरूपिकापाक्षिकी) ।

दुर्गेषुविषमेघोरेसंग्रामेरिपुसंकटे । अग्निचो

यिष्यंतियेद्विजाः । तान्तारयतिदुर्गाणिनावेवसिंधुंदुरितात्यग्निः ॥ २ ॥ दुर्गेषुविषमेघोरेसंग्रामेरिपुसंकटे । अग्निचो
यिष्यंतियेद्विजाः । तान्तारयतिदुर्गाणिनावेवसिंधुंदुरितात्यग्निः । मोहयित्वाप्रपद्यंतेतेषांमेऽअभयंकुरुतेषांमेऽअभयंकुरु ॥
रनिपातेषुदुष्टग्रहनिवारणे ॥ दुर्गेषुविषमेषुत्वंसंग्रामेषुवनेषुच । मोहयित्वाप्रपद्यंतेतेषांमेऽअभयंकुरु ॥ ३ ॥ तामग्निवर्णा
केशिनींसर्वभूतानांपंचमीतिचनामच । सामांसमानिशादेवीसर्वतःपरिरक्षतुसर्वतःपरिरक्षत्वोन्नमः ॥ ३ ॥ तामग्निवर्णा
तपसाज्वलंतींवैरोचनींकर्मफलेषुजुष्टां । दुर्गांदेवींशरणमहंप्रपद्येसुतरसितरसेनमःसुतरसितरसेनमः ॥ दुर्गादुर्गेषुस्थाने
पुशंनोदेवीरभिष्टये । यऽइमंदुर्गास्तवंपुण्यंरात्रौरात्रौसदापठेत् ॥ रात्रिःकुशिकसोभरोरात्रिर्वाभारद्वाजीरात्रिस्तवोगा
यत्री । रात्रीसूक्तंजपेन्नित्यंतत्कालमुपपद्यते ॥ उलूकयातुंशुशुलूकयातुंजहिश्वयातुमुतकोकयातुं । सुपर्णयातुमुतगृ
ध्रयातुंदृषदेवप्रमृणरक्षऽइंद्र ॥ पिशंगभृष्टिमंभृणंपिशाचिमिंद्रसंमृण । सर्वंरक्षोनिर्बर्हय ॥ ४ ॥ हिमस्यत्वाजरायु
णाशालेपरिव्ययामसि । उतह्रदोहिनोधियोग्निर्ददातुभेषजं ॥ शिशीतह्रदोहिनोधियोग्निर्ददातुभेषजं । अंतिकाम
ग्निमजनयदूर्वीतःशिशुलागमत् ॥ अजातपुत्रपक्षायाहृदयंममदूयते । विपुलंवनंबह्वाकाशंचरजातवेदःकामाय ॥
मांचरक्षपुत्रांश्चशरणमभूत्तव । पिंगाक्षलोहितग्रीवकृष्णवर्णनमोस्तुते ॥ अस्मान्निवर्हैरस्येनांसागरस्योर्मयोयथा ।
इंद्रःक्षत्रंददातुवरुणमभिषिंचतु ॥ शत्रवोनिधनंयांतुजयत्वंब्रह्मतेजसा ॥ ५ ॥ कपिलजटींसर्वभक्षंचाग्निंप्रत्यक्षदै
वतं ॥ वरुणंचवशाम्यग्नेममपुत्रांश्चरक्षतुममपुत्रांश्चरक्षत्वोन्नमः ॥ साग्रंवर्षशतंजीवपिबखादचमोदच ॥ दुःखितांश्चद्विं

जांश्चैवप्रजांचपशुपालय ॥ यावदादित्यस्तपतियावभ्राजतिचंद्रमाः । यावद्वायुःप्लवायतितावज्जीवजयाजय ॥ येनं
केनप्रकारेणकोहिनामनुजीवति । परेषामुपकारार्थंयज्जीवतिसजीवति । एतांवैश्वानरींसर्वदेवान्नमोस्तुते ॥ नचौर
भयंनचसर्पभयंनचव्याघ्रभयंनचमृत्युभयं । यस्यापमृत्युर्नचमृत्युःसर्वंलभतेसर्वंजयते ॥ ६ ॥ इतिपरिशिष्टं ॥)
(१०।१०।१६) ममाग्नेवर्चोविहवेष्वस्तुवयंत्वेंधानास्तन्वंपुषेम । मह्यंनमंतांप्रदिशश्चतस्रस्त्वयाध्यक्षेणपृतनाजये
म ॥ ममदेवाविहवेसंतुसर्वइंद्रवंतोमरुतोविष्णुरग्निः । ममांतरिक्षमुरुलोकमस्तुमह्यंवातःपवतांकामेऽअस्मिन् ॥
मयिदेवाद्रविणमायजंतांमय्याशीरस्तुमयिदेवहूतिः । दैव्याहोतारोवनुषंतपूर्वेरिष्टाःस्यामतन्वासुवीराः ॥ मह्यंयजं
तुममयानिहव्याकूतिःसत्यामनसोमेऽअस्तु । एनोमानिगांकतमच्चनाहंविश्वेदेवासोऽअधिवोचतानः ॥ देवीःषळु
र्वीरुरुनःकृणोतविश्वेदेवासऽइहवीरयध्वं । माहास्महिप्रजयामातनूभिर्मारधामद्विषतेसोमराजन् ॥ १५ ॥ अग्नेम
न्युंप्रतिनुदन्परेषामदब्धोगोपाःपरिपाहिनस्त्वं । प्रत्यंचोयंतुनिगुतःपुनस्तेऽमैषांचित्तंप्रबुधांविनेशत् ॥ धाताधातृ
णांभुवनस्ययस्पतिर्देवंत्रातारमभिमातिषाहं । इमंयज्ञमश्विनोभाबृहस्पतिर्देवाःपांतुयजमानंन्यर्थात् ॥ उरुव्यचा
नोमहिषःशर्मयंसदस्मिन्हवेपुरुहूतःपुरुक्षुः । सनःप्रजायैहर्यश्वमृळयेंद्रमानोरीरिषोमापरादाः ॥ येनःसपत्नाऽअपते

(१०।१०।१६) ममाग्नइतिनवर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोविहव्योविश्वेदेवास्त्रिष्टुबंत्याजगती ।

भवंत्विंद्राग्निभ्यामवबाधामहेतान् । वसंवोरुद्राऽआदित्याऽउपरिस्पृशंमोग्रंचेत्तारमधिराजमक्रन् ॥ (परिशिष्टं ॥
अर्वाञ्चमिंद्रममुतौहवामहेयोगोजिद्धनजिदश्वजिद्यः । इमंनोयज्ञंविहवेजुषस्वास्यकुर्मोहरिवोमेदिनंत्वा) ॥ १६ ॥
(परिशिष्टं ॥ आयुष्यंवर्चस्यंरायस्पोषमौद्भिदं । इदंहिरण्यंवर्चस्वज्जैत्रायाविशतादिमाम् ॥ उच्चैर्वाजीपृतनापाट्सं
भासाहंधनंजयं । सर्वाःसमग्राऽऋद्धयोहिरण्येस्मिन्समाहिताः ॥ शुनमहंहिरण्यस्यपितुर्मानेवजग्रभ । तेनमांसूर्य
त्वचमकरंपूरुषुप्रियं ॥ सम्राजंचविराजंचाभिष्टिर्याचमेध्रुवा । लक्ष्मीराष्ट्रस्ययामुखेतयामामिंद्रसंसृज ॥ अग्नेःप्रजा
तंपरियद्धिरण्यममृतंयज्ञेऽअधिमर्त्येषु । यऽएनद्वेदसइदेनमर्हतिजरामृत्युर्भवतियोविभर्ति ॥ १ ॥ यद्वेदराजावरु
णोयद्वदेवीसरस्वती । इंद्रोयद्वृत्रहावेदतन्मेवर्चसऽआयुषे ॥ नतद्रक्षांसिनपिशाचास्तरंतिदेवानामोजःप्रथमजंह्ये१
तत् । योविभर्तिदाक्षायणाहिरण्यंसदेवेषुकृणुतेदीर्घमायुःसमनुष्येषुकृणुतेदीर्घमायुः ॥ यदाबध्नन्दाक्षायणाहिरण्यंश
तानीकायसुमनस्यमाना । तन्नऽआबध्नामिशतशारदायायुष्मान्जरदष्टिर्यथासत् ॥ घृतादुल्लुप्तंमधुमत्सुवर्णंधनंजयंध
रुणंधारयिष्णु ॥ ऋणक्सपत्नादधरांश्चकृण्वदारोहमांमहतेसौभगाय ॥ प्रियंमाकुरुदेवेषुप्रियंराजसुमाकुरु । प्रियं
विश्वेषुगोप्तेषुमयिधेहिरुचारुचं ॥ अग्निर्येनविराजतिसूर्योयेनविराजति ॥ विराज्येनविराजतितेनास्मान्ब्रह्मणस्पते

विराजसमिधंकुरु ॥ २ ॥ इतिपरिशिष्टं ॥) (१०।११।१) नासदासीन्नोसदासीत्तदानींनासीद्रजोनोव्योमापरो
यत् । किमावरीवःकुहकस्यशर्मन्नंभःकिमासीद्गहनंगभीरं ॥ नमृत्युरासीदमृतंनतर्हिनरात्र्याऽअह्नऽआसीत्प्रकेतः ।
आनीदवातंस्वधयातदेकंतस्माद्धान्यन्नपरःकिंचनास ॥ तमऽआसीत्तमसागूळ्हमग्रेप्रकेतंसलिलंसर्वमाऽइदं । तुच्छ्ये
नाभ्वपिहितंयदासीत्तपसस्तन्महिनाजायतैकं ॥ कामस्तदग्रेसमवर्तताधिमनसोरेतःप्रथमंयदासीत् । सतोबंधुमसति
निरविंदन्हृदिप्रतीष्याकवयोमनीषा ॥ तिरश्चीनोविततोरश्मिरेषामधःस्विदासी३दुपरिस्विदासी३त् । रेतोधाऽ
आसन्महिमानऽआसन्स्वधाऽअवस्तात्प्रयतिःपरस्तात् ॥ कोऽअद्धावेदकऽइहप्रवोचत्कुतऽआजाताकुतऽइयंविसृ
ष्टिः । अर्वाग्देवाऽअस्यविसर्जनेनाथाकोवेदयतऽआबभूव ॥ इयंविसृष्टिर्यतऽआबभूवयदिवादधेयदिवान । योऽअ
स्याध्यक्षःपरमेव्योमन्त्सोऽअंगवेदयदिवानवेद ॥ १७ ॥ (१०।११।२) योयज्ञोविश्वतस्तंतुभिस्ततऽएकशतंदेवक
र्मेभिरायतः । इमेवयंतिपितरोयऽआययुःप्रवयापवयेत्यासतेतते ॥ पुमाँऽएनंतनुतऽउत्कृणत्तिपुमान्वितत्नेऽअधि
नाकेऽअस्मिन् । इमेमयूखाऽउपसेदुरूसदःसामानिचक्रुस्तसराण्योतवे ॥ कासीत्प्रमाप्रतिमाकिंनिदानमाज्यंकिमासी

एकादशेनुवाकेत्रयोविंशतिसूक्तानि (१०।११।१) नासदितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यपरमेष्ठीप्रजापतिर्भाववृत्तिस्त्रिष्टुप् । (१०।११।२) योयज्ञ
इतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यप्राजापत्योयज्ञोभाववृत्तिस्त्रिष्टुबाद्याजगती ।

स्यासवि

त्परिधिःकऽआसीत् । छंदुःकिमासीत्प्रऽउगंकिमुक्थंयद्देवादेवमयजंतविश्वे ॥ अग्नेर्गायत्र्यभवत्सयुग्वोष्णिहयासवि

त्परिधिःकऽआसीत् । छंदः किमासीत्प्रऽउगंकिमुक्थंयद्देवादेवमयजंतविश्वे ॥ विराणिमित्रावरुणयोरभिश्रीरिंद्रस्यत्रिष्टुबिह

तासंबभूव । अनुष्टुभासोमऽउक्थैर्महस्वान्बृहस्पतेर्बृहतीवाचमावत् ॥ चाक्रुप्रेतेनऽऋषयोमनुष्यायज्ञेजातेपितरो

भागोऽअह्नः । विश्वान्देवान्जगत्याविवेशतेनचाक्लृप्रऽऋषयोमनुष्याः ॥ सहस्तोमाःसहछंदसऽआवृतःसहप्रमाऽऋषयःसप्त

नःपुराणे । पश्यन्मन्येमनसाचक्षसातान्यऽइमंयज्ञमयजंतपूर्वे ॥ १८ ॥ (१०।१११२) अपप्राचऽइंद्रविश्वाँ

दैव्याः । पूर्वीपांपंथामनुदृश्यधीराऽअन्वालेभिरेरथ्योन रश्मीन् ॥ कुविदंगयवमंतोयवंचि

ऽअमित्रानपपाचोऽअभिभूतेनुदस्व । अपोदीचोऽअपशूराधराचऽउरौयथातवशर्मन्मदेम ॥ नहिस्थूर्यृतुथायातमस्तिनोतश्रवो

द्यथादांत्यनुपूर्वंवियूय । इहेहैषांकृणुहिभोजनानियेबर्हिषोनमोवृक्तिंनजग्मुः ॥ युवंसुराममश्विनानमुचावासुरेसचा । वि

विविदेसंगमेषु । गव्यंतऽइंद्रंसख्यायविप्राऽअश्वायंतोवृषणंवाजयंतः ॥ यत्सुरामंव्यपिबःशचीभिः

पिपानाशुभस्पतीऽइंद्रंकर्मस्वावतं ॥ पुत्रमिवपितराव्श्विनोभेंद्रावथुःकाव्यैर्दंसनाभिः । बाधतांद्वेषोऽअभयंकृणो

सरस्वतीत्वामघवन्नभिष्णक् ॥ इंद्रःसुत्रामास्ववाँऽअवोभिःसुमृळीकोभवतुविश्ववेदाः । ससुत्रामास्ववाँऽइन्द्रोऽअस्मेऽआराच्चिद्द्वे

तुसुवीर्यस्यपतयःस्याम ॥ तस्यवयंसुमतौयज्ञियस्यापिभद्रेसौमनसेस्याम ।

(१०।१११३) अपप्राचइतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यकाक्षीवतःसुकीर्तिरिंद्रश्चतुर्थीपंचम्योरश्विनौत्रिष्टुप्चतुर्थ्यनुष्टुप् ।

पः सनुतर्युयोतु ॥ १९ ॥ (१०।११।४) ईजानमिद्द्यौर्गूर्तावसुरीजानंभूमिरभिप्रभूषणि । ईजानंदेवावश्वि
नावभिसुम्नैरवर्धतां ॥ तावांमित्रावरुणाधारयत्क्षितीसुषुम्नेषितत्वतायजामसि । युवोःक्राणायसख्यैरभिष्यामरक्ष
सः ॥ अधाचिन्नुयद्दिधिषामहेवामभिप्रियंरेक्णःपत्यमानाः । दद्वाँवायत्पुष्यतिरेक्णःसम्वारन्नकिरस्यमघानि ॥
असावन्योऽअसुरसूयतद्यौस्त्वंविश्वेषांवरुणासिराजा । मूर्धारथस्यचाकन्नैतावतैनसांतकध्रुक् ॥ अस्मिन्त्स्वेतच्छ
कपूतऽएनोहितेमित्रेनिगतान्हंतिवीरान् । अवोर्वायद्धात्तनूष्ववंःप्रियासुयज्ञियास्वर्वा ॥ युवोर्हिमातादितिर्विचेत
साद्यौर्नभूमिःपयसापुपूतनि । अवप्रियादिदिष्टनसूरोनिनिक्तरश्मिभिः ॥ युवंह्यप्नराजावसीदतंतिष्ठद्रथंनधूर्षदंवन
र्षदं । तानःकणूकयंतीर्नृमेधस्तत्रेऽअंहसःसुमेधस्तत्रेऽअंहसः ॥ २० ॥ (१०।११।५) प्रोष्वस्मैपुरोरथमिंद्रायशूष
मर्चत । अभीकेचिदुलोककृत्संगेसमत्सुवृत्रहास्माकंबोधिचोदितानभंतामन्यकेषांज्याकाऽअधिधन्वसु ॥ त्वंसिंधूँर
वासृजोधराचोऽअहन्नहिं । अशत्रुरिंद्रजज्ञिषेविश्वंपुष्यसिवार्यंतंत्वापरिष्वजामहेनभंता० ॥ विषुविश्वाऽअरातयो
र्योनशंतनोधियः । अस्तासिशत्रवेवधंयोनऽइंद्रजिघांसतियातेरातिर्ददिर्वसुनभंता० ॥ योनऽइंद्राभितोजनोवृका

(१०।११।४) ईजानमितिसप्तर्चस्यसूक्तस्यनामेधःशकपूतोमित्रावरुणावाद्यायागुभूम्यश्विनोविराड्रूपाःआद्यान्यंकुसारिणीद्वितीयापष्ठ्यौ
प्रस्तारपंक्तीअंत्यामहासतोबृहती। (१०।११।५) प्रोष्विति सप्तर्चस्यसूक्तस्यसुदाःपैजवनइंद्रःशक्वरीचतुर्थ्यादितिस्रोमहापंक्तयोंत्यात्रिष्टुप् ।

युरादिदेशति । अधस्पदंतमींकृधिविव्राधोऽअसिसासुहिर्नभंता० ॥ योनऽइंद्राभिदासतिसनाभिर्यश्चनिष्ट्यः । अव तस्यबलंतिरमहीवद्यौरधत्मनानभंता० ॥ वयमिंद्रत्वायवःसखित्वमारंभामहे । ऋतस्यनःपथानयातिविश्वानिदुरि तानभंता० ॥ असम्भ्यंसुत्वमिंद्रतांशिक्षयादोहतेप्रतिवरंजरित्रे । अच्छिद्रोध्नीपीपयद्यथानःसहस्रधारापयसामहीगौः+ ॥ २१ ॥ (१०।११।६) उभेयदिंद्ररोदसीऽआपप्राथोषाऽइव । महांतंत्वामहीनांसम्राजंचर्षणीनांदेवीजनित्र्यजी जनद्भद्राजनित्र्यजीजनत् ॥ अवस्मदुर्हणायतोमर्तस्यतनुहिस्थिरं । अधस्पदंतमींकृधियोऽअस्मॉऽआदिदेशतिदेवी० ॥ अवत्यावृहतीरिपोविश्वश्चंद्राऽअमित्रहन् । शचीभिःशक्रधूनुहीद्रविश्वाभिरूतिभिर्देवी० ॥ अवयत्त्वंशतक्रतविंद्रवि श्वानिधूनुषे । रयिंनसुन्वतेसचासहस्रिणीभिरूतिभिर्देवी० ॥ अवस्वेदाऽइवाभितोविष्वक्पतंतुदिद्यवः । दूर्वाया ऽइवतंतवोव्य१स्मदेतुदुर्मतिर्देवी० ॥ दीर्घंह्यंकुशंयथाशक्तिंबिभर्षिमंतुमः । पूर्वेणमघवन्पदाजोवयांयथायमोदेवी० ॥ नर्किदेवामिनीमसिनकिरायोपयामसिमंत्रश्रुत्यंचरामसि । पक्षेभिरपिकक्षेभिरत्राभिसंरभामहे ॥ २२ ॥ (१०।११।७) यस्मिन्वृक्षेसुपलाशेदेवैःसंपिबतेयमः । अत्रानोविश्पतिःपितापुराणॉऽअनुवेनति ॥ पुराणॉऽअनुवेनंतंचरंतंपापया

(१०।११।६) उभेयदितिसप्तर्चस्यसूक्तस्ययौवनाश्वोमाधातेंद्रःअत्यानातिमृणामर्धर्चागोधेंद्रोमह्यापंक्तिरंत्यापंक्ति. । (१०।११।७) यस्मि न्नितिसप्तर्चस्यसूक्तस्ययामायनःकुमारोयमोनुष्टुप् ।

मुया । असूयन्नभ्यचाकशंतस्मांऽअस्पृहयंपुनः ॥ यंकुमारनवंरथमचक्रंमनसाकृणोः । एकेषंविश्वतःप्रांचमपश्यन्न
धितिष्ठसि ॥ यंकुमारप्रावर्तयोरथंविप्रेभ्यस्परि । तंसामानुप्रावर्ततसमितोनाव्याहितं ॥ कःकुमारमजनयद्रथंकोनि
रवर्तयत् । कःस्वित्तदद्यनोब्रूयादनुदेयीयथाभवत् ॥ यथाभवदनुदेयीततोऽअग्रमजायत । पुरस्ताद्बुध्नऽआततःप
श्चान्निरयणंकृतं+ ॥ इदंयमस्यसादनंदेवमानंयदुच्यते । इयमस्यधम्यतेनाळीरयंगीर्भिःपरिष्कृतः ॥ २३ ॥
(१०।११।८) केश्यग्निंकेशीविषंकेशीबिभर्तिरोदसी । केशीविश्वंस्वर्दृशेकेशीदंज्योतिरुच्यते ॥ मुनयोवातरश
नाःपिशंगावसतेमला । वातस्यानुध्राजिंयंतियद्देवासोऽअविक्षत ॥ उन्मदितामौनेयेनवातांऽआतस्थिमावयं । शरी
रेदस्माकंयूयंमर्तासोऽअभिपश्यथ ॥ अंतरिक्षेणपततिविश्वारूपावचाकशत् । मुनिर्देवस्यदेवस्यसौकृत्यायसखाहि
तः+ ॥ वातस्याश्वोवायोःसखाथोदेवेषितोमुनिः । उभौसमुद्रावाक्षेतियश्चपूर्वऽउतापरः ॥ अप्सरसांगंधर्वाणांमृगा
णांचरणेचरन् । केशीकेतस्यविद्वान्सखास्वादुर्मदिन्तमः ॥ वायुरस्माऽउपामंथत्पिनष्टिस्माकुनन्नमा । केशीविषस्य

(१०।११।८) केशीतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यवातरशनाजूतिर्वातजूतिर्विप्रजूतिर्वृषाणकःकरिक्रतएतशऋष्यश्रृंगइतिक्रमेणैकर्चाऋषयः
केश्यग्निसूर्यवायवोदेवताअनुष्टुप् ।

पात्रेणयद्रुद्रेणापिबत्सह+ ॥ २४ ॥ (१०।११।९) उतदेवाऽअवहितंदेवाऽउन्नयथापुनः । उतागश्चक्रुषंदेवादेवा जीवयथापुनः ॥ द्वाविमौवातोवातऽआसिंधोरापरावतः । दक्षंतेऽअन्यऽआवातुपरान्योवातुयद्रपः ॥ आवातवा हिभेषजंविवातवाहियद्रपः । त्वंहिविश्वभेषजोदेवानांदूतऽईयसे ॥ आत्वागमंशंतातिभिरथोऽअरिष्टतातिभिः । दक्षंतेभद्रमाभार्षंपरायक्ष्मंसुवामिते ॥ त्रायंतामिहदेवास्त्रायतांमरुतांगणः । त्रायंतांविश्वाभूतानियथायमरपाऽअ सत् ॥ आपऽइद्वाऽउभेषजीरापोऽअमीवचातनीः ॥ आपःसर्वस्यभेषजीस्तास्तेकृण्वन्तुभेषजं+ ॥ हस्ताभ्यांदशशाखा भ्यांजिह्वावाचःपुरोगवी । अनामयित्नुभ्यांत्वाताभ्यांत्वोपस्पृशामसि ॥ २५ ॥ (१०।११।१०) तवत्यऽइंद्रसख्ये पुवह्न्यऽऋतंमन्यानाव्यदर्दिरुर्वलं । यत्रादशस्यन्नुपसोरिणन्नपःकुत्सायमन्मन्नह्यश्चदंसयः ॥ अवासृजःप्रस्वःश्वंच यौगिरीनुदाजऽउस्राऽअपिबोमधुप्रियं । अवर्धयोवनिनोऽअस्यदंससाशुशोचसूर्यऽऋतजातयागिरा+ ॥ विसूर्योम ध्येऽअमुचद्रथंदिवोविदद्दासायप्रतिमानमार्यः । दृह्णानिपिप्रोरसुरस्यमायिनऽइंद्रोव्यास्यच्चकृवाँऽऋजिश्वना ॥ अ नाधृष्टानिधृषितोव्यास्यन्निधींऽरदेवाँऽअमृणदयास्यः । मासेवसूर्योवसुपुर्यमाददेगृणानःशत्रूँऽरशृणाद्विरुक्मता ॥

(१०।११।९) उतेतिसप्तर्चस्यसूक्तस्यभरद्वाजःकश्यपोगोतमोत्रिर्विश्वामित्रोजमदग्निर्वसिष्ठइतिक्रमेणैकर्चाऋषयोविश्वेदेवाअनुष्टुप् । (भेदपक्षे–देवाः १ वातः ३ विश्वेदेवाः १ आपः २ एवं ७)। (१०।११।१०) तवत्यइतिषड्चस्यसूक्तस्यौरवोंगइंद्रोजगती ।

अयुंद्धसेनोविभ्वाविभिंदुतादाशंद्वृत्रहातुज्यानितेजते । इंद्रस्यवज्रादविभेदभिश्नथःप्राक्रामच्छुंध्यूरजहादुषाऽअनः ॥ एताल्यातेश्रुत्यानिकेवलायदेकऽएकमकृणोरयज्ञं । मासांविधानमदधाऽअधिद्यवित्वयाविभिन्नंभरतिप्रधिंपिता+ ॥ २६ ॥ (१०।११।११) सूर्यरश्मिर्हरिकेशःपुरस्तात्सविताज्योतिरुदयाँऽअजस्रं । तस्यपूषाप्रसवेयातिविद्वान्त्संपश्यन्विश्वाभुवनानिगोपाः+ ॥ नृचक्षाऽएषदिवोमध्यऽआस्तऽआपप्रिवान्रोदसीऽअंतरिक्षं । सविश्वाचीरभिचष्टेघृताचीरंतरापूर्वमपरंचकेतुं+ ॥ रायोबुध्नःसंगमनोवसूनांविश्वारूपाभिचष्टेशचीभिः । देवऽइवसवितासत्यधर्मेंद्रोनतस्थौसमरेधनानां ॥ विश्वावसुंसोमगंधर्वमापोददृशुषीस्तदृतेनाव्यायन् । तदन्ववैदिंद्रोरारहाणऽआसांपरिसूर्यस्यपरिधीँऽरपश्यत् ॥ विश्वावसुरभितन्नोऽगृणातुदिव्योगंधर्वोरजसोविमानः । यद्वाघासत्यमुतयन्नविद्मधियोहिन्वानोधियऽइन्नोऽअव्याः ॥ सस्निमविंदुच्चरणेनदीनामपावृणोद्दुरोऽअश्मव्रजानां । प्रासांगंधर्वोऽअमृतानिवोचदिंद्रोदक्षंपरिजानादहीनां ॥ २७ ॥ (१०।११।१२) अग्नेतवश्रवोवयोमहिभ्राजंतेऽअर्चयोविभावसो । बृहद्भानोशवसावाजमुक्थ्यं१दधासिदाशुषेकवे ॥ पावकवर्चाःशुक्रवर्चाऽअनूनवर्चाऽउदियर्षिभानुना । पुत्रोमातराविचरन्नुपावसि

(१०।११।११) सूर्यरश्मिरितिपडृचस्यसूक्तस्यदेवगंधर्वोविश्वावसुःसवितांत्यतिसृणांदेवगंधर्वोविश्वावसुस्त्रिष्टुप् । (१०।११।१२) अग्नेतवेतिपडृचस्यसूक्तस्यपावकोग्निरग्निःसतोबृहतीआद्येविष्टारपंक्तीअंत्योपरिष्टाज्ज्योतिः ।

त्वेऽइषः संदधुर्भूरिवर्पसश्चित्रोतयो
पृणक्षिरोदसीऽउभे ॥ ऊर्जोनपाज्जातवेदः सुशस्तिभिर्मन्दस्वधीतिभिर्हितः । त्वेऽइषः संदधुर्भूरिवर्पसश्चित्रोतयो वामजाताः ॥ इरज्यन्नग्नेप्रथयस्वजन्तुभिरस्मेरायोऽअमर्त्य । सदर्शतस्यवपुषोविराजसिपृणक्षिसानसिंक्रतुं ॥ इष्कर्तारमध्वरस्यप्रचेतसंक्षयन्तंराधसोमहः । रातिंवामस्यसुभगाम्महीमिषंदधासिसानसिंरयिं ॥ ऋतावानंमहिषंविश्वदर्शतमग्निंसुम्नायदधिरेपुरोजनाः । श्रुत्कर्णंसप्रथस्तमंत्वागिरादैव्यंमानुषायुगा ॥ २८ ॥ (१०।११।१३) अग्नेऽअच्छावदेहनः प्रत्यङ्नः सुमनाभव । प्रनोयच्छविशस्पतेधनदाऽअसिनस्त्वं ॥ प्रनोयच्छत्वर्यमाप्रभगः प्रबृहस्पतिः । प्रदेवाः प्रोतसूनृतारायोदेवीददातुनः ॥ सोमंराजानमवसेऽग्निंगीर्भिर्हवामहे । आदित्यान्विष्णुंसूर्यंब्रह्माणंचबृहस्पतिं ॥ इन्द्रवायूबृहस्पतिंसुहवेहहवामहे । यथानः सर्वऽइज्जनः संगत्यांसुमनाऽअसत् ॥ अर्यमणंबृहस्पतिमिन्द्रंदानायचोदय । वातंविष्णुंसरस्वतींसवितारंचवाजिनं ॥ त्वंनोऽअग्नेऽअग्निभिर्ब्रह्मयज्ञंचवर्धय । त्वंनोदेवतातयेरायोदानायचोदय ॥ २९ ॥ (१०।११।१४) अयमग्नेजरितात्वेऽअभूदपिसहसः सूनोनह्यन्यदस्त्याप्यं । भद्रंहिशर्मत्रिवरूथमस्तितऽआरेहिंसानामपदिद्युमाकृधि ॥ प्रवत्तेऽअग्नेजनिमापितूयतः साचीवविश्वाभुवनान्यृञ्जसे । प्रस

(१०।११।१३) अग्नेअच्छेतिषड्चस्यसूक्तस्यतापसोग्निर्विश्वेदेवाअनुष्टुप्। (१०।११।१४) अयमग्नइत्यष्टर्चस्यसूक्तस्यप्रथमयोःशार्ङ्गो जरितातृतीयाचतुर्थ्योःशार्ङ्गोद्रोण.पंचमीषष्ठ्योःशार्ङ्गःसारिसृक्वःसप्तम्यष्टम्योःशार्ङ्गस्तम्बमित्रोग्निस्त्रिष्टुप्आद्येजगत्यावंत्येअनुष्टुभौ ।

सयःप्रसंनिषंतनोधियंःपुरश्चरंतिपशुपाऽइंवत्मना ॥ उतवाऽउपरिवृणक्षिवप्संद्बहोरग्नऽउलपस्यस्वधावः । उतखि ल्याऽउर्वराणांभवंतिमातेहेतिंतविष्वंचुकुधाम ॥ यदुद्वतोनिवतोयासिवप्सत्पृथगेषिप्रगर्धिनीवसेना । यदातेवातो ऽअनुवातिशोचिर्वप्तेवश्मश्रुवपसिप्रभूमं ॥ प्रत्यस्यश्रेणयोददृश्रऽएकंनियानंवहवोरथासः । बाहूयदग्नेऽअनुमर्मृजा नोन्यंङ्ङुत्तानामन्वेषिभूमिं ॥ उत्तेशुष्माजिहतामुत्तेऽअर्चिरुत्तेऽअग्नेशशमानस्यवाजाः । उच्छ्वंचस्वनिनंमवर्धमानऽ आत्वाद्यविश्वेवसवःसदंतु ॥ अपामिदंन्ययनंसमुद्रस्यनिवेशनं । अन्यंकृणुष्वेतःपंथांतेनयाहिवशाँऽअनु ॥ आयं नेतेपरायणेदूर्वारोहंतुपुष्पिणीः । ह्रदाश्चपुंडरीकाणिसमुद्रस्यगृहाऽइमे+ ॥ ३० ॥ इत्यष्टमाष्टकेसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥

त्रिषष्ट्यध्यायेवर्गाः ३० सूक्तानि २३ ऋचः १७२ ॥ त्यागः ॥ इंद्राये.९ प्रजापतय.१० अग्नय.८ वेनाये.८ अग्नय.४ वरुणाये. सोमाये. वरुणाये.२ सोमेद्राभ्या. आभृण्यैवाच.८ विश्वेभ्योदेवेभ्य.८ रात्र्या.८ विश्वेभ्योदेवेभ्य.९ [भे. प. विश्वेभ्योदे. अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य.४ अग्नय. विश्वेभ्योदेवेभ्य. इंद्राये. विश्वेभ्योदेवेभ्य.] भाववृत्तय.१४ इंद्राये.३ अश्विभ्यामि.२ इंद्राये.२ द्युभूम्यश्विभ्य. मित्रावरुणाभ्या.६ इंद्राये.११ गोधेद्राये.३ यमाये.७ केश्यग्निसूर्यवायुभ्य.७ विश्वेभ्योदेवेभ्य.७ [भे. प. देवेभ्य. वाताये.३ विश्वेभ्यो देवेभ्य.१ अघ्न्य.२] इंद्राये.६ सवित्रइ.३ देवगंधर्वाय. विश्वावसव.३ अग्नय.७ विश्वेभ्योदेवेभ्य.५ अग्नय.८ ॥ इत्यष्टमेसप्तमः ॥

त्यंषट्सांख्योत्रिराश्विनंमयंहिताक्ष्यर्पुत्रःसुपर्णोयामायनोवोर्ध्वकृशनोगायत्रीबृहतीगायत्र्यौसतोबृहतीविष्टा
रपङ्क्तिरिमामिंद्राण्युपनिर्षत्सपत्नीबाधनंमानुष्टुभंतुपङ्क्त्यंतंमरण्यान्यैरंमदोदेवमुनिररण्यानींतुष्टावंश्रत्तेपंच
सुवेदाःशैरीपिस्त्रिष्टुवंतंसुष्वाणासःपृथुर्वैन्यःसवितार्चतोहैरण्यस्तूपःसावित्रंसमिद्धोमृळीकोवासिष्ठऽआग्नेयं
वार्हतमंत्येऽउपरिष्टाज्ज्योतिषीजगत्युपांत्यावाश्रद्धयाश्रद्धाकामायनीश्राद्धमानुष्टुभंतुंशासःशासोभारद्वाजईं
खयंतीदैवजामयंइंद्रमातरोगायत्रंसोमोयमीभाववृत्तमानुष्टुभंत्वरायिशिरिंविठोभारद्वाजोऽलक्ष्मीघ्नंद्वितीयातृ
तीयाब्राह्मणस्पत्येअंत्यावैश्वदेव्याग्निंकेतुराग्नेयंआग्नेयंगायत्रमिमानुकंभुवनऽआप्त्यःसाधनोवाभौवनोवैश्वदेवंद्वि
पदंत्रैष्टुभंसूर्योनश्चक्षुःसौर्यःसौर्यंगायत्रमुदसौपट्पौलोमीशच्यात्मानंतुष्टावानुष्टुभंतीव्रस्यपंचपूरणोवैश्वामित्रो
मुंचामित्वाप्राजापत्योयक्ष्मनाशनोराजयक्ष्मघ्नमंत्यानुष्टुब्ब्रह्मणापर्द्ब्राह्मोरक्षोहागर्भसंस्त्रावेप्रायश्चित्तमानुष्टुभं
ह्यक्षीभ्यांविवृहाकाश्यपोयक्ष्मघ्नमपेहिपंचप्रचेतादुःस्वप्नघ्नंपत्त्यंतंत्रिष्टुम्मध्यंदेवानैर्ऋतःकपोतःकपोतोपहतौ
प्रायश्चित्तंवैश्वदेवंमृषभमृषभोवैराजःशाक्वरोवासपत्नघ्नंमानुष्टुभंमहापंक्त्यंतंतुभ्येदंचतुष्कंविश्वामित्रजमदग्नी
जागतंतृतीयालिंगोक्तदेवतावातस्यानिलोवातायनोवायव्यंमयोभूःशंवरःकाक्षीवतोगव्यंविभ्राड्विभ्राट्सौ
र्यःसौर्यंजागतमास्तारपंक्त्यंतंत्वंत्यमिटोभार्गवोगायत्रंमायाहिसंवर्तउपस्यंद्विपदमात्वापट्ध्रुवोराज्ञःस्तुतिस्त्वा

नुष्टुभंत्वंभीवर्तेनपंचाभीवर्तः प्रवश्चतुष्कंमूर्ध्वोग्रावासर्पोर्बुदिर्ग्राव्णोस्तौद्रायत्रंप्रसूनवः सूनुरार्भवंआग्नेयमानुष्टुभंद्वितीयागायत्र्याद्यार्भवीपतंगंतृचंपतंगःप्राजापत्योमायाभेदंजगत्यादित्यमूर्ध्वरिष्टनेमिस्ताक्ष्र्यंमुत्तिष्ठतैकर्चाःशिविरौशीनरःकाशिराजःप्रतर्दनोरोहिदश्वोवसुमनाआद्यानुष्टुप्प्रससाहिषेजयेंद्रःप्रथश्चैकर्चाःप्रथोवासिष्ठःसप्रथोभारद्वाजोघर्मःसौर्योवैश्वदेवंबृहस्पतिस्तपुर्मूर्धावार्हस्पत्योवार्हस्पत्यमपश्यंप्रजावान्प्राजापत्योन्वृचंयजमानपत्नीहोत्राशिषोविष्णुस्त्वष्टागर्भकर्ताविष्णुर्वाप्राजापत्योगर्भार्थाशीर्लिंगोक्तदैवतमानुष्टुभंमहिसत्यधृतिर्वारुणिरादित्यंस्वस्त्ययनंगायत्रंवैवातोवातायनउलोवायव्यंप्राग्नयेपंचाग्नेयोवत्सआग्नेयंतुप्रनूनंतृचमाग्नेयःश्येनोजातवेदस्यंमायंगौःसार्पराज्ञ्यात्मदैवतंसौर्यंवऽऋतंचमाधुच्छंदसोऽघमर्षणोभाववृत्तमानुष्टुभंतुसंसंचतुष्कंसंवननंःसंज्ञानमाद्याग्नेयीतृतीयात्रिष्टुप्तृतीयात्रिष्टुप् ॥ ८ ॥ तदेतत्सूक्तसहस्रंससप्तदशकंसपादाधिकंमृग्वेदपारायणपाठेशाकल्येशैशिरीयकेनमःशौनकायनमःशौनकाय ॥ १ ॥
हरिः ओम् ॥ (१०।११।१५) त्वंचिदत्रिमृतजुरमर्थमश्वंनयातवे । कुक्षीवंतंयदीपुनारथंनकृणुथोनवं ॥ त्वंचिदश्वंनवाजिनंमरेणवोयमत्नंत । दृढंग्रंथिंनविष्यंतमत्रिंयविष्ठमारजः ॥ नरादंसिष्ठावत्रयेशुभ्रासिषासतंधियः ।
(१०।११।१५) त्वंचिदितिषड्चस्यसूक्तस्यसांख्योत्रिरश्विनावनुष्टुप् ।

अथाहिवाँदिवोनरापुनस्तोमोनविशसे ॥ चितेतद्वांसुराधसारातिःसुमतिरश्विना । आयन्नःसदनेपृथौसमनेपर्षथोन
रा ॥ युवंभुज्युंसमुद्रऽआरजसःपारऽईंखितं । यातमच्छापतत्रिभिर्नासत्यासातयेकृतं ॥ आवांसुम्नैःशंयूऽइवमंहि
ष्ठाविश्ववेदसा । समस्मेभूषतंनरोत्संनपिप्युषीरिषः ॥ १ ॥ (१०।११।१६) अयंहितेऽअमर्त्यऽइंदुरत्योनपत्यते ।
दक्षोविश्वायुर्वेधसे ॥ अयमस्मासुकाव्यऽऋभुर्वज्रोदास्वते । अयंबिभर्त्यूर्ध्वकृशनंमदमृभुर्नकृत्व्यंमदं ॥ घृषुःश्येना
यकृत्वनऽआसुस्वासुवंसगः । अवदीधेदहीशुवः ॥ यंसुपर्णःपरावतःश्येनस्यपुत्रऽआभरत् । शतचक्रंयोऽह्योवर्त
निः+ ॥ यंतेश्येनश्चारुमवृकंपदाभरदरुणंमानमंधसः । एनावयोवितार्यायुर्जीवसऽएनाजागारबंधुता ॥ एवातादिं
द्रऽइंदुनादेवेषुचिद्धारयातेमहित्यजः । क्रत्वावयोवितार्यायुःसुक्रतोक्रत्वायमस्मदासुतः+ ॥ २ ॥ (१०।११।१७)
इमांखनाम्योषधिंवीरुधंबलवत्तमां । ययासपत्नींबाधतेययासंविंदतेपतिं ॥ उत्तानपर्णेसुभगेदेवजूतेसहस्वति । सुप
त्नींमेपराधमपतिंमेकेवलंकुरु ॥ उत्तराहमुत्तरऽउत्तरेदुत्तराभ्यः । अथासपत्नीयाममाधरासाधराभ्यः ॥ नह्यस्याना
मंगृभ्णामिनोऽअस्मिन्रमतेजनैः । परामेवपरावतंसपत्नींगमयामसि ॥ अहमस्मिसहमानाथत्वमसिसासहिः । उभेस

(१०।११।१६) अयंहीतिषडृचस्यसूक्तस्यताक्ष्यपुत्रःसुपर्णइंद्रोगायत्रीद्वितीयाबृहतीपंचमीसतोबृहतीषष्ठीविष्टारपंक्तिः (यामायन
ऊर्ध्वकृशनोवात्रऋषिः) । (१०।११।१७) इमामितिषडृचस्यसूक्तस्येंद्राणीसपत्नीनाशनमनुष्टुबंत्यापंक्तिः ।

हस्वतीभूत्वीसपत्नीमिंसहावहै ॥ उपतेधांसहमानामभित्वाधांसहीयसा । मामनुप्रतेमनोवत्संगौरिवधावतुपथावारि
वधावतु ॥ ३ ॥ (१०।११।१८) अरण्यान्यरण्यान्यसौयाप्रेवनश्यसि । कथाग्रामंनपृच्छसिनत्वाभीरिवविंदतीँ३ ॥
वृषारवायवदतेयदुपावतिचिच्चिकः । आघाटिभिरिवधावयन्नरण्यानिर्महीयते ॥ उतगावइवादंत्युतवेश्मेव
दृश्यते । उतोऽअरण्यानिःसायंशकटीरिवसर्जति ॥ गामंगैषऽआह्वयतिदार्वगैषोऽअपावधीत् । वसन्नरण्यान्यांसा
यमक्रुक्षदितिमन्यते ॥ नवाऽअरण्यानिर्हंत्यन्यश्चेन्नाभिगच्छति । स्वादोःफलस्यजग्ध्वायथाकामंनिपद्यते ॥ आं
जनगंधिंसुरभिंबह्वन्नामकृषीवलां । प्राहंमृगाणांमातरमरण्यानिमशंसिषं ॥ ४ ॥ (१०।११।१९) श्रत्तेदधामिप्र
थमायमन्यवेहन्यद्वृत्रंनर्यंविवेरपः । उभेयत्त्वाभवतोरोदसीऽअनुरेजतेशुष्मात्पृथिवीचिदद्रिवः ॥ त्वंमायाभिरनव
द्यमायिनंश्रवस्यतामनसावृत्रमर्दयः । त्वामिन्नरोवृणतेगविष्टिषुत्वांविश्वासुहव्यास्विष्टिषु ॥ ऐषुचाकंधिपुरुहूतसूरि
षुवृधासोयेमघवन्नानशुर्मघं । अर्चंतितोकेतनयेपरिष्टिषुमेधसातावाजिनमह्रयेधने ॥ सऽइन्नुरायःसुभृतस्यचाकन
न्मदंयोऽअस्यरंह्यंचिकेतति । त्वावृधोमघवन्दाश्वध्वरोमक्षूसवाजंभरतेधनानृभिः ॥ त्वंशर्धायमहिनागृणानऽउरु

(१०।११।१८) अरण्यानीतिषड्चस्यसूक्तस्यैरमदोदेवमुनिररण्यान्यनुष्टुप् । (१०।११।१९) श्रत्तइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यशैरीषिः
सुवेदाइंद्रोजगत्यंत्यात्रिष्टुप् ।

कृधिमघवञ्छग्धिरायः । त्वंनोमित्रोवरुणोनमायीपित्वोनदस्मदयसेविभक्ता ॥ ५ ॥ (१०।१११।२०) सुष्वाणा
सऽइंद्रस्तुमसित्वाससवांसश्चतुविनृम्णवाजं । आनोभरसुवितंयस्यचाकन्त्मनातनासनुयामत्वोताः ॥ ऋष्वस्त्व
मिंद्रशूरजातोदासीर्विशःसूर्येणसह्याः । गुहाहितंगुह्यंगूळ्हमप्सुबिभृमसिप्रस्रवणेनसोमं ॥ अर्यौवागिरोऽअभ्यर्चवि
द्वानृषीणांविप्रःसुमतिंचकानः । तेस्यामयेरणयंतसोमैरेनोततुभ्यंरथोळ्हभक्षैः ॥ इमाब्रह्मेंद्रतुभ्यंशंसिदानृभ्योनृणां
शूरशवः । तेभिर्भवसक्रतुर्येषुचाकन्नुतत्रायस्वगृणतऽउतस्तीन् ॥ श्रुधीहवमिंद्रशूरपृथ्याऽउतस्तवसेवेन्यस्यार्कैः ।
आयस्तेयोनिंघृतवंतमस्वारूर्मिर्ननिम्नैर्द्रवयंतवक्काः ॥ ६ ॥ (१०।१११।२१) सवितायंत्रैःपृथिवीमरम्णादस्कंभने
सवितादयामदृंहत् । अश्वमिवाधुक्षद्धुनिमंतरिक्षमतूर्तेबद्धंसवितासमुद्रं ॥ यत्रासमुद्रःस्कभितोव्यौनदपांनपात्स
वितातस्यवेद । अतोभूरतऽआऽउत्थितंरजोतोद्यावापृथिवीऽअप्रथेतां ॥ पश्चेदमन्यदभवद्यजत्रममर्त्यस्यभुवनस्य
भूना । सुपर्णोऽअंगसवितुर्गरुत्मान्पूर्वोजातःसऽउऽअस्यानुधर्म ॥ गावऽइवग्रामंयूयुधिरिवाश्वान्वाश्रेववत्संसुमना
दुहाना । पतिरिवजायामभिनोन्येतुधर्तादिवःसविताविश्वावारः ॥ हिरण्यस्तूपःसवितर्यथात्वांगिरसोजुह्वेवाजेऽ

(१०।१११।२०) सुष्वाणासइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैन्यःपृथुरिंद्रस्त्रिष्टुप् । (१०।१११।२१) सवितेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यहैरण्यस्तूपो
र्चन्सवितात्रिष्टुप् ।

अस्मिन् । एवात्वार्चन्नवसेवंदमानःसोमस्येवांशुंप्रतिजागराहं ॥ ७ ॥ (१०।११।२२) समिद्धश्चित्समिध्यसेदे
वेभ्योहव्यवाहन । आदित्यैरुद्रैर्वसुभिर्नऽआगहिमृळीकायनऽआगहि ॥ इमंयज्ञमिदंवचोजुजुषाणऽउपागहि । म
र्तासस्त्वासमिधानहवामहेमृळीकायहवामहे ॥ त्वामुजातवेदसंविश्ववारंगृणेधिया । अग्नेदेवाँऽआवहनःप्रियव्रता
न्मृळीकायप्रियव्रतान् ॥ अग्निर्देवोदेवानामभवत्पुरोहितोग्निंमनुष्याऽऋषयःसमीधिरे । अग्निंमहोधनसातावहंहुवे
मृळीकंधनसातये ॥ अग्निरत्रिंभरद्वाजंगविष्ठिरंप्रावन्नःकण्वंत्रसदस्युमाहुवे । अग्निंवसिष्ठोहवतेपुरोहितोमृळीकाय
पुरोहितः ॥ ८ ॥ (१०।११।२३) श्रद्धयाग्निःसमिध्यतेश्रद्धयाहूयतेहविः । श्रद्धांभगस्यमूर्धनिवचसावेदयामसि ॥
प्रियंश्रद्धेददतःप्रियंश्रद्धेदिदासतः । प्रियंभोजेषुयज्वस्विदंमऽउदितंकृधि ॥ यथादेवाऽअसुरेषुश्रद्धामुग्रेषुचक्रिरे ।
एवंभोजेषुयज्वस्वस्माकमुदितंकृधि ॥ श्रद्धांदेवायजमानावायुगोपाऽउपासते । श्रद्धांहृदय्य१याकूत्याश्रद्धयाविंद
तेवसु ॥ श्रद्धांप्रातर्हवामहेश्रद्धांमध्यंदिनंपरि । श्रद्धांसूर्यस्यनिम्रुचिश्रद्धेश्रद्धापयेहनः ॥ ९ ॥ (परिशिष्टं ॥ मे
धामह्यमंगिरसोमेधांसप्तऽऋषयोददुः । मेधामिंद्रश्चाग्निश्चमेधांधातादधातुते ॥ मेधांतेवरुणोराजामेधांदेवीसरस्व

(१०।११।२२) समिद्धइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवासिष्ठोमृळीकोग्निर्बृहतीअंत्येद्वेउपरिष्टाज्ज्योतिषी (उपांत्याजगतीवा) (१०।११।२३)
श्रद्धयेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यश्रद्धाकामायनीश्रद्धानुष्टुप् ।

ती । मेधांतेऽअश्विनौदेवावाधत्तांपुष्करस्रजा ॥ यामेधाऽअप्सरस्सुगंधर्वेषुचयन्मनः । दैवीयामानुषीमेधासामामा
विंशतादिमां ॥ यन्मेनोक्तंतद्रवतांशकेयंयदनुब्रुवे । निशामतंनिशामहैमयिव्रतंसहव्रतेषुभूयासंब्रह्मणासंगमेमहि ॥
शरीरंमेविचक्षणंवाङ्मेमधुमद्दुहां । अवृद्धमहमसौसूर्योब्रह्मणानीस्थःश्रुतंमेमाप्रहासीः ॥ मेधांदेवींमनसारेजमानांगं
धर्वजुष्टांप्रतिनोजुषस्व । मह्यंमेधांवदमह्यंश्रियंवदमेधावीभूयासमजराजरिष्णु+ ॥ सदसस्पतिमद्भुतंप्रियमिंद्रस्य
काम्यं । सनिंमेधामयासिषं ॥ यांमेधांदेवगणाःपितरश्चोपासते । तयामामेधयामेमेधाविनंकुरु ॥ मेधाव्य१हंसुमनाः
सुप्रतीकःश्रद्धामनाःसत्यमतिःसुशेवः । महायशाधारयिष्णुःप्रवक्ताभूयासमस्मैशुरयाप्रयोगे ॥ १ ॥ इतिपरिशिष्टं ॥)
(१०।१२।१) शासऽइत्थामहांऽअस्यमित्रखादोऽअद्भुतः । नयस्यहुन्यतेसखानजीयतेकदाचन+ ॥ स्वस्तिदावि
शस्पतिर्वृत्रहाविमृधोवशी । वृषेंद्रःपुरऽएतुनःसोमपाऽअभयंकरः+ ॥ विरक्षोविमृधोजहिविवृत्रस्यहनूरुज । विम
न्युमिंद्रवृत्रहन्नमित्रस्याभिदासतः ॥ विनंऽइंद्रमृधोजहिनीचायच्छपृतन्यतः । योऽअस्मांऽअभिदासत्यधरंगमया
तमः ॥ अपेंद्रद्विषतोमनोपजिज्यासतोवधं । विमन्योःशर्मयच्छवरीयोयवयावधं+ ॥ १० ॥ (१०।१२।२) ईखयं

द्वादशेनुवाकेचत्वारिंशत्सूक्तानि (१०।१२।१) शासइतिपचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजःशासइंद्रोनुष्टुप् । (१०।१२।२) ईखयंतीरिति

पंचर्चस्यसूक्तस्यदेवजामयइंद्रमातरइंद्रोगायत्री ।

तारप्स्युवऽइंद्रंजातमुपासते । भेजानासःसुवीर्यं ॥ त्वमिंद्रबलादधिसहसोजातऽओजसः । त्वंवृषन्वृषेदसि ॥ त्वमिंद्रासिवृत्रहाव्यं१तरिक्षमतिरः । उद्द्यामस्तभ्नाऽओजसा ॥ त्वमिंद्रसजोषसमर्कंबिभर्षिबाह्वोः । वज्रंशिशानऽओजसा ॥ त्वमिंद्राभिभूरसिविश्वाजातान्योजसा । सविश्वाभुवऽआभवः ॥ ११ ॥ (१०।१२।३) सोमऽएकेभ्यःपवतेघृतमेकऽउपासते । येभ्योमधुप्रधावतितांश्चिदेवापिगच्छतात् ॥ तपसायेऽअनाधृष्यास्तपसायेस्वर्ययुः । तपोयेचक्रिरेमहस्तांश्चि० ॥ येयुध्यंतेप्रधनेषुशूरासोयेतनूत्यजः । येवासहस्रदक्षिणास्तांश्चि० ॥ येचित्पूर्वऽऋतसापऽऋतावानऽऋतावृधः । पितृन्तपस्वतोयमतांश्चि० ॥ सहस्रणीथाःकवयोयेगोपायंतिसूर्यं । ऋषीन्तपस्वतोयमतपोजाँऽअपिगच्छतात् ॥ १२ ॥ (१०।१२।४) अरायिकाणेविकटेगिरिंगच्छसदान्वे । शिरिंबिठस्यसत्वभिस्तेभिष्ट्वाचातयामसि ॥ चत्तोऽइतश्चत्तामुतःसर्वाभ्रूणान्यारुषी । अरायंब्रह्मणस्पतेतीक्ष्णशृंगोदृषन्निहि ॥ अदोयद्दारुप्लवतेसिंधोःपारेऽअपूरुषं । तदारभस्वदुर्हणोतेनगच्छपरस्तरं+ ॥ यद्धप्राचीरजगंतोरोमंडूरधाणिकीः । हताऽइंद्रस्यशत्रवःसर्वेबुद्बुदयाशवः ॥ परीमेगामनेषतपर्यग्निमहृषत । देवेष्वक्रतश्रवःकऽइमाँऽआदधर्षति ॥ १३ ॥ (१०।१२।५) अग्निंहि

(१०।१२।३) सोमइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैवस्वतीयमीभाववृत्तिरनुष्टुप्। (१०।१२।४) अरायीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यभारद्वाजःशिरिंबिठोऽलक्ष्मीनाशनोद्वितीयातृतीययोर्ब्रह्मणस्पतिरंत्यायाविश्वेदेवाअनुष्टुप्। (१०।१२।५) अग्निमितिपंचर्चस्यसूक्तस्याग्नेयःकेतुरग्निर्गायत्री ।

न्वंतुनोधियःसाधिमाशुमिवाजिषु । तेनंजेष्मधनंधनं ॥ ययागाऽआकरामहेसेनयाग्नेतवोत्या । तांनोहिन्व
मघत्तये ॥ आग्नेस्थूरंरयिंभरपृथुंगोमंतमश्विनं । अङ्धिखंवर्तयापणिं+ ॥ अग्नेनक्षत्रमजरमासूर्यंरोहयोदिवि ।
दधज्ज्योतिर्जनेभ्यः ॥ अग्नेकेतुर्विशामसिप्रेष्ठःश्रेष्ठऽउपस्थसत् । बोधास्तोत्रेवयोदधत् ॥ १४ ॥ (१०।१२।६)
इमानुकंभुवनासीषधामेंद्रश्चविश्वेचदेवाः+ ॥ यज्ञंचनस्तन्वंचप्रजांचादित्यैरिंद्रःसहचीक्लृपाति ॥ आदित्यैरिंद्रःसग
णोमरुद्भिरस्माकंभूत्ववितातनूनां ॥ हत्वायदेवाऽअसुरान्यदायन्देवादेवत्वमभिरक्षमाणाः ॥ प्रत्यंचमर्कमनयन्छ
चीभिरादित्स्वधामिषिरांपर्यपश्यन् ॥ १५ ॥ (१०।१२।७) सूर्योनोदिवस्पातुवातोऽअंतरिक्षात् । अग्निर्नःपार्थि
वेभ्यः ॥ जोषासवितर्यस्यतेहरःशतंसवाँऽअर्हति । पाहिनोदिद्युतःपतंत्याः ॥ चक्षुर्नोदेवःसविताचक्षुर्नऽउतपर्व
तः । चक्षुर्धातादधातुनः ॥ चक्षुर्नोधेहिचक्षुषेचक्षुर्विख्यैतनूभ्यः । संचेदंविचपश्येम ॥ सुसंदृशंत्वावयंप्रतिपश्येम
सूर्य । विपश्येमनृचक्षसः ॥ १६ ॥ (१०।१२।८) उदसौसूर्योऽअगादुदयंमामकोभगः । अहंतद्विद्वलापतिम
भ्यसाक्षिविषासहिः+ ॥ अहंकेतुरहमूर्धाहमुग्राविवाचनी । ममेदनुक्रतुंपतिःसेहानायाऽउपाचरेत् ॥ ममपुत्राःशत्रु

(१०।१२।६) इमान्वितिपंचर्चस्यसूक्तस्याप्त्योभुवनोविश्वेदेवाद्विपदात्रिष्टुप् ।(अत्रभौवनःसाधनोवैकल्पिकः)(१०।१२।७) सूर्योन
इतिपंचर्चस्यसूक्तस्यसौर्यश्चक्षुर्मानवःसूर्योगायत्री । (१०।१२।८) उदसावितिषडृचस्यसूक्तस्यपौलोमीशचीशच्यनुष्टुप् ।

हणोथौमेदुहिताविराट् । उताहमस्मिसंजयापत्यौमेश्लोकऽउत्तमः+ ॥ येनेंद्रोहविपाकृत्व्यभवद्द्युम्न्युत्तमः । इदंतद
क्रिदेवाऽअसपत्नाकिलाभुवं ॥ असपत्नासपत्नघ्नीजयंत्यभिभूवरी । आवृक्षमन्यासांवर्चोराधोऽअस्थेयसामिव ॥
समजैषमिमाऽअहंसपत्नीरभिभूवरी । यथाहमस्यवीरस्यविराजानिजनस्यच ॥ १७ ॥ (१०।१२।९) तीव्रस्याभिव
यसोऽअस्यपाहिसर्वरथाविहरीऽइहमुंच । इंद्रमात्वायजमानासोऽअन्येनिरीरमन्तुभ्यमिमेसुतासः ॥ तुभ्यंसुतास्तु
भ्यमुसोत्वासस्त्वांगिरःश्वात्र्याऽआह्वयंति । इंद्रेदमद्यसवनंजुषाणोविश्वस्यविद्वाँऽइहपाहिसोमं ॥ यऽउशतामनसा
सोममस्मैसर्वहृदादेवकामःसुनोति । नगाऽइंद्रस्तस्यपराददातिप्रशस्तमिच्चारुमस्मैकृणोति ॥ अनुस्पष्टोभवत्येषोऽअ
स्ययोऽअस्मैरेवान्नसुनोतिसोमं । निररत्नौमघवातंदधातिब्रह्मद्विषोहंत्यनानुदिष्टः ॥ अश्वायंतोगव्यंतोवाजयंतोहवा
महेत्वोपगंतवाऽउ । आभूषंतस्तेसुमतौनवायांवयमिंद्रत्वाशुनंहुवेम ॥ १८ ॥ (१०।१२।१०) मुंचामित्वाहविषा

(१०।१२।९) तीव्रस्येतिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैश्वामित्रःपूरणइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१०।१२।१०) मुंचामित्वेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यप्राजापत्योयक्ष्म
नाशनइंद्राग्नीत्रिष्टुबंत्यानुष्टुप् ।(मुंचामीतिसूक्तेराजयक्ष्मघ्नमित्युक्तेराजयक्ष्मनाशनोदेवतेतिकेचित् अन्येप्रजापतिमाहुः इंद्राग्नीइतितुयास्कः
इत्थंमतवैविध्येपि 'पळाहुतिश्चरुर्मुंचामित्वाहविषाजीवनायकमित्येतेनेति' गृह्यसूत्रानुसारिवृत्तिकृत्कारिकाकारादिभिरस्यसूक्तस्यैंद्राग्नि-
देवतात्वनिर्देशात्तएवसाभिरुक्ते) ।

जीवनायकमज्ञातयक्ष्मादुतराजयक्ष्मात् । ग्राहिर्जग्राहयदिवैतदेनंतस्याऽइंद्राग्नीप्रमुमुक्तमेनं ॥ यदिक्षितायुर्यदि
वापरेतोयदिमृत्योरंतिकंनीतऽएव । तमाहरामिनिर्ऋतेरुपस्थादस्पार्षमेनंशतशारदाय ॥ सहस्राक्षेणशतशारदेनश
तायुषाहविषाहार्षमेनं । शतंयथेमंशरदोनयातींद्रोविश्वस्यदुरितस्यपारं ॥ शतंजीवशरदोवर्धमानःशतंहेमंतान्छ
तमुवसंतान् । शतमिंद्राग्नीसविताबृहस्पतिःशतायुषाहविषेमंपुनर्दुः ॥ आहार्षंत्वाविदंत्वापुनरागाःपुनर्नव । सर्वा
गसर्वंतेचक्षुःसर्वमायुश्चतेविदं ॥ १९ ॥ (१०।१२।११) ब्रह्मणाग्निःसंविदानोरक्षोहाबाधतामितः । अमीवायस्ते
गर्भंदुर्णामायोनिमाशये ॥ यस्तेगर्भममीवादुर्णामायोनिमाशये । अग्निष्टंब्रह्मणासहनिष्क्रव्यादमनीनशत् ॥ यस्तेहं
तिपतयंतंनिपत्स्नुंयःसरीसृपं । जातंयस्तेजिघांसतितमितोनाशयामसि ॥ यस्तऽऊरूविहरत्यंतरादंपतीशये । योनिं
योऽअंतरारेह्लितमितोनाशयामसि ॥ यस्त्वाभ्रातापतिर्भूत्वाजारोभूत्वानिपद्यते । प्रजांयस्तेजिघांसतितमितोनाश

(१०।१२।११) ब्रह्मणाग्निरितिपड्ऋचस्यसूक्तस्यब्राह्मोरक्षोहाप्रजापतिरनुष्टुप् । (अत्रसूक्तेऽनुक्रमण्यवष्टंभेनदेवतानिर्णयोनभवति ।
यतस्तत्रगर्भस्राधेप्रायश्चित्तिरित्युक्तंतेनसूक्तस्यप्रभावमात्रंद्योत्यतेनतुदेवता । अतोत्रप्रजापतिर्देवताग्राह्या । तथाच शौनकः 'मंत्रेपुण्यनिरु
क्तेषुदेवताकर्मतोवदेत् । मंत्रतःकर्मणाचैवप्रजापतिरसंभवे' इति । भाष्यकारैरपिप्रजापतिरेवोक्तः । बृहद्देवतायांतुराक्षोघ्नमाग्नेयमित्युक्तं
तत्रयुक्तायुक्तंसद्भिर्विचारणीयम्) ।

) यामसि ॥ यस्त्वास्वप्नेनतमसामोहयित्वानिपद्यते । प्रजांयस्तेजिघांसतितमितोनाशयामसि ॥ २० ॥ (१०।१२।१२)
१ अक्षीभ्यांतेनासिकाभ्यांकर्णाभ्यांछुबुकादधि । यक्ष्मंशीर्षण्यंमस्तिष्काज्जिह्वायाविवृहामिते ॥ ग्रीवाभ्यस्तउष्णिहा
भ्यःकीकसाभ्योअनूक्यात् । यक्ष्मंदोषण्य१मंसाभ्यांबाहुभ्यांवि० ॥ आंत्रेभ्यस्तेगुदाभ्योवनिष्ठोर्हृदयादधि ।
यक्ष्मंमतस्नाभ्यांयक्नःप्लाशिभ्योवि० ॥ ऊरुभ्यांतेअष्ठीवद्भ्यांपार्ष्णिभ्यांप्रपदाभ्यां । यक्ष्मंश्रोणिभ्यांभासदाद्भंससो
वि० ॥ मेहनाद्वनंकरणाल्लोमभ्यस्तेनखेभ्यः । यक्ष्मंसर्वस्मादात्मनस्तमिदंवि० ॥ अंगादंगाल्लोम्नोलोम्नोजातंपर्वणि
पर्वणि । यक्ष्मंसर्वस्मादात्मनस्तमिदंवि० ॥ २१ ॥ (१०।१२।१३) अपेहिमनसस्पतेपक्रामपरश्चर । परोनिर्ऋ
त्याआचक्ष्वबहुधाजीवतोमनः ॥ भद्रंवैवरंवृणतेभद्रंयुंजंतिदक्षिणं । भद्रंवैवस्वतेचक्षुर्बहुत्राजीवतोमनः ॥ यदाश
सानिःशसाभिशसोपारिमजाग्रतोयत्स्वपंतः । अग्निर्विश्वान्यपदुष्कृतान्यजुष्टान्यारेअस्मद्दधातु ॥ यदिंद्रब्रह्मणस्प
तेभिद्रोहंचरामसि । प्रचेतानआंगिरसोद्विषतांपात्वंहसः ॥ अजैष्माद्यासनामचाभूमानागसोवयं । जाग्रत्स्वप्नःसं
कल्पःपापोयंद्विष्मस्तंसऋच्छतुयोनोद्वेष्टितमृच्छतु ॥ २२ ॥ (१०।१२।१४) देवाःकपोतइषितोयदिच्छन्दूतो

(१०।१२।१२) अक्षीभ्यामितिषडृचस्यसूक्तस्यकाश्यपोविवृहायक्ष्महानुष्टुप् । (१०।१२।१३) अपेहीतिपंचर्चस्यसूक्तस्यांगिरसः
प्रचेतादुःस्वप्ननाशनोनुष्टुप्तृतीयात्रिष्टुप्अंत्यापंक्तिः । (१०।१२।१४) देवाइतिपंचर्चस्यसूक्तस्यनैर्ऋतःकपोतोविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

निर्ऋत्याऽइदमाजगाम । तस्मोऽअर्चामकृणवामनिष्कृतिंशंनोऽअस्तुद्विपदेशंचतुष्पदे ॥ शिवःकपोतऽइषितोनोऽ
अस्त्वनागादेवाःशकुनोगृहेषु । अग्निर्हिविप्रोजुषतांहविर्नःपरिहेतिःपक्षिणीनोवृणक्तु ॥ हेतिःपक्षिणीनदभात्यस्मा
नाष्ट्रयांपदंकृणुतेऽअग्निधाने । शंनोगोभ्यश्चपुरुषेभ्यश्चास्तुमानोहिंसीदिहदेवाःकपोतः ॥ यदुलूकोवदतिमोघमेत
द्यत्कपोतःपदमग्नौकृणोति । यस्यदूतःप्रहितऽएषऽएतत्तस्मैयमायनमोऽअस्तुमृत्यवे ॥ ऋचाकपोतंनुदतप्रणोदमिषं
मदंतःपरिगांनयध्वं । संयोपयंतोदुरितानिविश्वाहित्वानऽऊर्जंप्रपतात्पतिष्ठः ॥ २३ ॥ (१०।१२।१५) ऋषभंमा
समानानांसपत्नानांविषासहिं । हंतारंशत्रूणांकृधिविराजंगोपतिंगवां ॥ अहमस्मिसपत्नहेंद्रऽइवारिष्टोऽअक्षतः ।
अधःसपत्नामेपदोरिमेसर्वेऽअभिष्ठिताः ॥ अत्रैववोपिनह्याम्युभेऽआर्त्नीऽइवज्यया । वाचस्पतेनिषेधेमान्यथामदध
रंवदान् ॥ अभिभूरहमागमंविश्वकर्मेणधाम्ना । आवश्चित्तमावोव्रतमावोहंसमितिंददे ॥ योगक्षेमंवऽआदायाहंभू
यासमुत्तमऽआवोमूर्धानमक्रमीं । अधस्पदान्मऽउद्वदतमंडूकाऽइवोदकान्मंडूकाऽउदकादिव ॥२४॥ (१०।१२।१६)
तुभ्येदमिंद्रपरिषिच्यतेमधुत्वंसुतस्यकलशस्यराजसि । त्वंरयिंपुरुवीरामुनस्कृधित्वंतपःपरितप्याजयःस्वः ॥ स्व

(१०।१२।१५) ऋषभमितिपंचर्चस्यसूक्तस्यवैराजऋषभःसपत्ननाशनोनुष्टुब्वत्यामहापंक्तिः । (शाकरोवाऋपिः) । (१०।१२।१६)
तुभ्येदमितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यगाथिभार्गवौविश्वामित्रजमदग्नीइंद्रस्तृतीयायाःसोमवरुणबृहस्पत्यनुमतिधातृविधातारोजगती ।

जितंमहिंमंदानमंधसोहवामहेपरिशक्रंसुतॉऽउप । इमंनोयज्ञमिहवोध्यागहिस्पृधोजयंतंमघवानमीमहे ॥ सोमस्य
राज्ञोवरुणस्यधर्मणिबृहस्पतेरनुमत्याऽउशर्मणि । तवाहमद्यमघवन्नुपस्तुतौधातर्विधातःकलशाँऽअभक्षयं ॥ प्रसूतो
भक्षमकरंचरावपिस्तोमंचेमंप्रथमःसूरिरुन्मृजे । सुतेसातेनयद्यागमंवांप्रतिविश्वामित्रजमदग्नीदमे ॥ २५ ॥
(१०।१२।१७) वातस्यनुमहिमानंरथस्यरुजन्नेतिस्तनयन्नस्यघोषः । दिविस्पृग्यात्यरुणानिकृण्वन्नुतोऽएतिपृथि
व्यारेणुमस्यन् ॥ संप्रेरतेऽअनुवातस्यविष्ठाऽऐनंगच्छंतिसमनंनयोषाः । ताभिःसयुक्सरथंदेवऽईयतेस्यविश्वस्यभुव
नस्यराजा ॥ अंतरिक्षेपथिभिरीयमानोननिविशतेकतमच्चनाहः । अपांसखाप्रथमजाऽऋतावाक्वस्विज्जातःकुतऽआ
बभूव ॥ आत्मादेवानांभुवनस्यगर्भोयथावशंचरतिदेवऽएषः । घोषाऽइदस्यशृण्विरेनरूपंतस्मैवातायहविषाविधेम
॥ २६ ॥ (१०।१२।१८) मयोभूर्वातोऽअभिवातूस्राऽऊर्जस्वतीरोषधीरारिशंतां । पीवस्वतीर्जीवधन्याःपिबंत्वव
सायपद्वतेरुद्रमृळ ॥ याःसरूपाविरूपाऽएकरूपायासामग्निरिष्टानामानिवेद । याऽअंगिरसस्तपसेहचक्रुस्ताभ्यःप
र्जन्यमहिशर्मयच्छ ॥ यादेवेषुतन्व१मैरयंतयासांसोमोविश्वारूपाणिवेद । ताऽअस्मभ्यंपयसापिन्वमानाःप्रजावती

(१०।१२।१७) वातस्येतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यवातायनोनिलोवायुस्त्रिष्टुप् । (१०।१२।१८) मयोभूरितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यकाक्षीवतः शंबरोगावस्त्रिष्टुप् ।

शिवाःसतीरुपनोगोष्ठमाकस्तासांवयंप्र

रिंद्रगोष्ठेरिरीहि ॥ प्रजापतिर्मह्यमेताररराणोविश्वैर्देवैःपितृभिःसंविदानः । वातंजूतोयोऽअ

जयासंसदेम ॥ २७ ॥ (१०।१२।१९) विभ्राद्बृहत्पिबतुसोम्यंमध्वायुर्दधद्यज्ञपतावविह्रुतं । अमित्रहावृ

भिरक्षतित्मनाप्रजाःपुपोषपुरुधाविराजति ॥ विभ्राड्बृहत्सुभृतंवाजसातमंधर्मन्दिवोधरुणेसत्यमार्पितं । विश्व

त्रहादस्युहंतमंज्योतिर्जज्ञेऽअसुरहासपत्नहा ॥ इदंश्रेष्ठंज्योतिषांज्योतिरुत्तमंविश्वजिद्धनजिदुच्यतेबृहत् । येनेमावि

श्वाभुवनान्याभृताविश्वकर्मणाविश्वदेव्यावता ॥ २८ ॥ (१०।१२।२०) त्वंत्यमिटतोरथमिंद्रप्रावःसुतावतः ।

अशृणोःसोमिनोहवं ॥ त्वंमखस्यदोधतःशिरोवत्वचोभरः । अगच्छःसोमिनोगृहं ॥ त्वंत्यमिंद्रमर्त्यमास्त्रबुध्नायवे

न्यं । मुहुःश्रथ्नामनस्यवे ॥ त्वंत्यमिंद्रसूर्यंपश्चासंतंपुरस्कृधि । देवानांचित्तिरोवशं ॥ २९ ॥ (१०।१२।२१) आ

याहिवनसासहगावःसचंतवर्तनिंयदूधभिः ॥ आयाहिवस्व्याधियामंहिष्ठोजारयन्मखःसुदानुभिः ॥ पितुभृतोनतं

(१०।१२।१९) विभ्राडितिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यसौर्योविभ्राट्सूर्योजगत्यंत्यास्तारपङ्क्तिः । (१०।१२।२०) त्वंत्यमितिचतुर्ऋचस्य

सूक्तस्यभार्गवइटइंद्रोगायत्री । (१०।१२।२१) आयाहीतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यांगिरसःसंवर्तउपाद्धिपदाविराट् ।

तुमित्सुदानवः प्रतिदध्मोयजामसि ॥ उषाऽअपस्वसुस्तमःसंवर्तयतिवर्तनिंसुजातता ॥ ३० ॥ (१०।१२।२२) आत्वाहार्षमंतरेधिध्रुवस्तिष्ठाविचाचलिः । विशस्त्वासर्वावांछंतुमात्वद्राष्ट्रमधिभ्रशत् ॥ इहैवैधिमापच्योष्ठाःपर्वतऽइवाविचाचलिः । इंद्रऽइवेहध्रुवस्तिष्ठेहराष्ट्रमुधारय ॥ इममिंद्रोऽअदीधरद्ध्रुवंध्रुवेणहविषा । तस्मैसोमोऽअधिब्रवत्तस्माऽउब्रह्मणस्पतिः ॥ ध्रुवाद्यौर्ध्रुवापृथिवीध्रुवासःपर्वताऽइमे । ध्रुवंविश्वमिदंजगद्ध्रुवोराजाविशामयं ॥ ध्रुवंतेराजावरुणोध्रुवंदेवोबृहस्पतिः । ध्रुवंतऽइंद्रश्चाग्निश्चराष्ट्रंधारयतांध्रुवं ॥ ध्रुवंध्रुवेणहविषाभिसोमंमृशामसि । अथोतऽइंद्रःकेवलीर्विशोबलिहृतस्करत् ॥ ३१ ॥ (१०।१२।२३) अभीवर्तेनहविषायेनेंद्रोऽअभिवावृते । तेनास्मान्ब्रह्मणस्पतेभिराष्ट्रायवर्तय ॥ अभिवृत्यसपत्नानभियानोऽअरातयः । अभिपृतन्यंतंतिष्ठाभियोनऽइरस्यति ॥ अभित्वादेवःसविताभिसोमोऽअवीवृतत् । अभित्वाविश्वाभूतान्यभीवर्तोयथाससि ॥ येनेंद्रोहविषाकृत्व्यभवद्द्युम्न्युत्तमः । इदंतदक्रिदेवाऽअसपत्नःकिलाभुवं ॥ असपत्नःसपत्नहाभिराष्ट्रोविषासहिः । यथाहमेषांभूतानांविराजानिजनस्यच ॥ ३२ ॥ (१०।१२।२४) प्रवोग्रावाणःसवितादेवःसुवतुधर्मणा । धूर्षुयुज्यध्वंसुनुत ॥ ग्रावाणोऽअप

(१०।१२।२२) आत्वेतिषड्चस्यसूक्तस्यांगिरसोध्रुवोराजानुष्टुप् । (१०।१२।२३) अभीवर्तेनेतिपंचर्चस्यसूक्तस्यांगिरसोभीवर्तोराजानुष्टुप् । (१०।१२।२४) प्रवइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्योर्ध्वग्रावार्बुदःसर्पऋषिपुत्रोग्रावाणोगायत्री ।

दुच्छुनामपसेधतदुर्मतिं । उस्राःकर्तनभेषजं ॥ ग्रावाणउपरेष्वामहीयंतेसजोषसः । वृष्णोदधतोवृष्ण्यं ॥ ग्रावा
णःसवितानुवोदेवःसुवतुधर्मणा । यजमानायसुन्वते ॥ ३३ ॥ (१०।१२।२५) प्रसूनवऽऋभूणांवृहंअवंतवृज
ना । क्षामायेविश्वधायसोऽश्नन्धेनुंनमातरं ॥ प्रदेवंदेव्याधियाभरताजातवेदसं । हव्यानोवक्षदानुषक् ॥ अयमु
ष्यप्रदेवयुर्होतायज्ञायनीयते । रथोनयोरभीवृतोघृणीवान्चेततित्मना ॥ अयमग्निरुरुष्यत्यमृतादिवजन्मनः । सहं
सश्चित्सहीयान्देवोजीवातवेकृतः ॥ ३४ ॥ (१०।१२।२६) पतंगमक्तमसुरस्यमाययाहृदापश्यंतिमनसाविपश्चि
तः । समुद्रेऽअंतःकवयोविचक्षतेमरीचीनांपदमिच्छंतिवेधसः ॥ पतंगोवाचंमनसाबिभर्तितांगंधर्वोवदद्गर्भेऽअंतः ।
तांद्योतमानांस्वर्यमनीषामृतस्यपदेकवयोनिपांति ॥ अपश्यंगोपामनिपद्यमानमाचपराचपथिभिश्चरंतं । ससध्रीचीः
सविषूचीर्वसानऽआवरीवर्तिभुवनेष्वंतः ॥ ३५ ॥ (१०।१२।२७) त्यमूषुवाजिनंदेवजूतंसहावानंतरुतारंरथा
नां । अरिष्टनेमिंपृतनाजमाशुंस्वस्तयेतार्क्ष्यमिहाहुवेम ॥ इंद्रस्येवरातिमाजोहुवानाःस्वस्तयेनावमिवारुहेम । उर्वीन
पृथ्वीबहुलेगभीरेमावामेतौमापरेतौरिपाम ॥ सद्यश्चिद्यःशवसापंचकृष्टीःसूर्यऽइवज्योतिषापस्ततान । सहस्रसाःशं

(१०।१२।२५) प्रसूनवइतिचतुर्ऋचस्यसूक्तस्यार्भवःसूनुरग्निराद्यायाऋभवोनुष्टुप्द्वितीयागायत्री । (१०।१२।२६) पतगमितितृचस्य
स्यसूक्तस्यप्राजापत्यःपतंगोमायाभेदस्त्रिष्टुप्आद्याजगती । (१०।१२।२७) त्यमूष्वितितृचस्यसूक्तस्यतार्क्ष्योरिष्टनेमिस्तार्क्ष्यस्त्रिष्टुप् ।

तसाऽअस्यरंहिनस्मावरंतेयुवतिंनशर्यो ॥ ३६ ॥ (१०।१२।२८) उत्तिष्ठतावपश्यतेंद्रस्यभागमृत्वियं । यदिश्रा तोजुहोतनयद्यश्रातोममत्तन ॥ श्रातंहविरोष्विंद्रप्रयाहिजगामसूरोऽअध्वनोविमध्यं । परित्वासतेनिधिभिःसखा यःकुलपानव्राजपतिंचरंतं ॥ श्रातंमन्यऽऊधनिश्रातमग्नौसुश्रातंमन्येतदृतंनवीयः । माध्यंदिनस्यसवनस्यदध्नःपिबें द्रवज्रिन्पुरुकृज्जुषाणः+ ॥ ३७ ॥ (१०।१२।२९) प्रससाहिषेपुरुहूतशत्रूञ्ज्येष्ठस्तेशुष्मऽइहरातिरस्तु । इंद्राभ रदक्षिणेनावसूनिपतिःसिंधूनामसिरेवतीनां ॥ मृगोनभीमःकुचरोगिरिष्ठाःपरावतऽआजगंथापरस्याः । सृकंसंशा यंपविमिंद्रतिग्मंविशत्रून्ताळिविमृधोनुदस्व ॥ इंद्रक्षत्रमभिवाममोजोजायथावृषभचर्षणीनां । अपानुदोजनममि त्रयंतमुरुंदेवेभ्योऽअकृणोरुलोकं+ ॥ ३८ ॥ (१०।१२।३०) प्रथश्चयस्यसप्रथश्चनामानुष्टुभस्यहविषोहविर्यत् । धा तुर्द्युतानात्सवितुश्चविष्णोरथंतरमाजभारावसिष्ठः ॥ अविंदन्तेऽअतिहितंयदासीद्यज्ञस्यधामपरमंगुहायत् । धा तुर्द्युतानात्सवितुश्चविष्णोर्भरद्वाजोबृहदाचक्रेऽअग्नेः+ ॥ तेविंदन्मनसादीध्यानायजुःष्कन्नंप्रथमंदेवयानं । धातुर्द्यु

(१०।१२।२८) उत्तिष्ठतेतितृचस्यसूक्तस्यौशीनरःशिविः१ काशिराजःप्रतर्दनो२ रोहिदश्वोवसुमना३ इतिक्रमेणैकर्चाइंद्रस्त्रिष्टुवा द्यानुष्टुप् । (१०।१२।२९) प्रससाहिषइतितृचस्यसूक्तस्यैंद्रिर्जयइंद्रस्त्रिष्टुप् । (१०।१२।३०) प्रथश्चेतितृचस्यसूक्तस्यवासिष्ठःप्रथो १ भारद्वाजःसप्रथ२ सौर्योघर्म३ श्चैकर्चाविश्वेदेवास्त्रिष्टुप् ।

तोनात्सवितुश्चविष्णोरासूयाँदभरन्धर्ममेते ॥ ३९ ॥ (१०।१२।३१) बृहस्पतिर्नयतुदुर्गहातिरःपुनर्नेषदघशंसा
यमन्मं । क्षिपदशस्तिमपदुर्मतिंहन्नथाकरद्यजमानायशंयोः ॥ नराशंसोनोवतुप्रयाजेशंनोऽअस्त्वनुयाजोहवेषु ।
क्षिपद० ॥ तपुर्मूर्धातपतुरक्षसोयेब्रह्मद्विषःशरवेहंतवाऽउ । क्षिपद० ॥ ४० ॥ (१०।१२।३२) अपश्यंत्वामनं
साचेकितानंतपसोजातंतपसोविभूतं । इहप्रजामिहरयिंरराणःप्रजायस्वप्रजयापुत्रकाम ॥ अपश्यंत्वामनसादीध्यां
नांस्वायांतनूऽऋत्व्येनाधमानां । उपमामुच्चायुवतिर्बभूयाःप्रजायस्वप्रजयापुत्रकामे ॥ अहंगर्भमदधामोषधीष्वहंवि
श्वेषुभुवनेष्वंतः । अहंप्रजाऽअजनयंपृथिव्यामहंजनिभ्योऽअपरीषुपुत्रान् ॥ ४१ ॥ (१०।१२।३३) विष्णुर्यो
निंकल्पयतुत्वष्टारूपाणिपिंशतु । आसिंचतुप्रजापतिर्धातागर्भंदधातुते ॥ गर्भंधेहिसिनीवालिगर्भंधेहिसरस्वति ।
गर्भंतेऽअश्विनौदेवावाधत्तांपुष्करस्रजा ॥ हिरण्ययीऽअरणीयंनिर्मंथतोऽअश्विना । तंतेगर्भंहवामहेदशमेमासिसू
तवे ॥ ४२ ॥ (अथपरिशिष्टं ॥ नेजमेषपरापतसुपुत्रःपुनरापत । अस्यैमेपुत्रकामायैगर्भमाधेहियःपुमान् ॥ यथेयंपृ

(१०।१२।३१) बृहस्पतिरितितृचस्यसूक्तस्यबार्हस्पत्यस्तपुर्मूर्धाबृहस्पतिस्त्रिष्टुप् । (१०।१२।३२) अपश्यमितितृचस्यसूक्तस्यप्रा-
जापत्यःप्रजावानृषिःयजमानोयजमानपत्नीहोताइतिक्रमेणदेवतास्त्रिष्टुप् । (अपश्यत्वेत्येतस्याद्ययायजमानमीक्षते द्वितीययापत्नींतृतीयया
त्मानम्आ०श्रौ०)(१०।१२।३३) विष्णुरितितृचस्यसूक्तस्यगर्भकर्तात्वष्टाआद्यायाविष्णुत्वष्टृप्रजापतिधातारोद्वितीयायाःसिनीवालिसरस्वत्य

थ्रिवीमह्युत्तानागर्भमादधे । एवंतंगर्भमाधेहिदशमेमासिसूतवे ॥ विष्णोःश्रेष्ठेनरूपेणास्यांनार्यांगवीन्यां । पुमांसं पुत्रानाधेहिदशमेमासिसूतवे ॥ १ ॥ (१०।१२।३४) महित्रीणामवोस्तुद्युक्षंमित्रस्यार्यम्णः । दुराधर्षंवरुणस्य ॥ नहितेषामम्माचननाध्वसुवारणेषु । ईशेरिपुरघशंसः ॥ यस्मैपुत्रासोऽअदितेःप्रजीवसेमर्त्याय । ज्योतिर्यच्छंत्यजस्रं ॥ ४३ ॥ (१०।१२।३५) वातऽआवातुभेषजंशंभुमयोभुनोहृदे । प्रणऽआयूंषितारिषत् ॥ उतवातपितासिनऽउ तभ्रातोतनःसखा । सनोजीवातवेकृधि ॥ यददोवाततेगृहेऽमृतस्यनिधिर्हितः । ततोनोदेहिजीवसे ॥ ४४ ॥ (१०।१२।३६) प्राग्नयेवाचमीरयवृषभायक्षितीनां । सनःपर्षदतिद्विषः ॥ यःपरस्याःपरावतस्तिरोधन्वातिरोच ते । सनः० ॥ योरक्षांसिनिजूर्वत्यग्निस्तिग्मेनशोचिषा । सनः० ॥ यऽविश्वाभिविपश्यतिभुवनासंचपश्यति । सनः० ॥ योऽअस्यपारेरजसःशुक्रोऽअग्निरजायत । सनः० ॥ ४५ ॥ (परिशिष्टं ॥ अनीकवंतमूतयेग्निंगीर्भिर्हवा

श्विनस्तृतीयायाअश्विनावनुष्टुप् । (प्राजापत्योविष्णुर्वाऋषिः) । (१०।१२।३४) महीतितृचस्यसूक्तस्यवारुणिःसत्यधृतिरादित्या गायत्री । (महिसत्यधृतिर्वारुणिरादित्यंस्वस्त्ययनमित्यनुक्रमण्याअदितिर्देवतायस्येत्यादित्यंआदित्योदेवतायस्येत्यादित्यमितिद्वैविध्येनप्राप्ता वप्यत्रादित्यानामेवदेवतात्वंनादितेः 'माहित्रंयन्महित्रीणामादित्यानांस्तुतिंविदुः' इतिशौनकोक्तेः) । (१०।१२।३५) वातइतितृचस्य सूक्तस्यवातायनउलोवायुर्गायत्री । (१०।१२।३६) प्राग्नयइतिपचर्चस्यसूक्तस्याग्नेयोवत्सोग्निर्गायत्री ।

चित्तमेषां । समानंमंत्रमभिमंत्रयेवः समानेनवोहविषाजुहोमि ॥ समानीवऽआकूतिःसमानाहृदयानिवः । समानमस्तुवोमनोयथावःसुसहासति ॥ ४९ ॥ इत्यष्टमाष्टकेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ ॥ (परिशिष्टं ॥ संज्ञानमुशनावदत्संज्ञानंवरुणोवदत् । संज्ञानमिंद्रश्चाग्निश्चसंज्ञानंसवितावदत् ॥ संज्ञानंनश्वेभ्यःसंज्ञानमरणेभ्यः । संज्ञानमश्विनायुवमिहास्मासुनियच्छतां ॥ यत्कक्षीवांसंवननंपुत्रोऽअंगिरसाभवत् । तेननोद्यविश्वेदेवाःसंप्रियांसमजीजनन् ॥ संवोमनांसिजानतांसमाकूतिर्मनामसि । असौयोविमनाजनःसंसमावर्तयामसि ॥ १ ॥ नैहस्त्यंसेनादरणंपरिवर्त्मेतुयद्धविः । तेनामित्राणांबाहून्हविषाशोषयामसि ॥ परिवर्त्मान्येषामिंद्रःपूषाचसस्रतुः । तेषांवोऽअग्निदग्धानामग्निमूढानामिंद्रोहंतुवरंवरं ॥ ऐषुनह्यवृषाजिनंहरिणस्याधियंयथा । पराँऽअमित्राँऽएषत्वर्वाचीगौरुपाजतु ॥ प्राध्वराणांपतेवसोहोतर्वरेण्यक्रतो । तुभ्यंगायत्रमृच्यते ॥ गोकामोऽअन्नकामःप्रजाकामऽउतकश्यपः । भूतंभविष्यत्प्रस्तौतिसहब्रह्मैकमक्षरंवहुब्रह्मैकमक्षरं ॥ २ ॥ यदक्षरंभूतकृतंविश्वेदेवाऽउपासते । महऽऋषिमस्यगोप्तारंजमदग्निरकुर्वत ॥ जमदग्निराप्यायतेछंदोभिश्चतुरुत्तरैः । राज्ञासोमस्यभक्षेणब्रह्मणावीर्यावता ॥ शिवानःप्रदिशोदिशःसत्यानःप्रदिशोदिशः । अजोयत्तेजोददृशेशुक्रंज्योतिःपरोगुहा ॥ यदृषिःकश्यपःस्तौतिसत्यंब्रह्मचराचरंध्रुवंब्रह्मचराचरं । त्र्यायुषंजमदग्नेःकश्यपस्यत्र्यायुषमगस्त्यस्यत्र्यायुषं ॥ यद्देवानांत्र्यायुषंतन्मेऽअस्तुत्र्यायुषंसर्वमस्तुशतायुषंवलायुषं ॥

तच्छंयोरावृणीमहेगातुंयज्ञायगातुंयज्ञपतये । दैवीस्वस्तिरस्तुनःस्वस्तिर्मानुषेभ्यः । ऊर्ध्वंजिगातुभेषजंशंनोऽअस्तु द्विपदेशंचतुष्पदे ॥ ३ ॥ (इतिपरिशिष्टं ॥) ॥ ॥ ॥ ॥

चतुःपष्ट्यध्यायेवर्गाः ४९ सूक्तानि ४९ ऋचः २१८ ॥ त्यागः ॥ अश्विभ्या.६ इंद्राये.६ सपत्नीनाशनाये ६ अरण्यान्या.६ इद्राये.१० सवित्र.५ अग्नय.५ श्रद्धाया.५ इद्राये.१० भाववृत्तय.५ अलक्ष्मीनाशनाये. ब्रह्मणस्पतय.२ अलक्ष्मीनाशनाये. विश्वेभ्यो-देवेभ्य. अग्नय.५ विश्वेभ्योदेवेभ्य ५ सूर्याये.५ शन्याइ.६ इद्राये.५ इंद्राग्निभ्या ५ प्रजापतय.६ यक्ष्मघ्नइ ६ दुःस्वप्ननाशनाये.५ विश्वे-भ्योदेवेभ्य.५ [मे. प विश्वेभ्योदे. ३ यमाये. विश्वेभ्योदेवेभ्य.] सपत्ननाशनाये.५ इद्राये.२ सोमवरुणबृहस्पत्यनुमतिधातृविधातृभ्य. इद्राये. वायव.४ गोभ्य.४ सूर्याये.४ इद्राये ४ उपस.४ राज्ञइदं.११ ग्रावभ्यइ.४ ऋभुभ्य. अग्नय.३ मायाभेदाये.२ तार्क्ष्याये.३ इद्राये.६ विश्वेभ्योदेवेभ्य.३ बृहस्पतय.३ यजमानाय. यजमानपत्न्या. होत्रइदं. विष्णुत्वष्टृप्रजापतिधातृभ्य. सिनीवालिसरस्वत्यश्विभ्य. अश्विभ्या. आदित्येभ्य.३ वायव.३ अग्नय.५ जातवेदसेग्नय.२ सूर्याये.३ भाववृत्तय ३ अग्नय. संज्ञानायेदं. ३ ॥ इत्यष्टमेऽष्टमः ॥

श्रीगणेशायनमः ॥ अथनिविदध्यायः ॥ ओम् अग्निर्देवेद्धः ॥ अग्निर्मन्विद्धः ॥ अग्निःसुषमत् ॥ होतादेव
वृतः ॥ होतामनुवृतः ॥ प्रणीर्यज्ञानां ॥ रथीरध्वराणाम् ॥ अतूर्तोहोता ॥ तूर्णिर्हव्यवाट् ॥ आदेवोदेवान्वक्षत् ॥
यक्षदग्निर्देवोदेवान् ॥ सोअध्वराकरतिजातवेदाः ॥ १२ ॥ १ ॥ इंद्रोमरुत्वान्सोमस्यपिवतु ॥ मरुत्स्तोत्रोमरुद्ग
णः ॥ मरुत्सखामरुद्वृधः ॥ घ्नन्वृत्रासृजदपः ॥ मरुतामोजसासह ॥ यईमेनंदेवाअन्वमदन् ॥ अप्सूर्येवृत्रतूर्ये ॥
शंवरहत्येगविष्टौ ॥ अर्चंतंगुह्यापदा ॥ परमस्यांपरावति ॥ आदींब्रह्माणिवर्धयन् ॥ अनाधृष्टान्योजसा ॥ कृण्व
न्देवेभ्योदुवः ॥ मरुद्भिःसखिभिःसह ॥ इंद्रोमरुत्वाँइहश्रवदिहसोमस्यपिवतु ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥
प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु ॥ चित्रश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ २० ॥ २ ॥
इंद्रोदेवःसोमंपिवतु ॥ एकजानांवीरतमः ॥ भूरिदानंतवस्तमः ॥ हर्योःस्थाता ॥ पृश्नेःप्रेता ॥ वज्रस्यभर्ता ॥ पुरां
भेत्ता ॥ पुरांदर्मा ॥ अपांस्रष्टा ॥ अपांनेता ॥ सत्वानांनेता ॥ निजघ्निर्दूरेश्रवाः ॥ उपमातिकृद्दंसनावान् ॥
इहोशंदेवोवभूवान् ॥ इंद्रोदेवइहश्रवदिहसोमस्यपिवतु ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ।
प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु । चित्रश्चित्राभिरूतिभिः । श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ २० ॥ ३ ॥ सवितादेवःसोमस्य
पिवतु ॥ हिरण्यपाणिःसुजिह्वः ॥ सुवाहुःस्वंगुरिः ॥ त्रिरहन्सत्यसवनः ॥ यःप्रासुवद्वसुधीती ॥ उभेजोष्ट्रीसवीम

नि ॥ श्रेष्ठंसावित्रमासुवं ॥ दोग्ध्रींधेनुं ॥ वोढारमनड्वाहं ॥ आशुंसप्तिं ॥ पुरंधिंयोषां ॥ जिष्णुंरथेष्ठां ॥ सभेयं
युवानं ॥ परामीवांसाविषत्पराघशंसं ॥ सवितादेवइहश्रवदिहसोमस्यमत्सत् ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ।
प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं । प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु । चित्रश्चित्राभिरूतिभिः । श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ २० ॥ ४ ॥
द्यावापृथिवीसोमस्यमत्सतां ॥ पिताचमाताच ॥ पुत्रश्चप्रजननंच ॥ धेनुश्चऋषभश्च ॥ धन्याचधिषणाच ॥ सुरे
ताश्चसुदुघाच ॥ शंभूश्चमयोभूश्च ॥ ऊर्जस्वतीचपयस्वतीच ॥ रेतोधाश्चरेतोभृच्च ॥ द्यावापृथिवीइहश्रुतामिहसो
मस्यमत्सतां ॥ प्रेमांदेवीदेवहूतिमवतांदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतां ॥ चित्रेचित्राभि
रूतिभिः ॥ श्रुताब्रह्माण्यावसागमंतां ॥ १५ ॥ ५ ॥ ऋभवोदेवाःसोमस्यमत्सन् ॥ विभ्वीस्वपसः ॥ कर्मणासुह
स्ताः ॥ धन्याधनिष्ठाः ॥ शम्याशमिष्ठाः ॥ शच्याशचिष्ठाः ॥ येधेनुंविश्वजुवंविश्वरूपामरक्षन् ॥ अरक्षन्धेनुमभ
वद्विश्वरूपी ॥ अयुंजतहरीअयुर्देवाँउप ॥ अवुध्नन्त्संकनीनामदंतः ॥ संवत्सरेस्वपसोयज्ञियंभागमायन् ॥ ऋभवो
देवाइहश्रवन्निहसोमस्यमत्सन् ॥ प्रेमांदेवादेवहूतिमवंतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवं
तु ॥ चित्राश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमन् ॥ १७ ॥ ६ ॥ विश्वेदेवाःसोमस्यमत्सन् ॥ विश्वेवैश्वा
नराः ॥ विश्वेहिविश्वमहसः ॥ महिमहांतः ॥ तकान्नानेमतिथीवानः ॥ अस्क्राःपचतत्राहसः ॥ वातात्मानोअग्नि

दूताः ॥ येद्यांचपृथिवींचातस्थुः ॥ अपश्चस्वश्च ॥ ब्रह्मचक्षत्रंच ॥ बर्हिश्चवेदिंच ॥ यज्ञंचोरुचांतरिक्षं ॥ येस्थत्रय
एकादशाः ॥ त्रयश्चत्रिंशच्च ॥ त्रयश्चत्रीचशता ॥ त्रयश्चत्रीचसहस्रा ॥ तावंतोभिपाचः ॥ तावंतोरातिषाचः ॥
तावतीःपत्नीः ॥ तावतीर्ग्नाः ॥ तावंतउदरणे ॥ तावंतोनिवेशने ॥ अतोवादेवाभूयांसःस्थ ॥ मावोदेवाअपिशसा
मापरिशसावृक्षि ॥ विश्वेदेवाइहश्रवन्निहसोमस्यमत्सन् ॥ प्रेमांदेवादेवहूतिमवंतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥
प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवंतु ॥ चित्राश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमन् ॥ ३० ॥ ७ ॥ अग्निर्वैश्वानरःसो
मस्यमत्सत् ॥ विश्वेपांदेवानांसमित् ॥ अजस्रंदैव्यंज्योतिः ॥ योविड्भ्योमानुपीभ्योअदीदेत् ॥ द्युपुपूर्वासुदिद्यु
तानः ॥ अजरउपसामनीके ॥ आयोद्यांभात्यांपृथिवीम् ॥ ओर्वंतरिक्षं ॥ ज्योतिषायज्ञायशर्मयंसत् ॥ अग्निर्वैश्वा
नरइहश्रवदिहसोमस्यमत्सत् ॥ प्रेमांदेवोदेवहूतिमवतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्षत्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवतु ॥
चित्रश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमत् ॥ १५ ॥ ८ ॥ मरुतोदेवाःसोमस्यमत्सन् ॥ सुष्टुभःस्वर्काः ॥
अर्कस्तुभोवृहद्वयसः ॥ शूराअनाधृष्टरथाः ॥ त्वेपासःपृश्निमातरः ॥ शुभ्राहिरण्यखादयः ॥ तवसोभंददिष्टयः ॥
नभस्यावर्पनिर्णिजः ॥ मरुतोदेवाइहश्रवन्निहसोमस्यमत्सन् ॥ प्रेमांदेवादेवहूतिमवंतुदेव्याधिया ॥ प्रेदंब्रह्मप्रेदंक्ष
त्रं ॥ प्रेमंसुन्वंतंयजमानमवंतु ॥ चित्राश्चित्राभिरूतिभिः ॥ श्रवद्ब्रह्माण्यावसागमन् ॥ १४ ॥ ९ ॥ अग्निर्जा

॥ लकाशिकिन्नु ॥ आगोनिनानुशानि ॥ नि जवानिवृगीना ॥ घृनानूनवर्षका ॥
ननावनाणोनस्मानान ॥ पनीनिकिन्ननाना ॥ गर्भ नानिवनोनिनृजानिनाननानस्नान ॥ नृनोनानुना ॥
नानामनिनीनूननानीना ॥ मनीनानानकिनमाननिना ॥ अनिनानिवनाननानिनानोनमानानान ॥ नानिनोनेनानिनानूनेनानिना ॥ ने
नानानानानिनानानानानि ॥ नानानिनेननानिनानानानानन ॥ अनघानानानानानानान ॥ १५ ॥ १० ॥
नेनानानिनानानि ॥ मनानानानानानानन ॥ निनानानानिनहनिनिना ॥ अस्मानं नानिनानिनानानान ॥ अस्माकं न
अस्माकं नानिनानिनानानानान ॥ अस्माकं नानिनानिनानिनान ॥ अस्माकं नानिनानिनानानिनानान
निनानिनानानानान ॥ अस्माकं नानिनानिनानिननानानिनाना ॥ अस्माकं नानिनानिनानिनानानान
नानानिनाननान ॥ अस्माकं नानिनानिनानानानानानानिनी ॥ अस्माकं नानिनानिनानानानानानानानानि
निनानिन ॥ अस्माकं नानिनानिनानानिनानान ॥ नानानिनेननानिनानानानानान ॥ नानानानानाने
नानानान ॥ अस्माकं नानिनानिनानानानानानानान ॥ अनघानानानानानानान ॥ १६ ॥ ११ ॥ नानिनानि
नानि ॥ नानानिनानानानानन ॥ निनानिनानिनहनिनि ॥ नानानिनिनिनानान ॥ नानानिनानानानानान ॥ निनानिनानि
ना ॥ नानानानानिनानिनानानिनानानानिनानि ॥ नानानिनिनिनान ॥ नानिनानिनानानानानाना ॥ ॥ नानिनिनिनानाना ॥
नान ॥ नानिनानानानान ॥ नानानिनानानानानान ॥ अनिनानिवनानस्मानिनानानान ॥

अथकुंतापाध्यायः ॥ अथनाराशंस्यः ॥ ओम् ॥ इदंजनाउपश्रुतनराशंसस्तविष्यते ॥ षष्टिंसहस्रानवतिंचकौरम आरुशमेषुदद्महे ॥ उष्ट्रायस्यप्रवाहणोवधूमंतोद्विर्दश ॥ वर्ष्मारथस्यनिजिहीळतेदिवईषमाणाउपस्पृशः ॥ एषइया यमामहेशतंनिष्कान्दशस्रजः ॥ त्रीणिशतान्यर्वतांसहस्रादशगोनां ॥ ३ ॥ इतितिस्रोनाराशंस्यः ॥ ॥ अथरैभ्यः ॥ वच्यस्वरेभवच्यस्ववृक्षेनपक्केशकुनः ॥ नष्टेजिह्वाचर्चरीतिक्षुरोनभुरिजोरिव ॥ प्ररेभासोमनीषयावृथागावइवेरते ॥ अमोतपुत्रकाएषाममोतकाइवासते ॥ प्ररेभधियंभरस्वगोविदंवसुविदं ॥ देवत्रेमांवाचंश्रीणीहीषुर्नवीरमस्तारं ॥ ३ ॥ इतितिस्रोरैभ्यः ॥ ॥ अथपारिक्षित्यः ॥ राज्ञोविश्वजनीनस्ययोदेवोमर्त्याँअति ॥ वैश्वानरस्यसुष्टुतिमासुनोतापरिक्षितः ॥ परिक्छिन्नःक्षेममकरत्तमासुनुमासरं ॥ मरायन्कुर्वन्कौरव्यःपतिर्वदतिजायया ॥ कतरत्तआहराणिदधिमंथांपरिस्रुतां ॥ जायापतिंविपृच्छतिराष्ट्रेराज्ञःपरिक्षितः ॥ अभीवस्वःप्रजिहातेयवःपक्वःपथोविलं ॥ जनःसभद्रमेधत्त राष्ट्रेराज्ञःपरिक्षितः ॥ इतिचतस्रःपारिक्षित्यः ॥ ॥ अथकारव्याः ॥ इंद्रःकारुमबूबुधदुत्तिष्ठविचराजनं ॥ ममेदुग्रस्यचर्कृधिसर्वाइत्तेपृणादुरिः ॥ इहगावःप्रजायध्वमिहाश्वाइहपूरुषाः ॥ इहोसहस्रदक्षिणोवीरस्त्रातानिषीदतु ॥ नेमाइंद्रगावोरिषन्मोआसांगोपतीरिषत् ॥ मासाममित्रयुर्जनइंद्रमास्तेनईशत ॥ उपवोनरएमसिसूक्तेनवचसावयं भद्रेणवचसावयं ॥ चनोदधिध्वंनोअंगिरोनरिष्येमकदाचन ॥ ४ ॥ इतिचतस्रःकारव्याः ॥ ॥ अथदिशांक्लृप्तयः ॥

यःसभेयोविदथ्यःसुत्वायज्वाचपूरुषः ॥ सूर्यचाभूरिशादसंतंदेवाःप्रागकल्पयन् ॥ योजाम्याअप्रत्तदमद्यःसखाय
न्निनित्सति ॥ ज्येष्ठोयदिप्रचेतास्तदाहुरधरागिति ॥ यश्चद्रस्यपुरुषस्यपुत्रोभवतिदाधृषिः ॥ तद्विप्रोअब्रवीदुदग्गं
धर्वःकाव्यंवचः ॥ यश्चपणिरभुजिष्योयश्चरेवाँअदाशुरिः ॥ धीराणांशश्वतामहंतदपागितिशुश्रुम ॥ येचदेवाअय
जंताथोयेचपरादद्दिः ॥ सूर्योदिवमिवगत्वामघवानोविरप्शते ॥ ५ ॥ इतिपंचदिशांक्लृप्तयः ॥ ॥ अथजनकल्पाः ॥
योनाक्ताक्षोअनभ्यक्तोमणिवोअहिरण्यवः ॥ अब्रह्माब्रह्मणस्पुत्रस्तोताकल्पेपुसंमितः ॥ यआक्ताक्षःस्वभ्यक्तःसुम
णिःसुहिरण्यवः ॥ सुब्रह्माब्रह्मणस्पुत्रस्तोताकल्पेपुसंमितः ॥ अप्रपाणाचयेशंतारेवाँअप्रददिश्चयः ॥ सुयभ्राकन्या
कल्याणीतोताकल्पेपुसंमितः ॥ सुप्रपाणाचयेशांतारेवान्सुप्रददिश्चयः ॥ सुयभ्राकन्याकल्याणीतोताकल्पेपुसंयि
तः ॥ वावाताचमहिष्यंनस्ताचयुधिंगमः ॥ अनाशुरश्वआयामीतोताकल्पेपुसंमितः ॥ परिवृक्ताचमहिषीविश्व
स्त्याचयुधिंगमः ॥ स्वाशुरश्वआयामीतोताकल्पेपुसंमितः ॥ इतिषड्जनकल्पाः ॥ ॥ अथेंद्रगाथाः ॥ यदिं
द्रोदाशराज्ञेमानुपंव्यगाहथाः ॥ विरूपःसर्वस्माआसीत्सहयक्षायवंचते ॥ त्वंविपाक्षंमघवन्नम्रंपर्याकरोरभि ॥ त्वं
रौहिणंव्यास्यस्त्वंवृत्रस्याभिनच्छिरः ॥ यःपर्वतान्व्यदधाद्योअपोव्यगाहथाः ॥ योवृत्रोवृत्रहन्नहंतस्माइंद्रनमोस्तु
ते ॥ प्रष्टिंधावंतंहर्योरौच्चैःश्रवसमब्रवं ॥ स्वस्त्यश्वजैत्रायेंद्रमावहसुस्रजं ॥ यत्त्वाश्वेतोच्चैःश्रवसंहर्योर्युंजंतिदक्षिणं ॥

मूर्धानमश्वंदेवानाविभ्रदिंद्रंमहीयसे ॥ इतिपंचेंद्रगाथाः ॥ ॥ अथैतशप्रलापाः ॥ एताअश्वाआप्लवंते ॥ प्रतीपंप्राति
सत्वनं ॥ तासामेकाहरिक्लिका ॥ हरिक्लिकेकिमिच्छसि ॥ साधुंपुत्रंहिरण्ययं ॥ क्वाहकंपरास्यः ॥ यत्रामूस्तिस्रः
शिंशपाः ॥ परित्रयःपृदाकवः ॥ शृंगंधमंतआसते ॥ अयंमहांतेअवहि ॥ १० ॥ सइत्थकंसएवकं ॥ सघाघतेस
घागमे ॥ गोमीघमोमिनीरभिः ॥ पुमान्भूम्नेनिनित्सति ॥ वद्ववथोइति ॥ वद्ववोअथोइति ॥ अजकोरकोविका ॥
अश्वस्यवालोगोशफः ॥ केशिनीश्येनीएनीवा ॥ अनामयोपजिह्विका ॥ २० ॥ कोअंवकुलिमायुंनि ॥ कोअर्जुन्याः
पयः ॥ कोअसिक्न्याःपयः ॥ एतंपृच्छकुहंपृच्छ ॥ कुहाकंपक्ककंपृच्छ ॥ यआयंतिश्वभिष्कुभिः ॥ अकुभ्यंतःकुभा
यवः ॥ आमणकोमणत्थकः ॥ देवत्तःप्रतिहूर्यः ॥ पिनष्टिपतिकाहविः ॥ ३० ॥ प्रवुद्बुदोमथायति ॥ शुंगउत्पत ॥
मात्वांविसखानाविदन् ॥ वशायाःपुत्रमायांतं ॥ इराचेंद्रममंदत ॥ इयंनियंनिति ॥ अथोइयंनिति ॥ अथोज्याय
स्तरोभुवत् ॥ इयंयकाशलाकका ॥ आमिणोतिनिभज्यते ॥ ४० ॥ तस्याअनुनिभंजनं ॥ वरुणोयातिवभ्रुभिः ॥
शतंवभ्रोरभीशवः ॥ शतंकशाहिरण्ययीः ॥ शतंरथाहिरण्ययाः ॥ आहलकुःशवर्तकुः ॥ आयवनेनतेजनिः ॥
शफेनपीवओहति ॥ वनिष्टुनोपनृत्यतिं ॥ इयंमह्यमदुरिति ॥ ५० ॥ तेवृक्षाःसहतिष्ठंति ॥ पाकवलिःशकवलिः ॥
अश्वत्थःखदुरोधवः ॥ अरदुःपरमःशये ॥ हतइवपापपूरुषः ॥ अदोहमितपीयूपकं ॥ द्वौचहस्तिनौदती ॥ अध्य

धेंचपरस्वतः ॥ आदलाबुकमेककं ॥ अलाबुकंनिरवातकं ॥ ६० ॥ कर्करिकोनिरवातकः ॥ तद्वातउन्मथाइति ॥
कुलायंकरवॉइति ॥ उग्रंवलिशदाततं ॥ नवलिशनदाततं ॥ कएपांकर्करींरिखत् ॥ कएपांदुंदुभिंहनत् ॥ यदींहन
त्कथंहनत् ॥ दैलींहनत्कथंहनत् ॥ पर्याकारंपुनःपुनः ॥ ७० ॥ इतिसप्ततिपदान्यैतशप्रलापाः ॥ ॥ अथप्रवह्लिकाः ॥
विततौकिरणौद्वौतावापिनष्टिपूरुषः ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिमन्यसे ॥ मातुष्टेकिरणौद्वौनीवीतःपुरुषाद्दते ॥
नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिमन्यसे ॥ निगृह्यकर्तकौद्वौनिरायच्छसिमध्यमां ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिम
न्यसे ॥ उत्तानायैशयानायैतिष्ठन्नेवावगूहसि ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिमन्यसे ॥ श्लक्ष्णायाश्लक्ष्णिकायांश्ल
क्ष्णमेवावगूहसि ॥ नवैकुमारितत्तथायथाकुमारिमन्यसे ॥ अवश्लक्ष्णमवभ्रशदंतर्लोमवतिह्रदे ॥ नवैकुमारितत्त
थायथाकुमारिमन्यसे ॥ इतिपट्प्रवह्लिकाः ॥ ॥ अथाजिज्ञासेन्याः ॥ इहेत्थप्रागपागुदगधराक् ॥ अरालाउदभं
थते ॥ इहेत्थप्रागपागुदगधराक् ॥ वत्साःप्रुपंतआसते ॥ इहेत्थप्रागपागुदगधराक् ॥ सवीपुत्सीलिलीशये ॥ इहे
त्थप्रागपागुदगधराक् ॥ स्थालीपाकोविलीयते ॥ इतिचतस्रआजिज्ञासेन्याः ॥ ॥ अथप्रतिराध्यः ॥ भुगित्यभिगतः ॥
शरित्यभिष्ठितः ॥ फलित्यपक्रांतः ॥ इतितिस्रःप्रतिराध्यः ॥ ॥ अथातिवादः ॥ वीमेदेवाअक्रंसताध्वर्योक्षिप्रंप्रचर ॥
सुशस्तिरिद्गवामस्यतिप्राक्खिदसोमहैं ॥ इत्यतिवादः ॥ ॥ अथदेवनीथाः ॥ आदित्याहजरितरंगिरोभ्योदक्षिणामन

यन् ॥ तांहजरितर्नप्रत्यायन् ॥ तामुहजरितःप्रत्यायन् ॥ तांहजरितर्नप्रत्यगृभ्णन् ॥ तामुहजरितःप्रत्यगृभ्णन् ॥
अह्रानेतसंनविचेतनानि ॥ जज्ञानेतसन्नपुरोगवासः ॥ उतश्वेतआशुपत्वा ॥ उतोपद्याभिर्जविष्ठः ॥ उतेमाशुमानं
पिपर्ति ॥ आदित्यारुद्रावसवस्त्वेळते ॥ इदंराधःप्रतिगृभ्णीह्यंगिरः ॥ इदंराधोबृहत्पृथु ॥ देवाददत्वावरं ॥ तद्वो
अस्तुसुचेतनं ॥ युष्मेअस्तुदिवेदिवे ॥ प्रत्येवगृभायत ॥ इतिसप्तदशपदानिदेवनीथाः ॥ अथभूतेच्छदः ॥ त्वमिं
द्रशर्मरिणाहव्यंपरावतेभ्यः ॥ विप्रायस्तुवतेवसूनिजुरश्रवसेमहे ॥ त्वमिंद्रकपोतायच्छिन्नपक्षायवंचते ॥ श्यामा
कंपक्कंपीलुचवारस्माअकृणोर्बहु ॥ अरंगरोवावदीतित्रेधावद्धोवरत्रया ॥ इरामुहप्रशंसत्यनिरामपत्राधतां ॥ इतितिस्रो
भूतेच्छदः ॥ ॥ अथाहनस्याः ॥ यदस्याअंहुभेद्याःपृथुस्थूरमुपातसत् ॥ मुष्काविदस्याएजतेगोशफेशकुलाविव ॥ य
दास्थूरेणपससाअनूमुष्काउपावधीत् ॥ विष्वंचावस्याअर्दतेसिकतास्विवगर्दभः ॥ यदल्पिकास्वल्पिकाकर्कंधुकेवप
च्यते ॥ वासंतिकमिवतेजनोयभ्यमानावितन्वते ॥ यद्देवासोललागमुंप्रपिष्टीपिनमापिपुः ॥ सक्थादेदश्यतेनरःस
क्थ्यःसाक्षीवगोयथा ॥ महाणग्न्युपब्रुतेअश्वस्यावेशितंपसः ॥ ईदृक्फलस्यवृक्षस्यशूर्पेशूर्पंभजेमहि ॥ महाणग्न्यदसं
हिसोकंददस्तमासरत् ॥ शकुकाननाशकामशकंसक्थ्युद्यमत् ॥ महाणग्न्युलूखलमतिक्रामंत्यब्रवीत् ॥ यथैवतेवनस्प

तेपिन्नंतितथैवमे ॥ महान्वैभद्रोविल्वोमहान्पक्कउदुंवरः ॥ महाँअभिज्ञुत्राधतेमहतःसाधुखोदनं ॥ इत्यष्टावाहन
स्याः ॥ इतिकुंतापाध्यायःसमाप्तः ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अथपुरोरुक् ॥ वायुरग्रेगायज्ञप्रीःसाकंगन्मनसायज्ञं ॥ शिवोनियुद्भिःशिवाभिः ॥ १ ॥ हिरण्यवर्तनीनरादेवा
पतीअभिष्टये ॥ वायुश्चेंद्रश्चसुमुखः ॥ २ ॥ काव्याराजानाक्रत्वादक्षस्यदुरोणे ॥ रिशादसासधस्थआ ॥ ३ ॥ दै
व्याअध्वर्यूआगतंरथेनसूर्यत्वचा ॥ मध्वायज्ञंसमंजाथे ॥ ४ ॥ इंद्रउक्थेभिर्मंदिष्ठोवाजानांचवाजपतिः ॥ हरिवां
सुतानांसखा ॥ ५ ॥ विश्वान्देवान्हवामहेस्मिन्यज्ञेसुपेशसः ॥ तडमंयज्ञमागमंदेवासोदेव्याधिया ॥ ६ ॥ जुपा
णाअध्वरेसदोयेयज्ञस्यतनूकृतः ॥ विश्वआसोमपीतये ॥ ७ ॥ वाचमहंदेवीवाचास्मिन्यज्ञेसुपेशसा ॥ सरस्वतीह
वामहे ॥ ८ ॥ इत्यष्टौपुरोरुक् ॥ ॥ ॥ ॥ ॥ ॥

अथप्रैपाः ॥ होतायक्षदग्निंसमिधासुपमिधासमिद्धंनाभापृथिव्याःसंगथेवामस्य ॥ वर्ष्मन्दिवइळस्पदेवेत्वाज्य
स्यहोतर्यज ॥ १ ॥ होतायक्षत्तनूनपातमदितेर्गर्भंभुवनस्यगोपां ॥ मध्वाद्यदेवोदेवेभ्योदेवयानान्पथोअनक्तुवेत्वा
ज्यस्यहोतर्यज ॥ २ ॥ होतायक्षन्नराशंसंनृशस्त्रंनॄंःप्रणेत्रं ॥ गोभिर्वपावान्त्स्याद्वीरैःशक्तीवान्रथैःप्रथमयावाहिरण्यै
श्चंद्रीवेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ३ ॥ होतायक्षदग्निमीळईळितोदेवोदेवाँऽआवक्षदूतोहव्यवाळमूरः ॥ उपेमंयज्ञमुपेमां

देवोदेवहूतिमवतुवेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ४ ॥ होतायक्षद्बर्हिःसुष्टरीमोर्णम्रदाअस्मिन्यज्ञेविचप्रचप्रथतांस्वासस्थंदे
वेभ्यः ॥ एमेनदद्यवसवोरुद्राआदित्याःसदंतुप्रियमिंद्रस्यास्तुवेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ५ ॥ होतायक्षद्दुरऋष्वाःकव
ष्योकोपधावनीरुद्राताभिर्जिहतांविपक्षोभिःश्रयतां ॥ सुप्रायणाअस्मिन्यज्ञेविश्रयंतामृतावृधोव्यंत्वाज्यस्यहोतर्यज
॥ ६ ॥ होतायक्षदुषासानक्ताबृहतीसुपेशसानॄंःपतिभ्योयोनिंकृण्वाने ॥ संस्मयमानेइंद्रेणदेवैरेदंबर्हिःसीदतांवीता
माज्यस्यहोतर्यज ॥ ७ ॥ होतायक्षद्दैव्याहोतारामंद्रापोताराकवीप्रचेतसा ॥ स्विष्टमद्यान्यःकरदिषास्वभिगूर्तम
न्यऊर्जासतवसेमंयज्ञंदिविदेवेषुधत्तांवीतामाज्यस्यहोतर्यज ॥ ८ ॥ होतायक्षत्तिस्रोदेवीरपसामपस्तमाअच्छिद्रमद्ये
दमपस्तन्वतां ॥ देवेभ्योदेवीर्देवमपोव्यंत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ९ ॥ होतायक्षत्त्वष्टारमचिष्टमपाकंरेतोधांविश्रवसंय
शोधां ॥ पुरुरूपमकामकर्शनंसुपोषःपोषैःस्यात्सुवीरोवीरैर्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ १० ॥ होतायक्षद्वनस्पतिमुपावस्र
क्षद्धियोजोष्टारंशशमंनरः ॥ स्वदान्स्वधितिर्ऋतुथाद्यदेवोदेवेभ्योहव्यवाट्प्रांजोभिर्हिन्वानोधेनाभिःकल्पमानोयज्ञस्यायुःप्रतिरन्नुपप्रेष्यहोतर्हव्यादेवेभ्यः ॥ १२ ॥
द्राजंनिदेवोदेवेभ्योहव्यवाड्वेत्वाज्यस्यहोतर्यज ॥ ११ ॥ अजैदग्निरसन
होतायक्षदग्निंस्वाहाज्यस्यस्वाहामेदसःस्वाहास्तोकानांस्वाहास्वाहाकृतीनांस्वाहाहव्यसूक्तीनां ॥ स्वाहादेवाआज्य
पाजुषाणाअग्नआज्यस्यव्यंतुहोतर्यज ॥ १३ ॥ इतिप्रयाजप्रैषः ॥ ॥ होतायक्षदग्निमाज्यस्यजुषतांहविर्होतर्यज

॥ १४ ॥ होतायक्षत्सोममाज्यस्यजुषतांहविर्होतर्यज ॥ १५ ॥ होतायक्षदग्नीपोमौछागस्यवपायामेदसोजुपेतांहवि
र्होतर्यज ॥ १६ ॥ होतायक्षदग्नीपोमौपुरोळाशस्यजुपेतांहविर्होतर्यज ॥ १७ ॥ होतायक्षदग्निंपुरोळाशस्यजुपतांह
विर्होतर्यज ॥ १८ ॥ होतायक्षदग्नीपोमौछागस्यहविपआत्तामद्यमध्यतोमेदउद्भृतंपुराद्वेपोभ्यःपुरापौरुपेय्यागृभः ॥
घस्तान्नूनंघासेअज्राणांयवसप्रथमानांसुमत्क्षराणांशतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानांपीवोपवसनानांपार्श्वतःश्रोणितःशिताम
तउत्सादतोंगादंगादवत्तानांकरतएवाग्नीपोमौजुपेतांहविर्होतर्यज ॥ १९ ॥ देवेभ्योवनस्पतेहवींपिहिरण्यपर्णप्रदिवस्ते
अर्थं ॥ प्रदक्षिणिद्रशनयानियूयक्रतस्यवक्षिपथिभीरजिष्ठैः ॥ होतायक्षद्वनस्पतिमभिहिपिष्टतमयारभिष्टयारशनयाधि
त ॥ यत्राग्नेराज्यस्यहविपःप्रियाधामानियत्रसोमस्याज्यस्यहविपःगियाधामानियत्राग्नीपोमयोश्छागस्यहविपःप्रियाधा
मानियत्रवनस्पतेःप्रियापाथांसियत्रदेवानामाज्यपानांप्रियाधामानियत्राग्नेर्होतुःप्रियाधामानितत्रैतंप्रस्तुत्येवोपस्तुत्येवो
पावस्रक्षद्रभीयांसमिवकृत्वीकरदेवंदेवोवनस्पतिर्जुपतांहविर्होतर्यज ॥ २० ॥ वनस्पतेरशनयानियूयपिष्टतमयावयुना
निविद्वान् ॥ वहदेवत्रादिधिपोहवींपिप्रचदाताममृतेपुवोचः ॥ होतायक्षदग्निंस्विष्टकृतमयाळग्निरग्नेराज्यस्यहविपःप्रि
याधामान्ययाट्सोमस्याज्यस्यहविपःप्रियाधामान्ययाळग्नीपोमयोश्छागस्यहविपःप्रियाधामान्ययाड्वनस्पतेःप्रियापाथा
स्ययाड्देवानामाज्यपानांप्रियाधामानियक्षदग्नेर्होतुःप्रियाधामानियक्षत्स्वंमहिमानमायजतामेज्याइषःकृणोतुसोअध्वरा

जातवेदाजुषतांहविर्होतर्यज ॥ २१ ॥ इतिपाशुकप्रैषाः ॥ ॥ अथानुयाजप्रैषाः ॥ देवंबर्हिःसुदेवंदेवैःस्यात्सुवीरंवीरै
र्वस्तोर्वृज्येताक्तोःप्रभ्रियेतात्यन्यान्रायाबर्हिष्मतोमदेमवसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥२२॥ देवीर्द्वारःसंघातेविड्वीर्यामंछि
थिराध्रुवादेवहूतौवत्सईमेनास्तरुणआमिमीयात्कुमारोवावनजातौमैनाअर्वारेणुककाटःपृणग्वसुवनेवसुधेयस्यव्यंतुयज
॥ २३ ॥ देवीउषासानक्ताद्यास्मिन्यज्ञेप्रयत्यह्वेतामपिनूनंदैवीर्विशःप्रायासिष्टांसुप्रीतेसुधितेवसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज
॥ २४ ॥ देवीजोष्ट्रीवसुधितीययोरन्याघाद्वेषांसियुयवदान्यावक्षद्वसुवार्याणियजमानायवसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज
॥ २५ ॥ देवीऊर्जाहुतीइषमूर्जमन्यावक्षत्सग्धिंसपीतिमन्यानवेनपूर्वंदयमानास्यामपुराणेननवंतामूर्जमूर्जाहुतीऊर्जय
मानेअधातांवसुवनेवसुधेयस्यवीतांयज ॥ २६ ॥ देवादैव्याहोतारापोतारानेष्टाराहताघशंतावाभरद्वसुवनेवसुधेयस्यवी
तांयज ॥ २७ ॥ देवीस्तिस्रस्तिस्रोदेवीरिळासरस्वतीभारतीद्यांभारत्यादित्यैरस्पृक्षत्सरस्वतीमंरुद्रैर्यज्ञमावीदिहैवेळया
वसुमत्यासधमादंमदेमवसुवनेवसुधेयस्यव्यंतुयज ॥ २८ ॥ देवोनराशंसस्त्रिशीर्षापळक्षःशतमिदेनंशितिपृष्ठाआदधति
सहस्रमींप्रवहंतिमित्रावरुणेदस्युहोत्रमर्हतोबृहस्पतिस्तोत्रमश्विनाध्वर्यवंवसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥ २९ ॥ देवोवनस्प
तिर्वर्षप्रावाघृतनिर्णिक्द्यामग्रेणास्पृक्षदांतरिक्षंमध्येनाप्राःपृथिवीमपरेणादृंहीद्वसुवनेवसुधेयस्यवेतुयज ॥ ३० ॥ देवंब
र्हिर्वारितीनांनिधेधासिप्रच्युतीनामप्रच्युतंनिकामधरणंपुरुस्पार्हंयशस्विदेनांबर्हिन्यावर्हींष्यभिष्यामवसुवनेवसुधेयस्य

याँ
वेतुयज ॥ ३१ ॥ देवोअग्निःस्विष्टकृत्सुद्रविणामंद्रःकविःसत्यमन्मायजीहोताहोतुर्होतुरायजीयानग्नेयांदेवायनयाज्ज्यां
अपिप्रेयेतेहोत्रेअमत्सततांससनुर्षीहोत्रांदेवंगमांदिविदेवेषुयज्ञमेरयेमंस्विष्टकृच्चाग्नेहोताभूर्वसुवनेवसुधेयस्यनमोवाकेवी
हियज॥ ३२॥ ॥ अथसूक्तवाकप्रैषः॥ अग्निमद्यहोतारमवृणीतायंयजमानःपचन्पक्तीःपचन्पुरोळाशंगृह्णन्नग्नयआज्यं
गृह्णन्त्सोमायाज्यंबध्नन्नग्नीषोमाभ्यांछागंसूपस्थाअद्यदेवोवनस्पतिरभवदग्नयआज्येनसोमायाज्येनाग्नीषोमाभ्यांछागेना
घस्तंतंमेदस्तःप्रतिपचताग्रभीष्टामवीवृधेतांपुरोळाशेनत्वामद्यऋषआर्षेयऋषीणांनपादवृणीतायंयजमानोबहुभ्यआसंगथे
भ्यः ॥ एषमेदेवेषुवार्यादक्ष्यतइतितायादेवादेवदानान्यदुस्तान्यस्माआचशास्वाचगुरस्वेषितश्चहोतरसिभद्रवाच्यायप्रे
पितोमानुषःसूक्तवाकायसूक्ताब्रू ३ हि॥ ३३॥ ॥ अथसुत्यायांसवनीयप्रैषाः ॥ होतायक्षदग्निंछागस्यवपायामेदसो
जुपतांहविर्होतर्यज ॥ ३४ ॥ होतायक्षदिंद्रंहरिवाँइंद्रोधानाअत्तुपूषण्वान्करंभंसरस्वतीवान्भारतीवान्परिवापइंद्रस्या
पूपः ॥ मित्रावरुणयोःपयस्याप्रातःप्रातःसावस्यपुरोळाशाँइंद्रःप्रस्थितांजुषाणोवेतुहोतर्यज ॥ ३५ ॥ होतायक्षदग्निंपु
रोळाशानांजुपतांहविर्होतर्यज ॥३६॥ होतायक्षद्वायुमग्रेगामग्रेयावाणमग्रेसोमस्यपातारंकरदेवंनायुरावसागमज्जुपतां
वेतुपिबतुसोमंहोतर्यज ॥ ३७ ॥ होतायक्षदिंद्रवायूअर्हताहार्णांगव्याभिर्गोमंताश्रियंतांवीरयाशुक्रयाएनयोर्नियुतोगो
अग्रावीरोपशाश्वपुरस्त्यास्तासामिहप्रयाणमस्त्विहविमोचनंकरतएवेंद्रवायूजुपेतांवीतापिबतांसोमंहोतर्यज ॥ ३८ ॥

होतायक्षन्मित्रावरुणासुक्षत्रारिशादसानिचिन्मिपंतानिचिरानिचिर्यांसाक्षणाश्चिद्गातुवित्तरानुल्वणेनचक्षसक्रतमृतमि
तिदीध्यानाकरतएवंमित्रावरुणाजुपेतांवीतांपिवतांसोमंहोतर्यज ॥३९॥ होतायक्षदश्विनानासत्यादीघ्नीरुद्रवर्तिनी
न्यतरेणचक्रेणवामीरिपऽऊर्जांवहतंसुवीराः सनुतरेणाररुपोवाधेतांमधुकशयेमंयज्ञंयुवानामिमिक्षतांकरतएवाश्विना
जुपेतांपिवतांवीतांसोमंहोतर्यज ॥ ४० ॥ होतायक्षदिंद्रंप्रातःप्रातःसावस्यार्वावतोगमदापरावतओरोरंतरिक्षादास्वात्स
धस्थादिमेअस्मैशुक्रामधुश्रुतःप्रस्थिताइंद्रायसोमास्तांजुपतांवेतुपिवतुसोमंहोतर्यज ॥ ४१ ॥ होतायक्षदिंद्रंहोत्रात्सजूर्दि
वआपृथिव्याऋतुनासोमंपिवतुहोतर्यज ॥४२॥ होतायक्षन्मरुतःपोत्रात्सुष्टुभःस्वर्काऋतुनासोमंपिवतुपोतर्यज ॥४३॥
होतायक्षद्ग्नावोनेष्ट्रात्त्वष्टासुजनिमासजूर्देवानांपत्नीभिर्ऋतुनासोमंपिवतुनेष्टर्यज ॥ ४४ ॥ होतायक्षदग्निमाग्नीध्राद्दतुना
सोमंपिवत्वग्नीद्यज ॥ ४५ ॥ होतायक्षदिंद्रोब्रह्माब्राह्मणाद्दतुनासोमंपिवतुब्रह्मन्यज ॥ ४६ ॥ होतायक्षन्मित्रावरुणौ
प्रशास्तारौप्रशास्त्राद्दतुनासोमंपिवतांप्रशास्तर्यज ॥४७॥ होतायक्षद्देवंद्रविणोदांहोत्राद्दतुभिःसोमंपिवतुहोतर्यज॥४८॥
होतायक्षद्देवंद्रविणोदांपोत्राद्दतुभिःसोमंपिवतुपोतर्यज ॥ ४९ ॥ होतायक्षद्देवंद्रविणोदांनेष्ट्राद्दतुभिःसोमंपिवतुनेष्टर्यज
॥ ५० ॥ होतायक्षद्देवंद्रविणोदामपाद्धोत्रादपात्पोत्रादपान्नेष्ट्रात्तुरीयंपात्रममृक्तममर्त्यमिंद्रपानंदेवोद्रविणोदाद्राविणो
दसःस्वयमायूयाःस्वयमभिगूर्याःस्वयमभिगूर्तयाहोत्रयऋतुभिःसोमस्यपिवत्वच्छावाकयज ॥ ५१ ॥ होतायक्षदश्विना

ध्वर्यूआध्वर्यवादृतुनासोमंपिबतामध्वर्यूयजतं ॥५२॥ होतायक्षदग्निंगृहपतिंगार्हपत्यात्सुगृहपतिस्त्वयाग्नेयंसुन्वन्यज
मानस्यात्सुगृहपतिस्त्वमनेनसुन्वतायजमानेनाग्निर्गृहपतिर्गार्हपत्यादृतुनासोमंपिबतुगृहपतेयज ॥ ५३ ॥ होतायक्षद
ग्निंपुरोळाशस्यजुपतांहविर्होतर्यज ॥५४॥ होतायक्षदिंद्रंहरिवाँइंद्रोधानाअत्तुपूपण्वान्करंभंसरस्वतीवान्भारतीवान्प
रिवापइंद्रस्यापूपः ॥ माध्यंदिनस्यसवनस्यपुरोळाशाँइंद्रःप्रस्थितांजुपाणोवेतुहोतर्यज ॥५५॥ होतायक्षदग्निंपुरोळाशा
नांजुपतांहविर्होतर्यज ॥ ५६ ॥ होतायक्षदिंद्रंमाध्यंदिनस्यसवनस्यनिष्केवल्यस्यभागस्यात्तारंपातारंश्रोतारंहवमागंता
रमस्याधियोवितारंसुन्वतोयजमानस्यवृधं ॥ ओभाकुक्षीपृणतांवार्त्रघ्नंचमाघोनंचेमेअस्मैशुक्रामधुश्चुतःप्रस्थिताइंद्रायसो
मास्तांजुपतांवेतुपिवतुसोमंहोतर्यज ॥ ५७ ॥ होतायक्षदिन्द्रंमरुत्वंतमिंद्रोमरुत्वान्जुपतांवेतुपिवतुसोमंहोतर्यज ॥५८॥
होतायक्षदादित्यान्प्रियान्प्रियधाम्नःप्रियव्रतान्महस्वसरस्यपतीनुरोरंतरिक्षस्याध्यक्षान्त्स्वादित्यानवोदधतस्मैसुन्वतेय
जमानायकरन्नेवमादित्याजुपंतांमदंतांव्यंतुपिवंतुसोमंहोतर्यज ॥ ५९ ॥ होतायक्षदग्निंछागस्यहविपआददद्यमध्यतोमे
दउद्भृतंपुराद्वेपोभ्यःपुरापौरुपेय्यागृभः॥घसन्नूनंघासेअज्राणांयवसप्रथमानांसुमत्क्षराणांशतरुद्रियाणामग्निष्वात्तानां
पीवोपवसनानांपार्श्वतःश्रोणितःशितामतउत्सादतोंगादंगादवत्तानांकरदेवाग्निर्जुपतांहविर्होतर्यज ॥ ६० ॥ (होताय
क्षद्वनस्पतिमभिहिपिष्टतमयारभिष्टयारशनयाधित ॥ यत्राग्नेराज्यस्यहविपःप्रियाधामानियत्रसोमस्याज्यस्यहविपःप्रि

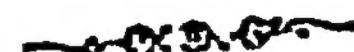
याधामानियत्राग्नेश्छागस्यहविषःप्रियाधामानियत्रवनस्पतेःप्रियापाथांसियत्रदेवानामाज्यपानांप्रियाधामानियत्राग्नेर्हो
तुःप्रियाधामानितत्रैतंप्रस्तुत्येवोपस्तुत्येवोपावस्रक्षद्रभीयांसमिवकृत्वीकरदेवंदेवोवनस्पतिर्जुषतांहविर्होतर्यज ॥ होताय
क्षदग्निंस्विष्टकृतमयाळग्निरग्नेराज्यस्यहविषःप्रियाधामान्ययाट्सोमस्याज्यस्यहविषःप्रियाधामान्ययाळग्नेश्छागस्यहवि
षःप्रियाधामान्ययाड्वनस्पतेःप्रियापाथांस्ययाड्देवानामाज्यपानांप्रियाधामानियक्षदग्नेर्होतुःप्रियाधामानियक्षत्स्वंमहि
मानमायजतामेज्याऽइषःकृणोतुसोऽअध्वराजातवेदाजुषतांहविर्होतर्यज) ॥ होतायक्षदिंद्रंहरिवांऽइंद्रोधानाअत्तुपूषण्वा
न्करंभंसरस्वतीवान्भारतीवान्परिवापइंद्रस्यापूपः ॥ तृतीयस्यसवनस्यपुरोळशाँइंद्रःप्रस्थितांजुषाणोवेतुहोतर्यज॥६१॥
होतायक्षदग्निंपुरोळाशानांजुषतांहविर्होतर्यज ॥ ६२ ॥ होतायक्षदिंद्रंतृतीयस्यसवनस्यऋभुमतोविभुमतोवाजवतोबृह
स्पतिवतोविश्वदेव्यावतःसमस्यमदाःप्रातस्तनाअग्मतसंमाध्यंदिनाः समिदातनास्तेषांसमुक्षितानांगौरइवप्रगाह्यावृषा
यस्वायूयावाहुभ्यामुपयाहिहरिभ्यांप्रप्रुथ्याशिप्रेनिष्पृथ्यऋजीपमिमेअस्मैतीव्राआशीर्वंतःप्रस्थिताइंद्रायसोमास्तांजुष
तांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यज ॥ ६३ ॥ होतायक्षद्देवंसवितारंपरामीवांसाविषत्पराघशंसंसुसावित्रमासाविषदस्मैसुन्वतेयज
मानायकरदेवंदेवःसविताजुषतांमदतांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यज ॥ ६४ ॥ अग्निमद्यहोतारमवृणीतायंसुन्वन्यजमानःपच
न्पक्तीःपचन्पुरोळाशान्गृह्णन्नग्नयऽआज्यंगृह्णन्त्सोमायाज्यंबध्नन्नग्नयेछागंसुन्वंनिंद्रायसोमंभृंजन्हरिभ्यांधानाःसूपस्था

अद्यदेवोवनस्पतिरभवदग्नयआज्येनसोमायाज्येनाग्नयेछागेनेंद्रायसोमेनहरिभ्यांधानाभिरघत्तंमेदस्तःप्रतिपचग्रभीद
वीवृधतपुरोळाशैरपादिंद्रःसोमंगवाशिरंयवाशिरंतीव्रांतंवहुदमध्यमुपोत्थामदाश्रौद्धिमदाॅआनळवीवृधतांगूपैस्त्वामद्य
र्षेआर्षेयऋषीणांनपादवृणीतायंसुन्वन्यजमानोवहुभ्यआसंगथेभ्यः॥ एषमेदेवेषुवसुवार्यायक्ष्यतइतितायादेवादेवदाना
न्यदुस्तान्यस्माआचशास्वाचगुरस्वेषितश्चहोतरसिभद्रवाच्यायप्रेषितोमानुषःसूक्तवाकायसूक्ताब्रू २ हि ॥६५॥ धाना
सोमानामिंद्राद्धिचपिबचव०धांतंहरीधानाउपऋजीपंजिघ्रतामारथचर्षणेसिंचस्वयत्त्वापृच्छाद्धिपत्नपत्नीःक्रामीमदथाइ
त्यस्मिन्सुन्वतियजमानेतस्मैकिमराथाः सुष्टुसुवीर्यंयज्ञस्यागुरउद्दचयद्यद्दचीकमतोतोतत्तथाभूद्धोतर्यज ॥ ६६ ॥ हो
तायक्षदश्विनासोमानांतिरोअह्न्यानांत्रिर्वर्तिर्यातंत्रिरिहमादयेथामुतोतुरीयंनासत्यावाजिनायधेनुःसजूरग्नीरोहिदश्वो
घृतस्नुःसजूरुषाअरुणीभिःसजूःसूर्यएतशेनसजोषावश्विनादंसोभिःकरतएवाश्विनाजुषेतांमदेतांपिबतांसोमंहोतर्यज
॥६७॥ होतायक्षदश्विनासरस्वतीमिंद्रंसुत्रामाणंसोमानांसुराम्णांजुषतांव्यंतुपिबंतुमदंतुसोमान्सुराम्णोहोतर्यज ॥६८॥
होतायक्षत्प्रजापतिंमहिम्नोजुषतांवेतुपिबतुसोमंहोतर्यज ॥ ६९ ॥ इतिप्रैषाध्यायःसमाप्तः ॥ ॥ ७ ॥

इतिऋक्संहितापरिशिष्टानि

॥ इति अष्टमाष्टकः समाप्तः ॥

अयं ग्रंथः पणशीकरोपाह्वविद्वद्वरलक्ष्मणशर्मतनुजनुषा वासुदेवशर्मणा परिष्कृत्य
संशोधितः सचायं मुंबय्यां निर्णयसागराख्यमुद्रणयंत्रपरिवृढैः श्रीमद्भिः
पांडुरंग जावजी इत्येतैः स्वीयेऽङ्कनालये मुद्रयित्वा प्रकाशितः ।

शाकः १८५२, सनः १९३०.

Published by Pandurang Jawaji, at the Nirnaya-sagar Press, 26-28, Kolbhat Lane, Bombay

Printed by Ramchandra Yesu Shedge, at the Nirnaya-sagar Press, 26-28, Kolbhat Lane, Bombay

॥ ऋक्संहितासमाप्ता ॥